UVA BHSC IyR 055

5-4
475
2350

UVA. BHSC. IyR_055

UVA. BHSC. IyR_055

UVA. BHSC. IyR_055

UVA. BHSC. IyR_055

M. Annei Lucani Vita ex Commentario Antiquiſſ.

M. Anneus Lucanuſ patrem habuit. M. Anneum Melam ex p uincia Bætica hiſpaniæ interioris cordubenſem Equitem. R. il luſtrem inter ſuos notum Romæ. & propter Senecam fratrem clarum per omnes uirtutes. Virum: & propter ſtudiu3 uitæ qe tioris: quod ſequens magis a turba recedebat: minus latebat. matrem habuit & religionis eiuſdem & urbis Aciliam nomine Acilii Lucani filiam Oratoris operæ apud preconſules frequẽ tis: & apud clariſſimos uiros nõ nullius ingenii: adeo nõ ipro bandus: ut in ſcriptis aliquibus hodieque duret eius memoria cũius cognomen huic inditum apparet: natus eſt. iii. nonas no uembris. C. Cæſare Auguſto Germanico. II. L. primo Cæſiano Conſſ. ſed in patria ſua non ualuit educari: fatorum credo de cretis: ut id ingenium: quod orbem fama ſui impleturum cre ſceret: in domina mundi aleretur urbe: octauum enim menſe3 agens Roma3 traſlatus eſt: ac ne diſpar euentus in eo narrare tur eius: qui in Heſiodo refertur. cum opinio tunc non diſſimi lis maneret: cunas infantis quibus ferebatur apes circumuola runt: oſque inſidere complures: aut dulcem iam tum ſpiritum eius inhaurientes: aut fœcundum & quale3 nunc exiſtimam? futurum ſignificantes: præceptoribuſ tunc eminentiſſimus eſt eruditus eoſque intra breue temporis ſpatiu3 ingenio adæqua uit. una uero ſtudẽtes ſuperauit profectib3 declamauit & græ ce & latine: cum magna admiratione audientium: ob quod pũ erili mutato in ſenatorium cultum & in notitiam Cæſaris Ne ronis facile peruenit: & honore uix du3 ætati debito: dignus iu dicatus eſt. geſſit autem quæſturam in qua cu3 collegis more tunc uſitato munus gladiatoriu3 edidit: ſecundo populo fauoꝝ ſacerdotium etia3 accepit auguratus. Equidẽ hactenus tẽpora habuit ſecũda. Quæ aũt ſecunt mutata inuidia & odio Neroniſ ipſi exitium: domeſticis luctum miſerabilem attulerunt. Inter amicos enim Cæſaris tam conſpicuus fieret: profectus in poe tica frequenter oſtendebatur. Quippe & certamine pẽtaterico

UVA. BHSC. IyR_055

acto in pompei theatro laudibus recitante Nerone fuerat coro
natus:& ex tempore orphea ſcriptum in experimentum ac ue
rum:complures ediderat poetas.& tres libros quales uidemuſ
Quare inimicum ſibi fecit imperatorem:quo ambitioſa imitan
te non hominum tantum:ſed & artium ſibi principatum uen
dicante:interdictum eſt ei poetica:interdictū eſt etiã cauſarum
actionibus.Hoc fatu3 Cæſariſ iuuenili æſtimãſ ãi calore:ſperãſ
que ultionem a coniuratis ĩ cædem Neronis ſocius aſſumptus
eſt:ſed parum fauſte.deceptuſ eſt enim a Piſone & conſularib3
aliiſque prætura perfunctus illuſtribus uiris dum uindictam
expetit in mortem irruit: Nam ſuo ſponte coactus uita exce-
dere:uenas ſibi præcidit: periitque pridie Kl. maias Atico Ve-
ſtino:& Nerua Syllano:conſulibus.xxvii.ætatis annum agens
non ſine iactura utilitatis cum patriæ:quæ tantam immature
ãmiſit indolem tum ſtudiorū quoque.Reliqui enī ſeptem belli
ciuilis libri locum calūniantibus:tanquã mendoſi non darent:
qui tam & ſi ſub uero crimine nō egent patrocinio:in eiſde3 di
ci quod in Ouidii libris præſcribitur:poteſt emẽdaturus ſi licu
iſſet erat.extant eius complures & alii:ut illa conſaturnalia Ka
taſcomon ſyluarū.x.Tragœdia medea imperfecta.ſalticæ fabu
læ.xiiii.& hippamata proſa oratione in octauu3 ſagittam:& p
eo de incendio urbis.epiſtolarum ex campania:non faſtidiẽdi
quidem oms:tales tam:ut belli ciuilis uideatur acceſſio.

Ex dimidiato codice particula ad poetæ
huius uitam pertinens ſumpta.

Prima ingenii experimenta in Neronis laudibus dedit in quin
quenali certamine:deinde ciuile bellum:quod cū3 Pompeio &
Cæſare geſtum eſt:recitauit:ut præfatione quadam ætatem &
initia ſua cum Virgilio comparans auſus ſit dicere:& quantu3
mihi reſtat ad Culicem.Hic initio adoleſcentiæ cum ob infeſtū
matrimonium patre3 ſuu3 agere longiſſime cognouiſſet:reuo
catus Athenis a Nerone cohortiq3 amicorum additus:atq3 &
quæſtura honoratus:non tamen permanſit in gratia:ſiquidem
ægre ferens recitantes:ſubito ac nulla niſi refrigerandi ſui cau

UVA. BHSC. IyR_055

ſa indicta:ſenatū cum receſſiſſet:neq3 uerbis aduerſus princi-
pem:neq3 factis extātibus poſt hæc tēperauit:adeo ut quon
da3 ī latrinis publicis clamore cū ſtrepitu uentris emiſſo hemi
ſtichium Neronis magna cōſeſſorū facta ꝓnuntiarit.Sub ter-
ris tonuiſſe,puteſ.ſed & famoſo carmine cum ipſum:tum potē
tiſſimus amicoꝝ:grauiſſime proſcidit: ad extremū pene ſigni-
fer Piſonianæ coniurarionis extitit:multus ī gloria tyrānicida-
rū palā prædicanda:ac plenus minaꝝ.uſq3 eo ītemperans:ut
Cæſaris caput ꝓximo cuiq3 iactaret.veꝝ detecta coniuratione
nequaquā animi cōſtantiā præſtitit:facile enim cōfeſſus:& ad
humilimas deuolutus preces:matrē quoq3 innoxiā inter ſoci-
os nominauit:ſperāſ ipietatē ſibi apud prīcipē ꝓfuturā.ipetra
to autē mortis arbitrio libero:codicillos ad patrē corrigēdos q̄
buſdā uerſibus exarauit:epulatuſq3 largiter brachia ad ſecan-
das uenas præbuit medico.

Apud Cornelium Tacitum legitur.

Conſulibus Syluio Nerūa:& Attico Veſtino: coniūratōē3 ī Ne-
ronem ceptam & in primis Lucanum Anneum coniuraſſe qđ
famam carminum eiuſ premebat Nero:ꝓhibueratque oſtenta
re uanus aſſimilatione:tu3 detecta coniuratione Lucanus Aci-
liam Matrē ſuam inter conſcios nominauit: promiſſa impuni-
tate.Sed Nero poſt mortē multoꝝ:Lucani cædem imperauit.
Is ꝓfluente ſanguine ubi frigeſcere pedes manuſq3 & paulati
ab extremis diſcedere ſpiritum feruidus adhuc & compos mē
tis intelligit:recordatus a ſe carmen compoſitum quo uulne-
ratum militem per eiuſmodi mortis imagine3 obiiſſe tradide
rat:uerſus ipſos rettulit:atq3 illi ſuprema uox fuit.

UVA. BHSC. LyR_055

Omnibonus Vincentinus in Lucannum.

Bella per æmathios pluſquaꝫ ciuilia cam pos ꝛc. In exponendis auctoribus hæc omnia libanda ſunt: Libri titulus: Poetæ uita: Intentio ſcribentis: Caracter ſiue figura carminis: cui parti philoſophiæ ſubiiciatur. Poſtremo quare: quæ naꝫ inſania impulerit populū romanum: ut in ſe arma conuerterit: cuius belli cauſa explicabitur: ubi dicit. Fert animus cauſas tātarum gloria rerum: ꝛc. Verumtamen generaliter quædam dicit: quæ principes excitauerint ad arma. Titulus eſt Lucani Annei Cordubenſis Pharſaliæ Liber Primus Incipit. Lucani proprium nomen. Annei: cognomen familiæ. Cordubenſis: patrium eſt. Nam Corduba ciuitas hiſpaniæ: ubi natꝰ ē. Pharſalia denominatio eſt operis a loco: ubi ciuile bellum de quo tractat geſtum eſt: quæ prouincia ſæpe nomen mutauit: ꝙ eam Duces uarii a ſuis nominibus appellauerunt. Nā ab Aemathio: æmathia dicta ē. Pharſalia: a pharſalo. Theſſalia a Theſſalo. Macedonia: a Macedone. poſtremo a Philippo rege campi philippici ſunt appellati. Liber primus incipit: quia ſequitur ſecundus & tertius & reliqui: nam numero decem ſunt. Poetæ uita talis eſt. Patre Mella uiro nō ignobili: Matre uero Acilia uiragine natus eſt. Pater fratres duos habuit: Iulium Glabeonem declamatorem egregium & Lucium Senecam Stoicum moralem: & hos proficiſcentes Romam ſecutus eſt Lucanus. Hi quidem uiri ob ingenium & doctrinam haud difficulter Ciuitate donati. Mox in equeſtrem ordinem: deinde in Senatoriū acciti ſunt. Nam Seneca morum magiſter eat. Glabeo uero trā quillitate animi & ocio delectabatur. Lucanus autem ut primū adoleuit: ætas animum ad poeticam inclinauit. Studuit Romæ & præceptorem habuit cum Perſeo Flacco. Vxoreꝫ duxit argētariam Pollam nomine: litteris ſupra ſexū etuditam. Hanc enī ingenii fuiſſe tanti peribent: ut in implendo uerſu maritum iu

UVA. BHSC. IyR_055

uerit. Sunt etiam metra utrinque iocoſe collata:& in exercendo ingenium ſtudioſe dicta. Itaque Lucanus geſta pompei & Cæſaris aggreſſus bellum ciuile quod geſtum eſt inter eos decem libris conſcripſit. Ipſum quidem Iſidorus poetam eſſe negat:q̄ hiſtoriam non poema feciſſe uideatur.nam poetarum ē non uerum dicere:ſed tranſfigurate in alias ſpecies conuertēr: Idē ſētit & Quintilian⁹ noſter.Lu. ardens & concitatus & ſententiis clariſſim⁹ :& ut dicam quæ ſētio:magis oratoribus q̄ poetis annumerandus eſt.Nero quidem ſcripta eius uituperauit & eum interfecit ob uerſum(ſi uulgo credimus) ſcriptum . uidelicet:unde tuam uideas obliquo ſidere Romam:quod ipſum Strabonem dixerit,nam ea cōtumelioſe dixiſſe uidetur.Aetheris immenſi partem ſi preſſeris imam:ſentiet axis onus ; quaſi obeſo corpore modum exceſſerit.At Cornelius Tacitus & Euſebius aliter ſentiunt qui memoriæ prodiderunt: Lucanum piſonianæ coniurationis conſcium fuiſſe:quem ſeruus prodidit, nam inuitari primum fecit Natalem:deinde Sedinum :Natalis Senecam:Sedinus Lucanus,deinde Lucanu3 cu3 diu tacuiſſet facta:ſpe ueniæ Aciliam Matrem nominauit:ipſa quidem nunquam cogi potuit:ut quemquam nominaret : Sed fortiſſima mulier a tormentis lacerata ſella ad ſupplicium uehebatur:& faſcia quam ad pectus habebat de ſella ſe ſuſpendit:quo facto ſatellites ſtatim mittunt ad Lucanum qui brachiorum uenas præcidit:& cum iam deficeret ſpiritum uerſus milites iaciendo expirauit.Glabeo uero ad Neronem accitus q̄ primum uenit:gladio ſe interfecit. Mella autem pater cum diu bona filii petiiſſet:fabro nouiano quodam accuſante:inciſis & ipſe uenis uitam cum bonis quæ petebat āmiſit.Intentio ſcribētis eſt prīcipes Ciuitatum a bellis ciuilibus & ſeditionibus deterrere exēplo Cæſariſ & pompei:qui diſcordia populum romanum eo furore compulere:ut rempublicam funditus perderent.parti autem philoſophiæ ſubiicitur quam ethicam uocant . ideſt moralem.nam ſub occaſione Neronis in dominandi libidine prorumpit:quæ mala annuit ciuibus,ſcilicet Seditiones:ſacrilegia

UVA. BHSC. IyR_055

Cædes:Rapinas:Incèndia ciuitatum:Caſus:ꝛc. Caracter carminis ſiue ſtilus eſt grandiloquus & heroicus.nam exametro ſcribitur.hic geſta uirorum fortium ſubtilius uerbis grauibus q̃ ſententiis deſcripta continet.Cauſæ belli traduntur ab aliis: alio modo.C.Iulius Cæſar Iulii Luci & Aureliæ filius a prima ætate:animo magna concipiens:pompeio magno filiam ſuam iuliam:Seruilio Cæpioni ante deſpõſata3 connubio iunxit hic pompeio Marcum craſſum cõciliauit.nam ab eo capitali odio diſſidebat.poſt conſulatũ & ſe ipſis ſocium terciu3 adiũxit:ne male reſpublica gereretur. Itaque cæſar haud multo poſt:fauente pompeio Gallias cum illyrico petiit:ſed cum Lucius domicius minaretur ſe:ſi conſul factus eſſet: exercitum adempturum cæſari:illum non modo a conſulatu deterruit:ſed fauẽte Pompeio effecit: Vt ſupplementum mitteteturꝫ:nec eo honore ſe dignum præbuit:& bello fœliciter geſto in Gallia : Britaniam ſubegit:cuius Victoria magnæ ſunt ortæ diſceptationes :& rempublicam geſſit:non ut antea ſtipendium militib3 duplicauit:& cætera fecit quæ ſine dubio Tyrannicam adminiſtrationem præſe ferre uidebantur:itaque diu latens tandem errupit inuidia. Bella per æmathios pluſquam ciuilia campos. Poeta ſicut mos eſt:primo quidem proponit: Deinde inuocat:Poſtremo narrat:Sed hoc amplus facit: quod per conqueſtionem a Lectoribus beniuolentiam comparat.nam deploratio eſt populi Romani magis q̃ inuectio. Proponit igit̃ Lucanus quod ſcripturus ſit cum dicit. Bella. Scilicet geſta. Aemathios campos. A loco ubi geſtum fuit bellum inter cæſarem &pompeium ab Aemathio : ſicut pharſalia a Pharſalo:Theſſalia a Theſſalo:philippia a Philippo. ergo æmathios per pharſalos.ideſt Theſſalos: per Macedonicos philippicos a philippo.Na3 principes prouincias ab eorum nomine ĩ quibus imperabant denominare conſueuerũt. Pluſquam ciuilia. Ideo quia bellum ciuile dicitur quod inter ciues geritur. Hoc autem non modo inter ciues:ſed inter cognatos parentes &

UVA. BHSC. IyR_055

filios fratreſque geſtum fuit. Ergo pluſquam ciuilia. Iuſque datum ſceleri. Nã ius quod adminiſtrari deberet a Viris integris & puris quodam modo datum eſt Tyrannis: Sceleri. Hoc eſt ſceleſtis. Canimus: Vbique intelligitur. Victrici dextra. Scilicet Externorum populorum. nam qui externas gentes ſubegerant. nunc ipſi inter ſe conuertũt. Cognataſque Acies. Dixit de ciuili bello: nunc declarat quod dixit pluſquã ciuilia. Videlicet cum filius aduerſus patrem: Frater aduerſus fratre3: Cognatus cõtra cognatũ arma ſumpſerit. Rupto fœdere. Concordia ſoluta. ſcilicet Craſſi Pompei & Cæſaris. Regni. Autem in diuiſione dixit. nam principum factiones regnum appellauit. nam quoad ipſi concordes fuere bellum ciuile quieuit. cum uero mortuo craſſo & Iulia quæ alterum uinculum erat inter cæſarem & pompeium: tum demum bellum erupit ideo. Regni. Inuidioſe dixit q̃ ipſi tanquam Reges RemPublicam occupauerint: & mortuo craſſo iurgia ſtatim in bella proruperunt. Certatim totis. Nam gentes atque nationes ſequutæ ſunt hinc pompeium: inde cæſarem cum totius orbis imperium Populus Romanus teneret. Comune. Quia contra Rempublicam fit bellum. Signa. hic cæſaris: inde Pompei. Obuiam. Ideo dixit: Vt oſtenderet eadem ſigna non fuiſſe contraria: quod continuo oſtendit. nam Vexillum pompei Aquilam habebat in quo ſcriptum erat Senatus Populus Que Romanus: & hoc idem cæſar geſtabat. Pompeius Teſte Apiano Herculem inuictum: cæſar uero uictricem Venerem in auxilium uocabat: cui erexit templum: Vt prius ad pharſalum uouerat bellum initurus. Pares Aquilas. Declarat ſigna obuia. Pila tela Romana longa & rotunda. Quis furor o ciues? quæ tanta licentia ferri: ꝛc. nunc Vt ſupradixi per deploratõnem ab auditoribus beniuolentiam comparat. deplorat enim populum Romanum q̃ externis bellis relictis in ſe ipſum arma conuerterit: quis legenda hæc ſunt cum miſeratione: non autem cum inuectione. neq3 enim iuectio conuenit poetæ heroici carminis: ſed ſatirici. eſt autem deploratõ

UVA. BHSC. IyR_055

tal:s:quale3 apud Oratium legimus in Odis. Audiēt ciues acu
isse ferrum: Quo graues persæ melius perirent: Audiet pugnas
uitio parentum: Rara iuuentus. Eodem modo Virgilius cum
de Aenea loqueret. Nos tua progenies celi quibus annuis ar
cē. Furor. De plorat populi Romani furore3. Ciues. Admonet
ciues eos esse qui sanguinem suum appetunt. Licentia. est
data uobis scilicet. Præbere. Vt præbeatis. Gentibus inuisis.
idest hostibus præbuisse. Quæstio uidetur oriri: sed ipsam poe
ta soluit: cum dicat Cumque superba foret: ꝛc. Nam populus
Romanus Barbaris sanguinem suum donauit: quem aduersus
gentes imperio augendo præbere debuerat. Cumque super-
ba foret. Quæstio uidetur excitari cur in principio deploret:
quod solet esse Epilogi. Epilogus autem fit per deplorationem
& amplificationem: sed habetur in arte rhetorica eosdem fer-
me locos esse epilogi & prohœmii. Locus est cum ostendimus
factum quod non oportuit. scilicet populum romanum crudis
uulneribus in se arma conuertisse: non factum quod oportuit.
Videlicet externos hostes bello prosequi: & aduersus eos pro
augendo imperio bellum gerere. In principio beniuolentiam
a rebus comparabimus: si in commoda nostra per conquestio-
nem: siue deplorationē3 ostendem9. Præbere. Scilicet uobis o
ciues. Superba. Declarat cur superba: Nam Parthi fuerant
gloriati ad internectionem usque cecidisse Romanum exerci-
tum. Nam cum Crassus: Pompeius & Cæsar inter se coniun-
cti essent & RemPublicam Romanam pro arbitrio suo uexarēt
partiti sunt inter se prouincias: Ita ut Cæsar Gallias Britani
am: & Germaniam. Marcus Crassus parthiam. pompeius uero
Italiam teneret. Sed Crassum cupiditas auri traxit in parthia3
quam audiuerat auro abundare. Cum igitur fretus uirtute mi
litum: Negligentius exercitum duceret: in insidias præci-
pitauit: & tanta sagittarum multitudinem obrutus est: ut nu
bes uiderent: quæ quasi cælum obtexerīt. Cum igitur in colle3
tutum exercitum recepisset: spe colloquii allectus occisus est
cuius caput abscissum & cerebro uacuato: plumbo impleuit.

UVA. BHSC. IyR_055

Nam rex decreuerat tantum auri ei qui caput craſſi obtuliſſet ſe daturum. Auſoniis. Italis. Babylon. Metropolis parthoru3 eſt a Semirami condita. In campo iacet:muri ambitum habet tercentorum & Lxxxv.ſtadiorum:eius craſſitudinem pedum triginta duorum. Altitudinem inter turres cubitorum quinq̃genum turrium ipſarum ſexagenum:uia3 ſuper mœnibus tã latam:ut quadrigæ occurrentes facile pertrãſire poſſint:unde & hoc ex ſeptem ſpectaculis unum dicit. item horti penſiles Vt refert Strabo:in figura quadrata:quorũm latus quolib3 eſt quaternum iugerum .hi fornicibus continentur ſe ſe in forcipicis modum intercidentibus ſitis ſuper pilis in aleatoriarũ tabellarum formam alius ſuper aliam poſitarum.pilæ concauæ ſũt & tra plenæ:ut arbores maxias cõſitas recipe poſſint.Ex lapide coctili & bitumĩe cõſtructæ:tã ipſæ:q̃ fornices: & fornicũ interſectiones ſupremum tabulatum aſcenſus ſcalares habet: & cochlias ipſis adiacentes per quos continue aqua ex Eufrate in hortos afferebatur ab hominibus ad hoc ipſũ cõſtitutis. Vmbraque erraret ꝛc. More gẽtilium locutus eſt:qui dicebãt umbras mortuorum tam diu errare:q̃ diu ſepulchro carerent: & ideo quia Craſſi corpus alitibuſ laniandus expoſitus fuerat: errare dixit.Marcus Craſſus bellum parthis illaturus Euphratem fluuium trãſit:uictuſq3 prælio in quo & filius eius recidit: cum reliquias in colle3 recepiſſet:euocatus in colloquium ab hoſtibus:uelut de pace acturis:quorum dux erat Surenas:cõprehenſuſq3: ne quid uiuus pateretur repugnãs interfect9 eſt in urbe Sinnaca:ut oſtendit Strabo:& ex centum militum militibus teſte Apiano uix decem milia in Syriam e fuga euaſiſſe referunt,nam illi urbe egredienti multa quidem ac dira tribuni annuntiauere:ne parthis hac re prorſus ĩdignuſ inferret bellum monuere:cui minime parenti publicas execratõnes extulerunt:quibus ſpretis craſſus demum ĩ Parthia profligatus:ut diximus dedit pœnas. Nullos habitura triumphos . Legibus enim romanis cautum erat nulli de ciue triũphare licere. Heu q̃. Dolentis eſt:uere inquam hoſtibus italum ſanguinem præ

UVA. BHSC. IyR_055

buiſtis:ex quo ītellige deploratōem. Hauſerūt. pro ſparſerūt. Vnde uenit. declarat illud tantum terræ.vȝ id terræ quod continet in oriente: occidente:meridie ſeptentrione. Vnde. a qua terra. Titan . hoc eſt oriens . Et nox ubi ſidera con. .i. occidens:auctus amne muſi ut plures exiſtimauere a Cyro defertur in Caſpiuȝ mare:ut refert Plinius libro quinto:quo cum ſidera conduntur præter polos:ſed contrarium uidetur.naȝ nox non condit ſidera:immo in nocte apparent:unde ſtellæ a ſtando dictæ ſunt:ſed ideo dixit quantum ad occaſum:quo oīa ſidera tendunt. Qua bruma. Plane ſeptentrionē oſtendit. Bruma rigens .ſ.frigore.nam ī ſcythia ſemp eſt hyems. Aſtringit Congelat.nam aſtringi uidetur cum gelu.ſ. Scythicum ſeptētrionalem. Glaciali uæhementi frigore quod glaciem innit. Iuga.ſcilicet romana.Seres .ſeres ſcytharum gentes ſūt auctore Pli.li.v.lanificio ſiluarū nobiles pfuſā aqua depectenteſ frō dium caniciē:unde geminus fœminis noſtris labor redordiendi fila ſurſum texendi:tam multiplici opere:tam longinquo orbe pectitur:ut in publico matroma trāſluceat.Seres mites qdē ſȝ & ipſis feris p ſimiles cætū reliquoꝝ mortalium fugiūt:adeo ut cæteraꝝ gētiū cōmercia abnuant.ptimū eoꝝ fluuiū mercatores ipſi trāſeūt ī cuiꝰ ripis nullo iter ptes līgue cōmercio:ſed poſita reꝝ p̄cia oculis æſtimātibus ſua tradūt:nr̄a nō emunt. auctore Strabone cap.Lxiii.apud hos populos ſūt qdā ī arboribus uermes q̄ bōbices appellantūr:ii ī araneaꝝ more tenuiſſima fila deducunt:ut refert Seruius libro ſecundo.Gergicoruȝ. Araxes. Scilicet fluuius qui per Armœniam labitur . unde & Lucanus in ſeptimo libro. Armœniumque bibit miles Romanus araxem. Et gens ſi qua. In dubitatione ponit: quia non reperitur ortus nili. Nam apud Herodotum legitur q̄ Cambiſes p ſarum Rex ſubacta ægypto :conatus eſt nili oſtium inuenire: quod non potuit. Solinus uero dicit Iubaȝ regem tradidiſſe & punicos libros affirmare nilum originem habere a monte inferioris Mauritaniæ qui oceano propinquat. Orbē totum. Quia orbem terrarum imperio ſuo roma ſubegit . Si. p qñ. Tātus

UVA. BHSC. IyR_055

amor. Conceſſio eſt color rhetoricus cum aliquid tunc maxime negamus quod concedere uidemur: Vt hoc loco concedit: ut bella gerant: ſed tamen dicēdo nefandum ſignificat non debere populum romanum hoc bello: affici amore. In. ideſt cōtra. Verte manus. Ad præſens tempus pertinet. At nūc ſemiruptis. Sed nunc inquit ſi quis quæſierat: quam ob rem multa Italiæ oppida euerſa ſunt: aut deſerta: non inueniet id ab externis hoſtibuſ eueniſſe: nec eam aliunde acceſſiſſe cladem: ſed romanos ipſos bellorū ciuiliū cauſam extitiſſe. ordo aūt tēdit uſque ad eum locum: nec tu pyrrhe ferox; ⁊c. Tunc inquit ſi tanta belli cupido inceſſit: debebas ciuilia bella gerer̄: cum hoſtes externos debellaſſes: ſed nunc non ita feciſti. nam prius urbes Italiæ bellis ciuilib3: aut euertiſti: aut deſertas feciſti. Pēdent. ideſt ruinam ubiq3 minantur. Semiruptis. Quia iam ferme ruerunt. Lapſis. Euerſis. Nulloſque do. cu. te. Et quia deſertæ ſunt urbes: & ꝙ nulli ferme in illis relicti ſunt ciues. Rarus & antiquus. Aut ꝙ omnino deſtitutæ ſunt: aut ꝙ rari admodu3 in his habitant. Horridaque dumis. Et ꝙ uniuerſa italia iam deſolata eſt. Horrida. inculta. Manus. agricolarum: non enī ſunt qui agros colant. Non tu Pyrrhe ferox. ideſt nō extern9 hoſtis. nam per pyrrhum Regem epirotaru3 omnes hoſtes externos intelligit: qui bellum italiæ intulerūt. nam pyrrhuſ Rex epirotaru3: materno genere ab Achille: paterno ab Hercule oriundus cum imperium Orbis agitaret & Romanos potentes uideret: & Apollinem de bello conſuluit. ille ambiguo reſpondit. Aio te Aeacide Romanos uincere poſſe. hoc dicto in uoluntatē tracto auxilio tarentinis uenit: bellum Romanis intulit: Leuinium conſulem apud Heracleam elephantorum nouitate turbauit. Quumque Romanos aduerſis uulneribus occiſos eſſe uideret. ego inquit talibus militibus breui Orbem terrarum ſubigere potuiſſē amicis gratulantibus quid mihi cū tali uictoria īquit ubi exercitus robur āmittam. Ad uigeſimum ab Vrbe lapidem caſtra poſuit captiuos Fabritio reddidit: Viſo Leuinii exercitu eandem ſibi ait aduerſus Romanos quam Her-

UVA. BHSC. IyR_055

culi aduerſus hidrą fuiſſe fortūnam.a Curio & Fabritio ſuperatus Tarentuą tefugit:in Siciliam traiecit. Mox ī Italiam Locros regreſſus pecuniam proſerpinæ auchere tentauit.Sed ea naufragio relata eſt.Tum in græciam regreſſus duą agros oppugnaret ictu tegulæ proſtratus eſt corpus ad Antigonum regē Macedoniæ relatū magnifice ſepultum. Pœnus erit .Sed Romani ipſi ſe mutuis uulneribus occidere,pœnus Hannibal qui decem annos Italiam occupauit & ſæpe Romanorum exercitus ocidit. Diſcindere. Vaſtare. Alta ſedent. Sed id faciet Romana diſcordia. Alta. profunda quæ adhuc apparent Sedent: Sunt:manent. Virgilius.Turnus ſecreta ualle ſedebat. Quod ſi non aliam. nunc ſenſit tranſit ad inuocatōnem & ſine dubio hoc loco per hyroniam dicit Neronem imperatorem:haud īdigne tot cladibus ad imperium Romanum per ueniſſe. Dicit enim ſi aliter Nero imperator Romanus eſſe non potuit:niſi prius tot clades Italia pateretur.iuſta cauſa fuit:cur bella ciuilia fuerint:nam ut talem imperatorem Romani conſequerentur nulla bella : nullæ clades timendæ fuere:immo potius optandæ .Ordo eſt iam nihil o ſuperi quærimus:ꝛc. Non aliam uenturo fata Neroni. Ideſt ſi nulla alia ratōne Nero potuit imperare Romanis: Magno. Scilicet precio:Labore & periculo declarat periculum:Quia niſi prius bella contra Gigantes confeciſſent : dii non potuere Reges eſſe cælorum. Tonanti. Ioui. Gigantum. Quia in ea animi ellatione uenere:Vt bellum Ioui inferre auſi fuerint. Scelera. Scilicet ciuilis belli . Nefaſque. Quæ contra ius diuinum & humanum geſta ſunt .Hac mercede: Hoc præmio :ut Nero nobis imperet. Diros pharſalia campos. Eſto:hæc omnia gaudemus contigiſſe:quando non aliter datur:ut imperatorem hunc conſequamur. Impleat. Scilicet ſanguine. Diros campos. Vbi dira bella geſta ſunt. Et pœni ſaturentur ſanguine manes . Ideſt Vmbræ Carthagtnenſium qui in Italia cæſi ſunt ſatiantur.Vt Aſdrubalis qui a claudio nerone & Liuio collega cum multis carthaginenſibus occiſus eſt,ergo eo

UVA. BHSC. IyR_055

rum animæ gaudeant ſe ultionem conſequutas fuiſſe. Vltima funeſta. Fuerit etiam prælium geſtum apud mundam ſi aliter Nero imperator eſſe non poteſt: quod quidem prælium ultimũ cæſari fuit: nec illud qdẽ pro reliqua facilitate: Sed triſte & aſperum. nam nec Cæſar pro more lætus fuit: ſed ante aciem mœſtus conſtitit ſeu conſideratione humanæ fragilitatis ſecundum Apianum: Seu metuens ne id quod pompeio acciderat ſibi contingeret. Cum ergo diu æquo Marte pugnaſſent ſubitũ iter milites ſilentium exortum eſt ipſe etiam nefas uidit: quod ante non uiderat: ut Veteranorũ manus retro cederent. ex quo adeo deſperauit: Vt de morte cogitaret: & uenenum hauriret. Cum igitur cohortes ex tranſuerſo ad eius caſtra uenirent: quas Labienus miſit ſimulauit eas fugere: & eaſ ad Mundã uſq; ſequutus ẽ. & Vrbem Mundam obſideri iuſſit: & cæſorum hoſtium factis aggeribus caſtra uallauit. Et cum iam deſperatis rebus filius Pompei fugiens in crure uulneratus ad Lauronem occidit. Dicit ergo etiam bellum illud quod geſtum fit apud Mundam accedat: Vt tandem imperator Nero fiat. Cæſar. ſ. Iulius qui uigintiquinq; uulneribꝫ in capitolio occiſus eſt. conſpiratõe in eum facta Interfectores cuius Teſte Apiano Alexandrino fuerunt ex ſuiſ potiſſimum fratres duo Cæcilius & Bucelianus: & ultra hos Rubrius Riga: Quintus Ligarius: Marcus Spurius: Seruilius Galba: Sextius Naſo Pontius Aquila. Ex amicis uero cæſaris Decimus Caius caſea: Trebonius præterea & Athilius cimber: Minutius Baſiliuſque. Peruſina fames. Auguſtus cæſar cum uigiti quattuor annorum eſſet Lutium Antonium Peruſiæ obſedit: & eum fame in ſeditionem uenire coegit: ibi & ipſi antonio dedit ueniam: & militibus ſuis Vrbem ipſam diruit reddactuſque omnibus aduerſæ partis exercitibus citra nullum ſanguine occidit. Mutinæque Labores. In mutina marcus antonius Decium Brutum obſidebat ad quem Legati de pace miſſi: repudiati ſunt. Poſtremo etiam Imperator

UVA. BHSC. IyR_055

Octauianus & primo quidem panſa aduerſus Antonium male pugnauit:deinde Hircius fuſis ſociis pugnam adæquauit.Sed tercio Antonius uictus ab Octauiano in Græciam confugit. Et quas premit aſpera Claſſis Leucas . Quam breuibus uerbis multas hiſtorias Lucanus complectitur . Auguſtus Cæſar initio & principio motus bellorum quæ Marcus Antonius fecit:traiecit Durachium:ut ibi ueniente Antonio & Cleopatra occurreret:ſed poſitis caſtris: Leucada promontorium caſtris circumdedit:Cornua etiam promontorii cinxit:& ſtatim cleopatra & antonius affuere:quadrigentæ naues erant Auguſti: ducentæ uero amplius hoſtiu3:ſed magnitudo haru3 adæquabat illas.nam aſenis in nonos remorum ordines ſurgebant. Præterea tabulata adeo alta erant:ut caſtrorum & urbium formam præberent:ſed hæc moles exitio fuit hoſtibus.nam agiles naues:graues Cleopatræ:plures ſingulis adortæ:facile diſſipauere:& ita Auguſtus Cæſar uicit. Premit. Quia ibi ſubmerſæ ſunt Cleopatræ & Antoni naues . Et ardenti ſeruilia bella ſub æthna. Syrius quidam nomine Enomius:quaſi phanatico furore ſtimulatus ſeruos ad libertatem & arma uocauit:cum Siriæ Deæ comas rotaret.nam ampla in os nuce ſulphure ſtipata :accepta : cum ſingulis uerbis ſingulas flammas emittebat:quo miraculo moti Serui.primo duoru3 milium.poſtea quatraginta milium exercitum confecit:& cœpit caſtra Romanorum.ſcilicet Malei Ignei ipſei & piſonis:ſed hos tandem nouiſſima fama uictos & quaſi peſtilentia conſumptos apud æthnam montem pro pœna in Ergaſtula duxit. Ardenti . Quia ſemper flammas emittit:ut perhibent.Multum Ro . Quamuis hæc omnia bella fuerint:in quibus tanta Romanorum cædes fuit:tamen bene geſtum eſt tecum o Roma q̄ talem conſecuta es imperatorem. Debes. Obligata es. Tibi res acta. Ideſt ad utilitatem tuam . Statione peracta aſt.pe.ſe. Apoſtrophat nunc ad Neronem:& per hyroniam dicit illum poteſtatē habitu3 cæli:cū ex hoc corpore humano diſceſſerit:ut quācū-q3 cæli ptē uoluerit deligē poſſit.Hac ſta.p. .i.hac uita finita

UVA. BHSC. IyR_055

Nam ſtatio eſt locus:ubi naues ad tempus manent:non autem hyemant:ita & anima in corpore noſtro quaſi in ſtatione manet. Senis. Quia longa uita tibi ſupereſt. Prælati. præpoſiti:quia tu cælum præpones regiæ Romanæ. Gaudente polo. Quia omnes cæleſtes lætitiam agent te in cælum aſcendere. Seu ſceptra. Siue inquit Rex cæli eſſe uolueris:ſiue currum ſolis aſcendere:facile tibi conſentient: & arbitrio tuo omnes tibi cedent. Flammigeros. flammas gerentes.uidelicet currus ſolis. Nihil timentem. Quemadmodum timuit Phæton cum currus patris regere uoluit.quaſi dicat non eris ſimilis phætonti: qui zodiaci mõſtri territus habenas equorum reliquit. Vago. Errante:quia errauit tunc cum ſolis phæton currum gubernauit. Luſtrare. Circuire. Quis. pro qualis. Tuo iuri. Tuæ poteſtati. Sed neque in arctoo. Monet ne imas cæli partes deligat:ne forte maiori onere axem premat:ſed dicit medium cæli locum capiendum eſſe:ubi ſedem ſuam ſtatuat. Nam ſi e regione ſteterit non poſſet niſi ex obliquo Romam reſpicere:& ex hoc eum Strabonem fuiſſe ſignificat. Sed neque. Inuocauerat neronem per ironiam quem dicebat excipi a toto cælo.nũc dicit medium cæli axem eligendum :nam ſi e regione conſederit:non poterit niſi ex obliquo Romam aſpicere:propter quod eum Strabonem eſſe ſignificat:Cornelii taciti teſtimonio & Euſebii:ideo dicit cum omnes dii tibi ceſſerint. Nec legeris. pro elegeris. In arctoo orbe.hoc eſt in ſeptentrionali.uidelicet ī altero polo cæli.nam ſicut in ſpera uidere licet:diameter:hoc eſt axis alio nomine appellatur:ab altero polo uſque ad alterum polum:per mediam tranſit ſperam & primus polus arcticus ideſt ſeptentrionalis dicitur ab arcto.ideſt urſa.nam αρκτωι. græce urſa latine.Alter uero antarcticus ẽ ex oppoſito arctici. ſcilicet auſtralis uel meridionalis.Dicit ergo ne in altera parte ſedem deligat Nero:ne nimio pondere cælum preſſum ruat. Nec polus. Hoc eſt in extremitatibus cæli ſedere noli.nam utrinque tibi periculum imminet. Auſtri. Ideſt in meridie in altero polo neque delegeris ſedem. Vergitur. Vol-

UVA. BHSC. IyR_055

uitur:quia cælū ſemper uoluitur ab orientē in occidentē & uer titur circa polos.ideſt arcticum & antarticum. Aduerſi auſtri. nam auſter a meriodionali aduerſus & oppoſitus eſt arctico:i. ſeptentrionali. Aduerſi. antartico polo oppoſiti. Vnde tuam. nam e regione poſitus:romam niſi es obliquo aſpicer poteris. Aetheris īmēſi. nec noli in extremitate cæli ſedere:quia nimio pondere preſſum cælum:in periculo eſt ne corruat. Axis: Scilicet arcticus & antarticus. Librati pondera. Quid igitur faciendum:tuta inquit pars cæli erit:ſi in medio ſederis. Orbe .ſ. cæli .ideſt in media rotunditate & conuexitate:nam cælum ſpericum eſt. Librati. Ideſt ſe ipſum ſuſtinentis:quia ſuo pondere ſe ſuſtinet:ut in nullam partem inclinet:ideo libratum cælū dicit. Pars: Scilicet medii cæli. Vacet. Ideſt tibi ſeruiat:& ſignificat Craſſi corporis homine:ac ſi dicat tanta eſt tui corporis uaſtitas:ut totam cæli partem ſis occupatus. Tunc genus humanum. Hoc loco rurſus ironice & amphibologice loquit. uidet enim dicere tunc cum cælum tenueris & gentibus humanis imperare cœperis:pax totum orbem tenebit:ſed hoc dicit donec unius imperium tenebis ſemper bella erunt.At ubi e terris diſceſſeris:tum denique pax ubique regnabit. Tunc poſtq̄ mortuus eris:uel poſtquam regna cæli tenueris. Poſitis. Pro depoſitis:quia dum uiuis ſemper bella erunt. Gens oīs amet Ideſt ſit hominum inter ſe ſocietas atque coniunctio:quæ dum imperas eſſe non poteſt. Ferrea belligeri. Secundum hiſtoriā Liuii hoc dixit & conſuetudinem Romanam. Nam ſicut apud Titum Liuium legitur.Numa Pompilius templum iani ædifi cauit:ita cum clauſum eſſet:pacem ſignificaret:apertum uero bellum. Belligeri Iani. Ideſt Iani dei templum quod apertum bellum ſignificat. Compeſcant. Claudant. Virgilius.Claudentur belli portæ:ſignificauit pacem futuram eſſe:tunc cum Octauianuſ imperaret:quod ita fuit:nā regnante auguſto Cæſare pax per totum orbem erat. Sed mihi iam numen. Ideſt tibi uiuo diuinos honores exhibeo teque non minus in terris inuoco: q̄ ſi cælum teneres. Te pectore. Ideſt ſi diui-

UVA. BHSC. IyR_055

nitatem tuam mente animoqꝫe concepero: mihi nō opus erit inuocare apollinem:nec muſas:nec carmen quo bella romana deſcribam. Accipiam pectore. Ideſt q̄ te animo & mente con cipiam. Nec uelim. Ideſt nolim. Solicitare deum. Scilicet A pollinem. Cyrrea.Nam parnaſus mons Boetiæ in duo iuga di uiditur.ſcilicet Cyrtam & Nyſam.In Cyrra colitur Apollo:na3 ibi erat templum Apollinis. In Nyſa uero colitur Bacchus:& poetæ in utriuſque tutela eſſe dicuntur.nunc igitur dicit ſe nō eos inuocaturum.Si uero ſibi fauerit ad carmen ſcribendum: ideo quod concepero animo noli ſolicitare.Cyrrea.Quia in cyr ra colitur apollo. Mouentem. Scilicet tunc cum oracula dat: quia mons omnis circumcuti uidetur & tremere. Auertere. Remouere quamobrem nec hunc:nec illum a ſuis ſedibus mo uebo. Tu ſatis. Scilicet eris & ſufficies. Romana carmina. In quibus res romanas ſcribere conſtitui. Fert animus. Per ī uocatōnem parrare incipit:ſed ante q̄ narret attentoſ facit a re bus magnis:nouis:inuſitatis. Fert. Ideſt cupit. Expromere. Aperire.ſicut in prohœmio diximus:licet hoc loco profiteatur ciuilis belli cauſas dicturum:tamen generaliter proſequitur & quædam poetarum dicit:ſicut Pompeius & Cæſar dominandi cupiditatem habuerint. Immenſum opus. Quia non rem par uam ſcripturi ſimus:ſed magnam. Furentem populum. Ideſt furore percitum. Excuſſerit. Remouerit. Inuida fatorum. Declarat:generalis eſt cauſa:quia fata ſic uelle uidētur:ut nul lum imperium ſit diuturnum:ſed ſi diuturnum certe non ſem per æternum. Inuida. Quaſi rebus humanis īuideat. Series. Eſt diffinitio fati. Nam ut ait Cicero.Fatum eſt ordo cauſaru3 æternitate fluens:ueritaſ ſempiterna:non ſuperſtitioſe:ſed ſim pliciter. Stare diu. na3 hoc imperiu3 ſtare diu nō potuiſſe:nō tantum fuit cauſa belloru3:ſed fata quibus aduerſantibus ni hil perpetuo durare poteſt. Summis. Magnis. Lapſus .ſ.fue runt cauſa huius belli. Graues ſub pon.L. Vnum ex reliquo ſequitur, nam ſi pondus magnum eſt: ideo grandior eſt ca ſus. Ferens. Subſtinens: quia ad tantum culmen magnitu-

UVA. BHSC. IyR_055

dinis roma peruenerat:ut non amplius ex mole nimia ſtare poterat.tranſlatio enim ſumpta eſt a mole quæ ad ſummum peruenerit neceſſe eſt:ut ruat. Sic cum compage ſoluta . Per ſimilitudinem oſtendit:quomodo pax turbata fuerit:fatis nolentibus imperium romanum diutius ſtare cum ſit fuſa pax in orbē terrarum:ſic inquit & fuſa eſt pax:ſicut quondaꝫ dicūt inter ſe diſſolutis elementis:omnia ad antiquū chaos redditura eſſe. Sic. Quo pax fuit confuſa:ſicut machina mundi. Ordo eſt omnia ſidera concurrunt. Cum. pro quando. Compage coniunctione. Soluta. Ideſt concordia quæ elementorum eſt uinculum ſecundum Empedoclem:qui dicebat quattuor q̄ dem eſſe elementa:Aquam:Terram:Ignem:& Aerem:ſed dicebat duo eſſe formalia.uidelicet litem & amicitiam:quæ elemēta coniungunt & ſeparēt. Amicitia eſſe incipit cum contrariæ qualitates elementorum & diuerſæ diſcedunt.Lis autem tunc cum illæ contrariæ qualitates redeunt:ſed hoc dicebat futurū ſpatio duodecim milia annorum.nam ut elementa cōcordent diuerſas qualitates habent.Epycurei autem:ut Democritus:dicunt omnia conſtare ex Athomis & ex ipſis elementa confici. & cælū ipſum:quia omne compoſitum ſoluitur in ſuum ſimplex:ſed omne corpus ſoluitur in Athomos.ideſt ī indiuiduuꝫ & hoc modo omne corpus in infinituꝫ ſcindatur:& id quod in finitum eſſe cœperit:ut ſcindi non poſſit.id autem corpus eſt: aut non.Si corpus eſt & ſcindi non poteſt. ergo & principium eſt ſui.ſi non eſt corpus:ergo ex nihilo nihil fit.ergo corpus eſt indiſſolubile.Anaxagoras uero dicit omnia . quæcunque ſunt: eſſe elementa:& multa eſſe corpora:ſi dicis omne corpus conſtare ex elementis.id autem eſt in ipſis elementis:aut non:ſi n̄ eſt ſequitur aliquid ens ex non ente:ſi dicis eſſe in elemento:ē & ipſum elementū.ergo omnia ſunt ex elementis : quod falſū eſt.Alii philoſophi unum eſſe elementum dicebant: & omnis motus eſſe ab igne .ergo mouetur ignis. ſꝫ cū ignis rariſſimꝰ ſit:non poteſt moueri in aliud rariſſimum : quod eſt impoſſibile : ſi mouetur. Sed ſi compago denſitas uel amicitia

UVA. BHSC. IyR_055

sit coegerit in unum: & ꝛc. cahos est rerum omnium rudis in ordinatæq3 materiæ cõfusa cõgeries & dicitur συγγεω .i. confundo. Ignea astra. Quæ natura separata sunt v3 ignis.i. æther miscebitur cum elemento contrario.i.aqua. Fretũ. mare ipsum terram inundare uidebit. Excutiet. Confũdet:ut oĩa inundentur. Phœbe .i.luna aduersa ibit soli:quæ a sole semp naturaliter discedit:& quanto magis appropinquat soli:tanto minus lucet:& e conuerso & hinc est ꝙ luna dicitur crescere & decrescere:sed sol exterius suum cursum facit Luna interius & quantum spatii sol conficit uno anno.Luna uno mense proficit. Obliquum arborem .i.per zodiacum qui circulus ex obliquo zonas cingit.ergo ubi nũc noctem Luna tenet:tunc diem tenere uolet. Diem poscet sibi .i.relicto suo per cursum solis ĩcedere incipiet. Totaq3 discors ma. .i.concordia elementoru3 qua omnes res consistunt & seruãtur. In se magna ruunt.cœpit superius dicere causas belli ciuilis:& inter cæteras hãc quoque magnam dixit causam fuisse:ꝙ ad summum culmen imperiũ populi romani peruenerat:& cum cælum se ipsu3 substinere nõ posset:rueret:adhuc prosequitur dicens:cum ad eã celsitudinem uenerit imperium romanum:ut altius ascender̃ nequeat:necesse est ut per seruat:sed ita dii uoluerũt:ut sit finis imperii. Lætis .i.prosperis:sicut tristia aduersa dicimus:sic læta prospera intelligimus. Fortuna cõmodat inuidiam. Hoc ĩquit:quas fortuna opes populo romano dedit inuidere cœpit: noluitque ut externæ gentes has opes prosternerẽt:sed populus romanus.ergo inuidiam suam nulli commodauit. Populũ romanum. nam ita fortuna uoluit:ut romani inter se concurrerent bello ciuili & suas opes profligarent. Tu causa malorũ. Roma enim fuit causa tantorum malorum cum cœpit tribus dominis esse comunis. Nam Cæsar ut Iuliam filiam pompeio coniungeret & Crassum conciliaret:se tertium socium fecit: ut nihil in Republica gereretur quod suo arbitrio displiceret: sed postquã concordia direpta est morte Iuliæ & cæde crassi:q bello partico occisus est:ita bellum ciuile est exortu3. Tribus.

UVA. BHSC. IyR_055

dominis pompeio craſ. & Cæ.qui inter ſe imperium ro:partiti fuerant.nam ut refert Apianus Craſſus ac Pompeius conſules ambo deſignati:Cæſari imperium Galliæ in aliud impiũ ꝓrogarunt.prouincias ipſi inter ſe exercituſque partiti ſũt.Põpeius hiberiam ſortitus ac Libyaʒ:amicis ad eas emiſſis:romæ præſtitit.Craſſus uero Syriaʒ ac ſyriæ proxĩa aſſumpſit:ad parthicũ ſiquidem bellum anhelabat:ut lucrum & gloriaʒ inde referret. Turbam. Quia ſocietas regni nunq̃ duratura eſt:quõ? Fœdera .ſ.fuerant cauſa. Regni ꝛc̃. Quia regnum non patitur duos.ſic Statius. Sociiſqʒ comes diſcordia regnis.hæc eſt ergo cauſa malorum. Feralia. Letifera:inter duos uel plures ſemp eſt letifera:non diuturna:ſed ſatius fuiſſet non fuiſſe cõcordeſ Cæſarem & pompeiũ:q̃ poſt concordiã in diſſenſiõem ueniſſe. Vnde dicit Cicero prius conſuluiſſe pompeio:ne Cæſari ſe coniungeret:quia coniuntõem ReiPu.optimam uidebãt:ſed diſcordiam pernitioſam intelligebat. O male concordes.O ĩq̃ Põpei Craſſe & Cæſar quid tentatis inter uos ſocietatẽ iungere impii ñ neſcitis:nullũ regnũ ſociatũ ẽẽ poſſe. Male cõcordes.ſ.mundi nõ duraturi. Cupidĩe. ꝙa libido regnãdi uos ĩ hãc ſocietatẽ deduxit. Quid. Cur. Miſcere uires .i.cõiũgere & ẽẽ ſocios.q. dicat hoc fruſtra facitis. Orbẽ .i.ĩpium orbis terraꝝ.nã Roma dña erat & regina terraꝝ. In medio. ĩ cõi:ut uos tres imperetis:nõ ĩtelligitis hoc fruſtra tẽtare q̃obrẽ:ꝙa tentatis facere qđ numĩa ꝓhibẽt:& dũ mũdi natura ꝑſtabit:ipſa nũq̃ fides inueniet ĩter ſocios regnoꝝ:nec fratres ꝙdẽ ĩter ſe fidẽ ſeruarũt cuʒ regnare cœperũt:qđ ita ſit exemplis noſtris & ueterum ꝓbari põt:ut Etheoclis & Polinicis fratrum:& cũ regnuʒ thebanuʒ uterqʒ teneret:tandẽ inter illoſ orta diſcordia mutuis uulneribus ſe ceciderũt:ſic Atrei & Thyeſtis:quoruʒ alteri.i. Thyeſtes uxorem fratris uiciauit.Atreus Thyeſte ad conùiuiuʒ uocato Thyeſtis filios ei epulandos dedit. Dũ terra leuabit.i.dũ orbis terrarum durabit. Leuabit.i.ſubſtinebit:ꝙa terra ſuo pondere librata incerta ꝑmanet circũferentia celi.mare.n.terrã circundat.recte ergo dicit:ꝙa terra fretũ ſubſtinet:aqua uero aereʒ &

UVA. BHSC. IyR_055

terrã:qa ſuo pondere aer ſubſtinet terrã:qa circundatuſ eſt ter ra:ĩ medioq3 cẽtro eſt terra.mare ambit terrã.ergo terra ipſu3 ſubſtinet:qa in nullam ptẽ declinari poteſt terra:ſ3 cu3 grauis ſit deorſum tendit:& ad locũ ſuum redit.exẽpli gratia:ſi circi no faciſ orbem:punctuſq3 ĩ medio circũferentiæ erit.tunc pun ctus diſtabit æqualiter ab ipſo orbe:nec in aliquã partem incli nari põt:ſic nec terra inclinari poteſt:nec a ſuo centro diſcedẽ licet ſit ſuo loco mota:ſiue dextrorſum:ſiue ſiniſtrorſũ. ergo ſe quitur ut eam aer ſubſtineat:& neceſſario in loco ſuo centro ꝑ maneat. Longi labores.qa ſeptẽ ſũt planetæ.ſ.Saturnus: Iup piter:Mars:Mercurius uenus:Sol:Luna:ꝙnq3 ſe modo contra mundum ferunt:mõ cum mundo retrogradi ſũt.duo.ſ.Sol Lu na ſemꝑ contra mundum ferunt:iõ longos labores dixit :non ꝙ ſol laboret:ſed qa laborem non ſequitur.fatigatur enim cu3 contra mundum uoluitur:ſ3 cũ non ſeqtur laborem . Voluẽt: Quia ſol ſemper cõtra mundũ uoluit. Cælo .ideſt per cælum. Totidem per ſigna: per quot ſigna currit ſol:ꝑ totidem etiã lu na:ſed hoc intereſt:qa ſol exterius curſum ſuum facit & ſingu lo menſe ſingula zodiaci ſigna tenet. Luna uero per eundem circulum curſum ſuum facit:ſed ĩterius zodiacus eſt circulus in quo duodecim ſigna poſita ſunt:& per obliquum zonarum circundat̃ per hũc ſol & luna ſuum curſũ faciũt:ſ3 exterius ſol & interius luna.ergo breuior eſt:ex quo ſeqt̃:ut quantũ ſpacii uno ãno ſol cõficit ĩ uno ſigno permanẽs:cũq3 ĩ õib3 ſignis cur ſum fecerit ãnum pficit.at uero luna uno menſe oĩa ſigna lu ſtrat:ideo dixit lunam ſuccedere diei recte. Nox .i.Luna. Toti dem ſigna.i per:quot ſigna currit ſol:& per totide3 luna. Nul la fides regni .ſ.erit.i.nunq̃ ſocii regnoꝝ inter ſe fidem ſerua bunt. Omnis poteſtas. Idem dicit:nã cũ poetæ aliquid obſcur̃ dixerint diffuſius poſtmodũ dicere ſolent: Impatiens cõſortis. .i.poteſtas nulla conſortium habere poterit. Nec gentibus ul lis. nolo inqt externis gẽtibus credatis: ſed a uobis exemplũ ſumite.nam q Romam cõdiderũt ipſi ſe occiderũt.ſ.Romulus & Remuſ.natura enĩ uult ut ĩ regnũ alter maneat:alter occida

UVA. BHSC. IyR_055

tur. Fatoꝝ .i.numinū & uoluntatis deorum. Longe.i. ab ex
ternis:& longinquis gentibus:nā a uobis & conditoribus urbiſ
exemplum ſumere poteſtis.nam ut Liuius & oīs hiſtorici tra
dunt:Romulus & Remus Romam cōdidere:& cū augurio uel
lent inter ſe dignoſcere uter eoꝝ urbi noīm imponeret. romul9
palatinum mōtē cāpaniæ conſcendit: Remus uero auētinum:
Remo uultures ſex primo apparuerūt:deinde romulo. xii.qua
p̄opter Remus dicebat fata hoc p̄otēdere:ut urbi noīm impo
neret:quia ſibi uultures primo apparuerūt.Romuluſ aūt ad ſe
hanc dignitatē trahebat dicens:q̄ licet ſibi poſterius uultures
apparuiſſent:tam̄ numero plures.unde exorta eſt diſcordia:ut
celer tribunus militū occiderit remum.Alii dicunt remuꝫ a ro
mulo occiſum fuiſſe q̄ ad ludibrium fratris prima mœnia Vr
bis tranſiuerit. Primi muri .i.ab initio ædificati. Sāguine fra
terno .ſ.mortuo remo. Nec p̄ciuꝫ. arguit a minori ad maius.
ſi duo non potuerunt in ſocietate regni permanere:cū regnū
exiguum eſſet:quāto magis pati non potuerūt ſimul regnare:
cum tm̄ imperium habeant:ut orbem terraꝝ poſſideant:mul
to magis impellentur:ut plures regnare non poſſint. Cōmiſit.
.i.diſſenſionē concitauit fratres:nā condita yrbe Romuluſ & re
mus cum uiderent ciuitatē infrequētē ēē:ut āliunde ſibi ciues
cōparent:Aſylum cōſtituerūt:ſed ante filii Herculis aſylū athe
nis fecerant.Vnde Virgilius qui rettulit acer aſylum:ſed ad ſi
militudinem filiorum herculis aſylum Romulus & remus ſtru
xerunt.Aſylum aūt locus erat quo oīs conueniētes ut ingreſ
ſi erant:ſi fures:ſiue homicidæ:ſiue latrones fuiſſent extrahi ñ
poterant:unde dictum eſt aſylum α συλεω, quod eſt traho a
uero dicit priuatōem. Exiguum aſylum.ſ.ex homicidis & la
tronibus roma cognoſci poteſt. Aſylū: locꝰ ille nō urbs:ſꝫ aſy
lum paruum:cauſa fuit:ut ipſum non magno premio:uſqꝫ ad
cædes:fratres condiderint:ex quo poſſumus intelligēr quid fa
cturi ſint fratres regnorum.ideꝫ Statius ait.Lis eſt de paupere
regno. Tempus more ſuo quod obſcurius dixerat declarat. Di
ſcors cōcordia. Quomodo diſcors ſi concordia eſt:& quomodo

UVA. BHSC. IyR_055

concordia ſi eſt diſcors? qa pax erat inter Craſ. Cæ. & pompeiũ inuita. ergo quia inuita: odioſa erat: diſcors erat. Paxq3. q; animos concordes inuiti tenere declarat. Vere inq̃ inuiti pompei? & cæſar in concordiã manſere. Craſſus aũt erat uinculum concordiæ eor̃: qui poſtq̃ bello partico deletus eſt: ſtatim eſt orta diſſenſio inter cæſarẽ & põpeiũ. Qualĩ. per ſimilitudine3 oſtẽdit quomodo medius craſſus tantiſper cæſarẽ & põpeium ĩ cõcõdia retinuerit. eodẽ mõ iqt craſſ? tenebat eoſ: ne bello cõcurrerent: quẽadmodũ terra inter ioniũ & ægeũ: duo maria cõtin3 ne inter ſe undis collidant̃: dico craſſus talĩ medius erat mora: qualĩ iſthmos q; ſecat ũdas. Gracilis. i. tenuis poſthmoſ & iſthmos cõtraria ſunt: nam poſthmos terra dicitur quæ mari circũ datur. at uero iſthmos dicitur terra quæ ĩter duo maria poſita eſt. Gracilis. dixit ad comparatõnem gemini maris. ſ. ionii & ægei immenſitas gemini maris facit: ut iſthmos uideatur gracilis: ſicut locus peloponneſſus eſt ĩter duo maria: quẽ morea3 nũc uocãt: ubi ẽ Corynthuſ urbs ualidiſſima: de q̃ multi populi: ut athenienſes pugnauerunt: quaſi uictoriæ premiũ ĩ medio poſita eſſet. Peloponneſſus utrĩque facit mare. Cõferre. i. inter ſe cõtendere ut undæ undis collidantur: ſi terra recedat e medio. ſtati maria illa undas miſcere icipiẽt: quaſi exoriatur illico pugna. ſic craſſo ãmoto inter ſe pompeius & cæſar concurrere cœperunt: Sic. eodem modo adaptat ſimilitudinem. Sæua arma. hiſtoria talis eſt. nam craſſus aduerſus parthos ꝓfectus ẽ auri cupiditate: babyloniam aggreſſus eſt pugnare: quod ſentiens Arſacides rex parthor̃ exercitum contra eũ duxit. & cum ĩ regionem illa3 ingreſſus eſſet teliſ parthor̃ oppreſſus eſt. Dirimens. diuidens. Miſerando funere. Bene miſerãdo: quia cũ factum eſſet: ut ad colloquium ueniſſet per inſidias occiſus eſt Carræ. ar̃. eſt ciuitas Babyloniæ & parthorum. Aſyrias. quia babylonia eſt in Aſſyria: ubi hoc factũ eſt. Parthica. i. a parthiſ illata: & quæ ipſi intulerunt romanis: ſed exercitus ſui bella ciuilia fecerunt o Arſacide o perſide. Plũſq̃ creditis. Quia non tantum craſſum cum exercitu ſuo deleuiſtis: uerum etiam po-

UVA. BHSC. IyR_055

pulum romanum inter ſe concurrere feciſtis:ut magnam clá-
dem imperium romanum pateretur:quia ſibi bellum ciuile de
diſtis. Diuiditur. In duas partes omnes opes populi romani
diuiſæ ſũt. Quæ mañ. p declamatõe3 dicit tm̃ ipiũ populi ro.
terram maria fortunam regere:tamen in poteſtate ſua:nec im
perio ſuo duo capi non potuerunt. Totum orbem .i.fortuna
ab oriente ad occaſum tenet populi romani imperium: tam̃
duos non potuit capere.ſcilic3 cæſare3 & pompeium. Non ce
pit. Non continuit. Nam .i.quia aliam cauſa3 ſubigit cur Põ-
peius & cæſar ſimul concurrerent.v3 mortem Iuliæ. nam ea af
finitas cõtinebat hinc patrem:inde uirum:ne arma iter ſe mo-
uerent.Iulia Cæſariſ filia ex pompeio pregnãs ceſſit e uita quo
tempoſ Domicius Aeneobarbus aduerſabatur Pompeio ad cõ
ſulatus petitõnem.die enim ſtatuta ad petendum deſcenderãt
nec(teſte apiano)ſuperueniente nocte e martio campo diſcede
bant:donec cœptis litibus inter eos:Domicii ſeruum lumen af
ferentem interemere:inſecuta deinde omnium fuga.Domiciuſ
uix in domo propria ſaluatus eſt.pompei ueſtis cruore ſordi-
da:a non nullis ad ſuos delata.adeo paru3 uterque a periculo
abfuit. Pignora. Scilicet uincula: Iuncti. Coniuncti ſangui-
nis. Ferales. Quia tres duces male ReiPublicæ ſociati fuerãt.
Thedas. Ideſt nuptias:nam ſæpe uno inſtrumento totius Rei
proprietas indicat.poſuit enim thedam pro nuptiis. Antiqui
enim in nuptiis thedis.ideſt facibus utebantur:eo p uir ſpon-
ſa3 noctu ducere ſolebat. Ferales. Quomodo ferales:quia treſ
duces his nuptiis magno ReiPublicæ malo conſociati erant.
Ad manes .ideſt mortua eſt. Parcarum. Quia tres ſunt par-
cæ:Lacheſis:Cloto:Atropos:quæ uitam hominũ ſignificare ui
dentur.nam Lacheſis quæ filat:principium uitæ cuiuſlibet p-
ſonæ oſtendit:Cloto quæ colum ſubſtinet vitam hominum du
cit.Atropos quæ fila rumpit:ſignificat finem uitæ hominis:&
dicitur quaſi inexorabilis:quia uerti non poteſt cum ad finem
peruenerit.parcæ quoque ſimiliter fila uitæ Iuliæ duxerunt. p
ſi fata tibi. Vere inquam mors Iuliæ cauſa fuit huius belli ciui

UVA. BHSC. IyR_055

lis:quia ſi diu uixiſſes tu ſola potuiſſes in amicitia3 coniungeꝛ uirum & patre3. Fata. numina. Maiores moras .i.diuturnio ra ſpacia uitæ. Luce. Vita:quia Iulia ſignum erat pacis. Manus. nam manuum cõiunctio ſignum eſt pacis . Vt generos. per ſimilitudinem declarat hiſtoriam tangens: Romulus inſtituto ludo conſcii:unde conſualia ludi illi:quos ingenti appara tu fecit:omnes ciuitates conuenerunt romam : ſed dixit prius militibus ſuis cum ſignū daretur:ut unuſquiſq3 uirgines rapeꝛet:raptis itaque ſabinis patres irati ſunt romanis. Tatius Rex ſabinorum:ſed dux ante Curius regnauerat cum exercitu oēs ſumptis armis bellū romanis ītulerunt.Cum autem in tarpeiā ubi erat arx romana:in uallemque deſcendiſſent montis roma ni obuiam uenientes:illic in medio foro acriter pugnatum eſt Virgines autem raptæ quarum iniuria bellū motum erat:ſciſſa ueſte:& crinibus ſparſis:hinc uiros:inde parentes arma de ponere coegerūt.dicentes nos iraꝝ cā ſumus:in nos conuertite ferrum melius peribimuſ cum uiris:q̄ ſine uiris uiuere poterimus:unde his uerbis tunc pax tranquilla ſecuta eſt:& uires ſimul cõicarunt romani cū ſabinis:& Tatius Romæ uixit quẽadmodum ergo ſabinæ uirgines:uiros & parentes armatos:in amicitiam duxerunt : ſic & Iulia ſi uixiſſet media fuiſſet inter manus armatas cæſaris & pompei & illos in amicitia3 coniunxiſſet. Morte ſua. cœpit numerare Lucanus diſcordiæ cauſas inter cæſarem & pompeium:quibus ſublatis:deinde diſcordia ſubſecuta eſt.uidelicet Craſſi & iuliæ filiæ cæſaris:mõte adhuc de ipſa proſequitur. Fides diſ .i.diſſoluta eſt o iulia. Permiſſū .i.conceſſum. Aemula uirtus. acceſſit uirtutis æmula inuidia nam uterque dux & princeps erat:& res maximas geſſerat:põpeius inquit dum mare a piratis liberat:dum Mitridatem ſubigit:dum Arabiam:Iudeamque bello ſuperat.At uero cæſar dū Galliam:Germaniam:Britaniam cum illyrico decem annis populi romani imperio adiunxit. Virtus æmula. Quia non poterat ſibi perſuadere:ut alter alteri cederet:nec parem pompeiꝰ nec cæſar ſuperiorem patiebatur:ergo æmula quia æmuli uir-

UVA. BHSC. IyR_055

tutis inuicem erant. Tu magne. Scilicet pompei.nam magn⁹ appellatus eſt a magnitudine rerum quas geſſit. Noua acta ti mes .ſ.Cæſaris:qui per decennium ſubegerat ſeptentrionis p̃ tem:& Britaniam quæ ab orbe terrarum quodammodo remo ta eſt. Triumpho ueteres. Quia triumphauit ſæpe Pompeius de Aphrica:de Hiſpania:de Mitridate. Piratica laurea, na3 pi ratæ mare ſuperum & inferum:ita occupauerant:ut intercep ta eſſet mercatorib3 nauigatio.hi primo a Seruilio Iſaurico ui cti fuerunt:deinde a pompeio fundit⁹ deleti:qui(ut refert Stra bo)ſupra mille & trecenta nauigia concremauit.eoru3 uero ha bitatõnes:ex hominibus qui in prælio ſuperfuere:alioſ in urbẽ ſolos habitatum deduxit:quam ille pompeiopolim appellauit alios Didymenam hominibus effetam:quæ nunc romanorum colonia eſt. Cedat gallis.i.ne uictoria gallorum maior uideat̃: q̃ piratarum:his rebus ſublatus erat Pompeius: ſed cæſar ſua geſta habebat:quæ illius animum extollerent.ſ.o cæſar. Seri es .i.ordo continuus qui tuo tenore uictorias conſecutus fue ris. Vſque laborum. Quia bellum per decennium geſſiſti ſem per inuictus. Secundi loci. Quia non poteras ſeruus eſſe a põ peio:ſed iam illuc pompei & cæſaris æmulatio proceſſerat: ut non poſſent animum inducere:ut alter alteri cederet. Priore3. .ſ.ſe:nec poſſet pompeius parem ſibi fore. Ille .ſ.cæſar n̄ uult ſuperiorem:neceſſe eſt ergo ut diſſenſio incendatur:& ardeat: Quis iuſtius magna laus Catonis cuius ſententiam compar̃at iudicio deorum.nam magnum uterque iudicem habet belli ſu ſcepti:dii iudices ſunt pro cæſare.cato uero pro pompeio:ut n̄ inferior uideatur eſſe ſententia catonis iudicio deorum. Nefas .i.non licet ſcire. Quis: pro uter poſuit:quis de pluribus:uter de duobus tantum dicitur: Victrix. Declarat. Quo iudice. Iu dicio deorum ſe defendit cæſar:pompeius ſententia Catonis. Pares. non ætate:ſed pares congreſſu erant: quia iam in ſeni um uergebatur pompeius.nam quatrageſimum quartum an num agebat:ſed cæſar iuuenis erat:pompeius inquit qui pue ctioris erat ætatis cum diu in pace uixiſſet:iam res bellicas de

UVA. BHSC. IyR_055

dicerat:& illis oblitus fuerat. At Cæſar tunc maxime uigebat: & omnem ætatem per continuum decennium in bello gerendo conſumpſerat. Longo uſu togæ. Ideſt longa pace. Dedicit Oblitus erat:ideſt iam neſcit ſe eſſe ducem . Famæ petitor .i. cupidus gloriæ & laudis. Dare. pro dabat. In uulgus . Quia largitionibus liberior erat in populum romanum: Impelli. ꝑ impellebatur eſt caracteris hiſtorici:infinitum pro præterito p fecto indicatiui ponere. Auris. Ideſt fauoribꝫ populi.nã apud hiſtoricos aura pro fauore ponitur. Virgilius.Gaudens popularibus auris. Gaudere. pro gaudebat. Sui theatri. ideſt qđ ipſe condiderat.nam ante pompeium nullum theatrum lapidibus conſtructum fuerat:ſed Pompeius primo illud conſtruxit.gaudebat ergo plauſu populi quem in theatro ſuo dabat illi incidenti per theatrum populus romanus. Plauſu. Quia lætitia quadam ſignificabat ꝙ Pompeio uniuerſus populus faueret. Reparare. Probat hoc inquit nulli curæ erat pompeio nouas uires prioribus adiungere quaſi opes ſuæ ad culmen ſuuꝫ euaſiſſent:delarat. Credere priori fortunæ. Quia non putabat priorem fortunam poſſe mutari. Vires nouas. Hoc autem qđ dicit non conuenit ad illud quod Pompeius reſpondit:cum Senatus euꝫ admonuiſſet:ut prouideret & caueret:ne quid detrimenti Reſpublica pateretur:non ignarus ꝙ cæſar cum ingentibus copiis contra ſenatus auctoritatem in Galliam ciſalpinam uenerat.pompeius uero dixit:nihil timeatis Patres Conſcripti nam ubi ego terram pede percuſſero omnis italia mihi fauebit poſtea cum inferior eſſet pompeius.numantius quidam miles cæſaris iubebat ut terrã pede pcuteret.hic autem miles ab Apiano Faonius nomine dicitur. Credere. Quia ille nimium priori fortunæ confidebat. Stat. per ſimilitudinem oſtendit qualis erat fortuna Pompei comparat pompeium quærcui uetuſtæ: quæ ioui conſacrata:ſæpe magnorum ducum ſpolia ſubſtinuit. Antiqui enim ſolebant cæſorum hoſtiuꝫ ſpolia quærcui ſuſpendere.Tropheum dicitur quod fiebat fuſis hoſtibus:ſed triumphus pro deuictis & cæſis hoſtibus:quẽadmoduꝫ illa quær

UVA. BHSC. IyR_055

cus quæ ſpolia cæſorum ducum ſubſtinet: nam cum eſt ſine frondibuſ nullam poteſt ſine ramis umbrą facere:ideo eſt uetuſta.frondes enim ſigna ſunt uiriditatis in arbore.at uero cuą frondes ceciderunt:ſignificat arborem iam uetuſtam. eodem modo antiquum & ueterem pompeium dicit fuiſſe:ſed prioris dignitatis adhuc inſignia retinere. Nominis. Scilicet Pompei Stat: Recta eſt & ſtabilis permanet. Vmbra. non ipſa gloria: ſed gloriæ quaſi ueſtigia:ſic ſtat quærcus. Frugifero. producē tē fruges. Exuuias ueteres. Antiq̄ ſpolia populi declarat.uide licet. Dona ducum. Quia duces uouebāt:ſi hoſtes uiciſſent il lorum ſpolia ſe quærcui ioui conſacratæ ſuſpenſuros. Nec ua- lidis radicibus. Quia non nimis ualidæ ſunt radices: nam ni- mia uetuſtate ſūt commotæ.hæc comparatio pertinet ad illud ut oſtendat pompeium prouectioris ætatis fuiſſe. Suo ponderē Quia ipſum atboris pondus eam ſtabilem faciet : ſic res geſtæ maxime in ſingulari pompeio retinentur. Nudos. Frondibus ſpoliatoſ. Non effecit umbram. Non uigore ſuo efficit umbrā arbor:ſic Pompeius non uigore ſuo honoratur:ſed rerum ge- ſtarum uigore. Sed quamuis. Quamuis ipſa quærcus inquit adeo uetuſta ſit:ut primo impetu uēti caſura eſſe uideatur:ta- men cum aliæ arbores ualidiſſimæ ſint:ipſa præ cæteris in ho- nore habetur:ſic itidem pompeio contigit.nam licet multi Du ces romani illo uiribus corporis & animi præſtantiores eſſent: tamen pompeius præ cæteris ī honore habebatur. Euro. ideſt primo uento ſpecies pro genere.ideſt ſimul ac primus uentus flare cœperit. Nutet. moueatur. Robur. Quia in radicib3 ſūt Sola. Scilicet quærcus uetuſta. Sed non. Talis erat pompeiꝰ ſed Cæſar quide3 non eart tātæ gloriæ dux:ſed uigebat & ma- gis animum habebat acrem:ut nihil niſi uiribus & bello gerē gauderet. Neſcia uirtus. Quia nullius uictoriæ grauis eſſe uo lebat:hoc tantu3 pudebat cæſarem:ut uinceret uoluntarie:na3 coactos bello uincere uolebat:non ſeditiones hoſtes:ſed bello ſuperare uolebat. Acer & indomitus. unum ſequit ex altero.

UVA. BHSC. IyR_055

nam quia in domitus.ideo uæhemens erat:ſolent enim duces uictoria fieri in ſolentiores. Quo ira pudebat aggredi illud qđ ſequi poſſe ſperabat:ſed quo ira illum uocaſſet. Manuu3 uires ſuas. Fere. Scilicet ad illud. Quo. Ideſt ad quod . Temerato ferro. poluto.ſcilicet ſanguine hoſtili . Vrgere. pro urgebat. ideſt impellebat:non expectabat fortunam ſecundam :ſed urgebat. Succeſſus. proſperitates. Inſtare fauori. ideſt immi-nebat fortuna:ut ei faueret:& eũ ſequebatur. Impellens. qa quicquid ipſi obſiſteret:tu3 ad ſummum fortuna faſtigium:p-pellit uiribus ſuis. Ruina. Ideſt cum non ſponte noſtrum:ſed contra illorum uoluntatem. Qualiter. Per ſimilitudinem oſtẽdit cæſaris impetum.Talis inquit cæſar erat aduerſus hoſtes: qualis impetus ſolet eſſe fulminis : quod magno ſonitu fragoreque torquetur . Expreſſum uentis . Cauſam fulminis tetigit.nam fulmen uentorum conflictu & nubibus in mediũ cohærentibus exprimitur:quemadmodum os cæraſi a digitis exprmitur.nam cum uenti concurrunt nubes etiam in medio cohercent. Expreſſum. Quia fulmen a uentis: ſicut os cæraſi a digitis exprimitur. Mundique fragore . Strepitu cæli. Nam fragor dicitur ſtrepitus fractarum arborum. Rupitque diem. ideſt emiſit lucem.ideſt coruſcatõne3 .primo coruſcat tonitruſ & oſtenditur quamuis tonitrus primo ſit:deinde ſequitur lux illa:quam coruſcationem uocant.ſed primo lux uidetur: quia oculorum ſenſus celerior eſt:q̃ aurium ſenſus:nam prius uidemus:q̃ audimus:quia certior aure arbiter eſt oculus.ideo dixit rumpit diem . pro emiſit lucem. Virgilius.rupitque has per re uoces. Perſtringit. Ideſt obtenebrans.nam perſtringere eſt obtenebrare:ſicut perſtringit oculorum aciem. Lumina. Oculos. Obliqua flamma. coruſcatione:quia ſemper fulmen per obliquum incedit . In ſua templa . Scilicet ipſius iouis ideſt ætheris:bene dixit cum fulmen nihil ſit niſi igniſ æthereus.virgilius.Fœcundis nubibus æther coniugis ingremium lætæ deſcendit.ideſt iunonis quæ eſt aer.Iuppiter uero æther dicitur .

UVA. BHSC. IyR_055

templa. Quia alta & excelſa loca fulmina capiunt. Nulla materia. Quia nulla moles uiꝫ fulminis cohercere poteſt:quia cū ſemel ingreſſum eſt templum:etiam ſi moles immenſæ magnitudinis fuerit:tamen facile exilit. Magnamque cadēs. Quia ſi ingrediens ruinam fecerit:ita exiens ruinam facit. Nulla materia. ideſt nulla mole cadens cum ingreditur; Reuertens. cū exit. Recolligit, colligit ſimul illos ignes ſparſos. Ne ducibus In ſuperioribus cauſas attulit multas:cur bellum inter ſe conſeruerint cæſar & pompeius priuatas ꝙ ad craſſum & iuliam pertinebant.Nunc alia dicit fuiſſe illius belli principia. ſcilicet non priuata:ſed publica.ſcilicet cupiditas & libido imperandi: quæ cauſa eſt belli:& hanc cauſam repetit & dicit:poſt belli amor dedit luxum:& ſuperfluitas rerum haberi cœpit:ut corrupti ſunt mores:tunc habendi & dominandi libido inuaſit hominesſ:quæ maximarum ſeditionum in republica cauſa eſſe cō ſueuit. Hæ cauſæ, ſupra memoratæ. Suberant. ideſt ſuerāt Sed publica ſemina .ſ.fuerūt principia. Merſere. Oppreſſere. Fortuna. ſcilicet regnandi.ideſt cupiditas dominādi:Has cauſas etiam perdendi Rempublicam commemorat liuius in præfactione ſui operis nulla reſpublica fuit:in qua tantas diuitias honor:paupertaſque proſtrauerit:& luxuria & auaritia abundauerit:nec ergo cupiditas regnandi & perdendi rempublicaꝫ omnia per luxū inuaſit:has cauſas publicas commemorat:qa labente diſciplina:ut ſemel lapſi ſūt mores oīa corruerūt ad ea uſque tempora. Vt. pro poſtquam. Opes nimias. Non neceſſarias. Mundo ſubacto. Orbe terrarum imperio romano ſubiecto. Mores. Scilicet boni & temperati. Ceſſere ſecundis rebus. Ideſt propter ſucceſſum & proſperitatem abierunt boni mores. Mores. Quia diu populus romanus non argento uſus ē.nā familia tota æmilioꝝ q̄.xiiii.uiros habuit claros:nec ſcrupulū argēti poſſederat.ſed Paulus æmiliius primus æmilio tuberoni genero q̄nqꝫ põdo argenti donauit:ſicut Valerius dicit.

UVA. BHSC. IyR_055

Licinius cenſor:Cornelium ruffum cenſoria nota damnauit q̄ quinque pondo argenti poſſideret.Seruius rex primus ſignauit æs nota pecudum teſte Plinio:unde & pecunia appellata.Argentum ſignatum eſt anno Vrbis quingenteſimo quinto Quinto Fabio conſule.Populus Romanus ne quidem argento ſignato ante Pyrrhum Regem deuictum uſuſ eſt.Nota argẽti fuere bigæ atque quadrigæ.nota æris fuit ex altera parte Ianus geminus:ex altera roſtrum nauis. aureus nummus poſt annum ſexageſimum ſecundum percuſſus eſt: q̄ argenteus. Præda & hoſtiles rapinæ. Ideſt præda hoſtilium rapinarum p Endiadim. Suaſere luxum. Quia quãto maiores opes eſſe cœperunt:tanto maior cupiditas habendi romanis uenit. Moduſ Ideſt menſura nulla fuit in opibus:fameſ non modo in ædficiorum magnificentia & in auro poſſidendo menſura non fuit.uerũ etiam ĩ conuiuiis & epulis modum exceſſere romani. Aſpnata. Scilicet eſt. Menſas priores. Quæ eiuſmodi fuerant.ſ. q̄ adeo continentes romani erant:ut frequẽtior uſus apud eos eſſet pultis:q̄ panis.i.ornatus ueſtiũ oñiu3:& habitus in poſſidendo auro & in ædium magnificentia & in epulis ſimul etia3 in ueſtitu cœperunt romani excedere modum:& creuit haben di cupiditas:& cauſa bellorum:& ſeditiones. Virorum. Scilicet fortium. Fœcunda pauperas. Quomodo fœcũda dixit.uir dicitur ſtrenuus a uirtute.ſcilicet fortitudine:uel a uiriditate: ſic uirtus dicitur quia ſemper uiret. Virorum paupertas fœcũda. Scilicet q̄ bonorum uirorum paupertas abundans: quia in paupertate duri:in diuitiis molles & effœminati naſcuntur. Fugitur. Scilicet a romanis etiam ab omni natione & populo. Accerſitur. appetitur in toto orbe.ſcilicet id aurum & argentum. Tunc. Scilicet ubi opes abundare cœperunt romani cõtenti erant modicis finibus agrorum:nunc latifundia poſſideꝝ uoluerunt:ut finem agrorum nullu3 facerent. Iũgeꝝ. Pro.bãt romani. Extẽdere rura.pro.bant. Quõdã ſulcata .q̄ quondam romani principes coluere:na3 romani principes glorioſe coleꝝ

UVA. BHSC. IyR_055

agroſ ſolebāt:& ab agris ad conſulatum uel alios magiſtratus accerſebantur. Ouidius faſtorum primo.Iura dabat populus poſito modo prætor aratro.Paſcebatque ſuas ipſe ſenator oueſ Vnde uiatores miniſtri illi dicti ſunt a uia:q̄ ab urbe ad agros miſſi a romanis:qui ab agris in urbem colonos arantes accirēt ad magiſtratus:ſiue conſules:ſiue dictatores creati eſſent. Lō ga rura. Quia in agris habitabant:& culturæ dediti erant. Lō gos fines. Quia agrum agro coniungebant. Sulcata. ideſt Arata. Vomere camilli. Nam Camillus agriculturam exercuit.hic fuit qui gallos e ciuitate eiecit:ciūeſque in urbe Roma na retinuit:cum conſilium caperent migrandi ueiios. Curionum. pro curiis poſuit:Curius fuit qui cæſis ſannitibus & Sabinis deuictis magiſtratu relicto agrum coluit. Non erat is populus. Iam non talis erat populus romanuſ:qui ut ante conſu euerat pro libertate bellum gereret:& in pace ſine iniuria uiue ret.ideo in bello uiuebat.uidelicet cupiditate poſſidendi. Sua libertas. Vt contentus eſſet libertate. Iræ faciles. Quia romani facile iraſci cœperunt:ut parua cauſa ſubſiſtente bellum gē tibus inferrent. Vile nefas: ideſt ut ſatiſfacerent cupiditatib3 ſuis:nihil nefas eſſe putabant. Decus. Scilicet romanis:erat.ſ. plus patria potuiſſe:q̄ opibus atque potentia cæteroſ uincerēt id putabant eſſe decus:quod ferro & armis acquirerent:ut uidelicet ipſi ſuperiores cæteris eſſent:hoc totum. Potuiſſe plus patria. ideſt ſibi ſuæ patriæ iura ſubiicere. Ferroque. Non ſolum inquit eſſe magnum decuſ:ſed de quo dimicarent ferro & armis. Menſuraque iuris ius erat. Tantum quiſque poterat: quantum uiribus ſuperior erat.nam in uirib3 ius eſt poſitum. hinc ex uiolentia:ut ſuperior uiribus erat:ita iure præſtabat. Plebiſcita. Scilicet coacta ſunt:leges inquit erant comunes tā patriciis:q̄ plebeis:ſed plebiſcita dicuntur quæ a plebeis ferebantur:Tribuni autem abrogabant leges:plebſ uero ſtatuebat Plebiſcita igr̄ ſunt plebis ſtatuta. Iura cū ꝯſulib3. qa ſēp tribuni ifeſti fuer̄ conſulib3:nā tribuni plebis rē auger̄ uolebant. At

UVA. BHSC. IyR_055

uero conſules ſtudebant patriciis & nobilitati. Hinc.ideſt a ui Rapti faſces. S3 cœpit eſſe largitio ī populo romano:ut nō bo nis artibus.ideſt uirtutibus ciuitati conſulerent : ſed pecunia & largitōibuſ corrumperent populum. Sector. Iuris uerbum eſt.ſector dicitur æſtimator redemptorque bonorum & uendi tor demum atque proſcriptorum:quaſi ſui lucri ſpem ſecaret. ideſt ſequeretur.nam antiqui ſecare pro ſequi ponebant. Vir gilius.Ille uiam ſecat ad naues.i.ſequitur.Sector teſte Aſconio pediano ſignificat accuſatorem qui ex damnatōne accuſati di midium bonorum expectat:aut aliqua3 partem. Sectorque fa uoris. ideſt populus erat ſui fauoris uenditor:ita populus fa uorem ſuum uendebat:& qui maius precium largiretur ei ſua ſuffragia dabat.romani legem habebant proſcribendi: ut ſi qs contra RemPublicam feciſſet proſcribebatur tabella:& ſuſpen ſa in foro romano in publicum ponebatur:in qua proſcribebā tur qui læſæ maieſtatis accuſati eſſent.unde proſcribi pro pa tria ſcribi. Et tunc unuſquiſq3 proſcriptos occidendi iuſ hēbat & bona eorum publicabantur precio uili: aderant continuo ſe ctatores:qui æſtimarent bona illa:& ſicut æſtimabant:ita ipſi illa emebant:empta deinde maiori precio uendebant.unde di citur ſectator:q; ſui lucri ſpem ſectaretur.ideo dicit populum uenditorem fauoris:quia plus danti ſuffragabatur. Ambitus: cupiditas honoris:immoderata conſuetudo habendi magiſtra tus.nam petituri magiſtratus precibus & pecuniis ſenatores ambibant:ut ſuis ſuffragiis proueherentur ad magiſtratus.iō Letalis ambitus. Ideſt peſtifera cupiditas fuit. Annua certa mina. Quia conſulatus magiſtratus annuus fuit: & per ſpaci um unius anni durabat. Campo uenali. Ideſt populo roma no:quia in campo martio ſua ſuffragia uendebant continens pro contento poſuit. Hinc uſura uorax. Quia non ſuperabun dabant diuitiæ:ut poſſent ſuum luxu3 implere:ideo erat neceſ ſe:ut pecuniam in fœnus acciperent. Vorax. Ideſt quæ ſem per deuorat. In tempore. Quia uſura tēpore creſcit. Cōcuſſa. .i.cōmota & fracta:qa fides piit populi romani. Multis utile

UVA. BHSC. IyR_055

bel. Quia in ea fortuna ſunt: ut ſemper deſiderent aliena appe
tant & ideo his utile bellum eſt. Iam gelidas cæſar in fine lec-
tõnis externæ belli ciuilis cauſas dixit: ut exponer3 quæ nam
ipſius belli ſemina atque principia fuerant tam priuata: q̃ uni-
uerſalia attulitque ratõnes quæ ſeditiones ciuitatibus cõicare
ſolent. Nunc dicit quid cæſar fecerit poſtquam animo bellum
gerere concœperit. nam ſicut in primo diximus: cum cauſas &
ſeditõnes inter cæſarem & pompeium expoſuiſſ3 poeta: poſtq̃
audiuit ſuoſque animi motus ad bellum cõcœpit: ꝓmoto exer
citu in galliam Rhauennam appulit: deinde Ariminum ſe rece
pit: unde poeta non ab hiſtoria declinat: nam Cæſar in Gallia3
uenerat ciſalpinam & Rhauennam appulit: deinde Ariminum
Curſu .i. celeritate. nam celeriter omnia agebat Cæſar. Cœpe
rat. pro cõcœperat animo. Motus. magni belli maximos mo
tuſ concœperat. Vt uentum eſt par. Cum cæſar peruenisſ3 ad
rhubiconem amnem: & ibi aliquãdiu cogitaſſet quid facere de
beret: cogitatõis cauſam inferius declarabit: & ibi feſſu3 labori
bus & diuturnis ſolicitudinibus animi ſomnum oppreſſiſſe di-
cunt: & inſomniis obuerſatam eſſe urbis romæ magnitudine3
quæ quaſi illum alloqui uidebatur. Quo tenditis ultra. Sicut
Virgilius. Quo tenditis inquit. Vt. poſtq̃. Parui rubi: Quia ru
bicon amnis eſt haud procul ab Arimino oppido ad quem Cæ
ſar cum ueniſſet ſubſtitit: cauſa autem cogitatõniſ fuit. Dubita
bat enĩ ꝙ decretum erat: ut quiſque armatuſ hunc amnem trã
ſiret: ſiue ille imperator eſſet: ſiue miles: ſiue tyro fuiſſet patriæ
diiudicaretur hoſtis. quin etiam in portu Arimini prope rhubi
conem adhuc erat marmorea cruſta: in qua hæc ſcripta erant
Imperator: ſiue miles: ſiue tyro armatus quiſquiſ ſiſtito uexillũ
armaque deponito: nec citra hunc amne3 arma ſigna ue tradu
cito: & ſi quis contra fecerit hoſtis diiudicabitur populi roma-
ni ac ſi arma contra patriam tulerint penateſque deos abſtule-
rit. Patriæ trepidantis. contra morẽ dubitantis hoc dicit: q̃a
cæſar ut hiſtorici tradũt & maxĩe Suetoniꝰ ſõniauit ſe cũ mre
ſua coiſſ. aruſpices reſpõderũt ip3 ſubactuꝝ urbẽ romã: q̃ ẽ ma

UVA. BHSC. IyR_055

ter comunis omnium ciuium. Clara .ſ.imago & mœſtiſſima: declamatõnem fecit:tanquam mœſtiſſima eſſet Roma. Turri, gero uertice. Quia turrita ẽ Vrbs Roma. Canos crines. Quia iam ſeptigenti ferme anni præterierant:ex quo Roma condita erat. Lacera cæſarie. Laceratis crinibus: ſignificabat mœrorẽ futurum:&.ſ.eſt uiſa. Nudis lacertis. Quia mos eſt plorantiũ ut pulſent lacertos. Gemitu.ſ.cum. O uiri quo tenditis ultra. Quia non licet uobis tranſire rhubiconem armatis. Iure.Quia dicit inſcriptio quiſquis armatus ſiſtito:Hucuſq3 licet uobis armatis uenire. Ciues. ſicut ciues debent: alioquin patriæ hoſtes iudicabimini:ſi amnem tranſiueritis. Horror . eſt tremor cũ frigore. Riguere. ꝑ errectæ ſũt:quod ſignũ eſt timẽtis. Lãgor. Quia torpore quodam membra feſſa ſunt. Tenuit.ꝑ continuit ueſtigia cæſaris. Mox. deinde amnem tranſiuit:dicens Iacta eſt iacula.Vuulgo tracto eſſer el dardo:& dicit quib3 uerbis uſus fuerit cæſar cum tranſiret. Magne. Scilicet iuppiter: na3 maximuſ appellatus ẽ. Proſpicis mœnia. Quia præſes urbis Romæ iuppiter erat,nam in arce Tarpeia quæ eſt in capitolio templum iouis cum iunone colebatur:& cætera omnia deorum templa ſuperabat. Rupem. capitolium enim appellatu3 eſt rupeſ tarpeia a duce Tarpeio qui primus arcem illam tenuit. Phrygii penates .i.troiani dii quia æneas in italiam penates deos ſecum tulit. Gẽtis iuleæ.i.conſecrati a gente iulia:nã Iulius conſecrauit deos in Alba:deinde ab Alba tranſlati ſunt Romam. Secreta quirini. Hiſtoriã tetigit,nã cũ Romulus q̃ q̃ rinus eſt appellat9 ſuos milites ad capreæ paludem recenſeret ſubito tempeſtas cum ꝓcella exorta eſt:ut cælum nubes obtexerit & aſpectum oculis adimeret:in hac turbine tempeſtatis euanuit Romulus:nec poſtea in conſpectum rediit.Vulgo creditum eſt illum a patribus fuiſſe laceratum:quod ueriſimile uidebatur:qui uero proximi romulo ſteterant dixerunt illu3 ſublatum in cælum euanuiſſe.populus mœſtus qui deſiderio Romuli tenebat regis ſui ñ alr̃ ſibi ꝓſuadeꝛ poterat:q̃a apparebat rem ad ſeditõnem ſpectare. poſt diẽs aliquot Iulius proculus:

UVA. BHSC. IyR_055

ſiue id ratus:ſiue ut populi dolorem mœroremque conciliaret in concionem prodiit:& his uerbis conſolatus ẽ populum Ro. dicens mane:& prima luce ſibi obuiam factum eſſe Romulum & dixiſſe I:& populo meo nuntia ut arma & bellum exerceat: fore enim ut totius orbis imperiu3 teneat:mihi Quirino tẽplũ ædificet.ego uero populo romano:& genti meæ ſemper adero & quodcunq3 bellum geſſerit:illa3 fauore ſemper iuuabo:qua propter uerbis hui9 proculi fides ẽ adhibita:ut omnes iuſſerit ſaluẽ romulũ deumq3 ſalutauerint. Secreta. Quia ipſum Romulũ ſumma ope occultata diſcerptũ atq3 laniatum ſciebant. Latialis. Quia in oppido alba quod cõdiderat Aſcanius tẽplu3 Iouis erat:nom̃ accepit:nam alta erat Alba.Latialis ergo iuppiter appellatus:quia latinæ illi erant ſacrificia dedicata. latinæ enim erant ſacra:ad quæ ex omni latio populi conueniebãt & ea ſacrificia tantum populo latino conueniebant. Foci ueſtales.i.ueſtæ.nam ueſta græce ἑστία interpretatur ignis:eo q̃ in templo eius perpetuus ignis ſeruaretur:huic conſacratæ erãt uirgines:quæ perpetuam uirginitatem ſeruarent:ideo ignis in templo eius repoſitus eſt:quia ex omnibus elementiſ ignis purior eſt:unde uirgines intemeratæ eſſe debent & incorruptæ ſicut ignis. Foci ue. ideſt æterni ignes. Roma. Obſeruata mihi tua eſt imago. Inſtar. ideſt quæ es mihi ad ſimilitudinem numinis. Cœptis. ueſtris. Furialibus .i. pernitioſis & letiferis armis hoc dicit:ideo arma ſumo:ut pro imperio tuo augendo atque amplificando pugnem. Perſequor. Fateor me arma ſumere:ut imperium tuum defenſem. Adſum. Scilicet modo Ille erit nocens. Scilicet dico qui me tibi hoſtem iudicarunt: Ego iniuriam illius quam tibi fecerit ulciſcar.Incertus cæſar his uerbis quid faceret:amnem tranſiuit. Tumidum. Quomodo dixit tumidum nunc eſſe amnem:cũ ſæpius dixerit parui rhubiconis: ſed hoc dixit quia creuerat amnis uſque ad ripas. Sicut ſqualẽtib3. Per ſimilitudinẽ oſtẽdit qualiter ſe hũerit cæ. cum ad rubiconem peruenit:hoc ĩqt quomodo leo facere ſolet cum uenator aut paſtor inſtaret obiiciens uenabulum. primo

UVA. BHSC. IyR_055

hortet:deinde cū cauda iram cōcepit:nō timet uenatores:nec ipſa arma inuadere:ita cæſar ſubſtitit aliquātulum:ſicut Leo. Squal. Incultis ſterilibus nimio calore.nam aphrica eſt in meridie:ubi ſol rapidiſſimus ē:iō ſterilitatem in agris generat.declarat. Aeſtiferæ. feruentis. Libyæ. aphricæ. Cominus. prope. Colligit .i.recipit iram. Verbere caudæ.i.ſe cauda uerberando.nam qui de animalibꝫ ſcripſere dicunt leonem ſe cauda uerberare:ut ad iram ſe concitet. Stimulauit. Vbi ſe incitauit in iram. Sæuæ caudæ. ꝑ ipſe ſæuus. Infremuit. Cum fremitu emiſit. Tunc.ſ.ita irat9:nec ferrum timet: ſed medios ruit moriturus in hoſtes. Si. ꝑ q̄uis.ſ.facit hoc.Mauri ſunt populi Aphricæ de leone aphro dicit:uel eſt ſpecies pro genere:ſed mauri dixit:quia in aphrica maiores & fæuiores leones naſcūtur q̄ alibi. Venabula. Venabulum ferrum aptum uenatōni. Iuuenalis.& nuda teneat uenabula mamma. Subeant. Succedant. Exit. emicat exilit. Securus . Quaſi ſine cura . Fonte. nūc deſcribit hunc fluuium:quem cæſar tranſiuit contra præceptum fatorum. . Rhubicon:ut oſtendit Strabo inter Arimi-num & Rhauennaꝫ excurrit in adriaticuꝫ pelagus:hunc fluuium & Eſim amnem qui labitur inter Anconē & Senegalliam: fecere antea terminos Italiæ atqꝫ Galliæ imperatores delatus Cæſar ad rhubiconem:qui italiam diffinit:parumper:ut refert Apianus:ſubſtitit:& ad fluuium proſpectans:quecunque euenire poſſent mala:ſi illuꝫ tranſiſſet armatus:mente cogitaī cœpit:deinde ad præſentes conuerſus: hæc effatus dicitur.continentia huiſcemodi tranſitus o amici malorum initium mihi affert:trāſit9 uero uniuerſis mortalibꝫ īponet.his dictis ueluti furore cōcit9 trāſiī pergit.hoc cōe inq̄s.Iacta alea ē.deinde curſu arrepto Ariminū circa aurorā īgreſſus ē : nec diu moratus ad ulteriora cōtēdit:arcibus præſidia īponēs:& quæcūqꝫ ī curſu obſtiterāt uel ui uel hūanitate ſibi uēdicās.fugæ igitur & cō uerſiones ōibꝫ ī locis ſūma trepidatōe fieri cœptæ.curſ9 quoqꝫ nullo ordīe admixto fletu.q̄ oīa ītelligētes conſules pompeiuꝫ q̄ ꝑ italiā delect9 ageī veluti re.p.extrēo ī piculo poīta iuſſerūt

UVA. BHSC. IyR_055

reliqui uero ſenatorii ordinis cū cæſaris impetū tā ſubito adēē intuerētur:trepidabant:& pœnitere eos contigit q̄ cæſaris petōnes ueluti iniquas reieciſſent:tūc q̄dē iuſtas arbitrati cum timor eoꝝ aīos a cōtētōe ad cōſilii maturitatē traduxiſſet. Fōte modico. pua aqua a natura abūdat:ſed iugibꝫ ac perpetuis ībribus inflat. Et euro in alpibus. reſolutis niuibus. Puniceuſ Cuius unda punicea eſt.i.rubicunda.a quo ergo nomen accepit rubicon. Canduit .i.accenſa eſt tēpore æſtatis. Serpit. Ingrēditur. Per imas ual. q̄a ipſe humilis eſt p̄ imas & ualles labit. Certꝰ li. ē quidā q̄ terminꝰ galliæ ciſalpinæ. Nā ab urbe Rhauenna uſqꝫ ariminū p̄tenditur gallia ciſalpina:cuius rubicon amnis ē:haud p̄cul ab urbe Arimini incipit:ſed ab Arimino flaminia uſqꝫ ad Anconā tendit.deīde incipit ager picenus uulgo la marcha de Ancona:qui uſqꝫ ad fines urbis Romæ tēdit. Diſcriminat. diſtinguit:unde diſcrimen dicitur differentia & diſcriminare eſt differentiam facere:uel diſcriminat in duas partes findit.quia diuiſionem facit inter Galliam & Italiam. Auſoniis. Italis. Tū. tu dicis hunc Rubiconem eſſe paruum: & per humiles deſcendere ualles.quomodo dixit tumidū amnem tranſire cæſarem:quia tunc cum humidum amnē hyems fecerat:tranſiuit. Cynthia tertia. ſignificauit tribus menſibus plūuiam iugem fuiſſe.Cynthia dicta eſt lūna a cyntho mōte deli. Grauido cornu. ſignificat pluuioſam fuiſſe lunam eo q̄ imbres cœperat:& auxerat amnem. Alpes euri reſo.flo. quia Eurus ab oriente flans ſemper alpes.i.niues quibus alpes:teguntur in pluuias inducit. Primuſ. Oſtendit quomodo trāſcēdit amnem cæſar.ex obliquo enim amnis obiecit ualidiores equos:qui tantiſper obtinerent amnem quoad imbecilles tranſirent. Obliquum. Quia rubicon obliquus altiores facit ripas Sonipes. a ſonitu pedum equus dicitur.Vulgo el cauallo groſſo. Opponitur. Scilicet corpore ſuo. Rumpit. Pro irrumpit: Apheresis eſt. Molli uado. Molliori facto equis ferocibus Amnis impetum retinentibus. Ftacti. Oppoſitōne equorū Cæſar ut. Superiꝰ dixerat quomodo rubicō cœpat tumefieri

UVA. BHSC. IyR_055

Nūc ꝓſequitūr dicēs:quid Cæſar fecerit poſtq̄ leges ſemel tranſierat,dicit,n,cæſarem inuitum feciſſe:& cætera oīa faciſ ꝓmittere. Sunto. ꝓ ſint hæc uerba dixit cæſar. Vt,i,poſtquā. Ripam aduerſam. Oppoſitā uel ulteriorem. Superato,i. tranſ greſſo. Armis ueti. Quia de Gallia in italiam uetebatur tranſi re cæſar. Heſperiæ. ꝓ italia poſuit. Hic aut . conſcius uiola tæ legis īquit: Hic hic. Anadiploſis ē,i,geminatio quæ uæhe mētiā aliquā ſignificat. Temerata,Violata. Te fortu,ſeq. quē admodum mihi exitum dederis te ſequar. Pro ſu,fœdera. pro ſint,i,nulla fœdera poſthac ꝓuētura ſunt:ſed oīa ferro gerēt Credi .i,fidē dedimus,ergo utēdū eſt fatis. Vindice bel. quia bellum erit quod iniuriam noſtram ulciſci poterit: & oſtendeī an iuſte bellum ſuſceperim. Sic ſatis. ſemp cæſarem celerita tem faciendi præſtitiſſe cæteris oſtendit. dicit,n,omnes moras diſpuliſſe:nec diem expectauiſſe:comparatque eum uelocita ti. Glandis. q̄ fundæ baleares mittere ſolent. nam in mari ga ditaneo inſulæ baleares nomine ſunt:quæ hoc nomen ideo conſecutæ ſunt,ꝙ ibi originem habuerint peritiſſimi iaculandi fundam:& dicitur απο του βαλλω,i,iaciendo,Scribunt hi ſtorici illic matres filiis ſuis ꝓponere præmium: ſi metam deſi gnatam funda tetigerint:nec prius eos præmia ferre:q̄ deſtitu tam metam funda percuſſerīt:unde peritiſſimi ſunt,dicit ergo motum cæſaris tanta celeritate fuiſſe: ut miſſæ glandis funda celeritatem ſuperauit. Ocior. Velocior. Torto. Quia circa ca put:rotant fundam. Funda. dicta a fundedo:ꝙ glandem plū beam fundebant. Sagitta miſ. poſt terga parthi . Quia parthi fugientes tanta arte ſagittas mittunt:ut ꝓſequentes percutiāt Vicinum. poſt rubiconem cæſar tranſiiſſet:d cit ariminum ip ſum ueniſſe:unde incipit flaminia.Ariminnm:ut docet Strabo eſt umbrorum colonia:ſicut & Rhatuenna:uerum utraq3 roma nos accepit inquilinos,habet aūt Ariminum portum & eiuſdē nominis amne3. Minax. minabūdus quia quocunq3 iret exiti tium minabat. Aſtra ful. Quia nocte quidem cœperat iter cu3 Ariminum uenit:iam ſoliſ ſplendore aſtra cedebant,i,iam dieſ

UVA. BHSC. IyR_055

aduentabat. Ignes .ſ.ſplendorē ſolis. Luci.Quia ſtella eſt nū tia diei.ī mane ergo & in ortu ſolis apparet lucifer :ſicut nocte ueniente in occaſu uidetur eadem ſtella. Relic.luci. Quia ulti ma ſtella cæli eſt lucifer:quæ ſplendorem ſolis offuſcatur.ſtel læ autem nunq̄ occidunt:ſed fixe ſunt ſemper ī firmamento iō lucifer:nec aliæ ſtellæ non uidentur ī die:quia maiō ſolis ſplē dore offuſcantur:ſed quia lucifer maior eſt ſtella cæteris: ideo ſplendor eius diuturnior eſt. Iamque dies. Iam dies belli oriri cœperat:in quo principium belli cœperat. Tumultus. dicitur quaſi timor multus:quia motu belli primo homines timent di cit illam diem obortam:fuiſſe obſcuratam:ſiue quia ita dii uo luerunt:ſiue naturaliter q̄ cælum nubes penetrauerint. Nubi la. pro nubes. Tenuerunt. texerunt:quia nubes obſcuritatē inducunt:quod ſignum mœroriſ eſt:ſicut lux lætitiæ:unum ſe quitur ex reliquo:quia ſi obſcurum eſt cælum: mœſtum iō ui detur. Sponte deum. Vt ſignificarent futurum malum Dii. Auſter. qui uentus pluuiam inducit. Impulerat.ſ.illas nubes Conſtititit. ubi cæſar oppidum irrupit:primo forum cœpit:de inde iuſſit claſſica canere:ut terreret Ariminenſes:qui nondū ſomno excitati erant:qui audito ſtrepitu tubarum expergefac ti ſunt ad armaq̄ ꝓperauerunt:quæ diu fixa ſteterant:& his armis inſtructi in forum concurrebant:ſed ut uiderunt cæſarē ſublimē in medio agmine ſtantem:ſtatiq̄ perterriti ſunt .Vt.ꝓ poſtquam. Miles. exercitus pro poſuit in ſingulari pro militia Deponere ſigna .i.figere in medio foro. Lituus dicitur incur ua tuba ad ſimilitudinem litui uirgæ:qua uſus eſt romulus cū auſpicia urbis caperet. Lituum. pro lituorum. Clangor. facti tium eſt nomen . Claſſica.oꝝ ſunt ſigna belli. Rauco cornū. Quia uox & cantus cornu raucitatem habent. Rupta .ſ.eſt q̄ es populis. Excita. mota:nam excio cis exciere penultima cō repta ē tertiæ coniungationis:dicitur & excite quartæ coniūga tionis penultima producta. Stratis. lectis. Diripuit. Raptim abſtulit. Arma. fixa. nam mos fuit ueterum:ut tempore pa cis arma templis ſuſpenderent. Longa pax. Quia longa pace

UVA. BHSC. IyR_055

uſi:nullis armis inſtrūcti fuerant. Fluen.di. .i.tabeſcētes. Cra te. a cratin tenere:quia ſe inuicem uimina tenebant .Cratibus enim antiqui ſolebant uti pro ſcutis:nam crates uiminibuſ tex tas fuiſſe legimus:quibus conglutinatōnibus coniungebāt:ut eas ualidiores facerent:ideo dicit inuaſiſſe clypeos nudis crati bus:cuȝ tabeſcerent coria ſuperimpoſita. Nuda. aperta crate quæ coriis bouū tecta erat. Curuata. pila:quia antea illis nō uſi fuerant cuſpidem obtuderant. Scabros .i.aſperos enſes & declarat.ſ. Morſu rubiginis. Quia rubigo mordet ferrum.i.cō ſumit:ideo dixit morſu. Vt note. Nunc dicit quomodo ſe Ari minenſes habuerint poſtq̄ ſigna romana in medio foro fixa co gnouerint:& aquilas lucidas:& Cæſareȝ in medio agmine ſub limem conſtitiſſe. Notæ aquilæ. Quia nouerunt ſigna roma na ariminenſes. Romanaque ſigna. Declarat illud notæ aqlæ & illud. qȝ. ꝑ.i.ponitur & eſt epexegeſis:& ut celſus cæſar ui ſus eſt.i.in ſublimiore loco. Diſtriguere.i.horruer̄. Geli.ar. q̄a metu membra tabeſcunt. Alligat. Quaſi contracta eſſent mē bra. Et taci.mu.ūol.inſpec.q̄ſt. Hypalage eſt:pro ipſi muti ñ audentes uocem facere. Queſtus. Querelas. Voluunt. Volu tant quia ſecum taciti conquerebantur. O male. Secum hoc modo conquerebantur.o.ſ.dicimus hæc mœnia male eſſe con dita:& reddit rationem quia pax per omnes tranquilla eſt.naȝ querimur ꝙ nos Ariminenſes prima bella romanis illata ſenti remus:ſiue domeſtica:ſiue externa fuerunt:ideo urbem ſuam male conditam fuiſſe dicebant. Vicinis gallis. dicit quia teſte Apiano:hæc ciuitas gallia egredientibus:prima ī Italia ſe ſe of fert. Triſti lo.ſ.galliæ ciſalpinæ quæ uſque ad rubiconem flu uiū tēdit. Damnata. Quia uobis pro damnatione contigit:ut hoc loco ædificaremini. Pax. per.comparationem oſtendit ip ſos eſſe miſeriores alibi pax omnia tenet:nos iam initia belli ſē timus. Alta. profunda:& eſt locus commiſerationis.ideſt cuȝ oſtendimus nos in maioribus miſeriis & malis ſemper præ cæ teris fuiſſe:ad commiſerationem commouētur auditores. Præ da furentum. Ideſt gerentium bella. Quia gerentes bella inſa

UVA. BHSC. IyR_055

niunt. Caſtra. Quia ſumus tanq̃ caſtra quotiens bellum hic ĩ cipitur. Orbe ſub eoo. Ideſt india. Gelidaque ſub arcto. Ideſt in ſcythia & in ſeptentrione:quæ regio frigidiſſima ẽ:ſed q̃uis frigore rigida ſit regio illa:tamen nobis eſſet gratior. Errantes .ſ.in meridie:nam in aphrica quæ eſt meridiei ſubiecta numidiæ habitatores ſunt:qui nunquam in eodem loco conſiſtunt: una cum plauſtris liberos & omnia bona uehunt errantes: & ubi nox deprehenderit:ibi habitant:ſicut Virgilius dicit.Armẽta uehunt ignemque laremque. Clauſtra. Quia principiũ italiæ eſt flaminia & ager picœnus. Nos primi motus ſenonum. Videlicet quia nos primũ ĩuaſere ſenones:Teutones:Cymbri: cum derelictis ſedibus ſuis cum uxoribus liberis in italiam uenere:ut illi imperarent:& primo quidem dicit eos Ariminũ ueniſſe. Furentem. bello. Libyes.ſ.Hannibalis. Nã Hannibal de Pirreneis montibus primum Placentiam uenit : quæ ciuitas ẽ Galliæ ciſalpinæ. Martem libyes: Ideſt Hannibalem libycum qui de Libya exercitum in italiam deduxit. Curſumque. Teutonici cum illis fuerunt:& cum magno ac prope innumerabili exercitu italiam inuaſere. Quotiens to.for.la .Ideſt nunquam bellum romanis infertur:quin nos illud primi ſentiamus:reddit ad illud quod cœperat nos primi ſenonum motus . Hac.i. per noſtram urbe3 bella ſentiuntur. Sic quiſque. Supple a ſuperiori conquerebatur. Latẽti .i.ſuppreſſo:nequis audiret q̃a timebat dicere palã. Credita. Cõmiſſa. Sed q̃tũ uol. Similitudinem oſtendit qua illos tenuiſſe ſilentium declarat. Tanta inquit fuit Ariminenſium quies:quãta eſt auium tempore hyemiſ:aut quanta eſt in mari cum tranquillum fuerit:ſubaudi tãta fuit quies ariminenſium. Bru.coher.uolu. nam cum bruma tecta ſunt rura:uolucres frigent:nec canere poſſunt. Pon. med.iacet. Scilicet ut de mari mediterraneo . Lux ſol. Rapta dies erant cũ hæc gererentur. Ecce faces belli. Iam inquit dies aderat cum Curio & Marcus Antonius tribuni plebis ex urbe depulſi:q̃ partem cæſaris defenderent Ariminum uenerũt contumelia ſe affectos querentes cũm cæſare:quia quod for-

UVA. BHSC. IyR_055

tuna etiam uolebat:ut iuſte bellum atque arma mouiſſe uide retur cæſar.nam cum ſenatus cõſulto deliberaretur:ut ſucceſ ſor ceſari mitterẽtur Marcus Antonius & curio & Quĩtus craſ ſus.quoniã intercedebant:ut illi ſucceſſor aliquis non eligeret: ĩ curia primũ qdẽ grauiter reprehenſi ſunt:& deinde cũ in ꝓ poſito ſuo pſtare uellẽt:ſenatus conſulto a conſulibus ex urbe pulſi ſunt:unde ariminum uenerunt conquerentes apud cæſa rem de iniuria ſibi illata aromanis:unde tunc multo magis in dignatus eſt cæſar contra romanos.Duo fuere marcelli cæſari aduerſantes & cõſules ambo:primus Claudius marcellus qui teſte Suetonio rettulit ad ſenatum:ut ei ſuccederetur ante tẽ pus:quoniam bello cõfecto pax eſſet:ac dimitti deberet uictor exercitus:ueꝝ ut Apianus refert :hunc Marcellũ põpeius ora tionis placabilitate & beniuolentiæ ſimulatione compeſcuit. Nec multo poſt alter.Caius Marcell9 ĩ cõſulatu ſucceſſit fra tri patrueli ſuo claudio Marcello:&æmilius Paulus: una cum eo ad conſulatum eligitur.Tribunus uero curio:& ipſe inimi ciſſimus Cæſari:populo acceptus:præterea ad dicendum para tiſſimus.ex his teſte Apiano.Cæſar marcellum nullis pollicita tionibus ad ſe allicere potuit.Paulum uero mille & quingentiſ talentis beniuolum ſibi reddit:ut neque pro illo quicquaꝫ age ret:aut moliretur cõtra.Curionem autem ut pro ſe ageret:plu rimo ære alieno oppreſſum facile adegit.Paulus Baſilicam lon ge cenſeret:paulus e contra ſilentium teneret: Curio apertius ac turbatius rem protulit:nec ſucceſſores cæſari mittendos ẽẽ decreuit:niſi & pompeio mitterentur.egreſſis autem urbe con ſulibus:enſeque pompeio oblato:ut pro patria in cæſarem ſur geret.Curioni ulterius nulla ſupra urbem poteſtas erat:cũ ni hil proficeret:nec cæſari quicquam auxilii afferre poſſet:& iaꝫ tribunatus elaberetur tempus:ueritus pro ſe ipſo curio ſũma celeritate ad cæſarem contendit rauẽnã blãde admoduꝫ ſuſce pto a cæſare:cum gratias ageret ob ea quæ egiſſet: rerum ſta rum cœpit inquirere.Curio copias omnes in unum conferre ſuadet:uniuerſumqꝫ exercitum ad urbem agere:cæſari e cõtra

UVA. BHSC. IyR_055

de conciliatone adhuc agendū uidebatur.consules pōro Marcellus & Lentulus Antonium & Cassium:qui tribunatum una cum Curione gesserunt senatu excedere imperant:ne in tribunatu assidentes quicquaꝫ acerbius ab ullo patiātur.ii celeriter nocte iam multa clanculum ad cæsarem uenere:curru mercenarium aduecti seruilibus amicti uestibus:quos cæsar cum habituꝫ indutos:exercitui ostendit:uerbis milites irritās:qꝫ uiros tam præclaros:tamque ingentia operatos hostes iudicassent: ac pro ipsis uerba facientes turpissime expulissent. hæc tangit Lucanus.Antonius tamen iussu consulum postquam e tribunali descendit:questus qꝫ sacrosanctam dignitateꝫ contumelia affecissent:e senatu egreditur:bella:occisiones:proscriptiones: ciuium fugam:bonorum publicatōnes annuncians:execrationes etiam impias extulit in eos qui harum rerum causam attulissent. Ecce faces .ſ.Marcus Antonius Cu.& Crassus tribuni plebis: Dubiæ menti. Non qꝫ cæsar dubius esset bellum susciperet an nō:sed dubius erat quid faceret:immo illis hoc explo ratum:dubium erat ne dum menti cæsaris: sed potuerunt addere stimulum . Fata. deorum fortuna. Custosque pudo. qa si quis pudor inerat menti cæ.illum penitꝰ sustulerant. Quia ui.for.labo. Quia fortuna uidetur hoc uoluisse ostēdere:ut bellum iuste mouere uideretur cæsar. Armis. ideſt bellis. Ancipiti urbe. Non iurē. Quia ius anceps non erat. Vrbe ancipiti Quia pars Cæsari:pars pompeio fauebat. Discordes trib. ideſt An.cras.& Curionem:quia interceſſerunt ne successor cæsari ī gallia mitteretur. Victo iure .scilicꝫ tribunitio quia tribunitia potestas erat sacrosancta : unde dicit curia minax:quia iure nemini tribuno plebis poterat nocere. Iactatis. improperatis quia quod gracchis contigerat tribunis:idem & uobis contigit quia expulsi estis e curia. Nos iam ꝛc.Superius dixerat Antonium Crassum & Curionem a senatu expulsos quia intercedebant senatui consulto quod factum erat de mittēdo successore cæsari & ī castra ad cæsarē ariminū uēisse: ipsū quoqꝫ iā spōte sua cōmotū & maioribꝫ stimulis icitasse.nūc dicit curionē qui

UVA. BHSC. IyR_055

ſuperiore anno tribunus fuerat ſe illis comitē dediſſe. hic Curio plurimum eloquētia ualebat & contionem ſæpe ī plebē habuerat:ut inter ſe diſcordātē plebē & ſeditionē in populo faceret his ſtimulis impulſus cæſar eſt:ut qđ aīo conceperat.Nūc tandem efficeret: Hos.ſ.tribunos plebis.M.Antonium &.Q. craſſum. Vicina. Quia Ariminum erat haud procul ab urbe. Curio audax. Quia auſus eſt contra ſenatus auctoritatem partes cæſaris defendere. Venali lin. Quia cauſidicus erat & cauſaſ precio egerat:illi linguam uendere dicuntur qui precio cauſas agunt in foro. Vox quon.populi.i.tribunꝰ:quia uox populi eſt tribunus plebis:eo ꝙ agere ſolet de commodis plebis. Libertatē .ſ.contra nobilitatem non dubitabat ſenatui:& patricis ſi opus eſſet reſiſtere. Potē. nobiles. Vtqȝ ſuc. ergo quia talis erat ingenio & eloquentia:ut cæſarem uidit cogitabundū & incertum:quid primum quid ue ſecundum aggrederet:his uerbis quæ ſecuntur illū aggreſſus eſt. Voluētē. cogitantem Vari.cur. Quia in diuerſas partes cogitans trahebatur.Dū uoce. Dum oratione mea factionem tuam potui defendere. Traximus. Produximus imperiū tuum:etiam inuito ſenatu:ut & prouinciam galliam cum imperio tenereſ. Nolente ſenatu. Vt tibi ſucceſſor mitteretur. Imperium: ut dux eſſes. Tenere roſtra.roſtra erant ſedilia in foro:ubi tribuni plebiſ concionari ſolebant.i.oro̅e3 habere ad populū.roſtra dicta ſūt:quia deuictis Anciatibus bello nauali a romanis ante ſuggeſtū illud.i.ſedile erat ornatum.vñ quia locus ille roſtris nauiū ornatus erat.roſtra appellata ſunt. Dubios q̄ri. Quia cōcionibus crebris ego romanos incertos ad partes tuas trāſtuli . Dubios. an tibi an pompeio fauerent. Quirites romani. Dicti ſunt a curibus ciuitate ſabinorū.nā.T. Tatius Curius & romulus paribus auſpiciis imperium romanū regerēt:Romulus ut tū ſibi beniuolētiā cōiūgeret romanos oēs q̄rites appellari uoluit. Sȝ poſtq̄ ait. o cæſar ubi oppreſſæ ſūt bello leges:nec potuimꝰ ꝓ magiſtratu noſtro agere q̄ ad dignitatē tuā ſpectarēt:ſȝ uiolētiā adhibētes e ciuitate expulſi ſumꝰ:ad te cōfugimꝰ:ī te ſpē noſtrā omnem

UVA. BHSC. IyR_055

reponẽtes.ut tũa uictoria nos in pr̃ia reſtituat. Leges ſiluere. qa cõtra bellũ & arma legeſ nihil ualẽt:nã legeſ ſilẽt ĩter arma Patiq3 uol.exi. nõ inuiti:ſ3 noſtra ſponte libenter exulamus cã tua. Fac.uic.ci. ſ3 uictoria tua nos q̃ hoſtes iudicati ſumuſ ciues reſtituet.Dũ trepi. ſ3 ſi uis ſcire ſẽtẽtiã meã declarabo:& arguit a facili:ſicut romanis punir̃ ſeruos ẽ utile:& ſicut ab ho neſto arguimus:ſic a facili.i.cũ oſtendimus quod fiendum eſt cenſem9 facile eſſe:qd̃ magnã uim perſuaſionis hẽat:declarat Nam cũ exercitu tũo romã inuaſeris põpeiũ & alios romanos armatus & paratus ĩperator inermes offendes: facile ergo erit illos ſubigere.deinde arguit a minori ad maius. ſi maior labor fuit:maiuſq3 periculũ debellandi galliam.q̃ minus erit ĩ debel da roma.debes ergo hãc rẽ ſuſcipere o cæſar. Tolle .i.aufer. Partes.ſ.cæſaris & pompei:quæ in dubio ſunt . Tolle moras. quia nocuit ſemper differre paratis:ſententia ẽ generalis. Par labor. ſi par eſſet labor & periculuz ĩ capienda roma:q̃tus fue rit in debellanda gallia:appeti oporteret oĩa:qa minus premiũ fuiſtis conſecuti:ſ3 cũ plus laboris pluſq̃ periculi in debellãda gallia:q̃ in capienda roma ſit:minus etiã eſt premiũ . Precio maiore. Quia ubi labor & periculum ſunt:preciũ maius appe titur. Metus. p periculo poſuit a præcedẽti id quod ſequitur Bellantem.pbat qp maior fuit labor in debellanda gallia:q̃ Ro ma capienda. Pars quota.i.minima. Genus lu . Quia per de cẽ annos occupatus fuit in debellanda gallia: quæ eſt minima pars terrarum:ſ3 paruo temporis ſpacio romam comparar̃ po teris:& declarat per comparatõem:quia cũ ingenti labore gal liam per decennium debellaueris:triumphũ tãtummodo tibi dare non potuit:ſ3 uicta a te roma te dominum terr̃arz faciet Luſtruz: eſt ſpacium quinquenii. Facili eũentu:i.non laborio ſo exitu:quia facile finire bellũ erit imperatori. Tibi roma ſub. orbem. Quia capta roma dominus eris terrarum:cum ex Gal lia:niſi tantummodo inuidiam es conſecutus. Nunc.i.debella ta gallia. Longi triumphi. qa ſic triumphare ſolebant:ut cur rum ornatum & albis equis ueherẽt:& longus ordo captiuorũ

UVA. BHSC. IyR_055

triumphãtes antecederet. Remeãtẽ.ſ.deuictis hoſtibus. Pom pa. Societas. Capi.lau. nam in capitolio laurus erat cuius ra mis triumphantes coronabantur. Liuor cuncta negat. Quia nihil es cõſecutus ex illa uictoria niſi inuidiã. Liuor. ꝑ cauſa effectum ponit.nam inuidia eſt cã liuoris q̃ facit homines liui dos.unde nullum genus hominũ eſt pernitioſius. Edax. qa edit ſe & alios:unde Iſocrates in græco:hoc ſolum iuſtum habet ꝙ inuidus prius pungit. Genteſque ſubactas. Et ſi diis placebit inquit:non poteris uiciſſe impune:qa tibi pœna erit uiciſſe hoſtes:alii uero ſolent premia habere. Decretũ delibe ratũ. Genero: Pompeio.inuidioſe dixit. Soce. cæſarẽ. Parti ri orbẽ.ſ.cũ genero tuo.ſ3 ſolus habere potes. Sic hæc. Oratõ curionis uim maximã perſuaſionis hũit: Curio obtinuit quod uolebat:nã aĩo ſponte ſua cõmoto facile erat ſtimulos addere. & per ſimilitudinẽ oſtendit:ꝙ his uerbis incitatus fuerit cæſar curionis nõ alr̃ inquit:q̃ curſor ſonipes in olympicis certami nibus:q q̃uiſ ſit arrectus aĩo ad curſũ:tamen ubi clamorem cir cũſtantium & flagella audiuerit:multo magis curſu rapitur. Il le. Curio. Prono. Quia cæſar q̃uis ſponte iratus eſſet:tam̃ ad didit ſtimulos. Eleus ſoni .i.equus curſor apud Elidẽ ciuitatẽ Aſiæ:ubi olympici iouis certamina apud olympum montẽ ſin gulis luſtris celebrabant̃:ad quos ludos curſores & pugiles cõ ueniebant. q̃uis iam imineat. Sic conſtruit̃ non iam clauſo. Carcere. Pro carceribus poſuit.carceres:eſt locus & meta ubi arcentur equi:antequa3 incurſu emittantur.unde ab arcendiſ equis dicitur:qr̃ arcer ab arcendo. Clauſo. qa adhuc linea re cta tenebatur. Car.cla. retentis equis. Foribus.ſ.carceribus. Laxet repagula. Quia toto pectore procliuis lineam percutit: ut tranſiliat:ſed tamen ab auriga detinet̃. Cõuocat. Nũc dicit quomodo ad concionem exercitum ſuum conuocauerit:& eu3 oratõne ſua ad bellum incitauerit.primo dicit conũocatos mili tes.deinde cum magno ſtrepitu conueniſſent: uultu & dextra illis impoſuiſſe:ut ſignificaret apud eos oratõnem uelle habẽ quibus tacentibus:ſicut cæſar incepit. Maniplos. Manipli di

UVA. BHSC. IyR_055

cúntur ordines militum:in principio fuerunt centum tantum modo:& centuriones præerant maniplis.deinde Tarquinio regnante aucti ſunt.nam ex duobus factus eſt unus .ſ.latino & romano nam romani & latini cum in ſe facultatē non haberēt ſeditiōis mouendæ:quod tarquinuſ timebat iuncti ſunt:ſed diſſuaſerunt poſtmodum romani.nam ex duobus fecerunt unū maniplum:eo ꝙ adhuc pauper populus ro.erat.maniplus paleæ in ſummo uertice perticæ utebantur ꝑ uexillo.virgilius.ꝑ tica diffuſos portabat longa maniplos. Signa. uexilla. Ait .ſ. hæc quæ ſecuntur . Vt. pro poſtq̄. Trepi. trepidātē timore. Turba.i.multitudine militum:quæ cū3 conueniret magno fremitū concurrebat. Bellotum. o ſocii ut victoreſ:exilio mulcta ti:hoſtes patriæ iudicentur. Socii. proprie locutus in labore dicitur. Mille peric. multa.finitus pro infinito ponitur . Decimo iam uincitis an. Quia per ſex annos galliam ſubegit populo romano:& etiam illirycum. Hoc cruor arctois. Quia nō gal liam modo:ſed germaniam:& Britaniam ſuperaſtis ꝑp germa noſ habitantes trās rhenum dixit . Arctois.i. ſeptentrionalib3 Mōtes.ſ.pp gallos. Sub alpi.actæ:quia ibi ingens frigus eſt & omnia gelu rigent. Non ſecus. Videte q̄ ingrati ſint romani. nam quibus premia victoriæ dederunt eos etiam perſecuntur non aliter:q̄ ſi hoſtes eſſent:non certe maiore ui Hānibalem ꝑ ſequerentur:q̄ nos perſequi ſtatuerunt. Tranſcenderet alpes. ſi.cum ſuperauit alpes:Hannibal enim expugnata ſagūto trāſ alpes exercitum duxit:& cum nulla parte in Italiam tranſire poſſet:in galliam ciſalpinam deſcendit:& urbem romam ꝑ decennium inuadens:bella & clades innumerabiles illi intulit:ut in maximo periculo fuerint romani : & quaſi uicti.dicit igitur non aliter nos inſequi mouentur: q̄ ſi perſequi Hannibalem mouerentur. Implentur. Supplentur. Tyrone. tyro nouus miles dicitur:ſignificat nouū exercitum ab aduerſariis :ut Pompeio compelli.In claſſem. Propter naues fabricādas. Terra mari. Scilicet certant perſequi cæſarem. Agi. Impelli . qd ſcilicet facerēt. Si ſigna iā marte ſub aduerſo. Ideſt ſub pugna

UVA. BHSC. IyR_055

aduerſa Feroces. ſcilicet ingenio & uictoria. Ruerent in terga Ideſt me fugiente3 perſequerentur.quaſi dicat nullo pacto me paterentur romani incolumem: Gallorum. Hactenus eſt uſ9 prohœmiolo cæſar.nam beniuolentiam captauit a perſona au ditorum:cum commilitones ſocios eſſe dixit.deinde a perſona aduerſariorum:rapiendo eos in odium.nam oſtendit magnas opes habere romanos:quibus freti benefactores populi roma mani infectantur. Nunc poſt prohœmium ueniet ad argumē ta:quibus oſtendat facile poſſe uinci inuidos & obtrectatores Gallorum. ſuperius Cæſar:ut adhortaretur milites ſuos ad bel lum contra inuidos & obtrectatores:dixerat illos .i.romanos fi dere diuitiis:nunc arguit a facili:q uidelicet imperatores & no uis militibus inſtructoſ minore labore uincere poſſent:cum ip ſi ſint ueterani & in armis diu uerſati. Veniat pompeius. Inci pit primo oſtendere idoneum non eſſe pompeium ad bella ge renda:quia fortaſſe illiſ difficilius uideri poterat:q Pompeius Vir bellicoſiſſimus & belliſ artis peritiſſimus uinci deberet:ſed in contrarium probat dicit longa pace deſuetum eſſe a bellis gerendis. Longa pace. Propter longā pacem:quia longa pax fuit:ideo: Solutus. ſcilicet a priſtina bellicæ artis laude. Mili te cum ſubito. Cum tyrone paulo ante parato. Togatæ. non armatæ. Partes. Vt ſenatores. Marcellusque loquax. Hoc dicit ne aliquis miretur miru3 in modū q conſules & ſenat9 ſeq̄rēt pōpeiū:& īter cæteroſ maxīe cato:cuius ſētētia probari poſſe ab omnibus uidebatur. Marcellus enim conſul erat & Seruius ſulpitius quo tempore bellum ciuile nuntiatum eſt:q primi fuerunt conſules qui relationem fecere de ſucceſſione Cæſari mittendo. Sed Tribuni plebis Marcus Antonius & crāſ ſus & Curius incerceſſerant ne mitteretur. Loquax.Quia mar cellus nimia eloquentia fretus contra cæſarem non in arma p cedendum diffiniuit:ſed Cæſari mittendum ſucceſſorem & pri uatus ab exercitu rediret:& legiones mitterentur. Et nomina ua.cato. Non poteſt negare quin magna apud homines habe atur Catonis opinio:ſed licet magna ſit:tamen uana & men-

UVA. BHSC. IyR_055

dax. Scilicet. Nunc licet aduerſariis in odium adducat pom-
peium:& licet ubique pompeium potuerit adducere ininuidi-
am:tamen hoc loco præcipue ſeruandum:q̄ dicit illum ante
tempus clientes largitionibus corrupiſſe:quibus fretus audet
omnia in prœlium facere. Sociabunt. Ideſt ſi ſemper clienti-
bus fuerit ſociatus pompeius omni tempore regnabitur? qua-
ſi dicat non. Extremi. Ideſt humiles abiecti. Empti. ſcilicet
largitionibus quos ſibi pecuniæ largitionibus ſubiectos fe-
cit:ſignificat ergo ambitionem pompei: & tantas opes adem-
ptum eſſe. Tempora regno. Ideſt ab adoleſcentia uſque ad ſe
nectutem. Reget currus. ideſt triumphabit? quia triumphaꝝ
erat cæſis hoſtibus imperatorem curru ſublimem uehi albis
equis in Capitolium. Honores. nam Caius pompeius ī aphri
cam Caium Domitium & Hyeritam regem libyæ bella molien
tes interfecit:& uigeſimo quarto anno q̄ nulli romanorum cō
tigerat:triumphauit. Nunquam di. hono. nunq̄d tyrannis ſē
per erit? & finem dignitatibus nunquam ponet. Suppreſſa.
ſubiecta.ſ. poteſtati ſuæ: Iuſſam famē. Leges frumentaria3 te
tigit quam Cicero defendebant Cn.pompeium annone præfe-
ctum:terræ mariſque quantum romani tenebant dominum ſe
ceruut:unde & portus omnes & merces: fruges: comitiaque
& totius agriculturæ negotiatōniſque negotia ſub ſua po-
teſtate erant:unde Clodius cauilari cœpit ſic pompeio & dicē
Nō pp famem ſcriptam eſſe legem:ſed ut lex ſcriberet̄ factam
eſſe famē. Per orbem totum. ſcilicet cum dominus terræ ma-
riſq3 pompeius ēēt. Famem .ſ.cum præfectus eſt annonæ fa-
ct9. Quis caſtra. qs neſcit pōpeiū militib3 armatis circūdediſ-
ſe fo3:& iudicia armis ſuis ſubegiſſe:q̄ tēpore ſept9 erat coro-
na militū milo.vñ Cicero p Milōe cā3 dixit:& occiſo clodio:mi
lo cū clodiū īterfeciſſ3:legē tulit pom.ut de cæde q̄reret̄ ī apia
uia ſcā.vñ ſcū3 eſt ut militib3 armatis ſibi iura fori ſubiicerēt.
Gladii mi. & armati milites:poſuit iſtrumta p militib3. Trepi.
milo.i.dubiū:qa īcert9 erat milo abſolueret̄ ne an tolleret̄:qa ī
exiliū miſſ9 ē. Medias leges.i.iſoro ī quo leges defendūt. Pō

UVA. BHSC. IyR_055

peiana ſigna. quia exercitus pompei circumdedit forum Reum. Accuſatum. Nunc quoque. adeo inquit facile per uiꝫ omnia facere fuit pompeio:& cum in ſenectute ſit bellum quo que gerere poſſit adducit in inuidiam. Laſſum. ſcilicet ſenectute. Priuata. ſcilicet magiſtratu Ciuilibus armis. ideſt cū ſyllam ſecutus eſt ciuilia bella gerentem contra Marium. Docilis. peritus. Syllam ma.ſcele. Nam contrariæ factioniſ fuit pompeius.ſ.ſyllanæ:cæſar uero marianæ. ſylla auctore ſuetonio cæſari multos marios ineſſe dixit. Magiſtrum ſcele. ad irriſionem dicit.nam ſylla pernicioſiſſimus & crudeliſſimus oīm um romanorum fuit:qui tot milia romanorum in campo martio cecidit & multos nobiles ac patricios uiros interfici iuſſit. Vtque fere. Apoſtrophat ad pompeium:& per ſimilitudinem cædis auidum fuiſſe oſtendit:nō aliter; q̄ tygres:quæ cum ſemel armentorum ſanguineꝫ hauſerint:ſaciari non poſſunt:ſic & tu Pompei cum ciuilia bella tractare cepiſti ab eis deſiſtere neſcis. Sitis.ſ.ſanguinis. Vt. ſicut. Tygreſ. ſæuiſſima animalia ſunt:quæ in Hircania abundant:ideo maxime de illis loquitur. At earum potentia maxime probatur:cum maternis curis incitantur:cum catulorum inſiſtunt raptoribus:& ut dicit ſolinuſ ſuccedant ſibi equites licet:& aſtu quantolibet amoliri predam uelint:niſi in præſidio maria fuerint: fruſtra eſt auſuꝫ ōe ;ſi quādo latrones ſuos renauigantes uidēt:in littore irrita rabie cernuari uelut proprium tarditateꝫ uoluntaria caſtigantes ruina:immanes ſunt hæ feræ:quanquā de fœtu uniuerſo uix unus queat ſubtrahi feræ crudeles. Hircanæ. nam Hircania eſt prouincia in oriente. Luſtra. Cubilia ferarum. Poſuere. pro de. Altus. profundus: quia ex multis armentis ſanguis effunditur. Armentorum. Spondaicus uerſus in quinto ſpondeum poſuit. Sitis durat.i.ſic auiditas cædis tibi permanet. Lambere ferarū. perſiſtit in traſlatōne.nam tygres lambunt ſanguinem ferarum. Syllanum .i.ſyllæ quo tempoꝛ geſſit ſylla bella ciuilia contra marium nulluſ proꝰ non patitur eaſ tygrides.ſicut apud Terentium.nullus pro non:ſic & pompe-

UVA. BHSC. IyR_055

ius ſemel aſſuetus bibere & ſequi ſanguinem ſyllæ manſueſce re non poteſt. Quem tamen. Cum ita regnare cœperis & om nia per uim facere nunquid tandem ĩueniet hæc tua potentia finez Quis ſcele.mo. Sed ſi ĩquit nulla ratio adducit:ut exuas tyrannidem:ſaltem exemplum tui magiſtri ſyllæ q̃ perpetuaz dictaturam depoſuit:te doceat:quia cum ſylla nocte quieſcere non poſſet:amiciſ ſuadentibus dictaturam depoſuit:ut profun de dormire poſſet: tamen quamuis aſſuetus ſis bellis: tamen nunq̃ finis erit. Modus finis. Regno.i.tyrãnidi.inuidioſe dixit appellans tyrannidem regnum. Poſt cilicas. Diminuit res ge ſtas pompei:& dicit nunquid deuictis barbaris:etiaz cõtra me bellum pompeiuſ ſuſcipiet:& poſtq̃ externorum regum ꝓuin cias multaſ ſuperauerit:ego ne ultima prouincia debellanda põpeio:demandabor a ſenatu.q.d.indignuz ẽ cuz cõtra hoſtes arma ſumpſerit contra ciuẽ romanum arma ſumeř. uide ergo quomodo factum diminuit. Cilicas.i. pyratas.cilicæ populi fu erunt quos pompeius ſuperauit.naz cũ omnis maritima regio eius imperio ſubiecta eſſet adeo illi pyratæ infeſtum reddide/ runt mare:ut interdum uſque ad tiberim hoſtium peruenirẽt: ibiqz prætorem populi romani:cũ faſcibus ceperint:hanc ĩdi/ gnitatem cum non poſſent amplius pati romani pompeium ĩ peratorẽ delegerunt:ut maritimã regionez omnez ſubigerent omneſqzpyratas ſuperaret. Vagos. Huc & illud diſcurrentes pyratæ autem a græco dicti ſunt.πειραω .is.a tranſeundo:quia mare tranſibant.nam ſi uidebant nauem mercatoriam ex trãſ uerſo tranſeuntes illam inuadebant. Cilicas. Nunc uulgo di/ cuntur turchi.nam prouincia metropolis eſt Cilicia. Pontica; ideſt ponti:quia ponti rex Mitridates fuit contra quem miſ/ ſus eſt pompeius:& per Colchos fugientem:ubi eſt etiam Co/ rinthus compulit in boſſorum thracium.ideſt Conſtantinopo lim:quæ dicta eſt Bizantiũ:& reddacta ĩ formã ꝓuinciæ põto filiꝰ Mitridatis nõie pharnax patri bellũ ĩtulit:q ĩ turre obſeſ/ ſuſ uenẽo cui aſſuefecerat uſqz a puero ſe ĩterficeř uoluit ſz cũ nihil ꝓficeret a gallo ſcithico quodã auctoř ut iuſſerat occiſꝰ ẽ

UVA. BHSC. IyR_055

est. Bar.uene. Quia non soliti fuerunt romani ueneno gerere bellum:sed armis ergo barbarorum fuit bellū non romanoruȝ cogere hostes ad uenenum. ꝙ nō iniustam causam belli didicit:qa uidelicet noluerim arma deponere:iō contra me bellum cōcitat pompeius:sed ipse armatus debebat aggredi externos sed iniuste me persequitur:& ob hanc causaȝ nō egi triumphū ꝓ hostibus deuictis:qa ille iussit me deponere aquilas:quæ fuerunt premia uictoriæ contra dignitatē adempta.nam cum cæsar triumphum peteret:non solum nō obtinuit:sed hostis pr̄iæ adiudicatus est. Mihi si merces. Sumit argumentum ab honesto.nam cum uolumus persuadere exemplis aliquid solemꝰ ab utili.uel ab honesto uel a facili arguere.hic arguit ab honesto & a iustitia cuius partes sunt.iiii.s.Prudētia:Iustitia:Fortitudo:& Modestia:& a partibȝ iustitiæ naturalis quæ sūt sex.s.religio:pietas:gratia:obseruantia ueritas:uindicatio.gratia est benemerentibus sua debita munera reddere.sed mihi non modo reddiderūt debita gratiæ munera:uerum ꝓ bene Repu.gesta hostis adiudicatꝰ sū.sȝ gratia q̄ mihi debet̄ n̄ r̄ddat̄ mihi:sȝ saltē his militibȝ q sāguinē suū ꝓ repu.effuderunt: captat beniuolentiā a militibȝ suis cæsar:cū dicit non magnifacio: ꝙ mihi premia sint adempta:sȝ his reddantur qui īperium populo ro. peperūt sāguīe suo. Nō cū duce. excepto duce.i.nihil premii dux habeat. Sub quolibet. Me relicto. Confert.si premio suo milites in iuuenta priuent̄:cūqȝ ad senectutem peruenerīt:ubi uiuent:& quibus facultatibus senectutē suā sustentar̄ poterūt .q.d.nullis . Exanguis.duplr̄ exanguis dixit.s.pp ætatē & pp bella qbus sāguinem suum effuderunt. Emeritis. dr̄ q debita militiæ munera cōpleuit.iō dicit post functi erunt militiæ munere. Veteranus. Dicitur qui diu bella gessit:& belli peritissimus est:cui contrarius est tyro. An melius. Obiicit pompeio ꝙ cilicas quos maritimo bello superauerat in coloniam misit: sed hoc fecit pompeius:ne iterum congregati mare īfestū redderēt . Meliꝰ .s.q̄ uos o Ro.honestius ne videret̄ uobis an pyratæ an coloni primi capiāt̄:an hostes q̄ ipsi milites ro.qui ꝓ

UVA. BHSC. IyR_055

patria ſanguinē ſuū effūderūt. Tollite. poſtq̄ ſuperius proba uit cæſar poſſe aduerſarios nō magno labore ſuperari:uerū & cā3 ſuā ſatis honeſtā ēē oſtendit:utpote contra romanos liber-tatē populi romani uſurpātes arma ſumpſerit.nunc qī conclu dit & adhortatur milites:ut ſigna contra hoſtes ferant:quæ uī cere didicerunt cum preſertim ſibi deos adhuc fauere dicat:& cū ñ id agat ut ciues ſubigerentur:ſed ab his libertatē defēdit. ergo o commilitones: Tol.tol. Hæc cōduplicatio uæhemtiam hēt. Iam pridē.q.d.non expectate adhortatōem meā . Victri-cia.i.Quæ uincere conſueuerūt: Viribus uten .i.uires habēdæ ſunt conrra hoſtes. Arma tenenti .i.armato qui negat dar̄ qđ iuſtum eſt:armatis dat:q̄ etiā iniuſta ſunt. Nec numīa deſunt Quando iure agere nō licet nō agim9 cōtra deos ſi iuſtā cā3 ſu ſcepi. Nec præda quæritur. Nō quærimus īqt ſubigere liber-tatem populi romani.īmo ſubigentes detrahere. Neq3 regim. nō iō bellū moui ut diriperem patriam meā:neq3 arma ſūpſi: ut regnarē & ciuiū libertatē deprimā. Detrahim9 .i.auferim9 Dominos. ut pompeium. Seruire parati. Quia roma oppreſ-ſa opibus potentum iam parata eſt ſeruire q̄ antea libera fuit Dixerat. cæſar: At dubium. Nunc dicit qūo ſe habuerint mi-lites romani cæſaris audita concione:dicit illos nō certū reddi-diſſe clamorē:ut eis appareret:non placuiſſe qđ facere ceſar ī-ſtituerat:ſ3 alī alii ſētiebāt:ps laudabat cæſaris mētē:& pars ī-properabat. Dubium uulgus.i.ambigua multitudo militum. Incerta.i.anceps nūq̄d ſequeret cæſarē:an pōpeiū . Nō claro. nō apto:qa alii īter ſe fremebāt de his q̄ cæ.dixerat: aliis place bat:aliis uero nō. Pietas.q̄uis īqt cædib3 aſſueti milites cæſa riſ:q̄ ipſi p̄mia uictoriæ detraherēt incēderēt ad arma:tñ pieta te p̄riæ mouebāt. Patriiq3 penates.i.domus patriæ:q̄a deſide-rio ſuorum & patriæ quiſque tenebat cū a patria abfuiſſēt diu Frangunt. Vincunt. Feras mentes.i.tñ frāgebāt pietate p̄riæ l3 mētes illis feræ ieſſent. Sūmi. Tam cū ita īcerti ēēnt militeſ Leli9 ſurgens incertas impulit eorum dubitationes.& ſicut ait Terētius dum indubio eſt aius paulo momento huc & illuc ī-

UVA. BHSC. IyR_055

pellitur.Hic Lelius fuit qui altero ciuili bello.v3 quod geſtum fuit inter Marcum Antoniu3 & Octauianū ad exercitū Lepidi miſſus cum Clodio ſub habitu meretricis ad Antonium:ut eū interficerent.nam exercitus paratus erat illum uel lepidum ſi uellet interficere.Antonius autem a duobus conſulibuſ Hircio & Panſa uictus:ſupplex ad caſtra Lelii profectus eſt & captus hic Lelius ciuem ex hoſte ſeruauerat & quærnam corona3 de more romano geſtabat.nam qui ciuem romanū ex hoſtib3 ſeruaſſet coronam quærnam:conſequebaſ.hic igitur lelius primi pilus erat:& centurio ad confirmandos aīos militum motus ē. Scilicet. certe. Exclamat. Quæ ſecūſ. Munera .i.officia. Pili ſummi.i.primi pili cui præerat cēturio a pilo telo romano. In ſignia. Ornamta. Domiti emeriti.i.coronæ ciuicæ.na3 qui ciuem ſeruaſſet:corona3 ex quærcu aſſequebatur:quæ ciuica dicebatur corona:fiebat etiā ex ilice quod genuſ ſuperiori proximum eſt.corona autem obſidionalis fuit:quam ii qui obſidtōe liberati fuerant:dabāt ei duci:a quo ſeruati fuiſſent: obſeruari que ſolitum ut fieret e gramīe:quod in eo loco generatū ēēt intra que3 clauſi fuiſſēt q obſidebāt.fuere & multa alia coronaꝝ genera.ut li.v.a Gelio oſtendit. Referē. repreſētātē. Ro.max. duc. Sic loquens inquit Lelius o cæſar:quaſi de uoluntate tuorum militum dubitaſti?immo ipſi conquerimur:q nimium patiens fueris hanc iniuriā ulciſci:ut diutius q̄ æquum fuerit paſſus fueris. Vis.i.poteſtas. Vera uoces. Quaſi liceat uincer ſē tentiam ſuam. Conquerimur. Scilicet q tam fueris patiens. Lenta patiē. q lentos faciat homines ab effectu. Deerat fiducia. iō tard9 fuiſti iniuriā tuā ulciſci:q de aīs & mētib3 nr̄is dubitares. Dum mouet. dū uiuim9:dū arma fixiſſe poſſim9. At togati romani tibi tua p̄mia auferāt.q.d.nō debes pati. Hic ſāguīs.dtmōſtratīe dixit digito. Mouet corpo.ſecūdum opinionē philiſophorū locut9 ē:qui dicebāt ſedē animæ ī ſāguine poſitam eſſe:quoꝝ princeps Hicareus fuit.unde Vir.& uitā multo cū ſanguine fudit. Dege.tog.i.uiles & inertes togatos ro.q rempublicam occupauerūt: Regnūq3 ſe.ſ.patiere.i.ut ſenatuſ

UVA. BHSC. IyR_055

regnet. Vſq3 adeo .ſ.deteſtaris ciuile bellum:ūt uincere nō, lis:qui nos tanta iniuria afficiunt. Miſerum .ſcilicet eſt uince re bello.quaſi non deceat ciuile bellum mouere:cum te contra æquitatem opprimit . Duc age, duc me per omnes populos quocunque uolueris:per regioneſ inhabitabiles:non dubito et ſēp quocunque uolueris ſeq. Scythiæ. frigidiſſimæ regionis: quæ nimio frigore riget. Per inhoſpita ſyrtis.ſ.in libya ubi ſyr teſ ſunt loca quæ nauigari nō poſſunt.unde dicūtur απο του συρω.i.traho:quia propter nimiam harenam deſiccatur unda & riuos in ſicco deſtituunt.Inter ſyrtes q̄ūis terra pergentibus iter auctore Solino ſideribus deſtinatur:nec alī curſus pateſcit nam putris ſoli faciem aura mutat:& minimo licet uento:tan, tam diuerſitatem flatus efficit:ut ſubinde peruerſis ſyrtibus lo corū nulla īditia agnitioni reliquant.Vtræq3 ſyrtes ducētis q̄n quaginta milibus paſſuu3 ſeparāt aliquāto clæmētior quæ mi, nor eſt. Libyæ ſitientis.i.uſq3 ad torrētē zonā. Hæc manus. Hæc multitudo an oblitus es q̄ non dubitauimus cā tua tran, ſire rhenū. Victū orbē.i.cū in britanos uſq3 exercitum Cæſar duxit:& eos impio Ro.ſubegit:quaſi in alterum orbem terraꝝ trāſierit. Oceani. nam ī mari oceano poſita ē britania. Fregit rhenū. Quia ponte uinxit rhenū.xi.dieꝝ ſpacio:& trāſiuit in germaniam. Arctoo. Septentrionali habitant germani. Iuſſa ſequi. Ita inquit uolo ſicuti neceſſe eſt imperia tua & iuſſa ſeq quia iure iurando adducti ſumus ſequi imperatorē quocunq3 nos duxerit.na3 quēadmodū neceſſe eſt ut uereamur:ita mihi eſt aīus atq3 uoluntas te ſequi quocunque uolueris .poſſum autem:iō uolo. Nec ciuis. ubicunq3 fuerit ille cōtra quē ſigna belli cani iuſſeris:ille nō ciuis meus erit:ſ3 hoſtis. Claſſē.ſigna bellica. Per ſigna.hic ſignificat magnā ſuæ uolūtatiſ uæhemē tiā leli9;ut ſequaī nō mō quocūq3 īpulerit cæſarē: ſ3 ſi iuſſerit occidere pētes:& filios:& uxorē & ſuæ uxoris grauidæ ex uen tre īfantem eripere: nihil ſe recuſaturum:quo minus imperio cæſaris pereat. Inuite dextra. Inuitus quidem hoc facio:ſed ſi iuſſeris facere paratus ſum. Decem caſtris. Decē bellis a p̄ce

UVA. BHSC. IyR_055

denti quod ſequitur.nam decem bellis victor fuit cæſar .ſ.i bri taniam:Galliam:Germaniam.Primum bellum geſſit contra el uetios ligures.Secundum contra germanos. Tertium contra belgas. Quartū cōtra neruios. Quintū contra lipas & tenteri tas.Sextum contra hiſpanos trans rhenum.Septimū cōtra bri tanos.Octauum contra alriorzines.Nonum contra Ambianeſ Decimum contra eos qui auaricum uenerunt:ut eam obſidiōe liberarent hæc bella geſta ſunt a cæſare. Per tuos triumphos. per tuam victoriam. Iug.par .i.ſi patrez fratremque iuſſeris occidere. Inuita dex. inuite quidem hoc faciam:ſed tamen ſi iuſſeris faciam. Pleno partu.i.in uiſcera grauidæ coniugis. Si ſpoliare. ſi iuſſeris etiā mihi comburere templa deorum facile paratus ero facere:& non ſolum illa dirripere:ſed comburere. Caſtrenſis. militaris. Numina monetæ.i.tēpla Iunonis mone tæ quæ moneta appellata ē.cū terremotus factus ēēt & a ſue plena fertur uocem illam ab æde iunonis ex ſumma arce audi tā:iō monetā iunonē appellatā fuiſſe dicunt a monendo.unde ſus plena & grauida illi immolabatur.Hæc Cicero in li.de diui natōne refert. Numina tēpla iunonis monetæ. Caſtra. & tuo iuſſu o cæſar contra patriam bellum geram. Ponere: Oppone re. Super undas. Ripas. Tyb:tuſci. qui flu.plabit romā & ori ginē hēt a tuſcia. Metator. caſtrametator. Audax qa contra iura nō dubitauit iuadere. Tu quoſcūqz. qcūqz mœnia oppu gnari uolueris patus ero.& arietē ſi opus erit ad mœnia expu gnāda īpellā.arieſ ad ſimitudiez arietis aialis dict9 ē.nam arieſ aial ē qd capite urget obſtātē.iō huic iſtrumto nom a ſimilitu die rei īpoſitū erat:& ferrat9 erat ī extremitate: ut ſpez pberet capitiſ arietini.nā tigillū ferratum ī capite ſuſpēdebāt vñ retra hētes maxīo īpetu remittebant:& eo pacto ſæpe urbiū mœnia euertebant. Actus. Impulſus. Effundere. Euertere. Sit roma Ideſt non dubito etiam romā euertere ſi iuſſeris.hiſ ſupi9 dixe rat:qūo Lelii oroe q cæſarē adhortabat:ut bellū contra hoſtes ſuſciperet milites omnes ita impulſi ſunt:ut ſe paratos ſignifi carent ꝛc. Nunc uerbis inquit lentuli omnis exercitu conſēſit

UVA. BHSC. IyR_055

& chyrotoma.i.ellatio manꝰ facta ẽ:ut ſignificaret ſe ſepromp tos eſſe in quacunque re quam ipſis cæſar imperaret. Cohor tes. Legio diuiditur in tribunos:præfectos:centuriones:decu riones.Legatus dicitur qui præeſt legioni:Tribunus mille mili tibus præeſt:Præfectus præeſt cohorti:quæ conſtat ex quingẽ tis & quinquaginta militibus:Centuriones præſunt centuꝫ mi litibus:Decurioes turmis equitum. His. Scilicet uerbis lentu li .Manus. Quod ſignum eſt probare id quod dictum fuerat ab imperatore. Clamor. non ſolum manu probabãt quod cæ ſar dixerat:ſed clamore:& dicit tantum clamorem fuiſſe mili tum:quantuſ ſolet fragor eſſe arborum:cum uentus per ſiluaſ magno impetu fiat. It. aſcendit. Tracius. Quia tracia eſt in Septentrione poſita :a qua boreas flat. Rupibus. collibus. Oſ ſæ Ideſt montis traciæ. Piniferæ. ferentis pinus:in quo mõte frequentes pinus naſcuntur fit ſo.ſ.cum uentus ſpirans arbo res uertit:quæ redeuntes in ſtatum ſuum ſonum faciunt.naꝫ flectuntur & redeunt. Cur.ro. ꝑ curuatis roboribus. Redeũ tis. In ſtatum priorem. Cæſar. decem legiones habuit quarũ partem in gallia & germania.reliquerat cum uenit in italiam: nũc dicit exercitũ de Gallia in italia reuocatũ:poſtq̃ bellum ge rere conſtituit. Vt. pro poſtq̃. Fortuna. ut fortunam ſibi fa uentem cæſ.uidit:magnum ex omni gallia exercitum ſuum re uocauit. Acceptum .ſ.eſſe. Prono. propenſo ad id quod uo lebat. Fata. Numina deorum. Ferre .ſ.ipſum.i.fauere cæſa ri. Langore. torpore. Spaſas cohor.Quia in hibernis & præſi diis exercitum liquerat:euocat ergo ĩ italiã. Vndiqꝫ.i.ex õi pte galliæ & germaniæ.Deſeruere. ĩcipit dicere cũ milites cõuoca ti deſeruerĩt galliã. Tẽtoria.i.ꝑſidiũ & hybernia. Lemano. la cus ẽ ñ lõge a rhodano.vñ lemani populi a lemano ſũt appel lati:Eleuci haudꝫ pcul ĩde uicti ſũt a cæ.ubi ꝑſidiũ erat a tertia pte regionis ſuæ tuti ſunt lemano lacu & rhodano qui prouin ciam romanam ab Eluecis diuidebat. Super ardua uogeſi. Sic legendum eſt:non ſuper ripam.Vogeſus enĩ ẽ mõs nõ amnis Nam cæſar in comẽtariis dicit.mopſa flumen de mõte uogeſo

UVA. BHSC. IyR_055

prodiit qūi mopſa eſt in finibuſ lingonūm.ad hos lingones ui-
cti elueci a cæſare profugerant. Armis pictis .i.uerſicoloribus
Pugnaces. Quia bellicoſſimi ſunt lingones. Hi uada. Alii ſūt
a lemano lacu & lingonib3 uocati. alii uocati ſūt ab Iſſara flu
uio q̄ labitur ī rhodanu3:& ſub alio nomine deſcendit in mare
quia rhodanus maior eſt fluuius:& ubi nilum ingreſſuſ ē Iſa-
ra:nomen āmittit. Iſaræi. fluminis quia ſub alio nomine de-
ſcendit in mare. Per tam multa .ſ.loca . Gurgite . v3 nullius
fluminis alueo coniunctus. In amnem .ſ.rhodanum. Ruteni.
non ipſa terra uocatur:ſed ruteni etiam in preſidio relicti uene
runt in italiam. Ruteni. populi galliæ quos Fabius maximus
uicit:qui alogobrus dictus eſt.nam Alobroga ciuitaſ eſt rute-
norum. Statione .i.præſidio romanarum qui eam gentem pu
ſillis caſtris in præſidio tenuerunt. Ergo ſolu. liberantur. A-
tax. fluuius qui per fines elueciorum labitur:ſed tanta fluit le-
uitate:ut oculi in quam partem fluat diiudicare non poſſunt.
Non ferre ca. Quia deſcendentes uacuam reliquerunt. App.
finis. Nam Varrus fluuius eſt qui galliam ciſalpinam diuidit
ab Italia.ideo finis eſt italiæ. Qua.ſ.ea parte qua habitant illi
.ſ.promoto milite. Vrget pelagus . portum facit & .ſ. gaudet
ea parte promoto milite ſubauditur ubique. Portus. Liguriæ
portum ſignificat:in qua eſt portus Monecus:appellatus ideo
q̄ ſolus habitauerit Hercules aliis expulſis hominibus:uel q̄p
in templo eius nullius dei numen colatur q̄ herculis:ſicut ī tē
plo iouis iuno & Minerua:in templo ueneris cupido & Adonis
& dictus eſt monecus:qī monycos:a monos quod ē ſolus:icos
domus.i.qī ſolus in domo expulſis aliis diis colebatur:& port⁹
herculeus monecus. Vrget pelagus.ſ.dextra & ſiniſtra ne in-
grediatur mare. Portus. Quia portus liguriæ celeberrimus ē
inter alios iō urget mare ne īgrediatur:cu3 naues ī totū deue
nerīt tutæ ſunt ab aliiſ uentis:poſtq̄ circio uento occidentali:q̄
eſt collateralis fauonio:qui haud maxima3 uim habet qua poſ
ſit nocere naui. Vrget. a ſe cohercet. zephirum.ſ.uentus me
ridionalis. Circius. Occidentalis. Prohibet.ſ.pelagus. Statōe

UVA. BHSC. IyR_055

in portu tuto moneci herculis.ergo qui in liguria conſtiterant relicto præſidio in italiam ad cæſarem uenerunt. Quaq3. nūc dicit de Aequitania ueniſſe milites qui a cæſare relicti fuerant nō de æquitania loquitur:quæ a garūna flu.ad pyrreneos mō, tes:ſed de ea parte quæ ad hiſpaniam ptinet :& ſpectat iter oc caſum ſolis & ſeptentrionis:hūc aūt locū p circuitōnem ſignificat:nō aūt nominat:ſed Virgiliuſ.hunc locū tetigit in eo loco qua ui maria alta tumeſcūt obicib3 ruptiſ rurſuſq3 in ſe ipſa reſidunt.na3 de oceano loquitur qui per hiſpanias & gallias erūpit contēpta lege riparum infinitum fontem: & qui igitur ī ea parte galliæ poſiti fuerant:qua oceanus aliquādo per ipſā galliam & hiſpaniam erumpit in infinitū q̄ iubēte cæſare in italiā uenerunt. Et.ſ.gaudent qui ſunt in ea parte. Dubium . Quia mare erumpit in infinitum cōtēpta lege riparum. & modo mare excedit modo decreſcit.ergo dubiū. Vendicat. Quia erumpēte mari ſub poteſtate ei9 ē littus:& redeūte ī alueū ſuū terra littus continet. Cū. p quādo. Re. declarat.i.cū refluit in ſuū alueū. Ventus. hic diuerſas philoſophoꝝ opiniones tangit & Aſtrologorum:quare oceanus fluit & refluit tanto impetu.Alii dicunt hoc fieri ui & impetu uentoru3:qui cu3 uæhementius ſpirauerint maris undas euertunt:& inflatæ undæ terrā inundant.alii dicunt fieri creſcente luna. nam ardore ſuo & calore mare ferueſcere facit & creſcere:& cu3 decreſcit ille calor lunæ ſic mare decreſcit:idem facit ſol cum creſcit aut decreſcit:nam ferueſcente ſole unda maris feruet & creſcit:ſ3 ſi longius abſcedit in ſuum alueū rediit.hanc opionem plane tetigit Cicero in li.de natura deoru3.ſunt aūt ſtellæ:ut flammeæ:quia terra maꝛeqūe uaporibus aluntur ſolis:calores excitantur. Quærite.ſ.o uos philoſophi qui reꝝ cās latentes quæritis. Extremo axe .i. ſeptētrionis. Deſtituat. Quia cū uētus ſe remiſerit refluit ī ſu ſuum alueum mare. The.uagæ.i.uagi maris deam p mari poſuit. Secundo ſidere.i.mota luna:quia primu3 ſidus eſt ſol:ſecundum uero luna. Oris. Quia cum creſcit luna:ita & mare: ſi decreſcit in ſuum locu3 rediit oceanus. Titan. ſol q̄a cu3 ſol

C

UVA. BHSC. IyR_055

declinat:mare etiã declinat:ſi creſcit:pari ratõne feruet mare. Hauriat. Quia cum ſol & luna calore ſuo trahunt ad ſe humo rem maria tumeſcere uidẽtur. Attollat.ſ.calore ſuo qui mittit ab humore.nã niſi humor ẽẽt ignis æthereus oĩa combureret. ideo deficiente humore deficeret mũdus:quia dicũt achademi ci aliquando mundus igneſcat neceſſe eſt. Ad ſidera . qa ſtel læ cum ſole & luna ſenſim trahũt ad ſe humorẽ & paululũ re tinẽt:tunc ignis flãmã remittit:& deficiente humore calorem . At mihi ſemp. Hoc inquit ſi ſuperi uolunt:ut ſecreta ſua ſcia3 nec ego ſcire uolo. Late mihi.i.ſis abſcondita ſi dii uolũt:latet mihi dicimus ꝑ abſcondere:ſ3 latet me ꝑ ignoraſ. Creb.mea .i.uarias eruptões maris facis. Tunc rara . ꝓgit lucanus enu merate populos:unde milites conuocati ſũt: qui aut in hyber nis:aut ĩ præſidio poſiti fuerãt:oms gaudebãt cũ ſe a romanis liberatoſ uiderẽt:unde moto milite gaudẽt. Monetes. Popul9 germaniæ q̃ ſub Arioniſco militabat duce gallo3 cõtra cæ.Sa tyri.flu.germaniæ & .ſ.ea ꝓte q̃ tenẽt. Littore curuo.nã mare ſinu quoda3 ingrediſ per belluũ amnẽ.eſt aũt æquitaniæ fluui us:dicit hoc flumine partem hiſpaniæ ſinu clauſam. Tarbelli cus. q ꝑt hiſpaniã denominatõem accepit a tarbella ciuitate æquitaniæ.Tarbelli populi:ut ĩquit Strabo ſũt apud quoſ ſcro bibus paululũ defoſſis cruſtæ auri reperiunt. Sanctonus .ñ ſo lũ ſupra memorati popũli gaudẽt: ſed etiam ſãcton9 populus non longe a finibus toloſanoru3:qui ſunt populi galliæ ab his ſanctonibus haud ualde remoti. Bituri. populi quos uocant nunc burgundienſes. Saxones. populi germaniæ qui partem Britaniæ occupauerunt:& de nomine ſuo ſaxoniam appellaue runt. Leues.i.leuis armaturæ. Longis armis. longis haſtis. Leucus & rhenus. ſunt populi ex belgis galliæ proximi & leu corum finibus extremis arõ flu.labitur . Op.excuſ.la.Optim9 iaculator. Excuſſo. Quia prius excutitur lacertus:deinde emit titur ferrũ:ſub audi gaudet amoto hoſte. Sequana gens. Se canus & ſequanus populus eſt:Antiqui.n.c.&.q.ꝑ eadẽ litte ra hũerũt:ſicut græci:ubi nos ponimus.q.ponũt .K.ut caſſus

UVA. BHSC. IyR_055

quaſſus:ſic ſecana & ſequana.ergo ſecana flu.belgarū a quo flu.appellat9 ē ſequan9 na um.hic flu:diuidit gallos a belgis Gens opti. ſignificat hanc gentem peritiſſimā equitādi fuiſſe. nam in girū equum flectunt & in quā ptē uolunt. Hoſte.ſ.belga. Monſtrati. v3 ab his populis ſequanis didicerunt regere equos trahentes currū. Docilis .i.qui facile didicit eſſe auriga Couinu3 genus eſt uehiculi camerati. Aluerni.ſ.gaudēt āmoto hoſte.aluernus populus galliæ qui ſe gloriabat originē ab iliaco ſanguīe duxiſſe:qui conſanguinei populi romani ſunt appellati.nā quēadmodū ab Aenea Ro.originē duxiſſe gloriabāt Sic hi aluerni a ſanguīe troiano ſe natos eſſe gloriabant. Nerui ſūt populi fortiſſimi ad quos additus nemini patet:niſi mercatoribus:qui nihil potiūtur uiui:nec aliaꝝ reꝝ ad luxuriā pertinentiū:intro ferri:quia huiuſmodi rebus exiſtimāt molleſceī aīos:& a uirtute remitti.hi adeo pertinaciter contra cæſarē pugnauerūt:q̄ quingenti tātummodo ſuperſtiteſ fuerunt.ideo re bellis nimiū neruis. Sanguīe Cottæ. hiſtoria hoc habet in hiſpania duo tribuni erant apud Neruios:Titurius & Cotta.Titurius ambiorigis conſilium doloſum ſecutus aduerſus ſententiam cottæ.legatum unū & q̄nq3 cohortes ex hiſpania eduxit uel ad.Q̄.fratrem legatum Ciceroniſ fratrem:uel ad Labienū ſe receperit prius q̄ ī germaniā ueniret.galloru3 aliquot populi ambiorige duce Ieburonum defecerunt:ab iis Cotta &.T.Titurius legati cæſaris:ut inquit Liuius eo in libro in quo ſūmatim reꝝ geſtarum capita referūt:circūuenti inſidiiſ cum exercitu cūi præerant cæſi ſūt.Vangiones.ſ.gaudent. Laxis brachis .i.imitabant brachatā galliā.Nam triplex eſt gallia.ſ.tonſa:comata:& bracata. Sarmatæ. ſunt populi q̄ & ipſi laxiſ brachis utuntur:ſicut brachata gallia. Bataui. hanc batauiam uocāt de batauia populi:hanc baueriā uocāt.Truces.bellicoſi. Quos ære recuruo. quia in litui modū factæ ſunt tubæ.Lituus. Baculus recuruus in cuius ſimilitudinem tubæ fabricantur. Stri dētes. reſonantes. Acuere.i.incitauerunt ad bellum.nā tubæ cantu ad bellum incitantur milites. Cinga. flu.ē.galliæ. Qua

UVA. BHSC. IyR_055

rhodan9. hic apparet attacem non eundem eſſe flu.qui arar dicitur.non enim hac leuitate defertur:ut oculi diiudicare non poſſint in quam partem fluat:ſed araris cadit rapidus in mare &.ſ.gaudent illi qui habitant ea parte. Gebenas. oppidum fu it:ubi olim genua fuiſſe dicuntur:unde a genua dictum uolũt: ut ait Petrarcha :uel quod quaſi genu liguriæ ſit genua & por tus. Cana rupe .ſ.niue quia mõs ille frequenter niuibus tegit. Prœlia .i.romam. Tu quoq3 lætatus es.ſ.ex gallia:ut milites romani in italiam uocarentur a cæſare. Treuir. populus rhe no proximus. Et nunc. tu quoque lætatus es q̃ qui in præſi dio poſiti fuerant a cæſare:euocati te in libertate reliquerunt. Nunc tonſæ .ſ.ætate noſtra tonſus es inquit Lucanuſ:ſed non ſuperiore tempore. Comatæ.ſ.galliæ. Decora. Pulchra. Illi. .ſ.lætati ſunt conuerti prœlia in romam. Teutates. Lĩgua gal lica mercurius dicitur cui humanam hoſtiam imolabant: de quo apud Ciceronem legitur:qui dicit quinq3 mercurios fuiſſe Primus fuit qui argum occidit:& ob eam cãm in ægyptum p̃ fugiſſe:eiſque litteras & leges tradidiſſe:hũc uero ægyptii teu tatem uocant eodẽ nomine:primum anni menſe3 appellabãt hic tritimus dicitur ob multarum rerum ſcientiã:quaſi ter ma ximus.ergo in ægypto teutates mercuri9 appellatur:qui colit̃ in gallia & humano ſanguine placatur. Immittis. Quia patit̃ humanam hoſtiam imolari ſibi. Eſus. Vt quidã uolunt mars dicitur:cui etiam humana hoſtia imolatur.unde cicero ſic iqt Quid Ariſteus qui oliuæ dicitur inuentor fuiſſe:apollinis filius qui eſus:& alii quoq3 patres dii fuerunt.nõ enim ipſi in nume ro deorũ ſulciuntur:qui matre dea nati ſunt:opinor etiã mars. legitur in iure ciuili.qui eſt libera matre.natus:liber eſt.itaque dea matre eſt natus:deus ſit neceſſe ẽ.quare ſequitur q̃ & Or pheus:Eſus dii muſa matre nati:atque na3 matre dea nati ſũt ergo Orpheus & Eſus muſa matre nati:dii ſunt.Lactantius & dicit hoc q̃ Eſus & Teutates humano ſanguine placantur. & tartarius.i.Iuppiter qui & ipe placatur ſanguĩe humano apud Cypros.Teucrus primus qui Ioui humanam hoſtia3 imolauit

UVA. BHSC. IyR_055

taramis ſic appellatus eſt:gallica lĩgua iuppiter. Ara .ſ.dianæ ut bis intelligatur ara. Non mitior. Quia dianæ in taurica regione humanam hoſtiam imolabant:cuiuſ templo aliquandiu præfuit Ephigenia ab ipſa diana liberata. Voſq3 . uos etiã læti eſtis diſceſſiſſe romanos:ut tranquillo animo uiuere poſſitis. nam dum in præſidio erant romani poſiti:ſoliciti eratis:ut carmina canere non poteratis. Bardus. lingua gallica cantor dr̃ Fortes lau .i.qui uirorum fortiũ laudes canunt. Fortes .i.uirorum fortium de gente bardorum. Longum æuum.nam uatum ſacrorꝫ magnus eſt amor. Aeuum. Quia cum uerba uirorum fortiu3 litteris mandauerit:fama eoru3 ꝑ perpetua3 famã redditur robuſtior.igitur æuum.i.uitam uirorum fortium. Securi ſine ſolicitudine romanorũ. Poſitis. ꝑ depoſitis. Barbari cos.i.mores barbarorum. Morem ſiniſtrũ. Quia nulla gẽs imitatur hanc conſuetudinem. Siniſtrum. aduerſu3 quia alio mõ tenent ſacra:q̃ alii. Armis. Quia non ſolum ipſi rem militare3 exercuerunt:ſed cum ſacerdotes ſint militiæ uacatõem habent In gallia eorum ſacerdotum qui aliquo munẽ uiuunt:duo ſũt genera.ſ.dr̃iadum & equitum.Driades primo quidem ab exercitu ſe continere conſueuerunt tributa cum aliis nõ pẽdunt .i. ſoluũt militiæ uacatõnem & aliarum rerum habent immunitatem.his premiis incitati ſponte ſua multi in exercitio diſcipli narum conueniunt:& a parentibus & propinquis mittuntur: ibi magnaꝫ uirtutum numerũ dicuntur ediſcere. Itaq3 annos uiginti plerunq3 in diſciplina permanent:neq3 fas eſt ea quæ didicerunt litteris mandare:cũ tamen aliis rebuſ oĩbuſ publicis priuatiſq3 rõnibus litteris græcis utantur.hoc duabus rõnibus iſtituiſſe uidẽt. primum ne ĩ uulgu3 ea q̃ didicerãt efficiũt & ne litteris confiſi nimium:minus memoriæ ſtudeant. nã plerunq3 freti ſtudio litteraꝫ & memoria intelligunt:ſed non ediſcendo relinquunt.cum enim mandamus memoriæ litteras:qĩ in theſauros memoriæ reponim9:ut nõ aboleri poſſint.hi multa de ſideribus de motu eoru3 de terræ maris mundiq3 magnitudie:de reꝫ natura:de reꝫ naturaliu3 ui & poteſtate diſputa-

C 3

UVA. BHSC. IyR_055

bant oſtendit de his in cometariis cæſar. hic Lucanuſ tetigit nō nulla: ſed addit & his alia, nam ē mos illoꝝ ſibi præſumere nō interire aīas: ſed poſt mortē ab aliis ad alios tranſire; ad uirtutē maxīe excitādā mortis metu neglecto. Noſce deos. Quia mili tiæ habent uacatōem; & aliaꝝ reꝝ; niſi cum neceſſitas cogit; ſi cut cum cæſar bella ītulit coacti ſunt ſumere arma, nunc diſce dentibus militibus romanis ad ſua redire ſacra. Noſce deos. Vel ſoli didiciſtis quid ſit deus; uel neſcitis; aut cæteris eſtis ſa pientiores; aut ſtultiores remotis; quia ipſi non ſecunt̄ alioꝝ cō ſuetudinem; ſic dicit illos in ſolitudine abditos manere; ne fre quentia aliorum a cognitōe ſua remoueātur; & ne aliquid mi nus conceſſum cogitare inducantur; & ibi dant theologicæ ui tæ operam. Vobis auctoribus, non licet uobis aīas ad inferos deſcendere; ſed poſt mortē ab aliis ad alios tranſire. Tacitas ſe des, i. per ſilētiū inferoꝝ; quia omnia ibi ſilent, non enim uoces exaudiunt̄; niſi umbra; ſicut in terra aīalia ſilent tēpore noctis. Ditis, i. plutonis; eo q̄ diues ſit; nam oīa redeunt ad inferos. Or be alio. Quia poſt mortem ab aliis ad alios tranſire creditis; ut noſtræ aīæ ad antipodes, antipodū uero ad nos trāſferri credi tis. Artus. Membra. Regit. Quia aīa dicitur regere corpus. Canitis ſi cognita. ſi ueruꝫ eſt q̄d̄ dicitis in diſputatōe. Mors. media eſt. Mors eſt media uitæ; quia inter hanc uitam & ſeq̄n tem mors eſt media; ideo non eſt finis nec principium, unū ſe tur ex reliquo; ſi finis non eſt uitæ; ergo uita eſt longa; ſi mors media eſt; uita longa eſt. Certe populi, ueꝝ ſit nec ne quod di citis non ego affirmauerim; ſed illi populi hoc ſuo errore fœli ces ſunt; qui non mortem eſſe uolunt; ſed traſmigratōem tātuꝫ aīaruꝫ. Arctos, i. ſeptentrio in quo habitant populi illi. Timor maximus læti. Quia oīm̄ium terribiliuꝫ maxime eſt mors. Ha ud urget .i. non timet̄ ab eis metus mortis. Vrget. non agitat Infe. me. pna. Quia neglecto mortis metu excitant̄ ad uirtutē cū ſecuritate. Prona. Procliuis. Ruendi infer. Quia inuadunt mortem ſine metu. Ignauum. Vile; dicunt quid timenda eſt mors; cū ſit niſi trāſmigratio corporis ad corpus. Reddituræ, ſ.

UVA. BHSC. IyR_055

ī aliā formam. Et uos. Inſtructus erat cæſar his militib3 quos ad ſe euocauit in italiā q ī p̄ſidio ī gallia poſiti fuerant. Vos .ſ. lætati. Caicos. Populos aſſuetos:unde caici aſſueti dicuntur. Crinigeros .i.qui crines habēt ī humeros dimiſſos. Oppoſiti. .i.poſiti ī p̄ſidio:ne rebelletis cōtra romanos acciti a cæſar̄. Ripas rheni. Quia iuxta rhenum habitant. Aptū gen:crb.Quia Britania eſt ali9 orbis diuiſus ab iſto. Cæſar. hactenus Luca. deſcripſit loca galliæ atq3 germaniæ:vñ exercitū oē3 cæ.ex hibernis atq3 p̄ſidiis in italiam conuocauit.nūc aūt dicit quid cæſar fecerit.nam collecto exercitu in quo octo legiones fuiſſe traditur ab hiſtoricis.p̄parauit iter ſuum & ad urbem ītendit:ſed prius de medio ſubſtulit quæ ipſi adimēda uidebantur. Fama. belli per oēm italiam ſparſa erat:quæ maiora ueris nūtiare cōſueuit.romani ſibi aīo fingebāt:maiorē cæſarem deuictis gallis cū germanis aduentare:& cū populis barbaris:ut romā eis diripiendā cōcederet. Immenſæ uires .ſ.totius exercitus. Collecto robore .i.undecunq3 cōuocatis militib3. Fecere fidem .i.fiduciam dedere cæſari. Audendi maiora. Quia aīo cōceperat: ut urbem romā ſuo īperio ſubigeret. Italia3. Vt terreat uniuerſam italiā & ſuis uiribus occupet:fidemq3 faciat exercitui ſuo. Cōplet mæ .i.exercitum duxit ad mœnia. Vana. nūc dicit famam p̄ conſuetudīe ſua maiorē p italiam fuiſſe uulgatam. virgilius. Fama malum ⁊c̄. Vana. non ſolum uera: q̄a plus aliquanto uulgata:q̄ uerum ſit:ad id quod eſt uerū uanitas fauit Erupit. īuaſit: Propantis. Feſtinātis re uera.nā celeritate cōficiendi nullus īpator cū cæſare comparari potuit.unde celſus dicit ipſū abſentē nihil minus metuebāt q̄ præſentē. Vana .i. falſa nuntia:q̄a multa falſa nuntiabantur:& maiora ueris. Eſt q. īcipit oſtēdere qūo uulgata eſt fama.alii īqt dictitabāt adēē cæſarē.alii ī arma īp3 affore:& cū uniuerſo barbarico exercitu italiā īuadere:ut dirripiendā urbē militibus concederet. Eſt.ſ. aliqs ī ea regiōe Meuania ē ps tuſciæ cuius & nōis īſula hibernis p̄xima Meuania dr̄:ſed de tuſcia hoc ī loco loq̄t̄. Explicat. Extēdit. Tauriferis cāpis .i.paſcuis ubi tauri paſcunt:nā loca

UVA. BHSC. LyR_055

illa plana ſunt & paſcua:& ibi armẽta nutriunt̃ &.ſ. Afferat. .i.nuntiat ea parte qua. Nar. fluuius a cuius nõie ciuitas ꝑ pinqua narnia appellata ẽ.Virgilius. ſulphurea nar albus aq̃ nam illius flu:aqua ſulphureũ colorẽ oſtendit. Alas .i.turmas barbaricas. Alæ. dicũt̃ equites qui in cornib3 aciei apud anti quos diſponebantur.dextro cornu ſiniſtroq3 collocabant̃ equi tes qui latera aciei in alaꝝ modũ tegebãt. unde interdum alæ oẽm militum turbã ſignificant. Diſcurrere. ꝑ italiã:& afferat oẽs aq̃las uniuerſũ exercitũ ſignificat.poſuit enim aq̃las ſigna militaria ꝑ oñi exercitu q̃ ĩſignia romana erãt. Nõ agmĩe. nõ uno agmine:ſed diuerſis agminibus uerſus romã. Denſos. nã maxima celeritate tribus caſtris ad urbẽ puenit:dicũt hiſtorici ideſt.tribus diebus ſignificat cæſarem celeritate quocunq3 du cere exercitum & caſtra ponere. Memi.uid .i.maiorẽ uidebãt cæſarẽ q̃ ante:& maiora ueris expectabant:ut faciũt qui timẽt Occurrit. repreſentat̃ maior ſolito. Hoſte. qa ueriſimiuſ puta batur cæſar ſæuetior eſſe:qa germaniã & galliam cu3 britania debellauerat.nã uictoria facit homines ĩſolẽtiores eſſe. Tunc. deinde eſt qui afferat. Alpẽ. v3 gallos ciſalpinos.nã ultra rhe nũ hitãt germani. Arctois. ſeptentrionalibus:nã ĩ ſeptentriõe eſt gallia poſita. Pone .i.poſt cæſarem ſeq̃. Virgilius.pone ſu bit coniunx. Vrbem.ſ.romã ꝑ catexochen. Rapi. diripi. Ro mano ſpectante. qđ indignius eſt. Sic q̃ſq̃3.ſ.fingebat animo quem metuebat:ſicut mos eſt timentiu3. Dat uir.fa.i.auget fa mã. Pauendo. timendo ille affirmat:ut dicitur quem timet:& ꝙ maiora ueris fingit. Auctore nullo.i.falſo nuntio mala nũti abãt:ſed qui ea diceret ĩcertus erat auctor:ſed ſibi ipis ea præ ponebant. Finxere:ſ.ea qũæ cogitauerunt faciẽte timor. Nec: ſolum uulgus. Nec mirũ inquit cæteram turbam timuiſſe.cũ ſenatus terrore pulſus curiã deſeruerit:& rempu. conſulib3 de mandauit.Seruius ſulpitius & Marcellus eo tempore conſules erãt.quo in urbe romana bellum nuntiatũ eſt. Inani terrore.

UVA. BHSC. IyR_055

Quia nōdum cæsar satis constituerat ad urbem aduentare:sed cū ipse mœnibus minime instaret romaȝ deseruerunt. Sed curia & ipsi patres. Declarat quod dixit:curia. Decreta. hypalage est. Consulibus. semp cum aliquis tumultū & periculum inferret urbi solebant:hoc uersu rempu.demandam consulibȝ uti senatores:dicentes:Videant consules nequid detrimenti respu.patiatur:sic hoc loco factum est.naȝ senatus cū uidit tanto impetu cæsarē uenire & maiora nuntiarentur:q̄ res ipsa esset uersiculo declarabant potestatem reipublicæ cōsulibus demandandam:ut uiderēt ne quid detrimenti respu.pateret̄:qua potestate data:possent bellum gerere:pacem iungere:exercituȝ scribere:delectus habere ꝛc. Fugiens. fugientibȝ a patribus cæteri eos sunt secuti. Incerti. patres parēdo. Tuta petāt .i.quo nam se tuto recipiant. Metuenda relinquant .i.nō fugiant satis tuti. Eo quēqȝ fugæ tulit īpe.i.quo metus unū quēque patrum detulit:eo se contulit. Præcipitē. Quia præceps populꝰ eos sequebatur. Agmina ꝓrumpunt.s.ex urbe. Hærentia. cōiuncta inuicem. Credas. describit hanc romanorum seriē qui maxima trepidatōne urbem deseruere.non aliter profugiebāt romani ex urbe:q̄ si incendio tota ciuitas cōrupta esset:aut certe hostes urbē cepissēt.tu q̄cūqȝ uideres ex urbe romanos migrantes. Credas .i.credere posses. Faces nefan. Idest hostiles Corripuisse .i.incendio correpta esse tecta. Aut. scilicet credetes domos casuras & metuentes romani ruinam discedere omnes. Pendere. in dubio esse. Quatiente ruina. Quando terremotus esset urbe euersa. Turba. adeo omnes romani fugiebant:ut nulla spes illi:nisi in fuga relicta esset. Excedere. Discedere. Lymphata. insana.tranflatio a canibus sumpta.nam canes lymphati dicuntur: cum in rabiem sitis obuersi huc & illuc discurrunt:unde lymphatus canis:quasi lympharum in cursu ī furorē uersꝰ.lympha .n.aquā significat:& nymphā: q̄a nymphæ sūt fōtiū deæ.n.ꝓ.L.ponit̄. Incōsulta. furēs īconside

UVA. BHSC. IyR_055

rara. Velut. tanq̃ in fuga ſalus eſſet.ſ.excedeꝛ muros.utrūq3 dicit excedeꝛ muros.i.extra muros cædeꝛ. Excedere muris .i. a muris diſcedere. Qualis. Pulchra ſimilitudo & conueniens trepidatõe romanoru3.romani inquit fugiebãt anteq̃ hoſtes uiderent:ſicut nautæ cum uentus iſtiterit & ꝓcedens nauẽ ꝓcuſſerit:metuẽtes ne frangat nauis:anteq̃ ſit ſciſſa & ſoluta nauiſi ſe in undas præcipites trahunt.ordo eſt.ſic fugitur in bellũ urbe relicta. Turbidus auſter .ſ.flans uentus a meridie:qui ſẽp pluuias inducit:iõ turbidus. Libycis ſyrtibus. Bene libycis dixit:qa a meridie flat auſter:& dicit ꝓcella3 exoriri ĩ mari aphrico:& ibi ſyrtes ſunt:quia a ſyro qđ eſt traho dicũtur. Veliferi Ferentis uela:quia antẽnæ malo ſubſtinẽt. Deſerta puppe. ſic adhuc integra urbe romani fugiebãt:ſicut puppe ĩtegra nautæ fugiũt ſpſa ſciſſa & ſoluta. Compage. Iunctura qa integra manet. Nauſtra. ſibi quiſq3 facit. qſq3 facit:qa præceps ſe demittit in undas tanquam fracta ſit nauis:ſic romani ex urbe fugiebant licet ſecura. Fugit. ĩperſonale eſt ad oẽs ptinens. Nullũ iam. tanto metu dicit romanos perculſos:ut nec pater filios: nec uxor maritum:nec frater fratrem retineꝛ poſſent: quaſi hoſtes iminerẽt. Languidus æuo. Quia ſenectus ipſa cõmiſeratõnem mouere debeat filiis relinquẽtibus ꝓpentes æuo ſenio. Nullum .ſ.filium:cõiũxq3 q̃ lachrymas fundẽs:rogabat maritũ ne ſe deſereret:tũ pficere nõ poterat. Patrii lares. Saltẽ iqt ĩ urbe morari nõ poterãt tantiſper dũ uota diis facerẽt:ut ſe a pericu lo belli liberarẽt. Cõciperẽt. nõ mõ uota facere ꝓ patria optabãt:ſ3 nec tm̃ tẽporis ſumebãt:q̃tum aio illa cõcipẽt:ne dũ uerbis. In limĩe hæſit. ſicut q caras ædes relinquunt : qĩ eas non ampliuſ uiſuri ſint:ſolent in limine morari:dicentes quãdo erit ne tẽpus:ut redeã?ſed hoc illi non faciebãt:quaſi hoſteſ imine rent. Plenus abiit uiſu.i.nemo diſceſſit ut faciaret uiſum & cõſpectum ſuum prius:& non oculos expleret inuidenda domo : & in aſpicienda patria : ſed immemor erat & ut breui complectar. Ruit inreuocabile uulgus . Ideſt quod nulla ratione reuocari poteſt. O faciles dare ſummа deos. Hic

UVA. BHSC. IyR_055

Lucanus per exclamatõem quasi cõtra romanos inuehit̃ ꝙ urbem deseruerint reꝝ dominã:quæ uniuersi terrarum orbis populos capere potuerit:quãq̃ hoc dicit uoluntate deorum euenisse:qui facile res humanas crescant:sed non ita facile defendãt:non enĩ quẽadmodũ proni sunt res secundas hominibus p̃ stare:non ita promti sunt eas defendere.o.i.dico. Sũma ĩpia. magna. Vrbem populis. ꝓbat ex eo quod romani fecer̃:Raro deos res magnas:sicut dedere:ita etiam cõseruare. Vrbẽ .s.romã. Frequentẽ. Celebrẽ & plenaꝫ. Victis. naꝫ & hostes uicti urbe romana donati sũt. Populis. nam multi populi romã cõfluxerunt. Coeat si turba. Quia si populi om̃s in unum coiissẽt poterat hæc urbs resistere.est aũt hyperbole. Ignauæ manus. imbelles & effœminate:quasi suæ uirtutis oblitæ. Facilem cæ. q̃ facile diripuit cæsar. Venturo. iã iter romã uersus directo. Cum pressus ab hoste. ꝙ deoꝝ uoluntate fuerit ꝓbat.sæpe ĩqt romani exiguis castris a multitudine hostium circũdaris se cõtinuere.nũc autem ĩ tam ualidis mœnibus urbis se paꝝ tutos crediderunt. Pressus ab hoste. nũc aũt nullo ĩuadente cæsare urbe. Externis oris. nũc ĩ ꝓpria patria. Nocturna pericula. nocte etiã putauit se tutum.P.R.in castris.nunc autẽ ĩ ualidis mœnibus urbis de se tutum nõ putat. Et subitus rapti. & secure dormiuit inter aggerem:quẽ rapto cespite subito fecere: nũc autem in patria horæ spacio:securus stare nõ audet. Rapti cespitis. Raptim structi. cespes dicitur pars terræ cuꝫ uiridi herba euulsa:ex his cespitibus romani aggerem facere solebant. Tentoria. tabernacula ubi milites pernoctant. Tu tantũ audito. Miles castra tenuit exiguo uallo:& nunc non fidit se posse mœnia cõtra cæsarem defẽdere:& iõ qĩ cõmiseratõe ĩ hãc apostropham uenit:cum dicit eos non circumfessos ab hostibus:sicut castra circumsessa tenebantur:sed tantum audito nomine cæsaris urbẽ deseruisse. Nox una tuis. & nũc nõ sũt cõfusi se posse ĩtra mœnia cõseruari uni⁹ q̃dẽ noctis spacio. Dãda tñ uenia. Excusat qĩ romanos dicẽs q̃d mirũ si cæteri Ro.fugiere:cũ põpei⁹ effugerit q̃ sæpe magna ac piculosa bella cõfecerit. Dã

UVA. BHSC. IyR_055

da dan. Anadiplosis est. i. conduplicatio: quæ uæhementiam quandam significat. Pom. fugiente. Cum pompeius fugerit mirari debet nemo: si cæteri fugiere. Tu ne qua futuri. Preterea aliæ quoq3 causæ acceſſerunt: nam cæli terra pontus ſigna dabant futuri mali. Tum. præter q̄ ꝙ pompei9 fugiebat. Ne qua ſpes futuri. i. ne ſperēt. ſpes enim ſemp īcerta ē. ergo ſigna euenere adeo certa: ut non ſperent aliquid bonum futurū. Leuet. Leuiores faciat. Fati. fortunæ. Prodigiis terras. ꝙ terra cælo mariq3 ſigna apparuere: ꝓdigia dicta ſūt a prædicēdo ꝙ futura prædicent. dicit enim Cicero. præſenſiones rer̄ futurarū quid aliud q̄ monſtra ꝓdigia ſunt. Apianus alexandrinus referens mōſtra ac ſigna cæleſtia: quib3 territabantur romani. ſanguine dicit pluiſſe: deum ſudaſſe ſimulacra plurima e cælo tacta fuiſſe templa mulam etiā peperiſſe: multaq3 alia apparuiſſe horrenda: quæ reipu. interitum mutatōe3q3 portēderēt. ſupplicatōes quoq3 ī cōi conſternatōe decretas fuiſſe. hæc quoque & alia prodigia romæ apparuerunt: ut idem Apianus oſtendit: quo tempore geſtum eſt bellum inter ſyllam & Marium. Nam & mula peperit: mulier pregnans uipera3 ꝓ infante edidit. terræ etiam motus cōcuſſit terram. capitolium igne correptu3 ē. Ignota. īuſitata quæ nunq̄ fuere. Noctes. i. homines in obſcura nocte. Ardentem polum. hoc facit uētus cū ad altiora ſublatus parte3 ignis ætherei ſecum rapit. Obli. Per inane ſa. cū uentus in altiora ſublatus partem ignis rapit. diuerſas ſpecies flammar̄ facit: & imitatur ſtellas candentes. Per inane. i. ꝓ cō uexitatem cæli. Crinemq3 timendi. declarat ipſe. ſ. cometem. nā cometes eſt crinita ſtella. Et tectis. & pro ideſt fulgura fallaci. Ariſtotileſ in metheolis. nā metheola dicūtur μετέωρα q̄ apparent in regione ætherea. ergo in metheoliſ cometaru3 cauſam dicit. fulgura enim naſcuntur ex uno quinque planetarū uel a ioue uel a ſaturno uel a marte: uel a uenere: uel a mercurio. hi planetæ aerem qui circa ſe eſt inflammant: inflamatum ſuo ſplendore contrahunt: deīde cometæ ſpeciem p̄bēt: ſ3 ſaturni & martis peiores ſūt. a reliqs aūt min9 mali ſignificat: ſ3 de

UVA. BHSC. IyR_055

his nunc intelligit.nam ſi a ſaturno fuerint:famem & peſtem ſignant:ſi a reliquis:uaria protendunt:ꝑ ut ipſi ſunt planetæ. Ful.crebra ſereno. tetigit quodāmō cām fulminis. Fallaci. qa tam&ſi ſerenum erat:tamen uerū non erat.Nam ut idem Ariſtotiles ait:nō poteſt ēē fulgur ſereno aere:cauſa materiæ ē ua por ſiccus:qui totus facile accenditur locus:ubi generatur tan dem e uaſe eſt nubes aquoſa. Vteſque uapor & ſicc9 & aquoſus rapido cælo ſubuehitur & terreſtris uapor qui nō tam faci le diſcinditur:ſicut aquoſus in medio illius cōſtringitur aquoſ9 circa illum in circuitōnis modum expanditur : ſiccus uapor & & calidus in medio comprehenſus eſt & fugit & fugiendo con trahit humidum.humidus aūt cōtractus fugientē proſequitur & urget & impellit:ita ignis a contrario pulſus contrahit nubē & magno cum ſonitu & fulgure nubem erumpit. Nunc. Aliquando. Iaculum. flāma illa fulguris quæ iaculum uidetur. Sparſo lumine lampas. ꝑ ipſa ſparſa per cælum. Emicuit cælo tacitum. Hoc mirū fuit:ꝙ ſine fulgure fulminata ſint mœnia urbis. Tacitum.ſ.tonitru.nam loco ꝓdigii eſt fulmen: fulmen non eſt contra naturam:ſed ꝙ fulmen contortum ſit ſine tonitru ſine nubibus id prodigium eſt:fulminum auctore Plinio capitulo.Liii.plura genera traduntur:uerum quæ ſicca ueniunt non adurunt:ſed diſſipant:quæ humida non urunt:ſed ī fuſcant.tertium eſt quod clarum uocant mirifice maximeque naturæ:quo dolia exhauriuntur intactis operimentis:nulloq3 alio relicto ueſtigio:aurum & æs : &argentum liquatur intus ſacculis ipſis nullo modo ambuſtis:ac ne confuſo quidē ſigno. Martia princeps romanorum icta grauidā: partū exanimato: ipſa citra ullum aliud incōmodum uixit.In catilinariis prodigiis pompeiano ex municipio herēnius decurio ſereno die fulmine ictus eſt. In arctois partibus . Cum deberet rapere de partibus meridianis. Latiale caput. Ideſt romam quæ eſt caput latii. Stellæ minores . Minores appellant comparatione ſolis & lunæ & iō ē cōtra naturā.ergo ꝓdigiū ꝙ ſtellæ moueāt q̄ ſēp ī firmamēto fixæ ſtāt:moueī āt uidēt ꝙa cælū ſemp uolui

UVA. BHSC. IyR_055

tur ſed quod obſcurentur die:cauſa eſt ſol:quia maius lumen offuſcat minus. Cornuq3 coacto. tetigit cauſam eclypſis lunæ cum plenilunium eſt.nam luna non obſeruato tempore ſubito obſcurata eſt.nã clypo deficio:clypſis defectus ſignificat qui fit quando ſol aliquãdo minor:aliquãdo maior uidetur. Coacto. coniuncto:cum cornua in unum coierint:luna tunc plena eſt:ſed eo tempore paſſa eſt eclypſim.Fratrem.i.ſolem:ſoliſ eclypſis eſt:cum luna perpendiculariter ſubiecta ſoli fuerit:& ſolis radii excepti a luna ad nos peruenire non poſſunt:& maior eſt pro ut perpendiculariter ſoli ſubiecta fuerit.Si uero e regione impellitur minus offuſcatur:ideo autem obliqua incedit luna:ne ſi in centro caderet pateretur eclypſim. Fratrem.i.ſolem.nam Phœbus & diana ſecundum fabulas fratres ſunt :ex Ioue & latona nati. Subita umbra. Non rõne aliqua. Vmbra inter. ſolem & lunam expalluit eclypſim paſſa eſt. Inuoluit. circumuoluit. Deſperare diem. Quia gentes credidere nunq̃ dicit redditurum. Sole thieſteæ. non aliter obſcuratus eſt q̃ cum Atreus & thieſtes cœnam illam fecere in qua fratris filiũ frater fratri epulandum appoſuit:nota fabula quo ſcelere ſol obſcuratus eſt. Mycenæ thieſteæ. Vbi habitauit thieſtes:ſed fratrem pro fratre poſuit.nam Atreus maior erat & rex mycenarum. Duxere noctem. Quia ſol a meridie in ſuum ortu3 rediit. Ora ferox. pergit quod ſuperius inſtituerat.uidelicet narrare prodigia quibus clades futura nuntiabatur:nec eſt cur q̃ſ q̃ mirari debeat:q; tam diuerſa prodigia narret cum exitium quod urbi imminebat:tam magnum fuerit.dicit autem ætnam emiſiſſe ignem:ſed non rectum:ut antea:ſed italiam uerſuſ fluxiſſe:ut facile poſſet apparere peſtem italiæ imineꝛ. Mulciber. ideſt uulcanus ſecundum fabulas.poetæ enim dicunt in monte ætna Vulcani officinam eſſe:&ignem emittere quotiens fõnacib3 ardentib3 aliqd fabricare.cœpit. Non intulit in cœlu3. .ſ. nam natura ignis eſt ſemper ſuperiora petere . Nunc autem non ita fecit . In Heſperium latus . Quia aliquando ſicilia coniuncta fuit italiæ:ſed lõgo ſpacio tẽporis fluct9 maris

UVA. BHSC. IyR_055

diremit latus illud. Atra charybdis.. Dicit etiam maris undas dediſſe ſigna quædam quod ſupra modū inflatū erat. Sanguineum fundo. in ſanguinē dicit cōuerſas eſſe maris undas: qđ ſignum erat cædis futuræ: Flebile. pro flebiliter. Sæui canes .ſ. ſyllæ: nam hoc fabula habet ſyllam fuiſſe uirginem pulcherrimam: quaꝫ glaucus deus marinus amauit. Circe autem quæ amore glauci tenebatur: inuidere cœpit: & fontem notauit ubi ſylla abluere ſe ſolebat: quem ueneno infecit in quo ingreſſa puella dimidia parte ſui in canes ē conuerſa: illa autem ſuis monſtris territa ſe in mare deiecit. ſylla autem ē locus in mari ſiculo periculoſus ꝛc. Veſtalis raptus ab ara. dicit etiam ueſtalem ignem ſubito correptū fuiſſe ab ara: & olocauſtum uictimarum diuiſum eſſe: quæ ſigna deorum indignationem ſignificabāt. Cōfectas. Finitas. nam ignis qui accenditur in fine olocauſti: oſtendit ſacrificium eſſe finitū. Olocauſta aūt ſacrificia erāt ī quibus tota uictima comburebatur: latine uero ſacrificia in honorem iouis cōſtituebantur quo oīe latium cō uenire ſolebat. Scindit in partes. Quod ſignificat ducū diſſenſiones. Thebanos muta ro. dicit nō aliter ſciſſam fuiſſe flammam q̄ ſciſſa eſt quōdā in duobus rogis fratrum. ſ. Etheocliſ & Polinicis: cum ille a ſorore Antigone: hic ab uxore Argia rogo ſuperimpoſiti ſunt: quo rogo flammæ ſciſſæ ſunt tanquam ad huc mortui pugnare uellent. Subſedit. ſubmiſſa eſt. Cardīe. .i. a centro ſuo declinata eſt. Nutantibus. Cōcuſſis. Diſcuſſēr .p diſcuſſerunt. Niuē. ſignificat autem tertemotū fuiſſe. Thethis maioribus. i. mare inflatū eſt adeo: ut calpem traxerit. Calpe mons eſt ultimus oceani finibus. & eſt in hiſpania promontorium: quod diuidit Europaꝫ ab Aphrica. Athlanta mons eſt in mauritania. Indigetes dicuntur qui ex hominibus facti ſunt dii: dicti quaſi ī diis agentes: uel q̄ nullius rei indigeant: qui & diui dicūtur: Lares deos. Penates. Teſtes. L. ſ. nam quia marmora ſudabant: ideo magnum laborem fore oſtēdebāt. Dona. arma. Diraſqꝫ. d. f. u. ut bubones noctuas ueſpertiliones: ſtryges: quæ tempore noctis uolitare ſolebant: nunc die uolant:

UVA. BHSC. IyR_055

Siluiſque ſe. Hoc magnum fuit q; feræ irrumperēt urbem & i medio foro cubilia ponerent. Sub nocte. tempore noctis. Audaces. Quia in frequētiam hominum uenire auſæ ſunt. Tum pecu. faci. Acceſſit etiam boues locutos fuiſſe. pecudes autem ꝑ bobus poſuit. apud etiam .T. Liuium accipimus bouem locutam. hio triumphe caue tibi roma. Ad humana murmu. ad humanam uocem loquendam. Mōſtruoſi parte hominum. declarat: quia maiora & plura membra habuere q̄ ſolent. Numero. Quantitate. Modo. magnitudie. Matremque ſuus. Quia cum maiora & plura membra ſe peperiſſe mater uideret q̄ ſolita ſit: territa eſt. Dira carmina. c. u. Quæ in libris ſybillinis inuenta ſunt. v3. R. R. R. F. F. F. & uates hoc modo īterpretati ſūt. Regnum romæ ruet: ferro: fame: fuga. Tunc quos ſedis. Etia3 Cybelis matris deorum: ſacerdoteſ in furorē uerſi ſunt. bellonā aūt ꝑ cybele poſuit. Sectis lacertis .i. brachioꝝ uenis inciſis. nam galli ſacerdotes ſanguine ſuo placabant Cybelem: & crinibus rotatis in furorem uertebantur. Cecinere deos. i. oracula deorum. Sæua. Quia ſæuos facit ſecerdotes. Triſtia. ſ. oracula. Compoſitis plene. Dicit etiam ſepulchra mortuoru3 gemitum dediſſe. Compoſitis. Locatis in urna. Tunc fragor ar. .ſ. auditus eſt. Eſt autem ζeuma ab inferiori. Perauia. Quæ ꝑcul a uia ſunt. Quique colūt. i. qui in ſuburbanis uicis habitant romam uenere nuntiantes ſe uidiſſe mægeram quæ flammis & flagellis ſerpentinis urbem ambiret. Herynis. furia infernalis. Excutiens. ꝑnam. ardentem facem altera manu tenens: & altera ſerpentina flagella. Stridenteſ co. Quia dicit̄ habere ſerpentinos crines. Agauem. agaue mater Penthei qui ſacra liberi patris a mœnibus ſuis ammouit. nam liber pater indignatus Authonoem & Agauem materteram in furorē uertit quo furore exiſtimabat Pentheum aprum eſſe. & eum occidere. Mater uero caput filii per urbē furens geſtabat: putans illud apri caput. Sæui Ligurgi. Qui & ipſe indignatus eſt bachum ipſum quoq3 a mœnibuſ arcebat: & eo vſq3 proceſſit īdignatio: ut uites etia3 incideret: quod dū facere uellet ſua crura

UVA. BHSC. IyR_055

incidebat. Eumenis. furia eumenides dicuntur. Horruit alcides .i.hercules qui ditē uidit & non timuit:ſed uiſa mægera totus horruit:nam hercules rediens ab inferis:iuſſu Iunonis nouercæ in furorē uerſus eſt:& lycū qui urbem ſuam ceperat occidit:ac ꝑprios liberos cū uxore mægera credens eos eſſe Lyci filios:hoc late patet apud Senecam in tragœdia quæ appellat hercules furens. Silentibus umbris.i.ſilenti nocte. Medio uiſi.con. & uiſæ ſunt umbræ:hinc ſyllæ triſtes:inde matii læte. Campo. qa in campo martio ingenti pompa.P.R.ſepultus ſylla erat. Triſtia. Quia ſignificabat pompeium cum ſuis uictuꝫ iri. Gelidas amenis. nam apud ripas ameniſ ſepultus erat matius.ibi enim erant ſepulchra mariana. Hæc ꝑp placuit. ꝓdigia eiuſmodi diuerſis in locis futuri mari prænūtia apparuerāt ſicut & erāt.Cenſuit ergo ſenatus accerſendos eſſe uates etruſcos:qui oīni diuinatōne periti erant:ſicut ab ipſis ſacrorū oīnium principia manauerant:& eoꝝ uetuſtiſſimus erat Arons:q audito ꝓdigio.ptimo ꝑparat ſi qua rōne deos placare poſſet. Hæc pp. hiſterologia eſt.i.præpoſterus ſermo:qui fit quotienſcunqꝫ ſermo qui ꝑponi deberet poſtponitur. Placuit.ſ.ſenatui populoqꝫ romano. De more uetuſto. Sic eniꝫ mos erat romanorum uates etruſcos accire:ꝙ eiuſmodi reruꝫ peritiſſimi erāt Aeuo. ætate & ſenſo. Lunæ. Luna eſt ciuitas ligutiæ q̄ nunc deſerta eſt. Ful. edoc.i.qui noſcit quotiens fulmina uel rōne feruntur:uel præter rōnem.nam ſi rōne mouentur ꝓdigium nō ē:ſi uero contra rōem ꝓdigium id appellatur.Mouentur autē fulmina & locis & tēporibus ſecundū rōem:locis:ut in frigidis & calidis:temporibus :in frigidis raro mouetur fulmen:ut pote in ſexto & quinto climate:mouet aūt in tropico æſtiuo cū ſol eſt in capite cancri uel accedens:uel recedens:tunc eſt fortis calor:& uapores tertæ ſubleuat quibuſ coniūctis fulmen efficitur:locis calidis in æquinoctiali tropico:& frequentius cum ſol eſt ī capite arietis uel libræ:quia in locis calidiſ non pōt moueri tropico æſtiuo:quia calefacti calores conſumerentur priuſ q̄ ſubleuarentur:& fulmen fieri non poſſet: ꝙ ſi moueret fulm

D

UVA. BHSC. IyR_055

ꝑdigiū.ēēt ergo dicit eum fuiſſe doctū quotiens eſſet ꝑdigiū uel non. Venaſq3 calentes. Aruſpicinæ peritum fuiſſe ſignifi cat. Calentes. Adhuc palpitantes:quia adhuc inteſtina uiua erant:& ſi læta fuiſſent:rem ꝑſperā futurā ſignificarent:ſi e cō tra aduerſam. Fibraꝝ. fibræ ꝑprie dicūtur uenæ iecoris. Mo nitus. admonitōes ſignificat:ipſū auſpicii peritū. Pennæ. hoc eſt ꝑpetis auis partem ꝑ toto poſuit.nam auiū aliæ ſunt ꝑpe tes:aliæ oſcines.ꝑpetes ſunt quæ ꝑdigia uolatu ſignāt.oſcineſ uero quæ uoce futura prænūtiant:unde dictæ ab ore & cano. Monſtra iubet primū.i.aboleri & penitus tolli mōſtra.v3 quæ ſupra dixit:uel monſtruoſi partus hominū numero mēbroꝝ. Natura diſcors. qa ſibi ipſi natura diſſentiebat.non enim natu ram ſeruabant:ſed membra erāt feraꝝ:& monſtruoſa . Nullo ſemine. ideo ꝑdigium quia præter naturam:ut anili & uirgi neo. Semine. Quia uirgo. Sterili. Quia anus nefandos exe crabiles. Infauſtis uero flammis. Iuſſit monſtra illa flammis conſumi & penitus tolli. Mox iubet & toto.i.iuſſit ambaruale ſacrificium fieri:quo ciuitas quibuſdam ſacris ambiebatur. Fe ſto lu. feſtina circuitōne.nam luſtrare circuire ſignificat. Lon ga. late porrecta. Pomeria. Sicut liuius dicit appellata eſſe:q̄ ſint poſt mœnia:ſed falſo.nam nō magis dicuntur pomeria q̄ ſint extra mœnia q̄ q̄ mœnia ſint poſt ſe:dicitur pomeriū ſolū illud quod inhabitatur extra mœnia:ſiue intus:ſiue poſt mœ nia.ergo pomeria per extremos urbisfines . Sacri. Pro ſacri ficii.nam in poteſtate pontificum ſunt ſacrificia.v3 quibus diis & quibus tēporibus ſacra fieri uelint. Ritu gabino. Nam gabi ni cum extra mœnia ſacra celebrarent:hoſtes ſuperuenere: ip ſique ſine armis erant:togam a tergo reiecerunt:ita ut a dexte ra parte ad ſiniſtram reiecta:ultimam partem extremæ togæ ī ſiniſtrum humerum uerterent:& iteru3 ſub ala reducerēt: hoc autem faciebant ne ueſtes fluxæ impedimento eſſent: & tanq̄ clypeo muniti ita pugnarunt ut uincerent: & ita ſeruatum eſt ſacrificia romæ more gabinorum fierent . Veſtalem choru3.d. .u.ſ. & ſacerdos ueſtalis præeſt cæteris quam nos Abbatiſſa3

UVA. BHSC. IyR_055

uocamus. Vittata. uelata more ſacerdotũ. Chorũ.ſ.uirgines ſuas. Troianũ ſolitũ.i.palladiũ.nam ſicut in urbe troiana pal ladium ſeruabatur:ita & atuſpiceſ reſponderunt.dũ ſtatua illa ſeruaretur:fore ut Priamus tutus maneret in regno quod ora culum cum audiſſent græci Diomedeſ & Vlixes ſeruili habitu induti cæſis cuſtodib3 accepere palladium:quod cum ueniſſ3 ad manus Diomedis italiam petentis diuerſiſ agitabatur curis & tempeſtatibus:ueritus ne hoc ageret contra uoluntatẽ pal ladis:dedit operam ut palladium redderetur Aeneæ:quod deī de romam traductum eſt & ſeruat̃ in templo deæ ueſtæ. Fas ẽ .i.licet. neq3 enim ulli palladium uideri præter ueſtali uirgini Qui fata deum.i.decem uiri qui præerant libris ſybillinis ī qui bus fata romana continebantur. Secreta carmina.ſ.ſybillæ cu ius librum:ut inquit Solinus:ad Cornelium uſq3 ſyllam conſu lebant romani pontifices. Et lotam paruo. Qui mos erat quo tiens iratum num̃ placare uellent. Cybelem. Quam de Peſſi monte acciere romani. Almõe.flu.eſt. Et doctus uolucres .i. augures.erat enim romæ collegium augurum. Siniſtras. ſecũ das:quia ſicut Cicero dicit:græcis externis a dextra uenientes aues ſignificãt rẽ aliquã uel ſecũdũ uel ꝓſperã .iõ optant dari a dextra.At uero noſtri optauere darı a ſiniſtra:quia ſæpe bõa ꝓuenere.ſunt aliqui qui dicunt ſiniſtras a ſinendo ꝙ noſ face re ſinant.alii uero ſiniſtra bona dicunt:quia quæ nobis a ſini ſtra ſunt:ī cœlo diis a dextra ſunt. Septemq3 uir. nam ut Ci cero ait ſub perſona Catonis (q̃uiſ alii aliter ſentiãt)Romæ erãt ſacra deæ matris in quibus diebus feſtis nocte epulabantur. erant autem ſeptem numero. Ticii ſodales. dicti ſunt a ticiis auibus:ut inquit uarro quaſ ĩcertis auguriis obſeruare ſolebãt Et ſalius læto. Salii erant duodecim qui ancilia per urbem ge ſtabant canentes hoc carmen.Veterem mamurii memoriam . ſic enim Mamurius faber petierat. Flam̃. Tres flamineſ erant ſcilicet Quirinalis:Dialis:& Martialis.Dialis dicitur iouis ſacer dos.Quirinalis:quirini.i.romuli.Martialis uero Martis.flamen quaſi filamen non enim .licebat ſacerdoti eſſe capite aperto:ſ3

UVA. BHSC. IyR_055

cum ſacrificaret in locis calidis pileum laneum geſtare non po
terat :uirgam cum filo lanæ propter calorem geſtabat. alia ra-
tio:ut etiam aues abirent:quæ ſæpe in uictimarum inteſtina ī
petum faciebant. Dumq3 illi. ſcilicet ſupra memorati ſacerdo
tes. Effuſam. late porrectam. Anfractibus . Ideſt longis cli-
uis. Diſparſos ignes. ideſt ignitum fulmen . Condit. ſcilicet
collectum fulmen. Colligit. Scilicet notato loco:ubi ceciderat
fulmen. Mœſto mur. ideſt ſupplices faciunt . Datq3 nomen
lo. Locus ille bidental appellatur:nam quotiens placare uole
bant bidentes īmolabant. Sacriſque admouet. ideſt ſacrificiū
ioui īmolauit. Lecta. pro electa. Iam funde Bacchum. More
ſacrificantis.nam cu3 ſacerdotes experiri uolebant bona ne ui-
ctima illa eſſet:uinum intra cornua fundebāt:q; ſi uictima īmo
ta ſtetiſſet:diis placebat:ſi uero ſe mouiſſet diſplicebat.Virgili-
us ſecūdo georgicoru3.Et ductuſ cornu ſtabit ſacer hyrcus ad
aram. Obliquo cultro. More ſacrificantis. Molas. mola ideſt
puls fiebat ex ſale & farre. Orno. ideſt unius anni: & hic lini
ebant cultros:& a cauda incipientes uſque ad uerticem uicti-
mæ cultrum ducebant:deinde in iugulo uictimæ ponebant .
Impatienſque diu. Oſtendit non gratam fuiſſe uictimam:quia
non ſtetit aris. Premerent. Quia miniſtris cogentibus tande3
uictima uicta requieuit.Succinti. parati poplite genu depoſito
Nec cruor. ideſt aperto iugulo cruor non uenit ſolitus:ſed ſa-
nies quædam effuſa eſt. Palluit atto. Arons ubi hæc uidit:to
tus expalluit. Feralibus. Letiferis. Ipſe color . Quia pallidus
ſanguis erat inteſtinorum. Tincta notis. ideſt nigris diſtincta
maculis. Infecta. maculata. Liuor. proprie eſt color plumbe
us. Corruit tabe iecur. Arons ſacerdos qui ex etruſcis accituſ
erat:ut interpretaretur prodigia quæ multa diuerſis in locif ap
paruerunt:multa exitia ſignificantia.poſtquam uidit ſangui-
nē in nigrum conuerſum & inteſtina minuſ læta eſſe:ut appa-
ret magnū ſignificari populo romano exitium:cœpit reliqua ī
teſtina reſpicere nunquid prioribus ſimilia eſſent:ſed omnia p

UVA. BHSC. IyR_055

niciem minata ſunt. Iecur madidum. Inteſtina in duas partes diuiſerat: unam partem Pompeio alteram uero cæſari attribuerat. uidit autem partem pompeio: ſpectantem: mœſtam eſſe: partem uero cæſari deſignatam læta3 & exultantem. Madidū putridu3: & hæc pars erat pompei. Venas mi. ho. d. p. u. ideſt de parte cæſaris. nam hoſtis patriæ iudicatus erat qui rubicone tranſiſſet armatus. ergo partes eius minaces erant. Pulmonis anheli: Spiritum reciprocum trahentis & remittentis. Latet. Quaſi trepida. paruuſque ſecat in li. ideſt paruum interuallum uitalia diſtinguit: ſignificat autem clara3 inter ſe cōcurrendi cupiditatem magnam. Vitalia. Quæ ſunt cor: iecur: & iecoris capita. Cor iacet. ſcilicet a parte pompei. Iacet. Demiſſum eſt. Omenta: Omentum membrum multiplex quod continet magnam inteſtinorum partem quibus omnia capiuntur. unde omenta dīr ab omnib3 dandis. ergo penetralia omēti patebant. qa putridū ſanguinē fluebāt. Quodque nefas. ſed etiam euidentius ex inteſtinis bellum futurum apparuit. nam iecinoris pars quæ conſtituta pompeio erat: & quæ cæſari: ita ſe habuerunt: ut altera alteram fugere uideretur. Nefas. ideſt ſceluſ. Impune. ideſt nunquam ſine exitio & pernicie. Capiti. ſcilicet iecinoris. nam ακρηπατον græce dicitur caput iecinoris & ſummum & extremum: dicit ergo caput unum quod erat cæſaris inſurrexiſſe: quaſi uellet cum aliis fibris concurrēre Alterius capitis. ſcilicet ceſaris. Pars ægra. ſcilicet pompei. Marcida. putrida. Micat. Emicat. cæſaris pars. Et celeri uenas. m. i. p. ſcilicet pars cæſaris palpitabat: quare adhuc uiueret. His ubi ꝛc. Aruſpex ubi tam manifeſta ſigna uidit in exclamatnōem prorupit: dicens o ſuperi tanta: ne mala apparēt: ut uix oratione mea explicari poſſint. His. ſcilicet ſignis quæ in extis uiderat. Concepit. Animo & mente comprehendit. Vix fas. i. uix licet. Litaui. Recte dixit. nam inter ſacrificare & litare magna eſt differentia. omnes ſacrificant: pauci uero li

UVA. BHSC. IyR_055

tant:litare eſt ſacrificia diis facere.ergo non grata tibi iuppiter ſacrificaui:ſed Plutoni. Cæſique. ꝑ ſed copulatiua aduerſatiua. Non fanda. non dicenda:adeo deteſtabilia mihi ſacrificantur:ut non fari quidē mihi liceat . Sed ueniēt maiora metu. magnus quidem metus eſt malorum inſtantium:ſed mala ipſa maiora erūt. Maio:me. ideſt maiora q̄ timeamus. Dii uiſa ſecun . O utinam dii inquit faciant uiſa:quæ tanta mala ꝑtendunt ſint minus infeſta q̄ apparent futura. Et fibris ſit mihi. Et etiam mala falſa utinam ſint:quæ fibræ demonſtrat. Cō di.artis. ideſt auctor. Artis. ſcilicet aruſpicinæ. Finxerit iſta. non uera docuerit: ſed falſa finxerit de Tage ita legitur apud Ciceronem libro de diuinatōne. Tages cuidam dicitur in agro tarquinenſi qui araret ſtatim apparuiſſe & uiſus eſſe in ſpecie puerili:ſed ſenili:prudentia adeius conſpectum attonitum fuiſſe qui arabat:& clamorem magnum edidiſſe:& undique concurriſſe breui temporis ſpacio totam pene etruriam . Tum ille multis audientibus plena uerba mandauit:& quæ de auruſpicina tradduntur mandaſſe dicitur fertur . poſtea uero creuiſſe legendis:& ad ea prima referendis. Flexa. implicata obſcura. Ambage. circuitōne uerborum. At figulus . ſed ex altera parte aderat aſtrologus peritiſſimus qui prodigia explicaret:quæ in cœlo apparuiſſent:hic nomine figulus dictus eſt . Noſce de. ideſt archana deorum quæ curſibus ſtellarum ſignificantur. Aegyptia memphis. ideſt qui habitant apud memphim ciuitatem ægypti.ægyptios autem ſcimus aſtrologiæ peritiſſimos fuiſſe.dicit ergo nullum ægyptium parem eſſe huic figulo. Numeris. ideſt properatōnibus quibus mouētur aſtra Nam aſtra modulatōnem quandam cum acrimonia faciūt cū mouentur:ſicut Cicero dicit in libro de diuinatōne. Aut hic erat ait. ſenſus eſt:aut inquit temere omnia reguntur:aut diuina prouidentia gubernantur.ſi temere reguntur omnia: nihil eſt quod metuamus:ſed ſi gubernantur diuina prouidentia gubernantur:exitium magnum & pernicies properatur urbi noſtræ:& conſequenter toti orbi terrarum:ſed tolle alterum: ſeq.

UVA. BHSC. IyR_055

tur ueritas alterius:non autem temere reguntur:sed diuina p uidentia gubernantur:ergo malum ingens instat. Errat. fertur sine ullo dei regimine. Aeuum. sæculum. Lege. sine dei prouidentia. incerto motu. idest passim pro ut casus tulerit. Aut si fata mo. idest si numina & deorum uoluntates. Mouẽt Scilicet cælum. Vrbi. scilicet romæ. Generi hu. per conseqns generi humano,nam urbs imperium tenebat. Lues. exitium pernicies. Dehiscent. aperientur: & subita uoragine cuncta sorbebit. Subsident urbes. nunquid inquit hiatu terræ sorbebitur urbs:ut ad baratrum genus humanum descendat. An tollet fer. Aut inquit inficietur aer & omne genus animantium peribit. Temperiem. Clementiam cœli & aeris. Segetes tellus. etiam si semina terræ mandaueris fidem non seruabit agricolis.terra enim fidelis est cum seminibus acceptis reddit multiplicia. An effusus.m.u.u. an inquit corrumpentur fontes & amnes:ut qui ex his hauserint ueneno pereant extra multorũ tempus:i.multi peribunt eodem tempore. Ex tem. idest mõs Conuenere dies.s.s.s. pergit nunc per duodecim signa zodiaci & uniuscuiusq3 signi domum inuit.ostendit autem signa suasq3 domos deseruisse:& cœlũ marti reliqsse:ut ex eo appareat magnũ futurꝫ bellũ. Si frigida cœ. Saturni dom9 ẽ capricõn9 & aq̃ri9.dicit g̃ si saturnus ĩ domo sua aq̃rio icẽderet ẽẽt diluui u3:s3 ñ ita ẽ. Frigida. nã Satn9 friget:& iõ cætis plãetis tardiõ ẽ.vñ & gradũ unũ.xxx.ãnis pficit. Nigros.sa.i.v3 in domo sua aq̃rio icẽderet & ignes cũ illo cõmixti nigrũ facerẽt. Deuca.fu. aq̃.diluuiũ quo terræ iundãt.deucaliõeos ãt dicit q̃a tẽpor deucaliõis diluuiũ fuit:s3 ñ uniuersale.nã secũdũ historicos thessaliã ferme oẽ3 iundauit. Diffu.æquo. iundãti mari. Si se.rad. dom9 solis & lunæ sũt cãcer & leo:q; si sol ĩ domo sua leonẽ ac cẽderet:significaret oĩa flãmis pitura ẽẽ. Ne.leo.i.ĩ nemea silua natũ & hoc secũdũ fabulã:molorc9 ĩ nemea silua hitabat ĩ hac igẽtis formæ leo erat:q molorchi filiũ deuorauit:& cũ hercules hac iter hñret sustept9 ẽ ab eo:& cum ex eo de statu suo q̃reret hercules dixit se fortunatum:si modo cum filio uiueret: quẽ leo deuorauerat:qd̃ ubi sciuit hercules ad ãtrũ leõis pue,

UVA. BHSC. IyR_055

nit:& faucibus comprehendit leonem:& indiuerſas partes occidit:deinde miſeratõne deorum leo conuerſus eſt in ſignum unum ex.xii.zodiaci & in victoriæ ſignum:leonis corium humero ſiniſtro geſtabat. Premeres. Leonem incenderes. Flagraſſent. Arſiſſent. hi ceſſant ignes. Quia nihil tale minantur ſidera. Tu qui flagrantem.Martis autem domus eſt Aries & Scorpio:nunc dicit totum ſcorpionem cum Libra occupaſſe ita ut incenſo ſcorpione bellum ſignificet.nam ſicut Mars totum cœlum occupauit:ita & bellum uniuerſo orbi futurum apparet. Scorpion. Accuſatiuus eſt græcus. Caudã. Videtis enĩ ſcorpionem cauda ferire & letiferum uulnus inferre. Chelis. ipſius ſcorpionis quæ libram efficiunt.ergo ſcorpio occupauit etiam libram:quæ domus eſt Mercurii. Tantum. ſcilicet malorum. Gradiue. Erant autem duo templa martis: unum ĩ urbe & appellabatur quirini martis:quod pacem ſignificabat.Alterum extra urbem quod dicebatur gradiuus mars:quod bellum ſignificabat gradiuus dictus a gradiendo. Nam mittis ab alto. Iuppiter relicta domo ſua:& Piſce:& Sagittario: in occaſu conſtiterat:& ſe ueneri coniunxerat.ergo quoniam ſidera p̃ter naturam per cœlum feruntur:ſignificat aliquod magnum malum urbi inſtare. Cylenius. ideſt tardatur mercurius præter naturam.nam ipſe mercurii curſuſ cæteris celerior eſt:præter lunam.Nam ſaturnus triginta annis curſum ſuum perficit Iuppiter ſeptem:Mars tribus.Sol uno anno.Solem mercurius ſequitur & Venus:Luna uero uno menſe.dicit ergo celerem eſſe Mercurium comparatõne Iouis:Saturni:Martis ꝛc. Cyleniꝰ. mercurius a cylenio monte Archadiæ in quo colitur. Et cœlum mars. & ita ſequitur q̃ cum cætera ſigna relictis domibus ſuis ĩ extremitate ſteterit:& uacuum cœlũ relictũſit mrati:& p cõſeq̃ns bellũ toto terrarꝫ orbi futurumꝫ ſit. Obſcura fer.i.cũ nec luna patiat eclypſim:nec ſol ſecũdũ rõem:ſi repẽte obſcurata ſint. Enſiferi ful. oriõ. oriõ Venatõ fuit & auſus ẽ Dia

UVA. BHSC. IyR_055

nã de ſtupro compellare. Diana uero indignata ſcorpionẽm in eum miſit qui eum ueneno conſumpſit: qui mortuus poſtea ĩ ſignum cœleſte tranſlatus eſt: quod in ortu ſuo bellum ſignifi cat. Enſiferi. Chriſao apud græcos : quare aureum enſem fe rens. Latus. Quia lateri accomodauerat enſem. Rabies. Fu ror. Ius. Diuinum & humanum. Scelerique nefando . Quia uiolentia appellabitur fortitudo. Nã Cæſar qui per uim oĩa agebat fortis appellabatur. unde Seneca in hercule furente: ꝑ ſperum ac fœlix ſcelus uirtus proſperum appellabatur: ſum ptibus parent boni. Sceleri. ſcilicet impietati & uiolentiæ . Multoſque: ideſt magnus & diuturnus erit hic furor. Vt ſupe ros quid. p. p. f. Primo furor erit ingens inter ciues: nec ſolum ĩter ciueſ: ſed ĩter cognatoſ. deĩde diuturnus: ꝙa multi interfue re anni uſque ad extremum bellum: quod Auguſtuſ geſſit cuꝫ Antonio & cleopatra: deinde finis eiuſmodi erit: ut ſacius fue rit non finiri bellum: q̃ finiri. nam exitu ciuiliſ belli ſeruit? erit quia cæſar omnia tenebit. ergo quid eſt quod ſuperos oremus ut finiant ciuile bellum: quando finis belli deterior futurus eſt ipſo bello. Finem. Belli ciuilis. Cum domino pax iſta uenit . ergo ſerui erunt romani. nam dominus & ſeruus correlatiua ſunt. Duc roma. m. c. ſ. Nunc apoſtrophat ad urbem Romaꝫ noli inquit quærere finem belli: quia tam diu libertas durabit: q̃ diu etiam bellum durabit. Duc. protrahe: Continuam ſeri em. ideſt continuum ordinem ſine intermiſſione. Extrahe. ꝑ lata. Terruerãt ſatis. Hæc quidẽ quæ tuſcus uates prædixerat & Figulus aſtrologus uaticinatus fuerat ſatis trepidam ciuita tem reddiderãt: ſed acceſſit etiam quod ſequitur. uidelicet quæ dam matrona furens per urbem: quæ uerbis non explicatis exitium belli prædixit: & mortem Pompei qui apud ægyptum a ptholomæo iuſſus eſt occidi: & etiã filios pompei. ſcilicet. Cn. & Sextum: & etiam tetigit bellum inter Antonium & Auguſtũ ex una: & ex altera ꝑte brutũ: nec ꝑtermiſit bellũ qđ ĩter augu ſtũ ex una: & ãtoniũ & Cleopatrã ex alt̃a: ꝑdixit & mõtẽ cæ. q

UVA. BHSC. IyR_055

ĩ ſenatũ a Brũto & Caſſio, xxiiii. Alii, xxxv. uulneribus occiſus eſt. Hæc, ſupradicta ab Aronte & figulo. Premunt. Opprimũt. nam qualis uertice pĩdi. dicit non aliter per urbẽ debac chatam matronam hanc: q̃ ſolet in monte thebano furere Menus, i. Bacchi ſacerdos orgia Bacchi celebrans. Pindi. pindus mos eſt theſſaliæ: ubi orgia Bacchi mulieres frequẽter celebrare ſolebant: quæ mulieres menades dicuntur, απο του μαινομαι, i. ab inſaniendo. Edonis, i. treiſſa mulier. nam græcũ ẽ Edon autem mons eſt thraciæ. deinde patronimicũ maſculini generis edonides formatur ex patronimico fœ. fit remota de: ut edonis dis. Ogigio lieo. Baccho thebano. nam bacchus filius iouis fuit: & Semeles quæ filia Cadmi fuit: cuius amore captus iuppiter cum iam grauidam feciſſet: indignata Iuno in formam nutricis eius apparuit: & ex ea quærere cœpit. nunqd uere a ioue amaret. illa reſpõdit ſe amari: utpote q̃a plerunq3 ad ſe deſcenderet. tum illa uide quid agas. non enim ſemp uerum fuit: quod puellæ crediderunt ſe cum ioue concubere: ſ3 iuuenes ſunt mortales: ſed ſi uis me ſcire te amet: an non: cum ad te deſcenderit: quærito ut talis tecum coeat: qualis cum iunone coit: quibus petitis cum negare non poterat iuppiter. nam per ſtigiam paludem iurauerat cum ea fulmine & fulgure coiuit illa cum calorem ferre non poſſet: cum tota domo flagrata eſt. Iuppiter autem Bacchum iam conceptum fœmori ſuo iunxit uſq3 ad partus tempus eu3 portauit. hinc ẽ q̃ appellatur ogiges q̃ geminis partus natus ſit. ſ. ex uentre mris Semeles: & ex fœmore pris iouis. Ogigio. ogiges prim? thebanorum rex fuit poſt Cadmum. ergo a rege Bacchum ogigium appellauit. Prodens. manifeſtans. Vrgentem. premẽtem. nam plena erat numine phœbi qui cogebat iam mala futuri prodere. O pean. Pean proprie laus eſt Apollinis: hymnum aute3 pro ipſo deo poſuit. Qua me ſuper æquora. ſic. n. exiſtimabat ſe ab Apolline ſup æthera raptã fuiſſe. deĩde ĩ terrã conſtitutã. Video pangea. Video ĩqt theſſaliã q̃ ibi põpei? magna pugna a cæſar uictus fuerit. ergo dicit ſe uidẽ locũ cõ

UVA. BHSC. IyR_055

currerunt. Pangea . Montes sunt thessaliæ . Cana iugis. qa semper niuibus teguntur. Hemi. hemus mõs ẽ thessaliæ. Latos philip. longe lateq3 porrectos cãpi philippici appellati sũt a Philippo rege macedoniæ. Quis furor est.s.quẽ uideo p thessaliam. Quo stella manusque .i.ad quid:nam sibi uidere uidebatur romanas acies cõserturas esse. Bellumq3 si. Quia ciuile bellum. Quo diuersa feror. statĩ se a philippicis cãpis rapi & ĩ ægyptum firmari existimabat . Primos me.du.in or. nam in oriente est ægyptus. Qua mare lag. ea parte qua nilus ĩ maꝛ influit:& maris undas mutat:nam nilus mare ingrediens sua magnitudine aquas confundit:ita ut alium colorem tribuat. Lagei. ægyptii:nam ptholomæus lagi filius unus ex principibus alexandri fuit:qui post alexandrum ĩperauit a quo omnes ægyptii reges ptholomæi sunt appellati. Hunc ego fluminea Et dicit causam cur phœbus se in ægyptum rapuerit:ut prædicent morrem pompei qui postq̃ in thessalia uictus fuit ac diu cogitaret:quid faceret tandem petiit ægyptum:ubi ptholomæus regnabat:cuius patrem aliquando in regnum redduxerat. sed ubi ptholomæus audiuit pompeium acie pharsalica uictu3 cõsilio Achillæ cliẽtũ & Photini censuit occidendũ:quo facto ĩ gr̃a cum cæsare rediret:& ita factum est ut patet in ualerio li. primo ca.de ꝑdigiis. Fulminea harena.i.harena nili flu . Deformis trũcus. qa sine capite.nã Achillas & Photinus cu3 põpeiũ ĩ naue ꝑtoria recepissent:absciso capite truncum in mari ægyptio deiecerunt.caput uero cæsari miserunt. Dubiam sup æquora syr. & cursus in alias regiones transfert.s.ĩ Libyã ubi bellũ ciuile gestũ ẽ :cũ Cato collegisset reliquias exercitus post põpeiũ ĩterfectũ:ad Iubã Numidiæ regẽ se cõtulit q̃ postea cu3 Vticæ a Cæ.obsideret̃:se ip̃3 ĩterfecit:q̃ cato uticẽsis ẽ appellat9 Dubiã. q̃a loca illa aliq̃ uidẽt̃ aquã multã hr̃e:ita vt naues sustineant.deinde subito aresc̃unt:& in sicco relinquunt naues. Arentemque.f.ly. Quia maxime aquæ penuria laborat libya. Quo trierinis.e.l. Et quæ acies pompei in Thessalia uictæ translatæ sunt in Aphrica3 ab ipso Catone. Nũc desup alpes.

UVA. BHSC. IyR_055

& iam hinc trahitur in hiſpaniam. Nam ibi Cneus & Sextus filii pompei ingentem exercitum cōparūt:& ibi etiam erat Scipio:qui poſt mortē Iuliæ ſocer fuerat pompei:ibi etiam Labienus qui rei militaris peritus erat & multa præclara ī gallia cū cæſare geſſerat:ibi ergo bellū geſtum fuit:adeo ut cæſar:ſicut in hiſtoria legitur uenenum haurire cogitauerit.nam ut oſtendit Plutarcus:q̄uis adhuc adoleſcētes eſſent filii pōpei:dignas tam imperio uires & audaciam oſtentabant:ita ut extremū cæſari diſcrimen intentarint:magnum prœlium ad Vrbem Mundam commiſſum eſt.in quo cum cæſar ſuos ægre impetuq̄ ſuſtinere cerneret per medias armatorum acies diſcurrens:elato clamore:ſi nihil inquit ſudoris ſupereſt:corripite me & in puerorum manus traddite:magna uis promtitudine & animi audacia repulſis hoſtibus triginta eorum cecidit:ex ſuis mille fortiſſimos āmittens:poſt prœlium excedens ad familiares cōuerſus ſæpenumero pro uictoria inquit:nūc aūt ꝓ uita dimicaui. Nubiferæ colles. Trans alpes:quæ altitudine ſua tendunt uſque ad nubes. Aeream pyrenem. mons eſt hiſpaniæ ad queꝫ ſicut Liuius in tertia decade ſcribit hannibal peruenit:cum primum italiam uenit. Patriæ ſedes.r.i.u. & ſtatim uiſa eſt ſe reduci romam:ubi ſe uidere uidebatur cæſarem in ſenatu a Bruto & Caſſio confodi. Conſurgunt partes iterum . Nam Marcꝰ Antonius cadauer cæſaris in forum contulit:& oratōem habuit qua per commiſeratōnem mouit plebem contra Brutum & Caſſium. Totumque per orbem. Quia bella geſta ſunt uſque in ægyptum. Rurſus eo. Quia uideo bellum inter Antonium & Cleopatram ex una:& Octauianū ex altera:quos uicit apd̄ acciacū promontoriū. Littora ponti. Quia exiſtimat ſe iterum rapi ad campos philippicos.ideo noli me illuc reducere. Nam ipſos iam pridem uidi:ſed potius me reduc uſque in pontū regnum Mitridatis:q̄ iterum ad cāpos philippicos. Et lapſo id.f. ſic eniī fieri ſolet:ut cū aliquis afflatus fuerit recedente ſpiritu relinquatur exanimis .

UVA. BHSC. IyR_055

Incipit Secundus Lucani.

IAmq3 iræ patuere deum ꝛc.Incipit Secund9 liber in cuius principio agitur quomõ Romani mãifeſta certaq3 ſigna belli uidere:magno dolore affecti ſũt & oẽs quærebãt quõ deos placaꝛ poſſent: q̃q̃ adeo irati erãt:ut nullis precib9 moueri potuerint. Sed Poeta ad deũ apoſtrophat quærẽs qd nã ita uoluerit hoĩes preſcire inſtantia mala:quibus ꝓuideri non poſſit.Nã ſicut etiã Cicero dicit:preſciẽtia malorꝝ inutilis eſt cui ꝓuideri nõ poteſt:deinde dicit hoc eueniſſe:aut caſu:aut uolũtate fatorꝝ. Patuere.aptæ ſũt ſignis & ꝓdigiis:quæ terra cœlo mariq3 apparuere. Mũdus .i.cœlus nã ut ſupra dictũ multa ſigna numerauit:quæ figulus uiderat. Leges. cõſtitutiones. Fœdera reꝝ .i.cõcordiã: ut uerbi cã mutata eſt lex reꝝ:tũc cũ bos pepit uitulũ capite humano: & ecõuerſo:mulier infantẽ capite elephãtino. Preſcia mõſtrifero. naturale ẽ ut ex uulneꝛ ſequatur ſanguis:ſed ex uulnere uictimæ nõ uenit ſãguis: g̃ nata dedit hoc: quæ multorũ futurorꝝ p̃ſcia erat. Tumultu. ꝓturbatiõe. Indixitq3 nephas. uerbũ fetialiu3 eſt qui preſunt fœderib9 faciẽdiſ:hi enim cõſulto populi Ro.cũ qbus uolebãt pacẽ iũgebãt: bellũq3 cũ qbus uolebãt indicebãt & indicere eſt bellum denũtiare: Indixit. denũtiauit. Nefas. q̃ Romani ĩter ſe bella geſturi eſſent:nã nefas appellat ciuile bellum:quod inter cognatos & ꝓpentes geſtũ eſt. Cur hãc. apoſtrophat Poeta ad Iouẽ quærens cur hoĩes in ſpe tenere noluerit: inquit o Iuppiter cur mala ita apta eſſe uoluiſti ut ſperare non poſſent Romani meliora fore? Olympi. cœli. Addere. augere. Vẽturas da. inſtãtia mala. Per oĩa. per prodigia ſcæua quæ ex deorꝝ ira ꝓcedũt. Siue parẽs reꝝ. quaſi cõqueritur de deo ſiue natura:quæ nõ occuluerit mala:ut interim hoĩes ſpare poſſent nã ſpes incerta eſt paſſio:ſed tu ſpe remota : certa ſigna futuri mali dediſti: eſt aũt ordo:quodcũq3 paras ſit ſubitũ & mens ſit cæca: ſiue parẽs reꝝ finxerit cauſas ꝛc.Senſus eſt ſiue oĩa diuina prouidentia regũtur:ſiue omnia quaſi fortuitu trahũtur:nõ debueras manifeſta ſigna hominib9 dare:quid futurꝝ eſſ&: ſed

d

UVA. BHSC. IyR_055

incertos tenerẽ: ut saltẽ spare possẽt. Parẽs rerꝝ, siue natã naturãs siue de⁹: nõ.n. differũt re: sed noĩe dei.n. ex nihilo fecere aliquid. Cũ primũ infor.re. significat eũ primũ chaos de rerꝝ omniũ materia fuit & eã distinxit deus. Informia. sine forma: qa oĩa permixta erãt & cõfusa nec elemẽtũ alter ab altero discernebatur. Materiãq3 rudẽ. declarat informia regna. q3. pro.i. Flãma cedẽte. pro recedẽte. qa primo distinxit ignẽ ab aqua. terra & aere: quo facto statim lux apparuit. Nã ignis qa leuius est elemẽtũ aereã regionẽ petiit: sed terra qa grauior ẽ in firmamẽto psistit: circa quã est aqua qa leuior est terra: Aer uero qa leuior est aqua: supior existit: at uero ignis omniũ leuissim⁹ regionem aereã petiit. Finxit in æternũ causas .i. fata rebus cõstituit: quæ præteriri non possint: nã fatũ nihil aliud est q̃ series causarum. Fatũ aũt secũdũ Boetiũ libro quarto de cõsolatiõe: est inhærẽs rebus mobilib⁹ dispositio: per quã ꝓuidẽtia suis quæque nectit ordinib⁹. Se quoq3 lege tenẽs. quia legẽ etiã sibiipsi fatũ imposuit ut qcquid semel statuerit illud mutari nõ possit. Et sæcula ius. fer. secũdũ Stoicos qa oĩa fatis regi dicũt. ḡ diuina ꝓuidentia. Limite firmo. termino fatorꝝ. Siue nihil positũ. i. firmatũ & statutũ diuina prouidetia: hoc aũt dicit secũdũ Epicureos: qui oĩa casu & fortuna regi dicũt. Fertq3 refert uices. quia mõ hoc agit mõ illud. Vices. res hominũ. Et habẽt mor. ca .i. sunt subiecta sub fortunæ ptãte. Sit subitũ .i. ĩprouisũ. Liceat spa. tim. ideo uelim ignarã esse mentem futurorꝝ malorꝝ: ut saltem spe3 habere possit. Ergo ubi. Postq̃ ita apostrophauit ad Iouẽ quærens: cur signa ita certa esse uoluerit: nũc ad ꝓpositum reddit: Postq̃ inqt iam certum erat fore bellũ Romani magna ex parte pabant deos placare & subito iurisdictio interdicta est: & mœsti omnes uestes lugubres induerũt: & oĩa honoris insignia deposuerũt. Quantis cladibus. q̃tis exitiis. Cõstatura fides. v3 certitudo deorꝝ magna clade constatura sit. Ferale. letiferꝝ: nam iustitium dicebatur quotiens trepidatio aliqua erat in urbe: unde iustitium quasi iuris statio: & est uerbũ iuris ciuilis. Omnis honor. v3 ædilis censor prætor cõsul & cæteri magistrat⁹. Plebeio

UVA. BHSC. IyR_055

amictu. v3 toga aut ſaga ueſte militari. Nullos fas.i.nullos honores:faſces autem proprie inſignia cõſulum ſunt: ſed ꝑ omni magiſtratu poſuit. Tunc tenuere.ſ.q.ſ. in mente ſua:quia tãtus dolor erat ut uocem emittere non poſſent. Virgilius. Et uox faucibus hæſit. Magnuſq3 per omnes ⁊c. declarat quomodo queſtus ſuos tenuere:quia prenimio dolore uox premebatur. Sic funere. primo per ſimilem oſtẽdit quomodo queſtus ſuos tenuerint quẽadmodum fieri ſolet cum aliquis moritur: & deſperatur iam de eius uita:primo quidem domeſtici tacent prenimio dolore:deinde ubi iam ſpiritu3 emiſerit omnes una uoce clamant. Primo funere. cum primum ſpiritum emiſerit. Domus .i.domeſtici. Conclamata iacent. ſecũdũ conſuetudine3 antiquorum locutus eſt:quia ſpiritus uitalis excluſus homines plerũq3 fallebat mortuos callida aqua lauare ſolebant: & ꝑ interualla cõclamare:nam cum uidebant eum interlauandũ non moueri:cõclamabat unus dicens.ha.ha.he.he.deinde uentre3 ite3 lauabãt:& iterũ cõclamabãt:poſtremo ueniebãt ad uitalia & ubi uidebãt ſpiritum penitus abiiſſe: tũ demũ omnes concla mabant. Nec mĩ.c.ſ. ideſt nundũ iubet præficas uenire quæ more Romano fierent mortuos: præficæ dicũtur mulieres quæ precio cõducuntur in funere deplorãdo. Exigit. poſtulat. Ad fæuos fa.bra.pla. ideſt palpitat explorans nũqd uiuat. Rigentia: frigida. Fugerit uita. ideſt anima. Vultus exaĩes. v3 nũquid aliquis ex ore ſpiritus reddatur. Occulos ĩmor.mi. ideſt mitãtes & quaſi labẽtes ſicut morientes faciunt. Nec dum ille dolor. ideſt nũdum extat & apparet: dũ adhuc ſpes aliqua ſupereſt:nam mater neſcit quid faciat & prenimio dolore ei uox intercluſa eſt: Mirantur ma. ideſt obſtupefacta eſt. Cult9 ma. pri. ita quidem depoſuere inſignia magiſtratus: ſed matronæ quoq3 ueſtes exuerũt: & lugubria indumenta accepere: & per templa diuiſæ ſunt. Prioris cultus. quibus in pace utebantur Heæ lac.ſp.deos. ideſt aliæ ĩpleuere lachrymis ſimulacra deorum. In limine ſacro. ideſt ueſtibulo templi. Fudere. ſpſere comas more mœſtarum. Aſſuetas.uo.uotis. quia uotis deos

UVA. BHSC. IyR_055

uocare ſolebāt. Vlulatibus. clamoribus. Diuiſere deos. ideſt deorū templa:quia aliæ alia templa petiere. Et nullis dex. qa matres magis timent filiis ſuis. Quarum una madentes. Proſequitur dicens unā ex illis matronis:quæ cæteris nobilior erat adhortatam fuiſſe alias:ut nunc lachrymis: nunc planctu miſerias ſuas flerent:quando poteſtas eſſet flendi: nā cū alter ducū uicerit:& ſi dolor magn⁹ nobis erit:tamē lætitia erit ſimulāda. Quaꝝ. matronarum quæ in templis erant. Madenteſ ſciſſa genas. ideſt habens ſciſſas genas:eſt enim ſynedoche. Sciſſa. laniata. Liuentes lacertos. ideſt liuidos quod fit ex nimio planctu:nam mos erat lacertos nudos pcutere. Matres .ſ. familias Laniatæ. laceratæ. Nunc. quia nunc tempus eſt: ut oēs nr̄as miſerias lugeamus. Neue hunc differte dolo. quia incertū iaꝫ enim certa ſunt ſigna mali futuri. Nec ſūmis ſeruate malis .i. nec ſeruate ad extrema mala:nam cum alter ducum victoriam obtinuerit:retinēdus erit luctus.& ſimulanda lætitia: ergo nūc cum licet lugeam⁹. Flere. pro flendi facultas: & eſt cōſtructio græca. Pendet fortuna. i.dum incertum eſt uter uincat. Gaudendum eſt. ideſt ſimulanda lætitia etiam ſi dolore pectora noſtra afficiētur. His.ſe.ſti.do.ipſe. ſicut inter ſe cōquerebantur mulieres & primariæ in primis.At uero nec ipſi uiri aliter affecti erant:cum diuerſos duces ſequi cogerentur:ſibi enim ipſis in memoriā reducebantur bella elapſa:& antiqua.ſ.marii & Syllæ & cōpatōe illoꝝ hæc inſtantia mala illis deteriora eſſe dicebāt. His ſtimulis. ideſt his adhortatōibus ad luctum. Dolor. ideſt dolentes mulieres. Nec non. pro ſimiliter ſicut matronæ. Diuerſa caſtra. quia alii Cæſarem:alii Pompeium ſecuturi erant. Iuſtas querelas. quia iuſte conquerebantur de ſæuitia deorum & ſecūdū Epicureos locutus eſt: qui nullam curam rerum humanaꝝ deos habere uolebant . O miſerrimæ ſortis. o miſeræ conditionis q̄ non nati ſumus punico bello: quo tempore duo exercitus cæſi ſunt apud Cānas:ac ſi.d.ſatius fuiſſ& q̄ piſſem⁹ q̄ ad hæc mala ſeruati eſſemus. Punica tempora cānarū. cum Hānibal tranſiuit in Italiā:cāne aꝝ.uicus erat Apuliæ ignobilis

UVA. BHSC. IyR_055

ſed clade romana poſtea nobiliſſim9 factus:& duoꝝ ducũ alter occiſus eſt.ſ. Paulus æmili9.alter uero.ſ.Terẽti9 Varro fugit:& incertũ fuit:uter magis ꝑbaretur: nã æmilio cæſo exercitui ſupereſſe uoluiſſe cõſtat:ut eſt apud Valeriũ li.primo.capit.prio. At uero Terẽtiũ ut creditũ eſt nõ deſpaſſe:ut apud Valeriũ lib. tertio.cap.quarto legitur. Trebiæ iuuẽt9. nã prima clades Romanorũ fuit apud Ticinũ flu.Secũda ad Trebiã. Tertia ad lacũ Trãſimenũ.Quarta ad cãnas.nã apud Ticinuꝫ exercit9 Ro.prio fuſus eſt ab Hãnibale:& dux Ro.ſ.Scipio ſauciat9 fuit:capt9qꝫ etiã fuiſſ&:niſi a filio ſuo ꝙ poſtea a deuicta Africa africanuſ eſt appellat9 liberat9 fuiſſ&:huic bello Trebiũ ſucceſſit: haud procul a Placẽtia ibi milites ſuos igne oleoqꝫ fouit Hãnibal: & homines ab Africa calida regiõe Romãos in ſua hyeme duce ſempronio uicerũt:dicit ĝ ſe uelle fuiſſe ex his ꝙ apud Trebiam ab Hãnibale cæſi ſunt. Nõ pacẽ. nũc dicit cõditionẽ ſuã miſeram eſſe:alii inqt pacẽ optarũt:nos uero bellũ undiqꝫ iferri:nã pace ciuilia bella excitãtur: at uero cũ bellum inſtat.romani relictis bellis ciuilib9 ſũptis armis ſe defendũt:huc igitur maloꝝ ꝓuecti ſum9 ut meli9 ſit optare bellũ:q̃ pacem. Date gẽtib9 iras. optat ut ab oĩbus ꝑtib9 orbis terraꝝ bellũ urbi romanæ inferat ſicut.n.ciuilẽ diſcordiã ſe dari poſſe dicit:nã cũ bellũ cõmune ẽ ſtatim diſcordia & ſimultates inter ciues deponũtur. Vrbes ſe. cũ ꝙb9 nũq̃ bellũ fuit. Achameniis ſuſis: Suſa nobiliſſimũ eſt Perſidis oppidũ:in quo(ut docet Solin9)tẽplũ fuit Suſæ Dianæ & autore Strabone libro.xv.fere Suſia Perſiæ ps eſt inter eã: & Babyloniã poſita:& Suſa urbẽ clariſſimã hab&: nã Perſæ & Cyrus ſupatis medis cũ ꝓpriã terrã in ultimis ſitã uidẽtur:Suſiaꝫ uero interi9 & Babyloniæ & aliis gẽtib9 propinquã in ea impii ſedẽ locaueĩt:ſimul & regiõis cõfiniũ oſtẽdẽtes. Suſa a tithono cõdita dicũtur:Mẽnonis pre.Suſii etiã Caſſii ſũt appellati: Naꝫ Eſchyl9 Mẽnonis matrẽ Caſſiã uocat. Vrbis mœnia & tẽpla & regiæ ſtructura erãt babylonicis ſimilia:& coctili latere & bitumĩe:ut qdã ediderũt. A ſuſis uſqꝫ perſopolim ſtadioꝝ quatuor milliuꝫ &.cc.atqꝫ hĩc uſqꝫ i Carmaniæ fines ſũt mille & ſexcẽta

UVA. BHSC. IyR_055

nationes incolũt regionẽ quæ patiſchores appellãtur. Itẽ magi q̃ hõeſtũ quoddã uiuẽdi gen⁹ ſectãtur: & Achemenidæ: de qb⁹ lo q̃tur Lucan⁹: ex India ruertẽtes ab Azanio carmaniæ flumĩe ſeptẽtriones primũ uidẽt: Achemenidis in hoc tractu ſedes fuerũt: autore Solino. cap. lxvii. Inter carmaniæ ꝓmõtoriũ & Arabiã q̃nquaginta millia paſſuũ interiacẽt. Medica. i. mediæ ꝓuintiæ: Media ut inq̃t Solin⁹. ca. lxix. ab occaſu trãſuerſa utraq3 Parthiæ regna ãplectitur: a Septẽtriõe Armenia circũdatur: ab ortu caſpios uidet: a meridie perſidẽ: deinde tract⁹ hic procedit uſq3 ad caſtellũ: quod magi obtinẽt phydaſarciola noĩe: hic cyri ſepulchrũ. Hiſter. Flu. hiſtriæ. Maſſagetem. Maſſagetæ aſiæ populi: tãtũmodo ut refert Strabo libro. xi. ſolẽ deũ putãt: atq3 illi equũ mactãt: ſinguli ſingulas uxores ducũt: ũtũtur etiã uxoribꝰ alioꝝ: idq3 haud occulte ⁊c. Scythic⁹ hiſter. nã ut eode3 libro ĩq̃t Strabo ad dexterã nauigãti Europæ cõtinui ſũt ſcythæ atq3 Sarmatæ ⁊c. Alliget. teneat quo min⁹ ueniãt in Italiam. Sueuos. populi ſunt galliæ cõtra quos mag̃ ꝑiculo bellũ geſſit Cæſar. Flauos. iõ flauos q̃a flauos ꝑ colla crines geſtãt: & ex Gallia ſũt q̃ comata dr̃. Albis. flu. ẽ i ſueuis & fluuiũ ꝓ regiõe poſuit. Indomitũ. q̃a bellicoſiſſimi ſũt populi. Oĩbus hoſtes. & ut ſũmatim dicã hoc p̃ſtate ut oĩs terraꝝ orbis bellũ inferat: mõ ciuile bellũ auertatis. Auertite. remouete: nã cũ romani ſe uiderint undiq3 ab hoſtib⁹ p̃mi: depoſitiſ ſimultatib⁹ ſe defẽdẽt Dac⁹. popul⁹. Hinc. ab hac ꝑte. Getes. populi: quos uulgo gothos appellam⁹. Occurrat hib. alter .ſ. Cæſar & bñ ꝓuintiã hiſpaniæ ei dat: q̃ galliæ cæſar p̃fuerat & ex ea uictor redierat. Ad eos hic uertat .i. pompeius & ſuã quoq3 Põpeio ꝓuintiam dat q̃ hic aliquãdo de oriẽtalib⁹ triũphauit quo tp̃re Mitridatẽ & tigrãnẽ ſupauit. Pharetratas. q̃a populi oriẽtales arte ſagitãdi pitiſſimi ſũt: & præcipue parthi q̃ iterfugiẽdũ ſagittis utũt Nulla uacet tibi .i. nullũ ſit tibi ociu3. Vel ꝑdere nomẽ. nunc quaſi tacitæ q̃ſtioni reſpõdet: q̃a occurrebat hoc tu bellũ optas: ut bella ciuilia deſinãt: at iuppiter ita ſtatuit: ut impiũ Ro. peat: reſpõdet ſi dii ita inq̃t uoluere: ut Ro. peat impiũ poti⁹ nos ful-

UVA. BHSC. IyR_055

minibus occidant:q̃ nos mutius uulneribus pereamus. Heſpe rium. italicum ut Romanum nomẽ penitus tollat. Collapſus ignes. nam æther cæleſtis ignis eſt.αιθηρ αιθω.ardẽdo:qa ele mentum illud ſemper ardet. Sæue parens. Et anteq̃ nocentes fiant fulmine inquit omnes perde.ac ſi.d.ſatius eſt nobiſ perire innocentibus q̃ noſtro ipſi ſanguine maculati uideamur meru iſſe. Sæue. uel magne uel crudelis. Feri. percute. Dũ nõdũ ideſt dum adhuc ſunt innocentes & ſanguinem nũdũ inuicem fudere. Tanto ne nouorum. nũquid hoc inquit permittendu3 fuit o ſuperi ut duces tãto ſcelere quærerent uter eor̃ imparet. Eſt autẽ argumentum ualidiſſimũ:nã hoc dicit ꝙ romani bellũ ciuile gerant:ut uel Cæſar uel Pompeius imperet eſt iniquum & nefarium:at uero ſi bellum gereretur pro libertate ut neuter eorum imparet:æquum eſſ&:ſed tamen nec pro libertate qde3 tantũ bello fieri deberet:q̃to minus pro ſeruitute lic&. Tãti. ſcilicet precii hoc pro libertate. Prouentu ſceleru3. ideſt acceſ ſione ſcelerum. Vix tãti. ideſt uix cauſa erat ut bella iſta tãto momẽto concitentur:ad hoc ut neuter imperet:ſed libertas ſer uaretur. Vter. ſcilicet Cæſar an Pompeiuſ. Tales peritura pie tas. quia paulo poſt:pietatem belli habent nullam:cu3 poſtea partes ſequentur omiſſa pietate bellum ſumma libidine gerent ergo pietas peribit. At miſeros. ſcilicet ſeniores dolebant ꝙ tã diu uiuerent ut cogerentur ſecũdũ bellum ciuile uidere:nã pri mum uiderant inter Syllam & Marium. Sua'cura. ꝓpria cura. Fata uiuatia. ideſt uitam ſuam nimium diuturnam. Grauis ſe nectæ. qũæ ipſis grauior eſſe cœperat. Seruatoſq3 iterum. ita etiam euander conqueritur ſe diu nimium uixiſſe:& cõpatione ſua uxorem fœlicem dicebat:quæ mortem Pallantis filii ſui nõ uiderat. Iterum ſecũdo. Atq3 aliquis magno. habita eſt cõmi ſeratio uirorum ſimul & mulierum: qui de fortuna ſua conque rebantur:& priusq̃ ciuilia bella cõmitterentur optabãt fulmine iouis occidi anteq̃ nocentes fierent:nunc'per compationẽ oſtẽ dit ipſos cæteris miſeriores eſſe:nam & ſi præterito tp̃re bellu3

d ꝙ

UVA. BHSC. IyR_055

gerebatur a Mario & Sylla:tamen ſi bellum illud cum iſto com pararetur:multo illud hoc inferius eſſe uidebitur:quo tempore inquit Marius exul urbe pulſus in minturnenſibus paludibus latuit eadem mala probantur quæ nunc nobis imminent. Aliquis. ſcilic& ex Romanis. Exempla quærens. ideſt cogitans: nunquid a natura tale aliquid populus Romanus meminiſſet. Alios motus. q̃ tẽpore noſtro. Cum poſt teutonicos. Marius poſt debellatum Iugurtham cum rediiſſet Romam:& triũphus uniuerſi ſenatus decreto ſibi concederetur: fama ſubito ſuperuenit inſtare Cymbros Gallos Senones Teutones: quos rumor ita uulgauerat deſeruiſſe regiones ſuoſ eo animo cum liberis & uxoribus ut Italiam occuparent:& pulſis romanis ipſi imperiũ tenerent. Et quemadmodum eſt apud Plutarchum decem milia fuere:& unaquæq3 milia decem milia hominum tenẽt. Marius cum maxima lætitia ſuſceptus eſt:non tantum propter uictoriam ex Numidia partam:quantum q̃ in tempore ueniſſe uidebatur:ut tãto malo ſolus reſiſteret:neq3 alius eſſe uidebatur idoneus:qui hoc tantum bellum ſuſciperet. Ille ergo continuo factus eſt conſul:& quod raro cõtigit iuſſus eſt conſulatum cõtinuare:duxit igitur exercitum aduerſus hoſtes: primo quide3 eos uicit haud procul abatheſi flumine:deinde alter conſul Catullus cum oppoſitus eſſ& Cymbris:na3 ipſe Teutones uicerat in loca tutiora ſe recepit: ueritus non poſſe uim tantam hoſtiũ ſuſtinuere:& cum uictor Marius lætitiam cum uniuerſo exercitu ageret:rumor uenit Catullum cum ſuis ab hoſtibuſ fuſum eſſe:tunc perturbata non nihil eſt lætitia Marii & militũ ſuoru3 ſed tamen ſumpto animo ſe cum exercitu ad Catullum recepit quem inuenit ſe in locis tutioribus tueri:nullam tamen cladem ab hoſtibus recepiſſe. Collectis igitur exercitibus aduerſus hoſtes pugnandi occaſionem expectant. Hic cum ſæpe equitum caſtris hoſtes per ludibria inſultarent: ut cogerent Romanos e uallo exire:& Romanam illam fortitudinem oſtendere. Marius

UVA. BHSC. IyR_055

se continebat. Tandem legati missi sunt a Cymbris qui peterẽt a Mario & populo Romano sibi terræ tantum daretur ut urbes condere possent:& in Italia habitare:cui legatiõi Marius respõdit ita:Vos terrã tantũmodo petitis uobis: at uero sociis uestris nunquid non prouisum esse uultis? Nobis inquiunt tantũmodo:tunc cæteri quidem risum tenere non potuerunt. Cum hoc audisset Marius: recte inquit facitis q̃ sociis uestris terram nõ petitis:nam terram habent nunquam amisuri. Tunc legati intellexerunt quid marius diceret:& illi quasi non crederent: minati sunt multis contumeliis marium pœnas daturum: & ne unquam marium mentiri existimarent: testimonium rei facere uoluit:iussit enim Reges teutonicos ad se duci:quos in uincula captiuos habebat: quos cum cathenis uinctos uidissent: tunc in maximos eiulatus conuersi sunt: & se ad pugnam crudeliter apparebant: ut appareret nunquam descendisse in bellum & arma uenturos.marius censuit differendum: donec intercepta occasione temporis pugnarent: & similiter uicti sunt Cymbri omnes:mulieres autem ne in potestatem hostium uenirent:aliæ uiros uulneratos occiderunt: aliæ parentes: aliæ filios: deinde se cruribus suspenderunt: aliæ autem se pedibus equorum laqueis nectebant: & ipsos equos ad cursum incitabant: quo facto ad unum omnes consumptæ sunt mulieres: sed tamen in potestate hostium sex milia uenerunt. Post hanc uictoriam spetiosum triumphum de hostibus egit Et alter Catullus collega marii cum exultatione triumphauit. Postquam aliquot annos marius cum pacem pati non posset: consul egit ut sibi prouintia mitridatis demandaretur quam ante consul alter Sylla sortitus fuerat. Et cum Sulpitius Tribunus plebis legem tulisset de prouintia demandanda mario exorta est contentio in foro. Et Quintus Pompeius alter consul collega Syllæ maxima ui resistebat: ne illa lex cõsumaretur:quod diceret prouintiã datã esse Syllæ:

UVA. BHSC. IyR_055

cum iure diſcedere non poſſent: quin omnia ui agerent. Sylla maximo periculo tectus amictu ne dignoſceretur ſubterfugit. Alii dicunt liberatum fuiſſe a Mario: ille ſe ad exercitum recepit ubi fuerat: & cõfirmata lege ut prouintia demandaretur mario: miſit legatum qui exercitum a Sylla acciperet: ſed legatus ille occiſus eſt: Sylla ubi uidit contra leges ſibi prouintiã arripi & nulla ſeruata conſuetudine iniuriam ſibi fieri: cum exercitu maximo Romam uenit: Marius metuens ne reſiſtere poſſ& Syllæ: qui cum tanto exercitu uenerat clam ex urbe fugit: Vrbem ingreſſus eſt Sylla: & oẽs qui ſibi aduerſi fuerant occidit: deide conuocato ſenatu rettulit in ſenatum: ut hoſtis patriæ iudicaretur Marius: & ſenatuſconſultum factum eſt ut mitterẽtur interfectores qui Marium occiderint: Marius minturnis ſe receperat: qui cum audiſſet interfectores uenire qui eũ quærerent quacũq; diuertit apud quẽdam paſtorem: eũque rogauit ut ſe in abdito loco poneret: ut periculũ effugeret: q; ſi opera ſua cõtigiſſet: pollicebatur illi ingentia premia aliquando daturũ: paſtor metuens illum domi ſuæ tenere traduxit in ſolitudinẽ & ipſum in paludibus deliteſcere iuſſit: idemq; rettulit ſe nulli indicaturum: interfectores cum inueſtigarent eum & audiſſent apud paludes diuertiſſe ad eum uenere: nunc promiſſis: nunc minis: tandem paſtorem illum coegerunt: ut ſibi locum oſtẽderet: ubi Marius latebat. Ad quem cum ueniſſent: ipſum paludibus & cœno oblitũ eduxerunt: & interficiendum minturnenſibus tradiderunt. Marius igitur in carcerem & in uincula coniectus eſt: deinde uni ex Minturnenſibus qui cymber appellabatur negocium demandatum eſt: ut Marium occideret. Cymber ille ut carcerẽ ingreſſus ẽ quaſi ulciſci uellet gentẽ ſuã: quã Mari⁹ occiderat bello. hic igitur carcerẽ ingreſſuſ bipẽnẽ inſtructus cũ ad Mariũ ueniſſ&: ſtatiq; lux maxĩa oculis ſuis obortã ẽ uel q; ita eſſ&: uel q; ita eẽ exiſtimaret maieſtate illi⁹ pterrit⁹ ẽ & ſicut ipſe dicebat uox audita ẽ quæ illũ a cæde Marii arceret ille g̃ cymber maxĩa dubitatiõe carcerẽ egreſſ⁹ mag̃ uoce dixit:

UVA. BHSC. IyR_055

non poſſū3 interficere marium:mariū interficere non poſſum. Vnde ab illis ſtatim minturnēſibus audito clamore e uinculis eduxerunt marium: illiq3 optionem fecerunt eundi quo uellet ac ſe ꝓpatos auxiliū præſtare fugæ ꝓmittētes:ut incolumis euaderet:cū uero Mari9 conſideraret qd nā potiſſimū faceret. Ecce uidit aſellū obiectū ſibi pabulu3 relinquere: & celeritate maxīa ad aquā cōfugerē:tūc mari9 qa pitiſſim9 augurio9 erat ītellexit: ſalutē ſuā in mari poſitā eſſe:unde ꝓpato nauigio nauiculā aſcēdit:& Carthaginē ꝓfect9 ī Africā cui a Seſtilio q̄ præerat africæ iubet ſe cōtinerē a regiōib9 ſuis quas ipſe teneret. Interea Romæ ſeditio oritur inter cōſules. ſ. Octauiū & Cinnā: Lutius Cornelius Cinna cū leges ꝓſterneret: & ꝓ uim & arma oīa faceret a conſule Octauio urbe pulſus:ille corruptōe Appii Claudii exercitū in ptātē redegit:mari9 uero hæc audiēs ī africa milites collegit ubi erat Sertori9 & Cneus Carbo:q̄ ingēti multitudīe uenerant paſto9 cōuena9 & huiuſmōi generis hoīu3:& ingētes exercit9 fecere:& urbē Romā inuaſere:ſed ātēq̄ Romā uenirēt hoſtium urbē Ro. expugnatōe dirripiūt:deinde ad Ianiculū oppidū profecti:& cū iſtud expugnarēt a cōſule Octauio pulſi fugātur: & cū primo impetu uinci poſſint. Cn. Pompei cōfirmati ſūt. mari9 tres colonias Antiū:Aritiā:Lauiniū expugnauit: Optimates cū ſpē nullā reſiſtēdi haberēt pigritia militum q̄ pugnare nolebāt corrupti recepti ſūt in urbē quatuor exercitus:quo9 duo inter Sertoriū &. C. Carbonē dati ſūt:ingreſſi urbē eā ferro & rapinis uaſtauerūt:multi nobiles cōtrariæ ptis a mario fuerūt occiſi:in primis Octaui9 cōſul:Antoni9 uir cōſularis:& eloquentiſſimus orator obtrūcat9 eſt:cui9 caput marii mēſis expoſitum fuit. L. Cæſaris oratoris caput roſtris ſuſpēſū eſt:tūc mari9 qa ſalutāti mario man9 cōtingere noluit:ipſo inſpectāte mario occiſus eſt Alii omnes itidem fecerūt:nā marius ſignum militib9 ſuis dederat:ut ſi aliquos nō ipſum ſalutantes uiderent:illos occiderēt:ſi uero ſalutarēt ipſū nō occiderēt. Numitori9 bebi9 ꝓ mediū fo9 lacerati carnificū uncis tracti ſūt:ipſe quoq3 qnt9 maxīus pōtifex ſcæuola. Hæc de mario dicēda erāt: ḡ ꝓ cōpationē oſtēdere

UVA. BHSC. IyR_055

uoluit mala inſtantia qualia fuere tẽpore marii & Syllæ quibus hæc non poſſent cõpari quæ Romæ geſta ſũt: a mario cũ latiũ oẽ motũ eſt & cõſules cõtra urbẽ acciti fuer. Theutonicos. qa primo theutõicos & cymbroſ uicit mariꝰ. Libycoſq3 triũphos. qa Iugurthã captiuũ in triũphũ duxit: q libyæ & Numidiæ rex erat. Limoſa. paluſtri. Vlua. herba quæ naſcitur in paludibꝰ q3. pro ideſt paludes declarat illud ſoli auidi. Stagna .i. paludes: nã ubi ſtagnũ: terra aquã illã haurit & ſtatim palꝰ efficitur Auidi ſoli .i. ſorbẽtis terræ. Laxe. exolubiles. Fortuna. quia fortuna uolebat tãtũſp ſeruari nicolumis mariꝰ q maloꝝ cã eſt. Mox uincula. tũc cũ Mariꝰ in carcerẽ & uincula cõiectꝰ. Exedere. qa ferrea uincula corrodere mẽbra. Senẽ .i. Mariũ. Catenatũ pedor .ſ. exedit. i. cõſũpſit. Senẽ. Mariũ: nam ſexaginta ãnos natꝰ erat. Lõgꝰ pedor. qa diu in carcere mãſit: iõ ĩmũditia & ſqualor illi ĩerat: pedor ꝓprie ẽ pedũ fætor: ſ3 generaliter ꝓ omni fetore ponitur. Cõſul & euerſa. Mariꝰ in carcerẽ cõiectuſ ẽ ubi ſqualore cõſeptꝰ cõſul' futurꝰ: deiñ in ſũma fœlicitate moriturꝰ uicta Roma. Pœnas ãte dabat .i. ãteq̃ ſcelera cõmitteret: pœnas ſceleꝝ dabat mariꝰ. Ante .ſ. ſcelera. Mors ipſa. p̃dicebat is q introducitur loqui a Lucano cõquerẽs ſtatũ ſuoꝝ tẽpoꝝ: mors cõparauit ipſa: milites quoꝝ ductor fuit Marius. Refugit uiꝝ .i. Mariũ: nã in minturniis paludibꝰ latuit: quẽ & hoſtis cymber occidere deterritꝰ eſt. Hoſti cõceſſa pote. i. uni ex cymbris cõceſſa ptãs occidẽdi Mariũ. Dirriguit. cõtractus & debilis factꝰ ẽ: qñ mariũ occidere uellet. Torpẽte. Lãguẽte manu: qa ferire nõ poterat mariũ: remiſit ferrũ: q̃obrẽ hoc fecerit dicit. Viderat. uidebat aut uidere exiſtimabat ĩmẽſam lucẽ Tenebroſo. qa luce illa oculi ſui ſũt tenebrati. Terribiq3 deos ſceleꝝ. q dii ſignificãt furias: vñ græce ερυννησ dñr dii q hñt utrũq3 ſexũ: ut Virgiliꝰ de Venere. Deſcẽdo hac iuuante deo. i. uenere: primo hac: deinde deo dicit: quia non diſcernitur ſexus in diis. Deos igitur ſceleꝝ. i. furias uidit: quæ ſũt tres Megera Teſiphone Alecto. Mariũq3 futuꝝ. non præſentem ſed futuꝝ non dicit qualis erat in carcere: ſed qualis eſſ & futurus:

UVA. BHSC. IyR_055

licet. Cõtingere. obtruncare colla Marii. Debet multas mortes. ideſt debitor eſt multarũ mortium: ſi in plurali dici poteſt: anteq̃ ipſe moriatur: ergo neceſſe eſt ut Marius ſit auctoritate multos occidendi anteq̃ moriatur. Legib9. ideſt fatis quæ ſũt ſeries cauſarum. Ante ſuam .ſ.mortem. Depone. o cymber. Vanum furorem. ideſt nihil nocituruꝫ: quia uanus tuus furor eſt cõtra Marium. Seruate ſenẽ. tamẽ ſatius eſt uobis o cymbri ut ſeruetis incolumẽ mariũ: qa ultor erit ueſtrorũ malorum qa multis cladib9 romã capietideo maloꝝ ueſtroꝝ fuiſſe ultor uidebitur. Si lib& ulciſci .ſ.uobis cymbris placet hĩe ultorem ſeruate marium. Deletæ gentis .ſ.ab ipſo mario cõſumptæ: qa Romani uos cõſumpſerũt bello: hic uero Romãos nõ nullis cladibus replebit. Non ille fauore. non eſt hic quocũqꝫ ſeruatus cõquerebatur & dicebat ita Marius ſe eſſe ſeruatũ nõ ut romæ fauerent numina: ſed quia romanis erant irati dii: ideo ſeruat9 eſt. Ille. marius. Fauore numinis. non quia dii Romanis fauerent ſeruauerunt mariũ: ſed quia irati erant. Protectus. defenſus. Superũ. pro ſupoꝝ. Vir ferus .ſ.marius ĩmitis & crudelis. Sufficiens fato. hic unus erat qui ſufficere poſſ& uolũtatibus deoꝝ q romã perdere cupiebãt. Idẽ .ſ.marius. Iniquo pellago. quaſi pellagus iniquũ appellauit q̃ nõ obruerit mariũ q cauſa maloꝝ fuit. q.d. æquius fuiſſ& q̃ illũ obrueret q̃ ſeruaret. Hoſtilem in terrã. quã aliquãdo bello ſubiugauit. i. Africã ubi Iugurthã uicit & in triũphũ duxit. Vacuis mapalib9. ideſt quæ ipſe uacua & deſerta feceratmapalia caſæ ſũt paſtorales. Nuda regna. nãqꝫ debellata africa deſertos agros fecerat. Nuda. ſpoliata ab ipſo mario. Triũphi Iugurthæ.de quo ipſe triũphauit. Pœnos preſſit cineres. i. ſepulchra & cadauera pœnorũ: quos ipſe occidit. Preſſit. calcauit. pœnos. numidaꝝ. Solacia fati. qa uiciſſim miſeria & ruina alteri9 cõſolabãtur: quia mari9 cõſolabatur ruina carthaginis: & miſeria marii carthago cõſolabatur marius: quia .ſ.cum uideret Carthaginem tantam urbẽ euerſã eſſe: pariter declarat illa ſolacia: & carthago euerſa & ipſe mari9 ad extremã miſeriã redactus eſt. Ignouere deis.

UVA. BHSC. IyR_055

nolo indignari dicebat marī9 ſi ego ad extremā miſeriā reduct9 ſum:cum uideam Carthaginem in tantam miſeriam redactam Et carthago dicit non iraſcor:cum uideam meum hoſtē ad hāc deſcēdiſſe calamitatem. Colligit iras libycas. ideſt iras quales habuit cum libyam bello ſubegit. Vt primuȝ. adhuc ſunt uerba illius qui a Lucano introducitur conqueri: & tempoꝝ ſuoꝝ miſeriam narrare quam comparat procellæ Marii: qui cū acci-tus eſſ& a Cinna in Italiam:cum cæteris urbem Romam cupit petere dicit ita hic Marī9 hoſtis prīæ iudicatus in Aphricā exul nauigauerat ubi tātiſper moratus eſt:ut ibi iraſ colligeret quod etiam nunc proſequitur dicens. Vt. pro poſtq̄. Fortuna .ſ. ſecunda quæ interea a Mario diſceſſerat: quæ cum primuȝ rediit Soluit ſeruilia ag. quia Cinna pulſus a collega ſuo Octauio cō ſule exercitum Appii Claudii corruptum in poteſtatem ſuā redegit:& Marium exulem cum cæteris exulibus ex Aphrica acciuit in Italiam. Exeruere. libauere & nudauere. Ergaſtula. cathenas:Ergaſtulum erat loc9 in carcere:ubi mittebātur ſerui fugitiui ut operas ſuas dominis abſoluerent: nam ἔργον opus στυλάω mitto quaſi ad opus mitto:ſed poſuit hic p cathēis. Manus .ſ.ſeruoꝝ. Ferro .ſ.ergaſtuli. Cōflato. ideſt cathenæ ergaſtuli cōflatæ ſunt ī enſes & gladios. Duas .ſ.Marii. Nulli. .ſ.ex bonis uiris:ſed nulli niſi ei qui fecerat uſum ſcelerū: ideſt nullus geſtabat ſigna Marii:niſi qui iam in malorum & ſcelerū conſuetudine uerſatus eſſ&. Nefas in caſtra. uel parricidium uel latrocinium uel proditiones. Proh fata. per exclamationē cōmiſeratur tempora illa: quibus a Mario capta eſt ciuitas Romana. Fata. ideſt o dii. Quis. non eſt interrogātis: ſed obſtu peſcentis eſt. Quis fuit ille dies. ideſt q̄ pernicioſus & letifer. Quo .ſ.die. Victor. contra Syllam. Corripuit mœnia. Nam ut dictum eſt quatuor exercitus:quorum duo dati ſunt Cneo Carboni:&.Q.Sertorio inuaſere Italiam: & prima ex pugnatione hoſtium ciuitatem Ro.dirripiunt: deinde ad Ianiculū ueniunt: ubi ab Octauio Conſule pulſi fugantur: Sed Marius iam tres colonias expugnabat: ſcilic& Lauinium Antium & Aritiā

UVA. BHSC. IyR_055

optimates uero qa ſpē amiſerāt poſſe reſiſtere tātis exercitib9: uel ſua uel pigritia militū pugnare uolebāt recepti ſūt in urbē: quam captam cædibus atq3 rapinis uaſtauere. Gradu.i.celeritate. Nobilitas cum ple.pe. qa nullis pcebant aduerſæ partis ciuibus:ſiue nobiles:ſiue ignobiles eſſent. Late. ſpacioſe uagatur enſis. Et a nullo.re.pct.fer. quia quicūq3 obuiam fierent oēs occidebantur. Stat cruor in templis. non proderant etiam templa illis: Nam mors erat ſicut apud nos : ut qui ad templa deorum confugerent tuti erant: ſed hoc tempore illis non proderant templa. Lubrica ſaxa. in quibus ſtrata erant pauimēta templorū. Madent .ſ.ſanguine. Nulli ſua profuit ætas. nulli conditioni:uel plebei:uel nobiles: uel mares an fœmine: an ſenes:ſiue iuuenes:ſiue pueri:an infantes fuiſſent.parcebāt . Piguit .i.non graue fuit militibus marianis occidere ſenes qui ad extremū diem uenerant. Præcipitaſſe. acceleraſſe. Annis uergentibus. declinantibus in ſenium &'decrepitam ætatem. Nō. .ſ.piguit occidere infantem:paulo ante natum quod eſt miſerrimum conditionis genus . Primo limine. primo ingreſſu: quia uix natus erat. Rumpere fata.na. ideſt parcas quæ nūc primo naſcebantur. Fata .i.fila pcarū: quia uix cœperant ducere fila parcæ. Crimine quo parui. cum cōmiſeratiōe dicit.i.quod crimen cōmiſerunt ipſi pueri: ut tam crudeliter occidi deberent. Sed ſatis eſt iam poſſe mori .i.ſufficiebat militibus Marii: q9 q paulo ante natus ſit:mori poterat . Sufficere. ſufficit q9 uiuit: ergo quia uiuit mori poteſt. Trahit .ſ.milites Marianos . Impetus furens. quia quocūq3 trahebat eos impetus furoris: eo ueniebant:ſiue nocens:ſiue innocens erat quēque occiderent. Ordine .i.nullo excœpto. Ignota ceruice .i.obtrūcabāt quos nūq cognouerāt. Dum uacua pudet ire manu . malebāt grati eſſe Mario:& ne ocioſus ille eſſ& alicui9 caput occiſi mario geſtabat. Vult9 re .i.capita reciſa. Igta ceruice. igti hoīs . Spes una ſalutis oſcula. nā hoc ſignū mari9 ſatellitib9 ſuis dederat: ut ſi aliquis:ſalutāti mariū: manū non iungeret Marius:ſtatim occideretur : ſi uero porrigeret : abſtineret ſe a morte illius.

UVA. BHSC. IyR_055

Vnde Ancharius qdã:quia manum Marius porrigere noluit:in ipſius cõſpectũ occiſus eſt.Hic.Q.Ancharius (ut refert Apianus)Mariũ in capitolio ſacra factuꝝ obſeruabat:ſperãs in ſacrificio inuẽtũ facile cõciliaturũ ſibi.Ille inchoato ſacrificio ingrediẽtẽ Anchariũ:eũq3 appellãtem: ab aſtantibus iuſſit interfici. Spes una .ſ.Romanis erat. Fixiſſe .i.porrexiſſe. Tremẽtia oſcula. pro ipſius tremẽtis. Pollute .ſ.ſanguine. Mille l3 gladii. Reprehẽdit eos qui tam effœminati fuerũt: ut uitã hoc modo redimerẽt oſculãdo manũ:& hoc dicit eriã ſi mille genera mortis ſubeũda eſſent:ſatius fuiſſet mori q̃ turpiter uiuere.ſ.oſculãdo manũ. Decorũ .ſ.erat.ſ.honeſtũ. Sic. ſ.oſculãdo manũ. Licet. q̃uis. Noua ſigna .i.inditia mortis : quæ indicant noua genera mortis. Mille gladii. mille genera mortis. Popul9 Roman9 uix ſæcula lõga decoꝝ: uix decẽbat & honeſtũ erat illis q hoc noĩe uiri digni ſunt appellãdi oſculãdo manũ cruẽtã: etiã ſi uita illa diuturna futura eſſ&: ſed cũ uicturi tãtiſper ſitis.ſ. dũ Sylla uictor redeat qui reliquias Marii trucidabit: q̃to min9 uobis fuit. honeſtũ manũ illã oſculari.Viris. qui uiri ſunt appellãdi nedũ honeſtũ eſſ&. Breue dedec9. quia nõ uita ſed ignominia appellatur.i.quia reditur9 eſt Sylla.qui oẽs illos iterficiet. Cui uacet. uacuũ ſit.q.d.tẽpus nõ dabitur:ſi quis uoluerit uulgi cadauera deflere:poſſum9 cõmemorar̃ quædã funera: ſed ſi oĩa dicere uoluerimus tẽpus nõ ſuppetit. Flere. ꝑ flẽdi. Bebi.eſt aduertẽdũ q̃ hic Lucanus cõfundit hiſtoriã hãc:nã dicit quoſdam occiſos fuiſſe a Mario qui cæſi fuerunt a Sylla:Nã hic Bebius nullo funere per manus eſt laniatus iubente Sylla:Sed alter fuit Bebi9: qui capta urbe a Mario occiſus fuit: ſed nõ per manus lacerat9 ut hic dicit:Nã ut dixim9 quẽdã numitorẽ & Bebiũ ꝑ forũ milites mariani uncis traxere carnificũ: ſed exiſtimo hoc feciſſe Lucanũ:nõ q̃ hiſtoriã ignoraret:ſed quia de cædibus Syllæ & Marii loquitur mixtim:ideo hiſtoriã & ordinẽ puertiſſe uidetur:tamen Publius Lentulus &.C.Nemiſtori9 Marcus Bebius:in uia deprehenſi trucidati ſunt ut oſtẽdit Apianus. Vix. ordo cõfuſus eſt. O Bebi. uix uacat flere tibi innumeras manus coronæ

UVA. BHSC. IyR_055

intercarpētis membra diſcerpſiſſe te o bebi. Vix .ſ.uacat flere uulgi funera:ne dum funera nobilium. Innumeras. innumerabiles manus. Diſcerpſiſſe mēbra. quia ſine ferro lacerati ſūt Intercarpētis. in medio carpentis:pticipiū ab intercarpo.pis. Mēbra. bebii. Aut .ſ.uacat flere. Te preſage maloꝝ. quia ſic diuinabat futura fata ſua:Antoni⁹ ideo preſage dixit: Nam hic Antoni⁹ uir cōſularis & clariſſim⁹ orator occiſus eſt & ꝑditus a quodā ſeruo eo tamē nolēte: Marcū.n.Antoniū (ut idē Apian⁹ docet)ad fūdū quēdā fugientē:agricola diligēter occuluerat:benigneq3 ſuſcepat:ſeruū deinde induſtriū in diuerſoriū ire iuſſerat ut uinū emeret:cauponi uero cur diligēti⁹ uinū poſceret in quirenti:cām inſuſurrauit auribus.Ille cū diſceſſiſſ&:propre ad mariū acceleras caupo:rem aperuit:qua percepta Mari⁹ lætitia geſtiēs accurrit:ueluti opam necis ei⁹ ſuſceptur⁹: retinētib⁹ eū amicis:Tribun⁹ militū ad id facin⁹ elect⁹:cæteros intra domuꝫ īmittit:quos Antoni⁹ dicēdi peritia ſuauiſſimis detinuit ſermonib⁹:multa uarie pieq3 elocut⁹: donec Tribun⁹ ipſe domū ingreſſus:milites intētos ad audiēdū mirat⁹:Antoniuꝫ peornate diſſerētē:adhuc interemit:caputq3 ad Mariuꝫ detulit:quod illi⁹ Marii menſis'appoſitū eſt.ſed audi gen⁹ crudelitatis in auditu3 nā dicitur Mariū manib⁹ caput illud ad ſe delatū uoluiſſe & cō tēplaſſe:& in cōuiuio ſuper mēſam tenuiſſe. Menſæ feſtæ .i.feſtiuæ ſ.Marii. Ora .i.caput. Laceris. pro laceratis: Canis .i. capillis:qa ꝑ crines caput ei⁹ trahebat:canis quia ſenior erat. Fimbria. miles fuit marii qui duos craſſos.i. patrē & filiū occidit in penatibus domoꝝ ſuoꝝ:& in mutuo alteꝝ alteri⁹ cōſpectu obtrūcauit:ideo craſſos in plurali dixit.ſ.patrē & filiū.Apianus tamē dicit ꝙ Craſſū cū filio una fugiētē: cū hoſtes illū inſequerētur:filiū prius occidere maluiſſe ipſe deinde ab inſequētibus occiſus eſt. Tribunitio tabo. Nā cū ſeptimū cōſulatū ſibi Mari⁹ & Cinna uſurpaſſent:ſtatim atq3 ſimul magiſtratū incæperūt:Liciniū tribunū plebis de ſaxo præcipitari iuſſerūt. Robora. aduerte auditor ut dixi:nā cōfundit hiſtoriā:nam quida3 dicūt robora.i.ſedilia:ſed non ita eſt.Nā & Vale.dicit de robore

e

UVA. BHSC. IyR_055

precipitatus est:nam erat locus in carcere qui robur appellabatur quo maleficiorꝝ genꝰ precipitabat̃: sic dictũ ꝙ ãte robusteis arcis.i.scriniis ex robore factis:nõ fortibꝰ arcis ĩduebãtur:deĩde precipitabãtur:hinc tracta est cõsuetudo de robore precipitatꝰ est.i.in loco illo:ita & hoc in loco Lucanꝰ intelligit. Dici tamen potest robora.i.rostra sanguine facto a tribuno militu3: de quo diximꝰ maduisse:obtrũcato Antonii capite:aut rostra maduisse sanguine Antonii:prætorꝝ ac cõsulũ quorꝝ capita in foro pro rostris appensa fuerũt:ut docet Apianꝰ. Scæuola. non a Mario seniore iussus est occidi:sed a minore mario.Hic autẽ.Q.Mutius scæuola pontifex maximꝰ fuit:q mortuo Mario seniore minoriis marii iussu uestales ductus ante aras occisus est. Neglectum. uilipensum:quia q̃uis pontifex esses:tamẽ religionẽ tuã cõtẽpserũt. Ante ipsum. ante templum deæ uestæ. Sed fessa senectꝰ. sed iam inquit senior erat:ut uix poss& sanguinẽ effũdere cum occideretur. Flãmisq3 pepercit. q̃a nec rogꝰ sanguĩe illiꝰ extinctus est. Sed melior .s.fortuna. Septimus ãnus. q̃a septies consul fuit:& septimo renũtiauit cõsolatui cum Cinna. Modus uitæ. in septĩo cõsolatu mortuꝰ ẽ. Oĩa passo.q.p.f.po. quia nũc aduersa:nunc secũda fortuna illum comitata fuerat: nam hostis patriæ iudicatus Marius in exiliũ iuit:& minturnis in carcerem coniectus. Quæ melior .s.quia triumphauit de Iugurtha de Cymbris de Teutonibꝰ:& cõsul factus ultus est iniuriam suam. Mersoq3 hõi .i.Mario qui oĩa impleuerat quæ fata de illo iudicauerant futura.Finis igitur hic fuit uitæ Marii. Fata. quia omnia impleuerat a fatis prædicta: na3 cum adhuc impubesceret Marius & in agro moram ageret:perhibent illu3 uestibus excepisse nidum ab aquilla delatu3:in quo septẽ pulli ferebantur:cum uero domum uenisset una cum hoc nido pentes admirati quæsiuerũt a uatibus:quid illud portenderẽt: Responderunt hunc hominem septies summũ magistratum cum imperio consecuturum:ergo fata parauerunt. Iam quot. Hic nescio quis qui a poeta loqui introducitur ꝑgit narrare cladem ciuiũ Romanorꝝ:quæ fuit bello ciuili:quod inter Mariũ & Syllã

UVA. BHSC. IyR_055

geſtū eſt Marius quidē ſenior īnūmerabiliū cladiū aliaꝝ ſuper alias auctor exitit Romāis:ſed iunior qui patri ſucceſſit: haud puā calamitatē urbi Romæ intulit:cuꝫ Sylla ſubacto Mitridate Romam fortior rediit:idqꝫ cū Marius ſenior audiſſ&:cū iā ætate cōfect9 eſſ&:ptim dolore:ptim ſenectute:diē ſuum obiit.Marius itaqꝫ ſenior cū uideret ſe nō poſſe urbē aduerſus tātū exercitum Syllæ defendere:ut tamen interea ulciſceretur inimicos ſuos ex ipſo ſenatum elegi iuſſit quoſdam quos in carcerem cō iecerat:& ſingulos eductos iugulandos mittebat ad marium iuniorem:deinde cum ex urbe egreſſus eſſet in Sanniū profugit: & Lamponiū & Theleſinū duces Samnitū ad auxiliū Marii iunioris cōuocauit:atrocius Pyrrho & Hānibale Etruriaꝫ omnem atqꝫ campaniā depopulati ſunt:iam Sylla ad urbē applicabat: dū omnes copiæ ueniſſent ad ſacriportū & ad colinā portā concurrerunt:ibi ſeptuaginta millia hominū & āpli9 Sylla occidit. Cecidere. pro ceciderūt. Sacriportū. eſt themeſis: & eſt locus nō procul a preneſte urbe. Hinc. vꝫ ad ſacriportū erat Marius Illinc. vꝫ ad portā colinā Lampoui9 & Theleſin9 oppreſſi ſunt Sānitū duces:& ſeptē milia ibi cōcidit Sylla:unde in magno diſcrimine fuit impiū Ro.ne ſubacti Ro.regerētur a Samnitib9:qātea a Romanis uicti fuerāt.Marius illius clarioriſ marii affinis atqꝫ cognatus:ut inquit Apian9:cū ad ſacriportum ueniſſet:copias in prælīū educit: acriterqꝫ ab eo pugnatū uigeſimū nūdū egreſſus ānū:ſiniſtra acie inclināte:ꝙnqꝫ peditū cohortes: duæ equitū:non expectata alioꝝ cōuerſiōe:arreptis ſignis ad Syllaꝫ cōfugerūt:at tū primo Mario cladis origo emerſit:interfectiſqꝫ plurimis:reliqui preneſte fuga contendere. Quot cateruis. q. d. innumeras:& hoc fuit cū Lampoui9 & Theleſin9 iuncti pyrrho Etruriā & cāpaniam depopulati ſunt: cum ad urbē ueniſſēt apud portā colinā:unde in magno diſcrimine fuerūt Romani: ſed Sylla diuiſo exercitu mariū ad ſacriportū:una Lamponium & Theleſinum uicit. Caput mundi .i.Roma. Tranſlata locuꝫ. quia in periculo fuit:ne imperiū Romanū tranſferretur ad Samnites. Romanaqꝫ ſamnis.i. ſamniis populis ſperauit maiorem

UVA. BHSC. IyR_055

uictoriam ſe conſequi tẽpore Syllæ:q̃ apud furcas caudinas cõ ſecut⁹ fuerit:tãgit hiſtoriã Caius Victuri⁹ & Spuri⁹ poſthumi⁹ conſules Romani:cũ ducerent exercitũ:cuius multi occiſi ſunt aduerſus Samnites q̃ Luceriã ſociã urbi populi Romani obſide bant.Duæ uiæ erant:una breuior:ſed circũdata collib⁹ ac ſaltibus:& per fauces duas ingredi oportebat.Altera uero latior & longior erat:ſed qa res celeritate indigebat:miſerũt Romani exploratoreſ ad Samnites:ſed Sãnites rati id quod futuꝝ erat ſub habitu paſtorali miſerũt exploratores Romanis cũ gregibus & armentis.Romani ſtatim ut hæc uidẽt greges & armenta dirripiũt paſtores captiuos ad Impatorẽ ducũt: cõſules quærunt de cõditione Samnitũ:paſtores reſpõderũt:Sãnites omnes occupatos eſſe circa Luceriæ ruinã ut eã capent:quod romani credentes ſtatim ingreſſi ſunt fauces uiæ breuioris:uix ingreſſi ſũt cũ clamor exortus ſignificauit romanos hoſtib⁹ eſſe circũdatos:ut nullo modo exire poſſẽt:tãdẽ cũ fruſtra tẽtaſſent exire in collocutionẽ hoſtes uenerũt.Pontius uero Sãnitũ dux cuꝫ noluiſſ& cõſilio parere patris ſui q̃ iuſſerat filio ut oẽs romanos interfice ret:aut dimitteret debilitatæ ſunt uires ro.ut nullũ ante belluꝫ timuiſſent:quib⁹ inſidiis ſubiugũ miſſi ſunt oẽs romani cũ maximo dedecore & clade ab illo pontio:& cũ magna uictoria Sãnitũ. Poteſtas re. ideſt impiũ ro. Romanaq3 ſamnis .i.ſupra quã fuere clades romanoꝝ apud furcas caudinas cuꝫ conſules romani Luceriæ obſceſſæ ſuccurrere uellẽt. Hæc hiſtoria apud .T.Liuium ab urbe condita. Sperauit. nã ſamnites ob hãc cladeꝫ ſperauerũt poti⁹ ro.imperiũ ſe cõſequi poſſe:q̃ tũc cũ exercitũ ro.clauſum inter anguſtias caudinas tenuere. Caudinas. a caudio oppido quod haud procul inde fuit. Sylla quoq3 imẽ ſis. Sylla quoq3 acceſſit Mario q̃ clades romãoꝝ auger&: quas Marius ſenior & iunior intulerat. Vltor .i.ut ptes cõtrariæ.ſ. ſyllanæ ulciſcerẽtur clades a Mario illatas:ipſe quoq3 ſtragem fecit. Reſtabat. ſupererat urbi. Exiguũ. q̃uis exiguũ eſſ&:tamen ille fuit ultor. Dũq3 minus. dũq3 recidere uult id ciuium quod corruptũ erat: recidit etiã quod ſanũ erat:Trãſlatio ſũpta

UVA. BHSC. IyR_055

a medico qui cū putridū ulcus incidere uult: periculuʒ iminet: ne cū putrido ſanū amputet: quod feciſſe dicit Syllā ſupra modū. Qua morbi. vʒ ea parte qua ira impellebat militū aīos: ea ſecuti ſunt: ut occiderēt Marianos omnes: nā Sylla cuʒ occidēdi nullꝰ modꝰ eſſet catullꝰ ex intimis amicis eius. Et qs inqt finis erit cædis: nūdū enim quoſ occidi uelis ſtatuiſti: & quos ſeruari uis: tū Sylla nūdū cōſtituit: dicit ergo quos occidi uisꝰ faciā inqt ſylla: & ſtatim octingentos ciues romanos proſcripſit: tū demū ſenatꝰ tacuit: tū ſylla duo talēta dedit illi q̄ ſcriptos occideret: q̄ autē iniuſtiſſimū erat ex eoꝝ bonis q̄ occidebātur ærrariū fecit Senatores quadraginta equites mille & ſexcētos ad mortē condēnauit teſte apiano: hic.n.romanoꝝ primꝰ inuētꝰ eſt: q̄ morte mulctaret deſcripſit & præmia interfectoribus: iudicia his q̄ accuſarent: & ſupplicia occulētibꝰ inſup aſcripſit: nulli inimicorū ad extremū uſqʒ ſuppliciū pepercit: ueꝝ prætores: quæſtores: tribunos & quoſcūqʒ alios qui cū hoſtibꝰ ſimul quidpiā egiſſēt ſūmis pœnis affecit: dicit ergo ante ſyllæ cōſtitutionē nocentes ſimul & innocentes periiſſe. Periere nocētes. anteq̄ nocentes perirent: cōſumpti ſunt prius innocentes omnes. Soli nocētes. occiſis nocētibꝰ: inocētes ſupererāt: & demū in inocētes ſæuitū eſt: unde aliqua utilitas ſperariinō poſſ&: unde quidam. Q. au reliūs ciuis Romanus mediocris conditionis uir qui nec dicto nec facto neutrā læſerat ptem: cū in forū ueniſſ&: uidit nomen ſuū in tabella proſcriptū: Hey mihi tūc dixit prædia mea in albano me pſequūtur vʒ q̄ propter agros ſuos in albano poſitos ꝓſcriptꝰ erat: unde uix hæc uerba dixerat: cū ſtatim interfectores affuere qui ipſum in foro ſtatim obtrūcarūt. Tūc data. qa occidētibꝰ decreta ſunt duo talenta: ſiue ſeruus dominū: ſiue filiꝰ patrē ecōtra occideret. Reſolutaqʒ re.fre .i. prohibitōe legū Ruit .f. præceps. Non uni cūcta dabantur. ſed ſibi quiſqʒ dirri piebat. Fecit nefas. q̄a occidit illos: quoſ uoluit: q̄a uictor ſylla iuſſerat. Nam infandū dñi. quia decretū eſt præmiū ſeruis: ſi dominū ſuū occiderēt: fratri frēʒ: filiꝰ p̄rem. Certatū eſt. vʒ q̄a filii certabāt inter ſe uter prior occideret patrē. In fratrem. q̄a

UVA. BHSC. IyR_055

frater a fratre occiſus eſt. Buſta repleta fuga .i.fugientib9 ple na ſunt ſepulchra. Permixtaq3 uiua ſe. ideo qa uiua corpora latebant in ſepulchris. Latebræ ferarꝝ. Tanta multitudo fugi entiū erat:ut illā cubilia ferarꝝ cape nō poſſēt. Hic laqueo fau ces. cū aliter mortē fugere nō poſſēt ſe occidebāt ne occiderēt: & ſe ſuſpēdebāt laqueiſ. Hic ſe præcipiti: aliqſ ſe de altiori pte ediū præcipitē dabat. Iaculat9 .ſ.de ſūma pte. Præcipiti.pno. Morteſq3 cr.ui.ra.ſuas. ꝯqa fati9 ducebāt eſſe ſibi ipſis inferre mortē:q̄ in ptātē hoſtiū uenire. Hic robora buſti. alter ſibi re gū ſtruebat ut ſe in eū iniceret. Buſti. ſepulchri. Deſilit inflā mas .i.cū uix ſe iugulaſſet ſuperiniciebat ſe rogo. Et dū l3 .i. anteq̄ occidi iuſſus ſit a Sylla: uel cū ſupeſſet aliqd ſanguinis. Colla ducū. ut Marii & cinnæ tælo ſupīpoſita p urbē geſtabāt. Medio cōge.fo. qa roſtris imponebāt. Illic. in foro. Cog̃ſcit. in foro cognitū erat qcqd ſcelerū cōmiſerāt & non corpora:ſed capita cæſorꝝ in foro cognoſcebātur ſuſpēſa. Nō tracia. p ſimi litudinē oſtēdit crudelitatē qua uſi ſunt Syllani cōtra Ro.ciues: dicit g̃ nō plura capita hominū:nec corpora in præſepibus dio medis Regis Traciæ occiſa fuiſſe ab equab9 ſuis quæ humanis carnib9 ueſcebātur:Et nō plura cadauera cæſorꝝ fuerūt appēſa poſtib9 Anthei gigātis:uel ad Aulā Regis enomai in ueſtibulo: q̄ capita romanorꝝ in foro pēdebāt. Nō tātū .ſ.cæſorꝝ. Tyrāni biſtonii .diomedis regis Traciæ:nā biſtonia ps ē traciæ. Libyæ nec libyæ.ſ.uidit tātū cæſorū hominū. Antheus. gigas fuit:q̄ e terra nat9 dicitur:quaſi gigenius.i.terra genitus:hic hoſpites quicūq3 per libyā trāſirēt ad luc̄ta inuitabat & uic̄tos occidebat quorꝝ capita poſtib9 ſuis ſuſpēdebat ut cæteroſ terreret:cū aūt hercules ueniſſet ꝓuocat9 ab illo nō recuſauit luc̄tari: dū inter ſe luc̄tātur:gigas ille uirib9 nō ualēs ſpōte humi cadere cœpit: & ſtatim a matre ſua.i.terra reſūptis uirib9 fortior herculi uide batur:unde admirat9 hercules cœpit diligēti9 cōſiderare qd nā illud eſſ& q̄ caderet:tūc intellexit ipſū a terra fortiorē fieri:qua propter illu3 ſublimē ſuſtinuit:& pectori ſuo lacertis aſtrinxit: donec ipſu3 expirare coegit.Ille uero pſtrat9 humi corpore ſuo

UVA. BHSC. IyR_055

lōgiſſimo planitiē illā oēm occūpauit. Hæc gſæcia. alia fabula Oenomaus Rex Pyſæ filiā habuit hippodamiā pulcherrimam: quā matrionio diſpōſare uolebat hac lege: ut qcūq3 eā in curſu uinceret illa potiretur in matrimonio: ad hāc plures forma puellæ capti cū incertamē ueniſſent uicti ſūt: & corpora cæſo9 iu uenū ī aula œnomai ſuſpēſa ſunt: ut cæteri pterrerētur: pelops tādē abiit: & corrupto mirtyllo auriga puella potit9 ē ⁊c: dicit g nō plura capita in aula œnomai fuiſſe ſuſpēſa q̄ ī roſtra populi romani pēdebāt. Aulea pyſea .i. œnomai regis pyſæ. Cū iam tale. ſed cū inq̄t hic diu ſtetiſſent ſuſpenſa: tādē remiſſa ira data eſt ptās unicuiq3 cognoſcēdi ſuos. Fluūt. pro fluxerūt: præſens pro præterito. Illa corpora .ſ. cōfuſa: qa ſanie fluxere capita. Confuſa. qa nō cognoſcebātur. Notas. ſigna & inditia. Pauido ſub eo. fur. adhuc metuebāt: q̄uis ira nō nihil extincta eſſet. Subducit .i. clam ſubripit. Meq3 ipſū. fingit hoc poeta dici ab eo quē ipſe loqui introducit q̄ uix caput fratris ſui dicit cognouiſſe: q̄ alio9 miſerias deflereret. Imponere flā .i. cremare Luſtraſſe. circuiſſe. Pacis ſyllanæ. pacē appellat fine3 cædis. Fratris. caput. Perq3 oēs trūcos. caput ipſū aptabā ceruici cæſorū: donec inueni corpus fratris mei. Quid ſanguine. genera liter dixerat ille q̄ introducitur a poeta cædē paſſim in urbe factam: nūc ſpecialiter noīat nō nullos q̄ crudeliter occiſi fuerūt: inter quos Mariū iuniorē ducis ipſi9 fratrē: quē Mariū dicit iubente Sylla ad ſepulchrū Catuli tractū fuiſſe: & ibi tanq̄ uictīa occiſū mēbratimq3 laniatū fuiſſe. Cōfūdit hiſtoriā: nā Mari9 iunior preneſte obſeſſus a lucretio Affella Syllanarū ptium uiro cū p cuniculū tētaret euadere: oīa ſepta intelligēs cū Theleſino fugæ comite: ſtricto utrinq3 gladio cōcurrit: quē cum occidiſſet ſautius ipſe impetrauit a ſeruo ut ſe occideret: fuit & Mari9 ſenatorii ordinis uir: quē extinxit Sylla crūrib9 brachiiſq3 fractis: aurib9 præfectiſ: & oculis effoſis apud Catuli ſepulchr9: aliq̄diu ſeruatū: ut p ſingula mēbra moriretur: de hoc Mario intelligēdū eſt. Inferias ap. piacula. Catuli. hic eſt catulus: quē cum Mari9 occidi iuſſiſſet: orātib9 amicis ut ueniam daret: nil aliud

e q̄

UVA. BHSC. IyR_055

reſpõdit Mari9:mori oportet:q̃ cũ ſenſiſſet Mariũ impetũ3 in ſe facere cubiculo quodã incluſus ardẽtẽ carbonẽ hauſt9 cõtume liã hoſtis aufugit:nũc ergo Sylla quaſi placare uell& catuli manes:quẽ marius ſenior occidi iuſſerat.Mariũ ducis ipſi9 fratre3 ad ſepulchrũ catuli trahi iuſſit:ut ibi tanq̃ uictima īmolaretur. Mari9 .ſ.iunior frater. Pendit p pepẽdit:præſens p præterito. Nolẽtibuſ umbris. quaſi tantã crudelitatẽ nec umbræ catuli q̃ iuſſus fuerat occidi a patre ſeniore mario laudabant. Vmbris. Catuli. Non fan. nõ dicẽda deteſtãda. Piacula. purgamenta declarat illas inferias. Inexpleto buſto. nõ ſaciato:quia ſaciari nõ poterat Sylla cæde hui9 adoleſcẽtis Marii.Vidim9 q̃ a poeta ītroducitur loq̃:dicit hos ætate ſua uidiſſe. Aequataq3 uulnera mẽbris. q̃a quot mẽbra erãt tot uulnera in ei9 corpore conſpiciebãtur. Corpore cæſo. q̃uis eſſet interciſus uiuebat tamẽ:cũ uitalia læſa nõ eſſent:nã ſingulis articulis iuſſit eũ incidi Sylla: iuſſitq3 oculos poſt oĩa mẽbra effodi,ut ſui corporis laceratiõe3 uideret. Letale. mortiferũ. Datũ animæ. q̃a uitalia læſa non erant. Morẽq3 nefande. in auditum crudelitatis genuſ ſcilicet parcere morti peuntis:quia cum periſbat mori tamen poterat. Morem ſæuitiæ. ideſt conſuetudinem crudelitatis. Auulſus. deſcribit quomodo interciſus fuerit. Palpitat lin. ideſt mouetur. Muto. quia mouebatur lingua:tamen uocem emittere non porerat. Hic. ideſt alius ex ſatellitibus Syllæ. Ille. alter. Euoluit orbes. ideſt oculos poſtremo euulſos. Lumina. oculos. Spectatis membris. ideſt poſtquam membra uidit tũ oculos effodi iuſſit. Vix erat illa fides . ideſt uix credi poſſ& tam crudele facin9:videlic& unum caput accepiſſe tot pœnas quot membra in uno corpore ſunt. Sic molle. per ſimilem oſtendit quomodo laniatus erat Marius corpore toto.Non aliter inquit q̃ molles quæ de monte uel ſaxo uel tectis ceciderit in corpus alicuius & ipſum confregerit:ita erant minuta membra Marii: aut certe erat talis quale eſt cadauer in undis maris iactatum: tandem a piſcibus laniatum in littus iacitur. Miſcentur. con-

UVA. BHSC. IyR_055

funduntur. Mole. grauitate. Ruinæ. montis uel ſaxi: uel tecti. Fracta. ſcilic& membra. Nec magis. & etiam Marius ita deformis erat interciſis membris: ſicut cadauera a piſcibus laniata. Quid perdere fructum. miror q; hoc fecerit Sylla uel ſatellites Syllæ: tamen perdiderunt fructum: quia deformauerũt membra ſui inimici: ut Sylla inimicu3 ſuum Mariũ cognoſcere non poſſ&: quem ſi cognouiſſet gratius fuiſſ& Syllæ. Iuuit .ſ. Satellites Syllæ. Perdere fructu3. quia nihilo magis cognouit eum Sylla q̃ ſi alterius ciuis corpus eſſ&. Agnoſcendus erat. non ita deformis eſſe debebat: ut cædes inimici eſſet grata ſyllæ cum finem cognouiſſ&. Oſtenſaq3 cædes. ſcilicet Marii Syllæ cædem oſtendebant. Vidit fortunam. nobiliſſimæ Italiæ ciuitates: ſcilic& Spoletum Samium & præneſte ſub corona bona ſua uenierunt: quia trucidati fuerunt omnes: unde præneſte ue tuſtiſſimum oppidum expugnatum & captum ciuitas dicta eſt eodem tempore: poſtquam omnes uenierunt bona ſua ſub corona. Vidit col.en.recep. quæ crudelis mors fuit: & fortuna dicit: quia ut inquit Strabo. hab& præneſte fortunæ templum illuſtre: unde certa eduntur oracula. Cum. pro quando. Vidit colo. cunctos. appo. populum pereuntem tempore unius mortis: Nam publica uilla in campo martio erat: Nam domus omnes extra mœnia ſunt appellatæ uillæ: quia ibi plerũque aliquid cum populo agebatur: ſi ſuperueniret hymber ſe in uillam illam recipiebat: ut tecti eſſent: & illud uillicum officium appellabatur: in qua uilla quatuor millia deditorum inermium ciuium Romanorum Sylla iuſſit interfici. Fortuna prænestina. quia Sylla tria millia prænestinorum nobilium municipia ſub corona uenundari iuſſit: & eos deinde ad unum iuſſit interfici: ſcilic& Spoletum Samium: & Præneſte in uilla publica in campo Martio: uilla appellabatur: quod extra mœnia erat publica: quia populus Romanus eam ædificari fecerat: ut ſi quando hymber ſubitus

UVA. BHSC. IyR_055

ſupueniret eo cōfugerēt in hac uilla quatuor millia Sylla iuſſit interfici; tunc in ſenatu clamor ingens exortus eſt: tunc Sylla inquit non admiramini: q̄ non nulli praui caſtigantur: quare quieſcite & uerba mea aduertite. Ouilia. appellauit ſepta illi⁹ dom⁹ publicæ: ubi hos iuſſit interfici. Hāc uero hiſtoriā apian⁹ ita refert: dicit. n. q̄ Lucreti⁹ affella preneſte recepta: ſenatores oēs qui cū Mario ea in urbe geſſiſſent bellū: pti3 interfecit: pti3 in uincula coniecit: quos Sylla ſubinde adueniēs neci tradidit: iuſſitq3 ex preneſte ſine armis in cāpum prodire oēs q̄ in urbe moram duxiſſent: Ex his quoſcūq3 ſibi utiles: paucos tamen e cæteris elegit: reliquos in tres p̄tes ab inuicē diſtinxit: Romāos Sānites & Preneſtinos: cum diuiſi forent Romanis in primis p̄ præconē ānūciat: quoniā morte digna p̄petraſſent: Venia3 illis elargiri: reliquos confodi iuſſit: mulieri⁹ eorūq3 filiis libere abire p̄miſit: ac ciuitatē diripuit hoſtiliter: opi⁹ q̄dē refertā maxis in hūc igitur modū preneſte capitur. Populū p̄euntem tēpore mortis uni⁹. ſubaudi fortuna uidit populū preneſtinū mori in tanto ſpacio q̄to ſol⁹ homo periret: nā oēs ferme eodē momēto interfecti ſunt. Vni⁹ .ſ. hominis nō uni⁹ mortis. Tot ſimul in feſto: hoc dicit uel peſtilentia uel fame uel bello: tot iuuenes ſi mul periere? ſed uno tempore tātā fuiſſe multitudinē dānatam nūq̄ auditū eſt: ſicut Sylla nūc iuſſit eos interfici. Occūbere le to .i. mori. Fame. q̄ fame multi iuuuenes periere. Pellagiq3 furor. ut naufragio. Subitæ ruinæ. ut tectoꝝ. Cœliq3 lues .i. peſtilētia. Clades bellica. q̄ bello multi periere. Clades. ſan guinis. Pœna .ſ. q̄ tot dānati occiderētur nūq̄ auditū eſt. Vix agmina uulgi. tanta multitudo cæſorū marianoꝝ erat ut cade rent: ſeq3 ſine labore ſatellitū necaret: ideo nō opus erat gladiis ſatellitū. Vix mouere man⁹. nā cadentes inter ſe cōcidebant. Immiſſa mor. q̄ mors fūrē uidebatur inter eos: cū ali⁹ ſuper alium iaceret. Per acta cede .i. occaſione. Procūbunt. anteq̄ morirētur: mœtu cōcidebāt. Dubia ceruice. q̄ īcertū erat an mortui an uiui eſſēt. Strages p̄mit. q̄ ali⁹ ſup̄ aliū cumulaba tur. pagūtq3 ca. p̄tē cædis. q̄ mōtui uiuos occidebāt cadēdos

UVA. BHSC. IyR_055

ſup eos. Partē .ſ.eorꝝ q mortui nō erāt:declarat. Graues trūci .i.grauitas illorꝝ trūcorꝝ. Ellidūt. ſuffocāt: ut elliſos oculos.i. oppreſſos dicim⁹. Intrepid⁹. Sylla ī ſuggeſto cōſedebat oīa cō ſpectans tanq̄ ſi ad ſpectaculū cōſtitiſſet. Securus. ſine cura. Alto. in ſuggeſto. Nō piguit. nō graue fuit Syllæ. Congeſta. oīa cadauera ſyllana recepit. Gurges tyren⁹ .i.tiberis tuſcus: q ptim ut inqt Strabo p Etruriā excurrit:deinceps ipſaꝫ diſterminās:primū qdē ab ea diuidit umbriā:poſtea uero Sabinos & latinos:Romæ ad litt⁹ uſqꝫ finitimos ex Apēninis autē mōtib⁹ Tiberis effluit:igitur omnia cadauera cæſorꝝ iuſſit p influenteꝫ tyberini cōnicī:ita & egerat Mari⁹:nā ut inqt Apianus:iuſſerat ne corpora humarētur:ſed fluuio īmergerēt. Cōgeſta. cumulata. Syllana cadauera .i.quæ a ſylla cæſa ſunt. In fluuiū primi cecidere. hoc dicit q pri⁹ iactati fuerūt trahuntur ad mare: ſed ultimi in fluuiū minime cadere poſſūt ob tātā cæſorꝝ ſtragē Primi. cōiecti in flu. In corpora .ſ.cecidere. Præcipites rates. qa cū naues magno uento & remorꝝ impulſu agitarētur: tamē tāta uis cadauerū erat ut tenerēt. Præcipites. uelocē.ſ.remis & uētis impulſæ. Interrupt⁹. ītercluſus. Vnda ſequēs .i.quæ ſequebatur interrupta eſt mole cæſorꝝ corporū. Stetit. multitudine cadauerū unda detinebatur. Prior ānis. prima ps ānis deſcēdit ī mare:ultima cadere nō poterat: qa detinebatur aqua mole cæſorꝝ. Ad molē ſtetit unda .i.aqua retēta eſt a mole cadauerū. Vis alti ſanguinis. abūdātia ſāguinis traxit cadauera in mare. Effuſa .ſ.ſanguinis uis per omnē cāpū: ruēſqꝫ in fluuiū:adiuuit aquarū iter. Nec alue⁹. ſpaciū quod ē iter aquā & ripā. Redeūt cada.cā. emittūt corpora in terrā: quæ cœpūt a terra. Vix eluctat⁹ .ſ.fluuius repugnās in undas ſuas quas uehit e Tuſcia diuidit æquor cū in ſpſiōe ſanguinis: hoc ē tāta fuit ſāguīs abūdātia:ut ſuffocatis ūdis flumīs in mare ꝓrūpēs illi colorē īpōebat purpureū. His ne. ſylla.n.reip.Ro.ſal⁹ uocabatur:cū p rep.pugnaret: ſed nūc tāta prædit⁹ fuit crudelitate ut hoc noīe dign⁹ nō uideat. Inqt ita ſenex iſte meruit ne ſalus rerū uocari Sylla. His .i.ꝓpter hæc facta?q.d.minime. Fœlix.

UVA. BHSC. IyR_055

Sylla in fortuna fœlix dict9:cum puulus a nutrice ferretur mu lier obuia.Salue inqt puer tibi & reip.tuæ fœlix:& ſtatum quæ ſita quæ hoc dixiſſet nō potuit iueniri:alludit poeta dicēs fœlix Apian9 tamē ait imagines Syllæ ex auro equestrem ante roſtra collocatā fuiſſe:inſcriptūq3 fuiſſe Cornelio Syllæ impatori fortunato:ſic enim illū adulatores in hoſtes fœliciter pugnantem appellare conſueuiſſe:quæ adulatio ſtabile tādē nome obtinuit refert itē nōnulla legiſſe in qb9 ſylla ex decreto uenuſtū appellari ſe uoluit: quod nō longe a fœlici & fauſto differre uidetur: Cornelīū quoq3 ſeipſum ultro nominaſſe.meruit ne uocari fœlix9certe nō:Sylla ſe in omnib9 fœlicē uocari uoluit.Vnde filio ſuo fauſtū Syllā nomē impoſuit. Tumulū. ſubaudi meruit in campo martio ubi in quadam magnifica ſepultura cōdit9 fuit. Hæc rurſus. reuertitur ad ꝓpoſitū:& oſtendit maiora eſſe quæ timent Romani:q̄ ea quæ olim Sylla intulit. Patiētia. male dicūt aliq ꝙ pticipia uerboꝝ deponētiū in dus non inueniūtur. Hoc ordine. qualis fuit Syllan9:talis erat pōpeian9 & cæſarianus ordo eūdi in bellū. Hic exitus. finis erit hui9 belli futuri: ut tot occidēdi inter Cæſarē & Pom:quot fuerūt occiſi inter Syllam & Mariū. Grauiora. quoniā illi pugnabāt cā uindictæ ſed Cæſar & Pom.martē collaturi ut ro.potiātur impio. Multū humani. maior pars humāi generis cōgregatur in prælia maiori dāno q̄ fuit illud ſyllanū. Maxīa merces belloꝝ. prima expoſitio:hāc enim Sylla mercedē maximā belloꝝ arbitrabatur: cum Roma recepta foret Marianis factis exulib9:alia expoſitio. Maxima erat merces Marianis exulib9 ut Romā redimerēt a Syllanis:& ecōuerſo ſylla faciebat. Maximā. ſup oēm mercedē: ſed Pom.ac Cæſar nō cōtētabātur hac mercede: qm maiorē affectabāt.ſ.ſeruitutē romanā. Hos alio fortuna uocas. o fortuna tu uocas hos duces ultra mercedē mittendi ptes aduerſas in exilium. Olim. aliquando concurrent Pompeius & Cæſar potiūdi impii gratia. Cōtent9 .ſ.eo quo fuit Sylla. Sic mœſta. īponit finē orationi ſenili: Senex.n.præteritæ memor calamitatis futurā romāoꝝ miſeriā lugebat. At nō. quædā Romæ præcla

UVA. BHSC. IyR_055

ra fuit familia Portia nuncupata: quæ a Tuſculo oppido traxit originē decora fuit duob9 claris uiris.ſ.cenſorino & uticenſi ca tonibus.Hui9 uticenſis Catonis ſoror Seruilia noīe Iunio Bruto nupſit:de qua hic brutus editus:præclarā mulierē Portiā Cato nis filiam in uxorem accepit.Igitur & nepos & gener erat Cato nis:ad quē ſuā factur9 eſt orationē.Cū enim tota ciuitas eſſ& ī tremore ſolus brutus ſine timore uidebatur:quoniam erat ma gnanimus:ideo auctor magnanimi Bruti dixit. Terror. eſt in agente:utputa in bellis tremor in patiēte. Et pars. ſubaudi nō erat ps populi lugentis in tanta formidine rey. Mot9 pauidi. ideſt qui homines pauidos efficit. Paraſis helice. legiur apud Homerū atq3 Ouidiū quādā adoleſcētulā caliſtonē dictā:iuno nis inſtinctu in urſam fuiſſe cōuerſam:quā ut aiūt in polum ar cticū trāſtulit:quæ paraſis dicta eſt a Paraſia ciuitate Archadiæ de qua fuit oriūda uocabatur etiam helice ait itaq3 ꝙ urſa iā fle xerat curſus ſuos:quādo brut9 ſe domū catonis cōtulit. Atria. ptem pro toto. Non ampla. quoniā neque libidini:neq3 lautæ uitæ cato ſtoicus dedit9 fuit. Cognati catonis. diximus brutū catonis nepotē & geney extitiſſe. Publica facta. de ſtatu ciui tatis cogitātē inuenit catonē.Virū enim cōſilii tota nō oportet dormire nocte:ut ait homerus. Cūctis timētē. cunctoy gratia timore afficiebatur. Omnibus expulſæ. hæc oratio in delibera tiuo genere cōſtituta habet honeſtatē: quoniā illud laudib9 ꝓ ſequitur:quod ab omni uiro laudari deberet:ſuadet enim cato nem remanere domi a bellis ciuilib9 abſolutu3: quod officium ſuaſionis eſt boni uiri. Sola fides. o cato ſol9 es refugiū uirtu tiſ ab omnib9 aliſ remotæ aperte eſt exordiū:nā captat beniuo lētiā ab auditore:oſtēdēdo rē eius magnificā. Fortuna. ſiue ꝓ ſpera:ſiue aduerſa nūq̄ uirtute tibi excutiet:hoc eſt null9 reru3 tibi uirtutem auferre poterit:fortuna eſt rei incertus euentus euēt9 alias ſtatū ſignificat. Nāq3 alii. arguit ab honeſto ut cæ ſarem aut Pompeium non ſequatur:ut alii faciunt imperiti. In cōcuſſa ueſtigia tenēs .i.firma ueſtigia tenēs in uirtute tueris pacē an bellum gerere uis. Mundo dubio .i.toto orbe in bello

UVA. BHSC. IyR_055

& in ſtultitia exiſtẽte uis tueri pacẽ: ac ſi.d.ſol⁹ es ille q̃ pacem tueri debes. An placuit abſoluere. dicim⁹ abſoluere.i.perficeꝛ unde ueſtẽ abſolutã in omni re pfectã appellam⁹: abſoluere & eſt a dãnatiõe liberatuꝫ eſſe. Brut⁹ igitur inq̃t o Cato uis ne abſoluere.i.pficere bellũ ciuile te alicui ducũ fauẽte: uel abſoluere liberare duces.ſ.Pompeiũ & Cæſarẽ: uel hoc bellũ tãtis ſceleribus implicitũ: & oĩa trahit argumẽta ab honeſto. Eſt autẽ ordo an placuit.ſ.te ĩmixtũ ducib⁹ ſceleꝛ: & cladib⁹ populi furentis abſoluere bellũ ciuile. Scelerata. quæ nõ tuẽdæ libertatis gr̃a fiũt. Quæqꝫ ſuæ rapiũt. Suaſit Brut⁹ ne bellũ ciuile ingredere tur: Cato a cõſequẽti. nã ſi ita inq̃t o Cato bellũ patieris: id probare uideberis: & cæteri libẽti⁹ bellũ hoc ſuſcipiẽt. Nunc arguit hoc modo. Cæteri inquit excuſari poterũt: q̃ aliqua cã impulſi bellũ petãt: tu uero nulla excuſatõis cã moueris: duæ ſũt cauſæ ſcilicet impulſiua & ratiocinatiua. Impulſiua ẽ quæ impellit hominẽ ſine cogitatõe ulla non prius habita ratione ipſius rei. Ratiocinatiua eſt quotiẽs prius diligẽti⁹ cõſiderata re & rõe & eaꝫ accomodam⁹: cæteri habent cauſam rõcinatiuã: q̃a uel cõmodi conſequendi uel uitandi cauſa bellũ petunt. Hos poluta dom⁹ .i.cauſa uitandi incõmoda. Hos ferro fug.ſa. hoc cauſa conſequendi cõmodi. Fides. ſubaudi ſempet rapit a ſupioribus: alii enim promiſerũt ſequi Cæſarẽ uel Pompeiũ: etiã ſi rueret mũdus: ideo promiſſa fides ruinæ mundi trahit aliquos. Poluta. nocens. Domus qui delictum aliquod cõmiſerũt uel paricidiũ uel adulteriũ: uel furtũ: unde libẽter bellũ hoc amplectũtur: ut poſſint effugere ſupplitiũ quo dãnati ſunt. Leges. declarat vꝫ quia improbis pœnam ſtatuunt. In pace .i.quia in bello impunitas ſceleruꝫ amatur: ubi ſperat unuſq̃ſqꝫ licẽter uiuere. Hos furto. cã cõſequẽdi cõmodi. Fugiẽda ferro .i.timenda bella. Fames.i.pauptas: q̃a in bello ꝓficiſcũtur pauptate ducti. Hos. .i.alios.ſ.rapit q̃b⁹ ſua diſplicẽt: aliena appetũt g̃ paupes. Permiſcẽda ſi. q̃a fide aſtricti ſequũt: alii cæſa. alii Pom.quã ſeruaꝛ nõ poſſũt ſine mũdi ruina: neceſſe ẽ g̃ ut ruat mũd⁹. Nullũ furnemo ira pcitus ad hoc bellum proficiſcitur.q.d.tollerabilius

UVA. BHSC. IyR_055

eſſet ſi ira & indignatõe & inimicitiaꝝ moti bellũ peterẽt:ſed cũ ſpe cõmodi hoc faciãt iniuſtior cã eſt. Mercede .ſ.quã uterque dux militib9 ſuis ꝓmittit. Tibi uni. Validũ argumẽtũ cur nõ debeat ipſe huic bello intereſſe:quoniã nulla cã excuſabili hoc feciſſe uidebitur:nã alii cã uitãdi incõmodi; tu uero cupiditate uideberis bello intereſſe. Quid tot. arguit a iuſticia:nã q̃ inno cẽtiã p omne tẽpus uitæ ſeruauit:deb& in ea pſeuerare:nam ſi bellũ petis innocẽtia tua corrũpetur a nocẽtia & ab officio ĩno cẽtis & ĩtegri uiri deſiſtes: ergo debes te o cato mouere ãte acta uita ut nolis innocẽtib9 cõnumerari. Tibi. o cato. Immunem. criminis in exptẽ. Corruptis morib9. cũ mores totius mundi cupiditate corrupti fuerũt:tu uero incorrupt9 es. Quid ꝓfuit. q.d.nihil ſi bellũ hoc petieris. Hoc ſolũ. o cato hoc præmiũ cõ ſequeris:nã cæteri in caſtra nocẽtes ꝓficiſcẽtur; tu uero ĩnoces ut præmiũ ꝓficiſceris nocẽs efficieris:ergo a bello deſiſte:quod te nocẽtẽ facit. Preciũ. hyronia:ĩmo pœna erit. Alios.nocẽtes Nõ tãtũ. nũc p exclamationẽ deteſtatur hoc cõſiliũ:ut nolit ca to bellis ciuilib9 ĩtereſſe.O ſupi ꝓhibete hoc nefas:ne hoc bello Cato uir ĩnocẽs ſe inſerat:ſi uero o Cato hoc feceris tibi uni cædes aſcribẽtur:nã ſi qs uulnerat9 fuerit dicet ſe periiſſe magis tuo tælo q̃ alioꝝ:maior ḡ ps hui9 belli tibi aſcribetur. Feralib9 .i.lætiferis v3 mouiſſe man9. Has .ſ.Catonis. Nec pila lacertus .i.ne tua brachia ferãtur in cædẽ Romanoꝝ. Pila. ſũt tæla Ro mana. Ferãtur .ſ.temere ideo cæca nube dixit. Erat in caſſu3. euaneſcat:nã ſi ſemel te ĩmiſcueris ſceleſtis ciuib9 tua oĩs uirt9 piiſſe uidebitur. Ingerit. inculcabit ſe tibi. Quis nollet .q.d. oẽs. Mori. q̃ occidi cupiẽt a te. Labẽs. cadẽs. Aliẽo uulnerẽ. .i.alteri9 militis:tamẽ te auctorẽ fuiſſe cædis ſuæ dicet. Meli9. o Brute diſſuaſti q̃ nõ ſit ꝓficiſcẽdũ in bellũ: ſed nũc ſuade q̃d ſit faciẽdũ:nã nõ ſatis eſt q̃ monueris q̃d ſit fugiẽdũ:niſi etiam quid ſit faciendum.Hoc ergo dicit Brutus o cato cõſiliu3 tuum debet hoc eẽ:ut a bello ciuili remot9 in aliqua regiõe ſol9 pma neas:& ibi tua trãq̃litate animi fruaris:& p ſimilem oſtendit ut ſecurus uiuat in ſolitudine a ſceleſtis hominibus remotus.

UVA. BHSC. IyR_055

Nã quẽadmodũ altiora cœli nõ ſentiũt ꝑturbationẽ illã: ullãqꝫ uẽtoꝝ uel fulguꝝ uel fluminũ procellaꝫ: ita tua mẽs quæ cæleſtibus cõpanda eſt omni ꝑturbatione uacare debet. Solus. o Cato. Melius. q̃ hũc uel illũ ducẽ belli ciuilis ſequaris. Sicut. fac ut eãdem ſerues ſtabilitatẽ propoſiti tui quã ſydera ſeruant quod ab initio ſibi impoſuit diuĩa prouidẽtia ab eo nõ declinat: ita & tua mẽs quæ cæleſtibus compari poteſt ꝛc. Cæleſtia. ut ſol luna ſemper eodem motu ſuum curſum perficiũt: hinc eſt ꝙ Stoici crediderũt ſtellas: & nõ ſolũ corpora cæleſtia animata eſſe: ſed etiam terrã mare deos eſſe: ſicut Cicero etiã oſtendit dicens; Solem lunã ſtellas: & non ſolum corpora cæleſtia: ſed etiã terrã mare deos eſſe: quia regũtur ratione quadã: & ꝙ oĩa aĩata intelligẽtia ꝑmaneãt: nã cũ uidemus ſolem & lunaꝫ ſemp eadẽ rõe moueri: nec unq̃ a curſu ſuo decliare: id ſine rõne nõ poſſe fieri arguebãt: & rationẽ habere nõ poſſe: niſi animata eſſent: ſꝫ ualde decepti ſunt: nõ enim animata ſunt cæleſtia: ſed deus diuina ꝓuidẽtia angelũ uel ſpiritũ ſiue intelligẽtiã ut theologi dicunt impoſuit cæleſtibꝰ: qua regũtur & gubernãtur: & ideo nõ ſine ſũma ratione mouentur. Suo lapſu. diuina ꝓuidẽtia hoc faciente. Fulminibꝰ. cæleſtia quæ in alto ſublata ſunt: nullam aeris ꝑturbationẽ ſentiunt: ſed craſſus hic aer humilior & terræ propinquior ſuccenditur fulminibꝰ: ſic tu o Cato ꝛc. Aer prior terræ .ſ. Craſſuſ. Imma telluris .i. pars inferior terræ & pluraliter hæc ĩma declinauit. Ventos. hic aer terræ propinquior in nubibꝰ inuoluitur: & e nubibus ignes ætherei erũpũt q pacem & tranquilitatẽ hãc perturbẽt. Tractuſqꝫ corruſcos. ſignificat fulgura quæ ſciſſis nubibꝰ erũpere uidentur. Olympus. pars cœli altior: Olympus excellenti uertice mõs theſſaliæ tãtus attollitur: ut ſũma eius teſte Solino cœlũ accolæ uocent: ara eſt ĩ cacũmine ioui dedicata: cuiꝰ altaribꝰ ſi qua de extis inferantur nec diffiantur uentoſis ſpiritibꝰ: nec pluuiis diluuntur: ſed uoluente anno cuiuſmodi relicta fuerint: eiuſmodi reperiuntur: & omnibus tempeſtatibꝰ a corruptelis autaruꝫ iudicatur quicqd ibi ſemel eſt deo conſecratũ. Litteræ in cinere ſcriptæ ad uſque

UVA. BHSC. IyR_055

alteram anni cerimoniã permanẽt. Excedit. ſupat nubes:nam ætherea regiõe nõ nubes nõ uenti ſunt:ſed oĩa quieta ſilẽt. Le ge deũ. hoc deoꝝ uolũtate factũ eſt ut oĩa cæleſtia ſint quieta Minimas reꝝ .i.hũileſ res & terre propinquas ꝓturbat. Sũma. .i.alta. Quã lætæ cæſaris .eſt alia rõ cur nõ debeat bella ciuilia ſequi Cato:ne vȝ Cæſarẽ licẽtia augeat armoꝝ:naȝ ſi Cæſar uiderit te eſſe ſecutũ Pom.ciuilia bella mouẽtẽ gaudebat: & licẽtius arma cõtra remp.ſũmet:& dicit Cato arma ſumpſit:ſic Cæſar ſũmere poteſt. Quã. pro q̃tũ. Lætæ. lætabitur inqt cæſar q̃ tu bellũ ciuile ſuſcepis. Nã prælata. q̃ Pom.ſequeris:nõ dolebat Cæſar:nã ſe ſatis placuiſſe Catoni exiſtimabit: cũ bellum ciuile a Catone probabitur. Diuerſa. inimica. Magni. Põpei. Prælata. antepoſita. Nimiũ placet ſibi. dicit quare nõ dolebit q̃a ſi Catoni placet bellũ:& ipſi Cæſari magis placet:q̃ eiuſdem ſentẽtiæ ſũt:idẽ approbãt & improbãt. Placet .ſ.Catoni. Pars magna. alia rõ:ſi tu bellũ cĩle ſecutꝰ fueris te Põpeio ſubicies: ſicut ciues oẽs Ro.pati ſunt ſeruire Põpeio:ĩmo oẽs Põpeiũ ſolicitãt ut bellũ hoc ſuſcipiat:quoniã ſeruire pati ſunt: ſi tu ideȝ feceris:oẽs ſerui tũc erunt præter Cæſarẽ:ſed tu animũ tuũ ita induciſ:ſicut cæteri faciũt:ut te Põpeio ſubicere uelis. Solicitãt .ſ.Põpeiũ:ut uelit imperiũ ſubicere cõtra Cæſarẽ. Quibꝰ .ſ.p̃ceribꝰ q̃ ſe Põpeio ſubiciẽt:ſicut cæteri. Adde Catonẽ. tũc oẽs alii ſerui erũt: ſed ſolꝰ Cæſar liber iudicabiꝫ. Pars magna. q̃a ex maiori pte ſenatꝰ impiũ Põpeio demãdabatur:ut bellũ ſuſciperet cõtra Cæſarẽ. Priuato duce .i.Põpeio q̃ eo tẽpore nulluȝ magiſtratũ gerebat. Cõſul .i.Marcellꝰ & Seruiliꝰ:q̃uis cõſules eſſent:tamẽ q̃a in bello uidebãt præſtãtiſſimũ ducẽ põpeiũ eſſe ideo ei priores ptes dedere: q̃ putabatur huiꝰ belli optimꝰ Imꝑator:q̃uis priuatꝰ eſſet. Subiuga Põpei. ut ipſe uelit ſe ſubicere Põpeio oẽs q̃dẽ ſeruiũt:præter Cæſarẽ . Quod ſi ꝓ legibꝰ arma. ſed ſi inqt Brutꝰ o Cato hoc belluȝ uelis ſeq: ut ꝓ libertate & patria pugnes:tibi dico me nec Cæſaris:nec Pompei hoſtem eſſe:poſt bellum uero me hoſtem fore uictoris aſſero:nũc uero ante uictoriam:me neqȝ Cæſaris:neqȝ Pompei hoſtẽ hẽs.

f

UVA. BHSC. IyR_055

Pro legibus. romanis:ut leges defendāt aduerſus Cæſarē qui iura oīa diuturna & humana pturbat. Ferre arma. ꝓ defēſiōe Legib9 patriis. pro defēſione legū patriæ. Libertatēq3 tueri.ſ. aduerſus cæſarē q eā proſeqtur. Poſt bellu3 uictoris habes .ſ. brutū hoſtē uter eoꝝ uictor fuerit eius hoſtis ero. Sic fat9. ſic locut9 eſt brut9:ſed cato reſpōdit id quod ſeqtur. Sūmū brute nefas ⁊c. In ſuaſiōe & diſſuaſiōe ſpectatur honeſtū utile facile delectabile & neceſſariū:& ecōuerſo cū aliqd ſuadere uolum9 ſi oſtēdere poſſum9 id eſſe honeſtū utile delectabile facile & neceſſariū:nihil ſupereſt ꝙ ad ſuaſionē afferre poſſum9:& ecōuerſo turpe inutile difficile triſte & nō oportunū in diſſuaſione eſſe dicim9:ſi uolum9 diſſuadere:hoc etiā dicit hic: ſed inter oīa neceſſariū maximū eſt. Parū & enim eſſet id quod ſuadere uolumus & honeſtū & utile eſſe ſi fieri nō poſſ&. Cum igitur brutus ſuadere conat9 ſit ab honeſto v3 a iuſto:ne uelit intereſſe bellis ciuilib9 cato:idq3 negare nō poſſet honeſtū eſſe: & innocentiæ ſuæ conuenire ut procul abſit a bello. In principio oratiōis ſuæ id cōfirmat cato:ſed ad neceſſariū cōfugit: oſtēdit quoq3 honeſtum eſſe id quod ſuaſerit brutus: tamē neceſſitate compelli ſe ait:ut una cū cæteris uelit pompeiū in bella ſequi. Fatemur. fatemur inqt cato eſſe:ut ſuaſerit brutus nefas ſeq ciuile bellū ſed ſi ab eo abeſſe poſſim9 id equius eſſ&:veꝝ cū nos fata compellant quibus reſiſtere non poſſum: ſi quid turpe in hoc erit: non mihi:ſed diis erit aſcribendu3. Sequētur .ſ.eo. Quo fata. uolūtates deoꝝ. Virtus. ſenſus eſt idem quē Euripides in tragœdia Eccuba applicata poſuit:omne quod neceſſe eſt ſapiētibus ſeruit:v3 neceſſitas ſeruit ſapiētib9: ſi neceſſe eſt aliqd eſſe nemo reſiſtere poteſt:ſi nō reſiſtit:ergo ſeruit neceſſitati ſapiēs ſed ille dicit ꝙ neceſſitas ſeruit ſapiēti ſed recte dicit:quō neceſſitas ſeruit ſapienti. Sapiēs enim cū intelligit aliqd eſſe neceſſe facit id eſſe uolūtariū:ſi neceſſe eſt ut hoc ſit: uolo eitam ut ſit: unde deſinit eſſe neceſſe:ita etiam hoc loco uolum9 & nos ſeq bellū ciuile:quia neceſſe eſt. Crimen erit ſupetis. ſi oēs nocentes ſunt:ego quoq3 nocens ero culpa deoꝝ. Crimen .i.culpa:

UVA. BHSC. IyR_055

arguit ergo a neceſſitate. Sydera. argumẽtũ nemo neceſſitati reſiſtere debet: cũ hoc negocii nõ poſſit fugere: neceſſe ẽ intereſſe bello: ſed neceſſitati pendũ eſt at uero ſequi bellũ ciuile negari poteſt: nũc probat argumẽtũ: cuius tanta ſit totius orbis terraꝝ pturbatio? qs ẽ q inter pturbationẽ omniũ ſol? ipſe qeſcer uelit? Probat a neceſſitate ſi tot? orbis terrarũ pturbat? eſt: nemo poteſt eſſe trãqll?: & q ſit perturbat? apparet: nã ſigna cœli ut mars ꝛc. & mare terra ſignificãt uniuerſo orbi terrarum magnũ & ineuitabile piculũ inſtare. Ex pers metus. uidetur hic Cato philoſophi nõ ſeruare grauitatẽ: quia dicit ſe terroris non poſſe eſſe exptem philoſoph? animũ ita cõſtituere deb&: ut nihil metuat: nihil ſperet. & nulli paſſioni ſubditus ſit: ſed dicit ſe terroris nõ poſſe eſſe exptem. Aduertẽdũ eſt aũt q uir fortis: ſi cuti omnis uirtus i medio cõſiſtit: ita ipſe mediũ teneat: alioqn a uirtute deſiſtit: ſiue ad extremũ p exceſſũ declinauerit: ſiue p defectũ ad aliud cõtrariũ extremũ decliauerit: vir fortis dicitur q nõ timet: q nõ ſperat: q nõ gaudet: q nõ dolet: ſed timet tantũ quæ ſunt timẽda: Si uero nõ timet quæ ſũt timẽda: declinare incipit ad extremũ p exceſſũ: nã appellatur audax: Si uero timet ea quæ non ſunt timẽda p aliud extremũ declinat: Nã timidus eſſe incipiet: ſed quotiẽſcũq3 aliqs p exceſſũ timenda cõtemnit poteſt in audaciã & furorẽ icurrere. Terror aut eſt ſupra facultatẽ hominis: aut ſecũdũ facultatẽ: ſi ſupra facultatẽ conſideraꝫ dupliciter: aut ſecũdũ magnitudinẽ: aut ſecũdũ magis & min? ſecũdũ magnitudinẽ eſt: verbi cã multi hoſtes maiorẽ terrore3 incutiunt q pauciores: ſecũdũ magis & min? eſt: ut ſi hoſtes uicini ſint magis timẽdi q remoti: in hoc terrore poteſt intrepid? eſſe uir ſapiens & fortis: terror eſt ſupra facultate3 hominis: de quo hic loqtur cui reſiſtere nemo põt: ut terremot? diluuiũ incendia ꝑdigia ꝛc. quæ ſũt ſupra facultatẽ hoĩs: & ſi qs hũc terrorẽ nõ ſentiret: iã nõ fortis: ſed inſan? & furẽs diceretur. Nũc g̃ Cato dicit ſe timere hũc terrorẽ: q gẽtib? inſtat: q ẽ huiuſmodi: ut facultatẽ hoĩs ſuperet: quẽ ſi qs cõtẽneret nõ furẽs fortis: ſed furẽs appellabitur: quod in ſequẽtib? ꝓbabit Cato ibi. Procul

f z

UVA. BHSC. IyR_055

hũc arcete ꝛc. hic locꝰ ex intima philoſophia tractꝰ eſt. Compreſſas tenuiſſe manꝰ. ſũptũ eſt ex ꝓuerbio: nã dicere ſolemꝰ cũ oẽs ꝓuidẽt ꝓiculo:iſte manus tenet compreſſas.i. El tene le mane in croxade. Coeũtis mũdi .i.corruẽtis.ſ.terræ:ideo terre motũ ĩtelligit. Gẽtes ne furorẽ. totꝰ orbis terraꝝ ad hoc bellũ cõuenit.ego ne ſolꝰ in ocio pſiſtã.q.d.nõ. Gẽtes .ſ.ſequentur. Furorẽ heſperiũ .i.bellũ ciuile. Ignotæ. in extremis terrarum ptibꝰ poſitæ. Reges alio ſub ſidere .i.alio climate habitãtes q̃ Ro. Diducti fre. diuiſi ꝑ maria nauigãteſ ad hoc bellũ. Procul hũc arcete furorẽ. qa nõ eſſet fortitudo:ſed potiꝰ amẽtia nõ timere hoc bellũ. Furorẽ .ſ.qꝫ oẽs gẽtes timeãt ego ſecurꝰ ꝑmaneã. Clade. ciuili bello Dacas populꝰ. Getas. populi in ſeptẽtrione poſiti. Me ſecuro .i.ſine cura manẽte. Ceu morte. ego inqt nõ aliter ero urbi Romæ ac libertati:q̃ pater ſolet eſſe filio nã ſicut pater adeſt funere filii:nec ſolũ uult adeſſe: ſed etiã rogũ ſtruere:facẽ teneꝛ quã rogo ſubiciat:ut cadauer filii cremeꝛ: ita ego interero exitio Romæ patriæ & penti libertatis:dũ ad finem ꝓuenero:nõ deſinã intereſſe & ſi uerã libertatẽ retinere nõ potero:umbrã ſaltẽ libertatis ãplectar:donec aliqs ſit exitꝰ. Orbatũ. priuatũ filiis. Producere funꝰ .i.comitari põpã funeris. Ad tumulos. i.dũ fertur ad ſepulchrũ. Inſeruiſſe. ĩmiſcuiſſe. Artis funeris .i.funeris manibꝰ.i.qbꝰ rogus ĩmiſcetur ut cadauer filii cremetur. Cõſtructo ag.bu. i.culmine & tecto erecto buſti.i.cadaueris cõburẽtis:vnde buſtũ dicitur cadauer uſtum quaſi cõbuſtũ. Ipſum .ſ.iuuat patrem. Tenuiſſe faces. i.qui ſæpe mortuo filio faces ſubiciat rogo. Inde ante reuellar. eodẽ modo me geram in ruinã patriæ & libertatis. Reuellar. a bello. Exanimẽ .i.mortuũ. Tuũqꝫ nomẽ. i.ſi uerã libertatẽ retinere nõ potero:ſaltem nomẽ ipſius libertatis ãplectar. Vmbrã declarat illud nomẽ libertatis. Sic erat. quoniã ita diis placuit ut nullꝰ ſanguis abſit huic bello ciuili. Piacula .i.nulla diuina tiõe facta. Nullo ſanguine. nec meo q̃dẽ. Sic erat. quod ẽ inſtitutũ a diis. Immiteſ. inexorabiles:q̃ exorari nõ poſſũt ut imperio ro.pcãt. O utinã. tãtũ abſit ĩqt:ut ego ſolꝰ ueliꝫ a bello

UVA. BHSC. IyR_055

ciuili remot⁹ esse: imo si fieri poss& ꝓ oib⁹ mori uellē: & me libēter ꝓ po.ro.& libertate deuouerē: exēplo decioꝝ. Duo fuerūt Decii pater.s.& fili⁹: alter bello gallico se deuouit: alter latio: cū uterq3 dux.s.Deci⁹ & Manli⁹ cū.s.latinis sequēti die cōgressuri essēt: hūerūt in sōniis: cui⁹ exercit⁹ dux ꝑiret: uictoriā haber&: ubi luxit inter se cōicauerūt cōsiliū de somnio ꝙ unicuiq3 apparuisset: cū eadē spēs unicuiq3 uersata esset īter se ita cōparūt ut si altero cornu milites pede3 referrēt: tūc impator se deuoueret ꝓ oib⁹: forte accidit ꝙ sub sinistro cornu: ubi Deci⁹ consistebat: cohortes refugerēt: cū uero cognouit Deci⁹ ritu Gabino cinct⁹: se deuouit prienate sacerdote pōtifice maxīo q uerba deuotiōis scripsit: ipse deīde Deci⁹ prœliū ingressus: fortiter pugnās occisus est: ut ex eo loco ubi se deuouerat hostes cessere: tāq̄ ꝓcella ingēs pcussisset ipsos: & uictores fuere Ro. eodē mō fili⁹ se deuouit bello gallico: itide3 dicit cato de se ⁊c. Diis cœli .i.superis. Herebi. īferni. Pœnas cūctas .i.pœnas cūctoꝝ. Cateruæ hostiles. i.multitudīes hostiū. Geminæ acies. hinc Cæsaris inde Pōpei. Rheni turba. qa germanos secū ducebat Cæsar uictos iuxta rhenum. Cūctis ego puius .i.ꝑ cūctas & uastas ualles. Excipiā uulnera .i.a telis omniū sim vulnerat⁹. Hic. demonstratiue dixit.i.hui⁹ hoīs catōis. Luat̄ .i.soluat̄ qcqd ro.i.qcqd supplicii crīa populi ro.meruere: id oē in meū caput redundet. Mores .s.scelesti. Pēdere. soluere. Ad iuga .q.d.populi inqt nil meruerūt: ut peāt: qa pati sunt pere uictori: ḡ cū cæteri pati sūt seruire uictori: ego uero q pati nō possū seruitutē libēti⁹ pro oib⁹ peam q̄ ꝓ libertate nō pugnē. Ad iuga .i.seruitutē: quia oēs pati sunt seruire: ego aūt sol⁹ seruitutē pati nō possū: ḡ oīa mala in me ipsū cōuertātur. Me solū. q seruire nō possū. Me frustra leges. qa tā & si arma sūpserim ꝓ senatu: ꝓpriā tamen uideo me frustra suscepisse: nō deero tamē: quoad uita mihi superit. Hic hic. cōduplicatio quæ semp uehemētiā aliq̄ significat. Hic iugul⁹ .s.Catonis q sol⁹ ē q resistat tyrānis. Post me. post mortē meā. Nō op⁹ ē bello. qa nēo erit q resistat. Quin pub.signa. nūc Cato cōcludit animi sui snīam: ut sequat̄ Pom.

UVA. BHSC. IyR_055

q̃ decreto ſenat⁹ arma cõtra Cæſarẽ ſũmit:nã hic bellu3 contrã Cæſarẽ iuſti⁹ ſuſcipe vr̃:ut ſenat⁹ auctoritate:quaſi p̃ pr̃ia & libertate pugnatur⁹ ſit. Quin. p̃ qd nõ g̃ quãdo nõ ẽ huiuſmõi bellũ quod cõtẽni poſſit:aut negligi: ſequamur Pom. Publica ſigna. qa auctoritate ſenat⁹ põpei⁹ arma ſũpſit. Nec ſi fortũa fa. ſed ita ſequar Pom.ut etiã parta uictoria impiũ populi Ro. eſſe uelit & libertatẽ p̃ ſi aliter efficere uoluerit opinionẽ ſuam falſã eſſe ĩueniet:nec.n.ſibi cõcederetur. Fauebit. ut Pom.uincat. Hũc. Pom. Ius mũdi. ut ipſe domin⁹ ſit orbis terrarum ſed po.Ro. Cõptũ. exploratũ eſt Põpeio. Nec nõ bene cõptũ duæ negatões magis negãt more græco:etiã inqt ſi fortũa faue bit:ut uincat nõ debet ſibi ſoli impiũ cõicare:ſed reip. Ideo me milite uincat. ob hãc cãm uictor ſit: ſi exiſtimet me milite non ſibi:ſed reip.uiciſſe. Sic fat⁹ & acres. hæc ubi dixit cato: quæ cõtra Bruti opionẽ erãt:ſed tamẽ his rõib⁹ firmata: ut aliter uideret facere nõ poſſe:qn bellũ ſequeret quaſi tanti uiri auctoritate motus brut⁹ ad bellũ:& ipſe accẽſus ẽ. Mouit. incitauit. Fatus .ſ.cato locut⁹ eſt. Iuuenis calore. Vehemẽtia quadam irritat iratũ Brutũ:eo tamẽ aĩo & cõſilio:ut ſupi⁹ dixit:ut uictoris hoſtis eſſet. Acres. maxios ut bellũ gereret pro defenſione reip. Interea phœbo. dicit qd eodẽ tẽpore cõtingit:cũ brut⁹ & cato inter ſe belli cõſilia cõicarẽt:inqt.n.eo in tẽpore cũ iã illuceſceret pulſaſſe fores Martiã:quæ relicto catõe nupſerat Hortẽſio:ſed more ro.obtẽtio facta ẽ ut mutuo ſibi uxores darẽt: ſ3 nũc mortuo Hortẽſio redibat ad catonẽ ſupplex oratura: ut ſe recipet:ut ꝑpetuo apud eũ uiuere poſſet:quod etiã factũ ẽ. Fores .ſ.ædiũ catõis. Pulſatæ .ſ.a martia. Sonuere. p̃ ſonuerũt Interea. ſ.dũ cato & brut⁹ cõſulit inter ſe de bello ciuili. Pellẽte tenebras. qa ortu ſolis nox diſcedit. Gelidas. qa nox ẽ humida & frigida.Virgili⁹.noctis lent⁹ nõ deficit humor. Martia ſancta. nã pudiciſſima mulier fuit: quæ caſtitatẽ uiris ſuis ſeruauit:nõ.n.pulſa a catõe:ſ3 ſpõte tradita fuit Hortẽſio. Sic eĩm mos erat apud ãtiquos Ro.ut cu3 ex muliere ꝑplem ſuſcepiſſ& uir prim⁹:alii uiro poſſet tradere. Hac aũt Martia teſte Apiano

UVA. BHSC. IyR_055

Philippi filia plurimũ oblectat9 ẽ Cato: filioſq3 ex ea genuit: deinde Hortẽſio amico habẽdã tradidit ueteri cõſuetudie: cũ ille ſi lioꝝ cupid9 nusq̃ mulieri fœcũdæ cõuẽiſſet: hãc poſteri9 ex eo pregnantẽ domũ reduxit: quaſi illa indigeret. Relicto buſto .i. Hortẽſio quẽ rogo cõbuſtum reliqt. Irrupit .ſ. ædes Catonis. Quõdã uirgo. quæ uirginitate ſua primum Catõi cõiũcta fuit. Thoris. thalamo. Melioris mariti .i. catõis q̃ melior fuit Hortẽſio. Mox ubi. ubi fũcta ẽ officio apud catonẽ q̃ tres filios peperit: ſatis uiſũ eſt: & eã tradidit Hortẽſio: ut illi quoq3 filios pareret. Mox. deīde. Preciũ merces .i. filii q̃ ſũt p̃mia cõnubii: quoꝝ gr̃a matrimoniũ cõſtitutũ ẽ. Tertia iã ſoboles. q̃a filios tres peperat ī domo Catõis. Fœcũda: quæ puerpa fuerat. Penates. Hortẽſii. Et ſanguĩe mr̃is. q̃a filii hortẽſii & catõis frẽs erãt ex pte mr̃is. Sed poſtq̃. ſed ubi ſepulchro mãdauerat hortẽſiũ: ſquallore obſita uenit ſciſſis crinibus: & atra ueſte induta: neq3. n: aliter nouerat ſe placere poſſe Catõi: & his uerbis quæ ſecũtur eũ ẽ allocuta. Cõdidit. collocauit more ãtiquoꝝ: q̃ cineres urna reponebãt cadaueꝝ. Cineres. hortẽſii cremati. Cõcita. cõmota miſerãdo vultu q̃a adeo triſtis erat vultu: ut ītuẽtib9 cõmiſeratõe3 mouere poſſet. Laniata. lacerata. Cõcuſſaq3 pect9. q̃a ſibi plãgũt pect9. Cineres īgeſta ſepulchri. q̃a cinere ex buſto hortẽſii aſpſerat crines ſuos quod erat ſignũ mœroris & triſticiæ. Nõ aliter placitura uiro. rõ ẽ cur hac forma uenerat: nã ſi fuiſſet ornata: a Catõe repudiata fuiſſet. Sic .i. atra ueſte & ſordida. Dũ ſanguis. Verba Martiæ ad Catonẽ. o cato inqt. dũ mihi facultas fuit p̃creãdi filios: ego ſatiſfeci tibi & hortẽſio ſicut iuſſeras: nũc poſtq̃ deſino a puerpio ad te cõfugi: obſecrãs ut me ſuſcipe uelis: & me uiuere patiaris: donec mortua ſim: & cũ finis uitæ meæ uenerit in ſepulchro ſcribat̃. Hic iacet Martia Catõis ⁊c̃. Sãguis .ſ. iuuẽilis: nã ī iuuene sãguis & maiore q̃titate & calore ineſt q̃ ſenib9. Vis materna .ſ. ut cõcipiẽs pere poſſẽ. Fœta. dr̃ & grauida & paulo ãte p̃tu leuata. Gemi nos maritos. poſtq̃ pepi ex te: deīde ex hortẽſio: nunc reuertor ad te. Viſcerib9 laſſis. feſſiſq̃ ãpli9 cõcipe nõ poſſũt. Exhauſta

f q

UVA. BHSC. IyR_055

effeta & uacuata. Da. cõcede. Prisci thori. qa prio fuit cõiun cta tibi. Illibata. icorrupta. Nomẽ inane. sine fructu coeũda. Liceat tumido .s. Catõis. s. ut sepulchro meo scribatur. Hic iacet Martia Catõis. Nec dubiũ. mihi cõcedas hoc cato: ut dubitari nõ possit: an expulsa fuerĩ a te: an tua spõte tradita Hortẽsio: qđ si nõ feceris negari poterit me tua sponte a te recessisse. g̃ ne in hũc errorẽ icidã obsecro te ut me suscipias. Dubiũ. icertũ. In æuo. ætate futuro. Expulsa. quasi idigna cõnubio tuo. Tradita. spõte tua. Nõ me. nõ ueni inqt ducta secũdis reb9 tuis: ut existĩes me nõ amore tui: s3 poti9 fœlicitate rey tuay ueniſſe nã uiri amici ẽ aicũ diligere ĩ reb9 aduersis. g̃ ne ĩ hũc errorẽ ici dã: cũ ĩ reb9 aduersis ad te uenerim ĩtelligẽ potes: meã erga te uerã aicitiã eẽ: ut tuay curay tuæq3 fotũæ sim pticeps. Da mihi castra. nec iqt uelim me domi relinquas ĩ ocio: s3 tecũ in castra ducas: qa sicut dignũ ẽ ut Cornelia sequat Pom. sic etiã nec Martia deserat Catonem. In curas .i. tuay curay sim pticeps. Cur relinquar. an relinq debeo ĩ pace. Cornelia. q̃ Scipiõis filia fuit: & mortua Iulia filia Cæsaris: Põpei9 ĩ uxorẽ duxit cornelia. Hæflexeĩ. nũc dicit quẽ effectũ hr̃ent p̃ces Martiæ: qa mot9 ẽ cato. Et tp̃a q̃q̃. q̃uis tẽp9 ess3 mime idoneus nuptiis: tñ cũ potuit: eã cato recepit. Alieno tho .i. mime nuptiis idoneo: q̃ obrẽ9 Iã fato ĩ bella. qa fata deoy iã ĩ bella ipellebãt. Fœdera .s. mr̃imonii. Vana põpa. ne v3 põpa magna cõmitteret ẽ spõsã ad maritũ. Sacris .s. nuptiay: nã ĩ nuptiis solebãt suscipe deos testes. Deos testes. de ãtiquo more hoc tractũ ẽ a poeta: nã in nuptiis secũdũ quosdã Thalasi9 ĩuocabaĩ: Hæc historia legitur apud Liuiũ ab urbe cõdita li. prio. puella quædã seruata fuerat: cũ. n. ro. Sabinas raptuisset: q̃dã puellã pulchr̃ã rapiẽs ne sibi ar ripetur p vim: Thalasii esse dicebat: hic aũt Thalasi9 magn9: & uir g̃tissim9 Romulo erat: vnde nemo eã uiolare ausus ẽ. Sed est alia rõ: dicũt. n. Thalasiũ uocari: eo q̃ ro. ãtiq Thalasionẽ in nuptiis calatũ uocabãt ꝓpter lanificiũ: cui9 labor præcipuus mulieris erat: huic rõi suffragaĩ: nã post utrũq3 lana utebãtur: ut signficarẽt mulierẽ Lanificii studiosã oportere: sic ĩ historiis legiĩ

UVA. BHSC. IyR_055

introductæ ſpõſæ priſco tẽpore ĩ terra pellẽ ſternebãt & colũ ſu
ſũ ſecũ geſtabãt:uir aũt ianuã lana coronabat: vnde ꝓcul fila-
mina lanæ:qb9 ſacerdoteſ haſtaſ tegebãt:hæc ſũt ſigna:quæ in
nuptiis fiebãt. Infula .ſ.lanæ. Legitimæ faces. quæ ꝙnq3 ſe-
cũdũ leges multis rõib9 erãt:uel ꝙ impar numer9:ſicut in ple-
riſq3 melior ẽ:ita in nuptiis par uero numer9 ĩterualla ſuſcipit:
& paritas repugnat:& aduerſat̃:verbi cã quatuor repugnat:in-
teruallũ inter duo & duo:& ꝓpitas aduerſat̃:qa quot primi: dũo
ſũt totidẽ & reliq:& ĩ hac ꝑte duo in illa duo ꝯ r̃pugnat. Impar
numer9 oĩo ſcindi nõ põt:& ſi diuidat̃ aliqd cõe utriq3 relinqt̃.
v3 qnq3:ſi diuidat̃ duo & duo unũ relinqt̃ ꝙ utriq3 coniũget̃:ita
ſignificat nõ poſſe diuidi uirꝝ ab uxore: tãꝙ maſcul9 cũ fœmina
miſceat̃:uir ꝓ numerũ trinariũ:fœmina ꝓ binariũ. nã uir eſt ꝓ-
fectior muliere:ſic trinarius numerus eſt perfectior binario.ma
ſculinus enim eſt numerus trinarius:mulier uero binarius: nã
trinarius numerus eſt perfectior binario:in quo conſtat princi-
pium medium & finis: binarius uero ex principio & fine con-
ſtet:ideo quinq3 faces intererant nuptiis.Vel alia ratio: quia cũ
ſignum ſit piendi non poteſt mulier plus quinq3 numero uno
eodemq3 partu natutaliter parere.Poſtremo etiam ꝙnq3 deos
precari ſolebant:& eos inuocabant qui cõnubio coniungeban-
tur.ſcilic& Iouem adultum:Iunonem adultam:Venerem & di-
ãnam in primis:quam ad partus auxilium mulieres uocabant
Vnde Terentius.Iuno lucina fer opem. Gradibus eburnis. nõ
habebat lecticam ex ebore. Acliuis. inclinatus. Diſcriminat.
uariat. Auro. non ueſtibus aureis: ideſt auleis aureis tectus
erat thorus. Frontem. ſponſæ. Corona turrita. quia matro-
næ imponebant coronam nouæ nuptæ uerbenis floribus her-
biſque factam. Turrita. quia incincinato capite eminens co-
rona erat. Plancta. ideſt cauerent:ne pede tangerent limen:
tribus rationibus:quia nec Sabinæ raptæ a Romanis: cum do-
mum ingrederentur: uectæ ſunt ultra limen: quia ſponſæ in-
uitæ eo ingredi uidentur.ubi pudorem ſuu3 amiſſuræ ſunt.aut

UVA. BHSC. IyR_055

certe ꝙ ſpõſa domo p̃ris egreſſa:nec ad ſuos ãpli⁹ deſcẽſura:ni ſi ĩ uite cũ uiro ꝑpetuo ꝑmãſura ꝓficiſcit̃:vnde apud Ro.axem curr⁹ ferebãt:ꝓ forib⁹ curr⁹ cõburebat̃: ut ĩtelligerẽt illic ꝑpetuo ſe ꝑmãſuras ſpõſas ſublato eo:eas erãt aſportaturi. Nõ timidũ. ꝑgit adhuc dicere q̃ ĩ nuptiis fieri cõſueuerãt apud priſcos:quoꝝ nihil celebratũ fuiſſe cõmemorat ĩ renouatõe matrimonii quod ĩter catonẽ & Martiã factũ ẽ:dicit etiã Martiã uello flãmeo fuiſſe uellatã:flamẽ ſpẽs ẽ pãni quo noua nupta tegi ſolet ad celãdũ pudorẽ & gen⁹ hoc flãmeũ appellat̃ quo noua nupta oĩs bõa cã uellebat̃. vnde flãminea dr̃ uxor flamĩs ſacerdotis:illo utebat̃ cui nõ licebat facere diuortiũ: erãt aũt crocei coloris:quo ut dictũ noua nupta tegebat̃ ut celaret pudorẽ:cũ noua nupta debet eſſe uerecũda:ſed ẽ & alia cã ut ĩ hiſtoriis legit̃: flãmeo utebat̃ flaminia uxor flamĩs:cui flamĩ nõ licebat facere diuortiũ uſq3 ĩ ſenectutẽ:g̊ ut ꝑpetuã oſtederẽt cõiũctiõem futurã inter uiꝝ & uxorẽ hoc flãmeo utebãt̃. Haud. ꝓ nõ. Balthe⁹ .i.cingulũ. Gẽmis. ĩ gẽmatis fibulis. Fluxos amict⁹. i. fluẽtes lõgos & ſyrma trahẽtes. Colla. hoc ꝑtinet ad ornatu3. Monile ornamẽtũ colli:a munio dr̃:quod pect⁹ ãbit Supparis.ĩ ſingulari numer.maſ.generis:in plurali maſ.& neutri.Suppar⁹ ẽ aũt puellare ueſtimẽtũ ꝙ alio noĩe dr̃ ſubucula qĩ ſubtila.i.camiſia:qa ſub aliis ueſtimẽtis ẽ poſita. Humeris herẽtia.qa mulieres faciebãt extremã horã ſupi apparere in ſũmis humeris & lacertos tegere:ut nõ nihil appareat in extremo lacerto:dicit g̊ ipſis ornamẽtis: nõ tã exqſite ĩſtructa fuiſſe Martiã Catonis: at nr̃æ matronæ diẽ ipſũ cõſumũt ĩ ſe ornãdo. Primis humeris. ĩ prima ꝑte humeroꝝ. Sic erat. ſed quẽadmodũ interfuerat funeri uiri ſui hortenſii paulo ãte ſepulti ita ſe Catoni obtulerat. Mœſti cult⁹. quo comitata ẽ hortenſii fun⁹. Purpura. qa & ſi purpurã hẽbat:tñ atra ueſte & liuida tegebat̃. Funera lana.ueſte feral:q̃ funeſtis cõuẽiret. Nõ ſoliti lu.ſales. nõ uerſus iocu lares auditi ſũt:quos iactabat ĩ ſpõſos:ut nimiã læticiã tẽparẽt. Sales.ioculares uerſ⁹.Luſer̃.ꝓ rũt.Feſta cõui.i.iaculatoria:q̃ iactabãt ĩ ſpõſos & ipſos mordebãt uerſib⁹ tã urbanis:ut læticia3

UVA. BHSC. IyR_055

tẽpaſẽt. Pignora .ſ.cõuenerũt.i.nulli affines utriuſq3 familiæ interfuerũt. Propinq. declarat. Iũgunt taciti. ſine ſtrepitu & cãtu tibiaꝝ. Auſpice bruto. ad ãtiquã cõſuetudinẽ reſpexit:nã ſicut cicero in li.de diuiatõe ait.Maiores quõdã nil publice q̃dẽ priuati ue gerebãt niſi auſpicatu.i.cũ auſpicio:quẽ morẽ nũc ĩ his nuptiis declarat:omiſſa re nomẽ tãtũ declarat: qa ſatis fuit intereſſe nuptiis nomẽ auſpicii:auſpiciũ uero captare nõ poterãt. Ille. Cato in hac renouatõe mrimonii nõ iuſſit ſibi tonderi barbã:nã tãto uſq3 ĩ pect9 mœrore afficiebaẽ:q ĩtelligeret bella ciuilia futura. Horrificã. qa horrorẽ in uultu oſtẽdit intuẽtib9 Nõ admiſit gaudia .i.nõ accepit læticiã:nec hilaritatẽ. Duro.i. ſæuo vultu nullã hũanitatẽ oſtẽdẽs. Vt primũ. dicit cãm cur pmiſerat ĩtẽſos crines & barbã. Feralia. letifera. Arma. belli ciuilis. Rigidã. ĩ aſpã frõtẽ deſcẽderãt crines. Mœſtãq3.ſ.erat paſſ9 barbã creſcere:quæ mœrorẽ ſignificat.Vni. ſol9 cato erat q̃ poſſet apte hũani generis lugeꝛ miſeriã:quæ inſtare uidebaẽ exps erat ipſe cupiditatis:nec huic magis q̃ illi fauebat:ſ3 cõem tãtũmõ reip.utilitatẽ ſeruabat. Vni ua. i.licet ipſi Catõi q̃obrẽ Studiis. v3 amore. Odiis .ſ.inimicitia:qa nec amore:nec odio cuiusq̃ mouebaẽ cato:g uacuus erat oĩ pturbatõe mẽtis. Priſci thori .i.nec uoluit cũ uxore cõcubere. Iuſto amori. nã tãto robore animi fuit Cato:ut etiã legitimũ amorẽ pmitteret. Robur .i.fortitudo animi iuſto legitimo mrimoniali. Immota. ſtabilis quæ cõcuti nõ poterat. Si ſeruare modũ. laudat eũ a modeſtia quæ eſt quaſi firmamẽtũ & ſolida uirt9:ex ea naſcit moderatio quæ tẽpat oĩa in dictis aut factis & in cæteris officiis:dicit ergo hãc modeſtiã ſeruaſſe Catonẽ. Naturãq3 ſeq. hoc ide3 Cicero ait primo officiorũ quod a Catõe præclare ſcriptũ eſt.Nõ nobis ſolũ nati ſum9:ſ3 etiã ort9 nr̃i ptẽ pr̃ia uẽdicat:deĩde ĩfra in quo debem9 naturã ſeq tãq̃ optimã ducẽ:nã ſequi naturã eſt impẽdere uitã pr̃iæ.i.mori p pr̃ia. Gẽitũ .i.nõ ſibi ſoli natũ eẽ. Huic epulæ comedebat ipe cato ut uiueret nõ uiuebat ut comederet & illud eſſe uolo ut uiuã:nõ uiuo ut comedam:ſecundum illud Virgilii poſtq̃ exempta fames epulis ſignificat ipſos comediſſe

UVA. BHSC. IyR_055

q̃tũ ſatis erat. Magniq3 penates: ſignificat cõtinẽtiã:nã conti-
nẽtia ẽ p quã appetit9 cõſilio & rõe ẽmittit: ea ẽ cũ rõi appetit9
obtẽpãt. Magni penates .i.dom9 ſignificat ipſũ ĩ ædificiis ſer-
uaſſe cõtinẽtiã. Sũmouiſſe ignẽ tecto.i.ut tãtũ hr̃et ædiũ:q̃tu3
ſatis eſſet defẽdere ſe a furore & uẽto. Hyemẽ. frig9 & ymbrẽ
Precioſaq3 ueſtis. de ornatu corporis etia3 Cicero dicit quales
debẽt eſſe ꝑſonæ cult9. Togã. v3 hyrtam ut togat9 incederet
More qritis. more Ro.ciuis.qrites dicti ſũt ro. a curnb9 ciuita-
te Sabinoꝝ:nã id ſtatuit primũ Romul9 ut ſe gratificaret Tatio
& cæteris Sabinis:quos in ꝑtẽ regni accepat. Hyrtã togã .i.pi
loſã aut hyppalage ẽ ꝑ iduxiſſe togã ſup hyrta mẽbra. Veneris
hĩc. ipſe tm̃ veneri ĩdulgebat q̃tũ ſatis erat ad ꝓcreãdã ſobolẽ.
Vrbi pr̃. qa ipſe patriæ libertatẽ defẽdebat:& in eo ſẽp occupa
t9 erat:ut nulli9 opes pl9 ualerẽt q̃ reſp. Vrbiq3 manit9 .ſigni-
ficat pietatẽ in patriã:quæ ẽ iuris naturalis ps:nã ſex ſunt ꝑtes
ipſi9 iuris naturalis.v3 iuſticia:pietas:gr̃a:iudicatio:uirt9:obſer
uãtia. Iuſticiæq3 cultor. unde poſt ſpẽm cõtinuo poſuit gen9
ſic Virgili9.Eutaxiã.i.bonũ ordinẽ ſeruauit:ubi dicit de Aenea:
quo iuſtior alter:nec pietate fuit bello:nec clarior armis:nã pri
mo iuſticiã tetigit:quæ ẽ gen9:deĩde ad ſpẽm deſcẽdit.i.pietatẽ
Rigidũ. dr̃ r̃ctũ:& q̃ flecti nõ p̃ot ulla animi ꝑturbatõe. In cõe
bon9. qa ꝓpriũ ĩnocẽtis ẽ oĩb9 ꝓdeſſe nulli nocere: nõ ẽ bon9
q̃ ſibi tm̃ ꝓdeſt:niſi & aliis. Nata uoluptas .i.naturalis uolu-
ptas quæ naturalis ẽ hõi:ſic cupiditas & libido:nõ ſolũ ueneris
ſed & aliaꝝ reꝝ quæ uulgo appetũt ut diuitiaꝝ & honoꝝ nul-
lã ꝑtẽ habẽt ĩ Catonẽ inimicũ uoluptatũ omniũ. Nata .i.natu
ralis. Suppreſſit. nõ clã reꝑſſit:qa titilatõib9 qbuſdã vr̃ irrepe
uoluptas:cũ ſẽſus naturæ flectit. Suppſſit .i.quaſi ꝑ titilatiõis
nõ reꝑſſit aĩum Catõis. Partẽq3. qa nulla cupiditate flecti po-
terat:ſicut ille dixit:qd ẽ cur aliis placeã:cũ nulli9 rei mihi g̃tiã
feceri. Interea. cũ tãta eſſ3 ĩ urbe trepidatio: q̃tã ſupi9 Luc.de
ſcripſit:iã Pom.ex urbe trepid9 diſceſſerat:& ĩ cãpaniã uenerat
ubi cõpat exercitũ & caſtra põitur9 erat obſeruãſ qd nã Cæ.fac
tur9 eſſ3 ut illi ueniẽti ĩ italiã occurreret. Mag .Pom.nã maxĩo

UVA. BHSC. IyR_055

rex omniũ metu uerſatur Pom. Trepido. feſtino & timenti ſi mul. Dardanii coloni. a capi:nã capis cũ Aenea troiano in Ita liã uenit:de quo Virgili9.At capis ut nomẽ cãpanæ dicitur urbi Hæc ſedes .ſ.cãpania. Placuit .ſ.Pompeio. Hinc. ex cãpania Sũma mouẽti .i.de ſũma rex pugnare ꝑanti. Spſas ꝑteſ .ſ.ne qua ꝑte Cæſar poſſet in Italiã uenire:qn obuioſ milites haber& Occurſũ .i.ut occurreret hoſti cæſari. Vmbroſis. nũc deſcribit locũ ubi caſtra Põpei9 poſuerat:expectatur9 & obſeruatur9 qd Cæſar faceret:placuit Pompeio extẽdere ſpſas ꝑtes ea ꝑte qua Appẽnin9 mõs oẽm Italiã mediã ymbroſis collib9 ga.ſenegaliã atq3 cãpaniã mediã diuidẽs ſcabroſis & cliuoſis collib9 in finem cãpaniæ tẽdit. Vmbroſis collib9. ꝙa ſcabrobis finib9 Appẽni n9 in finẽ cãpaniæ tẽdit. Nullo uertice. a nulla ꝑte. Olympo .i.cœlo ut ibi tuto loco caſtra poneret. Mõs. de hoc Appẽnino loqtur dicẽs quõ Italiã oẽm mediã diuidit. Gemĩas undas. hic mõs ea ꝑte qua tẽdit in lõgũ:mediã diuidit Italiã a dextera ꝑte mare inferũ ſpectat a ſiniſtra ſiculũ uſq3 fretũ ꝓgredit. Inferi. .i.adriatici. Superi .i.tyrrheni. Colles q̃ in Italia ſũt utrinque hinc ab una ꝑte. Tyrrhena uado. primo qdẽ hic mõs Appẽni nus nõ nihil tẽdit in boreã:deinde uergẽs in auſtrũ tyrrhenum mare ſpectat:& Lunã ciuitatẽ Lucã Piſas Piſtoiãq3 & Florẽtiã nobiliſſimã Tuſciæ ciuitatẽ ad meridiẽ linqt:hic tãdẽ in modu3 cubiti ſe flectẽs ceu port9 ſui ꝑtẽ in adriaticũ mare iaciens pro mõtoriũ facit in cui9 ꝓmõtorii extremitate græci ueteres yrbe3 Anconã cõdidere. Hinc. ab hac ꝑte. Tyrrhena æquora. quia nõ nihil in boreã tendit. Illinc ab illa ꝑte. Ancon.obnoxia .ſ.ẽ .i.ſubiecta. Dalmaticis fluctib9. ubi ſunt populi hyſtriæ. Fon tib9 hĩc uaſtis. Nũc dicit de hoc mõte appẽnino multos flu.de ſcẽdere:& alios qdẽ in ſupũ mare:alios in inferũ defluere. Hic .ſ.mõs Appẽnin9. Concipit. generat. Vaſtis fontib9. qa uaſti ſunt fontes:ideo immenſi deriuantur amnes. Gemini ponti .i. inferi & ſuperi mariſ qui ſunt illi fluuii dicit. In leuũ cecidere latus .ſ.iſti amnes:v3. Metuar9. flu.eſt q ꝑæterlabitur Fanũ oppidũ & qa fortunæ Fanu3 fuit. ideo Fanum eſſe appellatum

UVA. BHSC. IyR_055

uolunt. Cruſtinũ. flu.q præterlabitur Ariminũ3. Sapis. flu. q præterlabit̃ Cæſenã. Iſaur9. flu.q præterlabitur piſaurũ:uel penſaurũ. Sena. flu.q præterlabitur ſenegaliã:uel ſinũ galliæ dicitur. Aufidus. flu.eſt Cãnaꝝ:ubi Hãnibal exercitũ Ro.deleuit. Vndas adriacas hũc. flu.mõs Appẽnin9 effũdit:ĩ adriacũ mare & galliã ciſalpinã reſpicit. Quoq3 magis nullũ.ſ. cõſpicit ab hac pte. Soluit ſe in nul.am. i.nõ capitur ullo ãne.Eridan9 græce:Pad9 latine dicitur:Eridan9 ut nõ nulli uere ſentiunt dictus eſt:eo ꝙ circa padũ paſcua opima ſunt & ouib9 opportũa quaſi ceridanos.i.uelleris lucrum:nam α εριον lanam ſignificat δουνειον lucrũ ſignificat: unde laniſtæ appellãt̃ feneratores lucri. Tellus ſoluit. qa oẽs Italiæ fluuii in padũ deriuãtur. fractas ſyl. Virgili9.Fluuioꝝ rex eridan9 cãpoſq3 ꝑ oẽs: cũ ſtabulis armenta tulit. Heſpiãq3 ex aquis. qa oẽs pene Italiæ fluuii deriuãtur in illũ. Fabula .ſ.eſt dicit notã eſſe fabulã phætõtis filii phœbi & Climenis q decidit in padũ ꝛc.dicit ḡ phætõtẽ currũ duxiſſe:haud ꝓcul a terra:adeo ut oẽs fluuii nimio calore ſolis deſicauerint:ſed ſol9 Eridan9 tãto calori reſtitit ut deſicari nequerit ex quo magnitudinẽ illi9 amnis oſtẽdit. Populea corona .i.arborũ populoꝝ:popul9 eſt arbor & primã ꝓducit ꝓ turba primã corripit. Coro.populea. qa circũdatæ ſũt ripæ padi his arborib9 in coronaꝝ modũ. Phæton. fili9 ſolis. Ducens diẽ pronũ. qa neſciebat regere paternos currus. Pronũ.ꝓcliuẽ in terrã uergẽs. Trãſuerſo limite. nõ recto quo ire cõſueuerat. Loris. currib9 ꝑtẽ ꝓ toto. Flagram loris .i.ardẽti curru. Gurgitib9 raptis. nimio calore deſicatis. Penit9 tel.ꝑu. quia penitus ardebat: & tantum calorem ſolis ſuſtinere nõ poterat. Pares.un.phẽ.igni. quia ſolus calori reſtitit. Nec minor. bene inducitur magnitudinem eius laudare poſtquam hunc flu. dixit reſtitiſſe ſolis ardori:non mirum inquit:quia hic fluui9 cæteris maior eſt:& dicit nõ minor eſſ& pad9 nilo: niſi ꝙ nil9 maior vr̃:qa quot ãnis ꝑ uniuerſam funditur Aegyptũ:nõ appetit ipſe pluuias:ſed nilus ripas egreditur: & uniuerſam Aegyptu3 inundat:& eã fœcũdiſſimã facit. Aegypti iacẽtis ꝑ plana. quia

UVA. BHSC. IyR_055

ægypt9 in plano posita est. Vnde inter Sythas & Aegyptios maximū certamē fuit: q nā priores nati essent. Aegyptii se primus his rōib9 natos dicebāt: q illa regio esset tēpatior: & p cōsequēs ubi aer tēpatior ess &: ibi primū etiā genus humanū natū fuisse At uero Sythæ cōtradicebāt cū se pri9 natos assererēt non fieri posse hoc: sed eū illa regio sit hūilis. i. ægypt9 & in plano iaceat: ideo postremā fuisse quæ a fluctib9 maris derelicta fuerit: nam cū primū deus elemēta & aquas a terra sepauit: primo regionē suā. i. septētrionē: qa altior est a mari destitutā fuisse: & ideo ibi primū hoīes natos esse. Stagnarū. qa facit ægyptū oēm nilus esse stagnū: tū cū mūdat eā. Nec minor hic hystro. nec padus minor ess hystro nisi q hyster āteq in mare ueniat oēs undiq amnes cōprehēdit: hic flu. alio noīe Danubi9 dicitur q sexagīta ānis capiēs. vii. hostiis ī pōtū influit Nō sol9. qa ut dixi. lx. ānis accipit: &. vii. hostiis in pontū influit siculū. Dexteriora petēs. Hos Appēnin9 a siniſtra ut dixi supius hēt flu. nūc. d. a dextera pte quos flu. habeat. Tybrī. tyberis a dextera pte ex hoc mōte descēdit Tuscia uersus. Rutubāq canū .i. pfūdū flu. q in finibus ligurie labitur. Vulturn9. flu. est q præterlabitur Capuā. Nocturnæ editor aute samnis. beneuent9 pprietatē hui9 flu. q nebulā crassā & obscurā facit: ut noctē imitari uideat. Lyris. est flu. inter pōpeios & Vulturnū. Maricæ umbrosæ .i. syluæ a marica Latini matre. Vestinis. flu. a uesti urbe denoīat9. Impulsus agris. qa īgredit hūc flu. & ipsū maiore impetu discurrere facit. Culta .i. arua. Salerni. q mōs hic ferme ī uilcerib9 suis Beneuētū habēs in Salernū respicit. Salernū. oppidū dictū a silere p antesticon. i. mutatā litterā. Macra. dict9 a pprietate rei: qa macer est fluuius per Pontremulū labens: qa tā rapide & humiliter fluit: ut etiā naues sustinere non possit. Nullas alnos. ideſt naues. Longior educto. ideſt ab aquilone respicit Padum & galliam oēm Cisalpinam. Surgit. effunditur. In aera. ideſt in aerem uersus. Gal. ru. ideſt Gallia cisalpinā Deuexas. inclinatas alpes pars altior Appennini ab Aquilone padū pspicit: deinde Mātuam. Parmā. Regium. Paduam: & alia

UVA. BHSC. IyR_055

oppida ideo gallica rura. Altior. hoc dicit quod & ſupi⁹ dict⁹ eſt quō Apēninus in modū cubiti ſe flectēs: uel ptē ſui pon⁹ in adriaticū mare uergēs: promōtoriū facit: in cui⁹ extremitate ue teres græci urbem Anconā cōdidere: poſt uero Firmū. Picenum Aſculū. Marſas. Pelignos reſpicit: deinde alterū flexū faciēs altiſſimis uerticib⁹ garganeis appellatis in adriaticū mare īfluēs Maſſiliam ciuitatē āplectitur. Gargane⁹. dicitur a garos quaſi uerticis uertex: qa ibi altior eſt. Tū umbris. ꝓſequtur nūc narrans flumina ab Appēnino originē trahētia. Tū. deinde. Ferox .ſ. Appēninus abūdans: quia ibi ſunt populi fertiliſſimi: nā Vmbria & Marſia abūdātiſſimæ regiōes fuere. Sabello .i. ſabino in eā ptem uergens. Piniferis .i. ferētes pin⁹. Indigenas .i. inde genitos indigenæ dicūtur q nō aliūde uenerūt: ſed inde nati ſunt ubi habitant. Non deſerit ante: ut ante dictum: habet ſere in uiſcerib⁹ Beneuētum. Salernos. Lucanosq3 alpes: donec extremū Italiæ oppidū regiū reſpicit: ubi a peloro diuiſus a leua ſyluam facit. Non deſerit heſ. nō terminat ante Italiā. Cū. pro quādo. Sileis undis. nā qua ptē aſſidi⁹ maris fluctib⁹ clauditur: ibi ſtatim ſyluam facit a dextero latere. Tetendit .i. protendit porrigit. Suas rup: in tēp. la. ideſt promōtoriū laciniu3 ubi eſt templum Iunonis Laciniæ: ibi Hercules ſuparo lacinio latrone tēplū cōdidit in honore Iunonis: & de nomine Laciniæ Iunonis laciniū appellauit: eſt aūt promōtoriū haud procul a ciuitate petilia. Longior Italia. Appēnin⁹ eſt lōgior q̄ ſit Italia: qa in Siciliam uſq3 tendit uel uerius totam cōtinēs Italiā termi nat quod Virgili⁹ oſtēdit. Hæc loca ni quondā uaſtata: & infra: cū protin⁹ utraq3 tell⁹ una foret. i. Italia & ſicilia ſimul cōiūctæ erant. Incūbēs .ſ. appēnino qua parte cū Sicilia iūgebat Italia Cōfinia .ſ. Italiæ atq3 Siciliæ. Terras. v3 hāc terrā Siciliæ: hāc terrā Italiæ. At. pro ſed. Gemino profūdo. ſiculo & adriatico mari. Ceſſere colles peloro. quia parte ſiciliæ pelor⁹ terminat & a ptē italiæ Appēnin⁹. Cæſar in arma. Poſtq̄ deſcripſit hūc mōtem iuxta quem in campania. v3 qua ptē circūdatur: caſtra poſuerat Pompeius: nūc ad ꝓpoſitū reuertitur: Cæſar poſtquā

UVA. BHSC. IyR_055

ſenſit Pompeiũ relicta urbe in cãpaniã cũ ſuis copiis ꝓfectum eſſe & ibi caſtra poſuiſſe: uim & impetũ Cæſaris oſtendit Luc. dicit enim illũ nihil magis quæſiuiſſe q̃ ut uires ſuſciperet multoſq; tandẽ ibi populos armatos inueniret: ut uiribus magis q̃ uoluntate uinceret. Furẽs. poeta magis inclinabatur ad Põpeium q̃ ad Cæſarẽ: &. ſ. gaudet ꝙ nõ. Terreat hoſte uacantes. .i. nõ gaudebat ſe populari terras hoſte carentes: immo terras hoſtibus plenas. Terrat. uaſtet populetur. Non ua. ho. īmo plenas hoſte. Agros uacuos. īmo plenos. Atq; ipſum non pdat iter .ſ. uincẽdo non perdat iter: quia niſi uinceret iter pdere uiderẽtur. Conſertaq; bellis bella gerat .i. bella bellis inferre: nam finis unius belli principium eſt alterius. Non tam. declarat. Patẽtes. apertas. Fregiſſe .ſ. ui. nec tã gaudet. Arua pre. pati. colo .i. uolẽte populo. Populetur .ſ. arua. Cõceſſa pu. ire uia. ut ſũmatim dicam Cæſarem pudet ire uia conceſſa a populis. Ciuẽq; uideri. qa nõ ciuis. ſed hoſtis uult uideri Cæſar. Tunc urbes. nũc dicit quõ minabatur Cæſar: tamen populi l; uiderent non poſſe tantum Cæſaris impetũ ſuſtinere: munibãt ſua quiſq; oppida: & paratæ erant defendere: quo ad uires haberent: licet. h. magno terrore Cæſaris ꝓhibebãtur: ne ſua præſidia tuerent. Tunc .ſ. tempore quo ita Cæſar craſſabatur per Italiam. Dubiæ menti. i. incertæ quid faciet. Varioq; fauore. quia hinc Cæſar timore trahebat eos: inde Pom. terrebat auctoritate ſenatũs: qui bellũ iuſtũ cõtra Cæſarẽ mouere uidebatur. Ceſſere .ſ. cæſari. Dẽſo. forti. Abrupto. feſtinato & abrupte facto. Circũdat .ſ. mœnia ſua. Saxorũq; orbes .i. ſaxa rotũda quaſi uidetur deſcribere rem q̃ã uocamus bõbardã: nã legitur ueteres uſos fuiſſe hoc genere tormenti: vnde tormẽtũ dicitur a torquẽdo: quia magna ui torquetur bõbarda. Super. ꝙ deſuper a mœnibus emin9 a longe. Pronior. nunc dicit quomõ ſe habuerint populi: & qua uoluntate fuerint: dicit omnes quide; ꝓniores fuiſſe in Pom. ſed metu cæſariſ ab eo deterrebantur. Popul9. ſ. ital9 pronior erat. Pugnatq; minaci cũ ter. fi. quia hic fides ad Pom. trahit: ide terror cæſariſ ab eodẽ illoſ deterret

UVA. BHSC. IyR_055

ergo fides cū terrore pugnat. Vt cum mare. p cōpationē oſtē-
dit quomodo animi populoꝝ in diuerſas partes diſtrahebātur:
ſic animi incerti erant populoꝝ:ſicut maris unda incerta eſt cū
diuerſis uentis agitatur:primo ſi auſter in medio mari flauerit:
ſequitur auſtrū unda:at ſi deinde flare cœperit eurus: tūc reli-
cto auſtro hūc uētū ſequitur: ita animi populoꝝ diſtrahebātur
in uarias ptes.ſ.fides pugnat cū terrore minaci. Vēdicat unda
notum .i.unda maxima notū trahit:uel poteſt eſſe hyppalage
p uendicat notus undam. Auſter. uentus a meridie perflans.
Horriſonis .i.horrorē incutiētib9. Hūc. auſtrū. Si rurſus .i.
denuo. Laxata. pulſata. tellus .i.ſubterranea ſpelunca:ubi
æolus uētos clauſos habere dicitur a poetis:quos cū vult emit-
tere ſua uirga percutit terrā. Tridētis eolii. qa eol9 tridētem
habet ſicut Neptun9:quo impat uentis & in latus mittitur. Im
mittit. ſ.uētū ab oriente perflātē. Priorē uentū. i.prioris uēti
reliquias:quia prioris uenti impetu adhuc mare criſpatur mo-
uetur & tremulū eſt. Priorē uētū. licet ſentiant priorē uētum
æquora tremore illo:tamen ſupueniente euro illius uēti īpetuꝫ
ſecūtur. Facilis terror. q̄is pugnet cū terrore fides:tamē uim
maiorē habet terror:& terrētur nō a Pōpeio:ſed a Cæſare. Du
biāqꝫ fidē. qa pro fortūa mutabatur fides. Gens.libo præerat
etruriæ.Cæſar.M.Antoniū cū cohortib9 trib9 miſit Arimū Libo
ubi audiuit iā adeſſe Antoniū trepid9 aufugit. Nudata .ſ.eſt.
Vmbria termo. Term9 tenebat aſciduꝫ cæſar fact9 certior Vm
briā a termo teneri:& omniū uolūtates ſibi cōciliare Pōpeium
Antoniū cū tribuſ cohortib9 miſit.Term9 diffuſus uolūtati mu
nicipiū ex oppido cohortes eduxit:& ipſe a ſuis in itinere deſe-
ritur:Antoni9 ſe ad termū recepit. Vmbria. oppidū eſt. Nec
Sylla. hic Sylla ſenioris fuit filius q fauſtus eſt agnominatus:
ubi ſenatuſcōſulto cū decreta ſicilia eſſet:Philipp9 tri.ple. inter
ceſſit. Auſpiciis paternis. qa bella fœlicia fœliciter geſſit:vnde
ſe fœlicē appellari uoluit:qui etiam filio fauſtū Syllam nomen
impoſuit. Varrus. cæſar audita deditione termi oppidi confi-
ſus uolūtati municipū tertiæ decimæ legiōis cohorteſ euocauit

UVA. BHSC. IyR_055

ex præſidio Auximonq3 ꝓficiſcitur: hoc oppidū tenebat Varr9 aduentu Cæſaris cognito milites Varrū circūſiſtūt oratiōe: docentq3 quæ ſit uolūtas municipū horū orōne ꝓmotus Varrus eductis cohortib9 fugere tētauit: ſ3 tamē ex primo ordine pauci milites illū cōſerere manū adhortātur: ſed cōmiſſo prœlio deſeritur a ſuis: ps demū fugierūt: reliqui ad cæſarē trāſfugiūt: cum quibus. P. Lucius erat. Varrus. ordo eſt Varr9 ruēs p diuerſa mœnia neglecto tergo fugit: ea ꝑte qua ſyluæ ſūt & ſaxa. Vt. .i. poſtq̄. Alæ admotæ. i. cohortes Cæſaris appropinquate pulſarūt Auximon oppidū. Neglecto tergo. qa modo hac modo illac petebāt milites. Syluæ. p ſyluas: & p loca alia fugit trepidus deſertus a ſuis. Lentulus. q̄ præerat Aſculo: & cū audiuit aduentare Cæſarē: ipſe quoq3 trepid9 relicto oppido fugit: Hic Lētulus cū deſerto Aſculo fugeret incidit in Bibulū q̄ præmittebatur a Pōpeio: ut piceni agri ciuitates & populos confirmaret ab eo admonit9 quæ gerātur a Cæſare: milites accepit & cōtractis militib9 Pōpei corphiniū ad Luciū domiciū Aeneobarbum ꝓueniūt: & cōiūctis copiis oppidū illud munire ut ſe a Cæſare tueantur res hæc quē ſit geſta inferi9 declarabitur. Diuertitq3 acies. a præfecto. Dux .ſ. Lētul9. Agmine. qa a ſuis deſertus eſt. Nullas cohortes. quia deſertis ſignis ſol9 ipſe Lentulus cū uexillis aufugit: alii uero milites ei9 ad Cæſarē confugerūt. Tu quoq3 nudatā. pgit Lucan9 narrare trepidationem factā a Cæſare: qa cūq3 Cæſar exercitū duceret trepidatū eſt: & audito nomine eius ſtatim nōnullos in fugam conuerſos: inter quos Scipionē nūc dicit deſeruiſſe luceriā ciuitatē q̄q̄ robuſtiſſimis illā munitā cohortib9 mō legiōib9 teneret: nā ibi duas legiones habebat Scipio: qbus ipſe præfectus erat. Lēgiones aūt heæ ante ſub Cæſare militauerāt: nā cū Gallia in aliud qnquēniū Cæſari prorogata eſſet fauente Pōpeio: cū quo Cæſar affinitate tūc coniūctus erat: quæ cū ſtipēdiis decreta eſſet in ſupplementū unā legionē Cæſari pōpeius dedit. Poſtq̄ uero craſſus cū exercitu a Parthis delect9 eſt duæ legiōes Cæſari detractæ ſunt ſub prætextu parthici belli iminētis: qa ſenatuſcōſultū factū ē:

UVA. BHSC. IyR_055

ut duæ legiones ad bellū pthicū mitterentur.vna a Cneo Pō-
peio:altera a cæſare:ſed nō obſcure duæ legiones cæſari decre-
tæ fuerunt:nam primā legionē quā Pōpeius cæſari dederat con
fectam ex delectu cæſaris eam miſerat cæſari Pōpeius: tamen
cæſar cum eſſet certus de uolūtate inimicoꝝ ſuorū ex ſenatuſ-
conſulto legionē Pōpeio reddidit:& qntādecimā legionē:quam
ipſe in gallia citeriore habuerat ex ſenatuſconſulto itē tradidit:
Has legiōes dicit in præſidio Luceriæ poſitas fuiſſe qb9 præerat
Scipio:qui tam & ſi firmos ac certos milites haberet: tamen &
ipſe terrore cæſaris præſidiū deſeruit. Nudatam .ſ.præſidio &
militibus ſuis. His caſtris. v3 in præſidio Luceriæ. Iā pridem
declarat quæ ſit pubes firmiſſima. Seducta cæſaris armis .i.ab
armis quia ſenatuſcōſultū factū eſſet:ut duæ legiones mitterēt
ad bellū pthicū:vna a cæſare:altera a Pōpeio: ſed has legiones
prius in ſupplemētum exercitus Pom.cæſari tradiderat. Qua.
pube. Suppleuit gallica dāna .i.in ſupplemētū exercitus Pō-
peius dedit cæſari & ſuppleuit exercitū:cui9 ptem bello gallico
cæſar amiſerat. Ipſe cæſar. ad bella uocaret.ſ.ante legionē Pō
pei.i.q̄ peteret a pōpeio hāc legionē. Socero. cæſari ut uteret
hac legiōe:& ſanguinē ſuū pro ſanguine & gloria cæſaris effū-
deret. Ac te corphini. ſicut ſupradictū eſt Lentulus Aſculum
tenebat:hic audito cæſaris aduentu ex oppido ſtatim ꝓgrediēs
milites ſecum ducere conatus eſt:ſed a maiori parte militū de-
ſeritur:incidit autem in bibulum a pōpeio magno miſſu3 ad cō
firmandas piceni agri ciuitates:hic a Lētulo multos accepit mi
lites:auditis quæ facta erant a cæſare.ſ.ꝙ municipiū uolūtates
inclinatæ erant in cæſarem cōtractis undiq3 cohortib9 quos po
tuit milites ſecū adduxit:& magnis itinerib9 corphinū intēdit
ad.L.domitiū æneobarbū ſucceſſorē cæſari a ſenatu deſtinatu3
qui præerat corphino:cæſar eo confeſtim cohortes duxit cū co
hortibus iam quinq3 præmiſſis qui pontem fluminis interrūpe
rent paſſuū circa tria milia:cæſar cum ad pontem ueniſſet præ
lium commiſſum eſt:milites ſtatim domitiani repulſi ſe in op-
pidum receperunt:cæſar ad oppidū cohortes ducit ad muroſq3

UVA. BHSC. IyR_055

caſtra ponit & oppidū magnis operib⁹ munire inſtituit. Interea L. Domiti⁹ deſpatis. Cn. Põpei auxiliis fugã pabat: id cũ ſẽſiſſẽt milites cenſentes ſalutis ſuæ quoq3 habẽdã eſſe rõnẽ a quibus diſſentiebãt marſi: ſed ubi ea cognouerũt de fuga domitii: qua3 a natura ignorauerãt: ipſi cũ cæteris domitiũ circũſtãt: ipſumq3 ꝓductũ in publicũ cuſtodiũt: poſtera die ubi illuxit ꝑ Lentulũ facta deditione Cæſar in ptãtem acceptos: educi iuſſit: fuerunt aũtem quinquaginta v3 patricios tribunos militũ eq̃iteſq3 Ro. & patriciorũ liberos: inter quos erat. L. An. corphinii præfectus & Lentulus ſpinter Varrus Quintili⁹ quæſtor: fuſſus & domitii filius: hos oẽs Cæſar cõtumeliis & cõuitiis militũ ſuorũ ꝓhibitos incolumes ex uinculis dimiſit: accepto tamẽ Corphino: hoc habet hiſtoria: quã breuiter Lucan⁹ amplectitur. At. pro ſed. Tecta .i. mœnia: nã priuata ædificia dixit corphini. Tua claſſica ſeruat. hoc dici: qa hi milites uel ꝑs eorũ ex delectibus Põpei fuerũt: quos milites ſub ptãtẽ ſua dicit habuiſſe domitium quibus aliquãdo forũ põpeius obſederat: quo tempore Milo cir cũdat⁹ corona militũ nõ auſus dicere cãm dãnatus eſt de cæde clodii. Tua claſſica. ſigna. Quondã. aliquãdo. Tyro. nouus miles. Poluto miloni .i. nocenti: nã accuſatus eſt cædis clodianæ. Oppoſito. obſeſſo a militibus Põpei foro ne qua uis fieret iudicibus: & cãm ſuã dicere coactus eſt milo: pro quo oratione3 inſignem Cicero in foro habuit. Vt procul. nunc dicit quõ ſe habuerit domitius ubi procul ꝑſenſit ueniẽte cũ cohortib⁹ Cæſarem. Dixit .ſ. domitius. Nubẽ .ſ. puluer is: na3 ex puluere q̃ ſublatũs erat cognouit adeſſe cæſarem: deinde poſt puluerem conſpexit. Ardentes .i. fulgẽtes. Virgili⁹ Ardẽtes ære cateruas Percuſſis ſole coruſco. declarat q̃a ꝓcuſſiõe radiorũ ſolis arma fulgebant. Socii. cõmilitones. Immergite. rũpite fluminis põtem: q̃a erat triũ miliũ paſſuũ. Et tu montanis. ad ipſum torrentem apoſtrophat. L. domitius: quẽm rogat ut totas uires cõtrahat: & inflat⁹ hũc Cæſaris impetũ retineat: quod ſi fecerit uictoria prima domitio attribuetur: q̃ ibi primũ ab impetu ſuo Cæſar detertitus fuerit. Exi. egredere tu amnis: ſed torrẽs erat

UVA. BHSC. IyR_055

ſine nomine. Ingentes trahe aquas .i.contrahe omnes aquas ut implearis & ingētes quoq3 naues ſuſtinere poſſis. Vt. adeo Alnos. naues. Spumeus. ſpumoſus. Diſcuſſa compage .i.ut diſſoluantur naues nimia uia aquarum. Compage diſcuſſa .i. diſſoluta iunctura. Hoc limite hæreat .i.hoc termino retardet Cæſaris impetus:limes ſignificat terminum.Virgili9.vicino a limite ſæpes. Hæreat .i.tardetur. Hoſtis. Cæſar. Lentus. ab impetu ſuo tardatus. Terat .i.conſumat. Cohibe .ſ.cōmilitones cōprimite. Præcipitē. uelocem. Victoria nobis .i.cæſare3 ab impetu ſuo repoſitū eſſe inſtar uictoriæ nobis erit. Nec plura locutus. hæc ubi dicit Domitius ita etiam fecit:nam milites ſtatim ad flumen concurrunt.& pontem demoliri parant. Deuoluit .i.emittit ex mœnibus. Rapidum ne quicq̄ .ſ.ad parādum opus. Nāq3. declarat & ad illud refertur ne qcq̄.vere ne qcq̄ fecit hæc Lutius domitius.ſ.ex oppido milites emittere: q pontem rumpetent:nam cæſar audiens aduentare cohortes domitii:indignatus tanta celeritate cohortes ſuas duxit: & ibi cōmiſſo prœlio ſtatim domitiani repulſi in oppidum ſe recipiunt: uere ḡ dixit:nequicq̄ pro fruſtra. Prior cæſar. ſignificat ducis diligētiam qui prior ex omnibus uidit:ubi ſibi obſtaculū fieret. Amne ſoluto .i.ſoluto ponte amnis. Prolatus ab ira .ſ.a ſeipſo quia animum noſtrum alienat ira ideo. Prolatus. quaſi porro lat9 a ſe ipſo quaſi alienus eſſet:ira nimia parcitus. Quæſiuiſſe latebras pauori. i.ut ſe in muris abſcondant pauore deterriti. Obſtruitis. claudere paratis. Ignaui .i.homines imbelles hoc fruſtra facitis:quia non ſi tumido:non id efficietis imbelles uiri nam ſi ganges obſtruere iter meum uellet non poſſet:nam ganges flu.eſt indiæ:de cuius ortu ignoratur:ſicut nili:hic nō paucioribus hoſtiis oceanum ingreditur q̄ nilus: bene elegit hunc flu.gangē cæſar ingētem:ut oſtendat ſe nulla ui reprimi poſſe. Flumen. gangē. Tumido gurgite .i.inflato:tapinoſis eſt. Poſt rubiconis aquas. Poſtq̄ rubiconem ſemel traieci: null9 flu.erit qui me retinere poſſit. Cateruæ. proturmis poſuit. Sunt .ſ.cū equitibus. Aſcendite. capite. Pon.ruiturū. priusq̄ euertatur

UVA. BHSC. IyR_055

Hæc ubi dicta .ſ.ſunt a Cæſare: nam ſtatim eius imperiū exe-
cuti ſunt milites. Leuis. uelox. Totas acce.habe .i.totis habe
nis ad pontem delati ſunt milites.i.ptāte ſua. Crebroq3 ſimilli
mam nymbo. tanta telorū copia fuit ut hymber celitus cadere
uideretur:poſuit nymbum pro uento cū pluuia. Validi lacerti
pro ualidoꝝ militū lacerti. Vacantem. uacuum hoſtibuſ. Pul
ſa ſtatione .i.pulſis militibus:qui in ſtatione pontis poſiti fue-
rant. Aras. corphini. Errigit turres. nam poſitis ad muros ca
ſtris oppidum ipſum magnis operibus munire inſtituit Cæſar:
ut oppidū illud expugnaret. Ingentia pon. v3 turres facit quæ
rotis uehi poſſent.quocūq3 uellent. Subrepſit. clam admota
eſt. Mediis muris. media parte murorum. Vinea. tegmen eſt
in modum turris quæ admota muris defendit milites:qui mœ-
nia concutere & effodere uoluerunt. Ecce nefas belli. ꝓſeqtur
etiam Lutii Domitii hiſtoriam. Ecce. ꝯqa facta per Lentulum
deditione Lu.Domitiū milites ſui cum cæteris apprehenſu3 ad
Cæſarem traxerunt: quia hoc fuit cum magno ſcelere militum
qui captum ducem ſuum Cæſari tradiderunt. Agmina .ſ.mili-
tes domitiani. Nefas. poteſt eſſe interpoſitio:ut dicat o nefas:
quaſi deteſtetur hanc perfidiam militum qui ducem ſuum pro
diderunt hoſti. Conſtitit .ſ.Lu.domitius. Cuius ſuperbi. Cæ-
ſaris. Vultu minaci. q̄uis ante pedes Cæſaris ſtetiſſet domiti9
tamen minaci uultu intuebatur Cæſare3: qui cupiebat interfici
q̄ ſupplex uiuere. Tamen .ſ.q̄q̄ ante pedes Cæſaris ſtetiſſet.
Nobilitas .ſ.domitii generoſitas & magnanimitas. Recta cer-
uice. non demiſſo collo ſicut ſupplices facere ſolent. Popoſcit
ferrum.quia mori mallet. Scit cæſar. cæſar intellexit illum po
tius mori uelle q̄ uiuere: ſed tamen ueniam dedit Domitio ac
cæteris quos in captiuitatem redactos contumeliis militum ꝓ-
hibitos incolumes dimiſit. Pœnāq3 peti. ſcit domitium petere
mortem. Viue.l3 nolis. l3 ſciat hoc eſſe Cæſar:tamen ait:uiue
etiam inuitus. Noſtro munere. quia in ptāte noſtra ſita ē uita
tua. Cerne diem.i. uiue. Victis iam bona ſpes partibus eſto.
hoc uelim eſſe principium meæ clementiæ:ut omnes intelligāt

UVA. BHSC. IyR_055

aduerſæ ptis me non ideo arma ſumpſiſſe:ut crudelitãtẽ uelim exercere in ciues:ſed ut iniuriam potius propulſem q̃ inferam. Eſto bona ſpes. exẽplo tui ſeruati cæteri ciues oẽs bene ſperẽt de Cæſare:ut facile a nobis ueniam impetrent. Victis partib9. aduerſarioꝝ. Exẽplūq3 mei .i.eſto exẽplū meæ mãſuetudinis & clementiæ. Vel ſi libet arma. nõ recuſo quin iterũ arma repetas contra me:& ſi uiceris nolo mihi gratiã fieri. Vel. ꝑ etiã Retenta. pro iterũ tenta:q̃uis tibi male ꝓceſſerit q̃ arma tenueris cõtra me:tamen ſi placet iterum tenta:q̃ ſi victor extiteris: nolo mihi ueniam tradi: nec gratiam fieri: q̃ te incolumẽ ſerua uerim. Nihil paciſcor. i.nullũ pactũ faciam ueniæ quã tibi do Laxari. ſolui. Aſtrictis palmis. q̃bus uinculis militũ manus uinciebãtur. Heu q̃to melius. hic quaſi deplorat ignominiam Lu.Domitii Lucanus:q̃ coactus fuerit ueniam a Cæſare accipe cum honeſtius mori debuerit:q̃to inquit melior fortuna fuiſſet Lu.Domitio:cæteriſq3 Romanis:q̃ in captiuitatẽ uenerant:ſi occiſi fuiſſent a Cæſare:q̃ ab eo ueniam habere bene melius. Parcere ro.pudori. quia hoc fuit magno pudori Romanis ciuibus: ut ueniã ab hoſte accipere cogerentur. Pœnaꝝ. declarat illud pudori:hoc inq̃t loco Supplitii magni; ut ignoſcatur habuit q̃ meliorem cauſam ſecutus eſt : nam cauſam meliorem ſecutus eſt Domitius:utpote cauſam ſenatus & pro rep.arma ſũpſerat Ignoſci ciui. Domitio q̃ in hac cauſa honeſta iuſtius eſſ&: ſi nõ peteret ueniam.Ordo eſt hoc ignoſci fuit extremũ pœnaꝝ ciui q̃ pro quia ſit ſecutus caſtra:& ſit ſecutus magnum ducem patriæ. q3. pro et totum ſenatum . Extremum pœnarum. hoc fuit loco extremi ſupplitii ut ſibi ignoſceretur:& quaſi ingẽs facinus admiſerit. Extremũ. ultima pœna qua nulla maior eſſe poterat. Premit ille. & q̃q̃ indignabũdus & interitus a Cæſare etiam Domitiũs:tamen iram in pectore claudebat : & cum diu cogitaſſet:quid nam faceret an bello ſe cederet:an in aliquã ſolitudinem ubi uiueret ſe recipere: tamen q̃ ſit uenia3 Cæſaris ſecutus:deliberat ut potius moriatur: q̃ ipſe cæteris bellum gerentibus in pace quieſcere. Interitus. intrinſecus: non territ9.

UVA. BHSC. IyR_055

Premit. claudit. Virgilius. Premit altum corde dolorem. Et ſecum. ſcilicet cogitat quæ ſecũtur. Romam ne petes. hæc cogitabundus ſecum hæc dicit. Petes. adibis ne Romã quaſi beneficium cæſaris probans q̃ te dimiſerit incolumen. Degener. ſcilicet ſi hoc feceris in bellis: uilis: eneruus ꝛc. Receſſus. ſolitudines. Medios belli. ſe ipſu3 alloquitur: o ignaue adhuc dubitas: quaſi tibi mortuo nõ intelligas ſatius eſſe in bella ruere? Moriture paras. q.d. parare debueras: nec dubitare quin te feres periculis ꝓ patria exponeres. Rumpe moras. ideſt omnes dilationes frange. Rue certus. ideſt rue in media hoſtiũ arma Effuge. fuge quantum potes Cæſarem: qui te incolumen eſſe uoluit: & ſicut dixerat Domitius fecit: nam ſe ad manũ Pompei recepit. Neſcius interea. reddit ad Pompeium: dicens quid fecerit: priusq̃ audiuerit Cæſarem quæcũq3 præſidia romana debellare. Parabat igitur Pompeius ut firmaret exercitum aduerſus Cæſarem. Neſcius. ſcilicet Pompeius ante geſtorum contra Domitium captum. Capti duo. ſcilicet domitii. Immixto robore. ex diuerſis militibus parabat exercitum partes quæ erant aduerſæ cæſari. Iamq3. ante q̃ caſtra moueret Pompeius primo orationem ad ſuos milites habere uoluit: ut animum tẽtaret omnium: quo fortes ſtudioſi armaq3 ſumerent contra cæſarem. Claſſica. ſigna mouẽdi caſtra: claſſicum ſignum eſt militare: ſcilicet tuba contorta: qua nunc etiam utuntur. Secuto phœbo. ideſt die ſequenti. Ratus. quid exiſtimauerit agendũ eſſe: ſcilicet ante q̃ caſtra moueret. Iras militis. ideſt ut irã ſumeret contra hoſtes. Cohortes. ſcilicet caſtra. Venerãda uoce ideſt propter ueneranda3 uocẽ ducis Pompei & maieſtatem: & attentos orationi ſuæ milites faceret. O ſcelerum ultores. hæc oratio eſt in deliberatiuo genere poſita: cuius finis eſt ſuadere & diſſuadere: ſuadere quia dicit arma contra Cæſarẽ eſſe ſumẽda: beniuolentiã etiã captat: ſuaſio finẽ hẽt utilitatis honeſti & facilis: ut cum oſtendimus quod ſuadere uolumus eſſe utile delectabile facile honeſtum & neceſſarium: in quo uis maxima eſt ſi cauſam conuocent: quã agendã ſuſcepim⁹: ſed in hac orõe

UVA. BHSC. IyR_055

arguit ab honeſtō & a facili magis: deinde beniuolentiam captat primo a perſona auditorum: cum res eorum ſapienter fortiter geſtæ eſſe dicentur: ut hoc loco. ſ. qui cōmilitones ſecuti ſūt Pompeium fortiter arma pro patria ſumpſerunt contra paricidam ideſt cæſarem. O ſcelerum ultores. tangit illud: v3 res fortiter geſtas: ſcilicet ut arma fortiter ſumant uindicandi ſceleris cauſa. Melioraq3 ſigna. a cauſa arguit a re ipſa beniuolentia3 compabimus: cum noſtram cauſam extollendo laudabim9 aduerſariorumq3 uituperando deprimem9. Signa. uexilla. Meliora .i. quæ Senatus Populusq3 Romanuſ mihi tradidit. Vere romana manus. q. d. ſtudioſa libertatis: & qui pati non poteſtis ſeruitutem cæſaris. Non priuata arma. ſed publica ad illud reſpicit: quia cæſar bellum gerebat contra patriam priuato conſilio. Ardent heſperii. beniuolentiā cōpamus a perſona aduerſariorum a tribus locis. v3 in odium: in inuidiam: in cōtemptū: aduerſarios inducendo quos nunc inuidiam adducit res eoru3 ſuperbe & crudeliter factas proferens: quia contra patriā ſumpſit arma cæſar. Heſperii. itali: vnde Quintilian9 ardentem excitatum Lucanum dicit etiam oratoribus magisq̄ poetis enumerandum. Populatibus .i. populationibus: quia quacunque ibat cæſar depopulabatur agros. Gallica rabies. quia bellicoſos gallos cæſar ſecum duxerat. Sanguis .ſ. romanuſ. Cæſaris enſes. crudelis cæſaris qui craſſabatur in ciues romanos. Dii melius. a cauſa arguit: quia nos non bellum gerimus in alios: ſed ut propulſemus iniuriam: quia nocens qui iniuriam aliis infert: ſed innocens eſt qui illatam propulſat iniuriam: licet. n. uis ui. propellere. Dii melius .ſ. fecerunt. Tulimus. paſſi ſumus non intulimus aliis: ergo licet iniuriam propulſare. Inde .ſ. ab aduerſariis ideſt a cæſare. Iam iam. ſuperius beniuolentiam captauit a perſona auditorum & aduerſariorum: & a cauſa captauit. Nunc incipit arguere bellum eſſe ſuſcipiendum contra cæſarem: primo arguit a partibus iuſticiæ: quæ eſt pars iuris naturalis. Ius naturale diuiditur in religionem pietatē gratiam uindicatione3 obſeruantiam ueritatem: hoc loco eſt a uindica-

UVA. BHSC. IyR_055

tione. Vindicatio eſt per quam oſtendimus male merentibus pœnam eſſe ſtatuẽdam: quia Cæſar male meritus eſt de patria: ideo petit ſumi ab ipſo ſuppliciũ. Me præſide. me duce & Imperatore. Vocari .ſ. a cæſare: quia male meritus eſt de patria. Prœlia iuſta. quia latrociniũ potius eſt: non bellum appellandum. Sed uindicis ira .i. ultoris patriæ: non eſt bellũ appellandum: ſed ira: ab attributis negocii arguit: v3 ab attributo negocii contra cõtinentia3: nam argumentum eſt prima totius cauſæ breuis complexio: hoc modo parẽtis occiſio: patriæ proditio qualem oſtendit hic per ãplificationẽ. Argumentũ hoc poſitum in breui complexione totius cauſæ: in pronũciatõe v3 cum breuiter explicatur totius cauſæ complexio: argumentum in pronũciatione: hoc modo. verbi gratia ſi dicam ut intelligatis iudices quam cauſam ſuſcepturus ſim: primo aduerſariorũ ſcelus: eiuſmodi eſt quod ab omnibus omni pœna proſequendum ſit: v3 pereuntis occiſio: adiuuãda eſt hæc complexio pronũciatiõe ita hoc loco dixit. ſ. patriæ proditio: nam amplificat argumẽtu3 hoc quod eſt poſitum in pronunciatione: ideſt breui totius negocii complexione: hic autem eſt ab amplificatione per illũ locum: cum oſtendimus q̃ defendere debuerat. Eſt regula in arte ueteri ab eo cõmiſſum facinus: a quo ſi quis cõmitteret uindicari deberet: ĩmo ſi alius faceret uindicare debuerat: ut patriæ proditionem: quam hic opponit Cæſari Pompeius: nam dicit a cæſare patriã proditam fuiſſe: quam ſi alius proderet uindicare deberet. Vide q̃ artificioſe loqui Lucanus Pompeium inducat: Vindicis. ultoris patriæ. Hoc bellum. quod ſuſcepimus contra Cæſarem. q̃ cum Catilina. qui patriam eodem incendio rapinis conſumere parauit. Arſuras faces. qui parabat patriam incendio conſumere. Lentulus. qui prætor Romanus coniurationis hui9 cõſcius & pticeps fuit. Hiſtoria nota eſt apud Salu. Exerti cetegi .i. deſerti & nudati: nã poſtea nudat9 fuit cũ ĩ carcerẽ cõiect9 ẽ. O rabies miſe. ecce breuis toti9 argumẽti cõplexio qd ẽ q̃ Cæſar agit: nõ ẽ bellũ: ſ3 & ꝓditio pr̃iæ quã miſerãdã rabiẽ appellat. Miſerãda .ſ. quæ deteſtabilitate & cõmiſeratõe

UVA. BHSC. IyR_055

ſua miſerabilis eſt: Ampliat hoc argūmentū per locū illū: cūm oſtēdimus id cōmiſſum eſſe ab illo quod oportet ipſe defendere Cū fata camillis. dii te patriæ defenſorē o cæſar eſſe uolebant. non autem proditorem. Camillis. ſimilem camillo: qui defendit patriam a gallis. Metellis. quorū alter a Iugurtha patriam defendit: alter uero a Cretenſibus. Ad cinnas marioſq3 uenis. ſimiles eſſe uoluiſti his qui patriam prodiderunt: ut fuit Cinna & marius. Cinna flagitioſiſſimus rempubli. ſumma crudelitate uaſtauit: primo conſulatu ferens de exulibus reuocandis lege3 ab Octauio collega prohibitus & honore priuatus urbe ꝑfugit uocatiſq3 ad pileu3 ſeruis aduerſarios uicit: Octauiū interfecit Ianiculum occupauit. Iterum & tertio conſulem ſe ipſe fecit: quarto conſulatu cum bellum contra Syllam pararet Anconæ ob nimiam crudelitatem occiſus eſt. Sternere profecto. ſicuti diximus hæc oratio in genere deliberatiuo poſita eſt. Sternere arguit a facili per ſimile. Sternere. ꝑ ſterneris a me. Vt. ꝑ ſicuti. Catullo lepidus. nunc arguit a facili. ſ. facile erit Pōpeio uincere Cæſarem: qui ſemper uincere conſueuit: arguit etiam a poſſibili a maiori ad minuſ: nam ſi magnos impatores uici: uincam etiam minores: vlterius uult compare Cæſarem fugitiuis ut bellum hoc non dici poſſit: ſed potius latrocinium. Catullo lepidus .M. æmilius lepiduſ cum tētaſſet acta Syllæ reſcindere bellum excitauit: vnde a. Q. Catullo eius collega pulſus eſt: q cum ſe in Sardiniam recepiſſet bellum molitus eſt: ubi paulo poſt periit. & ſternere. Vt. pro ſicut. Carbo. qui paſſus nr̄as ſecures tegit ſiccano ſepulchro. Cn. Pōpeius cum imperio miſſus eſt in Sicilia3 aduerſus carbonem a Sylla proſcriptum: quē etiam occidit: & turpiter mortuus eſt: nam cum duceretur ad ſupplicium: petiit tantum temporis ſpacium ut aluum leuaret ut Val. in cap. de his qui turpiter uixerunt. Secures. ꝙa iuſſit cum uirgis cedi & ſecuri percuti. Siccano ſepulchro. in ſicilia eni3 res geſta eſt. Quiq3 feros mouit. Sertori9 a ſylla ꝑſcript9 in hiſpania citeriore bellum ingens excitauit: & profligatus a .M. Antonio: &. M. Perpenna: aliiſq3 coniuratoribus in cōuiuio

UVA. BHSC. IyR_055

trucidatus eſt:imperium per.M.ppēnam ttanſlatum eſt:quem paulopoſt uicit Pōpeiꝰ atqꝫ iterfecit in hoc bello. Mouit feros hiberos:qa priꝰq̄ bellū motū fuerat illū recepit hiſpania. Exul qa proſcriptus eſt a Sylla. Hiberia. hiſpania ab hibero flu.appellata. Quāq̄. arguit a facili p argumētū a maiori ad minus: quaſi.d.hoc mihi dedecori eſſe uidebitur:ut te o Cæſar uincam q magnos impatores uincere conſueui cū tu fugitiuis & gladiatoribus aſcribi potiꝰ debueris q̄ ducibꝰ ro.Vtinā inquit Craſſus e pthia uictor rediiſſet:quēadmodū enim ſparthacum fugitiuū & gladiatorē Spthoꝝ ducē uicit:ita te quoqꝫ fugitiuū & gladiatorem uinceret:vnde dicit indignor quaſi: ut tibi obiiciar: cum alios impatores præſtātiſſimos uicerim. Quanq̄. tu ſternere a me o Cæſar:ſicut ſtratus eſt Lepidus Carbo & Sertoriꝰ qui fuerunt impatores romani. Minime. cōtēnēdi. Sed tamē uideo. indignor tūc cū his ānumerari qui cōnumerandus es cū fugitiuis. His. magnis impatoribꝰ quos ſupra dixi. Si qua fides .ſ. eſt tibi. Noſtraſqꝫ manus .ſ.indignor & inuideo. Oppoſuit furenti .i.tibi gloria erit periiſſe auſpiciis noſtris:.ideo iuideo tibi qūia mereris ſterni a minori duce:utpote a Craſſo. Parthorū. utinā ſi fieri poſſꝫ Craſſus e Parthia uictor rediiſſet:q fugitiuos uincere conſueuit. Hoſtis .ſ.cecidit. Ab oris ſithias .ſ.ubi deletus eſt Craſſus cū exercitu a Rege Syriorū.ſ.ab Arſacide. Simili cā. vꝫ latrocinii:qa ſicut Sparthacū gladiatorē & fugitiuū ſupauit:ita te fugitiuū uinceret.Tres gladiatores legitur fuiſſe: qui bellū periculoſū populo ro.intulerūt.ſ.Craſſus Oenomaus & Spthacꝰ:nā Spthacꝰ cū.xxx.millibꝰ eiuſdē fortunæ uiris bellum fecit po.ro.erupitqꝫ per cāpaniā cōem:& infeſtā illā regionem reddidit cū uniuerſa acie cū impatoribꝰ romanis cōflixit: eoſqꝫ cum exercitu ſuperauit: Tandē a Lucio Craſſo uicti pulſi atqꝫ fugati:is ad extremū angulum brutiorū incluſus fugam fruſtra tētauit:eruptione deinde facta ut dignū uiris erat:mortem Spthacus nō timens in bello fortiterqꝫ dimicās tāq̄ bonus impator occiſus eſt:ita te uincam o Cæſar q Spthaco potius es compandus. Te quoqꝫ. arguit a facili:nunc arguit a poſſibili.

UVA. BHSC. IyR_055

vꝫ uires ſub ſua cõſiſtere ptãte oſtẽdit atqꝫ uirtutem qũa poſſit uincere Cæſarẽ:nõ uſqꝫ adeo inqt ætate ꝓuect9 ſum : ut arma tractare nõ poſſim. Te quoqꝫ .i.ſimiliter cũ cæteris. Titulis.i. victoriis tropheis. Torquẽdo pilo .i.iaculãdo telo cõtra cæſarẽ Hæc præcordia. demonſtratiue dixit. Diſces. o Cæſar diſces nũc meũ animũ ocioſũ eſſe:& a bellis diſſuetum:q̃ in pace diu fui:qa q in pace fuerũt:poſunt etiã gerere bella ſi neceſſitas incideret. Pacẽ potuere pati. qa ſicut pacꝫ ita bellum ſuſtinẽre poſſũ. Licet ille. nũc Põpei9 ſuis cõfirmatis argumẽtis debere milites ſuos bellũ ſuſcipe aduerſus Cæſarẽ: nunc refellit argumẽta aduerſarioꝝ.ſ.Cæſaris q dicebat ſuperi9 ueniat lõga dux pace ſolutus ille appellat me ſolutũ pace refello:ergo cõmilitones oratorie refellit & defendit:q̃ ille obiciebat in ſuã uertit uti litatẽ:ſed q̃ ſenior eſſet:& lõga pace ſolut9:reſpõdet hoc uerbo q utilitates in cõmodũ ſuũ uertit. Dux. cõcedo q̃ ego ſim ſenior uobis:ſed q̃to magis ſum ſenior:tãto magis etiam peritior in re militari. At ille uero Cæſar iuuenis ẽ ut miles potius q̃ Imperator appellari poſſit. Licet. ꝓ q̃uis. Senior .ſ.ſit mileſ illis caſtris:& ſit iuuenis dux:ſed nobis ſit ſenior dux & milites iuuenes. Quo potuit. Arguit nũc ab auctoritate.nã heæ ſũt ptes quæ ualẽt ad Impatorẽ ꝓbãdũ:ut dicit Cicero.ſ.uirt9 & auctoritas:oſtenditqꝫ auctoritatem ſenatus tantã eſſe ut fortuna ſine pudore pati nõ poſſit uno a latrone ſuperari:ab auctoritate ſui:ꝙ refellit dicens ſe ad eũ dignitatis gradũ euaſiſſe:quo nullus ſuperior eſt:niſi ſi aliqs regnũ appetat:ideo cæſarẽ in inuidiã adducit:qui maior uult eſſe Põpeio.ſed hic nõ ciuicã:ſed tyrãnicã cõditionem appetit:ſicut Cæſar. Aſcẽdi. ad eũ dignitatis gradum euaſi. Quo. ad quẽ gradũ. Liber .i.q in libertate ſit:non ſub tyrãno. Supraqꝫ nihil. ſupra gradum illum quo euaſi nihil reliqui niſi regnũ:niſi ſi aliquis fieri rex appetit:plane hic in cæſarem loqtur:q cũ maior eſſe Pompeio uelit regnũ appetit. Quiſqꝫ. ꝓ qcũqꝫ. Pom.trãſire .i.pat eſſe Pom.ſupior. Nõ priuatã uitã ī Ro.vrbe:ſed regiã dignitatẽ appetit. Hĩc cõſ. nũc ab auctoritate cõſulũ arguit:toti9qꝫ ſenat9. Hĩc. a pte nr̃a

UVA. BHSC. IyR_055

Vterq3 conſul. ſ.Lentulus & Gabinus uel Marcell9. Cæſar ne .ſ.uictor erit ſenatus9 cũ indignatõe legendũ.i.uincet ne Cæſar ſenatũ9 Trahis oĩa cæco curſu .i.adeo ĩpudẽs eſt fortuna: ut tã tũ dedec9 patiatur ſenat9. Nil pudet. ꝑ nõ ulli9 rei te pudet. nomẽ ꝑ aduerbio. Multis ne rebellis. refellit ea quæ ab aduer ſario dici poterãt.ſ.nõ ũinces Cæſarẽ o Põpei:q̃ galliã & fortiſſi mas gẽtes ſubegit:vnde Põpei9 hoc argumẽtis leuat quod ne, gare nõ põt:ſed q̃d eſt q̃ tibi ſpẽ dederit:o Cæſar:ut arma cõtra me uel ſenatũ auſus fueris ſumere. Gallia .ſ.quã uiciſti.x.ãni fluxerũt:ex quo cõtra gallos bellum geris: q̃ tibi ſemp rebelles fuere:nec unq̃ eos ſubigere potuiſti. Multis luſtris. nõ erant multa luſtra:ſed duob9 tãtũ luſtris galliã oẽ3 ſubegit cæſar: q̃a cũ cæſar quinq3 ãnis galliã tenuiſſet eam ſenatui populoq3 ro. ſubegiſſet:& eã tributariã feciſſ3:ps illi9 reſtabat:vnde obtinuit ĩ alterũ luſtrũ:ut ſibi ꝑuintia ꝑrogaretur. g̃ duob9 luſtris galliã debellauit. Aetaſq3 ĩmpẽſa labori. q̃a ætatẽ cõſũpſiſti ĩ debel, lãda gallia dãt aĩos:& loq̃tur ad Cæſarẽ: quaſi nõ ad ſecundã ꝑ ſonã ſed ad tertiã:ſed ſcio q̃ es demẽs ac temerari9 q̃ bellũ con, tra nos inferre uis. Rheni dãt aĩos, tibi q̃ ad rhenũ flu. ꝑtinet ita legi:cũ hũc flu:cæſar põte iũxiſſet :cũq3 bellũ ſuſcepiſſet:q̃ nõ ali9 vnq̃ fecit traductis copiis in finib9 hoſtium paucos dies morat9 eſt:ut uicis & ædificiis exutis in fines ureoꝝ ſe cõtulit: & ad auxiliũ ꝑducti ſunt ne a Sueuis præueniretur a quib9 co, gnouit ſueuos more ſuo liberos:uxores reſq3 ſuas oẽs in ſyluis depoſuiſſe:& oẽs qui arma ferre poſſent in unũ locũ cõueniſſe hoc ubi cõpit cæſar bellatis oĩbus reb9: ꝑ quas exercitum uehi poſſet:cum exercitu trans rhenum ducere ſtatuit: ut germanis metum inferret:& urbanos obſidione liberauit : unde ſatis eſſe ad gloriam & utilitatẽ arbitrans exercitũ in galliã traduxit: põ, tẽq3 reſcidit:iſte uero dicit fugiſſe ex oceano ĩ galliã:ſ3 nõ uerũ ẽ q̃a domitis hoſtib9 ſe ĩ galliã ꝑuintiã recepit. Hæc .ſ.dãt aĩos Cæſari. Terga britãnis. ſicut a germanis:ita a britãnis dicit fu giſſe Cæſarem. Ita ſe habet de Britannis hiſtoria. Caſſiuelinus dux britannorum uaſtatis agris detrimentiſque acceptis :

UVA. BHSC. IyR_055

& in primis ciuitatis defensione permotus Atrebatẽ Onomium legatos ad cæsarem de deditione misit: Cæsar ꝙ incõtinenti firmare cupiebat obsides Britãnis impauit: Britaniamque po. Po. tributariam fecit: & obsidibus acceptis in Gallią copias traduxit non igitur fugit imo subactis britãnis sponte sua secũ exercitu recepit in galliam: sed Põpeius res quas negare non potest Cæsari leuat. Oceanũq3. nã uenit ī britãniã cæsar: & duxerat ad oceanu3 usq3 exercitum: post quẽ est britãnia: quæ alter orbis terrarꝫ a nõnullis dicitur. vnde & Virgili9. Et pœnitus toto diui sos orbe britãnos. Incerti ꝓfũdi stagna. qa uocat oceanũ tãq̃ stagnũ. Britãnis. quos ipse temere iuaserat: ideo terga dare coactus est cæsar. An uane. refellit ꝙ cæsar dicere posset. Facile erit uincere Pom. q romã deseruit. vnde dicebat inferius Cæsar pro qua pugnabitur urbe: ac si. d. si parũ tutus in urbe romana uidebatur Pom. ubi tutus esse poterit a cæsare: unde se non fugere inquit: sed senatus me secutus est nõ fugiẽtem: sed cõsilio bella gerentem: nã ciuib9 parere uolui: ne si in urbe pmanerẽt detrimenti aliquid ciuitas caperet. Vanæ minæ .s. cæsaris: rursus oratoriæ in laudẽ & utilitatẽ suã uertit: ꝙ cæsar dicere poterat: o demens cæsar non est ita: ut tibi persuasũ est. s. ꝙ fugerim ex urbe metu tuo: sed me ducẽ secũtur quocũq3 signa tuli. Se quũtur .s. Ro. Demens. temerarie. Qui. ab auctoritate sui & uictoriis arguit: & a maiori ad min9 ego Pom. qui maiora bella confeci: minora etiam conficere potero & uincere: vnde introducitur a poeta Põpei9 q res omnes gestas suas breuiter & succincte cõmemorat. Signa tuli. me ideo inqt secũtur: qa me ducẽ existimant idoneũ: cũ ea ãte oculos ponũt: quæ toto orbe terrarũ magna uirtute gessi. Ante bis exactũ. lege gabinia præfectus est pompeius maritimæ regioni: nã mare ifestũ reddiderant pyratæ adeo ut nec port9 Caietæ: imo nec hostiæ tut9 essẽ3 qn in terras ascendebant & latrocinium exercebãt: duo priores Romani cum insignibus imperii capti sunt: capta est etiam. M. Antonii filia: cum in agrum proficisceretur: & magna redẽpta est pecunia: illi ergo regioni maritimæ præfectus est Pompei9:

UVA. BHSC. IyR_055

qui poſtq̃ infeſtaret eos pyratas mare totũ duoꝝ mẽſiuꝫ ſpacio liberauit:quos maiore ex parte captos non occidit: ſed cogitãs hominẽ eſſe rõnis ptcipem:exiſtimauit uitæ mutatione atque locorũ poſſe feritatẽ deponere:cõſtituit eos in cõtinẽtẽ deferre & pte qdẽ eorũ urbes paruæ deſertæqꝫ receperũt:cõcludẽs cuꝫ plures in ſoloꝝ urbe accepit:quæ urbs reſtituta a Põpeio fuit: quã tygrãnes armeniæ rex nupet deſertam fecerat. Alii Tygnẽ Achaiæ ciuitatẽ:tũc ciuib9 uiduatã incoluerũt:hoc narrat Pompeius q̃ bellũ ingens aduerſus pyratas cõfecerat uſqꝫ ad illum locũ cõſtrue pyrata pellagi ꝛc̃. Qui. ego. Signa. aquilas. Ante bis exactũ ꝛc̃. ideſt ante duos menſes: q̃a ſingulis menſib9 lunam creſcit & decreſcit. Pyrata. prædator. πειραω. i. a tranſeundo:qa ex tranſuerſo ſimul ac nauẽ uiderent in eã trãſeũdo mare impetũ facientes eã depẽdebãtur. Metuens. ſ. me & arma mea. Anguſtãqꝫ domũ .i. pũã habitationẽ q̃ tãtũ mare infeſtũ reddebãt contenti fuere breui ſpacio terræ. In ſede. in urbibus paruis ut ſoloꝝ urbe quã Põpeius reſtituit a tygrãne Rege Armeniæ:& in urbe tygnæ Achaiæ ciuitate: quã Põpeius ciuibus uiduatã pyratis habitãdã reſtituit. Idẽ p ſcythici. Narrare cæperat uictorias ſuas Põpeius:quas in uniuerſo orbe terrarũ pepeterat:quod nũc etiã facit:nã gentes bello ſubactas dinumerat:dũ fugientẽ Regẽ proſeqtur Mitridatẽ ut ſupra dictũ primo quidẽ Mitridates a luculo ſæpe acie uict9:tãdẽ ad tygrãnem confugere coactus eſt:cũ quo & ipſi tygrãnes aliquotiens fuſuſ atqꝫ fugat9:poſtq̃ nulla ſpes eſſet a tygrãne defendi:alias gentes & ignotas quærerẽ conſtituit. Fugit igitur in Boſphorũ atqꝫ Meotim in ultimas terras ſe recipiebat Põpeius: tamen fugientẽ perſeqtur qui p populos Boſphoro ac Meoti uicinos incõmoda multa paſſus eſt:ſed natões ac gentes per quas iter faciebat bello ſubegit: nam hac Põpei expeditione domita inſula ponti Armenia:Cappadocia:paleſtina:Arabia:India:& pyratæ omnes:Paphlagonia:Media:Colchis: Hyberes:Albani:Syria:cilicia:Meſopothamia:Phœnicia: hæc igitur enumerat Põpeius breuiter quæ in excurſione illa,breui temporis ſpacio cõfecerat

UVA. BHSC. IyR_055

Idem. ego Põpeius. Profugiũ regem coegi .ſ.mitridatẽ. Per diuortia. per diuerticula:quia huc & illuc fugiebat Mitridates ſalutis ſuæ incertus. Scythici ponti .ſ.per gentes Boſphoro ac Meotidi paludi accolas. Indomitũ regem. mitridatẽ qui antea uinci non poterat ab impatoribus Romanis:nõ a Lucullo:nõ a Sylla. Sylla fœlicior. qa neq3 ſylla hoc effecit:q̃uis ipſũ regno mutilaſſet. Pars mũdi. & profecto hoc Põpeio contigit: quod nemini alii impatorũ Romanorũ:na3 de tribus ptibus orbis terrarũ triũphauit:de Lydia uicto Domitio:de Europa pulſis e maritima regione pyrratis:poſtremo de Aſia:deuictis gentibus & nactionibus paulo ante dictis. Quocũq3 ſub ſole. ſiue in libyæ ſiue in Europa:ſiue in Aſia. Arctos. i.ſeptẽtrio. Ad phaſidos undas. qa dũ proſequitur Mitridatẽ cœpit populos oẽs põtu3 Armeniam Cappadociam Paphlagoniã Mediam Colchidẽ:ubi eſt flu.phaſidos. Phaſidos. flu.colchorũ in ſeptẽtrione. Cognitus axis Aegypto. propter paleſtina3 dixit: quæ eſt ps ægypti prouintiæ. Medius axis. v3 meridies:nullam mũdi ptem uult relinquere:nam ſeptẽtrionẽ:meridiem:oriẽtem & occidẽtem: omnes partes mundi cõmemorat Põpeius:ubi uictoriam conſecutus eſt:dixit de ſeptẽtrione:quia v3 colchidem uicit: nunc de meridie dicit propter paleſtinã. Calida ægypto. qa in meridie eſt:ideo calida & ſub torrida zona expoſita. Atq3 .ſ.eſt cognitus. Axis ſyenne. i.propter ſyennẽ ablatiue poſitus eſt : nam græce locutus ſicut thebe thebes:ita ſyẽne ſyẽnes.Nũdũ flectẽte umbras. qa ſyẽne ciuitas in ægypto eſt:ubi radii ſolis terra3 ppẽdiculariter adeo fuerint:ut in nullũ corpus umbram faciat quia quanto magis ſol capiti noſtro ppẽdiculariter poſitum eſt tanto breuiorem capit umbram: ſed ſi ppẽdiculariter eſt : nulla penitus umbra ſuſciperetur: hæc ciuitas ꝓbatur eſſe in medio mũdo. Occaſus. de ſeptẽtrione & oriente dixit:nũc de occidente dicit propter hiſpaniã:quæ in occidẽte eſt ubi Sertoriũ expugnauit. Mea iura. meã poteſtatẽ. Bethis. qui flu.eſt hiſpaniæ:vnde dicit Solin9 de mirabilib9: q9 Bethica hiſpania eſt appellata. Me domit9. nũc de oriente dicit. Arabs. propter

UVA. BHSC. IyR_055

Arabiam dicit:Iudeã:phœnitiã:& Paleſtinã. Emochi .ſ.me cognouerũt ſunt populi colchidos. Noti .ideſt cogniti & famoſi. Emochi .i.noti colchi. Erepto uellere. nã colchoꝝ nomẽ uulgatum eſt propter aureũ uellus quod Iaſon cũ argonautis rapuit:fabula nota. Cappadoces. qa dũ proſeqtur fugiẽtẽ Mitridatem omnia luſtrauit loca Põpeius oriẽtis:ſed primo etiam tygrãnẽ uicit:q cũ Põpeiũ ſucceſſiſſe lucullo audiuiſſet: nã filius eiꝰ a patre tygrãne defecerat:& Põpeiũ in Armeniã uocauerat tygrãnes certior factus de humanitate Põpei ipſũ adire conſtituit:& cũ equo ueheretur a littoribꝰ Põpei iuſſus eſt deſcẽdere: qꝑ vꝫ nemo peregrinꝰ in caſtra romana equo uectus uenire cõſueuerit:paruit tygrannẽs & gladiũ eductũ præbuit militibus: deinde cũ ad cõſpectũ Põpei ueniſſet:& coronã ante pedes Põpei deponere uellet:Pompeiuſ præuentus eſt:q eũ dextera porrectũ in proximã ſedẽ ideſt ſiniſtrã apud ſe collocauit. Tũc Põpeius inquit qꝑ tibi ablatæ fuerãt Armeniæ ptes.ſ.Syria Cilicia: cappadocia:Gallatia:Sophone:lucullo aſcribẽdũ eſt:quæ autez nunc uſqz tenuiſti:ſi nouem milia talenta pro reliquo ſolueris: omnia poſſidebis:delectatus eſt his uerbis tygrãnes:cũ etiã Põpei milites eũ Regẽ ſalutarẽt:promiſit militi eminã:Centurioni uerõ eminas.x.Tribuno autẽ militũ.x.talẽta:hæc cũ audiuiſſet filius eius ægre tulit:ad cœnãqz uocatꝰ uenire noluit:qꝑ diceret ſe nõ egere põpeio:q res has magnificiebat:& Romanoꝝ aliuz inuẽturũ eſſe põpeius:tradidit illũ cuſtodibꝰ ad triũphum ſeruandũ:q in triũphũ a põpeio cũ cæteris captiuis ductꝰ ẽ. Cappadoces mea ſigna tenẽt. qa Cappadociã ablatã Regi tygrãni reſtituit:Cappadoces ſunt populi in capite Syriæ:taurũ mõtez ab oriẽte Cappadocia ſpectat:cui mõti tauro & Iſauria ſubiacet atqz Cilicia:ideo cũ dixit Cappadoces:ſtatiz has prouintias nominauit cũ tauro monte. Incerti iudea dei. ĩmo tu ĩcertũ deũ colis inſane poeta:ſed iudei unũ deũ uerũ ſolũqz colebãt. ideo locutus eſt ſicut uulgo crediderũt gentes:qa deũ unũ uerũ colebant iudei:nec nomen imponebant:ideo deos incertos colere dicedãt: ſe uero deos certos colere dicebãt ueteres:qa illis noĩa

UVA. BHSC. IyR_055

imponebãt:nomĩaq3 appellabãt:Iouẽ:Martẽ:Neptunũ. Iudea dedita ſacris. iudeã ut ante dictũ ſubegit Põpeiuſ:& tẽplu3 ad id tẽpus inuiolatũ ſpoliauit:Ariſtibolũque Regẽ indiæ cepit:& ſecũq3 illũ in captiuũ duxit. Sophone armenios. gallatiæ finitimi ſunt. Molles.dixit propter benignitatẽ aeris ſic.Virgilius. Et mollis gentes .p.m. cæpit. Cilicas. propter pyrratas dixit:tauroſq3 q iuxta taurũ mõtẽ habitabant: nã taurũ montem Cappadocia ab oriente ſpectat cui ſubiecta eſt Iſauria & Cilicia Quid ſocero bellũ. qd deniq3 reliqui ſocero cæſari præter ciuile bellũ.q.d.nihil:omnia enim bella confeci toto orbe terraꝝ. Socero. cæſari. Verba ducis.hæc ubi dixit põpeius nulla ſubclamatione ꝓbata ſunt:ut taciturnitas pompeio ſuſpecta fuerit:iõ non eſt auſus contra cæſarem ducere exercitũ timẽtẽ: ſed ſatiꝰ eſſe exiſtimauit in locũ tutũ.ſ.brũduſiũ. Nullo clamore. non eſt ſubclamatũ a militibus:ut ſolet fieri cũ orationẽ ducis comprobant. Matura claſſica.i.ſigna propere data. Promiſſæ linguæ. qa promiſerat ſi animꝰ ita fuiſſet Pom.militibꝰ ſe ſignu3 daturũ ut caſtra mouerent:& cæſarẽ q Italiã populabatur uniuerſo exercitu petere. Matura. opportuna. Senſit & ipſe metum magnus .i.Pompeius:v3 ex eo q tacitos milites uidit: cœpit & ipſe metuere. Metũ. militũ ſuoꝝ. Placuit. põpeio. Referri. retro ferri:iã enim milites procedere cœperũt. Mittere. exponere. Diſcrimina. picula. Iam uictũ fama. qa ãteq̃ cæſarem uideret.iam ferme uictũ metu uidebatur. Nõ uili. nõdu3 uenerat in cõſpectũ. Pulſus ut amẽtis. ſimiliter oſtẽdit quomõ Pompeius ſe in tutum locum recepit metu ſuorũ militũ deterritus:quẽadmodũ facit taurꝰ.Incertus inquit & pudibũdus agmen auertit Põpeius nõ aliter q̃ taurus alteriꝰ tauri metu deterritꝰ & uictus ſolitudinẽ petit:ubi ſe tantiſper exerceat. & reſũptis uiribꝰ aduerſariũ repetat:ita Pompeiꝰ fecit. Sic. eo mõ Tradidit .ſ.cæſari. Armentis. pro ab armentis. Primo certamine .i.prima pugna primo dixit:quia non ſecũda uice pugnauit. Syluarũ ſecreta. per ſolitudines. Vacuos. armẽtis. Exul. qa paſcuis ſuis depulſus ẽ quaſi extra ꝓpriũ ſolũ ſit. Explorat.

UVA. BHSC. IyR_055

.i.exercet tentat. In aduerſis trũcis. in oppoſitis q̃a ipſe corni
bus inuadit tunc arbores:ut ita exercitatus acrior ad pugnam
redeat. Impaſtus. q̃a quaſi dedignatur carpere gramẽ: donec
uires ſuas perfecerit:ut ſe nõ parẽ modo:ſed ſupiorẽ eſſe exiſti-
met aduerſariis. Ceruice re.pla.tho.ſicut Virgili9.Et cruꝝ ten9
pẽdent palearia mento. Excuſſi. quia cũ caput excutitur colla
quatiũtur & palearia. Repleta .ſ.ſanguine: q̃a ante ſanguineꝫ
fuderat:dũ certãdo uincitur ab aduerſario. Mox reddita uictor
q̃a quæ antea uictus amiſerat:nũc rediit uictor. Inuito. nolẽ-
te paſtore. Quoſlibet inſaltus. quocũqꝫ uoluerit ipſe. Trahit
agmina .ſ.armenta. Comitãtib9 tauris .ſ.ipſũ quaſi triũphã-
tem & uictorẽ. Sic. pari rõne. Mox. ſecũda pugna. Vrbs eſt
dicteis. dixit ſuperius Põpeiũ:poſtq̃ ſenſit animos militũ ſuoꝝ
nõ ſatis cõfirmatos ab bellũ:metu cæſaris deteritoſ petiiſſe brũ
duſiũ:nũc deſcribit ſitũ urbis Brũduſii:& topographia eſt.ideſt
ueri loci deſcriptio poteſia eſt ficta qualis apud Virgil.Eſt in ſe-
ceſſu lõgo locus. Hæc vrbs brũduſii a cretenſib9 condita fuit:
his qui uecti ſunt naue theſei:poſtq̃ deuicto Minotauro Athe-
nas uictor rediit:nec meminit mutare uella : ſicut Egeus pater
mãdauerat. Fabula hoc habet Androgeus erat Minois Regis fi
lius nobiliſſim9 Athleta:qui cũ iuuenes atheniẽſiuꝫ uirtute ſu-
peraret:inuidiã contraxit nimiã: hũc igitur æquales in terram
editiſſimã ſubductũ in mare præcipitauerũt.minos Rex cũ fru
ſtra filiũ ſuũ repeteret bellũ athenienſibus intulit: cũ uniuerſa
claſſe:q cũ obſidionẽ amplius tollerare non poſſent in deditõeꝫ
uenerũt:hac lege:ut quot ãnis ſeptẽ uiros Minotauro deuorã-
dos mitterent:mittebantur igitur ſingulis q̃buſqꝫ ãnis ſeptem
uiri:qui cũ Minotauro certarent: & ſi uicti fuiſſent ab eo deuo-
rabantur:primo mittebãtur plebei multitudo cũ gentem ſuam
perdi uideret facta ſeditione in urbe diutius hoc paſſi nõ ſunt:
& ita coactus eſt Egeus Rex Atheniẽſiũ:ſorte nobiles eos edu-
cere qui mitterentur:Accidit igitur ut ſors caderet in Theſeum
ægei Regis filiũ & nobiliſſimũ quẽqꝫ atheniẽſem cui igitur filio
Theſeo pficiſcenti & nauiganti in cretã:pater mãdauit & ſi ui-

UVA. BHSC. IyR_055

ctor occiſo Minotauro rediret: uella ex nigris in alba mutaret. Theſeus igitur occiſo Minotauro ope Adrianæ filiæ minois: cū eam phedrāq3 ſorore3 adduceret prænimia feſtinatõe oblit9 eſt uella mutare: pater Egeus cū filium redeũtẽ proſpiceret locum eminentem conſcendit nauẽ redeũtẽ uidit uellis nigris: & exiſti mās filiũ ſuũ a minotauro deuoratũ: cũ ſupſtes poſt illum eſſe nollet: ſe præcipitẽ dedit in mare: & de ſuo nomine mare egeu3 appellatũ eſt: dicit ergo q3 cretenſes: qui uecti ſunt naue Theſei hãc urbẽ cõdidiſſe: & reuera ætholii qui cũ duce diomede uene runt in Italiã brũduſiũ condiderũt: deinde ab apulis pulſi ſunt. Creta .ſ.a. Vellis mentitis. qa uellis nigris rediit Theſeus uictor: & mentitæ ſunt uictorẽ eſſe Theſeũ. Hinc latus. Italia a circio in eurũ extenditur .i.a uento: qa collateraliſ occiduo ẽ: habens ab Africo mare tyrhenũ: ab oriẽte Ioniũ: a borea adriaticũ ſinũ: ubi etia3 in anguſtũ cõtrahitur: ibi ſita eſt ciuitas Brũduſii de qua loqtur hoc loco: & dicit in linguæ modũ eſſe: qa in oxigonũ .i. in acutũ angulũ extẽditur Italia: ubi ædificata fuit brũduſiũ. Linguã tenuẽ. q in modũ tenuis linguæ ſubit adriaticũ Producit. porrigit. Heſperiæ. italiæ. Cogẽtis ſe in arctũ. qa Italia definit ī oxigonũ .i. ī acutũ angulũ. Quæ. lingua. Claudit undas .i. facit portum. Cornib9 flexis. dicit ex hac lingua oriri duo cornua: quib9 mare coerceetur: ut ſit nauib9 tutiſſim9 pont9. Nec tamẽ. & q̃q̃ inqt: lingua illa quæ mare coercet portũ faciat: tamẽ niſi rupes altiſſimæ inſulæ. ubi oppoſit9 ẽ port9 uẽtos ꝓhiberẽt: nõ ſic tut9 eſſet nauib9 port9: ergo ſaxa defendũt locũ illũ a uentis ut ſit ſtatio fida carinis. Tũ .i. q̃q̃ lingua obductis cornib9 claudat mare. Faucib9 .ſ. linguæ illi9. Saxis rupib9 altis. Laſſas undas. fatigatas: qa quaſi frãgũtur undæ cũ ſæpe ſcopulũ peutiũt: ſicut virgili9. Inq3 ſin9 ſcindit ſi ſe unda reductos. Hinc illinc. uere inq̃ inſula illa locũ illũ ut port9 ſit tut9 utrinq3: nã rupes alti9 iſurgũt: ut mare ab utroq3 latere coerceãt. Hinc illinc. a dextera & a ſiniſtra. Scopuloſæ rupis .i. cum ſaxis ſcopuloſis. Aperto ma. qa mare ante aptũ erat. Flatus remouit. his ſcopulis altiorib9 remouit inſula uẽtos: &

UVA. BHSC. IyR_055

ut in portu naues retineri possint etiã sine anchora. Tremulo. tremẽti qa nec tẽditur funis:adeo placid⁹ est port⁹. Hinc late. nũc dicit portũ illũ cõmodissimũ nautis:q; ĩ diuersas Asiæ ptes dirigit nauigationẽ. Fretũ. adriaticũ. Seu uela ferãtur .s.ĩ ad uersas ptes. Corcyra. hãc insulam nũc appellãt Corfu. Illyris leua. a pte sinistra illyricũ mare. Epidaur⁹. quæ ciuitas ãtea Epitaur⁹ appellabatur:ut refert Strabo:eã cares Aristotile teste occuparũt:nec hæc urbs dicitur nũc dyrrachiũ:ut affirmãt nõnulli:nã dyrrachiũ ut idẽ inqt Strabo:alio noie dr epidamnum. Huc fuga. dicit ergo q; fuga nautarũ excitatur ad hũc portũ:si quãdo uiderint in mari tẽpestatẽ. Adria. adriaticũ mare. Mouit rates .i.uẽtis agitatas naues concutit. In nubes abiere ceraunia. qa tantæ nubes sũt cumulatæ q; cacumia ceraunĩũ tegant:ceraunia sũt mõtes epyrri sic appellata:a crebro fulminũ iactu:nã cheraunos græce:latine fulmẽ significat. Sason. Sason ut refert Strabo:insula interualli:quod inter Epyrrũ & brũ dusiũ interiacet:media sita est:ea propter q rectũ nauigãdo tenere cursũ nequeũt:a Sasone ad hydrõtem:leuorsũ iter faciũt: Calaber. dixit ad differẽtiã alteri⁹:qa Sason mõs est germaniæ vnde Sasonia est appellata germania. Ergo ubi. reddit ad historiã cũ se brũdusiũ recepisset Põpeius uidens spem nullã reposita esse in Italia:q; v3 iã oẽm eã Cæsar occupatur⁹ esset: nec trãsire posset in hispaniã:qa oppositæ erãt alpes: statuit mittẽ in Asiã filiũ natu grãdiorẽ.Cn.Põpeiũ & cõsules q; gẽtes illas & natões oriẽtales oẽs ad bellũ cõtra Cæsarẽ concitarẽt:q; aliq̃do deuicerat:eius beneficio & libertate deuinctos hẽbat: misit igit Cn.Põpeiũ filiũ suũ in Asiã. Relictis reb⁹. v3 Italis:qa iã omne latiũ occupauerat Cæsar. Iberos. qa clauditur hispania alpib⁹ Cũ. declarat. Natũ. Cn.Põpeiũ uerbis quæ secũtur. Cũ. pro quãdo.ad iberos cõuertẽ v3 trãsire hispaniã. Immẽsis tractib⁹ alpes. ea ps Italiæ:quæ cõmunis est & cõtigua cõtinuo alpiũ3 obicib⁹ obstringitur:ideo dicit alpes Mediæ. Sobole. stirpe Põpei. Iubeo. uerba Põpei ad filiũ.Cn.Põpeiũ. Iubeo tibi o nate.

UVA. BHSC. IyR_055

Receſſus .ideſt loca extrema mundi:receſſus dicitur loc7 leor/ ſum remotus. Eufratem. quia ut ante dictum: dum Põpeius proſequitur fugientem Mitridatem ad Aegyptum uſq3 gentes omnes domuerat. Eufratem. flu.orientis. Nilum. flu.ægypti Vſq3 quo. ad quem Nilum. Noſtri fama uenit. quia poſtquã dux Romanoru3 fui nomen romanũ peruenit ad extrema uſq3 terrarum loca:antea eni3 populus romanus gentibus illis inco gnitus fuerat. Quo numinis uſq3.i.ad illum locũ uſq3. Roma/ fama romæ. Cilicas. uidelicet pyrataſ quoſ aliquando expuli. Colonas. ſcilicet cilicas. Pharios. Reges ægypti:v3 Ptolomeũ Tigranẽq3 meum. Tigranem ſuum appellauit:quia cum tigra nes Mitridatem dimiſiſſet:q; nullius ſibi auxilii ſpes foret filius tygranis a patre defecerat:& in armeniam Pompeium uocaue/ rat:cũ3 quo progrediens multas urbes Pompeius capiebat: cer tior factus tigranes de humanitate Pompei:ad eum uenire con ſtituit:& cum in illius conſpectum ueniſſet: coronam a capite demptam ad pedes Pompei deponere uoluit: ſed eũ Pompeius præuenit illũq3 correctum dextera in proximam ſedem collo/ cauit:deinde ipſum Regem cum uniuerſo exercitu appellauit. Tigranem meum.quia uictum in regnum reſtituit. Nec phar/ nacis. Pharnax filius Mitridatis fuit: qui patrem & ipſe prodi/ dit propter Pompeium:& pater monitus ſe a filio prodi: ſũpto ueneno quod ſecum geſtabat: ne in triumphum Pom.ducere/ tur ſe occidit. Hyberis.populus ſcythiæ nõ procul a mõte cau/ caſo. Populos hos. ſcilicet hiſtrios & Cilicas:colchos:cappa/ doces uicerat pompeius:dum proſequitur Mitridate3:dicit igit hos populos omnes concitet filius meus. Vtraq3 armenia. ma iore & minore uſq3 ad illum locum:pẽdet ſcythici nec ſubaudi relinquas a ſuperioribus:non reliquias quin ad bella concites. Armenia. cuius Regem Mitridatem uici. Ponti. i.maris quod nunc mare magnum appellatur. Riphæaſq3 manus .i.ſcythi/

UVA. BHSC. IyR_055

cas:nam de riphæis montibus naſcitur thanais: ad quem uſq3 perſequens Mitridatem pompeius gentes omnes Boſphoro & Meotidi uicinas debellauit. Riphæum iugu3 regio eſt: ut ait Solinus aſſiduis obſeſſa niuibus: pterophoron dicũt: quippe caſus continuantium pruinarum quidam ita exprimunt ſimile pruinarum: ſola terrarum non nouit uices temporum: nec de cœlo accipit aliud q̃ hyemem ſempiternam: dãnata pars mundi: & rerrum natura in nubem æternæ caliginis miſſa. Aequore dẽſo. ideſt planicie congelata: quia terga glaciem Meotidis paludis appellat: quæ adeo duro & congelato erat tergore: ut plauſtra ſuſtineret. Scythici. declarat illud. pigram paludem. ſcilicet Meotidem. Sed quid plura moror. quid opus eſt inquit ut ſingula loca commemorem: ubi gentes habitant meo bello domite: ſed longum eſt ſi omnia narrare uelim. Per totos ortus. per totum orientem. Omnes redeant in caſtra triumphi. omnes populi de quibus triumphaui in caſtra redeant. Et uos qui latio. Nunc pompeius mandat conſulibus quid fieri uelit: & eos in Græciam mittit atque Macedoniam: ut ubicunque nomen ſuum cognitum eſſet: inde gentes ōmnes ad bellum excirent: inde ab Epyrro: o uos conſules qui. Signaſtis faſtos. ideſt libros ubi magiſtratuum nomina continebantur: in quibus annui magiſtratus continebantur. Agat uos boreas. quia ut ſupra dixi habet a borea: ideſt a ſeptentrione adriaticum ſinum: ubi ſitus eſt Epydaurus oppidum: quod antea uocabatur epitaurus. Vide Strabonem. Primus. pro primum: vnde ſuperius ita declarauit poeta portum hunc Brunduſii aptum in Græciam nauigantibus in epyrrum & in Indiam: ſcilicet hinc late patet omne fretu3 ꝛc. Se uela ferantur in. p. cor. tuos. Epydaur9 in epyrro eſt: Corcyra eſt inſula græciæ: vnde ab epyrro: quæ eſt finitima macedoniæ. Macedum. pro. nũ. ſyncopa eſt. Dat tẽp9 hyems

UVA. BHSC. IyR_055

ideſt dum tempus hyemis bellum differt. Sic fatur. primo ad.Cn.pompeium:deinde conſules. Omnes. filiꝰs & conſules. Soluunt puppes. nauigant quo quiſq3 mittebatur. At nūquā. Nūc redit ad Cæſarē & dicit quomodo ingenio prōpto erat:& ī pigro qui celeritate cōficiēdi gauderet: nec unq̄ ſatis feciſſe uideretur:ubi aliquid ſupereſſe uideretur. Aſſequitur. ueſtigia Cæſar. Segnis .i.tardæ & diuturnæ pacis:quia non poterat pacem intermittere:ſed bella bellis continuare gaudebat. Nē q̄d fatis mutare liceret. ne interea dum morā facit fata.i.fortuna: quā ſecūdam habebat in aduerſa3 mutaretur. Aſſeqtur. urget inſtat fortunæ. Generi.Pōpei. Premit.urget. Sufficerent aliis. Oſtendit quātum differat Cæſar ab aliis.Cæteri enim ſibi ipſis grande facinus feciſſe uiderent:ſi omnem Italiam uiribus occupaſſent.At uero cæſar nihil feciſſe uidebatur: cum nōdum tota Italia Pompeius pulſus eſſet:& exercitum in anguſtiis italiæ teneret cūq3 adhuc pars italiæ eſſet cum Pompeio:ſcilicet Brunduſium quod eſt in fine Italiæ:q̄ Cæſar pati non poterat. Suffi cerent aliis. ſcilicet habere italiam:& ex omnibus oppidis præſidia Pompei & ſenatus quem expulerat. Curſu. primo impetu. Ipſa caput. & etiam Roma ſufficeret aliis:ſed relicta Roma quæ eſt caput mundi perſequitur Pompeium. Bellorum maxima merces. quod enim maius premium eſſe poterat: de quo inter ſe certantes bellabant q̄ Roma. Roma capi facilis. quia cum deſtituta eſſet a Senatu populoq3 Romano:qui omnes ſecuti ſunt Pompeium:haud difficulter capi poterat:aliis eſſ& ſatis hoc feciſſe: ſed alia ratione bellum gerebat Cæſar. Omnem italiam. ſcilicet poſſidebat quare.Cōmunis.q̄. pro quia. Extremo littore. ideſt anguſtiis adriatici maris:uidelicet Brūduſii: ideo exiſtimabat ſibi cum Pompeio cōmunem italiam: quod pati non poteſt. Rurſus. ſicut ante fecerat. Errare freto. non uult ut mare occupet ſicut ante ideo tētat excludere a mari Pōpeiū:ne hic brunduſio exire poſſit. Apto. libero mari. Molibus. ideſt munitionibus parabat munire brunduſium:ne

UVA. BHSC. IyR_055

inſtituit & muros reſcindere & circũdaꝝ munitõib9 ut obſidiõe oppreſſus Põpeius in deditionẽ uenire cogeretur : ſed obtinere non potuit quod uolebat. Mollib9. ingentib9 ædificiis. Rupibus. ſaxis ingẽtib9 quaſi fundamẽtũ operis cõſtruere uolebat. Cædit ĩmẽſum caſſus labor. manifeſta hyppalage ꝓ ĩmenſus labor cædit in caſſum.i.fruſtra:nã non obtinuit quod optabat. Oĩa põ.hau.ſaxa.uo. qa tãtæ profunditatis erat ut omnia ſaxa q̃tacũq3 forent obru eret. Vorax .i. ꝓfundũ mare. Et montes. .i.ſaxa tanq̃ mõtes. Immiſcet. tegit. Vt mare. nũc per ſimilẽ oſtendit ꝙ oĩa ſaxa q̃uis ĩmenſa obruerẽtur undis:quẽadmodũ ſi magni mõtes Ionii ægeiq3 maris obruerẽtur: tamen eminere non poſſent. Emineãt. ꝓ eminerẽt.i.extarẽt. Erix. mõs Siciliæ:in quo Veneris tẽplũ locatũ eſt:teſte Strabone: quod ſingulari ueneratõe colitur:ſed hac tẽpeſtate deſolatũ ẽ:eſt & Romæ ante porta3 collinã:deæ huius ædificiũ:quod Veneris Erycinæ tẽplũ dictitãt:cui cũ æde ſacra inſignis adiacet portic9. Celſus. altus. Tamẽ. q̃uis ſit celſus. Gaurus. mõs capaniæ. Euulſo. abrupto. Penit9. interius. Stagnãtis auerni. auern9 lac9 eſt: qua deſcenſus ad inferos dicitur:haud procul a cumis. Rumor erat ĩdigenarũ:ut refert Strabo:ſupuolãtes aues: quas teter exhallãs odor exanimaſſet in ipſis aquas decidere:iõ hãc ptẽ Plutoni dicatã opinãtur. Siccat .ſ.appareret. Ergo ubi. poſtq̃ nõ ualuit ædificia ĩ mari iacere ut Põpeiũ brũduſii includeret: ſtatuit deinde circũdare uallo. Tenuit. firmare nõ potuit. Vado. profundo:uadum dicitur qua uadari poteſt. Innectere. circũdare. Cæſis ſyluis. hoc eſt uallo munire brũduſium cepit. Religare. ſcilicet placuit. Robora. lignorum. Late. ſpacioſe.ſcilicet ut ponte conſtructo adiret mœnia brunduſii. Tales fama. per ſimilem oſtendit quomodo mare obſtruere uoluerit Cæſar: ne nauigari poſſet a Pompeio : quemadmodum inquit Xerſes: cum in Græcia traiecit in numerum exercitum. nam.x.cẽtena milia militum ſecum duxiſſe fertur : ut quacunque iret fluuius deſiccaret . Vnde eſt illud Iuuenalis . Velificatus Athos epotaque flumina Medo . Athos mons eſt

UVA. BHSC. IyR_055

ē Macedoniæ altitudinis admirandæ mari ægeo ſupereminēs. Xerſes cū bellū Atheniēſib9 īferret facto ponte p heleſpōtu3 ex Aſia exercitū traiecit in Europā: deinde hūc monte3 Athon defoſſum: ptim inſulā fecit: ptim mōtē reliquit & per mediū mōtē nauigabile iter fecit per octuaginta ſeptem milia paſſuu3, ideſt octuaginta ſeptē miliaria cū latitudinis eſſet paſſuū mille quingentorū: dicit ergo quēadmodum mare heleſpontum & Athon montem nauigabilē fecit: & quod cōtinēs erat in inſulā relique rat: ita etiā conatus eſt nūc facere cæſar ut Pōpeiū clauderet & Brūduſii obſideret. Tumidum. ſuperbū: quia minatus eſt cōpedes Neptuno tāq̄ maior eſſet deo. Equora .ſ. heleſponti. Pōtibus. ut maria quoq3 pōtib9 quæq3 iūgeret. Admouit. adiunxit. Europāq3 Aſiæ ſeſtonq3. epexegeſis eſt: nam ſextos eſt in Europa: abido in Aſia. q3. pro ideſt. Heleſponti. ſpondaicus uerſus eſt in qnto. Vella rateſq3. ideſt uella ratiū endiadis: ſicut Virgili9. Mollē & mōtes. i. mollē mōtiū. In mediū differret Athon .i. p mediū montē nauigaret. Ora .i. hoſtia maris. Arctantur .ſ. a Cæſare. Caſu nemorū .i. cadētib9 arborib9 inciſis tunc deinde opus quo munire parabat oppidu3. Aggere. quia aggerē ualo addidit. Tremūt ſuper æquora turres. qa fundamentū erat inſtabile: ideo turres quæ eminebāt inſtabiles erāt. Pōpeius. Cæſar obſidere parabat pōpeiū in mœnib9 brunduſii quod cū uideret Pōpeius: indigno aīo ferēs quærebat qua rōne poſſet erūpere: nec priuſ deſtitit q̄ ruptis mollib9 ſequēti nocte cū omni exercitu egreſſus eſt: hæc hiſtoria ſic cōtinetur apud Suetoniū de bellis ciuilib9. Ora profundi .i. hoſtia maris. Cōpreſſa. obſtructa. Tellure. aggere. Noua. inuſitata. Angit. cruciat animū curis: quia pati nō poſſet ſe incluſum eſſe. Reſerit. aperiat. Spgat. bellū v3 claſſe ſua. Sæpe. ut id faceret flā te uento & plenis uellis roſtra in molles illas collidebat: ut rūperet: quod cum feciſſet. Iacet undiq3 tellus. ſtatim ex tormētis fracta molle iter aperuit: ut exire poſſet. Cum. ita agitaret animo pompeius: ut molles illas deſtrueret. Noto plene rates. v3 uella ratiū plena uētis. Tēſis rudētibus. q̄a ſpirante uento

UVA. BHSC. IyR_055

tendũtũr rudentes. Clauſa. a Cæſare. Diſcuſſere: diſſipauere Faſtigia: altitudines. Spaciũ carinis. ut exire poſſent. Torta. .ſ.eſt:baliſta dicitur inſtrumẽtũ quo tela maiora iaciũtur: ideo dictũ απο του βαλλω.i.a iaciendo ualeo:verbũ a iacio. Validis lacertis. qa qbuſdã haſtis torquẽtur ut intẽdãtur:poſtq̃ intenſæ ſunt remittũtur.ſ.ſpaciũ dedere carinis. Vt tẽpora tãdẽ. poſtq̃ ſatis rupta moles eſt Põpeius oẽm exercitũ apparatũ eẽ iuſſit:ut ſequenti nocte militib9 ꝑatis: nec ullo buccinæ ſonitu excitatis:ſed clam oẽs cõuenirent: & acenſis nauib9 ex oppido exirẽt ſine monitu Cæſaris. Furtiuæ .i.clãdeſtinæ. Nec clamor nauticus exagitet .ſ.repcuſſione uocis:qa iuxta littus:ſi qs clamorẽ ediderit:ſtatim uox eius repercutitur. Neu buccina diui. horas. qa noctẽ in quatuor ꝑtes diuidũt:& una quæq3 ps ternas horas cõtinebat:quæ uigiliæ nocturnæ appellabãtur. Buccina. tuba. Horas. ut primis cuſtodib9 ſecũdi ſuccederẽt:tertii ſecũdis. Deducat. ne tuba ſignũ det mouẽdi caſtra:ut iſciis hoſtibus aũfugerẽt. Iam cœpat ultima uirgo. nũc deſcribit tẽ ꝑus quo Põpeius diſceſſit e brũduſio:Aſtronomice.i.ſecũdũ ratione3 ſyderũ loquitur.Dicit autũnale fuiſſe æqnoctiũ: quod ſit octauo Kalẽdas nouẽbris:ſole in libra poſito.Vernale aute3 æqnoctiũ ſit octauo kal.aprilis:ſole in ariete poſito:dixit ultĩa uirgo:nã ſignifer circul9 in quo.xii.ſigna cõtinẽtur.ſ. Aries ♈. ita per zonas tripartitas in obliquũ extenditur:ut curſum ſolis cõtinet:ipſe circulus q zodiacus appellatur:ita per zonas uertit: ut ſol in uno quoq3 ſigno menſis unus ſpaciu3 conſumat: ergo deſcẽdẽte uirgine ſequitur libra: chelæ ſcorpii libra faciũt:quo circa ultima uirgo inquit:iã cœperat diſcedere ſubſequẽte libra .i.chelis ſcorpii ſubſequẽtibus:in qbus curſus ſolis futur9 erat cũ g̃ ĩ libra curſus ſolis eẽ cœpat æqnoctiu3 ẽ autũnale:recte g̃ ultĩa virgo.i.ultĩa ꝑs uirginis. Cœpat præcedere. qa cũ ſẽſim diſceſſerit uirgo:iã ſubſeqt̃ libra: tãdẽ cũ ad ultĩam ꝑtẽ circul9 uirgĩs uenerit ꝑfecta erit cõuerſio zodiaci.Chelas.i.libra.Ortu. qa occidẽte uirgĩe orit̃ libra:& ſtatĩ ẽ æqnoctiũ autũnale.Cũ.p qñ taciti.ſ.põpeiani:ne ſentiri poſſẽt ab hoſtib9. Voces mouit.

UVA. BHSC. IyR_055

.i.ſonitū fecit. Vncus .ſ.anchoræ nullas uoces fecit ī euellēdo nauta. Dū uirga curuātur mali .ſ.ne impediri poſſet. Ardua pinus. vȝ arbor alta nauis. Siluere magiſtri. ipſi quoque gubernatores nauiū taciti ſuū quiſqȝ officiū ꝓfecerunt. Pēdetes. ꝙa pēdere uidentur:cū uella detrahūt & inuoluūt. Stricta carbaſa. inuoluta uella. Nec quatiunt uali.ru.quod ſolent facere nautæ:ſed nō nūc ne cōcuſſæ rudētes ſonitū redderēt & ſibillū auræ facerēt:ſed ſenſim & quiete trahebāt. Dux etiam ipſe. & pōpeius ſolū nō reſiſtit tibi o fortuna:ꝙa tu nolebas ut ex Italia diſcederet.& ipſe te rogat ſibi licere amittere Italiaȝ.i.e manib9 cæſaris aufugere:ideo Cæſari Italiā deſeruit. Dux. pompeius. Quā retinere uetas. tu fortuna uetas Pōpeiū retinere italiam: & ipſe cōſentit:īmo precibus optat ut ſit ſibi fas illam penitus amittere. Liceat ſibi prodere .ſ.imperet pompei9 quō italiam uix fata ſinūt. Nā murmure uaſto. ꝙa dū naues in mari ꝓcerrentur ingens ſonit9 fact9 eſt:adeo ut uigiles Cæſaris excitaue rit. Vaſto. pro uaſtarū nauiū pōdere. Fluctuat. ꝙa unda fluctuans excitauit uigiles cæſarianos. Permixtis. confuſis. carinaȝ. ꝙbus uehebatur cū ſuis. Ergo hoſtes portis. pōpeius ꝙ pitiſſimus dux erat exiſtimauit id quod futurū erat:vȝ ne taciti diſcedere poſſent:ſed hoſtes ſentirent:& ipſis cedētib9 nō dubi tauit fore.ut brūduſii oppidani aperirēt cæſarianis portus:quia a militib9 ſuis nō ſatis placide tractati fuerant : ſed fecit ut per omnes uicos urbis munitiones opponerētur:& ſolū effoderent cratib9qȝ tegerēt ſup poſita terra ne hoſteſ ſupiores eſſe poſſēt dum per urbē diſcurrerent:hiſqȝ caſtris impoſitis & foueis iter eſſet incluſum.Interea ſpacium datum eſt Pompeio : & ſuis ut diſcederent. Quas. portas ergo quia ſeceſſerat ex portis pompeius cum exercitu. Petunt. cæſariani. Cū fas conuerſa fides quia ita fieri ſol&:ut fides mutetur cum fortuna:ideſt ſicut fortuna ex proſpera mutata eſt in aduerſam: ita & fides mutata: quia qui cum pompeio ſenſerant cum cæſare nunc ſentiebant. Præcipiti. ueloci curſu. Ora petūt. uoluit dicere diſcurrunt p port9. Sȝ ora. i.hoſtia. Per cornua. ꝙa port9 & lingua illa ubi

UVA. BHSC. IyR_055

ſitũ ẽ Brũduſium duo cornua quaſi porrigit & portum efficit Et ut inquit Strabo Brunduſii portus ſua excellentia præſtat. Multi enim ore uno port⁹ includũtur: ꝙ nulla fluctuũ agitatõe pturbãtur: cũ in terra ſin⁹ excipiãt: ut forma ipſa cerui cornib⁹ ſimillima ſit: vnde & nomẽ inclitũ eſt: loc⁹ eni3 cũ urbe cerũino capiti maxime eſt cõpandus: nã lingua Meſſapioꝝ brũduſium uocatur. Dolẽt .ſ. Cæſariani ꝙ claſſe mare obtinuerant. Heu pudor. cæſari pua uictoria uidebatur ꝙ Põpeius fugerat. Anguſtus. dicit ꝙa munitiõib⁹ obtuſus erat portus & relictuſ erat limes ãguſtiſſim⁹ exeũdi: dicit ergo ꝙ brũduſii portus molibus cæſaris adeo exiguus erat: ut naues exire nõ poſſent: ſed paulo poſt duæ naues exire nõ potuerũt: quæ a cæſarianis ꝯptæ fuerunt. Limes. ãguſtæ fauces molib⁹ cæſaris. Calchida. ꝓ calchidem eſt urbs Euboeæ: cuius maris hoſtiũ anguſtũ erat. i. arctiores fauces erant. Quã unda quæ uerberat. pulſat inundat Hic. in anguſtis faucibus. Hæſere. pro hæſerũt. Paratas .i. eoꝝ ꝙ parati erant contra claſſem. Excepe. ſ. milites ad obſidi onem pati cõprehẽdere illas duas naues. Hic primũ ru .ſ. ũda maris primũ etubuit multis occiſis cũ ſe defenderent. Neteus. mare. Cætera claſſis abiit. nũc per ſimilẽ ponit: ꝙd egredienti ex anguſtiis Põpeio cõuenit: quẽadmodũ per ſymplegades. i. ꝓ anguſtias illas Iaſon cũ argonautis pertrãſiit: ut exteriori naui fracta interior incolumis euaſerit. Ita claſſis Põpei eſt emiſſa in extremis anguſtiis. Cætera .ſ. quæ in anguſtiis extremis littoribus deprehẽditur. Vt. quẽadmodũ. Pegaſea ratis. i. abiit a ſuperiori a pegaſo monte: unde arbore cæſa fabricata fuerat nauis argo qui pegaſus mõs eſt appellatus a pegaſo equo ꝓſei ꝛc̃ nota autẽ fabula. Et peteret undas phaſidos .i. cum nauigaret colchos: nota ꝙdẽ fabula. Eſon & pellias fratres fuere & reges Theſſaliæ. Alter quidẽ pelias filia tantũ habuit: Eſon uero unũ filiũ tantũ nomine Iaſonẽ: pelias ſub ſpecie gloriæ filiu3 fratris parabat exponere periculo: quia uidebat poſt mortem ſuam fore: ut in regnum ueniret nepos ſuus Iaſon: tandem Iaſon a pelia excitatus ad colchos: profectus eſt ad tollendum uellus

UVA. BHSC. IyR_055

aureum: de quo fata reſponderant ubicūq3 illūd eſſet futurū3 orbis terrarū nauigauit:igitur ad inſulā colchon: unde neceſſe erat per anguſtias ſemplegades una cū argonautis trāſiret.Sē plegades ſunt duo ſaxa quæ ab utroq3 latere cōcurrebāt : & in locū ſuū redibant.non ſine ratione finxerunt hoc poetæ: nā ibi mare anguſtiſſimū eſt & procul nauigātib9 ſemplegades.ſ. illa ſaxa uidentur eſſe contigua:na3 fieri ſolet ut q̄to magis appropinquatur:tanto magis aperire uidentur:unde datus locus eſt fabulæ q̄ ſaxa illa cōtinuātur:unde dicūtur a uerbo græco:Simplito plito uel plixo.i.p̄cutio & pliti plaga & p̄cuſſio dicit: ynde ſemplegades dicuntur a ſin ideſt ſimul & plito collido : ſciebat ergo fauere argus ibi nauta:cu3 Iaſon trāſiret per ſimplegades Nau duplici. Altera cū ad ſymplegades ueniſſet : cōcurrentes exteriori naui fracta interior nauis īcolumis euaſit:ſic nauis Pōpei anguſtias portus euaſit relictis aliis. Emiſit in æquora .i. tell9 utrūq3 latus emiſit. Cyaneas .i.ſymplegades:nā chianes græce:ſilex latine.i.durus lapis:ſicut Appollonius in argonautis in principio appellauit argomenos chianeas in pellagus piliæ Regis ad aureū uelus:hinc trāſlatū in puluere argoa. Cautos chianeas .i.utrūq3 latus.ſ.dextrū & ſiniſtrū. Mōtib9 .i.ex illis cautibus & ſaxis concurrētibus. Rupta puppe. ſ.exterioī Minor. quia minor poſtea egreſſa eſt. Vana. q̄ nō fregit nauem ſicut fiebat. Inanem. ſine naue. Statura rediit. q̄ indignata eſt ſymplegas & noluit amplius concurrere:ſed nūq̄ mota eſt in littore. Iam phœbū. iam inquit aurora fulgebat: quæ relicto polo antartico ſignificat aduenīſſe die3 & ſolis ortū. Nō idem. qui fuerat tota nocte:q̄ īcipiebat clareſcere. Eoi. oriētalis. Vigere. inſtare. Albaq3 nūdū lux rubet .i.nūdum dies erat:ſed ſtellæ incipiebāt iam ferueſcere & langueſcere:q̄ ſup̄ueniēte ſolis ortū langueſcit lumē ſtellarū. Propriorib9. propinq̄oribus:nā propinquiora ortu ſolis primo langueſcunt. Et iam pleias hebet. ſtellæ enim ſupueniēte ſole in cœli colorem mutari uidētur:ideo dicit plauſtra boote flecti:quæ uertitur circa polū ātarticū. Lāguētia. obſcura. Puri. ſereni. Maioreſq3

UVA. BHSC. IyR_055

latent ſtellæ. ſenſim dicit primo ſtellas propinq̃ores luci ſolis euaneſcere:& deinde maiores ſicut ſtella oriẽtis quæ in ortu ſolis primũ apparet.Maiores ſtellæ.ut oriẽtis & Mercurii ꝛc. Lucifer refugit diẽ. Lucifer q̃ ſit maior cæteris ſtellis: vnde a luce appellatur:tamẽ & ipſe euaneſcere cœpat ſupueniẽte ſole. Pelag⁹ iam magne tenebas. hoc eſt oriẽte ſole ſi ſine ullo piculo ſecur⁹ cũ tota claſſe nauigabas. Nõ ea fata ferẽs. nõ erat inqt ea fortuna tibi quæ quõdã fuerat:cũ ꝓſecut⁹ es pyratas:tũc.n. tibi rebuſq3 tuis ſpirauit:ut duorũ mẽſiũ ſpacio mare imenſum quod pyratæ infeſtũ reddiderat paccaueris. Prædones .i.pyratas:diffinitio eſt pyratæ:bene nõ eadẽ. Quia fortuna laſſata .i. fatigata:q̃a pene ad ſacietatẽ uſq3 triũphauerat. Deſtituit. ſ.te illa ſecũda fortuna. Cũ coniuge pulſus. bene ſaciata fuit fortũna:q̃a paruo tẽporis ſpacio mare infeſtũ redigẽs ꝓuiũ:nũc ꝓ idẽ mare pulſus cũ uxore natis & ſenatu populoq3 Ro. Vxore. cornelia. Natis. Cn.& ſexto põpeio. Penates .i.uniuerſam familiã. Ingẽs exul. q̃uis ſis exul tamen ingẽs v3 populis comitãtib⁹ te. Quæritur indigne. cãm cur lõgi⁹ ab italia diſceſiſti: credo hãc fuiſſe.ſ.ne ducẽ ſuũ uictũ in regiõe cõſpiceret:ſed ꝓcul tãtũ ducẽ:q̃de ſe bene merit⁹ ferat indigna morte affici uoluerit cõſpiciat: Quæritur .ſ.o põpei. Nõ ideo. ſ.fit ob hoc:q̃a ſuperi maluerint ne in patria ſepelieris. Phariæ buſto. non ꝙ ſuperi maluerint te ſepultura priuare ſed q̃a loco ſupplicii erat & fuiſſet Italiæ:ſi in ea tam indigna morte afficereris. Parcitur heſperiæ. Italiæ ne uideat ducẽ ſuũ laceratum:ſed fit hoc. Ab oriente remoto .ſ.a uictoria.i.Põpeio uicto. Immaculata. nõ polũta ſanguine ducis ſui Pompei.

Liber tertius Lucani.

OPtulit ut claſſem. Hic ẽ tertius liber in quo hæc cõtinẽtur.Primo quẽadmodũ Iulia pompeiũ cui in ſomnis apparuit exterret: deinde quomodo Cæſar demãdata Curioni rei frumẽtariæ cura ſpoliat eꝝ

UVA. BHSC. IyR_055

rariũ:poſtea populi narrantur.i.cathalogus fit populoꝝ: quos Põpeius cõtra Cæſarẽ armauit: ſubſequẽter Cæſar Petreium & Affraniũ ĩ Hiſpaniã petẽs Maſſiliã oppugnare cõſtituit: & huic bello Deciũ Brutũ præfecit: hæc cõmentur in hoc tertio libro: primũ Iulia deſcribitur quæ in ſomnis territat Põpeiuꝫ. Solus magnꝰ nõ flexit. hoc fieri ſolet ut homĩes mortales faciari non poſſint ea intuẽdo:quæ ſibi cara ſunt:ſi hoc loco facit Põpeius: nã ex Italia nauigãs cũ uniuerſa claſſe alii alia loca ſpectabant ſolꝰ Põpeiꝰ nũq̃ oculos ab Italia deflexit. Vt.pro poltq̃.Auſter uẽtꝰ. Velis cedẽtibꝰ. qa uẽtis uela cedũt cũ iflãtur. Nũq̃ redditura.qa nũq̃ poſtea redditurꝰ erat ĩ Italiã. Cacumina. mõtiũ qa in cacumĩe mõtis reſidere uidẽtur nubes.Dubios. qa primo qdẽ incertꝰ erat uideret nec nẽ: ſed cũ magis atqꝫ magis recederet euaneſcebãt:donec nihil oĩo uidere poſſet. Inde ſoporifero. poſt hæc ũt ferme fit ex langore ſomnis irrepſit Pompeiuꝫ nã ſi qs feſſus eſt calore & frigore ex ipſa ſolicitudine id ſomnũ reſoluit:ſicut nũc Põpeiꝰ.Soporifero.ferẽte ſoporẽ. Ducis diritum. uix põpeiũ ſomnis inuaſerat: q ſtatim Iulia prima põpei uxor in ſomnis uiſa eſt ſibi obſeruari:& uerba dicere quæ ſecũtur. Per hiantes terras.i.quaſi apta terra erũperet. Furialis.furenti ſimilis. Sepulchro.ſubaudi.m. Sedibus. dixit hæc uerba hoc faciunt ciuilia bella quæ geritis uos.ſ. uir põpeius & pater Cæſar:cũ ego in cãpis eliſiis quieſcerẽ ubi habitãt animæ pioꝝ nũc cogor ad inferos tranſire:ſed dabitis pœnas:& ita minata ẽ põpeio.Sedibus eliſiis.ubi animæ piorũ ut Poetæ fingũt dicuntur habitare. Vidi ipſa.ad ſtygias.ſ.ad inferos. Eumenides .i. furias.ſ.Megerã Alectonẽ & Theſiphonẽ. Lãpadas .i.Phlegetonte accenſo:phlegeton amnis infernorũ totꝰ & igneus. Veſtris armis. ut poſt bella ciuilia ſupplicia digna daretis. Præparat. Charon ſe parauit ut oẽs animas in hoc bello ciuili morituras multis nauibꝰ ad paludẽ traduceret:qa una cimba facere hoc nõ poſſet. Portitor.charon. Aduſti acherontis.i.ardẽtis fluminis illius inferni. Laxantur. aperiũtur qa ſpacioſa ſunt: ut uix complecti poſſint. Vix operi.dicit ergo tot hoĩes in bello

UVA. BHSC. IyR_055

pituros:ut ad rūpēda ſtamina uix pcæ ſufficere poſſet. Laſſāt. fatigāt operi in rūpēdis ſtaminib9. Cōiuge me.quoad ego inqt tibi cōiūcta fui ſecūda fortuna ſemp bella tua comitata eſt:nūc uero cū cōiuge mutata ē etiā fortuna:tibi.n.cōiūcta ē Cornelia quæ ſemp uiris ſuis infœlix eſſe conſueuit. Lætos triūphos .i. ſemper uictor fuiſti:& de hoſtibus triūphaſti. Fortuna.mu.to. .i.mutata cōiuge mūtata ſimul eſt fortuna. Fato .i.fatis ita dii uoluerūt ut uiri quib9 coniūcta eſſet Cornelia infœlices forent: hoc dicit propter publiū Craſſu3 licinii Craſſi filiū q cū patre & omni exercitu cæſus fuerat:huic Publio primū Cornelia nupſe rat:hic adoleſcēs ſpectatæ uirtutis fuit: & ſub Cæſare militauit in Gallia:ipſius opera Craſſus publius in illā regionē profectus fuerat:ideo patri in pthiā exercitū ducēti:hūc moleſte tradidit: qa ſub ipſo militauerat:dicit ergo Corneliā fuiſſe cām hūc ado leſcentē in cladē traxiſſe. Pellex.cornelia Scipionis filia.Cn.pō peio nō uirgo:ſed uiro eius in pthia mortuo Publio Craſſo Li cinii Craſſi filio:inerant puellæ ambitiones:pulchra erat præter corporis formā in litteris inſtructa erat: fidib9 quoq3 perſonare ſciebat:geometriā didicerat philoſophiā haud temere audire cō ſueuerat:mox erant illi omnis faſt9 & arrogātia: quæ uitia hu iuſmodi diſciplinaꝝ fœminis inſtructis eſſe ſolent:pater Scipio erat uir gloria & genere ſpectabilis:qb9 reb9 cornelia inſtructa facile unūquēq3 pelliceret:unde pellex eſſe uidebatur. Pellex. qa marito ſuo nō cōiūcta erat:ſed.P.Craſſo adoleſcēti ſpectatæ uirtutis:& quia omnes pelliceret blāditiis & pulchritudine ſua. Tepido buſto. qa uix extinct9 erat rog9 prioris mariti:&ia3 al tero uito ſe cōiūxerat. Hæreat illa tuis.p eſto & cōceſſio color cū id cōfirmare uidemur:quod maxime negamus. Hæreat .i. quocūq3 duxeris exercitū ſemp bello tuo hæreat.q.d.non hæ rebit. Dum liceat.hæreat dum liceat qa licuit ſed non ſecuros ſomnos rumpere:quia nūq te ſecurum dormire permittā. Va cuum ſit tempus amori. ſe indignatā oſtēdebat q ſecūdas nu ptias appetiiſſet Pompei9. Sed teneat cæſarq3 dies. ſed Cæſar die te infeſtat:ego uero nocte. Me non Lætheæ. Nō exiſtimes

UVA. BHSC. IyR_055

me de Læthea palude bibiſſe quæ facit imemores umbras : ſed in mente & pectore mea reconditum eſt tui nomen: ut aboleri non poſſit:læthea eſt palus ad inferos de qua cum umbræ bibe rint omnium rerum & malorum obliuiſcuntur perpeſſoru3 cū eſſent in corpora: Hanc paludem uel flu. inferna exundatione prorumpentem præterlabi berenicem ci.circa extimum ſyrtiu3 cornum refert Solin9:eſt etiã læthes flumen in hiſpania: quod a celtiberis & Vatreis labitur Autore Strabone. Silentū. ideſt mortuorum ubi ſunt inferi. Veniam te bella gerente. ſed ut ti bi terrorem incutiam. Nūquam tibi ⁊c̄. & uelis nolis ſemp eris gener patris mei Cæſaris. Perq3 meos manes. qui umbræ & manes mei facient te inuitum eſſe generu3 cæſaris. Abſcindis fruſtra. fruſtra affinitatem dirimis bello:quia in bello morieris & ad inferos deſcendes ubi ego ſum. Pignora. ideſt affinitatē quæ tibi eſt cum patre meo. Abſcindis. diuellis. Per amplex9 delapſa mariti. quia Pompeius eam amplecti uoluit in ſomnis nam perdite hanc amauit uxorem. Ille dei. oſtendit magnitu dine3 Pompei qui quāq̄ multa ſigna ſibi nuntiarentur:quæ ad uerſa ſibi omnia ſignificarent:tamē ipſe maior erat ad bella ge renda:& nūquam deterrebatur : quo minus uoluntatem ſuam perficeret. Cladem. ſcilicet Pompeio. Dii minentur. ſcilicet ſignis quæ ſuperius deſcripſit Luca. Manes. umbræ mortuo rum minentur cladem. Maior in arma. oſtendit animoſitate3 Pompei. Ad arma. ideſt in bella. Certa cum mente malorum. etiam mori certus bellum:tamen magno animo ſuſcipiebat pō peius. Aut nihil eſt ſenſus animus. dyalemate utitur pulcher rimo:non inquid timendum eſt hoc ſomniu3: aut poſt mortem ſenſus nullus relinquitur:ſcilicet ꝙ apparent umbræ:Aut poſt mortem ſenſus relinquitur:ſi nullus:mors igitur nihil eſt: ergo non metuenda ab utraque parte:concludit non eſſe timendam mortem. Aut nihil eſt ſenſus. ſcilicet cū corpus moritur:ergo mors non eſt timenda. Aut mors ipſa nihil. ſcilic& poſt mor tem animus eſt:quia uiuit:ergo nihil timenda mors. Nihil.qa non priuat uitã: immo potius ſoluit animum : qui hoc carcere

UVA. BHSC. IyR_055

corporis detentus eſt ut uitã ſuã exercere nõ poſſit. Titan iam pronus. deſcribit tempus: quo tandem peruenit ad terrã Pompeius: dicit. n. ſol ad occaſum tendens talis erat: quẽadmodum luna cũ creſcit & decreſcit dimidia pte ſui: uel tota rotunda uel obtuſa. Plena futura. ideſt cum creſcit: & iam ſemilunium eſt & iam dimidia parte ſui ſol occiderat. Plena fuit. ſ. cũ decreſcit Hoſpita tellus. v3 Macedonia: & ut Plutarchus ſcribit: conſedit Pompeius in Boeonea quæ eſt ciuitas Macedoniæ. Legere. ꝑ collegerũt rudẽtes in ſpirã. Remis. qa detractis uelis: remis litora maris petierũt. Poſito. ꝑ depoſito & flexo malo. Cæſar. nũc dicit quõ ſe habuit Cæſar poſtq̃ uidit bellis laſſum eſſe Põpeium: qui q̃uis relictus ſolus in Italia eſſet: tamẽ dolebat ꝙ Põpeius euaſiſſet quem maxime comprehendere cupiebat. Sol9 dux. ſ. Cæſar forte uidetur obſcurum: ſed ſic conſtituitur Cæſar dux ſolus ſtetit. Carinas emiſſas. e portu Brunduſii. Abſconditq3 fretum claſſes. hyppalage eſt: pro claſſes abſcondere fretum: quia tectum mare claſſibus erat: uel hoc dicit quia mediũ mare tenentes uideri nõ poterant. Terga ferunt hoſtes. reſpexit ad illud: quia fugiebat. Præcipiti fortuna uiro. quia iã tãta celeritate omnia conficere gaudebat Cæſar: ut nulla fortuna q̃tũlibet ſecũda eſſe ſatis uideretur niſi re perfecta. Præcipiti. celeri & ueloci uiro in operibus. Nec uincere tanti. uictoria etiã ſibi parua eſſe uidebatur: quæ bellum differret: quia ſibi gerere bellum carius erat q̃ uincere. Tũc pectore curas. ſed poſtquã uidit ademptam occaſionem ſibi belli gerendi: animu3 impẽdit ad aliã. ſ. ut ſibi populorũ animos faceret gratos: & cu3 uideret nihil eſſe quod magis placeret populo: q̃ ut annona abundaret miſit ꝑtem in Libyã: partem in Siciliam: ut inde magna3 copia3 frumenti adueherent: miſit in Siciliã Curionẽ: Valeriũ uero maximum in Sardiniam: quæ duæ regiones ſunt feraciſſimæ frumenti. Hanc rem optime tangit Apianus: dicit enim Cæſarem fractis publici ærarii clauſtris theſauriſq3 raptis: Lepidu3 æmiliũ urbi præfeciſſe: Tribunum autẽ Marcum Antoniũ Italiæ

UVA. BHSC. IyR_055

Curionẽ Catonis loco.impare Siciliæ uoluiſſe.Quintũ Sardiniæ ad illyricos.C.miſiſſe Antoniũ Licinio Craſſo Gallia3:quæ intra alpes ſita eſt:regendam tradidiſſe claſſem quoq3 duplicem ſũma celeritate fieri mandaſſe circa Ionium ac Tyrrhenia3:claſſis præfectos iampridem ad id conſtitutos delegauiſſe Dolobella3 & Hortenſium:eo modo Italiam inacceſſibilem Pompeio arbitratus cæſar in hiberiam deſcendit: Petreio & Afranio Pompei prætoribus occurſurus. Pectore curas expedit. ideſt q̃uis ita gauderet bello:tamen hoc tempore adempta occaſiõe belli gerendi:hanc omnem curam depoſuit. Curas. ſolicitudines armorum. Quoq3 modo. ideſt quocũq3 modo. Agebat. cogitabat. Conciret. concitaret. Vanos amores populi. quia fides populi cum fortuna mutatur:ut Iuſtinus quo fortuna eode3 & ſe fauor hominum inclinat. Gnarus & irarum cauſas. dico cogitabat quomodo fauorem populi ſibi uendicaret:nouerat autẽ nihil eſſe quod magis animos populariũ coniungeret ſibi: q̃ ſi cõmeatibus abũdarent:quia cum populus fame laborat nihil timet:ſi nihil timet ergo liber eſt:ſed ne nihil timerẽt ipſos nulla re indigere uoluit:ergo da operam ut ſatura ſit:& tunc te cæſarem timere incipiẽt:nã gaudebũt ſtatu tuo. Irarũ cauſas .ſ. erga ſe.ſ.inopia fuerit. Gnar⁹.i.probe ſciẽs. Annona .ſ.ab uel propter ãonã. Et ſũma fauoris. v3 ſi copia fuerit annonæ illa gignet amorẽ inter populum & principem. Momenta.i.nutrimẽta. Aſſerit.i.uindicat. Emitq3 metus. nam ſi princeps alit populos ſuos ipſum timere incipient:quia illa conditio ſibi placet:& quia placet metuũt:ne ſibi iraſcatur princeps. Segne. i. ignobile. Neſcit plebes ieiuna timere. probari etia3 hoc poteſt a contrario ſenſu:ſi plebs ieiuna nihil timet: ergo ſatura omnia timet. Curio ſiccanias. dicit cæſarem miſiſſe curionẽ in Siciliã ut ibi ſimul bella gereret:& rei frumentariæ curã haberet. Siccanias .i.ſiculas & Siciliæ:qa v3 in eã ptem Siciliæ. Qua mare tellurẽ. diuerſas opiones tãgit aut ſignificat illas ãguſtiaſ inter Appẽninũ & pellor̃ poſitas & dexterum latus a pelloro eſt:ubi

UVA. BHSC. IyR_055

periculū ē maris:quod appellatur ſylla:in ſiniſtro uero latere ē caribdis:dicit ḡ aut fuiſſe ī eā ptē ſiciliæ: ubi ē āguſtū mare īter pellorū & Appēninū:q̄ mōtes olim iūcti:italiā cū Sicilia continuabāt:deinde aut inqt aſſiduis undis obrupta eſt tell⁹ media: aut certe fluctib⁹ aſſiduis interrupta:ut Siciliā ab Italia ſepauerit:alii dicūt terremotū fuiſſe & ptē mediā mōtis ita mare occupaſſe. Strabo dicit:Siciliā nihil magis q̄ abſciſſum ab Italia fragmētū uideri:uel ab ætnæ īcēdio:e fūdo reiectā cōiūctā pmāſiſſe ſicut etiā Lipareoꝝ inſulas atq3 Pithecuſſas. Aut ſcindit.ſ.terremotu uel aſſiduis fluctib⁹ obruit. Et medias fecit ſibi littora terras.p ipſū mare mediū fecit ſibi littora terras. Terras .ſ.Siciliā & Italiam diuiſo Appēnino a pelloro q̄ cōtinuabāt Siciliā cū Italia:& Italia a ſiniſtra:Sicilia a dextra factæ ſunt littora maris. Vis: quæ ſepat hinc Siciliā inde Italiā. Vis.i.impetus pelagi declarat. Laborāt æquora. qa qua ptē mare anguſtius eſt ea ptē ſolent eſſe impetuoſius:ergo agitātur maria ibi. Mōtes.ſ.pelloꝛus & Appēnin⁹. Cōfinia Italiæ. Repetāt. iterū petāt. Bellaq3 nō ſatis eſt miſiſſe Curionē in Siciliā:ſed etiā miſit Valerium in Sardiniā:ut ibi ſimul bella ferēt:& rei frumētariæ prouiderent. Sordoas . a ſardinia ſardous formatur: ſunt quædā deriuatiua quæ pauciores ſyllabas habēt ſuis primitiuis:q̄uis e cōtrario fieri debeat:ut Hiſpania hiſpan⁹:ſic Sardinia ſardus:vnde ſardo⁹ ſardoa ſardoū. Vtraq3 inſula.ſ.Sicilia & ſardinia:quæ ſunt uicinæ anguſto mari intercludūtur. Frugiferis. fertilib⁹. Nec pl⁹ & nulla terra ē feracior frumēto Sicilia & Sardinia: adeo ut ſint orrea duaꝝ ꝓuintiarū:v3 Italiæ & hiſpaniæ. Heſperiā.hiſpaniā Meſſib⁹ .i.frugib⁹ aduecticiis. Vbere.abūdātia. Cū mediū. dicit ſiciliā & ſardiniā uix fertilitate frugū a libya ſupari:quā conſtat eſſe fœcūdiſſimā:unde Ora.qcqd de libycis uehitur orreis Ceſſante. quādo inqt Africa flante auſtro q̄ calore3 inducit penuria laborat:at ſi pluuiæ abūdarēt mirifice ibi naſcunt fruges. Supat .ſ.p ſardiniā & ſiciliā. Intulit. fecit ꝓ tulit. Magnū fertilē & fœcūdū effuſiōe pluuiarū. Cogēte. cōgregante. Axem. polū antarticū:q̄ eſt in meridie. Hæc ubi. nūc dicit qd fecerit

i q

UVA. BHSC. IyR_055

Cæſar poſtq̃ miſit in Siciliã Curionẽ in Sardiniã Valerium: dicit ipſũ ſtatim animũ intendiſſe ad urbẽ Romã: ut in patriam lõgo poſt tẽpore rediret. Hæc .quæ ad rẽ frumẽtariã ptinẽt. Nõ armata agmia. quia milites depoſitis armis duxit: quaſi nõ bellũ patriæ inferret: ſed ad eã uictor rediret. Tecta. mœnia. Proh. o ſi inqt Cæſar cõtẽtus fuiſſet uictoria gallorũ: in patriã rediiſſet: & q̃ ſpecioſiſſimũ de hoſtib9 triũphũ ducere potuiſſet: ſed dum plura uincere uult minus laudis cõſecut9 eſt. Remeaſſet. ideſt regreſſus fuiſſet. Arcto .i. ſeptentrione: qa ibi eſt germania & gallia tranſalpina: ſed tũ magis Britania declinat in oriẽtẽ. Seriem. ordinẽ rerũ. Longa põpa. lõgo ordine captiuorũ præcedente: ut mos erat triũphantiũ. Potuit. ſ. præmittere. Belli facies. ideſt diſſonas linguis habitu & armis. Vt uincula. declarat quomodo id facere potuerit: quia pictis uictoriis geſtabant in triũphum duces urbeſque captas & populos bello ſubactos ante currum. Vt. pro qualiter. Vincula rheno. quia rhenum ponte uinxit octo diebus: & tranſgreſſus eſt in Germaniã quaʒ ſubegit: & britaniã petiit inſulam: quæ in medio oceano iacet. Celſos currus. ideſt triũphales. Nobilis. notabilis. Britanis: quia britani ſunt flaui: ſicut res ipſa oſtendit: & Cæſarem ſeque rẽtur: perdidit ergo Cæſar. dũ uictoria gallorũ & germanorum: britanorũq3 minime cõtentus eſt: ſed alias uictorias addere tentat: maiorẽ triũphũ pdidit. ſ. Romæ. Non illũ lætis. ſed ut non tam uictor: ſed quaſi uictor eſſet: ueniẽtẽ enim Cæſarem nõ læto uultu excepere urbes: ſed mœſto: quæ tanq̃ hoſtẽ Cæſareʒ timuerũt. Lætis cætibus. quia urbes nõ ꝓceſſere Cæſari obuiã honoris gratia. Cætib9. turbis & populis. Eſſe timori. gaudebat Cæſar: tũ ſe præbere formidãdũ populis: hic ſine dubio Lucanus Põpeian9 eſt: q capta occaſione ſemp aliqd cõtra cæſarẽ dicit. Iãqʒ præcipites. nũc dicit qua parte Italiæ iter Cæſar fecerit: dũ Romã petiit: cõnumeratqʒ loca & urbes: dicit primo p cãpaniã iter feciſſe: & albã ueniſſe: inde in Auſoniam tendiſſe & tandem ad urbem perueniſſe. Iãqʒ .ſ. dũ Romam rediit Cæſar. Præcipites altas: & quæ in præcipitiũ ſtare uidẽtur. Anxuris. ci

UVA. BHSC. IyR_055

uitas cãpaniæ:ubi anaxiros iuppiter colitur.i.iberbis: nã xiros xiroi græce:latine nouaculã ſignificat: unde anaxiros q̃ ſine nouacula ẽ:unde ciuitas Anxur eſt quæ:ut Plini⁹ docet:alio noĩe Tarracina dicebatur. Pontinas paludes .i.pometiæ:nã pometia facit deriuatiuũ ſuũ põtin⁹.na.num.ſicut Liuius dicit: itaq3 manubiæ põtinæ:unde dicit q̃ Tarq̃n⁹ priſcus manubias prædæ reponi iuſſerat ad ædificãdũ capitoliũ: ſed ipſe tam magna capitolii ædificia fecit:ut nõ ſufficerẽt.Iuuenalis. Et põtina palus & gallinaria pinus:Põtinæ paludes a Cornelio cætego conſule ſiccatæ agerq3 ex his fact⁹:Mutian⁹ ter conſul põtina3 paludẽ.xxiiii.urbiũ locũ fuiſſe prodit teſte Plinio:hũc locũ ſiccare etiã cõſtituerat:diuus Cæſar:ut refert Suetoni⁹ niſi morte præuentus fuiſſet. Vda uia.i.paluſtris:uia quæ eſt inter illas paludes. Qua.pte. Sublime nemus. ideſt nemus aricinum dianæ cõſecratũ:ubi ẽ fons egeri⁹:apud quẽ fõtẽ ſimulabat nũma põpilius ſe cõſilia agitare de repu.romana cum egeria nympha:a qua & fons appellatus eſt:& ſpeculũ dianæ dict⁹ eſt: Aricinum uero nemuſ ab aricia ſylua:ubi uicina ubi relegauit hyppolitũ diana. Regna .ſ.dianæ cõſecrata ſunt. Scythicæ.quæ colitur in ſcythia & in taurica regione:& diana ſanguine humano placatur & colitur Ephygenia autem cũ horeſte ſimulacrum dianæ in Italiam detulit. Latiis faſcibus. qa romani conſules feriis latinis albam conuenire conſueuerant:& uniuerſũ latiũ & albani iuſte rationem dabant.unde feriæ a feriendo dictæ ſunt:latinæ autem feriæ celebrantur:q̃ ibi primũ romani impiũ habuerũt ab Aſcanio Aeneæ filio qui Albam in Italia condidit. Excelſa. poſtquã in albanum montem conſediſſet Cæſar proſpiciens de rupe alta mœnia urbis romæ uidit.Rupe.ſ.albani mõtis.Arctoi .i.gallia & ſeptẽtrionalis. Sic fatur.ſ.ſequẽtia.Te ne deũ.cæſar ubi procul ex arce albana mœnia urbis Romæ uidit:in hæc uerba prorupit:ad urbem Romam apoſtrophat: & dicit:te ne deu3 ſedes:cum admiratõe quadam legendum eſt quomodo inqt tã ignaui fuere romani ut te o Roma deſererẽt in quã ſedẽ ſuã poſuerũt dei cui præſides ſunt:Iuppiter Iuno & Minerua. Ne. an

UVA. BHSC. IyR_055

Sedes deum. in qua ſedē ſuā poſuere dei. Nō ullo marte coacti. ſi bellū forte ingrueret. cuius metu urbē egredi cogerentur Romani excuſandi forēt. Pro qua pugnabāt urbe. q. d. ꝙ nulla ſi pro roma nō pugnauerint. Dii meli⁹. ſ. fecerūt: ut hoc tēpore non ſint gentes natiōeſq; excitatæ: quæ ſemꝑ inimicæ fuerunt imperio Romano: nā ſi bellū romanis intuliſſent magnū piculū imperio īminebāt: cū tā tumid⁹ Romanis dux cæſar hoc tēpore foret. Eous furor .ſ. parthoꝝ: q paulo ante exacerbati fuerant contra Romanos bello illato ꝑ Craſſu; quē cum uniuerſo exercitu exciderūt. Sarmata uelorū. ſ. nō incubuit: q eſt popul⁹ ſcythiæ. Iūcto pannonio .i. iūcto populo Pānoniæ: quā nūc Vngariam uocant. Getes dacis. populi ſunt ſcythiæ: ſic græce decli natur o γαιτης: latine dicitur hic getes huius getæ: ſicut Anchiſes anchiſæ. Quod bellū ciuile fuit. qa bellū ciuile cōflatu; eſt: ideo ſalutem tibi dii o Roma dederūt: ſed ſi aliud bellū q̄ ciuile fuiſſet periſſeſ. Subdit ingreditur. Attonitā. territā metu nāq; ignib⁹ atris .cauſas explicat terroris Romanoꝝ: qa exiſtimabant Cæſarem urbe quaſi capta incendio & ferro omnia uaſtaturū eſſe. Vt. ideſt ſicut capta eſſet urbs. Raptur⁹. euerſurus. Ignibus atris. incendio: Vt captæ. hoc eſt non aliter q̄ ſi ab hoſtib⁹ caperetur. Sparſuruſq; deos: ſ. creditur euerſurus: templa deorum fuit. Hæc mēſura timoris. tātu; mali timebāt q̄tum Cæſar inferre poterat: v; ut funditus urbē euerteret. Mēſura. modus. Velle putāt quodcūq; poteſt .ſ. ꝙ timēt romani cæſarem poſſe quodcūq; uult: ideo exiſtimabāt funditus euertere poſſe. Non omnia feſta. romani nō ſimulabāt uultu lætitia: īmo nec poſſunt etiam odiiſſe animo cæſarem tātum pauoris aio cōcepāt. Vix uacat. nō licet romāis. Feſta oia. feſtiua auguria. Nō fictas. ſaltem fictas: ſi nō ueras. Odiiſſe. cæſarē. Phœbeia palatia .i. ſibyllina: ubi libri ſibyllini ſeruabantur. longe eſt repetitum epitheton: Sibylla autem ſacerdos phœbi erat: ideo phœbeia palatia appellauit. Nullo cogendi iure. quia ſponte ſua uenerunt nullo uocante. Cogendi ſenatus. qa nec conſules: nec prætores: nec principes uocarunt eum. E la-

UVA. BHSC. IyR_055

tebris. e penatib9 ſuis ubi latebat. Sacræ ſedes. ideſt ſanctæ ſedes curiæ:quia quotiens uocabatur ſenatus: ſi in curia conſules erant ſuis ſedibus cum maieſtate quadam ſedebant: conſules autem priores ſedes tenebant:ſecundas uero prætores ideo dicit. Proxima .ideſt ſecunda poteſtas: quia ſecunda poteſtas poſt conſules erat prætoria. Prætor. appoſitiue ſecunda poteſtas. Lege. ſecūdum legem non erat ſecunda. Curules. quia v3 nō ſolum aderāt conſuleſ nec prætores:ſed nec ſedes quide3 ipſæ erant. Ceſſere loco. ideſt de loco ſuo. Omnia Cæſar erat. quid ergo erat:ubi non conſules non prætores erant:ſed ꝑ ipſis Cæſar fuit:in ipſo uno omnia fuere:omneſq3 populi magiſtratus romani in uno cæſare conſpiciebantur. Priuatæ uocis .ſ. Cæſaris:quia ubi cæſar loquebatur nemo in ſenatu ſententiam dicebat:niſi ipſe ſolus:ideo quia loquebatur: niſi uox cæſaris illius teſtis erat ſenatus. Curia. continens pro cōtento:ideſt ſenatus. Priuatæ uocis. cæſaris:qui q̄uis priuat9 omnia tenebat uel priuatæ: quia q̄uis non tribun9:non ædilis:& nullum gere ret magiſtratu3:tamen tāquam princeps loquebatur:in ſenatu Sedere patres. patres cōſederunt in curia: & parati erāt decernere quodcūq3 uoluiſſet:etiam ſi ſe regem facere uoluiſſet. Cē ſere parati. nimio metu compulſi patres regnum cæſari decre uiſſent:etiam ſi peteret regnum:ſi templa:ſi iugulum: ſenatus conſultum in ſententiam cæſaris deueniſſet. Si regnum. ideſt ſi ſe Regem eſſe uoluit. Si templa. ideſt ſi in deorum numero eſſe uelit :ſicut imperatores omnes relati ſunt. Iugulum ſenatus. ideſt ſi petit iugulari patres. Exilium. ut in exilium mittantur patres. Melius .ſ.fuit urbi Romæ. Quod plura iubere erubuit. quia cæſar pudore deterrit9:ne id quidē imperaſſet q̄ Romani pati uolebant. Erubuit. puduit cæſarē iubere. Tamē exit in irā. q̄uis tāto furore ꝑculſi eſſent:libertas amiſſa uoluit expiri unū uirū Metellū:an tueri poſſet iura. Exit. erūpit uiq̄ Metellū.Cæſar teſte Apiano romā delat9 po.ueteq̄ calamitatū recordatōe turbatū:quā ſub ſylla & Ma.oli ꝑtuliſſ3 trepidātēq3

UVA. BHSC. IyR_055

magna ſpe pollicitationibuſq3 leniuit:hoſtibus præferēs huma nitatem ac clæmentiam:Lucium enim Domicium a ſe captum cum pecuniis ac neceſſariis ſuis:libertati redditum fuiſſe ait:q; bus dictis publici ærarii clauſtra perfregit:obſtantique in aditu Metello ex tribunis plebis mortem eſt cōminatus: theſauros a nemine contactos uſque in illam diem militibus rapere cōceſſit hos enim olim execratione propoſita publice conditos fuiſſe memorant ut niſi celtico inſurgente bello a nullo promerētur: rerum Cæſar celtas a ſe deuictos aſſerens urbem ab execratiōe liberam redidiſſe ait. Iura. leges. Pugnaxque Metellus. Me tellus tribunus plebis alia omnia perpeſſus eſt: ſed ubi uidit re ſerari templum Saturni: in quo erat ærarium populi Romani: ut inde aurum & argentum auferret Cæſar: quo militibus ſuis ſtipendium daret:commotus eſt qui antea leges uiolari permi ſerat & iura:cupiditate auri & precio:ut hoc tollerare nequiue rit. Pugnax. ex eo quod ſequitur. Saturnia templa. ideſt æra rium quod in templo Saturni erat. Ingenti mole. ideſt uecte. Rapit. ideſt raptim fert. Rumpens. per agmina Cæſaris irrū pens. Aedis: templi. Vſque adeo. quāuis impulit Metellum pro ærario pugnare:amor ſcilicet cupiditas auri : nam qui pro legibus non decertauit: nunc pro auro decertare auſus eſt. A miſſæ leges. ſine certamine pereunt leges: quia nemo eſt qui pro legibus decertauerit. Diſcrimine nullo. ideſt nullo certa mine : ſicut apud Virgilium in eadem ſignificatione: Poſt hos æquo diſcrimine piſtrix. Sed pars uiliſſima. Leges nullæ cer tamen mouerunt:quāuis uiolatæ:ſed opes fuerunt: quæ auſæ ſunt certare contra Cæſarem. Viliſſima pars. quia ſordes di cuntur diuitiæ:quod homines faciant ſordidos. Tribunus. ſci licet Metellus. Victorem. cæſarem a rapina ærarii. Teſtatur. .ſ.defenſionē ſuam clara uoce. Non niſi. cōuerſus ad oēs cæſa riāos Metell9:nec uerit9 cæſarē ipſū dixit:uobis nullo pacto pa tebūt ærarii fores:niſi prius per pectus noſtr; trāſſigatur ferrū. Per noſtrum latus. ideſt prius percutiendu3 erit noſtrū lat9 q̄

UVA. BHSC. IyR_055

templa ſaturni uobis pateãt. Raptor. o Cæſar. Sparſas opes. ideſt ſpargendas militibus tuis. Opes.publici æris. Certe uiolata poteſtas. ſcilicet tribunitia. Deos. ſcilicet ultores.Craſſũ. probat exemplo o Cæſar ſi me uiolaueris : quia tribunus ſum: ſcito deos ultores fore. Diræ. furiæ que ſunt tres Alecto Megera & Theſiphone. Tribuniciæ. fauentes tribunis. Nouerũt. deſtinauerunt:nam ut refert Apian9:Craſſo urbe egredienti illaturo bellum parthis:multa quidem ac dira tribuni ãnunciauere:ne parthis hoc malo prorſus indignis inferret bellum monuere:cui minime parenti publicas execrationes extulerũt: q̃bus ſpretis Craſſus demũ in ꝑthia ꝓfligatus eſt cũ filio eiuſdẽ nomine & uniuerſo exercitu fere cæſo:nã ex cẽtu3 milibus uix decem milia in Syriam e fuga euaſiſſe feruntur alii. Vouerant. ſcilicet Craſſo. Seria bella. ſcilicet parthorum.M.Cato tribunus plebis interceſſionibus ſuis comitia impedierat & ueſtem ſenatus mutauerat:deinde prælato vatinio præturæ repulſam tulit:idem.M.Cato cum impediret legem qua in quinquẽnium prouintiæ:ut Syria Craſſo parthicũq3 bellum hiſpania põpeio dabantur a.C.Trebonio in carcerem deductus eſt:ideo dicit tribuniciæ iræ ſecutæ ſunt craſſum in bella: quia ad hoc ut Syriã parthicũque bellum obtineret Craſſus Cato tri.ple.in uincula coniectus eſt. Detege iam ferrum. proſequitur etiam animoſitatem Metelli deſcribere:Accinge inquit in me gladium o Cæſar hoc facere potes abſque reſpectu cuiuſpiam pudoris : Nam quoniam ciuitas deſerta eſt:ideo pauci erant qui hoc tuum ſcelus aſpiciant obicit cæſari:ꝙ metu ipſius Romani urbem deſeruerint. Turba uerenda. non eſt opus ut erubeſcas hoc facinus cõmittere:quia deſerta ſtamus in urbe. Miles ſceleratus. ideſt tuus exercitus. Non feret præmia. nam hoc aurum & argentum militibus tuis diſtribuere uolebas. E noſtro. ideſt de publico. Non cogit egeſtas. ſed ſi neceſſitas hoc te facere cogeret excuſandus uidereris:at uero cu3 poſſis alienos populos militib9 tuis dirripiẽdos obicer̃:debes ꝑcere tuæ p̃riæ.Populi.ſ. hoſtiũ.Donec.militib9 tuis.Pa.exhau.ſ.ciuib9 q̃a ciues in pace

UVA. BHSC. IyR_055

cõſũpti ſunt nec illoꝝ ſpolia quæ nulla cogit neceſſitaſ ertipere debes. Egeſtas. neceſſitas nulla cogit te. Bellũ cæſar habes. quia habes bellũ o Cæſar potes milites tuos diuites facere. His magnam. ira parcitus eſt:non mediocri cæſar ubi uidit Metellum tam obſtinate aduerſari uoluntati ſuæ:& ita ipſum eſt allocutus. Vanam ſpem. vana inquit eſt ſpes tua o Metelle: ꝙ v3 honeſte mori & fortiter poſſis:ut v3 dicaris pro libertate reipu. pugnaſſe & ꝙ mori malueris q̃ ꝓmittere ut ærariũ ſpoliaretur: ſed manus Cæſaris indignaretur polui ſanguine tuo. Honeſte mori. cũ pro libertate & ærario populi romani pugnes .Vanã. quia non conſequeris quod optas. Noſtra manus. quia indignare ut noſtris manibus pereas. Iſto ſanguine .ſ.tuo uili ſanguine. Nullus honor. pro nullius libet rei honor. Te uindice hyronice loquitur:v3 te ultore tuta erit libertas populi romani. Non uſq3 adeo. nõ adeo inqt longitudo temporis comparauit magna puis:ſummã infimis:ut ſi alterum præſtaretur: aut deſtruantur leges a Cæſare:aut ſeruentur a Metello:ut nõ malint a cæſare deſtrui:q̃ a Metello defendi. Longus dies.i.longa uetuſtas. Seruẽtur leges. ſi iſta conditio ponererur inter te & me & leges ſenſum haberent:dicendo optate leges: an malitis deſtrui a cæſare an defendi a Metello:ipſæ leges deligerent poti9 a me deſtrui q̃ a te defendi: At nũdum. cum adhuc perſiſteret in propoſito Metellus ne ſineret reſerari ærariũ: tũc cæſar magis incenſus ira ita cepit circũſpicere gladios militũ ſuorum:ut ipſum in conſpectu ſuo obtruncarent Tũc Cotta tribunus alter collega Metelli:ut cognouit periculũ quod inſtabat:eũ his uerbis quæ ſecuntur eſt allocutus : ut illum a propoſito ſuo deterreret & oſtẽderet rationes:quibus Metellus non deberet ſupra uires rem tantam ſuſcipere: cuius perſuaſione tandem motus ceſſit a forib9 ærarii. Deſiſtere.remoueri. Audaci cepto. ab incœpto non forti:ſed audaci. Libertas. inquit o Metelle:qui in libertate eſt:ſi libertatẽ illã defendere uoluerit cõtra potẽtiores libertas illa peribit:ſed hæc libertas q̃is defenderis periit: na3 potẽtior libertarẽ illa3 deſtruit: pariter cũ te ſit cæſar potentior

UVA. BHSC. IyR_055

ipſa libertas peribit:qa nõ poteris reſiſtere:ſed ſeruire cogeris. Sed quõ poteris defendere libertatem? ſi deſiſteris reſiſtere potẽtiori:etiã ſi nõ ſeruabis libertatẽ: libertatis tamẽ defenſor eris Cui ſeruaueris umbrã.ſed tu ſeruabis umbrã libertatis: ſi uelis quicqd iubeare a potẽtioribꝫ:verbi cã. Si Cæſar uoluerit ut hoc loco apire ærariũ:& ut ꝑmiſeris apire:ſeruare uideberis: ſi hoc facere nolueris:tũc nõ ſeruabis umbrã libertatis:at uero ſi reſiſtere uolueris & nõ potueris.tunc ſeruare eã uideberis:& libertatẽ nõ ſolũ:ſed nec imaginẽ libertatis ſeruabis. Velis. ꝑmittis iubeare .ſ.a potẽtiori. Quẽ regna coercẽt.i.Reges & principes q nõ iã ciuicã:ſ3 tyrãnicã & cõditionẽ ptãtẽ exercẽt. Libertate perit.v3 nimia libertate qua uolũt reſiſtere potẽtioribꝫ. Tot rebus.maioribꝫ inqt iã uicti ꝓuimꝰ:ſi ergo maiora ꝓpeſſi ſumus cur nõ minora patiamur? Venia hæc.in hoc ſolu3 uenia nobis præſtatur:q ſi uelimꝰ potẽtioribꝫ negare:nõ poſſumꝰ. Tot rebus iniquis.i.opibꝫ potẽtiũ paruimꝰ:cũ Cæſari cõtra ſenatꝰ auctoritatẽ ꝓuintiæ delegebãtur:ut in q̃nquẽniũ ſub Cæſare eſſ3 Italia:Syria:ꝑthicũq3 bellũ Craſſo Pompeio Hiſpania nolẽte tribuno:ſed tamẽ hæc inuitis nobis facta ſũt:paſſi ergo ſumꝰ maiora minora etiã patiemur. Hoc.ſ.negari cũ potẽtioribꝫ qui ad eas opes ꝓuenere ut nemo ipſis reſiſtere poſſit. Venia pudoris ſi pudet cõtra libertatẽ aliqd ꝑmittere. Degeneris metus.i.ſibi uidetur puſillanimꝰ fuiſſe. Nõ potuiſſe negari. etiã ſi uolueris negare nõ poteris:ideo eſt ſola uenia pudoris nõ negare. Ociꝰ auertat. O Metelle ꝑmittas hũc a nobis auferre auꝝ & argẽtũ quod eſt cã & primordiũ omniũ bellorꝝ:Auertat.ſ.cupiditatem auri. Dãna ſi quos ſua iura. cũ põt aliqs ſua iura ſeruare : tũc indigniſſimũ eſt:ſi qd amiſerit: at uero cũ iã opprimitur a potẽtioribꝫ ſi qd indignũ patiatur:id nõ ſibi:ſed uiolatori uitio dandũ eſt. Tuẽtur. defendũt. Si quos ſua iura. ꝑ ſi q poſſunt ſua iura defendere:hyppalage eſt.Quos.populos. Nõ egeſtas. ſed egeſtas & neceſſitas quæ ſeruit potẽtioribꝫ nõ eſt dedecori ſibi: ſed domino v3 coegit eã:& nõ patiẽti dedecori eſt facienti. Protinus. cum hæc dixiſſet Cotta: Metellus tandem ceſſit Cæſari:

UVA. BHSC. IyR_055

& remoto illo reſeratæ ſũt fores ærarii. Patũerũt. cæſari. Ab ducto. remoto Metello. protinꝰ. pro quocũqꝫ. Tũc rupes tarpeia: ſic enim fabricatæ fores ærrarii erant: ut ſine magno ſtrepitu aperiri nõ poſſent: ideo hoc fecerũt Romani: ne quis furari poſſet aurũ & argẽtũ quod ibi ſeruabatur: dicit igitur cũ reſerarent fores ingẽtẽ ſtrepitũ feciſſe: ut tota rupeſ tarpeia reſonauerit. Tẽpla. vꝫ tẽplũ ſaturni ī quo erat ærrariũ. Teſtatur. īdicat Recluſas. aptas. Tũc cõditus. dicit quãtꝰ ab ærrario theſaurꝰ exceptꝰ fuerit a Cæſare: yꝫ q̄ iam a condita urbe ad tẽpus Cæſaris fuerit a populis & a natõibꝰ ptũ id omnẽ ærrariũ repoſitũ Multis nõ tactus ab ānis. qui ſeruatus fuerat p multos ānos. Quẽ punica bella. ut Carthago populi romani inimiciſſima euerſa: bona omnia & pecuniæ a. Cn. Scipione Romaꝫ tranſlata ſunt: & in hoc tẽplo repoſita fuerũt. Quẽ. cenſum. Perſes. rex Macedonũ quẽ uicerat Paulus æmilius. Præda philippi. Nam Q. Mumius flaminiꝰ philippũ Regẽ Macedonũ uicit: paulus æmilius Perſem filiũ ſuũ & nõ ſolũ uicit: ſed ipſũ in triumphuꝫ duxit: præda. ſ. dederat quod. ſ. auꝝ eruitur. Pyrrhus. Rex epyrotarũ q̄ a Tarẽtinis accitꝰ in Italiã cũ aliquot equitibꝰ uenerat bellũ populo ro. intulit: & ſæpe uictor euaſit: tandẽ uirtute & cõtinẽtia Fabricii uictꝰ ex Italia decedere coactꝰ eſt: & ipſe reliqt: aliqd prædæ po. Ro. ad hoc uſqꝫ tẽpꝰ ſeruatã. Fuga trepidãte. nã trepidꝰ ex Italia fugit: ſed id aurũ eruitur. Quo uẽdidit regi q̄a Fabriciꝰ cũ miſſus eſſet legatꝰ ad Pyrrhum q̄ Tarenti erat: Pyrrhus Fabricii uirtutẽ eſt admiratꝰ: iam antea etiã medicum Regis auerterat q̄ capto premio ſpõdebat ſe necaturũ eſſe regẽ Tentauit quoqꝫ pyrrhus magnis p̄cibus pellicere Fabriciũ & ſi ſecũ uiuere uellet ipſum inter primos habiturũ eſſe: & cuꝫ eo omne ſuũ regnũ cõicaturũ. Fabriciꝰ autẽ omnes pollicitationes Pyrrhi cõtempſit: ideo dicit aurũ illud dirripi a Cæſare: quo auro Pyrrhus Rex Epyrotaruꝫ non potuit emere Fabriciũ. Fabri non uendi. q̄ ſi aurum accepiſſet: impiũ oppreſſiſſet. Quicqd parcoꝝ. eruitur etiaꝫ omne aurũ quod per ſymonia antiquorũ cõgeſtũ & cumulatũ fuerat. Quod dites aſiæ populi. ſ. deuecto

UVA. BHSC. IyR_055

Rege Antigono:nã tributaria facta eſt Aſia populo Rõ.& inde magna uectigalia exigebãtur. Metello .ſ.cretico:nã cretã deuicit:vnde & cognomẽ accepit. Minoia .i.quæ quõdam fuit: ſub imperio Regis Minois. Cato longinqua. Ptolomæ⁹ rex Cypri: magnũ theſaurũ ſeruabat:& po.Ro.uerit⁹ ne magnitudine pecuniæ magnũ aliquod piculũ urbi Romæ inferret:ſtatuit pecuniã illã Regi auferre:Rex cũ audiuiſſet Catonẽ in cypru3 mitti: ut aurũ ſuũ auferret q̃ in eo ſpem omnẽ repoſuerat:tãta animi egritudine affect⁹ eſt:ut ſibi mortẽ cõſcierit:cato cũ auru3 illud accepiſſet ſũma diligentia & integritate Romã aduexit: illudq3 in ærariũ repoſuit. Tũ oriẽtis opes. pergit dicere gazam. quæ diu in ærario cõſeruata:& a diuerſis gẽtib⁹ ac natiõib⁹ regib⁹q3 pata fuerat:nũc a Cæſare diripitur & ultima ſpolia dicit quæ in ærario Põpeius repoſuerat ſubactis orientis regib⁹: dicit enim. Oriẽtis opes.ſ.egerũtur:eſt enim zeuma ab inferiori. Captorũ regũ. declarat.ſ.Ariſtoboli:Mithridatis tygrãnis Regis Armeniæ & filii ſui:Ariſtobol⁹ rex iudeoꝝ fuit:nã hos captos in triũphũ duxit Põpei⁹ & Mitridatis regis ponti opes multæ ac præcioſæ in ærario a Põpeio repoſitæ fuerãt. Prælata gaza .i.quæ eſt præmiſſa & ãte lata:nã præcedere uidebãtur captiui:& ſpolia captorũ Regũ præferebãt:ut ſpecioſũ triũphũ faceret. Egeritur. eruitur. Tẽpla.ſ.Saturni. Triſti rapina. ab effectu quæ triſtes facit ſpoliatos. Pauperiorq3 fuit.& quo die cæſar ærariũ populi ro.ſpoliauit ditior urbe Romana fuit. Interea totum. in hoc capitulo cõtinetur cathalogus gẽtiũ & populorũ q̃ põpeio cõiũcti fũt aduerſus cæſarẽ:nã filiũ ſuũ.Cn.Põpeiũ:& conſules miſerat in Aſiam: q̃ oẽs undiq3 gẽtes cõcurrẽt in bella: ubi nomen Pompei cognitũ eſſet triũphis uictoriiſq3 ſuis: dinumerat ergo populos:q̃ ad bellũ cõmoti fuerũt.Apianuſ Alexandrinus refert Pompeio affuiſſe:orientis natões oẽs magno numero: p̃tim in equis:partim pedeſtribus ſuffultas copiis: e græcia lacedemonios ſub p̃priis diſtributos regibuſ & ex peloponeſo alios Boetii præterea cũ ipſis aderãt:& Atheniẽſes in caſtris: utriſq3 igitur præconis uoce proclamãrib⁹:minime iniuriam exercitui

UVA. BHSC. IyR_055

inferre ueluti legũ latores ſacros: ad gloriã cõuerſi belli: quaſi p Romanorũ dignitate Pompeio adhæſerant: ex græcis modicuꝫ quid: uerũ qcũqꝫ in circuitu maris: oriẽtem uerſus incolũt fere omnes ad eũ uenerãt: Thraces vꝫ Heleſpontii Bithinii Phriges Iones Lydii Pamphilii Piſidæ & Paphlagones: Cilicia ad hæc & ſyria phœniceqꝫ & hebreoꝝ gen9 Arabeſqꝫ his finitimi: Cyprii inſuper & Rhodii: & Cretenſes funditores & inſulares alii cõuenerãt: & Reges ac dinaſtæ auxilia ſecũ afferẽtes Deiotarus oriẽ taliũ gallatarũ Tetrarcha Ariantes Cappadocũ Rex: Armenios intra Euphratẽ icolẽtes Taxiles princeps adduxerat: Armenios uero ſupra Euphratem megabates Artapi Regis præfect9: alii præterea inferiores potẽtia Dinaſtæ ad belli laborẽ una ſe cõtulerãt: ferũtur & ex ægypto naues. lx. ad illuꝫ peruenisſe: ex ægyptiis regib9 Cleopatra fratre puero: uerũ hæc quidem bello minime interfuere: nõ enĩ aliæ naues ad id acceſſerãt: ſed Corcyræ in ocio cũ cæteris degebãt: quod a põpeio min9 prudẽter factuꝫ exiſtimatur: q classem neglexiſſet: qua longe præpotẽs omneꝫ qui ad hoſtes ferebatur cõmeatum facile auferre potuiſſet Cæſari uero affuere equites Celtæ ac celtarũ: q ſupra alpes incolis numerus fere ali9: græcoꝝ ad hos auxilia acceſſerunt dolopes: Acarnanes Etoli. Cæſar duo ſupra. xx. milia habuiſſe fertur ĩter quos eqtes circa mille ãnumerantur Pompeiũ bis totidẽ ſecuti ſunt: in qbus ſeptẽ milia equitũ fuere: q autẽ de his ſimilia loq exiſtimãtur: ſeptuaginta milia Italorũ hoc prœlio in unum concurriſſe memorant: q minorẽ numerũ deſcribũt. lx. milia q rem in mai9 extollũt quatercenta milia extitiſſe aiũt: horũ ſexcuplũ Pompeio: alii tribus ex ptibus duas illi aſcribũt: hæc paulo alti9 repetiuim9: quia cognitu digna ſunt. Caſuras urbes. metonomia pro populos q in urbibuſ cõtinẽtur. Caſuras. qa gẽtes quas ſecũ habebat Põpeius: cæſar in theſſalia ad internectioneꝫ ꝓpe cecidit. Veꝝ ut idẽ Apian9 refert ex põpei ptib9 ſenatores. x. ceciderũt: quorũ e numero fuit. L. Domici9 olim cæſari in Gallia ſucceſſor deſtinat9 in cõſinio capt9 ab eo dimiſſus: equeſtris ordinis ad quadraginta ex illuſtrioꝛib9. ex reliquo autẽ exercitu q

UVA. BHSC. IyR_055

rem in maius extollūt:quinq3 ſupra uiginti milia cecidiſſe aiūt Cæterū Aſinius pollio q ſub Cæſare ea in pugna dimicauit: ſex milia ex Pōpei exercitu interiiſſe ſolū ſcribit: Proxima. ex his urbib9 quæ auxilia pōpeio attulerāt:dicit primo de græcia.Proxima.propinqua Italiæ. Vicino bello .i.ciuili bello: quod haud procul geſtū eſt. Phocaicas. vrbs phocidos eſt Amphiſa teſte Strabone ideo.Manus amphiſa .i.populi q circa hāc urbē habitant auxilia dant Pōpeio. Scopuloſaq3 cyrra. ex boetia populi uenerūt. Parnaſus.mons eſt boetiæ muſis cōſecrat9: q in duo ſcīditur iuga.ſ.heliconē & citeronē:alter habet cyrrā: alter nyſā ciuitates.In cyrra colitur phœb9:in Nyſa bacchus:dicit ergo ex utroq3 iugo parnaſi montis populos in bella miſſos fuiſſe: qui ſub pompeio militarēt. Scopuloſa. mōtuoſa ubi colitur Apollo Boetii. præterea etiā boetii duces. Coiere.i.cōuenerūt ad pompeiū:& q fuerūt illi duces declarat v3 quos impiger ambit fatidica zephiſus aqua. Fatidica.i.iuxta quē flu.eſt tēplū fatidicæ themidis. Cephiſos. flu.eſt boetiæ: in cuius amnis marginib9 & themidis tēplū:quæ fata ſiſcitātib9 dabat. Cadmeaq3 dyrce. nā thebæ quā cōdidit cadmus:quæ ciuitas eſt in boetia:dyrce ē appellata a fonte dyrceo:q in ea urbe nat9 eſt. Pyſeæq3 man9. Pyſa & helis ciuitates fuerūt iuxta olympū mōtem:ubi olympica certamīa ī honorē iouis celebrabātur. Popul9.declarat v3 alpheus. Sicanias alpheus aquas. hoc dixit ſecūdu3 fabulas & rei ueritatem:fabula eſt q alpheus amnis uiderat in undis ſuis Arethuſam nymphā poſt ſudorē uenatōis ſe lauātē:quā uiſam ſtatim amauit:quæ cū illi aduerſaretur hanc uiolare uoluit: illa in fugā cōuerſa eſt:quæ diu e manib9 illi9 elapſa tandē cū uinceretur ab alpheo:ſupplex deos rogauit:ut ſui miſererentur: & ſtatim conuerſa eſt in fontē ſui nominis:Alpheus ſtatim fonte3 ſuū ſecutus eſt:illa ſubter mare per mediū trāſiuit in Siciliā:ut aquā ſuā nō īmiſceret amaritudini maris:& ab elide uſq3 in Siciliā petiit:Alphe9 proſecut9 eſt eā:dicit ergo per æquora. Mittēs ſic.al.aquas. nā ita eſt q ita deprehēditur ex eo q apūd Pyſas ſingulis quibuſq3 luſtris in honorē iouiſ Olympia certamīa

UVA. BHSC. IyR_055

ibi celebrarẽtur:& ſacrificia fierẽt:ſanguiſ uictimarũ:quæ apud Pyſam & Elidem imolabãtur: poſtea in Sicilią apparebat ĩ Aretuſa fonte.ex eo ergo cõprehẽditur ꝙ amnis ille a Pyſa & Elide uſq3 ĩ ſiciliã ſubter mare trãſierit.Virgili9.Aut alphea rotis præ labi flumina Pyſæ. Mænala. mõtes ſunt archadiæ. Oethen.ſ. linquit mõtẽ Theſſaliæ:ubi hercules cõbuſtus eſt:nam cum illi uxor eius deianira miſiſſet ueſtẽ lyntheã Neſeo ſanguĩe tincta3 ꝙ ſtulta credebat:ipſa3 uires amoris habere:erat aute3 lerneo ſanguine uenenata:qa hercules lerneã ydrã interfecerat ſtatim uenenũ ſerpẽtis ad medullas uſq3 Herculis penetrauit:ut in furorẽ cõuerteretur:& cũ dolorẽ pati nõ poſſet:rogũ ſibi conſtruxit ut in eo ſe iniiceret:& philoctete cui arcũ ſuũ & ſagittas reliquit:iuſſit ut in flãmã ignis rogo ſubiceret:& ita cõbuſt9 eſt :iõ dicit herculeam oethen:in quo Hercules cõbuſt9 eſt Trachini9 Trachin ut oſtẽdit Strabo Boetiæ eſt ciuitas Theſteæ noĩe ſimilis phocẽſi exigua ſane:ei9 ciues trachinii uocãtur. Theſproti. Theſproti acarnaniã & Etoliã ſuperiorẽ habitabãt:barbarorum ſane:ut refert Strabo.natio:ſub theſprotis priſtinis ſæculiſ erat dodona.. Sellæ.ſellarũ nomẽ ciuitatis eſt in epyro: quæ cahonia eſt appellata a chaone fratre heleni. ut Virgili9.Chaoniam que a fratre chaone dixit:ubi nem9 erat plenũ quercub9 qbus inhabitant colũbæ & ſciſcitãtib9 reſpõſa dabãt:quaſi ex ore Iouis exeũtia ioui nem9 illud cõſecratũ erat: dicit ergo quo tẽpoꝛ miſerũt auxilia Põpeio: tũ colũbæ ſciſcitãtib9 reſpõſa amplius nõ dabãt:ideo dicit:ideo ſilentes quercus:ideſt in quibus iam ſi luerãt colũbæ:qa ampli9 reſpõſa non dabãt. Chaonio uertice. ideſt in monte ciuitatis chaoniæ. Exhauſit totas. dicit quãuis milites delecti eſſent:tamẽ Athenas deſeruerũt: v3 ꝙ tãta multitudo uiſa eſt militum:ut Athenæ deſertæ fuerint:& pene uiduatæ. Exiguæ puppes. ideſt relictæ paucæ naues quæ portum Atheniẽſiũ cuſtodirent.ideſt pyrreum:nam pyrreus portus famoſiſſim9 erat Athenis ideo naues illæ quaſi imperiũ toti9 græciæ tenuerũt. Delectus.ſ.militũ. Naualia pyr.i.naualia pyrrei port9. Treſq3 petũt uerã. & ſalamĩa cypri miſit auxilia Põpeio

UVA. BHSC. IyR_055

ſed uerā dicit: qa thelamon pater theucri & Aiacis cū trib⁹ na-
uibus miſit hos filios ad Troiā cū Agamēnone: cū ad excidium
Troianū Græci mille nauib⁹ profecti ſunt: dicit ergo q̄ ſalamīa
quā in cypro cōdidit theucer ne faceret cōtra patrīſ imperiū: nō
eſt auſus in patriā redire: nā pater mittēs Aiacem & theucrum
præcepit ne alter ſine altero rediret mortuo Aiace q̄ deſpatione
armorū Achilis ſe interfecerat: Theucer non eſt auſus redire in
patriā: ubi erat Thelamon pater: ſed profect⁹ in cyprū ſalaminā
cōdidit nouā: ideo īmitati ſunt ſalaminā antiquā thelamōis: qa
ſicut miſerat tres naues ad auxiliū Agamēnonis aduerſus Tro-
iam: ſic & ipſa tres miſit cū Pōpeio. Verā credi .i. īmitātes ſala-
minā antiquā Thelamonis in Græcia: nō eā quæ in cypro cōdi-
ta eſt. Iam delecta ioui. & Cretēſes q̄ cētū urbes habebāt miſe
rūt auxilia Pompeio. Centenis populis. qa cētū habitabāt gē-
tes: ſicut Virgil. centū urbes habitant: nūc tres tantū urbes eſſe
dicūtur vnde Virgili⁹. Nō ego te quōdā centū digeſta per urbes
Agitare. tractare. Gnoſis pharetras. i. cretēſes Gnoſis urbs Me-
tropolis eſt toti⁹ cretæ: in qua regia Minois regis fuit. Cortyna
popul⁹ cortynēſis cortynia ciuitas eſt: ubi ſtabula Regis Minois
fuere. Nec peior. nō impitior. Eos ſagittis. i. pthorū q̄ ſūt po-
puli orientis. Tunc .ſ. uenerūt. Oricon dardaniā. i. thraciā: nā
Dardanii in Thracia ſunt: quor̄ oppidu3 eſt oricon. Athamas.
flu. q̄ dicitur incēdere niuē: vnde Oui. metha. In ſecta pythago-
rea dicit: admotis athamātis aquis incēdere niues: dicit ergo po
pulos q̄ iuxta flu. athamātem habitant ueniſſe in auxilia Pom.
Encheliæ. etiā Encheliæ ciuitas: ubi cadmuſ cū hermiōe uxore
conuerſi ſunt in angues ſimiles anguillæ. Priſco. antiquo. Te
ſtantis funera cadmi: qa enchelis græ. anguilla la. Colchis .ue-
nerūt etiā qui habitant colchim: quæ eſt haud ꝓcul a caucaſo
mōte: hæc loca ſubegerat Pōpeius: cū proſequeretur Mithrida-
tem. Abſyrtos. flu. ſic dict⁹ ab Abſyrto fratre Medeæ que3 illa
fugiēs mēbratim dilacerauerat. nota fabulā ꝛc. In undas adria
cas. qa deſcendit in mare adriaticū in oibus ſubaudi ueneruut
Penei. amnis theſſaliæ. Colūt rura. i. q̄ peneū amnē habitant

UVA. BHSC. IyR_055

Hemoniam hiolcon. urbem theſſaliæ. Quorũ. theſſalox. Hemoniã. nã theſſalia diuerſis nominib9 eſt appellata ſecũdũ diuerſos reges:ut in primo dictũ opis. Inde laceſſitũ primo mare Ex hac theſſalia inqt primũ nauigare ceperũt principes:nã ædificata pria naue argo ab argo fabro:cui ſuũ nomẽ tãtũ poſuit: laſon theſſalus fuit:qui græciæ principes accitos ſecum duxit: ad inſula3 colchon ad rapiendũ uellus aureũ:quod auxilio Medeæ ptum uexit in theſſaliam. Inde. a theſſalia. Rudis argo. noua:uel quia prima fuerat:non ita artificioſe fabricata fuerat: η αργοσ græce per oẽs caſus declinatur: latine aute3 in trib9 caſibus tãtũ:nomiatiuo: accuſatiuo:& uocatiuo:Hæc argo hãc argo o argo. Ignotas gẽtes.ſ.colchis quã nũq̃ ãte uiderat. Temerato littore. ideſt uiolato: quaſi nephas declarat illud temerato littore:quia nauis prima fuit auſa miſcere terreſtres mortales cũ alitibus & piſcib9. Compoſuit. ideſt miſcuit & coniũxit cũ uentis & cõcutiẽtibus undis pelagi. Acceſſit mors una. multa genera mortis ante erant:ſed aliud acceſſit.ſ.naufragiu3 Per illã .ſ.hanc argo. Hinc. deinde. Hemus. mons Thraciæ: ſex millibus paſſuum arduus teſte Solino linqtur ab incolis. Pholoe. theſſaliæ mons.g.& phologi:hæc pholoe pholoes. Populum biformem .i.centauros. Mentita. qa falſe dixerat centauros biformes habuiſſe in eo monte ſemiuiros:i.qui dimidia parte uiri & dimidia equi eſſent:Reſpexit ad hiſtoriã: non enim biformes erant:ſed quia primum aſſueti equos equitare & frena equis imponere: ab his a quibus nũq̃ antea uiſi fuerant ſemiuiri fuiſſe dicuntur. Strimon.flu.thraciæ. Biſtonias aues .i. grues thracies.nam tempore æſtatis diſcedunt a nilo qui eſt in Libya:& conferunt ſe ad ſtrimone3 flu.thraciæ qui eſt in ſeptẽtrione:grues enim amant temperiem:& in eam ſe conferũt:qa tunc in Aegypto uel Nilo:tempore æſtatis maior calor eſt: ideo deſerto nilo conferunt ſe in biſtoniam ubi eſt ſtrimon flu.deide adueniente hieme relicto ſtrimone redeunt in Nilum. Tepido calido:ſcilicet ſuperueniente hyeme. Cone. inſula. Vnum caput:uidelicet hoc hoſtium Nili. Multifidi hiſtri. nã ſex hoſtiis

UVA. BHSC. IyR_055

in euxinum pontum deſcendit hiſter: Alii ſeptem dicunt primū peſcoſtoma: ſecūdū Varcoſtroma: tertium glaſcoſtoma: ubi eſt inſula cone. quartum ſpeſdoſtoma: quintus gnoſtoma. ſextum ſpreſdoſtoma dicitur. i. amarū hoſtiū: nam amara eſt aqua ſui: ſicut maris. ſecundū uarcoſtroma. i. profundū hoſtiū: qa altiſſima eſt unda: tertius glaſcoſtoma. i. ceruleū hoſtiū glauc9 color ceruleus dicitur. ſpeſdoſtoma. i. celer hoſtium & uelox ſpeſdo. i. feſtino ſpyreſdoſtoma. i. uorticoſū ſpyros reuolutionē ſignificat Biſtonias. i. thracias. Vbi perdit aquas. unde appellatur glaſco ſtoma. i. ceruleū hoſtiū & īſula cone aqua maris circūinūdatur: ynde tranſeūtib9 neceſſe eſt ut ambiant inſulam. Perdit aquas deſcendit in mare deſeritq3 ſarmathicam inſulam. Vnū caput ideſt hoſtium. ſ. ſpeſdoſtoma. i. amarū hoſtium. Multifidi peucen. v3 inſulam: quia ſcīditur in ſex hoſtia a qua inſula de noīe eſt appellata. Aſperſam. q9 inſulā aſpſam ablutam & madidatā ab illo hoſtio amaro. Meſſiaq3. ſ. deſeritur a populis ſuis: Eſt autem Meſſia minoris Aſiæ regio. Caico idalis. ab ida fit: dicit Pompeio auxilia dediſſe omnes qui Aſam incolunt iuxta idam Caico. quia ab ida quēadmodū bacchylides inquit & euripides fluit caicus. Caicus Pergamum præterfluit per campum: ut ait Strabo: qui caicus appellatur. Exilis ariſbe. ciuitas eſt Troiæ: teſte Strabone. Ariſba ciuitas etiam in leſbo fuit. Ariſbus uero Thraciæ fluuius eſt prope quem cebrini Thraces habitant. Pitanen. ciuitatem phrigiæ: e Pitana fuit Arceſilaus academic9 qui cum Zenone apud polemonem didicit: tradunt apud pitanam lateres ſuper aquis innatare: quod & in Etruria in inſula quadam contingit: nam cum terra ſit leuior q̄ aqua: uehi eam contingit: ita refert Strabo. Et quæ tua munera pallas. Pallas tibiarum uſum prior inuenit: quarum ſonus placuit quidem in flanti autem eas bucca diſplicuit: vnde Ouidius ſexto faſtorum Quiq3 terrebrata per rara foramina buxo: Vt daret effecit tibia longa ſonos. Et placuit cantus placitus duraſſet in undis: Vidit uirgineas intumuiſſe genas. Mens mea tanta eſt uale mea tibia

UVA. BHSC. IyR_055

dixit:hæc de ſe loquitur pallas & abiectam tibiam ſuſtulit mar-
ſia:& tantum ualuit ea arte ſonandi:aut phœbum auſus ſit p-
uocare:a quo uictus in flu.ſui nominis conuerſus eſt : ſed quia
celenæ hinc lugere dicit : ideo dicit lugere munera palladis
quia cauſa fuit ut Marſya ciuis nimium dilectus conuerteretur
in flu. Celenæ. urbs ubi natus eſt Marſya: & ut inquit Strabo
Marſya celebres celenas colit in extremis Idæ locis:na3 celenæ
longe diſtant ab Ida. Munera. tibias. Damnatæ. a phœbo q
in certamẽ prouocatus uicit:& uictum pelle nudauit:& nuda-
tum in flu.uertit. Qua celer. nam hic flu.Marſya deſcendit in
Meandrum. Meãdron. amnis qui per phygiam & rariam ex-
currit:& adeo ſinuoſis flexibus deſcendit:ut in fonte3 ſuum re-
gredi uideatur:& ſecum trahit Marſyam amnem : qui in illum
deſcendit:& ideo dixit errantem mixtuſq3 refertur. Paſſaq3 ab
au. & populi Lidyæ uenere : ubi naſcitur pactolus & hermus
Lidyæ flu.qui arcanas aureas ſecũ trahunt.Virgili9.Atq3 auro
turbib9 hermus:ſed hermus Myſie initium eſt. Tellus.ſ.Lidya
Auriferis metal. quia arenis aureis irrigãt populos. Nec lim9
vi.ſ.pactolo : qui & ipſe arenas aureas trahit: hic naſcitur a Do
rilao monte. Iliacæq3 manus om.p.s. ideſt malis auſpiciis:qa
uinci conſueuerant:nam Ilion ter capta eſt:primum ab hercule
& Thelamone:deinde ab Agamẽnone:a quo euerſa eſt: poſtre-
mo a Fimbria romano duce capta eſt & deleta:cu3 ſe poteſtate
illiuſ reſeruaret:eſt autem urbs in Aſia:quam recidiuã condide
rant. Nec fabula Troiæ. Nec eos continuit : quo minus ſe Põ-
peio coniungerent q9 a ſanguine ſuo iactabatur genus ſuũ tra-
xiſſe Cæſar:nam Cæſar ferebat ſe a ſanguine Iulii troiani origi-
nem ducere.Virgilius.Naſcetur pulchra Troianus origine Cæ-
ſar. Syriæ.populi in oriente. Deſertus orontes. ab incolis ſuis
quam condidit Ninus:cuius uxor Semiramis regno ſuccedens
condidit Babylonem:Ninus poſt euerſos Syros:extemplo dele-
ta eſt:ea multo maior erat Babylone:ut refert Strabo. Orontes
ex cæloſyria oritur:ſub terram illatus iterũ emergit: prope An-

UVA. BHSC. IyR_055

tiochiam procedēs in mare Seleuciæ proximū defertur. Et fœlix ſic.f.m. ſ.ipſam fertiliſſimā regionem.Nynos.ciuitas eſt Syriæ.Damaſcus.& ipſa Syriæ ciuitas eſt.Gazaq3. ciuitas a diuitiis appellata:quam cambiſes cōdidit Perſarū Rex. Idumæ .ciuitas quæ arboribus abundat v3 palmis.Virgil.iii.geor.Primus idumeas referam tibi Mantua palmas: eſt autem ciuitas a meridie quidē cōtermina Arabiæ a ſeptētriōe uero phœniciæ. Arbuſto. loc9 eſt q arbores cōprehēdit. Et tyros inſtabiles. propter terremotū:uel q9 inde cum cadmo tyrii in Boetiam uenire uel etiam cum Didone carthaginem condiderunt. Sidon. ciuitas a qua ſidon genus ueſtis ſubtiliſſimæ. Precioſa murice. q̄a ibi tingitur purpura. Has ad bella rates. ſed tyrus & ſidon reſpicientes minorē urſam nauigant in Italiā: nā cynoſura.i.urſa minor nauigātib9 a tyro in Italiā iter oſtēdit:ſunt aūt hæ urbiſ phœniciæ ciuitates. Phœnices primi. dicit phœniciā ſecūdum nouos primā fuiſſe litteraꝝ inuētricē:licet nō hōis primum:ſed animaliū figuris fuiſſe credatur : ſed Plato dicit litteras ātiq̄ſſimas uideri apud Aegyptios:Corneli9 tacit9 idē dicit: v3 aīaliu3 figuris p̄ lr̄is uſos:quoꝝ adhuc monumēta p̄ memoria ſeruāt: q9 teſtat Ariſtoteles: ubi cū ſerpēs rētorta in os cauda annū ſignificat: qa ann9 in ſe reuertit.Virgili9.atq3 in ſe ſua p̄ueſtigia uoluit ann9. Nōdū fulmineas. nōdū Iſis in ægypto inuenerat papyrū ubi ſcriberetur:nā biblos eſt iūcus:& ex īteriori cortice cōpaginauit libros:& papyros appellauit:na3 ſecudū quoſdam Iſis prima dr̄ fuiſſe:quæ lr̄as inuenit apud ægyptios. Mēphis. ciuitas ægypti ubi erat tēplū Iſidis:quæ a iunone primū ī uaccā cōuerſa ē:deinde a Ioue in Iſidē deā:quā coluerūt ægyptii. Fluminas.qa iunci naſcūtur ī fluminib9. Magicas. ſapiētes & erudītas:nā in oriēte apud Perſas præcipue ſapiētes magi dicūtur quos græci philoſophos:nos ſapiētes dicim9. Tauri. mōs ē ori ētalis uicin9 caucaſo:unde & nōnulli utrūq3 unū eē crediderūt adeo uicini ſunt. Tarſos. ciuitas quam condidit Perſeus. Orithionque. duæ urbes ſunt eiuſdem nominis : Vna in Italia: unbe oriūd9 fuit Dardan9:q̄ poſtea ad loca ubi ilion ædificata ē

UVA. BHSC. IyR_055

ꝓfect⁹ eſt & ab eo dardanii appellati ſũt Troiani:exeſis rũpib⁹ ibi fertur eſſe famoſum antrum:pro dentibus in antru3 magis atq3 magis augeri uidetur dimenſis mille & quingentorũ paſſuum aiũt arboris eſſe:& fontes nobiliſſimos:in cuius extremitate poetæ ſcripſere cantus & uoces amœniſſimas audiri:quod nunc dicit patens antrum ⁊c̄. Mallos. ciuitas maritima cilicũ Naualibus. propter naualia: nam pyratæ has urbes coluere: ſcil.cet Egen & Malon. Iuſta carina. quia deſtitit eſſe pyrata poſtquam a Pompeio uicta eſt. Mouit & eoos: etia3 qui iuxta gangem Indiæ flu.habitant ad bella uenere. Receſſus. ſeparatos locos orientis. Ganges. fluuius Indiæ latiſſimus: hũc Alexander poſt oceanum nauigare timuit. Toto. qui ſolus. Hic ſolus dicitur fluere orientem uerſus : cum alia flumina in occidentem tendunt. Eurum. quia eurus flat ab oriente. Hic ubi peleus. dico hic ganges eſt qui primum deteruit Alexandrum poſt oceanum:ut ulterius progredi non auderet. Hic. in eo loco. Peleus ductor. ideſt Alexander de ciuitate pela : quam cõdidit:vnde Iuuenalis.Vnus peleo iuueni non ſufficit orbis. Tethios. primum continuit oceanum:ſed poſt oceanum hũc flu. Conſtitit. firmatus eſt & non auſus ulterius progredi. Et magno uinci. deniq3 confeſſus eſt ſe non poſſe peragrare totum orbem:quia maior eſt q̄ ipſe comprehendere poſſit. Quaq3 ferens. nunc indos ueniſſe commemorat in expeditionẽ Pompei quos ſubegerat. Diuiſo gurgite. quia ſeptẽ meatibus in mare deſcendit.Indus.flu.qui defluit ab occaſu in india3:a quo india eſt denominata:hic etiam recipit hidaſpem:qui parthiam præterlabitur magnitudine aureis arenis:& ex eo quanta ſit uaſtitas inde deprehenditur:q̄ hidaſpem quaſi limu3 obruit: & hoc eſt quod dicit. Non ſentit hidaſpem. ſcilicet magnitudine ſua ſubaudi a ſuperiori:mouit eos fama bellorum. Bibunt tenera. b.s. Solinus dicit in India:qua parte palus atũdinẽ creat:adeo craſſã ut ĩter nodis ſciſſiſ uectet nautaſ:& ĩ radicib⁹ eaꝝ humor dulcis ẽ ut ſuauitatẽ melleã imitetur: ꝓpea dixit dulces ſuccos

UVA. BHSC. IyR_055

quod Lucanus breuiter perſtrinxit. Et qui cingẽtes.c.m. idem Solinus dicit in indis omnibus promiſſa cæſaries eſt :non ſine fuco cerulei coloris:aut crocei more mulierũ:ſed cultꝰ corporis in gẽmiſ præcipuus eſt. Qui.ſ.fama belloꝝ mouit eos. Croceo medicamine.i.nõ ſine fuco crocei uel cerulei coloris. Coloratis gẽmis.i.margaritis diuerſis coloribꝰ tinctis:nã habẽt gẽmas ꝑ fibulis:inde dicit aſtringũt:qa fibula aſtringit in humeris clami dem. Carbaſa. lynthea dicit:qa ſinꝰ fluentes habẽt in moduꝫ carbaſi uelli. Fluxa .i.tunicas a ſinu fluentes. Quas ſuas.ſ.p. apud Indoſ eminẽtiſſimũ ſapiẽtiæ genꝰ eſt repletũ uita ſtructis rogis & accenſis in mortẽ accerſũt:& uiui ſe ſup rogos iniciunt Vitaqꝫ repletos.i.ſaturatos:quoniã ſaciati ſunt uita uiui incẽſis rogis mortẽ afferũt:alii mortui. Quãta eſt gloria.qa eminẽtiſſimũ ſapiẽtiæ eſt repletũ uita. Proh. cũ admiratõe legẽdũ. Inie ciſſe ma.ſa .i.præripuiſſe fata nolẽtia. Q d ſupeſt donaſſe deis nã ꝙ uitæ ſuperat ſe diis donaſſe uoluerũt. Venere. ad auxilia Pompei. Non cultor duri amanni. unũ ex reliquo ſeqtur: naꝫ qa durꝰ eſt:ideo nõ colitur amãnus mõs eſt Cappadociæ. Tenens.habitãs. Niphacen.flu.eſt Armeniæ uelociſſimꝰ qui tãta celeritate decurrit:ut ſecũ ſaxa deuoluat. Coaſtre. populi Indiæ:apud quos nemora ſunt tã procera & ſublimis celſitudinis ut nec iactu ſagittæ tranſiri poſſint:de his Virgilius.Haud ullæ iactu potuere ſagittæ. Syluas tãgentes æthera. qa nõ poſſunt ꝑtrãſiri cacumina arborũ. Syluas.nemora ſua. Arabes.& uos o Arabes ueniſtis populi ſunt orientis:qui quia habitãt in oriẽte:ideo admirati ſunt cum ueniſſent in occidentem: & cum uidiſſent umbras non ire a ſiniſtra admirati ſunt: nã his qui habitant in oriente cum ſol ad occaſum tendit:umbra de ſiniſtrorſũ uergitur:ſed habitantibus in occidente:ſicut nos: cum ſol tẽdit ad occaſum umbra deſtrorſum uergitur:ergo ꝛc:ſicut apud ipſos : ubi dicitur maleum montem ſex menſibus in auſtrum: ideſt in dexteram partem uergere umbras : & totidẽ menſibus in ſeptẽtrionem. In orbem ignotum. ideſt in occidẽtẽ ſiniſtras ut in oriẽte. Horeſtes. populi ſũt in remotiſſima regiõe hitãtes

UVA. BHSC. IyR_055

meridiē uerſus. Extremos. qa habitāt meridiē uerſus in extrema parte orbis:ultra quos nulla hominuʒ inuenitur habitatio. Aſpicit arcton. bene aſpicit urſam:ſed nō totā:ergo ptē hoc facit ratio orizontis. Orizōtes autē dicūtur fines: quoad oculi nr̄i perſpicere poſſunt. orizo græ. termino la. Or zōtes eniʒ duo ſūt .ſ. ſublimis & humilis:ſublimis in artico: humilis in antartico: terra in medio eſt & ſperica q̄ iuxta orizōtē ſublimē incolūt nō poſſunt uidere eos q̄ in orizonte:ī no habitant:qa tumor terræ impedit:nec nos illos proſpicere poſſumus:ideo dicit hi populi qui habitāt in oriēte meridiē uerſus in Aphrica in orizonte depreſſo habitātes tumore terræ impediri:& parū admodū uidēt ſeptētrionē flexus:qa licet habitēt in oriēte:tamē regio uērtitur In auſtrū.i.in meridiē. Velox. celer. Flexus.i.uergens in meridiē:quia impeditur humore terræ: ſperica eſt quæ impedit oculos eorū:ne ad orizōtē noſtrū peruenire poſſint. Lucet exigua unum ſequitur ex reliquo:ſi nō uidet ſeptētrionē.i.arcton urſā: ideo nec bootes eſt ſtella in mīori urſa poſita Bootes dicitur:qa plauſtrū facit:nā ſunt quædam ſtellæ quæ faciunt plauſtruʒ & bootes eſt quaſi bubulcus qui plauſtruʒ uehat:qui græce uocatur αρκτοφυλαξ.i. cuſtos urſæ: Vrſa uero maior appellatur amaxa.ſ.plauſtrum:ſed occurrit quæſtio cur dicat uelox: cum Virgilius tardam dixerit diuerſo reſpectu uelox dicitur & tarda tarda dicitur quia magno temporis ſpacio magnam cœli partē diſcurrit:ſed ſi conſideremus tempus tarda uidetur: ſi ſpacium quod percurrit uelox eſt:ſed eſt alia ratio:cur uelox & tarda ſit: quia reſpicit ad ſitum regionis:ſcilicet arabicum:uelox eſt quia totam artophilacē .i.bootem uidere nō poſſunt:ſed patuā eius partem:& quia cito occidit arabibus:propterea uelox eſſe uidetur:nobis autē quia nūq̄ occidit:tardior uidetur:nā a nobis ſēp uidetur:& nūq̄ occidit:niſi cū aurora luceſcit. æthiopūqʒ ſolū. Ethiopes duo ſunt.ſ.in oriente & occidente. Solinus dicit hāc regionem æthiopum non ſubiectam fore alicui ſigno zodiaci niſi ungula thauri protenſo pede illos pertingeret. Ratio eſt hæc: quinque enim ſunt zonæ:duæ extremæ frigidiſſimæ

UVA. BHSC. IyR_055

una feruentiſſima:ſed inter has frigidiſſimas & Media3 utrinq3 duæ tempatæ ſunt:quæ habitãtur a nobis. Sed ſignifer circul9 ita ambit obliquas has zonas ut nũq̃ perueniat ad hãc media3 & nũq̃ ad has frigidiſſimas rediit:uicinus eſt his duabus modo maius:modo min9:tamen cũ apud antipodes facit eſtatẽ min9 apparet nobis e diuerſo:cum ergo meridiem uerſus poſiti ſunt æthiopes:circulus ſignifer excludit eos in oriente:& qui in occidente poſiti ſunt niſi ungula thauri protẽderetur nulli ſignorũ zodiaci ſubiecti eſſent:ſed qa dixit poplite lapſo reſpexit ad fabulã:nam iuppiter cõmutauit ſe in thaurũ:qui capt9 amore Europæ blande ad eam uenit:quæ cũ cæteris æqualib9 flores colligebat:& poplite flexo puellã in tergu3 recepit & boſphorum mare traiecit:deinde in ſignũ thauri tranſlatus eſt in cœlũ. Signiferi poli .i.zodiaci ferentis ſigna. Procederet ungula .ſ.meridiem uerſus:ubi ſunt poſiti æthiopes. Poplite lapſo.ideſt genu flexo ut exciperet puellã. Quaq3 caput. dicit etiã ex Armenia ueniſſe populos.Euphrates.flu.eſt pſidis:cuius ps eſt armenia diuerſas opiniones dicit de origine hui9 amnis nã alii dicũt ex montibus armeniæ deriuari:uel ex caropæ:ſunt etiã q̃ dicũt eũ defluere.ſed ueriſimili9 eſt ſecũdũ Lucanũ ex parcẽtia:ratio eſt ibi feris tigridis eſſe perhibetur ex eo fonte deriuari: dicit & uterq3 tantæ magnitudinis eſt q̃ ſi miſceãtur in unũ: incertũ ẽ uter eorũ nomen obtinuerit: an tigridis an Euphratis. Perſis. cuius pars eſt Armenia. Incertũ.dubiũ eſt utrius fluminis nomen obtineat:ſi miſceatur. Sit nomen.an de nomine Euphratis appelletur:an tigridis. Sed ſpſus in agros. ſed fertilis Euphrates eſt:cum in agros funditur : nam cum Euphrates Meſopotamiam inũdat illam fertiliſſimã reddit ſicut Nil9 ægyptũ. Phariæ.niliacæ:nam pharus inſula ægypti eſt. At tigrim. ſed tigris defluens per parthiam & Armeniã ſtati3 mergitur & magno terræ ſpacio ſubterraneo meatu diſcurrens tandem in hoſtium ſuum uenit:qua deſcendit in mare rubꝝ. Nouo fonte.v3 iuxta mare rubꝝ. Inter cæ.alii q̃dẽ populi ſeq̃bãtur Pom.ſicut dictũ eſt:ſoli uero parthi q̃ in oriẽte poſiti ſunt: medios ſe inter

UVA. BHSC. IyR_055

utrũq3 geſſere ducẽ:ſatis.n.habuere q̃ ex trib9 romanis princi-
pibus duos feciſſẽt.ſ.occiſo Craſſo cũ exercitu ſuo. Acies.inter
arma Cæſaris. Diuerſa ſigna.ſ.Pom.cõtra Cæſarẽ. Pugnaces.
bellicoſi. Dubiũ fu. qa ſe inter utrũq3 ducem medios geſſere.
Tingere ſa. pergit alios populos ſcythiæ numerar̃: q̃ ſecuti ſũt
Põpeiũ: Errãtes. qa errabãt ſicut numidæ:na3 paluſtris uehe-
bant liberos & uxores:ubicũq3 nox deprehẽdiſſet eos ibi habi-
tabãt. Quos ur.& ſcythiæ populi quos bactros ꝛc̃: bactri9 ſcy-
thiæ flu.q̃ hircanos fines includit:a quo populi circa habitãtes
bactriani dicũtur. Vaſtiſq3 hu.nam hircania eſt ſilueſtris & ne
moroſa & tigrib9 abũdãs ſcytharũ regio. Hinc. ab hac ſcythia
lacedemonii.nõ q̃ ĩ græcia ſcythi ſunt dicit: v3 q̃ in peloponeſo
habitauerũt:ſed de ſcythis q̃ eniochi ſunt appellati:q̃ piti eſſẽt
eqtandi:nã eniochios græ.tenẽs habenã la.ſignificat:ideo dixit
Moto gẽs aſpera fre .i.equo pugnãtes. Gẽs.appo.eniochi aſpa
freno. Sæuis. aſpis bello. Affinis. uicin9. Sar. ſarmathæ ſũt
populi:quos græci ſauromathas uocant:vnde Iuuenalis: Vltra
ſauromathas ꝛc̃.ſunt aũt populi q̃ ex p̃fũdo paludis Meotidos
incipientes regiones uerſus boreas itinere dierũ.xv.incolũt exi
lem q̃dẽ ac tenuẽ:ſed fœlicib9 & infœlicib9 arboribꝰ abũdãtem
q̃ ſecũdũ Pliniũ de mediorũ ſobole ſunt dicẽtẽ libro.iiii.Sauro-
mathas ſcytharũ gẽtes græci uocãt:quas ſarmathas romani di
cunt.Et Flori9 in.v.Sarmathæ inqt nihil præter niues raraſque
ſyluas habent:qbus eſt tanta barbaries q̃ pace3 nõ intelligunt.
Colchorũ.q.r. & hi q̃ uere habitãt ea p̃te qua phaſis ꝛc̃.ẽ autẽ
phaſis flu.de garãmãte fluens:q̃ p̃terlabitur colchos:p̃ quẽ3
argonautæ cũ Iaſone ĩgreſſi ad colchos.Oui.vii.meta. Multaq3
ppeſſi claro ſub Iaſone tãdẽ Cõtĩgerãt rapidas limoſæ phaſidos
vndas. Qua.cre.fa.alis.& uenere ea p̃te qua ꝛc̃.Fatalis.reſpicit
hiſtoriã:nã creſus cũ bellũ cyro p̃ſa regi ĩferre paret apollinis
oraculũ ſciſcitat9 ẽ quẽ nã exitũ eſſet hĩtur9:rn̄dit oraculũ ãbi-
gue ſicut conſueuit.Creſus perdet alim tranſgreſſus plurima
regna creſus in fauorem ſuum hoc oraculum apollinis accepit
Creſus. Rex Lidiæ. Perdet.pro deſtruet:ſed oraculum amittet

UVA. BHSC. IyR_055

intelligebat:quia uictus est a Cyro magna pugna: & in regnū
suū trepidus refugit: seq3 in Sardim metropolim regni sui rece
pit:& cū Cyrus obsedisset eā ad extremū & ipsū regnū:& Regē
in ptātē suā redegit:fatalis igitur fuit.i.pnicios⁹. Halis.flu.est
pōti:& oritur ex radicib⁹ tauri montis: & defluēs p Cappadociā
discussit oli3 regna Libyæ a Persis:q etiā teste Herodoto uersus
Boreā exiens in euxinū pontū desinit:vnde Oui.de ponto ostē
dit: Adde q hic scythicæ miscētur flumīa pōto: Influit & multo
uertice totus halis. Qua uertice.i.mōte ripheo:& declarat. Ta
nais. flu.fertur de septētrionis ptib⁹:nilo cōtrari⁹:nō tamē per
diametrū:ut quidā putāt:sed oriētalior origine3: ut ille incerta3
habēs. Qua.s.ea pte habitātes. Riphei.mōtes sunt septētriōis.
Ripis mundi. v3 ripis Asiæ & Europæ. Asiæq3. quomō impōit
noīa diuersi mūdi:v3 diuidēs Asiā & Europā. Mediæ terræ. in
qua medius ipse est. Ampliat orbē. qa qua pte incuruatur hīc
in Asiā auget Europā:qua pte incuruatur in Europā:illinc Asiā
auget. Hinc.ab europa. Illinc ab Asia. Quaq3.s.ea pte. Pōt⁹
egerit fretū. v3 Meotidis undas:qa Tanais flu.nō pri⁹ in meri
diem uergitur q̄ recipitur a Meotide palude: quā adeo lōge la
teq3 amplificat:ut ab ignaris prægrandis maris sinus credatur
Pontus. euxin⁹. Meotidas undas. qa ripis meotidis paludis
apud boroastras ab Alexādro terminus itineris sui positis aris
designat⁹ est. Aufertur gloria metis herculeis.qa nō solū Her
cules in oceano gades posuit: sed etiā Alexāder in Meotide pa
lude terminū statuit. Oceanūq3 negat .i.negat oceanum solas
gades accipere: qa & in Meotide palude Alexāder terminū po
suit & gades. Hinc.s.uenerūt. Arimaspe.arimaspus flu.est au
reis fluens arenis quē scythæ colūt:& qa auro abūdat ideo cir
culis aureis crines nectūt ī coronæ modū.Hinc.a scythia Aruis
massagetes.hi oēs sūt populi scythiæ massagetes soluēs ieiunia
sarmatici belli:dico soluēs equo quo fugit:qa v3 hi fugiētes sæ
pe hostes ad lassitudinē ducunt:neq3 cōmeatib⁹ indigēt:sed la
cte & sanguīe eqno nutriūtur.Virgili⁹.Et lac cōcretū cū sāguīe
potat eq̄no. Belli sarmathici .i.bellū qđ cōtra sarmathas gerit.

UVA. BHSC. IyR_055

Volucres geloni. pòpuli ſcythiæ. Nõ cũ memnoniis: p ſimilẽ exagerat exercitũ.Cn.Pompei dicẽs nũq̃ ante fuiſſe exercitũ:in quo dux plurib9 regib9 imparet q̃ nũc Põpeius impabat. Non cyrus: nõ Xerſes:nõ Agamẽnon: tot nauib9 bellum ante geſſit Ordo eſt:tot Reges nõ habuere unũ ducem. Cũ. pro quando cyrus deducẽs agmina ꝛc̃:& Xerſes deſcẽdit effuſis telis. Numerato milite cũ Agamẽnon ultor fraterni amoris.ſ.deſcendit: Nec ſecũ Cyrus tot reges cũ Babyloniã deleuit duxit: nec Xerſes cũ græciã inuaderet:& Aſiã in Europã traduceret. Cyr9. v3 cũ bella tulit babyloniis.Huius epigrãmatis mẽtionem faciens Strabo libro.xv.ita inqt.O homo ego Cyrus ſum Aſiæ Rex:qui Perſis impiũ cõſtitui:ne igitur mihi ſepulturã inuideas: Oneſicritus ait et epigrãmatis illi9 meminit ꝙ in ſepulturã Darii erat hoc mõ:Amicus amicis fui:& eques & ſagittator optim9: uenatores ſupaui:& omnia facere potui: Ariſtobol9 ait iubẽte Rege Alexãdro ſepulturã cyri exornaſſe:& aureã lecticam uidiſſe : & menſam cũ poculis:& aureũ Alueolũ:& ueſtẽ plurimã & ornatu3 lapillis incruſtatũ:atq3 hæc uidiſſe affirmat atq3 ſe introiſſe ſepulturã in hortis:quæ turris nõ ſane magna erat: arborũ dẽſitate occulta a pte inferiore ſolida:ſupiore tecto & ſacello exornata:quod per ãguſtũ aditũ habebat. Deducẽs agmina .i.inferens bellũ parthis & babyloniis.Mẽnoniis regnis.pro mẽnonis Virgili9.Et nigri Mẽnonis arma:vnde Mẽnoni9.a.um. ſicut Indicus.ca.cum.Mẽnon Indiæ rex fuit:et auroræ fili9: et parthia pars eſt Indiæ:quã bello Cyrus inuaſit cũ babyloniã cepit urbẽ a Semirami cõditã in diuerſos meatus Euphrate diuiſo.Herodotus autẽ optime deſcribit obſidionẽ hãc: qua urbẽ babylonẽ cepit Cyrus:et dicit nulla ui urbẽ capi potuiſſe : niſi hoc feciſſet cyrus ꝙ opis adeo magnũ laborẽ profecit:ut apud poſteroſ pl9 admiratõis habitur3 ſe crederet:nã Euphratẽ qui præterlabitur hãc urbẽ in duos alueos diuiſit:ut deſiccaret alueũ et tenuitatẽ aquæ:ad deditionẽ uenire cogeret babylonos: dicit ergo quo tẽpore bellum geſſit cyrus cum babyloniis non duxit ſecũ tot reges quot Pompeius. Xerſes. nec Xerſes habuit tot reges cũm

UVA. BHSC. IyR_055

ille deſcẽdit in Græciã tanta multitudine militu3:ut eos ſagittis miſſis numerauit: duobus modis exercitu3 ſuum dinumerauit nam ſi ſingulos dinumerare uoluiſſet tempus non uacabat:primo ſeptum quoddam conſtruxit:in quo decem milia militũ cõtinebantur:deinde iubebat milites ingredi:& quotiens repleba tur locus ille notari iubebat:cũq3 tãdem decies centies.i.centũ milia militũ impleuiſſent locũ illũ intellexit : tunc quot milites haberet:alter modus erat:nã iuſſit oẽs mittere ſagittas in unu3 locũ:deinde numerare cepit. Xerſes.ſ.nõ tot reges babuit. Vltor v3 Agamẽnon:non habuit tot Reges. Fraterni amoris. v3 Mænelai fratris ſui:nam uxorem illius helenã abdicauerat p̃is filius Regis Priami Troiæ:bene ultor:quia potentiſſimã urbem Troiam totius Aſiæ euertit:cum ulciſci uellet iniuriam fratris. E tantis claſſibus habuere ducem. nec cyrus in patria3 Xerſes in Græciam:Agamẽnon in Aſiam:tot Reges habuere. Coiere. conuenere. Tam uariæ gentes.v3 cultu & linguis:ut locis erãt diuerſæ. Tot in mẽſæ.cor.for.dedit. hoc fuit:qa fortuna uoluit ut dignas faceret exequias Pompeius:& quoniam piturus erat uoluit ut ipſe qui totum orbem domuerat cum toto etiam orbe terrarum periret. Non ceſſauit ꝛc. cũ his etia3 Mauritani oẽs & marmarici ad Pompeiũ uenere. Cornger hamon.dicit q̃ ex ea parte Libyæ multi uenerunt in auxiliu3 Pompei ubi colitur Iuppiter in forma arietis:nam hamon græ. harena latine. cui9 diuinationem & oracula plurimum uenerabantur antiqui teſte Strabone libro decimoſeptimo:ſed eaꝝ rerum maxima acceſſit negligentia:nã Romanis Sibyllæ reſponſa ſatiſſaciebãt:& etruſca diuinatio per auguria per exta & Iouis ſigna : reſponſa non ut apud delphos & brãchidas uerbis dabantur. ſed magna ex parte nutu & ſignis.ad id oraculũ aſcendit Alexander:cũ intelligeret Perſeum & Herculẽ prius eo aſcẽdiſſe:atq3 ex paretonio digreſſum:incũbẽte auſtro repulſum fuiſſe:cũ uero p̃ puluere3 erraret:aduẽtũ hymbris & duorũ coruorũ q̃ iter cõmoſtrarunt ſeruatũ fuiſſe.nã Iuppiter baccho & populo ſuo ſitienti ẽ Libyã iter facienti:in formã arietis pede puſauit harenam:ubi primũ

UVA. BHSC. IyR_055

fons exiuit:unde bacchus patri suo ioui tẽplũ cõdidit ꝛc: Cor-
niger in formã arietis. Marmaricas cateruas. nam marmaria
appellatur loc⁹ ille:ubi positũ ẽ tẽplũ Iouis hamonis. Quicqd
dico nõ cessauit mittere. Quicqd patet usq3. ad syrtes. Phare-
tratas. v3 adeo littora. Libyæ. nominatiuus græc⁹. Arida. v3
penuria aquæ laborans. Patet.i.iacet planities magna. Ab oc
ciduis mauris.s.incipiẽs ab æthiopib⁹ occidẽtalib⁹:nã mauri oc
cidui sunt:& æthiopes : nam duæ sunt æthiopiæ.s.orientalis &
occidentalis:ideo dixir occiduis . Mauris occiduis .i.a Mauris:
qui sunt iuxta æthiopas occidẽtales. Pharetonias syrtes.idest
ægyptias quas pharetonias uocauit cõpatiõe syrthium Africæ:
quia hæ in mari ægyptio sunt. Eoa. v3 oriẽtalia. Accipet fœ-
lix. fortuna quæ fauebat Cæsari effecit ut uniuersũ orbẽ hẽret
in thessalia quẽ una pugna uincere posset. Nenon .i.ut accipe
ret oĩa. Semel.i.una pugna uinceret uniuersu3 orbẽ. Vincẽdũ
pariter. qa fortuna uoluit in pharsalia tot⁹ terraꝝ orbis cõgre-
gatus ab ipso Cæsare uinceretur. Pariter .i.una acie simul oẽs
uinceret. Ille ubi deseruit. Postq̃ dinumerauit gẽtes:quæ ma-
gno Pompeio auxilia tulerũt.Nũc reddit ad Cæsarẽ dicẽs quid
fecerit postq̃ ex ærario pecuniã sustulerit: ut militib⁹ stipẽdiu3
tribueret:dicit enim illum cõstituisse in hispaniã proficisci:ut ꝓ
uintiã illã opib⁹ ac uiris abundãtẽ subigeret: nã id maximũ ui-
ctoriæ monimẽtũ fore putabat:si hispanias in suã ptãtẽ redige-
ret:quod facile se factuꝝ existimauit ꝙ Petreius & Afrani⁹:qui
tã & si magnos exercit⁹ haberẽt: tamẽ minime duces idonei ui
debãtur. Ille. Cæsar. Vbi. pro postq̃. Trepidantis Romæ. v3
spoliato ærario timẽtis. Supeuolat. euolat sup alpẽ. Nubiferã
.i.altã:quæ nubes trãscẽdat.i.trãsit in galliã trãsalpinã:ut in hi
spaniam tẽdat:nã eã prouintiã in ptãtẽ suã redigere uolebat:ꝙ
maximũ uictoriæ monimẽtũ fore putabat:id q̃ta astucia pfece-
rit Cæsar hoc deprehẽdi põt:dicebat.n.uado ad exercitum sine
duce:& reuertar ad ducẽ sine exercitu. ad exercitũ sine duce.s.
Petrei & Afranii:q ad tãtũ exercitũ idonei nõ erãt: ad ducẽ sine
exercitu.i.ad Põpeiũ q dux erat:sed exercitũ habebat ineptum

UVA. BHSC. IyR_055

& ex tyrõne cõfectũ. Cũq3 alii fame.cũ alii populi metu ſe dederẽt Cæſari:ſoli Maſſiliẽſes ĩuẽti ſunt: q fidẽ ſenatui populoq3 Ro.ſeruarẽt:& in officio ſuo pmanerẽt. Fauerẽt. timerẽt. Terrore. Cæſaris:q oĩa ferro ſubigeret. Phocais inuẽtus.phocis ciuitas græciæ fuit:quã a barbaris inuſtã & crematã deſeruere ciues:& diu nauigãtes in galliã uenerũt:ubi Maſſiliã cõdiderunt ſupra rhodanũ.Eſt aũt Maſſilia:ut oſtẽdit Strabo Petroſo ĩ loco ſita:cui qdẽ port9 ſubiacet:ſaxum v3 in theatri forma:ad auſtr̃ ſpectans:urbs uniuerſa pulcherrimis circũcincta mœnib9:magnitudine eximia: in cuius arce epheſiu3 & Apollinis delphinii templũ cõditũ eſt. Non graia leuitate.i.incõſtãtia:quæ graiorũ eſt propria. Signataq3 iura.i.ſcripta in marmore:inſculpta aut ære ſignificat fœdera:quibus populi Romani ſocii & amici facti erãt. Cauſas. iuſtas.ſ. Non fata.i.fortunã:licet fortuna ſecũda uteretur Cæſar:tamẽ iuſtiorẽ cãm ſenat9 populiq3 Ro. q̃ Cæſaris credebãt. Tamen ante furorẽ.q̃uis ſæuere in fide pſiſterent Maſſiliẽſes:tamẽ uoluerunt tẽtare orõne leni: ut ſi quõ poſſent animũ Cæſaris placarent:anteq̃ plane ſe Cæſari aduerſos oſtẽderent.Tamen.q̃uis in officio pmanere ſtatuerẽt fidei. Ante .ſ. q̃ excluderent Cæſarem. Hoſtẽq3 propinquũ.i.Cæſarẽ uicinũ: iam enim aduentabat urbi Maſſiliæ Cæſar. Prælata fronde mineruæ.i.oliuæ: nam olea ſignũ eſt pacis:ideo pacẽ orãtes ſignũ præferebant oliuæ. Cecropiæ fronde. pro cecropia frõde. Mineruæ. palladis.nã ipſa pallas fuit: quæ pcuſſa terra prima edidit olea3.Virgili9.Oleæq3 minerua inuẽtrix. Semp in externis in deliberatiuo genere & cõſtitutõe iudiciali abſoluta : hæc orõ poſita eſt:deliberatur vtrũ ſe Cæſari cõiũgãt an ne.Eſt autẽ cõſtitutio iuridicialis abſoluta.v3 iniuſtũ eſt ſe cæſari cõiũgere: iõ licet nobis a bello ciuili abeſſe abſoluta eſt: qa nulla extrinſec9 cã ſumpta:iuſtũ dicũt quod faciũt nã cõiũgere ſe cæſari iniuſtũ eſt:licet nobis a bello ciuili abeſſe:ſicut licet noĩare actiũ: unde iniuriarũ accuſat9 qdã:q noĩati3 appellauerit actiũ in ſcena:nã ille arguebat ſibi iniuriã facere: q ſe nõ poetam appellaret: ſed actiũ ꝛc.Ita eſt hoc loco nõ ſequi Cæſarem iuſtum eſt:ergo l3 a

UVA. BHSC. IyR_055

bellis ciuilib9 abeſſe eſt enim iuſtū abeſſe a bellis ciuilib9:ptes prohemii ſunt:v3 quia captāt beniuolētiā a perſona ſua:cū offi cium ſuū ſine arrogantia oſtendit. Semper in externis. Sēſus eſt:Omnes hiſtoriæ & quæcūq3 ānalibus continētur: declarant nos populo Ro.ſemper fuiſſe coniunctos.Ordo eſt quæcunque ætas eſt comprehenſa latis ānalibus teſtatur Maſſiliam tuliſſe fata cōia ſemper populo Ro.in externis bellis. Sēper. omni tē/ pore. Externis bellis .i.quotiens bellū geſſiſtis cōtra externos o Romani. Fata cōia. fortunā cōem ſiue bonā:ſiue malā: quæ/ cūq3 ætas.i.cuiuſcūq3 ætatiſ res geſtæ quæ cōtinētur in Italicis hiſtoriis. Et nunc ignoto. & nunc idem facere pati ſum9 ſi uis iuuētutē armatā ducere contra hoſtes externos populi romani Et nūc. ſicuti ſuperiori tempore. Deuotas. deſtinatas. Ignoto peregrino. Quos triū.aliquas uictorias. At ſi funeſtas acies.ſ3 ſi uultis bella inter uos gerere: oram9 patiamini nos ab hoc ci/ uili bello abeſſe:ne man9 noſtras in ſanguine ueſtro poluamus que3 ſocii omnes uereri deberent. At. pro ſed. Acies funeſtas letiferas. Dira prœlia.i.quæ gerūtur inter propinquos & pētes & filios & patres. Lachrymas damus. liceat nobis abeſſe & de plorare fortunā & caſum ueſtrum. Secretūq3 dam9 .i.uolum9 ſeceſſum & receptaculū eſſe diſcedentibus a bello ciuili. Sacra uulnera.i.uerenda a ſociis:qa ſocii uereri deberēt ne uulnus in ferant principib9 romanis. Tractentur.ſ.a uobis. Nulla manu nulla ope auxilioq3 ſociorū. Et ſi celicolis. arguit ab obſeruan tia:nam ſuaſio & diſſuaſio habent locos a pub9 honeſti neceſſa rii:facilis delectabilis utilis. Sumit igitur argumētū ab obſeruā tia:quæ eſt pars una iuris naturalis: obſeruātia eſt per quā ho/ mines aliqua dignitate excedētes cultu & honore uereri debēt: oſtendit enim debere ſocios cultu & honore proſequi romanos & per ſimilem exornat hanc argumētationē nā ſi inter ſe diſcor des fuerunt:nemo audebit eos attingere:nec his nec illis adiū/ gere:probat a ſimili.Si dii inter ſe bellū gererēt: nō eſſet æquū hoīes his uel illis ſe adiungere:uereri debem9 deos: compātur Romani diis:quēadmodū arma ſumere contra deos nō æquū ē

UVA. BHSC. IyR_055

eodem modo Romani inſtar deorũ a ſociis & amicis ſuis timeri debent:& potius uereri eos q̃ ſe illis adiungere. Et ſi cælicolæ. ab obſeruãtia arguit:uos o Ro.nobis eſtis tanq̃ cælicolæ:& quã obſeruãtiã habẽt hoĩes erga deos eãdẽ ſum⁹ erga uos habituri ſed diſcordibus diis nemo auderet arma cõiũgere: ergo nec q̃ſq̃ cõcurrentibus Ro.ſe ad bellũ adiũgere debet: ſed procul abeſſe Tamẽ. q̃uis dii eſſent. Ignaȝ ſor .i.neſcit quæ nã ſit ſors deoȝ Fulmina. qa cum fulmina audiret:tũc ſciret Iouem in cœlo regnare. Tonantem. Iouem. Adde q̃ innumeræ. arguit a neceſſario a cõtrario:quia nõ neceſſitas: quẽadmodũ ille q̃ ſuadet arguit a neceſſario:cuȝ aliqd faciẽdũ eſſe dicit:qa eſt neceſſitas ita q̃ diſſuadet arguit a neceſſario a cõtrario:qa nõ ẽ neceſſitas. Non uſqȝ adeo inquit gentes appellatæ horrẽt belluȝ ciuile:q̃n ſint plures populi bello q̃ nos:ergo nulla neceſſitas eſt quæ cogat nos Maſſilienſes in bellũ coniũgere: qa multi ſunt populi: ne dum Maſſilienſes inuitos in bella cõiũgere neceſſe ſit. Innumere. ꝑ inumerabiles. Concurrũt. ad uos ſponte ſua. Iners. ignauũ in bello. Horret.timet. Contagia ſcelerũ. ut maculẽt ſe ſcelere bellorũ ciuiliũ. Egeant gladiis. qa populi ſponte ad bella concurrent ſine armis. Sit meus iſta. arguit ab utili:utile eſt ne uobis populi arma coniũgant: nam ſi nemo alteri uobis arma coniũgeret:ut cũ ciuis ciuẽ:pater filiũ:fili⁹ patrem:frater fratrẽ uiderit:arma cõprimet:nec erit q̃ audeat tãtũ ſcel⁹ cõmittere:ut prim⁹ bellũ ciulle incipiat:ex quo ſequitur: ut tam tetri tãqȝ nepharei belli inſiſtet finis: utile eſt arma a bello ciuili deducere:& ſi nõ placuerint bella ciuilia finẽ habebũt. Fata. fortunas. Alius miles .i.ne ullorũ populorũ auxilia ſequãtur. Cui uero. quaſ uos o Ro. oro dii faciãt: ne q̃s arma uobis cõiũgere audeat:qa ſi ciues cũ ciuib⁹ parentes filiis cõiũcti fuerint : quis erit qui audeat arma miſcere:ergo finem habebũt bella ciuilia. Languebit. torpeſcet. Cõſpecto. uiſo patre nemo euȝ uulnerare audebit. Finis adeſt rerũ.i.finis eſt bellorũ ciuiliũ:ſi concediris primo aliqd. Fas ẽ.ſ.gerere bella inter fratres:externis nephas eſt gerere bella inter fratres: ſed ſi cõcediris arma quib⁹ ẽ

UVA. BHSC. IyR_055

fas.i.externis:tūc bellū locū hēbit. Nec nobis ſūma. Maſſilien ſiū legati hic ſe gratos oſtēdūt:q; v3 Cæſarem recipere uelint di miſſo tamē exercitu:q de ſe benemerit9 fuerat:nā deuictis gal lis maximis uectigalib9 aucti fuerūt Maſſiliēſes o cæſar: ut nos beneficiorū gratos intelligas placet: ut dimiſſo exercitu ipſe in grediaris mœnia noſtra. Aquilas. declarat.i.ſigna infeſta. Pro cul. a longe. Credere. cōmittere. Excludique ſinas. arguit a pte honeſti ab ea parte quā Cicero par appellat. par eſt q; inter oēs æquabile eſt:v3 ut oēs pacis rōem habeāt:nos ergo hāc pa cis rationē habere uolum9:v3 ut ſit ciuitas noſtra receptaculu3 tibi & Pōpeio:ubi de pace tractare poſſitis. Sit locus .ſ.ciuitas noſtra. Excep:9.remot9. Magno.Pōpeio. Tibi.o Cæſar: Tut9 loc9.v3 ciuitas noſtra ad quā uos recipiētes tuti eſſe poſſitis.Fa tū ſi cōſulat. ſi fata uoluerūt cōſulē urbi romanæ ab externis gentib9 patus ſit loc9 tibi & Pōpeio pacis autorib9. Fatu3. uo lūtas deorū. Vrbi inuictæ .ſ.Romæ:quæ a nullis externis uin ci potuit. Fœdera. pacis inter uos. Sit.ſ.urbs noſtra. Qua.ad quam. Inermes. depoſitis armis. Vel cum . a partib9 pruden tiæ argui:quæ ſunt tres:memoria:intelligentia: & prouidentia: primo ab intelligentia arguit v3 prudētis eſt maiora minoribus eſſe ātepōnēda:ab hac prudentia arguit cū bellū hiſpanum ſit maius q̄ oppugnatio Maſſiliæ o Cæſar qd eſt cur nō omiſſa op pugnatione Maſſiliæ debeas ad bellum hiſpanū proficiſci:quia Cæſar in hiſpaniam ire parabat ad Petreiū & Afraniū. Cū tāta uocent: o Cæſar cū ire feſtines in hiſpaniā qd nō relicta Maſſi lia properes in hiſpaniam:quod maioris eſt momēti. Deflectis declines. Tanta diſcrimina. tanta bella & certamina. Martis hiberi. hiſpani belli. Nō pon.qa cōpatōe belli hiſpaniēſis:nos nō ſum9 pōdera belli. Nec ſum9 momēta rerū .i.nullā rerū in clinationem nos patimur. Nūq̄ fœlicibus armis. a partib9 me moriæ arguit o Cæſar nō debes nos ita tibi facere ſocios in bel lo ciuili:qui ſemper infœlices fuimus in bellis: ergo a partibus prudentiæ.i.memoria:nā memoria præteritorū facit: ut futura prouideamus. Et poſt tranſlatas. poſtq̄ barbari urbem noſtrā

UVA. BHSC. IyR_055

incendio cremarunt: ſemper animus nōſter infœlix fuit: & hāc urbem poſuimus in ripis Rhodani ſola fide ducti: fideles ſe Cæſari oſtēdūt ut ſibi parcere uelit. Manus patriæ. urbis noſtræ. Tutti. in alieno littore. Poſt arces. poſtq̄ fidē e græcia trāſtuli mus in Gallīā. Exuſtæ. a barbaris cū Xerſes penetrauit in græciam. Mœnib⁹ exiguis. ſ. cōpatōne urbis phocidos. i. Maſſiliæ. Littore alieno. ſ. in rhodano. Sola fides. nullo bello ſum⁹ illuſtres: ſed fide tantū. Si claudere muros. a difficili arguit: difficile eſt enim o Cæſar uincere eos q̄ parati ſunt extrema quæq3 parati ſunt enim ipſa deſperatiōe fortes: vnde Lucan⁹ alibi uincitur. haud grat. iugulo q̄ prouocat hoſtē. hic poſita eſt magna pars deliberatiue cōſtitutionis: ſed ſi credis facile nos poſſe oppugnari: hanc ſpem deponas: nos enim extrema mala pati pati ſumus: etiam ſi auertas undas puteos in uiſcerib⁹ terræ quærę mus: & ſi inopia cōmeatuū nos premere tētabis noſtra ipſoru3 uiſcera. i. carnes laniaī parati ſum⁹: & morte poti⁹ affligere nos anteq̄ a fide populi Ro. deficiam⁹: ideo nō eſt tam facile oppugnare urbē noſtrā. Claudere muros. circūuallare mœnia nīa ne qs egredi poſſit ut eos fame expugnare poſſis. Vi. uiolentia Excepiſſe. pro excipere. Faces tectis. i. parati ſum⁹ etiā uidere domos noſtras incendi & cōburi. Vndarū raptos. parati ſum⁹ etiam ſi fontes auertis: ne rhodan⁹ per urbē noſtrā labatur effodere terrā: & in ipſis terræ uiſcerib⁹ inuenire aquas. Lambere terram. nō ſolū aquā: ſed aquā terræ mixtā bibem⁹. Et deſit. ſi etiam fame oppreſſeris parati ſum⁹ ea facere quæ nefas eſſ & dicere: ne dū uidere ſignificāt: nec uiſcerib⁹ filiorū ꝑcere patos eſſe. Morſu. ore poluto: Et. ſ. ſumus parati. Si larga ceres. ſi copia frumenti deerit deā frumētorū ꝑ frumēto poſuit. Horrida res quæ ſunt horrendæ. Fœda contingi. i. fœda cōtactu. Cerni ad cernēdū. Nec putat. h. p. nō dubitam⁹ inqt ſuſtinere quod Saguntini aliquādo ſuſtinuerūt q̄ amiſſa libertate in ptāte tua uenire: ſagūtū autē cā fuit ſecūdi belli punici: ut dicit Liuius in ſecūdo bello punico: Cū ſocii populi Romani Saguntini eſſent: Hānibal diu eos obſeſſit tantū: cū ad extremū uſq3 pueniſſent

UVA. BHSC. IyR_055

fidēq3 ſeruare promiſiſſent: anteq̄ in ptāte Hānibalis uenirent rogū in medio foro ſtruxerūt: quo ſe ſuaq3 oīa cara ſupiecerūt ⁊c̄: ergo & nos Maſſiliēſes ⁊c̄. Hic popul9. ſ. Maſſiliēſis. Subire .ſ. extremu3. Pœno marte. aphricano bello. Pectoribus rapti. præterea auulſos a pectorib9 matrum liberos in medios rogos proici. Sicca ubera. ſ. lacte: q̄a fame afflictæ lac habere nō pote rūt: quod filiis ſuis præberēt. In ignes. ſ. accēſos ī foro. Fruſtra unū ſequitur ex reliquo: q̄a ſicca ubera: ideo fruſtra trahēt illa. Vxor & a caro. præterea mulieres nolēt uiuere: imo uxor poſcet maritū ut ſe interficiat: magnanimæ quidē ſūt fœminæ noſtræ. Fata. mortē. Miſcebūt. cōfundēt: q̄a frēs alios occidēt. Bellūq3 coacti. ſi coacti erim9 bella gerere poti9 in urbe noſtra faciem9 ut nos ciues inter nos occidamus q̄ te ſequamur o Cæſar. Coacti. ſ. Maſſiliēſes ad hāc neceſſitatē redigetur. Hoc ciuile poti9 .ſ. q̄ tuū. Sic graia iuuētus. iā dudū dicētib9 Maſſiliēſiū legatis uultu ſuo oſtēdit indignationē Cæſar: quē ſtatī3 ſilētib9 illis uerbis oſtēdit. Graia iuuēt9. i. Maſſiliēſes: q̄ a phocide ciuitate græciæ uenerūt. Finierat. orationē. Turbato iā. ſ. anteq̄ loqueretur. Teſtata eſt uoce. declarauit nō ſolū uultu: ſed uoce dolorem. Vana mouet. ꝓ exordio poſuit hūc uerſum. Credimus uos Maſſiliēſes armis ueſtris diſſuadere: ne faciā quod iam aio pro poſui: in hoc uerſu cōſiſtit proprietas prohemii: beniuolētiā captat a perſona aduerſarioꝝ: in cōtēptionē adducit graios: dicēs q̄ leues ſūt. Quāuis heſperiū. Refellit quod dixerāt fati9 eſſe in ferre bellū hiſpanis q̄ oppugnare Maſſiliā: dicit Cæſar ſi de duo b9 alteꝝ eligēdū eſſet: uerū fateor fati9 fore bellū hiſpanū conficere: omiſſa oppugnatōe Maſſiliæ: ſed ſi utrūq3 poſſū efficere: ſatius eſſe exiſtimo. Vacat. i. uacuū eſt nobis: & ſpaciu3 delere uos. In heſperiū axē. in hiſpaniā quæ eſt in occidēte. Gaudete cohortes. arguit ab utili: dicit enim utile eſt oppugnare maſſiliā o cōmilitones: ne uires ueſtræ ocio langueſcāt: q̄a excitabūtur uires ueſtræ in oppugnatōe Maſſiliæ. Fatoꝝ munere .i. dii ita uoluerūt & iſtar muneris diuini hoc eſſe debēt: v3 ut oppugnetis hāc urbē. Ventus. exornat hāc argumētationē a ſimili: quē.

UVA. BHSC. IyR_055

admodū inquit uentus cū perflat habere uires non uidetur: qa oīa ſibi patēt: ſ3 ſi obſtiterit aliqd uehemētior efficitur: ſic & uobis ſi patefacta eſſent oīa uires deficerīt: ſed ſi qd obſtiterit exaugebūtur uires ueſtræ. Denſæ ſyluæ. caſus genitiui. Robora arbores. Cōcurrāt. reſiſtāt. Inani ſpacio. uacuo qa omnia patēt nihil reſiſtit: ideo uētus ille languidior efficitur. Nullis obſtantib9. v3 rebus: hoc eſt nullis obicib9. Sic. eo modo. Armo3. militum. Niſi q uinci. p. r. i. niſi uobis aduerſarii ſint & rebelles: q tamen a uobis uinci poſſent. Sed ſi ſol9 eā. nūc refellit illā pte3 quā dixerāt Maſſilienſes: q pati eſſent exercitu dimiſſo Cæſarem ſuſcipere: Nūc dicit hoc illos nō quaſi gratos: ſed quaſi ꝓditores obtuliſſe: q ipſum ſine exercitu excipere uellent ut incluſū illu3 perdant. Si ſoluſ eam. i. ſi ego ſol9 ire uoluero: ſine exercitu oīa mihi patebūt. Degener. ignauus. Dimiſſis armis. ut īermis in grediar urbē. Ia3 nō excludere tātū. qa nō ſolū uolūt me excludere: ſed etiā includere. Incluſiſſe. pro includere. At cū. dicunt ſe uelle facere hoc ne polluātur ſanguine belloru3 ciuiliū. Pro pace petita. qa utriuſq3 cām pacis eſſe uolebāt. i. Cæſari & Pōpeio: quod qa honeſtū erat negare nō poterat cæſar. ſed inutile dicit eſſe. At cū. qa dicūt ſe nolle pollui ſanguine ciuili ⁊c̄: ſ3 ꝓ pace bellū illis dabo: itaq3 probatū faciā: ut ītelligāt nihil mihi tutius eſſe q̄ bellū me duce. Fugiant. a ſe. Contagia dira belli. pro cōtagionē diri belli. Dabitis. ſ. mihi. Et nihil. q illi honeſtū dicūt: Cæſar illis parū tutu3 & utile illis eſſe demōſtrat. Tutius diſcetis. ſ. a nobis nihil eſſe meli9. Aeuo. ætate mea. dū ego ſu3 uiuus. Duce me. ſ. Cæſare. i. cui9 belli dux fuero in eo bello ſēp victoria parata erit. Cōuertit. intendit iter. Haud. nō timente3. qa ueniēti portas clauſas obicierūt. Vallata. circūdata: quia in mœnia iuuētus aſcēdit: & pata erat ꝓ defenſiōe patriæ pugnaꝝ Haud procul. Nūc dicit quod fecerit Cæſar: poſtq̄ obſtinate uidit Maſſilienſes in propoſito perſiſtere: ne cū exercitu urbe3 ingrederet: circūſpexit diligēter ſitū vrbis: & tumulū uidit æqualē altitudine muris: & ubi caſtra poni poſſent: & ut ipſum cōiungeret qua parte aqua erat urbi: exercitūque aquarū copia ueri

UVA. BHSC. IyR_055

poſſet ſtatuit collē illū occupare. & illū foſſa ualloq3 circūdare. procul a muris. i. circa muros. Tumul9 telluris. qa tellus nihil aliud ē niſi terra alta. Vertice. qa in ſūmo uertice eſt planicies. Paruū campū. puā planiciē pro qualitate tumuli. Pates. apta. Longo mu. em. i. circūdari lōgo uallo. Tutiſſima caſtriſ. v3 q̄ in colle caſtra poſita ab omni hoſtiū impetu tuta eſſent. Proxima pars urbis. v3 quæ ex oppoſito erat tumulo & propinqua ei arcem habebat. Par tumulo. qa altitudine mœnia urbis ubi arx fuit; erant æqualia tumulo. Par. altitudine æqualis. Mediis cō uallib9. nā inter urbem & tumulū media cōuallis erat plana: cō uallis dicitur quæ inter duas altitudīes media eſt poſita: Vallis uero dicitur reſpectu altioris loci. Sedent. iacēt. Mediis. ſ. inter collē urbis & tumulū a Cæſare captū. Tūc res. q̄tū operiſ ſuſci piebatur ab Impatore Ro. quod etiā ſuſceptū pficiebat declarat Placuit igitur Cæſari aggerē ducere a tumulo: ubi caſtra poſuerat ad aliū tumulū ubi poſita erat arx urbis: ut urbs facile expugnari poſſet. Placuit. Cæſari. Diuerſos col. i. urbis & caſtrorū. Cōmittere. cōiūgere. Statura. cū ſtatura. Sed prius. ſed ea pte qua urbs ī plano ſita erat uallis: arx ī colle erat poſita: ergo āteq̄ aggerē cū arce cōiūgeret Cæſar ſtatuit munitōes opponere: ne qs egredi poſſet: & ut aquā excluderet: vnde oīs exercit9 aquaī poſſet. Terra cingitur. i. a plano colle ueto nō. A ſūmis caſtris v3 ab altitudīe tumuli: ī quo caſtra erāt. Pri9. i. q̄ collē caſtrorū & vrbis cōiūgeret. Amplexus foſſa. qa duo brachia terræ ī uertice collis deduxit: ut clauderet urbē: & aquatū ne ire poſſēt milites. Ceſpitib9 cruda terra. expoſitio eſt unū; alteri9: ceſpes dr̄ ps terræ cū uiridi herba auulſa. Extruxit. incumulauit. Tollē tia. erigen tia. Pinnaſ. i. propugnacula: qa ſupra aggere3 ꝓpugnacula ædificauit a qb9 milites mœnia urbis ꝓpugnarēt. Ceſpitib9. qa uirides herbæ innatæ erāt. Iam ſatis hoc. non potuit nō honorificū eſſe Maſſiliēſib9: q̄ potuerint impetū Cæſaris retinere: & hoc ipſo q̄ Cæſarē retinuerint: honorif. cū & glorioſu3 ipſis fuit. Iā ſatis. etia3 ſi nihil aliud feciſſent. Aeternū. v3 ppetuū fuit decus. Curſum. belli Cæſaris. Strata metu. inducta

UVA. BHSC. IyR_055

metu:quo cæteræ urbes inducebãtur. Præcipitẽ. uelocẽ. Flagrãtis. ardẽtis in oia. Cũctis.urbib9. Vna.ſ.vrbs Maſſilia uincitur mora. Quãtũ eſt.i.q̃tũ eſt glorioſũ.q.d.q̃ magnũ & mirũ Quod fata tenẽtur. tardãtur.i.fortunã: quæ Cæſarẽ dominum terrarꝫ orbis facere uolebat:potuit morari. Perdit dies.ſ.in oppugnãda Maſſilia. Tũc omnia late.ad ſtruendos aggeres & ad circũuallãdã urbẽ oẽs ſyluæ cedũtur. Nemora ꝓcũbũt.ſ.uerſis arboribꝰ. Robore.i.arboribꝰ:hoc faciebat ne lueret agger. Arcet.ut cõiũgat. Leuis terra.qa cũ primũ terra defoditur leuior eſt:ſed euulſa deinde grauior fit:uel paulo ante effoſſa:ideo uidebatur nõ denſa:ſed inſtabilis. Virgulta,quæ innata erãt terræ ſtructurã nõ ſinebãt cõdenſari:ideo agger uidebatur inſtabilis. Ligatã.ſtrictã. Cõpage.i.uallo. Laterũ:qa extrinſecꝰ uallũ faciebat:& cõduceret utriq3 uallũ medius ſtringebatur agger Preſſus ne.q̃obrẽ uult ſtrĩgere terrãꝰqa turres ſup aggerẽ ædificare uolebat:ut agger rueret:ut circũuallata foſſa & terra condenſata ſtabilior fieret. Lucus erat.nũc deſcribit Lucũ:q haud ꝓcul ab urbe erat:incerto tamẽ deo cõſecratꝰ: vnde cuꝫ Lucus dicitur de religiõe intelligimus. Cingens.circũdãs. Obſcurum aera cõnexis ramis.vnũ ſequitur ex altero: qa a nullo cæſus: iõ denſus uidebatur. Sũmotis ſolibꝰ.qa illuc uſq3 radii ſolis penetrare nõ poterãt:ideo opacitatem reddebat. Hunc.dicit hũc lucum non pãnes:non ſyluanos deos ſyluarũ habitaſſe: nõ nymphæ quæ nemoribus præeſſe dicũtur. Pãnes. dii paſtorũ. Ruricolæ.colẽtes rura. Nymphæ.driades: quæ ſyluas habitant & amadriades:quæ cum quercubus ſimul naſcuntur & pereunt. Sacra.bar.ritu. deum:quia nullus deus erat certus:ſed colebatur more deorum:Vnde dixit barbara. Luſtrata.purgata. Humanis cruoribus.quia ibi humanæ uictimæ immolabantur. Si qua fidem meruit.tam & ſi ignarus eſſet deus:cui lucus iſte cõſecratus eſſet:tamen tanta apud homines reuerentia:ĩmo etiaꝫ in honore fuit: ut lucum hunc ipſi ingredi pauerent. Si qua fidem meruit. ideſt ſi credi poſſet ꝙ religionẽ admirabãtur: ꝓfecto id quoq3 dixerunt uolucres horruiſſe ſyluis illis inſiſtere.

UVA. BHSC. IyR_055

Insistere .s.ramis illius luci. Lustris. lustrum multa significat hic uero pro cubilibus ferarum. Nec uentus .i.uentus quoque horret illas syluas infringere. Fulgura.non audēt illas arbores infringere. Nubibus atris.tetigit naturā fulminis:nā phisicum est:nam siccus humor & nube circūdat9 in splēdoris modū cōuertitur.cum contrarium suum fugit:& fugiendo trahit illū:ita ut cum persequendo agitur:erumpit nubem:& ex atris nubib9 splēdorē emittit. Nō ullis auris. qa auræ sunt cā ut arbores frō descant & flores emittant:cum propter oppacitatem radii solis non ingrediantur. Suus honor. sua reuerentia inest arboribus Tum plurima.ubi sunt fontes quorum unda nigerrima similis est umbræ arboru3:& tenebris luci simillima est. Simulacraq3 mœsta.sunt etiam simulacra deorum:sed non fabrefacta:sed tā tūmodo manib9 aggrestiū effecta. Arte carent. non artificiose sed rude effecta. Extant in forma truncis.qa in ipsis arboribus incisæ sunt formæ deorum. Situs. pro antiquitate ponitur: sed proprie situs est lanugo quædam quæ ex humore īnascitur locis sole carentib9:sicut in cellis uinariis apparet & syluis. Facit. reddit. Attonit9 .s.hos pallor.Vnū ex reliquo sequtur qa robora putrida sunt:ideo pallent. Non sic metuunt nouā.i.sicut arbores illas:non usq3 adeo inqt imagines deorū iam dudū templis dedicate plus timoris afferūt q̄ aspera arborū facies. Vulgatis. celebratis ia3 pridem. Tantū terrorib9 addit.hoc ipsum magis timēt:quia nesciūt quē deū timeāt. Tātū.s.nō nosce deos. Addit terroris.i.multos timere facit: qa ignorant quis luco præsit deus. Iam fama fe.iam fama uulgata erat inquit ꝙ auditi sunt mugitus ex cauernis terræ erumpentes:& taxos arbores: nunc quidem cadere : nunc iterum resurgere. Ferebat.dicebat. Cauernas.qa cōcussa terra ex cauernis mugitus quasi erūpere uidebatur. Taxos procūbētes.qa cadebāt:deinde resurgebāt. Et. .s.fama erat ardere syluā:neq3 tamen comburi : ꝙ ignis deoru3 facit.ut ardere aliqd uideatur:nec tamē cōburitur:sicut virgili9 dicit de Iulo in cuius uertice ignis erat:tamen de historia sumptum est : ꝙ v3 in domo Tarquini prisci puer seruius tullus de

UVA. BHSC. IyR_055

ſerua natus erat : q̃ nutriebatur in domo regia: in cuius capitis uertice ſtatim flãma ſupuenit: ut crines eius ardere uiderẽtur: tamẽ inoxia illa flãma fuit puero tullo. Non ardẽtis.ut ardere uideretur nec cõbureretur. Robora quæ.fama ferebat dracões eſſe q̃ cõplecterẽtur arbores:deinde ſubito cõfluere. Nõ illum. nõ audẽt hoĩes uenerari deos illos:qa nõ audẽt cominus accedere:ſed ꝓcul abſiſtũt. Diis.qa totũ illũ munerib9 relinquunt Pauet ipſe ſacerdos.ĩmo ipſe ſacerdos: cui9 curæ luc9 ille demã datus erat:nõ audebat propius accedere. Cũ phœb9 in axem. nec medio die:nec media nocte audet ire.Medio axe.i.meridie. Laruas.i.imagines & ſpẽs ſpũs & ea9 umbræ in terras uenientes homin.b9 plerũq3 nocere:ita & media nocte: dicũt umbras errare.i.manes:ideo dicit ſacerdotẽ timere:cui demandata erat luci cura in ipſo meridie. Aut cœlum axe medio. Ea rõ eſt: qa dicũt Aſtrologi & præcipue Romãi ita tenẽt a media nocte diẽ incipere:& ĩ mediũ diẽ finĩri:rurſus a medio die uſq3 ad mediã noctẽ tenere noctẽ. Dominũ luci.i.ipſũ deũ:in cui9 tutela luc9 erat. Timet. qa dubitat ne ipſi deo occurreret. Hanc iubet. cã cur luci hui9 religionẽ tã late deſcripſerit poeta: hæc eſt ut oſtẽdat in Cæſare cõtẽptũ deorũ: vnde in ꝓtes Pompei Lucan9 inclinare ſe uidetur:nũc dicit tã & ſi oẽs gẽtes hunc lucũ: utpote religione ductæ uenerarẽtur:& ipſi milites Cæſaris horrerẽt:tamen cæſar detracta e manibus militũ ſecuri:prius arbores illas incidere cepit:ut exẽplo ei9 milites moti ide3 facerẽt: quod etiã fecerũt. Nãq3 uicina operi.q̃obrẽ iubet hãc ſyluã ꝓcũbere: qa accomoda erat munitiõi quã circa urbẽ facere pabat. Inter nudatos.alii q̃dẽ mõtes nudati erãt ſyluis & arborib9:ſed ſola ſyluа intacta erat & inuiolata. Bello priore.quia ꝓriorib9 bellis intacta fuerat. Nudatos.ſpoliatos arborib9. Sed fortes tre.man9 militib9 quidẽ iuſſit incidere ſyluam Cæſar.ſed tamẽ militũ manus q̃ fortiũ nõ ſũt auſæ euertere ſyluã. Tremuere.ſ.icidere arbores. Motiq3 uerẽda.m.l. metuebant ne ſi incidere cepiſſent arbores ab arborib9 in ſua ipſo9 corpora reſilirent ſecures. Implicitas magno.Cæſar demanibus militis rapuit ſecurim unam

UVA. BHSC. IyR_055

quãq3 ex arbotib9 illis procerã quẽrcũ incidere cepit: & cũ īmi-
ſiſſet in arborẽ bipẽnes inqt timeat:ne qs ueſtrũ cõtra religiõe3
facere:hãc mihi culpã attribuite:q prius hoc nefas ſine terro
re cõmiſerim. Cæſar effatur.ſ.hæc uerba o cõmilitones. Impli
citas. impeditas cohortes. Terrore. ne auderẽt incidere arbo-
res. Raptã. ablatã. Vibrare.mittere proſcindere. Aeriam. p.
ceram miſſo fixo.ſ.in lignum quercus illius. Feciſſe nefas.i.
culpã mihi tribuite. Nõ ſublato pauore. q̃uis uidiſſent milites
Cæſarẽ bipẽni incidere arborẽ illã:nõdũ tamẽ erant ſine metu.
Non ſecura.nõ ſine cura. Sed expenſa.i.librata ira deorũ & cæ
ſaris:qa hĩc cæſaris:inde deorũ metuebant irã: ideo incerti erãt
qd facerẽt:tamẽ nõ ſine metu ĩciderũt ſylua. Syluãq3 dodones
.i.querc9 dodona dodonæ.la.dodone nes.g.ſylua chaoniæ fuit
in epyro:quæ abũdabat quercub9:in cuius ramis columbæ in-
ſidentes reſponſa dabãt:ideo p excellẽtia dixit:ſyluaq3 dodones
Aptior alnus. nã ex alno arbore fiũt tabulæ qb9 naues ædificã
tur. Cupreſſus luct9. qa cupreſſi arboris rami ſolebãt apponi
poſtib9 ediũ principũ:in quib9 aliquod fun9 erat.unde cupſſus
poſtib9 affixa ſignũ erat domũ illã funeſtã eẽ:ideo affigebatur
qa ſemel cæſa nõ repululat: quẽadmodũ ſemel mortuus nõ re-
uiuiſcit. Cu.ſ.euellitur uel ĩpellitur. Luct9 nõ plebe.i.priciꝑũ.
Tũc primũ. qa nũq̃ antea cæſa fuerãt. Poſuere. p depoſuere.
Comas.i.folia. Admiſere diẽ.i.accepere lucẽ:cũ antea denſitate
arborũ lux eo penetrare nequerat. Propulſaq3 robore denſo.ſ.
qa arbores cadebãt aliæ in alias:ideo arbor arborẽ ſuſtinebat.
Gemuere uidentes. nunc proſequitur :dicens cum id Galli ui-
diſſent gemitum dedere:neq3 enim ſine dolore id intuere pote-
rant:ut quam ſyluam uenerari fuerant: eam nunc euerti uide-
rẽt oppidani Maſſiliẽſes:qui pro mœnibus ſteterant:ut urbem
ab oppugnatione hoſtiũ defenderẽt gauiſi ſunt: neq3 enim du-
bitabant futurum:quin deoꝝ numen læſum ſupplicia de hoſti
b9 ſumeret:ſed aliter inqt euenit atq3 illi putauerũt:nã nõ oĩb9
numĩa iraſcũtur:ſed miſeris tãtũ.Vidẽteſ.ſ.lucũ illũ:& arbores
illi9 ſyluæ religiõe patrum iam dudũ ſeruatæ euerti.Gemuere

UVA. BHSC. IyR_055

gemitū dederūt. Exultat.lætitiā agit & ſubdit cām:cur lætabāt Maſſiliēſes qa putabāt a dis ſupplicia hoſtes exacturos.Seruat multos:ſed detellerūt opionē eorū Ro.qa nō ſemp nocētes puniūtur:ſ3 plerūq3 ſeruātur. Tātū: tātūmodo. Miſeris. iā non miſer erat Cæſar:ſed fœlix: ideo nullā deop ira3 ſentire potuit. Vtq3 ſatis. poſtq̄ ſatis arborū uiſu3 eſt inciſu3:tamē ex oī agro plauſtra aduecta ſunt:qb9 arbores ueherētur:& agricolæ dolu erūt:p raptis iuuēcis ab aratro agros colere nō poterāt.Ordo ē illi Cæſariani milites ferūt plauſtra quæſita p agros. Ferūt. ipſas arbores. Vt. pro poſtq̄ uiſū ē arbores eſſe cæſas: quæ ſufficerēt ad op9 cōficiēdū. Per agros. ex oī agro. Fleuere annum agri. qa ſolū ceſſabat.i.ſterileſ erāt agri:qa arari ſolū nequerat raptis iuuēcis. Soli.i.agri ceſſanti ab aratro. Dux tamē.Cæſar q̄uis occupat9 eſſet ī obſidēda urbe Maſſiliēſiū:tamē poſtponeꝝ uoluit bellū hiſpanū:qa obſidionē illā diuturni tēporis futura3 uidebat:ideo demādauit militib9 ſuis oppugnationem urbis:& ipſe in hiſpaniā ꝓfect9 ē. Tamē.q̄uis adeo pſeuerāter Cæſar in iſteret in propoſito oppugnādæ urbis. Martis hiberi .i.mora3 tracturi:qa uidebat obſidionē illā diuturni tēporis futura3. Ad mœnia. quæ ta3 obſtinate defenderēt ab hoſtib9. Extremaq3 mūdi.i.ad extremitates mūdi:& declarat q dixit:arces hiſpaias eſt ei3 epexegeſis. Extrema. quia in occaſu poſita eſt hiſpania. Iuſſit bella geri.ſ.de oppugnatiōe oppidi Maſſiliæ ducibus ſuis v3 ut terreſtre bellū gereret Treboni9:Maritimum uero Decius Brut9. Iuſſit.ſ.ducib9 ſuis.ſ.Trebonio & Decio ipſe uero Cæſar ꝓfect9 eſt in hiſpaniā. Stellatis. hi duces Treboni9 & Decius: ſtatim executi ſunt iuſſa ducis: primū qdē inqt erigitur agger in cœlū quō ſignificat altitudinē aggeris p hypbolē:qui ad cœlum uſq3 erect9 fuiſſet . Erigitur.i.in altum tollitur. Stellatis axib9. uſq3 in cœlum:nam axis polus arcticus appellatur. Accipit. agger quidem altiſſimus : & ſuper aggerem duæ turres ſurgebāt : & erectæ ſunt. Aequantes mœnia. ideſt quæ tātæ altitudinis erāt:q̄tæ mœnia urbis:ideo id fecerunt duces Cæſariani : ut ex his turribus tela in oppidanos immittere poſſent.

UVA. BHSC. IyR_055

Hæ .ſ.turres. Fixerũt terram.n.r. i.hũmi nõ ſunt fundatæ:ſed ſubiectis rotis quocũq3 uellent impelli facile poterãt. Repſere. pro.runt.qa non ſunt fundatæ terræ. Sed pariter lõgũ .i.in lõgitudinẽ in lõgũ ſpaciũ & tractũ uectæ ſunt ignorãtib9 oppidanis. Cãm.cauſa. Latẽti.i.occulta oppidanis. Repſere. ſũt tres oppidani:cũ uiderẽt turres moueri crediderũt terremotum eſſe Iuuentus .ſ.Maſſiliẽſis:quæ corona circũdiderat mœnia:& parata erat ad propugnationẽ patriæ credidit erũpere uẽtũ. On9 .ſ.molis illi9 v3 turriũ. Nutaret. cõcuterẽtur. Telluris inanes .c.s. cãm oſtendit terremotus:nã phiſicũ eſt phiſici:q latentes rerũ cauſas inueſtigãt:dixerũt hanc cãm eſſe terremot9: ut cu3 uẽtus per cauernas ingreſſus fuerit in uiſcera terræ & cũ exire uoluerit nõ reperto itinere:per quod ingreſſus fuerat terrã impulſu ſuo erũpit:& ita terremotũ efficit. Erũpere.ſ.e terra. Inanes ſinus.i.gremiũ uacuũ terræ. Mirata muros ſtare. mirabãtur ergo q9 mouerentur turres:& ſua mœnia firma ſtarent. Illinc tela. dicit ad quẽ effectũ ædificata fuerint tela.ſ.miſſa a ro. in arcẽ maſſiliẽſiũ: ſed maiore impetu a Maſſiliẽſib9 tela in Ro. torquebãtur:qa nõ mœnib9 tantũ:ſed etiã machinamẽtis ſaxa torquebant. Ferro .i.ferratis telis. Vis.impetus. Tẽſo turbĩe. .i.impetu ſũptũ a uento impetuoſo:nã quibuſdãm achinis tãto impetu tela mittũtur:ut cum corpora militũ ptrãſiſſent ſpaciũ aliquod procederẽt. Rapta .i.raptim acta. Baliſtæ. tẽdũtur rotis:& ualidi iuuenes rotas illas torquẽt: donec erectæ fuerint: ſuper imponũtur terræ rotæ:quæ ualidis manib9 reuolutæ: deinde remittũtur. Haud cõtẽta lat9. ſcilicet lancea:quia cũ uni9 militis latus tranſiuit non cadit: ſed duorum uel trium militu3 latera tranſit: tamen etiam ſpacium aliquod quo ulterius progreditur. Relicta morte. ideſt relictis duobus uel tribus militibus mortuis. Per arma.i.per armata corpora. Supereſt curſus ideſt poſtquam uulnerauit hoſtes: progreditur adhuc telum At ſaxum. torta quidem lancea magnam faciebat ſtragem in exercitu Cæſaris:ſed ſaxa quæ mittebantur nõ minore3 cladem faciebant. Excutitur. emittitur. Ictu uerberis .ſ.baliſtæ. Ad-

UVA. BHSC. IyR_055

iuta uetuſtas.quod ſaxū præ:mia uetuſtate abſciſſū uent9 im
pulerat de uertice montis:nam uetuſtas nimia corroſit ſaxū il
lud. Cūcta .ſ.obſtantia & occurrentia. Nec tantū.nec ſatis eſt
ſaxum corpora oppreſſiſſe: niſi etiam oſſa ſimul cum ſanguine
diſſipet & diſcutiat. Nec tātū exanimat.i.corpora oppreſſa in
terficit. Vt tamē hoſtiles. nūc dicit quod remediū adhibuerūt
Romani aduerſus turbinem tormētorū quæ mittebātur ab ho
ſtibus:dicit illos feciſſe teſtudine3:eſt autem teſtudo ſcuta cum
ſcutis innexa:quæ capitibus ſuper imponūtur:ad ſimilitud ne3
animalis:qua animal teſtudo tectū eſt:his tegebātur milites ut
mœnib9 innocui ſuccederēt:deinde cū ſucceſſiſſent tela nocere
non poterant:niſi eminus miſſa fuerint: ſuccedētib9 igitur Ro
manis ad mœnia Maſſiliēſes tela longius mittebant: & milites
cæſarianos pertingere nō poterant. Tamen. q̄uis tāta ſtrages
fieret in exercitu Cæſariano. Virtus tecta.ſ.teſtudīe. Teſtudīe
ſcutorū. Armiſq3 innexa. teſtudinis diffinitio:quid eſt teſtudo
nihil aliud q̄ ſcuta ſcutis innexa. Arma. d cūtur q̄ armos te
gāt. Vbi. pro poſtq̄. Vmbo extenſus. declarat q̄d dixit arma
innexa armis:ne alia arma intelligam9 q̄ ſcutū. Vmbo. ē ſcuti
umbiculus.i.tumor. Quæ prius ex longo. q̄a niſi ſpaciū inter
poſitum fuerit inter tela quæ torquebūtur:ad quod tela perue
niūt:nihil nocere poterunt:ergo iā poſt terga cadūt. Nec grais
quia occurrebat illud:quod nō flectebāt tela maſſiliēſes in ip̄os
Ro.q̄ ſucceſſerāt mœnib9:dicit nō poterāt:q̄a tormēta ta3 q̄uia
ſunt:ubi ſemel poſita ſūt:ut nō facile poſſint torqueri:nec iaci:
ordo ē:haud facilis labor ē mutare modū tormēti pati ad bella
lōginqua:nec is facilis labor ē grais.i.Maſſiliēſib9 flectere iactū
Haud facilis labor. q̄a fūdātur mœnib9 tormēta. Miſſa.ſ.ī Ro.
Parati tor. patū q̄dē erat tormētū lōgi9 tela mittēr: nō aūt uul
nerare patū erat.Sed pon. poſtq̄ maſſiliēſes tormētis nō ualue
rūt cōuoluere tela moenib9 ſaxa euoluere cepūt in Ro. Cōtēti:
.ſ.Maſſilienſes. Solo pondere. quia adeo ponderoſa illa ſaxa
erāt:ut ſine impulſu tormētor̄ ingentem ſtragē facere poſſent.
Dum fuit armorum ſeries ⁊c̄. Nunc dicit dum ſcutor̄ cōnexio

UVA. BHSC. IyR_055

ſtetit:tela omnia inocua diſceſſerūt:nō aliter q̄ grādo tecta ꝑcu tere ſolet. Armorū ſeris.i.teſtudo illa & cōnexio ſcutorū. Vt.ſi cut. Innocua grandine.i.nō nocenti:quia grādo tecta percutit ſed percuſſis tectis nihil nocet. At poſtq̄. ſed ubi ciues Maſſi lienſes q mœnia defendebāt grauitate ſaxorū & generis omniū telis teſtudinē ſoluerunt:tūc uulnerare ceperūt : qa antea tecti fuerunt. Defeſſo milite. qa ſub armis illis & ſcutis tecti ſtātes milites defeſſi ſunt:ut diutius ſuſtinere non poſſent:cū tela gra uius mitterētur. Perpetuā.i.cōtinuā. Crate3. appellauit teſtu dinē. Singula. ſepata & diſſoluta abiciebātur:cu3 ātea cōiūcta tela cōtēnebāt. Ictibus. oppidanorū tūc. Adopta. diſcuſſa cra te. Succeſſit uinea. eſt autē uinea dicta a ſimilitudine uineæ: quæ ab agricolis ab una ꝑte tenditur:& ſub hac uinea tecti mi lites ad mœnia ꝓceſſerūt:& poſito ariete mœnia cōcutere tētāt Terra leui. nō ualde craſſa.Procedit. ad mœnia.Pluteis.plute9 proprie dicitur crates uelo corio tecta plutei etia3 dicūtur tabu læ.quib9 aliqd ſeruatur:ſed proprie ſūt crates uelo corio tectæ ſub qb9 latētes milites opus faciebāt. Cuius. uineæ quæ tecta erat cratib9. Fronte.prima parte. Moliri.pro demoliri.i.deſtru ere fundamēta muri. Nūc aries. deſcribit aries quomodo ma chinis ſuſpendebatur:aries tigillum grauiſſimi ponderis eſt: in cui9 extremitate erat caput arietis: & dict9 ē aries a ſimilitudie animalis impetum facientis:qui huius eſt naturæ:ꝙ ſi qs mina tur ei & manū obiecerit:ut illū incutrat ita ꝛc. Fortior ictu .ſ. armis dolore. Suſpenſo. quia ſuſpenditur machinis & funib9. Incuſſus. a militibus: Soluere. pro diſſoluere. Cōpagem. iū cturā. Vnum ſubducere. ideſt ſaxo quod erat in fundo remo to:poſtea ſtrauere cætera. Sed ſuper. ſed ipſis oppidanis. qui tela grauiſſima mittebant omne tegmē ceſſit: & diſſoluta eſt ui nea:ſicut & teſtudo:unde milites nudati tegmine in caſtra re dire coacti ſunt. Super.i.deſup. Flāmis. qa flāmas cōnitiebāt in uineā. Molis. ſaxi. Sudibus.Virgilius.Sudibuſue præuſtis Cædūt.clipeo.exhauſto. expenſo labore fruſtra. Repetit.i.ſe re cepit in caſtra. Sūma uoti fuit.qa ātea optabāt tātūmō ꝓ uoto

UVA. BHSC. IyR_055

hẽbãt ut mœnib9 ſe totos cõtinerẽt: nũc audẽt ĩ hoſtẽ ꝓrũpe. Nocturni. vꝫ ipſi tpr̃e noctis. Armis coruſcis. i.ſplẽdẽtib9 ſcutis quod ẽ noctis hõi attribuitur. Faces texere. nã faces ſub armis geſtabãt ꝙbus facib9 oĩa opa Romanoꝝ incẽderũt: irrũpit: vꝫ e mœnib9. Nõ haſta. nõ tela conſueta Maſſiliẽſes geſtabãt ſed flãmas. Nõ arcus. ſed telũ flãma fuit. Incendia. tedas: ꝙa igne imunitões cæſaris iacto uentus ſpirare ceperat: cui9 flãma incenſa ſunt fere oĩa. Munimina.i.ꝓ romanã munitionẽ. Nec q̃uis. & tanta uis tedaꝝ fuit: ut q̃uis uiridis materia eſſet: tamẽ igne ſtatim correpta fuit: ignis nõ tardas uires agit: ꝙ nõ tarde coburit. Luctetur. cõtẽdit. Robore. ligno uiridi põte ãte ceſo Teda. quã ſub armis geſtauerãt Maſſiliẽſes. Munimina.i.munitiões Cæſaris. Nigri fumi. ꝙa uiridis materia: ideo fum9 exalabat. Flexerũt. labefactæ ſunt. Putri.i.ſolubili. Procubuit. agger uſtus cecidit: & maior apparuit q̃ ante cum erect9 erat. Spes uictis. poſtq̃ uicti ſunt milites Cæſariani oppugnatõe terreſtri: ſpem omnẽ depoſuerunt poſſe mœnia oppugnare. Spes telluris .i.ſpes pugnæ terreſtris. Placuitq3. quando terreſtris pugna nõ ꝓceſſerat ſtatuerũt tẽtare pugnã naualẽ. Nõ robore pacto. dicit nõ fuiſſe naues fabrefactas.i.artificioſe fabricatas: pro tempore celeriter ſtruxerũt naueſ: ut robora ſicut cæla erãt nauib9 intexerũt. Vt tutela fulgẽs. ꝙa nõ erat pict9 in puppe nauis de9 in cui9 tutela eſſet: ut piſtrix: neptun9: cẽtaur9: quorũ tutela illa nauis eſſet: nã ut teſtatur Virgili9 naues denomĩabãt a tutela dei: ꝙ in illis pict9 erat: ut puo diſcrimine pict9 cẽtaur9 Pictor. ſicut fieri ſolet. Et qualis. declarat rudis: ꝙa dicitur rudis arbor antequã elaboretur. Ergo rudis. non elaborata. Cõſeritur. paginatur ad naues app.area quia non uidebatur nauis pondere ſuo moueri: ſed fixa planiciem oſtendebat: in qua milites tanquam in area ſtantes oppugnarent. Et iam turrigerã. Iã inqt prætoria nauis bruti præceſſerat: nã Brut9 claſſis ꝓfect9 erat: Treboni9 dux erat pedeſtris exercit9. Turrigerã.i.excelſã ſignificauit illi9 prætoriã nauẽ. Fluct9.r. ꝙa rhodan9 flu.ẽ galliæ ꝙ iuxta maſſiliã urbẽ decurrit: & mari thyreno miſcetur.

UVA. BHSC. IyR_055

Stochades. ſtochades inſulæ tres ſunt:digna qdē ſatis amplitu dine:ſed duæ perexiguæ:eas exercent Maſſilienſes ope ruſtico inſulæ ſunt ſic dictæ ꝙ in ordinem ſunt poſitæ: nam ſtichin gr. per ordinē incedere ſignificat. Necnon. ſicuti ſu nma ui claſſē repauerāt romani:itidem Maſſilienſes effecerant:qui nō ſolum iuuenes ſed ſenes & impuberes armarunt. Grādeuos magnæ ætatis. Ephebis. impuberibus:non ſolum claſſiſ:quæ in undis erat uiros accepit:ſed etiam quæſitæ ſunt naues uetuſtæ & prioribus bellis conquaſſatæ & illas admiſerūt. Emeritas alnos. naues nimia uetuſtate dimiſſas. Tranſlatio a militibus ſenioribus qui emeriti dicuntur qui debita ſtipendia peregerunt. Naualibus.i.de. Vt matutinos. hic poeta deſcribit quomodo naues utrinqꝫ inſtructæ fuerint:& altera in alteram uehi cepit:ex quo tunc clamor undiqꝫ ſublatus eſt cum magno impetu concurrere ceperunt. Vt ,i.poſtq̄. Phœbus ſpargēs radios. poſtq̄ inquit oriente ſole luxit. Matutinos.i.qui mane diem emittūt. Fregit radios. qa radii pcutiētes undam frangūtur. Liber aer. ideſt ſerenus erat. Poſito. pto depoſito borea ſpēs pro genere. Auſtris tenentibus pacem.declarat quia. nꝫ a ſeptētrione:neqꝫ a meridie uenti flabant. Seruatum bello. ut uideri poſſet ad id paccatum mare:ut inter ſe concluderēt claſſes. Ab omni ſtatione.vꝫ Romani a ſua Maſſiliēſes a ſua:portꝰ:ubi ſemp naues tutæ pmanēt.Statio uero locus eſt ubi naues ad tempus tempeſtate ſe recipiunt. Hinc. vꝫ a pte romana. Puppes cæſaris. .ſ.tollūtur.i.mouētur: Hinc a pte Maſſiliēſiū. Paribꝰ lacertis. quia eodem tempore mouentur remiges cum naues impellūt. Paribus.i.pariter motis. Graio. græco:nam a ciuitate phocide græci phocenſes uenerunt:& in galliam tranſalpinam Maſſil.ā cōdiderūt. Tonſis remis. Tonſi remi dicuntur a tōdendo mari eo ꝙ mare tondeant. Tremuere. deſcribit motum nauis: quæ quaſi tremere uidetur:cum impellitur a remis.Crebra uerbera ſcilicet remoꝝ. Conuellunt. e portu cōmouent. Cornua. nūc dicit quomodo claſſem ſuam Romani inſtruxerunt : dicit enim ualidiſſimis arboribus militum Romanorū firmata eſſe cornua

UVA. BHSC. IyR_055

aciei:ſiue terreſtris: ſiue maritima pugna eſſet:ſtruebant enim acies in modū cornu ad ſimilitudinē lunæ nondū plenæ. Rates cinxere.ab utroq3. Cornua ro.claſſis.ſ.in medio poſita. Triremes.quæ tres ordines remorū habent. Quaq3 quater.i.quatriremes. Extructi remigii. in ordine poſiti. Et plures pin9.etiaʒ quinqueremes.Cinxere.circūdedere: q̄obrē q̄ robur eſt oppoſitum Aperto.patenti. Oppoſitū.ſ.utrūq3 cornib9 ut exciperet impetū hoſtilē:ſi q̄s alicūde īpet9 fieret. Liburnæ.ſed in medio in modū cornu liburnæ ualidæ naues poſitæ erāt:ideo dicit. Lunata claſſe.q̄a in modū lunæ ſemiplenæ erant. Recedūt .i.medio aciei ſinuʒ faciunt:ſi enim claſſis recta ſteriſſet: cornua non fuiſſent aciei:ſed cū dicat in utroq3 cornu multas naues circundatas fuiſſe a triremib9:dicit in medio fuiſſe libernas: Liburnæ autē ſunt naues a liburnis populis q̄ adiacent adriatico mari. Vnū ergo ſequitur ex reliquo:q̄a retro cedūt:ideo claſſeʒ faciūt in lunæ modū. Geminato ordine.quia biremes erāt. Prætoria puppis.ſexiremis erat.unde tabernaculū in terra uel in puppe prætoriū dicebatur:unde magiſtrat9 ille poterat imponere noīa tabernaculo:unde Impatores qui reliquos dignitate ātecedebāt prætores appellabātur quaſi præitores q̄ præirent. Puppis. in qua claſſis Bruti erat. Agitur.impellitur. Verberib9 ſenis .i.cū ſex ordinib9 remorū. Molē.magnitudinē nauis. Sūmis remis. .i.altis:q̄a ultimi remi & altiores ſunt & longiores. Vt tantum Nūc dicit quō cōcurrerint:nam utrinqʒ claſſis appropinquauit ſūmo impetu remoto:ut altera alterā collidere poſſet.Nūc clamor inq̄t emiſſus eſt ingens utrinqʒ: ut etiā ſuo clamore ſtrepitū remoꝝ ac maris occuparēt. Tātū medii maris .i.tātū ſpaciū fuit maris in medio utriuſqʒ claſſis. Quod.ſpaciū. Semel.uno impetu remorū. Premitur.occultatur. Nec ullæ tubæ.nō mō ſtrepitus remoꝝ:ſed nec tubaꝝ audiri poterat. Tūc cerula.tūc uero exorto clamoꝝ quāto maximo potuerūt: utrinqʒ naues impulerint:ut roſtra roſtris collidērētur. Verrūt.trahūt. Cerula. .ſ.maria:nā ceruleus color maris eſt:a græco dictuʒ ceratos.la. cornu ſignificat:q̄ cornu colorē hēt mare. Atqʒ ī trāſtra cadūt.

m

UVA. BHSC. IyR_055

ſignificat tãto impetu cõcurriſſe:ut cũ remos traherẽt:ſimul pectora pulſarent in trãſtra caderẽt. Vt primum roſtris. poſtq̃ roſtra roſtris impulſa ſunt impetu ſuo regreſſa ſunt. Rediere. qa recupaſſe naues retroceſſerũt. Aera texerũt.tãtus teloꝝ numerus fuit:ut quaſi nubes ſolẽ tegerẽt. Põtũ uacuũ.ſ.nauibꝰ; ſed telis tectꝰ erat. Iam deductis proris.ſ.utriq3.i.in diuerſas ptes ductis id faciebãt:ne aut ipſi circũuenirẽtur ab hoſtibꝰ;aut ipſi hoſtes circũuenirent. Diuerſæq3 rates.qa Maſſiliẽſes a ro.& ecõuerſo recepti ſunt. Laxata claſſe.v3 cornu. Vt quotiẽs.per ſimilitudinẽ oſtẽdit quõ inter ſe naues cõmixtæ fuerãt:quemadmodũ inqt ſæpe euenit:q̃ diuerſis flãtibꝰ uẽtis fluctꝰ maris impellitur aut repellitur a uẽtis inter ſe certãtibꝰ eodẽ mõ impellebantur & repellebãtur aliæ naues ab aliis Ordo eſt:ſic æquor repellitur. Aeſtus.fluctꝰ maris. Zephirus.aboccidẽte. Eurus. ab oriẽte ſpirat:ideo cõtrarii ſunt. Abeũt fluctꝰ. undæ recedũt impulſæ ab alio uento. Tractus.ſpacia. Sulcato gurgite. rate quia inſulci modũ nauis mare diuidit cũ impellitur. Tulit .ſ.in claſſem reddit Maſſiliẽſiũ. Hoc æquor repulit. quia æquor impulſuꝫ a Maſſiliẽſibꝰ repulit ad Ro. Sed grais. ſed diuerſæ erãt naues hoſtiũ.qa Maſſiliẽſes habebant naues leues & agiles: & quocũq3 uellẽt impellerẽt eas:At uero Ro.naues hẽbãt:quæ rudes ædificatæ fuerãt qa paulo ãte in ſyluis cæſæ arbores fuerãt Pinꝰ habiles.i.naues pineæ:poſuit materiã p forma. Laceſcere .i.aperte ad laceſcẽdã pugnã hoſtiũ. Tẽtare fugã. qa cũ paſſẽt Ro.claſſem & quacũq3 excurrere cepiſſet:ubi ſe non poſſe reſiſtere Maſſiliẽſes intelligerẽt ſtatim refugebãt. Curſuꝫ.nauis: ſi põderoſa fuerit:nõ facile flecti põt in girũ:ſed nauis agilis: ſi in medio curſu fuerit facile cõuertitur. Giro.i.circũuolutõe. Nec tarde.ĩmo cito:qa ſimul ac atq3 preſſiſſ3 gubernator clauũ: uel deſtrorſum:uel ſiniſtrorſũ ſtatim ſentiebant. Flecti. ipſas. Certior.firmior. Præbeẽ.ap præbẽdã. Carinã ſtabilẽ.qa naues romanæ graues erãt:ideo ſtabiles. Bellãtibꝰ uſum. qa de maiore re nõ aliter pugnabãt q̃ ſi ĩ terra fixa & incõtinẽti fuiſſent. Tũc in ſignifera.Maſſiliẽſiũ igitur naues agiles ad pugnã eſſe dixit:

UVA. BHSC. IyR_055

& ideo naues ro. facile inuadebãt: Brũt⁹ igitur in prætoria naui
reſidentẽ magiſtrũ alloquẽs : & pateris inqt hoſtes artib⁹ ſuis:
ut nos includant & mare in ptãte ſua teneãt ? quid nõ opponis
nauẽ noſtrã hoſtiũ nauib⁹? ut illas excipiãt: & exceptas ꝓfũdo
mari ĩmergãt. Signifera. prætoria. Profũdo. i. pro mari. Artib⁹
qa nos artib⁹ pelagi includũt. Quacũq; uelint. i. quæ diſcurrãt
Cõſere manũ .i. pugnã miſce. Medias carinas .ſ. naues: nã na-
ues q̃uis mediæ ſint: tamẽ ualidæ excipiẽt hoſtiũ nauiũ roſtra.
Oppone carinas. i. trãſuerſas naues oppone illis maſſilienſium.
Tũc quoq; .tũc ubi naues oppoſitæ ſũt e trãſuerſo naues maſſi
liẽſiũ adẽpta ludẽdi occaſione fundatæ ſunt: qa unda Ro. nauiũ
ſuſtinere robora pcutiebat qa nõ poterãt uiꝫ Ro. nauiũ ſuſtineſ
in ſeipſas redeũtes mergebãt. Percuſſa. dũ pcutiũt pcutiũtur.
Coheſit. qa fugere nõ poterat. At alias. deinde nauib⁹ ſuis ma
nus ferreas in naues hoſtiũ proiciebant: quæ cathenis alligatæ
& manicis Maſſiliẽſiũ naues retinebãt: ut quaſi in terra cõtinẽri
ſiſterent. Manicæ. uincula manuũ. Cathenæ. qbus manicæ li-
gatæ erant. Seqꝫ te. re. cũ remis ne poſſent ſe in aliquaꝫ ptem
trahi. Stetit æquore. bellũ firmatũ ẽſt tãq̃ ſi nõ in mari: ſed ter
ra pugnaretur. Iam nõ. ideo qa cõſtiterãt naues nõ hoſtes tela
emittebãt a lõge: ſed comin⁹ gladiis pugnabãt. Excuſſis. uibra
tis. Stat. ſtabilis manet. Pron⁹. obliquus in inferẽdo ict⁹ aduer
ſos. Obducti. circũdati: qa maris uortices & fluct⁹ uidebantur
ſanguine obducti. Et quas. dicit tot iã cadauera cediſſe puppi-
bus ꝙ nõ ſinebant naues cõiũgi: q̃uis cathenis retinerẽtur. Cõ
ſerta cadauera. inter duas naues iũcta. Hauſerũt põtũ .i. bibe-
rũt maris undã ſuo ſanguine pmixtã: Hi luctãtẽ. Alii dũ nata-
rẽt: & reſiſtẽtẽ animã remitterẽt: ſubito ruina nauiũ in eos euer
ſa obruebãtur. Trahentes. trahere eſt cũ labore reſpirare. Lu-
ctantẽ. quia anima cum morte certabat: ne exiret. Irrita tela. &
tela quæ primo ictu uana erãt: cadẽtia ipſo ictu uulnerabãt: qa
tot erãt cadauera in mari natãtia: ut uana cadere nõ poſſẽt. Ex
ceptũ. a corpore natãtis. Inuenit uulnus. nã uuln⁹ quod inue-
nerãt in nauib⁹ inuenit in mari. Phocaicis Ro. poſt generalem

UVA. BHSC. IyR_055

pugnā:ad ſpecialē Luca.deſcēdit dicēs quō ſinguli pugnabant: & loqtur de rate una Ro. quā circūdiderāt Maſſiliēſes. Robore deducto.dicit ro.nauē circūdatā fuiſſe a Maſſiliēſiū nauib9 illi9 milites biffariā diuiſi defendebāt utrūq3 lat9:ſed dexterū & ſini ſtrum in medio erant:Tagus q pugnabat a tergo tela mitteban tur:& eodē tēpore pect9 & tergū pcuſſū:& ita duorū telo9 ictibus vulneratus eſt utrinq3:pfoſſus Tagus in dubio erat:in quā ptem caderet ſanguis:tandē emiſſus ſanguis loca uulneris do. cuit. Robore deducto.i.militib9 robur poſuit p militib9 fortib9 Dextrū leuū.qa biffariā diuiſi erant ps dextrū ps ſiniſtrū la. tus defendebāt contra maſſilienſes. Aequo marte.qa quot erāt in uno latere tot in altero. Cuius ,nauis romanæ. Tagus. Ro. miles. Graium ampluſtre.i.gubernaculū græcè nauis manib9 cepit. Pariter incertus.an pectore:an a tergo ſanguis erumpet. Largus.abūdās. Expulit haſtas.ſ.uiſ ſanguinis. Diuiſ tq3 aīa3 .ſ.in duas partes:qa ſanguis dicitur eſſe ſedes animæ ; Dirigit huc puppem.ad hanc nauem ubi Tagus uulneratus ceciderat exanimis telon peruenit:hic erat pitiſſm9 nauigandi:ut nullus magis tempora tempeſtatis & ſerenitatis futuræ cognoſceret: Huc.ad nauem Tagi. Miſeri.ia3 uno uerbo habitū fortunæ rei ſignificauit.ſ.ipſū piturū eſſe. Meli9.q̄ iſti9 Tagi:qa quo uellet gubernacula uertebat. Turbāte.dū turbaretur:pticipiū p par. ticipio.i.turbato. Nec lux ē notior. nemo erat nauita: q magis cognoſceret futurā ſerenitatē aut tempeſtatē. Seu phœbū .i.a ſignis ſolis cognoſcebat:& quando incipient ſigna ſolis & lunæ Lux craſtina.i.qualitas temporis futuri. Cōponere car. uentis .i.parare uela uentis:ſiue ſecūdis:ſiue aduerſis. Hic latiæ.nūc pergit de telone:is inqt telon roſtro nauem Ro.infregerat:& eā ictu diſſoluerat: ſed telū infixū ad pect9 eſt:& cū fugere uellet: moriēs nauem in partē aliā uoluit. Latiæ alni.i.nauis Ro.arbo rem pro materia poſuit. Pila. ſed cu3 iam uictor exultaret ecce telum īmiſſum pectus illius tranſiliuit. Pila.tela Romana. Tre mentia.uibrātia. Auertit nauem.quia accepto uulnere nauem auertit iam moriens Telon. Dum cupit in ſocia3:Alter Gyare9

UVA. BHSC. IyR_055

in nauem Telonis trāſire uoluit: ſed dū toto corpore rect⁹ ī illa naui ſtaret: ecce telū īmiſſū Ilia eius trāſixit. Gyare⁹. propriu3 nomē Maſſiliēſis. Cupit. quare ipſe prim⁹ cupit erūpere: qa regebat nauē. Suſpēſa. qa toto corpore rect⁹ erat. Affixus. ſ. rati Pepēdit. ex rate. Stant gemī fratres. nūc deſcribit pugnā duo⁹ gemello⁹: q adeo inter ſe ſimiles erant: ut a pentib⁹ nō diſcernerentur: ſed alterū Ro. miles occidit: alter relict⁹ ſemp pentib⁹ amiſſi fratris memoriā repreſentabat: ſed quō perierit non ſine ſtrage Ro. patet: qa anteq̄ periret Romanā nauē ſubmerſit. Sed miror quō Lucan⁹ q̄uis poeta ſit hiſtoriā puertit: nō eīm græci nauē romanā īmerſerūt: īmo ut eſt apud Valeriū. hic fuit miles cæſariſ: ubi dicit ne Aciliū præteriret: q cū miles decimæ legiōis eſſet: ꝑ Cæſaris ptib⁹ pugnauit: & amiſſa dextra: quā in puppē Maſſilienſiū iniecerat leuē manū ſubiecit: nec pri⁹ dimicare deſtitit q̄ captā nauē profūdo mari īmergeret miles: ergo Cæſaris fuit: ſed excuſari poteſt Lucan⁹ qa poeta: & qa ſtudioſus ptiu3 Pompei erat: ideo hāc gloriā Maſſiliēſib⁹ tradidit. Varii fatis. i. fortunis: qa alterū morte amiſit. Diſcreuit mors ſæua uiros. q adeo ſimillimi erant: ut diſcerni nō poſſent. Sublato errore. qa uno tātūmodo ſupſtite iā errare nō poterāt in diſcernēdis fratribus. Aeternis cām la. ſed ſuperſtes ille æternū dolorē ſeruauit pentibus. Quorū alter. i. unus: nūc dicit quō occiſus fuerit alter quō eſt auſus v3 mixtis remis ꝑ īmixtis. Obliquo pectore. expreſſit nauigātis geſtū. Ictus. Ro. militis. Hæſit. naui Ro. Viſu qa qua manu cōprehēderat nauē ea amputata fortior facta eſt. Diriguit. v3 cōtractis neruis. Creuit in aduerſis uirtus. āputata dextra leua: cōprehēderat nauē: qa ipſa amputata ſe ſupiniecit quanta maxima ui potuit in nauē romanā: nec prius dimicare deſtitit q̄ nauē illā profūdo īmergeret: ut antedictū nō Maſſiliēſis fuit iſte: ſed Atili⁹ decimæ legiōis præfect⁹ ꝑ Cæſaris ꝑte pugnās. De hoc Atilio ita inq̄t Plutarcus. Atilius ex Cæſaris cōmilitonib⁹ nauali prœlio apud Maſſiliam hoſtilē īgreſſus puppim abſciſſa ei dextra gladio: umbonē ſiniſtra retinuit: eo uſq3 uultib⁹ hoſtes obterēs: ut ꝑſtratis omnib⁹ nauē uictor occupauerit.

UVA. BHSC. IyR_055

Creuit uictus. q maiore iracūdia cōtra hoſtes parcitus ē amiſſa manu:Eſt enim ira quaſi cos fortitudinis: naꝫ ſicut cote ferrum acuitur:ita uirtus ira acuitur:vnde Achademici diſputātes mul tas hominibꝰ cōmotiones datas:iracūdiā ipſam quaſi cotē forti tudinis eſſe dixerūt. Trūcus.i.amiſſam manū quā trūcū dixit. Reſtaurat.renouat. Dextrā.quæ pēdebat de naue hoſtili. La certo.qa demiſſus ē gladiꝰ a Romano q lacertū āputauit. Hæc ſiniſtra manꝰ. Quoqꝫ.ſimiliter. Iā clipeo. & q̄q̄ utraqꝫ manu priuatus eſſet ille:nihilominꝰ inſtabat ut puppē ꝓderet hoſtilē Clipeo.ſ.amiſſa ſiniſtra qua tenetur. Telis.ſ.amiſſa dextra. Nō cōditus.ſed q̄q̄ priuatus eſſet utraqꝫ manu: nō propterea a pu gna defecit.Expoſitus.extra poſitꝰ: ut ſe obiiceret telis hoſtiuꝫ Arma.ſcutū fratris. Nudo pectore.oppoſito hoſtibus. Cōfixꝰ cuſpide.q̄uis telis hoſtiū trāſſixꝰ eſſet:tamē ꝓſtabat in ꝓpoſito: ut nō inultus caderet. Emerita morte tenet. ꝓfecta qa corpore ſpectabat tela:quæ mittebantur in alios:ideo a morte ſuos cor pore ſuo defendebat. Emerita.trāſlatio a militibꝰ:q emeriti di cūtur:cū debita ſtipēdia ꝓfecerūt. Cū uulnere multo.poſt q̄ iaꝫ toto corpore cæſus ſtare nō poterat diutiꝰ:colligit uires ſāguīe ſuo:& ſe ſaltu deiecit in nauem romanā: quæ cuꝫ grauata eſſet cadauer & ſanguine repleta:in latus pendere cepit & ſubmerſa eſt:ſed peruenit hiſtoriā Lucanꝰ:ut priꝰ dictū. Effugiētē.expi rantē. Laſſos.ſ.ſanguine effuſo. Cōtendit.intendit. Manebat & qcūqꝫ ſupererat. Defectis.ſ.hauſtis ſanguine. Solo pōdere. qa manibꝰ nocere nō poterat:ſaltē corpore nocituꝰ erat. Stra ge uirū.nūc dicit merſit nauem. Accepit ictus.ſ.fluctuū maris qa qua parte inſiluerat hic Maſſiliēſis ea parte latus nauis incli nabat:& fluctꝰ maris accepit illū. Hauſit.accepit. Ruptis.ſ.ni mio pōdere. Ad ſūmos foros.ad ſūma tabulata nauiū. Deſcē dit ī undas. modū nauis pereūtis & mergētis expoſuit:qa ſub merſa naui pontū inuoluit in uorticis modū. Merſam.dū mer gitur carina. Deducta.in duas partes ſepata: qa diuidūtur ma ria cū aliqd mergitur. Inqꝫ locū. ſed naui obruta mare occu pauit locuꝫ ſuū. Fati.i.mortis. Varii fati. quia deſcripſit uaria

UVA. BHSC. IyR_055

genera mortis. Ferrea dū pūppi.dixit uaria fuisse genera mor-
tis:nūc etiā describit quæ de nouo supuenere:& quo alii genere
mortis pierūt:& uniꝰ casū describit: q̄ in undas maris præceps
casurus esset:cruribꝰ retentus est a suis:sed cū ab altera pte di-
strahitur:medius crepuit & sanguis unaꝫ simul oīs effusus est.
Ferrea.nā manicis ferreis: qbꝰ aduersas naues quasi irreptitas
tenerēt:ne e manibꝰ euaderēt:cū igitur manū ferreā iniecissēt:
ut nauē cōprehēderēt:cōprehēderūt Lycidā quēdā: & manꝰ cū
retraherētur:hūc in undas traxissent: nisi socii cū cruribus reti-
nuissent:dicit ergo ille trahūt:& illi retinēt medius dilapsus:est
Ordo est. Manus ferrea. quæ iniecta erat nō ut raperet Lycidā
sed cōprehēderet nauē. Dū miserit.dū iacitur ut puppē cōpre-
hēdat. Mersus foret.q̄a socii illū pedibꝰ retinuerūt. Nec sicut:
nec sanguis īquit effusus est:sicut e uulnere a quo sensim egre-
ditur:sed uno eodēqꝫ tēpore effusus est. Lentꝰ. tardus. Sicut.
tanq̄ a uulnere. Nullus uita.nullꝰ unq̄ inqt mortuus est:q̄ taꝫ
lato meatu uitā aperiret. Tanta.tā lata. Pars ultima. ps infe-
rior ab umblico mortua erat:sed supior ubi uitalia erāt: ut pul-
mo & cor:diu cū morte luctata est. Trūci.p trūcata. Vacuos
artus.i.mēbra carentia uitalibꝰ. Tradit in letuꝫ .i.mortua sunt
ea pte qua. Pulmo tumidus.q̄a aerē reciprocū recipit & remit-
tit:sed cū aerē recipit inflatur:q̄a nō remittitur. Feruent.i.pal-
pitant circa præcordia. Hæserūt:morata sunt. Fata.pro morte
posuit. Vix membra tulerūt.q̄a ægre oīa mēbra extincta sunt:
ubi uitalia erāt. Dū nimiū.aliud genꝰ mortis scribitur: nō uniꝰ
q̄dē sed uniuersorū q̄ in naue cōstiterāt dū inqt una naue acriꝰ
pugnatūr:& oēs q̄ in ea erant ad eā ptē tātūmodo se receperūt
ubi pugna erat: fecerunt ut cum intenti ad pugnam in uno la-
tere nauis consisterent:usqꝫ adeo nauē ab illo latere traxerunt
ut eam euertерēt ut ipsi cū naue obruerētur ea q̄te qua. Pup-
pis uersa.nā qui in naue erāt latere siniſtro relicto in dextrū ue
nerūt:eo q̄ latere dextro aduersus hostes pugnabāt. Dū nimiū
pugnæ.sed intenta est. Lateri.ſ.unde pugnabāt aduersus ho-
stes. Incūbitur.q̄a oēs se in eā ptē cōuerterūt:qua pugnabant.

UVA. BHSC. IyR_055

Caua.concaua:& caſus ablatiui:& in modū uaſis euerſa ē. Brachia.quia tecti erant:ideo nō potuerunt explicare ſe e naui: ut nātes euaderent. Clauſo mari.ſ.in naui.i.nō patēti. Tūc unica deinde ſecut⁹ eſt caſus nouæ mortis uni⁹ iuuenis:q̄ du3 medio nataret pelago:forte duæ naues aduerſæ cōcurrerūt mediū illū roſtris excurrentes corpus illius tranſfixerūt. Vnica. ſingulis. Roſtris.nā æratis roſtris ſunt naues q̄bus pugna naualis cōmittitur. Diſceſſit.i.diuiſū eſt in mediū. Ictus uaſtos.i.imēſos cōcurrētiū nauiū. Nec art⁹.cū cōſūptis oſſib⁹ retinere potuerunt quo min⁹ roſtra inter ſe collidērētur. Prohibere .ſ.curſu duarū ratiū. Obtritis.contritis oſſibus. Sonat.reſonat. Aera .ſ.colliſa utriuſq3 roſtri. Viſcere.i.pmixtis interioribꝰ. Poſtq̄ inhibēt remis puppes.i.poſtq̄ anachochim fecerūt.i.cū remiges ī puppē cōtrahūt nauem:dicit ergo naues illæ colliſæ roſtris ſe in puppem receperūt:& cadauer illud mediū in undas deiecerunt: & ſubmerſum eſt. Deiectu3 .ſ.cadens quod ante ſuſtētatū fuerat a roſtris. Vulneribꝰ terrā aquas.quia uulnus adeo latū erat ut aqua per mediū tranſiret. Pars maxīa.aliū mortis caſu3 deſcribit multo⁹.Iuuenes multi e naui deiecti fuerūt: qui cū natātes ſpem ſalutis habebant:ſi a ſuis recepti eſſent:quoniā & ipſi Maſilienſes erāt.Itaq3 ad naues Maſſiliēſiū natātes tēdebāt:cū iam in eo eſſent:ut manib⁹ nauē apprehēderēt: illæ ne nauem euerterēt:man⁹ ſimul cū lacertis obtrūcarūt:& corpora ipſa emerſa ſunt. Naufragia. quia quaſi nauib⁹ periere. Turba .ſ.Maſſiliēſium. Obluctata.cū diu cōtēdiſſet cum morte quō. Puppis ad auxiliū.v3 ut a ſocia naue recepti ſeruarētur. Robora .ſ.nauis. Altius.i.man⁹ erigētes altius ut naues cōprehēderēt. Vlnis uetitis.qiua uetabātur ne cōprehēderēt nauē. Peritura: quia ſine dubio ſi recepiſſent eos peritura erat. Impia.cōtra ſocios: quia maluerūt ſuæ ſaluti conſulere q̄ alio⁹. Brachia linquētes. abſciſſis brachiis. Iāq3 omni.diuerſa genera leti de eadem pugna deſcripſit:nūc autem dicit cum tela iam ferme omnia deeſſent: remorū fragmina & nauiū fuſis telis extorſerūt.Ali⁹ ptem remi iaculabatur in hoſtem:alius gubernaculu3 a naue auulſum in

UVA. BHSC. IyR_055

hoſtem iaciebat. Iāq3 omni.furor oīa arma inuenit. Fuſis telis .i.armis hyppalage ē ſicut Virgil.Arma tellurē facit: q pro telo terra uelatur. Ampluſtræ.gubernaculū nauis . Auulſaſq3.qd dixi remos & ampluſtria torquere:cum tranſtra nauiū alius in alium coniceret. Sedes.tranſtra nauiū & ſedilia. Excuſſo. eiecto. Fregere.qa frangebāt rates:ut fragmine earū u erentur p telis in hoſtē. Sidentia peſſū .i.ſub pedib9 ſtātia:unde peſſūdo .i.ſub pedib9 do:& peſſum i.ſub pedibus ſum. Corpora .ſ.cæſorum. Spoliantq3 cadauera.cæſos telis ſpoliabāt:& e corporibus eorum tela extracta mittebant in hoſtē. In opes. carentes telo. Letale.letiferū: quod letale vuln9 intulerat vulneribꝰ ſuis Et uulnera.quō letale ſi uulnus attulerat:poterāt in hoſtē teluꝫ mittere:qa āmoto telo ne ſanguis exiret leuā appoſuerūt & ſāguīe retinebāt:ut interea ad iaculādū telū ī hoſtē occuparētur. Oppreſſere.pro occulerūt. Validos dū.ut interim ſanguinē retinerent:quo poſſent uires ſuppetere ad vulnerādū hoſtē. Hoſtilem.quā hoſtis contra ſe to ſerat. Nulla tamen plures. q̄uis diuerſa genera leti ſuperi9 tractarētur.tamen nulla fuit mortis pluriū cā:q̄ ea quæ cōtraria eſt pelago:v3 ignis . Lues.ſtrages diuerſa pelago.i.aquæ maris.i.ignis. Nā pinguib9.qa faces habebant pice illitas:quas incenſas mittebant in aduerſas naues unde uis tanta ignis erat:ut nō ſolū ſiccas naues corriperet: ſ3 fragmina nauiū quæ aquā imbiberāt. Ignis affixus.ſ.ē nauib9 cū pīguib9 tedis. Viuax.ſcilicet ignis abdito in ipſis nauib9 ſulphure. Faciles.quia ſiccæ:ergo faciles ad comburendum. Præbere.ſcilicet igni. Pice.qa pice & cera naues inſparſerūt: ut facile incenderentur. Nec flāmas.nec unde inquit extīguere poterant flāmam. Fragmenta uendicat.ideſt attrahit : nam ignis nauium fragmina quæ natabant corripiebat & correpta conſumebat. Hic recipit fluctus.alii hauriebant aquam:ut extingueretur ignis qui in naue erat. Hic ne mergatur.alii fragmine nauis inhærentes natabant:quoquomō poterant: & unuſquiſque timebat mortem:qua afficiebatur:nam alius igne:& alio9 ferro:

UVA. BHSC. IyR_055

alius aqua peribat. Flāmis.quæ in naui erant. Aequore.unda Hi.i.alii adhærebāt incēdiis. Mors una. ratio eam mortē qua aliquis mori ceperat timebat:ut qui in igne mori ceperat ignē timebat ꝛc. Mille modos .i.numeros mortis. Nec ceſſat. illi etiam qui natabant:non propterea pugnare deſtiterūt: ut ſi nō pugnarent:ſaltem tela ſuſciperent collecta ex fluctib9. Virtus naufraga.vē natantium. Legunt.pro eligunt tela ut ea ſubminiſtrent ſuis. Incertas.errantes in iaculando:quia natantes cuē ſiniſtrorſum uellent hoſtem ferire:aqua eos impellebat dextrorſum:ideo ꝛc.Virgilius.Nec dextræ errāti deus affuit .i.dū errat paſſiue ſtat:ut hic ; Ictu languente. quia manus nutabat ; ut ictum non poſſet ualidum inferre . Nunc rara datur.ii non poterant ferro hoſtem occidere:ipſi inter ſe obruere certabant : ut ſub undis necarentur. Sicut.quia; Vtuntur pelago.ut inter ſe alius alium necet. Rara.i.prona copia. Complectitur.ſ.ad opprimendum hoſtem. Et implicitis. declarat quomodo ſe complectuntur:qui dum mergunt alios: ipſi etiam mori non recuſabant:& dum hoſtes necarent ipſi necabantur. Subſidere. obruere. Membris.brachiis implicatis. Pugna fuit.ſed præcipuum quēdam deſcribit:qui peritiſſimus erat natandi & retinendi ſpiritum ſub aqua: qui cum hoſtem ſub aqua obrutum tenuiſſet: deinde emergebat:ut alium hoſtem necaret capite percuſſit nauis fundum:ipſe etiam tandem necatus eſt. Vnus phoceus .ſ. Maſſiliēſis:quia de phocide ciuitate Græciæ:uenerant. Eximi9 præclarus. Seruare. ad ſeruandam animam & ſpiritum ſub aqua. Arenis.ita ſcrutabatur arenas : ut quod ſubmerſum erat inueniret ſub undis tanquam incontinenti terra. Quid.aliquid Affixus unci. ſi forte anchora adeo profundo eſſet infixa; & ab arenis trahi non poſſet:ipſe merſus in undis e fundo trahebat: & nauem e loco moueri faciebat. Morſus unci. ideſt anchoræ. Virgilius.Vnco non alligat anchora morſu. Adductū quotiēs. cum finem traheret cui anchora appenſa & anchora tractū nō ſentiebat. Hic ubi.hic adeo natandi peritus erat ut retinere ſpi-

UVA. BHSC. IyR_055

ritum facile ſub aqua poſſet. Penitus. interius & infimo maris loco. Remeabat in.u. reuertebatur in ſuperficie maris. Victor ſcilicet necato hoſte. Incolumis.quia nullum periculum ſenſit tandem. Occurrit.ſcilicet capite. Surgere ſe. nota hanc locutionem.i.ſurſum erigere ſe :quia a ſurſum & rego componitur. Per uacuos fluctus.ut ipſe credebat:non q̄ uacui eſſent: immo erant nauibus tecti. Puppibus.fundo nauis. Sub æquore. ubi multos necauerat. Hi ſuper. ſuperius diuerſorū mortes declarauit:Nunc dicit de his qui necati fuerūt: ut manibus admotis remos caperent:& eos in unum impellerent interiiſſeq3 nōnullos dicit:qui ubi naues concurrere uidiſſent:ſe medios interpoſuiſſe corpore ſuo:ut nauem ſuorum ab hoſtili impetu defenderent. Hi.i.alii necantes.Super te.ho.ſuper remos hoſtium iniecerunt manus:ut interimerent eos:ne nauem proderent. Non prodere letum. ideſt non fruſtra mori: niſi prius nocuiſſent hoſtibus:ille dicitur prodere letum qui moriens nihil hoſti nocuerit. Moriens affixit. pro multi morientes affixerunt.Vir.Plurimus uolitans p plurimi uolitantes. Vulnera. v3 ex his qui ſe medios interpoſuerunt roſtris concurrentium nauium. Abſtulit ictus. ſcilicet ſe in medium interponens. Stantem ſublimi. more ſuo poſt genus deſcēdit ad ſpeciem : deſcribit nonnullos qui hoſtilibus ratibus nocere ſtudentes etiam nocuerunt. Hic ictū intulit mirādū. Nā Ligdamus quidam erat peritus fundæ glāde etiā quēcūq3 locū uoluiſſet facile pcutiebat: hic ſpeculatus tyrrhenū quēdā pugnātē egregie in ſumma prora: fūdā ter & quater circū caput rotās dimiſit in tēpora tyrrheni glādē:ille fractis tēporib9 oculos amiſit:& tenebras illas credidit oculorū mortis eſſe.ſed paulopoſt intellexit uirū aliqd ſibi reſiduū eſſe tūc iuſſit ſuis:ut ſe in fronte nauis ponerent: pollicitus ſe recepturum tela hoſtium: & tela ipſa in manibus darent : & ſe pro tormento uterentur dicens: proiciam tela in hoſtes : & interea aliqs nr̄is manib9 pibit:ego.n.iā mortuus ſū:& ipſo uterēt tāq̄ baliſta aut tormēto quæ ponitur in frōte nauis. Culmie præ.i.

UVA. BHSC. IyR_055

in celsitudine nauis. Ligdamus. Massilienſis erat. Tyrrhen⁹. Romanus. Excussa glande.quia fundæ habenam ligatam habent:& ter ac quater circa caput rotantur Baleares insulæ sunt in oceano positæ ubi maximus fundæ usus fuit:dicuntur Baleares a βαλλω.i.iaculor & torqueo.Has propius insulas adnauigãs Metellus cognomento balearicus: pelles nauiũ tectis prætendit:ut aduersus fundarũ iactus tegmina essent: in his enim optimi funditores sunt a puerilibus hoc pacto ad fundas exercebantur annis ut alioquin ne panis quidez pueris exhiberetur nisi funda quicq̃ prius attingerent:& ut scribit Strabo: homines ad implorãdam populi Ro.opem confugere coacti sunt cum arbores & domicilia ex subterraneis cuniculis euerterentur. Plumbo.nam glãdibus plũbeis utebantur. Solido.firmo. Vincula.ideſt neruos:quibus oculi fixi sunt. Prorumpunt. exeunt oculi ex uulneribꝰ. Stat.eiectis oculis obstupefactꝰ erat:nescies qd id esset:credebat autem illas tenebras mortis esse. At postq̃ sed postq̃ in se rediit:& redisse uires sensit aliud cogitauit. Tormẽta. quẽadmodum balista & machina.quibus tela torquẽtur in fronte nauium ponũtur ita & me ponite & fingite animis uestris me esse balistam:eq3 tela imponite manibus meis. Constare. consistere. Rectum.ex opposito ad mittenda tela. Egere emitte:quare:quia hoc cadauer est defunctum ex magna parte Viuẽtis ferire loco.q.d.satius ut nihil reliquũ uitæ sit:& si feries:uiuẽtẽ aliũ seruabis. Casus.prosperi uel aduersi. Hoc demõstratiue. Cæca manu.pro ipse cæcus quidem est personæ rei attribuit:hyppalage est. Irrita. quia multos ex hostibus uulnerauit. Excipit.h.nam uulnerauit nobilem Massilienſem nomine argum:scilicet ea parte qua. Descendit ilia uenter. v3 cum ad imas costas descendit. Adiuuitq3.quia cecidit ex suo casu iuuit telum:nam cadens altius telum figit. Procumbens. quia cecidit uulneratus. Stabat diuersa. Nunc casum describit miserabilẽ:nã pater in altera parte nauis stans ut uidit in telũ procubuisse filiũ:accurrit quoquomodo poterat:qa senior erat: & duꝫ

UVA. BHSC. IyR_055

properaret ſæpius ſtetit:& lapſus eſt anteq̃ ad illum ꝓueniret. Tandem peruenit cunq3 ſuperincubuiſſet filio:tanto dolore cõ ſecutus eſt: ut tenebræ oculis obortæ ſint:& iã filiũ cognoſcere nõ poterat:filiꝰ q nõdũ mortuus erat attollẽs oculoſ:pr̃em ipſũ inuitabat ad aplexũ ſuũ & oculos claudẽdos pater nullo modo pati poterat ut filio ſuperſtes eſſet: ſed cupiebat ante filiũ mori dixitq3 ignoſce patri tuo:q nõ uult occupari ãplexib9 tuis:ſ3 cõ foſſo pectore mori propat:ut tua fata præueniat: hæc dicens ſe telo ꝓcuſſit:qa nolebat filio ſuperſtes eſſe. Victæ carinæ.qa fer me uicti erant:q in illa naui cõſtiterãt. Diuerſa.e remota ab ea ꝑte ubi filiꝰ ceciderat. Infœlix.amiſſo filio. Vlli iuuente. q cuꝫ iuuenis eſſet nulli Maſſiliẽſiũ uirtute ced bat armoꝝ. Victum æuo.ſed nũc ſenectutẽ lãguidior factꝰ erat:& ĩbecillior. Victuꝫ lapſũ.Exẽplũ qa occurrebat illud ſi in belliſ erat & ſenior ætate q̃d igitur militabat.dicit ut exẽplo ſui cõcitaret iuuenes. Effetꝰ exhauſtus. Carinæ.pr̃ erat in ꝑa.filiꝰ vulnerat9 fuit ĩ ꝑuppe. Sæpe cadẽs.vnũ ex reliquo ſeq̃tur: ꝙa ſenior ipſe ſæpe cadebat ad filiũ propãs. Tranſtra.ſedilia. Spirãtes.uiuẽtes. Nõ lachry mæ cecidere.ſ.præ nimio dolore q latẽt s lachrymas occludit. Riguit .obſtupefactꝰ eſt.Dirignit:induruit. Diſtentis palmis.i. extẽſis manibꝰ. Nox ſubit.qa tenebræ ſunt oculis obortæ. Va ſte.ingẽtes. Obduxere.circũuenere oculos. Et miſerũ cernẽs. dũ intẽtis oculis cerneret filiũ obortis lachrymis nõ agnoſcebat illũ:qa ſenſim amittebat lumẽ oculoꝝ. Agnoſcere.ſ.argũ tene bris ĩpediẽtibꝰ oculos. Labẽs.nã pater nimio dolore deficiebat Lãgũẽtia.torpẽtia qa moriebãtur. Vox fauces nulla ſoluta ob ſequitur.ideo intelligitur bis negãtia.i.fauces nõ ſolutas obſeq tur nulla uox:qa ſolui nõ poterãt in uocẽ. Tacito ũultu. qa ui debatur ĩuitare patrẽ:ut oſcularetur oꝛa eiꝰ & oculos clauderet Inuitatq3 dex.pr̃is. qa prehẽdebat dextrã pr̃is ut clauderet ocu los:quẽ morẽ etiã nũc ſeruamꝰ:ut q ꝑpĩqores ſunt oculos mo riẽti claudãt:locꝰ hic plenꝰ cõmiſeratõe. Vt torpor̃.poſtq̃ ſenex tãdẽ ad ſe rediit & uires cepit hr̃e. Dixit.ſenex. Vt.poſtq̃.Tor pore.lãgore: quia toto corpore ꝑfuſus erat lãgor pr̃is. Cruẽtꝰ.

UVA. BHSC. IyR_055

ſæuus dolor. Sæuus deis. ſæuos deos appellat: q ſe uoluerunt filio ſupeſſe: qa æquius erat ut ſenex moriretur ante filiu3. Ve, niã cõcede. ignoſce inquit parẽti tuo q nolit occupari in te ãple, ctendo: hoc ideo facit qa tu uiuis & potes eſſe ſupſtes: properat ergo ut tua fata præueniat. Superſtes. i. potes uiuere. Quãuis capulũ. q̃uis inqt uuln9 letale ſibi intulerit: tamẽ ut cito morire tur: ſe præcipitẽ deiecit in undas. Capulus. manicuſenſis a ca, piendo dict9. Tẽdit. cõtẽdit. Præcedere. præuenire mortẽ filii. Præcipi ſaltu. qa ſe ĩ maris undas præcipitauit. Feſtinãtis aĩa3. pro animã ipſius feſtinantis mori. Non uni morti. duab9 ergo cædibus ſe occidit: ũna cũ ſe uulnerauit: altera cum ſe in undas præcipitauit. Inclinãt. iam tãdẽ fatebãtur Maſſiliẽſes ſe uictos eſſe: nã multis amiſſis nauib9 & cæteris cõcuſſis nõ poterãt reſi ſtere. Fata ducũ. ſ. Maſſiliẽſiũ. Claſſis mergetur. quia cũ fluctı b9 obruta erat cũ roſtris hoſtiũ. Aſt aliæ. ſed naues Maſſiliẽſiũ quæ non ſunt obrutæ. Victores. quia Romani conſenderãt na, ues illas: quæ iam mutatis remigib9 in pontum ſubducebãtur. Mutato re. i. occiſis Maſſiliẽſibus. Victores ſuos. ſ. Ro. Naualia paucæ: ſed paucæ naues Maſſilienſiũ fuere: quæ in ſua naualia receperunt. Naualia loca ſunt ubi naues ſeruantur: ut Venetiis uulgo dicitur la Arſena: & hoc uocabulũ: ut mihi uidetur: naſci tur illinc arſena. i. ars nauis: eo q ibi artificiũ ſit nauis. Quis in urbe. deſcribitur paſſim fletus & cõplorat9 ſuorum: q maxim9 erat in urbe Maſſiliæ. Quis. pro qualis: nõ interrogãtis: ſed ad, mirantis. Virgilius. Quis talia fando. ⁊c. Matr. quæ filios ſuos expectãtes implacabiliter lachrymabãtur. Coniunx ſæpe uiri. Coniũx Romani militis cadauer amplexa eſt: cũ confuſus eſſet cæde ult9. Vnda. propter undam. Confuſis. turpatis infectis Romanũ cadauer. romanũ mortuũ. Miſeri patres certaueſ. ita inter ſe contendebant: qa trunci dignoſci nõ poterãt auulſo ca, pite. Accenſis rogis. ut cadauera filioꝝ ſuper imponerent. At Brut9. Brutus fuit prim9 q e ducib9 ornamẽtũ addidit: & laudẽ armis Cæſareis. In æquore. qa nauali pugna uictor fuit: Trebo nius uero terreſtri pugna uictoriã amiſerat.

UVA. BHSC. IyR_055

Liber quartus Lucani.

a

AT procul. Hic quartus liber eſt hui⁹ opis in quo cõtinetur quõ Cæſar hiſpanias ſubegerit: uicto Petreio & Afranio: q cũ exercitu & cõſulari impio ꝑ parte Pompei eas tenebãt: deinde quomodo Piſo & Curio duces Cæſaris in Africa cæſi ſuerint: in principio autẽ deſcribit quõ Petrei⁹ & Afrani⁹ cõi cõſilio bellũ cõtra Cæſarem apud ilerdam ciuitatẽ hiſpaniæ gerere cõſtituerũt: ꝙ is loc⁹ ſibi opportunior eſſe uideretur: & Cæſar eodẽ duxit exercitũ cũ ſub noctẽ ueniſſet eqtib⁹ ante aciẽ locatis: & maniplis condenſis in unũ ut hoſtes ꝓſpicere nõ poſſent caſtra uero foſſa muniuit: cũ id pri⁹ factũ uiderint hoſtes q̃ præuiderint. At procul. at maſſi liæ: nũc terra: nũc mari pugnabatur: tandẽ uitrib⁹ Ro. ipſi ceſſe runt: at uero in hiſpania bellũ grauius cæſar gerebat: quod & ſi cruenta uictoria conceſſerat tamẽ magnũ momẽtũ ſequẽtibus rebus reliquit: nã facile apparebat eos magnã uictoriæ ptẽ adeꝑt⁹ eſſe q̃ hiſpanias obtinerẽt. In extremis horis. v3 in occidẽte in quo hiſpania eſt: unde heſperia dicta eſt. Sæuus .i. magnus & fortis. Virgili⁹. Sæua Iouis coniũx. Idem. Sæuus ubi eacide te lo iacet hector: q̃uis Lucan⁹ hoc loco uideatur poſuiſſe pro cru deli. Nõ multa cæde. qa ibi pauci admodũ occiſi ſunt. Maxĩa ſed fati. q̃uis ibi adeo nõ multi pierint: tamẽ bellũ hoc daturũ ẽ maximũ momẽtũ ducib⁹: qa uterq3 dux hiſpanias obtinebat: & ſpem magna3 reliquæ uictoriæ habere cepat. Fati. fortunæ. Momenta ducib⁹. uter enim dux hiſpanias obtinuiſſet: ille magnã ꝑtem uictoriæ obtinuiſſe uidebatur. Iure pari. Nũc deſcribit qui nã duces in hiſpania fuerũt: contra quos bellu3 gerebat Cæſar: Nã equitibus auxiliisq3 luſitaniæ Petrei⁹ celtiberiæ cãta briſq3 & barbaris omnibus illius regionis Afrani⁹ ꝓpabat: Sed Petrei⁹ coactis omnibus puectonib⁹ ad Afraniũ puenit conſtituerunt q3 cõmuni cõſilio bellũ apud ilerdã urbẽ capta loci opportunitate cõtra Cæſare3 gerere. Rector Petrei⁹. qa ut dixi ex luſitania Petrei⁹ puectões populos coactis oĩb⁹ ſuis quos ſecũ cõtraxit ad Afra. puenit. Cõe imp. ſ. Petrei & Afra. In æquas ui.

UVA. BHSC. IyR_055

.i.pares uiciſſitudies:qa alterniſ dieb9 impabãt. Cuſtodia.app. tutela. Alterno ſigno.nũc claſſico Petrei nũc afranii:qa alternis dieb9 impabant exercitui. Cuſtodia puigil.quæ in ſtatiõe p ca ſtris poſita erat & declarat: v3 tutela uallí : quæ poſita erat ad obſeruãdũ uallũ hoſtiũ. Signo.claſſico. His præter.nunc dicit celtiberiæ cãtabris:barbariſq3:q uſq3 ad oceanũ ptinẽt Af aniũ impaſſe. His.ſ.Ro.q cum Petreio erant. Latias aties.& præter Ro.milites. Aſtur. hiſpaniæ populus ab auſtria fluuio nomen accepit.Vectoneſq3. populi.ſ.erãt cũ romanis. Leues.leuis armaturæ v3 haſtis tãtũmodo & ſcutis armati. Celtæ gallo⁊.qui populi ſunt galliæ:& forte hi errantes:in hiſpaniã uenere: & in ea loca cõſedere:quæ hiberia celtiberi appellati ſunt. Agẽte ue tuſta.vnde originẽ habuerũt. His.ſ.Petreio & Afranio & romanis q ſecũ erant. Colle tumet modico.poſtq̃ deſcripſit duces q cũ impio hiſpanias tenebant: nũc dicit quomodo inter ipſos & Cæſarem bella geſta fuerint:primo quidem deſcribit ubi caſtra poſuerit uterq3 exercitus.ſ.Petrei & Afranii: & deinde Cæſaris: nã haud procul ab Ilerda oppido cõſederãt:ſed planicie3 primo deſcribit Ilerdæ:quã dicit in medio quodã tumulo poſitã fuiſſe. Pĩgue ſolũ. ſignificat terrã illã fœcũdã atq3 feracẽ frugũ. Colle modico.nõ ualde ſublimi. Leui tumulo.qa ſenſim creſcit: & in altũ ſurgit. Manu.ſ.hiſpano⁊.Sup hũc.ſ.tumulũ. Placidis aq̃ſ.ãte urbẽ ilerdã pl̃abit ſicoris flu.q nõ ig̃bile nomẽ tenet ĩter hiſpanos flu. Nõ ulti.nõ ignobilis. Saxe9 ingẽti.dicit hũc ãnẽ põte lapideo uĩctũ:& addũt rõe3 qa flu.hic hybernis aqs nimiũ creſcit:& oẽs alios põtes facile merſerat: & hũc quoq3 ſubmerſiſſet niſi lapideus fuiſſet. Arcu.quo totũ flu.uinxit. Paſſurus. ſuſtẽtatur9 aquas & ſi nimiũ ĩflaret.Signa.ĩ qb9 petrei9 & afranius erãt noĩe Pom.. Tẽtoria.i.caſtra Cæ.& Pom.diuidebat ſicoris. Explicat hũc tell9.dicit planiciẽ q̃dã lõge lateq3 porrectã fuiſſe:ut ad extremum illius planiciei uiſus hominum uix peruenire poſſit. Hinc .ſ.ab hoc ſicori. Tellus effuſa. porrecta in omnes partes. Explicat. extendit aperit. Vix oculo .i.q̃tum uix oculi hominũ cape poſſent. Cinga rapax.flu.uelociſſimus

UVA. BHSC. IyR_055

& præceps a cingendo dictus: qui circa hanc planiciem labitur cohercet terminat cãpos. Vent9 fluct9q3.q flu.cinga nõ ꝑnũtiatur ſuo noĩe ĩ mare hiſpanũ decurrẽs:qa hibero flu.miſcetur q̃ eſt maior. Littora ferit.nõ ſuo curſu:ſed hiberi. Nã. declarat qa dixit ferit. Impuliſſe .pro impellere præteritum ꝑ præſenti poſuit. Curſu ſuo.ſui noĩs. Nam gurgite. ideo uetit9 es o cinga fluctus & littora oceani impellere tuo curſu: qa miſceris hibero:q̃ quẽadmodũ præſtat regioni:nã ab hibero hiberia eſt appellata:ita nomen aũfert tibi:qa maior flu eſt. Prima dies belli nũc quõ ſe uterq3 exercitus habuerit:poſtq̃ in cõſpectũ hoſtiu3 Cæſar uenit:dicit enim primo quidẽ territos eſſe a pugna: cum utriq3 proſpicerẽt:alii cognatos:alii affines:alii amicos:nõ poterat anim9 arma ſectari:ergo bellũ unũ bello ciuili donauerunt duces exercituũ:hĩc a Cæſare:inde ab Afranio & Petreio. Dies quoq3 Cæſar in cõſpectũ uenit caſtrorũ Afranii & Petrei. Marte cruẽto.bellũ & pugna differũt:nã bellũ dicitur cũ inimicitiæ ſunt:ſed pugna dicitur cũ man9 cõſerũtur: hoc loco martẽ pro pugna poſuit. Spectãdaſq3 ducũ uires.qa ĩ eo occupati fuerũt oẽs:ut diligẽter uires & exercit9 ducũ cõtẽplarẽtur:nã Cæſar uires Petrei cõtẽplabatur e diuerſo. Spec.cõtẽplãdas. Numeroſaq3 ſigna.i.multiplicia uexilla. Piguit ſceleris:cũ uiderẽt utriq3 ſuos cognatos & affines. Donauere diem patriæ.v3 ut inter ſe ciues cũ ciuib9 bella cõſererẽt. Ruptis legib9: qa cõtra leges pugnabant. Prono tamen.ſed interea Cæſar nõ perdidit tẽp9. inſtituit enim milites ſuos circũdari foſſa ſub noctẽ: quod ſanũ cõſiliũ putabat eſſe munire caſtra.Iuſſit enim equites in fronte cõſiſtere:maniplos denſos atq3 cõſertos caſtra circũdare:ne cõſpectu hoſtium uideri poſſent:inter illos uero maniplos denſos alios duci iuſſit:nec uallum fieri uoluit.ne a ſuperiore loco hoſtium conſpectu uideri poſſit:ſed tantũ foſſa ſine uallo ſatiſ erat ad tuendũ exercitũ ab hoſtiũ impetu. Prono olympo. ſole iam occidente. Foſſa.non uallo:ne v3 uallũ erectũ cõſpici poſſit ab hoſtibus & cõſpectum impediret. Præſtãt.ãte ſtãt a præ & ſto. Fefellit hoſtem. ſcilicet ut ãte foſſa cingeret caſtra ſua q̃ hoſtes

UVA. BHSC. IyR_055

prouiderēt. Con.i.cōiūctis. Obtexit.circūdedit. Luce noua.i. ſequenti die ubi luxit:in medio duorū caſtrorū erat collis:unde apparebat uter duorū exercituū illū occupaſſet ipſūq3 magna3 opportunitatē habeī:& nocitur9 hoſti quo iēs uoluiſſet. Cæſar ergo pitiſſim9 dux colle3 u ſum ſtatim occupari uoluit:& ex militib9 ſuis quoſdā elegit. q collē illū aſcēderēt:ſed cōſpecti ſunt ab hoſtib9. Subito. celeri. Medius inter caſtra. Huc. ad hunc collem. Terror.q3 & hoſtes hoſtiū terrore cōcuſſi:ne ſi occupatus eſſet collis a Cæſarianis plurimū incōmodi ſuſciperēt. Pudor.qa pudebat eos cum propinqui eſſent præueniri ab hoſte. Rapto.raptim & uelociter capto. His.cæſarianis. Virt9.qa fretus uirtute & ferro ꝑpabat ut locū illū occupare poſſet: & licet occuparēt collē:tamē ex aduerſo locum illū aſcēdētes depellere hoſtes poterāt. Illis.Petrei & Afranii militib9:qa iā illū aſcēderant. Miles.collem mediū inter caſtra & exercitū uterq3 exercitus occupare uolebat:ſed priores fuere milites Petrei & Afranii:q tumulo ꝓpinqores eſſent Cæſariani:tamē in aduerſū niti tētauerūt:ſi forte illos impellere poſſent:ſed de ſūpiore loco facile extrudebātur ab his q iā locū tenebāt:& cū in piculo eſſēt: ne intercluderētur Cæſariani:dux pitiſſim9 Cæſar æqtatū miſit qui inter utrāq3 aciem eqtaret: & interim auerſis hoſtib9 in alterā partē:ut cū equites pugnarēt:facultas daretur peditib9 recipiēdi ſe in locū tutiorē. Onerat9.armis. Nititur.ſ.aſcendere. Supina.expreſſit geſtū aſcēdētis ī aduerſū: qa Cæſariani in mōtem ex aduerſo tendebant. Hæret.tarda eſt:neque enim facile erat ſupare montem. Caſura. ſcilicet illa acies Cæſaris. Erigitur.propter arduitatem tumuli a ſequentibus umbone ſuſtentatur. Nulli telum. ſed non poterant tela in hoſtes torquere: quæ ictum ualidum facerent: quia inſtabiles erant: & pedibus niti non poterant. Vacabat. licebat. Vibrare. torquere. Labat. inſtabilis eſt. Et fixo firmant. ideſt tantum aberat:ūt pila in hoſtē mittere poſſent:quod neceſſe erat ipſis pilis gradum ſtabilire. Scopulos. eminentia ſaxa tenebant: ne ruerent. Stirpes.arborum radices tenebant ut quoquō poſſent

UVA. BHSC. IyR_055

euaderẽt in ſummũ. Oblito hoſte.ꝙa quaſi obliti erãt hoſtium ꝙ in ſupiori loco erãt. Cedũt enſe uiã. ſatis hẽbãt mõ gladiis & enſib9 uirgulta cederẽt:ut iter ſibi expeditũ faceret. Vidit lapſura.at uero Cæſar ubi uidit piculũ ſuorũ:ne de ſupiori loco facile detruderẽtur:& inde ab his ꝙ in urbe erant: & ꝙ ex tumulo deſcẽderẽt intercluderẽtur:milites eqtatũ ab altera ꝑte montis ſuccedere iuſſit:ut interea facultas ſuis daretur ſe in caſtra recipiẽdi. Lapſura.caſura de loco ſupiore. Equitũ. pro equitatum Bello.ad bellũ. Munitũ latus.i.denſũ latus hoſtiũ.ꝙa denſũ iõ munitũ:nec facile poterãt uinci. Producere .i.extendere porro ducere auertere a ſuis:ꝙa dũ auerſi ſunt cõtra eqtes:interea facultas daretur militibus:ut ſe in caſtra tutos recipent:quod ita factũ eſt. Sic pedes.hoc mõ liberati ſunt cæſariani. Pedes. pro peditatu poſuit ſingularis numer9 ꝑ plurali. Virgil.Et armato milite cõplet. Nullo urgẽte.ꝙa ſublati erãt: dũ ab altera ꝑte eqtatus Cæſaris eqtauit inritus. Recept9.cũ iã uictor eſſet:ꝙa occupauerat collem. Irrit9.impos ꝑpoſiti ſui. Pepẽdit. in dubio ſtetit. Subducto marte.i.remoto milite:cõtra quẽ pugnauerãt. Hacten9 armorũ. hucuſq3 inqt milites inter ſe pugnauere: ſed quæ deĩde ſecuta ſunt:temperie aeris potius ꝙ armis geſta ſũt. Cætera fata.reliquã fortunã. Incert9.dubi9:ꝙa mõ ſerenu3:mõ pluuioſũ ſe oſtẽdebat. Pigro.deſcribẽs inũdationẽ aquarum:& effuſos hymbres qui ſecuti ſunt:primo dicit frigore conſtrictas eſſe nubes:ne aquã cælitus emitterẽt & ſupueniẽte uere ubi ſol in arietẽ uenerit:ſtatim collectos hymbres in occiduũ axem cõdenſatos fuiſſe.& hymbrẽ effuſum plus ꝙ credi poſſ& emiſiſſe: ut regionẽ illã omnẽ hiſpaniæ inundaret. Bruma.i.hyems bruma ꝑprie dicitur mẽſis Ianuarii:& interpretatur quaſi uragma .i.breuis dies:nã illo mẽſe breuiſſimi ſũt dies. Pigro gelu.quia pigros hoĩes facit. Siccis aqlonib9.i.frigidis ꝙ naturaliter ſiccãtur:nam non ſolum calore : ſed frigore deſiccantur humores. Virgilius . Et penetrabile frigus adurrit . Contrito.ſcilicet nimio frigore. Tenebat.cõtinebat. Mõtana.v3 herbas & arbores in mõtib9 urebãt. Oĩs tell9.i.oĩs occidẽs arruerat nimio frigoꝛ.

UVA. BHSC. IyR_055

Prior cœlo mergenti.i.occidẽti:nã in mari ſol mergitur: ſecũdũ uulgariũ opinionẽ. Arruerat.ſiccata erat.ſ.hyberno ſereno. Sꝫ poſtq̃.ſed ubi inqt hyemi ſucceſſit uer ſtatiꝫ calor liquefecit nubes:quæ a natura nimio frigore cõſtrictæ pluuias cõtinuerunt. Odo ſte:red tũc cynthia exhauſit boream:& accepit flãmas ab Euro & refulſit corona:poſtq̃ uincere.ſ.mortẽ. Portitor helles. .i.arieſ:nota qdẽ hiſtoria de ariete aureũ uelus habẽte:q poſtea tranſlatus eſt in cœlũ:& ſydus cœleſte petiit in zodiaco. Portitor.i.uector aries q per mare hellem uehebat: & qa retroſpexit eã excuſſit a tergo. Calidũ titana.cũ in ariete ſol excepiſſet.i.tẽpore ueris:nã liquefactæ ſunt niues & nubes calore ſolis reſolutæ effuſuꝫ imbrẽ emiſere. Vernus.i.q facit tẽpuſ uernũ:ſole.n. exiſtẽte ĩ ſigno arietis æqnoctiũ eſt.xi. Kal.Martii: & tẽpꝰ ueris eſt:ſic ſole exiſtente in libra æquinoctiũ:eſt autũnale. Dillapſe qa eã a tergo excuſſit. Sydera res.i.qꝫ ſol ĩ ariete eſſet. Libræ põdera tẽporibꝰ.qa bis eſt æqnoctiũ. Vicere.ſ.noctes. Iterũ.i. ſecũdo:qa ſemel dies uincũt noctem:ſed quãdo eſt æquinoctiũ autũnale:dies quoqꝫ uincũt noctẽ. Aequatis tẽporibꝰ.qa tãtuꝫ ſpaciũ occupat nox q̃tũ dies. Tũ ſole relicto.i.nouilunio.quod ſecutum eſt ſtatim reſolutis niuibus pluuiæ & hymbres effuſi ceciderũt. Quo.eo tẽpore quo. Dubitãda.cũ luna primũ noua eſt dubitatur quid uideatur:nõ eniꝫ plena ſatis uidetur:ut affir mari poſſit lunã eſſe. Boreã.frigidiſſimũ uẽtũ ſeptẽtrionalẽ:cuius frigore ante nubes cõſtrictæ fuere. Euro.a uento orientali qui ideo calidꝰ eſt:quod ab oriẽte perflat. Ille ſuo nubes.ſ.eurꝰ flans ab oriẽte nubes oẽs a regiõe ſua in occiduũ cõpulit:& illic cõgregatæ nubes:poſtq̃ ſemel calore ſolis reſolutæ ſunt ingentes inũdatiões fecere. Torſit.cõpulit. Suo axe.oriẽtali. Nabatheis flatibꝰ.i.oriẽtalibꝰ a nabath qui ĩ regiõe oriẽtis regnauit: & filius fuit Iapheti: nam Noe genuit Sẽm Cham & Iapheth: ex quo natꝰ eſt Nabath:a quo regio Nabathea dicta eſt. Oui.prĩo meta.Eurus ad aurorã nabatheaqꝫ regna receſſit. Quaſcunqꝫ nubes.omnes qui ibi fuerãt in occidẽtem plagã cõpulit eurus. Arabs.populꝰ oriẽtis. Gangetica tellus .i.India:nã gãges flu.ẽ

UVA. BHSC. IyR_055

indiæ & india ps eſt extremi oriẽtis. Exhalat.emittit. Prim⁹ ſol .i.oriẽs ſicut ultim⁹ occidẽs. Concreſcere.condenſari. Quicqd .c.patitur.qa tã in oriẽte q̃ in occidẽte calor ẽ ut ibi raro nubes uideantur nimio calore ſolis rarefact⁹:eſt aer ut raro nubes dẽſate uideantur. Quicquid chorus.ſubaudi torſit a ſupiorib⁹:nã chorus ſeptẽtrionalis eſt uentus collateralis aqloni. Fuſcator. tenebrator:nam flãte choro pluuioſũ & nubiloſũ efficitur cælũ in occidente. Eoi. orientalis q collateralis eſt euro. Quicqd.ſ. nubiũ.ſ.torſit. Defenderat.a calore. Indos. populos ĩ extremo oriente poſitos:ideo nigri ſunt: quia ibi nimis calor eſt q̃ uult⁹ hominũ exurit. Incendere diẽ. nã nubes remotæ incẽdũt diez: unũ ſequitur ex reliquo:qa remotis nubib⁹ radii ſolis nõ impediunt:quominus uim ſuam exerceant. Diẽ incẽ .i.oriẽtẽ. Nec medio.nec nubes ĩ meridie eſſe poterãt. qa illinc ſol nũq̃ ferme diſcedit. Graues aquoſæ. Nymbos rapuere fuga. hyppalage ẽ p nymbi rapuere nubes. Ea fuga .i.uelocitate nymbi dicũtur uenti cũ pluuiis. Vacat.quomõ a ſufficiẽti numeratiõe probat in occidenti nubes cõpulſas fuiſſe:nõ erãt in oriẽte:eſſe nõ poterant in meridie propter calorẽ:nec in ſeptẽtrione flãte aqlone relinquitur:ergo ut compellerentur in occaſum. Arctos.ſeptẽtrio. Vacat.uacuata eſt hymbribus. Notus.eſt uentus inflans a meridie. Solã calpẽ.i.in ſolũ occidẽtẽ calpe mõs hiſpaniæ eſt quæ eſt in occidẽte.Calpen & abylicen ut tradit Strabo.opinati ſunt qdam eſſe colũnas herculis:a radicib⁹ hui⁹ montis ſita eſt eiuſdem noĩs urbs calpe uetuſtũ:& haud abiectũ ſane oppidu3 hic mõs circuitu quidẽ non magnus admodũ:altitudie uero ingens & arrectus:adeo ut longinqs inſulæ forma3 præſtet. Hic ubi.nubes undiq3 collectas eurus compulerat in occaſum in eã præcipue regionẽ.ubi caſtra Cæſaris poſita erãt ex una pte: ex altera uero pte Afranii & Petrei: Nũc ergo dicit q̃ zephir⁹ uẽt⁹ q̃ perflat ab occidẽte terminũ ſuũ profert uſq3 ad Aphricu3 oĩa nubib⁹ plena erãt:ſic enim ſe habent ſi orbem cœli conſideres: hic oriens eſt & eurus a parte dextra:Vulturn⁹ a ſiniſtra: deĩde ſeptẽtrionem uerſus boreas cõtiguus uulturno: deinde chorus

UVA. BHSC. IyR_055

cõtiguus eſt zephiro a pte occidẽtali: circius cõtiguus eſt africo & africus deĩde collateraleʒ hẽt notũ q alio noĩe appellatur auſter dicit ergo qua pte terminos ſuos porrigit zephirꝰ uẽtus occidẽtalis ad africũ oĩa nubibꝰ plena erãt ut uix ſpaciũ quod erat a cælo uſqʒ ad terrã nubes cape poſſẽt. Zephiri. Fines iter africũ & ipm̃ zephirũ. Sũmꝰ. .i. ultimꝰ nã ultimꝰ & ſũmꝰ p̃ ſe inuicẽ ponũt. Sũmꝰ cardo .i. ultimꝰ axis: vʒ ociduus. Thetim vʒ ubi ẽ mare oceanũ occiduum. Inuoluere globos. qa uenti eas glomerauerãt in occaſum. Vix recipit. i. uix a toto q̃tũ a cælo ẽ ad terrã ſpacio capi poterant. Atri aeris. i. nebuloſi cõge ſtuʒ ſubiectũ eſt. i. cõgeriẽ aeris & cumulũ. Atri. quo ad nubiũ cõdenſationẽ. Recipit. capit. Terrã ſepata tã magna & ĩmẽſa multitudo nubiũ erat ut ſpaciũ qd ẽ a cœlo uſqʒ ad terrã occuparet. Iamqʒ polo. more poetaꝝ deſcribit hanc multitudinem nubiũ ut ſẽper reſ exrollãt perhypbolẽ iam inqt ſolis calore cõpreſſe nubes et reſolutæ in hymbres efuſos inũdationeʒ fecere Denſantur. quæ raræ erãt a natura ſic eiʒ aer cũ denſari cepat in nubes conuertitur: quæ deinde aquã calore ſolis haurientes poſtq̃ altiꝰ aſcẽderũt eodẽ calore ſolis cõpreſſæ hymbres emittunt. Polo. i. calore ſolis. Spiſſatæ. cũ altiꝰ euecte fuerint. Nec ſeruãt fulmina. dicit tãtã fuiſſe denſitatẽ nubiũ: ut q̃is fulgura crebra eſſent: tamẽ ad oculos puenire nõ poſſe: retinebãtur eim craſſitudine nubiũ. Flãmas. ſ. ſuas retinere nõ poterãt. Moriũ tur fulgura. declarat vʒ in ipſis nubibus fulgura extinguntur. Arcus uix. ſ. apparebat: nã ita offuſcatus erat q uarii colores in ipſo proſpici nõ poſſent. Hinc. vʒ ex ipſis nubibꝰ. Cõplectitur aera. qa magnã cœli pt̃ cõplectitur. Giro imperfecto. qa nubibus exprimi nõ poterat. Variatus colorẽ .i. habẽs uariatũ colorem ulla luce: nam ſolis radii ex oppoſito repcutiẽtes nubes faciunt arcũ: ſed quia dẽſæ nubes erãt: id radii ſolis nõ uſqʒ adeo poterãt penetrare & illuſtrare nubes ut arcũ efficerẽt. Luce. qa uarios colores arcus repreſentat: ut mille ſecũ trahens aduerſa luce colores. Oceanũqʒ bibit. qa una extremitas arcus uidetur in extrema parte cœli haurire aquas: nã arcus nũq̃ apparet qn

UVA. BHSC. IyR_055

ſtati n ſequantur pluuiæ: ergo poetæ finxerunt ipſum ex mari aquas haurire:quas e nubib⁹ emittat. Raptos.hauſtos ſecūdū vulgariū opinionē loquitur. Cœlo.ſ.de. Diffuſum æquor.primo tact⁹ aeris traxit in undas arcū:deinde a cœlo emiſit in terras. Iamque pyreneæ. dicit pyreneos montes contiguos tauro monti:per quē Hānibal in Italia trāſiuit cū altitudine ſua ſemp niues habuerūt:quia altiores ſunt: eo minus calorem ſolis ſentire nō poſſunt:& niues nūq̄ reſoluebātur: ſed hoc tēpore reſolutæ ſunt: ut multitudine hymbriū regionē omnē hiſpaniæ inundarent. Pyreneæ niues.i.pyrenei mōtis.Montes ſi quidē pyrenei Galliæ ptē ab occaſu terminare dicūtur:autore Strabone libro quarto mare ex utroq3 latere ptingētes & internū & externum:ab ortu rhenus qui æquali a pyrenæis montibus ſpacio ad lineam ſpectabat: ab Aquilone & meridie ſic iacet ut a ſeptentrionalib⁹ promōtoriis pyrenes inchoans oceanus ambiat uſq3 ad rheni eruptiones e regione autem Maſſilienſe ac Narbonēſe pelagus. Eualuit.altitudine ſua. Fracto gelu.i. reſoluta glacie. Saxa. pyrenei montis. Tuq3 ſon. vnde quæ a fontib⁹ exeunt: uiam inuenire non poterant per alueos ſuos qua fluerent:nam adeo alueos plenoſ inueniebāt:ut rurſus in fontem aquæ recurrere cogerētur. Iam naufraga campis. iam plena omnia aquis erant:ut caſtra caſtris inundata eſſent:& arma militum natarēt Naufraga. ad ſimilitudinē naufragaꝝ quēadmodū enim naue fracta remiges & uectores ruunt p undas:ita arma cæſarianorū natabāt. Caſtra. v3 uallum caſtrorū. Labant. quia uis aquaꝝ uallos caſtrorū euellabat. Flu.reſtagnant.redūdāt & retro ſtagnant:ſtagnare eſt locum in ſtagnu3 facere. Alto uallo.in altū uallum. Non pecorum.ex hoc diluuio ſecuta eſt inopia cōmeatuum:ut iam cæſaris milites fame oppreſſi: nec ſibi cōmeatu3 nec equis facile ſubicerent. Raptus ſa.peco .i.nō facile milites prædari poterant pecora quibus ueſcerentur. Merſi .ſ.aquis. non pabula. herbas intellexit:quia pabulum eſt æquorū & iumentorum. Tectaꝝ er. & etiā gregarii milites q̄ pabulatū mittebant: ut ex agris fœnū & herbam conueherent: quib⁹ alerēt

UVA. BHSC. IyR_055

eqūos ꝙ aqūis omnia tecta erant ūiam diſcernere nō poterāt & ſæpe ipſis undis merſi animā effundebant. Tectarum.ſ.aquis. Occultis. pro occultatis. Fallitur.decipitur: Iamq3 comes. ex hoc diluuio ſecuta eſt fames:& inopia rerū omniū. Comes malox fa.qa fames peſtilentiæ comes eſt:magna mala ſunt bellū & peſtis:& ſemper fames eſt comes horū duorū malorū:unum nō eſt ſine altero. Obſeſſus miles .ſ.Cæſaris a nullo hoſte obſeſſus:nihilomin9 laborat inopia cōmeatus:ac ſi undiq3 ab hoſtibus oppreſſus eſſet. Prodigus.q̄uis prodigus eſſet: nō poterat exiguū panē emere:etiā ſi quæcunq3 poſſidebat pro exiguo pane cōmutare uellet. Proh.lucri.pt. ſed per exclamationē ꝓrumpit in auariciā:quanta inquit eſt hominū auaricia:nā i tāta rerum inopia inuentus eſt qdā qui ieiunus eſſe mallet q pecuniam acciperet:q̄ neceſſaria ſibi retinere. Prolato .i.proferenti aurum.i.paratus erat ipſe ieiunare: ut alimenta magno precio uenderet. Iam tumuli.dicit inūdātionē tātā fuiſſe aquarū ut regio illa inſtar paludis eſſe uideretur:diluuium ergo fuit. Vaſta uoragine.i.fouea quadam merſit omnia. Merſit.obruit. Detulit.de loco in locū. Tecta.cū cubilibus ſuis. Subitiſq3 fec.ipſos etiā equos militū abſorſit. Fremētes.hyantes. Et repulit æſt9. impetus huius inūdationis tantus erat: ut fluct9 oceani uinceret & repelleret. Nec phœbum ſurgere. tam denſæ erant tenebræ:ut nox a die nullatenus diſcerni poſſet. Miſcet d.ſ. Tantæ inqt erant:&'tā denſæ tenebræ:ut res a reb9 diſcerni nō poſſēt: ſicut illud Virgil.Et rebus nox abſtulit atra colorē: nā color ē q facit res a rebus diſcerni. Deformis.tenebroſi. Miſcet.cōfūdit. Iunctæ.i.denſatæ tenebræ.ſ.miſcēt. Sic mūdi pars. per ſimilitudinem oſtendit quantæ erant tenebræ in ea regione: nō aliæ inquit erant in occaſu:v3 in ea parte hiſpaniæ q̄ etiā eſſent i frigidiſſima zona:ubi cōtinuæ ſunt nubes & frigora. Zona niualis.i.oppreſſa niuibus:ubi ſemp frigora ſunt & gelu: nec radiis ſolis illuſtratur. Sterili frigore.nā frigus cōtrariū eſt generatōi rer. Sed glacie medios.ſ.t.Ratio hoc facit ſperæ: cœlū quinq3 tenetur Zonis:quarū media feruētiſſima eſt.qa ab ea nunq̄ ſol

UVA. BHSC. IyR_055

ferme diſcedit: ſed duæ tẽpatæ ſunt: q̃a in medio frigidiſſimæ & huiꝰ feruẽtiſſimæ ſũt: ideo habitabiles ſunt: recte ergo dicit medios tẽperat ignes zona quoq3 ĩ extremo. Eſt ignes. calores ſolis qui per ſigna zodiaci curſũ ſuũ peragit. Medios. i. mediæ zonæ. Signorũ. q̃a ſol ab ea nũq̃ ferme diſcedit. Glacie .i. frigore. Sic o ſũme parens. Hic poeta deos ĩplorat: ut uelint hoc perpetuũ eſſe diluuiũ: potiꝰ q̃ inter ſe Ro. bella cõſerãt. Inuocat autẽ Iouẽ atque neptunũ: Iouem ut ꝓpetuos hymbres de cœlo mittat: neptunũ ut ipſe emiſſis undarũ habenis totã hiſpaniam obruat potius q̃ bella ciuilia permittat. Sũme parens. ſũmum Iouẽ appellauit: cui prima ſorte cœlum obtigit. Nota eſt fabula mortuo ſaturno tres filii relicti ſũt: v3 Iuppiter: Neptunꝰ: & Pluto: q̃ ſorte inter ſe tria regna diuiſerũt: cœlũ prima ſorte obtigit iouꝰ: ſecũda ſorte mare neptũno: tertia ſorte terra plutoni cõtigit Aequorei tridentis. quia ſceptrũ Neptuni tridens eſt: quod alio noĩe fuſcina nominatur. hac enim fuſcina piſcatores utuntur. Impedias aera. i. deſup facias aere3 nebuloſum: & pluuias effuſosq3 hymbres emittẽtẽ. Emiſeris. ſ. in hiſpaniã. Aeſtus reme. ſ. in mare tumidũ. Nõ habeant amnes. & ſemp mare tumidu3 uetet in ſeipſum aquas fluuiorũ deſcẽdere. Ad littora curſum q̃a naturaliter omnes fluuii decurrũt in mare. Littora. maris. Refferãtur. retro ferãtur. ſ. i fontẽ. Aquis. ſ. fluẽtibꝰ. Cõcuſſaq3 tellus. i. terremotus: & ſic reuera cõtingere ſolet: ut terremotꝰ q̃ nũq̃ fuere ſubito erumpant e diuerſo amnes: q̃ uero aliquando fuere terremotu ſorbeantur: ut ſemp poſtea appareãt: ut de nũmico fluuio legitur: ubi Aeneas demerſus eſt: tamẽ in rerũ3 natura non inuenitur. Laxet iter. q̃a terremotu flumina erũpunt Rhenus. Germaniæ flu. Hos rhodanꝰ. & ſi nõ ſufficeret rhenꝰ rhodanꝰ flu. galliæ inũdet hos cãpos. Obliquẽt fontes .ſ. ut ad hunc locũ oẽs deriuentur. Huc. in hiſpaniã. Niues ripheas .i. ſeptẽtrionales: nã riphei mõtes ſunt in ſeptẽtrione poſiti: q̃ ſẽp niuibꝰ tecti ſunt. Et ut inquit Solinꝰ: dãnata hæc ps mũdi: & a rerum natura in nubẽ æternæ caliginis miſſa: ipſiſq3 ꝑſus aq̃lonis cõceptaculis rigẽtiſſima: ſola terrarꝫ nõ nouit uices tẽporꝫ

UVA. BHSC. IyR_055

nec de cœlo accipit aliud q̃ hyemẽ ſempiternaʒ. Et miſeras.b. & cuʒ hoc feceris ut oẽm hiſpaniam inũdaueris o iuppiter atqʒ Neptune bella ciuilia impedi: quæ generi humano deteſtanda ſunt & abhominanda. Terras eripere .i.ne cõcedas terrã & locũ romanis:ubi bella ciuilia facere poſſint. Sed paruo fortuna poſt inuocationẽ hanc narrat poeta fortunã quaſi penituiſſe: q̃ non nihil ab eo tenore quo ire ceperat ſecũdũ uota Cæſaris declinaſſe uidebatur:& paruo hoc interuallo q̃ Cæſarẽ deſeruiſſe uidebatur:deĩde multo plenior rediit ut in quo defecerat: id poſtea maiore copia ſuppleret. Contenta pauore.q̃ exiguũ tĩoreʒ iniecciſſet Cæſari. Plena.i.uberior & copioſior. Veniã me.quaſi indignatum Cæſarẽ metuerũt dii.ſ.ut cæſar ignoſceret diis qui quaſi quodãmodo ſibi aduerſi fuere. Secundi.propicii. Iam rarior aer.nũc oſtendit quõ dii magis propicii fuere Cæſari q̃ ãtea Rarior.qa cũ denſatur aer in nubes cogitur & pluuioſũ cœlum reddit:at uero cũ rarefactus aer erit: nubes quæ ante denſatæ fuerant rarefacte in ſerenũ reducũtur. Rarior.i.tenuior.ſ. fuit. Par phœbꝰ aqs.quia calore ſui par erat humori: qa antea phœbus ad humore & abũdãtia quæ uictus fuerat: & radii ſolis aqs .i.humori aquarum. Sparſerat.attenuauerat nubes in uelleris modũ:non enim nigræ erant aquis:ut ante.ſed p lucidæ ut uelera quædam uiderentur. Noctes rubebant. nã cũ aer ſupueniente nocte rubeus fuerit:ita ducet craſtinã ſerenitatẽ. Seruato loco reꝫ.i.diffinito loco rebus aqua in ſuũ rediit: nã ſicut motus ita quietis triplex eſt locꝰ.vʒ naturalis.animalis uiolẽta:naturalis quies dicitur cũ corpus eſt in ſuo loco ſibi a natura determinato atqʒ conſtituto:ut terra in centro ignis in alto.aĩalis quies dr̃ cũ aĩa ceſſat a motu: ſiue ſuo appetibili cõiuncta: ſiue nõ. Violẽta autẽ quies dicitur cũ corpꝰ eſt in loco ſibi adſtricto: & non proprio:ut e cõtrario diuiſa terra in ſublimi:ignis uero ĩ centro. Ergo ſeruato loco.ut in cẽtro ſit quies terræ: in oceano ſit quies aquaꝝ:ĩ cœlo & ſublimi ſit qes ignis naturaliter poeta dixit hoc:in ſuũ locũ rediiſſe humorẽ:qui antea in altiora euectꝰ ẽ:nũc tãdẽ cepiſſe ſeruare locũ a natura cõſtitutũ. Pẽdebat

UVA. BHSC. IyR_055

.ſ.in aere deſcendit ad ſperā ſuā.ſ.in oceanū. Tollere ſylua.co. ſyluæ obruptæ inūdatione aquarū:nūc ſenſim ſurgere ceperūt nam defluentib⁹ aquis in alueos quodāmō ſurgere uidebātur. Emergere.apparere in undis. Dureſcere.areſcere ſiccari. Viſo die.i.ſole antecedēs pro cōſequēti. Vtq3 habuit.r.Nūc dicit qd Cæſar egerit:poſtq̄ aquarū inūdatio cepit declinari:nam ſimul atq3 intra ripas & alueū ſuū ſicoris fuit:ſtati3 iuſſit militib⁹ ſuis intexere naues:& ita uiminibus intextis corio cæſorū iumētorū eas texit:deinde his nauibus milites traiecit.& cum nihil tale timerent:hoſtes ſubito aufugierūt.Hiſtoria eſt:nā ſæpe tentauit Cæſar tranſire alpes:hoſtes in ulteriore ripa ſe obtulerūt ut Cæſarem impedirent.ille contextis nauib⁹ cū diſceſſiſſet:& procul ab hoſtibus traiecit amnē prius q̄ ab hoſtib⁹ ſentiretur. Hūit ripas.ſ.ſicoris:antea ſine ripis fuerat:nam inflatus amnis ripas tranſuerat:nūc declinātibus aquis ripas habere cepit. Cana ſalix.qa frondes ſalicis ex una parte canæ ſunt .i. uimina ſalicis. Madefacto uimine.ſ.ſalicis ut flexibiliores eſſent in texendo naiculas. Cæſoq3 induta.cum texiſſent ſibi milites naues: deide eas texerunt corio:ut aquam retinerent. Patiens uec. ut ſuſtinere poſſet uectores. Superemittat.i.mouetur ſuper amne3:& exilit:celeriter micare eſt celeriter moueri. Sic uenetus.p ſimilitudinē oſtendit quomodo ſicoris flu.milites Cæſaris traiecere non aliter inquit q̄ nauigare ſolent Britani per oceanū: tūc cu3 terra illa inundauerit:aut Aegyptii Nilo alueo ſuo decreſcente puppibus per agros ſuos nauigāt:nā ocean⁹ certo tēpore britaniā inūdat:& nilus idem facit. Stagnāte pado. qa aliquādo padus ita inflatur:ut regionē omnē illā inūdet:ut per terrā ambulare nō poſſint:ſed nauib⁹ de loco ad locū neceſſe eſt nauigare. Fuſo oceano.i.cū littora oceani cōtēpſerit. Conſeritur bibula. in Aegypto naſcūtur ſyrpi ſiue iūci ualidiores & robuſtiores q̄bus ſibi cimbas intexerūt Aegyptii:& his utūtur cū nilus Aegyptum inūdauerit. Memphitis.i.ægyptiatica: na3 Memphis ciuitas ægypti fuit:unde memphitici uates dicti ſunt. Cimba.dicitur q̄ ad ſimilitudinē cubæ figuræ facta ſit:nā figura cuba eſt

UVA. BHSC. IyR_055

concaua:& ab extremitatib9 edita. Bibula.arenoſa:qa papirus in arenoſis naſcitur locis. Papiro.ſirpo iunco. Tenet.obruit:& omnia inundat. Hic ratibus. Nunc dicit qd fecerint Cæſariani milites:poſtq̃ pluuias tantas uidiſſent: dicit hos incidiſſe arbores nemoris:& his arboribꝫ texiſſe crates:quibus ſicorim amnẽ poſſent nauigare:ut facile trãſire poſſẽt: ſicut rõ belli poſceret. manus multitudo militum. Suciſum nemus.p arbores inciſas piphraſis eſt. Curuare nemꝫ.i.feſtinat texere crates. Fluuiiq3 ferocis.adhuc memor priſtinæ inũdationis miles cæſarianꝫ:nõ incepit a ripis fluminis pontẽ:ſed lõgius ſpaciũ occupat:ne inundationes fluminis impedire poſſent.quo minꝫ quo uolebant traiecerẽt. Incremẽta.inflationes fluminis. Robora.lgna. Primis ripis.in parte prima riparũ. Diſtendit.porrigit. At neq3 ſicoris.præterea aliud fecit quod inũdatõis fluminiſ occurreret nã duxit alueos quibꝫ fluuiꝫ diminueretur:ſi forte creſceret. Sulcos meatus. Repetitis undis.i.remoratis inũdationibꝫ:ne itez creſcat. Dat pœnã.i.patitur: quia antea nimis inflatus fuerat. Poſtq̃ oĩa.ſ.Nũc dicit quõ ſe habuerĩt hoſtes:v3 Petreiꝫ & Afraniꝫ:q poſtq̃ uiderũt mutatã fortunã v3 res ex uoto fluere Cæſari:ſtatuerũt inde diſcedere.Hiſtoria aũt eſt: nã Afraniꝫ & Petreius ueriti ne oĩa pabula intercluderentur:qa Cæſar equitatu multũ ualebat:cõſtituerũt capta loci opportunitate inde diſcedere:& in celtiberiã bellũ tranſferre:huic cõſilio ſuffragabatur: & illud quod priori bello in luſitania fecerat:quod Põpeiꝫ contra ſertoriũ geſſerat ciuitates:quæ cũ illo ſenſerãt magni Põpei uirib9 uictæ ipſiꝫ abſentis fama uel noĩe terrebãtur:quæ uero ĩ amicitia & officio Põpei manſerant maximis beneficiis affectæ eũ diligebant:prærerea pua admodum:aut nulla fama Cæſaris illuc peruenerat:ergo iñ diſcedere conſtituerunt:ſed nõ ex ſententia ceſſit:nam Cæſar illorum iter interpellauit. Fatis. i. ire ſecũdum fortunam & uoluntatem Cæſaris. Noti orbis .i.cognitæ hiſpaniæ. Populos.ſ.celtiberos. Indomitos.i.bellicoſos. Amore.ob amorem belli. In ultima mũdi.quia in ultima parte hiſpaniæ poſiti ſunt celtiberi. Nudatos Cæſar colles. ſed cum

UVA. BHSC. IyR_055

Cæſar uidit hoſtiū caſtra eſſe deſerta: ſtatim iuſſit militib⁹ tran ſire fluuiū: nec ꝑ põtē traiicere: ſed natātes ad ulteriorē ripā ꝑ perare: ut fugiētes perſequerētur: vnde ſicut impauit Cæſar: ita milites executi ſūt. Iubet Cæſar. ſ. militib⁹ ut arma capiāt. Nu datos colles: ubi caſtramētati erāt hoſtes. Nec uado, v3 loca ubi humilior aqua eſſet: per quæ loca exire poſſent. Supare. uīcere Duris, fortib⁹. Per ēt. ſtatim dicto Cæſaris milites fuerūt audiē tes: & ſe in iter periculoſum iecere: ut ꝑſequerētur hoſtes: q uix fugiētes ſe in tātū diſcrimē cõieciſſent: q̃ ipſi ſuſceperūt ꝑſequē do fugientes. Fugiēs, nā q fugit min⁹ cõſiderat pericula. Mox uda. humida quoniā mēbra ſua rigida frigidæ aquæ curſu fo uere: v3 impoſitis armis: & in ꝑſequendo hoſtes. Mox. deinde. Curſu. ſubaudi cū. Reſtituūt. calefaciūt. Gelidos. frige factos a gurgite: nā dū celeritate ꝑſequētur hoſtes calefacta ſunt mē bra. In mediū ſurgente die. quia deſtiterūt perſequi hoſtē: duꝫ dies ſuperuenit: nam magna ꝑte noctis hoſtes ſunt proſecuti. Decreſceret. diminueretur. Surgēte die. i. cū iā luceſceret. In medi.ū. in apertū. Iamq3 agmia ſūma. & iā adepti erāt Cæſaris milites fugiētē hoſtem ut extremū eorū exercitū cederēt: terga fugientiū cedebant. Equos. i. equitatus. Carpit. occidit. Sūma agmina. i. ultima. ſ. fugiētis Petrei & Afranii. Dubiiq3 fugæ. qa incerti erant fugerent ne: an conuerſi cõtra Cæſarianos pugna rēt. Attollūt cāpo. deſcribit nunc locū: ad quē fugiētes Petrei & Afranii milites: & perſequētes Cæſariāi puenerūt: dicit uallē cauam fuiſſe in mediaq3 ualle duos colles ſurrexiſſe: q terra cõ tinuabantur inter colles hos media uia erat: ad quā ſi ꝑueniſſēt fugiētes: tuti etiā inuitis cæſarianis ſe in extremas hiberiæ ꝑtes cõtuliſſent: ergo Cæſar ut ante capere locuꝫ milites ſuos ꝑꝑare iuſſit. Campo. v3 ualle caua. Geminæ rupes. duo colles. Tell⁹ li. hæc uallis ē in medio: duo colles erāt. ſ. a dextris & a ſiniſtris deinde uia altior cõiūgebat. Hos. colles. Hinc. ab una ꝑte. Cõ tinuat. coniungit. Anfract⁹ proprie dicitur locus præceps. dicit ergo uias illas undiq3 clauſas fuiſſe āfractu colliū. i. præcipitio ut loc⁹ ille inacceſſibilis eſſet. Latuere. ideſt occultæ fuerunt.

UVA. BHSC. IyR_055

Quib9.li.p. dicit ꝙ si ad hanc uiã uenissent hostes tunc ire potuissent quo cepant.i.uictis cæsarianis: v3 in extrema hiberiæ. Hoste potito.s.illis facib9 quæ erant inter duos colles. Indeuia est remota loca & ultima.i.usq3 in celtiberiam. Feras gentes.i. bellicosas:qa bellicosi sunt celtiberi. Ite. ergo cũ Cæsar iã mitteret milites:præuenite inqt militib9 hostẽ:& occupato loco fugientib9 occurrite:ut nõ a tergo illos:sed a fronte cedatis.Ite.occurrite sine ullo ordine.s.in ꝑsequẽdo hostẽ. Conuertite.s.ĩ uos fugã. subaudi ad. Raptũ. qa raptim fugere tentant. Faciẽ pugnæ. occurrite illis a fronte:ut nõ a tergo uos sentiant. Nec liceat.cũ illi fugient. Ignaua morte.s.a tergo: & facite ut milites ignaui moriantur fortiter. Pauidis.i.fugiẽtib9:qa mors ignaua est fugientibus. Dixit. hæc ubi dixit Cæsar: statim milites paruere:& iam hostẽ uenere. Illic.hostes ubi iã uiderũt se deprehẽdi castra posuerũt & Cæsar haud ꝓcul inde castra poni iussit Illic. in eo loco ubi Cæsariani adepti erant hostẽ. Locãt utriq3 .s.Cæsar & Petreius. Exiguo uallo. qa nõ erat spaciũ longioris ualli iaciendi:ergo in orbem angustũ castra posuerũt. Postq̃.& cũ castra nõ procul uterq3 exercitus posuisset data est facultas uidendi.i.ut inter se milites cõspicerẽt de castris:& fratres conspicerent fratres:patres filios ꝛc̃: & primo quidẽ taciti se salutabãt:& ense quẽ cũcti tenebãt ĩclinato significabãt salutẽ:sensim processerũt eo ut intra uallũ hostiũ transirent: & iam eo res ꝑuenerat:ut pax secutura uideretur sed Petrei9 & Afrani9 ubi piculũ uiderũt:ne sui milites moti pietate suoꝝ cũ Cæsare iungerentur:armati cum aliquot cohortibus ueniũt:& hostẽ e castris trudunt:suosq3 acriter reprehẽdũt ꝙ fide3 datã Põpeio senatui: atq3 reip.prodere uoluerint: & ita concordia quæ propemodu3 coniuncta erat excussa est:Nec hic fabulose loquitur Lucan9 ꝙ hæc fere eadẽ ab Apiano referũtur:ait enim cũ Petrei9 & Afranius ad interiora hiberiæ loca secessissent: alium paraturi exercitum:ꝙ Cæsar insecutus:fossa præpeditos ulterius transire ꝓhibuit:eorum quoq3 ꝑtem ad exercitus sui detẽtionẽ prodeũtẽ circũdedit:hi autem capita clypeis subiicientes: quod deditiõis

UVA. BHSC. IyR_055

ſignum haberi ſolet:ſeipſos tradere ſignificabant:Cæteꝝ cæſar nec ſuſcepit eos:nec ullo genere mortis affecit:ueꝝ ad Afraniū redire conceſſit:omnifariā blandiciaruꝫ genere ad hoſtes uſus: qua ex cauſa milites in unū ſe imiſcentes loquebantur:& iā ſermones inter eos de conuentione agitabantur:Tandem Afranio cæteriſqꝫ ducibꝰ hiſpania excedere uiſum eſt:eamqꝫ cæſari relinquere:& nullo accepto incōmodo ad Pompeiū redire:his Petreius aduerſabatur:& per exercituꝫ hinc inde diſcurrēs: quoſcunqꝫ cæſaris militibus īmixtos reperiſſet ferro ſequebatur.Inſurgentibus in eūm exercitus primoribus: unum ex ipſis enſe confecit:aquatione tādem a cæſare intercepta:Petreius in arcto conſtitutus cū Afranio ad colloquiū cum cæſare peruenit exercitibus utraqꝫ parte ſpectantibus: conuenere igitur cum illo hiſpania excedere : eāqꝫ ſibi poſſidendam tradere:ſi ultra fluuiuꝫ tutos præmiſiſſet:indeque ad Pompeium liberos abire ſineret. Lumina languentia ſpi .i.uiſus oculoꝝ nullo interuallo ebetātur . Videre. ſcilicet in conſpectu ſuo patres filios. Deprehenſum ē.c tum deniqꝫ intellectum eſt quantum nefas eſſet ciuile bellum . Metu. ſcilicet ſuorum ducum:quia non audebat hic cæſariani milites ſalutare illos e diuerſo . Nutu. capitis. Enſe quia educto enſe e uagina aciem gladii in manu tenebant:& inclinato capite ſe ſalutabant . Mox ut.ſ. ſed ubi ſenſim appropinquauerunt:& uis pietatis animos utriuſque impulit: primo quidem auſi ſunt cæſariani milites tranſcendere uallū . Amor ardens. ideſt uis magna amoris:qui legem dat amātibus. Rupit leges. quibus ducibus ſuis adſtricti erant : quia iure iurādo affirmauerant fidem datam ſeruare . Vallum . ſcilicet Petrei & Afranii . Palmas . quia occurrebant milites militibus : & inter ſe non tāq̄ hoſtis hoſtem: ſed ut amicis amicuꝫ amplectebantur: Hoſpitis ille.nunc cauſas exponit quibus illi in amorē ſine ullo ordine ruerunt. Ciet .uocat nominatim hoſpes hiſpitem appellabat . Propinquū. ideſt ſanguine ſibi cōiūctū. Admonet hūc ſtudiis.& amicꝰ familiarē ſuū aſpiciebat:cū quo ab ineunte puericia uſus & conſuetudo fuerat. Puerilibꝰ ætas. qa

UVA. BHSC. IyR_055

ſimilitudo ſtudiorū maximū eſt amoris tuinculū: vt Virgil. adeo in teneris conſueſcere multū eſt. Nec ro. erat. ſed pegrin⁹: ipſi ro. inter ſe cognoſcebāt: præter q̄ q̄ ex hiberia & Celtiberia erāt cū Petreio & Afranio: & ex gallia cū Cæſare erant: illi ergo non cognoſcebāt hoſtē. Arma rigāt. cuꝫ ita inter ſe cōiuncti alloquerentur: primo qdē lachrymas dabāt & ſingultus uerba impediebat. Singultibus. quia primu uerba exprimere nō poterāt dulcedie quadā pietatis. Quæ po. for. qa obuerſabatur oculis eorū q̄tuꝫ mali facere poterāt: vꝫ pater filiū: filius patre: familiaris familiarē occidere potuiſſet. Maculatus ſanguine. i. nulla cædeꝫ ppetrauerit. Quid pectora. p. & cū ī noticiā uenit ſceleris quod facere poterat ſibi pectora pulſabat dicēs. Hei mihi quo redact⁹ fui ut paululū affuerit: qn patrē occidere rē: Reprehēditq3 eos poeta dicens: ſtulte qd pectora percutis: quaſi doleas q⁹ tātū ſcel⁹ cōmittas: nūqd difficile eſt patē agere. q d facile eſt: vꝫ ſi uolueris cæſarem deſerere: ergo hāc tibi neceſſitatē inducis: quā ſi uolueris facile uitare poteris: ut quē potētē feciſti: priuatū reddas Quid. i. cur: quaſi reprehēdit ipſū poeta q⁹ huic piculo redactus fuerit. Veſane. iſane. Ve. dicit priuationē ſicut uecors. Inanes uanos. i. cur inaniter fles: cū poſſis tuis tibiq3 cōſulere. Sponte quaſi coact⁹ ſis ad hoc facin⁹ belli te puenire. Times ſ. cæſareꝫ cui niſi parere uolueris te cogere nō poterit. Claſſica dene. oſtē dit ſi modo uoluerit miles poſſe a bello deſiſtere: na ſi cæſar iubet tubis ſignū belli dari: tu neglige cātū: nec ad cātū tubæ ſūpſeris arma. Claſſica. i. tubæ. Belluꝫ. i. ſignū belli. Signa ferāt contra hoſtem. ſ. iubēte cæſare. Ceſſa. deſiſte noli ire. Iam iam ciuilis he. ſi hoc feceris furor deſiſtet: & cæſar qui perſequitur generum ſuum Pompeium ubi ſe priuatum uiderit nō pentib⁹ militib⁹: illū amare incipiet. Concidet. deſinet. Priuat⁹. ſcilicet non parente milite. Nunc ades æterno. poeta hic concordiā inuocat ut adſit ppetuoq3 maneat nam piculū dicitur inſtare ut ibi charitas appareat ea: etiā in futuꝝ quæ eſt inter ſanguine cūiūctos vꝫ. exēplo ꝓpoſito q⁹ hi: ſe mutuiſ uulneribꝫ ſicētes occiderūt nulla ſāguis cōiūctōe deterriti. Ades. ꝓ ad ſis o reꝝ ſal⁹

UVA. BHSC. IyR_055

quia niſi cõcordia eſſet:nec ipſa rez primordia ſtarẽt:nã id ẽ ex quo probãt philoſophi:primã materiã eſſe: v3 q̃ inter ſe concor dia quadã cũcta tenentur:dicũt enim nõ ſecũdũ diuerſas quali tates cõiũcta eſſe inter ſe elemẽta.i.rerũ primordia: ſed ſecũdũ eas magis diſcerni uel diſſentire frigus a calore humidũ a ſicco ſed eſt aliud cõe omnib9.i.cõcordia: qua inter ſe cõiũcta manẽt Cõcordia mũdi.qa ex diuerſis qualitatib9 quæ in mũdo ſunt cõ tinentur. Et ſacer orbis amor.hoc ad humanum gen9 ſpectare uidetur:nã ſi inter ſe amore cõiũctũ teneretur humanũ genus: nec domus:nec urbes:nec ipſe orbis terrarũ ſtare poſſet:ſ3 hoc primũ a pietate prouenit:deinde a iuſticia:nam ſicut Cicero ait ſublata uerſus eos pietate fides tollitur hominu3 inter ſe ſocie tas:& iuſticia quæ ẽ hominũ maxia uirt9. Tollatur ſacer amor. .i.coniunctio inter amicos & amicitia:quæ ſal9 eſt toti9 orbis.ſ. adſis:q̃ oĩa cõſeruas:& in te oĩa cõſiſtũt. Magnũ nũc.s.n.quia nũc in magno piculo uenturi ſum9:ne in futurũ caritas pereat & ea quæ eſt inter ſanguine cõiũctos:nã propoſito hoz exẽplo q̃ ſe mutuis uulnerib9 ſcientes occiderunt nullo ſanguinis u n culo de territi:periculũ eſt:ne id poſteri quoq3 faciãt. Diſcrimẽ periculũ. Venturi.ne malo hoz exẽplo arma cõtra ſe ipſos ho mines ferãt.& filii cõtra pentes. Periere latebræ. declarat quia iã nõ ignorãtiæ poteſt attribui hoc poſtq̃ inter ſe ſemel cogno uerũt:pater filiũ:filius patrẽ: tamẽ mutuis uulnerib9 ſciẽtes oc ciderũt:nõ eſt dubiũ q̃n poſteri malo hoz exẽplo:idẽ facturi ui deãt. Latebræ.i.igrãtia:qa prio neſciebãt cõtra:quos arma ſtrĩ gerent:ſed nũc nõ poterũt ſine magno ſcelere cõſerere manum latebra hoc nomẽ in proſa corripitur:in uerſu uero pro ratione metri modo corripitur:modo longatur. Populo uenia eſt. nũc ipſos cognoſcere ſuos nõ excuſandi erunt. Pro numine fata. o fata inquit q̃ adũerſum fuit numen Romanis: ut uolueritis illos breui tempore eſſe concordes quaſi ſcelus inexpiabile face ret:nã ante ſi utriq3 exercitus cõcordes fuiſſent: nõ ignoraſſent ſcelus:ſed bella gerebãt:quia non ſe cognouerunt: ſed hoc fata ĩteruallũ diis aduerſus præſtaĩ uoluerũt: ut iter ſe cognoſcerẽt

UVA. BHSC. IyR_055

quo ſcelꝰ magnū cōſequeretur. Proh.exclamatio. Siniſtro nu mine. ꝑ ſiniſtri numinis: Exigua reqe.i.pua: interuallo poſito quo inter ſe cognouerūt tātas clades:concordia hoc fecit: ut fu tura clades maior ſit:& interuallo nō ignoſcēda. Pax erat. nūc rediit ad propoſitū poſt inuocatā cōcordiā quā orabat: ut ꝑpe tuo maneret:ne horꝝ exēplo ſequerentur quædam maior clades apud poſteros. Et miles caſtris.naꝫ cæſariani milites in caſtris Petrei:& Petrei milites in caſtris Cæſaris ꝑmixti erāt. Errabat. quia inter eos iā nouū fœdus cōpoſitū erat. Duro concor.cæſ. quia tabulata nō erāt:quibꝰ mēſas pararēt: ſed de duro ceſpite menſas ſibi ſtruebāt. Libamina baccho. qa mos erat antiqs ut anteq̄ biberent exiguū uini i ignē infundere:& id baccho libari dicebāt a græco η λοιβη.i.libamen. nis. απο του λειβω .i. fundo.ita id uinū quaſi primitias dicebāt. Libamīa .ſ.inſtituūt Graminei. ex herba incenſi & in gramine cōſtituti. Luxere.i. fulxerunt. Foci.dicūtur loci ubi ignis ſeruatur a fouēdo dicti. iunctoqꝫ cubili. in eodē lecto dormiētes inter ſe cōfabulabātur de bellis inter ſe geſtis. Fabula.ſ.bellorū geſtorꝝ a ſe. Extrahit ideſt producit. In ſontes noctes.qa u gilabāt dulcedine amoris cōfabulantes. Quo.quæ fabulæ illæ erāt dicit.Narrabāt.n.Cæ ſariani milites: quæ bella in gallia geſſere:dū p.x.ānos ſub cæ ſare militabāt. Exierit.ſ.i hoſtē. Quod ſolū.s.p. ita dii inqt uo lebāt ut fides reſtitueretur & ad ſuos utriqꝫ duces rēdirēt rnouata fide qua obliti uidebāt:nā cæſariāi milites obligauerāt ſe cæſari & Petrei Petreio. Reno.reſtituta. Futurꝝ.q futurꝝ erat.Amore .ſ.uiolato. Nā poſtq̄.quō hoc factū fuerit declarat:nā Petreius inqt poſtq̄ uidet caſtra ſua plena eē militibꝰ cæſarianis:uidens fore ut ipſe cū ſuis'oībꝰ cæſari ꝑpe modū uēderetur: & ſuæ ſa lutiqꝫ ſuorꝝ metuēs ſatellites ſuos arma ſumere iuſſit: & cū in tētoriis militū inſpexiſſet:ubi cū omnibus conuiuia celebrabāt mēſas diſturbat:quoſdā uulnerat:nōnullos interfecit: & ita eiectis e caſtris cæſarianis:ad conditionem in lites ſuos conuocat: & eos acriter reprehendit:q facile obliti libertatis ſe in ſeruitu tē cæſaris conferre uoluerint. Nā poſtq̄.ſ.ſunt cognita fœdera

UVA. BHSC. IyR_055

pacis qūam cū Petrei militib⁹ ſua ſponte fecerant:& ne ipſe cū ſuis uẽdatur. Tradita uenū.i.uenūdata eſſe:vnde uenūdo dī a uenū & do:& dare uenū eſt uendere. Dextras .ſ.ſatellitū ſuo⁹ Ad ſcelerata.quæ v3 diſcordiā ꝓturbarēt:& caritatē illā uiolarēt Turba.ſ.ſatellitū ſuorum. In crines.qa depoſitis armis inter ſe pacē agebāt. Præcipitat.præcipitādo expellit e caſtris. Amplexib⁹. qa adhuc ſe āplectebātur. Diſturbat.diſſipat. Sanguine cæſorū & vulneratorū. Addidit ira ferox.non contētus fuit eiciſſe quoſdā Cæſarianos e caſtris:quoſdā uulneraſſe:niſi cōtiōe reuocata milites ſuos acriter reprehenderet. Ira ferox.pro ipſe iratus. Moturas.cōcitaturas aīos ad prœlia. Immemor o prīæ primo meliorē ſuā cām oſtendit: quod in principio facere ſolemus:& eſt rō diſſuaſoria:quæ in deliberatiuo genere poſita eſt: quia habet diſſuaſionē: v3 ne uelint ſub obtētu pacis ſe Cæſari in ſeruitutē tradere:oblitus es ne inquit melioris cauſæ: v3 qui partes ſenatus populiq3 Ro.ſuſcepiſti: locus eſt a reb⁹ ipſ.s: v3 cum cauſam noſtram extollendo aduerſariorū per cōtēptione3 deprimemus. Non potes. occurrit in principio:qa dicere poteras non poſſumus uincere:ergo ſatius eſt ut cōcordiā & pacem agamus:Reſpondet ſi uincere non potes mori potes:ergo ſati⁹ eſt ut liber moriaris:q̄ ſeruus uiuas. Cauſæ.ideſt qui meliore3 cauſam ſequeris:& pro rep.arma ſumpſeris. Aſſertor.i.uindex libertatis:unde aſſerere dicitur ſeruus:q ſolet ſeruitutē in libertate uendicare:uerbum eſt iuris. Vt uincere.non potes hoc facere dicis:quia inferior eſt uirib⁹. Moriare.i. moriaris ꝓ libertate potius q̄ in ſeruitute uiuere. Incerta fata .ſ.nō deerūt nobis:qa in dubio adhuc eſt pugna uter victor futurus ſit. Ibitis. .ſ.redibitis ad dominū ut ſeruiatis:cū liberi eſſe poſſitis. Feretis.ſuſtinebitis. Dānata ſigna.ſ.Cæſaris .i.quæ ſemel dānaſtis: tunc cum Pompei ſigna prætuliſtis.q.d.non debetis ſeruire. Vtq3 habeat flu. pulchrū eſt inquit exorare Cæſarem: ut uos uelit in ſeruitutem recipere. Nullo diſcrimine .i. certamine. v3 in cruēto marte. Ducib⁹ quoq3 uita. ſi diis placet hoc pacto cū Cæſare cōuenietis:ut uos accipiat:& uobis uitam donet:ſed

UVA. BHSC. IyR_055

nō patietur hoc. Ducibus. Pompeio & Afranio. Preciū merces. .i.nūq̄ paciſcemur pro libertate ſeruitutē. Nō hos.c.b. nō intelligitis qd Cæſar agat: & milites ſui. Non enim hoc facit ut uiuamus: ſed ſub obtentu pacis ſeruitutē dabit: ſi ei parere uoluerimus. Preciū merces. arguit a parte honeſti.i.fortitudinis: qa uiri fortis ē glorioſe mori: potius q̄ turpiter uiuere. Nō calybes gentes. ſenſus eſt ſi hoīes ſeruire poſſent bella nulla gererētur: ſi libertatis cupido facit ut hoīes uelint alii aliis eſſe ſupiores. ē autē argumētū a cōpatione: nā in locis argumētorū continetur a pari: a ſimili: a maiori: & minori: & a cōpatione. i. cuī cōpatur res rei: quæritur enim utrū libertas āteponenda ſit paci: an pax libertati. Si bene libertas .i. ſi homīes æquo aīo ſeruire poſſent in pace nulla bello⁹ cā prorſus eſſet: ordo tēdit ad eū locum: ſi bene libertas nūq̄ daretur pro pace. Gentes nō er. ca. i. nō quærerēt ferrū: quo arma fabricarēt. Calybes. populi ſunt in oriēte apud quos optimū ferrū inuenit: Virgili⁹. ſecūdo Geor. At calybes nudi ferrum. Hos enim ferri copia: ut inqt Strabo: illuſtres fecit: apud calybes pharnatia ſita eſt in mari habēs pelamydū copiā: in terra uero ſunt metalla: nūc ferri pri⁹ etiā argenti īminent mōtes metallis pleni ac ſyluis: Nūlli ual. opi. mu. nec etiā mœnia ædificarētur: qb⁹ ſe ab hoſtib⁹ defenderēt. Fugiēte metallo. qa ipſi⁹ metallū interi⁹ fugere uidetur: & hoīes illud humano labore effodiūt. Nec ſonipes: nec bella terreſtria eſſent: nec maritima. Turrigeras carinas. qa turritæ ſunt carinæ: qb⁹ bella gerūtur. Pelago. p pelag⁹. Non iret in æquor. nō ſubducentur in mare naues triremes & quadriremes. Si bene libertas. i. ſi pax libertati eſſet anteponēda. Hoſtes nempe meos. ab honeſti parte arguit: a iuſticia: a partibus iuſticiæ: quā ueritatē Cicero appellat: nā ueritatis fides ē cuſtos: fidē dicta3 eſſe uolūt Stoyci q⁹ fiat quod dictum eſt: arguit ergo a iuſticia: v3 debere eos ſeruare fidem datam Pompeio: qua deinde ipſis ducibus obligati. arguit etiā a mīori ad mai⁹: nā ſi hoſtes cæſariani q deteriorē cām ſecūt̄: ipſi quoq3 arma ſūpſerūt: ut un⁹ cæſar r̄gnet ac domīetur: tñ milites ſibi fidē ſeruāt: q̄to magis uos eā ſeruaꝝ

UVA. BHSC. IyR_055

debetis:q nō per uni⁹ imperio: ſed ꝑ libertate: ꝑ rep. ꝑ lenatū populoq3 Ro. arma ſumpſiſtis? Sacramenta tenēt. rā & ſi iuſiu rādū præſtiterūt: ut pro uni⁹ dominatu ꝓgnarēt: tamē fidē da tam ſeruāt. Sceleri nefan. ſ. Cæſaris. Iurata. abſtricta. Quod ꝑ cā. pu. æqua. ꝑ ciuitate: ꝑ libertate: ꝑ legib⁹: atq3 iudicus defē dendis: Et ueniā ſperare l3. Vos tandē meliores eſtis q̄ Cæſaris milites: a qb⁹ etiā ueniā ſperare poteſtis: ut uobis ignoſcant: & Cæſar q̄ arma contra illū ſūpſeritis: cū uos honeſtiorē cām de fendatis: īmo cæſar a uobis: ueniā pet. ī deberet. Proh. dira. pu. fe. Nūc pro cōqueſtiōe erūpit. Dira. fe. ſ. ipſius Cæſaris. Pudo ris. nō aduertitis: q̄tū dedec⁹ admittatis q̄ ꝑti eſtis cōtra maie ſtatē ueſtri Impatoris Pōpei fidē iūgere cum Cæſare: & ab eo ſi diis placet ueniā petatis: quod īdignū eſt ætate fortuna honore & maximis meritis: qb⁹ uos & rep. ſibi obligauit. Dira .i. ſæua fœdera: quæ uos inſtituiſtis. Nūc toto fatoꝝ. nūc quaſi apoſtro phat ad Pompeiū: o Pōpei quo nā redacti ſunt milites tui uides q̄ pro dignitate tua totū orbē ī bella cōcitas: arma ſumis pro li bertate: aduerſus Cæſarē: & milites tui parāt turpiter a Cæſare impetrare ſalutē quod indignū eſt ætate. Fatoꝝ. i. uaꝝ rerum quæ iſtic gerūtur. Paras acies. paras totū orbē ad arma cōcitaī ꝑ libertate. Cū forſan. fœ. noſtro. cū iā nos militeſ tui ſecū illis cōmemorat paciſcamur ſalutē tuā a Cæſare. Sic fat⁹, cōcluſit nūc quō ſe habuerint milites audita orōe Petrei. Concuſſit. cō mouit. Omnes mētes. ſ. militū. Reduxit. reſtituit. Amorē ſce lerum. i. caritatem: quā depoſuerūt moti pietate ſuorū. Sic ubi deſuete. per ſimilitudinē oſtendit quomodo redierint in priſti num furorem: quēadmodū inqt cuſtos & magiſter leonū: q̄ eos in cauea ſeruat. ita plerūq3 ſubigit: ut incipiāt paulatim māſue ſcere & hois imperia pati: ſed ſi forte ſanguinē guſtauerint: ſta tim naturæ ſuæ recordātur: & ī furorē naturalē redeūt: ita & mi lites. Sic furor. i. ira illius feruet. Deſuetæ ſyluis. i. rūctis ſyluis diu in caueis cuſtoditæ fuerunt. Manſueſcere. ideſt manſue factæ ſunt fere. ſ. longitudine temporis. Vult⁹ po. mi. q̄a nō ſo lum re ipſa māſueuerunt: ſed etiam ſpē & habitu māſuetudinē

UVA. BHSC. IyR_055

quandam induiſſe uidentur. Atq3 hominem. ideſt pati impiã hominis. Paruus cruor. ſi etiam exiguus ſanguis. In horrida ora. quæ diu ſanguine ſicca fuerunt. Admonitæ.ſ.guſtato ſanguine. Tum. inflantur ira. Feruet. incenditur. Trepido magiſtro. quia magiſter trepidare incipit ubi uiderit iraſci leonem Itur in omne nefas. poſtquã ſemel concitati ſunt uerbis & orõe Petrei milites:ruunt in oẽ nefas atq3 ſcelus. Et quæ for.de.orũ ſenſus eſt v3 ſi fortuitu inter ſe pugnarẽt ignari tollerabilis illa pugna fuiſſet:& quicquid diſcordiæ geſtũ atq3 admiſſum eſſet: diis adſcribendum eſſet:qui inuidiæ cauſa fecerunt: hæc mala & ſcelera eſſe monſtruoſa:quia monſtri ſimillima ſunt:ut pater filium:filius patrem ſciens occidat. Monſtra. ſcelera. Tuliſſet excuſaſſet quodãmodo. Cæca nocte. ignorantia occulta: quia ignorabant parentes filios ſuos. Inuidia for.de. quia omne nefas diis adſcribendũ eſſet: ꝙ uoluiſſent ut manus inter ſe conſererent. Fides .i.certitudo: qa certi erant contra ſuos ſumpſiſſe bellũ & ferrum. Monſtra. ſcelera mõſtris ſimillima. Inter mẽſas. inter ipſas epulas: ubi paulo ante ipſi inter ſe complexi fuerant cædes perpetrati ſunt. Cædunt. pro uulnerãt. Fouerũt amplexauerunt. Et q̃uis primo. & q̃q̃ primo quide3 inuiti uulnerauerunt ſuos:& cum gemitu:tamen poſtq̃ ſemel dextra ſanguine corrupta fuit:id multo etiam crudelius fecere. Dũ feriũt interpugnandũ. Primo. in principio pugnæ. Strinxere. nudauere. Gementes.i.cum gemitu. Vt dextræ iuſti. qa inter ſtrepit9 armoꝝ iuſticia & leges audiũt. Dũq3 feriũt .ſ.poſtq̃ ſemel cognouer ſuos. Odere ſuos.odiũ cõcepe cõtra ſuos: Aĩoſq3 la. q̃a cõtremiſcebat dextra & uulnerabat: ſed uulnerãdo cõfirmabatur anim9 & dextra.Labẽtes.cõtremiſcẽtes. Feruẽt tumultu .i.cõtremiſcũt:qa oĩa ꝑturbata erãt. Rap.col.pa.& filii obtruncabãt parentes & capita illorum ante duces ſtatuebant: ne ſcelus occultum fuiſſet:nec ut. Occultũ pereat.i.ſine fructu:qa ſi ignoraretur ſcel9 ſine fructu periret. Monſtra. cædẽ parentum monſtra appellat. In faciem. ante oculos ducum:Tu Cæſar q̃uis dicit poeta ꝑ ſententia ſua:quã in ꝑtẽ Cæſar acceperit hoc:

UVA. BHSC. IyR_055

vꝫ ut ex ſuis militibus multi occiſi fuiſſent in partem meliorem accepit: qa iuſte nunc Cæſar arma ſumere uidebatur: poſtquaꝫ ſemel milites in ipſa pacis cõpoſitione occiſi fuerint. Tu Cæſar nũc demũ agnoſcis fauere tibi deos: qꝺ ẽ data tibi occaſio arma iuſte cõtra hoſtes ſumere. Superos. i. deorũ fauorem. Quãuis ſpolia. hoc ipſo qꝺ nõnulli ex militibus tuis in ipſa pacis cõpoſitione occiſi fuerũt. Neqꝫ. n. tibi maior. for. qa nec maior fœlicitas fuit tibi: cum Pompeiuꝫ in campis philippicis profligaſti. i. nunc demũ data eſt tibi pugnãdi iuſta cã. Aemathiis armis. in bello pharſalico ubi Pompeiuꝫ profligaſti. Phocidos Maſſiliæ. quã phocenſes græci ædificarũt: quã quoqꝫ Maſſiliaꝫ maritima pugna uiciſti. Phario. vꝫ in æquore ægyptio: nam pharꝰ inſula ẽ Aegypti: quæ turrim habet multis tabulatis: ut refert Strabo excelſaꝫ: & albo lapide mirifice ſtructã: eodẽ noĩe quo inſula eã Soſtratus Gnidius regũ amicus poſuit ob nauigãtiũ ſalutemꝫ: ut Epigrãma declarat: ut Soſtratus gnidius Dexiphanis filius: diis ſeruatoribꝰ pro nauigãtibꝰ: nã cũ ora ex utraqꝫ pte importuoſa & humilis eſſet & cautes & breuia haberet: ſignum aliquod neceſſariũ fuit: altũ & clarũ: quo nauigãtes ad portꝰ ingreſſuꝫ dirigerẽtur. Hoc ſi quidem. nunc reddit rationẽ quare Cæſar plꝰ lætitiæ habuerit ex hac cæde: quæ in caſtris tacta ẽ Petrei q̃ ex omnibus uictoriis: quaſ uel antea uel poſt conſecutus fuerat: dicit enim hoc ideo illud conſecutum eſſe Cæſarem: ut iuſte uideatur bellum gerere: quam occaſionem nullis antea bellis habuerat. Hoc ſi quidem. uere inq̃ o Cæſar cognoſcis deos tibi eſſe propicios: ex hoc ipſo qꝺ permiſerunt: ut milites tui in caſtris occiderẽtur. Cauſæ melioris. in hoc uno uidebis honeſtiorẽ belli cauſam habuiſſe. Polluta nephanda. nunc dicit quomodo ſe habuerint Petreius & Afranius: poſtq̃ tantam cædem in caſtris commiſerunt: & hoſtes qui concordes eſſe ceperant: cum ſuis e caſtris eieciſſent: non fuiſſe auſos milites in caſtris tenere: quæ Cæſari cõiuncta eſſent: ergo ſtatuere iteꝝ illerdã redire unde diſceſſerãt. Polluta agmia. ĩpia. i. qꝺ manꝰ cõmaculauerãt ſanguĩe ſuoꝝ. Iunctis. propinquis caſtris. ſ. hoſtiuꝫ metuẽtes: ne rurſus

UVA. BHSC. IyR_055

de cõcordia agerẽt & pace. Intẽdere.i.direxerũt. Ilerdæ. unde
discesserũt:ut superiꝰ dictũ:cum in celtiberiam uellent bellum
transferre. Campos eques sed Cæsar ubi sensit qd facere parẽt
hostes:equites misit:qui omnes additus occuparent:ne qua ho
stes transire possent. Eques.pro eqtatu posuit. Obuius.occur
rẽs hostibus ilerdam petẽtibus. Siccis collibus.vȝ ubi nihil oĩo
nascceretur quod ad sustẽtãdos equos uel hoĩes ptineret. Tunc
inopes.vbi Cæsar uidit hostes in collẽ se recepisse:ubi nec aquæ
nec pabuli facultas esset.cõstituit eũ ibi obsidere:& oẽs descen
sus claudere ne ad aquã descẽderẽt hostes. Prærupta fossa.i.in
ingenti alta simul & lata. Nec castra pati.i.auet prohibere ho
stes.ne uallũ ducãt ad aquas:uel certe brachiũ:ut ab undis ex
clusi in deditionẽ uenire cogantur. Brachia.s.castroꝝ. Circuȝ
.l.fon. idest oĩo pati uult ut uallũ deducant de mõte in fontes:
in brachiorũ modũ. Vt leti uidere. sed ubi Petreius & Afraniꝰ
cum militibus suis uidere se pati famem:ut sibi in illis collibus
moriendum esset:tunc ex metu in irã cõuersi sunt. Leti.mortis
propter famẽ. Miles nõ uult. primo quideȝ mactauere iumẽta
& equos:qbus uti nõ poterãt:nã in obsidiõe equi augent inopiã
& nullũ sui usum præbẽt:ideo mactauere equos:ut eoꝝ carni
bus uescerẽtur appo.nõ utile auxiliũ:qa in obsidione inopiã au
gent. Clausis.obsessis. Tãdẽqȝ coactꝰ.tãdẽ penituit se fugere
Dãnare fugam.i.penituit fugæ:quã antea intẽderat ad ilerdam
quia vȝ uidit hac rõne posse se ab hostibꝰ liberare:ergo quod fu
giẽdo obtinere nequerat:id nũc audiẽdo facere tẽtauit. Spe po
sita.s.salutis cõpandæ in fuga. Casurus in hostes.desperatione
quadã moriturꝰ fertur ĩ hostes. Vt effuso. at uero Cæsar belli
peritissimus:ut uidit illos ipsa desperatione fortiores factos esse
iussit militibus suis:ut interea arma continerẽt:donec furor ille
torpesceret:nec enim uidebat cum hostibus posse conferre pu
gnam sine maximo militum suorum dãno.Vnde Virgiliꝰ.Vna
salus uictis nullam sperare salutẽ. Decurrere. descendere e col
libus. Effuso passu.inordiate quẽadmodũ desperati. Deuotos
morti destinatos. Tene tela.i.contine ne cuȝ hoste pugnaueris

UVA. BHSC. IyR_055

feruenti:nam magna tibi uictoria conſtabit. Sūbtrahe.i.ab hoſte currenti remoue ferrū. Non ullo. id age ne bellum conſtet ullo vulnere:nolo in ſanguinē militū ſuoꝝ effundere:quo bellū gerant:ſed incruētā ex his uictoriā parere. Vincitur haud gratis.i.his qui eo animo laceſſere hoſtem ad pugnā ut mori uelit non ſine magno damno uincetur. Iugulo.i.morte ipſa:qa pat⁹ eſt iugulari & mori. Haud gratis.i.ſine magna iactura & dāno Enſis uilis adeſt. hæc dicēs Cæſar oſtendit militib⁹ ſuis furorē hoſtiū:nūqd uidetis quomō ipſi mortē ſuā cōtempſerūt:qs ſperare poſſet uictoriam ſuam conſequi:ſine magno ſanguine. Enſis uilis. quia ſe hoſtis contempſit deſperatione quadā. In uiſa luce.qa uitā quoqꝫ oderunt:quia in hac obſidiōe coacti tenētur Non ſentiet ictus. quia adeo obſtinata eſt. Incumbet gladiis. .ſ.noſtris:quia miles nociturus fertur in hoſtem. Gaudebit .ſ. cum ſanguinem effundet:quid ergo faciendū eſt. Deſerat hic feruor. anteq̄ manū cū hoſte cōſeratis:ſinite interea ut deferueſcat ira furor:inſania:cum mori cupiant:uiuere cum deſiderēt: tūc manū ſerere poteritis. Feruor.quo deſpati ferūtur. Cadat. decidat. Perdant uelle mori .i.poſtponāt cupiditatem mortis. Sic deflagrare.ſicuti inſtituerat Cæſar:ita etiam fecit:nam abſtinuit a pugna milites ſuos per totū diē ꝛc. Deflagrare.i.deferueſcere & tepeſcere. In caſſum.qa non eſt data facultas pugnādi Phœbo merſo.i.ob upto ſole. Inde enim ibi. ſicuti aīo cōcepat Cæſar:ita & euenit: nam ſublata pugnandi copia ſenſim calor ille & ira feruens extincta eſt. Miſcendi martis.i.cōſerende pugnæ. Cadit.deficit. Tepeſcūt.deferueſcūt. Saucia ma.p ſimilitudinem oſtendit quō ſenſim ira defecit in hoſtibus quēadmodū inqt aliqs ſautius fuerit:dū adhuc calor ineſt ipſo uulnere fortior eſt:& dolore uehemētior.ſed ſi uictor qui eū uulnerauit telū abſtineret:donec ſanguis exeat:& paulatim exhauſto ſanguine deficiat:tunc ille ſine ullo labore uincitur : eodem mō de hoſte inqt:quia facta inter eos pugna : ſtatim illi fortiores facti ſunt. Maiores. quia dolor ipſe facit eos maiores & fortiores. Dolor eſt. quia cum ſautiuſ eſt aliquis in principio uulneris do

o

UVA. BHSC. IyR_055

lor incitat illū. Recēs.nouus. Mobile neruis.qa dū mēbra cali da ſunt ut facile moueri poſſint:& quo uelint facile gladiū & te la uibrare. Conamur. qa quocūq3 conati fuerint uibrare tela: facile cedūt mēbra. Stat uictor.interea dū ille nimio dolore pc tus pugnatur9 eſt:& ille ſe ab eo cōtinuerit: q eū vulnerauit fa cile ſupabitur. Conſcius enſis adacti.i.ſcit trāſſixiſſe pect9 illis: & nō diutius duraturū eſſe. Tenuitq3 man9.ſ.a pugna. Frigi dus artus. qa paulati3 ſanguiſ egreditur:& frigus ſuccedit:quo mēbra omnia uno tēpore frigeſcūt. Subducto.remoto: Rigēs. frigeſcēs. Adſtrinxit vulnera. qa uulnera claudūtur cū ide ſan guis exierit. Iamq3 inopes.dicit milites cū depoſita ira ī caſtris reduiſſent:cepiſſe nō ſolū raſtris & ligonib9:ſed gladiis ſuis ter ram effodere:ut quō poſſent uenam aquarū inuenirent:ſed cū3 uſq3 ad profūdū montis deſcēdiſſent nec minima pars aquæ in uenta eſt:cogebantur glebas cōprimere manibus: ut uel gutta aquæ in os caderet:rōne etiā colligebāt ex frōdib9:& ſi qua for te aqua putrefacta eſt in aliquo loco eo decurrebāt omnes: tāq ſi ſuauem potū hauſturi eſſent. Inopes.undæ penuria laboran tes. Refoſſa.retro foſſa. Occulta. tanq in profūdū. Abſtruſa .i.occulta. Raſtris.nam huiuſmodi inſtrumētā etiā milites por tabāt præſertim apud priſcos cū foueaz facere uellent:cū ſcmp foſſa & uallo caſtra cingebant raſtra a radēdo:terrā dicta ſunt. Puteuſq3 caua.dicit feciſſe foueā quādam: quæ uſq3 ad ꝓfundi tatem colliū peruenerat & in planū & uallem deſcēdebat:tamē nihil aquæ apparuit. Primitur.foditur. Faſtigia.i.profūditatez faſtigiū ſignificationē habet contrariā:nā ſignificat culmina:ut Virgilius.Et ſūmi faſtigia tecti ⁊c:ſignificat etiā profūditatē:ut in hoc loco Virgili9 in Ge. Forſitan & ſcropib9 quæ ſint faſtigia quæris. Non ſe tam pēitus. maiori qdem diligentia & labore mirati ſunt uiſcera terræ:ut aquam inuenirent q ſi aurum & ar gentum quæſiuiſſent. Penitus interius.i.in ipſius terræ uiſcera Relicta luce.i.relicto cœlo & die. Tam longe.tam procul a pro funditate terræ ſe demerſit. Aſirii ſcrutator pallid9. qa in uiſce ribus terræ cum diu multūq3 uerſatur pallorez quēdā cōtrahit

UVA. BHSC. IyR_055

Assyrii. quia in oriẽte frequẽtius uenæ oriũtur auri. Nã3 garrei ex auro & argento: multa habent uasa: ut refert Strabo: lectos: tripodas crateras cũ operculis: domosq3 sumptuosas: nã & portæ & parietes: & tecta ex ebore auro argẽto: lapidibusq3 incrustatis sunt distincta. Sunt & prope hos alii: apud quos aur̃ effoditur: magnitudine minima sansæ: mediana mespili: maxĩa nucis: has auri glebulas perforantes cũ lapillis pellucidis alternis positis atmilis faciũt inserto filo & collo manibusq3 circũponũtur: uendunt id aurum uicinis uili precio: æris triplo: argenti duplo: tũ propter operãdi iusticiã: tũ propter inopiam eor̃ quæ contra accipiũtur: quorũ usus magis est ad uitam. Assyria regio in oriẽte ubi regnauit nynus quã esse auri fertilissimã uoluerũt Non tamen. q̃uis in profũditate terræ rimati fuerint: tamẽ nũq̃ apparuit unda. Noui fontes. q̃ nũq̃ antea apparuissent. Percusso. i. aperto. Pumex. lapis ẽ cauernosus. Antra nec exiguo. dixi fontes: sed nec paruã q̃de3: aut nullã inde stillã emiserunt. Antra. cauernæ terræ. stillat. i. minutatim guttas emittũt. Impulsa. i. scaturiẽtè aqua. Leui. i. tenui uena aquar̃. Tũc exhausta. & cũ diu in uisceribus terræ scrutati essent undas: nec ullo mõ inuenire possent: tãdẽ extracti sunt ad superas auras: quasi ex ipsis in feris emersserint. Exhausta. effeta cum multo labore defatigata. Super. ideſt supra terrã. Metallis. i. inq̃sitõi b⁹: nã metallũ dicitur inq̃sitio a græco metalleuo græ. la. inquiro: na3 metallũ est quicquid inquiritur: nõ enim quæsiuerãt metalla: sq3 aquas. Lassata. si forte aquas inuenire possent. Sudore. i. labore a præcedenti id quòd sequitur. Extrahitur. supra auras deducitur. Quoq3 minus. nõ modo nõ profuit quærere aqua3: qa nihil inuenerũt: sed etiam nocuit: qa dũ fatigantur: aucta est sitis. Corpora sustentãt. abstinebãt etia3 se a cibo: quia fames uidebatur quasi leuamen sitis: nam cibus inducit sitim. Si molli⁹ aruum. quærebant si alicubi esset mollior terra: & terra: & glebã auulsam manibus cõprimebant: si qua gutta exprimi posset Pingues. humidos. Ora super. ut uel guttã aliquã emitterẽt. Nigro si. t. si forte piscina putrida congesta esset in aliquo loco

UVA. BHSC. IyR_055

omnes eo ſe conferebant:ut aquam etiam putridam & grauiter olentem haurirent. Nigro li. i. fœtenti:quia fœtorem emittit. Colluuies .i.permixtio aquæ cũ terra: Immota. ſtabilis ideo & putrida. Obſcænos.abhominãdos deteſtandos. Morienſq3 recepit. & moriendo haurit aquas quas ſi conditio uitæ fieret nõ hauriret:verbi gratia:ſi diceret aliquis.Tu uiuere potes: ſi hanc aquam bibis:ille uero recuſaſſet:nũc certus mortis eã bibebat. Nollet.ſ.accipere. Rituq3 ferarum. pecudes erant in exercitu. Has ore lactabant uſq3 adeo etiam:ut cũ lac deficeret ſanguinẽ exprimerent & haurirent. Diſtẽtas.plenas. Siccant .ſ.lactẽtes Sordid9. pollutus. Exhauſto.euacuato. Tunc herbas. omnia inquirebant unde humorem aliquem haurire poſſent:nam herbas & frondes terrebant:ut inde ſuccu3 aliquem emitteret: aut etiam matutinũ rorem de frondibus colligebant. Diſtringunt. frangũt. Quos.aliquos accipiũt. Palmite.i.fruticæ arboris: nã frutex eſt arbor tenella:ſicut palmes:qa nõdũ in duricie3 ligni conuerſus eſt. Crudo. uiridi. O fortunati fugiẽs. Nunc p cõparationẽ dicit fortunatos fuiſſe illos : quibus poteſtas data eſt bibendi uenenatos fontes ut Mitridates:quẽ dũ fugiẽte3 perſequitur Pompeius quacũque iret fontes ueneno inficiebat:ideo fortunatum dicit Mitridatẽ:& illos quib9 data eſt poteſtas hauriendi aquas:q̃uis ueneno infectas cõpatione iſtorũ q ſibi mori cogebantur. Fortunati.ſ.fuerunt illi q uenenis infecerũt fõtes & Mitridates q neſcientes hauriebant. Hos licet in.f. uere inq̃ fœlices.& apoſtrophat ad Cæſarem:o Cæſar inquit:ut ſcias q̃tũ iſti mortem non timent:ſi bibentibus ipſis aquas ueneno infeceris illi:q̃uis ſciant ſe ueneno morituros: tamen bibere nõ dubitabunt. Non decepti. quia uidẽtibus ipſis hoc feceris . Flu. .ſ.ſicorim'& cyngam. Tabem.corpora putrida ferarũ . Aconitum.herba eſt uenenata: quam poetæ fingũt ex ſpuma cerberi natam eſſe:cum illum ab inferis traxit hercules. Pallida. quia pallida ſunt aconita . Saxis. quia naſcitur in cautibus: aconis græce.latine hæc cautes tis: propterea aconitum dicitur: qa in cautibus naſcitur:cos cautes au.uertitur in o.ut ſaurex p ſorex

UVA. BHSC. IyR_055

ſic caudex pro codex. Torrentur.nec mirum quia diuturna ſiti ardebāt. Decepta. qa hoc clam nō feceris:ſed palaꝫ. Sicca ora .ſ.nimio deſiderio aquæ. Spu.aſſlin. quia arida lingua erat in ſquāmarū moduꝫ. Iam marcent uene. vꝫ euacuatæ ſanguine. Nulloqꝫ humore. pulmo eſt qui reciprocū ſpiritu3 trahit: dicit ergo deficiente humore pulmonē ſtrinxiſſe meatus: ut iā necarentur nōnulli:& nimia ſiti laborantes ſemianimes redderētur Meatus alternos.i.reciprocos quia accipit ſpiritū & reddit pulmo:nihil aliud uita hominis eſt niſi reciprocꝰ ſpiritus aeris: & niſi aerem recipiat ac reddat pulmo: uiuere non poteſt homo. Longa. quia nimia ſiti laborātes:ab imo uſqꝫ pectoris anelitu3 trahebant. Reciſo.i.ſciſſo unū eſt quod ſupra. Pādunt ora ſiti. ut uel aere lenirent caloris & ardoris ſitim. Nocturnū aera qa nocturnus aer humidus eſt.Virgilꝰ. Noctis lentus non deficit humor. Expectant. cum deſiderio hymbres optant. Cuncta natabant. paulo ante omnia erant multitudine hymbriū plena aquis:nunc autē deficientibus hymbribꝰ arida terra facta erat & hymbres quos ātea inuiſos habuerant nūc expectāt. Quoqꝫ magis miſeros. aliud addit quod plurimū ualebat ad augēdaꝫ ſitis grauitatē:qa vꝫ nō in regione poſiti erant: quæ naturaliter arida eſſet:ſed in medio fluuiorū poſiti ſiti ardebāt: naꝫ ſi regio penuria aquæ laboraſſet tollerabiliꝰ uideri potuiſſet:nunc cum undiqꝫ aquæ fluerent ipſi in mediis undis ſitiebant. Quo. ut. Ieiunia undæ. penuria aquæ. Soluant.i.crucient illos. Meroē inſulam.Meroīs inſula eſt quam nilus in medio ſui facit: & cali das emittit aquas.Influunt enim:ut refert Strabo: duo flumina e lacubus quibuſdam ab oriente delata & meroem ingentez inſulam complectuntur:quorum alterū dicitur aſtaboras ad oriē tale latus fluens: Alterum Aſtapus quod nōnulli Aſtoſabā uocant:ſupra Aſtaboræ & nili concurſum:meroem urbem eſſe eo dem nomine quo inſulam. Sub axe. uidelicet ſub oriente in ea regiōe:uel parte qua. Nudi garamantes. quia nimio calore ſolis populi Lybici nudi arare cogūtur:Garamantum regio ultra getuliam eſt:& pariter cum illa pregreditur; unde carchedonii

UVA. BHSC. IyR_055

lapilli afferuntur. Inter ſtagnantē ſicorim: inūdantē regionem illam. Rapidū hiberū. uelocem fluuiū: unde hiberia dicta eſt h ſpania: nam hiberus amnis toti hiſpaniæ nomen dedit: (ut ait Solinus) Bæthis uero prouinciæ: uterq3 tamen nobilis. Spectat uicinos. qa augebat dolorem aqua3 proximā uidere: & eā hau rire non poſſe. Iam domiti. cū diu omnia tētaſſent: ſi quomodo poſſent e manibus Cæſaris euaderent: poſtq̄ omnia fruſtra fue runt: tāde3 in Cæſaris deditionē uenerūt. Paciſq3 tuēdæ. poſtq̄ uidit nulla ratiōe nulliſq3 uirib9 euadere poſſe: Affrani9 auctor fuit deditionis cū primū cōſiliū cū oī exercitū cōicaſſet: deinde ipſe quaſi public9 legatus toti9 exercit9 ad Cæſarem profectus orōnem habuit. Duces. ſ. Petrei9 & Affra. Ceſſere. ſ. neceſſitati Domiti. i. ſubacti fame. Paciſq3 petendæ. qa Petreius cōcitaue rat milites: iā de pace fœdera agentes. Dānatis. i. abiectis. qbus ſe defendere nō poterat. Semianimes tur. qa pene ſiti conſūpti erant milites. Hoſtilis i. Cæſaris uictoris: Seruata. nec tamē: q̄ uis ſupplex ad pedes acceſſiſſet: maieſtatē īpatoriam depoſuit Precātis. ſ. Affranii dico maieſtas. Stetit nō fracta. qa dignitatē impatoriā præ ſe ferebat: ut nō uideretur parat9 eſſe mori. Pri orem fortunā. v3 inter fortunā Impatoris: qa impator erat exer citus. Nouoſq3 caſus. qa nō uict9 erat. & in ptātē uenerat Cæ ſaris. Victi ducis. non ignaui militis ſed qualia uictū ducē dece bant nō militē. Securus. quaſi ſine cura ſalutis qa licet peteret uenīā: & ſi nō cōceſſiſſet Cæſar: tamē nō magnifaciebat. Si me degener: conſtitutio cōiecturalis eſt: cū quæritur de facto & di ſputatur: ut o Petrei & Affranii: ſumpſiſtis arma cōtra me: quæ ſtio ē: imo non ſumpſimus: & probat per locos ipſi9 cōſtitutōis: ut in expoſitione ſingulo in loco dicem9: Primo captat beniuo lentiā a perſona ſui: cum oſtendit ſe fortem eſſe qui mori hone ſte potuerit: ſi opus fuerit: a perſona auditoris: cum oſtenditur quæ de iudice ſpes ſemper fuerit: & cū res eor̄ ſapiēter fortiter manſuete factas oſtēdem9: ita & hoc loco a Cæſare beniuolētiā captat: quē fortē māſuetū oſtēdit: ideo dign9 eſt a quo uenia pe tatur. Si me degene. ecce quō oſtēdit ſe fortē q̄ mori potuerit

UVA. BHSC. IyR_055

honeſte nō turpiter uiuere ſi opus fuerit. Degeneri. i. uili v3 ſub hoſte qui indign9 eſſet ab eo uenīā peterem9. Dextra fortis .i. uirtus qua oppeterē poti9. At nūc. a perſona auditoris beniuo lentiam captat: ſed quia credim9 o Cæſar te eſſe dignū q uitam dones: id enim ante facere cōſueuiſti: ut dubitare nemo debeat petere ueniā: ideo ſupplices ad te ueniem9. Hoc. qa credo te dignū eſſe q militibus uitam dones. Nō ptis ſtudiis. Nūc deſcendit ad cōſtitutōe3: v3 ſumpſiſti arma contra me o Affrani: quō uis ergo ignoſci tibi: īmo nō ſumpſi. quæſtio eſt: probatur. vnde proderit plurimū cōſiderare quæ facta ſunt ante rē in re & poſt rem: Ante rem ubi fuerit anteq̄ bellū gereret in hiſpania cū imperio quā prouintiā Senatus pōpuluſque Ro. ſibi tradidit anteq̄ bellū ciuile cōflaretur in hiſpania: cū imperio eā prouincīā demā datā gerētes a ſenatu populoq3 ro. tenebāt ex eo q9 ante rē fuerit probat ſe nō ſūpſiſſe arma: nā ſi poſtq̄ bellū cōflaretur arma ſumpſiſſet: tunc in uitio eſſet. Conſiliis inimica. qa nō eſt demā data nobis prouincia contra te: quia nos deniq3 inuenit bellum ciuile: nā anteq̄ bellū ciuile moueretur prouincia nobis cū ipio demādata eſt. Cauſæ priori. iā huiꝰ prouinciæ præfecti eram9. Nil fata morantur. in re v3 cū uolum9 probare p cōſtitutione3 cōiecturalē aliqd factū: & anteq̄ factū fuit aliqd oſtēdim9 factū quod nō oportuit: aut nō factū quod oportuit: probat a cōiectu rali: hoc modo. In prouincia tenēda feciſti aliqd quod nō oportuit: dici poteſt nō fecim9: qa ſi prouinciā tenuiſſem9 ultra q̄ neceſſe fuerit: dicere poſſes fuiſſe aliqd factū quod nō oportuit. ſ3 illā tenuim9 quo ad fata cōceſſer: ergo nō fecim9 quod nō oportuit. Nil fata me. fecim9 quod oportuit: īmo nō fecim9 quod nō oportuit: nō oportuit tenere nos prouinciā poſtq̄ oīa experti ſumus: quæ humana neceſſitas tollerare poſſet: ſed poſtq̄ dii nobis cōtrarii fuerūt uoluim9 cōtra deoꝝ uolūtatē prouinciā tenere Tradim9 heſperiis. deſcēdit a cōſtitutōe cōiecturali ad delibera tionē: nā omnis petitio hēt deliberatōe3: v3 eiꝰ a quo petim9 cū enim petim9 aliqd: is a quo petim9 deliberat dare uelit an non ideo op9 ē ſuaſione: ſuaſio oīs eſt in deliberatōe: deliberatio hēt

o p

UVA. BHSC. IyR_055

fine honesti & utilis:quẽadmodũ petitio cũ petim9 aliqd debe-
mus suadere a ptib9 hõesti:cuz deliberam9 aliqd:ita & cũ peti-
m9:ab hisdẽ ptib9 suadere debem9: deliberatio hẽt finẽ utilita-
tis:vtile ẽ ut ĩ deditionẽ accipias nos o Cæsar:cũ ex hac deditõe
magnã utilitatẽ cõsequeris. Tradim9 hespias gẽtes.o Cæsar ista
cũ sit cura nobis:uenia præstes: ĩ tuã ptãtẽ tradim9 hispaniã &
oriẽtalẽ plagã. Apim9 eoos.i.oriẽtales: nã donec hispania occi
dẽtalis regio cõtra te esset:nõ secur9 ĩuaderes oriẽtẽ ubi Põpei9
erat:nũc g̃ secur9 poteris bellũ gerere. Secuꝝ.qa te secuꝝ da-
mus:ut nihil a tergo hostile relinquam9. Post terga.s.occiden
tis. Nec cruor.suadet a facili:vz qa hãc uictoriã Cæsar incruẽtã
cõsequetur:qa nihil obstabit:quo magis etiã debeas nobis cõce
dere hoc. Lapsa.s.pugnãdo.Hoc hostib9 unũ.hoc solũ ignosce
q̃ incruẽtã uictoriã accipias:& ne tibi uiliores uideremur. Nec
magna petũtur.a possibili nã cũ petim9 aliqd ostẽdere debem9
id quod petim9 præstari posse ab eo quẽ rogam9:q̃ tu facer̃ po
tes o cæsar:vz ut dimittas nos ab armis hac cõditõe:ut post hac
nõ liceat nobis:nec p̃ te:nec cõtra te arma sumere:& tãq̃ eme-
ritis militib9 futuri tẽporis stipẽdia nobis dabis. Petũtur. a te
quæ præstar̃ potes. Ocia do.vz ut nos ab armis dimittas. De-
gere.uiuere. Inermẽ.i.depositis armis:& relicta militia. Quaz
tribuis.i.cõcedis. Prostrata iacere.& putes aĩo nos ad interne-
ctionẽ usqz occisos eẽ nisi succurras. Nec.n.fœlicib9 armis.ar-
guit a ptib9 iustitiæ vz a gr̃a:gr̃a est ut bene merẽtib9 premiuz
detur:& male merẽtib9 pœna qa ĩfœlices sum9 p̃mia nos ha-
nõ d bem9.nec igitur debes nos exercitui tuo fœlici cõiũgere.
Fœlicib9. qa cũ nos ĩfœlices sum9 ptcipes uictoriæ tuæ nos eẽ
nõ decet. Turba hæc.q̃ũ ptinet ad exercitũ nostꝝ nr̃æ fortũæ
satisfecim9.iõ nihil nobis relictũ ẽ q̃ bellũ ciuile seq uclim9. Fa
ta pegit.quãdo se nel uicta ẽ. Vincere cogas.i.post q̃ semel ui-
cti sum9 nolum9 ãpli9 uincere. Facilis.s.ad ig̃scẽdũ. Vultuq3
seren9.i.benign9.qa qualitas uult9 significat animi intẽtionez.
Pœnãqz re.vz ut sint tãq̃ emeriti & uacatõez habeãt. Vt primũ
iuste. postq̃ Cæsar faciliter consensit petitõi Petrei & Affranii

UVA. BHSC. IyR_055

ſtatim milites ubi facultas data eſt ad aquarū flumina oēs ſine ordine diſcurrūt. Iuſte pacis.qa iuſta pax erat:quæ inter ciues cōponebatur. Incuſtoditos.ſicut a na ura ſeruabātur ab hoſte Incūbat.i.inſtat nimia ſiti laborās. Flumia turbat. qa multitudine militū ꝓturbabatur unda. Cōtinuus multus.dicit quō milites poſtq̄ ſemel facta eſt bibēdi facultas tā auide aquas hauſe rūt:ut ſeipſos ſuffocarēr:naꝫ multi ex ipſis præ nimia auiditate bibēdi ſuffocati ſūt. Cōtinuus tract9.i.hauſt9 aquaꝝ ſine intermiſſione:qa auide nimis trahebāt. Arctauit.āguſtauit. Aias.i.uitā & ſpūꝫ. Feruida peſtis.i.aqua auide hausta. Plenis.repletis. Cedit.q̄uis aquæ ſuparēt & abū darēt:tamē faciari nō ꝓterāt:cū pleni eſſēt aqs:tamē adhuc haurire cupiebant. Morbus egēs.i.uitiū ſitis ex inopia aquæ cōtractū. Mox.deīde. Robora neruis.poſtq̄ tādē ſitim expleuerūt uires in corpore rediere. Et uires.declarat:qa mos eſt poetarū ut multa dicāt ī eadē ſnīa: & alteꝝ ſit alteri9 expoſitio. Robora .i.uires. O ꝓdiga reꝝ luxuries.capta occaſiōe poeta inuehitur in eos:q curioſi ſūt ciboruꝫ &q trā mariqꝫ quærūt.unde delicatū aliqd hīe poſſint ꝙ nō ne ceſſitati ſuæ cōueniat:ſed uoluptati ſatiſfaciat.O uos īqt q adeo ſoliciti eſtis in īqrēdis uariis ciboꝝ generib9 aduertite & cōſiderate q̄ paucis reb9 hūana uita poſſit eſſe cōtēta:hi.n.recupauerī uires ſuas aqua & pane cōteti. Luxuries.ſupflua: Prodiga.i.q̄ reb9 abuteris:ꝓdig9 dr̄ a porro & ꝯerovꝫq ſua bōa neqcq̄ cōſumit. Nūq̄ cōtēta i.quæ ſemp magno ſūptu cibos & epulaſ ꝓare ſoles. Ambitioſa.i.cupida: ambit9 ꝓprie dr̄ cupiditas honoris: ſed ꝓ oī cupiditate aliq̄do ponitur. Paruo pa.quæ.ut nunq̄ ſaciari poſſis. Et laute gloria menſæ. O mēſæ delitioſæ. Diſcite. nūc exēplo hoꝝ militū q ſatis hūerūt cū aquā haurire poſſēt & panē comedere. q̄:ꝓ q̄tū. Paruo.i.q̄ exiguo ſuſtētari poſſit humana hoīs natura. Aegros.egrotātes ē argumētū ſi ægrotātib9 aquā facile ꝓponētib9 medicis ſatis erit ad reꝯpādā ualitudiē priſtinā:q̄to eo magis ſufficiet corꝓoribꝰ ualidis. Nobilis bacchus.i.uinū precioſū quod magno precio cōꝓatur & aduectitiū eſt de lōginqs ꝓtib9:deū ꝓ uino poſuit. Diffuſus ignoto cōſule

UVA. BHSC. IyR_055

.i.uetuſtũ uinũ: & multis ānis ī cella uinaria ſeruatũ: nã q̃to uetuſtiꝰ ẽ tãto ualidiꝰ: iõ dicit ignoto cõſule ꝓ ātiqtatẽ qa ro: tpa a cõſulibꝰ dinumerabāt: nã cũ ſignificaꝝ uellẽt quo tpe aliqd geſtũ eſſet dicebāt Planco & Lepido cõſulibꝰ hoc factũ eſt: & q̃to ātiqores cõſules erāt: tãto magis ītelligebāt rẽ illã ātiqorẽ eſſe ĝ cõſule ignoto. i. cuiꝰ nomẽ ꝓpter uetuſtatẽ īcognitũ ẽ. Nõ auro myrraq3. i. nõ aureis poculis & myrrinis bibebāt. Myrrina mittũtur ab oriẽte: ut refert Plinius: libro ultimo naturalis hiſtoriæ: Inueniũtur. n. ibi in pluribꝰ locis: nec īſignibꝰ: pthici regni: præcipua tamẽ in Carmania humorẽ putãt ſub terra calore denſari āplitudĩe nũq̃ puos excedũt abacos: craſſitudĩe rara uaſi potorio: ſplẽdor iis ſine uiribꝰ: nitorq3 ueriꝰ q̃ ſplẽdor: ſ3 ī precio uarietas colorꝝ: ſubĩde circũagẽtibꝰ ſe maculis ī purpurã cãdorẽq3 & tertiũ ex utroq3 ignoſcẽte ueluti ꝓ trãſitũ coloris purpurea rubeſcẽte: aut lacte cãdeſcẽte: ſũt q maxĩe in iis laudẽt extremitates: & quoſdã colorꝝ ṙpcuſſus: quales in cœleſti arcu ſpectãtur his maculæ pingues placẽt. trãſlucere qcq̃ aut pallere uitiũ eſt. Itẽ ſales uerucæq3 non eminentes: ſed ut ī corpore etiã plerũq3 ſeſſiles: aliqua etiã in odore cõmẽdatio eſt: Primꝰ Põpeius in urbem myrrina inuexit: & ſex pocula capitolino Ioui dicauit: quæ ꝓtinꝰ ad hominũ uſum trãſiere. abacis etia3 eſcariiſq3 uaſis ĩde expetitis: cõtraria huic cã cryſtallũ facit: gelu uehemẽtiore concreto: nec alibi certe repitur q̃ ubi maxĩe hybernæ niues rigent glaciẽq3 eẽ certũ ẽ: vnde & nomẽ græci dedere: Oriẽs & hãc mittit: ſed indicæ nulla præfertur: naſcitur & in Aſia uiliſſima circa Alabãdam & hortoſiã finitimiſq3 mõtibꝰ: v3 nõ mixto uino aut aliquo liquore ſuauiore. Flu. i. aqua ꝓ pte ſui ponitur: ut reſtiguere fõtibꝰ ignes: nã nõ fõtes reſtinguebãt: ſed ptes fontium. Ceres. deã pro fruge poſuit. Heu miſeri. nũc in eos inuehitur qui cupiditate bella gerũt: quos dicit miſeros eẽ ſeu uincãt: ſeu uincantur: ſi uicti fuerint: neceſſe eſt ut ſeruiant: ſi uicerint nũq̃ a bellis deſinent: ſed bella ex bellis ſceuiunt: cum alia ſemp appareant q̃ miſeri ſint ex hoc cognoſci poteſt: quia ipſi depoſitis

UVA. BHSC. IyR_055

armis in extrema miſeria conſtituti ceperũt eſſe fœlices:& mul to fœliciores uictoribus ſuis. Heu. cum miſeratione. Tunc. ꝓ bat ꝙ ſecuri ſint depoſitis armis milites cuꝫ antea armati in ex trema miſeria conſtituti eſſent:& tuti eſſe nõ poterãt: nũc uero inermes ſecuri ſunt:quod e contrario uidetur. Victoris. cæſaris Tutus. quia neminem timebat. Innocuus. cui nemo noceret Liber curarum. qui ante magnis curis & ſolicitudinibus agita batur:cum mortis periculum ante oculos timerent. Spgitur. diuiditur. In oras ſuas. ideſt in patriam ſuam: quia in ſuã qſqꝫ patriam redibat. O quantum donata. poſtquam depoſitis ar mis ſemel liberi fuerunt:pœnitentiam agebant ſeipſos incuſan tes:quod ſitim & aliarum rerum inopiam: tam diu perpeſſi fu iſſent. O quantum. cum admiratione quadam legenduꝫ. Pa ce potitos. potentes factos pacis:quam conſecuti erant:potitur aliquis cuiuſpiam rei qui potens factus eſt rei quam cupiebat. vt Virgilius. Optata troes potiuntur arena. ideſt compotes facti ſunt. Donata. a Cæſare quod nũquam iaculati eſſent tela. Ex cuſſis. concuſſis. Vibr. fer. iaculatos fuiſſe telà ferrata. Tole raſſe ſitim. ſcilicet pœnituit quaſi dicat minime ſtultos ſe quo dãmodo fuiſſe intelligebant:& ſtulticiam ſuam dãnabãt: quod depoſitis armis poſſent omnia abunde conſequi. Rogaſſe bella deos. conſtructio latina:ideſt precibus petiiſſe a diis. Fruſtra. quia obtinere nequiuerunt. Nempe uſis. Rationem affert:q̃ob rem pœnituerit eos tanta cupiditate uictoriam a diis exoptaſſe quia intelligebant ſe nunc fœliciores eſſe uictoribus: & quod a diis optabant ipſis damno:potius q̃ utilitati futurum:hoc com paratione ſui & hoſtium intelligebant. Videbant enim multa bella reſtare Cæſari & militibus ſuis:ut unius belli finis princi pium alterius eſſet: quamuis etiam omnia Cæſari proſpere ce derent: tamen opus eſſe longiore tempore: atque longiore: antequam uictoriam plene conſequerentur: nunc ipſis dimiſ ſis armis pace quieta frui apertum eſt. Nempe. inquam eos pœnituit: qa acies dubiæ Cæſarianis. Dubiæ acies. i. incertæ

UVA. BHSC. IyR_055

pugnæ. Tot ī orbe labores. qa op⁹ erat ut Põpeiũ terra mariq3 pſeq̃rẽtur:qa magnis exercitib⁹ terreſtrib⁹ atq3 maritimis abũ dabat. Vt nũq̃ fortũa.& ſuppoſito:nõ cõcedo tamẽ:q nũq̃ fortuna ſit Cæſari aduerſa:tamẽ multotiẽs gerẽda ſũt bella ut magno labore uictoria cõſtet.Ordo ẽ:vincẽdũ ẽ totiẽs:cruor ẽ fudẽ dus ī oẽs terras:& Cæſar ẽ ſequẽd⁹ p tot ſua fata. Vt.q̃uis. Fortuna ãceps.i.quæ ſemp dubia & incerta eẽ ſolet euẽtib⁹. Labet mutetur:ut in euẽtib⁹ ſit incerta & dubia. Succeſſib⁹.pſpitatibus. Vicẽdũ totiẽs.q̃uis oĩa ex uoto Cæſari ſuccederẽt. In oẽs terras.ī oẽs ptes terraꝝ:ī oriẽte:ī occidẽte:ī meridie:ubi põpei⁹ exercit⁹ ſuos hẽbat. Cæſar ſequẽd⁹.neceſſe ẽ ut cæſariſ milites ueniãt:q ipſũ ſequẽtur. Per fata.p fortũas:q quocũq3 orbis terrarũ ī piculo & diſcrĩe eſt:uincat ne an uincatur. Fœlix q potuit.g̃ cõpatõe cæſaris atq3 ſuoꝝ fœlix eſt q ſcit iã ubi habitaturus ſit q ſequũtur eũ Cæſarẽ incerti erãt: ad quas colonias habitaturi eſſẽt p põmio uictoriæ milites.n.uictores ī colonias mittebãtur more maioꝝ:& uictos ī colonias reducũt ipſi q̃3 fœdere .i.amicitia cõiũcti erãt:dicit igitur uictores illos hĩtaturos pr̃ias ubi geniti & educati ſũt:at uero uictores milites cæſaris adhuc neſciuer̃ quã ptẽ hĩtaturi ſint:iã pterrebãtur uictores:& neceſſe erat ut ī oẽ3 ptẽ r̃ducti eã ſibi ſedẽ diligerẽt. Nutãte ruina .i.cũ mũd⁹ oĩb⁹ ruinã minatur:nã cũ ſit ipiũ ro.lõge lateq3 porrectũ & ferme oẽ3 terraꝝ orbẽ cõphẽderet motis ro.mouebatur uniuerſus orbis.Nutãte.i.ruinã minãte.Eſt.ſ.ille.Quo ia ī quo loco moritur⁹ ſit & uicturus.reliquũ uitæ ſuæ tempus. Non prœlia feſſos. nã hi milites iam ſunt ſecuri bellorũ: & cũ cõiugibus ac liberis ſuis acturi ſũt uitã:& ī ſuis tectis hĩtaturi:ubi geniti & educati fuerunt. Vocant feſſos.ſ.dimiſſis armis & relicta militia Claſſica.iſtr̃a bell:ut tubæ cornua. Sõnos certos.qa nõ ſũt ſoliciti de bello iminẽti.Cõiũx.r̃cipit.Nati.r̃cipiũt eos q ī pr̃iã r̃dier̃ ad ſuos. Rudes nati.iſãtes q adhuc ī cunabulis nutriũtur. Sordida tecta v3 uilia:& iõ pacifica : qa raro diſcordia ī hũili tecto: ſed in magnis pr̃icipũ ædib⁹ diſcordia regnat. Sua terra. ī qua nati ſunt & educati. Deducti.ſ.a triũ uiris in alienas colonias:

UVA. BHSC. IyR_055

ĩter mūnicipiū & colonias hoc intereſt:Mūnicipiū dr oppidū il lud cuiꝰ ciues donati ſūt digniori Ciuitate Veneta:e diuerſo ap pellatur colonia:cū a digniori ciuitate mittūtur ad ĩferiorē quē admodū erecta ē colonia Venetoꝝ:Recte ḡ dicit hos milites fœ lices:hoc etiã fœlicitatē ſuã auget:qꝛ v3 nō cogerētur relicta pa tria ubi nati ſūt ĩ alienas coloniaſ deduci. Deductos.ſ.ad agros ſuos in alienos. Hoc quoq3 ſecuris. hoc quoq3 acceſſit ad fœli citatē eoꝝ:qꝛ v3 ſecuri ſunt:& nullū onus metuebāt:nullūq3 la borē militiæ. Menti.i.a mēte eoꝝ qꝛ nil meruāt: nec uictoriam utercūq3 uincat uel Cæſar:uel Pōpeiꝰ:haud ĩ magno diſcrimīe ponūtur. Fortuna remiſit.fortuna hoc addidit etiã ad fœlicita tē eoꝝ:ut ſine pauore ſint:uter Cæſaris & Pōpei uincat. One ris.nã magnū onꝰ eſt pauor. Solicitꝰ.ab effectu: qa reddit ho mīes ſolicitos. Salutis auctor.qa Cæſar cū pauloāte ueniſſet in ptatē ſuã:ipſis ſalutē donauit. Ille. Pompeius. Sic.hoc pacto. Nullo uoto. qa nō optēt ut Cæſar magis q̄ Pōpeiꝰ: aut e diuer ſo uincat. Nō eadē belli.ſicuti antea res oēs fortuna Cæſari fœ liciter ex uoto cedebat:At nūc oĩa in ĩuidia mutata ſunt: nã for tuna tã& ſi Cæſari fauebat:tamē aduerſus eū non nihil ſiniſtri auſa ē. Nō eadē.nō fuit ſimilis huic fortunæ:quã ĩ hiſpania ha buerat. In ptes Cæſaris.bene nō eadē fuit:qa nō nihil Cæſaris ptibꝰ aduerſata ē. In.cōtra.ubi nã fuit aduerſaꝰea pte qua ūda ferit ſalonas:v3 in illyrico littore & dalmatico auſa ē Cæſari ad uerſari. Salonæ.aꝛ. ciuitas ē dalmatiæ:quã pollio expugnauit & de ea ſpecioſiſſimū triūphū egit:unde filiū ſuū de noīe captæ urbis Saloninū appellari uoluit.Salonæ imperiu3 dalmatorum fuit:hæc gēs:ut refert Strabo. ānos cōpluris aduerſus Ro.bella geſſit:caſtella ad.L.hūit dignitate præſtātia. Lōgas.qa in lōgi tudine ſita ē:reſpexit ad ſitū urbis:ſicut albã lōgã dicimꝰ. Tepi dū hyader.nō qꝛ hyader ſit generis neutri:ſ3 retulit ad flumē te pidū:hyader aūt flu.eſt in adriaticū mare fluēs:unde oppidū ē haud procul ab eo hyadra appellatum: quã uulgo Zara appel lant. Tepidum.quia in occidente eſt:qa zephirꝰ ſemp ē tepidꝰ Illic belliaci. narrare incipit nūc quō nō nihil aduerſi in illyrico

UVA. BHSC. IyR_055

paſſus fuerit Cæſar. Hiſtoria ita ſe habet: Cū fatūces maris adriatici. C. Antoni⁹ & Dolobella cæſaris legati ipſi⁹ iuſſu occupaſſet inde in illyrico littore alius alter in Dalmatico caſtra poſuiſſent Pompeio: oīa iam maritima loca tenēte. Octaui⁹ Libo cilix repēte cū oī exercitu claſſicoꝝ utrūq3 uenit: & fames qde3 Antonio in deditionē abſtorſit: qa famis neceſſitate coactus ſe Pōpeianis dedit: quin etiā rates quæ in auxiliū ei⁹ uenerāt cū Baſilo: nouo pōpeianoꝝ marte ſunib⁹ occultis ī medio mari extēſis cilica arte captæ ſūt: duas tātū naues ex faucib⁹ explicuit: unde quæ ſequebat opiterginos: & hoc facin⁹ memorabile poſteris edidit: na3 multæ miliū militū man⁹ extremiſ faucib⁹ circūfuſæ p totū diē tela ſuſti nuerūt. Interea nocte ne ī ptātē hoſtiū uenirēt diſtur bāte Vulteio eorū duce mutuis uulneribus inter ſe ceciderūt: & ad unū oēs occiſi ſunt hoc eſt illud quod fortuna opata ē cōtra Cæſarē. Illic. in illyrico. Curetū. i. Cretēſiū: qa cretēſes milites auxiliares ſecū habebat. Curetes ut oſtēdit Strabo: qdā ad Acarnanes: qdā ad Etolos adſciſcūt & nōnulli a creta aliq ex euboea gen⁹ duxiſſe aſſeuerāt: de his multa ferūtur ab Strabone. Quos alit⁹ deſcribit inſulā curetū. Ponto. v3 in medio mari adriatico poſita eſt Cretæ. ſ. illyrico littore ubi caſtra poſuerat. C. Antoni⁹ nā Dolobella ī dalmatico poſuerat. Caut⁹ ab incurſu belli. ꝓui ſus prouiderat īqt ut qua pte hoſtes inuaderēt: ſed nō ꝓuiderat cōmeatib⁹. Si ſola recedat. modo ꝓuiderat cōmeatib⁹: ſed hæc ps magna illi & neceſſaria deerat: vnde exercit⁹ fame obſidebatur. Tuta. ſ. loca: etiā ſi in tutiſſimo conſtiteris: & nō ſuppeditētur alimēta qb⁹ uiuēr poſſis: neceſſe ē ut ſpōte in hoſtiū ptāte3 uenias. Nō pabula. deſcribit q̄ta inopia Antoni⁹ & milites ſui laborarēt. iā. n. herbas cū radicib⁹ euulſerāt. Paſcēdis eqs. multo min⁹ nutriēdis hoīb⁹. Proſilit. producit ad eo ꝙ præcedit id quod ꝓſequtur: nā primo ſeritur ſeges: deīde oritur. Segetē. frugē: uel pōt eē hyppalage: & fegetē ꝓ terra poſuit. Virg. Quid faciat lætas ſege⁹ Spo. gra. cam. mil. deficiētib⁹ aliis reb⁹ terrā q̄3 in uſu3 ſuū milites colligebāt. Attōſo auro. more iumētoꝝ: nā inquit cōſūptis herbis ad radices uſq3 tēdebāt. Caſtroꝝ ſiccas.

UVA. BHSC. IyR_055

qa aggere castra circũdederãt:& ex aggeribꝰ cumulauerãt her bam:quã ipsi dentibꝰ carpserãt. Vt primũ. nunc describit quõ res gesta fuerit:nã Antoniꝰ ad hãc inopiã redactꝰ ubi Basilũ uidit cũ ratibꝰ auxiliaribꝰ ueniſſe:parauit ſe ad fugã:ſi quõ posset furtim e manibus labi:quõ autez fecerit poeta describit. Vt. i. postq̃. Primũ. q̃primũ simulatqz socios uidit Antoniꝰ. Aduerſæ. oppositæ: Basilũ. quia cũ auxiliaribꝰ uenerat nauibꝰ. No uã furta. nauigãtia. Fugæ. ad fugã. Hæqz enim. declarat qa sibi rates de ratibꝰ fecerãt. Extẽdũt. producũt nã de more naues ædificant lõgas longæ naues dicuntur: quas uulgo galleas uocant. qz. pro sed. Puppes leuãt.i.leuiores puppes faciunt. Extendĩt carinas.ſ.ut sunt quædã quasi carinæ & nauis corpꝰ. More.ſ.antiquo. Leuãt.attollũt. Robora.rates firma: dico gerendis molibus. Rates.vulgo dicitur cũ multa ligna inuicẽ cõnexa officiũ & usuz nauis præbent. Firma robora.ualida ligna ad quã rem firma sunt.ſ.Gerendiſ mollibus.i.ad sustẽtãdas moles grauiores. Insolito ductu.i.tractu non solito:nũq̃ antea tale aliqd factũ erat nãqz. Ratem. declarat quod dixit robora firma Cuppæ.qa naues quas hic cuppas huiꝰ ponti uocant: scutellæ dicũtur alio loco: ideſt ad similitudinẽ scutellæ: uel cuppas has undiqz struxerãt lõgo ordie cathenatas: quæ hãc ratẽ sustinueñ verbi cã:hic ratis erat:utrinqz erãt scutellæ siue cuppæ: quæ sustinebãt hãc ratẽ:& a frõte & a tergo nauigãtes latebãt sub hac rate:& in ipsis cuppis tribus ordinibus nauigabãt:nõ a tergo: postq̃ a fronte qa uideri potuiſſent nauigabãt mouebatur ratis illi admirabãtur quare moueretur:cũ nullũ uiderent remũ: sed hoc erat quia interius nauigabant. Vacuæ.qa nihil in his:præter remiges uehebãtur. Cathenis.quibꝰ coniũctæ tenebantur. Obliquos alnos. transuersos remos:materiã ꝓ materia posuit. Ordibꝰ.i modũ remi. Gemis or. qa sicut ordies duos hẽbant a tergo:ita iteriꝰ ne uideri possent. Nec gerit expositũ.a frõte uidebãtur cuppæ:ſz nõ hic erãt remiges q uideri posſẽt:ſz a tergo Telis. ſ.hostium quia potuiſſent ab hoste uulnerari:ſi in fronte fuiſſent. Remigium.i.remiges expositos. Patenti.aperto. Cir-

UVA. BHSC. IyR_055

cũdedit. ipſi remiges trabibus æquor circũdiderãt. Taciti miracula curſus. quia mouebatur ratis nec unde moueretur qſq3 percipere poterat. Neq3 uela.non ſuſtinebat uela:quibus uẽto impulſis nauis feratur. Apertas.patentes undas: quia interius remi impellebant æquor:& ita ratem mouebant. Tunc ſeruantur. & cum ita parata eſſet:expectabant donec mare faceret re fluxum:quia quotidie mare fluit & refluit & undam haberent: quæ ratem ſuſtinere poſſet. Seruantur. obſeruãtur. Aſtus.rediens agat.i.reducit. Declinibus undis.quæ declinauerũt. Refluo. refluente. Iãq3 relabenti. poſtq̃ mare refluxiſſet:& unda ſufficiens erat:ut ratem ſuſtinere poſſet: illam maiore curſu cõmouerunt. Relabentem. quia fluentem obſeruarunt undam maris. Geminæ comites.ſ.naues : quia ratis illa longas ſecum duas naues habebat. Ardua.i.alta turris:ut in arbore nauis eſt Pinis .ſ.cum. Minantia tabulata.i.eminẽtia:q̃a in ſũmo uallo tanq̃ turres ſunt propugnacula quædã pinnata: quæ uulgo dicũtur gli merli. Tremulus pinus.quia ſicut mouebãtur naues ita & tremere uidebantur propugnacula. Noluit illyrice. nunc dicit quomodo ſe egerit Octauius libo cilix pitiſſim9: tam & ſi inquit facile poſſet nauem illam obruere:tamẽ nihil oſtendit in ſuis ſe caſtris ferre:ut ſpẽ augeret hoſtib9:& rliquas naues etiã in põtũ deduceret:ut maiorẽ prædã cape poſſet. Caut9. aſtut9 & uetuſtiſſim9 pirata. Turmas.ſ.ſuas. Præda.i.naues prædãdæ deducũtur in mare. Inuitat ingreſſos.ſ.hoſtes ut iterũ aliæ naues deducantur in mare. Pace maris.ſ.relicta: qa nihil ipſe infeſtabat hoſtẽ. Sic dũ pauidos. per ſimilitudinem oſtẽdit quõ Octauius Libo cylix pitiſſim9 nõ prius fraudes ſuas aperire uoluit:q̃ ſpem omnibus daret poſſe eos liberi9 fugere: ut oẽs e caſtris & e loco tutiore deductos una oẽs cõprehẽderet:nã ita eos illexit:ſicut uenator facit:cũ iubet oẽs canes q latrare cõſueuerũt remoueri:& eos tãtũ mittit in ſaltus:q prædã inueſtigare dicerũt: poſtea cũ præda patuerit:tũc oẽs in eos canes emittit: ita & iſte pirata fecit:cũ oẽs relictis caſtris medium mare tenerent quoſdam emiſit qui latentibus cathenis naues illaquearẽt

UVA. BHSC. IyR_055

Cōpat autē Octauiū libonez uenatori. Romanas uero naues vz Antonii & Vultei cōparat ceruis. Paui. metuētes: Claudat ceruos. ita hic relicto uacuo mari inuitabat & alliciebat Antonianos milites ut nauibus fugerent: sic uenator etiā facit. Metuētes aera pēne. dicunt enim rubras pēnas uehemēter formidare ceruos. Venatores igitur cū ad locū peruenerint: ubi cerui frequentant: saltū omnē circūdant funib9: & de funib9 pēnas rubras suspendūt: ut Virgili9. Rubræ pauidos formidine pēne: qui cū de saltu effugere uelint ad funē sæpe ueniūt: de quo pennæ rubræ depēdent: q cū timēt nūc huc nūc illuc redeūt: has adeo dicunt pennas ceruos formidare: ut anteq illas uideant earum odorē sentiant. Odoratæ pēnæ. i. cuius odorē sentiunt a uenatis deportatū. Dispositis uarris. i. particis: uarrus per geminū. rr. significat pticam: qua retia circūdātur. Nilosi. nilosia eadem est quæ & epyrrhus: primo molosia: deinde cahonia appellata est a molosso & cahonio: ut Virgili9. Cahoniāq3 heleni. a fratre cahōe dixit: ideo molosi dixit: quia ibi canes uelocissimi nascūtur: ideo per excellentiā locutus est. Verū Strabo refert molossos & cahones celebratissimas gentes esse Epirotarū quippe qui totius epiroticæ terræ quādoq3 regnū tenuere: prius qdē cahones: posterius uero molosi: qui quidē propter regū cognationez magis ac magis amplificati fuerūt: nā ex eacidarū sanguine pregnati sūt Lenis. i. agilis & uelocis canis. Sparthanos. nā in Lacedemonia & in Creta insula optimi canes nutriūtur: ꝓpterea posuit horū locorū canes. Cretas. cretenses. Creditur. cōmittitur. Ligat. sic reprimit canes uenator: sicut classem suam retraxit Octauius. Nisi qui pressо uestigia rostro. vz nisi tacitis canib9 q nihil aliud agunt: nisi odore nariū huc & illuc cursantes inuestigēt feram. Rostrum. appellauit nares canis: nam olfatici canis nares acutissimæ sunt in rostri similitudinem. Vestigia. nam inuestigare ꝓprie ē canū q ꝓ uestigia secūtur ferarū odorē. Nescit la. nā canes q olfatus sūt docti: cū feras uiderint latratū tenēt. Cōtētus tremulo: ad qd prosunt huiusmōi canes dicā: quia cū ad cubile uenerit leporis uel cerui uel alterius feræ concutit loris: qa liga

UVA. BHSC. IyR_055

tus a uenatore tenetur: tūc intelligit uenator inuētā esse ferā ecce non discedit a similitudine: nam ille peritissim⁹ pyrata miserat qui funes sub mari latentē ducerēt quo fune illaquearent naues hostium. Nec mora: Antoniani igitur milites & opitergini: ubi uiderūt neminē moueri ex hostibus crediderūt metu desistere: ergo una omnes relictis castris in mare naues deducunt. Moles. s. naues magnas. Complentur. implent. Virgili⁹ Complētur uallesq3 caue: Auideq3. solent poetæ quod obscure dicunt per epexegesim exponere: ut hic. Insula ubi castra Antonius posuerat. Ratibus petitis .i. cū rates milites cōscēdissēt Quo tempore: describit tempus v3 in crepusculo noctis: crepusculū tēpus illud dicitur incertū. cū nec plen⁹ ē dies: nec plena nox: nam creperus. a. um. gr. latine uero dubi⁹. a. um. Lux extrema. i. occidens sol: cum sol occidit impedit noctē eo tempore desertus castris naues conscēderūt milites. Primas tene. quia nōdum occidit. At Pōpeian⁹. sicut uenatores retia tendunt: & & fune saltum circūdāt: ita hic pyrata impediētib⁹ telis funes medio mari extendit: ut ille quæreret fugiētiū naues. Pōpeian⁹ qa cilices fuerūt pyratæ: contra quos magnus Pompei⁹ missus. Vnde. vii. mensiū spacio mare uniuersū ifestissimū pyratis liberum reddidit: deinde pyratas: ut uires eor⁹ dissiparet in diuersas colonias misit: & cū ante mare habitarent incontinēti terra sub specie beneficii habitaī fecit: ideo amabāt eū quasi beneficio ei⁹ adstricti: ergo partes ipsius Pompei defendebant atq3 sequebantur. Antiqua arte. i. cuius erat pitissim⁹ & cui assuefactus erat. Sūma fre. i. supficie. Vacare. i. uacuā esse: qa in supficie maris nihil doli esse uidebatur: sed sub mari miserat q funes & cathenas ex transuerso ducerēt: qb⁹ hostiū naues caperētur. Suspēdit. qa uincula illa non tetēdit mō: sed laxauit ut naues quæ captæ essent nō sentirent. Religatq3 cate. religat eas ut cū postea nauis se sensserit captam: tūc copia fiat circūueniēdæ nauis. Illyricæ rū. i. littoris illyrici. Nec p. noluit nec primā nec secūda3 nauē capi ut reliq̄ spē cōcipēt fugæ. Nec illa tardata .i. secūda nauis. Sed tertia moles. i. tertia nauis: qa pl⁹ hominū uehebat

UVA. BHSC. IyR_055

Adducto fune: qa funē adduxerūt:& ita ad littora impulſa nauis cōſtitit. Impediūt.deſcribit locū quo ratiſ capta adducta eſt quæ onerata erat militib9:crepido hinc porrecta eſt in mare.i. altitudo:quia fluct9 dicūtur cū littora ſæpe pulſant & cōcauitatem fecerant: ut rupes crepidinis pendere uidetur: & ſub hanc crepidinē deducta eſt nauis. Caua ſaxa.ſ.fluctuū inundatione pro cauata. Moles. rupis illi9 & crepidinis. Mirū. interpoſitio ē.i.res eſt mira. Ruitura. qa ſi qs ſuppoſit9 fuerit crepidini timet ſemper ruinā rupis q̄is nō cadat. Aequor inumbrat.quia rupes porrecta eſt in mare:& in rupe natæ ſunt arbores ideo dicit inūbrari æquor. Syluis.arboribus in ea natis huc. Fractas. dicit hic ſæpe naufragiū feciſſe naues:& fluct9 ſub hāc crepidinem naufraga corpora inuoluiſſe: deinde qa natura maris ē ut nihil ſordidi cōtineat:ex eodem loco euomere conſueuerat quæ antea abſorſerat. Fractas.naufragas. Aquilone. uēto ſeptētrionali. Submerſaq3. quæ naufragio perierāt. Abſcondit illa. corpora naues fractas. In antris. in hāc crepidinē ſaxi. Rapt9.rapinas. Reſtituit.renouauit rapias. Cūq3 cauernæ.dicit q9 tātū fretum.i.feruens mare ibi eſt:ut cū inuoluūtur uortices imitetur ſicula3 charybdim taurominitanā:Nā ut traiectu charybdis oſtenditur profūdū quidē īmenſū: quo inūdationes freti miru3 in modū nauigia detrahūt:magnas per circūductiones & uortices præcipitata:qb9 abſorptis ac diſſolutis:& naufragio9 fragmenta ad Tauromínitanū littus attrahūtur:Tauromíniū condiderūt Zancle:ut refert Strabo:& urbs eſt nō procul a Meſſana Euomuere. eructauere fretū. Vortex.a uertendo dicitur. Feruore. qa non minor:īmo maior eſt feruor huius maris q̄ ſiculi: ubi charybdis eſt. Hic opiterginis. Reddit ad id quod omiſerat & oſtendit rationē cur deſcripſerit:dicit enim in hūc locū raptā nauē & cathenis illaqueata3 fuiſſe:qua opitergini uehebāt: Hi opitergini tranſpadani Cæſaris auxiliares fuerunt: qui teſte Liuio in eo codice:ubi ſummatim rerum geſtarum capita referūtur : rate ſua ab hoſtibus nauibus clauſa : potiuſquam in poteſtatem hoſtium uenirent:inter ſe concurrentes:occubuerunt

UVA. BHSC. IyR_055

Moles. fates. Opiterginis: q̃ in aũxiliũ Cæſaris ũenerãt. Cõſtitit. retenta eſt ſub hac cauerna. Hanc omni.tunc uero emittuntur moloſi & ſparthani & Cretenſes canes: quia omnes undiq3 claſſes circũdederant hanc naue3. Circũeunt.circũueniũt Alii puppes: alii implẽt mare altum manibus: alii littora tenẽt ne equis egredi poſſet. Vulteius. qde3 ſenſit ſe captu3 eſſe: ſed ſero.tũc v3 cũ puidere non poſſet. Sub gurgite.ĩ medio maris. Dux erat. præfectus erat ratis uulteius. Incertus.dubi9 an fugeret an pugnaret: Conatus.poſtq̃ diu tẽtauit ferro an rumpe poſſet funem nauis. Ferro.enſe:quia credebãt uincula eſſe ſtupea:ſed ferrea erant. Spe nulla.q̃uis non ſperet poſſe uincere: tamen prœlia poſtulat:ut uel glorioſe moriatur. Incertus qua terga daret.quaĩ cogebatur appetere prœliũ:qa neſciebat quo fugeret:utpote irretitus. Terga daret. ideſt fugeret. Bello. i. ſe fortiter pugnando defenderet. Hoc tamen.q̃uis nec fugiẽdi: nec pugnandi poteſtas erat:tamen plus effecerunt q̃ uires eo9 ualebant:nam cum omnis undiq3 claſſis hoſtiũ circũdata eſſet uni rati:tamen tãtũ uirtus eualuit:ut uſq3 ad noctẽ pugnando pugnam ſuſtinerent.nam excedebat miliũ numerũ militũ: qui hac rate uehebantur ⁊c. Effecit. v3 q̃tum potuit efficere inter tot milia. Milena manus.dicit milenam fuiſſe hoc mõ: milena uix manus undiq3 circũfuſa hoſtium claſſem per totam nocte3 pugnãdo ſuſtinuit:& dicit hic cohortem. Cohors.eſt qngẽtorũ & quinquagintaquinq3 militum numerus: ſed tamen min9 eſt Cohortem.ſ.opiterginorũ. Vmbra.ſ.noctis. Pacẽ habu.tene. interiecta nocte pax facta eſt:hoc eſt a pugna deſtiterũt omnes Tum ſic attonitam. nũc dicit q̃d Vulteius cõſuluerit ſeipſu3 & ſocios adhortat9 fuit:ut liberi potius moriantur:q̃ in ſeruitute3 uiuãt:Eſt igitur hæc oratio in deliberatiuo genere poſita: habet enim conſultationẽ:cũ duæ res plures ue in quæſtione3 poſitæ ſunt & quid potiſſimum faciendum ſit quæritur conſultatur.n. utrum liberi moriantur:an ſerui uiuant. Et quia non eſt dubiũ liberam mortem anteponere uitæ ſeruili:ſtatim ad probandum uenit.Sed quia ſpacium breue conſulendi datur occurrebat: Si

UVA. BHSC. IyR_055

uelim⁹ nō poſſum⁹ deliberare mortē. Refellit hoc Vulteius a repugnātib⁹ hoc mō. Mors deliberata. mors improuiſa: deīde lōga uita: breuis uita: ea quæ repugnātia ſūt ſe e diuerſo reſpiciūt cōtraria aūt ex oppoſito ponūtur ut deliderata lōga cōtraria eſt .i. improuiſa breuis cōtraria ē: ideo dixi q̄ cōtraria opponūtur: ut deliberata mors & breuis uita oppoſita ſūt: improuiſa mors lōga uita repugnatur: itaq3 arguit ſi de morte deliberare poſſumus ſatis uitæ nobis ſupeſt: at q̄ de morte deliberare poſſum⁹: igitur ſatis ſpacii datur. Libera. hic ponitur quæſtio: nō utitur prohemio: nā ubi auditorū animi nō ſunt ad attētionē excitādi: nō opus eſt prohemio: nec beniuolentia neceſſaria eſt: nec etiaꝫ dubitat: de quo locutur⁹ eſſet. hæ ꝓprietates ſunt prohemii ut beniuolētiā captem⁹ ⁊c. Libera nō ultra. quō oſtēdit illos i ſeruitute eſſe: & ſi delegerint uiuere ipſis patā eſſe ſeruitutē. Parua nocte. i. paruo noctis ſpacio: qa ſimulatq3 illuxerit neceſſe ē ut i ſeruitutē hoſtiū ueniatis. Extremis reb⁹. ut mori poti⁹ in libertate uelitis q̄ i ſeruitute uiuere. Anguſto tēpore. i. breui ſpacio. Vita breuis. occurrebat illud nō poſſum⁹ deliberarī mortē præ anguſtia tēporis: reſpōdet ſi tātū ſpacii nobis eſt: q̄tuꝫ ſatis eſt ad deliberādā mortē: nō poteſtis dicere nobis paꝫ uitæ ſupeſſe. Quærendæ. i. deliberādæ mortis. Vita. quæ ſupereſt aliis. Nec gloria læti. Refellit quod obici poterat ſi morimur nihil glorioſū erit: ideo nō ſponte noſtra nos moriemur: ſed coacti: vnde probat hoc mera quadā rōne: locū aūt ſumit ab adiūctis negocio: in quo deſpatū & cōtrariū ſecūdū rethoricos continetur: v3 maius. minus: eque: magnū forma ſpēs: ſiue gen⁹ ab his argumenta ſumantur cōtrariū & deſperatū arguit hoc loco ab oppoſitis ſui cōtrarii. Inferior. quō inferior? q̄ inſtāre morte uitam interponam⁹ nō erit: minor gloria occurrebat illud: quæ nā nobis gloria erit moriētib⁹? cū coacti eſſe uideamur: illi. n. gloriose moriuntur q̄ ſponte moriūtur: at uere nos coacti nobis mortē intuliſſe uidebimur: primū tamē argumētū eſt a pari hoc modo in æqua laude ponēdū ē & cōtēnere quod ſpes & deſpare quod cōtēnis: nā utrūq3 incertū eſt quod deſpam⁹ & ſperamus: ergo

P

UVA. BHSC. IyR_055

nō min⁹ laudādū eſt mori:inſtāte morte:q̄ mori ī ſpe lōge uitæ nā illi q̄ moriūtur inſtāte morte deſperāt de uita & alii iterrūpūt uitā longā ſperātes:ſed iſti q̄ deſperāt iminēte morte poſſūt tamen uiuere ſi dii uoluerint:ſicut q̄ lōgā uitā ſperāt uiuere. Fato admoto.i.uicinæ morti:dūmō præueniam⁹ eam:q̄uis inſtet. Inferior.nō mior ē gloria q̄ ſi remota uideret:rō. Oīb⁹ icerto.ut cū tēpus futuræ uitæ ī reb⁹ ſit tā ſpātib⁹ q̄d ſpātib⁹ eā : naꝫ & q̄ deſperāt poſſent lōgā uitā habere:& q̄ ſperāt breuē conſequi poſſunt:ſequitur ergo par laus:ut in æqua laude ponēdi ſint p cōparationē. Spectatores ānos. q̄uis ſperes lōgos ānos:potes tñ puos habere & ſequi. Arceſſas.i.puoces. Fata manu.i.ſponte moriaris:dū uiuere poſſis:rō cur par laus. Nō cogitur uli⁹. argumētū ut ſupradictū a cōtrariis.ſ uelle & nolle. Velle mori.g̃ ſi mori uoluerim⁹ ſpōte moriamur:ideo plus laudis nobis erit: ſi mori uoluerim⁹ libertatis amore:q̄ turpiter uiuerē. Fuga nulla patet. potq̄ reſellit q̄ obici poſſent:nūc arguit a neceſſitate: ſicut enim in ſuaſione arguimus ab honeſto: vꝫ q̄ honeſtius ſit in libertate mori q̄ ī ſeruitute uiuere:ita nūc a neceſſario arguit dicit uelim⁹ nolum⁹ nobis neceſſitas urget: uel ut fortiter moriamur:uel ut turpiter uiuam⁹:Si uero poſſes neceſſitatis ſeruitutē fugere:uel libertatē ſeruare:hoc eſſet āteponēdū:ſed alterꝫ horꝫ eligam⁹ neceſſitas urget. Stant undiqꝫ noſtris.qa uidem⁹ nos undiqꝫ circūuētoſ ab hoſtib⁹:ut multitudine circūſtātiū fugere nō poſſim⁹. Decernite letū. deliberate mortē quādo tēp⁹ eſt. Abeſt.pro abſit. Cupias quodcūqꝫ neceſſe eſt.i. de neceſſitate feceris inſtrumētū uitæ:unde uera eſt illa ſnīa:omne quod eſt neceſſe ſeruit ſapiēti:qcqd neceſſe eſt ſapiēs uult: & quicqd uoluerit cedit ſapiēti:& ex neceſſitate fit uolūtariū:ut ſi uolo illa rem neceſſe eſt ut habeā.& illā uolūtariā facio. Cupias.iā nō erit neceſſe ſi cupias qcqd uolueris. Nō tamē in cæca.hic a laudabili ſumit argumētū:nā ī ſuaſiōe cōſideratur: nō mō utile & honeſtū:ſed etiā laudabile:q̄q̄ ex recto & laudabile ſequatur tamē qcqd recte fit:id etiā laudabile eſt: tamē pōt laudabile ſeorſum tractari q̄ honeſtū:qa honeſtū non ſolū laudis cā fit:ſed

UVA. BHSC. IyR_055

etiã ſi nulla laus ſequeretur:ſed ſi laus ſeqtur duplicatur appe-
tẽdi uolũtas:ut hoc loco:& eſt ps una laudab lis quæ gloria dr.
Eſt autẽ gloria frequẽs de aliquo fama cũ laude:& hãc gloriam
illos cõſecuturos oſtẽdit Vulteius:hæc autẽ ſumũtur ab auc-
ritate & opinione hominũ:nã cũ hoies opprimãtur uulgo pene
oẽs aliqd eſſe magnificũ:id nõ põt nõ laudabile eſſe & glorioſũ
Sed nos inqt in cõſpectu tã hoſtiũ:q etiã noſtrorꝝ poſ.ti:morte3
nobis fortiter inferem9. & ĩ magna tã hoſtiũ q̃ noſtrorꝝ opĩone
moriemur:& id nobis honorif cũ atq3 glorioſũ futurꝝ ſit. Non
tamẽ in cæca.q̃uis ſim9 ab hoſte circũuẽti: nõ tamẽ moriemur
ignaua morte:ĩmo ĩ cõſpectu tã hoſtiũ q̃ noſtrorꝝ fortiter cade-
m9. Cæca nocte.i.occul.is tenebriſ bellorꝝ ut diſcerni nõ poſſit
uirt9 noſtra; Permixtis tenebris .i.pmixta turba quæ occulta-
uit. Aegregia. ſingulorũ facinorũ. Cõfecta corpora .i.pmixta
cũ aliis habẽt & ignaui fortes & ĩertes cõfuſi ſũt: ut alii ab aliis
diſcerni nõ poſſint:ſed noſtra melior eſt c̃ditio: qa uirt9 nra &
fortitudo ĩ cõſpectu omniũ erit. Mors. illorꝝ. In cõe. In turbã
ignobilẽ. Periit: euaneſcit qa nõ cognoſcitur. Obruta uirtus.
qa licet fortes fuerint:tamẽ nõ dignoſcũtur ab ignauis. Nos in
cõſpicua. ſed nos tã in cõſpectu fortiũ hoſtiũ q̃ noſtrorꝝ diſpo-
ſuerunt:ut mortẽ noſtrã laudabilẽ oẽs ſpectare poſſint. Cõſpi-
cua. quæ in oculis ſociorũ eſt:atq3 hoſtiũ. Præbẽt æquora te
ſtes.cœlũ terra hoies ipſa quoq3 ſaxa muta ſtrenuæ mortis no-
ſtræ teſtes erũt. Teſtes.ſ.claſſem hoſtilẽ. Præbebunt terræ .ſ.
exercitũ noſtrũ & hoſtiũ q littora occupatũt. Inſula .i.q ĩ ĩ ula
coſtiterãt. Diuerſo littore.illyrico & dalmatio. Spectabũt.ſ.ſpe-
cioſam noſtrã mortẽ. Neſcio quod noſtris . pſiſtit in hoc ut p-
bet mortẽ ſuã glorioſam fore:& ppetuã laudẽ cõſecuturã. Exẽ-
plum pote s.v3 ut exẽplo ſim9 poſteris noſtris:uel nt pro fide &
pietate erga Impatorẽ ſuum ſeruanda & ardua quæq3 ſubire &
mortẽ ipſam ſi op9 fuerit. Trãſ.bit noſtra iuuentus: v3 fortiter
moriẽdo ſupabit fidẽ militiæ. Exh.buit.ſ.Impatorib9 ſuis. Trã-
ſibit monu.i.uincet hiſtorias oẽs. Per æuum. p omnia ſæcula.
Pietas. erga Impatores ſuos. Ferro ſeruata. nam nõnulli ante

UVA. BHSC. IyR_055

milites fuerūt qui ꝑfide erga Impatore ſerūanda id fecerūt: quod nos facturi ſumus: ſi me audire uolueritis. Nāq3 ſuis. pro te uere inq̄ nulla fideſ & pietas erga impatorē ſuū militū maior fuit: īmo noſtra ſuperabit: qa nō cōſiderabitur quod fecim9: ſed ꝙ facturi uoluiſſemus: modo facultas fuiſſet: nā multum laudis noſtræ fortuna nobis aufert: ꝙ non fuerint parentes liberi: con iuges quoq3 noſtræ: nam pro te o Cæſar pro pietate & fide tibi ſeruanda: ſicut nos interimus: ita & pentib9 liberis cōiugibuſq3 noſtris mortē illaturi ſum9: ſi facultas fuerit. Suis .i. ꝓpriis gla diis. Sed non maiora ſuperſūt: ſed non maius aliquid facere poſſumus pro te: tamen ſi maiora facere poſſem9 id libenter & cupide faciemus. Tanti amoris. q̄tū erga te habem9 qa. Abſci dit. i. cædit diminuit noſtræ laudis. Senibus. parentibus & filiis & conſequēter cū cōiugib9. Indomitos ſciat. moratur in eo ar gumento ſupra cepto v3 laudabili: dicit enim non ſolu3 cæteris laudandi: ſed etiam admirandi uidemur: quin etiā ipſis hoſtib9 iam nimis fortiter oppetere uidebimur: & incipient fortunā lau dare: ꝙ nō plureſ fuerint cathenis inuoluti: nā ſi pauci admodū tam fortiter & obſtinate pugnauerint ut uix eos uincere potue rint quid plures facturi erant? magnā igitur gloriā oſtēdit ho norificāq3 mortem ꝛc. Sciat. ſ. hoſtis. Viros. ſ. milites Cæſaris. Timeatq3 furentes. poſt hac quia ipſa deſperatiōe fortes ſunt. Gaudeant. ſ. hoſtes ꝙ fraude ſua nō plures naues cepint: v3 ca thenis. Hæſiſſe. v3 cathenis eorū. Tentare probabūt. etiam ho ſtes tentabunt animos noſtros: nūqd in deditionē pacto ſalutis uenire uelimus: hoc facient: qa omnes intelligent nos uolunta ria morte oppetiiſſe q uitā ab hoſtibus habere poſſimus: & ea3 pro nihilo habeamus. Parabūt. ſ. hoſtes nūqd pacto ſalutis in deditionē uenire uelim9: Tu pi uita. turpis uita eſt eoꝝ q̄ ī ſer uitute uenīūt. O utinā. ſ. pmittāt nobis ſalutē hoc pacto: ut in deditionē accipiant. Vnica mors: ſingularis & præcipua: ſicut unicū filiū dicim9. Famæ. gloriæ. Salutē ſperare. ut mors nra glorioſior ſit. Nec nos. id dii fecere ut pmittāt nobis ſalutē: p pterea ut cū nos uidebūt manib9 noſtris oppetere intelligant

UVA. BHSC. IyR_055

nō coactos ſed uolūtarios interiſſe. Deſperaſſe ſalutē nō coactos mori. Magna uirtute merēdū eſt. artificioſe argumētū quod ualidi⁹ erat ī fine poſuit: id v3 ad laudē ſuā: uel ī primis ſpectaſ: ut magnā de ſe opīonē Cæſari relinquat: nā ab optio laudari ea demū uera laus eſt: ſenſus aūt eſt. Nō eſt inqt mediocri uirtute opus: ut id agam⁹ quod Cæſar exiſtimet morte noſtra magna3 cladē accepiſſe: cū tales uiros ſtrenuos & fortes occidiſſe audierit intelligat ſe plurimū dāni habuiſſe: ſi magnā de nobis opīonem Cæſari relinquem⁹: tū magna laus nr̄a erit: quia a laudato uiro laudabimur. Cæſar ut amiſſis. etiā ſi pauci ſum⁹ tamē nō mediocrē cladē accepiſſe exiſtīabit Cæſar: nō multitudīe: ſ3 uirtute. Dent fata receſſū. oſtēdit ſe adeo eſſe cupidū hui⁹ laudis ut optimā de ſe opīonē Cæſari relinquat: q̄ ſi detur illi euadere malit tum fortiter oppetere. Viuere. ſi mihi libera fieret optio utrū uelim: an elabi e manib⁹ hoſtium an fortiter mori: ego illi opīoni āteponerē mortē. Inſtātia. i. fata īmīnētia mortis. Proiecī. cōtēpſi. Furor eſt. declarat q̄d eſt angor ſtimulis. i. uolūtatē mortis: ſ3 iſte furor hōeſt⁹ atq3 laudabilis: ſicut p̄bat ſolis agnoſcere pmiſſū eſt eſſe fœlix mori. Hoc eſſe. fœlix generis neutri & ſubſtātiuū. i. eſſe q̄dā fœlicitatē: hoc eſt illi ſoli cognoſcūt fœlicitatē eſſe mori. Fœlix. ſi oēs hoīes inqt cognoſcerēt inſtar fœlicitatiſ eſſe mori: nemo uiuere uellet: iō occultāt hāc cæteris fœlicitatē dii: ut ī uita p̄maneāt his aūt tātū indicāt q̄ morti uicini ſunt: ſicut nos. Permiſſū. cōceſſū. Quos tāgit ſpoliat. Vicinia fati. i. p̄pinq̄ ſūt morti: ſicut nos. Celāt. occultāt ī cæteris hoīb⁹. ſ. fœlicitatē mortis. Durent. i. patiātur uiuere. Sic cūctis ſuſtulit. nūc dicit quē effectū Vultei hūerit orō: Na3 q̄ ātea mortem metuebāt: & iō nox breuis eis eſſe uidebatur: q̄ exiſtimarēt ſpaciū uitæ ſuæ futur⁹ q̄ta nox lōga fuiſſet audita orōne Vultei. hi mutata ſentētia noctē lōgā nimis eē exiſtimarūt: quæ mortem īpediret. Ardor. cupiditas moriēdi. Suſtulit. i. erexit pene dimiſſos atq3 iacētes. Nobiliū. v3 ſtrenuo⁹ iuuenū. Oculis hu. i: lachrymātib⁹: q̄a lachrymabātur præ timore īmīnētis mortis iā iāq3 futuræ. Ante ducis uo. āte orōem Vultei. Flexo temone

UVA. BHSC. IyR_055

urſe .i.iam media nocte præterita: quia cum urſa minus cepit apparere:aurora appropinquat:nam ſub aduentu auroræ palli da efficitur:ut propterea occidere uideatur:licet nō occidat: qa circa polū antarticū uertitur. Flexo.ſ.ad occaſū iā aduētāte au rora. Optauere diē. ātea metuebāt mortē & noctē quaſi breuē deplorabāt. Præcepta.ſ.Vultei de morte honeſta . Nec ſegnis urgere. noctē lōgiorē eſſe putabāt:q̄uis breuis eſſet. erat autez nox æſtiua:& declarat. Nec ſegnis polus .i.non erat tarda nox ſed cito occulebat qa breuis. Nā ſol ledea tenebat. i.ſol erat in geminis.Nā qntadecima die menſis Iunii ſol ingreditur gemi nos:& tunc longiores ſūt dies & noctes breuiores: qd autez eſt quod dicit nox ad ſagittas puenerat.i.ſagittariū.ſi ſol ingreſſus erat gemīos quō nox ꝑua ad ſagittariū ꝑuenerat:ſed rō hoc fa cit hemiſperii:quia zodiacꝰ in quo ſunt.xii.ſigna dimidia ꝑte ē ſupra terrā vz in ſupiore hemiſperio:& dimidiꝰ infra terrā vz in inferiore hemiſperio:quo fit ut ſemp ſex ſigna zodiaci ſint ſu pra terrā & totidē infra:dicit ergo ꝙ gemīos ingreſſus erat ſol: quo tēpore hæc res geſta ē:finge circulū:& gemini ſignū quod ſignū ingreſſus erat ſol: cōputādo ſic Cancer:Leo:virgo:Libra: Scorpio:ſagittarius:cū igitur ingrederetur ſol gemini oriebātur occidebat ergo ſagittarius:& cōſequēter nox illa erat ſagittarii: Recte ergo dixit quo tēpore ingreſſuſ erat ſol ad ſagittariū uene rat:& cancer redibat in geminos: qa dies iā lōgiſſima efficieba tur:nam cū cancer regnat:tunc calor eſt uehemētiſſimꝰ & dies longiſſimi ſunt. Sydera lædea.i.geminos:nam gemini.i. caſtor & polux qui lædæ & Iouis filii fuerunt poſt mortez in ſigna cæ leſtia tranſlati ſunt qui gemini appellātur: ꝙ eodem partu nati ſunt. Altiſſimo cancro.gemini iam oriebantur:& cācer aſcēde bat. Theſſalicas ſagittas.i.ſagittariū:nam chiron centaurꝰ qui præceptor fuit Achilis in Theſſalia medicinæ præcepta docuit: quem antiqui finxerunt eſſe ſagittariū ſignum in zodiaco:ideo dicit Theſſalicas ꝛc̄. Detegit orta dies: nūc dicit orta luce quid fecerint hoſtes:& quid Vulteius conſuluerit: Hiſtros. qui ptes pompeianas ſequebātur:nā illyrico res geſta eſt:in illyria autez

UVA. BHSC. IyR_055

ſunt hiſtri atq3 liburni pōpuli: Virgili9. Illyricos penetrare ſin9 atq3 intima tut9. Regna liburnor& & fontem ſuperare timaui: liburni & hiſtri idem ſunt: Strabo libro ſeptimo dicit primos illyrici littoris iſtros eſſe in ipſo Italiæ ambitu. Solin9. cap. viii. liburnos gentem eſſe Aſiaticam affirmat in Italico excurſu: qui ꝓcedit in dalmatiæ pedem: Dalmatia in limitē illyricū. Apian9 dicit libro .ii. illyrioru3 gentem: liburnos eſſe: qui quia finitima quoq3 citis nauibus inuaderent: ob id a celeritate nōnullos romani naues liburnicas dixerunt. Graia claſſe, cum nauibus græcis. Naues longæ ex diuerſis locis accitæ legionib9 plurib9 ſtipatæ uſq3 ad ſexcētorū numer& Pompeiū ſequebantur teſte Apiano ex his centum Romanis referte: quæ cæteras anteirent. Tentauere prius. ergo quia dubiæ experti fuerant uirtute3 opitergiorum: hoſtes tentare uoluerunt: nūquid fœdere in deditione3 uenire uellent: ſed non contigit quod optabant. Suſpēſo bello .i. intermiſſo hoc eſt factis induciis. Fieret captis. quia v3 ſi interponeretur ſpacium: interea inciperent uelle uiuere. Dulcior uita: cum ipſi ſperarent uiuere poſſe inciperēt uelle uiuere potius q̄ mori. Deſtinata. deputata morti. Ferox. torua. Dānata luce. in cōtēpta uita. Promiſſo ſibi ſine manu. i. ꝓmiſſa morte: quia omnes cōſpirauerunt conſciſcere ſibi mortem: Tumultus terrores. Excuſſere mentes. quia circūuēti ſunt ab hoſtib9 non cōmouerunt. Ad ſūma. i. ad ultima ſūmū & ultimū inuicem cedunt. Innumeraſq3 ſimul: & aliq̄diu tanta3 claſſem circūuenti Vultei iā milites ſua uirtute ſe ſuſtinuere: adeo ſolet ipſa deſperatione creſcere uirtus. Mariq3. quia littora plena erāt hoſtib9 & claſſis circūdata erat nauibus eorū: Fiducia mortis. i. in morte tantū confidunt. Verſus ab hoſte furor. ubi illuxit Vulteius cum ſuis ſicut antea dictum eſt fortiter dimicauerat: qūo ad uires poterant: cum uero iam ſatis cediū pro facultate ſua feciſſe uideretur: tunc Vulteius inuitauit hoſtem ut iugulum ſibi aperet: ut prius ipſe adimpleret cum cæteris: quod ſuperiore nocte conſtituerant. ſtatim unò tempore multi Vulteio uuln9 intule-

p ꝙ

UVA. BHSC. IyR_055

runt: & qui primū n letale uuln⁹ intulerat ut uiciſſim redderet quod acceperat ipſum interfecit: quo facto cæteri homines in mutuam cædem ruerunt. Fluxiſſe. pro emiſiſſe cruoris v3 ꝙ iã multos ex hoſtibus occiderat: Furor. quo uſi fuerãt contra hoſtes in ſe ipſos conuerterunt. Vulteius iugulo: & vulteius qui primus cæteros adhortat⁹ fuerat: ipſe etiã implere uoluit quod aliis perſuaſerat: nam aperto iugulo quis erit inquit qui mihi iugulū aperiat: & ſtatim cū letale uulnus accepiſſet: talione3 reddidit ei a quo primū uulnerat⁹ fuerat. Fata. mortes. Retecto. nudato. Quis .ſ. ex uobis. Dextera. di. cre. i. qui ſe dignū facit: ut me interficiat. Certaq3 fide. nam hoc ipſo ꝙ me interficiet hoſtis uoluntatem illi aperiet moriendi. Teſtetur. i. teſtimonio ſignificet ſe uelle mori. Nec plura locuto. uix hæc locutus fuerat: ꝙ iam multi pectus Vultei gladiis & telis cõfoderant. Nõ unus. ſed complures. Collaudat. ꝙ recte feciſſet. Sed eũ cui. cum multi uulnus una vulteio intuliſſent: ei primo a quo uulneratus fuerat mortem intulit. Grato. quia gratitudinem ſeruauit ut redderet quod acceperat. Debebat. debitor erat primi uulneris. Concurrunt. mortuo duce in mutuam mortem & cædē corruere omnes. Partibus ũnis. quia uniti erant & concordes. Sic ſemine cadmi. duas ſimilitudines ponit: ut ponat ante oculos quõ inter ſe occiſi ſunt: nõ aliter inquit q̃ terrigenæ qui nati ſunt ex ſerpentinis dentibus ſatis a cadmo: uel nõ aliter q̃ illi terrigenæ ex ſerpẽtinis dentibus nati: quos ſeminauit Iaſon tunc cũ aureũ uelus hoc cõparauit: medea hoc cõſulente & auctore. Nota quide3 eſt fabula cadmi qui fatigatus in ſorore quærenda Europa oraculu3 Apollinis conſulit: ubi nam urbem conderet & auſpicio bouis Euboiam condidit: ſed conditurus urbẽ primum de more uoluit ſacrificare Apollini miſit quoſdam ex ſociis aquatum qa ſerpẽte marti ſacro ſunt interfecti: quem poſtea cadmus interfecit: ex cui⁹ dẽtib⁹ ſatis nati ſunt homĩes armati q ſe mutuis uulneribus interfecere ⁊c̃ ergo nõ aliter. Semine .ideſt iacto a manibus. Emicuit .ſ. de ſerpẽtinis dentibus

UVA. BHSC. IyR_055

Vulneribꝰ. qa ipſi ſe mutuis uulneribꝰ interfecerũt app. Omẽ dirũ. qa omen fuit ſceleris q uẽturũ erat ut fratres ſinguli certamine dimicãtes mutuaꝫ ſibi cædẽ inferrent. Phaſidos. nota fabula quomõ Iaſon filius æſonis incitatus a patruo pelia colchon tetendit ſuſcepturus uelus aureuꝫ quòd ſeruabatur ab insomni ſerpente: qui qa in ſomnis nõ poterat clam occidi: & opꝰ erat ut occiſo ſerpente illius dentes tauris ignẽ naribus afflantibus ſeminaret: & ex his naſcerentur terrigenæ: cũ quibus ſinguli certamine dimicãdũ erat ei qui aureũ uelus meruerat: ſed Medea Regis filia amore Iaſonis capta puluereꝫ & medicamina dedit: qbꝰ ſopitus eſt ſerpens: nũc hoc dicit quẽadmodũ ſe terrigenæ occiderunt: ita Vulteiꝰ cũ ſuis. Phaſidos. i. colchis ĩſulæ nã phaſis flu. eſt colchoꝝ. In ſomni dente. i. dẽte peruigilis ſerpentis. Magicis cantibus. ſ. lapide illo quẽ in tauros iaſon iecit Cognato ſanguine. quia fratres erant ex hiſdẽ dẽtibꝰ nati. Sulcos. i. planiciẽ & tãtũ æquor q̃tũ capiebat ager: in quo ſati erãt ſerpẽtini dentes. Expaluit. ipſa medea quæ remedia Iaſoni dederat nõ ſine timore fuit. In expertis herbis. quaꝝ uim & proprietateꝫ nõdũ antea expta fuerat. Sic. quẽadmodũ terrigenæ in Boetia: ltẽ in inſula colcho ſe mutuum interfecere: ſic mutua pacti fata cadũt iuuenes. Nimiũqꝫ in morte. poteſt eſſe ſententia generalis huic loco cõmoda vꝫ quia cum mors cõtẽnitur: nimiũ uiriũ habet. Cadũt: occidũtur. Nec quẽq̃. nõ errabant in inferẽdo ictus: dico nõ fefellit. Dum .i. q̃uis. Moriente manu. q̃uis letali uulnere aliũ uulneraret: tamen nõ errabat manꝰ: qn aliũ occideret. Nec debetur gladiis uulnus. i. nõ præueniũtur. ſed præueniũt: quia gladii nõ prius uulnerabãt q̃ ipſi in gladios incurrerent. Et iugulo. manus eius quĩ uulnera inferebat tãta cupiditate moriebatur: ut nõ cõtenti iugulũ cõfoſſũ eſſe: ita premebãt: & uſqꝫ ad capulũ premerẽt: Parenti. in pentem. Haud trepidãte: q fratres in fratres & filii in pentes occurrerẽt: tamẽ quia uidebatur repugnare naturæ: miꝫ quin manꝰ cũ peuteret pauore cõtremiſceret. Exegere. i. pectus uſqꝫ ad alterã partem

UVA. BHSC. IyR_055

tranſſixere. Pietas fer una. hæc ſola pietas fuit inter eos ut uno vulneꝝ ſe interficerẽt ne multis uulneribꝰ cõſumeret pater filiũ. Foris latis. i. ſpacioſis tabulatis: nã fori. oꝝ. dicũtur tabulata nauiũ & põtes quibꝰ naues utroqꝫ latere circũdatæ ſunt a ferẽdo qa ferant nautas. Traxeꝝ uiſcera. i. iteſtina trahẽtes. Deſpectã lucẽ. i. cõtẽptã uitam. Victoreſqꝫ ſuos moriẽtes. gaudebant qꝺ vulnera ſua hoſtes intuerentur. Vultu ſpec: ſuꝑbo. qa ſuꝑbe aſpiciebãt victores ſuos: ut gauderẽt potiꝰ q̃ timerẽt. Et mortẽ ſentire. i. uolũtatẽ capiebãt ex ſenſu mortis. Buſtis. i. cadaueribus cæſorũ militũ. Mirãtibꝰ. quia mirabãtur Octauius Libo & cæteri Põpeiani duces qꝺ inueniri potuiſſent milites qui tanti facerẽt ducẽ ſuũ: q̃ti hi Cæſarem. Nullã maiore. dicit nullã unq̃ fuiſſe nauẽ quæ totũ orbẽ terrarũ fama impleuerit poſt hanc. Ore. i. ſermone. Non tamẽ ignauæ. hic latẽter Lucanus inuehitur in populũ Ro. qui turpiter crudeliſſimo Neroni ſeruiebat exẽplũ opiterginoꝝ habẽs qui moti tam fortiter uoluerũt potiꝰ q̃ ſeruire: nũqd inueniri poſſet aliq̃s qui æquo aĩo patiatur ſeruitutẽ. q. d. nõ. Tamen qũis fortiter occiderit: tamen poſt hoc exẽplũ q̃ ſit difficile effugere ſeruitutẽ oſtẽdit. q. d. ſatiꝰ eſt mori q̃ ſeruitutẽ crudeliſſimi tyrãni ſuſtinere. Percipiẽt. intelligent gentes ignauæ. i. ueniet tẽpus qꝺ obliuiſcẽtur gẽtes ſuæ libertatis: cũ hoc propoſitũ ſit exẽplũ gẽtibꝰ ne uelint ſeruire. Seruitium ſu. ma. uel ſeipſos uel tyrãnũ interficiẽdo. Regna tuẽtur ob ferrũ. qa cuſtodibꝰ armatis & ſatellitibꝰ ſecuri incedũt tyrãni. Ignoſãtqꝫ datos. hoĩes neſciũt quaꝫ ob cãm enſes ſint dati hominibꝰ: nullã ob aliã cãm in primiſq̃ ut ſe a ſeruitute liberẽt Mors utinã pauidos. ſenſus hic cũ ſuperiore cõiũctꝰ: nã inuehebatur in cupidos nimiũ uitæ q̃ ſeruire nõ dubitãt: ſi aliquo mõ uitã producere queant: nũc imprecatur hoc illis pro pœna contingat: ut ſemper in timore mortis uiuãt. Mors utinã. o utinaꝫ negares interficere eos qui nimiũ ſunt cupidi uitæ. Subducere. i. remouere a uita. Pauidos. ſ. mortis. Sꝫ ũirtꝰ te ſola. vꝫ ut illis ſolũ aliquẽ finẽ imponeret: qui cæteris uirtute præſtãt: nam

UVA. BHSC. IyR_055

mors est finis omniũ malorum. Non segnior illo, transit ad se-
q̃ntia ostẽdẽs quõ Curio ꝑ ꝑtibus cæsaris bellũ gesserit aduers⁹
Actilium Varrũ & Iubam Regem Numidiæ in Africa qui ꝑtib⁹
Põpeianis fauebãt: dicit enim inferi⁹ fuisse bellũ hoc: quod nũc
mari gestũ est ꝑ Vulteiũ cõtra Põpeianos q̃ bellũ quod gestu3
est in Aphrica per Curionem aduersus Iubam. Nã cu3 Attilius
Varr⁹ in libya pro Põpeio exercitũ haberet: & Iuba Maurusioꝝ
numidarũ Rex: ut inq̃t Apian⁹ varo obsequeretur: Curio a Cæ-
sare ex Sicilia missus duab⁹ cũ legiõib⁹ in eos mouit: nauib⁹ lõ
gis duodecim onerariis uero plurimis stipat⁹: is cũ Vticã appli-
cuisset breui quadã equestri pugna: nõnullos ex numidis eq̃tes
in fugã uertit: & exercitu adhuc in armis cõsistẽte: imꝑatorẽ ta-
mẽ se nominari uoluit: est enim hæc appellatio prætoribus non
mediocris apud milites auctoritatis: quasi ipsis testificãtib⁹ eũ-
dem imꝑatorio noĩe haud indignũ fore hũc q̃ppe honorẽ præ-
tores iã pridẽ in maximis belli oꝑib⁹ sibi uẽdicauerãt: nũc autẽ
sub quo decẽ milia in bello cõcidissẽt: hac appellatõe digni ha-
bebantur: cũ autẽ Cæsarẽ in Hiberia uictorẽ euasisse nũciatum
esset: animo sublat⁹ curio: loco admodũ angusto iuxta mare ca
stra locat: pugna igitur acriter incepta: unic⁹ ex Curionis militi
bus cecidisse dicitur: vari ad sexcẽti interiere: plurib⁹ uulnerib⁹
oppressi: adueniẽte deinde Iuba: rumor falso sublatus ẽ circa Ba
gardã flu. Iubã nõ lõge distãtẽ retrouerti: finitimis ei⁹ regnũ in-
uadẽtib⁹: Saburã prætorẽ regis: cũ ꝑua manu ab eo in ripa flu.
destitutũ esse: quo rumore cõfisus Curio: æstatis calore cũcta ꝑ-
urente: circa tertiã diei horã fortissimã exercit⁹ sui ꝑtẽ in saburã
mouit: per iter harenosum & aquis sterile prouict⁹: Latex q̃ppe
hibern⁹ calore solis adust⁹ inaruerat: squalebãt oĩa circum loca
fluui⁹ uero a Sabura & Rege assistente tenebatur: sublata itaq3
spe Curio ad colles ob arborem solis retrocessit siti: & suffocati-
one cõfectus quem cum adeo affectum intuerentur hostes flu.
statim transmisere ad pugnam præparati Curio uicissi3 e mõti-
b⁹ descẽdit: ĩꝑite admõitui ac ĩsapiẽter acies ĩfirmas agẽs demũ

UVA. BHSC. IyR_055

Numidaꝝ eq̃tib9 eũ circũueniẽtib9 ꝑ aliq̃tulũ tẽporis paũlatiꝫ ſtroceſſit & intra breue ſpaciũ telluris copias redegit: repulſus denuo cõfugit ad mõtes. Aſinius polio clade iã multoꝝ iminẽte uticã cũ paucis exercitũ reducit: ne qua interim a uaro calamitas ob rumorẽ habitæ cladis inſurgẽte Curio piculũ aggreſſus: pugnãſqꝫ cũ oĩb9 q una aderãt interfect9 eſt. ita ut ad polioneꝫ nemo uticã tãtæ cladis nũcius redire poſſet. hunc igitur finem: pugna apud bagardã fluuiũ geſta habuiſſe dicitur: Curioni caput abſciſſũ ad Iubam delatũ eſt. Nec ſegnior. hic mars. Tũc eodẽ tẽpore. Libycis exarſit arenis. vꝫ ꝙ a curione geſtũ cõtra regẽ Iubã aciũ & Varrũ qui ꝑtib9 Pompei fauebãt. Nãqꝫ rates audax. nũc incipit narrare ut ſuperi9 dictũ Cæſar curaꝫ rei frumentariæ agens curionẽ miſerat in Siciliã: nũc ergo dicit ꝙ profectus ex Sicilia in Aphricã Curio uenit ad eũ locũ: qui ut hiſtorici q̃dã referũt anguillaria uocatur: iã copias trãſportauit duas legiones mouit: quas a Cæſare acceperat biduo & trib9 noctib9 nauigatiõe cõſũptis ad hũc locũ ꝑuenit q̃ anguillaria uocatur: hic aũt locus abeſt ab oppido clypea: quod ſiculi extruſerũt. & aſpida primum nominauerunt: teſte Solino cap. xl. paſſuuꝫ. xx. milia: ibi etiaꝫ & ſtatio nauib9 aptiſſima: nã duob9 promõtoriis utrinqꝫ eminentibus continetur: ideo ſtationem hanc notam. i. nobilem Poeta dixit hic apud flu. Bagardã caſtra poſuit Curio: ſed bagarda flu. aphricæ iuxta oppidũ muſci eſt: & huic fluuio bagardæ uicina etiam metatus eſt caſtra Attilius regulus: quo tempore magna clade militum ſerpentem illum longitudine & magnitudine inſignem in hoc ipſo fluuio interemit pedum vꝫ centum & uiginti. ut refert Gelius: de his igitur locis loq̃tur Lucanus. ubi caſtra dicit poſuiſſe Curionẽ: qui ſimulatqꝫ e Sicilia ꝑfect9 eſt in Aphricã uenit. Audax. Lucanus ſic & Virgil. nũq̃ audacẽ appellat quẽq̃: cui deide non ſit ſemper aduerſa fortuna ſecuta: ut Turnus audax: ita hoc loco de Curione dicit: ſicuti ſupra: Audax uenali comitatus Curio lingua. Lilybeo. ideſt ſicula tellure: naꝫ Lilybeus mons eſt Siciliæ quæ triquetra

UVA. BHSC. IyR_055

appellatur .i. triũ promontoriorũ insula quæ sunt lilybeus Pachynnus & Pelorus. Aquilone recepto: quia biduo & trib⁹ noctibus nauigatõe cõsumptis ad eum locum peruenit q̃ ãguillaria appellatur:& ut a nõnullis fertur ex quatuor legiõib⁹: quia copias Actilii Varri despiciebat: qui prouinciam illam a senatu populoq3 Romano tenebat:aut pro Pompeio exercitu3 hoc in loco habebat duas tãtũmodo Curio asportauit. Aqlone. idest uehementi uento. Semirutas carthaginis arces. qa euersa fuit a Scipione aphricano inferiore. Notæ. i.nobilis quia habet hic locus stationem æstate accõmodatam:nam duobus promontoriis eminentibus clauditur. Tenuit .s.terram appossuit littora. Cano æquore. spũmoso mari ea parte quia. Lentus bragarda idest tardus descensu:qui præterlabitur Vticam teste Strabone Siccæ arenæ. quia Libya quæ est pars Africæ penuria aquæ laborat. Inde. post hæc facta fuere:nam secunda nocte posuit castra apud rupes ubi fama est Antæu3 habitasse cauernas . Exesas.pro idest declarat. Regna.s.Antæi. Vt refert Solinus capit. xxxvii.Lix colonia in eodem tractu Libyæ cõstituta est:ubi Antæi regia qui implicandis explicandisq3 nexibus humi melius sciens:uelut genitus matre terra ibidem herculi uictus est.Strabo libro ultimo dicit Gabinium Romanoru3 scriptorem: litteris mandasse:apud Ligem Antæi sepulturam esse & Tibiam cubitorum.lx.quam a Sertorio nudatam ait: ac rursum terræ demãdatam. Quæ regna. quotiens inter duo substantiua diuersorũ generum & numerox ponitur relatiuu3 regitur a posteriori:ut hoc loco:nam primo rupes dicit:deinde Antæi : quæ regna uocat ꝛc. Rudis incola.i.nouus. Antiqui no. dest nobilis cur uocarentur Antæi regna. Patres. quia post successionẽ antiquorum fama perpetuo manserat . Nondum post genitos . Nunc ponit naturalem rationem incolarũm : qui declarabant & exponebant Curioni quare loca illa Antæi regna apellata fuissent.Tellus enim gigantes illos cũ genuisset ut pholoũ Enchela dũ q̃ ausi sunt rescindere cœlũ:& Briareus q̃ cẽtiman⁹ bellu

UVA. BHSC. IyR_055

ſuſcepit aduerſus deos:non effeta fuit:quin alios genetaret Gigantes. Effeta. ideſt exhauſta primos gigantes genuit: qui in Iouem giganthomachiam fecere. Terribilem. & hunc tantarū uirium genuit Antheum tellus:ut ſi illum ante gigantes genuiſſet in maximo periculo fuerit regnuꝫ Iouis:unde peperciſſe uidetur diis:q̄ illum ſero genuerit terra. Nec tam iuſta fuit:q̄ typhon magnæ gloriæ fuerit terræ propter talem partum : unus ex gigantibus qui arma contra Iouem ſumpſerat. Typhonis gigantis cubile poſitum accolæ credunt in antro illo ciliciæ famoſiſſimo quod Latis primum patet faucibus:poſt modum in proceſſu per anguſtias obſcuratur autore Solino capi.li . Tityus. gigas:qui auſus fuit latonam de ſtupro interpellare: unde Apollinis & dianæ ſagittis occiſus eſt:qui filii fuerunt latonæ:qui tantæ magnitudinis fuit : ut per terram extenſus multa iugera terræ occuparet:& detruſus eſt ad inferoſ hac pœna ut corroſis uiſceribus ſemper naſcantur. Verum Tityus:ut refert Strabo libro nono uir uiolentus ac flagicioſus tyrannus panopeæ interemptus eſt ab Apolline cum delphos adiret per uiam: qua tunc Athenienſis populus pythiadem ſupplicationem:cum pōpa præmittebat . Briareus. gigas centimanus:qui auſus eſt ꝑdere cœlum. Quod non.ph. in hoc miſerata cœli terra q̄ non hunc ante alios peperit. In armis phlegreis. ideſt in giganthomachia quæ geſta eſt in uallē phlegrea. Autore Strabone libro quinto In phlegra agro Campaniæ uicino:antequam oppidum fieret.rumor eſt in militia mundi dimicatum cum gigantibus: ut penitus proſequitur Solinus cap.quartodecimo quantis ꝓbationibus impia indicia diuinæ expeditionis in hoc ſæculo per ſeuerauerunt:illic ſi quando ut accidit nimbis torrentes excitātur:& aucta aquarum pondera ruptis obicibus ualentius ſe in campos ruunt: eluuione oſſa refert detegi ad inſtar : quæ non ſunt ex corporibus humanis : ſed modo grandiori : quæ ob enormē exercitꝰ mōſtruoſi magnitudineꝫ iactitāt extitiſſe: idqꝫ adiuuat argumēto ſaxorū imaniū:qbꝰ oppugnatū cælū credūt

UVA. BHSC. IyR_055

Hoc tãtũ uaſt. ad cæterã quæ alii gigãtes hũere hoc mũn9 addidit terra anteo q̃ quotiens uiribus defatigatus eſſet cadens a terra uires reſumebat & recẽtior ad pugnã fiebat. Vaſtas. magnas. Cumulauit. ãplificauit. Sui fœtus.i.ptus.ſ.Antei. Defeta. defatigata. Vigẽt.recreãtur reficiũtur o Curio. Ferunt.ſ. maiores noſtri. Epulis.ſi ſcire uelis quo cibo uteretur. v3 uenatione leonũ. Ad ſomnos. nec ſibi cubile ſternebat: ſed in nuda tellure iacẽs ſeipſo fortior reddebatur. Terga. q̃ tergora.i.pelles:qa nõ utebatur ſtratis pellib9. Cubile.ĩ locũ cubilis. Non ſylua:thorũ:nõ frõdib9 ſtratis iacebat. Periere coloni.& dũ uiueret terreſtria & maritima uaſtabãtur uiolẽtia hui9 Antei. Coloni. terreſtres. Aequor.i.maritima regio. Appulit.alluit. Au xilioq3 diu.& tãtæ uirtutis erat ut nõ op9 eſſet reſumere uires a terra:dũ certamẽ ipſi fuit:cũ cæteris nõ op9 fuit huic cadere ut uires a terra reaſſumeret:ſed cũ Hercules ueniſſet:opus fuit ut uires a terra acciperet. Tandẽ uulgata. tãdẽ peruenit ad aures Herculis monſtrũ hoc Antei:& ſicut aliis malis terrã libauerat: ita & hoc mõſtro liberare uoluit. Fama mali.ſ.Antei. Alcidem herculẽ. Terrã mõſtris æquorq3 leuãtẽ. nã occidit Caccũ Apx Nemæũ Leonẽ hydrã in lerna palude. Aequor.i.ſtymphalidas aues ĩ æquore occidit quæ infeſtabãt nauigãtes. Stymphalides aues dictæ ſunt a ſtymphalide Arcadiæ libro.viii.quas ab Hercule ſagittis & tympanis fugatas poetæ finxerũt. Exciuit.excitauit. Oras libycas. ut ibi mõſtrũ hoc Antei tolleret. Ille cleonei. nũc dicit cũ hercules ueniſſet quo pacto uterq3 hinc ante9 hĩc Hercules præparũt ad ſingulare certamen:noluit hercules clauã:nec ille gladio pugnare:ſed rẽ lucta inter ſe agere placuit & tãq̃ luctatores inter ſe certarẽt:& probare uter utrũ p̃ſterneret. Cleonei leonis.inter cleonas & Philũtẽ ſurgit ſylua. ut refert Strabo libro octauo:in qua argiui ſacra celebrare cõſueuerẽ Nemæa:ibi quoq3 quæ de Nemæo Leone geſta: fabulis prodita ſunt: diſtant Cleone ab argo ſtad. centum & uiginti: a Corintho uero ſtad. octuaginta: Sunt autem Cleonæ mediocre oppidum in uia ſitum: quæ ex Argo corinthum ducit.

UVA. BHSC. IyR_055

Terga .i. clypeū: nā leonis occisi pellē Hercules clypeo suo ipo/ suit. Anteus libyci. qa sicut Hercules occiderat nemæū leone; ita hic Anteus libycū occidit. Hospes. Hercules q̄ pegrin⁹ erat Liquore. i. oleo. De more palestræ. ad similitudinē olympici cer taminis q̄ primū ipse hercules instituerat ī honorē ataui mr̄ni pelopis: intermissū autore Solino cap. ii. picus fili⁹ ei⁹ instaura/ uit post exc diū Troiæ āno quadrīgēteſimo octauo. Ille parum id fecit Hercules. sed hoc fecit Anteus Cōtingere mr̄em. ut ui/ res spneret. Cōseruere man⁹. nūc dicit quō inter se luctati fue/ runt. Cōseruere proprie est luctato⁹ q̄ man⁹ manib⁹ cōserūt. & brachia nexu. s. cōseruere. Colla diu. qa etiā lacertis colla cape colla tētabant ut alter alte⁹ ꝓsterneret. Frustra. qa nihil effi/ cere poterāt. Grauib⁹. pōderosis fortib⁹. Caput īmotū .s. tene/ bāt: sz frōte & pedib⁹ certabāt. Immotū. vz neruis extēsis. Frō te. qa frōtē frōti opponebāt ex opposito. Mirāturqz hūisse parē & Hercules mirabatur sibi parē Anteū esse: & Ante⁹ herculem Nec uirib⁹. nūc dicit qua arte hercules luctat⁹ fuerit cū Anteo. nā primo āliq̄diu sustulit ut fatigaret eū: & lassū facili⁹ uinceret. Nec uoluit cer. noluit Hercules primo effūdere tōtas uires: sed sensiz illū tenere sublimē: & illū ad lassitudinē deducere tētauit Exhausit. euacuauit uirib⁹: ex eo cognouit hercules q̄ ille cre/ bro anhelitu fatebatur lassitudinē uirib⁹ exhaustū esse Anteū. Tūc ceruix. alia signa sub ūgit prīo īmotū caput dixit tenuisse nūc dicit magis magisqz quati ac nutari nūc dextrorsū nūc sini strorsū. Quati. pro quatiebatur. Pectore pectus iā lacertis non poterat a corpore suo reicere Anteus herculem: nā hercules cō prehēsum illum pectori suo adduxit. Tunc. deinde. Vrgeri. ꝓ batur. Labare. idest cadebant. Obliqua manu. nam habent luctatores artem quādā & & manuū pedū: ut facile aduersariū peruertere possint. Iam terga. iam ita inhærebat hercules An/ teo ut ipsum manibus cōprehensum constringeret. Mediū. qa qua illia sūt medi⁹ cōphēsus erat. Pedib⁹ distēdit. cū pedes pe/ dib⁹ īseruisset puertit illū & præcipitē dedit humi. Per m. u. tā lōg⁹ latusqz erat q̄ mēbris occupauit terrā. Rapit a rida tellus.

UVA. BHSC. IyR_055

ſꝫ ſimulatqꝫ tetigit tertã refect9 eſt:& recens ad pugnam rediit acrior:Venæ. Antei. Sudorẽ. laborẽ. Intumuere.ſ.reſumptis a matre uiribus.i. Intu. inflati ſunt. Thoros. pulpas appellat. Induruit.i.durior fact9 eſt. Nodos.i.digitos. Conſtitit.admiratus eſt hercules.nã quẽ iã uiciſſe putabat nũc ita reſtitutũ uidebat quaſi nũc primũ luctari inciperet. Non ſic.dicit magis timuiſſe in hoc certamine nũc herculem:q̃ in certamine hydræ & aliorũ monſtrorũ:qb9 cũ certaret cõſtat in piculũ atqꝫ diſcrimen incurriſſe. Rudis. qa q̃primũ adult9 eſſe cepat hercules: nullũ ante monſtrũ uidit præter angues primũ mõſtrũ fuit hydra lernea:& q̃uis nouus eſſet certator tamen non tanto t more pculſus eſt ꝛc̃. Inachis undis.i.lerneæ paludis ubi hydra habitabat:Lerna argiui & Mycenei agri palus eſt: ĩ qua ut oſtẽdit Strabo libro.octauo hydram conſtituiſſe:ſcriptores tradunt. In illa cum facta ſunt purgamina:prouerbium quoddã uulgo manauit:Lerna malorꝫ:& Lerna fluuius eſt eodẽꝫ quo palus noĩe præterfluit Temeniũ:in quo humatus eſt Temen9. Inach9 flu. qui ut ibidẽ docet Strabo argiuã pcurrit terraꝫ. Rudis. nouus bellator. Anguibus. quia cæſo uno capite tria ſubcreſcebant. Suis. naturalibus. Nũq̃ ſperare. & uno quæ illũ prodere uolebat nũq̃ ſperauit poſſe Herculẽ perire:niſi hoc certamine Antei. Nouercæ.ſ.Iunonis. Exhauſtos. euacuatos. Olympus.cũ ad Atlantem ueniſſet Hercules Atlas autem ſtellas quaſdam labentes:cum uidiſſet orauit Herculem ut humeros ſuos tãtiſp ſubiceret polo antartico:dum ille labẽtes ſtellas firmaret quod Hercules fecit.Atlas teſte Solino cap.xxxvii. mons eſt Libyæ e media arenarum conſurgens uaſtitate: & eductus in uicina lunaris circuli ultra nubila caput condit:lucet nocturnis ignibus audiuntur & cantus tibiarum & tinitus cymbalorum per oram maritimã:Apex Perſeo & herculi pui9: inacceſſus cæteris:ita fidẽ araꝫ iſcriptio palã fecit:olymp9 uero ut idẽ docet mõs ẽ thefaliæ q excellẽti uertici tãt9 attollitur: ut ſũma ei9 cœlũ accolæ uocẽt:ara ẽ ĩ cacumĩe Ioui dedicata:cui9 altarib9 ſi qua de extis iferũtur:uoluẽte ãno cuiuſmõi rlicta fuerint eiuſmodi repiũtur

UVA. BHSC. IyR_055

litteræ i cinere ſcriptæ uſq3 ad alterã anni cerimoniã pmanent. Ferret. ſuſtineret. Vtq3 iterũ. ſed poſtq̃ Hercules iratus iterꝫ la certiſ mediũ cõplectebatur Anteũ. Anteus uero expectauit quo ad cõplexꝰ eſſet: cadere & ſpõte ſua cecidit ut uires reſumeret. Quiſqs ineſt. & tellꝰ cũ uideret in magno diſcrĩe poſitũ eſſe fi liũ ſuũ: ipſa quoq3 filio oẽs uires miniſtrabat. Spiritꝰ. fortitudo Laborat. ſ. tellus ſuggerẽdo filio uires. Vt tãdem. poſtq̃ hoc in tellexit Hercules: ſtabis inqt o Antee nõ cades : qa nõ patiar ut iacens reficiaris a terra: hæc ubi dixit mediũ cõplexꝰ Anteũ pe ctori ſuo adſtrinxit: eo uſq3 tenuit: quo illũ animã emittere coe git: & illũ exanimatũ cadere pmiſit. Credere. nõ committeris terræ. Senſit. cognouit crebro caſu id quod erat. Pigro gelu. quod hoĩes pigros facit: quia anima excedente corpore corpus cõtrahitur & torpeſcit. Hinc æui ueteris. nũc ſuæ narratõis cõ cludit effectũ: ut ex his quæ ſupra dicta ſũt id inferat. quod Cu rio audire cupiebat hac de cauſa quia ibi Anteꝰ habitauit: & ab Hercule tãdẽ ſupatus eſt: hæc loca Antei uocata ſunt: ſed nomẽ inſigniꝰ hiſdẽ locis Scipio Africanꝰ dedit: q̃ primus populo Ro. Carthaginẽ tributariã fecit: qui Hãnibalẽ tãdẽ ex Italia excedẽ co:git. Hinc. ab Anteo. Aeui ueteris cuſtos. ſ. n nã ue era mõ numẽta reꝫ geſtarũ cuſtodiũt ea quæ ab initio facta fuerunt. Veteris. antiqui niſi enim fama eſſet: oĩa ãtiqua iã pridẽ ꝑiiſſẽt. Cuſtos. qa famoſa: ideo cuſtos. Mira utriuſq3 ſui. q̃a cũ uete ra audimꝰ. quæ per famã ad aures noſtras puenerũt nõ ſine ad miratione accipimꝰ. Sed maiora. magnũ qdẽ nomẽ ẽ q̃ Antei regna uocitẽtur: ſed multo maius fuit: hoc q̃ ſcipionis Africani Cornelia caſtra ad hanc uſq3 ætatem appellentur. Cognomĩa. ſcilicet Cornelia caſtra Scipio dico. Reuocauit. bene reuocauit na3 ſicut in hiſtoria legitur Hãnibal per decẽniũ in Italia mãſit: qua3 mul is cladibus ac populationibꝰ uaſtauit ac uexauit: tã dem Scipio Africanus: cũm prouincia3 Africam accepiſſet a Se natu populoq3 Ro. demandatam: traiecit in eã prouinciã ipſam tãdẽ urbem Carthaginem inuaſit. & ad eã redegit inopiã: ut ne ceſſario in Africam reuocatus ex Italia Hannibal redierit: ergo

UVA. BHSC. IyR_055

Reuocauit. hoc ē cauſa fuit ut reuocaretur. Nā Carthaginēſes illum cenſuerunt reuocādu3:q̄do ſe aliter a Scipione defendere nō poſſent. Sedes fuit.ſ.Scipioni:q̄ poſtq̄ traiecit in Africā:hæc primū loca caſtrametat9 eſt. En ueteris. nā adhuc foſſæ erāt q̄ bus caſtra circūdata fuerāt:na3 uallo & foſſa ueteres caſtra ſua cingere ſolebant. Romana hos.hæc loca fuerūt:ubi primū Ro. carthaginēſes uicerūt. Curio lætat9.hæc ubi dixit incola:gauiſus ē Curio quaſi uictoriæ omē cōcepiſſet: q̄ in ipſo loco caſtra poneret:ubi Scipio Carthaginēſiu3 uictor aliq̄do caſtrametatus erat. Fortuna.ſi oſtēderet ſtulticiā ſui animi Curio quaſi fœlicitas loco9 eſſet quæ bello cōduceret nō uirt9 militū. Ducū priorum.v3 Scipiōis q̄ ibi uictor fuit. Fœlici non fauſta loco. q̄uis locus ille fœlix fuiſſet Scipioni:tamē ipſe in fœlicitatē cōſecut9 ē ut īferi9 oſtēdet. Nō fauſta.uno verbo toti9 rei exitū declarauit:ſignificat enī ipſū cū exercitu fuiſſe deletū. Indulſit.caſtrametatus eſt ibi. Abſtulit omen.nā ubi Scipio uicerat:ipſe uict9 eſt.Vt refert Suetoni9 in uita diui Cæſaris: fœlix & inuictum in Africa fataliter Scipionū nomē ferebatur:quo fuit ut cu3 Cæſar Scipionē & Iubā pſequeretur:deſpectiſſimū quēdam ex Cornelioru̅ genere ſecū in caſtris habuerit ad eludēdas uaticinatōnes in eodē loco. Omē.fœlicitatis. Non æquis uiribus. qa inferior erat ſicuti declarabit. Oīs ro. nūc dicit quō uirib9 inferior erat: hoſte curio:v3 Ro.præfecto Actilio Varro:nā ut ātedictū Actili9 uarrus præerat africæ:nā prouinciā illā ſenatus populusq3 Ro. ei demādauerat:quā cū īpio tenebat:aut teſte Apiano ī eo loco pro Pompeio exercitū ducebat:Nā ab initio copias Actilii uarri deſpitiones Curio ex quattuō legiōib9 quas a Cæſare acceperat duas tantum & quingentos equites biduo & tribus noctib9 nauigatione conſumpto in Aphricam aſportauit.ſed Actilius varrus: licet cum exercitu Romano prouinciam teneret: tamen Iubam Regem Numidiæ Populiq3 Romani ſociū ad ſuū auxiliu3 cōtra Cæſarē uocauit. Africa ſignis. v3 ps illa Africæ quā carthaginēſes aliq̄do cū īpio tenuerāt: nā uictis carthaginēſib9 oīs Africa quæ ſub īpio carthaginēſiū fuerat ī po.ro.deditōe3 uērat

UVA. BHSC. IyR_055

ergo prouincia to. erat Africa. Ceſſerat. i. uicta erat ab impato-
ribus Romanis. Libyæ gentis. i. iubæ Regis libyæ & Numidiæ.
Nã fuſior. declarat regna: qa uſq3 ad torridã zonã porrigebatur
regnũ Regis Iubæ. terræ cui⁹ lõgitudo erat Atlas, Atlas mõs eſt
media arenarũ conſurgens uaſtitate: & educt⁹ in uicia lunaris
circuli ultra nubila caput tendit: qua ad oceanũ extẽditur: cui a
ſe nomẽ dedit: manat fontib⁹: ut refert Solin⁹ ne morib⁹ inhor-
reſcit ru ib⁹ aſpatur humo nuda nec herbida qua Africã cõtra
uerſus eſt: fœlix naſcẽtib⁹ ſpõte frug b⁹, arborib⁹ pceris opaciſ-
ſimis: quarũ odor grauis uaſtiũtur lanugine ſericis uellerib⁹ ni
hil uilio e Suetoni⁹ paulin⁹ ultra Atlantẽ prim⁹ & pene ſolus
romana ſigna circũtulit. Iuba Ptolomei fili⁹ autore Solino utri-
uſq3 Mauritaniæ regno potit⁹ eſt. Mediũ terminat hamon. lati
tudinẽ torrida zona: quã mare occiduũ ab Africa ſeiũgit. Car-
dine ab occiduo. quia longitudine regni ſui terminabat Atlas:
uſq3 ad gades v3 oceanũ. Gadib⁹. inſulis balearib⁹: a qb⁹ non
procul gades in mari oceano hercules poſuerat. A medio cõfi-
nis ſyrtibus hamon. a monte mediu3 r gni ſui terminabat ha-
hamõ ẽ tẽplũ Iouis ĩ libya arẽoſa ubi Iuppiter ĩ forma arietiſ co
litur qa populo bacco & populo ſuo ficiati: cũ illac trãſiret ĩ for
ma arietis arenã pede pcuſſit: & ſtatim ibi nat⁹ eſt fons: ut iup-
piter hamon. i. arenari⁹ ꝛc. hoc ergo tẽplo cingebatur mediũ re
gnũ Iubæ. Confinis ſyrtibus. quia ut refert Strabo libro ultio
circa puæ ſyrtis mitiũ ẽ Thera urbs prope quã eſt Ammonis, p
mõtoriũ. Solin⁹ cap. xl. dicit maiorẽ ſyrti3 oſtẽtaſſe oppidu3 quod
cyrenas uocãt: inter hoc oppidũ & tẽplũ Ammõis milia paſſuũ
trecẽta eſſe. Atq3 qua. latitudo terminatur a torrida zona. Va
ſta. pro uaſti qa nimio feruore habitari nõ poteſt. Deſtinat. i.
diſiungit Libyam quia torrida zona inter Libyã & oceanũ po-
ſita eſt. Exuſta calent s i. exuſta loca feruidæ zonæ. Sufficiũt
ideſt finẽ imponũt ſpacio regni. Populi tot caſtra. ſi ſcire uis
quot populo ſecũ traxerit Iuba v3 qb⁹ ipſe impabat. Dolopes
popul q meridiẽ uerſus habitãt. Numidæ uagi. uagos dicit nã
ut libro ultimo refert Strabo cũ regionẽ fœcũdã inciderent. ꝙꝙ

UVA. BHSC. IyR_055

feris abūdātē:üs omiſſis & agricōlēdi ſtudio licētius inter ſe cō,
uertebātur:& regiōe feris dimiſſa:uagā & inſtabilē uitā agebāt:
nō ſecus:q̄ qui ob inopiā & locoꝝ ſterilitatē & aeris inclemētiā
eiuſmodi uitæ genus eligunt. Naſamones, populi q̄ teſte Stra
bone primi ſterilē & aridā regionē obtinent:poſtea pſylli & Ge,
tuloꝝ ps & garamātes. Parat⁹ getul⁹ inculto equo, vnū ſeq̄tur
ex reliquo: nā quia inculto utitur equo:ideo ſemp parat⁹ ē:naꝫ
equū aſcēdūt ſine ſella ſine freno. Getuli autore Strabone libro
ultimo in penitiore regione libyæ mōtana ac deſerta tenēt:quæ
quodāmodo diſperſa ſunt uſqꝫ ad ſyrtes. Maur⁹. occidētē uer,
ſus habitant mauri in æthiopia occidētali:nā duæ æthiopiæ ſūt
.ſ.oriētalis & occidētalis. Mauri ut refert Strabo uberē regionē
ihabitāt: magna ex parte paſtoraliter uiuunt:hi comæ cincinis
exornātur:& barba & auro:& terſura dentiuꝫ & unguiū cultu:
rato uideas inter ſe contingere:dū ambulāt:ne capilloꝝ ornat⁹
perturbetur:pugnat frequēti ab equo haſtati equis nudis utē,
tes & uinceis frenis. Concolor indo. nā ſicut Indi æthiopes ori
entales nigri ſunt:ita mauri occidētales nigri ſunt. Inops. i. ari,
ditate nimia ſterilis. Garamātes. ut docet Strabo ab æthiopib⁹
abſūt. ix. x. ue dietū itinere. Marmaridæ. Marmaridæ ut idem
inquit Strabo ad Ammonem uſqꝫ ptendētes cyrenæ plurimuꝫ
accedunt:quæ contra occidentalem Cretæ extremitatē. i. arietis
fontem iacet. Peruſto: a ſolis calore. æquaturuſqꝫ ſagittas. &
mathas popul⁹ ſagittarū peritus:ut etiā ſagittādo medos æqui
pare poſſit. ſ. ſequitur. Tremulū. uibratū. Et gens. ſ. Maſſilia:
quæ equū regit non freno:non calcaribus ſed uirga tātūmodo.
Maſſilia. pro maſſilienſiū:nō galliæ ſed Aphricæ. Virgil. Maſſi,
liiqꝫ ruunt equites. Dorſo. ſ. equi. Affer uenator. qui cōſueuit
Mapalia habitare. nam hi ſunt maximi uenatores: & præcipue
leones agitant:quōs cum uenabulis perſequūtur uel alias feras
& ſi uincere nequiuerint laxis ueſtibus implicant eos & illos tā
retibus īplicātibus capiunt. Aphricæ principiū eſt a finib⁹ ægy
ptiorū:quod eſt Alexandriæ p anticipata deſerta: ultimus autē
finis illius Atlas inſulæqꝫ occidentales:quas fortunatas uocant

UVA. BHSC. IyR_055

interna eius plurimæ quidem beſtiæ:ſed principaliter leones te nent,qui ut Ariſtotiles prohibet:ſoli ex eo genere: quod dētatū uocant:protin9 cū naſcūtur uident. Ferri. non confodiunt uenabulis nec ſagittis:ſed latis ueſtib9. Nec ſolum. dicit Iubam Regem motum fuiſſe ut bellum inferret Curioni; non ſolum q̄ in auxilium a præfecto Ro.uocabatur: uerū etiā q̄ priuatæ ſibi erant cūm Curione inimicitiæ & ſimultates:nam Curio ī tribunatu ſuo interceſſerat ad populum ut bellum inferret Iubæ: q̄ v3 piculoſus ac formidoloſus eſſet prouinciæ Romanæ; hoc eſt africæ huius rogationis cauſa hic magna cupiditate in auxiliu3 Attilii Vatri cum uniuerſo exercitu aduerſus Curionem uenit. Concitus ire .i.bella concitabat ira qua inflāmatus erat aduerſus Curionem. Anno. v3 ſui tribunatus. Superos humana .i. diuina humanaq3 iura turbauit: hoc dicit:quia magis fauebat pōpeianis partib9 Lucanus:ſed tamen reuera fuit:nam cum Senatus cenſeret referente conſule primo legatum mittendū eſſe Cæſari in Galliam,ipſe uero cæſar tradito ſucceſſori exercitu in Italiam priuatus rediret huic ſenatusconſulto q̄ in ſententiam fiebat conſulum: interceſſerunt tribuni plebis.M.Ant. & curio cōtra leges:ideo dicit ipſum uiolatorē fuiſſe diuinar̄ hūanar̄q3 rerum hanc rogationē fecit ad populum de bello inferēdo iubæ curio. Lege. quam tulerat ad populū. Tyranno. Iubæ. Dum regnum: quod uni ſubigere tentauit:quia uolebat ut cæſar cū Imperio Italiā armis opprimeret. Memor .ſ.Iuba doloris q̄ ſe nouerat e regno prope depulſum a tribuno curiōe exiſtimabat ſe nunc ulciſci iniuriam quam a curio acceperat. Fructum putat. v3 q̄ dii hoc dederint:ut hoc bello poſſit inſtare contra eu3 qui ſe reuocari de regno nolebat. Hac igitur regis. nunc dicit quomō ſe habuerit Curio poſtq̄ audiuit in auxiliū attilii uēturū eſſe Iuba3:nā trepidare cepit q̄ illi9 uires cognouerat:præterea etiam ſuorum ipſe militum fidei non ualde fidebat. Ex his eni3 erant qui diuerſis in locis a cæſare uicti de partib9 pompeianis ad cæſarem tranſierant:ut ptopterea fidem illor̄ inſtabilē fore metūeret fama trepidare cepit curio anteq̄ cu3 exercitu ueniret

UVA. BHSC. IyR_055

Iuba. Atq3. aliã rationẽ adiungit cũr etiam trepidat. Noũis caſtris.qa ſub ipſo nũq̃ antea militauerat: Nec explorat9.ſ3 tyro potius. Corphini captus. erant milites:qui maiori ex pte capti fuerant:ideo de fide eorũ Curio nõ mediocriter dubitat. Priori v3 Põpeio. Dubius.inter priorẽ ducẽ Põpeiũ & nouũ.ſ.curionẽ Fas utrũq3, an illam magis q̃ aliã pt̃ẽ tenerẽt ignari. S3 poſtq̃ At uero ut audit etiã milites dubitare & incertos eſſe:quin etiã metu perculſos deſeruiſſe excubias tẽpore noctis:cu3 uero Curio dubitat iam ſecũ cogitare cepit:v3 audaciã oſtẽdẽda3 eſſe & metũ deponẽdũ:ut fiduciã uultu ſimularet:& quæ uerba ſecu3 loqueretur dicit. Segni metu.i.torpenti. Nocturna munia.i.cuſtodias & officia excubiarũ nocturna. Deſolata. deſtitutas excubias. Fuga. quia oẽs in interiorẽ pt̃em ualli ſe receperunt. Aũdendo magn9. ſi qs audaciã oſtẽderit & uehemẽter timuerit audendo magnus tegitur timor. Prior.ſ.q̃ hoſtis:q̃ qa prior deſcendit in aciẽ uidetur ſuis uirib9 confidere. In æquũ. in planum cãpũ. Dum mens eſt.ſ.ſub imperio meo:& ãteq̃ trãſſuga fiat. Variam mẽtem. quãdo ſpaciũ cogitãdi datur ſemper in diuerſa trahitur anim9. Eripe conſiliũ.ſ.ne demas ſpaciũ cogitãdi tranſeũdi ad hoſtes . Cũ dira uolũtas. q̃a ſimul ac pugnare ceperit nõ cogitabit utrũq3 ex duob9 ſequi malit. Subit.ingreditur. Preſſo.i.cõprehẽſo manib9 enſe. Texere pudorẽ. qa ne uiderẽt cõtra quos pugnabãt: neq3 ipſi nõ cognoſcũt̃ tecto ore galea:& aliqs eis obiciat:q̃ pauloante cũ Pompeio militaueras: nũc ptibus Cæſaris fauces. Conferrẽ.cõpare & cõpatiõe alteru3 alteri præponere. Pendere. pro cõpenſare uter ducũ meliorem cãm habeat Põpeius ne:an Cæſar. Veluti.nũc per ſimilitudinẽ probat:nũc hãc ſentẽtiã Curio quẽadmodũ gladiatores q̃ poſtq̃ in cãpũ proceſſerĩt:nulla ſimultas antiqua:nullæ inimicitiæ cõcitant hos:ſed ubi alter aduerſariũ ſibi oppoſitũ uiderit: etia3 ſi nullæ unq̃ inimicitiæ fuerint:ita aduerſus eũ fertur. ac ſi capita lis inimicus:ita facient milites noſtri Arenei qua gladiatores dimicare ſolent. Pares. ſibi factos pares dicuntur proprie armis inter ſe concurrunt. Quem blanda fu. & primo quidem curſu

UVA. BHSC. IyR_055

fortuna fauit Curioni:qa ſic ſolet facere his qūos māiore clade opprimere uelit. Blāda.quæ ſemp blāditur malis: Nā pepulit q̄ prio cōcurſu fuſus ē Varr9 cū exercitu ro. Varrū. præfectū p uinciæ Africæ:uel q p Pōpeio exercitū in Africa hēbat. Caſtra cecidit. Curio cū exercitu ſuo donec ſe in caſtra recepit:& cum caſtra ingreſſus eſſet:uallo phibiti ſūt ne pcuti poſſent. Triſtia ſed. reddit ad Iubā q ad auxilium Varri uenit q̄ audiuerat quō Curio illū fuderat atq3 fugauerat hac cōditione magnā læticia3 cepit Iuba q v3 ſibi facultatē nūc deniq3 dari uidebat: ut ſuā in iuriam ulciſceretur:cōtinuo igitur exercitū ſuū ducere parat & nititur:nō ſolū uirib9 ſ3 cōſilio Curionē opprimere. Triſtia. aduerſa. Sūpati. a Iuba. Gloria belli. v3 ipſe victor gloriā huius obtineat: Rapit.i.raptim ducit. Suā famā.i.ſui aduētus fama3 Iuſſa ſilētia. qa iuſſit ut oēs q̄ maxīe poſſēt ptectiōe3 ſuā occultarēt:quia illū incautū opprimere poſſe ſpabat. Hoc .ſ.timeri: Hoſte. qui incautus erat donec timeret. Mittitur exigua. dicit quem modū tenuerit Iuba:ut dolo & fraude aggrederetur curionem:nā ſimulauit ſe nō diſceſſiſſe de regno ſuo:ſed pmiſiſſe ſaburam quēdā ductorē exercit9 ſui:uel prætorē Regis:teſte Apiano:ut dixim9 ſupius: cum hāc tetigim9 hiſtoriā:& pmiſit qdē illū:ſed ipſe Iuba cū reliqs copiis ſubſecut9 eſt Saburā. Exigua manu.i.pua copia militū. Numidas. inter Numidas prim9 eſt q omnib9 imparet:ſed poſt Regē habebatur ſecūdus. Simulator ut ſimulet ſibi bellū eſſe cōmiſſū a Rege Iuba:ut tāquā ipſe erat in loco uallis ubi milites & exercitū omnē deliteſcere iuſſit Iuba: Aſpidas ut pharias.Ichneumon: quēadmodu3 oſtendit Strabo Geographus Crocodelis & aſpidib9 pnicie3 infert eas & earū oua delet luto incruſtatus:intuoluitur eni3 in eo:poſtea ad ſolem ſiccatus aſpides per caput uel caudā capiēs in flumē trahit atq3 occidit:q aūt ſentiūt muſtellā interimere aſpidē errāt: nā ut ait Solin9 Muſtellæ uincūt Baſiliſcū malū in terris ſingulare:per ſimilitudinē oſtēdit igitur quō ludificauerit Curionem Iuba:quēadmodū Ichneumon ſerpētē:hāc enim natura3 habet ichneumon ut occidat aſpidem dolo & fraude:nā cū diligenter

UVA. BHSC. IyR_055

obſeruauerit ubi aſpis in cauernis hītat Ichneumō ad locū illū uenit & caudā rapit ſupra of illius cauernæ ubi habitat aſpis:& cū caudæ umbrā uiderit moueri irritatur aſpis ichneumon fertur huc & illuc:deniq3 extus ſerpens erūpit.at uero Ichneumō agillitate corporis huc & illuc mouetur & ſerpēs cū tā captū eē crediderit:obliquo capite ī eā ptē ubi eſt ichneumō flectitur:ille agillis ſaltū a tergo occupat eū: & guttur aſpidis dētibus adſtrī git hoc mō dicit feciſſe Iuba3:nā curio cū ītēt9 eſſet ī eoſ quos p miſerat a tergo eū iubam inuaſit:& cū omni exercitu conuenit ut deletus occideretur. Solertior hoſtis: ichneumon. Aſpidas pharias .i.ſerpētes aſpidas quæ abūdāt in pharo inſula. Solertior.ſ.aſpide: licet uenenoſior ſit aſpis tamē cautior eſt ichneumon. Prouocat ad irā. Incerta umbra .i.in cōcuſſiōe extremæ caudæ. Vanas ſerpētes. cū egreſſa fuerit: & ichneumō uiderit q̄ huc & illuc agillis iactatur etiā ſerpēs emicat: Obliquū. corporis agillitate obliquū caput elidit. Effuſſe ſerpētis.q̄a effūdit in auras.dū credit cape ichneumonē ipſe ab illo capitur. Guttura.i.ſub capite ubi ſanies ē:nā in dētib9 ſerpētis ſanies eſt: declarat locū quo capit aſpidē ichneumō v3 guttur. Citra ſa.le. i. ſub ueneno letifero. Irrita peſtis. nā eū eliſū fuit guttur ſerpētis tota ſerpēs extēditur.quæ cū uiuit ī ſpirā circūuoluitur. Exprimitur. explicatur. Fortuna.ſ.ſecūda:q̄a prīa pugna hoſtes fuderat curio. Euētū. ſucceſſionē ī fraudib9:nā q̄a uicerat iō audacior fact9 erat. Ferox. ob uictoriā. Non exploratis. de more nullis exploratorib9 p̄miſſis:ſicut ductores exercit9 facere ſolēt Nocturnū. nōne etiā Curionis impitia:ſiue temeritas fuit: q̄ p ignotos cāpos eq̄tes miſerat. Sub auroꝝ mo .i.ſimulatq3 illuxit ſub ortu ſolis ſigna:quæ deniq3 exercit9 ſequeretur. Fruſtra rogat9 a militib9 ſuis ut caut9 incederet. Libycas fraudes.nā punici natura ſolēt eſſe uerſuti vnde punic9 puniciot .i.calido calidior. Infecta.i.ualde facta in hoc loco auget:ſicut Virgil.Turn9 ut in fractos aduerſo ☞.i.ualde fractos. Leti fortuna. ſic fata uolebāt:ut hic ſpōte in pniciē ſuā Curio rueret: & q̄ belli ciuilis auctor eſſet ipſe inter primos piret. Leti.ppinquæ mortis fata

UVA. BHSC. IyR_055

enim appropinquabāt curiōi. Auctorē. Curionē q̄ ipſi⁹ belli ci-
uilis auctor extiterat: nā tribun⁹ plebis interceſſerat: quo min⁹
ſenatus cōſultū fieret in ſniam cōſulū q cēſebāt mittēdū ſucceſ-
ſorē Cæſari: & ne cū exercitu: ſed priuat⁹ ī Italiā rediret: iō ptes
Cæſaris defenderat ī ſenatu: ut ille ciuilis belli auctor dici poſſ3
Sup ardua ducit, ille nūlla mōtis aſpitate deterrit⁹ ſup oīa ab-
rupta ducit exercitū. Abrupto milite .i. non ſeruata uia: aliter
aſpero: nā abrupta loca aſpa dicim⁹. Cū ꝓcul: & ubi uiderunt
temere exercitū a Curiōe duci hoſtes ſublata fuga retulere pe-
dē ut audaciā curiōis augerēt: ita dico ducebat ſigna curio. Cū
pro quādo cū ſupiori cōiūgitur: nā ꝑ ardua & anfracta loca nul
lo ſeruato limite ducebat exercitū Curio: cū ꝓcul e ſpecula mō
tis ab hoſte cōſpect⁹ eſt: & illi fraude quā aīo cōcepāt: v3 nō ni-
hil retulere pedē: ut ille audaci⁹ ꝓcederet. Sua. i. propria. Dū.
donec ī planū deduceret exercitū. Ille fugā. Curio ubi uidit il-
los recedētes tanq̄ auctor eſſet ſine ullo ordie exercitū duxit in
planū. Patuere doli, ſimulatq3 & uix ī planu3 deſcēderat: cum
undiq3 ex inſidiis exorti eſſent hoſtes: & nō pri⁹ ſenſit illos q̄ ſe
circūdatum aſpiceret. Numidæq3 fugaces. alluſit ad nomeu.
Nā numidæ īterpretātur errātes: nā numaò græ. ſignificat erro
la: qa nūq̄ ī certis ſedib⁹ habitāt: iō fugaces dixit: uel ad rē reſpi
ciēs: qa fugā ſimulauerat. Agmē. ſ. Ro. & Curiōis. Deiecit. ſine
cōſideratōe ulla. Non timidi petiere. nec licuit timidis fugere:
nec fortib⁹ pugnare: adeo erāt undiq3 circūuēti: ūt nullis ſe ui-
rib⁹ tueri poſſent. Prœlia. qa pugnare nō poterāt īcluſi: Fugā.
nec fugere poterāt: qa incluſi qppe declarat: nā inter ſaxa & ab
rupta loca eqtes impellebātur: nā etiā ſi calcarib⁹ urgerēt equi
cū ꝑ ſaxa moueri nō poſſent: indignabūdi frena mādebāt. Sp-
gitq3 iubas. nā equi cū in locis ſint āguſtiſ & moueri nō poſſint
quatiūt colla. Foſſa iacet ceruix. iā cū diu luctati fuerint. Art⁹
qa calefacti erāt labore. Lingua proiecta. quod ſignū erat labo
ris. Pectora rauca gemūt. ſic faciūt eqtes cum nimio hanelitu
ſpiritū trahunt: inde gemitū emittere uidētur. Vrget. impellit.
Illia pulſus, præ nimio labore faciari nō poterāt eq: grauis pro

UVA. BHSC. IyR_055

grauatus diuturno labore lõge ꝑ ualde. Sicca .ſ.ora nimia ſiti Lupatis ſanguineis.i.cruẽtatis frenis lupatũ gen⁹frenoꝝ eſt ad ſimilitudinẽ dẽtiũ lupoꝝ.Virgili⁹.Et duris parere lupatis. Iãq3 grad⁹. & ſeu uirga:ſeu calcarib⁹ urgerẽtur eq:tamẽ nõ poterãt augere gradũ præ nimia laboris laſſitudĩe. Addũt.addere ḡdũ eſt augere. Rupiſſe moras cor.i.equũ ipuliſſe. Impet⁹. curſus bis idẽ dicit. Tãtũ ꝑfertur.tãtũ inqt appropinquabat hoſtibus ut tela ĩ eos torqueri poſſint. Oblato uulnere.i.ad uulnera. At uag⁹ affer. ſed ita qdẽ affecti erãt hoſtes aĩs: at uero eqtes hoſtiũ poſtq̃ ſemel adepti ſunt cãpũ:tũ uero toto curſu & impetu in hoſtẽ delati ſũt:ut puluerẽ excuſſerint:quo tãq̃ nube cœlum tegi uidebatur. Vag⁹.ſicut Numidæ. In agmẽ. ĩpetu ut ĩuaderẽt hoſtes.Virgil.Illi agmine facto laoconta petũt. Sono .ſ.cornipedũ & tubæ. Terraq3 ſoluta.ſ.puluer diffinitio eſt pulueris. Torquetur.excitatur. Turbine biſtonio. v3 uenti a biſtonia i.a thracia flantis. Vt uero ĩpedites.prĩo equeſtre certamẽ fuit: cũ ad pedites ueniſſẽt:tũ uero apparuit q̃ iferiores eſſẽt Ro.uirib⁹ nã cũ ĩ eos hoſtes ĩcurrerẽt:quos iã circũnenerãt:q̃to ꝑpi⁹ tãto dẽſiorẽ orbẽ ĩ ãguſtũ coartabãt:adeo ut nõ ferme telis aut gladiis occiderẽtur:ſed corpoꝝ cõprehẽſiõe ita urgerẽtur: ut multi ſuffocarẽtur. Incubuit.inuaſit ad pedites q iã fugauerãt eqtes. Miſerabile.qa quadã miſeratõe opprimebãtur: cu3 nulla ꝑte ſe defẽderẽt. Nullo: ꝑ nõ. Diſcrĩe.dubitatõe:qa iã uictoria ĩclina uerat ad hoſtes:nec dubitare qsq̃ poſſet qn oppreſſi eſſent Ro. Ancipites cãus.qa nõ dubi⁹ erat mars: apparebat.n. manifeſte Curionẽ uictũ eſſe cũ ſuis. Sed tẽpora pugnæ mors tenuit. pugna dr̃ cũ utriq3 eqs certat:at uero ex ꝑte curiõis oẽs occidebãt iõ illud nõ prœliũ fuit.ſed mors. Sit undiq3 ſepta. adeo ab hoſtib⁹ ꝑmebãtur:ut ſe ĩ eos cõuertere nõ poſſẽt. Obliqs haſtis. qa ĩ giro dẽſus ro.nõ poterat ex directo tela ĩ hoſtes torquere: iõ ex obliquo neceſſe erat eos petere. Emin⁹.qa q paulo lõgi⁹ erat rectis telis petebatur. Nymbo. multitudinẽ teloꝝ cõparat nymbo:nõ tã dẽſus hymbet cadere ſolet q̃ tela ĩ ro.cõiecta ceciderũt. Põdere ferri. nedũ acie ferri:ſed põdere ipſo ro.cadebãt:

q ꝙ

UVA. BHSC. IyR_055

Ergo acies. ergo qa undiq3 circũuenti erãt Ro. & ſenſim in eos hoſtes ruerẽt effectũ ẽ ut q̃to magis eos inuaderẽt:tãto dẽſiori orbe in anguſtũ coartarẽt.hoc mõ ĩ medio Curio cũ ro.erãt: tũ undiq3 hoſtes adorti ſunt in mẽſa ac innumerabili multitudine Acies .ſ.mediũ. At ſi qs. is q metu pculſus ex militib9 Curiõis ſe intra ſuos recepiſſet uulnerabatur a ſuis. Vix impune. adeo dẽſi & ſuffocati erãt. Metuẽs.m tu pculſus. Correpſit .i.repſit ſe intra ſuos. Denſaturq3 glob9.ſicuti dẽſabãtur hoſteſ q circũ uenerãt. Giros. q̃to magis primi referebãt pede3 a medio:tãto orbis breuior & defenſior efficiebatur:Loc9.ſ.ſpaciũ. Tenẽt:v3 pmũtur ab hoſtib9 & ipſi inter ſe. Pect9 Ro. Pectore. hoſtium Colliſo. cõfuſo. Nõ tã læta tulit: dicit magnũ uictoriæ fructu3 amiſiſſe Iubã:cũ pſtrigerẽtur ac ſuffocarẽtur poti9 q̃ uulnerarẽ tur occiſi:ne hoſtiũ ſãguinẽ fluẽtẽ uidere nequerit. Fluuios nõ ille. uicit qdẽ Iuba:ſed nõ potuit ſpectare uictoriã:ut ex ea læti ciã capet. Feriẽtia terrã.qa oppreſſi & ſuffocati moriebãt. Cõ preſſũ. ĩ media terra ſtipatũ ab hoſtib9. Stetit. nõ cecidit. Ex citet in uiſas. nũc poeta quaſi deteſtatur hãc uictoriã Regis Iu bæ:quæ uidebaſ eſſe ꝑ.S.P.Q.R.dicit eĩm ex hac uictoria ro. nihil capiũt utilitatis:ſed fiũt quaſi quædã iferiæ carthaginẽſiũ & Hãnibalis:ut umbræ eoꝝ q a ro.cæſi fuerunt:& debilitati ex hac uictoria læticiã capiant:& ps nulla ad Põpeiũ pueniat: nec ad ſenatũ populũq3 ro. ꝑ quoꝝ ptib9 nũc rex Iuba pugnare ui debatur:ĩdignũ eĩm eſt ut ex cæde Ro. Põpei9 ſenat9 popul9q3 ro.capiaſ. Inferiæ. ꝑprie dicũ̃ ſacrificia quæ diis manib9 exhi bẽtur:& ꝑ mortuis fieri cõſueuerũt:unde inferiæ quaſi diis in feris dicebãt: Excitet. ad læticiã. Inuiſas ũbras.i.aĩas iã pride3 inimicas ro. Nouis inferiis.i.ut ſanguis Ro.nũc a Iuba effuſus ſit quaſi iferiæ umbraꝝ carthaginis. Hãnibal:q ſemp capitalis hoſtis ro.fuerat. Iſta mala. quæ nũc ro.acciderũt .i.exitia rerũ ſuſtineat. Naues. i.africanæ umbræ. Piacula: ideſt expiatões v3 ꝙ ſanguis ro.fuſus fuit quaſi quoddã piaculũ umbrarũ car thaginẽſiũ:ut nũc purgent iniuriã quã a ro.accepunt. Libyca tellure. quæ facta eſt in Africa. Victuſq3 ſenat9:indignũ eſt ꝙ

UVA. BHSC. IyR_055

ſenat⁹ cupiat hāc ruinā ro. illatā ſibi a Iuba Rege Nūmidaꝝ. Si bi. ad utilitatē ſuā magis q̄ Pōpei. Curio fuſis: reddit ad id qđ omiſerat dicēs quē exitū Curio hūerit: poſtq̄ uidit ſuorū ſtragē nec ſpē ullā eſſe relictā. Curio fuſas, nō potuit ſuis Curio ſup, ſtes eſſe: ſed ī fortiſſimos ruit: & fortiter dimicās occubuit: nam autore Apiano: ut diximꝰ: cū Aſiniꝰ pollio clade iā multoꝝ īmi nēte Vticā cū paucis exercitū reduxiſſet: ne qua interi3 a Varo calamitas ob rumorē hītæ cladis īſurgeret: curio ꝑiculū aggreſ, ſus pugnāſq3 cū oibꝰq una aderāt īterfectꝰ ē: ita ut ad pollionē nemo uticā tātæ cladis nūciꝰ rđire poſſet: Curiōi caput abſciſſū ad Iubā delatū eſt. Fu. cā. i. ſtratas iacere ꝑ cāpos. Sāguīe pul uis. qa ipſe ſanguis præ nimia multitudīe puluerē humoꝝ ſuo cōꝑſſerat. Cōpreſſus. cōgellatꝰ cū puluere. Afflictis rebꝰ. poſt cædē ſuoꝝ. Sperare fuga. i. ſpē ponere in fuga & uitæ ſuæ con ſulere. Fortis uirtute. qa ipſa in deſpatōe factꝰ eſt fortis. Quid nūc roſtra tibi. nūc apoſtrophat ad Curionē dicens o Curio: qđ utilitatis aut quē fructū cepiſti ex tribunitia ptāte: ī qua te geſſi ſti ut auctor belloꝝ ciuiliū fieres: Ecce nūc pœnas meritas de, diſti: ut te mors ꝑueniret: ātēq̄ bellū ciuile uidere potueris. Ro ſtra turbata, v3 cū populū cōuocata cōtiōe cōtra ſenatū3 cōcita, bas. Roſtra ſunt ſedilia populi in quæ cōtionabundi tribuni ple bis ſedere ſolebāt: ſic dicta q̄ deuictis bello nauali anciatibꝰ ex roſtris captarū nauiū ſedilia populi ro. ſūt ornata: vnde a roſtris nauiū illaꝝ ſedilia roſtra appellata ſūt: ūde a quo foro. Plebeiꝰ ſignifer. i. tāq̄ ſignifer populi: qa tribunꝰ plebis erat. Arce tribu. .i. tribunitia ptāte. Arma. da. po. i. armabas populū cōtra ſena, tū. Prodita. ſ. plebi. Bello cōcurreꝝ. qa ipſe auctor fuerat ciuilis belli: nā ſemp interceſſerat ſenatꝰ cōſulto: ne ſucceſſor mitteret Cæſari. Pharſalia. i. cāpi philippici in qbꝰ bellū ciuile geſtū eſt Dira. ꝑ ī ea bellū dirū: utpote īter ꝑētes īter affines geſtū fuerit Spectādūq3 tibi. i. negatū ē ne belli ciuilis ſpectator fieres. Has urbi miſere. nūc apoſtrophat generaliter poeta ad oēs prīcipes ciuitatū: q ſtatū reip. pturbāt: dicit enī ita cōtīgere ſolere: ut pa, triæ dēt pœnas: quas etiā ipſa prīa nō mediocriter paſſa ē: ſicut

UVA. BHSC. IyR_055

nūc cōtigit Curioni:q̄ q̄a auctor belli ciuilis extiterat dedit pœ/
nas p̄riæ ex q̄b⁹ ipſa quoq3 p̄ria nō mediocrē dolorē& iiuriā ac
cepit. Potētes.o uos potētes fere datis ut ferat:q̄a hoc ip̄o p̄ria
dolet q̄ q̄uis iniuriā accepit a uobis tamē uos p̄dere nolet. Lui
tis arma.i.pœnas datis armorū. Iugulo ueſtro.i.ſāguīe uos bel
lorū datis pœnas:quorū auctores fuiſtis. Fœlix roma.ſi ſuperi
ita curā hērēt tuēdæ libertatis:quō uindicādæ:ſ3 q̄a magis ulci
ſcūtur ī eos q̄ curā libertatis defēderīt q̄ q̄ eā libertatē offēdūt:
iō multa mala reſpu.patiūtur. Libertatis.ſ.tuēdæ. q̄ uindicta.
.ſ.offenſæ libertatis:ſi ita dii libertatē po.Ro. defēdere uoluiſſēt
ſicuti uindictā ſūpſerūt de his q̄ libertate3 defēderūt:in p̄petuū
res illa pub.maneret:ſed q̄ cōtra libertatē fecerūt pœnas q̄dem
dederūt:nā Mari⁹ & Sylla & Cinna:& pauloāte ſaturnin⁹ tr.pl.
poſtea cæſar &.M.Anto.q̄ uſurparūt rēp. crudeli morte p̄ierūt
dicit ḡ q̄ dii uindicāt eos q̄ cōtra libertatē faciūt:& rēp.p̄uertūt
ſ3 nō ita q̄ libertatē defēdūt:q̄ ita ſit p̄bat exēplo curiōis. No/
bile corp⁹.p nobilis Curiōis corp⁹. Libycas.africanas. Paſcit.
q̄a iacet ī ſepultū. Cōtēt⁹ nullo buſto.i.nec ſepulchri q̄de3 ho/
nore dignat⁹. At tibi uos.& ne q̄s forte exiſtīet hoc me de Cu/
riōe dixiſſe q̄ ſedicioſus fuerit & auctor bellorū ciuiliu3:q̄ī cōtra
eū inuehi uoluerim:tamē nō fraudabo eū meis laudib⁹:nā & ſi
ego tacuiſſē de his q̄ pauloāte expoſui q̄ belli cīlis auctor fuiſſ3
tamē fama ip̄a vulgaſſ3:vnde q̄d ad laudē ei⁹ p̄tinet:nō p̄teribo
tacit⁹ ad Curionē ḡ apoſtrophat q̄ī ip̄ſū loquat̄ dicens ⁊c̄. Nos
v3 ego Lucan⁹ niſi iſta narrarē:fama ip̄a uulgaſſet: Iſta.i.facta
tua o curio. Oē ſeniū.i.oē3 uetuſtatē: q̄ nūc & p⁹ tot ānos nar/
ratūr q̄ī recēs fuerit clades curiōis. Præconia.i.dignas laudes.
M.uite. q̄a multa tibi bōa p̄ti3 fortūa.p̄tī nātura data fuerūt: ſi
mō his bōis ī meliorē p̄tē uti uolueris nō oīo tibi culpa ē adſcri
bēda ſ3 tp̄rib⁹:nā illis tp̄rib⁹ nat⁹ es q̄b⁹ diſciplīa bene uiuendi
de ſuo curriculo labi cepat. Haūd aliū tāta magna. lauſ maxīa
curiōis dicit ullū ūq̄ ī urbe ro.adoleſcētē tātæ īdolis fuiſſe.i.qui
ſpē magnā futuræ p̄bitatis daret q̄ tu curio:ſi recta ſecutus fu/
iſſes. Indoles.p̄prie ē ſpēs futuræ p̄bitatis. Leges deberēt.q̄a

UVA. BHSC. IyR_055

ipſe ingenii accumīe leges ciuitatis defēdit. Perdita .i. pniciosa: nā pdit⁹ pniciosus dr̄: nā corrupti mores ciuitatis nocueř tibi o curio: neq3 ab his te caueř didiciſti: ſ3 alio⁹ cōſuetudinē ſecut⁹ es: Ambit⁹. i. ſupflua cupiditas hono⁹. Lux⁹. luxurioſe uiuēdi cōſuetudo qī ciuitatē oēm corrūpebat. Metuenda facultas. qa diuites uſq3 adeo facti potētes ut formidoloſi eſſēt reip. & ciuitati: Dubiā. īcertā mētē: qa hīc te trahebat reip: amor: īde uero cupiditas hono⁹: ſed tādē uicit cupiditas mala. Tulerūt tor. qī excuſat eū q illa cōſuetudo ad malū oēs cōtraheret nimia cupiditate īcēſos tāq̄ torrētu. i. ānī: q liq̄factis nubib⁹ & effuſis hymbrib⁹ tāq̄ æſt⁹ īcurrere cōſueuit: & tāto īpetu ferr̄: ut nullū p̄ſ⁹ obſtaculū r̄ſiſtere poſſit. Mutat⁹. ſ. a p̄poſito illo honeſto. Fuit momētū. i. iclinatio re⁹ q̄obrē. Gallo⁹ capt⁹ ſpoliis. qa magna munera a cæſare accepit curio ut p̄tes ſuas defēderet: cū tr. ple. eſſ3. Cæſaris auro. quod ingēs ex p̄uincia quā debellauerat ſe cū attulerat: Nā autore Apiano Pau. æmiliū mille⁹ & qngētis talētis beniuolū ſibi reddidit ut neq3 q̄cq̄ p illo ageret: aut cōtra moliret: curioni aūt ut p ſe ageret: plurīo ære aliēo oppreſſū facile adegit. Ius l3. tu laudaſti mirifice īgeniū curiōis: in quo dicis tātū momētū fuiſſe quo ad ipſe in propoſito defendendæ libertatis ſteterat reſpu. ſtatū ſuū obtinebat: ſed ſimulatq3 mūtatus fuit: maximum detrimentum reſpu. cepit: ſed non parua cū uitupatione onerat. dicit enim q̄uis alii principes q bella ciuilia mouerūt patriæ libertatem emerint: tamen cū cæteri emerint libertatē: hic ſol⁹ inuēt⁹ eſt q uenderet. Licet. intell gitūr tamen Oēs .ſ. cū ſupradictis. Emeř. ſ. urbē. Enſe. cū enſe. Ius. i. ptātē ſibi fecerūt armis. In. no. iug. i. ī ciues. Sylla mari⁹. q Mari⁹ & ſylla de īpio parib⁹ uirib⁹ decertarūt. Cruēt⁹. crudelis. Cinna qui Octauium collegam ſuum trucidauit ipſum Mariū e Libya uocauit ad perdendā vrbem Romā. Cæſareq3 dom⁹ ſeries. qa ad Neronē uſq3 cæſares impauerant. nā oēs Impatores cæſares dicti ſūt a Iulio Cæſare prīo. Tāta ptās. v3 ut ipſi īpiū to. teneāt ī quo tot⁹ terra⁹ orbis cōtineř. Emere. oēs dico urbē q̄uis iſti libertatē nr̄a3 uſurpauerīt inde emeř eā. Hic. ſ. Curio uēdit urbē

UVA. BHSC. IyR_055

acceptis munerib9 a Cæſare:nã plurimo ære alieno oppreſſum facile adegit Cæſar:ut p ſe pugnaret teſte Apiano.

Lucani liber Quintus.

Ic alterna duces. Hic quint9 liber eſt in qũo cõtinetur quõ Cæſar atq3 Põpei9 ſe in Epyrũ recepũt: nec pcul alter ab altero erat:Primũ qdẽ conat9 eſt Cæſar Põpeiũ obſidere & eũ magno uallo & foſſa interclũdere:quod fecit:ſed ita ut maiorẽ inopiã obſidẽtes patẽrẽtur q̃ obſeſſi:ĩmo obſeſſi oẽs cõmeat9 & res neceſſarias a mari abũde hr̃e poterãt.Cũ interi3 Cæſar cũ ſuis fame maxĩa laboraret:adeo ut radices herbar̃ in uſũ cõuerteret.Tãdẽ Põpei9 tã & ſi oĩa abũde ſibi ſuppeditarẽtur:idignat9 p a Cæſare interclu deret:cũ bene gerẽdæ rei occaſionẽ cepiſſet adortus ſuos:uenit ad uallũ:cũ aũt oppreſſi eſſent milites Cæſaris: ubi aliq̃diu pugnatũ ẽ:tãdẽ in fugã cõuerſis Cæſarianis Põpei9 eos p ſẽcut9 ẽ uſq3 ad uallũ:& niſi Põpei humãitas & cõmiſeratio mouiſſet ci uiũ eo die actũ erat de Cæſare:ſed iuſſit militib9 ſuis ut ciuibus pcerẽt.Apian9 tamẽ dicit:Põpeiũ cõuerſis militib9 Cæſaris ĩ fugã uoluiſſe bellũ uno ope cõficere niſi a Lauinio phibit9 fuiſſet Cæſarẽq3 dixiſſe refert:bellũ ea die finẽ hitur̃ fuiſſe:ſi hoſtes q uictoria uti ſciuiſſet hũiſſent.Deĩde poſt hãc pugnã ſe in theſſalia uterq3 r̃cepit.ibiq3 rurſus cũ cæſar magna inopia laboraret: nec dubiũ erat qn neceſſitate ipſa cogẽte ad oẽs cõditões pacis accipiẽdas uẽtur9 eẽt Cæſar:ſ3 q cũ Põpeio erãt quaſi uictoria3 ĩ manib9 hẽrẽt:nõ pri9 deſtiterũt Pom. & falſis eũ crib9 onerar̃ p dicerẽt eũ piculoſũ bellũ ciuile ĩcipe quo ad ipſũ ĩpulerũt:ut ĩ cæſarẽ bellũ moueret:p ubi p̃ſenſit cæſar licet fame ĩgẽti laboraret.tamẽ magna lætitia affect9 ẽ:& uniuerſos milites ſuos ad pugnã adhortat9 ⁊c̃. In principio libri tãtũ dicit quõ in Epyrũ ſe receperint cæſar & Põpeius . Sic fortuna ſeruauit pes duces hacten9 fortũa nõ magnope:aut Cæſari: aut põpeio fauit: ideo pares. Alterna uulnera.qa in hiſpania põpei9 cladẽ accepat amiſſis Petrei & Affranii exercitib9: In illyrico mari cladẽ ppeſſ9 erat cæſar ĩ Africa: ibi omiſſa naue opiterginorũ ãmiſſo Curiõe cum exercitu . In Macedum terras .i.ad campos philippicos

UVA. BHSC. IyR_055

Iã ſpſerat hemo. iã inqt appropīquabat prīcipiū ãni quo noui magr̃at9 creari ſolēt & noui cōſules inire magr̃atū āteq̄ magr̃a-t9 cōſulū exiret v3 Lētuli & Marcelli curia3 hūere ī Epyro.u. de ſūma reꝛ cōſultarēt deſcribit quoq3 tēpus. Hemo .i. de hemo mōte Theſſaliæ. Cadēs Atlātis.ſ.ipſerat niues.i.occidēs:lumit tēp9 quo res geſta fuerit v3 quō Pōpei9 ſe ī epyro hūerit v3 ī fi-ne Nouēbr̃.nā ſtellæ quæ ſūt ī cauda thauri græ. pleiades dr̃: la.aūt vergeliæ:hæ uero.viii.die mēſis Nouēbr̃ intrātis:occidēr̃ īcipiūt:&.ix.die gladi9orionis apparere īcipit.At uero.x.die hæ edē oīo occidūt.xvii:die ſurgit ſcorpi9:& circa meridiē ſol eū in-trat:at uero.xxi.die ccrona occidit ita regnāt h9mōi ſigna mēſe nouēbti:cū uero dicat Atlātias.i.una ex pleiadib9 quæ filiæ At-lātis fuer̃:q̄ iã occider̃ cepūt ſignificat mēſē Nouēbr̃.qa.viii.die nouēbr̃ occidere īcipiūt pleiades:recte ḡ dicit q̄ iã appropīqua bat finis magr̃at9 illi9 āni:qa prīcipiū āni ē Ianuari9: quo noui cōſules magr̃atū inibāt. Gelido olympo.qa incipiebat hyems. Atlātis. patronomicū eſt fœ.& una ꝑ oīb9 poſuit. Inſtabat.qa mēſis uni9 medi9 erat ab occaſu nouembris uſq3 ad principiū ſe-quētis āni quo magr̃atū noui cōſules ineūt: Faſtis.i.libris faſti eīm libri ſūt qb9 noīa cōſulū cōtinēt:bene ḡ noīa faſtis dicit: qa cū noui cōſules creāt:etiã eoꝝ noīa faſtis īſcribūt. Colit. obſer-uat tāq̄ diē feſtū. Ianū. mēſē ianuariū a iano dictū. Dū tamē. q̄ui s īſtaret finis cōſulat9 āni illi9:tamē āteq̄ finirent magr̃atu3 ſuū cōſules ſenatū uocarūt ī epyꝝ:& ibi curiã ro.ſtatuerūt. Cō ſul uterq3.ſ.Lentul9 & Marcell9. Epyꝝ.ſubaudi in. Pars ultīa .ſ.mēſis uni9 cū dimidio. Emeriti iuris.i.ptātis ſuæ ꝑpe iã fini tæ:emerit9 dr̃ q ſui officii debita officia ꝑegit:ſicut emeriti mili tes quare uagos. Per mu. i. ꝑpter diuerſa belli officia:quia alii in alteram prouinciam miſſi fuerant a ſenatu & Pompeio. Pe-regrina ac.ſ.quaſi cōmiſeratio ē q̄ miſera cōditōe fuit: tūc tp̄is popul9 roman9 quia coact9 eſt in Epyrū miſera ac ſordida ſe-de curiã ponēr̃. Sordida. cōpatiōe urbis Romæ. Hoſpes curia. ꝑ hoſpita qa ī aliēa regiōe īuenit̄:hic & hæc hoſpes & hic hoſpes: & hæc hoſpita. Secreta.i.cōſilia q̄ ſecreta eē cōſueuerūt. Nā qs

UVA. BHSC. IyR_055

q̄s eiꝫ appellare auſus fuerit caſtra: ubi ſenatꝰ fuit oīs: nā ubi & ſenatꝰ erat: ibi & curia. Caſtra. ſ. ſecures. Tot faſces vꝫ. xxiiii. ſecures: nā duo cōſules erāt: & unꝰ q̄ſqꝫ hēbat. xii. lictores q̄ p̄cedebāt cōſuli geſtātes manibꝰ ſecures ut reos punirēt dicti a faſcibꝰ uirgaꝝ. Quis uocet. q. d. nēo appellaī caſtra. Venerabilis ordo. ſenatꝰ ille uerēdꝰ facile declarabit oībꝰ nō ſe eē ī p̄tibꝰ Pōpei: ſꝫ Pōpeiū eē ī p̄tibꝰ ſenatꝰ: q̄a Pōpeiꝰ ē ſub ſenatu: nō econuerſo. Vt pri. m. hæc oīo Lētuli quā ad ſenatū hēt ī deliberatīo generī ē cōſtituta. nā ī curia ſenator ſēp ſnīaꝫ dicit de re. quæ ab aliquo ſ̄lata fuerit. refert Len. de bello cōtra Cæ. gerēdo & ſnīaꝫ ſuā dicit p̄ libertate aduerſus eos q̄ hoſtes p̄riæ facti & iudicati ſūt: q̄ cōtra leges cōtra ſenatꝰ cōſulta ferebāt fortiter eē pugnādū: nēt & ſuaſiōem. Suadet. n. p̄ p̄ria fortiter pugnādū: & nihil oīo omittēdū q̄ ad libertatē tuēdā & cōſeruādā p̄tineat: deinde argumētū ſumit ab hōeſto: poſtea ſumit a poſſibili q̄ vꝫ & uiribꝰ ſupiores ſint ſenatores cū maior ps ſenatꝰ & ciuitatis cuꝫ ea pte ſētiat q̄ libertatē tuet: deīde & ipiū magna ex pte po. ro. cū eo ſētiat ut iā p̄pe uictoriā certā ī māibꝰ hr̄e uidebātur: primuꝫ igr̄ lētulꝰ hortat p̄rēs cōs: ut magno aīo eē uelīt: nec ptātē & iꝰ ſuū ex loci qualitate ītueri: ſꝫ ex dignitate ipſoꝝ q̄ ubicūq̄ fuerint eādē ptātē habēt & hr̄e dicūt. Lētulꝰ. alter cōſul. Vt. p. m. q̄primū p̄res meſti ſiluerūt: ſtatī ī excelſū locū Len. cōſcēdit: ut nulliꝰ ſnīaꝫ oēs audīr̄ poſſēt: Tenuere ſil. c. hyppalage p̄ meſtꝰ cetꝰ ſilētiū tenuit. Indole ſi. d. & qa meſti erāt pa. q̄ ī aliēa ac pegrīa ſede curiā hēant ipos cōſolat: ut p̄pterea nō uelīt maieſtatē ſuā diminutā credeī q̄ p̄cul a p̄ria ī aliēa regiōe ſedeꝫ poſuerint: ordo tēdit uſqꝫ ad eū locū: o p̄res diſcernite. Indole. i. incremēto uirtutis: q̄a indoles non ſolū ſignificat ſpēm futuræ probitatis in adoleſcente: ſed etiā in adulto uirtutis cremētū ut apud Liuiū tāta īdoles ī Latina erat: cū iā filios pepat. Robur ī eſt. i. ſi uirtutis aliq̄d ueſtigiū maioꝝ ur̄oꝝ ī uobis remanet. Coacti. cōgregati. Quā p̄ q̄tū. Captæ ſedeamꝰ. a. u. beniuolētiā cōpat a pſōa aduerſariosꝝ vꝫ q̄ eos dicat ipios q̄ cōtra p̄riā arma tulerīt & eā qī ab hoſte captā teneāt. Primū hoc. ut nos p̄ arbitrio

UVA. BHSC. IyR_055

noſtro qcq̃d in rẽp.uiſũ fuerit:ſtatuere ac decernere poſſimus. Nã uel hy. in eo pſiſtit ut oſtẽdat eos ius & prãtẽ hẽre ipãdi populis cũ cãm ſuã honeſtã oſtẽdit:a cã nra beniuolẽtiã captam⁹ ſi eã laudãdo extollem⁹:aduerſariosq3 p cõtẽptõe3 deprimem⁹ extollit cãm ſuã q̃ arma p̃ria p̃ libertate p̃ diis penatib⁹ pro rep.ſũpſerũt:ideoq3 ubicũq3 fuerint: exiſtimẽt ſe eos eſſe q̃ poteſtatẽ hẽant recte & pie gerẽdi bellu3 aduerſus hoſtes p̃riæ:ſiue ſub frigida:ſiue ſub torrida zona fuerint:deniq3 ĩ remotiſſimis orbis terrarũ ptib⁹ cõſtituti ibi curia eẽ ĩtelligeretur: nõ.n. loc⁹ ſenatũ facit:ſed ſenat⁹ curiã. Nã uel hypboree.ſiue ſub frigidã:ſiue ſub torridã zonã delati fuerim⁹ ibi & curia & ſenatus erit. Hyp.urſe .i.ſeptẽtrionalis: nã hypborei mõtes dicuntur a ſeptẽtriõe quaſi ſupra boreã : Hypborei icolũt penepterapharõ quẽ ultra Aq̃lonẽ dicũt iacere:gẽs beatiſſima: eã Aſiæ magis q̃ Europæ qdã dederunt:ſunt in Europa autore Solino. cap.xxvi. apud quos mũdi cardines eẽ credũt:& extimos ſyderũ ãbitus: ſũt q putent nõ quotidie ibi ſolẽ ut nobis:ſed uernali æq̃noctio exoriri:autũnali occidere:ita ſex mẽſib⁹ infinitũ diẽ:ſex aliis cõtinuã eẽ noctẽ:de cœlo magna clæmẽtia auræ ſpirãt ſalubriter: nihil noxiũ flat⁹ habẽt:dom⁹ ſũt nemora uel luci:in diẽ uictus arbores ſũminiſtrãt:diſcordiã neſciũt:ægritudĩe nõ inq̃etantur: Plauſtrũ glaciale. qa regio illa frigidiſſima eſt & rigeſcit. Vrſe quæ circa polũ arcticũ uergitur ad ſimilitudine3 rotæ: & ſtellæ quæ præcedũt Bootes appellãtur quaſi dux & gubernator plaustri. Torrẽs pla. feruida zona. Axis. antartic⁹ axis: q ĩ medio eſt. Vaporib⁹. feruorib⁹ Zonæ torrentis. Nec patitur noctes. qa ibi ſemp in eodẽ ſtatu nox & ſol pmanẽt.i.ſemp æq̃noctiu3 eſt. Sũma rerũ.i. impiũ:& declarat cõtinuo impiũ comes:nam impiũ eſt ſũma rex. Tarpeia ſede. p̃bat a ſimili:nã ſicuti capta reliqua urbe capitolio ĩcolumi ibi ſenat⁹ pmanebat:& iõ curia ĩ capitolio erat:idẽ & nũc dicit capta urbe ab hoſtib⁹:hic nos habitãtes curiã facim⁹.Nota eſt hiſtoria quõ ad Alleã fluuiũ Galli fabros duces cum exercitu Romano fuderunt: q nimio metu p culſi relicta patria ſe uehios cu3 reliquo exercitu contulerunt.

UVA. BHSC. IyR_055

Et galli primo qdē metuētes insidias nōnullos p̄miserūt: q̄ diligēter oīa scrutarētur: qb⁹ exploratis neminē exire uiderunt: illi statim ingressi sūt mœnia & uastā urbē atq3 desertā reliquerūt nā Ro. relictis senib⁹ & in belli turba cæteris q3 q̄ arma p̄ ætate3 ferre nō possent capitoliū cōscēderāt: sed eo tēpore camill⁹ qui ardeæ exulabat: ut ī Valerio libro. v. cap. iii. hētur p̄pter prædā ueientanā male diuisam q̄ & peculatus ferreis sententiis dānatus erat: postq̄ audiuit urbē captā a gallis miser⁹ est patriæ: & cū aliquot ardēsib⁹: gallos propter uictoriā negligētiores factos incustoditos inuasit: ut eos ptim sopitos ac temulētia: oppressos occidit: quo beneficio Ro. camillū ab exilio romā accersēdū esse decreuerūt ⁊c. Habitāte camillo. i. postq̄ accit⁹ fuit a ro. ciuib⁹ q̄ eo se cōtulerūt. Illic Ro. fuit. ubi ḡ fuit camill⁹: illic roma esse cōsueuit: pari rōne & nos hic Romā esse putem⁹. Mutato solo. .i. regiōe. Merētia tecta. hacten⁹ beniuolentiā auditor⁹ cōpauit a sapientia eorū: qa senat⁹ sapienter iudicauit: ut ubicūq3 esset: se ius imperii tenēr decreuerint. nūc beniuolētiā captat a p̄sona aduersario⁹: cū adducim⁹ eos in odiū in inuidia3: hic inuidiam ducit: v3 cū ostēdem⁹ eorū uim potētiam nobilitates affinitates ⁊c ostēdit potētiā & uim Cæsaris q̄ patriā tanq̄ hostilē occupauerit armis. Tecta Cæsar hēt. nō est dicēdū Romæ senatū esse: & curiā cū ī ptāte Cæsaris sit deliberare q̄cq̄d uoluerit. Vacuas .s. senatorib⁹. Legesq3 silētes. bene qa nō possūt uim sua3 obtinere leges: postq̄ semel armis oppressæ sūt. Tristi iusticio. p̄ triste iusticiū: qa semp iusticiū tristiciā significat quasi iuris staciū Curia. ī qua nos senatores cōsistim⁹. Ordine de tāto. adhuc in eo p̄sistit ut in inuidiam adducat: de tanto ordine senatorio nemo abest a nobis: nisi qui exul est cum Cæsare: nam qui hostes patriæ adiudicati sunt: hi etiam exules sunt. Non exulat. apud nos. Hic. cum Cæsare. Ignarus scelerū. ante inquit cu3 maxīa trepidatōe ciuitas plēa ess3: sp̄s fuim⁹ ī diuersa loca: p̄ut quēq3 īpet⁹ tulit. nunc deniq3 cū respirauim⁹ in unū eūdēq3 locū oēs cōuenim⁹. Ignaros. s. senatores v3 qui diu a scelerib⁹ huiusmōi alieni fuim⁹. Ignaros. i. q̄ nūq̄ timere poterūt tātū scel⁹: ut cō-

UVA. BHSC. IyR_055

tra patriã Cæſar arma ſumeret: poſtq̃ audiuerũt q̃ rubiconem tranſiuit cõtta leges & iura ciuitatis. Longa pace.qa oẽs q̃ diu in pace cõſtiterunt omni tumultu facile cõmouẽtur atq3 ptur-bantur. Furor.i.ciues qui diu ꝑturbati fuerũt. Rurſus : poſtq̃ reſpirauim9: Membra.ſ.toti9 ſenatorii ordinis. En totis uirib9 .i.pro toto orbe terrarũ ſuperi cõpenſant Italiã:bene dixit:nam oĩs terrarũ orbis cõmotus eſt Italiæ gratia. Heſperiam:Italiam Iacet hoſtis. poſtq̃ cãm ſuã honeſtã oſtẽdit : extollẽdoq3 illam laudauerit:& aduerſarioꝝ ꝑ cõtẽptionẽ deprimẽdo: nũc arguit a poſſibili:nã oſtendit totius terrarũ orbis uires cu3 ſenatu po-puloq3 Ro.conſenſiſſe:ut dubitari nõ poſſit:qn ab ea ꝑte conſe-cuturi ſint uictoriã:hoc dicit ut oſtẽdat quõ fortuna uirib9 ſena tus populiq3 ro.ſemp aſpirauerit:& cõmemorat uictorias quas pauloante in illyrico & Aphrica ꝑtes ſenatus habuerũt:ſed nul lam mẽtionẽ facit cladiũ:quas habuere præſerti3 amiſſoꝝ exer cituũ in hiſpania:oratorie enim facit: ut ea quæ ad cãm ſuã ꝑ-ſunt cõmemoret:quæ autẽ obſunt prætereat. Hoſtis in undis abrutus. ideſt quos Octauius Libo uicerat:& opiterginos præ-cipue qui ſeipſos occiderũt. Curio.i.quõ a rege Iuba Curio cu3 exercitu deletus fuerit. Libyes genitiuus græcus eſt. Squallẽ-tib9. ſterilibus aridis app. Pars magna ſenat9: qa Curio erat patricius uir nobilis & magna indole. Tollite ſigna duces.ideſt poſtq̃ ſẽmel fortuna nobilis obſeq̃ cepit:ſequamur eam. Fato rum impellite curſum. urgete fata ut feſtinãti9 uictoriã ex ho-ſte obtineam9. Fortunaq3 tãros.ſi magno aĩo patriã deſeruim9 maiore nũc aĩo retẽtem9:quãdo aſpirare fortuna nobis cepit:& ẽ argumẽtũ a mĩori ad mai9. Cauſa.ſ.melior:qa meliore3 cãm uoluim9 ſeq̃ poti9 deſerẽdo pr̃ia3 q̃ cõtra libertatẽ aliqd & digni tatẽ ueſtrã facere. Noſtrũ ius.i.ptãs conſularis: nos iã inqt ue-nim9 ad finẽ magr̃at9 nr̃i. Exhauſto.finito.ãno. Vos quoꝝ.uos o pr̃es cõſcripti q̃ ꝑpetuo duratis:nõ.n.ad tẽp9 ſenatores erant ſ3 ſẽp durabãt:g̃ q̃ nullũ hẽtis finẽ:cõſulite in mediũ:& ĩ cõe q̃d uobis de rep.uideat. In mediũ. ĩ cõe. Leto no.c.nũc dicit quõ ĩ ſnĩa3 Lẽtuli cõſulis factũ ẽ ſenatuſcõſul.ut magn9 Põ.exercit9

UVA. BHSC. IyR_055

Imperator decerneretur: Tunc enim omnes maxio clamore ſte-terunt: quo læticiam ſuam ſignificabãt: deide decretũ eſt ut ho-nor haberetur his ciuitatibus & populis qui ſenatuȝ populũqȝ Ro. ſequeretur: & nominat eos. Magno fatũ & ſũmã rerum põ peio demandauit ſenatus. Fatum. vȝ fortunam põpei patriæ & ipſius ſenatus. Tunc in reges, deinde decreuerunt ut honores haberentur his qui in fide & officio ſenatus populiqȝ Ro. pma-nerent. Sparſus diuiſus. Merentes. bene de pop. Ro. Rhodos phebeia, qa ibi fuit ſtatua Apollinis miræ magnitudinis: adeo ut inter. xii. mirabilia mundi cõnumeretur: uerũ quia Strabo li-bro decimoquarto hanc ſtatuã Iouis fuiſſe dicit: phebeiam ap-pellat ꝙ cœlum nũq̃ ita' nubilũ eſt: ut in ſole rhodos non ſit: q̃-admodũ oſtendit Solinꝰ cap. xxi.. Donis .i. artus liberalibꝰ. Iu-uentus taygeti. i. laconica nam taygeti mõtes ſunt laconicæ re-gionis. Inculta. i. ſterilis & modico cultu contenta. Gelidi. qa gelidus mons eſt: ideo & ſterilis: uel pertinet ad illud inculta. i. aſpera: utpote: quæ legibus Ligurgi inſtituta fuerat. Fama ue-teres. L. ꝙ non ſolũ Athenæ ciuitas fuit: bonaȝ artiũ inuentrix ſed etiam fama ꝙ in officio populi ro. pmanebat. Atheniẽſes eiȝ ut libro nono oſtendit Strabo regali prius gubernabãtur impio in popularem poſtmodũ tranſire ſtatum: Romanus ſenatuſ eos popularem ſtatum agentes accipiens: proprias ipſis leges inſti tutaqȝ ſeruauit & libertate donauit. Veteres athenæ .i. uetuſta te ipſa nobiles. nã ex Aſia cilicibus athenis corcyrra ponto & bi thynia magnã claſſem coegerat põpeius Maſſiliæ: quæ maritia regio eſt bellũ pro ſenatu aduerſus Cæſarẽ geſſit. Phocis. ũde uenerant qui in Gallia Maſſiliaȝ condiderunt donatur libertate in gratiam Maſſiliæ. Suæ maſſiliæ. cuius gratia phocis unde originẽ traxerũt maſſiliẽſes. Phocis autore Strabone libro nono appoſita ẽ Boetiæ. phocẽſiũ ædificiũ eſt Maſſilia: ut idẽ Stra. li. .iiii. refert: petroſo in loco ſita cui q̃dẽ põtꝰ ſubiacet: ſaxũ vȝ in theatri forma ad auſtꝝ ſpectãs urbs uniuerſa pulcherrĩs circũ-cincta mœnibꝰ: magnitudĩe eximia phocẽſes ex ro. po. amicitia eximia fœlicitate florebãt. ĩ Pom. aduerſꝰ Cæ. ſeditione magna

UVA. BHSC. IyR_055

ſuæ fœlicitatis iacturã fecere. Tũc ſadalim .cothis ex thracia & ultra ſadalis flu.auxilia cũ eqtib9 ſuis miſerat. Deiotarũ. qa cũ ſeptẽ milia eqtũ haberet Pompeius Deiotarus:qa peditibus ut plurimũ utebantur antiqui milia miliũ peditũ ei miſit Deiotarus ab Ariobarzane ex Cappadocia ad eũdẽ numerũ miſerat equites:& Raſipolis ex Macedonia præerat ducentis equitib9 q cũ Pompeio militabãt.Deiotar9 oriẽtaliũ Gallatharũ Tetrarcha Ariarathes Cappadocũ Rex:Armenior̃ intra Euphratẽ incolẽtiũ taxiles princeps:Armenior̃ uero ſupra Euphratẽ Megabates:alii præterea inferiores potentia dinaſtæ ad belli ciuilis laborem ſub Põpeio militauerũt:ut refert Apian9 libro ſecũdo:& quicũq3 ĩ circuitu maris oriẽtẽ uerſus incolũt fere omnes ad eũ uenerãt. Collaudãt. ſenatores. Fidũ deiotarũ. qa donec bella ciuilia durarũt ſemp fideliſſim9 po.Ro.fuit. Gelidæ oræ .ſ.Macedonum raſippus enim ex Macedonia eqtib9 ducẽtis præerat Libyãq3 iubẽt: Iubẽt etiã Iubã regẽ eſſe Numidiæ. Sceptrifero Iubæ quia pauloante pro ſenatu Curionẽ cũ exercitũ deleuerat Proh.triſtia fata. in exclamationem prorũpit dicens q̃ inter cæteros Reges Ptolomæus quoq3 Rex declarat9 eſt:q̃ deinde magni Pompei cã fuit mortis & auctor:cuius caput obtrũcatũ Cæſari obtulit recte exclamat cõtra eũ:o inqt miſera po.Ro.fortuna:quæ Rege3 iuſſit eſſe Ptolomæũ cui9 fili9 cædis Pom.auctor futurus erat. Triſtia: i. miſerrima & aduerſa populo romano Digniſſime re. digniſſim9 prope Rex eraſ gentis. Non fide .i. perfide:quæ tibi ſimillima eſſet. Pudor for.na3 fortunã pudere debuit:q̃ ad regiã maieſtatẽ ipſum peruexerit. Crimẽq3 deor̃ quia dii in hoc peccaſſe uidentur q̃ ipſum Regem dici paſſi fuerint. Peleo diademate. ideſt Alexãdrino:nam pella (ut refert Strabo libro ſextodecimo) Macedonu3 metropolis fuit philippi & Alexandri pria:unde deriuatiuum peleus.a.um.i.ægypti9.a:um.& ibi fuit:ubi poſtea Alexandriam de nomine ſuo condidit Alexander.Iuuenalis.Vnus peleo iuueni non ſufficit orbis: peleo dixit ideſt alexandrino qui urbem ipſam amplificauit. Puer accipis enſem. qa adhuc puer erat:& ſub tutela alior̃ uiuebat.

UVA. BHSC. IyR_055

Principes autem erãt Photinus & Achillas: quorũ consilio res omnes Ptolomæus regebat. hi etiam consuluerũt ut Pompeiũ occideret. Sæuum. quia puer: ideo sæuus. Atq; utinam .s. accipias in populos vꝫ non in Pompeium. Donata .s. patri tuo senatusconsulto: a quo primum acceperat regnum ægypti: in euꝫ postea tantum nefas ausus es perpetrare. Regia lagi. quia primus inter Aegypti Reges lagus fuit: unde regiam lagi appellauit regnum Aegypti cum multos annos permansissent: lagidarum imperium tandem euersum est: nam Ptolomæus lagi filiꝰ Alexãdro successit: Ptolomæo autem: ut refert Strabo libro. xvii philadelphus philadelphō euergetes: postea philopater Agatocliæ: postea Epiphanes: postea philomator filio a patre impiũ accipiente: hinc uero frater successit. secũdus Euergetes nomi natus: hunc physconem dicunt: cui ptolomæus cognomẽto lathurus successit Lathuro Auletes Cleopatræ pater: qui præter alia flagitia: etiam choraulam exercuit: hic est quẽ Alexandrini exegerunt: quem Romam profectũ Pompeius suscepit: & Senatui cõmendauit: Ptolomæus itaq; a Gabinio reductus: non multo post morbo absumptus: relictis duobus filiis & totidẽ filiabꝰ: quarũ grandior erat Cleopatra: Alexandrini & puerum natu grandiorem & Cleopattam regno præfecerunt: sed pueri familiares: mota seditione Cleopatram eiecerunt: Cæsar adolescẽtulum interemit: & Cleopatram ab exilio reuocatam ægypti Regi nam constituit. Iugulus magni. quia simul cũ regno factus es potens cædis Pompei. Accessit. s. ptãti tuæ. Regnũq; sorori. & quia te Regem senatꝰ populusq; Ro. declarauit ereptũ ẽ regnũ sororꝰ tuæ Cleopatræ. Soceroque nefas. quia quod nefas erat Cæsari vꝫ occidere generũ: eripuisti tu o Ptolomæe. Tũc turba. nũc dicit quomodo senatu dimisso omnes se ad arma pabãt Sed Appius unus ex omnibus oraculum siscitari constituit: qd nam facturus esset an bello ciuili interesset: an a bellis segregatus recessum aliquem eligeret: ubi quietus ab omni cura & periculo redderetur: Venit igitur ī delphos & oraculũ illud ausus ẽ monere quod p multos ãnos tacuerat: Diuinũ ipsũ domiciliũ

UVA. BHSC. IyR_055

autores certi memorãt profundã & cuꝛuã eſſe ſpelũcam:nõ admodũ lato ore patẽtẽ:unde aurã qdem referri ſacro efflante numine:excelſũ autẽ oſtio ĩminere tripodẽ:quem cum Pythia uates inſcẽderit hauſto diuinationis ſpiritu:dei reſponſa referre:& metro & oꝛone ſoluta:autore Strabõe libro.ix. ſed anteq̃ narret qd agnouerit in antro delphici apollinis deſcribit: prĩo locũ illũ ubi ante themis reſpõſa dare cõſueuerat deĩde apollo delphicꝰ Soluto cetu.i.dimiſſo ſenatu. Ancipites euẽtus.qa martis euẽtus ſemper incertus eſt. Solicitat. cũ ſolicitudĩe inqrit. Expromere finem rerũ.i.ut exprimãt & aperiãt quẽ finẽ res habituræ ſint. Multosq3 obducta. qa inter cætera ſigna aduentꝰ domini Ieſu chriſti:hoc etiam præcipuũ fuit:qꝫ ſtatim omnia oracula tacuerunt. Fatidice.fata dicentis. Reſeruat.aperit. Heſperio:dicit autẽ petiiſſe antrũ cyrreum:ubi colebatur apollo:in quo additum erat illud nobile atq3 famoſum:quo plebis cũ aduenĩſſet numĩe apollinis afflata futura omnia reſiſceret atq3 ex his quæ ſiſcitantes & conſulẽtes ſcire uolebant aperiret:primo deſcribit locũ:dicit autem eſſe in umbiculo orbis terrarꝫ: Heſperio eoo. nam parnaſus mons eſt in medio orbis terrarũ poſitus:& facta eſt experientia:cum Iuppiter ſcire uellet ubi nam eſſet mediuꝫ orbis terrarum aquilas duas poſuit:alterã ab oriẽte:alteram ab occidente:& ubi inuicẽ occurrerent:ibi mediũ orbis terrarũ eſſe intelligeret:occurrerũt autem in parnaſo monte:Hic mõs(ut libro nono refert Strabo uſq3 ad occiduos phocidis mõtes locatꝰ eſt:eius latus in occaſum proſpectans Locri & Ozolæ poſſidẽt: auſtrale uero Delphi:locus ſane petroſus:ſpectaculi formã habens:in eius cacumine tẽplũ ſurgit & oppidũ:in circuitu ſtadia vi.ac.x.cõplectẽs ſupra illud lycorica ſita eſt: quo in loco ãtiqꝰ delphi ſupra tẽplũ cõſiſtebãt:hoc aũt tẽpore circa ipſuꝫ affines caſtalii fontis ſua locarũt domicilia:ãte urbẽ autẽ cirphis ex auſtrali pte placet rupes ſane præruptа: aut ſub cirphin urbs uetuſta iacet cyrrha ad mare locata:ab ea incipit ad delphos aſcẽſio ſtadia fere.lxxx. Nyſa uero helicõis uicus eſt teſte Strabone eodẽ libro. Gemino colle. vꝫ Cyrrha & Nyſa: in Cyrrha colitur

ĩ

UVA. BHSC. IyR_055

Apollo:in Nyſa uero bacchus. Bromio.baccho. bromos ſignificat impetum uel ſonitū eo q̄ ebrii impetuoſi ſint & uocē incō poſitam emittunt:& præcipue bacchæ. Nuīe.ipſius bacchi qa propter uinum in furore3 uerſe ſacrificia bacchi colebant. Mixto. inſerto ipſis bacchis : Bacchæ. ſacerdotes bacchi.græ.Menādes dicūtur quaſi ſaliēteſ. Referūt.repſentāt. Triatherica.ſacrificia bacchi triēnalia q̄ ternis q̄buſq3 ānis colebātur ſacrificia illa a tris & æthos ſignificat ānū.vnde triethericos componitur Thebanæ. nam ita thebanæ mulieres hæc ſacrificia colebant ſicut delphicæ. Solū emicuit.i.apuit ſupra terras tēpore diluuii quo omnes terræ obruptæ ſunt. Pōtoq3 fuit. q̄ mare a cœlo diſcerneret. Diſcrimē interuallū & ſepatio. Extuleras.extra diluuium. Sūma.cacumina. Vno.alterū q̄dē iugū obrutū erat: alterum apparebat.ſ.cyrrheū.nōdū enim ibi Apollinis tēplū fuerat. Vltor ibi. dicit ibi phytonem ſerpentem ab Apolline occiſū fuiſſe:cum primum e uentre matris eductus eſt. nam ut in fabulis legitur Iuno nata q̄ Latona grauida eſſet ex Ioue ipſam p totum orbem proſecuta eſt : quæ terram nullam inuenit a qua exciperet: timebant enī3 omnes ne rem inimicā faceret Iunonis ſed cū ad Ortygiam ueniſſet:ſic enim tunc appellabatur:cognouit ſororem ſuā Latonā:& eā benigniſſime accepit: ortygia fuit etiam ſoror Latonæ:quā cū Iuppiter uitiare uellet & illa auerſa eſſet a uolūtate Iouis aufugere cepit:& cū ad mare peruenīſſet: deos petiit ut miſererentur:quæ ſtatim conuerſa eſt in ortygos græ.coturnix latine:& Iuppiter conuerſus eſt in accipitrem inſequi cepit auem:cum in medio mari eſſet: nec diuti9 poſſet ex unguib9 Iouis euadere.Rurſus mente ſua precata eſt deos quæ ſtatim conuerſa eſt in lapidem: lapis ſtatim creſcere cepit: prīo per ſuperficiē maris eminebat: cū excepiſſet ſororē ſuā latonā Ortygia & ibi gemellos Latona peperiſſet.ſ.apollinē & Dianā3: Apollo primo in remuneratione beneficii q̄ matrem excepiſſet eam:duabus inſulis ſtabilem fecit.ſ.Gyaro & Mycone & phytonem ſerpentem:quem matri ſuæ Latonæ Iuno īmiſerat:ſagittis occidit:& matri ſuæ iam tunc diana obſtetricis prebuit officiū

UVA. BHSC. IyR_055

Phytona. iuxta Parnaſum montem : Pean: apollo.peanes ꝓ-
prie dicũtur laudes apollinis . Matris. quam ſerpens a iunone
miſſus ꝓſecutꝰ fuerat. Premeret uiſcera.cũ in eo eſſet: ut emit
teretur Latona mater. Expulſe. a Iunone. Rudibus ſagittis.
quia tum primum natus erat:nec unq̃ ſagittas exercuerat. Ex
plicuit. occidit a præcedenti id quod ſequitur. Cum regna the
mis teneret.i.cũ themis oracula daret. Vt uidit pean.ꝙ ſeqtur
dicere originem oraculi apollinis: quomodo ſedẽ ſibi delegerit:
dicit enim cũ ibi natus eſſet & phytonẽ ſagittis occidiſſet:poſtq̃
uidit ex antro illo uentum cum humana uoce erumpere iocũdi
tate aſſenſus eſt habitãdi in eo loco: & ut ipſe futura ſiſcitãtibꝰ
prædiceret:nam ibi tẽpluꝫ themidis fuit anteq̃ reſideret Apollo
Vaſtos hiatus.ſ.antrum illud cyrrheum . Fidem diuinam. hoc
eſt oracula & reſponſa dare petẽtibus. Spirare.i.emittere. Vẽ-
toſqꝫ loquaces. quia ſpiritus inde erumpebat ut humanas uo-
ces & uerba perfecta emitteret. Sacris.s:antris .i.in illis.pene-
tralibus unde reſponſa darentur. Incubuit.a. ibi fatidicus eſſe
cepit Apollo . Adyto.in adyto & eſt nomen græcum: & neutri
generis & ſignificat locũ ad queꝫ nulli præter ſacerdoti ingredi
licebat a dyo.is.it.græ.latine ingredior.ris. a priuatiuuũ eſt adi
tum.i.non ingreſſum: quia prohibebatur unuſqſqꝫ locuꝫ illum
adire præter ſacerdotem. Factus uates. diuinator & oraculorũ
reſponſor. Ibi.i.penetrali & loco archano tẽpli. Quis latet hic.
nunc quaſi cũ admiratõe quadã loqtur poeta dicẽs:quis potuit
deoꝝ eſſe:q primuꝫ ibi habitauerit:ubi poſtea locum delegerit
Apollo:& deus ab æthere delatus huic loco includi uoluerit: &
has cauernas colere:ẽ ne aliqs deoꝝ q̃ deſerto cœlo terrã inha-
bitare malit. Preſſum.depoſitum premere deponere.Virgilius.
Quod ſupereſt quæcũqꝫ premes ueſtigia. Premes.i.depones.
Cæcas.obſcuras non ꝙ cæcæ ſint:ſed obſcuræ uidẽtur. æterni
curſus tenens.i.ſeries fatorum:quia cã cãm generat:nam nihil
aliud ẽ fatum niſi ſeries cãꝝ . Mũdiqꝫ futuri conſcius.i.cõſcius
eorum quæ in futurũ uentura ſunt. Proferre.aperire. Conta-
ctuſqꝫ ſerens hominũ .i.phœbadẽ afflans numine ſuo: hoc eſt

UVA. BHSC. IyR_055

pati hominũ cõtact9:qa ut in ſequẽtib9 declarabitur pugnabit Apollo ut mẽtẽ & pect9 phebadis ſacerdotis occupare: & in eã omnia quæ ſunt:quæ fuerũt:quæ futura ſint reponere:dico de9 qſq3 ille fuit:qui antrũ habitet:ſiue ea quæ ãte facta ſunt exponit:ſiue ipſe exponendo facit ea eſſe fata: nã fatũ nihil aliud eſt niſi quod dii fantur. Magnus po.ſenſus eſt magnus & potens eſt ille deus:ſiue quæ futura ſunt ipſe prædicit: ſiue prædicẽdo facit eſſe futura. Forſan terris. nũc dicit opinionẽ ſuã poſtq̃ cũ admiratione interrogauit quis ille deuſ qui relicto cœlo habitet archanũ antrũ & ibi ſedem delegerit:dicit enim an fortaſſe illud eſt ꝙ cũ magna aĩa mũdi ps oẽs ptes diffuſa ſit:cæli ibi maiorẽ ptem ſui eſſe uoluerit:cũ ibi futura oĩa reſpõderet: ſi quid ſcire uoluerit:qa Stoici dicebant unam tãtũmodo eſſe animã:& eam per oẽs mũdi ptes eſſe diffuſam:quã ſnĩam Virgili9 quoq3 exp̃ſſit in.vi.Principio cœlũ ac terras cãpos liquẽtes: Lucẽtẽq3 globus lunæ titanaq3 aſtra Spiritus intus alit. Pars Iouis.v3 aĩa mũdi nã reſpicit ad illud quod Stoici diffiniebãt ꝙ de9 ẽ ignis ſenſibilis:ideo iuſſerit hũc ſenſibilẽ ignem an ea quæ mũdi magna dicit aĩa inſertãq3 dicit oĩb9 elemẽtis:in hũc errorẽ contraxere Stoici ꝙ uidebãt oĩa ſũma rõne regi atq3 gubernari ut proptetea uiderentur habere animã intelligibile & rõalẽ:& ſine ratõe putabãt hũc ordinẽ ſeruare cœleſtia & terrena corpora: ideo cœlũ terrã mare deniq3 elementa oĩa deus eſſe putabãt ꝛc. Libratũ orbẽ. .i.ſuſtentatũ terrã ſpericã hoc loco ſignificat. Aere uacuo .i.in centro uacui aeris:nã ſuo põdere erat in medio orbis:in cœli cẽtro eſt poſita:ideo in nullã ptem moueri poteſt:cũ terra grauiſ ſit elemẽtũ cæteris ſuũ propriũ ac naturalẽ locũ deſinẽtẽ habet centrũ dimidiũ totius orbis:& circũferẽtiæ cœli a quo põcto diſcedere non poteſt. Tonanti.cum æthereo Ioue:nã æthyr græ. ſignificat ignẽ cœleſtẽ reſpicit ad illud ſecũdũ ſtoicos qui dicũt Iouẽ ignẽ eſſe ſenſibilẽ. Hoc ubi. & cũm hoc nomẽ ꝙ in eo loco magis habitat q̃ alibi inſederit & occupauerit uirgineũ pect9 tunc uero ora mouens quicquid dixerit uerũ eſt:ſiue de præſẽtibus:ſiue de præteritis:ſiue de futuris:quæſitũ fuerit. Virgini

UVA. BHSC. IyR_055

nō licebat adytū illud ingredi niſi uirgini incorruptæ. Feriens aīam. exiēs animā corporis ſui quod occupauerat. Sonat.i.ſo nitū dat. Soluit.aperit ora ut futura prædicat. Reſpōdēs ad ea quæ interrogātur:dico ſoluit ora uatis tāto tumultu & impetu: ut uideatur æthna mons qui globos flāmarū emittit & euomit. Siculus apex. cacumē ſiculi mōtis & declarat. Aethna.mons ē Siciliæ qui ſemp euomit globos flāmaꝝ aliq̄do maiores.aliq̄do minores:nō nūq̄ maiores adeo ut regionē illā totā depopuletur ac uaſtet:ipſi quoq3 urbi piculū imineat.Loca ſupiora mōtiſ:tū nuda:tū cineroſa ſunt:& p hyemē niuib9 referta: ut Strabo refert libro.vi.Cæterū inferiora ſyluis & uariis arboꝝ cōſitōnibus ptita:ipſa uero montis cacumina multas ſuſcipiūt mutationes: ueſcētib9 incēdiis:nūc q̄dē unū in craterem collabēte igne: nūc diuiſo effluēte:nūc igniti emittūtur riui:nūc flāmæ: fumoſæ ue fuligines:nunc ex ardentes exhalat lapides: neceſſe eſt meat9 ipſos ſubterraneos:cum his pariter accedentibus uariari:& ora ipſa quādoq3 ſecūdū circūſtātē ſupficiē plura eſſe. Vrgentibus pellētib9 mōtem illū. Inarimes. mons eſt in Cāpania. q & ipſe flāmas emittit:unde poetæ finxerūt typheū unū ex gigāt.b9: q Ioui bella intulere ſub eo mōte poſitū græce declinatur inarimi inarimis:nos uero hic inarime inarimes. Aeterna.i.ppetua: qa ppetuū emittit ignē. Vaporat.calefacit & exurit. Saxa cāpana .i.cāpaniæ mōtis. Hoc tamē expoſitū. & q̄q̄ reſpōdeat oīb9 q aliq̄d cōſulere uoluerint:tamen ſciret q ab eo malū aliquod: cupit neq3 enim nocētib9 reſpōdet.ſed bonis & honeſte aliq̄d ſcīr cupiētib9:ſeruat ergo dignitatē numinis. Expoſitū.i.patū oīb9 aliq̄d ſcire cupiētibus. Vendicat.liberat. Humana labe .i.uitio flagitioſorū hominū. Haud illic mala.q̄ tantūmodo audiat bonos:malos uero repellat ꝓbat exēplis. Viſuſq3 benignꝰ.i.his q patriā & regionē ſuā deſeruere: & aliquem ſibi locū elegere cōſilio numinis:ſibi propicius fuit. Vrbes.diuerſaſ patrias. Vt.p ſicut. Tyriis.i.cadmo cū ſuis:de quo ſupra dictū cum cadmus iuſſu patris agenoris Europā quæſiuit. Ruinas impellere bellū hoc fuit tempore Xerſis:cū rumor exiſſet Xerſem cum uniuerſa

UVA. BHSC. IyR_055

Asia in Europam impetum facere: nam multa milia hominum secum duxerat: & terræ mariq3 bella atq3 perniciem minitari. Athenienses miserunt qui peterent ex oraculo quomodo hanc perniciem effugere possent: respondit oraculū: ita illos resistere posse hostibus si equis ligneis pugnarent: concilio habito cum alii alia dicerent: Themistocles qui prudentissimus erat intellexit quid nam id sibi uellet oraculi v3 ut classe parata occurrerēt hostibus & suasu Themistoclis quātā classem construere potuerunt Athenienses eam præparārūt: & eam conscendere relictis mœnibus pat iæ: quo factum est ut apud Salamina3 Xerses cōsilio Themistoclis sit superatus. Impellere, refellere. Vt. sicut: Salaminicu3, i. mare salamines insulæ: Nam autore Strabone libro quartodecimo iuxta lepathū ci. quæ stationē habet & naualia: est Aphrodisiū ad quod insula perāgusta est: septuaginta, n. stadiorū interuallo Salamina transitur: postea Achiuorum acta quo primū Teucer applicuit: qui in Cypro salaminā condidit a patre: ut fertur: pulsus: & ut libro nono refert: Quum a Nysea in Atticā nauigans quinq3 perexigua pcūbūt insulæ: de hinc Salamin stad. lxx. in lōgū porrecta: uel ut alii afferunt. lxxx. habet autē eiusdem nominis urbem in salaminico littore Attici & Megarici confinia sunt soli. Telluris sterilis. exēplu3 est Calabriæ: nam cū Calabria subita telluris sterelitate laboret: nec ull9 finis inueniret iram deorum ad oraculū miserūt ibi respōsum est ita fertilitatem repare posse si palinuri manes placarent: quo facto statim sterelitas rediit. Mōstrato fine. & ipsa consilio suo pestilentiā impulit. nam & Ro. cū nullū remedium inuenirēt patriæ pestilentia laboranti libros sibyllinos inspexerunt. qui & ipsi ab Apolline originem habuerunt: nam ipse Cumeam sibyllam docuit uaticinari. quæ deinde hos scripsit libros: inspectis igitur libris sibyllinis intellexerunt Romani ita pestilentiā posse sedari: si æsculapium ab Epidauro Romam adducerent. Decē igitur legatos miserūt principe. Q. Volūniō qui cū eo ueniisset & simulacrum ingens mirarētur anguis e sedib9 ei9 elapsus. uenerabilis & non horribilis per mediam urbē cum admiratione omniū

UVA. BHSC. IyR_055

ad nauem Romanam conceſſit:& ſe in Volūmii tabernaculo cō
ſpirauit:legati deū uehētes Antiū ꝓuecti ſunt: ubi per mollicie
maris anguis proximū æſculapii templuꝫ petiit:& poſt paucos
dies ad nauem rediit:& cum aduerſo Tibri ſubueheretur.in ꝓ-
ximam inſulam deſiliit:ubi templum ei conſtitutuꝫ & peſtilētia
mira celeritate ſedata eſt. Aera tabificum. peſtilentem . Non
ulla ſæcula. ætas noſtra inquit nullo maioruꝫ mūnere deorum
priuata eſt q̄ ꝙ ſibi Apollo:nec multa hominibus ſiſcitantib9 re
ſponſa dare uoluit:uoluit ſed non potuit. Poſtq̄ reges. cauſam
huius ſilentii ignarus poeta regibus attribuit: & principibus q̄
maluerunt non ſcire futura q̄ ſcientes mala ſua in concilio præ
dicerētur: ſatius eniꝫ putauerunt eſſe Reges ut oracula ſilerent
q̄ futura ſcirent:quia ſi nō ſcirent mala futura non timerēt : ſed
ſi ſcirent regno ſuo prouidere non poterāt: neceſſe ergo erat ut
in metu continuo uerſarentur. Timere futura .i.petere reſpōſa
Vates cyrree.i.placet phebadibus. Merent.quia magno ſibi cō
ſtabat hoc:nam quotiens oraculum peteretur aut moriebatur:
aut ſemiuiua iacebat: poſtq̄ numē a pectore diſceſſerat nō me-
rent:īmo gaudent. Iuſticio templi .i.ſilentio ad ſimilitudinē cū
ius in foro tacetur. Nam ſi qua.reddit nunc cām cur frueretur
hoc ſilentio phœbas:nam cū ſemel inflata numine phœbi eſſet
non prius dimittebat q̄ aut moreretur:aut parum deerat: quin
mortua eſſet. Si qua deos. ſub alicuius uirginis pectora. Im-
matura. acerba & ante tempus ad ſimilitudinem fructus q̄ ātē
tempus colligitur. Mors pœna. ſi mala eſt mors pœna:ſi bona
preciū ē ſecūdū diuerſas opiniones dicit bonā & malā eſſe mor
tem ſecūdū Iunonis ſentētiaꝫ bona uiſa eſt mors cum ſacerdos
argiua petiit a Iunone ut filiis ſuis pro beneficio daret q̄q̄d bo
num eſſe ſciret:poſtea die inuenti ſunt mortui ⁊c. Stimulo. ir-
ritamento furoris: quia deus tanq̄ ſtimulus pectori uirginis in-
ſidens incitabat. Fluctu. abūdātia quia uſqꝫ adeo furore reple-
batur:ut eum capere non poſſet. Compa.hu.la. humani cor-
poris compoſitio diſſoluitur. Pulſus. impulſiones deoruꝫ:quæ
pectora ſacerdotū cōcutiūt. Fragiles aīas.i.fragilis corpis aīas:

UVA. BHSC. IyR_055

quæ uim tantã ſuſtinere non poſſunt. Sic. ut ſupra diximꝰ. Lõ go tempore. i. poſt longum ſilentium. Tripodes. erant tabulæ Apollinis: quibꝰ ſuper impoſitũ erat corium phytonis: ad quos tripodas cum ueniſſet ſacerdos ſtatim dei numine replebatur. Immotas. quia nemo ad ipſas peruenerat. Silentia. quia diu ſi luerant uaſtæ rupis .i. magni & profundi illius antri. Fati .i. fatoꝝ quæ ita dicebãt. Ad ultĩa. uſqꝫ ad ultimũ. Antiſtes iuſſus antiſtes templi phœbi iuſſus ab Appio ut aperiret antrũ & phebadem uirginẽ ĩmittere: ſed antiſtes diu quæſiuit phebadẽ: quæ per montem Parnaſum circa caſtaliũ fontem uagabatur ſecura nõ dubitabat enim poſt diuturnũ tempus fore aliquem qui reſponſa dei peteret. Antiſtes. tẽpli cuſtos quĩ alio noĩe æditiuus appellatur ab æde: ubi templũ ſtare conſueuerat. Phemõem. uirginem phebadem: naꝫ quæ tunc temporis præerat ſacerdos templi ſic appellabatur. phemõe prima diuinatrix pythia fuit: ſic & uates ipſa uocata ẽ: ut refert Strabo libro. ix: Vrbis quoqꝫ uocabulũ ab pytheſche ideſt interrogare: audire: diſcere inclinatum eſſe: priore producta ſyllaba: ut ĩmortalis & indefeſſa miniſtra foret. Circum latices. circa fontem caſtalium in mõte Parnaſo. Receſſus. i. circũ ſecreta nemoꝝ. Cogit. in uitam ut accepto numine reſponſa det. Lumine terrifico. phœbas quæ didicerat diſcrimĩe ſalutis ſuæ deũ pectore accipe conata eſt diſſuadere Appio ne uellet ab Apolline reſpõſa accipere qꝝ ꝫ iam diu deſierant dare reſponſa & cæteras rõneſ afferebat: cur iam deus in antro ſileret: ſed nihil ſuis rõnibus apud Appiũ ualuit. Phœbas. nomen græcũ. Limine. in antro Apollinis. Terrifico. terrorem incutienti. Abſterere. remouere. Caſſa: irrita & uana. Improba. proterua ſpes: quia ſpas ſupra quam obtinere poſſis. Veri. ut uerum ex oraculo cognoſcere poſſis. Parnaſus .i. cyrrha totũ pro pte. Hiatũ. muto nullã uocẽ reddendo. Preſſitqꝫ deum. i. clauſit ut nullam uocem emittere uelit. Spiritꝰ. obmutuit inquit oraculũ. nam ex antro erupit: & alio migrauit. Verſum. cõuerſum. Deuia. extrema mũdi. Seu barbarica. ſecũda ratio: ſeu inquit cuꝫ templum combuſtũ eſt: & a Xerſe & Breno

UVA. BHSC. IyR_055

Rege Gallo⁹ & cinere clauſere ſpiracula tẽpli:ũde uox illa erũ/
pebat: ut poſtea exire nequiuerit. Tenuere uiã.i. ſpiracula illa
unde uox phœbi emittebatur. Seu ſponte deorũ. tertia ratio:
ſeu etiam ita dii uoluerunt ut poſt hac reſponſa nulla daret: qa
ſufficit uobis o Ro. libros ſibyllinos habere: unde poſſitis fata
ueſtra cognoſcere. Arcana.ſ.carmina. Longeuæ ſibyllæ. quia
cum Apollo captus eſſet amore ſibyllæ:& illa Apollini cõſentiꝛ
nolletille ut eam premio duceret dedit liberam optione3 petẽdi
quicquid uellet:illa manu dragma comprehendit a enæ.i.q̃tu3
utraq3 manus cõprehendere poteſt & petut ab Apolline ut ſibi
daret uitam tot ānorũ quot grana arenæ manibus comprehen
diſſet:ille conſenſit:quæ ad ultima3 ſenectutem redacta: cũ nec
quidẽ oculos attollere poſſet:ſi quid uidere uolebat neceſſe erat
ut tolleretur a manibuſ ancillarum:& cum iam uitæ ſuæ ipſam
tederet:& ciues cõmiſeratione eius cõmoti:quia ſub hac condi/
tione uitam longam ac diuturnam : ſ cuti petierat conceſſerat
Apollo v3 ut nũq̃ moriretur:donec patriam ſuam uideret:ciues
epiſtolam fecere quam Creta ſuæ terr æ ſigillarunt ſibylla acce/
pta epiſtola illa terram ſuam uidit v3 Cretam:& ſtatim mortua
eſt. Seu pean. alia ratio ſeu ideo tacuit Apollo: cum mos eius
fuerit nemini reſponſa dare niſi piis:omneſ autem nũc nocẽtes
ſunt:& neminem inuenit cui reſpondere poſſit. Aeuo.ætate ue
ſtra. Soluat. aperiat cum ia3 ad hanc fecem ætatis peruenerit
homines:ut nemo niſi nocens inueniatur:ideo Apollinis oracu
lum tacuit. Virginei patuere doli. his rõnibus uſa eſt ſacerdos
quæ non uidebantur contẽnendæ:ſed tum in hoc ipſo ꝙ metu/
ebat uirgo intellexit fraudem eſſe illius Appius. Doli. inſidiæ:
quibus Appium a petendo oraculo abſterere ꝑabat uirgo ma/
niſeſte fuere:q̃obrem:quia metuebat ingredi templum. Nega/
tis ui. nam ꝙ negabat reſponſa dari:ſignificabat metu3 . Tunc
tota.igitur q̃a non potuit deterrere Appiũ a ꝓpoſito:uirgo coa/
cta eſt inſignia ſacerdotis accipe:ut in antrũ ingrederetur ſecũ/
dum ſacerdotis ritum. Priores. a fronte. Stringit comas.more
mulierũ:quæ crines uita cõprehẽſos capiti ĩtorquẽt & inuoluũt

UVA. BHSC. IyR_055

Phocaica in fu. i.phœbeia ubi colitur phœb9:nã ut refert Stra-
bo ad occiduos uſq3 phocidis montes locatus eſt Parnaſus mu
ſis & Apollini dedicatus. Herentẽ.tardantẽ:qa ingredi nolebat
ad piculũ manifeſtũ:ſciebat.n.non inde ſe exiturã ſine magno
uitæ ſuæ diſcrimine. Premens.urgens cã illa. Illa pauens. nec
dum a fraude & dolo deſtitit:nam cum paulo proceſſiſſet:ſimu
lauit ſe accepiſſe numẽ & verba neſcio quæ incerta & ambigua
dicere quæ quaſi reſpõſa uideri uolebat: ſed Appi9 etiã fraude3
cognouit & minatus eſt grauiter:niſi ad tripodas Apollinis ue-
niret. Penetrale. quia niſi ad interiorẽ tẽpli ptem deſcendiſſet:
non recipiebat numen quod penetrale facit ſacerdotẽ. Fatidicã
.i.fata dicentẽ. Prima parte. in ipſo adytu. Simulãs.quaſi de9
in ſe inſediſſet. Quiete. quia quietum erat pectus:ideo manife
ſtum erat nõdũ afflata3 eſſe. Confuſæ uocis. nõ enim pri9 fata
& reſponſa dabat ſacerdos q̃ in inſaniã conuerteretur. Intactũ
inſtigatum incitatum:quia murmur uocis concuſſum non erat
ideo teſtatur mentem ſuam nullo furore perculſam:quia bis in
telligitur nullo in nullo furore fertur. Teſtata. oſtendẽs nullo
murmure. Haud æque læſura.dico uerba ficta dicebat:quibus
non magis læſura erat Appiũ q̃ fidem oraculi:unde cum uerba
ipſa ſponte ſua loqueretur dicebat:dum falſa diceret fidem ora
culi offendebat:quia poſtea mẽdaciũ Appius & cæteri attribu-
iſſe Apollini. Canebat. dicebat. q̃. pro q̃tũ. Fidem.i.promiſſa
quia mẽdaciũ illud deo aſcriptũ fuiſſet. Nõ rupta. quia uerba
non emittebat interrupta:ſed ſemiplena. Nec uox. emiſſa ex-
audiri pene poterat:quia humana nõ diuina erat:nam cum di-
uina erat adeo reſonabat:ut uniuerſum tẽplũ cõpleret. Suffi-
ciens ſpaciũ.i.ſpecus antri:qa cũ deũ accepiſſet uirgo rigebant
crines adeo ut erectõe criminũ eiicẽrentur ſerta laurea de capi-
te:nũc uero ita non euenit:ideo intellexit ꝛc: Horrore .i.rigore
qa come nõ rigebãt ut excuterẽtur ſerta laurea. Immotaq3 cul
mina tẽplo. qa cũ tremere oĩa uiſa repente:vt Virgili9 ait:tamẽ
nihil hic mouebatur. Securũ.v3 nulla trepidatione concuſſum
ſicut antea cõſueuerat.i.quietũ. Credere.i.cõmittere ſe phœbo

UVA. BHSC. IyR_055

Senſit tripodas. illa qūidē ſimulabat ſe accepiſſe deū: ſed Appi⁹ ira plenus minari cepit niſi adytum templi ingrederetur & deſineret ipſa per ſe loqui daret pœnas: cum præſertim tantis de rebus conſuleret ita correpta uirgo tandem deſcendit ad tripodas: ergo in furorem conuerſa eſt. Ceſſare. i. a uerbis alienos eē & occilos: quia non ab adyto & penetrali loco numen accepat Furens. indignabūdus. Impia contra deos: nam ſicut pietas & in patriam & in deos & in pentes debetur ita impietas: eſt autē pietas hoc loco ſcientia colendor deorum: impietas e contrario Et ſuperis quos fingis. quia non recte colis deum: imo mētiris ideo ſuperis dabis pœnas. Mergeris. īgreſſa fueris antrū. Ipſa .i. p te ipſam loqueris. Inſueto. inſolito quod nunq̄ antea acceperat: quia numen illud diu reſponſa non dederat: plenius erat antrum numine: ideo maiore q̄tate numinis pectus puellæ repletum eſt. Non exhauſtæ: i. plene. Ingeſſit. inculcauit. Tandēq3 potito: pectore puellæ totū ſibi uendicauit. ut omnē humanitatem expelleret. Pectore cyrrheo. virgineo quæ cyrrhei antri cuſtos atq3 ſacerdos erat. Irrupit. īgreſſus eſt pean phœbaidos. ſacerdotis pectus. Plenior. maior. Mentem priorē. humanitatem cūm pectore uirginis extruſit. Demens. inſana more bachantiū. Aliena. i. dementia ſua remota. Rotat. ipſa colla Serta: redimicula capitis quibus ſacerdoſ religabatur ſignificat infulam. Phœbea. ſignificat laurum: quæ apollini eſt conſecrata. Per inania. uacuū & cōuexitatē templi. Sp̄gitq3. & illa cu3 uagaretur inſana ſæpe offendebatur tripodibus quos in medio templi euertebat. Sp̄git. euertit. Igne .ſ. furore & uehementia iraꝝ. Nec uerbere ſolo. nec ſolū inqt ſtimulas & irritas uirginē ut futura prædicat: ſed reprimis atq3 refrenas ut multa taceat. Flāmas. apiēdi res occultas cupiditatē. Prodere. nā oīa ſciebat ſed niſi q̄ concederet phœb⁹ dicere poterat. Oīs ætas. præſens præterita & futura. i. oē ſæculū quod a cōſtitutōne mūdi fuerat ſciebat. Cōgerie. cumulū. ſ. mētis illi⁹. Tot ſæcula. ſ. quot præterierāt: Premūt. occupāt. Series. tāt⁹ ordo. Patet. ſ. mēti puellæ Nitit̄ ī. lu. ī aptū q̄a quæ mēte cōcepat uolebāt ut cognoſcerēt:

UVA. BHSC. IyR_055

ſed Apollo prohibebat. Luctãntur.ſ.exire. Petentia. appetẽtiã uocem puellæ ut declararentur. Deerat.ſ.ſcientiæ illius. Prĩa dies.i.ſciebat a prima conſtitutõe mundi uſq3 ad finem:quæ facta præterita & futura erant. Non modus.i.menſura:qa exprimere potuiſſet numerũ arenarꝝ:ſi deus permiſiſſet. Talis.nunc per ſimilitudinem oſtẽdit qualis erat puella: talis inquit qualis Cumea ſibylla quæ omnia quæcũq3 fuerant & erant futura delegit unu3 imperiũ Ro.quod cæteris præſtabat:ubi futura prædiceret:na3 libros ſibyllinos ſcripſit:qb9 romana fata cõtinẽtur: ita hæc puella:licet omnia ſciret:tamẽ nõ oĩa dicere uoluit: nec potuit. Euboico receſſu.i.in antro cumarꝝ:quas Euboenſes:ut refert Solin9 cõdiderũt:& ibi ſacellũ & antrũ eſt illud famoſum ſibyllæ:non q̃ in Euboea ſit:ſed in antro cumarꝝ. Multis gẽtibus.i.etiam infimis. Strage.cumulo fatorꝝ. Superba.generoſa Sic. eodẽ mõ laborat:ſicut illa laborat: tunc diligenter exquirit mente ſua:ut ea oĩa excipiat quæ ad te ptineãt o Appi. Operti. neq3.n.licebat alia apire:ſed ea tãtũ de qb9 cõſultetur:cõſultor dicitur qui conſulit & reſponſum petit Virgili9 Incõſulti abeunt Caſtalia tellure.i.in cyrrha:iuxta quã fons eſt caſtali9 muſis ſacer. Vix inuenit.qa inter rerũ omniũ ſciẽtiã latebat: quod ſcire uolebat Appi9:ideo cũ difficultate inueniebat. Inter fata. inter tacita deorꝝ fata. Diu quærens: & cũ tãdẽ inueniſſet quod ſcir̃ cupiebat Appius:quaſi renouatus eſſet furor maiorẽ quaſi rabiem præ ſe ferens ſpumas ex ore uomebat. Rabies ueſana. rabies inſaniam oſtendens. Effluit.ſ.e pectore. Anhelo meatu. qa nimio ſpiritu trahebãtur. Domita.i.iã ſubacta impio Apollinis. Effugis ingẽtes. phœmonoes poſtq̃ diu quæſiuit fata rerũ omniũ quæ mẽte cõcepat:& ex his tãdẽ elegit:q̃ ad appium ptinebat:ita uaticinata ẽ:hoc aũt factũ ẽ q̃ appio reſpõdet pbœ monoe. Effugis.ut ĩqt o Romane euadis. Sol9q3 qetẽ.hẽbis in ualle Euboici ſin9 maris cõſtitut9. In uaſta cõualle.nã ibi ſepultus ẽ:& ita bellũ ciuile morte preuentus effugit. Cætera ſuppreſſit. quæ non pertinebãt ad Appiũ. Cuſtodes.nũc ad appiũ apoſtrophat:& eum quaſi interrogat:cur non omnia dicat quæ

UVA. BHSC. IyR_055

populo Romano iminebant pericula : non enim omnes clades exprimebat ut po.ro. ꝓuidere posset: deinde causas dicit: cur ea uoluerit esse occulta Apollo. Tripodes .i. apollo cuiꝰ tripodes ī tēplo delphico positi sunt. Fatoꝝ archana. idem est: nam fata sunt secreta totiꝰ mūdi. Futuri. i. ꝙ cognoscis futura tanꝯ præsentia. Suprema. finē ultimū. Duces. ꝙ tot occisi fuerūt. Regum. qui simul cū Ro. cecidere. An nōdū. respōdet tacitæ qōi an fortasse ideo taces: ꝙa nōdū dii statuer̄ qd futurū sit: & nōdū satis planū sit morituꝝ eē Pōpeiū. Decreuer̄. diffiniuere. Dubi tantibus astris. secūdū opinionē eoꝝ: ꝙ dicūt oīa fieri in fusiōe stellaꝝ. Tot fata. i tot uentura. Imperio. po. Ro. silentur. Vindicis. alia rō est ne si omnia dixeris ꝓhibeatur Brutꝰ ulcisci patriam a Cæsare oppressam: nā si hoc presciuerit Cæsar ꝓhibebit ne sibi instruātur insidie: ideo ꝛc. Facinus. s. præclarū hoc loco: nā laudat hoc factū Bruti qui patriā a tyrānide liberauit. Vindicis. bruti ultoris patriæ. Furore. Cæsaris ꝙa furore potius ꝙ rōne ductꝰ libertatē occupauit. Ad ultores brutos .i. ad cōsulatū: sicut primus ille brutus pulsis regibꝰ ad cōsulatum redegit imperiū: ita nūc quoq3 futuꝝ est ut occiso cæsare iteꝝ cōsulatꝰ in urbe impiū teneat. Tūc pectore. nūc prosequitur dicere quō se habuerit sacerdos postꝙ responsa dedit Appio. Cessere fores quia eas furibūda impulit. Impacte. impulse. Expulsa. eiecta impetu numinis. Perstat rabies: adhuc furor in insania ꝓmānsit in pectore. Quē non emisit. i. expressit loquendo: v3 fata quæ a phemonoe retinebantur in pectore luctabātur exire: ideo furoris adhuc reliquiæ ꝓmanebant. Vagantia. errātia. Lumina. ꝙa suscipiebant huc & illuc ferens uultū. Stat nunꝙ facies. ꝙa mō læta modo tristis uidebatur. Rubor igneus. ꝙa mō quasi irata rubescebat facies. Pallor. furoris: nō ꝙ solet esse: sed terrorem significabat. Nec fessa quiescūt. ꝙa uix fessa erāt: ideo ꝙescebāt uel phisonomice: ꝙuis fessa: tamē nō ꝙescebāt. Sed ut timidus. dicit emisisse suspiria e pectore sacerdotem: quæ solet emittere murmure suo boreas: tūc cum flare desinit: & ꝙuis flare boreas desinat: tamē adhuc murmur quòddā facit pari rōe phœmone:

UVA. BHSC. IyR_055

q̄q̄ ſenſim dimiſiſſet furorem: tamen aliquid furoris cogebat eam ſuſpiria emittere: & effundēdo ſuſpiria quodāmō pectora leuari uidebantur. Pontus gemit. quia poſtq̄ mare boreas turbauerit:& uiólentus ille ſpiritus diſcedere incipiat:tamē adhuc mare priorē perturbationē ſentit & murmur emittit. Flamīa. ſpiritum. Rauca. pro raucæ. Spirantia leuant. ſic ſolet fieri q̄ ſi crebra ſuſpiria remittimus:leuari quodāmodo uidetur grauitas cordis. Dūq3 a luce. dum ab illa cognitione diuina & dum a templo exiret dicit diuinam quidem mentem relinquere: humanam autem recipere:inter hæc duo extrema tenebræ oculis obortæ ſunt:& exanguis cecidit.lucem uero appellauit: eo q̄ in ea uiderat omnia atq3 cognouerat. Ad uulgare iubar.i.ad cōē3 ſenſum & humanam mentem:nam humana mens eſt lux cōmunis & intellectus:ille uero diuinus erat. Mediæ tenebræ. inter diſceſſum diuinæ mentis:& redditū humanæ. Immiſit ſtygiam. apollo.ſ.in obliuionem rerum omniū ſimilem ſtygiæ paludi:nam ſtyx appellatur palus inferni: de qua cū biberint aīæ malorē omniū obliuiſcūtur:quæ perpeſſæ ſunt apud inferos. Strabo libro octauo dicit in argiua ora apud Pheneum cāpum ſtare ſtygis aquas : ſic enim uocatur loetalis aquæ ſtillicidium: quam ſacram hominū facit opinio. Raperet. auferret. Futura quæ in pectore illius conſtiterant. Refecta.i.quæ uix refici potuit a tanto furore. Nec te. nunc reddit ad Appium: dicēs quō Appius fefellit oraculum Apollinis:ſicut ipſe credebat:quia dixerat ipſum ſolum effugere minas bellorum ciuilium:& ſoli licere in Euboico littore in pace conſiſtere . Vicinia .i.uicinitas mortis. Sortibus. oraculis. Subſidere. ideſt tibi ſubicere. Incerto iure. incerta poteſtate:videlicet uter mundi teneret imperium: an Cæſar: an Pompeius. Raptē. ſublate. Chalcidos euboicæ.Chalcis euboicæ metropolis prædicatur & pcul dubio dignitatis principatū reportat euboicæ dicit:quia ut inqt Strabo libro.x.Chalcis ei9dē appellatōis ī Etolia quoq3 dr̄. Heu d. qa ea tibi pſuades:q̄ uix de9 cuiq̄ p̄ſtar̄ pōt:ut ī toto orbe terrarū pturbato nihil pturbationis ex te ſentiatur. Excepta morte.

UVA. BHSC. IyR_055

ideſt non intelligis deum minari tibi mortem : cum dicat te
qeſcere poſſe. Secreta tenebis. o demens inquit Appi tu credis
te ſolum immunem fore belli ciuilis. ſed te multu3 fallit opinio
nā mors erit quæ te premet: & hanc tibi quietē dixit apollo: na3
in Euboea ſepultus iacebis: & hic Lucan9 locū deſcribit ubi ſe-
pulchrū habuerit Appius: qui perpetuo nomen illius mare te-
net uſq3 ad tempora noſtra. Secreta. i. ſepata loca. i. ſeceſſū illū
Memorādo, qa memoriā maris illius ſepulchrū tenebit. Cary-
ſtos. ciuitas eſt: Caryſtos ut refer Strabo libro. x. ſub montē Sa-
lomin in Atticam proſpectātē conſiſtit: ad Caryſtū lapis naſcit:
quem pectunt: nent: texunt : inde mantilia conficiūtur egregie
contexta: ea ubi ſordeſcūt in flāmā proiecta: nō ſecus mūdātur:
q̄ ſi maculas eluerit. Solin9 cap. xvii. dicit q̄ ibi fiūt carbaſa quæ
inter ignes ualent et q̄ chalcis eadē habita eſt apud priſcos: Vt
Chalydeus autor eſt: ære ibi primū reperto. Anguſtat fauces:
nam collis īminet mari: & in eo colle poſita eſt Caryſtos ciuitas
quam ideo ſaxoſam appellauit. Rhamnis. ciuitas Atticæ eſt: de
qua Rhamnuſia fortuna eſt appellata: eo q̄ præcipue in hac ci
uitate colitur dea fortuna. Rhamnis ut inqt Strabo libro. ix. Ne-
meſeos templum habet & ſtatuam: quod Diodori opus pleriq3
dicunt: aliqui uero agoracriti parii: quæ ex magnitudine & pul-
chritudine. perfecta : magis ac magis & cum phidiæ operibus
æmulatione contendit. Tumidis infeſta. irata ſuperbis: nam ut
plurimū qui in ſummo dignitatis gradu conſtituti fuerint ſæpe
ruunt præcipites. Portus artactur. ſ. inter ſaxa montis: ſup quo
impoſita eſt aulis. Aulis autore Strabone libro nono lapidoſa ſa
ne oſa & Tanagrecor uicus eſt: port9 ſane eſt quinquaginta ca
piens naues: quo circa græcorum claſſe magno in portū conſcē
diſſe ſimile ueri eſt: prope cōſiſtit chalcidis eurip9. Rapido. unū
ſequitur ex altero: ubi mare āguſtū eſt ibi ſolet eſſe maior æſt9
maris. Euripuſq3. quia locus ille ſic appellatur ab eu bene rupi
impetūs : quia ibi impetus maris maior eſt q̄ uſque : ideo per
excellentiam appellatur Euripus : qui egri maris ſinus eſt :
inter Euboeam inſulam & Boetiam: ſiue phocidem in longum

UVA. BHSC. IyR_055

arctũq3 productus & septies inter diẽ & nocte3 reciprocas agit undas ideo infidus dicitur esse carinis:de huius Euripi natura legitur:ꝙ qdam philosophus eiusdẽ noĩs.s.euripus cũ eam diu multũq3 cõsiderans inuenire nõ posset:qa reciprocas ageret uices:postq̃ scire nõ potuit naturã fluminis se præcipitẽ dedit in medios fluctus:dicens epidois euripos:quãdo qdẽ eurip9 euripũ nõ habet:euripus euripũ habeat.i.qa Euripus philosophus nõ potest intelligere euripũ flu.ergo euripus flu. euripũ phũm habeat. Chalchidicas i.illi9 loci quo ad aulidẽ iniquã. Classib9 .s.græcoꝝ: nã cũ in aulidẽ græci uenirent: & mare ꝑturbatum esset:ibi aliq̃diu retenti essent:nec prius mare pacatu3 fuit q̃ de sanguine regio placaretur diana:cui9 serpẽte3 Agamẽnon occiderat:q̃uis fabulæ dicãt:cũ ephigeniã imolatur9 esset pr̃: diana cõmiseratõe cõmota statim ceruã subiecit. Ad usq3.usq3 ad.tãtus est impetus Euripi sinus maris ut usq3 ad aulidẽ naues impellat. Classib9. s.Agamẽnoniis ibi tẽpestate maris diu retẽtis. Interea Cæsar. dũ hæc gerũtur Cæsar subactis Petreio & Affranio ĩ hispaniã cũ exercitu uictore redibat ut Põpeiũ sequeretur Sed hic fortuna quæ semp Cæsari secũda fuerat nescio qd dubitasse uidetur:an sequeretur Cæsaris uolũtatẽ:nã milites discẽsionẽ fecere:ita ut iã plane ꝑ omnẽ exercitũ dicerẽt se post hac Cæsarem sequi nolle:postq̃ nullũ ex tot laborib9 atq3 ꝑiculis p̃miũ consequerẽtur:& q̃q̃ seditio illa ferme illuc ꝑuenerit:ut cæsarẽ desererẽt:tamẽ Cæsar sicuti semp in rebus difficillimis maior apparebat:ita hoc tẽpore oppressit hãc seditionẽ militum ut multo q̃ antea obsequẽtiores facti sint. Nonã siqdẽ tumultuãtẽ legionem apud placẽtiã:q̃q̃ adhuc in armis Põpeius esset:ut refert Suetonius:tutam cum ignominia missa3 fecit:ægreq3 post multas & supplices preces:necnõ exacta de sontib9 pœna restituit.minat9 fuerat autore apiano decimũ quẽq3 morte mulctar̃ s3 gemitu ab uniuersa legiõe edito:& p̃torib9 genib9 affusis qui neruã deposcebũt:cæsar p9 modicũ uix tãdẽ ab ira liberat9 hoc solũ cõcessisse uis9:ut cẽtũ dũtaxat &.xx.seditõis pricipes ab oĩb9 eligeret duodeciq3 ex his a cæteris selectos supplicio afficer3

UVA. BHSC. IyR_055

Decimanos aũt romæ autore Suetõio cũ igẽtib9 minis ſũmoq3 etiam urbis periculo miſſionem & premia flagitantes ardent tunc Aphrica bello neque adire conſtatus eſt: q̃q̃ deterentibus amicis & una uoce qua Quirites eos p militib9 appellauit flexit ita: ut ei milites eſſe confeſtim reſpõderĩt. Hiberis. Petreio qui cũ impio hiſpaniã tenebãt. Remeabat. redibat. Latur9 uictrices aq̃las. i. exercitũ uictorẽ ductur9. In aliũ orbẽ. v3 in Europã cõtra Põpeiũ: nã hoc aio redibat: ut in græciã ſequeretur Põpeium. Per proſpera. q̃a fortuna oĩa ex uoto & uolũtate Cæſaris regebat. Tantos curſus. ſeditiõe: v3 orta in exercitu quã deſcribit. Nullo iã marte ſecũdo. cũ ſemp aduerſus hoſtes Cæſar uictor extitiſſet in ſuis caſtris uinci timuit. ſ. ne ſeditõe militũ deſertus uinceretur. Perdere ſucceſſus. amittere fœlicitates. Scelerũ p cõtra patriã arma ſumpſiſſet. Cũ pene. interp̃tatur ipſe id aũt fuit: cũ haud p̃cul abfuit: q̃n milites Cæſarẽ deſererẽt: q̃uis p tot bella ſemp fideliſſimi fuerint. Pene. p̃pe modũ. Fideles. p tot bella quæ in gallia britania germania nouiſſime geſſerant. Saciati ſanguine. quia faſtidire cepant tãtũ ſanguinis & cruoris. Seu meſto. rões nõnullas affert: q̃obrem animi fortaſſe militum mutati fuerint: qua de cã fuerit orta ſeditio inter milites & Cæſatem incertũ eſt: quia fortaſſe potuit cõtingere: q̃a nõ nihil intermiſerãt bella: v3 p̃ ĩ cruẽto marte Petreiũ & Affraniũ uicerant: & quia non redibant in Italiam: & quia deſueti erant a pugna: ideo hebetiores facti incipiebãt nũc bonũ pacis cognoſcere. Seu premia. alia cauſa eſt: ſeu p laboribus ſuis haud digna premia conſequebãtur. Meſto ſono. minus eſt: quia ſon9 claſſicor̃ nõ eſt meſt9 uel pro claſſica meſti: ſoni paulo ante intermiſſa: & nõ nihil intermorata. Clauſusq3 frigien. q̃a clauſus erat: ideo tepidus. i. ſuo ſpiritu tepefact9. Expulerat: ſcilicet e mente militum furias inſaniam belli. Premia. nondum conſecutus. Damnat cauſam. quaſi inhoneſtam. Ducẽq3. quaſi ingratũ. Scelere ĩbutos. q̃a etiã poſtq̃ ſcel9 cõmiſerãt a ſcelere enſes liberare nolebant: quod eſt nimis tardum. Haud magis expertus. ſ. Cæſar: & ſi omnia ex uoto cedebant: tamẽ nõ ĩtelle-

UVA. BHSC. IyR_055

xit ſtatū ſuū eſſe tam debilē ſicuti nunc: cū pene deſtitut⁹ ab oī exercitu ipſe ſolus ſtaret. Deſpiceret. tanq̄ deorſum aſpiceret tranſlatio ab eo q̄ in ſūmo gradu conſtitut⁹ ipſe ſupſtes alios in feriores deſpicit. Culmine. exaltitudine gradus incerti. Trūc⁹ nā Cæſarē quaſi corpus appellauit exercit⁹ & milites corporis manus. Titubātia. inſtabilia. Raptis manib⁹. amiſſis militib⁹ ſuis. Gladio ſuo. deficientib⁹ armis militū: Strictos. nudatos. Non pauidū. iā inq̄t nō clā murmurabāt in ſuū ducem milites ſed palā uerba contumelioſa iactabant: ut appareret eos a duce ſuo penitus alienos eſſe. Tecto. ſimulato. Nec quæ. dicit una3 uel potiſſimā cām eſſe cur populi metuāt tyrānū: nec ſe ab illiuſ iniuria ulciſcūtur: v3 q̄ unuſq̄ſq3 credit ſibi ſoli iniuſte impare: non cæteris: nam ſi crederet ita ab uniuerſis odio haberi: ſicut a ſe nō dubitaret aperte inuadere tyrānum: ſed hæc cā nō erat in ipſis: nam milites Cæſaris conſcii erant ſibi inuicem q̄ oēs odio Cæſarē haberēt q̄ v3 ſibi ingratus fuerat poſtq̄ tot labores & pi cula perpeſſi fuere & ſanguinem ſuū pro gloria & laude Cæſa. effuderūt. Dū q̄ſq3 pauet. tyrānus uult timeri: & tamen timet populū ſuū ut in officis Cicero ait: qui timeri uult timet eos a q̄ b⁹ uult timeri. Iniuſta grauari. Synegdoche ē ut grauatur mē tē. i. propter mētē. i. exiſtimat ſibi ſoli iniuſte impare potentem. Abſoluerat liberauerat: qa oēs ſciebāt ſibi inuiſū eſſe Cæſarem. Quicq̄d mul. pec. nā ſi un⁹ uel decē auderēt aliq̄d cōtra tyrānū ulciſci tamē nō poſſent: at ſi uniuerſa ciuitas cōſentit ulciſci au det iniuriā. Effudere. euomere iras quas ſimul in pectore tene bāt. Liceat diſcedere Cæſ. eſt diſſuaſio ne cæſari militēt: nā ſub eo militia dura ē & laborioſa argumētū ē a difficili. Liceat. apo ſtrophat ad Cæ. & ē cōſtitutio cōiecturalis: licet diſcedere nō l3: quæſtio eſt: Diſceditis uos a militia: diſcedimus ſed iuſte: nam ingratus es: at tamen non licet uobis iuratis ab Imperatore ue ſtro diſcedere cōcedēdū eſt: ſed refellit omnia: primo q̄a magna picula & labores p̄peſſi ſunt: & patiūt: tamē nullū p̄miū accepe Rurſus arguit a neceſſario quia etiam diutius ſub eo militare uoluerint nō poſſent: cū ad decrepitā ætatē puenerīt, rurſus ab

UVA. BHSC. IyR_055

utili v3 qa uictoriæ ꝑmia ſol9 poſſidet. A rabie. a furoꝝ diſcedeꝝ Quæris. a difficili arguit:qa laborioſa eſt militia l3 diſcedere:nã quæris ferrũ iugulis noſtris:q terra mariq3 occidimur. Viles.ſ. tibi. Partẽ duris hi.bellis.ſ.fame cũ diluuiũ illud hiſpaniã oẽm inũdauit:adeo ut extrema inopia laborarẽt multi pierũt: nã armis pene null9 cõſũpt9 eſt. Iacet. apud Maſſiliã in Italia. Totoq3 exercit9 orbe:nos qdẽ occidimur:tu uero uictor appellaris Fudiſſe cruorẽ. tot labores ſunt tot pericula: ut ubiq3 ſanguinẽ noſtrũ ꝑ uictoria tua effuderim9:& ſine premio aliquo. Terris arctois. v3 in gallia germania & Britania quæ ſunt in ſeptẽtriõe Rhodano rhenoq3 ſub.i.ſubactis populis:q iuxta rhenũ & rhodanũ habitãt rhodan9 galliæ:rhen9 germaniæ flu.eſt. Tot mihi. qa horũ bellorꝝ quæ ꝑ tot ãnos ſuſtinuim9 in diuerſo orbe terrarũ:nihil niſi ciuile bellũ ſupeſt. Cepim9 expulſo. cu3 inqt urbẽ romã ingreſſi ſum9:nec diuĩa:nec hũana licuit nobis diripe ꝙdo nil predæ cõſecuti ſum9 & oĩa ptãte tua fuerĩt o Cæſar: qd inde utilitatis cõſecuti fuim9 in urbe:quæ ẽ opulẽtiſſima:qd ex aliis ſupeſt quod ſperare poſſim9. Quos hominũ.uel deorꝝ uel tẽplorꝝ nobis dirripere licuit ĩ illã. Im9 in omẽ nefas. ꝯ ſcelus noſtrũ eſt utilitas uero tua:nã oĩa ſcelera cõmittim9 ꝑpter diuitias:ſed tamẽ nos paupes ſum9 tãꝙ pii & innocẽtes. Finis qs. armis erat9 quãdo nec capta Roma tibi ſufficere potuit. Iã reſpice canos. etiã ſi nihil aliud cogit nos ab armis diſcedere:ſaltem hoc:iã eni3 ſenectus & mors ipſa ĩminet nobis: inde inquit membra noſtra exhauſta ſanguine & corpora noſtra ſenectute effeta. Inanes. imbecilles propter ſenectututẽ. Vſuſ abiit uitæ ille enim ex uita abiit : cuius uita nullius fructus eſt. En improba. ſcilicet petitio:ut non in caſtris:ſed domi noſtræ moriamur. Ceſpite. ut non nuda terra moriamur. Non duro li .i. mori liceat nobis in cubiculis noſtris:ne dum apud uxores & liberos:ut ſaltẽ ſint qui morientibus nobis oculos claudant. Nõ aĩa galeam. ideſt liceat nobis non armatis interire ſecũdu3 eos loqtur qui dicũt animã eſſe aerẽ: cũ aĩa corpore exiret nõ peatt Anima.ſpũ & ſpũs exire nõ poſſit niſi ꝑ galeã. Dextrã. uel filiorꝝ

UVA. BHSC. IyR_055

uel uxoris uel pentū:quia ſic mos erat ut ꝓpinq̄ores morien-
tibus oculos clauderent. Coniugis illabi. lachrymas infudere.
Rogū.quia in caſtris rogus cōis extruitur:& multoꝝ cadauera
uno rogo ſupimpoſita cremātur:liceat ergo ſingulis noſtris ro-
gū habere: Sit præter gla.ſit aliqua mors præter q̄ quæ ē illata
ferro. Quid uelut. rurſus ab inutili diſſuadet: dicit enim nūqd
neſcimus quæ utilitas ſit in bello ciuili.q.d.nos ualde amentes
eſſemus:niſi intelligeremus eoꝝ q̄ bella ciuilia gerūt ſolū labo-
res eſſe:premia uero unius tātūmodo ducis. Spe.falſa. Portē-
ta. bene appellauit portenta.ſ.cedes promiſcuas:ut pentum fi-
liorū fratrum inter ſe. Nil actum. Cæſar intelligit poſſe nos il-
lius iniuriam uendicare. Nec fas. Arguit a facili facile eſt a mi
litia diſcedēr:quia ſi alios populos uindicauim⁹:facile poterim⁹
nos quoq3 ab iniuria Cæſaris uindicare. Nec uincula uetāt. ut
uindicemus nos ab eo:v3 diſcedamus:nec diuino: nec humano
iure prolabemur. Nec fas. nec v3 ut uindicemus nos a Cæſare
& ideo deſeramus:qa piū eſt deſerere eum qui contra patriā ar
ma ſumpſit a lege ius eſt ut priuat⁹ cæteris æqualib⁹ nihil pl⁹
iuris habeat qui priuatus eſt q̄ nos ipſi. Rheni mō Cæſar. quo
ad militauim⁹ ſub Cæſare in Gallia ille noſter dux fuit:nā ꝓuin
cia gallia Cæſari ſenatus populiq3 ro.decreto demādata erat:at
uero poſtq̄ in Italiā uenit:& urbē ingreſſus eſt cepit eſſe priua-
tus:ergo cū nullū ius habeat magiſtrat⁹ nihil illi obligati ſum⁹
Soci⁹. qa ita priuatus eſt ſicuti nos. Facin⁹ ſicuti nos arma cō
tra patriam ſumpſimus:ita & Cæſar:ergo cōe facin⁹ eſt bonu3
etiam æquale eſſe debet. Adde ꝙ ingratus. Arguit a pte iuris:
quæ eſt gratia ut bene merentibus gratia reddatur:ſed argumē
tum intendit:nō ſolum Cæſar nullā nobis gratiā: ſed nec gr̄tias
qde3 agit: quicqd enim gerimus non nobis: ſed fortunæ attri-
buit. Iudice.ſ.Cæſare ingrato. Nos fatu3. intelliget tūc deniq3
Cæſar nos illam eſſe fortunā:cū attribuit oīa cū ab eo diſceſſeri
mus. Obſequiū. ideſt licet deos tibi ſecūdos ſperes fore: tamē
cū diſceſſerimus:intelliges nō ita eſſe:nā neceſſario cū aduerſa
riis tuis pacē iungere cogeras. Infeſto. irato. Depoſcere ducē.

UVA. BHSC. IyR_055

paratus etiã mortẽ inferre duci:ſi forte eos inuitos retinere uo/luiſſet. Sic erat. eos poeta p̃catur hoc loco ut agãt:ſicuti cepũt nã ſi alio mõ bellũ ciuile diminui nõ põt:ſaltẽ diſcordia militum hoc fiat. Pietas.quæ debetur caritati. Fides.quæ p̃riæ debetur Quem nõ ille.d. cũ ita diſcẽſcio tãta orta eſſet ĩ caſtris Cæſaris nullus dux tãti animi fuiſſet præter Cæſarem: q̃n timuiſſet hãc militu3 pturbationẽ:ſed in arduis atq3 difficillimis reb9 ſemper fortior efficiebatur. Quis ducem. q̃tũ libet magnũ. Tumult9. perturbatio. Fata ſed in preceps. ſed Cæſar q̃ ardua oĩa & picu loſa magno aĩo aggrediebatur: uenit in cõſpectũ militũ ſi forte aliquid contra ſe facere uoluiſſent:& minabũdo uultu cepit eos & qui hui9 ſeditionis auctores fuerant:ſecuri percuti iuſſit:quo facto perterriti cæteri multo plusq̃ ãtea obſequẽtiores illi facti ſunt: Alii quoq3 ueniã petiere ſi quid contra eũ min9 clæmẽter dixiſſẽt:Conſtituerat Cæſar:ut refert Apianus:decimum quẽq3 morte mulctare:quẽadmodũ ſupius dixim9: ſed gemitu ab uni uerſa legiõe ædito:& prætorib9 genibus qui ueniã depoſcebant poſt modicũ uix tãdẽ ab ira liberat9:hoc ſolum cõceſſiſſe uiſus ut cẽtũ dũtaxat & uiginti ſeditõis principes ab omnib9 eligeret quos ſupplicio efficeret. Fata dimittere .i.augere occaſionẽ fatorũ:qa nõ expectabat fata Cæſar ut ſibi ſecunda eſſent: ſed ea preueniebat. Per ſũma picula. ſe exponẽs q̃to magis fortuna ſecũda erat. Deſæuiat ira.i.non expectauit donec ira multũ deferueſcit:ſed dũ incenſi ſunt. Tentare furores .ſ.uidere nũquid imperio ſuo cedant an non. Non illis urbes. Hic Lucan9 ſicuti in multis locis inuehitur in Cæſarem: dicit autẽ illũ nihilo magis timuiſſe milites q̃ ne deſereretur ab eis: quos ſciebat iã diu bellis ac facinorib9 aſſuetos eſſe: & nihil eſſe quod nõ facile eis concederet:dũ modo eos retineret. Non illis. modo cupiditatẽ eo3 Cæſar expleret:niſi militibus negaſſet. Vrbes.ſ.ſpoliãdas. quicquid ſceleris:quicqd prædæ ab eo petiiſſent:id facile impetrare potuiſſent mõ ne ab eo diſcederẽt. Tarpeiãq3 ſedẽ.i.iouis capitolini templa nõ negaſſet diripienda. Matreſq3 ſenat9.matronas primicias eis conceſſiſſet. Paſſuras infanda.adulteria &

ſ

UVA. BHSC. IyR_055

ſtupra. Vult oĩa Cæſar .i.placet ũt inducti ſceleribꝰ milites q̃ſi inuiti ab ipſo ſepari nõ poſſint. Premia. v3 prædã quæ p̃miu3 martis eſt. Militis ĩdomiti.id unũ erat quod timebat Cæſar: ne ad ſanioꝛẽ mentẽ milites redirẽt:& inciperẽt ſcelꝰ ſuũ cog̃ſcere Nõ pudet. ad ipſũ apoſtrophat:& quaſi eũ reꝑhẽdit:q̃ ſolꝰ iꝑe ſit cui bella ciuilia placeãt. Manibꝰ .i.a tuis militibꝰ damnata manꝰ Impatoris milites appellat. Hos. milites tuos priꝰ pige, bat ſanguinis q̃ te. Vis feri. licẽtia armoꝝ illis diſplicebit: tibi uero nõ. Laſſare. defatigeris impatiuus modꝰ ẽ. Sine armis.ſ. uiuere. Finẽ.rebꝰ bellicis. Sæue q̃qd. nõ præterea ẽ quod ap petere poſſis. Nolẽtibꝰ. militibꝰ tuis & cogis eos in bella ruere Bellũ ciuile. nõ ne uides q̃ bellũ ciuile fugit te & tu illud ſeque ris. Stetit aggere fulti.poſt ĩuẽtionẽ reddit ad ꝓpoſitũ: dicens: quõ Cæſar magno aĩo ſe militibꝰ obtulerit. Intrepidꝰ uultu .i. uultꝰ talis erat ut metui potiꝰ poſſet q̃ metuere. Aggere.nam aſcendit aggerem de ceſpite erectũ ut ab oĩbus poſſet audiri & uideri. Qui mõ ĩ ab. Redarguit milites ſuos: & ꝓbat ipſos eſſe dimittẽdos:oſtẽdit ab utili q̃ utile ſit eos dimittẽ q̃ ſeipſos oſtẽ dũt ĩbelles:ex eo q̃ nihil auſi fuerũt q̃ uerba ĩ impatorẽ:& prĩo captat beniuolẽtiã ab ipſoꝝ ꝑſona v3 q Cæſarem amãt aduerſi fiãt:his q̃ ſeditionẽ cõcitarũt.ĩ odiũ ducimꝰ aduerſariũ:cũ oſtẽ, dimꝰ aliq̃d ſpurce ſupbe factũ oſtẽdit eos ꝓ Impatore ſuo ĩ pri, mo cõfidẽter facere uoluiſſe:deĩde fidẽ ſibi nõ ſeruaſſe v3 q̃ ſibi minitabãtur. Miles hẽs. tũ q̃ pauloãte audebas cõfidẽter con, tra me pectꝰ meũ aptũ uide accede. Modo.pauloãte , Hĩc fu, ge. deliberat dimittẽdũ eſſe:q̃a ĩbelles & ignaui ſũt ꝓbat:nã ſi fortes eſſent:nõ uerbis cõtra Impatorẽ exacerbati eſſent:ſed re. Si bellis finis.p. iuſta cã eſt cur te dimittã. q̃a nõ es dignꝰ ſub Cæſare militari. Nil fortior auſa.ſ.iſta ſeditio tua præter q̃ uer bis cõtumelioſis. Tãtũq3 fugã.ſ.meditata ẽ. Ac ducis inuicti. quia ſecũda fortũna mea faſtidio uobis eſſe cepit: ideo ĩdignati eſtis q̃ mecũ poſt hac uincatis. Fatis.fœlicitate mea . Vadite. ꝓbauit dimittẽdos eſſe q̃a imbelles & ignaui: rurſus ab utili q̃ meliores ĩuẽiet. Viros.ſ.fortes. Repulſis.dimiſſiſ. Quot te.ua.

UVA. BHSC. IyR_055

.i.quot arma mihi ſuperũt:tot mihi fortuna uiros fortes dabit. An ne fugã. ꝓbat a minori ad maiꝰ: Si Põpeiꝰ fugiens milites inuenit q ipſũ ſequerẽtur: q̃to magis Cæſar milites ĩueniet qui ſemp uicit & fugiẽtẽ Põpeiũ pſeqtur. Nõ dabit ĩpulſi.a facili ꝓbat.nõ eiȝ ĩuitabũtur milites ut me ſeq uelint:qa nõ ad bella.ſȝ ad p̃mia ueniẽt:iã bello ꝓpemodũ pacto & laboꝝ ueſtroꝝ premia ipi accipiẽt. Premia belli.ꝓpemodũ cõfecti:trãſlatio ſũpta a colũna:quæ cũ ſemel cõcuſſa fuerit facile euertit. Rapta mercede.ſ.laboris uri. Lauriferos.i.uictrices. Vos deſpecta. ꝓpter ſeniũ & interim uos relicta militia : & facti plebei oẽs uidebitis ueſtros triumphos ab aliis uſurpatos eſſe. Exhauſta ſanguine. vulneribꝰ acceptis. Plebs ro. in plebẽ romãnã trãſibitis. Vros triũphos. q uri fuiſſẽt ſi mecũ uſqȝ ad finẽ militare uoluiſſetis Cæſaris an curſus. cõfutat militũ ſuoꝝ rões a ſimil.:dixerãt.n. qcqd gerimꝰ fortuna uocatur:& nũc ſciat Cæſar nos ſuũ fatuȝ eſſe.Reſpõdet Cæſar & dicit lȝ ipſi diſceſſerint tamẽ fortunã ſuã nõ diſceſſurã. Curſus.fortũa ſecũda quæ ipſũ comittat. Veluti a ſimili:quẽadmodũ iqt mare oceanũ etiã ſi oẽs fluuii auerterẽt nõ tamẽ decreſceret:eodẽ mõ ſi uos diſceſſeritis:nec mea fortuna minuetur:ſe cõpat mari oceano:ipos uero fluuiis q̃obrẽ nõ decreſcit æquor:qa oẽs fluuii a mari deriuãtur:& in eo redeunt etiã ſi fluuii negarẽt redire ĩ fontes:tamẽ nõ ſentit diſceſſũ eorũ ita Cæſar nullũ detrimẽtũ ueſtra abſentia ſentire cogetur. Curſus ce.i.ſucceſſus fœlicitatẽ: nã nihilominꝰ res mihi ꝓcedẽt uobis abſentibꝰ q̃ antea. Subducere. remouere fontes. An uos momẽta.nũqd creditis me dũ mecũ militaſtis ſuſtinuiſſe aliq̃ inclinationẽ uictoriæ meæ:nã nõ uos uictoriæ cã fuiſtis : ſed ego fui cã ut uos uinceretis pſiſtet ĩ ſimilitudĩe quẽadmodũ oceanꝰ ẽ origo fluuioꝝ ira a me uictoria ꝓfecta ẽ. Nũq̃ ſic cura deoꝝ. qd creditis deos curare huiuſmõi cõditõis hoies:ſȝ curæ diis ſũt tãtũmõ prĩcipes. Premit. ſubmittit. Morti ſalutiqȝ.nullã hẽnt curã dii uiuatis ne:an moriamini. Vacent:i.uacua ſint & ĩtẽta. Humanũ pau.ui.ge. i.uiũit ad impiũ paucoꝝ:q̃do dii curãt:ni ſi prĩcipes:ſeqtur ut multi uiuãt ad impiũ paucoꝝ: & rationẽ

ſ z

UVA. BHSC. IyR_055

ſuam confirmat. Orbis hiberi. nunc probat exẽplo id ita eẽ q̃ dii tãtũmodo magna curant:& ideo humanum genus arbitrio paucorum uiuit:vnũ enim ex reliquo ſequitur:quia dii principũ ſolũmodo curam habent:a principibus igitur reliqui pendẽt:dicit autẽ cũ me ſequimini uictores eſtis:q̃ ſi põpeiũ ſequeremini fugeretis. Hiberi.hiſpani. Fugeres põpeio duce.ſicut ille fugit ita & tu fugeres cum illo. Fortis in armis.& ne forte me oſtentare credatis:exemplũ capite a Labieno:qui ubi me ſecutus eſt ſemper uictor fuit:mutato uero duce uictus eſt:hic labien9.Legatus erat Cæſaris:& ſolus ad Pompeium tranſiit: & hoc legato Cæſar Galliam uicerat:& ut refert Plutarcus:Labien9 a Cæſare miſſus tegerrimos Galliæ populos penes Ararim fluuium ꝓfligatos attriuit:& interempto Pompeio cui adhæſerat: ſecut9 eſt in Libyam Scipionẽ & Catonẽ:dũ Cæſaris militibus occurreret equo per ilia confoſſo humi deiectus eſt autore Apiano libro.ii. Nunc trãſſuga duce.ꝓ totũ orbẽ fugit cum duce quẽ mihi præpoſuit. Nec melior mihi.u.f. tranſit ad cõfutatione3:qa illi dixerant Cæſarem ſibi ducem fuiſſe in Germania : nũc uero cum priuatus redierit non ducem ſed ſociũ eſſe: ſed q̃ inquit Cæſar: dicitis nolle neutrũ ſequi:non ideo fides ueſtra probatur: nam quicũq3 diſcedit e caſtris meis:& nõ tranſit in caſtra Põpei: hic oſtendit animum ſuũ alienũ a me magis: neutru3 nolentes ſeq dãnat q̃.ſi ſequeretur põpeiũ:qa ſequẽdo neutr& oſtẽditis meos eſſe nolle:qa nec uincẽtes mecũ p̃mio:nec cu3 Põpeio uicti uenia mei eſſe nõ recuſatis:ergo ſeqtur q̃ nec mei eſtis p̃mio: nec beneficio ueniæ. Quisqs mea ſigna. q̃obrẽ nõ eſt melior fides: q̃ ex hoc oſtendatis meos eſſe aliter uelle uel premio uictores: uel uenia uicti. Eſſe meus. uincẽs mecũ premio: uel ut uictus cũ Põpeio ueniã poſtulet. Sunt iſta ꝓfecto. nũc oſtendit ex eo curã ſui habuiſſe deos.q̃ uoluerint uos milites infidos a caſtris ſuis diſcedere.Oratorie quod illi in detrimentũ Cæſaris dixerũt ipſe idẽ in ſuã utilitatẽ cõuertit.Vos dicitis me tum demũ mea fata cognoſcere:cũ a me diſceſſeritis:recte dicitis:quia cognoui mihi deos ꝓpicios:& mihi milites infidos: ꝓpterea me liberarũt

UVA. BHSC. IyR_055

acri onere. Mutato milite. ne ipſius pfidia mihi noceret. Heu q̃tum. exonerarũt medii magno onere:qa ſpes ueſtras p̃mium nullũ q̃tũlibet magnũ implere potuiſſet. Fortuna.fatũ. Amolitur. remouet. Datur.cõceditur. Sperãte oĩa. q cũ adhuc mecum uiciſſent non credebant premia ulla ſibi ſatiſfactura eſſe. Non ſufficit orbis. quia quanto maiora premia caperent: tãto maiora ſibi deberi exiſtimabãt. Mihi bello gere .i.ad utilitatem meam:nec uobis obligatus ero:ergo diſcedite. Viris. fortibus. At paucos. poſt cõfutationẽ ſuoꝝ:nũc exeqtur ſnĩa3 ſuã:v3 ut ſecuri pcuterẽtur:pauci hui9 ſeditõis auctores: his dictis ſimul etiã impletis:omnes terrore pculſi obediẽter puerũt impio Cæſaris. Paucoꝝ.q nõ amore meo timẽt:ſed metu:pœnæ ergo da bũt pœnas. Non Ce.i.amor Cæſaris. Sed pœna .i.pœnæ met9 Caput.ſeditõis. Procũbite terræ.ut nõ auderet erũpe ĩ ſeditõe3 Tẽdite. dicticos eſt. Specta pœnas.o tyro & horũ exẽplo diſce fidelis eſſe. Diſce mori.ſi aliqd ppetraueris ſicut iſte. Trẽmuit ſæua ſub uoce. nũc milites Cæſaris reprehẽdit Lucan9: dicens tãtã multitudinẽ iuuenũ timuiſſe unũ hominẽ: cum facile illu3 tollere poſſent:& nec recuſarũt:ſed impio illi9 puerũt: ut inuiti illos occiderẽt:quoꝝ auctoritate ſeditio orta fuerat. Iners.igna uum. Priuatũ factura: q ſi nolebat interficere Cæ.ſaltẽ diſceſſiſſet ab eo q priuat9 fuiſſet. Priuatũ.i.q ſine impio eſſet:nã ſi diſceſſiſſent nõ habuiſſet quib9 imperet:ergo priuat9 relinquebatur. Enſib9 ipſis impet.ut v3 ipſi milites : niſi impio Cæſaris enſes mouere non poſſint. Ipſe pauet. at ipſe Cæſar metuebat id quod milites pati erãt exeq:ne illi recuſarent: v3 ne occidere uellent huius ſeditiõis auctores. Scel9.ad puniendũ ſeditioſos. Vincit patiẽtia. patiẽtiores fuere milites q̃ Cæſar ſperabat. Iugulo nõ tãtũ. qa dixerat infida tẽdite colla illi exhibuere colla: & iugulũ interficiẽtib9 ſe. Timet mẽtes.militũ ſuoꝝ licet ſimu latet nõ magnifaceẽ milites ueteranos:tamẽ nihil erat q magis timeret:ſciebat enim illos aſſuetos militiæ : & nõ facile inueniri poſſe tales uiros. Tã diri fœderis. ſed cũ paucos ſeditõis auctores cecidiſſet:ita aĩos militũ cõfirmauit: ut nũq̃ antea fuerit ob-

UVA. BHSC. IyR_055

ſequentiores. Diri fœderis. propter execrationē:nā porca īmolari ſolebat & cædi:cū fœdera iūgerētur : nūc milites cæſi ſunt: nō porca quod genꝰ eſt fœderis. Virgilꝰ. Expreſſit & cæſa iungebāt fœdera porca. Parta qes. nā metu pœnæ placatꝰ eſt miles. Redit. in fidem Impatoris. Brūduſiū decimꝰ. nūc Lucanꝰ ꝓſeqtur dicere quō Cæſar ſūpta de paucis pœna ꝓ lege conſtituit:ut ꝙ reliquū belli ſuperat ꝓſequeretur: primū igitur brūduſiū iuſſit ire milites ſuos & reuocare rates oēs quæ brūduſiū uenerāt:& loca noīat ubi claſſis cæſaris cōſtiterat. Hāc.ſ.iuuē tutē:quæ ſedata ſeditione obſequētiſſima facta erat ſibi. Decimis caſtris.i.decimo die:nā ſicut dies nominātur in re militari: ꝙ ſingulis dieb9 caſtramentari ſolebāt antiq: & quocūq3 iter facerent:ubi mox eos deprehēdiſſet:ibi caſtra ponebāt:ideo quotiens legimꝰ ſecūdis uel tertiis uel quartis caſtris: ſignificat ſecūdū uel tertiū uel quartū diē. Accingere. præuenire brūduſiū Hydrus. Hydrus urbecula eſt Apuliæ: ex qua ad Leuca. ea eī3 urbs nō grādis eſt ſtad.. cl. ad brūduſium uero. xl. ſtad. ſunt autore Strabone libro. vi. dicitur & Hydrons. Bares. bares uel ut nunc uocant baretū:urbs exigua eſt iacet in Salētinoꝝ finibus ad quā pedeſtri magis q̄ maritimo itinere a Tarento facile pꝫuenitur e Tarēto ad brūduſiū nauigatiōis circuitio eſt. Salapina palus:quæ eſt a ſalapia Salapia ciuitate dicta amore pœni Hānibalis inclita:hæc ciuitas enim Apuliæ prima fuit. quæ ad Hānibalē defecerat:& ab hac ciuitate palꝰ dicta ē. Sipus. Apuliæ ciuitas. creditur Diomedis fuiſſe ædificiū:dicitur alio noīe ſipōs diſtat a Salapia ſtad. c. &. l. Græci uero eā ſepiunte3 nuncupant ab eiectis e fluctu ſepiis ut libro. vi. a Strabone refertur. Subdita montibꝰ. qa ſita in cāpis & in plano eſſet : & declarat ea ꝓte qua. Garganꝰ frugifer. i. fertilis. nā mōs eſt Apuliæ fœcundiſſimus ad ſtad. ccc. ꝓtenditur in pelago:ut inqt Strabo. Torquet auſoniā orā: qa in anguſtu3 orbē uoluitur & ibi iuxta adrianu3 mare linguā facit. ubi ſitu3 eſt brunduſium. Dalmatico boreæ qa obnoxiꝰ Boreæ qa a ſeptētriōe in Dalmatiā pflat: & obnoxiꝰ calabro auſtro. qa a ſeptētriōe boreā:a meridie auſtꝝ hēt Cala.

UVA. BHSC. IyR_055

briã a meridie. Erit in undas, cũ ambitu adriatici: nã ibi linguã facit: ubi sitũ est Brũdusiũ: p hos amnes: & hæc loca classis Cæ. trãsitura erat. Ipse petit, historia hæc habet: deuictis Petreio & Affranio: & cõpositis ꝓuintiæ reb9: Cæsar primũ uenit in Tera, conẽ: & eo legatões undiq3 ad Cæsarem cõuenerũt: qb9 expe, ditis: deinde rediit Massiliã quæ iã deuicta erat: ut supra dictũ ẽ Nã fatebatur se nõ posse uirib9 Cæsaris resistere: hanc tamẽ in deditionẽ accepit: deide ĩposito duaꝝ legionũ præsidio reliquas copias in Italiã misit: ipse uero cũ ibi esset audita lege lata de di, ctatura a. M. Lepido prætore factũ se esse dictatorẽ reliquas co, pias in Italiã misit: ipse uero Romã ꝓficiscitur: & ipso dictatore habẽte comitia creati sunt cõsules: primus ipse dictator: deinde Sulpitius collega illi9: & hoc est q ꝑ poeta breuiter tãgit. Tutus sine milite. qa iã null9 erat in Italia exercit9 quẽ metueret: ĩmo oĩa Impio Cæsaris in Italia parebãt. Ia3 doctã seruire togæ. i. to, gatis: na3 ex quo Põpeius discesserat: oĩa Cæsar occupauerat: iõ quasi oblita erat libertatis. Dictator. Cæ. q ante a. M. Lepido le ge lata dictator fact9 erat. Sũmũ honorẽ. i. cõsulatum: qa ex di ctatore cõsul fact9 est Cæsar dictator aũt erat magistrat9 exordi nari9 & semestris. Apian9 aũt dicit q Cæsar seditiõe apud Placẽ tiã sedata Romã reuersus est: trepidãte adhuc populo: neq3 se, natu aut cõsule illũ eligẽte: se ipsũ dictatorẽ noĩauit: ueꝝ siue ut inuidiã diluere: siue ꝑ magistratu minime indigeret: p undecim solũ dies illi præfuit: se cõsulẽ ĩ futurũ designauit: Põpeiũ quoq3 Isauricũ collegã sibi assũpsit. M. Lepidũ in hiberia. In Sicilia Au lũ Albinũ. In Sardinia Sextũ Perduceũ delegauit: Galliæ nuper adeptæ decimũ Brutũ præsidẽ iussit. Deniq3 ut idẽ referr Apia nus: ciuilib9 cõfectis oĩbus Romã regressus Cæsar: apellat9 ẽ pr patriæ: & dictator in omnẽ uitã elect9 cõsulq3 ad d: cẽniũ corp9 ei9 sacrũ & intemeratũ habitũ. Cæsar dignitates cæteras consu, latu p decẽniũ excepto sibi assumẽs: cõsules in futuꝝ se est An, toniũ equitũ magistrũ ei9 declarauit. Suetoni9 uero dicit conti, nuũ cõsulatũ recepisse præfecturã morũ: insup prænomẽ Impa toris statuã inter leges eminẽtiorẽ locũ in Orchesta: & alia am,

UVA. BHSC. IyR_055

plioꝛa etiam humano faſtigio decerni ſibi paſſus eſt ſedem aũ
ream in curia: templa & aras & ſimulacra iuxta deos . Indul
gens populo. reſpondet ad illud quod dixerat:iam doctum ſer
uire togæ:quia Cæſar quaſi ſimulabat ſe nolle accipere cõſula
tum . Precanti. quia populus precabatur conſulatum ſibi. In
dulgens. ideſt faciens hanc gratiam populo. Lætos faſtos. qa
faſti libri erant:in quibus magiſtratuſ omnes ſcribebantur præ
cipue conſulum . Namq3 omnes uoces. hoc tempus quo Cæ
ſar conſulatum accepit fuit principium. Vt falſis nominibus Im
peratores Romani appellarentur:cum reges ſint:immo uero ty
ranni appellandi:non conſules:non prætores:non Imperatores
cum leuis eſſe uideatur:tamen grauis atq3 moleſta res eſt: ipſi
ni:tyranni omnia libidine ſua faciebant: tunc primũ inquit h9
modi noĩa iuẽta ſũt qb9 domĩos atq3 tyrãnos falſo appellam9.
Qua ſibi ue. qa ĩperatorie dignitati miſcuit cõſulatũ: & omnes
dignitates . Gladiis. uidelicet armis quæ propria ſunt Impera
torum:nam imperatores proprie dicuntur qui exercitibus præ
ſunt: quãquam corrupto uocabulo imperatore dicantur : qui
uniuerſo terrarum orbi imperent . Reperit ætas. ex eo tem
pore primum inceperunt appellari domini ferri magiſtratuum
arma:quæ ſunt ſecures. Ferri. militum quæ ſunt arma Impe
ratorum . Auſonias ſecures. italas: quæ proprie ſũt magiſtra
tuum . Gladiis. ideſt armis militum:quæ ſub Imperatore con
ſtituuntur. Addit & faſces oculis. videlicet militaribus inſigni
bus addit faſces quæ ſunt cõſularia inſignia . Aquilæ. inſignia
Romana . Nomen inane: quia non legitime factus erat Impe
rator:qui non ſecundum leges factus erat conſul imperii: non
legitimum imperium . Digna nota. ſcilicet conſulatus notam
temporum Cæ. conſulatum appellat:ideſt macula3:& declarat.
Non quo melius conſule. uidelicet quo talem conſulem popu
lus Romanus accepit:ut exercitum ſimul cum libertate amit
teret . Pharſalicus annus. uidelicet quo in pharſalia pugna ci
uilis geſta eſt: ut ſimul cum exercitu Romano libertas periit.
Notus erat. dignus conſulatu Cæſar erat:quo cõſule tanta cla

UVA. BHSC. IyR_055

des ingrueretur & cognoſceretur. Fingit ſolẽnia.incipit oſten dere quomodo non ſecundum leges factus erat conſul. Solẽnia.ideſt comitia ſoleniter indita. Suffragia. uidelicet eqtuꝫ & ſenatorum . Decãtatqꝫ tribus. ideſt per præconem iubet citari tribus:nam præcones quodãmodo decantare uidentur: cum nominatim tribus citabunt. Vana urna.quia populꝰ infrequens erat:quia in urnam cõnitiebãtur ſortes trigintaqnqꝫ tribuũ & permixtis in urnam ſortibꝰ: deinde ſingulæ excipiebantur:& cuius prima ſors educeretur: illa primum citabatur Cœlum ſeruare. ideſt aues & ſigna cœli:ideſt non licet auſpicium capere:quia mos erat Romanorũ:ut nec publice nec priuate quid facerent:niſi prius captis auſpiciis. Ergo non licet. ideſt capere auſpicium: quia non erant augures qui auſpicia caperent. Augure ſurdo:quia etiaꝫ ſi augur aliquis eſſet diſſimulabat ſe audire tonitrum aduerſa ſignificantem: & quãuis aduerſæ aues eſſent:iurabat tamẽ bonas aues apparuiſſe quæ conſulem Cæſarem admitterent. Lætæ. fœlices. Bubone ſiniſtro. mala ſignificante ſiue uolatu : ſiue cantu augurium dabat. Inde perit.p. & ex eo tempore perire cepit conſulatus. Inde. ex eoꝯ contra leges occupaſſet magiſtratuꝫ Cæſar. Iuris inops. poteſtate cum Cæſar omnia foret. Nomine tempꝰ. quia tempus denominabatur a conſulibus ut dignoſci poſſent tempora. Nomine. uidelicet ut in faſtis ſcripti conſules:cum ſolus tempora denotent. Menſtruus conſul .i.qui uno menſe tantum duraret:quia extremo anni menſe creabatur. Nec nõ illia cæ. dicit populum feciſſe latiali Ioui ſacra:tam ſi non mereretur: reddit cauſam quia permiſerat ut latium ſubigeretur a Cæſare:hæc ſacrificia latialia dicebantur: ex eo ꝙ omni latio ad hæc ſacra conueniebant. Necnon. ſimiliter. Solem ſa. vꝫ latinas. Numen illiacæ albæ.ſ.latialis iouis:ideo latialis Iuppiter dicitur qui præſit Albæ:nam Albã primus condidit Aſcanius Aneæ & Lauinæ filius:ubi latialis Iouis in medio tẽpluꝫ condidit:ubi latinæ ſolẽnia ſacra ioui inſtituta ſunt.Latinæ feriæ:ut refert Varro a latinis populis dictæ: quibus ex Albano

UVA. BHSC. IyR_055

monte ex ſacris carmen petere fuit ius cum Romanis. Subacto latio: nec hæc ſacrificia fiebant loui ut defenderet latium. Flãmifera nocte. quia nocte ſacra fiebant: ideo faces gerebãt. Inde rapit curſus. hæc ubi fecit Cæſar: ipſe brũduſium nauigauit: quo claſſem ſuã conuenire iuſſerat. Rupit curſus. ſemp Cæſari celeritatem tribuit. Longiſſimas enĩ uias: ut refert Suetonius: incredibili celeritate confecit. expeditus meritoria rheda centena paſſuum milia in ſingulos dies: ſi flumina morarẽtur nando traiiciens: uel innixus inflatis utrib⁹: ut ſæpe nuncios de ſe præuenerit. Piger apulus. quia piger iõ fœcunditate ocioſus: quia ſine labore ſponte ſua ſegetem producit. Inerti herbæ. quæ ſine agricolaꝝ labore naſcitur. Ocior cœli flã. ideſt uelocior fulmine. Fœta. quæ peperit. Clauſas. taꝫ intẽſum frigus fuerat: ut omnia glacie obrupta eſſent adeo ut nauigare non poſſent. Minoia tecta: nam a Cretenſibus habitatum fuit Brunduſium: & Minos Rex Cretæ fuit. Vndas: quia in littore maris conditum eſt brũduſium. Clauſas umbras brũduſii. quia in anguſtum orbem ibi mare uoluitur. Clauſas congellatas: ſi de mari: referendũm eſt ad uentos: qa nauigatio maris clauſa dicitur: cum uenti aduerſi nauem impellunt. Turpe uiſum duci. Cæſar compoſitis in urbe reb⁹: cum ſibi magiſtratus omnes uendicaſſet brunduſium iter intendit: brumæ tempore: & ibi milites ſuos inuenit: qui deterriti erant a nauigatione propter tempeſtatem: Nunc proſequitur Lucanus dicens Cæſarem non potuiſſe hanc moram pati: dum mare quieſceret: igitur milites ſuos adhortatus eſt: ut ſe freto committerent. Turpe. ignominioſum quodãmodo. Rapiendi. feſtinandi. Vel non fœlicibus. donec mare tranquilum efficeretur: ut etiã infœlices per id tuto nauigare poſſent Robore. ideſt audacia & fortitudine animi. Fortius hyberni. hæc oratio habet ſuaſionem: ergo in deliberatiuo genere conſtitutam intelligimus: ſuadent enim militibus ut nauigare ue

UVA. BHSC. IyR_055

lint:nec perturbationem maris timere.Suaſio autem ab honeſto ab utili:a facili:a iocundo:a neceſſario ſumitur.Arguit primum a partibus prudentiæ : quæ in tres diuiditur:in memoriam:prouidentiam: intelligentiam : Arguit ab intelligentia: oſtendit enim ſe peritum eſſe maris & uentorum:quia uidelicet ſit tutius nauigare flante Aquilone tempore hyemis q̃ uernis uentis:quia aquilo perdurare ſolet:uerni uero permutari. Fortius hybernis. hyemalibus nos indigemus uentis perſeuerantibus:ſed hyberni uenti magis durant q̃ uerni: ergo ſpetãda eſt bona nobiſ nauigatio:nam ut in cõmẽtariis legitur Cæſar ſecundo Ianuarii die brunduſium nauigauit . Incumbere inſiſtere certos . Nec maris am. præterea non requirim⁹ uarietatem uentorum:ſicut faciunt qui mare circuunt:ſed ex directo nauigantes ſolo aquilone in Græciam perferri poſſum⁹. Anfractus . circuitus . Hic utinam . tantum abeſt ut deos orem:ut hic Aquilo diutius duret . Curuet. adeo impetuoſe perflet,ut malum nauis inclinet . Carcheſia . uidelicet ſummitates:Carcheſia eſt ea quam uulgo caueam appellant:quæ in ſummo mali poſita eſt. Ferens. uehementer ſpirans. Nec Pompeiani . Reddit rationem cur oportet Aquilonem uehementius ſpirare : quia rates erant per littora pheacum : ubi claſſis pompeiana conſtiterat:nihilominus metuebat ne uentus deficeret:cum naues in medio mari continerentur: ne facultas ſibi daretur nauigandi:in hoc mari naufragium paſſus eſt Vlyxes : cum in græciam proficiſceretur . Languida . deficiente uento : Remis. ne ipſi remis uiliores naues noſtras circumueniant . Rumpite quæ. ergo dum uobis fauent uenti : ſoluite naues : & nauigare incipite . Iam dudum nubes. nunquid ſentitis nebuloſum hoc tempus & uentoſum uobis propiciũ eſſe. Sæuas. quæ uobis ſæuæ uidẽtur. Sydera prima poli. hac perſuaſione animos militũ Cæſar erexit : ut ſe in trepidos mari committerent : deſcribit tempus

UVA. BHSC. IyR_055

quo nauigare cepit Cæsar: dicit enim principium noctis fuisse v3 occidente sole. Prima sydera poli: occidente sole statim ue sper prima stella apparuit. Suas umbras. ideſt noctem: iam luna exorta erat: sicut lux pròpria solis dicitur: ita umbræ sūt lunæ. Totosq3 rudentes. quia sicuti nunc cum carbasa inten dere uolunt rudentes intendunt: ut antēna sublata: uenti uela implere possint: rudentes funes quibus intenditur uelum. Et flexo.n.obli.le.pe. expressit gestū nautæ: tum cum soluta ue la aperit tenso rudente uela obliqua siniſtro pede: ut Virgilius Vna omnes fecere pedem. ideſt una omnes intenderūt funes leuo pede: quo intenso statim aperta sunt uela. Cornu. scili cet antēnarum: quæ tanq̄ cornu sunt in summo malo. Leuo, scilicet tenso. Supa, est linteum fœmorale: vulgo el gremiale eo q̄ suptus apparet: hic & alibi accipitur pro summa ueloru3 parte: quæ rugata est: sicuti hoc loco. Summa. summas par tes significat secundos habuisse uentos. Vt primum. statim inquit uenti cessauere: & destitutæ sunt in medio mari naues. Lintea. uela. Exiguum. pro exigue: unum sequitur ex reli quo: nam quia leuior spirat uentus: ideo parum tumescebant uela. Sequi. scilicet naues. Terra relicta. quia iam a littore in mare medium deduxerant naues. Lenta. inertia. Ligata compressa. Alto torpore. profunda pigritia: quia nil move bantur. Pigrius immotis: adeo ut undæ redditæ fuerint stabi liores paludibus ipsis. Sic stat. per similitudinem ostendit quomō mare immobile constiterat: dicit enim non aliter mare stabat immotum q̄ scythica palus Meotis: cum glacie adstri cta fuerit: nam gelu acri adeo premitur Meotis: ut iter trāsme atibus facile præbeat: eodem modo de mari dicit: duæ similitu dines sunt: prima de Bosforo: secunda de Meotica: bina autem sunt bosfora: unum q̄ cimmericu3 appellatur: quasi cimbricū ut refert Strabo: græcor̄ lingua Cimerii Cimbri nominantur: hi ad paludem usque Meotim militiam agitarunt: alterum uero Thracium Bosforum est appellatum secundum fabulas quod Iupiter in forma bouis Europam ea transtulisse dicitur.

UVA. BHSC. IyR_055

Vnde bosforus a bos & foro.i.fero circa aũt margines Meoticæ diuersi populi hitant qui sæpe gelu stringente paludem : non aliter q̃ per continentem terram conuenire solent . Hister. danubius:significat frigoris uehementiam:quæ tanta est ut danubium celeriter currentem plerũq3 inglaciet.Fertur enim ut libro tertio refert Strabo:hister ab occasu in ortum & in euxinũ pontum a sinistra relinquens Germaniam omnem: incipientem a rheno:geticũq3 totum: & quod est Tyrẽgetarũ & Bastarnorum atque Sauromatarum usq3 ad flu.Tanaim: lacũq3 Meotidem a dextra uero Thraciam omnem & illyricum reliquãq3 ultimam græciam . Gelu. quin etiam maris unda gelatur quod est mirabile. Frangit eques. scilicet ungula cornipedum . Meotida bessi. nam circa margines Meotis habitant diuersi populi: iter quos & bessus.Strabo libro septimo refert: Bessos magna ex pte montem Enium diuidentem mediam Thracia3 incolere:& latrones uocari propter latrocinium . Migrantis. huc & illuc & ultro citroque transeuntis. Sonantem. resonantem. Latente. sub glacie . Sæua quies. scilicet erat respexit ad uoluntatem Cæsaris:nam quam tranquiliratem cæteri optant : hanc Cæsar abominabatur . Mesto pro. quod mestum reddebat Cæsar. lacentis. immotæ aquæ. Veluti defer.ri.e.natura. hoc est mare inquit perstabat immotum quasi ipsius maris natura torpente destitutum esset quãobrem:nam mare continuo fluxum pariter atq3 refluxum patitur. Rigente. torpescente. Vices. uicissitudines quas ab antiquo habuit & fluxus & refluxus. Cõmeat ultro citroque:quia nunc feruet æstus nunc deficit . Horrore. scilicet uentorum. Vibrat. probatur. Solis imagine.idest luna unde etia3 solis soror dicitur. Casibus innumeris.mare ita erat tranquilũ:ut nec uentis ullis:nec syderibus:aut uarietate:unda crescẽtis aũt decrescẽtis in nullã ptem moueretur:& stagni potius q̃ maris speciem præberet . Fixæ. instabiles . Illinc. ab una parte : Classes. scilicet Pompei quæ littora portus obsidebãt. Infestæ.aduersæ. Inertia tõtis.qa uelis nauigabãt cæsariãi naues mouer nõ poterãt:at uero Põpeiãi remis nauem ipellebãt

UVA. BHSC. IyR_055

Tonſis. remis a tōdendis undis. Fames. inſtabat. Gratuis. ītol lerabilis. Langore. īmobilitate maris. Noua uota timori. q in medio maris ſunt trāqlitatē exoptāt:hi uero tēpeſtatē:qa ſi uē tus uehemētior fuiſſet:ita ſe poſſe exiſtimabāt piculū euadere: ergo noua uota:nouus etiā timor ne ꝓpter trāqlitatē maris de prehenderētur ab hoſtib9. Fluct9.v3 p̄cibus expoſcere a diis ut mare æſtuaret. Vētoꝝ uires.ut uēt9 incūberet uehemētior qui ſolet a nautis timeri. Nimias.uehemētes:dū nil recuſabāt:non tēpeſtatē:nō uentos q̄tūcūq3 uehemētes:dūmō poſſent exire. Excutiat.i.eripiat .Spes omnes. q; alii metuunt:illi ſpabat ſpes tamē ꝓ metu accipī poteſt. Cœlo languēte.qa uēt9 null9 erat. Nocte fugata.i.ſequēti nocte præterita. Iubar.ſplēdor ſolis: iu bar proprie dicitur de ſole qa radios in undaꝝ modum emittit. Læſu3 .i.obſcuratū & maculatū:qa nō ſeren9 exort9 ē dies. Ce raunia. ꝓmōtoriū Epiri in āguſtiis adriatici ſin9: nā ibi incipit Epirus:unde dictū eſt acroceraunon:q; frequētib9 īfeſtetur ful minib9:nā acros ſignificat mōtē cheranios fulmen. Ceraunia. .i.mouit fulmina qb9 apta ſunt acroceraunia. Nautis. ſecūdu3 uotū & ad utilitatē nautaꝝ. Inde rapi.ſub hac mutatōe cœli & aeris. Rapi.a uētis. Cutua.inſinuata.ſ.uentis. Aequora claſſē pōt eſſe hyppalage:i.claſſis cepit ſeq æquora. Secūdo.bis ītelli gitur & ſecundo uento & ſecundo fluctu:quia a puppe uentus flabat:& maris undas ſecundas faciebat. Lapſa.i.celeriter cur rens. Confixit uncis.p. ideſt anchoras Geneſus.flu.eſt Epiri. Apſus.flu.alter Epiri q̄ medi9 erat inter caſtra cæſaris & Pōpei Apſo geſtare.ca. & cū per ſe uterq3 amnis non ſufficeret ſuſti nere naues humilitate aquarum uterq3 adiut9 eſt ille uero pa lude uicina.hic uero niuibus quæ de montibus propinquis ſol uebātur . Fallens leui unda. quia uix deprehenditur.Vnum ſequitur ex reliquo quia leui unda influit ideo fallens . Præci pitant. uelocem faciunt . Littorꝫ . ſcilicet paleſtini maris. Nouit. quia paruum terræ ſpacium labitur. Hoc fortuna: uo luit ut hi duo duces nobiliſſimi quoꝝ fama totū orbē īpleuerat caſtra directa ponerēt. Miſeriq3 fuit. qa ꝓpīq erāt miſeri hoīes

UVA. BHSC. IyR_055

ſperarūnt illos poſſe ciuilis belli nefas cognoſcere: & cognitum etiã amare: ſed ſpes hæc irrita fuit: qa in ꝓpoſito pſtiterūt. Admotũ dam. qa q̃to ꝓpiq̃ores erãt: tãto clarius ciuilis belli nefas cognoſcebãt: ideo dãnabat nefas: id uitiũ quod cognoſcim9: niſi nimiũ nobis placuerit dãnare poſſum9: q̃do inqt lõginq̃ores ac remotiores erãt: ſi in ꝓpoſito belli ciuilis gerẽdi ueniã merebãt qa nefas nõ cognoſcerẽt: at uero cũ nũc ita ꝓpinq̃ eſſent ut alter alteꝝ inſpiceret: uitupatõe nõ carebãt. Diremptos. diuiſos. Parua ſtatiõe. puo interſticio & ſpacio. Nã. benedico ſperabãt pœnitẽtiã acturos hui9 ſceleris duces: cũ ita propinq̃ eſſent cognoſcẽdo ꝛc. Datur. cõceditur. Multoſq3 ꝑ ãnos. poſtq̃ in matrimoniũ filiã ſuã Iuliã Cæſar dederat Põpeio: nũq̃ tã ꝓpe te uidit q̃ hoc loco Pompei: niſi in ægypto cũ caput tuũ Cæſ. oblatũ eſt a Rege Ptolomæo: tũc ꝓpinq̃us te uidit ſed mortuũ. Pigra. v3 matrimonii Iuliæ. i. uincula affinitatis. Sobolẽ. Iuliã. Sãguinis infauſti. qa in ipſo flore iuuẽtutis mortua eſt: nã cũ grauida eſſet: & ueſtes Põpei cõſpexiſſet cruẽtas: quas ille ſanguine deturpauerat: exiſtimauit põpeiũ a Cæſare uulneratũ fuiſſe: unde ſtatim pepit abortiuũ. & cũ filio continuo mortua eſt. Mortẽq3 nepotis. qa paulopoſt fili9 ex ea nat9 ſecut9 eſt matrẽ. Propi9. præterq̃ hoc loco. Niliaca arena. ubi ſepult9 eſt Põpeius. Cæattonitũ. Cæſar cũ prope caſtra cõſtitiſſet in cõſpectu hoſtiũ ꝓperabat ipſe in aciẽ ducere milites: ſed cã moræ fuit: q̃ partẽ ſui exercitus reliquerat Brũduſii: neq3 enim naues exercitũ omneꝫ traiicere poterant. Cæ. enim cũ expoſuiſſet in terrã milites cõtinuo eadẽ nocte naueſ brũduſiũ remiſit: qb9 reliquæ legiones & equitat9 cũ. M. Antonio trãſportari poſſent: & huic officio præpoſit9 ẽ Iuli9 Callen9 legat9: ſed diuti9 morat9 ẽ Anto. q̃ Cæſar cupiebat: q̃ ſpem omnẽ in celeritate res cõficiẽdi ponere ſolebat Veꝝ ut libro. ii. refert Apian9: cũ Cæ. & Pom. uix Dyrachiuꝫ caſtra poſuiſſent: Põpeio tyrones ad bellũ inſtruẽte: ſuos a brũduſio uenturos expectans Cæſar magna celeritate ad eos mittit: curſumq3 accelerare iubet non accedentibus illis: ipſe inſcio exercitu adnauigare ſtatuit: utpote qui neminem facilius eos

UVA. BHSC. IyR_055

adducere ſparet e cœnaculo diſcedēs corporis fatigatione præ-
tēſa amicos epulari ſuadet: deinde priuato hītu curru defertur
mox nauē ingreſſus Cæſaris nūciū ſe eſſe ſimulat: cætera p ſer-
uos faciēda ediſſerit: eo modo latēs nocte potiſſimū inſtāte: cuj
a uētis agitaretur mare: ſeruos gubernatorej adhortari monet:
propere curſum arripiūt: quaſi hoſtes finitimos latere cuperet:
gubernator elatis remis per uim fluuiū celer exupat: cū autem
ad hoſtia & maris aditū puentū eſſet: mare ipſum ſūmis conci-
tatū fluctib9: magno impetu ac turbine curſū intercipit: guber-
nator ueluti inſtātib9 hoſtib9 p uim conabatur euadere: ueꝝ cū
nihil ꝓficeret fatigat9 ac deſperās tādē clauuū e manib9 abiicit
Tū Cæſar ſublato uelamine ad gubernatorē conuerſus & into-
nans: alacri animo & forti aduerſum fluct9 eſto inquit. Cæſarej
qppe & fortunā ei9 tecū uehis: hac uoce ſtupefacti remiges gu
bernatorqj magna ui nauem educere contēdūt ita ut fluui ho-
ſtia denuo euaderet: uēto deinde & fluctib9 eā extollētib9 ad lit
tus tandē uicta cōpellitur. Inſtante die cū lux cuncta apertiora
redderet: trepidare cepere: ueluti manifeſti futuri hoſtib9. Tum
Cæſar fortunā accuſās q; fœlicitati eius inuidiſſet: nautas retro-
uerti iubet: nauis itaqj aſpirante uento facile cōpulſa: fluuii orā
cita reddatur Cæſarē igitur nōnulli ob audaciā admirabātur: q̄-
dam querellas proſecuti ſunt: q; factnus militari potius q̄ impa
toria laude dignū eſſet aggreſſus. Is uero cū ulterius latere non
poſſet: poſthumiū ei9 loco adnauigare iubet: gabinioqj ut exer
citū nauib9 adducat impare: ſin id abnuat hæc ipſa Antonio p̄-
cipere: poſt Antoniū uero Caleno: ſin id omnes negent epiſtola
alia ad exercitum ſcripta erat uelle ſe eos ſupra naues poſitos
poſthumio obſequi & in locum in quē uentus duceret uela tra
dere nihil nauibus parcentes. nō enim nauib9 ſed uiris Cæſari
op9 eſſe: in hūc modū Cæſar ꝓ rōne fortuna uti deliberauerat.
quæ omnia Pompeius intercipere feſtinans in pugnā paratam
ducebat aciē. Iuſſere. coegerūt q̄a ꝓperabat ipē bellū ciuile ſta
tij pagē. Sceleꝝ. Mordet ſēp Cæ. Luca. Relicte. Brūduſii cuj
Antonio. Attonitā. furētē & inſaniā ꝓpemodū cōuerſā. Miſ. i-

UVA. BHSC. IyR_055

cõmittẽda qã ꝓperabat ipſe bellũ ciuile cõficere quaſi attonit9. Ductor. ſ.Cæ.exercit9. Iã tũ ciuili. ex eo tẽpore inqt exercere cepat ex ſe Antoni9 bellũ ciuile:quod poſtea geſſit ad Leucada ꝓmõtoriũ cũ Octauiano. Mediat9.quaſi ꝑluuia quædã fecerat bello ciuili. Leucada. ꝓmõtoriũ ẽ epyri: ubi ciuilia bella geſſit Antoni9 & cleopatra aduerſus Octauianũ. Euocat.e Brũduſio Minis. ſcripſerat litteras aſpatiores: ſicuti in cõmẽtariis legim9 ad Antoniũ Cæſar qꝫ ſeri9 cũ reliquo exercitu in Epyrũ ueniret O mũdi. hæc uerba ſunt qb9 dicit Lucan9 illũ per lĩas uocaſſe Cauſa laboꝝ. qa ſi ueniſſes ia3 oẽs labores extincti eſſent. Tenes. moraris. Superos.nobis fauere uolentes. Acta.expedita. Curſu. celeritate. Sũmã.ultimã. Rapti belli.rapti3 geſti & accelerati. Proſpera propter fauorẽ & fœlicitatẽ. Non rupta. hæc oratio ſiue epiſtola Cæſaris quam habuit ad Antoniũ habet ſuaſionem cum indignatione: oſtendit enim illa omnia facilia eẽ: dũmodo uelit ad ſe traiicere alteram partẽ exercit9;primũ fortunam ſecum eſſe dicit:quæ ſemper ſua uota ſequi cõſueuerat: quod in ſuperiorib9 oſtẽdit:cum dixit. Sunt cætera curſu acta meo. nunc uero arguit a facilitate nauigatiõis:dicit enim breue admodũ ſpaciũ ẽ iter te & nos: nã ut refert Strabo libro.v.Brũduſio in trans marinam ripam nauigatio eſt: una qdẽ ad cerauniа:littuſq3 deinceps reliquũ & Epyri & Græciæ: altera in Epidãnũ q̃ prima longior:nã mille &.d.ccc.ſtad.ſui. Nõ rupta ua doſis. non ſunt inquit tibi nauigandæ ſyrtes:ꝑ quas naues plerũq3 ꝑclitantur. Libyæ. nominatiuus eſt græcus: hæc libye huius libyes. Non rupta. interrupta. Vadoſis ſyrtib9. ideo ua doſæ ſunt:quia ſyrtes a συρω dictæ ſunt: quia modo trahunt modo emittunt undam. Incerto æſtu. quia aliquando ꝓfunda unda eſt:aliquãdo ſicca. Nũqd.a prudentia nunc arguit:qa dicit ſe peritum eſſe huiuſmodi nauigatõis:quã pauloãte exptus fuerat:an dicere potes me non ad hãc nauigationẽ te hortari O Marce Antoni :quia periculum maris ignorem ? nũquid non expẽti ſumus hui9 maris pericula. Credimus. cõmittim9 tua arma.d.exercitũ & milites cui prees. Nouos: y3 ĩuſitatos qbus

UVA. BHSC. IyR_055

nunq̃ antea uerſati fuerim⁹. Nō ire iubet .i.p̃ire:hoc eſt iubet te ſequi & nō incipe. Venire.i.ſeq̃ nauigatōe⁹ meā. Iuris. Pō peiani:nā ī ptāte Pōpei tota regio maritima erat . Tu mea ca. ego ptior nauigaui:& non audes in mea caſtra uenire. Tēpora fati.f.ſecūdi nobis. Inuētos.i.nō exaudio te. Nec retine.a poſſi bili:qa poſſet dicere Anto.nō poſſū uenire:qa milites reſiſtunt: imo parati ſunt uenire:etiā ſi nolueris: nō enim ipſi ad nos te ue nire ꝓhibēt:ſed tu eos. Si bene mihi nota. ſi bene tuoꝝ militū ingenia noui etiā cū periculo ad me uenire nō dubitarēt. Nau fragio.ſubaudi cū. Ad arma in caſtra Cæſaris: ſed ē bene mihi nota iuuēt⁹:ergo naufragiū nō recuſabūt:dūmō ad me ueniāt. Iā uoce doloris. cōcludit per īdignationē v⁹ ſi cū iniuria contu melia iuncta eſſe oſtēditur: ꝑ quē locū in ſuꝑbiā & arrogātiā in ducit ſuꝑb⁹ oſtēditur q̃ v⁹ uelit Auſoniā Italiæ ꝓtē cū imperio tenere ſol⁹ ipſe Anto.cū Cæ.tantūmō tenet Epyrū cū uniuerſo ſenatu. Vtēdū uoce doloris. nō poſſū ſine dolore eſſe q̃ tu tibi uendicaueris Italiā:& ego cū uniuerſo ſenatu Epyrū teneā. To tus ſenat⁹.i.ſenatores:q̃ cū Cæſare erāt: uel potes ī elligere de ſenatorib⁹ q̃ cū Pōpeio erāt. Bis terq⁹. uocat⁹ Anto.& uenire tardabat: Cæſar uerit⁹ ne interciperetur a pōpeianis nau.b⁹ nō potuit diuti⁹ hāc morā pati: ſed ſe puo nauigio cuiuſdā paupis amiclæ cōmiſit:ſ⁹ paꝝ admodū abfuit:qn naufragio periret for tuna tamē quæ ſibi ſemꝑ fauere cōſueuit: illū a periculo libera uit. Terq⁹ quaterq⁹.i.ſæpi⁹.Virgil.O terq⁹ quaterq⁹ beati. Dū ſe deeſſe diis.i.numīa pata eē:ut uotis ſuis reſpōderēt: & ſe nō reſpōderī diis. Spōte. reſpicit ad illud. Quod iuſſi timuere q̃do Anto.Cæ.iuſſu uenire nolebat: ſpōte ipſe ad Antonium uenire uoluit. Iuſſu.Anto.& ſui. Expert⁹ temeraria.cū a Brūduſio na uigauit q̃ temeraria nauigatio fœliciter ceſſit nihil eſt q̃ magis homines temerarios facit:& incautos reddat: q̃ ſecūda fortūa. Ceſſiſſe. ſucceſſiſſe ꝓ uoto. Fluctuſq⁹ uerēdos.& tēpeſtatē ma ris:q̃uis magnæ naues uicere poſſit:tñ ſpabat exigua cymba ſe poſſe ſuꝑare. Claſſ.b⁹.nauigiis maiorib⁹:ne dum puæ cymbæ. Soluerat armoꝝ. deſcribit quo tēpore Cæſar ad caſam amiclæ

UVA. BHSC. IyR_055

nautæ ad modū paupis uenit ſub habitū gregarii militis ne di
gnoſceretur:cū iam exercitus oīs qeſceret: ipſe inſciis militib9
ſuis ad caſam hui9 amiclæ uenit. Nox languida curas.qa cura
cū diu animū agitauerit:primo qdē ſomnū expellit:ſed cu3 diu
fatigauerit animū reſoluitur ī ſomnū. Languida.quæ lāguidos
facit hoīes. Parua qes miſeris. qa nūq̄ niſi parū illud ſpacium
quod ſomno cōcedebatur. In quoꝝ pe.qa paupes ſolēt eē ma-
gis uacui curis:iō etiā ſecuri9 dormiūt. Minor.hūilior conditio
q eī3 in ſublimiori fortuna cōſtituti ſūt:magna molle curarū &
ſolicitudīe dormire nō poſſūt:ſ3 fortūa mīor ē deoꝝ q ſūt ī huīli
cōditōe poſiti. In caſtra ſilebāt. y3 ſomno occūpata erāt a præ-
cedēti quod ſeqtur. Tertia hora.i.prīa uigilia: qa unaquæq3 ui
gilia ternas horas hēbat:nā ī quatuor ptes nox diuidebaṫ apud
antiquos:& unaquæq3 ps uigilia dicebaṫ. Cōmouerat. excita-
uerat. Audēda. audet Cæſar quæ uix famuli ei9 auderent.ſ.ire
ſol9. Relictis cūctis. qa ſolā fortuna3 ſibi comitē reqrit. Poſtq̄
tētoria: poſtq̄ egreſſus eſt e caſtris ſecu3 īdignabatur q uigiles
fefelliſſ3:cogitabat ita etiā decipi poſſe ab hoſtib9:tamē placuit
hoc ſibi ut occult9 pficere poſſet quod aīo cogitabat. Vigi.ce-
mē .i.uicta ſomno mēbra uigilū q ad cuſtodiā poſiti erāt. Que
ſtus. cōqueſt9. Curua littora. littoris epiteton ē. Primis ūdis.
in prīa pte undaꝝ. Hærētē.qa religata erat funē. Rectorē. qui
aut īde pcul caſam hēbat ubi ſecur9 dormiebat. Fultā.nō ullo
robore qa nō metuebat fures: ſicuti paup qdā dicer cōſueuerat
ſi clara luce in domo mea nihil inuenio:quō inqt nocte fures in
uenire potero. Robore.ſ.pietū. Sterili iūco. qa naſcitur ī locis
ſterilib9. Cāna pa. nō tigillis tecta erat:ſ3 manipulis cānæ pa-
luſtris. Et lat9. caſæ illi9 circūdatū erat fragmēto cuiuſdam na
uis. Phaſello .i.naue inuerſa. Nec Cæſar. tugurium amiclæ
deſcribit:quem Cæſar petierat ut traiceret fretū nauicula quod
uix magna nauigia traiicere auderent: ſed hoc faciebat q for-
tunæ ſuæ nimium confideret: Cum ergò ad hanc caſam Cæſar
ueniſſet:& crebro hoſtium pulſare cepiſſet totam ferme domu3
cōmouit:neq3.n.altius fundata erat cōmotus tande3 uoce atq3

UVA. BHSC. IyR_055

tumultu amiclas ſurrexit e ſtratis:& ita allocut⁹ eſt:q̃s inq̃t eſt naufragus:ut ego arbitror:q̃ mea tecta petit & auxilio meo indiget:& hæc dicens hoſtiu3 aperuit: deinde ſopito cinere ignes excitauit:cũq3 in conſpectũ Cæſar ueniſſet:tũ aperuit q̃d ab eo peteret:& magna illi munera p̃mittebat:ſi ſuæ obſequeret uoluntati. Limina. partem pro toto poſuit.i.fores huius caſæ. Quaſſan. traiectũ dũ fores cõcuteret tectũ omne nutabat: cu3 fundamenta nõ eſſent alterius infixa. Molli alga:pro plurimis utebatur alga:eſt herba quæ in fundo mariſ naſcitur:& interponitur uaſis uitreis ne colliſa frangãtur. Quis nã mea nau.exiſtimabat enim quẽdam naufragu3 eſſe.i.q̃ naue fracta euaſiſſet a fluctib⁹ maris:& ad ſua tecta ueniſſet ut tãtiſper reciperetur donec auxiliũ haberet. Aut quem. an quis adeo aduerſa fortuna frangitur:ut cogatur ad auxiliũ noſtrũ uenire:illius q̃dẽ fortũa ualde aduerſa eſt qui ſperare poſſit a nobis auxiliũ. Sic fatus. hæc ubi dixit excitauit ignes cinere ſopitos ut lumen accẽderet Aggere .i.cumulo cineris ſuperimpoſito ad ſeruãdas prunas ut fit. Sublato fune. nam papyrũ dicit:pro qua papyro funem habuere ueteres:quod Virgili⁹ oſtendit:& noctem funalia uincũt funalia appellauit funes : quos intra cæram ponebãt p̃ papyro unde funera dicta ſunt eo q̃ funes accenſos mortuis p̃ferebant hunc ergo funem ſubiecerat igni:& una cum prunis cinere texit:nũc cũ ignem accendere uellet detexit funem quem ſubiecerat igni:& ſpiritũ incitare cepit. Pauit.ſ.fomite ſcintilla3 cõprehendit. Cõmotos. ſpiritu oris incitatos. Scit non eſſe caſas.q̃a probe nouerat non diripi caſas ab his qui bella ciuilia gerunt: unde caſæ dictæ ſunt a cadendo:quia paruo impetu euertũtur. O uitæ tuta. hic Lucanus ĩ exclamationẽ quãdã prorũpit: quæ plena eſt admirationis:q̃ hi qui opibus abũdant in magna rei omniũ facultate ſemper trepidi ſunt:at uero pauperes tuti ſũt: & licet humili habitatione tecti nihil omnino reformidãt. quod nam oppidum tam ualidũ fuit : quæ mœnia tam munita nõ timuiſſent:ſi ea manu Cæſaris pulſata fuiſſent : tamen nihil tale accidit amiclæ:neq3 timore ullo pculſus eſt. Deum. q̃ deorum.

UVA. BHSC. IyR_055

Nondum intellecta. tẽpore ſuo. Muris. q̃tũlibet mũnitis: Tumultu. nulla animi pturbatiõe cõmoueri. Tunc poſte.re. Cæſar his uerbis hortatur amiclã:ne laborẽ ullũ aut diſcrimen metuat ſi.n.ſibi obſeq̃ uoluerit remuneratur⁹ q̃mittit:adeo ut nũq̃ poſtea paup uictur⁹ ſit:ſed cũ magno honore diuitias retinebit quæ ad ſuæ uitæ tẽp⁹ ſufficiãt: Recluſo.aptis foribꝰ. Modeſtis moderatis:ſcio eã eſſe cõditionẽ tuã:ut nihil niſi moleſtu3 ſpare audeas:at uero ſi me ſeq̃ uolueris:multo tibi maiora polliceor: q̃ ſperare audeas. Laxa.auge. Si iuſſa ſecutus. poſt hac nõ pones ſpes oẽs ĩ naulo carinæ:nõ min⁹ cõſequeris:q̃ tibi tua præſtare poſſit gubernatio nauis. Nõ ultra:i.poſt hac. Duxiſſe ſenectam. v3 q̃ nulla alia re tibi uictũ pare poſſis:niſi labore nauiũ. Volenti.i.q̃picio deus tibi q̃pici⁹ eſt:ut te ditẽ facias ſi mõ fortunã tuã cognoueris. Opib⁹ ſubitis.i.repẽte cõq̃ſitis præter ſpem & opinionẽ tuã. Sic fat⁹. Cæſar q̃uis gregarii militis ueſte tectus eſſet ne dignoſceretur:tamẽ ita loquebatur:ut ſe non Gregariũ militẽ eſſe deret:ſed magnũ Impatorẽ. Priuato. ideſt reſ priuato hoie dignas. Tunc pauper amiclas. reſpondit.dicit autem ſe multa ſigna uidiſſe:quæ tẽpeſtatẽ minari ſignificarẽt & ſtudebat ſuadere Cæſari:ne ſe maris undis cõmittere uellet: cum oĩa piculũ minarentur. Nam ſol nõ ru. q̃a occidẽte ſole ſi aer rubuerit ſignificat diẽ craſtinũ ſerenũ fore: ſed hoc ſignum tũc nõ erat. In æquore.nã ſol in mari occidit. Cõcordes radios ideſt in unũ locũ tẽdẽtes.Virgili⁹ hoc ſignu3 tetigit.Audẽs ĩter nubila ſeſe diuerſi rũpent radii. Altera ps boreã. cũ radii inter duas q̃tes ſciſſi:hac q̃dẽ in meridie:hac uero ĩ ſeptẽtrionẽ inclinauerint:ſignificant nobis poſtera die a meridie nothũ a ſeptẽtrione boreã uẽturos eſſe:ſignificat autẽ hũc pitũ fuiſſe nauigã di:nouerat enim ſigna q̃bus uel ſerenitas:uel tẽpeſtas ſignificaretur. Exhauſt⁹.q̃a uidetur euacuari & cõcauus fieri: Receſſit .i.retro ceſſit:q̃a cõcauitatẽ quãdã facit. Paſſus oculos.cum ſol ita quodãmõ creatus uidetur:& cõcauitatẽ faciat:& cõuex⁹ mutatur facile ab oculis ſpectari poteſt:at uero cũ pleno orbe reſulget oculi radios ſolis ſuſtinere nõ poſſunt. Spectãtes oculos.q̃

s

UVA. BHSC. IyR_055

oculos ſpectãtiũ. Infirmo lumine. cũ imbecilliores ſunt radii. Gracili.tenui. Lucido cornu.qa ſi tunc cũ tenuia fuerĩt cornua lunæ:& lucida atq3 purificata ſignificant ſerenitatẽ: ſed non ita fuerũt:ſic Virgiliuſ.Nãq3 his cerũſſim9 auctor. Exeſa .i.habẽs puros receſſus exeſos:eſt enim ſynegdoche . Non duxit recto. quando luna nõdum plena eſt : ſi perlucida fuerit q̃uis uacua: tamen ueſtigia orbis oſtendat:tunc perlucida eſt. Exeſos.exciſos:nũc denſo aere cõdenſatos:& declarat. Tenuata.i.acuata. Recto cornu. qa ſi cornibus ſupinis fuerit luna ſemper pluuiã ſignificat.At uero cũ recta fuerit & alterũ cornu ſublime: alterũ uero infimũ teneat:quaſi ſignificare uidetur ſe uacuatã eẽ pluuiis & humore. Rubuit nota. Virgili9.Vento ſemper rubet aurea phœbe. Lurida.nigra. Sub nubẽ. nã ille pallor lunæ ſignificabat ſe paulopoſt ſub nubem obſcuratũr iri : Sed mihi. ſũt alia ſigna tẽpeſtatẽ ſignificãtia.ſ.cum ſyluæ reſonant.Virgilius Et nemor̃ increbeſcere murmur. Incertus delphin.quia dubiũ mare ſemper delphin ſignificat:cũ apparuerit . Mergus amat: qa fugiũt ex æquore mergi:cũ tẽpeſtas futura ẽ. Ardea.cathatiſraſis:qa ſemp humilis eſt & in paludibus habitat:ſed cũ tempeſtatem futurã ſentit relictis undis ſupra uolat ardea nubem eſt enim auis. Auſa uolare. cũ natura ſua ſolita ſit in paludib9 habitare. Pẽnæ natanti.i.quæ antea pẽna & alis uolare cõſueuit. Caput ſpargens undis.i.ſpgere cupiẽs virgili9.Et ſtudio in caſſum uideas geſtire lauandi. Occupet. præueniet hymbrem hoc ſigno. Inſtabili greſſu.quia per arenam graditur.Virgilius Et ſola in ſicca ſecum ſpaciatur arena. Et magnar̃. poſtq̃ amiclas multa futuræ tẽpeſtatis ſigna prædixit:ut iminẽtẽ nauigationem Cæſari piculoſam oſtenderet:nũc autem dicit q̃uis tãto diſcrimine nauigatur9 ſit:tamẽ ſi res ita poſtulat quod ſine magno incõmodo reſiſtere non poſſit:ſe nauẽ expoſiturũ eſſe uẽtis ut uel in italiam ueniant:uel ſi id nõ poterit:intelligat Cæſar nõ per ſe:ſed ꝓpter maris tẽpeſtatẽ reſtitiſſe. Et .ſ.tu qcũq3 es.qa ignorabat eſſe Cæſarem. Littora iuſſa.ſ.auſoniæ quæ me nauẽ impellere iubes. Hoc.ſ.in Italiam ire. Ad quorum motus.dicit

UVA. BHSC. IyR_055

uix illū patefeciſſe uela uentis: cū alia quoq3 ſigna futurę tēpe
ſtatis apparuerūt: quæ Virgili9 quoq3 cōmemorauit. Sæpe ſtel-
las uento impēdēte uidebas ⁊c: nō tamē labūtur: ſed quodāmō
uidētur labi: phyſici enim dicūt uētū ad ſupiorē ptē aſcēdere: &
inde ptem ætheris rapere: quā cū uentus īpellat caſus imitatur
ſtellaꝝ: quod ſignū dicit apparuiſſe: cū primū uela ſoluit. Non
ſolū lapſa. i. uiſa ſunt de cœlo cadere ſydera: ſed etiā quæcunq3
occidūt. ſ. ſeptētriōis urſæ quodāmō euaneſcere ꝙ uim magna3
uentoꝝ ſignificat. Cadētia. quæ cadere uidētur. Diſpſos. ī di-
uerſas ptes ſpſos: qa tractū lōgū ducunt: ut ignis uideat̃ ꝙ aera
ſpgi. Virgili9. Flāmaꝝ lōgos a tergo albeſcere tract9. Fixa aſtra
. i. maior urſa & minor. Sūmis polis. arctico & antarctico. Ter-
ga. i. ſupficies maris horreſcit. Longo tractu. qa a lōge uidetur
albeſcere fluct9 maris: & cū ſpuma procul uidetur ſignificat uē
tos adeſſe. Incerta futuri. q̃uis incertū eſſet qs uentus inſtaret
manifeſtū tamē erat uētos adeſſe. Tūc rector: ad Cæſarem ait
Trepidæ ratis: pro ipſe trepid9. zephiros: occidētales uentos.
Auſtros. meridionales: ſuadet a prudētia: qa ſe pitū maris oſtē
dit: & ſignoꝝ quæ tēpeſtate3 ſignificāt. Vndiq3. dextra atq3 ſi-
niſtra. Nubib9 & cœlū. noth9 ſemper agit nubes: & ide3 eſt ꝙ
auſter. Chori. uenti ſeptētrionales. Murmura: nā nautæ ſolēt
inclinare aurē ad oēs ptes orbis ad oriētē occidētem ⁊c: & aure
murmura ſentiūt: ut intelligāt qua pte uenti ueniāt. Nec ratis
heſperias. i. nauiſ cū uectorib9 ſuis tāto fluctu piclitabitur. Ve-
ctores. dicūtur ꝙ uehūt & q uehūtur. i. tumultu & pturbatōne
maris tapinoſim epithēto eleuauit. Deſperare uiā. qd ergo me
li9 cōſilii fuerit dicā una ſal9 ſupereſt ut a nauigatōe deſiſtam9
Deſperare. i. de ſpe nauigādi decidere ſal9 eſt. Conuertere. ſ. ad
littora: dū puppis uexata eſt. Tell9. quæ uidetur ꝙxīa fortaſſe
nimiū lōgior uidebitur: qa nō lōgo ſpacio deſiſtat Epir9 ab adri
atico ſinu. Fiſus cuncta ſibi. ne timeas tēpeſtatē inqt Cæſar: nā
dii gratū habēt: ſi mihi rē gratā facere poſſint. Ceſſura. i. ꝙſpe
euētura ſibi. Vētoq3. ſ. audacter uela uētis pāde. Si cœlo auc-
re. ſi cœlū tibi auctor non eſt nauigadi in italiā: ego tibi auctor

UVA. BHSC. IyR_055

ero. Sola tibi cã eſt, neſcis quem uirũ tua rate uehas: ſi me no uiſſes nõ dubitares uehere. Quẽ nũq. uelim ſcias me comites ſemp hẽre deos. De quo male, fortuna male de me meretur: ni ſi mea uota præuenerit: qa pœnas daret. Poſt uota uenit .i. cuꝫ nõ præuenerit uota mea neceſſe eſt ut fortuna diuinet: qd ego uelim: & ſi cuipiã aliqd dare poſſit. Prorũpere. o nauta ꝑ medias procellas nauiga. Mea tutela .i. præſentia mea. Cœli iſte fretiqꝫ. uexabitur inqt cœlũ & aer. Onus. Cæſaris. Nec lõga & me nauigante tẽpeſtas a rate deſiſtet. Ille diſſuaſerat a prudentia: hic ſuadet a fortuna: quaſi a facili ꝙ ſit facile uincere tẽ peſtatem: quod argumẽtũ trahitur a negociis ꝑſonæ: quæ multa ſunt: & caſus in illis cõſideratur in ꝑſona: vꝫ qd euenerit: qd euenit: & qd euẽturꝫ ſit: quid ſi male euenit: & male euenret: Si bene in præterito euenerit: & ſperãdũ eſt bene euẽturꝫ ĩ futuro Proderit undis. hoc ꝑderit cæteris nauigãtibꝰ quod ego nauigo: nã nauigatio mea faciet ut ex tẽpeſtuoſo mare trãqlum efficiat. Flecte manũ. a littore. Velis. ſ. cũ. Tunc ca labro portu. ſic tibi perſuadebis: cũ iam mediuꝫ mare tenebis: & nulla terra poterit noſtræ ſaluti cõcedi: exiſtimato te tenuiſſe calabriã. Cũ iã nõ poterit. i. alibi ſalui eſſe nõ poterimꝰ: niſi ĩ Calabria. Quid tanta ſtrage. ſcis quare uentꝰ oĩa inuoluat: & iam tãta ꝑturbatio ĩmineat: ſignũ eſt ꝙ dii cogitant qd magnũ præſtaturi ſint: Quid præſtet. ideſt qd fortuna exhibeat mihi. Tumultu. ꝑturbatione. Non plura locuto. ſic de ſe & fortuna ſua loquebatur cæſar: quaſi nihil aduerſi ſibi contingere poſſ&: qnĩmo uolũtati ſuæ obtẽperabat: ſed res non ſatis ex ſententia ceſſit: nã uix iqt ea locutꝰ fuerat: cũ ex tranſuerſo procella ruens uela ſuſtulit: & fracto prope malo nauis quoqꝫ iuncturas ſoluit. Auulſit fregit. Turbo rapax. ex tranſuerſo ueniens turbo dicitur uentus q circuit & oĩa una procella inuoluit. Vela tulit. qa ſuſtulit uela uſqꝫ ad ſumitatẽ mali. Alnus. i. nauis: materiã ꝑ forma poſuit nã alnus eſt arbor: ex qua naues cõficiũtur. Victis cõpagibꝰ .i. ſolutis iũcturis. Inde. ꝑ hæc. Toto mũdo. a toto cœlo: quale ẽ illud Virgilii. Oĩa uẽtoꝫ cõcurrere prœlia uidi: & ab oriẽte & ab

UVA. BHSC. IyR_055

omnib9 pattib9 mūdi. Atlanteo oceano. ab atlāte mōte ſic appellato quod ei ſupīminet. Tollēte.i.iā tū erigēte funes. Inſco pulos. v3 ī medio mari poſitos. Gelid9. a ſeptētrione. Retūdit repellit dubiū æquor inde a borea:inde a choro agitabatur fluctus ideo incertus:in quā ptē caderet. Sed ſcythici.ſ.uis maior aq̄loniſ fuit. Scythici.i.ſeptētriōalis:q̄a ſcythia eſt in ſeptētriōe Rabies. uis. Abſtruſas.recōditas penit9. Fecit arenas.quia ita erectus eſt fluct9:ut arena in fundo maris ſicca deſtitueretur. Vada.ut per ea iri poſſet:unde uadū dicitur p̄ quod uadari pōt. Ad ſaxa. ad littora. Profert pontū.q̄a q̄uis uicerit boreas:tamē nō ita licuit ut ui & impetu ſuo ad littora p̄ferretur: Frāgit mare quia ex alta p̄te repellebatur:ut non poſſet ad ſaxa littoris p̄uenire. Suū. quod poſſederat:q̄a ſupior erat. In fluctus. in alios fluct9 a choro erectos:ita ut ad ſaxa littoris p̄uenire non poſſet. Motaq3 poſſunt. & tanta fuerat agitatio maris:ut etiā deficientib9 uentis mare agiratu3 a uentis cōcurreret:q̄a nō ſimul atq3 uenti deſierint:ſtatim mare pacatur: ſed ſentit proximā tēpeſtatem. Nō euri. ego crediderim uētos nullos deſtitiſſe: q̄n maria lacerarent a ſeptētriōe & a meridie. Atrū. nebuloſū:nā motus nebulas ſemp̄ agit & pluuias. Sub carcere ſaxi.i.ātro eolio:na3 apud Virgiliū intelligitur eolū uētor̄ Regem ſeruare uentos in antro:quod nūc carcerē uentor̄ appellat: ſicut Virgili9. Eol9 & clauſo uentor̄ carcere regnet. Soluta de p̄te.ab oriēte:ab occidēte:a ſeptētriōe ubi ſedē ſuā obtinēt. Defendiſſe ſuas.ut Eur̄ orientalem uētum defendiſſe ſuas terras ne p̄flarentur a zephiro uel nothoſic nothum defendiſſe meridiem, ne perflaretur a choro. Pelagus.nam flantibus uentis: undiq3 in nullā partem oceanus protendi poterat:ſed mediteranea maria p̄cellis agitata ruebant alia:in alia. æquora. mediteranea appellauit:& oēm hūc fluorem acceſſum uel receſſum ſunt qui ſentiant a pōticis faucib9 inundare:alii a gaditano freto naſci:ut refert Solin9.ca. xxviii: Ferunt. tyrhenū mare:v3 iferū: nā adriaticū mare ſuperum dicitur.Eſt aute3 adriatici ſinus forma ipſi Italiæ p̄q̄ſimilis magnitudie:quā Apēnini mōtes terminān:& utrūq3 mare uſq3

UVA. BHSC. IyR_055

ad Iapygiã:terrãq3 ſinũ Tarentino & poſidianate circũdatã:ita refertur a Strabone libro qnto. Ionio põto. adriatico:nã ioniũ mare a ſuperiote ꝓmõtorio maleæ ſumit initiũ:vnde termĩatur ægeum. Aegeas undas.i.ægei maris:quod circa ꝓmõtoriũ maleæ terminatur:& ionium incipit mare. Sonat. reſonat. Adria .i.mare ſuperũ.Adria (ut inqt Strabo libro qnto: inclita ciuitas fuit:a cuius nomine modica tranſpoſitione ſumpta ſinꝰ appellatus eſt adriaticus. Ha quotiens.ſ.p. quotiẽs inqt fluctꝰ maris adeo erecti ſunt:ut ſũma mõtiũ cacumina tegerẽt q̃ multi mõtes eo die terremotu facto ceciderunt:nõ tamen mõtes ſed ptes Frũſtra. quia nihil eos mouebant fluctus quaſi referre uidetur ad Cæſarem:ꝙ q̃uis uenti adeo magni incubuerint:tamẽ ipſi nihil nocuerũt. Illa dies. Cæſar enim nocte nauigabat:v3 occidẽte ſole nauigare cepit:ſed dies dixit reſpicies ad diem naturalẽ q.xxiiii.horaꝝ eſt ſecũdũ Romanos & Græcos: ĩcipit a meridie uſq3 ad mediam noctem:& q̃uis nocte nauigare cepiſſet: tamẽ diem appellauit ꝙ uſq3 ad mediam noctem protẽditur. Victo .ſ.impulſu undaꝝ maris:unde terremotu facto montes ceciderunt:græci autẽ appellant mare illud enoxigeũ .i.terra3 concutiens:hinc eſt ꝙ phyſici dicunt hanc unam rationẽ terremotus eſſe:ꝙ terra impulſu maris concuſſa moueatur:& ita terremotꝰ fiat:Alii dicunt uentũ eſſe in uiſceribus terræ cõceptũ:qui cum erumpit terram concutit:nũc dicit cãm illius terremotꝰ ꝙ v3 cõcuſſione maris terremotus factus eſt:& concuſſa terra cacumĩa montium ceciderũt. Nõ ullo littore. nullũ mare eſt ꝙ dẽſiores fluctus cõcutiat q̃ mare per quod Cæſar nauigabat. Tã ualidi. Nam mare quod Cæ.nauigabat incipit a ceraunis mõtibꝰ epiri deinde ad Seſareſios alioſq3 q̃plurimos populos peruenit uſq3 ad Calabros Apulos & Salentinos unde ꝓcul nauem intẽdebat ſiue curſum ſuum Cæſar ut Antòniꝰ reuocaret. Alio ex orbe: ab alia regione maris Agit ſinus .ſ.tales quales nũc agebat in Epiro: Vnda.i.oceanus:nam unda quæ mũdũ cohercet ẽ oceanus:dicit ergo ab oceano nunq̃ tãtas ꝓcellas agitatas fuiſſe q̃ nũc agitabãtur ab hoc mari Epirotico. Sinus.i.oceanum mare

UVA. BHSC. IyR_055

mũdũ ambiens. Mõſtriferos.admirãdos q̃ ſimiles mõſtris ſunt Sic rector olympi. dicit nõ aliã fuiſſe ꝓcellaʒ maris adriatici q̃ ab Epiro incipit & ceraunis q̃ tũc fuiſſe credim9 cũ Iupiter diluuium fecit. Sic quẽadmodũ pturbatuʒ erat hoc mare:eodẽ mõ Iupiter pturbauit oceanũ:tũc cum fluctus infra excelſos mõtes euexit:poſtq̃ cõſũptis fluminib9:ſicuti ſtatuerat humanũ gen9 perdere nõ potuit:nam primo Iupiter humanũ gen9 fluminib9 pdere tẽtauit:ſed cõſũptis ipſis cum id facere nõ poſſet fulmen ſuũ adiuuit cuſpide fraterna.i.tridenti neptuni: quo concuſſit maris undas:ut ſupra excelſos mõtes redierint. Laſſum.uictũ. In ſæcula. in tẽpora illa quæ ꝓdere uolebat. Cuſpide fraterna. .i.accepto tridẽte Neptũi. Regno ſecũdo.vʒ mari primũ regnũ ẽ cœli.ſecũdũ maris.Tertiũ uero terræ. Tethys.i.oceanũ mare Vlla littora. qa littoris & ripaꝝ legẽ cõtẽpſit. Cœlo cõtẽta teneri.ſufficiebat mari:ut a cœlo cõtineretur:ſed uolebat cõtineri a terra:ſicut ante cõſueuerat:oĩa ergo erãt cœlũ & põtus: tamẽ continebatur a cœlo extrinſecus:a terra uero intrinſec9 : Tunc quoqʒ tanti. quo tẽpore inqt nauigabat Cæſar paruʒ abſuit qn diluuiũ fieret. Molles.magnitudo uſqʒ ad aſtra:ſicut creuit tẽpore diluuii. Preſſiſſet enim terras.qa craſſo aere undas circũdedit:ne terminos ſuos trãſirent: In aſtra. ſi ſupius elementũ ẽ æther:ſecũdũ aer:tertiũ aqua:quartũ terra: ergo dicit a ſecũdo elemẽto oppreſſũ eſſe mare :ne ſuos termĩos trãſiret: quod niſi feciſſet Iupiter ad ſydera uſqʒ trãſiſſet. Non cœli nox. quẽ dieʒ ſuperius appellauit:nũc noctẽ ea rõne ſupius dicta.i.nõ fuit naturalis nox:ſed ſupra naturã: nõ enim occidẽte ſole facta ẽ nox ſed nubib9 craſſis inuoluit aerem. Latet obſitus aer .i.tãta erat aeris craſſitudo & nigredo ut cõpari poſſet pallori iferni. Nymbis.i.uentis cũ pluuia. Fluct9 accipit hymbrem.exhalatio quæ erũpit ex aquis:quæ cũ alti9 euectæ fuerint: primo nebulæ appellantur cõpreſſæ calore ſolis reſoluũtur in pluuias. Lux etiã metuẽda. pergit deſcribere tẽpeſtatẽ maris ſicuti inſtituerat:& aeris pturbationẽ:dicit eniʒ nubes adeo fuiſſe denſas & craſſas ut fulgura e nubib9 erũpere nõ poſſent audiebatur q̃dẽ tonitr9

.s q̃

UVA. BHSC. IyR_055

cũm fulmine.ſed non ꝓcedebant fulmina:ſicũti conſueuerãt.
Lux .ſ.fulgoris. Metuenda.quia ſemper ſignificat fulmen:cor-
ruſcationes enim fulminis e nubibus erumpunt anteq̃ fulmen
exeat. Perit. ꝓpter craſſitudinẽ nubiũ. Diſilit.i.diuiditur. Ob
ſcurũ .ꝓto obſcure. Tum ſuperũ.aer & cœlũ ipſum concuti ui
debatur: Conuexa.i.cœli cõcauitates. Axis.i.polus arctic9.Vir
gilius.Hic uertex nobis ſemp ſublimis at illũ ꝛc. Poli.ſ.arctic9
& anctarticus. Extimuit natura cahos. natura rerũ timuit: ne
rurſus elemẽta ꝓturbarẽtur:& antiquũ cahos rediret: cahos eĩ
elementorũ omniũ confuſio dicitur: & rudis indigeſtaq̃ mate-
ries. Concordes moras. hanc moram concordem .i.cõnexatio-
nem elementorũ dicũt eſſe congeriem ꝓmã materiã:nã elemẽ
ta conueniunt inter ſe ſecũdũ diuerſas qualitates: ut calor a fri-
gore:humidũ a ſicco.ſed aliqd eſt cõe. Nox manes.m.d. i:pi
culũ eſſe uidebatur ne lux cũ tenebris miſceretur: ꝓ lucẽ deos
intelligit:per obſcuritatem deos manes. Mixtura.i.facere cõmi
xtionẽ lucis ac tenebrarũ. Spes una ſalutis:erat Cæ.& amiclæ
ꝙ q̃q̃ tanta tempeſtas ingruerit nondũ tamen perierant: poſtq̃
tantũ piculi uitauim9:& id facile quod inſtat euitabimus. Quã
tũ Leucadio. dicit non hũilius erectos fuiſſe fluctibus q̃ ſit uer
tex leucadis promõtorii:nam fluctus in ſublime erectos eos tol
lebat:non minus q̃ ſi uertice Leucadis promõtorii ſtetiſſent:nã
ſublati longe lacteq̃ maria porrecta deſpiciebant: quẽadmodũ
deſpicitur mare de uertice leucadis ꝓmõtorii epirotici. Quãtũ
deſpicitur. q̃tũ de ſpecula leucadis proſpici poteſt tantum de
ſummis fluctibus erecti Cæſar & Amiclas de puppe maria ui-
dere poterant:ordo eſt. Nautæ tremẽtes. ſcilicet Cæſar & ami-
clas:& alii qui nauigabant aliis nauibus uidere tantũ mare ꝛc
Trementes. iminenti periculo tempeſtatis. Præceps. ꝓturba-
tum. Cũq̃ timentes.r.deinde tollebatur in altum ut uiderẽtur
eſſe altiores uertice montis leucadis:deinde in profundũ maris
mittebantur ut uix extra undas malus appareret: Hiant: ideſt
dehiſcunt: Terra: ſcilicet tangebatur: quia ad imũ maris uſq̃
ad arenas deſcendebant: Nam pelagus: dicit uniuerſũ mare

UVA. BHSC. IyR_055

exhauſtū turbine uentoꝝ ſiccas in fundo maris ārenas deſtitu/
iſſe. In cumulos. in ſublime. Non celat. nō tāgit arenas: quia
nihil undaꝝ ī fundo maris relinquebatur: ſed arena ſola relicta
erat. In fluctibus. nō in alueo ſuo: ſed in fluctib9 erecta conſti/
terat. Artis opē. ū. m. nimio mœtu oblitus eſt Amiclas guber/
natione nauis. Metus. ſ. manifeſtæ mortis. Artis opē. i. artē gu
bernādi. Neſcitq3 magiſter .i. neſcit quā in ptem dirigat naue3
nec a qūa pte retrahat. Diſcordia pōti. ſ. m. quō diſcordia pro/
derit nauigātib9? hoc mō: nā cū a dextra fluctus nauē īpuliſſet
niſi tēpeſtas āduerſa fuiſſet nauis euertebatur: at uero cū in eo
eſſet ut obrueretur nauis: impulſa ab impetu uentoꝝ flantiū a
dextera flatus motus a ſiniſtra retūdebat nauē: & ita ea3 obrui
nō permittebat: ideo pturbatio maris proderat. Diſcordia pōti.
qa undiq3 cōflictabatur mare: & fluct9 inde certabāt. Euertē
puppim. qa iā euerterat dexter fluct9: ſiniſter poſtea erigebat
eam. Ardua. alta. Quaſi uento. i. undiq3 flante. Non humilem
.ſ. nō metuebat inqt humilia ſaxa littoris & ſcopulos in medio
mari ſitos: ſed metuebat ſūma cacumina montiū: qa erigebant
eos in mari. Saxon. is. Inſula eſt quæ ipſi9 interualli quod īter
Brūduſiū & Epirū interiacet: media ſita ē: ut refert Strabo libro
qnto. Theſſaliæ curuæ. qa theſſalia eſt in littorib9 maris ſita.
Oræ ambraciæ. Ambracia iuxta argos eſt amphilochiu3 quod
alcmeon eiuſq3 liberi condidere: ut refert Strabo libro. vii. Cre/
dit nūc digna: p. c. nūc demū Cæſar timere cœpit: & tanta peri
cula exiſtimauit: iā eē ſua morte digna: qꝝ magna nubes ad hoc
demitteret: ut Cæſarē interiret. Tantus ne euertere: cū uide/
rit undiq3 maria pturbari: & uētos inter ſe cōfligere: nec adhuc
periiſſe: tamē ſe cōtinere nō potuit: quin in hāc uocem prodiret
ut diceret. Parua quem puppe. parua puppe uehor: & cū ueri/
ſimiliter mori hac cymba poſſim: tamen undiq3 uentos dii con/
citauerūt. Petiere. inuaſerūt. Si gloria læti. ſi ita ſemel ſtatu
iſtis: ut naufragus moriar: non refugiā: ſed unū eſt tantu3 quod
uos rogo o ſuperi ut corpus meū occultu3 ſit: & ut me ab oī pte
mūdi homies metuant: cū ignorēt uiuā ne an mortuus fuerim.

UVA. BHSC. IyR_055

Domata pelago. v3 ut pelag9 mea morte glorieť. Belliſq3 ua.
.i.ne bella ciuilia cõmittã. Licet igẽtes.& ſi mors ãte diẽ pueni
ens:maiora facinora pueniãt ad exitũ pduxerũt: tamẽ ſi mõ iu
betis:corp9 meũ nusq̃ iueniat:ſatis mihi erit: nã q̃tũ ad gloria3
ptinet ſatiſ magna pegi:qa ſeptẽtrionẽ oẽ3 uſq3 ad occaſũ meis
armis ſubegi:& tant9 iã euaſerã:ut Roma Põpeiũ mihi ſecũdu3
fecerit. Feſtinata.ãte ipſi9 tẽp9 occupãs. Belli. quod iã pfectu
rus erã:& illi manũ extremã ipoſitur9. Arctoas gẽtes.ſ.Gallia3
uniuerſã atq3 germaniã. Iinimica arma.ptis aduerſæ.ſ põpeia
næ. Magnũ.Põpeiũ ſecũdũ mihi cũ ille pulſus ex urbe ĩ exiliũ
qĩ pfect9 erat:ego aũt Rõmæ ſecur9 fui. Faſces.ſ.dictatura3 &
cõſulatũ. Nulla meis aberit. quoniã ædilis & prætor & cõſul &
dictator fui. Neſciet hoc qsq̃.ſupi9 hoc tãtũ rogauerat:ut ſi ita
diis placeret:piret naufragio:ſaltẽ cõcederẽt:ne ſuũ poſtea cor
pus iueniri poſſet. Neſciret hoc ⁊c. oẽs iqt ignorẽt mortẽ meã
præter te o fortũa:quæ omniũ mea⁊ re⁊ ſẽp cõſcia fuiſti. Hoc
v3 me mori priuate. Plen9 hono⁊.r.d. qĩ hæc duo iter ſe con
traria ſunt .ſ.plenũ aliquẽ eẽ hono⁊ & mori priuatũ ſ3 priuatũ
dicit.i.more priuati hois:qa moriebat᷑ ſine littorib9:ſine appari
toribꝰ:ſine miniſtris:nã q ĩ honoribꝰ ſũt miniſtros habẽt. Sty
gias ad umbras. ad iferos deſcẽdã Dictator. nã idſo dictatore
habẽte comitia ſeipſũ creauerat cõſulẽ:ut ſupi9 uiſũ ẽ. Mihi fu
nere nullo. nõ quæro iqt ut ſepulchto corp9 meo reponat᷑: imo
libẽter honore ſepulchri caruerĩ:dũmõ qsq̃ neſciat me mortuũ
eſſe. Hæc fatũ. hæc ubi dixit Cæſar: mira iqt res dicta ẽ ne dũ
factu:cõtinuo fluct9 nauẽ ſuſtulit:& eã ipulit:ut nõ rurſus redi
erit ĩ undas:ſed ad littora deferret᷑:& ibi ĩ ſicco deſtitueret᷑: ſimu
latq3 terrã Cæſar tetigit oĩa ſecũ recupauit & uictoriã & bellu3
exercitũ atq3 fortunã. Decim9 fluct9.i.igẽs:tiõ aũt dr̃ decim9 ĩ
gens & maius:qa cũ primũ gallina oua pere cœpit decimu3 eſt
mai9:hoc Feſt9 Põpei9 dicit. Deiecit. poſtq̃ nauẽ ſemel erexit:
rurſus deiecit in pelag9. Pertulit.pſeuerãter tulit. Impoſuit .ſ.
Nauẽ terræ ſcrupoſis:aſpis ſaxis v3 ĩ medios ſcopulos. Vacant
uacua ſũt. Pariter tot regna. ſeruato Cæſare: ſeruata ſunt oĩa

UVA. BHSC. IyR_055

quæ ei⁹ erāt. Sed nō tā.re.meās. cū cederet e castris secūda uigilia Cæsar custodes & uigiles fefellit:at uero cū luce facta rediret etiā illos fefellit:cū excitati essēt oēs cōquerebāt de Cæsaris absentia:nesciebāt eim quo pfect⁹ esset: sed postq̄ uiderūt se in piculo relinq grauiter de illo cōquerebāt. Fuga.discedēs. Sed nō.nā sicut fefellerat discedēs sit & decedit rediēs. Incessit. cumulauit. Ingratis querelis:imo placebat Cæsari q̄ de se cōquerērētur milites. Quo te dure. pōit q̄b⁹ q̄relis usi fuerīt ī Cæsarē Est aūt exornatio sentētiæ quæ dī licētia:cui⁹ īferior sibi sumit aliqd de maiori de eo cōq̄rit:& ita obiurgat supiore⁹ quēadmodū putāt illū se uelle obiurgari. Dure.q̄ potueris milites tuos ī piculo deserere. Temeraria. nimiū audax. Nos uiles amicos. quos paruifacere uidebaris. Spargenda. lacerāda. In hac oīa. .i.tui uni⁹ uita posita sit sal⁹ multo⁹. Caput hoc.s.te demōstra tiuū est. Sæuitia est uoluisse mori. quia ille nimium sæuus est in seipsum qui mori uult. Nullus ne tuorum. nunquid inquit aliquis nostrum:non ita te amat:ut nullo modo possit tecum uiuere:quia potes sine nobis uiuere : an igitur non unum tecum duxisti:qui tuorum fatorum comes esset: Esse superstes fatis. uidelicet quæ te tantum diligunt: ut nullo modo possint uiuere sed profecto est aliquis qui te amat:ergo cur non duxisti tecum sed noluisti. Cum te reciperet mare. flentes hoc dicebant:nos dormiebamus: tu uero tempestatem maris patiebaris . Pudet heu. cogitare cum in mente⁹ uenerit q̄ nostra salus tibi carior q̄ tua . Petendæ hesperiæ. ut tu peteres & non mitteres. Cōmittere credere. Sors ultima rerum.sed hoc nulla te necessitas facere coegit:nam si res magna impēderet: ut periculum summæ rei esset:ut ab hoc discrimine non posses discedere salutis tuæ:tunc tibi ignoscendum esset:nunc autem cum non necesse foret non dubitasti tantum periculum adire. Sors ultima. idest cū ad extremā necessitatē redact⁹ qs fuerit: solet se spōte piculis tradere:s⁹ nulla necessitas ē q̄ coegerit te hoc facer̄. Præcipitare.s.hoīes. Dubios.īcertos. Prona. mānifesta. Mūdi iā sūma

UVA. BHSC. IyR_055

te. nã rex omniũ dominus eſſe cœpiſti:naz multos habebas in Italia populos tibi obſequẽtes. Tenẽtẽ. ſupple decuit.Eclypſis uerbi eſt: quæ fieri ſolet in uerbis uel orationibus: quæ pathos .i.paſſionẽ habẽt:cũ indignatõe ergo dictũ. Tantũ qd numina laſſas.tu nimiũ inquit fatigas deos:& illos tẽtas:cũ non neceſſe ſit:ſed iuſte fortaſſe nõ erũt in bello tibi dii propitii:qa dicent q te ex undis ſeruauerint:& ſatis tibi propitios fuiſſe in mari. Labor fortunæ:qa erept9 es a media morte. Impegit.i.trahit. Hi ne uſus. uidetur ne hoc tibi æquũ:ut uelis abuti numine deox in rebus non neceſſariis. Non rector ut orbis. nõ utebaris hoc deox fauor:ut domin9 eſſes orbis terrax:ſed ut a naufragio uolutario te liberares. Feſſũqz timẽtes. & ſimul exorta luce procella tẽpeſtaſqz maris placata eſt. Patiẽtib9 .i.deficiẽtib9. Nec uero heſperii. nõ ſolum mare adriaticũ in ea pte trãqlũ effectũ erat uẽtis deſinẽtib9:uex etiã ĩ heſperia dicit laſſatũ mare uno tãtũmodo uento.i.aqlone leuiter tenebatur q uẽtus ſecũd9 eſt nauigãtib9 ab Italia in Epirũ:ergo duces Cæ.qui adhuc tardati fuerant:q̃uis crebro per lras acciti:tandem ſoluta claſſe nauigare cœpũt. Neenon. ideſt ſimiliter noli dicere necnõ ſoluere: qa nemo ſoluerat. Duces.Ant.&.P.Calenus & Gabini9.hi eiz præerãt copiis Cæſaris. Purũ.ſerenũ. Boreã:nã ſecũdus eſt ab Italia nauigãtib9 in Epirx. Quas uẽtus. dicit uelis pariter & remis aliq̃diu nauigaſſe:ut celeri9 p medios põpeianos trãſirẽt. Diu latũqz p æquor. ita ferebãtur naues æqualiter currẽtes ut uideretur qĩ agmina ĩcõtinẽti terra ĩſtructa. Diu.qa nõ ppetuo: naz mutat9 ẽ uẽt9. Sed nox ſæua. qa ſupueniẽte nocte uẽt9 ex aduerſa pte flare cœpit deſinẽte aqlone. Excuſſit.diremit puppes quæ ãte uelut agmẽ uehebãt. Strimoniã ſic.g. p ſimilitudinez oſtẽdit quõ ordo nauigantis claſſis pturbat9 ẽ: quẽadmodũ ĩqt pturbat ordo Gruũ:tũc cũ de ſtrimone flu.uolãt in ægyptũ:nã hæc auis amat tempatas regiões:ergo tẽpore æſtatis relinquũt ægyptũ calidiſſimã regiõez:& ĩ Traciã q̃ ĩ ſeptẽtriõe ẽ trãſuolãt ubi ẽ ſtrimon flu.c.diuerſo tpre hyemis:Grues:ut inqt Solinus cap.qntodecimo:excubias nocte diuidunt: ut exomnis decima

UVA. BHSC. IyR_055

ſit quæq3:uigiles ponduſcula digitis amplectuntur:quæ ſi forte exciderint: ſomnum coarguant: quod cauendum erit clangor īdicat: arenas deuoratas nō prius euomunt q̄ ſecuræ ſuæ ſedis fuerint: nigreſcunt ſenectute:& ſic ætas in illis proditur colore: uolantes aute3 per aerem ſuo ordine. V. litterā imitātur:ſi uehemētior uentus incubuerit diuerſas litteras imitātur eodē modo dicit pturbatū fuiſſe ordinem nauigātiū. Primoq3 uolatu. cu3 primū uolare incipient. Effingunt. formāt uarias figuras lr̄arū Caſu monſtrāte. qa tranquile uolant p aerem. Percuſſit inuaſit. Tenſas alas. ſ. uolātiū. Altior. ab alto flans. Temere. incōſiderate. Littera. quā ante imitabātur a uēto pturbata eſt atque confuſa. Diſperſis pēnis. diſperſo uolatu. Cū primum. ſ. dicit qua iter nauigātes intēdetūt: primo inqt ad Liſſum uenerunt: quod ut inquit Strabo libro. vii. oppidū eſt poſt ſinū phizicum: nō longe ab Epidāno quā Corcyrei ædificauere: deinde ad Nypheū locū celebre3 autore Strabone in Apolloniata3: finib9: ibi petra eſt ignem uomens: cui fontes ſubſunt: q̄ aquas tepidas lutumenq3 ſcatent. Liſſo autē præerat octauili9 dux ex Pōpeianis ptib9. Redeunte die. i. cū luceſceret rediit uētus:& primo oppugnare tētarunt Liſſum oppidū: quod cū oppugnare nō poſſent deinde ad Nypheū portū redierē. Violentior aer. uehementior uentus. Phœbeio ortu. i. luceſcēte die qa uēti mutātur ut plurimū:& aeris qualitas mutatur ī ortu & occaſu. Nudas aquilonibus undas. qa deſinēte borea auſter flare cœperat: nypheus erat in ſimilitudine portus:& nullo uento pturbari poteſt: niſi a borea: deſinēte ergo borea cū flare cœpiſſet auſter a meridie: ibi naues portū q̄tū habebāt. Nudas. i. ab aqlōib9 liberatas. Succedere boreæ i. flante auſtro. Vndiq3 collatis. nūc dicit q̄ na3 conſiliū fuerit Pōpei: poſtq̄ uidit ipſū Antoniū aduentaſſe cū reliquis copiis:& nihil ia3 abeſſe: qn Cæſar pugnādi copiā faceret conſtituit uxorem ſuam Corneliā ſeiungere: nam nūquam tempus & occaſione3 aperiendi conſilii ſui inueniebat ne pturbaret uxorē. In robur. ad roborādū exercitū. Sūma diſcr. extrema pi cula. Inſtare. īminere ſuis fatis. Seponere. ſepare. Lesboq3 re:

UVA. BHSC. IyR_055

.i.in ſeceſſu poſita. Oculeſe. occultate. Procul. a ſeipſo. Heu q̃tum mentes. q̃tũ inqt uiriũ habet neceſſitudo:quæ ẽ iter uirũ & uxorẽ:præſertim ſi utriuſq3 mẽs æqua fuerit:nã etiã in Pompeio maximã uim habuit:q̃ tã & ſi ductor fortiſſim9 eſſet:tamẽ nõ ſine moleſtia uxorẽ ſuã a ſe potuit ſeiungere .Dubiu3.nulla tã fuit quæ te fecerit ciuilia bella metuere præter uxorẽ. Quod nolles inſtare. ſola coniũx fuit cã q̃ recuſares fortunã:quæ cõis erat nõ uni ciuitati:ſed toti mũdo:qa uniuerſus terraꝝ orbis romanis ſubiectuſ erat. Fata. fortuna imperii. Mẽtẽ patã.dicere ſentẽtiã ſepandæ uxoris incipiebat quodãmodo ut o Cornelia: deide cũ incepiſſet hoc uerbũ ingrediebat aliã rationẽ:q̃uis paratus eſſet plura dicere. Deſtituũt mẽte3.p. nũq̃ ſibi ſuadebat hãc uolũtatẽ aperire:quã ſciebat moleſtã futurã corneliæ uxori Trahẽtẽ. prolatãtẽ uel retinẽtẽ futura ſibi & uxori. Subducer. .i.clam furari ſibi tempus. Nocte ſub extrema. Cornelia ignorabat quid agitabat aĩo Põpeius nocte enim quæ p̃ceſſit diẽ ſepationis:cũ uirũ ſuũ ut cõſueuerat ãplecteretur:Ille auerſus eſt & gemituſ & ſuſpiria nõ poterat retinere:admirata eſt Cornelia quaſi quæ manu clam terſiſſet lachrymas ei9 & tamẽ ſe ſenſiſſe ſimulabat. Non audet. qa nõ audebat oſtẽdere Põpeio q̃ ſenſiſſet illũ lachrymãtẽ. Deprendere.ĩmo deprehẽderat:ſed ſimulabat deꝑhẽdiſſe. Sub ex nocte .i.circa ultimã ptẽ noctis. Pulſo torpore. qa ꝓpter ſolicitudinẽ q̃eſcere nõ poterat. Grauidũ plenũ curis. Genas humẽtes.qa man9 ad vultũ cõiecerat. Cæco vulnere.i.occulto dolore:qa neſciebat cãm lachrymaꝝ. Dulcior.ſ.effecta q̃ ſenſerit lachrymare Põpeiũ. Ille ꝯemẽs.cũ Cornelia ãplecteretur Põpeiũ:& ille ab ea auerſus fleret: poſtq̃ illa ſenſit uiꝝ flẽtẽ:uultũ lachrymis rigatũ abſterſit:ſ3 põpei9 eã cũ gemitu ĩ hũc modũ allocut9 ẽ. Mihi nõ uita.tenet locũ exordii oratio hæc in qua ſuadet Corneliæ Pompeius: ut uelit ab eo diſcedere:Beniuolam quoq3 facit Corneliam:cum dicit de ſuo erga ea3 animo:& ſi quid ad eos pertinet qui audiũt referem9:nã ptinet ad eam quod dicit Pompeius: v3 uxorem ſuam ſibi uita dulciorẽ fuiſſe:cũ læta tẽpora forent:& oſtendit ſe inuitũ aliq̃d

UVA. BHSC. IyR_055

dicere q̄ ipſi moleſtū ſit futurū3. Non uita nūc dulcior:nō hoc tēpore cū me meæq3 uitæ tedeat ſed dulcior. Læto tēpore.fœlici & ſecūdo. Venit mœſta deis. oſtēdit ſe inuitū dicere q̄ Cor neliam diſplicet: v3 neceſſariū eſſe ut a ſe diuellatur & ſepetur. Nimiū. q̄tū ad belli rationē. Parum.q̄tum ad effectū:qa parū diſtuliſſe uideor ne ſeparer a te:ſed nimiū diſtuli:ut multo ante cum Cæ.confligerem:anteq̄ Antoni9 cū eo cōiūgeretur. Toi9 Cæ.v3 cōiūctis exercitib9:ergo cedēdū eſt. Non longos.ſuadet a facili:v3 quia non diu ab ea diuulſus erit. Negaui.ſ.precibus tuis acquieſcere:interdicit ne tētet:quod cōceſſur9 non ē. Præcipites aderunt caſus. uel in bonam uel in malā ptem caſus terminabuntur. Properante ruina ſic.c. tranſlatio ſumpta ab ædificiis:quādo.n.ædificia ſunt in ſublime erecta celeriter cadūt cū ruina incubuerit:ſicut editiſſima turris caderet maxima celeritate:ita caſus in altum cū euecti ſunt nimia celeritate labūtur. Sūma .i.oīa quæ ſūma ſūt. Satis eſt audiſſe. Sumit argumētū ab obſeruātia.i.a beniuolētia quam uxor in uirū habere debet ſi me amas nō libenter intereſſe debes piculis noſtris.q̄ ſi libenter intereſſes nō uidereris me amare: ſicut fingis. Ciuilia bella .i.ſi forte bello ciuili uis īterēſſe:in quo ſalus noſtra piclitabitur Tuus amor decepit me .i.min9 a te amor q̄ putabā. Nā me iā. arguit a facili:nūc a modeſtia: qa cōtinētis Impatoris eſt nolle cū ſopore bella gerere:deinde etiam a patiētia: v3 poſſe aliquid pati cōtra uolūtatē ſuā primū ergo a cōtinētia. Parato. inſtāte bello. Sinu. amplexu. Claſſica. inſtrumēta belli quatiūt concitāt cōmouēt. Vereor. nūc a patiētia:pati nolo īq̄t aliq̄d dānū in gerēdo bellū ciuile:illud aūt erit mediocre:ut abs te patiar di uelli quam ſingulariter amo. Tutior interea.arguit ab utili:utile eſt iſtinc diſcedas in tutiorem locum: & tibi & mihi : nam ſi qua aduerſa fortuna fuerit:& ſi quid ſiniſtri contigerit: habebo quo me recipiā:ſi tu in tuto loco repoſita fueris. Poſitāq3 ꝓcul qa ſi tu ꝓcul a fortuna nō abſis: moles te omnino p̄met ut tātū uuln9 ſuſtinere nō poſſis:ſed ſi ꝓcul eris: erit tibi leuior q̄cūq3 fortūa. Fortūa m.ſi forte aduerſa fuerit. Numia.ſ.aduerſa. Im

UVA. BHSC. IyR_055

pulerint. fugauerint. Maneat. incolumis sit: qa ubi tu reposita fueris ille locus mihi tut9 erit. Vix tantū infirma. qa nō spabat tale quicq̄ Cornelia: ideo uix pati potuit: sicut dixit pferre querelas: si nō potui sperare: ergo nō ferā. Attonitos sensus .i. cecidit in syncopim vulgo in strāsso. Tādē uix mesta. cuz exanimis cecidisset: & ad se rediisset hæc uerba dixit: quæ sequūtur. Nil mihi de fatis. hoc quoqz obtinet prohemii locū: qa sua refert in cōmoda: propter quæ ad cōmiserationē auditores cōmouemus ad cōmiserationē cōmouet: ueluti plebeia inquit deseror a uiro meo: nec de fortuna ē qp qcq̄ cōquerar: nā si a marito diuellerer morte: nihil esset illi ascribēduz nisi fortunæ: at uero non illi: sed culpa tibi soli o cōiūx ascribenda est. Fatis supis. i. fatis suporū qa si mors interuenerit cōquerer de fortuna: nō de te. Summa. ultima. Sorte frequēti. quia frequenter nimis abs te diuellor. Sorte. plebeia fortuna. Dimissa. deserta frequēter a uiro: quia plebeioꝝ est relinquere frequēter uxores cū negociis īpediūtur Hostis ad aduētū. nūc arguit a pte iuris quod est par: par ē ius quod īter oēs æquabile est quod fit ex æquo & bono. i. iusto & honesto: honestū est ut gratificemur amicis: nō aūt inimicis: tu uero gratificaris nō amicis: sed inimicis: arguit a cōtrario: cū nostra cōiūctio displicet Cæsari: ergo eidē nostra disiunctio placet quod est contra ius æquabile. Tedæ. coniugii. Placem9 socerꝝ mitigemus Cæ. qui iratus est qp coniūcti sum9. Sic est tibi. c. a fide cōiugii plane arguit quia fides cōiugalis eiusmodi debet eē ut oīs fortuna utriusqz cōis sit: sed me uis a fortuna cōi seiungi dū uetas me interesse casib9 tuis. Tutius esse. id quod tibi tutū nō est nec mihi qdē. Nō pēdem9. i nō pēd. re īcipiam9 cū cōiūcti sum9 cōiugio. Fulminib9 me. o sæue Pōpei: nūqd uis tuum caput tuāqz salutē exponere periculis me abs ente. Iubes .s. uis Fulminib9. s. belli. Secura uidetur. qa Pōpei9 supi9 dixerat ip sā in Lesbo tutissimā fore. Respōdet qp securuz tu appellas id mihi miserrimū est. Sors tibi cū facias. Sensus est mea uota sunt nō ut post te misera uiuā: sed tecū moriar. qb9 uotis nūc resistis cū me spes a præsentia tua diuellere. Seruire. vz nō p9 te. Malis.

UVA. BHSC. IyR_055

uiuẽdo poſt te. Morte pata.q̃a ꝓmpta ſum mori tecum:ideo facis ut.mea uota ꝓeant. Supſtes.qa ſi nihil aliud aderit:ſalte3 tibi ſupſtes ero:dū fama triſtis ad me ꝓferet. Adde q̃ aſſueſcis. Refellit dicta põpei Cornelia:tu me reponere cõſtituiſti in iſulã Lesbon:ut ibi tuta ſim:ego uero nõ tuta mihi uideor eſſe:ſ3 mi ſerrima cũ abs te diſiuncta fuero:Accedit q̃ me ſenſim docebas poſſe carere tui:quo ego minime uellẽ:nã fatebor:timeo ne pa ti poſſim hoc poſt prœlia.ſed cũ tu me ſeiũgas abs te paulatim efficies quod mihi nũc intollerabile uidet. Aſſueſcis. aſſuefacis me. Fatis. tuis aduerſis ut poſſi3 tua fata quæcuq3 fuerit ferre cũ abs te ſeiũgar. Tãtũq3 dolorẽ .ſ.q̃tũ ex morte tua capere3 ſi qd tibi aduerſi cõtigerit. Ignoſce fatẽti.fateor q̃ timeo ne poſſi3 pati mortẽ tuã. Quod ſi lũt uota.utitur dialemate:q̃ ab utraq3 ꝑte cõcludit:neceſſe eſt.n.alterũ duorũ fieri:aut uinces aut uinceris:ſi tu uinceris ego tibi ſupſtes ero:& ſi tu cum exercitu tuo uinceris hoc incõmodi cõſequar:nã aliq̃diu poſt te uiuã.ſi uinces ego poſtrema gaudebo:hoc icõmodi hẽbo ex abſẽtia tua:q̃ ſi eſſem fortunæ tuæ ſocia:nec poſſem uiuere poſt te. Euent9. ſucceſſus. Deis audior.i.ſi dii mihi propitii fuerit ut p̃ces meas exaudiãt. Solicitã rupes. etiã ſi victoriã ex hoſtib9 cõſecut9 fu eris:timebo tam̃ rupes & ſcopulos:ne nauis nũtia uictoriæ tuæ ĩ ſcopulos illiſa frãgatur:& cũ ad me uenerit ſine piculo nõ ero: nã Cæſar etiã fugiẽs Lesbo poterit cõuertere curſu3 & uim aliq̃ inferre Corneliæ. Rupes. ſcopuli maris. Fata .i.fortunã tuam Ferant puppim.i.ne frãgatur ſcopulis. Nõ ſoluẽt audita met9. etiã ſi nũti9 uenerit:oĩa tibi fœliciter ſucceſſiſſe : nõ tamen ſine metu ero:ne Cæſar fugiẽs huc aliqd icõmodi nobis ĩferat: ſciet enim uxorẽ põpei hic poſitã. Vacuis.deſertis locis:v3 in inſula Lesbo. Vel.ꝑ etiã. Noteſcẽt ſydera dari. dicere poſſes:neſciet Cæſar ubi ſis:ſed hoc fieri nõ põt:v3 ut loc9 ille obſcurus ſit:ubi religata fuerit uxor Põpei. Clari nominis.Corneliæ. Ibi.ĩ iſula Lesbo:ubi eſt mithylenæ: inter Methynnam & Maliam iacens ciuitas maxima : quæ a Malia diſtat ſtadiis ſeptuaginta : ut inquit Strabo:libro tertiodecimo. Mithylenas.ſcilicet urbs Lesbi

UVA. BHSC. IyR_055

Hoc p̃cor extremũ. adhũc refellit quod dixit Põpei9:v3 ut ſit lo cus tut9 quo me cõferre poſſim:ſi q̃d aduerſi cõtigerit: illa econ uerſo dicit ſi uict9 fuerit:quocũq3 potius nauiget: q̃ ad inſulam Leſbon:qui ubi Cornelia erat eo conitiet Cæſar Põpeiũ ſe cõtu liſſe amore cõiugis ſuæ. Deflecte.q.c.ſ.q̃ ad inſulã Leſbon. Vi cta arma. q̃ uict9 fueris.ſ.a Cæſare. Tui9 fuga.ut ſalutẽ tuam niſi in fuga cõſtituas. Cõmiſeris undis .i.ut nauiges ad aliquez locũ tutiorẽ. Infauſta.ifœlicẽ i.victã. Quærere. p ris.a Cæſare Sic fata re. hæc ubi dixit Cornelia ſtatiz ſurrexit e ſtrato:ubi cũ Põpeio q̃ſcebat:& noluit animi ſuppliciuz curãqz differre:q̃do ſemel erat diſiũgẽda a Põpeio:ſtatim hoc facere ꝓpauit:& auer tit ſe ab illi9 cõſpectu:poſt hac uero Põpeiũ nõ uidit: donec uic9 fuit a Cæſare. Exiluit.ſurrexit. Tormẽta abſẽtiæ uim. Nul la mora. q̃ ſtatim ab ei9 cõſpectu aufugit. Non meſti pectora nõ ſuſtinuit amplexũ Põpei:nec brachia collo circũdedit:ut cõ ſueuerat. Præcipitãtqz ſuos luct9. feſtinãt ſepationẽ.quæ utri uſqz luct9 cã erat. Neuterqz recedẽs.& cũ ſeparet̃ uir ab uxore nec illud dixit q̃ extremũ dici ſolet v3 vale. Vitãqz p oẽm.p oẽ uitæ tẽp9 quo Põpei9 & Cornelia diſiũcti ſũt: nullũ diẽ tã mole ſtũ uiderũt. Nã cætera dãna.q̃a poſt cladẽ acceptã iã anim9 in duruerat:ut forti9 fortunã aduerſã pateret̃:magna res ẽ q̃do ali q̃s ſemp fortunã ſecũdã hũit:ſi q̃d aduerſi cõtigerit id graui9& moleſti9 fert:at uero cũ aliq̃s aliq̃do fortunã aduerſã expt9 fue rit:firmior fact9 leuiorẽ exiſtimat fortunã quæcũqz fuerit. Du rata mẽte.i.forti aĩo. Labitur ifœlix. q̃a exaĩata eſt ꝓpemodu3 abſentia uiri. Manib9 excepta.intra man9 ſuoꝝ ſuſcepta. Fert̃ ad æquor. ut naue ĩpoſita uehat̃ ad ĩſulã Lesbon. Littora. ubi ꝑata nauis erat. Illata. ĩpoſita. Nõ ſic ifœlix. dicit maioꝝ doloꝝ diſceſſiſſe ab Epiro Cornel:ã q̃ diſceſſerat ab urbe Roma.q̃a cuz diſcederet a pria cõitata ẽ Põpeiũ:nũc uero diſcedẽs ab epiro ſo la uiꝝ ſuũ relĩqueꝝ cogebat̃. Heſpios.italos. Fida. q̃ nũq̃ uiꝝ ĩ ulla fortũa deſeruit. In ſomnis. ſine ſomno:q̃a tota nocte uigi lauit. Inſueta quies uni: quia non ſola:ſed ſociata dormire cõ ſueuerat. Vacuũ.ſ.uiro ſuo. Deceptis.m.q̃a oblita erat uiri ſui

UVA. BHSC. IyR_055

abſentiã quẽ cũ ãplecti crederet lectũ uacuũ ãplectebat. Fuge. quia ſomno oblita erat a uiro ſe diſiunctã eſſe. Nã q̃uis flãma. q̃uis inquit arderet amore Pompei Cornelia: tamen locus ĩ quo iacere cõſueuerat Pompeius relinquebat uacuũ: ideo quaſi oblita mariti ſui abſentiã: locꝰ ille ab illa uacuus reliquebatur. In toto cubili. ut totũ lectũ luſtraret. Pars illa. in qua ſolebat iacere uir. Caruiſſe timebat Pompeio. nemo timet quod euenit ſed euenturꝫ eſt. i. abſtinebat ſe ab eo loco tanq̃ incerta an Pompeius adeſſet. Non tam læta. i. cõpatõe ſui quod ſatius fuiſſet q̃ a Cæſare uinci: ſed uinci a Cæſare fecit ut Põpeio Cornelia non careret: quia ſtatim ut uictus eſt Pompeius ſe contulit ad Corneliam: quia hora inſtabat.

¶ Lucani Liber Sextus.

POſtq̃ caſtra duces pugnæ iam mente propinqui: Hic liber ſextus incipit: in quo cõtinetur quõ poſitis prope caſtris ad Alorẽ fluuiũ a Cæſare: teſte Apiano: & a Pompeio ad Dyrachiũ ꝓperabat Põpeius ut expeditionẽ: ſenſim poteſtatẽ certãdi: ac decertãdi Cæſari fecit: eductis in aciẽ copiis quod cũ recuſaret Cæſar a Brunduſio uenturos milites expectans: deinde iter durachiũ tendit: quõ etiã ſecutꝰ eſt Cæſarẽ pompeius: & cũ illum præuenire nõ poſſet ut cupiebat caſtra ad locus poſuit q̃ appellatur Petra: eo etiã Cæſar ſe contulit: iam Cæſari tunc exercitꝰ omnis in unum aderat: ut refert Apianus: Aderat uiciſſim & pompeio: & ad inuicem in colle quodas magnis præſidiis caſtra habuerũt. Et cũ pompeius ſe ſuis locis teneret: ſtatuit eum Cæſar munitionibꝰ circũdare: ne inde exire poſſ&: ſed cum maiore inopia laboraret Cæſar qui obſidebat q̃ pompeius qui obſidebatur: nõ potuit tamen pompeius hanc indignitatẽ ferre: ſtatuitq̃ erumpere cũ exercitu: ut Cæſari obuiam ueniret: ſimulque commiſſa pugna: cum ſæua quod ſupra humanum quidem egregie pugnaſſet: tandem eo confecto uulneribus: in fugam Cæſariani conuerſi ſunt: & eo uſque ad caſtra pompeiani perſecuti ſunt: unde eo die ſi uoluiſſet pompeius de Cæſare & exercitu ſuo actũ fuiſſ&:

UVA. BHSC. IyR_055

Apianus uero refert Cæsarem dixisse: bellū ea die finem hīturū fuisse: si hostes q uictoria uti sciuissent habu ssent: põpeiūq3 bellū uno opere cõficere constituisse: nisi a Lauinio prohibit9 fuisset. Iugis. durachīs. Admotaq3 comin9 arma. i. cõstitutis prope castris: cõsistere utriq3. Parq3 suū uidere dei. i. postq̃ dii uiderunt Cæsarē & Põpeiū pares sibi: qa dii solū dominātur in cœlo: Cæsar & põpei9 dominātur in terra. Mœnia graioꝝ. qa si uoluisset facile erat: sed ad id animū intẽdebat: in quo sūma reꝝ. i. impiū steterat: v3 ut Põpeiū uinceret: Martẽq3 secūdū. q̃q̃ fata sibi ꝓpicia essent: tamẽ nihil cedere sibi existimabat: nisi Põpeiū uinceret. Et nisi degenerò. licet cætera sc cūda essent: tamẽ nõ existimabat se fatis obligatū. Funesta mūdo. hāc horā qua bella ciuilia cõmittẽda essent: uniuerso orbi funestā tota mẽte petebat In casum. in dubiū. Alea fati. fortuna belli. Placet. s. qa ad extremū uenire propabat. In collib9 oīs. Aspagus ẽ agri durachī locus in quo castra Põpei9 posuerat: eodẽ Cæsar cū oīb9 copiis expugnato oppido parthinoꝝ ꝓfect9 haud ꝓcul īde castra posuit: & cū exercitū e castris duxisset structa acie Põpeio decernẽ di facultatẽ fecit: at ubi Põpeiū se suis locis detineri animaduertit: cū exercitu ꝓficisci instituit ad ipsu3 oppidū Durachiū spās Põpeiū haud ꝓcul in castris exituꝝ esse: aut illum intercludere posse: q; durachii oẽm cõmeatū belliq3 apparatū Põpeius reposuerat: nec Cæ. fefellit opinio: nã ubi e castris sensit Põpei9 illū exisse: ipse breui itinere per mare nauigauit: ut ei occurreret: nã Cæsar difficiliori & arduo magis itinerẽ ibat: sed ubi cõsiliū illud nõ cessit in aliã ptẽ auersus est: nã locū qui Petra dicitur: igne3 emittentes: ut refert Strabo haud ꝓcul a mœnib9 durachii cepit: ubiq3 Põpei9 castra posuit eodem Cæ. profect9 est Pompei9 aliquas longaꝝ nauiū eo cõuenire iubet. na3 loc9 ille mediocris erat nauigationi. Ex omniq3 Asia & regionib9 quas Põpei9 tenebat cõmeatū eo cõportari iussit id ubi Cæsar uidit munitionib9 claudere cõstituit: sed tamẽ paꝝ sibi ꝓfuit. Explicuit turmas. i. extendit aciẽ & pugnādi facultatẽ põpeio fecit. Turmæ. proprie sunt equitū sed abusiue peditū dicūtur. ut hoc loco. Turma est

UVA. BHSC. IyR_055

nonaginta eq̃tū multitudo quasi ter ūna: q; ex ūna qūaq3 tribu terdeni eligebantur. Signa. uexilla aquilas: Testatus se nunq̃ deesse.i.patū eē in Italiā euertere:si facultas daretur. Ruinæ latiæ. nā ea futura erat ruina belli:sicuti fuit. Vt uidet ad nullos. Cæsar ubi aliquotiēs tētauit:an Põpeius uellet se ꝑmittere pugnæ:postq̃ id non pfecerat: arduo ac difficili itinere iter Durachiū intendit. Tumult9.quotiescūq3 tumult9 Cæsar moueret eos puifaciebat Pompei9. Signa.castra mouet. Tect9q3 uia.qa difficili itinere Durachiū petiit. Dumosa ꝑ arua.ūnū sequitur ex altero:qa dumosa iō tecta uia incedebat. Præceps. hoc iō fecit Cæsar ut alter; ex duob9 sequeretur:uel e castris exiret Põpei9: uel ut ipsum durachio itercluderet ubi cõmeatū:& omne3 belli apparatū Põpei9 collocauerat. Taulātius. Tayllatii parthini & phrygi sup Epidānū siue dyrachiū & Apolloniam sedes habent usq3 ad ceraunios mõtes:ut refert Strabo lib.vii. Ephyrheaq3 mœnia.i.Dyrachii. Vel solis turrib9 aquis. qa sine ꝑpugnatõe & defensiõe ulla loc9 ille ꝑ se munitus & expedit9 erat. Nõ op9 nõ humana manu munitū erat:sed naturali situ nā quæ hūano labore cõstruūtur:licet ardua sint:tamē cedūt: uel bellis uel uetustate temporis:sed quæ naturalia sunt ꝑpetuo durāt. Hāc.ut bem durachii. Annis.i.uetustas lõgi9 ꝓcesserit. Ardua tollat.i. si hūano labore munita fuerit. Naturā sedēq3 loci.i.naturalem sedē loci endiadis est. Clausa profundo.nisi ab una pte qua collis quo oppidū cõmēti terræ cõiūgitur:& tunc desinit esse īsula Non est insula. sed urbs. Terribiles ratib9: est cõdita ī rupibus adeo altissimis ut q nauigāt suspiciētes altitudinē mœniū admiratõe quadā attoniti sint. Terribiles cautes: nõ solū admiratiõe sed piculi timore:quia si muri caderent naues frangerētur. Loniūq3 furens. undæ ionii maris:quæ uētis īpellūtur tātum terrorē incutiunt:ut templa & oīa mœnia cōcutiāt. Furēs .s.uētis ꝑturbatū. Spūmatq3 in culmina.i.usq3 ad culmina tector; erigitur. Huc auidā belli. postq̃ uidit se loco tutissimo tenere Põpeium Cæ.nec inde educi posse ad pugnam constituit illū munimentis claudere ut inde exire non posset. Vt uastis collibus.

ff

UVA. BHSC. IyR_055

q̃a late loca patebãt:ũbi Põpeiꝰ caſtra poſuerat:ergo conſtituit illũ munimentis claudere. Metitur terras. q̃tũ proſpectꝰ erat. Nec ceſpite tãtũ .i.non ſatis habuit Cæſar circũcludere Põpeiũ Aggere terræ: ſed muris lapideis cingere parat. Ceſpite. terra cum radicibꝰ ĩmixta. Metallis. inſtrumẽtis ferreis: ut dolabris pilis. Dirruptaq3 mœnia tr. mœnia quæ oppugnando euerterat uiſa ſunt idonea ad hæc munimeta conſtruẽda. Extruit .ſ. munimẽtũ:quod ualidũ eſſet ad mœnia urbis ſtrẽdæ. Aries:genus machinæ bellicæ. Machina. ĩſtrumẽtũ belli gerendi. Frãguntur montes. ſi collis obſiſteret frãgebat & mœnia cingebat & per montes ducebat mũros. Turrita caſtella. ipſius urbis. Magnoq3 re.clau.ſ. & tãtũ terræ circũdabat:ut lucos & ſyluas ſimul cũ feris clauderet. Receſſus.dicitur locus ſeorſum poſitꝰ q̃a procul a caſtris Pompei munimẽta hæc ſtruebat. Nemoroſaq3 teſqua. aſpera & inculta loca appellauit. Vaſta indagine. hoc dixit ad feras reſpiciens:quia indago dicitur circuitus retiũ cum feræ clauduntur ne qua exire poſſint. Non deſunt:campi. q̃uis Cæſar circũdederit Põpeiũ undiq3 mũimẽtis ualidis ut nõ uideretur exire poſſe:tamen ita late patebat campus ubi conſtiterat:ut nec pabula eq̃is deeſſent:cõmeatus longis aliquot nauibus ex omni Aſia & regionibus : quas pompeius tenebat cõportari iuſſit:quod nunc & proſeq̃tur. Mutãt.ſ.tãtũ q̃tũ campi patent. Flumina.huc etiã3 aquatũ mittere eq̃tes poterat. Illic in una parte ſpacii. Illic. in alia parte tantũ ſpaciũ3 erat:ut ibi fontes eſſent fluuioꝝ:& p alueos ſuos in alios fluuios diſcurrẽt. Merſa. cũ deſcẽderẽt per alueos fluuios. Opũq3 ũt ſũma Cæſar qa tã lõga munimẽta duxerat:caſtra in medio poſuerat: ut extrema reuiſere poſſet:v3 principium & finẽ: Summa. prĩcipiũ & finis dicũtur ſũma alicuius rei opũ.i. munimẽtoꝝ. Intermanet agris.i.ĩ mediis agris caſtra ponit:ũt eoꝝ extrema reuiſere poſſit. Nunc uetus iliacos.Lucanꝰ hic quaſi reprehendit poetas qui mœnia urbis Troiæ nimiũ extulerũt laudibus q̃ v3 magni ambitus fuerint cum cõpatiõe omniũ munimẽtoꝝ breuia admodũ fuiſſent q̃ dicãtur. Vetus fabula.audeãt inq̃t uete

UVA. BHSC. IyR_055

res poetæ muros troianos laudib9 efferre q̃ dicãt q̃dratã fuisse urbẽ Troiã:&.xxxx.milia passuũ occuparet. Ascribatq3 deis.q̃ tã magnifica illa ædificia essent ut uiderẽtur: nõ ope humana esset cõstructa:iõ deos v3 Apollinẽ Neptunũ Laumedonti auxilio fuisse cecinerũt. Fragili re.testa. admirẽtur etiã mœnia Babyloniæ:quã semiramis cinxit lateritiis muris:iõ fragili testa dixit. Refugi parthi.qa fugiẽtes sagittas in hostes remittunt. En q̃tũ tigris. q̃tũlibet admirẽtur:tamẽ uideãt subito & quodã tumultu tãtũ spacii clausũ a militib9 cæsaris eẽ q̃tũ satis esset Regno Assyrioꝝ:ubi Reges sedẽ suã posuerũt. Raptũ.subitũ. Tãtũ.s.clausit opus:tigris flu.est Mesopotamiã ãplectẽs. Orõtes. flu:est Syriæ q̃ Anthiochiã p̃terlabitur:cũ pri9 Typhon diceret: mutato noĩe ab illo q̃s in eo pontẽ fecit Orontes est appellatus ut inqt Strabo libro.xvi.. Assyriis populis.qa Assyria ẽ ĩ oriẽte: ubi Ninus Rex regnauit. Tanti piere labores: sed tamẽ q̃uis tãtum opus fecerit Cæsar oĩa in cassum piere. Tot potuere man9 q̃tũ utilitatis potuerũt afferre labores Cæsaris q̃ nũc pierunt:si in re utiliori consumpti fuissent. Sestos abydo. qa inter sestos & Abydon helespõtus est qui prohibet hæc duo oppida:ut sine incõmodo illuc nauigari nõ possit.i.potuisset Helespõtũ iũgere ponte:ut sine nauigio ab altero oppido ad alterꝝ nauigari possꝫ Abydos urbs est Asiæ:& Sestos Europæ:ut refert Solin9.ca.xv. Elidere .i.interrũpere. Phrixeũ.i.helespõtũ:i quo heles sumersa est:sed poetæ de propinquo noĩa usurpare solent: sic Virgili9 Dardanũ p̃ Theucro posuit. In gesto solo.i.cumulata terra: ut pontus obrueretur. Aut pelopis. aut potuerũt corinthũ urbeꝫ nobilissimã a Pelopõneso separe. Ephyreneũ. nã Corinthus ciuitas Pelopõnessi antea Ephyre dicta ẽ: ut libro quarto a Plinio ostenditur. Latis regnis pelopis .i.a pelopõnesso: ubi regnum fuit pelopis:nam pelopõnessus dicitur a pelope nysso.i. insula Pelops autore Strabõe libro.vii.ex phrygia ducto secuꝫ populo ab se pelopõnesso nomẽ indidit. Longæ maleæ.qa malea est p̃ mõtoriũ laconiæ:quod q̃nquaginta milia passuũ infra mare p̃ tẽditur:adeo impellẽs undas ut naues prosequi uideatur: ad id

UVA. BHSC. IyR_055

niſi lõgo ambitu pũeniri poteſt a nauigãtib9:ideo dicit potuiſſe perficere:ut ad hoc ꝑmõtoriũ a nauigãtib9 facili ambitu & ſine nauigatione peruenirí poſſet. Aut aliquẽ .ſ.locũ potuere cõtra naturã meliorẽ facere. Cogit area belli. ad hoc tãtũ ꝑfuerunt ut cohercerẽt milites:q̃ hoc ipſo ĩdignabãtur:magis & ad bellũ incitabãtur:ut ſanguinẽ effunderẽt. Coit. ꝑ includitur. Area. belli. ſpaciũ in quo bellatores cõtinẽtur. Terras fluxur9 in oes. q̃a ex omni ꝑte orbis terraꝝ interfuere populi huic bello ciuili. Theſſalicæ clades. v3 eoꝝ q̃ cũ Põpeio cæſi fuerũt. Libyæ.eoꝝ qui deinde in Aphrica cũ Catone pierũt. Aeſtuat. incenditur. Anguſta arena. in anguſto ſpacio littoris Ionii: uel ad ſimilitudinẽ arenæ:arena dicitur quaſi incluſi eſſent cauea. Prima q̃dẽ adeo r̃mota erãt munimẽta:ut nihil oĩo Põpei9 cũ exercitu ſenſerit. Surgẽs. creſcẽs. Veluti mediæ. quẽadmodũ3 q̃ in Sicilia habitant:etiã ſi ꝑturbatu3 fuerit mare ſiculum:tamẽ nõ ſentiũt maris ꝑturbationẽ:ita Põpeius q̃uis circũdaretur munimentis a cæſare:tamẽ nõ ſentiebat. Rapidũ peloꝝ.i.Syllam quæ iuxta peloꝝ eſt.Virgili9.Dextrũ ſylla latus: leuũ implicata carybdis. nã pelorus mons eſt q̃ cũ apẽnino cõtinuatur:poſtea uel terremotũ uel aſſiduo fluctu maris interrupt9 eſt:& cũ Siciliã ab Italia diuiſit fecit duo periculoſa nautis loca:Syllã atq3 carybdim: a dextra ſyllãa ſiniſtra carybdim. Latrare. q̃a hæc ſylla puella fuit:& cũ deſcendiſſet in fontẽ uenenis a circe imbutũ ſtatim hi ſpidæ partes conuerſæ ſunt in canes:illa ipſiuſ terrore ꝓcuſſa ſe cõiecit in undas:& locũ illũ fecit nautis ꝑiculoſũ. Neſcit .i.non audit. Aut uaga cum Thetys. circa Britaniã mare oceanũ eſt. quod aliquando fluxũm aliquãdo refluxũ facit:adeo ut ingenti terremotu inſula ꝑpemodũ terreatur:ꝓterq̃ in interiore ĩſula habitant. Rutapina. nã rutupinũ eſt ꝑmõtoriũ Britaniæ. Vnda chaledonios. mare turbatum illi quidem ſentiunt:at uero q̃ in chaledone interiori oppido britaniæ incolunt: nihil omnino maris illam tẽpeſtatem ſentiunt. Thetys.i.oceanum mare. Chaledonios. Caledon & chalydon is.differunt.nam chalydon eſt ciuitas Etolorum:quæ quonda3 Græciæ tutamen erat:ut.x.

UVA. BHSC. IyR_055

libro Strabo refert:at uero Chaledon:ũt refert Plinius libro.iiii. eſt inſula Britaniæ interioris:a Chalydoniæ promõtorio thyleni petẽtib9 bidui nauigatio eſt perfecta:ut refert Solin9 ca.xxxiii. Vt primũ uaſto. ſimul ac ſenſit Põpei9 ſe a Cæſare circũcluſu3 tã & ſi nihil detrimenti ſentiret:tamen pati nõ potuit:quin diſſi paret & deſtrueret exercitũ Cæſaris:ipſe etiã milites ſuos diuerſis in locis conſiſtere iuſſit:nã ea ſolicitudine motus Cæſar ipſe explicauit ſuos. Agmina.ſ.ſua ut diuerſis locis una capiens ſolicitũ redderet Cæſarem.Petra ut ĩquit Strabo libro ſeptimo locus eſt iuxta Dyrrachium ignem uomens:cui fontes ſubſunt:q̃ aquas tepidas bitumenq3 ſcatent:dum ipſa bituminis petra:uti par eſt uritur. Laxet.diſtrahat:cũ Cæſar diuerſos locos captos a militibus teneret:Pompei9 & ipſe ad ſingulos imittebat exercitum. Tendat. extendat. Claudentem.ſ.Cæſarem. Effuſo milite. ut ſpſo exercitu ſuo exercitũ quoq3 Cæſaris ſpargeret. Ac tantu3 ſepti. dicit enim tãtũ agri circũdati habuiſſe Põpeiũ q̃tũ diſtat Aritia ſylua ab urbe Roma aut tyberis:cum recta uia ſine ullo flexu a mari tyrheno diſtat.Cæſar enim neceſſitate ductus indignat9q3 opus difficillimu3 & inauditũ quodãmodo aggredi tentauit:Pompei videlicet exercitũ intra muri uni9 ſepta circũclaudere:& a mari uſq3 ad mare ppetuis mœnib9 ſepire:rat9 & ſi id op9 minime ualuiſſet:magnã tamẽ audaciæ ei9 allatura fa mam:Autore Apiano:per ſtadia quippe ducẽta ſupra mille ſpacium eiuſmodi erat ãplectẽdũ:Põpei9 e contra uallu3 foſſamq3 anteponũt:multaq3 inutilia certandi ſtudio inter ſe dietim machinati ſunt:inſigne interea prœlium ab utraq3 pte editũ:ĩ quo ſuperior Pompeius Cæſaris milites in fugam uertit: eoſq3 in caſtra uſq3 proſecutus ſigna militaria pleraq3 ſuſtulit. Aritia.ſylua dianæ conſecrata. Vendicat. acquirit ſibi. Memoralis.propter hyppolitum dianæ cultorem:Fabula nota eſt.cũ autẽ phedra nouerca adoleſcentis amore flagraret ipſum in ſuos amplexus allicere uoluit:indignat9 ab ea profugit:& præ nimia feſtinatione reliquit enſem.Interea ſuperuenit theſe9 qui phedram uxorem lachrymantem inuenit:interrogatque quid hoc ſit: illa

UVA. BHSC. IyR_055

dixit Hyppolitum uoluiſſe uim ſibi inferre credidit Theſeus: & ſic optatis a Neptūo uotis obtinuit ut morereť: itaq3 cū hyppo litus ueheret curru iuxta littora maris Neptun9 phocas īmiſit: quibus uiſis equi territi ſunt & detraxere currum & adoleſcētē diſcerpſerunt & dilacerauerunt: vnde Hyppolitus eſt appellat9 ab equis diſſolutus: hyppos equus. lito ſoluo: quaſi ab equis la ceratus diuina miſeratione hyppoliti cultoris ſui cōmota æſcula piu3 accerſiuit: qui tantū medicinæ artem exercuit: ut membra in unū coniuncta reuiuiſcere fecit: unde uirbius eſt appellatus quia bis uir: uel bis uiuens: dianaq3 in hac ſylua Aritia colloca uit: ubi ppetuo ſuā uitā duxit: q̄tum ergo diſtat Aritia ab urbe Roma tantū ſpacii circūdederat Pōpeiū: diſtat autem. xv. milia ria. Memoralis. illuſtris & famoſa. Dianæ myceneæ. hoc autē dixit propter iphygeniam nā iphygenia dianæ cultrix fuit: adeo ut cum pater eius illam īmolaturus eſſet: ſubiecta cerua ipſā ab ſtraxit, & eam templo ſuo præfecit: Nam Micenæ ciuitas regia ubi regnauit Agamēnon: Ariciæ autem ut refert Solinus ca. viii Oreſtes oraculo monitus ſimulacrum ſcythicæ dianæ quod de taurica extulerat: prius q̄ Argos peteret conſecrauit: ideo ſacra ta dixit: conſtituta fuit Aritia ab Archilocho ſiculo unde & no men: ut homini placet: tractum: diſtat Roma ſtad. c. &. lx. ut īqt Strabo, & nemoralis dicit̄. quia templum dianæ ſylua circundat cui lacus inſtar pelagi fluctuās adiacet: Autore Strabone libro quinto. Quoq3 mō. aliam deſcriptione3 facit v3 tantū tenuiſſe Pompeiū caſtris ſuis: q̄tum diſtat urbs Roma ab hoſtia: v3 octo miliaria: nam tybris ab urbe deſcendit in mare tyrhenu3 ea pte qua eſt hoſtia: hoſtia autem appellatur ab hoſtio: hoſtium dici tur qua fluuius in mare deſcēdit: & quia ea parte flu. ingreditur mare: ideo hoſtia appellatur. Prælapſus mœnia. i. lapſus p mœ nia. Si nusq̄ torqueat amnē. na3 ſi uolueris metiri ſpaciū qua tyberis defertur in mare tyrhenu3 longius eſt. nam curuatis ri pis & flexis tandem peruenit in mare. Claſſica nulla ſonant. etiam nullo ſigno dato ipſi inter ſe milites exercebātur. Inuſa tela. u. vnum ex reliquo ſequitur. ideo inuſa quia nullū ſignū

UVA. BHSC. IyR_055

tuba dabat. Et ſcit ſæpe.ũ. ſ.illo ſpacio:q̃uis toto die equitarẽt tamẽ non erat ſpacium ſatis latum tantæ multitudini: nam ſcribunt hiſtorici propter anguſtiam loci:nõ nũq̃ vulnerabãt ſuos: cum ipſi inter ſe exercerent. Iaculum tentare.i.dum ſe exercẽt milites iaculantur. Fit nefas. quia ſæpe inter ſe uulnerabant: aut occidebant. Maior cura. Pompeium peſtilentia premebat Cæſarem uero fames:noua quidẽ ratio. Maior cu .ſ.q̃ cura pugnãdi. Exhauſte. euacuate.ſ.herbis ſtramine:& hæc cura erat quæ Pompeium a bello diſtrahebat. Quæ curẽs ob. nam licet ibi paſcua eſſent:tamẽ eques dum ſe exercet ita calcauerat herbas ut nihil omnino ſupeſſet. Obtriuit. calcauit pedibus. Gradibusq3 citatis.i.currentibus equis. Diſcuſſit. diſſipauit. Frõdentem. uirentem campum:tranſlatio ab arboribus:nam arborũ frondere pratorũ uirere eſt. Belliger ſonipes.bellator equus Ferant. offerant. Culmos aduectos. erant inquit paleæ ad ſacietatẽ:ſed eas ſpernebant equi. Labitur moribundus. omnes currebant & intercurrendnm deficiebant. Et tremulo.m. du3 eques ſonipedẽ in gyrum uolueret:ille prolapſus in medio curſu deficiebat. Gyros. reuolutiones. Corpora. uirorũ & cætera iumenta corrumpebantur:& aerem inficiebant. Iners cœlum. ſcilicet putrefactis iumẽtorum corporibus:videlicet craſſus aer nam aer craſſus obſcuritatem inducit ad ſimilitudinem nubis. Tali. refert Strabo libro nono ſub iter chalydonem eſſe collem Tophoſtum:in quo Neſſi & aliorum centaurorum tumulus locatus cernitur:& quo3 tabo deterrim9 odor ſub mõtis radice profunditur:& humor groſſioribus guttam manat: quam quidem ob cauſam gentẽ illam Ozolas.i.mali odoris uocant:hoc a Lucano tangitur. Stygium aera. pro talem aerem emittit ſtygius eſt eni3 hyppalage:qualis erit aer in caſtris Pompei infectis putrefactiõe corporum quæ reſoluebantur. Typhonis. gigas fuit unus ex his qui bellum contra Iouem intulerunt: poſtea hunc ſub inarine monte ecciſum Iuppiter condidit:& quotienſcunq3 mouet feſſum latus:ſemper emittit aerem peſtilentem & putrefactũ. Antra.ſ.montis inarines:inde ex hac peſtis corruptione

UVA. BHSC. IyR_055

Inde. ex hac peſtis corruptiõne. Labant. cadunt. Vnda. primo quidem corrupta eſt unda: talem ordinẽ tenuit. Virgilio cuꝫ peſtilentiam deſcriberet: quæ atticam terram & Athenas tenuit Cœlo. ſ. turbido & corrupto. Riget. dureſcit cutis. primũ ſignũ erat morbi contracti. ſ. ꝙ ad tractũ cutis reſiſteret. Atra. ꝙa nigra efficiebatur cutis. Igneaqꝫ in uultus. quia intẽtis oculis faciem toruã oſtẽdebãt: & ſtatim pallida efficiebatur. Sacro morbo. execrabili: ſicut Virgilio ſacrũ ignẽ appellat: quia depaſcitur & omnia cõſumit. Feruida. nam calebãt oculi & facies ut ignẽ quodãmodo emitteꝛ uideꝛẽtur. Feſſũqꝫ caput. nã ultro citroqꝫ iactabat. Iam magis. creſcente peſtilẽtia ſine ulla intermiſſiõe cadebãt: Præceps fatum. i. mors uelox. Nec medii. d. nec morbus diu conſumpſit corpora: & ſimul ac ſemel morbus ꝓueniebat ſtatim moriebãtur. Medii morbi. quia inteꝛ uitaꝫ & mortẽ ſolet intercludere morbꝰ: ꝙ aliq̃diu & ſenſim corpora interimit. Turbaqꝫ cadẽtiũ. ipſa etiã corpora auxere peſtilẽtiã: nã ſepeliri non poterant præ multitudine. Incondita. inſepulta. Nec miſeros. nec licebat funera facere: niſi extra tentoria: tãtũ eiciebãt corpora & inſepulta remanebãt. Funus erat. vꝫ e tentoriis eiciſſe cadauera. Spargere. i. proiicere. Tamen hos. ſed hanc peſtilentiam: licet uentus ſupueniens abſtulit: ita ut puriorẽ aereꝫ relinqueret: cum præſertim omni genere cõmeatuũ abũdarent nam aduectitia fortuna undiqꝫ uehebãtur. Meſſe. i. frumento. Plenæ carinæ. ꝙa abũdant cõmeatibus: nam fames ſolet inducere peſtilentã. At liber terræ. hoc erat quod a conſerenda manu deterrebat Põpeiũ: nũc dicit quid deterrebat Cæſareꝫ: exiſtimabatur liber ipſe: ꝙ nullis munitionibꝰ incluſus erat: ſed nihilominꝰ famem tollerauit ingentem & inopiam q̃ ſi obſeſſus eẽt Liber. quia in libertate oẽm exercitum habebat. Agitur. agitatur: ſed melius angitur ꝓpteꝛ uerſum. i. cruciatur. Sed patitur ſed nihilominus inopiam reꝫ omniũ ſuſtinebat Cæſar: q̃ ſi iclu ſus eſſet & obſeſſus. Sur. cul. in ſege. ideſt nõdũ flaueſcentibꝰ agris nec matureſcentibus. In pecudum ce. cibos: ideſt ipſos iã pabulo pecudũ uti cœpiſſe: Carpere dumos: more pecudũ:

UVA. BHSC. IyR_055

Spoliare nemus. i.arbores ſilueſtres ſi forte naſcerẽtur fructus ſicuti pruna coma & poma ſilueſtria. Letũq3 minãtes. & non nũq̃ carpebãt radices herbarũ q̃s neſciebãt uenenatas eſſe. Herbas dubias. qa neſciebãt eſſẽt ſalubres an ne: ſed in cõmẽtariis legit herbã q̃dã frequẽter iueniebãt.cui9 nomẽ eſt corea:& hãc herbã lacte pmixtã ĩ modũ panis cõficiebãt:& hui9 herbæ magna copia fuit.Refert & Plutarcus q9 cũ Cæſar maxia opprimeretur inopia:& milites radicẽ quãdã auellerẽt: & cõmixta lacte ueſcerẽtur:iterdũ factos ex ea paneſ ĩtra hoſtiu3 ſtatões prætet currẽteſ iniciebãt:addebãtq3 ſe quoad huiuſmõi terra radices p duceret obſidionẽ Põpei nõ relicturos: eos autẽ & panes & ſermones in vulgus pferri Põpeius uetuit:ne ſuorũ animi pfringerẽtur:q̃ hoſtiũ im nitatẽ ptinacẽq3 tollerãtiã ſicuti ferarũ exhoreſcerẽt. Quæ mollire queũt.cernit etiã alios milites alia euellere quæcũq3 molliri poterãt aqua:uel elixari: q̃ q̃uis aſpa eſſent tamẽ p guttur mitterẽt:dũ modũ ſe ſuſtẽtare poſſent. Mollire flãma.i.elixare. Frãgere morſu .i.quæ dẽtib9 poſſint mãdare. Per abraſas fauces. aſperitate radicũ & herbarũ. Plurimaq3 hũmanis. & ita milites nouo genere ciborũ utẽtes qb9 nũq̃ antea hoies ueſci cõſueuerãt:põpeiãos oĩb9 reb9 abũdãtes obſidebãt. Vt primũ libuit. nũc dicit poſtq̃ Põpei9 decreuit erumpe munimentũ:nõ cogitauiſſe illũ tẽpore noctis clam exire:ſed per eam munitionũ ptẽ quæ frequẽti9 cuſtodiretur. Et. p ſed. Permittere terras.i.arbitrio ſuo oẽs terras hr̃e: ut quacũq3 uellet exercitũ duceret. Nõ obſcura.i.nõ occulte:nec p ĩſidias bellũ gerẽ parat. Furto. pro furtim. Ceſſantibuſ armis.ſine pugna Cæ.re ſiſtẽtis. Latis ruinis. quas ipſe p munitionũ euerſionẽ fecerat Impulſu. euerſiõe. Opportũa tamẽ.q̃uis nõ occulte exire uellet:tamẽ eã ptẽ elegit:quæ pxĩa caſtris erat:quæ appellabatur caſtella ĩ mũris:& ibi Seua erat uir un9 fortiſſim9 omniũ. Quã numici caſtella uocãt. nũc numici flu.ſ.accolæ uocant caſtella: ſed uocãt.ſ.vulgo oẽs caſtella. Numici. in quo poſtea ob upt9 eſt Aeneas. Dumeta.quæ naſcũtur ĩ locis cõfragis & abruptis. Huc puluere nullo. & ad hæc caſtella uenit Põpeius:quæ non

UVA. BHSC. IyR_055

pri⁹ oppugnare cœpit: q̃ puluis aſpici poſſet ab hoſte. Ad mœ nia. ſ. munitõis Cæſaris. Tot ſimul e cãpis. nũc dicit ſubito ad uentu ſuo Põpeiũ ita hoſtes terruiſſe: ut attoniti pene ſui ipſoꝝ obliuiſcerẽtur: nã ubi aqlas inumeras fulgeꝛ uiderũt: & claſſica undiqꝫ obſtrepere ſic timebãt: ut uix tela i hoſtes mouere poſ ſent: & ſtatim fugere oẽs cœperũt: præter unũ Seuã q ipſe pmã ſit: & alioꝝ etiã aios in bella erexit. Simul. eodẽ tẽpore. Latiæ uolucres. aquilæ Romanæ. Fulxere .ſ. uexillis. Deberet ferro. qa etiã ſine ferro uicti ſunt cuſtodes Cæſaris. Pauor cõfecerat. ideſt cõſũpſerat hoſtes. qa territi nec tela q̃dẽ mouebãt. Quod ſolũ. u. uirt⁹. in eo loco inqt ubi ſemel poſiti fuerant: ibi potius mori uolebãt q̃ fugere. Quo ſtare loco. ubi poſiti fuerant. Qui uulnera. adeo inferiores erãt numero Põpeianis ut multo plu ra tela eſſẽt quæ mitterẽtur ab illis q̃ hoĩes q̃ dinumerari poſſẽt Peribat. fruſtra erat. Nymbus. ſ. multitudo teloꝝ. Tũ piceos. nec ſolum telis ferreiſqꝫ haſtis utebantur pompeiani: ſed etiam facib⁹ ardẽtib⁹: ut ꝓpugnacula incẽderẽt. Piceos. pice incẽſos ab igne. Quaſſæ. ſ. ariete. Roboris impacti. impulſi arietis: nã robur arietẽ appellauit: quo muri ipellũt. Iã põpeianæ. iã aqlæ exierãt ꝓ mũitiõeꝫ & ferme libera loca tenebãt cũ ſeua un⁹ fuit q̃ uictoriæ tot militũ reſiſteret: nã repulſo Cæſare circa uallũ in ter hæc ductor Turmæ: cui Seua nomen fuit: multa & præclara facinora edidit: oculũ ſagitta ſaucius: haſtã pfregit: deĩde ueluti quippiã dictur⁹: ut refert Apian⁹: in mediũ proſilit: ſilẽtib⁹ cun ctis: Põpei ductorẽ ſingulari uirtute cognitũ ad ſe uocat: deinde ſic affatur: Salua tibi ſimilẽ: ſalua amicũ: ac curatores mihi adhi be. quoniã uulnere affligor: accurrẽtib⁹ ad illũ duobus ex exer citu Põpei: unum aggreſſus occidit: alterius humerum enſe de iecit: quæ cum egiſſet ſeipſum uallũqꝫ reliquit. ob id cæteri ru bore conciti impetu feruntur: uallumqꝫ inſuper tutati ſunt. Mi nutio qui cuſtodiæ præfuerat complura tollerante: ferunt q̃ppe clypeo ei⁹: xx. ſupta cẽtũ inhæſiſſe ſagittas: corp⁹ ſex uulneri⁹ trãſfixũ patuiſſe: oculũ uiciſſim excuſſuꝫ eſſe. hos Cæſar multis

UVA. BHSC. IyR_055

honotib9 insigniuit. In hoc nō cōueniūt Plutarc9 & Apian9; nā Plutarcus dicit centū ac.xx. telor ictus ī clypeo accepisse Seuā dehinc suorū exceptū amplexib9 tuto relatu3 esse: quæ uulnera Minutio attribuit Apian9. Iura. potestates imperium; Quē nō nullæ. unus eripuit locu3 Pompeianis: quē Cæsar cū toto exercitu eripere non potuerat. Toto cæ. idest tota ui Cæsaris. Vetuit. scilicet locum illum capi a Pompeianis. Strato. occiso. Arma tenente dum arma teneret negauit uictoriam Pompeio. Merebat in. p. antequā Cæsar sub gesset Germaniam: erat Gregarius miles: sed uirtute sua euaserat ad dignitatem Centuriōis In plebe castrorū. idest militabat inter Gregarios milites. Aut se. gentes. idest Germanos bellicosos; Ibi. in Germania: ubi & Rhodanus flu. est. Promotus. ab infimo loco militum ad centurionem. Vitem. uitis est insigne Centurionis: non ut quida3 indocti dicunt quod uitem in clypeo pictam gestarent: sed dico uitem gestabant: qua milites tardos & negligentes Centuriōes solebant ligare uel pulsare; ut ipsos promptiores ad officia gerenda redderent; quod ita sit plenius ostendit quid q̄ non castris inserta summam rerum idest imperium continebant Centuriones in manu militum; continuo prœlio tardos homines ducebant ad agmina; quod. M. Iurisconsultus ostendit digestorum libro qnadragesimo: de re militari; dicit enim qui Centurioni se castigare uolenti resisterit; & ex industria fugerit; aut Centurioni manum intulerit capite puniatur quid Iuuenalis? non ne aperte ostendit uitem fuisse Centurionis; Arpinas alius Volscorum in monte solebat poscere mercedes alieno fessus aratro; Nodosam post hæc frangebat uertice uitem; scilicet in pactam manu Centurionis. Pronus ad omne nefas. sicuti fortis erat: ita omne nefas facere audebat. Nesciret in armis. nesciebat ille uirtutem esse in armis ciuilibus: nec uitium uirtutem credebat esse laudandam in bellis; siue ciuilibus; siue non. Virtus. fortitudo. Hic ubi. quærentes descripsit Seuam Centurionem Cæsaris; qui ex Gregario milite

UVA. BHSC. IyR_055

ad eā dignitatē uirtute ſua ꝓmot⁹ fuerat: & uitā geſtabat: quæ milites, uel negligētes uel tardos ad militiā īpellit: nūc aūt dicit q̄tū in caſtello deſēdēdo ualuerit: q̄ cæteris fugiētib⁹ ſol⁹ ipſe ꝓ tutit: tū uerbis: tū re ipſa alio⁹ aīos excitauit. Tuta fuge. i. loca tuta ad fugiēdū. Abegit. īpulit uos. ſ. ut fugeretis. Impi⁹. q̄ ab īpietate erga ducē ueſtrū proficiſcitur: iō quaſi pentē uult coli a militib⁹ ſuis ducē: ſed nūc cū fugerēt īmemores illi⁹ factoſ dicit Et cūctis ignotis. nullo unq̄ ī bello quod cum Cæſare geſſeritis pauorē aliquē āte hac oſtēdiſtis. iō āte hoc tēp⁹ ignot⁹ fuit. Armis. i. bellis Cæſaris. O famuli turpes. inuehitur in eos quaſi ignauos et ſine cā fugiētes. Seruū pec⁹. i. q̄ ſeruilib⁹ pecudib⁹ cōpari poteſtis. Datis terga. i. āteq̄ uuln⁹ accepiſtis in fugā cōuerſi eſtis? Cumulo uos. i. an poteſtis uos fugerē turpiter: ut nolitis poti⁹ inter ſtragē cæſo⁹ iacere: q̄ turpi fuga uitā quærere. Viro⁹. ſ. cæſo⁹. q. d. ſati⁹ ē mori fortiter q̄ turpiter uiuere. Buſtis. i. ad buſta. i. ad ſepulchra: ut poſtq̄ pugna deſierit uos q̄ inter cæteros fortiter occiſi fueritis: etiā uos ad rogū a uīris ſociis: quæramini. Non ira ſaltē. nōne inqt ira uos ſaltē accēdit ſi nō pietas. Et cūctis. ex oīb⁹ cuſtodiētib⁹ Cæſaris caſtella. Ellecti. q̄ uos cæteris inferiores uirtute putarēt. Non puo ſanguine. ſi uos fugere uultis uos retinere nō potero: ſed ego ſol⁹ efficiaꝫ ne uictoria iſta Pōpeio incruēta cedat. Erit. trāſierit. Peterit felium. uellem ut me pugnātē uideret Cæſar: et ante oculos eius præclara hæc facinora ederē: tū mihi fœliciter mori uiderer ſi ꝓ ipſo fortiter dimicās āte oculos ei⁹ oppeterē. Fœlicior. q̄ ſi ipſe abeſſet. Laudāte. qa inuit⁹ pōpei⁹ uirtutē mcā ꝓbabit. Cōfrigite. ſ. uos hoſtes. Pectoris incurſu. i. reſiſtite pectori meo. Iugulis. ſ. meis. Iā lōginqua pul. iā puluis q̄ excitat⁹ ē in hoc tu multu acceſſit: lōgi⁹ q̄ppe puenit ad oculos Cæſaris: ſimul etiā fragor auditus eſt. Puluis. ſcilicet excitatus a multitudine hominum. Vicimus o ſocii. ne dubitetis ſi poſſumus hoc caſtellum tenere: quod tenebimus ſi uultis: quo Cæſar ueniet: morientibus nobis uictoriam Cæſar conſequetur. Vindicet arces. ſ. defendendo munimenta Cæſaris: Mouit tantūm uox:

UVA. BHSC. IyR_055

nō ita accēdūtur ad pugnā animi militū: ſicut nūc oratōe Seuæ accenſi ſunt. Primo cornu. i. primo belli ſigno. Scituri iuuenes .i. ueniūt ſpectaturi uirtutē Seuæ: & cognituri an uirt9 numero inferior & loco plus aliqd præſtare poſſet q̄ fortiter mori: v3 uincere numero: q̄ unus uinceret uniuerſum Pōpei exercitū. Loco. quia ſuperiores erant Pompeiani: ipſe uero inferior. Ille ruenti .ſ. aggeri conſiſtebat, quaſi tergo eū ſuſtētaturuſ eſſet. Cō ſiſtit. firmatur. Primūq3 cadauera. q̄ tela emiſſa fuerant primo impetu Pōpei nullū ī caſſum relinqueba ur: ſed multi ex hoſtibus cæſi cōmiſcebātur: his igitur cadauerib9 pro telis utebatur ī hoſtes: & ſic eos obruebat. Plenis. ſubaudi de. Corporib9. ſcilicet ſuoꝝ. Totæ ruinæ. ſ. muroꝝ erāt pro telis Seuæ. Robora. ligna munimēti. Moles. ſ. ſaxa. Hoſtiq3 ſe ipſe minatur. nā ſæpe ſimulabat ſe uelle præcipitem dare: & interea illi pedē referebāt. Sude. pro ſudib9: Sudes proprie dicitur palus præuſt9 ut durior ſit. Cōto. haſtili. Amputat. præcidit enſe man9 eoꝝ q̄ aſcēdere uellēt aggerem. Caput obterit. ſaxis. Fragili cōpage. i. fragili galea & galeæ iunctura. Vt primum cumulo. ſimilitudo ſic Seua pugnabat contra hoſtes: ſicut Pardus: ubi uuln9 accepit ſæuior fieri ſolet. Cumulo creſcente. cum iam tot cæſi eſſent ex hoſtibus & etiā corporib9 quæ e turrib9 cōiecerat ī hoſtes ut cumulu3 feciſſet æqualem munimentis: tūc ille trāſiliuit agili ſaltu: non aliter q̄ pardus ſolet p̄ media arma & uenatores tranſilire. Arma. ſ. hoſtiū. Rapit. raptim trahit. Per ſūma ue. ideſt per ſūmitatē telorꝝ. Tūc dēſos. & cū trāſiliuiſſet cū ſūma omniū admiratōe uallū & cadauera quaſi re3 geſſiſſet ſupra uires humanas admirati ſunt omnes: & quæcūq3 toruo uultu cō ſpexiſſet: ille pauorē incutiebat Cōprehenſus. coartat9 undiq3 Omni bello. omni exercitu rem pro perſona poſuit. Inter cuneos. inter ordīes & magnipulos Pompei. Vincit quē reſpicit q̄ hoſtes oculos ei9 ſuſtinere nō poterāt. Iāq3 hebes. iā enſis Seuæ cruentatus: lubricus factus erat: ita ut hoſtem uulnerare non poſſet: & obtruſus erat crebro ictu: adeo ut hoſtem non uulneraret: ſed nimia ui confringeret. Hebes. obtuſus nimio

UVA. BHSC. IyR_055

& crebro ictu. Craſſo ſan. quia lubricus erat. Enſis opus. quia opus enſis eſt ut incidat: nunc autem membra frangebat. Illuꝫ tota premit moles. i. in eũ tot⁹ exercit⁹ cõuerſus erat. Incerta manus. i. omnes milites eum uulnerarunt: ita tamen ut uuln⁹ ad uitalia nõ peruenirent. Parqꝫ uo. fortuna. par ſemp de duobus dicitur: ſicuti hoc loco pro uno uniuerſum exercitum Pompeianum ponit: pro altero ſolum Seuam. Concurrere. manum conſerere: Vmbo. clypeus: umbo autem proprie eſt media ps clypei eminentior. Et galeæ fragmenta. quia iam tot ictibus p cuſſa erat galea: ut fracta in ipſis tẽporibus imprimeretur. Perurunt. exulcerãt. Cõpreſſa. ipſius Seuæ telis. Nec quisq̃. ſenſus eſt: denſæ inquit haſtæ corpori Seuæ infixæ ipſuꝫ & uitalia præcipue tanq̃ ſylua protegebant. Nudis. iam detectis uitalibus: Quid nunc ueſani. nũc apoſtrophat Lucan⁹ ad Pompeianos illos reprehendẽs q̃ putant poſſe interfici telis lacertorũ uiribus imiſſis: ſed hoc fruſtra tentant: nam ad opprimẽdũ tantũ uiri robur neceſſe eſt ut tormenta in illum mittantur. Veſani. male ſani. Leuibuſqꝫ ſagittis. hæc tela huiuſmodi nũq̃ ad uitalia penetrabãt. Aut tortilibus. ideſt tormentis torquãtur. ſicut falarica maioris teli genera: quæ neruis ac funibus torquẽtur: quæ ideo falaricæ ſunt appellatæ: q̃ a falis. i. turribus ligneis mittantur: ut conſule ante falas. i. turres ligneas. Vibrata. coruſcata. Muralia. ideſt pondera ad inſtar muri in illuꝫ reuoluta opprimẽt eũ. Aries ferro. q̃ arieſ ferrat⁹. Baliſta. a βαλλω. i. iaciendo inſtrumẽta ſunt: q̃bus maiora ſaxa mittuntur: ut inq̃t Nonius Marcellus. Stat nõ fragilis. poſtq̃ Põpeianos increpauit: nũc reddit ad id quod iſtituerat. Seua nõ un⁹ miles erat. ſed quaſi mur⁹ q̃ Põpeianis obiect⁹ eſſet. Pom. ten. ſ. ne poſſit erũpere. Iam pectora. iam ita ſpernebat uitam ſuam & hoſtium tela paruiſaciebat: ut clypeum cũ cæteris armis abiecerit: & ſolo corpore telis hoſtiũ reſiſteret: ideo abiecit clypeum: ne leua ocioſa eſſet. Armis. ideſt ſcuto nam arma de ſcutis dicũtur eo quod armos tegant. Ac ue. c. cl. declarat quod dixit armis uacaſſe ocioſam fuiſſe ſiniſtram: loris clypei impedita: ne cum

UVA. BHSC. IyR_055

hoſtibus pugnaret. Culpa ſua.ſ.ſi ſe clypeo ꝓtegeret. Obit.i. adit ut manus obit magiſtratus ideſt adit:nā ob ꝓ ad ponitur. Dēſamq3 ferēs. ꝓ ſimilitudinē oſtēdit qualis fuerit ſæua: quale dicūt cæte uideri cui9 tergo inaſcitur ſylua.Cæte aute3 eſt gen9 maioris piſcis adeo imenſi:q9 dicunt eminere tergo ſupra maris undā:& nō nūq̄ tergo ei9 ſyluas inaſci:quæ cu3 mouet:& ſylua moueri uidetur.Nearchus Autore Strabone libro.xv.magnitudine3 Cætorū uicenū & ternū paſſuū eſſe refert:ita cū moueretur ſæua quaſi ſecū ſyluā in corpore geſtare uidebatur. Gradibus feſſis. q̄a exhauſto ſanguine nō poterat diuti9 perſiſtere. Libycæ ſic bellua. alia ſimilitudo quēadmodū inq̄t in libycis agris uenatores pſequūtur elephātes:& tela q̄dē in terga mittūt quæ licet corpori figātur:tamē ad uitalia nō ueniūt eodē modo in pugnādo ſe hēbat ſæua.Elephātes Italia anno urbis cōditæ. quadringēteſimo ſecūdo ī Lucanis primū bello Epirotico uidit. & boues lucas inde dixit:ut inq̄t Solin9 cap.xxxviii. Miſſile. haſtile. Repcuſſū.retro incuſſū. Squallēti. duro & aſp̄o tergo Mota cute. q̄a cū ſe excuſſerit eiecit tela leuiter fixa. Viſcera. uitalia mēbra. Citraq3 cruorem. i.nondū puenientia ad cruorē Stant. erecta ſunt. Non explent .i.multa uulnera nō ſufficiūt ad uni9 mortē: Dictea procul.& cu3 ita ſtaret īmobilis: ecce ſagittator q̄dā ſpeculatus locū armis nudū ſagittā direxit:& oculum cuſpide traiecit. Cortynis harūdo. ſagitta cortynenſis:a cortyna ciuitate Cretæ:de qua Virgilius. Perducant al.quæ ſtabula ad cortynia uaccæ. Dictea .i.cretenſi:nam dicte mons eſt Cretenſis:ut refert Strabo:unde dicteus dictea dicteum conſtat Cretenſes ſagittandi fuiſſe peritiſſimos:Nam ut inquit Solinus cap.xvi.Creta prima remis ac ſagittis potuit:prima litteris iura iunxit pyrrhico repertore:equeſtres turmas:prima docuit laſciuas uertigines implicare:ex qua diſciplina bellicæ rei uſus dat9 ideo per excellētiā dixit cortynis. Tēditur dirigitur. Certior oī uoto.q̄a pl9 effecit q̄ ſpabat ſagittator. Ille. ubi ſenſit ſe uulneratum extraxit ſagittā cu3 oculo & terræ impactā pedib9 calcauit. Moras &. pro.i.fit enim epexegeſis:y3 uincula.neruorum

UVA. BHSC. IyR_055

quæ cuſpidē ſagittæ ſetinebāt:ſed nerūoſ oculi radices appellat quia acerbis neruis q̄buſdaꝫ quaſi radicib9 ſtabiliti ſunt:iō dicit fuiſſe moras telo⁊. Pannonis haud aliter. nō aliter telū euulſit cū oculo q̄ urſa Libyca quæ ubi ſagittā in corpore accepit tētat ipſam dentibus euellere. Pānonis urſa. eſt quaꝫ uulgo dicim9 Vngariam:magnæ ibi urſæ naſcuntur.Pānonia ut inq̄t Solinus cap.xxxiiii.uiro fortis & ſolo læta eſt: procedit in noricum uſqꝫ agrum:deinde Moeſiæ coniungitur: Libys.i.uirgo libyca uena trix:ſic Virgilius appellat:& dicit cōſuetudinē eſſe libycarū uirginū agitare feras:vꝫ.Virginib9 tyriis mos eſt geſtare pharetrā Libs.is.maſ.generis eſt:Libys uero fœ. Amētauit.iaculata eſt: & contorſit. Habena pua.habena proprie amentū dicitur quo digiti iaculantis imiſſi uehemētiorē ictū inferūt: unde uerbuꝫ ē amētare.i.iaculari. Impetit.inuadit.ſ.dentibus. Secū fugientē q̄a dū ſe mouet:mouetur & ſagitta. Perdiderat uultum rabies. poſtq̄ cū oculo ſagittā euulſit adeo efferat9 erat effect9 ſæua:ut iā uultū oīo mutauerit. Perdiderat.inflāmauerat. Imbre cruēto. q̄a euulſo oculo ſanguis continue effuſus eſt. Læt9 fragor. clamorē inq̄t ſuſtulere pōpeiani exiſtimāres nūc demū ſæuam lætifer uulnꝰ accepiſſe. Maiora uiris eſt.s.p. nō maiꝰ gaudiuꝫ habueī pōpeiani:cū uiderūt ſanguinē ex oculo uulnerati ſæuæ exire q̄ ſi ſanguinē uidiſſent ex corpore Cæſaris exire. Sanguīe puo.i.uniꝰ militis. Ille tegens alta. cū propemodū difficere uideretur ſæua ſimulauit laſſitudinē quādā. & quaſi uultu mitior factꝰ ita allocutꝰ eſt hoſtes: Parcite inq̄t mihi iam uobis cedēti non opus eſt tela in corpꝰ meū cōtorquere:nā ſatiſ erit ad mortē ſi fixa corpori tela euulſeritis:cū his enim oīs ſanguis exibit: & uita mea diſcedet:ſed anteq̄ hæc faciatis obſecro ut me afferatis in exercitu ueſtro:ut exēplū oīb9 potius ſim militib9 pōpeianæ ptis cōprobatæ:q̄ honeſtæ mortis:hæc cū dixiſſet qdā Aulus demens credidit ita eſſe:ille acceſſit ad ſæuā:& mediū cōplexus armis omnibus credebat ſe poſſe illum in caſtra pōpei ſub leuare:ſed non prouidit mucronem quem ille tectum habebat quo ad in iugulum eius tranſfixit: & ipſo occiſo ſic inquit:

UVA. BHSC. IyR_055

eat quicūq3 ſæuā uictum putabit. Alta .i. profunda. Virgilius. Premit altū corde dolorē. Suppreſſū. rectū. Virtute remota .i. uirilitate: qa nō iā ſicuti uir fortis & robuſtus: ſed tāq̄ mitior factus ꝓpemodū effœminatus erat. Parati. ſ. tela in meū corpus coniecere. Auertite. remouete. Hinc. a corpe meo. Iā vulnera nil. ſi. q. d. ſatis uulnerȳ eſt. Non eget ingeſtis. ſ. telis. ſ3 euulſis Et magni uiuentē. nā exēplo meo alii moueri poterūt: ut pōpei ptes Cæſaris āteponāt. exēplū ut quēadmodū ipſe Cæ. īliquerit i articulo mortis: ita alii imitētur eū. Quaſi mortis ho. qa malo ptes ſequi Pōpei q̄ honeſte mori. i. fortiter. Infœlix. uno uerbo exitū rei futuræ declarat: ſignificat. n. illū morituꝝ. Fulmineū. coruſcātē. Recto. erecto. Mēbraq3. qa mediū cōplexꝰ credebat ſe ſublatuꝝ hoſtem: Incaluit uirtꝰ. occiſo aulo rediere i corpore uires: uiſus eſt recepiſſe quodāmō robur quod amiſerat. Incaluit. i. durior reddita ē. Vna cæde. ꝓ unꝰ cæde. Soluat ait pœnas. iā nō demiſſa uoce loquebat: ſed toruis oculis & acriori uoce. Pacē gladio. aliter īqt pacē Pōpeiꝰ hīe nō poterit a militibꝰ Cæſaris: niſi ille depoſitis armis Cæſarē adorauerit. Iſto. i. meo. Similē uīi .ſ. creditis eē ſæuā: ut ſic ignauus ſit & mortē timeat: ſicuti uos o pōpeiani. q. d. nō. Segnē. timidū. Ad fata. ad mortē. Pōpei uobis minor. ego inqt plꝰ amo fortiter mori: q̄ uos defendere Pōpeiū cāmq3 ſenatꝰ. Simul hæc effatꝰ. ꝓſpexit & uidit puluerē q erectꝰ erat cū Cæ. clamore audito ſtrepitu & fragore belli ad ſubſidiū ꝓpabat caſtello laborāti pſtāduꝫ. Adeſſe cohortes. qa iā ſenſerāt expugnari caſtelluꝫ. Dedecꝰ hic belli. hic puluis belli. hic puluis fecit: ne tātū dedecꝰ admitterēt Pōpeiani ut uni ſeue totꝰ exercitꝰ ceſſiſſe uideretur ſubducto qui marte diſcedētibꝰ pōpeianis ſtatiꝫ cecidit p̄laſſi tudīe ſæua. Dabat uires. i. fortis erat: dū pugnaret: qa nō ſentiebat ſanguinem effundi. Defectum. uiribus corporis uacuum. Ac uelut incluſum. ipſum humeris geſtabant non aliter q̄ ſimulacrū aliquod deorum. Viuam ſpēm. tāq̄ uiuus qa adhuc uiuebat. Euellere extrahere. Exornantqꝫ decs .ſ. hiſ telis e corpore ſæue euulſis. Nudum martem. ſimulacrum martis: quod ſine armis relictū

UVA. BHSC. IyR_055

fuerat armis sæue instruxerãt: quasi ea tũ demũ digna essent q̃ bus mars armaretur. Fœlix hoc noĩe famæ. o q̃ta fœlicitas & gloria fuisset tua o Cæsar. si hæc tua uirtus pro libertate populi Ro. pugnasset: ut hostes populi ro. uicisses: nõ cives p̃ tuẽda ser uitute iudisses. Durus hyber. i. hyberos populos hispaniæ. Cã taber. populus est hispaniæ: quẽ ut refert Suetoni9 & Strabo li bro tertio Augũs oppressit. Exiguus. qui uteretur breuib9 ar mis. Teuton9. populus Germaniæ: quẽ Cæsar uicerat. Nõ tu bello9. sed qa cã tua min9 honesta erat: iõ nõ potes gloriã con sequi quã tribuissent Romani: siue de Germanis: siue de Gallis: hostib9 triũphũ cõsequi uoluisses. Spoliis. s. armis. Vlulare tri umphis. sicuti mos erat ouantẽ ducẽ qui equo uehebatur ad ca pitoliũ sequentes milites clamarẽt: io triũphe & ululãtes seque banrur eũ: unde ouationẽ dictã uolũt ab hac uoce io io. sed ta men ouatio & triũph9 differũt: nã ouatio ei dabatur q̃ hostes in fugam uertissent: Triũphus uero his qui hostes cecidissent. In fœlix q̃ta. d. qui hæc premia uictoriæ cõsequẽtur p̃ libertate pu gnant: Tu uero cõtra libertatẽ pro seruitute pugnasti ut patriã in seruitute redigeres. Nec magis ac magn9. Põpeius sicuti an tedictũ uni9 sæuæ decertatõe locũ obtinere nõ potuit: sed nihi lomin9 tentauit alia p̃te: si quõ posset erũpere: neq3 enim q̃ sibi hac p̃te exire nõ liceret: iõ a p̃posito suo deterritus est: dicit aũt p̃ similitudinẽ multo etiã auidiorẽ erũpẽdi factũ Põpeiũ q̃ ante fuerit sicut fluct9 maris: cũ semel iuaserit scopulũ assiduo ĩpul su: tãdẽ illud euertit: ita & Pom. a p̃posito suo nõ destitit. Parte ca. ubi cõsti erat sæua. Dilato marte. ĩterposita pugna. Frãgẽ tẽ sco. Virgil. Inq3 sin9 scindit sese unda r̃ductos. Lat9 adest. s. oppositũ fluctib9. Serã ru. v3 euerso tãdẽ scopulo a fluctib9: qa impellit anteq̃ euertere possit. Hinc uicina petens. capto erũ pẽdi cõsilio Põpei9 tegmẽta galeis milites pare iubet ex uimini bus deinde aggerem & leues armaturas milites in scaffas im posuit: his ita pactis sexaginta cohortes ex maximis castris præsidiisque educit: per eam munimentorum partem: quæ ad mare pertinebat: & his imponit quæ fieri uelit eodemq3

UVA. BHSC. IyR_055

eodēq3 qbuſdā honeſtis aggere & leuis armatūræ militibus ire iubet: & q̄ſdā ad durachiū ubi naues præpatas hēbat. Caſtella ꝓfundo petēs. caſtellū illud remotiſſimū erat & longiſſime abe rat a caſtris Cæſaris: & quaſi præſidiū erat quod munimentum Cæſar hēbat ad hoc caſtellū qa ſpabat reſiſtere Cæſarianis īpe tum fecit Põpei9: exiſtimās ꝙ longi9 aberat Cæſar: hac pte faci li9 erūpe poſſe & qa ptinebat ad mare ps illa maris quā inuade ret oportuna uiſa eſt: qa ī ptāte Põpei oīs regio erat. Vicina ca ſtella. i. munitōis ptem: quæ ad mare ptinebat. Gemini martis terreſtris & maritimi: na3 ſexaginta cohortes miſit a maxīs ca ſtris & præſidiis Cæ. Vel īcurſu. i. cū impetu. Armaq3 late. ſp. p9q̄ ſemel caſtella cepit: arma ſpgit: qa iuuabat eū libero cāpo poſſe uagari. Effuſo cāpo. ꝓ ipſe effuſus ꝓ cāpū. Iuuat. ſ. Põ peiū: nā ſic fieri ſolet: ut q diu in āguſtiis obſeſſi fuerint: poſtq̄ ſemel data licentia fuerit maxīa lætitia afficiūtur. Sic pleno pa dus ore. ꝓ ſimilitudinē oſtēdit quō lōge lateq3 uagaretur Pom pei exercitus: poſtq̄ data eſt ptās erūpēdi: quēadmodū pad9: cū inflatus fuerit: ſi ptē aliqua3 aggeris euertit: deīde effuſo amne diſcurrit: ut ui nulla retineri poſſit. Sup aggere. cū ſemel agge rem ſupauerit. Concutit. commouet & diſſipat totos agros ſic Virgilius. Sata læta boūq3 labores dilluit ⁊c. Si qua tellus. qa puo etiā ore ſimul facto uis nulla continere poteſt undationem fluminis. Succubuit. i. euerſa eſt. Gurgite. i. fluctu & undatiōe Ignotos cā. i. per quos antea fluere nūq̄ cōſueuerat. Illos terga fugit. iuriſconſulti de alluuione allegant hæc carmina: ꝙ unda ſi ab una ripa ad alterā agrū detulerit: illius agger eſt ad quem unda detulerit. Vix prœlia Cæ. qa ut dixim9 caſtellū hoc lon giſſime a maxīs caſtris Cæ. aberat: poſt lōgū tēp9 tādē tumultu & clamore militū exercit9 Cæſar ad ſuos ut ꝑpe ſubſidiū daret uenit. Specula. ex edito loco: ſic enim conuenerat: ſi forte ho ſtes inuaderent: ex ſpecula igne3 accēderēt: ut ſigno dato poſſet cum præſidio ſubuenire labentibus. Elatus. ſublatus. Inuenit īpulſos. ſed iam euerterat caſtellū illud põpei9: & late agros te nebat: noua etiā caſtra poſuerat: & ſūma qete campos Pompei

UVA. BHSC. IyR_055

tenebat exercit⁹. Impulſos. euerſos. Preſſo. cõpreſſo: ꝙa iam puluis in unũ cõpact⁹ erat: ſignificat eĩm multo ãte euerſos fuiſſe muros. Frigida. in cinerẽ ſoluta. Accẽdit pax ipſa. ĩdignat⁹ eſt Cæſar ꝙ iã hoſtib⁹ tuto capere ſomnũ liceret. Ire in clades. ideſt ruere in apta diſcrimĩa. Torquato ruit. q in frõte caſtroꝝ conſtiterat cũ legione una. Torquato. ſ. legato Põpei. Qui ce. arma .i. impetũ & prœlia. i. q ſegnior fuit ad ꝓuidendũ Cæſaris impetũ ꝙ ſolet eſſe nauta: cũ tyrhenũ mare uẽtoꝝ tẽpeſtatibus tollitur. Subduxit. cõtraxit omnia uela: ꝙa cũ uẽt⁹ nimi⁹ inua ſerit nullũ eſt maius ac ꝓfecti⁹ rmediũ. Circeæ procellæ. tyrhenæ tẽpeſtati. Circes dom⁹ ĩ cãpania fuit: ut inqt Solin⁹. cap. viii Cai⁹ Celi⁹ Oetæ tres filias dicit: Angiciã: Medeam: Circen: Angiciam uicina fucino occupauiſſe: ibiq3 ſalubri ſcia aduerſus morbos reſiſten tẽdeã habitã: Medeam a Iaſone Buthroti ſepultã: filiũq3 marſis impaſſe Circen Circeos inſediſſe mõtes carminum maleficiis uarias imaginũ facies mẽtionẽ: hanc etiã ueneficam finxere poetæ: ꝙ illos qui etiam appellarent ad littus ſuũ in uaria feraꝝ genera uenenis cõuerteret. Virgili⁹ hanc inſulã heam appellat ab horrore trãſeũtiũ: nã he interiectio eſt expaueſcẽtis huic ideo inſulæ nomen impoſitũ fuit. Agminaq3 interi⁹. & relictis maiorib⁹ caſtris ſe recepit in interiora: nã gemino uallo caſtra circũdederat relicto ergo exteriori uallo ſe rcepit ad interi⁹ ob hãc cãm ꝙ pauci facilius breuiora caſtra defendere poterãt: ꝙ latiora. Arma. pro armatos milites. Denſius .i. ualidi⁹. Corona. i. ambitu caſtrorum: qa in coronæ modũ conſtiterant ꝓpulſantes hoſtem ex omni parte caſtroꝝ. Trãſierat primi. uallum relictũ a Põpeianis ĩpetu ſuo Cæ. cũ exercitu trãſiuit. Cũ ſuper e totis. ſed Põpei⁹ q inde haud procul caſtra noua poſuerat legiões a mediis caſtris ſubduxit: & rpẽte ſuis ſubſidio affuit Milites uero Cæ. ꝙ iã erupãt prioris ualli munimẽta cũ fugere uellent & timerent: inſtante exercitu Põpeiano in hoſtes dũ fugerent ruebant: ſiue exterius fugere uellent: circũdati erãt a Põpeio: ſi uero interi⁹ in torquatũ incidebant: unde in medio pars militum capta eſt. Suetonius dicit nõ iſtãte Põpeio Cæſarẽ ne-

UVA. BHSC. IyR_055

gaſſe eũ uincire ſcire: ſed alii dicũt hoc eſſe factũ pietate Põpei: q ſuis ciuib9 parceꝛ uolebat: ĩ qua ſentẽtia etiã Lucan9 uidetur eſſe. Nõ ſic ætneis. dicit nõ minore ĩpetu iuaſiſſe Põpeiũ Cæſarẽ q maiori uallo incluſus erat: q̃ ſolet inuadeꝛ uicinos flãma ex mõte ætna emiſſa: nec mĩore terrore pculſos eẽ Cæſaris milites: q̃ illi terrẽtur emiſſis flãmaꝝ apicib9 ex ætna mõte: q ſæpe regionẽ illã uniuerſã deuaſtaꝛ uidetur: nã Catnenſiũ colles alto exundarũt cinere ætnæ: q aliq̃do illis magno afficiens mœrore: poſteriorib9 ãnis magnũ terris attulit beneficiu3: qppe tã læta reddidit illis uineta & ſingulari bõitate fructuoſa: ut reliqua nulla uini nobilitate eis cõpabilis exiſtat: ita refert Strabo libro. vi. Habitãs. ſ. popul9 ſicul9. In uallib9 ætneis .i. ſub radicib9 mõtis ætnæ: ſecũdũ fabulas: Enchelad9 un9 ex gigãtibus: q auſi ſunt bellũ inferre Ioui. quẽ uictũ ſub mõte ætna poſuiſſe fertur Iupiter: & cũ ille nimio põdere preſſus defeſſũ lat9 mutare uoluerit mons tot9 tremit: & ſtatim flãmaꝝ ingẽtes globos uomit: ita ut regionẽ illã plerũq3 depopuletur. Glomerato pulueꝛ .i. ĩmmẽte Põpeio cũ exercitu magno & ĩmẽſa legiõe. Cæci timoris: qa cæcos hoĩes facit: qa aliq̃do hoĩes ita ſui obliuiſci facit: ut qd cõſilii capiãt neſciãt. Hoſtib9 occurrit. ſi exteri9 Põpeio: ſi ĩterius torquato. Fata ruit. dũ ruit fata in fata ruit. Vſq3 uel ĩ pacẽ. etiã uſq3 ad pacẽ: qa uicto Cæ. deinde pax fuiſſet. Ipſe furẽtes. hæc ſunt uerba Põpei q dixit. Parcite inqt ciuibus ueſtris. Fœlix ac libera regũ. deplorat hic Lucan9 euerſam libertatẽ Romanã: dicens pietatẽ Põpei illi nocuiſſe. Libera fores ſi ſylla. ſi hãc uictoriæ occaſionẽ talis Impator cõſecut9 eſſet: qualis erat Sylla: actũ erat de Cæ. & libertas cõſeruata fuiſſet. Dolet heu ſemper Sẽp inqt quotiẽs meminerit Luca. dolebit q Cæ. cũ pio genero pugnauerit: nã hæc cã fuit: cur ſcelera ſua Cæſar ĩplere poſſ&. Sceleꝝ tuoꝝ: qa cũ pio genero pugnaſti: iõ ſcelera tua impleta ſunt. Proh triſtia fata. ĩ deploratõe cõſiſtit oſtẽdẽs multa deĩde mala ĩnumeraſq3 clades ꝓſecutaſ fuiſſe: qa hoc loco Põpei9 uincere uoluerit. Triſtia. infœlicia infauſta. Libyæ clades. ubi reliquiæ exercit9 uictæ ſunt cũ Catone. Hiſpania mũde. ubi uict9

ſt

UVA. BHSC. IyR_055

eſt.Cn.Pompeius & Sextus Põpeius: ſed Cn.Põpeius occiſus ẽ Sextus autẽ profugit in Siciliã. Et infando polut9 ſan.nec etiã Põpeius fuiſſet in Nilo flumine truncatus: cuius cadauer proiectus eſt in undas fluminis:na3 ſic factu3 eſt ut poſt bella ciuilia in theſſalia geſta ſe Pom.receperit in ægyptũ:fret9 q̃ bene meritus erat de Rege Ptolomæo ꝛc. Infando ſanguine. nõ Põpei ſed ſanguine infandi Ptolomæi Parricidæ Regis. Phario rege.i. Ptolomeo rege ægypti:nã pharos inſula eſt ægypti. Nec Iuba Mar. ſic enim factũ eſt cũ Rex Iuba q̃ pres ſenat9 populiq3 Ro. ſequebatur uict9 eſt a Cæſare in Africa:nã Iuba & Petrei9:ut refert Apian9:pcæptis his quæ geſta fuerãt a Cæſare:cũ nec fugã aut ſalutẽ ulteri9 ſpare poſſẽt: Inedia vulnerib9q3 ſe adiuicẽ tãdem confecere. Nudus. inſepult9. Mar.ha. marmaria eſt ps Libyæ:Marmaridæ ut inqt Strabo cyrenæ plu.accedentes uſq3 ad ammonẽ pertendũt: Placaſſet umbras penoru3. nam mors huius Scipionis qui ab illo ſuperiore deſcenderat uiſa eſt quaſi placare umbras penoꝝ:qui cæſi fuerũt a maiorib9 ſuis:& quaſi inferias daret umbris cæſoꝝ.Luci9.n.Scipio qui bello in Libya geſto contra Cæſarem cõſtitut9 Impator fuit:Apiano autore hyemem in mari agens hoſtilib9 nauib9 a caſu obuius peregregie ſe geſſit.donec ſupata eius claſſe ſe ipſum interemit: ſponteq3 ĩ mare præcipitẽ dedit:& cũ hoſtes perprius ſupueniſſent: interrogarentq3 ubi eſſet imperator:ipſe reſpõdit imperator bene ſe habet:fortiter potius mori uoluit q̃ turpiter uiuere. Caruiſſet uita. ætas noſtra non caruiſſet Catone:qui poſtq̃ uidit ꝓfligatas eſſe pompei partes ſupereſſe reipu.noluit: ſed ipſe ſibi mortem in Vtica conſciuit:unde uticenſis eſt appellat9: nã Cato ac Scipio:ut refert Plutarc9:poſt pharſalicã pugnã in Libyã profugerũt:& ingẽtib9 ibi copiis coactis ex Iuba: q̃ ope3 atq3 auxilio miniſtrabat cõtra eos Cæſar expeditionem egit:Scipionis exercitu ſupato:Catonẽ ut uiuẽtẽ reciperet: ſũmo ſtudio contendit Vticã:quã q̃dẽ urbem cũ ille præſidio teneret.minime prœlio ĩterfuerat.poſtq̃ Cæſar Catonẽ ſibi mortẽ cõſciuiſſe cognouit acriter ĩdoluit.tũq3 inqt Cato.tibi ꝓ morte inuideo.nã & tu mihi

UVA. BHSC. IyR_055

prolute inuidisti. Vltimꝰ esse.d.p. vꝫ si Põpeius uincere uo-
luisset. Exire po.m.ph. vꝫ ut in pharsalia belluꝫ ciuile cõmitte-
retur:quod postea factũ est: nã ita fata uolebãt ut ibi sãguis Ro
manus effunderetur:quod euitari nũc potuit: si Cæsarẽ Põpeiꝰ
uicisset. Deserit auerso pos. post cõploratione libertatis roma-
næ prosequtur narrare qd nã instituerat Cæsar: ubi uidit oĩa sibi
aduersa:ex his locis statuit discedere:& ĩ Thessaliã recepit exer
citũ:qa fata ibi uolebant bellũ ciuile cõmitti: Sedẽ.vꝫ Epirum.
Auerso numine. infœlici fortuna. Tentauere sui. hic dicit con
siliũ habitũ fuisse in exercitu Pompei:& cũ ibi cõsultaretur: qd
nam potissimũ agẽdũ esset:nõnulli fuerũt q̃ cẽserent Romã re-
deũdũ esse:sed huic sentẽtiæ aduersus fuit põpeius: neqꝫ enim
induci poterat:ut uellet bello infestari Italiã: hãc quoqꝫ rationẽ
fuisse dicebat:ut ab initio belli urbẽ desereret:ne cæsar illuc ex-
ercitũ ducẽs mœnia urbis bello inuaderet:ergo quod ab initio
fecerat in eo se perstituꝝ asseuerabat. Comites senatores: q̃ cũ
Põpeio erãt. Diuertere .i.a proposito suo uertere & remouere.
Ausoniam. Italiã. Nũq̃ me Cæ. nõ imitabor inqt Põpeiꝰ Cæ-
sarẽ q̃ cõtra leges romanas Rubiconẽ trãsiuit armatꝰ. Dimisso
milite.i.exercitu:sicut leges uolũt. Hesperiã potui. si pati pos-
sem ut bello infestaretur Italia.& Roma piculũ belli subiret.po-
teram ab initio huius belli Romæ:cũ Senatus maneret ĩ medio
foro bellũ pficere:sed quoniã longe mihi aliena mẽs est: ab hoc
proposito non deterrebor prius q̃ bellũ pfeceriꝫ. Motu surgẽte
.i.incipiente tumultu belli. Medio foro. ut fecerat Sylla Mariꝰ
Cinna & cæteri q̃ urbẽ inuasere. Dũ bella re.sed hæc mihi mẽs
est:ut extremas orbis terraꝝ ptes potiꝰ exercitũ ducere uelim:
q̃ bellũ in Italia fiat. Relegẽ.i.repellã:vnde religati dicũtur qui
sunt a patria pulsi. Scythici frigoris.i.septẽtriõis.in qua parte ẽ
Scythia:hoc est usqꝫ ad hipboreos mõtes trãsibo : uel e diuerso
ibo trãs torridã zonam:nã utraqꝫ inhabitabilis est & frigida &
calida. Victor tibi roma.ãtea cũ timereꝫ hostes:discessi ab urbe
ne tebella quaterẽt:nũc uero cũ nõ timeã:sed uincere cœperim
te bellis iplicaboꝰ q.d.nõ faciã:fugi vꝫ cũ inferior essem Cæsare

UVA. BHSC. IyR_055

nūc uero cūm ſim ſuperior te in bellum deducā? Sic fatꝰ in or tus. nūc deſcribit qua iter fecerit Pompeius:nam oriētem uerſus exercitū duxit:& ꝑ Cādauiā tādē uenit in Theſſaliā. Deuia .i.auia ut tutior iret. Candauia. candauia ut inqt Strabo:libro .vii.mons eſt qui illyricum Macedoniāq3 diſterminat: circa uiā Candauiæ lacus ac paludes ad Lychnidūtē extant: ubi copioſa piſciū habētur ſalſamentaria:ſunt & fluuii Ioniū irrūpentes ſinum:& in auſtrū uergētes Inachus Achelous: & nonnulli alii. Saltus. nā ſaltuoſa ac nemoroſa regio eſt. Theſſaliā. hic ita deſcribit theſſaliam ut dicat deos uoluiſſe hāc regionē naturaliter inhabitabilem eſſe fortaſſe:ne bellū ciuile in ea gereretur. Atto lit titan. oſtendit a ſole nūq̄ illuſtrari ullo āni tēpore:ſed claudi ab omnibus partib9 mūdi:v3 oriente occidente meridie & a ſeptētrione:& undiq3 montib9 ita circūdatam eſſe:ut nec diē q̄dē integrū uidere poſſit. Sūma poli.i.cū alius ad ſeptētrionē quo dāmodo uergēs naſcitur ſol. At medios ignes.ſ.a meridie otrix mons oppoſitus eſt radiis ſolis: Rapidi leonis .i.feruentis nam xv.die Iunii:ſurgit leo:& circa meridiem ſol ingreditur leonem: ergo tunc feruentiſſimꝰ eſt ſol. Solſticiale caput. nā ſolſticiū dicitur q̄ ſol ſtare uidetur: nec aſcendere nec declinare ꝑ aliquot dies. Zephirus. uentus occidentalis. Iapyx. actio hūc iapyga eſt uētus qui Apuliā perflat:unde iapygia dicta eſt Apulia.Strabo autem libro.vi.ait Iapyges uniuerſos cognomē e quoda3 Iapyge duxiſſe:quē Dedalus e Cretenſi muliere ſuſcepiſſe dicitur ducēq3 Cretenſibus extitiſſe:Iapides uero gens illyricis galliſq3 cōmixta:Autore libro quarto Strabone:ab Auguſto Cæſare ſūmo cū labore debellati ſunt:& ut.vii. refert libro iapides ī Albio monte ſiti ſunt:qui alpibus poſterior eſt excelſo admodu3:hinc ad Pānonios & Iſtrum: hinc ad adriaticum mare pertinētes: iapidicus curſus ſtad.M.continetur. Aduerſus. qa ab occidente perflat:ideo oppoſitus eſt pindo:& ut inqt Gelius aduerſus Eurum ſpirante uidetur. Et maturato.p. quia mōtes oppoſiti ſūt ideo ibi citius ſol occidit,nam montes obſtant ne poſſit ſplēdor ſuo illuſtrare theſſalia3. Precidit. occupat. Maturato ueſpere.

UVA. BHSC. IyR_055

ſcilicet citius occidente ſole: quia ſol intercipit pindo. Nec metuens. nunc a ſeptẽtrione oſtendit claudi: ut etiam aerẽ accipe nequeat: in theſſalia qui habitat nũq̃ uidet maiorem urſa3 quæ circa polum uertitur. Imi olympi. ideſt in uertice mõtis Theſſaliæ. Nec metuens. ſ. boream: unum ſequitur ex reliquo: ſi nũq̃ uidet ſeptẽtrionẽ: ergo nõ timet boream. Arcton. i. urſam maiorem: quæ circa polũ uergitur anctarticũ. Ignorat in noctibus. ꝙa nũq̃ apparet. Hos inter montes. theſſalia inter medios mõtes ĩcluſa iterilis fuit: nec ꝙcq̃ ꝓpe erat ꝑter lacũ flumĩa mõtib9 circũdata tenebãtur: ut curſum nullũ haberẽt: ſed tãtũ in unu3 confluentia creſcebãt: poſtq̃ uero hercules euerſo mõte lacum aperuit relictus locus medio fertilis & amœnitate plenus: unde etiam tempe græco uocabulo appellatus eſt. Strabo autem libro nono: dicit cum litus altiora campis haberet loca: noctibus terræ factis abrupta ſunt: quæ nunc uocãtur tẽpe & ab olympo abſciſſa oſſa hac peneus affluxit in mare: & oram illam ſiccata3 reddidit: poſtea flumina deſcribit: quæ inde deſcẽderunt. Agri. me. la. ager medius. qui nũc rerum omniũ feraciſſim9 eſt quõdam iugibus occupabatur paludib9: anteq̃ inacceſſibilis exſiccaretur unda. Premitur. claditur. ꝙia tẽpe. ſeruauit declinationem græcam: & nominatiui caſus eſt hoc loco. Tempe. loca amœna dicũtur. ꝙia. ſ. nũc. Curſus erat. v3 inflari & creſcere: ꝙa decurrere nõ poterãt neceſſario inflabãtur. Poſtq̃ diſceſſit o. ſed cum eo Hercules uenit: & diligenter circũſpexit locum: cognouit ſi aqua illa deriuari poſſet agrũ in medio relictũ cuiuſlibet generis frugũ feraciſſimũ fore: & ſucciſo mõte olympo ab oſſa: aditum aquæ dedit. Grauis. magnus. Manu. i. uiribus. Nereus. mare. Aemathis. ab æmathio Rege dicta. Mãſura ſub undis. quia ſi undis oppreſſa manſiſſet nunq̃ ibi bella ciuilia geſta fuiſſent: in quibus totus terraꝝ orbis cruor fuſus ẽ Achilis æquore. qui fuit filius thetidis deæ maris: unde mare regnũ Achilis appellatur. Et prima. oſtendit quæ deinde ciuitates ibi conditæ fuerint poſtq̃ ſtagnũ illud exhauſtũ fuit. Rethea. i. troiana littora a rethæo promonterio. Phylace. i. prothe-

UVA. BHSC. IyR_055

ſilaus:nam phylace oppidū eſt theſſaliæ:ubi regnauit protheſi-
laus:qui primus fuit:qui auſus eſt in terram Troianam deſcen-
dere & fata impleuit:nam reſponſum erat ꝙ qui primus in ter-
ram troianam deſcenderet ille primuſ occideretur:& occiſus eſt
ab Hectore. Ptheleos.ẽ ciuitas theſſaliæ:Ptheleū ut refert Stra
bo libro.ix.eſt poſt Antronẽ urbẽ Protheſilai. Dorium: qdam
montem:quidā cāpū eſſe ſcribunt: cuius hoc tempore pars nul
la mōſtratur:ut refert Strabo libro octauo:aliq tamẽ olurni nūc
ſeu olurā in Meſſenia ualle iacentem Dorium uocant: illic ꝑpe
Oechalia Eurithi eſt : quæ nunc Andania dicitur urbs Arcadiæ
tenuis:cuius nominis eſt:altera in theſſalia:altera etiam in Eu-
boea:Ex hac proficiſcẽtẽ Thracem Thamirin ad Dorium a Mu-
ſis muſica fuiſſe ſpoliatum.Cōmemorat Homerus: Ac helos &
ptheleon:tum dorion aſt tibi muſæ Threicio:ĩciderant Thamiri
reſonoq3 canore Priuauere uirum:oechalia tū forte profectu3.
Regis ab eurythi regno oechaliaq3 creati.De hoc itide3 Lucan9
intelligit:Alii autem. Flebile pieridum. qa pierides auſæ ſunt
prouocare muſas cantu:& conuerſæ ſunt in picas : unde etiam
adhuc naturā loquacitatis. Trachin. in qua habitauit philocte
tes:qui ſagittas Herculis & arcū ꝑ premio accepit: ꝙ flāmas ro
go Herculis ſubiecerat:Hercules cū uiciſſet ætholiā: captus eſt
amore Ioles:quæ alio nomine Omphale dicebatur : oblitus eſt
Deyaniræ uxoris filiæ Oenei Regis:quam ſinguli certamine cū
Acheloo dimicans ſibi matrimonio cōiūxit ꝙ uictor fuerit. De-
yanira cum ſe derelicta3 uideret:in memoria rediit camiſia:quā
a Neſſo ſanguine lerneæ hydræ inſpſam acceperat:Neſſuſq3 ui
res amoris illam habere dixit:credidit illa miſitq3 Deyanira hāc
ueſtem ad illū:quā cū induiſſet ſtati3 uenenū illud ad interiora
penetrauit:& uiſcera Herculis carptim conſumabat: donec ille
diutius tantum dolorem pati non ualens rogum ſibi extruſit:&
cum ſuperimpoſitus eſſet:præcepit philoctete ut flammas ſubi
ceret.in cuius beneficii premium ſagittas & arcum ſuū illi tra-
didit:hoc nunc poeta cōmemorat dicens lampados .i.facis quā
philoctetes cum ſagittis Herculis ad excidium duceret.Miſſus

UVA. BHSC. IyR_055

eſt autem Achilles qui eum acciret, ut præſentia ſua excidii tro iani facta ipleret. Sophocles ut inquit Strabo libro. viii. Trachnē phthioticam nominauit. i. oræ phthioticæ. i. Malienſib9 uicinæ. Lariſſa. ciuitas potentiſſima fuit. in qua regnauit Adraſtus: deinde Achilles. Virgilius. Et lariſſeus achilles. Lariſſa ſſæ loc9 ē: quæ pēſilis aut obliqua dicitur a pleriſq3: ut refertur a Strabōe: libro. viii.. Nunc arant. ætate inquit noſtra Lucanus arant argos: nam argos metropolis græciæ eſt: in qua regnauit Agamē non: argos accuſatiuus græcus generis neutri. Veteres ubi fabula. de fabula cadmi ſuperius diximus: quomodo cōdens thebas omnes ſocii interfecti ſunt a ſerpēte præter tres tātūmodo: inter quos unus Echion hunc ſocium ſibi aſſumpſit ad condendas thebas: quas iō uocauit echionias ab hoc ſocio. Strabo autē refert libro nono phœnices Cadmi comites Boetiam tenuiſſe & Cadmum arcem Cadmeam muro ualaſſe regnū poſteris & Nepotibus ſuis reliquiſſe qui porro arci Cadmeæ thebas muro cōiunxerunt: regnumq3 conſeruarunt: plurimoꝝ Boetioꝝ impiu3 adepti. Solinus cap. xii. dicit Amphionem condidiſſe thebas: nō q9 lyra ſaxa duxerit: ſed quia affatus ſuauitate homines rūpiu3 incolas: & incultis moꝛib9 ad obſequii ciuilis pellexit diſciplina3 Vbi. in qua urbe thebaru3 Agaue filii ſui Penthei auulſum caput rogo ſuperimpoſuit dolens q9 tatūmō caput filii abſtuliſſet. Nota eſt fabula quō Pentheus relegauerat ab urbe ſua & interdixerat ab agro thebano bacchum: qui in patriam cum rediret populos omnes ſibi ſupplicare cogebat: & ſacrificia colere & celebrare: quæ orgia appellata ſunt: ſed cum illum multitudo ingens ſequeretur mulieꝝ atq3 uiroru3: quia ſacrificia eius plena erant libidine: in quib9 epulis ac uino traditi erant omnes: & cū ſe pluſq̄ deceret uino ſaciaſſent: ebrii efficiebātur: & ſpiritu bacchi dicebātur afflari: Pentheus cui huiuſmodi ſacrificia diſplicebant interdixit bacchum a regno ſuo: ſed mater eius puerpera Agaue & Autonoe ſoror cu3 cæteris mulieꝛib9 ſequebatur Bacchum: Pentheus miſit primo famulos: ut bacchum ab agro regni ſui abſtererēt: ſed cum apud eū iuiſſent capti ſunt illecebris

ſt 9

UVA. BHSC. IyR_055

& cum cum cæteris ſequebatur: Pentheus uero cum ſatelitib9 coactus eſt uenire ut bacchum abigeret: ubi cum in conſpectu uenisſet:mater Agaue cum ſorore Autonoe in furorem conuer ſæ mater eſtimauit filium in aprum conuerſum : mulieres non prius deſtiterunt q̃ thyrſis & haſtis medium illum diſcerpſere: mater Agaue quaſi uictoriæ premiu3 caput eius quod apri eſſe credebat manibus geſtans per mediam urbem ouans ibat:quæ cu3 ad ſe rediſſet ſtructo rogo caput filii combuſſit:& uehemẽ, ter doluit q̃ reliquum corpus habere non poſſet:ut integra filii membra ſepulturæ mandaret. Exul. a ſeipſa alienata:uel exul reſpicit ad illud quod Pentheus bacchum & omnes qui illu3 ſe, quebantur ab agro ſuo interdixerat & abigerat:ergo quaſi exul erat interdicto Penthei. Pentheos.genitiuus græcus eſt. Hoc ſolum .ſ.caput. Ergo abrupta.quia ſemel data uia eſt ſtagno. Diſceſſit in ãnes.i.in multos flu.deriuata ẽ. Inde. ex hac theſſa lia. Parui gurgitis. quia flu.eſt non ualde lat9 eas eantis.Fluit ad occaſum in pelagus adriaticum Apolloniam uerſus: ita.vii. ac.vi.libro a Strabone refertur. Io.ma. ideſt ioniũ mare . Fot, tior.ſ.eante. Pater. ideſt inachus pater io.quæ iſis eſt appella, ta:& poſtq̃ uenit in ægyptum genibus flexis in ripa nili uiſa eſt ſupplicare Ioui:ſtatim in priſtinam forma3 rediit.uidelicet hu, manam:nam bos diu fuerat. Aduectæ .ſ.a Iunone:poſtq̃ eam dono accepit a Ioue ꝛc. Gener.ſ.Achelous Oeneus Rex Deya, niram filiam habuit:& procis expoſuit hoc pacto:ut qui ſinguli certamine uictor eſſet:ille Deyaniram acciperet in uxorẽ: Ache lous cæteros omnes ſuperauit:deinde ſuperuenit hercules:qui cum eo certare cœpit : Achelous ſe in diuerſas formas muta, bat:modo in leonem:modo in ſerpentem : tandem ſe conuertit in Taurum:haud facili labore illum ſubigere potuit: tandẽ ma, nu eius cornu cepit Hercules: & non prius dimiſit q̃ a capite e, uelleret:achelous pudore compulſus ſe merſit in undas & nũq̃ amplius uiſus eſt. Echinadas . inſulas quas facit achelous. hæ primis corinthiaci ſinus ptibus ſimul & præruptionib9 acheloi proximæ ſunt autore Strabone libro octauo:fictionis eſt cauſa3

UVA. BHSC. IyR_055

quasi Acheloum Hercule debellante: late ostendit libro decimo. Oblimat. impugnat limo: Et meleagream. alius quoq3 amnis natus est ex hoc stagno. i. Eaneus. hic flu. preterlabitur Calidona: ubi regnauit meleager: unde meleagera calidona appellauit Sanguine nessi maculatus. Accepta Deyanira: cu3 Thebas rediret hercules uenit ad eaneũ flu. qui forte magnis undis inflatus erat de se non dubitabat quin facile transiret: sed nesciebat quo pacto traduceret Deyanirã: statim se ibi obtulit Nessus Cẽtaurus: qui suam opam promisit: ut trans amnẽ Deyaniram traduceret: hanc credidit ei hercules: sed iã amnẽ trãsierat Hercules: cum illã in ripa citeriore uiolare uoluit: illa clamorẽ sustulit cũ hercules sagitis trãsfixit Nessu3: quas cũ lerneæ hydræ uene no ĩasperserat: moriẽs ergo cognouit quo pacto se ulcisceretur. educta interiori ueste tradidit eam deyaniræ dicẽs: hæc mea uestis uires habet amoris: dato opam ut hanc induat hercules: qa statim ad amorem tuum conuerteretur ꝛc. Spchios. alius flu. inde cedens. Maliacas. i. malei sinus in laconia: nã Maleũ laconicum æquor est in quod Sperchius descẽdit. Ad supra Maleam autore Strabone libro octauo ꝓpter aduersos uentoꝝ flatus nõ tuta fuit nauigatio: inde natũ vulgo prouerbiũ: cũ Maleã deflexeris domesticos obliuiscere. Amphrisos. inter cæteros amnes miscetur etiam Amphrisus qui flu. est Thessaliæ: iuxta cuius ripas Regis admeti phœbus pauit armenta: qui captus amore filiæ nõ dubitauit se illius armẽti pastorẽ facere: ut hac uia posset libidinem suam explere. Phœbi famulantis pascua. i. Regis admeti thessaliæ. Quiq3 nec humentes. ex hoc stagno etiã anauros flu. nomen accepit ꝙ nullam nebulam exhalat: & ubicunq3 sunt ãnes illic uenti regnare solent: hic solus erat sine aura: ana significat absq3 aura auratis: significat auram: unde anauros dicitur quasi sine aura. Rore madẽtẽ. quia ignes ætherei rapiũt humorem: & superueniente sole humor ille cadens rorem efficit. Suspirat. sursum spirat. Eat quisquis pelago: quia non suo nomine in mare descendunt: sed nomine penei. Enipeus. ab erythra præter pharsalon currens in Apidanũ elabitur: Apida-

st 5

UVA. BHSC. IyR_055

nus uero in Peneum. Aſopos, ſeruauit declinationem græcam Aſopus percurrens pelagus inter Termopylas ingreditur: ut libro nono inquit Strabo. Accipit: ſcilicet hoc ſtagno. Solus in alterius. ſed unus flu. eſt qui quãuis miſceatur Peneo: tamen ſuum retinet nomen: ſcilicet titharesus: quem alio nomine Orcon appellant: ut refert Plinius libro quarto: quãuis in eum decurrat Titareſus: tamen non miſcetur: ſed deſuper labitur: non aliter q̃ oleum dedignatur miſceri Peneo ne ſuum nomen amittat: naꝫ penei perlucentes aquæ ſunt. Titareſii uero craſſæ qua ex re factum eſt: ut illi non cõmiſceatur: Verba Plinii ſunt hæc: in naturali hiſtoria Peneus accipit amnem Orcon: nec recipit: ſed olei modo ſupernatantem: ut dictum eſt ab Homero: breui ſpacio portatum abdicat: peonales aquas diriſqꝫ genitat argenteis ſuis miſceri minime permittit. Lucanus tanq̃ poeta contra hiſtoriam ſentit & dicit Titareſium & nobiliorem flu. eſſe & dedignari cõmiſceri Peneo: Defendit aquas. ideſt aquarũ ſuarũ nomen. Lapſuſqꝫ ſuperne. non aliter labitur deſuper Peneus q̃ ſi per ſiccam terram defflueretur: Superne. deſuper: Hunc. ſcilicet Orcon: quem Titareſium alio nomine Lucanꝰ & Strabo libro nono appellant. Fama eſt. ſcilicet de ſtygia palude natuꝫ & dedignatur aquis uilioris fluminis miſcere: quando etiam terrori diis ſemper. Stygiis paludibus. ideſt fontis ſui ſcilicet ſtygii. Flu. uilis. ſcilicet Titareſii ſecundum hiſtoriam. Superum timent. Virgilius dii cuius iurare timent & fallere nomen. Vt primum emiſſis. ex hauſta grandi lacu: Theſſalia fertilis facta eſt: & ſubſequenter populi eam colere cœperũt: emiſſis de Theſſalia amnibus. Pinguis ſuſ. propter aquam diutur nam. Bebrytio uomere. Seruius in quintum Eneidos: cum exponit Bebrycia ueniens Amyci de gente ferebat: dicitur Bebryciam bithyniam eſſe. Saluſtius igitur introrſum prima Aſiæ Bithynia eſt: multis antea nominibus appellata: ipſa enim eſt: & maior phrygia. Strabo libro duodecimo: dicit bebryces quantuꝫ exiſtimat Thraces fuiſſe & Miſiam incoluiſſe: & tertiodecimo refert habitaſſe circa Cyzicum: ubi phryges & circa Abydum ubi

UVA. BHSC. IyR_055

Thtaces habitauerunt. Solinus capitulo quinquagesimoquarto dicit bythiniam ante bebryciam dictam esse. Mox. deinde. Descendit in thess. ut eam coleret. Lelegum. hi quoque populi thessalicos agros coluere. Leleges ut inquit Solinus: capitulo duodecimo idem fuerunt: qui boetii sunt. Strabo autem libro septimo: de his multa dicens refert Aristotilem in politia: locros lelegas uocare: a quibus boetiam occupatam fuisse memorat. Aeoles ut refert Strabo: libro decimo: una cū boetiis e thessalia commigrarunt: & communiter cum his tenuerunt Etoliā: Dolopes: populi: qui Autore Strabone sub phœnice militauere Pindi thessaliæ montis accolæ sunt. Magnetes. populi qui domitores equorum sunt. Magnetas Macedonibus pieriis uicinos esse refert. Strabo libro nono intra tempe a Peneo atq3 ossa usq3 ad Pelium trans Peneum loca habent maritenus: Pieria autem: ut refert Solin9. capitulo tertiodecimo: a tergo thessaliæ ad Macedoniam protenditur: quæ deuicta sub Macedonium uenit iugum. Gens cognita remis. ideſt clara nauigandi: hi populi plurimu3 nauigatione ualent: & hi fuere: qui primum cu3 Iasone in insulam Colchon nauigarunt. ut aureum uelus raperent. Illic semiferos. nihil aliud agit in hac descriptione thessaliæ Lucanus: nisi ut ostendat q9 inde nati sunt sæuissimi populi: ut non mirum uideatur: si hanc terram sæuis gentibus habitatam uoluerunt esse: in qua bellum ciuile gereretur: in thessalia nati sunt centauri semiferi: ideſt dimidia parte equi: & dimidia parte homines. Diodorus siculus refert Centauros in prœlio a nymphis nutritos equas postmodū subagitasse: exq3 eis hyppocentauros natos creditum: q9 primi equitare ausi sint: eoq3 natā fabulam uelut: equi essent hominisq3 natura. Ex Ixione nati. nam Ixion captus amore iunonis ausus est eam interpellare de stupro Iuno indicauit Ioui uiro suo: Iupiter præcepit ut imaginem suam ex nube Ixioni obiceret. ille complexus est nubem cum crederet complecti Iunonem. & ex ea nube nati sunt Centauri. unde nubigenæ dicti sunt. Semiferos. ideſt dimidia pte feros v3 equos. nā ferus significat equū aīal. qa ex dimidio equi

UVA. BHSC. IyR_055

fuere & uiri. Ixionidas.i.Ixionis filios. Nubes fœta.i.grauida. In antris peletronus. ideſt antris populorū: qui pheletronii ſūt dicti:qui populi ſunt Theſſaliæ in mōtibus habitantes:Peletronium:ut inquit Strabo:libro ſeptimo locus eſt monti pelio ſubiectus . Alpera te.ſe. hic nominat ex centauris nōnullos. Monice. centaur9 monicos græce:latine dicitur unguis ſolidi onix onicos dicitur unguis:monos ſolus:qa equi ſolidas ungulas habent . Saxa pholoes. ideſt ſaxa monris pholoes : nam pholoe mons eſt Theſſaliæ. Rethus. proprium nomen cētauri. Etheo uertice. ideſt in ſummitate montis Ethei . Sub. pro in tantas uires habebat ut radices euelleret ornorum:quas ſpirit9 boreæ euellere non poterat. phole unus ex cētauris qui teſte Diodoro ſiculo libro quinto: Herculem domi cu3 ſuſcepiſſet:& cētauros peremiſſet:& contigit ut cognatos ſepeliret:ſed cum a quodam euulſa ſagitta in eum cecidiſſet & uulnere curari nō poſſet obiit pholum hercules ſepeliit ſub monte:quæ reſ ei glorioſior omni colunna cecidit:nam monti nomen dedit:qui pholos cognominatur:& pholoe:ut inquit Strabo:libro octauo mōs eſt Arcadiæ Virgilius.Rethūq3 pholumq3. Teque.ſcilicet o Neſſe qui trāſfigendus eras ſagittis lerneis . Tunc. ſcilicet cum Deyanira3 tranſuehendam uiolare uolebas. Teq3 ſenex chyron.hic diſſentit ab aliis Lucanus.nam alii dicunt chyronem: non ex nube & Ixione natum:ſed ex Saturno & ephyllire:ut Virgilius in Geor. docet:ſed poetæ a ſimili mutant fabulam. Gelibo ſydere. ideſt gelido tempore hyemis:nam oritur chyron mēſe Ianuarii. Impetis. ideſt uadis. Hemonio. ideſt Theſſalico arcu: quia ſagittarius eſt:nam chyron aſſumptus in cœlum factus eſt ſignum zodiaci:quod appellat ſagittarius:quia inuadit ſcorpionem:dū uertitur ſignifer circulus ſcorpionem ſequitur lIle hoc modo:libram.ſcorpio ſcorpionem ſagittarius.ſagittarium capricornus. & ſic de reliquis.Sagittarius ergo ſequitur ſcorpionem ideo petit illum . Maiorē.ſ.aliis ſignis.non ſine ratione dixit.quia ipſe duorum ſignorum occupat locum.& magnitudo locati deprehēditur a quantitate loci.nam locuſ & locatus ſunt correlatiua.

UVA. BHSC. IyR_055

eſt.n.loci locat⁹.loc⁹ eſt locati loc⁹:p cæteris ſignis ſit maior. Virgilius docet ipſe tibi iam brachia contrahit ardens ſcorpius & cœli iuſta pl⁹ parte reliquit.i.æqua. Hac tellure feri.alia gẽs quoq3 ſæuiſſima nata eſt:quia primum fuere theſſali:qui equis pugnare cœperunt:quod nũq̃ antea fuerat.Virgilius ge.Prim⁹ erictonius currus eſt quatuor auſus iungere equos. Prim⁹ ab æquorea cuſpide.ſ.Neptũni.Seqtur Lucan⁹ eoꝝ opinionẽ: qui dicunt in Theſſalia Neptũnũ tãtũ nõ aſtante tunc Minerua tridente locum percuſſiſſe:a quo equus emiſſus eſt.cũq3 de Athenis alias cum Minerua contenderet ictu tridentis Neptũni non equũ:ſed arcem & aquã ſalſi hauſtus proſiluiſſe ferũt: hodieq3 fontem in ea arce Neptũni appellari.Seruius autem dicit notũ eſſe quomodo inter palladem & Neptũnum ortum eſt certamẽ uter eorum nomen imponeret Athenis.tandem inter ſe conuenerunt ut uter eorum munus humano generi utilius dediſſet: hic nomen urbi imponeret: neptũnus igitur tridente terram percuſſit:& ſtatim equus natus eſt:Palladis percuſſione in terram facta exorta eſt oliua:laudabile quidem fuit mun⁹ Neptũni:nã ad multas res eſt utilis equus:At uero laudabilius fuit Palladis quia dea pacem ſignificat:& fructum offert hominibus utilem unde de ſuo nomine urbem Athenarum appellauit nã athinas græce:Pallas latine dicitur. Theſſalicus ſonipes: qa hic equus primũ in Theſſalia habitauit appo.omen feralibus lætiferis bellis. Laphitæ. natio eſt Theſſalorum: primi exiſtimantur equitaſſe:ut refert Plinius libro ſeptimo:ideo ſubiungit calibem frenoſq3 momordit:alii centauros fuiſſe commemorant:qui primi equitare cœperunt: Calibem frenoſq3: Endiadis eſt.i.frenos calibeos. Prima fretũ ſcindens. ex hac etiã terra nati ſunt q temeritate ſua primi auſi ſunt tẽtare mare:nõ cõtẽti ſuo elemẽto. Pegaſeo littore. quia ut nono libro refert Strabo:pagæ ſunt fõtes:aut pagaſæ locus iuxta pelaſgicos campos: unde fabricata eſt nauis argo:quæ primum undas expta eſt.Iaſon æſoniſ filius nepos fuit Peliæ Theſſaloꝝ Regis:ut libro quinto inqt Diodor⁹ ſiculus ptimum iuxta pelium nauem ædificauit:quæ argos di-

UVA. BHSC. IyR_055

cta est ab Architecto resarciente: uel ab uelocitate: quam antiq Argon appellabant. Terrennm hominem. videlicet natus ut terras inhabitet. Nam teste Solino cap. xiiii. cum diluuialis irruptio uniuersa obduxerit: & montana Thessaliæ ĩaccessa reliquerit: natum primo hic fuisse hominem uerisimile est. Pinus. i. nauis argo pinea. Ignotas. s. hominib9 r̃licta terra. Prim9 thessa. etiam primi thessalici fuere qui aurum & argentum & æs in pecuniam conflarent quæ multoꝝ maloꝝ causa fuit: & est & erit. Ionios. a quo Ionia est appellata ps græciæ: quæ uidelicet antea Attica est dicta. Attici Iones uocabantur ab his Iones illi ꝓfecti sunt: & qui in Asiam colonias deduxerunt: autore Strabõe libro octauo. Percussit. percuti iussit. Calidæ massæ. calidi æris In formam. nũmoꝝ. Fudit & argentum. scilicet flãmis in monetam: non in Thessalia. sed in Macedonia thessaliæ coniuncta ut Solin9 ait auri uenæ & argenti optimæ & plurimæ eruũtur & ut inquit Strabo libro octauo apud Elidẽ phedon origine decimus a Temeno omniũ ætatis suæ potẽtissim9: nũmũ cũ aliuꝫ tũ argenteũ signari docuit: auctoritate etiam Apollodori solos Thessaliæ incolas græcos uocari dicit. Impegit. impulit. In arma. nã pecũnia est cã belloꝝ. Hinc. ex Thessalia natus est Pythonia serpens: ille ingens qui ꝑsequebatur Latonam: cum grauida esset: ne ab ulla terra susciperetur: tandem suscepta est ad insulam delon: quod cum sensisset Apollo illuꝫ persecutum fuisse matrem sagittis suis interfecit: hic uel hæc serpens dicitur. Cyrreaqꝫ fluxit in antra. quia deinde pelle Pythonis tripodas suos texit Apollo. vnde a qua & propter quã rem hinc est ꝙ laurus in Thessalia nate deferũtur ad Pythium: uidelicet ad delphi cum Apollinem: qui Pythius a Pythone serpente a se occiso est dictus. Laur9. arbor cõsecrata Apollini q daphnẽ uirginẽ amauit: quæ cõuersa est in laurũ. Impi9 hinc ꝓlẽ. nati sunt hic aloidæ uiri illi q. vii. digitis ĩ dies crescebãt unde magnitudĩe sua ausi sũt ĩpare cœlũ detruso Ioue. Alo9. i. pr̃ aloydaꝝ. Inseruit. p. ossæ. qa mõtes cumulabãt ut sibi g̃d9 facerẽt ĩ cœlũ. Agitat. cõmouet ac prouocat. Damnata. abominabili. Præsaga. diuina-

UVA. BHSC. IyR_055

trix futuri belli. Pallam. manifeſtum eſt omnibus. Degeneres trepidant animi: cū in theſſalia ſicuti dictum eſt Põpeiꝰ & Cæ. caſtra poſuiſſent:oēs mēte cõceperāt futurum bellum nec qsq̃ erat qui non diuinaret loca illa diis uolētibꝰ electa eſſe:ubi belli ciuilis cruor fūderetur:quem tot monſtra prædixerant: cum timerent igitur omnes pauci uero ſperarent inter reliquā turbaꝫ metuētium. Sextus quoqꝫ Pompeius magnuſ Pompei filius nimio timore compulſus conſtituit per Necromantiam futurum rei euentum perquirere:& locus forte ſuffragabatur ei: nam in Theſſalia peritæ ueneficæ fuerunt:quæ cæteris hac arte præſtabant:unam ex his elegit quæ cæteris peritior eſſe uidebatur. & ex ea futurum belli euentum ſcire uoluit. Verſant maiora. naꝫ qui natura timidi ſunt:ſemper maiora ſibi proponūt. Præſumpto robore. præſumpta fortitudine & uirtute . Spēqꝫ metum. quia tantum metuebant igitur non ſperabant. Indigna proles quia nõ meruerat naſci tali pente. Qui mox.uere indignus tali parente:quia quos pater mari expulit:hos imperante Auguſto imitatus eſt Sextus:nõ capta Sicilia factus eſt pyrata poſt mortem patris. Mox deinde.ſ.imperante Auguſto. Craſſatꝰ in undis ſcylleis. ideſt cum per undas ſcylleas ſæuiret: qꝑ ibi mõſtrū marinum eſt Scylla. Aequoreos triūphos:quia de pyratis triūphauit pater Pompeius:quos omnes ſex menſium ſpacio expulerat e mari. Qui ſtimulante metu. ideſt ſi præſcire futura uolebat:ſaltem conſuluiſſet Apollinem uel aliquem deorum : ſed elegit ſibi ueneficam quæ necromantia arte futura prædiceret. Curſus. ideſt ſeriem & diſpoſitionem fati. Impatienſqꝫ moræ. quia pati non poterat dum tempus ueniret:ſed tempus præoccupare uolebat. Vēturus æger.ideſt metuēs ſine modo futura. Non tripodas deli. uidelicet Apollinē qui reſponſa dabat in inſula deloſ:ūde delius eſt appellatus:nam delos græce. certū laeo qꝑ ibi certa ora daret reſponſa. Pythia antra .ſ.Cyrrha monte Boetiæ:ubi pythia uates hauſto diuinationis ſpiritu dei reſpõſa referebat:& carmīe & orõne ſoluta: ut refert Strabo libro.ix.dicitqꝫ Cyrrhā ad mare locatā & ab eā īcipe ad delphos aſcēſionē

UVA. BHSC. IyR_055

Pythonem interfecit Apollo. Nec quæſiſſe libet, nec cõſulit co lũbas iouis in inſula dodona: Dodonas ſylua eſt Epiri: quæ alio nomine cahonia dicitur: in cuius ſyluæ arboꝛib9 colũbæ inſidẽtes reſponſa petẽtibus dabãt. Primis frugib9, i. glãdib9: quæ ex hac ſylua multæ legebantur. Altrix. abũdãs glandib9. Ore iouis, d. ſ. nam colũbæ reſpõſa dabãt: tãq̃ ſi ex ore Iouis darẽtur: Quis noſcer fibra, i. inteſtinis: nã aruſpices in teſtinis uictimarũ futura prænoſcunt: Quis prodat aues, intelligat aues & intellectas manifeſtet omnibus: ideo nõ quærit aruſpices: q̃ ab aſpiciendis auribus dicti ſunt: quaꝛ aliæ præpetes dicũtur quæ uolatu aliæ oſcines quæ cantu futura præuident. Fulgura cœli .i. coniecturaſ portentoꝛ nõ quærit: cuius artis Aſſyrii inuentores fuere. Aut ſi quid tacitum. aut nõ quærit alias artes archanas quæ hominibus conuenirẽt Sed fas erat, i. nõ quærit quæ licet homini: ſed quæ negata ſunt. Tacitũ, ſ. aduiſuꝫ. Fas etat, adeo enĩ iniuſa erat necromãtia, i. diuinatio: quæ fit p̃ cadauera mortuoꝛ ubi neceſſe erat acerſcere umbrã: ut etiã gentiles illam ab horrerent: ſed alio genere utebantur geomãtia, i. diuinatõe quæ fit ſignis in puluere fixis hydromantia per aquã: pyromãtia per ignem. Ille ſupernis, ſed nihil cognitũ erat ſexto: niſi archana magorum. Deteſtanda, abominanda, i. magicã artem ſupi abominabãtur: unde & ipſa uenefica in uita hæc ſe facere cõfitebatur. Liquebat, i. manifeſtũ erat. Scire parũ ſupos. nõ nouerat deos ſcire futura meliꝰ q̃ inferri. Vanum, mendacem. Hemonidũ. theſſalicaꝛ mulierũ: nã hemonia eſt pars theſſaliæ. Ficti quas nulla, l. m. i. quæ mulieres oĩa ficta mõſtra nouerãt: quia oĩa ficta ſunt uera uidẽtur: tamẽ nõ ſũt. Quaꝛ q̃q̃d, Lactãtius hoꝛ demonũ reprobat p̃ſtigia dicens. Magoꝛ oĩs ars ac potentia diuinandi horũ alpiratõe cõſtat: a q̃b9 euocati dæmones p̃ſtigiis occecãtib9 fallũt: ut nõ uideãt quæ ſunt & uidere ſe putent quæ non ſunt: hi etiam genioꝛ nomẽ aſſumũt: ſe enim dæmones latino ſermone interpretantur: hos etiã penetralib9 conſecrã: q̃ quoniã ſpũs tenues ſũt & icõp̃hẽſibiles inſinuãt ſe corporib9 hoĩuꝫ & ide uiſcerib9 opati ualitudieꝫ uitiãt, i. morbos ciãt

UVA. BHSC. IyR_055

ſomniis aĩos terrẽt mẽtes picũlis quatiũt: ũt his morbis hoĩes cogãtur ad eoꝝ auxilia cõfugere & tũc ꝑdeſſe dicũtur cũ noceãt deſiſtunt: quaꝝ omniũ fallaciaꝝ rõ expiẽtiæ ueritas futura ẽ: ꝑ deſſe poſſũt: ſicut noceãt: ut auertãt a ſe mala: qa demões læticiã nõ habẽt ut uideãtur lætiferi: ocecãt aĩos & uidẽtur eſſe liberati nocẽt illi qdẽ quoniã mali ſunt: ſed his tãtũ nocere poſſunt a q̃bus metuũtur. Ars eſt. v3 miracula: qa pauci ſunt q̃ miracula credũt: ſed miracula ſunt artes. Theſſala qn etiã. accedebat & & illud ad opportunitatẽ q̃ ĩ hac Theſſalia naſcũtur uenenatæ herbæ q̃b9 utũtur huiuſmodi mulieres: & ĩ ea Medea herbas in uenit: quas in inſula ſua nũq̃ uiderat. Sẽſura ſaxa. i. motura ſe ad cãtũ quaſi ſenſũ haberẽt. Ferale. mortale. Rupib9 in ge. qa rupib9 ducũtur in ueneficia. Vbi plurima. & ut uerbo uno cõplectar naſcuntur ibi in Theſſalia mala: quæ deos ipſos cogere poſſunt. Virgili9. Carmĩa uel cœlo poſſunt deducere lunã. Hoſpita colchis. i. medea colcho: quæ pegrina uenerat. quas nõ ad uexerat. v3 quas in colchide nõ ĩuenerat: eas collegit in Theſſalia. Impia tot. ipſa cogeret deos carminib9 ſuis ſe exaudire: & ſi nollent. Vox. ſ. theſſalica: Receſſus. ꝑ cõuexa & loca cœli remota. Inuitũ numẽ. ſ. lunæ: qa deducũt etiã e cœlo lunã. Murmur. i. carminũ ſecreta: ne qs intelligat. Sydera. i. lunã: qa ſtatĩ offuſcatur ad carmina: vnde tympana & æra pulſant: nã ſtatim pateretur eclypſim luna. Cura cœli. quia ipſa luna eſt Regina cœli tp̃re noctis: ideo obliuiſcitur regẽ cœlũ: cũ carmĩe theſſali duz uexatur. Euocat. i. nũq̃ ad ſe trahit. Murmur. ſ. theſſalicũ a cura gubernãdi cœli deducitur & intenta ẽ his carminib9 quæ dicũtur. Tũc babylon. q̃uis inqt babylon & ægypt9 ubi ſũt ſuperſticioſi magi minẽtur ſe pateſacere deos: ut aliqd ſibi prædicant. inde nihil timebunt: qa magis metuũt: ſi theſſalis aliquid uoluerit: ſed illos quod negligenter: hãc autẽ cõtinuo exaudiũt dii. Secreta. ideſt remotiſſima orbis terrarum loca. Babylon ſoluat. quia babylones nihil metuunt illos: ſi quid Theſſalis uoluerit: Hinc Statius traſcentem & minantem inducit Thyreſiam: quod nõ audiatur: & Theſſalibus & Medeæ poſtponat.

UVA. BHSC. IyR_055

Nobis finire, facultas: scimus, n. qcqd dici nosciq3 timetis: & turbare ecchatē in te Cymbrei uerer: & triplicis mūdi sūmū quem scire nefastū illū sed taces: q̄uis igitur inqt minētur se magi patefacturos secreta deoꝝ inaniū: tamē Aegyptii & babylones nihil metuunt si Thessalis aliqd uoluerit: ipsa poti⁹ auditur & metuitur: nā ut libro. xvi. refert Strabo apud assyrios chaldei: apud Persas Magi: & apud Aegyptios sacerdotes: in reꝝ cælestiū sciētia præstabāt: & futuroꝝ noticiā habebāt: Secreta, dicit ꝓpter sacerdotes mysticos & incōmunicabiles: plurima, n. occultabāt: Eudoxo & Platoni: cū qb⁹. xiii. annos uersati sunt: nōnulla præcepta cōmostrarūt: cū maxima difficultate exorati (autore Strabone) libro. xvii. refert etiā Strabo libro. xvi. Magos incātatiōib⁹ q̄busdam bitumen coagulare inspsis fetidis humoribus: postea incidere: addūt pleriq3 sequētia quæ ad rē nihil faciūt & oīo supuacanea esse uidētur. Persea, i. mercuriū: Perseum aute3 Mercuriū dixit poetica licentia: frēm enim pro fratre posuit: nā Perseus frater Mercurii fuit: sic enim poetæ de uicino sumunt noīa ut pollux pro castore, dardan⁹ pro theucro, Hic enim Perseus a Mercurio dilect⁹ fuit q̄ mitteretur a polliclete ad Gorgonas accepit a fratre Mercurio thalaria & clypeū cristallinū & galleam quibus armis tect⁹ uidebat Gorgonas sed e diuerso uideri non poterat & arpe gorgone interfecit, vnde & Stacius idaue mercuriū appellauit. Tu superꝝ cetu elysos persee pios uirgaq3 potēti nubilus archas agat per Epexegesim declarat quē Perseū dixerit, i. nubilū archada i. infernū. Corneli⁹ & Tulli⁹ in libro de natura deoꝝ quatuor dicunt fuisse Mercurios. Vnū Iouis & maiæ filiū. Alterū cœli & hermes. Tertiū liberi patris & proserpinæ. Quartum uero Iouis & Cilenes, liberi patris est ille que3 poetæ fingunt aīas deducere & reducere ab inferis. Virgilius animas ille euocat orcho. Dicit ergo quāuis Babylon patefaciat persea, yidelicet Mercurium & secreta huius Mercurii inferni: qui animas euocat orcho: de quo hic loqtur poeta tamen ꝛc. Mēphis, i. ægypt⁹ quæ supersticiosa fuit. Soluat, i. patefaciat. Carmīa Thessalidū, prosequitur dicere quantā uim carmina ueneficaꝝ

UVA. BHSC. IyR_055

habeãt:dicit enim posse amorẽm animis decrepitorum senũm imittere:ut q̃uis senectute frigescant tamen amore incendãtur & illi quidem senes qui per reliquam uitam casti & cõtinentes uixerint. Carmĩe. ideſt cantatione thessalidũ.thesephon græ. carmẽ latine. Nõ satis.i.cõstellatõib9;nõ eĩm q̃ nati sũt sub stel la ueneris:iõ in amorẽ rapiũtur. Dura p̃cordia.i.eoꝝ q̃ penitus ab amor̃ auersi fuerũt:& declarat , Sæueri senes.q̃ uitã austerã etiã ĩ iuuẽtute uixerãt:tamẽ nõ huiusmõi carminib9 arsere. Sæ ueri.cõtinẽtes & austeri. Illicitis flãmis.i.turpib9 amorib9. Nec noxia tãtũ: & nõ uim maiorẽ habẽt põcula ad amorẽ ĩducẽdũ q̃ haꝝ ueneficaꝝ carmĩa ad libidinẽ pl9 carminib9 possũt q̃ po culis:nã solẽt mulieres miscere pocula quædã q̃busdã herbis q̃ q̃ auserint statĩ ad amorẽ cõcitãtur. Proficiũt.s.ad amorẽ. Aut cũ tur suc.f. nec carũcula tãtũ ualet:quæ in frõte pulli eq̃ni au fertur & miscetur poculis:q̃tũ carmĩa:dicũt enĩ quod expũ est in pulli eq̃ni fronte nasci carũculã quãdã:quã nisi statim mater deuoret animũ a filio penit9 auersũ habet:hãc carũculã in pul uerẽ uersã ueneficæ miscẽt poculis:& propinãt his quos uolue rint allicere in amorẽ. Fœte.i.equæ:quæ pauloãte peperit: naꝝ fœta dicitur & grauida:& partu leuata. Frontis.pulli.. Amatu re.s.filiũ suũ:nisi prærapta fuerit carũcula illa. Turgẽtia succo ideſt humida carne. Mens hausti. etiam si pocula nulla hausẽ rint:carmina sufficiũt ad amorẽ ĩducẽdũ. Mẽs s.alicui9. Nulla sanie.i.nullo ui ueneficii. Excantata. ideſt solo carmĩe prehẽsa Quos non. ĩmo quod maius est quibusdã carminib9; nendo & deducẽdo fila utuntur:q̃bus fila eiusmõi maiorẽ uim habẽt: nã si quẽq̃ circũdederint his filis:ita illũ amore implicant: ut solui nullo modo possit: ut est apud Virgil. Necte trib9 nodis ternos amaryli colores:necte amarili mõ & ueneris die uincula necto. Blandeqꝫ potentia formæ. q̃ nec amore matrimonii ducuntur: nec illecebris formæ: quæ allciat puerum ; ipsæ torquent fila carmĩe suo & ita ĩplicat ut solui nõ possit. Vertigĩe.a uertẽdi si lis.i.filatis carminib9. Vices.i.uicissitudines. nõ.n.nox diei nec hyems cedit æstati:sꝫ si uoluerint ꝓducere noctẽ die reiciunt:si

UVA. BHSC. IyR_055

æſtatem ipſi cedit hyems & e cõtra. Legi.non pa. q̃d dixi:ĩmo nec cœlũ mouetur:ſi carminib9 retinere uoluerũt. Præceps.ue lox mũdus qui ſemper uertitur ab oriẽte in occidẽtẽ. Axib9 & rapidis. qd ſi uolũt poli q̃ nõ uertãt cœlũ:cũ ipſe lupiter manibus cõcutiat ut moueatur:& tamẽ moueri nõ uult:quod mi⁹ ẽ nã duplex pol9 eſt.ſ.Arctic9 & Anctartic9:arcticus ſublimis:anctarticus humilis. Virgil. Hic uertex nobis ſemp ſublimis at illũ Sub pedib9 ſtyx atra uidet maneſq3 ꝑfundi. Aſtrologi dicũt diametrũ uſq3 ad centrũ terræ trãſire. & ab uno polo ad alter⁹ ꝑuenire:eſt aũt diameter ad ſimilitudinẽ axis fix9 trãſiẽs uſq3 ad cẽtrũ terræ:& ptingit polos:& uoluitur quẽadmodũ Bootes:dicit igitur cũ circa polos aſſidua uertigine uoluatur cœlũ:nũc uero ſtetiſſe:ac Iouẽ mouere nõ potuiſſe. Rapidis. uelocib9 ꝑ rapidũ cœlũ. Nũc oĩa cõplẽt hymbrib9. q̃uis æſtas ſit:tamẽ iugib9 pluuiis faciũt eſſe frigus. Excuſſere comis. q̃a crinib9 p colla effuſis tẽpore noctis rotãtes caput mouẽt nebulas. Vẽtis ceſſãtib9. faciũt tumeſcere maris undas ſine uento ſpirãte. Rurſus uenti. e diuerſo etiã ſi uẽt9 flauerit faciũt q̃eſcere mare. Conticuit. trãq̃lũ fuit. Puppẽq3 ferẽtes. etiã uela timuere cõtra uentos. Sin9.i.uela. In. pro cõtra. De rupe pe.to. torrẽtes ſunt amnes magnitudĩe hymbris de mõtib9 decurrẽtes: q̃a torrẽtur æſtate.i.ſiccantur. Pepẽdit.i.faciũt ut torrẽtes inhæreãt ne decurrere poſſint. Fixus.i.hærens monti. Abſciſſa.i.præcipite rupe. Pron9.v3 retrogad9 in fontẽ. Nilum non extulit. & æſtatis tẽpore non inflatus eſt Nilus:nã in Aegypto nũq̃ ſunt pluuiæ: ſed Nilus ſingulis q̃buſq3 ãnis creſcit:& inũdat Aegyptu3:eãq3 facit fœcũdã. Meander. flu.per Phrygiã currit:poſtea Cariam Lydiamq3 diſterminat:& tortuoſus eſt ut fluat & refluat: ut nõ nunq̃ uideatur.in ſe reuerti. Arar. flu.Germaniæ eſt per fines Eduor⁹ atq3 Sequanor⁹ adeo leuiter currẽs:ut quã in ptẽ fluat: oculis uix uideri poſſit.& cũ natura leuis ſit carmine theſſalidũ efficitur impetuoſus. Moram ꝑci. Rhodan9 ante uelocior erat Arare q̃a flu.Galliæ maxim9 ẽ.ſed nũc Arar efficitur ĩpetuoſior ut Rhodanũ impellat. Arar amnis (autore Strabõe) Rhodano a-

UVA. BHSC. IyR_055

pud Lugdunũ cõmiſcetur. Submiſſo uertice, faciũt etiã ut mõ-
tes adæquẽtur ſolo. Submiſſo. demiſſo uſq3 ad terrã. Suſ. ol. &
olymp9 mõs q ſolet trãſcẽdere nubes: tamẽ carmĩe hax ĩferior
efficitur nubib9. Dimadueſ. i. nullis ſolib9 liquefactæ ſũt. Scy
thicæ. i. ſeptẽtrionales. Rigeret. cõgelaret. Impulſã ſydere. i. cre
ſcente luna mare etiã creſcere ſolet: ſed ipſe carminib9 repellũt
maris undas. Impul. thetim. i. mare. ſ. luna creſcẽte. Littore. qa
nõ pmittũt attĩgere littus. Terra quoq3. terremotũ faciũt adeo
ut cœlũ cõcutiatur. Immoti põderis axẽ, qa poli nitũtur axib9
diametri dyameter terræ: mota terra cõcutitur pol9: cõcuſſis po
lis cõcutitur & cœlũ. iõ etiã cogũt terrã a ſuo centro diſcedere. ¶
Immoti põderis. qa nũq̃ ſuo põdere innixa in cẽtro moueri po
teſt. Vergẽs in orbẽ. i polos q uertũtur circa orbẽ. Titubauit.
cõcuſſus ẽ. Tãtæ mollis. ſ. terræ magna. n. molles terra ẽ q̃ ſua
grauitate deſcẽdit in cẽtrũ. ſ. circũferẽtiã cæli. Receſſit. ſ. a cẽtro
ſuo. Circũ labẽtis olympi. efficit ut cœlũ labi uideatur. Omne
potẽs aĩal. ut ſerpẽtes leones & tygrides carminib9 Theſſalidũ
mãſueſcũt. Pauẽt. qa uerẽtur carmĩa ueneficax: etiã ſi ſint fæ-
uiſſima animalia. Auidæ tygres. ſ. ſanguine: cũ præſertim pa-
loãtẽ peperẽrint. Blãdo. mãſueto. Nobi. ira. le. na leo dedigna-
tur minora aĩalia p̃ſeq̃: ſed ãtũ taurũ uel equũ ferocẽ inuadit:
& ſi hoĩem inuaſerit irat9: quẽ iã dilaniare uelit: & ille ſe terræ
ſubiciat quaſi ſupplex diſcedit ab eo & relinqt ĩ tactũ. Explicat
extẽdit orbes: q̃uis gelidos: qa coluber tẽpore hyemis habitat ĩ
cauernis: illæ uero mulieres cũ uoluerint taciũt exire. Viperei
coeunt ſerpẽtes: etiã mortui reuiuiſcũt & uiuẽtes moriũtur car-
minib9 illax. Abrupto corp. no. etiã ſi fract9 fuerit ſerpẽs ĩ ſuã
formã redit. Afflata. ſ. ſpiritu ueneficax. Cadit. i. morit. Quis
labor hic ſupis. hic Lucan9 cauſas quærit cur dii ueneficis hu-
iuſmodi pere cogãtur: multas autẽ cauſas dicit cũ admiratione
quadã: nõ enim cõuenĩẽs uidetur: ut uim tãtã habeãt mulieres
quo poſſint carminib9 ſuis ad uolũtatẽ ſuã cogere deos: quæ cã
eſt inqt ut dii uſq3 adeo laborẽt obſeq̃ ueneficis: ut nihilomin9
timeãt eax præcepta q̃ ſi deox eſſent. Quis. qualis eſt. Cuius

UVA. BHSC. IyR_055

comercia pacti. qūa cōuētōe dii inter ſe pepigerūt:ut huiuſmōi cōuētōib9 ſtare cogātur. Abſtructis.i.ab his mulieribꝫ. Parere neceſſe eſt, nūqd hoc neceſſitate faciūt dii an uolūtate ut quæ, cūqꝫ illæ iuſſerit uelint & ipſi? Ignota pietate. qa alienæ ſūt ab oī pietate:nō hoc ipſis potiſſimū cōceditur:religio eſt ſciētia colē doꝝ deoꝝ:ſed pietas ē iuſticia aduerſus deos: g̃ ab oī pietate re motæ ſunt. Tacitis minis.i.ſecretis quas ſcire nemo pōt. Hoc ius in oēs. hāc ptātē habēt ne cōtra deos oēs:& contra eū q̃ eſt deoꝝ de9:ut uno illo coacto neceſſario cogāt & cæteri. Impio, ſa.i.quæ impio deos coercēt. Qui mūdū ge.i.pōt cōuerterē mū, dū ad uolūtatē haꝝ mulieꝝ poſtq̃ ipſe coact9 fuerit. Mūdū.i. cœlū. Illic & ſydera. nō eſt miꝝ:q ita admiret iuſta cā eſt & rō admiratōis primæ fuerūt theſſalides:quæ ſtellas de cœlo dedu, xerūt. Præcipiti.p ipa ſydera p̄cipitia. Phœbeqꝫ ſerena.& cat minib9 haꝝ mulieꝝ nō aliter expaluit luna: q̃ ſi pateretur ecly pſim:phœb9 dr̃ ſol.i.phibi tis phibis:hæc phœbe hui9 phœbes dr̃ luna. Obſceſſa.opp̄ſſa. Diris uene.i.carminib9. Paluit. ob, ſcurata eſt. Arſit.fulſit ea luce qua lucere ſolet tūc:cū terra eſt iterpoſita lunæ & ſoli. Terrenis .i.luce qualē hr̃e ſolet: cū terra interponitur. Ptaterna imagie.dicūt Aſtrologi lunaꝫ eſſe corp9 rotūdū i formā ſtellæ:& lumē a ſole cōcipe:ſꝫ tātū hoc ab eo p, mittitur q̃tū a ſole diſtat:tātū augeri videt: cū uero luna contra ſolē ex aduerſo fuerit:ipſa ueluti ſpeculū:ſolis imaginē recipit: & tūc cū plena eſt:pleniluniū appellat:g̃ ſi inter ſolē & lunā ali qua umbra terræ iteruenerit:tūc luna patitur eclypſim. Prohi beret.qa nō pmittit ipſā ſolis imaginē reddere:hæc cā eſt iſerta tellure. Flāmis Cæ. vꝫ ſolis & lunæ. Et patit tātos. poſtq̃ car, mine lunā de cœlo deduxerint:nō pri9 pmittūt ipſā in cælū re, dire q̃ ſpumas dimiſerit i herbas:qb9 utūtur i ueneficis. Hoꝝ ſceleꝝ.iter cæteraſ theſſalides erat luna ericto:quæ crudelitate cæteras uiceret: & ueneficiis deos ſupos & iferos i omne fas & nefas cogeret:maior erat hæc mulier & potentior ipſis diis. Eri cto.ericto erictos:ſicut latine dicim9 dido nis:ita ericto nis. Dā nauerat iu.pie.q̃q̃ aliæ crudeles eſſent & ipiæ:tamē cōpatōe ſui

UVA. BHSC. IyR_055

pias nimiũ exiſtĩabat. Pollũtã.i.aſtẽ deteſtabilẽ. Noũos rict⁹, qa noua genera ingenerat crudelitatis. Larib⁹. nec mœnia urbis ĩgrediebatur:nec ſubibat tecta ædiũ:ſed ſemp ſub diuo pno ctabat. Deſertaq3 buſta. nã ſepulchra & monumẽta mortuoꝝ erãt dom⁹ ei⁹. Expulſis umbris.i.aĩab⁹.ſ.de corpib⁹. Deis herebi.i.diis ĩferis:hereb⁹ uocabulũ græcũ quaſi hieraſtoi .i.terræ uox eo q ſub terra clamãt umbræ. Cæt⁹ audire ſilẽtũ.qa cõtẽtus erat deoꝝ:& ſui ipſius timor:g̃ nec cõtentu deoꝝ:nec metu mortis tenebat:quo min⁹ audiret cõgregatões deoꝝ inferoꝝ:& ĩferos frequẽtaret:& ipſi⁹ Plutonis archana inqreret ſupi.i.met⁹ deoꝝ. Cœtus.cõgregatões umbraꝝ. Adire.frequẽtare. Ditis.Plutonis. Tenet ora ꝑfanæ.ſi uis ſcire ſpẽm ei⁹ qualis eſſet uultu nõ tegebat ĩpietatẽ ſuã torua facies macilẽta atra & ſqualore obſita:ut facile appareret qualis eſſet Profanæ.deteſtabilis ſceleſtæ:unde ꝑfanũ dr̃ quaſi ꝑcul a fano ꝑfanũ & ſacrũ contraria ſũt:ut o ꝑcul eſte ꝑfani. Phœda ſitu.i.ſquallor̃ deformis Cœloq3 ignota.qa nũq̃ cõſueuerat ꝑdire in aptũ:ſed ſemp ĩ tenebris uerſabatur:cui⁹ facies talis erat qualis eoꝝ q ĩ carcer̃ detinẽtur:q̃ ſũt pallidi. Terribilis.ut ipſo ituitu terrorẽ incureret. Stigio pallore.qualis ẽ iferni. Impexis onera eo. qa ĩpexæ erãt comæ.iõ gtaues:& qa g̃ueſ iõ capiti ei⁹ erãt oneri. Impexis.nõ pexis & ĩmũditia plenis. Si nymbis. oſtẽdit quo tẽpore e ſepulchris exire ſoleret:v3 cũ nubilũ tẽp⁹ erat. Nudis buſtis.i.aptis ſepulchris. Nymb⁹.q̃ ſemp a meridie pflat. Subducũt de cœlo. Nocturnaq3 fulmĩa captat.i.eligit noctẽ illã qua cælũ intonat. Semĩa fœcũde.& quacũq3 incẽdit etiã ſi fata fœcũda fuerint ea pedib⁹ hui⁹ erictonis calcata ſtatim areſcũt. Et nõ læti feras.& q̃uis aer ſalubris ſit atq3 ſincer⁹:ipſi⁹ ſpũ inficit ꝑoluꝫ. Nõ lætiferas. imo ſalubres. Spirãdo.ſpiritũ emittẽdo. Nec ſuperos orat. nõ utitur ꝑcib⁹ ut cõpos fiat:ſed ipſis diis impat: & ĩpio ſuo dii parere cogũtur. Fibras litãteſ .i.nõ nouit ipſa ſacrificia diis grata.nã litare eſt ſacrificiis deum ſibi ꝑpitiũ reddere. Fibras pla.i.uictimas placãtes deos. Funeras aris. & ſi quãdo ſacrificabat non alio utebatur igne q̃ eo quẽ ex rogis rapuerat:

UVA. BHSC. IyR_055

araſq3 illo ineẽdebat. Funereas.i.de funere raptas. Et accẽſo. ſi thure placare uolebat iferos.eo utebatur quo ãtea ſepulturæ mãdata corpora fuerãt. Omne nefas ſupi. Ericto tãtæ ipietatis erat.ut dii ſupi atq3 inferi eã metuerẽt:& qcqd illa uolebat anteq̃ bis peteret illi ſtatim adimplebãt. Supi.q̃ multo magis inferi. Viuẽtes aĩas.& ãteq̃ ſpũs a corpore exiret ipa ĩ ſepulchris Cõgerebat. & ſepeliebat. Fatiſ debẽtib9 an.& q uicturi erãt carmine ipſi9 moriebãt: & q morituri erãt reuiuiſcebãt. Retulit a tumulis.i.fecit mortuos reuiuiſcere:& q cadauera elata ꝑſecuti fuerãt ad ſepulchra redibãt illo reſuſcitato. Põpa .ſ.mortuorũ. Fugere cadauera.L. i.mortui uitã recepe. Fumãtes iuuenũ.C. exuſtis cadauerib9 cineres rapiebat qb9 uteret ĩ ueneficiis ſuis & oſſa ſemiſepulta rapiebãt carnib9 ſuis. Ipſamq3 pẽtes. qa ꝑ pinqores ſubiciebãt facem rogo. Nigro fumãtia fumo. qa cadauera cũ ꝑcioſiſſimis ueſtib9 quas hẽbant:& q ipſis ꝯiores fuerãt cõburrebãt:dicit q̃ ꝙ ſumebat reliqas haꝫ ueſtiũ & ptẽ thori:cui cadauer ſupĩpoſitũ fuerat. Olẽtes faullas .i.quæ adhuc redolebãt uſtrinã carniũ & mẽbroꝫ. Aſt ubi ſeruant nã de his cadauerib9 quæ marmoreis ſepulchris cõdebãt oculos manib9 ipſa euellebat:& dentib9 ſuis etiã unguiũ excrementa rodebat. Humor.ſ.cadaueꝫ. Vbi.q̃do ſeruãt.ſ.ſaxis cadauera. Ducit .i. deſiccatur:nã ĩpoſita cadauera marmoreis monumẽtis deſiccãt qa ſi cõderẽtur terræ putreſcerẽt. Tracta tabe. ꝑ extracto ſanguine ex oſſib9. Immer.ma.ocu.ideſt effodit oculos manibus. Gelatos. frigidos mortuos. Excremẽta man9. qa mortuis etiã ũgues creſcũt. Laqueos nodoſq3.n. nã;antiq alios crucifigebãt:alios ligabãt ſi crucifixi erãt euellebat clauos:ſin ligati erãt ptẽ funiũ:ſumebat ptẽ & cadaueris:& his utebatur. Nodoſq3 nocẽtes: ꝑ nodos nocẽtiũ:v3 funes. Pẽdẽtia corpora .i.etiã de corporib9 ptẽ accepit. Abraſitq3 cruces.ſ.dentib9:qa crucis ꝑtem abſtulit. Percuſſaq3 uiſcera: quæ diu ſuſpẽſa a nymbis & uentis ꝓcuſſa fuerãt:de his cadauerib9 etiã auulſit ptem. Incoctas medulas.i.ualde coctas ideſt duratas & ſiccatas. Coactu3. cõgelatũ. materiã ꝑ ꝑſona poſuit. Manib9. ut ſi qs crucifixus

UVA. BHSC. IyR_055

erat nō ligat⁹. Calibē.i.calibeū clauū. Inſertū infixū. Stillātis. .i.Saniei ſaliētis & liquētis p art⁹. Neruo.m.r.p. qa dētib⁹ ap-prehēſo neruo pēdebat:& a cadauere. Et quodcūq; facet. ipſa apud cadauer ſedebat:nec pri⁹ cadaueris ptē rapiebat: q̄ feræ & lupi laniaſſēt:& e dētib⁹ lupoꝝ abſtuliſſet. Sāguine uiuo. p ſanguīe uiui hoīs. Apto iugulo.ſ.manib⁹ ſuiſ. Erūpat.egredia tur. Nō rfugit cædes.i.nō fugit quo min⁹ occidat hoīes. Sacra ſacrificia. Vi.cru. uiui hoīes. Funereæ.letiferæ. Menſe.v3 ſi li buiſſet ueſci carnib⁹ humanis. Vulnere ſi uētris.& ſi ſacrifica-bat nō expectabat ptum:ātēq̄ natus eſſet: īmo ipſa3 matrē præ gnātē īcendiciebat:& e uētre ei⁹ cōceptū ptū eripiebat. Mol.uē. .i.ſciſſo uētre mīris:nō ea pte quā natura uocabat. Calidis.incē ſis. Et quotiēs ſæuis.& ſi op⁹ erat recēti ūbra.i.quæ pauloante a corpore diſceſſiſſet:interficiebat hoīem. Manes.aīas cū e cor pore aīæ diſceſſerint:manes dicūtur: facere manes nihil aliud ē q̄ occidere. Fortib⁹ umbris.qa diſcedētes a corporibus umb æ ſunt fortiores & uehemētiores ad id quod uolūt ueneficæ. Ho-minū mors oīs. ipſa cōſuetudine adeo facta erat crudelis: oēm cuiuſlibet ætatis hoīem occideret. Hominū mors. p cuiuſlibet hoīs mors. Genæ florē.i.auulſit aīa3 adoleſcētis. Primeuo cor: .i.adoleſcēte:Tūc enim uirere ætas dī:cū ad quartū & decimu3 ānū puenerit:unde ab ineūte ætate dī. Morīēti ephœbo.i.ado leſcēti quē ipſa occiderat:ephœb⁹ dī adoleſcēs q̄ in ætate eē in-cepit:& eſt græc⁹ ſermo:nā ephœbi græ.ſignificat ætatē:epi ſi-gnificat in: cū daſea uertitur in phi. Sæpe etiā caris.nec ſuorū cognatoꝝ corporib⁹ pepcit. Cognato iu fu. p in funere cogna-toꝝ. Carmem.quæ ipſi cara eſſe debebāt: qa ſanguine cōiūcta erat. Atq3 oſcula.ruſtica ſatis:nā dū oſcularetur aliquē dētib⁹ narem ſecabat. Ora laxa.qa mordēs labra abſcindebat:& den-tes apparebāt. Sicco.g. iō ſiccū:qa mortuū. Præmordēs.circū mordēs. Gelidis īmur.la. qa mordēs linguā rapiebat:& īmur murabat quaſi mādata daret ad īferos. Nefas.v3 ſcelere plenū Adun.ſty. i.ad inferos. Hāc ut fama loci. poſtq̄ cœpit Sextus Pōpei⁹ audire uulgata fama: q̄ illa erecto cæteris ueneficii arte

UVA. BHSC. IyR_055

præſtabat:hãc præ cæteris audire cõſtituit: & aliquot comitib9 h9 ſceleris ſecũ ſũptis quæſiuit:ubi nã hæc Etícto hĩtare ſolebat inuenitq3 eã inter buſta & ſepulchra mortuo9 tpre noctis. Alta nocte. v3 media nocte & intẽpeſta. Sub nra tellure .i.ad Antipodas:nã quo tẽpore meridies ẽ apud Antipodas:hic ẽ media nox & ecõtra. Me.diẽ.i.meridiẽ. Fidi ſcele9. cũ h9 ſceleris miniſtri Sexti moniti eſſent v3 loco9 ubi hĩtabat:& ĩter buſta mortuo9 cõſpiciẽtes:uiderũt illã ſepulchro quodã inſiſtere:& ſtati3 illã adiere. Sueti.ſ.ſceleribꝰ:nã ſceleſtꝰ erat dominꝰ:itidẽ ſerui. In caute .in crepidie ſaxi. Hemꝰ.mõs theſſaliæ eſt incuruus & longꝰ. Illa magis nũ.cogitabat noua carmĩa: quæ nullis antea magis cognita fuerãt. Magis. magicis ueneficis. Car.q3 no. deteſtabile inauditũ ſcelꝰ. Nãq3 timẽs ne mar.ſ. declarat qua3 uim carmẽ illud hr̃et carmẽ hꝰmõi faciebat:ne bellũ ciuile poſſet ex agris philippicis diſcedeꝛ ut hẽret copiã mortuo9:ut oſſibus eo9 & mẽbris uteretur in ueneficiis ſuis. Metuẽs.ſ.alio deferri. Vagꝰ. mutabilis. Hematis.dis ẽ eĩm forma patronymica ꝑ patrio:ſiue potiꝰ gẽtili. Mul.ce. ꝑ cæde multorum. Succis. herba9. Suas.v3 in uſũ ſuũ. Cadauera regũ. ſi bellũ hic geretur.multi Reges cæſi cadẽt:quo9 capita obtrũcando: & manes eo9 multo potẽtiores erũt ad efficiẽdũ ueneficium q̃ priuato9 hominũ & hũiliũ. Heſperiæ gentis.v3 a pr̃ia cuiuſq3 ſua:v3 ut Ro.nemo referatur ĩ patriam. Oſſaq3 nobiliu3 .ſ.in ſepulchris maio9. Hic amor ſolꝰ.ĩ hoc uno tãtũ mẽs eiꝰ ĩtẽta erat. Quid corpore magni. q̃d de Põpeio magnoꝰ q̃d de Cæſare rapiãꝰ na3 ſpabat utrũq3 cæſũ iri. O deꝰ hemonidũ:hæc petitio hẽt ptes ſuas nõ oẽs tamẽ:petitio autẽ cõſtat ex his ptibꝰ:ut honeſta ſit habẽs actionis modũ & ſit r̃muneratio:Sic poſſit ſ t iuſta modꝰ ſint p̃mia iũcta:ut ẽ apud Virgiliũ:Eole nãq3 tibi diuũ pr̃ atque hominũ rex:Et mulcere dedit fluctꝰ & tollere uẽtos:illic poſuit oẽs ptes:ſed nõnulla deficiunt: Potes : oſtendit poſſibilitatem Virgiliꝰ:& mulcere dedit fluctꝰ ꝛc̃:potẽs maiora facere: g̃ etia3 minora:q̃a ſi potes naturã & reg9 curſũ mutar̃ ĩ toto orbe:ergo potes fata pãdere.Vẽtuta deuertere curſu.i.põtes fututa deo9

UVA. BHSC. IyR_055

ꝓuertere & ſeriē cāꝫ ꝓuertere: ne cauſæ ſuō ordie ꝓcedāt. Nō ultīa turbæ. oſtēdit honeſtatē: qa hoc petit nō iſim⁹ hō: nā q̄to nobilior eſt ꝑſona quæ petit: tāto etiā petitio honeſtior. Vel domin⁹ reꝫ. dū īcerti ſūt exit⁹ timeo: ſed poſtq̄ nouero qd futuꝫ ſit: deſinā timere: ſiue illud bonū: ſiue malū. Domin⁹. pr̄ me⁹ uicerit. Hæres. ſi uict⁹ fuerit. Hoc iuris. hāc ptātem. Ne ſubiti. i. uelis nobis hāc ptātē cē ut ītelligā futuꝫ caſū: ſed iaꝫ deſinet eē caſus. Aut numīa torque. hacten⁹ oſtēdit poſſibilitatē & petitionis honeſtatē: nūc modū petitōis oſtēdit: nā q̄ minora uult īpetrare maiora petit: ſic Virgili⁹. Incute uim uētis ſubmerſaſq̄ obrue puppes. pri⁹ petit ut diſſipet naues: poſtea auget: vꝫ ut illas obruat: ſic hoc loco ⁊c̄. Numina torque. i. coge deos ſupos: tibi futura ꝑdicere: ſi nō uis ſupos: ſaltē coge īferos. Manibus. ſubaudi a: vꝫ ab umbris īferis. Īpamq̄ uo. i. euoca mortē ipſaꝫ ut uera dicat tibi eoꝫ quæ peto. Quos petat. an patrē meū: an Cæſarē. Nō hūilis labor ē. ē quaſi loco remuneratōis: ſi hoc mihi p̄ſtiteris: rē efficies tuo noīe dignā. ut dicaris tāti belli exituꝫ prædixiſſe. Humilis labor. i. non ſpectat ad humilē ꝑſonā labor hic ꝑdicēdi fata tāti belli. Vel tibi. q̄u s principi ueneficarū Quo. i. ad quē finē. Præpōd ret. vꝫ īclinet. Alea fati. i. fortuna. Impia lætatur. ſupi⁹ Sext⁹ Pōpei⁹ rogauerat Erictonē: ut ſibi futurū belli exitū ꝑdiceret: quod facile poſſet cōcedere: q̄ppe quæ maiora carminib⁹ ſuis obtineat: & hoc glorioſū ſibi atqꝫ honorificū oſtēdit: nūc ita r̄ſpōdit ad illū ecō. ra. ſ. ait Sexto: Fata minora. ſi uis mutare poſſum⁹: maiora aūt nulla arte mutari poſſunt: quæ aūt maiora facta ſūt ex intima phōꝫ ſciētia trahitur: licet fatū nō liceat nobis cōcedi: ſꝫ tamē ita diſputāt philoſophi: Si nihil ſine cā fit: fato oīa fiūt: ſi oīa fato fiūt: g̃ cōuincitur nihil fieri ſine cā: ſed nihil ſine cā fieri: nec Epycuro: nec ulli philoſophico placet: nā id credere eſſet abſur: dū. ſ. ulli concedere aliqd ex nihilo fieri poſſe: ſed multū ītereſt īter cās fortuito: uel forte egreſſas & īter cās īter ſe cōnexas & efficiētiā naturalē: uerbi cā quod ita ꝓmittitur ueꝫ ē: deſcēdat in Achademiā carneades: nō ſine cauſis: ſꝫ ex cauſis fortuito egreſſis: nō a naturæ neceſſitate

UVA. BHSC. IyR_055

manãtib9:dicit aũt genera cãꝝ distingui:aliæ ĩqt ꝑpetuæ sũt & principales:aliæ uero adiuuãtes & ꝓximæ:quare cũ dr̃ oĩa fato fieri cãis ãtecedẽtib9:hoc uult ĩtelligi:nõ ꝑfectis & prĩcipalibus causis ãtecedẽtib9:sed adiuuãtib9:qb9 p̃missis facile ẽ ĩtelligere fata maiora & minora:fata maiora sũt quoꝝ causæ sũt prĩcipales & ꝑfectæ:siue æternæ:& a naturæ necessitate manantes: At uero fata minora sũt:quorũ causæ sũt adiuuãtes & ꝓximæ uel fortuito ãte egressæ:& id est quod ait Lucan9. Si moueri.i.mulctari peteres. Fata minora.i.quæ ꝑtinẽt ad singulas quasq3 ꝑsonas. Cõceditur arti unã cũ radiis. & iã si stellæ inqt aliquem cogũt mori possum9 carminib9 differre mortẽ:& ecõtra:& hæc sunt fata minora. Vnã mortẽ.ꝓ uni9 mortẽ.at uero uni9 impii cladẽ carminib9 euertere nõ possũ:nã nõ ea uertere possum9 q̃ sũt a ꝑfectis causis:& a naturæ necessitate manãtib9: sed unius mortẽ euerter̃ possum9 a causis adiuuãtib9. In se.m. i.differre Radiis. cõstellatõe. Et q̃uis fecerit oĩs.ecõuerso q̃uis sub stellis nat9 sit aliqs:quæ lõgiorẽ uitã ꝑtẽdãt : possum tamẽ carminib9 uitã interrũpe:etiã si sub stella saturni nat9 esset: quæ ꝓtẽditur trib9 saturnis.i.ter trigĩta v3 usq3 ad nonagesimũ ãnũ. Medios ãnos.ut si nonagĩta anos usq3 ad.xxx.uel.xxxx.differret:fata q dẽ illa minora uitare possum9. At simul. sed nõ possum9 serie3 illã cãꝝ æternã mutare:cũ cã ex cã pẽdeat:ea ẽ ex oĩ æternitate ueritas sempiterna. Vno sub ictu stat gen9 hũanũ.v3 q̃do non ad unũ causæ spectãt:sed ad oẽs sicuti fatũ de quo nũc petebat Sextus v3 bellũ ciuile:quod ĩter Cæ.& Pom. pr̃e3 ei9 gerebatur nõ ad unũ aut alteꝝ:sed ad uniuersũ terraꝝ orbẽ ꝑtinebat. Pl9 for.põt. s.q̃ carmĩa nr̃a. Sed si p̃noscere casus.qa dixerat posse illã ea ĩ meli9 mutar̃ quæ admiratõi futura essẽt. Respõdet quædam mutare posse:quædã nõ:sed quando satis habes p̃noscere futuꝝ:siue illud ꝓsperꝝ fuerit:siue aduersũ:hoc tibi facile facere possum9. Prænoscere cõtẽt9.qd futuꝝ sit & nõ mutare : qa oĩa cogũtur ad id quod petim9 obseq. Tell9.v3 geomãtia Aether. eromantia. Cahos.v3 cõfusio reꝝ.i.necromãtia. Aequora.hydromãtia.Cãpi.adhuc ad geomãtiã spectat.geomãtia ẽ diuĩatõ

UVA. BHSC. IyR_055

quæ ſignis qbuſdã ex terra deſignatis deꝑhẽditur a geos .i. terra mãtia diuinatio: hydromãtia quæ fit ꝑ aquæ colore ab hydor .i. aqua mãtia ſiue illa fuerit alba: ſiue nigra: ſiue ſanguinolenta aeromãtia quæ fit ꝑ etherẽ: ut ꝑ fulgura uẽtos & cætera hꝰmõi Rodopeiaqꝫ ſaxa. ad ĩferos ꝑtinet vꝫ ꝑ necromãtiã: quæ fit per cadauera: quæ a cahos & inferis excitãtur. Pronũꝫ eſt .i. facile. Atolere. ſuſcitare corpꝰ unũ eoꝝ q recenter cæſi ſunt. Nouæ mortis. recẽter occiſoꝝ. Modo. pauloante. Sonẽt. loquãtur. Plena. integra. Nec mẽbris ſole puſtis. nã ſi diu terræ cadauer iacuiſſet: & arridiꝰ factũ eſſet ꝑ artarias uox clara exire nõ poſſet. Dixerat. accita eſt ad rẽ exequẽdã: & multa nube circũdata uagari cœpit ꝑ corpora cæſoꝝ: ut idoneũ unũ exciperet & dele geret. Squallẽti. nigra & tetra. Negatis tumu. qa inſepulta iacebãt. Lupi. q illuc uenerãt ut cæſoꝝ corpora dilaniarent. Impaſte uo. quæ iã unguibꝰ cadaueꝛa lacerauerãt: ſtatiꝫ remiſſis cadaueribꝰ abierũt. Vatẽ. i. elegit mortuũ futuꝝ uatẽ: dũ ab inferis excitat aĩam eiꝰ. Et gelidas leto. cũ diu ſcrutata eſſꝫ: tãdẽ ĩuenit mortuũ quẽdã q pulmonẽ integrũ & illeſuꝫ hẽbat: ꝑ quẽ uox clarior emittitur. Vocẽ de. i. unũ corpꝰ defũctũ inuenit: q poſſet emittere uocẽ: aĩa eiꝰ ab ĩferis excita. Fata pẽptoꝝ. aĩæ mortuoꝝ omniũ q cæſi cãpis iacebãt: dubitabãt quẽ nã ex ipſis Ericto uellet ab ĩferis eſuſcitare. Pẽdẽt. i. dubitant. Supis .i. ad ſupos. i. eſuſcitare a mõrte. Se tollere totas. i. eſuſcitare: qa ſciebãt: ſi uoluiſſet illa: potuiſſe oẽs ſuſcitare: ut iteꝝ impugnarẽt. Ceſſiſſent le. he. leges ĩferni ſũt: ut q ſemel ad ĩferos deſcẽderit nũq̃ inde reuertatur. Mõſtroqꝫ potẽti. mõſtrũ appellat Ericto nem potiꝰ q̃ hoĩem. Electũ tãdẽ. deſcribit locũ in quẽ cadauer illud traxerat unco: & mire idoneũ ſuæ arti locũ delegit: ubi necromãtiã exerceret. Fetalibꝰ. ueneficiis. Vnco inſerto. ĩ iugulo Miſerũ. qa uidetur iteꝝ. Dãnarat. bene dixit: qa locꝰ ille damnatꝰ dicebatur: ubi ſacra illa uenefice exercebãtur. Haud ꝑcul aditis. topotheſia eſt vꝫ ficta loci deſcriptio: deſcribit enꝫ locuꝫ quo magicas artes Ericto exercere ſolebat: præſertiꝫ cũ p neero mantiam exciret ab inferis umbras: ut ſuſcitato corpore futura

UVA. BHSC. IyR_055

p̃diceret dicit aũt locũ hũc adeo ꝑfũdũ fuiſſe : ut nõ lõge eſſ3 a diis manib9 & a Rege Plutone. Cæcis.obſcuris. Deꝑſſa. hũilis Pallida. opaca. Taxus.arbor ẽ quæ in umbroſis naſcitur locis: quã poetæ diis cõſecratã eſſe uoluerũt. Tax9 opaca,i.denſa: & ẽ numer9 ꝑ numero ꝑ inumeræ arbores opacæ. Peruia phœbo. qa adeo arbores denſæ ſunt:ut radii ſolis eo penetrare non poſſint. Nullo uertice cœlũ,qa ĩ antro adeo deꝑſſæ ſũt arbores ut aerẽ ſuſcipe nequeãt. Mar.i.ſquallidæ & ſordidæ. Pallenſq3 ſub antris. in ĩteriori pte hui9 cauernæ ẽ ſit9:Sit9 ꝑprie dr̃ ĩmũdicia:quæ naſcitur ĩ locis hũidis & lanuginis ſpẽm imitat̃. Nocte. noctẽ poſuit ꝑ tenebris:q; ibi nũq̃ lux ſit:ſed æterna nox. Niſi car.ſ.loc9 ille illuſtretur. Nõ tenaris. dicit ita nõ eſſe tenebroſum aerẽ in faucib9 tenari mõtis:qua dr̃ eſſe deſcẽſus ad iferos:q̃ illic. Tenareis. ſic legitur: nã tenar9 eſt laconiæ ꝑmõtoriũ:ꝑ quod dr̃ deſcẽſus ad iferos. Aer ĩers. Craſſus:unũ ſeqtur ex reliquo:qa iners:iõ Craſſus e diuerſo. Mũdi latẽtis. iferorũ. Ac noſtri. i.ſupoꝝ:dicit ibi eſſe cõfinia ſupi & iferi aeris. Cõfi. meſtũ .i.termin9 triſtis. La.mũdi.i.iferoꝝ:deſcribit ifernu3:qa iferi ſũt mũd9 latẽs. Quo nõ metuãt. loc9 ille adeo tenebroſus eſt:ut nihilomin9 eo ueniãt umbræ iferoꝝ:quæ ĩ tartaꝝ deſcendere ſolẽt:eſt ǧ loc9 ille tartaro ſimilis. Tartari Reges. ut pluto & Proſerpina:nã & Regẽ & Reginã dixit. Manes.umbras emit tete:ſi forte op9 fuerit. Nã q̃uis theſſala. q̃uis eĩm cõtra uoluntatẽ deoꝝ iferorũ aĩas excitet:illic tamẽ incertũ eſt uiuãt ne: an mortui ſint.uel qa q̃uis ab iferis excitẽtur:tamẽ adhuc ad inferos deſcẽdũt:uel qa adeo obſcur9 loc9 eſt: ut adhuc apud inferos eſſe uideãtur. Vera.ablatiuus eſſe uidetur.qa lõga eſt a: ſ3 ſi corrip tur erit nominatiuus. Stygias umbras.v3 quæ ad inferos deſcẽdũt. Diſcolor & uario. deſcribit nũc habitũ Erictonis: quo ſe parauit & accinxit:ut umbrã excitaret ab iferis. Furialib9.i.ſimilis furiæ. Induetur. ab Erictone: Furia: cõueniẽs furiis.ſ.Theſiphone Alecto Megera: Vul.apitur. oſtẽditur: Crine remoto: reiecto ĩ tergũ: Et coma: cũ uiperis cõtexta: Hortida: ſquallida: Vt pauidos iuuenes co. ericto cũ ſe oſtẽdiſſet

UVA. BHSC. IyR_055

eo hītū quo ſolet cū cadaueꝝ excitat ūbras uidit Sextū Pom. cū comitib9 terrore ꝓcuſſū: q̄ reꝑhēdēs ī hūc modū allocuta ē. Ponite. deponite. Iā noua. iā hic quē mortuū iacere uidetis excitabitur: & uiuere īcipiet. Vera. uerſus hic ē ꝓ epētimemeri3: nā l3 naturaliter ꝓducat: tamē ibi corripiť ꝓ Siſtolē. Noua. ſimul & uera uita. Vt q̄uis. p. dico reddet uita ut & pauidi hoīes poſſint audīr loquētē: multo magis ītrepidi. Si uero ſtyg. arguit Sextū Pō. coīteſq3 ſuos ignauiæ: dicēs ſi ego poſſū cernere oculis meis Eumenidas. Plutonē. Proſerpinā. Cerbeꝝ tricipitē: & mōſtra oīa īferni: qs tāt9 pauor aīos ueſtros ocupat? ut timeatis ūbrā ab īferis excitatā uidere: ordo ē uſq3 eū locū o ignaui metuētes cernerē manes qs timor ⁊c̄. Sty. la. i. ſtygiā paludē. Ripāq3 ſo. flu. i. flegetōtē. nā fle. flu. ē iferoꝝ ſic appellat9 q̄ tot9 igne9 ſit: flegi. ſignificat ardere: ithi. urrere. Eumenides. diras ſignificat: q̄s alio noīe furias appellauit ꝓ cathaātiſraſim. i. nō bonæ mētis: nā eumeni beniuolū ſignificat: iō Eumenides dicūtur: nō q̄ beniuolæ ſint: īmo maliuolæ. Piloſa co. co. v3 q̄ circa colla cerberi ſerpētes ſint. Gigātes. dicit titanas: q̄ auſi ſūt bellū īferre Ioui: ut iꝑ3 e cœlo detruderēt: q̄s de cœlo Iupiter ad īferos fulmīauit: & cathenis ferreis man9 poſt terga reuinxit. Si me. p. ui. iō nec patuetis uidere eumenidas: qa ꝑſētia mea nihil uobis mali auderēt īferre. Manes. umbras nō deos īferos. Pectora tū pri. dicit qd fecerit Ericto ut præparet cadauer q̄ eſſet aptū recipe aīa3: Sāfer. i. uictimæ. Vulneri9 nouis: qa uulnera fecit ut irrūpe poſſet ſanguis. Tabo. v3 ſanguine. Largæ. āplæ. Lunare. i. ſpumā lunæ: qa ut ātedictū lunā de cœlo detractā nō pri9 redire dimittebat q̄ ſpumā reiicetet ſup herbas: hac utebāt ueneficæ. Huc q̄cq̄d. f. nō tā facile pōt excitari hæc umbra ab īferis: ſed neceſſe ē ut multis herbis multiſq3 aīal. b9 id fiat quæ uim hēant magicam. Miſce. h. v3 ī pect9 cadaueris hui9. Quicq. f. g. n. s. i. q̄cq̄d mōſtruoſū natū ē. Non ſpu. ca. nūc oſtēdit ſpāliter. Qui. b9 unti. ē. i. chanū lymphaticoꝝ: nā lymphatici canes dicūtur q̄ uehemētet aquā timēt: lympha aqua dr: ide lymphatic9 canis dr: cui occurſus lymphæ terrorē iniecit: ſicut cerytos furorē ceteris

UVA. BHSC. IyR_055

ſignificat. Canũ.rabidoꝝ. Lynciſ.Lynces ſũt lupi:quoꝝ urinæ coeũt ut duricie p̃cioſi calculi:q̃ pſentiſcẽtes lupi lynceſ egeſtũ liquorẽ ilico arenaꝝ cumul9 cõtegũt:iuida.ſ.ne talis egeries trã ſeat ĩ noſtꝝ uſũ:at hi quos ceruarios dicim9:cuꝫ p9 lõga ieiunia ægre carnes mãdere cœperit:ubi qd caſu reſpiciũt:obliuiſcũt & ĩmemores p̃ſentis copiæ:eunt quæſitũ:quã reliquerãt ſacietatẽ Lyncis uiſcera aptiſſima ſũt magicis. Nodos hyene. aĩal hoc ẽ aptiſſimũ ueneficiis cæteroꝝ omniũ:hyena ẽ aĩal in Africa cui9 collũ rigẽti ſpina flecti nõ põt niſi toto corpore moueat:ſtabulũ pſequtur porcoꝝ:& uocẽ hũanã exprimere diſcit: ut aſtu hoiem noctu accitũ deuoret:uomit9 mẽtiẽs hũanos:nã os ĩ unũ cõgeſtũ uidet uomit9 q̃obreꝫ hoc facit:ut illectos canes deuoret:q̃ ſi umbrã ei9 cõtigerit latrar nõ poſſũt:ĩ oculis multiplex uarietas mutatioqꝫ coloris:ĩ pupillis oculorũ naſcit lapis:q̃ linguæ hoĩs ſubdit9 futura p̃dicer facit:ꝓpterea cõuenit magicis: oculos nõ nũq̃ cõniuet:gingiuã nõ hẽt:dẽtẽ uni9 oſſis tãtũmõ hẽt.hæc eſt natura ei9:hũc etiã dicunt coire cũ leena:& inde naſci mõſtrũ: quod appellatur Crocodilus. Et ceru paſti.ſer.ma. cerui cũ ad decrepitã ætatẽ uenerit:ueniũt ad cauernas:ubi deliteſcunt ſer pẽtes & narib9 attractos p cauernas hauriũt:& ita uenenũ illud p uenas diffuſũ eos reuiuiſcere facit. Nõ pup.r. Echin9 ille piſcis q̃uis breuiſſim9:tamẽ cũ ſemel fũdo nauis ĩpact9 fuerit detinet eã:nõ aliter q̃ ſi unco detineret: iõ Echin9 eſt appellat9 ab echo.i.teneo & naf.ſignificat nauẽ:q̃a nauẽ detinet. Rudentes q̃a ĩflatis etiã uelis p uẽtũ tamẽ uſqꝫ adeo detinet nauẽ:ut moueri nõ poſſit. Saxa.i.nõ defuit echites lapis frigidiſſim9: queꝫ ab extremis orbis pub9 ales iouis alit cuſtodẽ nidi:ſeruatorẽqꝫ futuroꝝ:quo ualeat pullis dubios auertere caſus: nã hic lapis ſũmæ frigiditatis eſt:iõ hũc ſuis ĩmiſcet ouis: ne q̃a ipſa aq̃la caliditiſſima ẽ:dũ ea fouet decoquat:& pulli naſci nõ poſſint. Voluere ſerpẽs .i.allat9 draco nõ defuit:& naſcitur ĩ ea pte Arabiæ quæ ẽ ultra flu.manufactũ:quæ regio ꝓpe deſerta ẽ infeſtãtib9 feris.ubi tamẽ pandaci:enielchi hĩtant:& opiophagi:iõ dicti: q̃a ſerpẽtes comedũt:ſimiliter & manichei:q̃a hoĩes ſerpẽtibus ue-

UVA. BHSC. IyR_055

ſcũtur. Aequorib9 cuſtos.i.India ſupiori: ī rubro mari naſcitur indica teſtudo:cui9 cuſtos ẽ uipa: & hæc teſtudo lapidẽ emittit chelonite3 gratum purpureo uarioq3 colore nitẽtẽ:quem ſi ſub lingua:loto qs geſſerit ore:poſſe magis creditur:hunc diuinare futura. Cõchæ.i.cuſtos teſtudinis indicæ:quæ chelonitẽ lapidẽ emittit. Cheraſte.ſerpẽs cornut9:a potu cheratos ſignificat cornu:mẽbrana v3 reticulũ illud qđ de uiuente ſerpẽte abduxerat. Phœnicis. phœnix una auis tãtũ ẽ in oriẽte in India naſcens:& cũ ad quingẽtos uenerit ãnos:ipſa ſibi rogum cõſtruit:ex lignis quæ ī oriẽte naſcũtur odoriferis:ut ex cinamomo.xilobalſamo. & canella:radiiſq3 ſolarib9 oppoſitũ ſe ſupinicit:ĩterea rog9 ille qa ī eũ ſol ppẽdiculariter uerberat:tũc ſolis radiiſ accẽdit:& ipa cũ rogo cõburitur.deide uermicul9 qdã in cinere naſcitur ex q̃ auis illa renouatur. Eoa ara.oriẽtali rogo. Viles & habẽtes nomina.i.nobiles & ignobiles. Frondes.ſ.arbor̃ colligit.& ipſis ĩmurmurabat. Inſupuit. ut herbæ naſcerẽtur uenenatæ & idoneæ ad ueneficia. Tũc uero. his oĩb9 in unũ cõgeſtis quæ plurimũ ualerẽt ad cogẽdos manes: ut hui9 mẽbra ī ſuũ corp9 remitteretur addidit uoceſ terribiles quæ pl9 uirũ hr̃ent q̃ herbæ quas ſupra memorauit. Pollẽtior.potẽtior oĩb9. Excantare. ad exorandũ deos. Et. i. Diſcor.hu.lin. nã nõ uidebatur quæ humanã uocẽ emitteret:ſed ſimilẽ aĩalib9 rõne carẽtib9. Trepid9 bubo ſtrix. aues ſũt quæ niſi tp̃re noctis apparẽt.quæ ſuo cãtu ſemp malũ omẽ ſignificãt. Feræ.ſiue lupi ſiue leones. Sibilat ang. i.ſibilũ emittit qualẽ ſerpẽs uel anguis. Syluarũq3 ſonũ. i.fragorẽ arbor̃. Tonitrua nubis.quia mõ tonare uidebatur.cũ fulmina emittuntur. Vox una .i.unius erictonis uox. Mox. deinde. Explicat: exprimit. Tartara. tartarus eſt locus ꝑfundior in inferno ubi gigãtes uincti tenẽtur.q bellũ Ioui ĩtulerũt. nullũ reliqt ex diis quem deteſtabilis & ſacrilega mulier nõ inuocaret. Stygiumq3 nefas. declarat.ideſt eumenides.nam nihil habent inferi ſæuius.nihilq3 ĩmanius Theſiphone.Megera. & Alectone. Pene nocẽtum.ſ. multis modis. Cahos.i.o herbæ nã cahos confuſio eſt elemẽtorũ omniu3. qa ibi apud iferos nõ

UVA. BHSC. IyR_055

diſcernũtur elemẽta:ſ3 cõfuſa ſũt ꝓpter obſcuritatẽ. Innũ.mũ: qa ex caho oĩa nata ſũt ſecũdu3 Heſiodũ:ſ3 chriſtiani diſſent.ũt ab eo ꝙ oĩa primũ elemẽta cõiũcta fuerũt: deĩde diſcreta ſũt: & ex his primordiis oĩa nata ſũt. Rector.o Pluto. Torquet,cruciat. Mors dilata.i.ꝓhibita.i.q ĩmortales ſũt: iõ cruciaris. Styx. ꝑ quã dii iurare timẽt. Theſſalis eliſios. qa ſũt ſacrilegæ & polutæ theſſalicæ oẽs mulieres:ideo ad eliſios cãpos nõ deſcẽdũt. Perſephone.i.o ꝓſerpina. Cœlũ mattẽq3 poſa. ſecundũ fabulã dixit qa ꝓſerpina apud Etnã mõtẽ a Plutõe rapta:dũ illa cũ cæteris æqualib9 puellis flores legeret:ad ĩferos deſcẽdit: ipſamq3 mrĩmonio ſibi cõiũxit Pluto:& eã herebi reginã fecit: Mater ceres cũ eã diu quæſiſſet:tãdẽ ĩdicãte Ioue cognouit eã a Plutone raptã:Venit igitur ad Iouẽ quærẽs ex eo ꝙ ſibi facere iuberet:reſpõdit q̃cqd ipa uellet ſe factuꝝ:ĩpoſuit g̃ legẽ: ſi nihil apud ĩferos guſtaſſet reduceretur ſi ipſa uellet:cũ mater ad plutonẽ ueniſſet:eiq3 mãdata Iouis expoſuiſſet:primo q̃dẽ quæſiuit nũ redire uellet ad mrem:illa reſpõdit nõ:ex q̃ cognitu3 ẽ illa libẽter apud ĩferos manere:deĩde ſcire uoluit:nũq̃d aliq̃d guſtaſſet:cũ nõ ĩueniretur aliq̃d guſtaſſe: putabat eã pluto deguſtaſſe q̃cq̃: Sed Aſcalaphus hoc uidẽs ĩdicauit ipſam comediſſe tria grana mali punici:ut redire nõ poſſet. Virgil. Nec repetita ſeq̃ curat ꝓ ſerpina matrẽ. Cœlũ.qa uoluiſti ĩ cœlũ redire:unde Iupiter p̃cepit ut ſex mẽſib9 ĩ cœlo apud mrem eẽt & totidẽ apud ĩferos cũ Plutone:& hoc ẽ ꝙ luna uno quoq3 mẽſe creſcit & decreſcit uſq3 ad ãnũ.vi.mẽſib9 apud nos & totidẽ ap̃ ãtipodas.iõ finxeꝝ poetæ ꝓſerpinã.i.lunã.vi.mẽſes ĩ cœlo apud matrẽ eẽ:& totidẽ in ĩferno apud plutonẽ. Pars ultima. qa prima pars ꝓſerpinæ eſt luna. Secunda.i.media diana. Vltima uero proſerpina ſiue echate.i.in infernũ. Noſtræ echates.i.ꝓſerpinæ deæ infernæ. Comercia linguæ.i.colloqa cũ diis ĩferis. Ianitor.i.cerberus canis q̃ cuſtos dr̃ portæ ĩferi:iõ ianitor. Sedis laxæ.læti regni ĩferoꝝ. Sæuo cani.v3 tibi ipſi. Viſcera.nã dr̃ recũbere cadauerib9 mõtuoꝝ & carnib9 eoꝝ ueſci:poſſum9 & aliq̃ ex his fabulis ĩter ꝓtari:nã cerber9 dr̃ q̃ſi creo uor9:creo ſignificat carnẽ:qa carnẽ

UVA. BHSC. IyR_055

deuorat:ũde ſarcophag⁹ dī ſepulchrũ quaſi carnẽ deuorãs. So rores.i.pcæ:v3 Lacheſis.Cloto.Antropos . Fila.ſ.reuiuiſcẽtis iõ repetita dicit:qa itex uictur⁹ erat:& pcæ erãt tracturæ itex fila Flagrãtis undæ.i.ardentis flegetõ.is. Portitor. charon.Virgili⁹ Portitor ille charon. Iã laxate ſenex. ſignificat ſe umbras ſæpi⁹ ab iferis excitaſſe:qa dicit hũc ſenẽ laxatũ eẽ referẽdo ũbras q̃s ipſa ad corpora reuocauit. Si uos ſatis. nũc honeſtã petitione3 oſtẽdit:qa benemerita ẽ de diis oĩb⁹;iõ hõeſtũ ẽ ut illã exaudiãt Nefando. ſacrilego execrabili. Si nũq̃ hæc car.f. & ſi nũq̃ car mina & p̃ces uobis facio:qn pri⁹ carnes hũanas deuorauerim: ordo eſt uſq3 ad eũ locũ exaudit. Fibræ. ſunt uenæ iecoris. Si pectora plena. ſi occidi & imolaui uobis grauidas mulieres. Si laui.ſ.p ſecta ipſax mulierx calido cruor. Proſecta.dicũtur ma iora iteſtina:quæ alio noĩe dicũt̃ exta:eo q̃ extẽt.i.emineant ſu pra alia:& dicũtur a p̃ſecãdo:qa pri⁹ ſecta aris reddũtur.Virgil. Lãcib⁹ & pãdis ſpumãtia reddim⁹ exta. Si q̃sq̃ ueſtris.& ſi ego ſæpe imolaui uobis ĩfãtes & eox capita obtuli: q̃ adhuc uicturi erãt. Nõ in tartareo.ſupius Ericto oſtẽdit petitõis ſuæ hõeſtatẽ nũc oſtẽdit poſſibilitatẽ:dicit eni3 facile eſſe aĩa3: quæ pauloãte deſcẽderit ad iferos remitti poſſe. Tartar⁹.loc⁹ iferni p̃fundior nã tartar⁹ p̃turbat⁹ atq3 confuſus dī:rarato græ.la.ſignificat p̃ turbo:eo q̃ ĩ p̃fũdiori loco p̃turbata ſũt oĩa. Modo.pauloante .ſ.poſcim⁹. Luce.i.uita. Primo hyatu.i ĩtroitu. Orci: inferni. Has exaud. q̃a cũ nõdũ puenerit ad locũ deſtinatũ:etiã ſi reuo cata fuerit:nõ p̃teribit leges herebi:poſtq̃ huc uenerit. Ad ma nes uẽtura.nõdũ ad iferos puenerat. Canat. diuinet. Oĩa Põ. .i.diuinet futura & auſpicia quæ Põpeio ĩminet. Noſtri militis. .i.hui⁹ cadaueris:q̃ pauloãte nr̃ miles erat: quaſi ſeipſũ facit co mitẽ Pom. Et bene de no .q.d.bene merẽtur:nã bellis ciuilib⁹ multi occidẽtur q̃ meruerũt ut multax umbrax dñi ſitis:& eſt loco r̃muneratiõis. Si .qa hoc beneficiũ iãpridẽ r̃munerauerũt ciuilia bella & remunerata ſũt:nã multi occidẽt̃ hoc bello quox aĩæ ad uos p̃ueniãt.& regnũ ueſtrx augebit̃. Hæc u.f. hæc ubi dixit Ericto ſuſtulit oculos:& uidit aĩam hui⁹ ifœlicis cadaueris

UVA. BHSC. IyR_055

quæ hẽbat ſaxis:& timebat īgredi corp9 ſuū:neq3 enim tentare uolebat repetere id qđ ātea ſibi moleſtū tētauerat: y3 ut denuo moreretur. Spumātia. qa tāq̄ inſana & rabie plena ore ſpumā euomebat. Proiecti. mortui. Inuiſa clauſtra.ſ.corporis:nā nr3 corp9 nihil aliud eſt q̄ aīæ clauſtrū.Virgil.quātu3 nō noxia corpora tardāt:terreniq3 hebetāt uiſus: Antiq̄ car. ī quo diu habitauerat. In pect9 apertū. nā illud apuerat ut ueneficii genera multa īfūderet:quæ ſupra cōmemorauit. Ruptas.i.uulneratas Ah miſer. dolētis eſt:quaſi Lucan9 īfœlicē umbrā illi9 cōmiſeratur:quæ nō pōt id cōſeq̄ quod iā aſſecuta fuerat: y3 mortem: quoniā corp9 repetere cogitur. Extremū mun9 .ſ.mortis:nam mors malox omniū finis ē. Miratur Erictho.quæ carminib9 uſa fu rat acriorib9:qb9 facile manes cogeret pati non poterat ſine admiratōe hāc tarditatē uidere:ut umbra nō auderet:aut nolet īgredi corp9:g̃ exarſit & īcāduit ira:ſicut infra apparet. Fatis.i. pcis hoc loco fata pcas appellat. Moras. quæ moratæ fuerunt hāc animā ī corp9 ſuū remittere. Irata morti. quæ nō pmitteret hāc animā corp9 īgredi:cœpit ſerpēte uno cedere cadauer. Rimas cauas.i.ſciſſuras terræ:quas ipſa carminib9 ſuis apuerat ut quos uellet manes alloqueretur:& īmurmurare cœpit: indignatōe magna cōcitata. Illatrat. nō loqtur: qa uox ei9 poti9 latrat9 erat q̄ human9 ſermo. Regniq3 ſilētia rupit. qa uox eius ad īferos penetrās īterrūpebat ſilētiū:quod apud īferos ppetuo manet. Agitis.agitatis. Per inane.p uacuū:nā īane herebū appellauit:ubi oīa ſine corpoř ſūt:iō umbræ īferox īcorporeæ ſūt & oē quōd ſine corpore ē locū nō occupat:iō recte p inane dixit Noīe uero .i.pprio nō ficto:nā irat9 nō appellat pprio noīe ſupiores:ſicut apud Virgil.iiii.geor.mater cyrenæ mater:& te cru delē noīe dicit. Vero.nō dicā uos eumenidas: ſed pprio noīe o Theſiphone.Megera.Alecto. Eliciā.extrahā. Stygiaſq3 canes. qa canes infernæ eſtis:uos deſtitua3. Luce ſupna.quæ uobis īuiſa ē nā ſēp ī tenebris īferox hītare cōſueuerūt ideo nō poſſūt hāc lucē ſuſtinerī iō p pēa futurx illis dicit ut illas pſeq̄t. Per b. nec dimittā uos in mortuox ſepulchris hītare: quæ ſedes gtior

UVA. BHSC. IyR_055

eſt uobis. Expellã. ꝓſequar uos quocũq3. Abigã .abiciã exclu
dã.i.ſepulchris ĩ urniſ ãtiq mortuoꝝ cineres cõdebãt. Teq3 dis
O proſerpina oſtẽdã te pallidã & deformẽ qualis eſſe ſoles ad ĩ
feros: nõ cũ redis ad ſupos:ut dña cœli eſſe uidearis. Tabida.
marceſcẽs:unũ ſequtur ex reliquo:corpꝰ quod marceſcit pallorẽ
cõtrahit. Ficta.nõ uera:ſed ſimulata te ſoleſ oſtẽdere. Faciẽ he
rebi.ſ.cogã te nõ cõmutare poſſe. Elloquar ĩmẽſo.dicã etiã qua
cã apud inferos ſtare delecteris:& qbꝰ dapibꝰ illecta:inde exire
noluiſti. Etnea.i.apud etnã montẽ a Plutone rapta. Elloquar.
effabor declarabo. Dapes.nã cũ legẽ iuppiter ĩpoſuiſſet ut redi
ret ab ĩferis ſi nihil guſtaſſet.Aſcalphus indicauit eã tria grana
mali punici deguſtaſſe. Fœdeř.ſ.cõiugii:qa mřimonio cõfœde
rata erat. Vel fœdeř.i.lege nõ ita ſimul cõuenerũt:Pluto cõiũx
& mater cæres:ut ſex mẽſibꝰ apud ĩferos eſſet: & totidẽ ĩ cœlo.
Voluerit reuocare. nõ ꝙ noluerit:ſ3 ꝙ nõ potuerit reuorař. Cõ
tagia paſſã:qa iã facta erat domina ditis & aſcita ĩ regnũ ĩferoꝝ
cõtacta ĝ erat ĩ tenebris ĩferoꝝ:ut nõ poſtea poſſet ad ſupos re
dire. Tibi.p.m.arbiter. & tu o peſſime pluto faciã dehiſceř ter
rã.ut repẽte ad ĩferos deſcẽdat lux ſolis: qua oppreſſus neſcies
q̃d agere debeas. Titana.ſolẽ:nã titan unꝰ ex gigãtibꝰ fuit:qui
auxiliũ ioui attulit. Subito die.frequẽti die. Paretisꝰ cũ hæc di
xiſſet:umbra morabatur adhuc ĩgredi corpꝰ:tũc ĩdignata uoce
clamauit.paretisꝰ an neceſſe ẽ:uocẽ deũ illum: quo q̃dẽ uocato
ſemp terra cõcutitur ſignificabat demogoron. Nũq̃ nõ .i.ſemp
Quo uocato. demogoronẽ ſignificat:nã demõ græ.ĩtelligẽtiã ſi
gnificat:dẽo.g.la.ĩtelligo:qa oẽs ĩtelligẽtes ſũt demõeſ:& hi fue
rũt ĩtelligẽtes ãteq̃ de cœlo pulſi eſſẽt:iõ demones ſũt appellati
priuati cœlo Sed multi dicũt ꝙ hũc demogorõtẽ ĩtelligi animã
mũdanã:q̃ uegetat oĩa:q̃ oĩbꝰ naturis ꝓpoſita ẽ: de cuiꝰ ſemine
firmamẽtũ ſolẽ & lunã & cæteraſ ſtellas natas eẽ dicebãt & hoc
ſcdm Seruiũ:ſ3 ſecũdũ Theocletẽ:phĩ dicũt demogorõtẽ eẽ reꝝ
oĩu3 & deoꝝ pricipẽ. Gorgona.nã gorgor.g.ĩterꝓtať ſtupor:vñ
Meduſa & ſorores ĩterpretãtur ſtupor: qa gorgones appellant:
quas q̃ aſpexerit:fingitur ĩ lapides fuiſſe cõuerſos ꝙ præ nimia

UVA. BHSC. IyR_055

pulchritudie eaꝝ obstupescebāt: & quasi saxa rigebāt. q aūt hic demogoron cernat gorgona aptā significat eū manifestū stupo rem diuinitatis esse: nā nullꝰ est q diuinitatē cōphēdere possit: præter deū q illā intelligit: & ītelligētia illiꝰ filiꝰ ē: & hoc secūdū theologiā interptari possunt. Aptā. sibi aliis uero occultā. Gor gona. i. diuinitatē obstupescēdā. Verbibusq; suis. t. c. e. idest superbiā demonū: nā poetæ his fabulis etiā ueritatē occultarunt nā q omniū deoꝝ est deꝰ superbiā demonū castigat. Trepidāq;. q̄tū qdē ptinet ad deū: nā superbia nō ē trepida: imo audax. sz respectu dei a quo punitur est trepida. nā scitis quō e cœlo supbi angeli electi fuerūt. vnde ipse de se Apollo ita respōdit cū quæ reretur qs esset coactꝰ ē respōdere græcis uerbis quod sic expo nitur. i. q p terrā & sūdū ābulāt īfatigabiles domātur sub flagel lo Iouis. Indespecta te. no. q. t. i. q oia cōtinet. s. latitudinē. altitu dinē & pfūditatez & a nullo continetur. Tartara. idest profun ditatem quam uos despicere & intelligere non potestis o demo nes: Indespecta. nō despecta a uobis quia nō potestis aspicere Superi. vz uos estis exclusi extra illā pfūditatē & abyssū diuini tatis. Stygiasq; peierat undas. i. q nulli necessitati astringitur. nā dii p Stygiā paludē iurare timēt præter demogorōtē. Proti nus. cōtinuo aīa īgressa ē corpꝰ postq̄ Ericto indignabunda his uerbis usa est ad deos manes. Astrictꝰ. i. cōgelatꝰ. Fouit. cale fecit. Extrema. i. p extremas ptes mēbroꝝ. Percussæ. s. a san guine. Trepidāt. i. mouētur sanguis infusus in uenis palpitare cœpit. Et noua. & tādē uita totum corpꝰ occupauit. Miscetur morti i. mortuo cadaueri cōiūgitur. Medu. des. s. ab aīa qa iaz medulæ & ossa diu caruerāt aīa. Tū. deīde. Palpitat. mouetur. Nerui. s. cōtracti tēdūtur. Nec se. tel. ca. dicit autē cadauer illud nō sensim surrexisse sicuti q uiuūt: sed repēte exiluit: quēadmo dū si pilla terræ incuteretur & repelleretur a terra. Simul. uno tēpore. Lumīa. oculi mūdantur: quia toruis oculis suspiciebat quasi attonitꝰ. Distēto ritu. i. apto: quia ī diuersas ptes ītēdebat oculos. Nondum facies. facies similis erat inter morientem & uiuētē ut nō discerni posset uiueret ne: an mortua eēt. Rigorq;

UVA. BHSC. IyR_055

& duricies illa quæ solet esse ĩ mortuo adhuc remanebat. Mũdo. in mũdũ. Astricta.i.clausa. Respõsura datur. cõceditur ut interrogat⁹ respõdeat. Ne ꝑce.s.uoci tuæ. Da. dic. Noĩa reb⁹ de qb⁹ ĩterrogabat. Da uocẽ.uocẽ exprime:qua fata loquãtur. Nã uera lo. & ẽ r̃muneratio h⁹ petitõis:r̃muneratio erit:ꝙ nũq̃ postea umbra ei⁹ a uenefica aliqua muliere ab ĩferis ꝑ oĩa sæcula r̃uocari possit. Immunẽ.liberꝝ ab artib⁹ thessalis. Toto æuo ꝑ oẽ sæculũ. Exurrã tua mẽbra. uerbũ sæpe unũ duas sẽtẽtias claudit:sed uni tãtũmõ cõuenit:ut hoc loco nã exurram claudit duas snĩas.s.tali tua mẽbra sepulchro:& talib⁹ exurrã syluis: s3 uni tãtũ cõuenit:v3 talib⁹ syluis:alteri uero nõ subĩtelligẽdũ est ꝯ uerbũ.s.quõdã. Sty.car. ĩferna ĩcãtatõe. Nec uerba.carmĩa Nec herbæ.s.ueneficaꝝ poterũt tutã uitã interrũꝑe. Sol.ĩterrũpe Læthes.i.obliuiõis. ΗΙΛΗΘΗ ΤΗΣ ΛΗΘΗΣ.hæc læthe h⁹ læthes signifcat obliuionẽ:dicũt poetæ umbras haurire lætheam aquã:qua hausta omniũ in uita maloꝝ quæ ꝑpessæ sunt obliuiscũtur. Tripodas. nolo inq̃t mihi respõsa des: qualia solet dare Apollo:quæ semꝑ obscura sũt & ĩcerta:sed canas oĩa manifesta ut ĩtelligi possũt. Vatesq3 deoꝝ.i.certos deos. Sors.i.respõsu3 obscuꝝ. Vates.i.sacerdotes alioꝝ deoꝝ:ut Amphirai & Themidis. Certus disce.ab um. q̃cũq3 petit scire futura ꝑ Necromantiã:discedat hinc cert⁹:& nõ ãbiguus. Fortis.q̃a nõ cuiuslibet ẽ sustinere manes:nã nisi magnanim⁹ fuerit: terrore nõ nũq̃ exanimatur. Adit. uadit. Dure.inexorãde. Da.dic. Virgilius.Da Tytire nobis. Fato loquãtur. v3 ipse ꝑcæ mihi futura prædicãt: Addidit & carmẽ.i.ĩmurmurauit carmẽ: quo statim ille ꝑsciuit futura:ea præsertim quæ iuuenis Sext⁹ Põpei⁹ scire uolebat:& ut sciatis:hæc est fictio poetica.nã licet Lucan⁹ uideatur describere historiã:tamẽ poetico more hæc de Erictone fingit: multa de serpẽtib⁹ & Medusæ capitib⁹ crines sui serpẽtes fuerũt: qui collũ ei⁹ occupauerãt:sed ueritas sic se hẽt.Sextus Pom.nõ mõ nõ adiit erictonẽ:s3 nec id facere poterat: nã Mitilenis cu3 puer eẽt adhuc una cũ Cor.mr̃e posit⁹ fuit:cũ Pom.decerner̃ cũ Cæ. ꝑabat:hoc iõ dixi ut fictionẽ hãc eẽ poeticã nõ historiã sciretis.

UVA. BHSC. IyR_055

Mœstũ. nũc dicit qd r̃spõderit erictõi cadauer. Tristia nõ eqdẽ .i.nõdũ ad eã ptẽ pueni ubi parcæ hĩtãt.a qb⁹ p̃scire futura po tuerĩ3:nã me reuocasti ãteq̃ eas adirẽ. Aggere.s.fluminis ache rontis. Quod tamẽ e cũctis. sed quod potui ex oĩb⁹ umbris co gnoui bellũ ciuile ĩstare. Effera.sæua. Impiaq3 æternã. quæ di scordia est ĩter Romanos uiuos: eadẽ est inter manes eoꝝ apud inferos. Elisias alii sedes: nã pii relictis elisiis mœsti discesserũt At ueto impii relicto tartaro læti cedebãt: ut apparerẽt meliorẽ ptẽ Põpei aduersa fortuna afflictũ iri:atq3 uero deteriorẽ.s.Cæ saris lætari:ex quo facile cognosci poterat uter eoꝝ uictoriã ess3 hĩtur⁹. Alii. ex Romanis.v3 umbræ pioꝝ. Diuersi. aĩe ĩpiorũ. Palã .i.manifestũ fecere. Quid fata.i.pce parẽt. Vidi detios.q ꝓ repub.arma sũpserũt:& ꝓ ea se deuouerũt:& uitã suã incolu mitati patriæ postposuerũt: oẽs hi mœsticiã & squallorẽ quẽdã præ se ferebãt. Detios.s.patrẽ q ꝓ rep.deuouit se bello latio:fi liũ uero bello gallico. Aĩas lustrales .i.expiatorias: ꝙ se ꝓ pr̃ia & exercitib⁹ Romanoꝝ quasi piacula se deuouerĩt:unde lustrar̃ est purgare. Flente3 camillũ.reipu.amãtissimũ q illã a gallorũ manib⁹ liberauit: Curios.q & ipsi ꝓ patria cõtra Pyrrhũ Epiro tarũ Rege3 fortiter pugnarũt: ex qb⁹ fuit ille prim⁹ q samnitu3 munera cõtempsit. Syllã dete.f.q. nũc etiã ad spãlitatẽ descẽ dit:ut ostẽdat magis quæ nã umbræ fuerint amicæ Põpeianoꝝ ptiũ:& ecõtra:Nãq3 Syllæ ptes cũ Põpei⁹ adolescẽs ess3 armat⁹ defendit:q cõstructo ualido exercitu uolũtarioꝝ:ad Syllã uenit ad quẽ deserta ꝓpe urbẽ:nobilitas oĩs se in castra cõferebat ptẽ nobilitatis defẽdebat Sylla:ecõtra uero ptẽ plebis Mari⁹: deĩde successerat in ptẽ Syllæ Pom.ĩ ptẽ uero Marii cæsar successerat Fortuna. ꝙ cũ ãtea sibi fauere cõsueuisses: nunc mutato uultu sæuire ĩcipes. Deplorat liby.Scipio & deplorat filiũ suũ piturũ esse ĩ terris libycis:quas ipse aliq̃do ĩpio ro.subegerat:& de qb⁹ triũphauerat:nã Scipio cũ Rege Iuba uict⁹ ẽ ĩ Numidia iõ dicit Scipio.s.african⁹. Infaustã sobolẽ. ĩfœlicẽ Scipionẽ generꝝ Põ. nã Cornelia q̃ Põ.nupserat:h⁹ Sci.filia fuit:hic cũ Rege Iuba ui ct⁹ ẽ ĩ Numidia. Maior:nã duo Scipiões fuerũt.s.maior & mĩor

UVA. BHSC. IyR_055

vnde hic Scipio de quo loqt̃ ꝓgenies erat maioris Scipiõis. Ca
to .ſ.uucẽſis q̃ nè Cæſari ſeruiret ſibi mortẽ cõſciuit. Solũ te cõ
ſul. cæterorꝝ qdẽ ũbræ oẽs quæ ĩ cãpis eliſiis erãt triſticiaꝫ præ
ſe ferebãt:ſolꝰ aũt Brutꝰ lætabat̃:ex quo illud ĩnuere uolebat ꝓ
geniẽ ſuã fata maiorꝝ ſuorꝝ imitaturã:ꝙ vꝫ patriã ſuã liberaret
ſicuti ille Brutꝰ i libertatẽ patriã aſciuit:expulſis tyrãnis: hic eſt
brutꝰ a quo deſcẽdit brutꝰ ille q̃ princeps cõiuratõis Cæſarẽ in
capitoliũ.xxxv.uulneribꝰ cõfodit:quo occiſo iterũ ĩ libertatẽ pa
tria rediit:tã & ſi breui tẽpore frui licuerit. Depulſis tyrãnis:nã
exactis regibꝰ tarq̃niis ꝓpter ſtuprũ Lucretiæ:ꝓ imꝰ cõſul fuit
brutus:nã ꝓpter meritũ ſuũ ꝙ patriã liberauit: priꝰ ipſe cõſula
tũ geſſit. Catilina.ſedicioſiſſimꝰ ciuis exultat:qa uidet ſui ſimi
les uicturos: Victꝰq3 cathena. qa cathenis ad iferos circũliga
tus tenebatur. Mariiq3 truces.ſ.exultãt: hi.n.ſedicioſiſſimi oẽs
fuere:q̃ cõiurarũt oẽs:ut in hiſtoriis legitur:ut.C.Mariꝰ q̃ bella
ciuilia aduerſus Syllam geſſit:& multa milia Romanorꝝ cecidit.
Vndiq3 cethegi. q̃ ſocii Catilinæ fuerunt. Nudi. inſepulti:nam
unco tracti ſũt ad ſcalas gemonias:& inde p̃cipitati: honore ſe
pulturæ priuati ſunt:nã q̃ ĩ patriã cõiuraſſet honore ſepulturæ
priuabatur. Vidi ego le.uidi alios ſeditõis auctores: inter quos
uidi druſos:hoc dicit ꝓpter.M.druſum tribunũ plebis: q̃ & ipe
ſedicioſus fuit:cũ tri ple.eſſet:ut uires ſibi acq̃reret:pniciоſa ſpe
largitõis:plebẽ cõcitauit:ſocios & italicos populos ſpe amicitiæ
Romæ ſolicitauit:hiſq3 adiuuãtibꝰ ꝓuim legibꝰ agrariis frumẽ
tariiſq3 latis:iudiciariã quõq3 ptulit: ut æqua pte iudicia penes
ſenatũ & equeſtrẽ ordinẽ eſſẽt:nã eq̃tes tãtũmõ iudicabãt. Im
modicos.ĩtẽpatos. In legibꝰ ſuis.vꝫ ĩ lege agraria:qa uterq3 le
gẽ agrariã tulit:& uterq3 eadẽ uia craſſati ſũt: ut vꝫ leges agra
rias ferrẽt populo qdẽ g̃tas:ſ3 cõtra ſenatꝰ auctoritatẽ cõmotas
Graccos.ſ.tyberiũ Gra.&.C.Graccũ leges agrias ferẽtes uterq3
occiſus ẽ.Alter qdẽ.ſ.maior a Scipiõe naſcica.Alter uero.ſ.miоr
a Lucio opĩo:ſi qs cõſiderare uoluiſſet:nõ ſine rõe hꝰmõi leges
ferebãt:nõ ꝙ ſẽatores ciues opprimerẽt:ſ3 ut opes ſuas augerẽt
hi oẽs ſedicioſiſſimi fuere: iõ ecꝝ umbræ læticiã augebãt: ꝙ vꝫ

UVA. BHSC. IyR_055

uidebãt ſuos ſimiles futuros eſſe victores. Nodis. cathenis cali beis. Cãpoſq3 pioꝝ:& ipii iuadũt pios:ut eos cãpis eliſis expel lant. Regni poſſe.ſ.pluto apit huiuſmõi umbras. Apit.paulo poſt in meſã turbã ſuſceptur9 eſſet eorũ q bellis ciuilib9 pituri erãt. Regni iertis.i.tartari ꝓpter aeris craſſitudinẽ. Abruptaq3 ſaxa.reſpicit ad illud quod Virgil.dicit.Et te catilina minaci pẽ dẽtẽ ſcopulũ:deſcribẽs catilinã ſcopulis pẽdẽtẽ:ut pœnas daret ꝓturbatæ ciuitatis. Abrupta.p̃cipitia: Aſpat .i.aſpiora facit. ut noua ſupplicia præparet uẽturis. Adamãta.pro cathenas ada mãtinas. Victori pœnã.i.ubi pœnis afficiat cæſarẽ. Refer hæc ſolatia tecũ. cõuertit ſe ad Sextũ Põpeiũ dicẽs:o Sexte hoꝝ ma loꝝ hoc debet tibi eſſe ſolaciũ nõ mediocre:q3 y3 tuoꝝ omniũ & tui ipſi9 umbræ ad cãpos eliſios ꝓueniẽt:ubi poſt mortẽ bellu3 ciuile geſſeritis. Domũ.ſ.uniuerſa3:manes locũ Põpeio ſeruãt & ſedes pioꝝ. Nec gloria ꝓuæ. nec ſit q gloriaẽ breuitate uitæ: nã etiã ſi poſt nos aliquo tẽpore uicturi ſunt: tamẽ illud breue momẽtũ erat:iõ paulopoſt & ipi morietur. Miſceat. ꝓturbet cõ fundat. Oẽs duces. ſicut fuit poſtea:nã bella ciuilia geſta ſunt inter.M.Anto.& Octauianũ ab una ꝑte. & Caſſiu3 & Brutũ ab altera.Deuictis Caſſio & Bruto:tũc Octauian9 & Anto. necnon Lepid9:iter ſe ptiti ſũt orbẽ:et ꝑ triẽniũ triũuiri ſimul cõcordes fuere:paulopoſt diſcordia orta ẽ iter illos:qa Octauiã Octauia ni ſororẽ:quã i matrimoniũ accepat Anto.repudiauit.Octauia nus uero bellũ mouit aduerſus Antoniũ: & apud Leucada bel la nauali Antoni9 uict9 ẽ:cũ claſſib9 ꝓſecut9 eũ Octauian9 Ale xãdriã uſq3:Tãdẽ eũ ad mortẽ coegit:ex eo bellũ ciuile ortũ eſt gꝫuiſſimũ & piculoſiſſimũ cũ Agrippa:ut i maiori piculo fuerit uictores q̃ uicti:unde paꝝ abfuit:qn Octauian9 capetur. Pro perare mori.ut ex his malis tãdẽ uos liberem9. Superbi. nobi les diſcedite e buſtis q̃uis paruis magno animo. Paruis buſtis et Theodoti p̃ceptoris:cui9 magna apud rẽ auctoritas erat: ad illud reſpicit:qa Põ.occiſ9 ẽ ab Archelao Ptolomæi iuſſu cõſilio Photini et Achillæ:et cadauer ei9 i maris ũdas eiectũ:tãdẽ ad li ttora i littore a piſcatore ſepult9 ẽ Inopi ſepulchro.Cn.Põ.ma

UVA. BHSC. IyR_055

gni Põpeĩ filiꝰ maior ĩ Hiſpania occiſus ẽ:haũd procũl a mũda: ibi & ipſe pauperẽ ſepulturã cõſecutꝰ ẽ.At uero Sextꝰ Põpeius minor natu ubi in manꝰ hoſtiũ deuenit:& ipſe interẽptꝰ ẽ . Et romanoꝝ manes.ĩpatoꝝ Ro.reſpexit ad umbras Cæſaris & Auguſti:q̃ poſt mortẽ ĩ deoꝝ numero hĩti ſunt. Calcate .i.pedibꝰ ſubicite Ro.deoꝝ manes:qa uos in cãpis eliſiis hĩtatis:ipſi uero ad ĩferos detrudẽtur:licet a ro.tãtũ dii uocari meruerint. Et ducibꝰ tãtũ. nõ de uictoria ĩqt certat: ſed de tumulo uterq3.n.moritur ẽ.q.d.nõ meliorẽ multo fortunã hẽbit cæ.q̃ Põpeiꝰ. Quẽ tumulꝰ ni. nã ĩ ripa nili ſepultꝰ ẽ Põpeiꝰ:ĩ ripa uero tiberis Cæſar.nã in cãpo Martio q̃ iuxta Tiberim ẽ:ſepultꝰ eſt Cæſar. Tu fatũ. quod ad te ptinet o Sexte. Parcæ. deæ:quæ apud ĩferos fata diſpẽſant.ſ.Lacheſis.Cloto:& Antropos dabũt tibi cogſcer̃ mortẽ tuã. Tibi certior. ficta ſũt hæc oĩa:nã nũq̃ legimꝰ Pom. filio ĩ ſomniis apparuiſſe. Genitor canet. diuinabit:cuiꝰ umbra tibi apparebit:& hæc oĩa tibi futura prædicet . Ille quo incertꝰ. hoc dicit qa poſtq̃ Agrippa Octauiani cæ.auſpicio.bello nauali ĩ Sicilia uicit Sextũ Põpeiũ:Sed Sextꝰ prĩo uenit Mitilenas: ubi quõdã cũ Cornelia a pr̃e ſuo cõtra Cæſarẽ bellũ geſturo: adhuc puer repoſitꝰ fuerat:poſt dies aliquot cogitauit qd factũrꝰ eſſet primo uoluit tẽtare:ut ſe cũ Antonio cõiũgeret:iã eiꝫ ĩter Octauianũ & Antoniũ ſimultates erãt:ſed poſtq̃ audiuit a Medis cõtra quos exercitũ duxerat:Parthiſq3 fuſum:ſpauit ſe illi ſucceſſorẽ fore ſi interiiſſet:ſin aũt cũ illo Impiũ diuiſuꝝ . Legatis ad Antoniũ miſſis:ſimul ad Parthoꝝ Regẽ:& in Thraciã & pontuꝫ mittit clãculũ cũ regulis inituris fœdꝰ legatis deĩde ĩterceptis: & ad Antoniũ ductis:Lãpſacũ p ꝑditionẽ cœpit:& Furniũ reſiſtẽtẽ fugauit: Nicca quoq3 & Nicomedia capta pecuniis potitꝰ eſt.Territꝰ deĩde ob Titii aduẽtũ:naues ĩcẽdit:deſtituꝰ uero ab Amicis:ad Bithiniæ mediteranea ſe cõuertit:queꝫ Furniꝰ & Titius & Amyntas ĩſecuti ſũt:& cũ ſe dedere uellet:Furnio nõ admittente eo Amyntæ ſe cõmittere tentauit qui nec ipſe uidebatur ſuſceptũrꝰ.Nocte igitur clanculũ tẽtorio egreditur ad mare ꝓgreſſurus:ſed Scaurus quidam tranſfuga eius iter prodidit.

UVA. BHSC. IyR_055

Tum uerō Amyntas illū mille & qngētis eqtib⁹ inſecūt⁹ eſt: ad quē oēs q cū Pōpeio erāt trāſfugierūt: deſtitut⁹ igitur ab oībus Amyntæ ſeipſū nullo fœdere tradidit: quē ille Mileti interemit: cū & quadrageſimū ānū attingeret. Certior. qa primo tentauit Reges Thraciæ & ponti: & bythiniā inclinauit: eo aīo ut ſe trāſferret in Armeniā. Quas pla. i. uniuerſū orbē terrarꝫ. Europā. ubi ſepult⁹ eſt Sext⁹ Pōpei⁹. Libyā. ubi. Cn. Pōpei⁹ ſepult⁹ eſt haud ꝓcul a Libya hiſpania: Aſia ubi uict⁹ eſt magn⁹ Pōpei⁹: in Aſia ē Aegyptus. Libuit. t. qa ubi uictores aliq̄do fuiſtis: ibi etiā ſepulti eſtis: nā magn⁹ Pōpei⁹ aliq̄do ī Regnū collocauerat Regē Ptolomæū: quē tamē cōſilio Photini & Achillæ occidit. Sextus autē in Sicilia uictor fuit: & inſulā aliq̄diu tenuit: & Sardiniā ſimul & Corſicā Cn. etiā Pōpeius aliq̄do uictor extitit in Hiſpania: adeo ut de ſalute ſua Cæſar dubitauerit. Dom⁹. ſ. Pōpei Tuti⁹ æmathia. & ita fuit qa ibi nullus ecꝫ periit: q̄uis ibi uicti fuerīt. Sed poſtq̄. f. p. nūc dicit quō ſe hūerit cadauer illud p⁹q̄ reſpondit ad ea quæ ericto interrogauerat: nā placido cre dixit: qd nā ericto iuberet. Peregit fata. i. relpōſa dedit. Mortēq3 p. ſ. ut permitteret umbrā ſuā a corpore ſuo diſcedere. Car. ma. op⁹ eſt. nec mori poterat niſi carminib⁹ erictonis: ut quæ ipſuꝫ excitauerat eadē mori ꝑmitteret. Fata. v3 pcæ: Animā ſibi red dere. i. repetere: & ad ſe retrahere: niſi ericto euellet: quā ipſe eri ctoni conceſſerāt. Conſumpto iā iure ſemel. nā hoīb⁹ oībus ſta tutū eſt ſemel mori: hic ſemel mortuus erat: ergo iterū mori nō poterat: niſi ericto iuberet. Robore multo. ꝑ multis roboribꝰ. i. arboribꝰ quernis. Ac ſtrue. incenſa pirra. Sextoq3 ad caſtra. dicit autem erictonē comitatā fuiſſe ſextū Pōpeiū ad caſtra patris redeūtē. Et cœlo lucis. iuſſit ericto carminibus magicis: ne dies ſupueniret pri⁹q̄ in caſtra patris rediret ſextus: ne ab hoſti bus capt⁹ ad Cæ. deferretur. Ducēte colorē. nō luceſcēte die & aurora apparente. Dū ferrēt. i. dū beneficio noctis tuti ī caſtra redirent. Iuſſa: ſ. carminib⁹ magicis. Tenere. retinere diem ne ſupueniret. Nox præſtitit uiꝫ. ideſt ſemper nox fuit.

UVA. BHSC. IyR_055

Incipit Septimus Lucani.

LEgnior occeano: q̃ lex æterna uocabat ꝛc. Hic septimus Liber est ĩ quo cõtinetur primo quidẽ somniũ Pompei: in quo existimabat se romæ in theatro esse: quod ipse magnificentissimum ædificauerat: & ibi plausu maximo a populo Romano excipiebat̃ Deĩde qũo uictus tandem incolumitati suorum arma non negauit magis q̃ concessit. post hæc describitur pugna cõmissa inter utrunq3 exercitum qua tandẽ uictus pompeius aufugit relictis castris. postremo ĩuectiones poeta sequit̃ primo unã cõtra Cæsare3: ꝙ cæsorum corpora sepultura prohibuerit. Alteram contra æmathiam: q̃ belli ciuilis cladem tandem fecit. primum igitur dicit solem in uitum reuexisse die3: quo tam tetrum ac atrox bellum futurũ erat inter Romanos: ubi uniuersi orbis populi ad internectionem propemodũ cæsi sunt. deinde somniũ pompei describit. Segnior occeano. nunq̃ inquit sol magis ĩuitus diem reuexit. q̃ hoc tempore cum bellu3 ciuile secuturu3 esset. oc. subaudi a Quã lex æterna. i. lex quæ ab æterno posita est soli. luctificos equos. i. nunq̃ magis tardauit luctificum diem. i. qui luctus inducturus erat: propter cædes tantoꝝ uiroꝝ: qui bello ciuili periere. Aethera contra. hoc ideo dicit: quia luna & cæteri planetæ motus habent: motui speræ cælestis contrarios. uidelicet cum contra mundum feruntur & firmamẽtum: ut cum firmamentũ in occidẽtem feratur: sol oriente3 uersus uergitur. dicit ergo cum semper circa speram firmamenti feratur sol: hoc tempore magis retinebatur: ne exoriretur. & diem illum reduceret in quo tam atrox bellum futurũ erat. Contra æthera. contra speram firmamẽti cælestẽ. retorsit. retro uertit. Polo rapiẽte. i. q̃uis poli circa quos uertitur firmam̃tũ raperent solẽ tam̃ renitebatur cõtra motum ipsius speræ & firmamenti. Defectus. i. æclipsim. Raptæq3 laboris. l. i. æclipsim nõ ꝙ ita naturaliter obscuraretur: sed ne uideret cædem illa3 ĩ campis philippicis futurã. Attraxit nubes. i. tenebras: non nubes quibus ignem cælestẽ pasceret: sed ut caput obtegeret: nã ideo nubes

t

UVA. BHSC. IyR_055

trahuntur a corporibus cæleſtibus:q ignea ſũt:& terræ maris & aquarũ uaporibus aluntur:q ex aquis excitãt.& ide ſol ſtellæq3 oẽs alunt̃:quæ niſi uaporibus alerẽt cõſumerent̃:& aſtro nomice loquit̃.Nõ pabula.fla.ut recrearet ignes ſuos. At nox fœlicis. Ita quidẽ ſol retardabat diẽ ſicuti dictũ ẽ.At uero nocte iſomniis Põpei9 exiſtimauit ſe ī theatro qđ romæ magnificẽtiſſimum cõſtruxerat:magno plauſu totius populi romani excipi & lætitia urbis reuocari:quaſi uictor ī patriam rediſſet. Nox. appo.ps ultima. Fœlicis uitæ.hoc dicit qa poſt hãc noctem oĩa ſemp aduerſa fuerũt põpeio. In numerã effigiẽ. Pro inumerabilis romanæ plebis imaginẽ .Soli ſom.i. ſolicitudine planos nõ.n.ſine ſollicitudiẽ iſtãtis belli qeſcebat põpeius:& ī hac ſollicitudine imago quædã uana põpeio eſt obuerſata.Nã poni. nã uiſus ẽ ſe ſuſcipi a populo romano ea lætitia q̃ quõ dã:cũ romanus eques eſſet triũphauit. Se de the.qī ī circulo eſſet theatri ſicuti & cicero ī piſoniana:ubi dicit põpeii appara tiſſimi poſt hominũ memoriã ludi iſtant.de illis ludis loqt̃ cicero quos magnificẽtiſſimos edidit põpeius ī hoc theatro:illis que theatrũ qđ cõdiderat etiã conſecrauit.dicit ergo ī hoc theatro ſe ſedere cu3 uniuerſo populo exiſtimabat: & pulſu uniuerſi populi excipi.pom.the.i.ſui qđ de nomine cõditoris põpeianũ appellabat̃. Attolliq3 ſuũ. quia ſic cõſueuerat populus romanus:cum principes ſuos uideret bene de rePu.meritos:manuũ plauſibus:& uocibus:& laudibus nom̃ eorũ efferebãt. Cuneos ſo.i.multitudinem clamãtem . Qualis erat. dico talis pompeius uidebat̃ excipi magna lætitia a populo:qualis tũc fuit:cũ ſublimis curru ttiumphãs cũ toti9 urbis clamore equis albis ueheret̃ p urbem ad capitoliu3 deuicto Mitridate:aut ſertorio. Facies.i.uultus & habitus populi hyberus hi ſpaniæ flu.a quo hiberia dicta ẽ hiſpania.declarat quod dixerat. Et quecunque fugax. nam Sertorius hoſtis populi romani iudicatus:uniuerſam hiſpania3 contra romanos concitauit Aduerſus eum primo.miſſus eſt Metellus. deinde pompeius: a quo tãdem debellatus eſt:nec de Settorio triumphum egit:

UVA. BHSC. IyR_055

qa ciuis romanus erat:nec de ciue Ro.ulli triumphare licebat ſed de hiſpanis qui eã ſecuti erãt triũphauit. Veſpere pacato. .i.occidẽte ĩ quo ẽ hiſpania. Aeque.i.tã uenerabilis. Plaudẽte. lætitiã oſtẽdẽte. Ro.eques. qa ante ætatẽ de ptis triũpha uit:nundũ ad eã ætatẽ puenerat qua ſũmum imperiũ gerere poſſet.ad.xxx.annũ.nã.xxv.anno erat cũ triumphu3 egit:cũ antea nemo poſſet:niſi poſt trigeſimũ annũ de lege triumpha re. Adhuc ro.eques.i.nõdũ ad ſenatoriũ ordinẽ peruenerat. Seu fine bonorũ.cauſas exqrit:quare hoc ſomniũ uidit põpeus:cum ſequẽti die ĩ tantã calamitatẽ inciderit:ut profligatus relictis caſtris fugere coactus ſit.dicit autem triplici ratione hoc potuiſſe fieri. Seu. q; ſomniũ illud ſollicitũ futuris malis tempora fœliciora repetebat. Fine bonorꝝ. quia iã fœlix pompei fortuna ad finẽ puenerat. Repetiit.i.rediit ad fœlicitatem præteritã. Siue p. ſeu ſomniũ cõtraria oſtẽdit:his quæ futura ſunt. Per.am.ſo. per ambiguitates ire cõſueuit. Cõtraria uiſis. quia lætũ ſomniũ uidit:ideo triſtia ſecuta ſunt omnia. Seu uetito apoſtrophat ad ipſũ pompeum.dicẽs ſeu fata uoluerunt:ut uel hoc modo romã uideres:quam tibi poſtea uidendam negarunt. Vltra quia poſtea nunq̃ uiſurus erat romam. Sic. uidelicet per ſomniũ. Nec rumpite. nũc qĩ apoſtrophat ad milites pompei:ut ſilentiũ teneant:& pompeu3 quieſcere ſinant:ut in hac lætitia ſomni diutius pmaneat. Et ima mœſta di.quia diuerſa erit imago diei ab hac imagine noctis. nã plena cædis luctus & lamentatõnis erit. Feret. p offerret.unde pares ſomni. quaſi cõquerit q; nunquã poſtea huiuſmodi qetem habiturus ſit pompei?.ergo dũ licet illũ qeſcere pmittit. O fœlix.ſ.ẽẽs o roma ſi ita te uideret pom.quẽadmodum per ſomnũ uidere exiſtimat. Vel. p ſalte3. Sic. quẽadmodũ ĩ ſõnis exiſtimabas. Quo fati certus.u.i.uterq3 certus uoluntatis deorꝝ.q; v3 pom.periturus eſſet.& urbis romæ libertas.Tãti amo.ſ.quãtuſ inter utrũq3 fuit.na3 pom.reipu.amãtiſſimus fuit & roma bene de ſe meritũ magna charitate pom. amplectebat. Tu uelut. nũc aũt dicit in magna ĩcertitudine utrũq3

UVA. BHSC. IyR_055

uersatũ ẽẽ:quod etiã maiorẽ molestiã fecit.acrior enĩ dolor q fuerit ĩexpectatus atq3 ĩprouisus ẽẽ solet.na3 pom.discessit ab urbe:non quasi non rediturus ĩmo hac spe:ut uictor rediret & Roma eũ dimisit:nõ qĩ nõ amplius suũ futurũ:ĩmo illum magno desiderio expectabat. uadis. discedis. In urbe ausonia.i. roma & non ægypto sicuti postea fuit. Illa.roma. Cõscia uoti. qa nouerat illa:q̃tũ abs te amaret̃:& illud uotũ tm̃ erat ut ĩ patriã uictor redires. Rati quia cupes ĩ patria mori. hoc scelus. ut ĩ aliis orbis terraꝝ ptib3 uitã tuã finires.haud unq̃. ꝓ nũq̃ Hærere.ĩstabile ĩmotũ esse. Te mixto flesset.dicit qd futuru3 erat:si ĩ patria uitã suã finisset pom.dicit pueri & mulieres illũ luxissẽt totũ annũ sicuti fleuisse ferũt brutũ. Inuisusq3 puer. qa pueri nõ ĩtẽlligũt causã doloris:iamen cũ uidissẽt alios flere & ipsi fleuissẽt. Cri.so.s.sparsis crinib3. Fœ.uulgus. multitudo mulierũ. Fune.bru.qa sicut Liuius scribit matronæ totũ annũ luxere brutũ q pulsis regibus libertatẽ populi ro.prim9 uĩdicauit. Nũc quoq3 tela. Veræ dico fleuissent te:si ĩ patria mortuus esses.qa cũ ẽt ꝓcul a patria occubueris. flebunt tua funera. Tela pauẽt.i.q̃uis tela minet̃ cæsar:tamen ꝓhiberi nõ possũt quin te lugeãt. Nũtiet ipse.quid dixi licet paueant:sed flebũt te etiã dum sacrificia diis exibebunt ꝓ uictoria cæsaris. Lau.serta.i.ferent Ioui laureã coronã ꝓ cæsare qui coronatus lauro triũphabat. Edere dolo.i.comedere dolor etiã edit̃ tũc cũ ĩ pectore cõprimit̃:ut Virgilius premit altum corde dolore. qui te nõ pleno.qũo edere dolorẽ declarat.Miseri dico fuerũt romani qui nõ auserũt tuã mortẽ o pom.mœtu Cæsaris deplorare. Vicerat astra iubar. nunc declarat qũo se habuerĩt milites pom.postq̃ illuxit.dicit enĩ frequẽtes ad pretoriũ populu3 cõuenisse potẽtes:ut signũ pugnæ põ.ꝓponeret: & iã om̃s ita cocitati erãt ad pugnã:ut cõtineri nõ possent:s3 negotiũ ciceroni demandat̃:qui uerba ꝓ uniuerso exercitu apud pom.haberet.describit aũt tẽpus quo frequẽtes milites ad pretoriũ pompei cõuenerũt simulatq3 illuxit. Iubar solis splẽdor eo ꝙ in iubaris modu3 spargit̃. pars qa pauci admodũ erãt:qui non in

UVA. BHSC. IyR_055

pugnã cõſentirẽt fatis. Trahẽtibꝫ quia fata uolebãt exitiũ iſer re orbi terraꝝ. Tra.or.ſ.ĩ pernitiẽ. Totũ diẽ. eodeꝫ die multi cæſi fuerũt a cæſare & exercitu ſuo. Circa tẽtoria.i.prætoriuꝫ. nã prætoriũ ꝓprie dicit̃ iperatoris tabernaculum. Properãtes ad mo.& cũ mors appropĩquaret:ipſi ruebãt in mortẽ:& ꝙuo cabant ac ſtimulabãt. Dira rabies.i.pugnãdi ſæuus furor.Pu. fata.i.mortẽ:qa pereũtibꝫ romanis ciuibus etiã reſpu. peribat præcipitare.i.temere euertere. Se.pa.qꝫ.no. & po.q̃ conſulto bellũ trahebat:mõ ignauus:mõ belli ĩperitus:mõ timidus: qꝑ non auderet ipſe cũ pluribꝫ aduerſus Cæ.cũ paucis pugnare Patiẽs. aliquãdo remiſſioni animi tribuebãt:& aliquãdo ipſuꝫ regni cupidũ appellabãt. In dul.re.i.nimium ĩtentus:qꝑ quaſi rex totiuſ orbis diutius eſſe uellet.declarat quod dixit ĩdulgẽs Sui iuris.i.poteſtatis pulchrũ.pompeio: uidet̃ uniuerſũ orbeꝫ ſub ĩperio ſuo retinere:& id ẽ quod cũ ꝓficer̃ poſſit bellũ repu gnat. Vndiqꝫ.nã ex pluribus regionibꝫ orbis populi ac natio- nes ad põp.uenerãt.Pa.qꝫ.ti..i.q̃ nollet pacẽ habere:ne priua tis efficerẽt. Nec nõ & reges. oriẽtis cõquerebãt̃:ut tygrãnes rex armœniæ:Ariobarzanes:Deiotarus. Hoc placet.quia con queriť de diis:qꝑ ipſi ſua fata cõuertãt in culpã hominum. Cri men.i.culpã:nã error nõ ẽ culpã:ſed erramus noſ tũc cũ uolu mus id quod fata uetãt:quia neſcimus:ruere ĩ ꝓnitiẽ noſtram ideo quia uolumus id quo cogimur errare:igit̃ error eſt :qꝑ ĩ fa ta noſtra ruimus:tũc cũ nos cogitis in ꝓnitiẽ noſtrã ruere:ſed huic errori o dii culpã addere uultis:ut id noſtri erroris cauſa factũ ẽẽ dicat̃:& ita error ĩ culpã noſtrã ẽẽ dicat̃. Cladibꝫ irrui mus.qa nos ipſi noſtra mala cõcupiſcimus:ideo nobis attribu itur quod fata uetãt. Far.uotũ ẽ.i.exitiũ ſuũ qĩ uotum cõcupi ſcere:põpeiana:ibi.n.ꝑs magna moritura erat romanoꝝ phar ſalia enĩ fatalis erat ciuibus ro. Cũctoꝝ uoces.i.totius exerci- tus ſentẽtiam. Tullius eloquii. nã ipſæ romane linguæ prin- ceps ſine dubio ꝓhibebat̃. Cuius ſub iure.i.poteſtate & cõſu- latũ. Togaqꝫ. quia nõ armis:ſꝫ cõſilio & uirtute Catilinã ſub egit cum coniuratis eius. Toga. quia cõſul erat ĩ pace domi.

UVA. BHSC. IyR_055

Sæuus. ipius cõtra pr̃iam. Iratus bellis. Neq3 enim forenſi & cauſidico bella placebãt. Roſtra. ubi poſſet ad populũ cõtiones habere. Forũ. ubi cãs ageret: ſicuti cõſueuerat. Lõga ſi. nã q mõ i ſenatu mõ i foro mõ i cõtiõe dicer̃ cõſueuerat: & elo quẽtia ſua magnã laudẽ cõſequi poſſ3 idignabat̃: q̃ tã diu miles põp. factus ſilẽtiũ tenuiſſ3. Inualide cauſæ. bene: quia poſcere bellũ ciuile turpe uidebat̃. Addi. ro. cauſæ. i. hãc cãm minus potẽtẽ & honeſtã eloquẽtia ſua fecit: ut uim maiore3 hr̃et Hoc p̃ tot meritis. Hẽt hæc oro ſuaſionẽ. ergo ideliberatiuo gener̃ ẽ cõſtituta: nõ utit̃ p̃hœmio q̃a ſatis auditorũ animi parati erãt ad audiẽdu3: ſ3 p̃bat tãtũmodo quod itẽdit. uidelicet pugnã ẽẽ ſuſcipiẽdã. primo q̃dẽ p̃bat a facili cũ dicit fortuna3 ipſã. rogare: ut ſe ipſa uelut uti põp. Eſt aũt argumẽtũ ſũptu3 ab attributo pſone. v3 a cã i quo cõſiderat̃ q̃d euenit: quid euenerit: & quid euenturũ ſit: quid eueniet põp. nã quia ſẽp uicit. igit̃ nũc quoq3 uicet. fortuna ergo pr̃icipiũ ſuũ ſequet̃. Fortuna. p̃. hoc p̃ me. quia bene merita ẽ de te fortuna: & fœliciter tecũ egit: quia ſẽp cõmiſerata ẽ tuis rebuſ. Vti ſe. quia ſẽp tibi fauit: ideo uelis uti ſe ipſa te poſtulãte. Procereſq3 tuo⁹. ẽ argumẽtũ ab auctoritate i quo p̃bat laudabile eſſe ut hãc pugnã ſuſcipiat: quã oẽs reges: oẽs natõnes: deniq3 uniuerſus orbis terra⁹ p̃bat. ergo ſi oẽs cõſẽtiũt: nõ debes tu ſolus reſiſter̃ Proceres. uidelicet ſenatuſ populuſq3 ro. Regeſ tui ut oriẽtes ut tygrãnes rex armœniæ. Ariobarzanes: deiotarus: & eo⁹ q̃ ſecuti ſũt duces tuos. Affuſi. i. p̃ſtrati pedib3 tuis. Humani generis. arguit a uĩdicatione quia æquũ ẽ ut patriæ expugnatores uĩdicẽt̃: nũquid iquit aliquãdo ſuppliciũ ſumet̃ de Cæſare: qui ſolus ẽ pturbator toti⁹ pacis. Meritò. arguit ob quod paulo ante dictũ ẽ uidelicet ab attributo p̃ſonæ: i quo ſatis attribuit: nomen: naturã: fortunã: diſpoſitõe3: ſiue effectũ: habitũ: præſidiũ: cõſilia: fata: caſus: & oro⁹. In caſu cõſiderat̃ quid euenit: ut uĩceris ſẽp. ergo nũc eueniat ut uĩcas. nã ſi orbẽ terra⁹ uiciſti traſcurrẽdo: quãto facili⁹ nũc uĩcere poteris cũ oẽs te ſequãtur. ideo dixi trãſcurrẽdo: quia dũ mitridatẽ ĩſequeret̃: uicit hy-

UVA. BHSC. IyR_055

berof:albanos:& gentef oēs q̄ adiacēt boſſoro uſq3 ad tanaim. Trāſcurrēte īdignū.ē enī cū trāſcurrēdo ſubegeris orbē terraꝝ nūc uelis bellū ꝓtrahere. merito.digne. Lente.nā gētes iraſcūt̄ ſi uis uicere tarde. Quo tibi feruor.nūc arguit a fortudie: qa ſi fortis eſſes ſicuti ātea cōſueueraſ magnanim9 ēēs & iam diu uiciſſes. Fi.fa.i.fortunæ. Times.cū ſēp dii tibi fauerīt:nūc uero times. Ipſe ſua ſigna.Hactenus arguit a facili:& a iuſto nūc a neceſſario:neceſſe ē enī ut ſignū pugnæ militibus ꝓponas.nā niſi hoc feceris:ipſi ſua ſpōte ſūptis armis ī aciē ueniēt & cōtra Cæ.pugnabūt. Reuellēt.refigēt:& declarat. ꝓſiliētq3 .ſ.de caſtris.i.explicabūt̄ aduerſus hoſtē. Pun.ui.co.ut dicant te coactū a militibus tuis uictoriā obtinuiſſe. Si duce te iuſſo. Arguebat cicero a neceſſitate.quod & ſi nollet pom.arma militib3 ꝓmittere:īuito eo pugnaturi eſſēt:& id ēē iuſtū oſtēdebat. Nō enī ſe bellū gerere dicūt:ut pom.regnet:ſ3 ut ipſi libertatē uēdicēt:quā Cæ.uēdicare contendit.ergo parem tibi poteſtatē hēt:q̄ ſi pugnare ꝓhibes.ſenatus ipſe auctoritate ſua militib3 arma cōcedet. Id enī ē q̄ ſenatus ſcire cupit:comes ne tibi ſit: an miles. Iuſſoſ .a ſenatu nō enī dux eſſes:niſi ſenatus iuſſiſſet:ergo quod iuſſit ſenatus:id & ī ei9 poteſtate ēē deb3.nobis .i.libertati noſtræ. Bella ge.ut libertatē noſtra3 uīdicemus:nō aūt tuo īpio.ſ3 auſpicio noſtro bella geris. Iuris poteſtatis nr̄e hoc v3. Cōcurreſ cāpo.i.manū cū hoſte cōſerere ī quocūq3 cāpo. Quid arces.qd arcere tētas:nūqd te exiſtimas:tm̄ poteſtatis hr̄e:ut tenere poſſis totius orbis terraꝝ aīos:ne ſuā ulciſcāt̄ īiuriā. Gla.mūdi.i.oīu3 natōnū. In tela ma.patæ ſūt ut tela ī hoſtes reipu.torqueāt. Vix ſigna ui. & nemo ē q̄ expectaſ̄ poſſit morā pugnæ:niſi tu ſignū ꝓpoſueris: ꝓpa qa neceſſariū ē hoc:qa poſt hac te īuito cōtra hoſtes ꝓcedēt:& pugnā inībūt: Scire. hoc ē qd̄ ſcire cupit ſenatus:nūqd ſit tuus miles an comes.comes ē poti9:nō enī tibi ſubdit9 ē:ſ3 ſpōte ſua tibi īpiu3 tradidit:& ſalutē reipu.demādauit. Ingemuit.ſub hāc cicerōis orōe3:dicit pom.nō tenuiſſe gemitū:qī ſētiret fatū īminēs:qd̄ ſuo cōſilio reſiſteret:nā ipſe cōſiliū tutū ſequebat̄:cū exercitus

tq̄

UVA. BHSC. IyR_055

ſe ſine cauſa uellet exponere bellis. Fata, uoluntates deorum Si placet hoc. Beniuolentiam a perſona aduerſariorum ſu mit quos in odium adducit: Quia confidenter eos facere oſtendit ꝙ uelint temere cum hoſtibus pugnam conſerere: cum nulla neceſſitas cogat. Nil. Pro non ſi milite magno, ſi uultis me tanquam militem & non tanquam ducem ueſtrum ſit ita, ſꝫ tam̃ tẽpus req̃rit: ut ducẽ hẽatis. Nil ultra, ſ. ẽ cõceſſio color quæ ſit quotieſcunqꝫ aliq̃d ita cõcedimus: qđ cõcedẽ do magnope negamus. Virgili9. I. pete regna ſub umbras. vꝫ cũ piculo naufragii cõceſſio ẽ: tam̃ negat. Nõ duce. vꝫ ſi tp̃us huiuſmodi ẽ: ut multos duces hẽatis pom. præſtãtiores: & tali ductore uobis minime ſit opus. Inuoluat populos: dicit hanc pugnã ſi ſuſcepta fuerit futurã exitiũ orbis terrarꝫ. ergo quod cõcedit magnope negat. Iſta lux, qua pugna cõmittẽda eſt. Teſtor roma ĩ inuidiã ducit aduerſarios: ꝙ cõfidẽter & temere facerẽt. Nũc a pſona ſui beniuolẽtiã captat: oſtẽdit enĩ ſe uirũ bonũ ĩ ſuos eſſe: ꝙ eos piculis obicere nolit: quãdo uictoriam ĩ cruẽtã cõſeq̃ poſſit. Teſtor roma tam̃. hoc negare nõ põt. vꝫ hũc diẽ ĩuitum accepiſſe: ſed non ſponte tradidiſſe. Potuit tibi, adhuc perſiſtit in illo: ut ſe bonum uirũ oſtendat: ſe nolle eos periculis exponere. Licet. ꝛc. Labor belli ideſt militia noſtra qua nos utimur: & conſilio meo geſta potuit tibi Cæſar ſine ſanguine ſubicere: & ſine periculo. Sine cæde: ſine ſanguine. Quis fu. o. ceci. beniuolentiam ſe reddit Pompeius a perſona aduerſariorum qui confidenter pugnare auderent: deĩde a perſona ſui oſtẽdẽs ſe bonũ uirũ ꝙ nollet periculis illoſ exponi ſine cæde & ſãguine. Nũc aũt arguit a clemẽtia q̃ ẽ cõiũcta iuſtitiæ: nã cũ aliq̃d ſuademus: utimur ptibus honeſti aũt tuti. nã iuſtitia ĩ duas partes diuidit̃. ſ. tutũ & honeſtuꝫ: honeſtũ ẽ: inq̃t: ut bella ciuilia ſine ſãguine gerãt̃. nã ciues debẽt ẽẽ clæmẽtes: ideo a clæmẽtia arguit hoc loco: qs inquit? tãtus furor eſt in bellis ciuilibus: q̃ ſine ſanguine non geri poſſe putant. cum a ſanguine & cæde ciuium abſtinendum ſit. Ceci ſcelerum. conſtructio uſitata apud poetas: ut feſſi rerum: &

UVA. BHSC. IyR_055

itelligitur cauſa:quia ſcelera noſtra ſunt. Bella a me. quod in quit:ſummo ſtudio totaq3 mente optare deberent:uidelicet ſine ſanguine uincere hoc maxime metuunt: & arguit a tuto: cum rationem noſtram tutam eſſe oſtendimus. uidelicet ſine periculo obtinere poſſe quod uolumus:quod eſt ſuaſionis argumentum ualidiſſimu3. Abſtulimus terras.ad hoc inquit re degimus hoſtem:ut cupiat deſperatiõe quadam pugnare:na3 ei aut fame pereundum eſt:aut euentum pugnæ tẽtandum: ſed ſi nos bellum trahere uolumus:iam fame coactus Cæſar ſe nobis ſubiciet uictum. Abſtulimus terras:ſcilicet Cæſar ne poſſit ire pabulatum:aut frumentatum. Excluſimus æquore toto. quẽadmodũ a terra commeatu omnes prohibuimus: ita etiam a mari:nam claſſe ſua pompeius maritimas omnes oraſ tenebat. Ieiunia.fame cocta. Prima. intempeſtiuas. Votum que fe.& ad hanc neceſſitatem duximus cæſarem:ut deſperatione quada3 pugnare uellet. Vt ma.ſterni.ſcilicet q̃ fame perire. Permi.meis:uidelicet ut ſi pereundum eſt:non periret in ultus. Pars magna. Arguit nunc a partibus prudentiæ. dicit enim prudentia ſua factum eſſe:ut etiam tyrones non timeãt hoſtem:ergo belli inquit magnam parte3 peregimus:quando id egimus peritia noſtra:ut tyrones quidem paruifaciunt hoſtem:quod ex eo deprehendi poteſt: q̃ pugnam non timent ſed tamen hanc ætatem comprimenda3 cupiditate eſſe:ne qd temere faciant. Sed modo uirtutis. ſed uereor ne temere hoc faciant:potius q̃ uirtute:Nam q̃ tyro negligat hoſtem tribuẽdum eſt duci:ſed cupere pugnam temeritati tribuendum eſt Multos in.ſ.p.m.ſi quod malum inſtaret quod cogeret nos ſuſcipere pugnam:tunc omnibus periculis pugnandum eſſet: quia.neceſſitas cogeret:ſed cum nulla ꝛc̃. In ſumma pericula. quando malum imminet :quod uitari non poteſt: tunc ſatius eſt mutare fortunam imminenti periculo: q̃ opprimi periculo Fortiſſimus ille eſt. qui poteſt differre pericula quæ etiam ſi inſtent pati non dubitat. Cominus: mala eſſe dicuntur cum uitari non poſſunt. Promptus.

UVA. BHSC. IyR_055

pat⁹. Metu pati.i.picula ferre. Plac⁊ hoc.p..t.& ī hoc pmane at:ut a tuto arguit.nā argūmta q̄ ſumūt̄ a tuto cæteris ſūt anteponēda:quādo nr̄u⁊ cōſiliū oīſ piculi exps oſtēdimus ēē:plurimū ualet ad ſuadēdū. ꝓſpera rey. v⁊ qa poſſemus ī cruētā victoriā ex hoſtibus reportare:ſi mō uellemus. Malūt pugnare.q̄ ſine pugna uīcere. Accipe ma.ſ.quā dediſti.qa auxi rem pu. Pom.nec crimen erit.ſi victi fuerim⁹. Nec gloria ſi uiceri mus. Vīcit apud ſupos. oſtēdit rurſus:q̄ & ſi tam̄ ubiq⁊ facultas fuerit pugnādi:e diuerſo & ī odiū rapiēdus ē aduerſari⁹:ſi euti q̄ dicit nolle cū altero pugnare:hoc primū ſi victi fuerint aduerſarios ī odiū adducit:& ſe uirū bonū oſtēdit q̄ nolit exercitū ī pugnā ducere.deīde dicit ſe ī hoc p̄ſtare Cæ.q̄ ipſe oīo a pugna auerſus ē:quā magnop̄e ille cōcupiſcit. Votis iniq̄s.qa cū uota mea plena ſit clemētiæ dii me nō exaudiūt:ſ⁊ te q̄ cupis ro:ciues cædib⁊ exponere. Lux iſta.ſ.qua manus cōſerent̄ In.i.aduerſus populos.regna ia.ſ.cū regib⁊ ſuis ſtrata.Eniphe us q̄ prīcipalis flu.erat theſaliæ:& ſanguīe ro.hic quoq⁊ flu.p⁊turbabit̄. Hoc caput demōſtratiue dixit.ſ.meū . Si ſine mo.i. imitatōe.i.ſi moriturus ſū ſine exercitus diſcrimīe. Neq⁊.n.uictoria rōe⁊ oſtēdit q̄obrē optet ut moriat̄:dicit enī:nō eſt mihi uictoria lætior clade:ſi pugnaturus ſū aduerſus ciues.nam ſi uictor euaſero:iuiſus oīm̄buſ ero:ſi uictus oīm̄ium miſerrimus ero:& ē dyalema.i.ex utraq⁊ pte cōcluſio: neceſſariū ē alteru⁊ fieri:uel uīcere uel uīci:ſ⁊ utrū fuerit:id illi moleſtū erit.pacta clade.i.cæſis hoſtib⁊.oīm̄ ma.uicti q̄q̄d fōtuna extrema mali afferr̄ pōt:hodie allatura ē uicto:ergo extrema oīa cōtīgeret uicto.oīm̄ aūt nefas uictori:utrū ergo eueniat id non pōt eſſe moleſtū. Sic faī & arma.poſtq̄ ita locutus ē:ſēſit ita deſtinatis animis pugnam petere milites:ut ab ea nulla ratione poſſent auerti:permiſit ut facerent quod uellent:& ſimilitudine utitur gubernatoris nauis:qui poſtquam ui uentorum uictus gubernare non poteſt quocunque eam fōtuna impulerit:ipſe dimittit. Fer.ira.ideſt propemodum in furore conuerſis . Choro. uento meridionali uel ſpeciem pro genere poſuit:uel q̄ uētus

UVA. BHSC. IyR_055

meridionalis tẽpeſtatẽ ĩducit. Dat te.ꝑmittit uela uẽtis. Igna uum. ꝑ ignaue:& declarat v3 relicta rate. Puppis. methonomia. Caſtra fre. nũc dicit qũo ſe habuerĩt milites:poſtq̃ ſemel ẽ ꝑmiſſa licẽtia pugnæ:dicit aũt trepidaſſe exercitũ:qđ futuri mali ſignũ erat:ſicut enĩ mẽs ſol3 ẽẽ ꝑſaga futuri mali. Tu. multus appellat oĩs pturbatio mentis:q̃ a mœtu ꝑficiſcit:qĩ timor multus. Caſtra. ꝑ milites:cõtinẽs ꝑ cõteto.Ictib3 ĩcertis Interſpẽ & mœtũ:qa utrũq3 cã ẽẽ ſolet:cur corda pauor pulſet. M.p.ĩ.o.pallore ſuffuſi erãt uultus:qui mortẽ futurã indicabãt. Fato.i.morti. Aduenisſe dicit. non mirũ erat trepidare exercitũ põp.nã dieſ ĩſtabat:q̃ ſtatuere deberet:uter ĩparet.immo uero nũquid urbs ro:eſſ3 ſeruitura. Palã. manifeſtũ . Aduenisſe ĩſtare: Cõderet. cõſtitueret:ut optato cõdunt tybridis alueo. Fatũ.i.fortunã humanar3 rer3 cõſtitueret.nõ.n.de unius aut alterius regno populi:ſ3 de totius orbis ĩpio certabat. Fatũ. finẽ. Ro.qui eſſ3. an libera:an ſeruitura. Sua quiſq3 pericula.n.dicit enĩ ſui quẽq3 ꝑiculi oblitũ ẽẽ:cũ uniuerſi ꝑiculũ ante oculos ꝑponerẽt:maiora ſolẽt aĩos a minorib3 deterrere. Sua neſcit.i.quiſquis mœtu reipu.attonitus:obliuiſcit priuati Quis littota põto.quis inquit ẽ:qui uideat oĩa pitura ẽẽ:q̃ poſſit de ſua ſalute ſollicitus ẽẽ?q.d.nullus.Littora ob.i.cernẽs diluuio terrã optã ẽẽ. In mõ æquor.Illud ide3 dicit. ætheraq3 in terras.d.ſ.cad.qĩ illud ĩnumere uideat:quod accidit:v3 diluuium opuiſſe:terrã:cũ phæton pr̃is currũ regere uoluit . Fine3. qui ẽ uniuerſar3 rer3. Sibi.i.ſuũ piculũ. Nõ uacat.i.nõ ẽ uacuu3.q.d.nõ licebit de ſe timer. Vrbi ru.ti.honeſta locutõ:timeo tibi.i.cã tui. Nec gladiis.poſtq̃ aĩo bellũ futurũ cõceperũt:dicit ſe ipſos ad pugnã accĩxiſſe oẽs:armaq3 acuiſſe. habuere fidẽ.i.nõ cõfiſi ſũt telis ſuis:& declarat. Niſi cautib3 lapidib3 q̃bus ferrũ acuit.Exarſit.acuit. mucro.i.gladior3 acies.oĩſ lãcea .i.mucro lanceæ. Erigitur. ĩcurua dirigitur . Tendunt neruis Et nerui diuturna pugna attriti : renouabantur. Neruis. cordis. Lectis. pro ellectis:quia ſagittas meliores parabãt.in hoſtem. auget eq.ſti.calcaria quib3 equos ſtimularẽt. Frenorũ

UVA. BHSC. IyR_055

que.i.iponit frena eqs qb3 eos dirigere posſit quo uelit. ſi licet at. p ſimilitudinē oſtēdit quo ſe ad pugnā futurā præparabāt nō aliter q dii bellū aduerſus titanas ſuſcipe:tale ē illud Virgilii.ſ.ſi magna licet cōponere puis. Cōferre. cōpare.ordo ē nō aliter martius enſis icaluit ⁊c. Flegra. uallis ubi pugnā gigātes geſſerūt aduerſus deos:q magnitudine ſua freti auſi ſunt cælū aſcēdere. Siculis icudibus. .ciclopū qui officinam habēt i ſicilia:ſicuti poetæ ferūt.martius enſis.i.martis & ipſe præparauit ſe ad pugnā. Neptunia cuſpis. nā neptunus tridēti pro cælo pugnatus erat aduerſus gigātes:ut fratri ſuo Ioui auxilium præſtaret:tridēs ē ſceptrū neptunni:quo utiť cōtra maris mōſtra. Rubuit.ſ.recocta:ut acueret. Spiculaq3 ex phi.tela q bus occiſus ē phiton ab Apolline & diana.nā latonæ Iuno irata īmiſit phitonē ſerpētē:q eā īſequeret: de hac ſupius diximꝰ dicit ergo tēpore gigātomachiæ:ſpiculū phœbū præparaſſe & meliores ſagittas ad pugnam reddidiſſe. Recoxit.ſ.incudibus uulcani. Pallas gor. pallas pugnatura aduerſus gigātes gorgoneū caput. Egydi.i.ſcuto ſuo ſupīpoſuit:ut titanib3 oſtēderet & terrore ipſius capitis eos abigeret:& a pugna i fugā conuerteret. Gorgones cri.i.meduſæ quæ gorgoneſ ſunt appellatæ filiæ forci quas uicit perſeus & occidit. Mutauit fulmina. qa ſi pugnaturi erāt p ioue:nūq meliora tela hīe neceſſe fuerat q nūc. Cyclops. hic uulcani fingitur ēe miniſter:q tela arma & fulmina i officina ſiciliæ cudit. Pellenea fulmina. Epithetō lōge repetitū.i.æmathia qb3 uſus fuerat i aloidas æmathios.nā ſicuti dictū ē ſupiꝰ.alous theſſalꝰ fuit ex quo nati ſūt gigātes:nō tñ pr eoꝝ ipius hāc plē ſupis īmiſit alous:iſeruit celſis ppe tūc cū pelion aſtriſ ſyderib3q3 uias icūbēs abſtulit oſſa.nā alous iphimediā hūit uxorē q a neptūno cōpſſa geminos peperit.ſ.zetum & ephialtem qui digitos nouem per ſingulos mēnſes creſcebāt:unde freti altitudine ſua cælū ſubuertere uoluerūt:ſed fuliminati ſūt.ē ergo pellenea epithetō lōge ītetitū a pellene oppido theſſaliæ.ut Virgi.doc3 hic nūc emathiæ pōtꝰ prīa3q3 īmiſit.pellenē. Mutauit.ut meliora faceret.

UVA. BHSC. IyR_055

Nõ tamen abstinuit. q̃uis īquit ītēti ēēnt ad pugnā quæ īmine bat: tamen signa manifesta futuri mali apparuerūt: nam thesa la cū ī planū descēderēt ubi futura pugna erat uētus adeo ob stitit: ut uix signa ferri possēt: quod signū erat mali ciuilis futu ri. Totus æther. uniuersi cuiuslibet regionis uēti. Inq3 oculis hominū. & homines fulgura de cælo missa plerūq3 tetigeř ful mina. ꝓ fulgura. Fregerūt nubes. tetigit rem naturalē. dū ful gura ꝓdeūt: nā nubiū collisione exprimit̃ ignis & fulgura ge- nerāt̃. Immēsoq3 igne colunnas. dicit etiā īmissos fuisse serpē tes auidos: uidelicet hydros: & ī aere etiā igneas colūnas appa ruisse. Trabibus. ī modū trabiū fabricatæ apparebāt ī cælo co lunnæ. In gesto fulgure. īmisso æthereo igne q̃ oculos eoꝝ ꝑ- strīgit. Excussit cristas galeis. Alia quoq3 signa memorat quæ futuræ classis prænūtia erāt: nā cuspides & gladii nimio calor̃ fulgurū liquefacti sūt: quod etiā naturaliter sicut phisici dicūt cōtīgere pōt. nā ignis ille æthereus subtilissimus ē: & cū genus illud fulminis quod afflat de cælo ceciderit ꝑtenuissimas ripas penetrat: adeo ut enses ipsos ī uagina cōsumat. cū tamen ua- gina ipsa ītacta ꝑmaneat: quod idē etiā hoc tempor̃ uenisse di cit. cū ī cāpū descēderēt ī thesalia: ubi gesta ē pugna. Excussit. .s. fulgur. solu. gla. liquefacto ferro gladioꝝ: quēadmodū si plū bū liquescit: ꝑfūdit: ita & liquefactū ferrū ꝑfusū ē. iō dicit lique factis gladiis capulos eoꝝ fuisse ꝑfusos. pila. i. cuspides teloꝝ. nā pila sunt tela romana. nocēs ferrū quo nocet̃. uidelicet īpiū quo uisuri erāt p̃res ī filios e cōuerso. sulphure. igne æthereo. quo afflatū ferrū liq̃scebat. īnumero exaīe. īnumerabili multi tudine apū. uixq3 re. so. q̃ refigi nō poterāt: sicut apud Valeriū cū ī hostē ducturus ēēt exercitū crassus: signa uix reuelli potu erūt: unde secuta ē clades. nā ipse cum uniuerso exercitu dele ctus est a parthis. Signa uexilla. Signifer. uexillifer. maiori pōder̃. s. examinū apud: q̃b3 uexilla onerata erāt ꝑ qd' ostēdit telis hostiū pōpeianos obrutū iri: signate ergo dixit mersere: si cut Virgi. obseder̃ apicē cū de apib3 loqueret̃. nā apes signicāt bellū: q̃ bōbo classē imitant̃ cu3 īter se cōcurrūt more bellātiū

UVA. BHSC. IyR_055

Rorãtia fletu.i.lachymas emittẽtia:quod ſignũ erat futuri luctus. Vſq3 ad the.i.dũ uenirẽt ad locũ theſaliæ:ubi pugna cõ miſſa fuit. Pu.ſigna.i.aquilæ. Admotus. ꝑpiquus ſuperis.i. cũ ad arã ſupor poſuiſſet uictimã ſacerdos : diſcuſſa.i.euerſa ara. Præceps. præcipitanter fugiẽs. Sacris funeſtis.q̃ funera ſignabãt:quia funeſta erant ſacrificia. At tu.ita q̃dẽ ſacrificia pom.erãt:ſ3 cæſaris grata diis erant.q̃bus ipſe litabat.ordo ẽ Sed tu cæ.geſturus bella tã ſæua litaſti ſup.s:quos uocaſti.ẽq̃ Litaſti. bene locutus ẽ.i.ſacrificiũ diis gratũ dediſti: nã illi tm̃ modo litãt:qui ſacrificia diis accepta exibẽt.libãt qui ſacrificãt Nocte apud iferos aduerſus hoſtẽ.ſignificat autẽ furias iferna les:alecto:megerã:& theſiphonẽ a quib3 furor oĩs imittit. Ia3 dubiũ mõſtris. & tam mõſtruoſa:tã iaudita:& uſq3 adeo pro digia noua nũtiabãt:ut ĩ dubiũ uenirẽt homines:nunq̃t ea uidiſſẽt:an uidiſſe ſe exiſtimaſſẽt.ſic enĩ pauor facere ſolet.uide licet ut ea mõſtra q̃ apparuerit:uere mõſtra uideãt.Nimio ne. pa.i.q̃ nimius pauor fecerit:ut ea uidere putarẽt:quæ non uidebant. Multis cõcurrere. multi fuerũt qui crediderũt q̃ oſſa pelio ſup ĩpoſitus fuerit a gigãtib3:ut gradus ſibi facerẽt ĩ cælum. Pindus he. hi ſũr theſſaliæ mõtes. Mergi cõuallibus. hemus etiã uiſus ẽ ita ſubmitti:ut ĩ ſuis ipſe uallibus obrui uideretur:& humilior fieri. Abruptis. dehiſcẽtibus. Ire p oſſeã Boetida ps ẽ theſaliæ ſic dicta a boue:quæ ibi recubuit cũ ea3 ſequeret Cadmus accepto oraculo:ut ibi urbem conderet:ubi bos inuenta iacuiſſet:dicit autem homines exiſtimaſſe hanc uelle3 boetidam oſſæ montis totam ſanguine redundare. ꝑ oſſeã boetida.ꝑ uallẽ oſſæ mõtis.ĩuicẽ.alternatĩ ſe ĩtuebãt & exiſtimabãt capita alt alteri9 nubib3 circũdata. & pallẽ diẽ.ſ.mirabãt:q̃a ſubito pallor lucẽ ſolis occupabat. Incũbere noctẽ.i. tenebras q̃a circũfũdebãt tenebræ galeis.Defũctoſq3 pẽes.etiam exiſtimabãt ſe uidere aĩas parẽtũ ſuor.qĩ nũtiarẽt morte3 uicinã ſibi q̃b3q3 umbræ ſuor apparebãt.ũbras.aĩas ſuor ſãguinis ꝑlis ſue. uolitar.icirc̃ũ oculos ſuos etrar:ſ3 m̃tib3 unũ ſ3 q̃uis hec mõſtra r̃rerẽt aĩos hoĩu3:tm̃ hoc ſolatio ſe fouebant

UVA. BHSC. IyR_055

q̄ uidelicet exiſtimabāt hæc eſſe quædā irritamēta furoris ad bellu3 gerendū quod īſtabat. q̄ uoti turba nefādi. uotū nefā dum erat:q̄ patres filii occidere cupiebant. Turba. aduerſæ partis:quæ maxima cupiditate cupiebat hanc pugnā.Cōſcia. ut filii patres aut fratres occiderēt:iā aīo conceperāt tm̄ ſcelus Quæ patru3 iugulos. ecce nefādum uotū.i. iugulare patres aduerſæ partis. Tumultu. cōſternatōe cōcitatione.Omnium ſcelerū.ſ.ſuoꝝ exiſtimabāt hæc ſigna præſignificare:futurum ut perſpicerēt quod aīo agitabāt. Quid mirū populos. Nō eſt igitur mirū:ſi romani:qui erāt ī theſalia.cū ſcelus ia3 inſtabat animis ſuis hos terrores cōcepere.Nō crediderim īquit Roma nos triſtitiæ ſuæ cauſam ſcire potuiſſe:quando triſtes ſunt ho mines. Quos lux ex. qui diem illū ultimū uiſuri erāt. Lym phato in ſano metu. Præſaga maloꝝ.exiſtimāt neſcios fuiſſe romanos ubicunq3:nedū in theſalia.Ordo eſt roman9 hoſpes qui adiacet gadibus mœret ꝛc ſi pro q̄. Gadibus tyriis.uideli cet columnis ī mari occeano fixis ab Hercule nō longe a tyro inſula .Araxe flu.armœniæ. Die.i.regione & declarat. Syde re.i.climate. Mœret.q̄ triſtis eſt. Ignorat cās.ſ.mœroris.Cor ripit: reprehendit.ema.ar.ne.ſ.fortuna ſua Euganeo ſi uera fides.dicit etiā in Apono uico uenetiæ augurē fuiſſe qui futu rū bellū p̄nūtiauit :& ſūmū diē.i ultimū tēpus ueniſſe dixit:: quo magnū diſcrimen īpii romani aderat:nā Cæſare3 & pōpe um:de ſūma reꝝ certaturos dixit. Euganeo monte a populis euganeis ſic dicto:q̄ ibi olim habitarūt.nā liuius idē oſtendit: nā & troiani eas tenuere terras euganeis pulſis. Aponus. ui ci nomen:qđ ad eā uſq3 ætatē nom̄ obtinuit. fumifer. q̄ ibi balnea calida ſūt quæ fumū exalāt. atq3 Antenorei.multi cre dūt hic erraſſe lucanū:ſ3 excuſari pōt.nō enī dixit Anthenorei timaui:q̄ timauus ſit p̄pe patauiū:ſ3 anthenorei dixit p̄ que3 Anthenor nauigauit ī italiā:nō enī apud anthenoridas ē tima uus.ſ.ē aūt timauus uenetiæ flu.cōcordiæ atq3 tergeſtæ oppidi p̄ximus ex mōte q̄dē grādi:q̄ nouē ora effuſus:ā pliſſimu3 an te alia fōtē facit:ex quo tādē uno exiēs alueo ī adriacū fundit

UVA. BHSC. IyR_055

mare ī ſinu tergeſtino: & Anthenor ī italiã ueniens, per hunc amnẽ in adriaci ſinus mare pẽetrauit. Sũma dies, q̃ ultima erat populi Romani, impia ar, v3 ciuilia, ſeu tonitrus, & unde hoc bellũ inſtare augur cognouit? Notauit, obſeruauit tonitrus qui bellũ ĩdicabãt tela, Præſaga, i, prænũtia mali fulmina, Seu, no, diſcordia, ſeu ſydera cæli diſſẽſere a curſu ſuo, ꝙ uidelicet curſũ ſuũ ſtellæ a diuina prouidentia ĩpoſitum mihi me ſequerẽtur, Totũ æthera, uniuerſas ſtellas, polos, articũ & antarticũ, Num̃, uidelicet planetas: ſiue Iouis: ſiue Martis: ſiue Mercurii ꝛc̃, Solis in obſcurũ, v3 ꝙ ſol p̃ter naturam æclipſim patereť, Diſſimilẽ certe, certe ſiue hoc ſiue illud notauit, manifeſtũ ẽ diem illũ fuiſſe cæteris diebus ualde diſſimilem, Diem the, i, quo pugna theſalia geſta eſt, Si cũcta, p, & uſq3 adeo diſſimilis fuit: ut ſiqs ſigna illius diei diligẽter obſeruaſſet: adhibito augure p̃ito: facile ĩtelligere poterat pugnam, q̃ ĩſtabat, Pe, cuncta, i, q̃ cũcta & artẽ om̃e3 augurii cognouiſſet, eſt enĩ ſinedoche, Notaſſet, obſeruaſſet, Mẽs hominu3, , i, ĩtellectus humanus, Spectari, cognoſci, Phar, i, pugnam ĩ pharſalia geſtã, O ſũmos hominũ, nũc Luca, apoſtrophat ad Romans oẽs, dicit enĩ romanos ſũmos om̃iũ populo9; q deos ẽt ſollicitẽt ĩ uariatõne fortunæ ſuæ: ut ipſis numĩa quoq3 uacent & ſigna ubiq3 p̃ſtẽt fortunæ imperii romani, O, i, dico Romanos ſũmos ꝛc̃, Forma per urbẽ ſigna dedit, Nã q̃a mutatõ futura erat: ideo ſigna ũdiq3 apparuere, Vacauit, opã dedit, Sine ſua tantum, Tm̃ inq̃t mom̃ti res Romanæ habuere: ut cu3 hæc audiẽtur: fama ipſa uulgãte: inter ſpẽ & metu3 dubii erũt homines: qĩ nõdũ hæc pugna fuerit: ſ3 paulo poſt futura ſit, ĩ ſæcula, ĩgentes ſero naſcituras, Sua fa, Videlicet fama magnitudine rer̃ uulgabis has res: ſiue ſcriptõ monum̃ta, Peritura uota monebũt, ſ, hoĩes qĩ nõdũ euenerit: ſpabũt ut uĩcãt: & metuẽt: ne uincãť, Et adhuc, ſ, poſt mortẽ tuam: Miles ut ad uerſo, poſtq̃ ſigna deſcripſit mali futuri, nũc dicit qũo aciẽ in ſtructã ĩ planũ duxerit Põpeius, Miles, põpei9, Ab aduerſo, Ictu pli, q̃a repcuſſis armis a ſole: ſplẽdorẽ & fulgore3 undiq3

UVA. BHSC. IyR_055

mittebāt. Lumine. fulgore armorum. Non tenere. declarat quia ſuo quiſq3 ordine ſtetit. In fœlix. uno uerbo exitū rei ſignificauit dicendo infœlix. Cornus tibi cura. Antiqui dicebāt hic cornus.nus.nui.ī eadem ſignificatōe ī qua & nos hoc cornu cornu. Tibi numīe. ſed ī dextro cornu domiti9 conſtitit:q̄ bellicoſus erat:ſed infœlix.nā apud corphinu3 uictus eſt.frōs d.c. dextrū cornu. Aduerſo numīe.i.diis cōtrariis. At medii ro. dicit aūt ī media acie cōſtitiſſe ſe ſcipionē. Robur.ſ.medie aciei. Dēſāt.nā mediam aciem denſis militibus ualidiorē red debant. Cylicū. quos turcos uocāt. Miles ī hoc.v3 ī theſalia ubi ſub pompeio militabat. Sed dux ī orbe libyco.nā prouīcia Libya demandata erat ſcipioni a ſenatu populoq3 ro. At iuxta flu.dicit aūt eq̄tatū ī locis cāpeſtribus poſitū fuiſſe:qui procul erat a flu.nā fluminib3 tota theſalia ferme īundat. Larg9 habenis.i.cito fugiturus. Sed ſicci. ſed ī locis ꝓcul a fluminibus cōſtiterāt reges.& tetrarcæ.qui dicunt quattuor ꝓuīciarū ꝓfecti: Atq3 oīs.Vt ſūmatim dicā. Purpura. hītū ꝓ pſona poſuit. Seruit. domita armis italis: Illic & numidas.poſt̄q̄ generaliter dixit de populis quibus ī locis cōſtiterāt a flu.remotis. nūc ſpecialiter dinumerat:qui populi conſtiterīt in theſaliæ locis. Numidæ ſunt populi libyæ. Cydonas.cretæt:quæ: ut īq̄ Solinus prima remis & ſagittis potuit. Illīc. ab una parte. Inde ab alia. Curſus fugit.i.ſagittarii poſiti ſunt. Itureis ſagittis.i.ꝙ ex alia parte ſagittarii miſſi ſunt a populis Itures.iturę ciuitas ē parthorū.unde itureus a um.nā parthici ſunt ſagittandi peritiſſimi. Truces galli quia diu hoſtes fuerūt cæſaris. nam per decennium cæſar galliam domuerat. In hoſtem.i.cōtra cæſarem. Hiberia cetras.i.celtiberos:na3 celtæ populi ſūt galliæ:qui cū in hyberiam ueniſſent ibi coluerunt:& permixti ex diuerſis gentibus populi utrinque nomen obtinuere: & a celte & hiberi compoſiti ſunt celtiberi. Commit.in auxilium pompei miſit. Erripe uictori gentes. occide inquit o pompei quando de his uictis Cæſar triumphauit. Conſume.ſcilicet ante totos triumphos.ideſt quos de tuis genribus conſecuturus

UVA. BHSC. IyR_055

eſt cæſar:ſed tuo potius iuſſu interfice gentes. Illo forte die, nunc oſtendit quam ad inopiam redactus erat cæſar.quia uidelicet commeatus rerũ omniũ inopia laborabat uſq3 adeo ut cogeret etiam ſegetes ex agris nondum maturas rapere:& quo die aciem inſtructam duxit pompeius eode3 cæſar frumẽtatũ milites mittebat. Signa.i.moturus milites ſuos. Statõne relicta.i.caſtris pompei. Ad rapt.ad rapinas ſegetum. Cõſpicit ex improuiſo ſtructo agmine uidit hoſtes aduentare. Oblatum.i.tempus ſibi datum. Nulli uotis. quod innumerabilibus uotis petierat.quaſi dicat ſæpius optauerat. In extremos caſus. uidelicet ad ultimam pernitiem ſeu uinceret:ſeu uinceretur.æger & animo & corpoꝛ dicitur:quia more ĩpatiens erat paruum etiam interuallum dannabat: quaſi impium eſſet. Vt len:i.tanquam tardu3. Aeger.impatiens ſignificat mœſtũ ideo quia mœſtus impatiens moræ erat. Flagrans. ardens. Cupidine regni. ut unus omnia gubernaret. Cœperat: pro ĩcœperat. Exiguo tractu.ideſt parue dilationis & moræ. Diſcrimina.poſtquam. ſed quãquam omnibus uotis optaret ciuile bellum cæſar:tamen ut uidit inſtare periculum non potuit nõ timere:hinc quidem confidebat fortunæ ſuæ: inde uero dubitabat:q; pompeiu3 uiderat ſæpiſſime ſecunda fortuna uſũ:& ex hoſtibus uictoriã reportaſſe:quantu3 ad fortunam ſuã ſpectabat ſpem habebat quantum ad fortunam pompei pertinebat non parum dubitabat. Diſcrimina. pericula. Aduentare ducum. Inter ſe & pompeium adeſſe.ut Cicero in epiſtolis nõ dum erat auditum te ad Italiam aduentare.i.adeſſe. Supprema prælia.ultima fata. Nutare. minari:nam tunc magna moles minatur ruinam cum nutat.i.concutitur.eſt ergo ſimilitudo ſumpta a mole ruinam minanti. Nutare. uacillare. Fatis: non cæterorum modo:ſed ipſius etiam cæſaris fatis ruinã caſuram non dubitauit. Rabies.ſ.cæſaris. Languit.torpuit.& caſus: quanquã fortunæ ſuæ plurimum cõfideret cæſar:tamen non potuit non dubitare cum tantum periculum iſtaret.Mẽs. quãuiſ omnia ſibi proſpera permitterentur:tamen mens ſtetit

UVA. BHSC. IyR_055

in dubio. Q ui nec ſua. Oſtendit rationem quare dubitat.nã inter ſpem & mœtum conſtitutus erat ex una parte:ſi conſide res ſecundam fortunam Cæſari ſemper fuiſſe:cauſa erit cur ſperaret.At uero ex alia parte ſi uideres res geſtas Cæſaris & pompei:etiam cauſa erat cur dubitaret. Nec magni. Q uia ſi cuti conſueuerat ipſe uincere:ita etiam pompeius.tandez Cæ ſar mœtum diſſimulauit:& pectore incluſum gerens fiduciam uultu oſtentauit:orationemqz ad milites habuit plenaz exhor tationem. Merſa.ſcilicet in pectore. Melior.ſ.q̃ mœtus. Pro ſilit.ideſt in medium proceſſit:& his uerbis uſus eſt ad milites ſuos. O domitor mundi: & Q uintilianus & cæteri omnes lu canum in orationibus ſuis oratoribus magiſ q̃ poetis annume rant:nam ſemper orationes maxima arte componit: ut in hac facit:nam omnia adſunt neceſſaria.ſuadet enim Cæſar & hor tatur milites ad pugnam.& primo beniuolẽtiam captat a per ſona auditorum:& dicit res eorum fortiter geſtas fuiſſe:beni uolum ſe facit a perſona auditorum ex rebus fortiter geſtis:& a uoluntate fortiter gerendi. Optatæ prælia pugnæ.i.q̃ antea uotis optaſtis:nunc ferro aſſiſcite. In manibus ueſtris Locus beniuolentiæ in auditores cum oſtendimus quæ de illis ſpes eſt. Hæc eſt illa dies. Incipit nunc confirmare.& arguere:naz arguit a partibus iuſtitiæ & iuris naturalis:cuius partem con ſtat eſſe ueritatem a ueritate ergo arguit:quia promiſerũt:er go debent ſatiſfacere promiſſis:ut ueruz ſit quod dixerint:un de fides quod fiat quod dictum eſt deriuatur. Rubiconis .ad undas. cum uos traiecturus eſſez. Promiſſam. dicẽdo ne du bites o Cæſar nos pro te pugnabimus cuz tempus erit. In quã diſtulimus. Triumphos ex gentibus quas nos uirtute ueſtra ſuperaſtis:ſi uinceritis nunc tandem uobis reddentur trium phi. Hæc eſt eadem ab utili:utile eſt inquit ut pugnetis:quia ſi uictoriam reportabitis coniuges liberoſque ueſtros: patrios penates:& bona omnia conſequemini Emeriti. milites dicun tur qui functi ſunt munere militiæ. Colonos. qui ſimul ac ſti pendia ueſtra perfeceritis uos in coloniam ducere uidebo:Vt

UVA. BHSC. IyR_055

quod uirtute ueſtra peperiſtis id etiam poſſideatis. Hæc facto.q̄.t.ſ.Perſuadet a laudabili:quia ſi uiceritis omnes ueſtras cauſam probabunt:aliter non ipſam laudabunt:niſi uiceritis. A laudabili ſolemus ſuadere:uel dicatur ab honeſto: nam qđ honeſtum eſt:eſt & id laudabile:ſed ſi laus ſequitur & recti faciendi uoluntas dupplicat̃. Fato.ſcilicet aliquo teſte: quia ſũpſiſtis arma. Quis iuſtius.ideſt cuius cauſa iuſtior fuerit:qa ſi uincitis arma iuſte ſuſcepiſſe uidebimini:ſi nõ uiceritis iniuſte. Si pro me patria3 .Si antea inquit pugnaſtis pro patria ꝓ me quo tempore in galliam fuiſtis pro pria etiam uiciſtis.nũc magis pro me pugnare debetis:ut cuncta uincatis. Truces. ideſt fortes. Exoluite.i.liberate. Gladios culpa. nam id quod antea tum ferro tum flammis peperiſtis:ut ideo patriam recuperaretis:nunc aſcribitur uicio.At uero ſi uiceritis omnis culpa abolebitur. Mutato iudice. quia uicti uictoris iudicio damnabuntur. Nulla manus. uidelicet qui uictus fuerit. Non mihi res agitur. rurſus ab utili:non pugnatis inquit mihi:ſ3 uobis:ego contentus ero uiuer̃ priuata uita:dũmodo uos regnetis:& uos ueſtrorum liberorum ac cædium perpeſſarum præmia tandem capiatis. Libera turba ne in ſeruitutem pompei & ſuorum ueniatis. Gentes ut ius habeatis in omnes. nõ uobis dominentur:ſed uos cæteris. Plebeiaque toga.beniuolum ſe ubique reddere debet orator:tam&ſi id magis fiat in principio & exordio cauſæ:capta occaſione dicit hoc:labores & pericula pro uobiſ ſubeo:quia quantum ad me attinet ſicuti plebeius paratus ſum uiuere. At uero ut præmia habeatis laborum ueſtrorum:odio & inuidia mea uoſ regnare concupiſco. Componere. conſtituere. Modicum ciuem.i.humilem & moderatum. Omnia dum uobis. non recuſo ut omnes in me odium habeant.dummodo uos liberi ſitis & diu regnetis. Nec ſãguine multo. arguit a facili:& oſtendit utilitatem magna3 eos cõ ſecuturos pro labore:nam genus militũ dicit eſſe pompei:qđ facile uĩcatur:quia ignaui.uidelicet homines ludis ac paleſtræ dediti ſunt:ut græci.ut athenienſes in primis.deinde barbari:

UVA. BHSC. IyR_055

qui oneri ſunt potius exercitui:q̃ utilitati.poſt deinde infenſis parere gladiis:quia uidelicet populi romani hoſtes perpetui fuerunt. Spem mundi. Videlicet uniuerſum orbem terrarū: ut domini omnium rerum ſitis. Delecta.ex aliis electa. Gymnaſia. erant loca ubi iuuenes exercebantur nudi:qui paleſtra ludebant oleo perunctī:ideo nudi pugnabant ut facilius e manibus elaberentur. Ignaua. iners & puſilanimis. Et uix arma ferens. per quod molles oſtendit eſſe huiuſmodi homines : Mixtæ diſſona turbæ. quia ex diuerſis orbis partibus gentes atque nationes erant in exercitu pompei. Non illa tu. Quæ adeo imbellis eſt:ut non dicam arma ſtricta ſuſtinere poſſit.ſ3 nec clamorem quidem bellicum. Suum. cla. quia ſuo ipſius clamore tenebitur. Ciuilia paucæ. pauci admodum erunt romani cum quibus pugnabitur. Pugnæ pars.m.l. eſt locus a iuſtitia & a partibus iuſtitiæ:quæ eſt uindicatio:quia uidelicet pugnare fōtiter debebūt cōtra barbaros:ut ulciſcantur iniuriā romanorum:cum illi perpetui hoſtes populi romani fuerint. Pugnæ.ſcilicet.ueſtræ; Leuabit.liberabit. Obteret. opprimet Romanum hoſtem. quia barbari obſidentur & hoſtes populi romani obterentur. Vt per igna gen . ſcilicet quas facile uīcere poteritis. Famoſa regna. quia fama tātummodo magni ſunt:re autem ignaui & imbelles. Et primo ferri . Nam facile erit primo concurſu uincere illos omnes. Sitque palā. & nūc manifeſtum facite omnibus triumphos pompei:qui ter de gētibus triumphauit:nec bene pro uno triumpho ſufficerent:v3 gentes imbelles eſſe quæ facile uinci potuerunt : Quas tot duxit.i.omnia dicere quemadmodum pompeius triumphauit de mitridate:de Tigranne:de Siculis:de Aphrica:& licet ter triumphauerit:tamen gentes huiuſmodi adeo imbelles fuere:ut nec uni quidem triumpho ſufficere potuerint. Curribus. triumphis. Armœnios ue mouet. dixit generaliter illos omnes imbelles eſſe:nunc ſpecialiter dicit hanc gente3 bellis minime idoneam.Creditis ne armœnios curare utrum noſtrum impet neque enim ipſi ſtudent fauēr pompeio:ut pro iſpo ſolo quaſi

UVA. BHSC. IyR_055

pugnam inire uelint:quid enim ipſorum ĩtereſt pompeius. uincat an cæſar:& primo curſu debellentur. Romana potẽtia. uidelicet an potentia pompei:an mei. Mouet. creditis curare reges barbaroſ iſta? Aut emptum ſan.ne putetis barbaros uel le hoc ſibi conſtare magna mercede:ut pompeiuſ uincat. Præ ponere magnum.ideſt præficere pompeium imperio romano Romanos odere.ſcilicet omnes barbari nec pom.uicere curãt Quos mouere magis. omnes romanos oderunt barbari:ſed eos inprimis quos magis nouerunr. nouerunt autem magis pompeum a quo iniuriam acceperunt:q; tantum putant ſe de bellatos a pompeio:ideo quia ipſi pugnare nollent facile uin centur. Sed me for. a contrario:cuꝫ illi omnes ignaui ſint:ut facile uinci poſſint. At uero uoſ militones ac milites ſẽper uice re cõſueuiſtis.ab attributo perſonæ arguit.vꝫ a caſu quid eue nerit:quid euenit:quid euenturum ſit:quid euenerit ut uince ritis:quid euenit ut uincatis:quid euenturum ſit ut uicturi ſi tis. Meorum. non barbarorum:ſed ueſtrum qui ſemper uice re conſueuiſtis:& ego ſum uictoriæ ueſtræ teſtis. Tot bellis. Quia ibi multæ inſtructe ſunt acies:naꝫ gallos atque germa nos uicit Cæſar. Cuius non uultis.quaſi dicat cuiuſlibet uiri: nam cuꝫ pro me fortiter pugnabitis:cognoſcaꝫ arma ueſtra & & cui præmia debeantur. Telumque tremens. & ſi telum ui dero:etiam ſi non uiſus fuerit ille a quo torquebitur.tamen ab ipſo telo militem cognoſcam. Tre.lan.uibrata. Tranſit Cæſar ideſt per aerem penetrat atque diſcurrit. Non fallar.i.optime noſcam. Vibrata.excuſſa lacertis. q; ſi ſigna ducem. & ſi ue ſtram uirtutem conſidero:quæ nunquam me ueſtrum ducem feſellit:non dubito dicere uos uictores. Nunquaꝫ fallentia me .ſ.quia quocunque ea duxi:ſemper uictores extitiſtis . Facies truces. aſperas & timorem incutientes: Oculoſque minaces. quia oculis furorem & indignitatem ueſtrã contra hoſtes oſtẽ diſtis . Cruoris.ſ.fuſi uirtute ueſtra: Simul calca.r. in eodem tempore pedibus ueſtris ſubiectos. Sparſumque ſe corpus. vꝫ ſenatores cæſos & ſtragem factam per hos agros . Immen

UVA. BHSC. IyR_055

ſa cæ.imẽſo ſãguĩe. S3 mea fata.m; nũc ſe ipſũ repꝛehẽdit: q̃ adhortet̃ milites:cũ minime ſit opus exhortatõe cũ ipſi p ſe in citati ſit. Spe trepido. qa ſpes ipſa me trepidũ facit:qđ acci, dere ſol3.Virgili9 ,corda pauor pulſãs,nã trepidi ſumuſ aliquã do non metu:ſ3 ſpe q̃ noſtrã mẽtẽ concitat:ut hoc loco. Haud nunq̃ uidi. arguit ut dixi:ab attributo perſonæ,v3 a fortuna a caſu:q̃ ꝓſpera ſẽꝑ euenerĩt,ergo ea nunc euentura ſperat. Tam ꝓpe me,i.tã mihi ꝓpitios ẽẽ deos cũ dii ꝓpe ſũt: ꝓpitii ſũt:cũ ꝓcul:aduerſi. Limite,i.puo ĩteruallo. A uotis a uicto, ria. Ego ſũ cui.ſ.licet uobis donare quocũq3 tenent reges & populi:v3 regna:imperia &diuitias. Mar.peracto,i.uictoria p, acta. Quo ne poli motu,nũc arguit a neceſſitate:& ſecundum artẽ argumtũ ĩ fine ponit qđ ẽ ualidiſſimum.Nam cum ſuade mus aliquid ẽẽ honeſtũ facile eſt utile,at uero cu3 dicimus eſ, ſe neceſſariũ maius eſt:dicit enĩ aut uincendũ uobis eſt:aut p eundũ:neſcio quo ſidere:aut curſu ſiderũ:cælũ impellat̃,v3 ut hoc eueniat,ſ.an uincatis:an pereatis:ſi uiceritis domini eritis niſi uiceritis perituri eſtis,neceſſitas igit̃ impellit nos ut uinca tis. Poli motu:nã ſtellaꝝ motu inferiora reguntur. Quo ſide re. declarat quod dixit motu poli. Verſo ſy.ſ.curſu ſtellaru3 ĩpellẽte Ore theſ.regioni theſſaliæ:qđ ĩ ſequẽtib3 dicit.v3.Aut merces hodie bellorꝝ:aut pereũdũ uobis ẽ :aut uicẽdũ. Parat̃, ,i.ſubiicit̃.Cæſareas ſpectare cruces. peroro ẽ q̃ fit p indigna, tõe3 cõq̃ſtioni permixtã:nã locus ĩdignatõis ẽ p quẽ oſtẽdim9 qđ factũ ẽ nefariũ.Indignat̃,n.q̃ cæſar cruci mittenduſ ſit:uel etiã cathenis figẽdus. Effuſa,i.ſpſa.v3 ut nec pudeat corpus meũ mẽbratim laniari. Septorũq3 nefas. & manũ opulẽtã fa ctam dicit ẽẽ alicuius p uim & opulẽtiã:q̃ prorſus ẽ a legibus: & ab æquali iure remota. Septorũ nefas.i:nefas. Cãpi marcii Nam ſylla ĩ uilla publica:q̃ erat ĩ cãpo martio quattuor legio, nes iuſſit occidi:& hoc ẽ qđ dicit ſeptorꝝq3 nefas. Septa enim dicũt̃ clauſtra cãpi martii ubi uilla publica erat:uillã ideo uoca bãt q̃ extra mœnia poſita erat. Cũ duce ſyllano,ĩdignat̃ p ui3 & manũ opulẽtã factũ ẽẽ aliqd:cõquerit̃ uel impugnat̃:quale

ũq;

UVA. BHSC. IyR_055

fuit ſyllæ:cuius diſcipulum dicit fuiſſe pom. Noſtri cura mo-
uet, ꝑ ſcripturã hic locus ſine dubio ẽ cõqueſtiõis,v3 ꝑ quem
nõ res nr̃as:ſ3 eo9 q uobis cari ẽẽ debẽt cõq̃rimur.dicit enĩ nõ
mei:ſ3 noſtri cura mouet. Nã me ſecura mane. & ſi animum
noſtrũ amplum & excelſũ ĩ oĩb3 paratũ & oĩa ẽẽ facturum
ſi qd acciderit oſtendemus:ut hoc loco.uere inquã ueſtras for
tunas nõ meas cõqueror.nã aĩus meus eſſ3 excelſuſ:q ſibi mõ
tẽ cõſciſcere poſſit:ſi qd aduerſi cõtigerit. Sors quæſita manu.
Qui uincere uoluerit:me uidebit manus mihi ipſi inferentem
Reſpexerit hoſtẽ.i.q nõ dũ uicerit hoſtẽ. Dii quo9 curas.Ite9
locus conqueſtionis eſt.ꝑ quem oſtendimus animũ noſtrum
ĩ alios miſericordẽ:& nos fortiter paſſuros ẽẽ,ſi qd aduerſi con
tigerit audiẽtium animi ad miſericordiã cõmouentur. Vincat
q̃cunq3 enĩ eſt. q̃cũnq3 inq̃t clemẽs futurus eſt & miſericors
in hoſtes:ille uictoriã obtineat:& qui uictis parcer̃ uelit.ꝑ cõq̃
ſtionẽ ergo ad miſericordẽ fore auditorum aĩos cõmotos oſten
dit. Q uiſq3 ſuos ciues.i.uincat q̃cunq3 credit ſuos ciues non
ideo hoſtes ẽẽ:ꝙ arma eis conceſſa ſũt:nã id impio alicuius fe
cere. Pom.ĩ arcto.a.n.l.nũc e diuerſo pignorãtiã cõcludit oſtẽ
dẽs pom. fuiſſe ſæuũ:& eſt locus ꝑ quẽ oſtẽdit uindicandũ ẽẽ
ĩ eos qui nõ coacti:ſ3 uoluntarii arma ſũpſerunt:nã locus indi
gnationis per quẽ oſtendimuſ de induſtria aliquid factum eſſe
& uolũtario facinori ueniã præſtãdã non oportere:e diuerſo:ſi
uoluntarium nõ eſt ueniã eſſe præſtandã.oſtendit autẽ pom.
ꝙ nõ coactus:ſed uolũtarie ciueſ occiderit & oĩ ui uſũ ẽẽ:& ita
ĩdignaf.Scitis aũt quo tẽpore ex munimẽtis:qb3 cæ.circumde
derat pom.:& milites:qũo aliquot ciues ro.occiſi fuerĩt:ſ3 quã
quã ibi nefarius fuerit pom:tam̃ ita cõuenit inter ſcriptores:ꝙ
ſi uoluiſſ3 potuiſſet eo cæ.a pom.debellari.ſ3 militibus iuſſiſſe
ut ciuib3 parcerẽt:ſ3 uertit ĩ cõtrariũ Cæ.hoc loco:nã oratorie
arguit:ut quæ aliis cõmoda ſit ĩ ſuũ cõmodũ couertat. Agmi-
na noſtra loco. meminiſtis q̃ crudeliter pom.uos occiderit cũ
anguſto ẽẽtis:nec uirtute uĩa uti poſſetis. Vetita uirtute. qa
uirtus uĩa ĩ locis anguſtis moueri nõ poterat:& primo uidẽte

UVA. BHSC. IyR_055

magna ps uestri cæsa fuit. Vos tam̃ hoc oto. adhuc pſiſtit in eo.v3 uolũtario facinori ueniã dari nõ oportere.at uero hiſ qui ĩuiti & coacti pugnauerĩt ultro ignoſcẽdũ ẽ. Vos inquit uolo o cõmilitones:ut quẽcũq3 fugiẽtẽ uideritis:hũc ciuẽ ẽẽ putetis: & ei ignoſcatis & ſi poſſitis ipſũ ĩcolumẽ ẽẽ uelitis. Vos tam̃: q̃uis inſtigati eſſe debeatis cõtra pom.q magnã uĩri ptẽ occide rit.ꝛc. S3 dũ tela micãt. e diuerſo aũt ſiue pr̃:ſiue filiꝰ fuerit: q tela cõtra uos ĩtẽdat:ipſũ occidite:ſ3 fugiẽtib3 pcite:illi enim oſtẽdũt ſe coacte nõ ſpõte pugnare. Aduerſa. oppoſita. Vul tis uerẽ. & uerẽdos q̃ cõtra uos arma ferẽt ipſos ĩuadite. Infe ſto. aduerſo. Cognata ĩ pectora:ſiue uobis ſãguĩe cõiũctꝰ pe ctora ueſtra petet. Seu nullũ.i.ſiue nõ erit ꝑpĩquus. ignoti iu gulũ.v3 ipſũ hẽte ipſũ ꝑ ignoto hoſte. Sternite iã uallũ. noli te ĩqt p portas caſtrorũ exire:ſ3 euertite uallũ:& eo aĩo ad pu gnã ꝑdite:ut uobis uĩcẽdũ putetis:nec rurſus ĩ caſtra redire: ut deuictis hoſtib3:caſtroꝝ eiꝰ potiamini. Vallu3. caſtroꝝ ne reſpectus caſtroꝝ uos faciat ĩbelles. Nõ ſpſa.i.diuiſa:ſ3 cõfer ta ĩ unũ. Ne. ꝑ nõ. Vallo tẽdetis. q̃a occurrebat illud:ſi ual lũ euertimꝰ:quo nam poſtea nos recipiemꝰ. In illo uallo.ꝑ ĩ illud uallũ:caſus ꝑ caſu ponit̃:hic uallus & hoc uallũ dicit:ſ3 differẽter.nã uallus dicit̃ palꝰ.uallũ uero dicit̃ tota munitio ca ſtroru3. Acies pitura.q̃a malo omne ĩierat. Vix cũcta locuto cæ. Nunc dicit qũo ſe habuerint milites cæſaris poſt hanc ad hortatõnem : dicit eos unanimes incitatos fuiſſe ad pugnam futuram.Vix ſatis inquit adhortationem ſuam finierat Cæſar: cum ſe omnes ad ſuum quiſq3 munuſ præparauerũt:ut ſe pu gnæ ĩſtãti accĩgerẽt. Munꝰ. officiũ. Raptĩ.celeriter. Viris ce tes.i.ſe armis ĩſtruxerũt & cõpora cibo curarunt. p̃ſagia.ſ.ui ctoriæ:q̃a unuſq̃ſque aĩo uictoriam prædiuinabat. Ruunt ca. pro eruũt e caſtris. Stat ordine nul. ipſi adeo in hoſtem rue bant ut expectare nequiuerint : ut acies inſtrueretur : ſed quo quemque ꝛmpetus tulit : eo aciem direxit. Fatis. Vide licet fortunæ : hoc pertinet ad oſtendedam cupiditatem pugnandi Militum Cæſaris qui non expectauerunt Vt

UVA. BHSC. IyR_055

acies ſtrueret. Si totidē magni.i.ſi quot milites erāt:totidē cæ ſareſ fuiſſēt:q̄ rgnū & tyrānidē appeterēt.nō potuiſſēt ifeſtiuſ iuadere hoſtē. Soceros magni.i.totidē cæſares. Totidēq3 petē tes. Sic ut petebat cæ. Regna urbis. nō uicere. uidit ut hoſti les. poſt adhortatōem cæ.militis ei9 e caſtris euerſo uallo eru perūt & magno īpetu hoſtes petere iſtituerunt. Nūc dicit qūo ſe pom.habuerit ubi uidit ab hoſtibuſ ī ſe īpetū fieri:nā pauor aīu3 occupauit:q̄ qdē fuit magnuſ:ut tātuſ īpator timeret. deī de preſſo metu milites ad cōcionē uocatos exhortatus ē ad pu gnā. Vt.i.poſtq̄. Hoſtiles cateruas. hoſtiū acies. inrectū exi re.v3 ex oppoſito ei occurrere. Nullaſq3 mo.ſ.belli facere. Di em conſerendæ pugnæ. Attonitus. trepidus. Gelato corde. unū ſequitur ex reliquo.nam ex pauore ſequitur frigus. Tan toq3 duci. Quantus pompeius fuerat:qui ſemper ex hoſtibus victoriam reportare conſueuerat:nunc aūt ī ipſo articulo belli cœpit timere:quod ſiniſtrum erat omen cladis futuræ.omen. augurium. Sic.i.tantum timere cœpit. Premit metuſ.claudit & retinet.Virgili9.Spem uultu ſimulat:premit altū corde dolo rē. Totūq3 p agmen.ſ.p.hæc adhortatō eſt pom.ad milites ſu os:ut ex eo facile ītelligat ī deliberatiuo genere poſitā ēē:nam finē habet ſuaſionis deliberatiuū genus.ſuadet enim militibuſ ut uelint fortiter capeſcere pugnā: ſed primo beniuolentiam captat a perſona auditorum:cum fortiter gerere appetant & appetierint:appetiſtis inquit fortiter gerere:nunc ueſtris uotiſ occaſio datur. Veſtra dies. Adeſt inquit occaſio benegerendæ rei:quam tantopere appetiſtis.& cum oſtendimus res eorum fortiter geſtas beniuolentiam captamus.Eodem modo ſi ipſos appetētes fuiſſe oſtēdim9 rem gerendam. Totas effun.uires. a facili facile inquit eſt uobis debellare hoſtes:nā occaſio ē da ta q̄ oēs ī unū cōuenerūt:ut ſimul ſemelq3 oēs facile uicer poſ ſitis. qs prīa3 ab utili:utile ē īqt ut pugnetis:na3 parata uicto ria:prīa3:pentes:uxores:liberoſ urāſq3 domoſ rcupabitis.Prīa3 hec oīa & armis & pugna rpetat.Medio po.poteſtis debellare cū oīa uideam9 poīta ī medio cāpo.Cā iu.m.ab honeſto arguit

UVA. BHSC. IyR_055

uidelicet a partib3 iuſtitiæ:q3 dii omnes faueant res iuſtas poſtulantibus:uos aũt arma ſũpſiſtis:ut patriã:deos:penates:leges atque iudicia ſeruetis:& libertatẽ inuiolatam defendatis. ergo oſtendit fore ut ſi pugnauerint ut victoriã ex hoſtibuſ cõ ſequẽtur. Melior cauſa ueſtra.ſ.q̃ hoſtium qui ꝑ tyranno:nõ libertate arma ſumpſerũt. Ipſi.ſ.dii. Regent.ꝑ dirrigent tela ueſtra in Cæſaris corpus. Sancire. firmare.Hoc ſanguine. quia ſancire eſt ꝓprie ſanguine uictimæ alq̃d confitmare.unde leges immolatõne hoſtiarum ſacieabantur. Si ſocero dare regna. Ex hoc q3 uobis faueant dii:cognoſcere poteſtis: q3 in hac ætate me incolumẽ ſeruarunt:ex quo manifeſtum ẽ libertatem ac leges curæ eſſe diis: Dare regna ſocero.i. ut potiretr̃ Cæſar. Præcipitare. accelerare. Fatis.i.uoluntatibus deorũ3 .i.ſi fata uoluiſſent. Non iratorũ populis: q3 ducẽ pompeum ſeruarunt incolumẽ dii:iditiũ ẽ ipſos uelle patriã ac libertate3 ĩcolumes ẽẽ:ſ3 q̃a urbi populiſq3 fauent hoc facere uoluerũt. Quæ uĩcere poſſẽt a laudabili arguit:q3 v3 pom.oẽs q̃ ſũt in urbe ſecũt ipſũ pom. Subicere pericula dari. etiã ſi ab ĩferis excitarẽt priſci illi ac reip.amatoreſ uiri:nõ dubiũ ẽ qn ptes ſuas ſecuturi ſit:& uolũtate ſua arma ſumãt. Sacta ima.v3 q̃a imagines ſcõꝝ illoꝝ patrũ reꝑſẽtãt q̃ reipũ. amatores fuerũt. Darẽt fa.i.ſi ita dii uellẽt:ut hi a mortuis ĩſurgerẽt. curios.i.ſimiles curiis:ut curio.q̃ cõtra pyrrhũ regẽ epirotarũ fuit ĩpator & q̃ cõſul una cũ fabricio ipſũ ad pacẽ petẽdam coegit: hic ẽ ille curius q̃ aurũ ſibi a ſãnitib3 allatũ cõtẽpſit.dicẽs ite & nuntiate curiũ malle hñtib3 auꝝ ĩpare:q̃ auꝝ poſſideř.reduceſq3 ca.i.ſimileſ Camillo q̃ patriã e manib3 galloꝝ eripuit:& ĩliqas ciuium q̃ incapitolio obſidebãt:liberauit & urbẽ ro.reædificauit fuit nouus urbis romæ cõditor. Decios quoꝝ pr̃ bello latio:alter bello gallico ꝑ ſalute reip.ſe deuouerũt.Hic ſtarẽt.v3 ut ꝑ tes uras ſeq̃rẽt. Prio.gen.or.c.a facili:facile erit ĩq̃t hoſtes uĩ ceř:nã plures cũ pauciorib3 pugnabũt.Prio.o.q̃a in exercitu hẽbat farnacẽ regẽ armœniæ quẽ aliqñ uicerat pom.& ĩ rgnũ collocauerat hũit & alios regeſ plurioſ ac dĩaſtaſ ut ĩfert Api;

UVA. BHSC. IyR_055

qui partim ob inexperientiam:partim ob res apud dyrachiu3 fœliciter geſtas elati animis pompeium ad pugnam hortaban tur.Cæſarem eos continue prouocantem & aciem inſtruente3 oſtendenteſ.pompeius e contra eos admonebat id cæſari ex i- opia ſumma contingere ſtimulante deinde exercitu:īuitus pu gnam ut oſtenderet:inſtruxit:non ſine ſuo ſuadentiumque pe riculo ac malo. Coacte. congregate. Vrbes.ſcilicet orientis. ſcilicet tantæ quantas.&c uidelicet uniuerſus orbis terrarum meas partes ſequitur. Toto ſimul utimur orbe. uidelicet qđ cunque comprehenditur ſub circulo ſignifero.uidelicet ab au- ſtrali plaga uſque ad ſeptentrionem:nam cum uertitur ſigni- fer circulus:ita uertitur ut nunquam diſcedat ab auſtrali pla- ga & ſeptentrionem uſq̄e pertingat:ideo tantu3 duas partes aſcendit:ut non diſcedat a torrida zona:& illa quam pertingit eſt auſtralis:plaga ad quam nunquam accedit eſt ſeptentrio- nalis:& eſt frigida zona.dicit ergo quicquid habitabile eſt ī to to orbe terraru3.inde ad nos gētes perueniēt:quæ nos & ſigna noſtra ſequētur. Sub notū aut boreā. declarat.v3 ab auſtrali zona uſq3 ad ſeptentrionalē plagā. Nōne ſupfuſis. cu3 igitur tot gentes nobiſcum ſūt:q̄ difficultas erit uniuerſum cæſaris exercitū circūdare extēſis cornib3 & collectos ī mediū ad unū oēs uſq3 ad īternectōe3 delere. Supfuſis cornib3 . acies ſtrue- bāt ī modū cornuū. Nōne ſupfuſis cū nos multo plures ſim9 q̄ hoſtes:nōne ī mediū collectū exercitu3 delebimus.q.d.ſic . Paucas uictoria.d. pauci admodū erūt q uīcāt.na3 cæteri cla- more ipſo hoſtes cōprimēt p̄nimia multitudīe . Cæ.nr̄is non ſufficit armis. Præ nimia militū ſuo3 paucitate. Credite pen dētes. p oro ē qua auditores cōmouēt ad cōmiſeratōe3 ē locuſ p quē res humiles:turpes:liberales pferūt q3 v3 ipſa pr̄ia:uxo res liberi penteſq3 affuſi genib3 ipſoſ ſuppliciter rogāt:ut p ſe & pr̄ia fortiter dimicar uelīt:figite īqt aīs ur̄ſ hic adēē romā & uider̄ pr̄es ac mr̄es uos orāteſ cū filiis ſuis & pr̄eſ ſeneſ genib3 affuſos ſupplicīt rogar̄:ut nūc uelitis p pr̄ia fortīt pugnar̄.Cri nib3 ef.i.ſpſis p colla credite.i.figite aīs grādeuū ſenatū.i.gūe

UVA. BHSC. IyR_055

ſcentem ætate:ideo. Vetitum arma ſequi: quia non ſoluꝫ me ritis ſtipendiis:ſed ætate iam uacationẽ habẽt:qa ætas illa ar ma ferre nõ poſſit.Sactos conos. Veteres illos. Atque ipſa.d. ;m. & ipſam urbem romam credite uobis obuiam prodire: q̃ ſupplex rogat:ut libertatem ſuam defendere uelitis. Metuen tem dominum tyrannum:cum iam pridem in libertatem uixe rit. Credite qui nunc eſt. credite non modo parentes:ſed etiã poſteros precibus agere uobiſcum:ut ſe libertatemque ſuam defendatis. Populum futurum.ſcilicet poſteros: quamobreꝫ. Hæc libera naſci.ſcilicet populus & refertur ad illud quod di xit:populum futurum.i.poſteri qui uolunt in libertate naſci. Hæc uult turba mori.ſ.qui ſunt præſentes:qui cupiunt uitaꝫ ſuam in libertate finire. Siquis poſt pignora tanta. Locus in dignationis eſt cum proferuntur res indignæ:ætate: fortuna: honore:beneficiis quaſ paſſi uel perpeſſuri ſunt:ideo recte ma gis oratoribus q̃ poetis aſcribitur:Lucanus. Siquis orator res indignas priſtinis beneficiis & ætate oſtendit:commouet indi gnationem. Pignora.ideſt ſigna amoris:quia ab ineunte ado leſcentia;bene de republica pompeius meruerat. Cum prole & cõiuge.vꝫ.cũ.Cn.& ſexto pom. & mea cornelia . Voluerer ãte pedes.i.pſternerer pedibꝫ uŕis & ꝑ uoluerer. Magnꝰ niſi uĩcitis. oſtẽdit res ĩdignas beneficiis.nũc res ĩdignas ætate & fortuna. Depcor.i.depello:depelleř ẽ ĩ ea ſignificatõe:ſicut di cimꝰ:qd ẽ cõſultatõ?ẽ prima defẽſoris depcatio.i.depulſio. Vl tima fata.i.fortunã ultĩæ ſenectutis.Tur.ex.car.an.i.articulloſ mortis qa iã ſũ ĩ fine mortis. Ne dicã ſeruire ſenex.vꝫ ne poſt q̃ ad ſenectutẽ puenero ſeruitute uiuere ĩcipiã. Tã mœſta lo cuti.Nũc dicit quo aĩo milites ſui fuerĩt audita oŕoe pom.dicit oẽs ĩcitatos ẽẽ ad pugnã:& ſi moriẽdũ eſſꝫ nõ recuſarent. Fla grãt.ſ.ad pugnã.Voce ducis.Oŕoe pom. Locuti taꝫ mœſta.vꝫ cũ ad cõmiſeratõeꝫ moueret oẽs.Erigiť.excitať. Placuit.ſ.ipſis militibꝫ:ſi pom.timeret uera:vꝫ & ſi ueꝛ eſſꝫ qd' ĩſtare uidẽt: uicto pom.deligebãt potiꝰ mori:q̃ tm̃ nefas uideř.ergo qa ita ĩcitati & ĩflãmati erãt.Vtrĩqꝫ.ſ.a Cæ.& a pom.pari metu.i.pa

UVA. BHSC. IyR_055

ri impetu irarum. Irarum mœtus hos. pompeianos. uident enim ſeruitutem paratam eſſe omnibus: ſi uicti fuerint: ne ſeruire cogerentur Cæſari: quia in libertate nati erant & uixerant Illos. ſ. Cæſarianos. Spes. Quia ſperabant cuꝫ Cæſare regna re: ſi uincerent: Nec facient dextræ. poeta ante q̃ pugnam deſcribat inter utrunqꝫ geſtam: deplorat calamitatem: non uniꝰ: aut alterius populi: ſed totius orbis terrarum. dicit eniꝫ tot milia uirorum hac pugna cecidiſſe: quod omniſ ætaſ reſarcire nõ poſſet. Quicquid. ſcilicet belli ciuilis & quicquid cædis. Nec humanum genus. r. o. a. uſque ad extremum finem mundi recuperare non poterunt. Vt. quãuis. Vacet a ferro. i. quãuis bella nulla poſtea ſequentur. Vacet. Vacuuꝫ ſit genus humanum. Obruet. delebit. Feret. pro auferet. Errepto natale. i. patribus: quia patres natalia ſunt filiorum. Tunc omne la. fa. no. erit. poſt bella ciuilia nomen latinum quod apud gentes maximam famam habet: tunc fabula erit. omnes enĩ latini nominis urbes uere paulo poſt euertentur: ut uix muroruꝫ ueſtigia remaneant: ſicuti etiam factum eſt. Nomen latinuꝫ qꝺ maximo in honore apud romanos fuit. Tũc. poſt bella ciuilia Fabula erit. ſ. belli ideſt nomen uacuum & inane erit. Gabioſ. nominat urbes latinas & has ciuitates: quæ latini nominis celeberrimæ fuere: tamen uix ulla ueſtigia monſtrare poterunt. Puluere uix tectæ. Quia ruinæ ipſarum urbium uix indicare poterunt ibi aliquando fuiſſe mœnia. Albanoſque lares. domos albæ appo. Rus uacuum. i. quod erit inſtar uacui ruriſ qa ibi nẽo hĩtabit. Niſi nocte. nõ hĩtabit ĩqt albanos lareſ qſ q̃: niſi ſemel ĩ ãno: idqꝫ ĩuitꝰ faciet ſenatꝰ & cõqueret̃ hoc a nũma fuiſſe iuſſũ. Niſi nocte. latĩas ferias dicit q̃ nocte albæ celebrabãt. nã poſtq̃ iubẽte tullo hoſtilio albani oẽs romã trãſmigrarũt & ex duabꝫ urbibꝫ una facta. eſt: & quia tẽplum ueſtæ erat quod ſolum in urbæ alba permanſerat. Numma Pompilius inſtituit: ut latinæ feriæ quot annis ibi nocte celebrarentur ad quas ferias omne latium conueniebat. Vnde Latine ſunt Albæ appellatæ quod ſuperius oſtendit Lucanus ubi di-

UVA. BHSC. IyR_055

cit.Nec non illiacæ numen quod præſidet albæ.uidelicet numen Iouis optimi maximi. Haud meritus latio ſolennia ſacra ſubacto.Vidit flammifera cõfectas nocte latinas.Nõ ætas hæc Et quæ cauſa fuit tantæ deſolationis ac uetuſtatis:non uetuſtaſ temporis:non peſtilentia: non terremotus:nõ alia clades: ſed ciuile bellum quod in campis philippicis geſtum eſt:hanc cladem intulit. Hæc carpſit.ſcilicet oppida & mœnia urbium. Edax. ætas:quia tempus uetuſtate ſua cuncta conſumit. Virgilius.Tantum æui longinqua ualet mutare uetuſtas .Monimenta.Hyſtorias & antiquitates rerum:non iſta fuerunt.Sed crimen ciuile cauſa fuit:ut tot urbes omnino uaſtarent. Tot uacuas urbes,.deploratõ eſt ſtatus po.Ro.quo nã ĩqt redacti ſum9:nã urbs q̃ ãtea orbis terraꝝ celeberrima fuit ĩpleri non poteſt.non dico Romanis :ſed nec ruſticis quidem:nec colluuione omnique genere gentium permixta. Quo. ad quid. Implere muros.i.frequentem urbem Romam reddere: Implere agros ſcilicet agricolis:quia nõ ſunt qui agros colant. Vrbs ſcilicet Roma omnes gentes atque nationes capeꝛ poteſt.Iuncto foſſore.ſcilicet cum ciue iuncto ruſtico coluntur agri. Stat tectis patris auitis. & adhuc magnificentia ædium ſtat:ſed ut minentur ruinam omnes:quippe quæ uacuæ ſunt habitatoribus. In nullos ruitura. Quia nemo habitat has domos. no lo que frequentem. Et Roma ipſa uacua eſt: & ad eam cladẽ peruenit:ut iam ſi uelit ciuile bellum gerere non poſſit , nam deficientibus ciuibus bellum ciuile geri non poteſt. Eo.ideſt ad id. Sed mundi.f.r. Quid ita mirum ẽ ſi nulla domus antiqua Romanoꝝ inuenitur:quia iã tũc defecerunt omnes:ſed a peregrinis tota Roma habitatur:Vt Iuuenalis non poſſum ferre quirites græcam urbem.quota porcio fecis achiuæ. Fece .i.colluuione quadã gẽtiũ & hoĩu diſſimiliũ a romanis illis q̃ reꝝ dñi fuerãt.Cladis eius dedim9.i.ad eã cladẽ redegim9. Cedãt feralia.n.cãnæ.nemo ſit ĩquit q̃ nũc cãnaſ deteſtet.ut alliã flu.:& alia loca ubi cladẽ romani acceperunt ab hannibale quãdo iuẽtus ẽ loc9:ubi maiorẽ cladẽ romani accepe.ſ.ĩ phar.

UVA. BHSC. IyR_055

Cannæ aꝝ.eſt uicus apuliæ ubi hannibal quīquaginta milia romanorū cecidit. Et dānata diu.r.nam dies illi nefaſti habebantur ubi bellum acceperant romani .faſti uero dicebantur in quibus cuꝫ populo romanis dicere liceret:nefaſti ꝙ nec fari nec agi cum populo ro.quicq̄ licebat.Ouidi⁹ primo faſtorum: Ille nefaſtus erit per quē tria uerba ſilent̄.Faſtus erat per quē iure licebat agi. Dānata gallia.ubi romanos galli ceciderunt: & turpi fuga terga dare coegerūt. Tempora ſignauit. Roma in faſtis notabat hos dies:& eos innefaſtos & pernitioſos eſſe uoluit:ſed hunc diē quo bellū ciuile geſtū ē ī faſtis nō notauit quia libenter uellet ut oms eius memoria aboleretur. Proh triſtia fata.cōqueritur de his qui tantum cladis intulere romanis:dicit enī quot populi qui cæſi ſūt ī cāpis philippicis renouari potuiſſēt.vꝫ peſtilētia:fame:incendio:& terremotu:& qui ubique fuerit in toto orbe terraꝝ. Morboſqꝫ iacētes. vꝫ contagionem morboꝝ.i.eos qui morbo contagioſo perierunt. Inſanamqꝫ famē.i.eos qui fame perierūt. Permiſſaſqꝫ ignibus.i. qui perierūt īcēdio. In præceps.l.i.eos qui perierūt terremotū Aera.p.nam aerem peſtiferū īfectū dicimus qui reciproco ſpiritu inficitur:& ipſe cū peſtilētia īplicitus fuerit:morbos gene rat. Plena. uidelicet ciuibus.Tremores terremotus terræ:undiqꝫ ex oīmi regione mūdi. Traxit.ſ. ad theſaliam. Explicat. extendit.ſ.acie ſtructa. Munera lōgi æui.vꝫ genus humanuꝫ quod lōgo tempore natū fuerat. Cōſtituit.i.inſtruxit campis. nā ex multitudine populoꝝ qui ī bella ciuilia uenerāt ꝑ parte Cæſaris & pompei:nūc tota occupat̄ theſalia. Tibi roma ruenti. nam tolluntur in altuꝫ:ut graui lapſu caderet:ſicut ſuperi⁹ dixit in ſe magna ruunt. Omne tibi bellū gentes.Nunc oſtendit magnitudinē urbis romæ & imperii illius magnitudinē:q̄ ī hoc ciuili bello fuit:quod ex eo cōnici poteſt:ꝙ ad illum bellū undique ex oīmi orbe terraꝝ gentes conuenerāt. Oīme belluꝫ .i.oms gentes tibi bella ciuilia dederunt. oīmibus an.ꝑ in.i.petuis:quia oīmibus annis omnes gentes populus ro.ſubegit bello :& ſemper uictores fuerunt. Te geminum oſtendit qūo

UVA. BHSC. IyR_055

bello ſubactæ ſint gentes omnes a populo ro. In geminũ axẽ Articũ & antarticũ.i.in ſeptentrionalẽ & meridionales. Haud multũ terræ. hoc dicit pp parthos oriẽtales populos:quos nõ dum populus ro.imperio ſuo ſubegerat.nam parthi craſſũ cũ exercitu ſuo deleuerũt.qđ in primo libro Luca.oſtendit. Vmbraq3 erraret craſſus inulta. Multũ ſpacium.ſ.q̃ tu bello ſubi geres . Vt tibi nox curreret.v3 ut quicqd ſub curſu ſolis ac lunæ ac cæterorum planetarũ circũ agitur.id ſub tuo iure eſſet. Nox. occidẽs. Dies. oriens. Aether.i.ſeptẽtrionalẽ plagam: & meridionalẽ tibi uideres currere. Oñiaq3 errãtes ; qđ ſpecialiter dixit:nunc ſummatim cõplectit. Errãtes ſtellæ.i.planetæ.v3.ſaturnus:iuppiter:mars:mercurius:ſol uenus.na3 luna eſt ultima planetarũ:ſignificat omnes plagas habitabiles quas ſignifer circulus ãbit.nã ab auſtrali plaga ĩcipiens a qua nũq̃ ſol recedit per zodiacũ currens uſq3 ad ſeptentrionalem arcticum:ad quem nunquã ferme peruenit ibi eſt torrida zona:illinc gelida quæ inhabitabilis eſt:illa nimio æſtu:hæc frigore: cum ergo dixit. Oñia errã.ſtellæ.r.u.ſignificat omnia quæ ſignifer circulus ambit.i.plagas omnes habitabiles luſtrare Romam:& uidere ſub iure ſuo poſitas eſſe. Sed retro tua fata.i. quod omnibus annis a condita urbe uſq3 ad hãc diẽ peperas uirtute & armis uno die perdidiſti. Tua fata.v3 imperii.ſicut Virgilius.In peius ruere fata ac retro ſub lapſa referri.licet nõ protexit quod tu antea habueras: Tot fata tulit.ſ.aduerſa .i. fata quæ antea proſpera cedere ſolebãt:nunc aduerſa eſſe cœperunt. Par funeſta dies: quia una dies abſtulit quantu3 omne æuum dederat. Hac luce cruenta.i.die luctifica effectum ẽ ut reges orientis:qui ſub tua poteſtate erãt iam tua iura nõ timeant o roma. Nõ horreat: non timeat. Latios faſces. italũ imperiũ:quia faſces erant inſignia conſulis.Conſul aute3 ſummum imperium gerebat. Dacas: populos uergentes germaniam uerſus:& ad iſtri fontes quos olim dauos uocatos dicit ſtrabo:ex quo apud athenienſes dauorum & getarum nomina ſeruilia plurimu3 abundabãt. In mœnia. ut iam non deuĩcat

UVA. BHSC. IyR_055

dacas populus ro.de quibus uictis triumphãſ eos ĩ mœnia du cat. Vetitos errare. ne quocunq3 uelint ducãt exercitũ & ſoci os populi ro.depopulentur. Sarmaticũq3 premat .ſ.conſul.i. ne conſul ducto limite expedit? ſarmatis finẽ præſcribat:quẽ tranſire nõ audeant:hic enim mos apud ro.fuit:ut cum gẽtes & ciuitates debellaſſent romani:ſuccintus conſul aratro ſulcũ ducebat:& fines deuictis populis præſcribebat. Succintus ex peditus. Premat aratrum. v3:ut limite ducto fines præſcribat ſarmatis quouſq3 eos deleuit. ꝙ ſemp ſæuas .i.ꝙ parthi non du3 pœnas dederant iniuriæ & cladis illius quã intulerãt occi ſo craſſo. Debet tibi. Quia nõdu3 dederat pœnas.ergo tibi de bet: ꝙ fugiens ciuile nefas. & eſt effectum ut libertas populi romani:nunc ocyus italiam deſeruerit:& in extremas uſq3 ter rarũ orbis regiones aufugerit. Ciuile nefas: ꝙ bellũ ciuile fu geres:quaſi abhominãdũ nefas. Vltra tigrim rhenumq3 receſ ſit.i.armœniã & germaniam:nã per tigrim flu.armœniã ſigni ficat.per rhenum:germaniã. Quæſita .ſ.libertas appo.germa num ſcithicũq3 bonum:i.libertas:quã totiẽs morte ipſa & ſan guine noſtro quæſiuimus:effecta ẽ ſcithiæ ac germaniæ bonũ quod a nobis diſceſſit. Iugulo.i.morte noſtra:ꝙa libertati mor tem poſtponebamus.potius enĩ liberi eſſe uolebamus q̃ ĩ ſer uitute uiuere. Scithicũ bonũ. quia nũc germani & ſcithæ li beri cum nos ſeruiamus. Nec reſpicit ultra auſo. amare hoc dicebat contra neronẽ. Vellẽ populis. uellẽ ĩquit iam tu3 pri mum deſeruiſſet urbẽ romã libertas:ut nunq̃ poſtea rediiſſet: cum ab initio urbs roma condita fuit a fratribus Remo & Ro mulo:nam ſi nunquã liberi fuiſſent ro.æquiori aĩo nunc ſerui tutem ferrent:ſed ſemel guſtata libertatis dulcedine:uix ſerui tutem nũc tollerare poſſunt. Vt primum.ſ.n. v3 q̃ primum ĩ uento a ſylo:romulus urbem cõdidit:nunq̃ libertate3 urbs ro ma nouiſſet? Vt primũ. ꝓ q̃ primum. Leuo uolatu uulturis Quia condita urbe cũ fratres inter ſe certarent Romulus & Re mus:uter eorum urbi nom̃ imponeret:nec enim ætas diſcretio nis cauſa fuerat:cum gemelli eſſent.placuit igitur auſpicio co

UVA. BHSC. IyR_055

gnoſcer uolũtateſ deoꝝ:utri honõ ĩponẽdi nom urbi a diis tri bueret.Romulus igit Auentinũ mõtẽ ad augurandũ cœpit:& Remus palatinum.Primum igit Remo ſex uultures apparuerunt:deinde Romulo.xii.:adhuc cartamen ẽ:naꝫ dum quærũt finem certaminis imponere:inde exorta ẽ certaminis occaſio: nam cum nomen urbis ad ſe traheret Remus:ꝙ ſibi prius ſex uultures apparuiſſẽt:& ſibi hoc uſurpabat Romulus:ꝙ quãuiſ prius illi apparuiſſẽt:ſibi.xii.apparuiſſe aſſeuerabat:Ille igitur tempore ſe potiorem eſſe uolebat:hic uero numero:& ita exortum eſt certamen ꝙ eo uſqꝫ ꝓceſſit:ut uictus a romulo remuſ a celere tribuno militũ percuſſus occideretur. Leuo .i.ſiniſtro & infœlici uolatu. Vſqꝫ ad theſa .i.uſqꝫ ad hanc cladem in theſalia geſtam. De brutis fõtuna queror. ꝙ brutus pulſis regibus urbem liberauit:ſꝫ ſatius fuiſſet.ut nunq̃ liberata fuiſſet Tempore legũ e : nam libertas legibuſ gubernabat:qui ĩ libertate ſunt ſub legibꝫ uiuunt.at uero qui ſub regibus ſunt:nõ legibus reguntur:ſed uoluntate tyrannoꝝ. Aut annos a conſule.n.h. naꝫ a cõſulibꝫ dinumerabant tempora apud romanos quotiẽs aliquod rei geſtæ tempuſ ſignare uolebãt a nominibꝫ conſulũm oſtendebant:ut conſulibus papirio & craſſo hoc geſtum fuit. Fœlices arabes .ſ.ſunt qui ſemper ſub regibus uixerũt. Mædi. populi orientis ſunt qui ſẽp ſub regibus fuerũt quoꝝ rex ninus primus fuit.deinde pulſis ciuibuſ trãſlatum ẽ regnum ĩ perſidem. Eoaqꝫ tellus .i.populi orientales qui ſub regibus uixerunt. Perpetuis tyrannis. quia ſẽper ſub regibuſ fuerunt. Ex populis qui regna tenẽt. nanqꝫ ĩ hoc eſt deterior conditio noſtra:q̃ ſunt populi qui ſẽp ſub regibꝫ fuerũt:ꝙ illi nihil indignum putarent:ꝙa ſemp aſſueti fuerũt ſub tyrãnis. At uero nos pudet:ꝙa cũ liberi eſſe ſolebamus:nũc in ſeruitute poſitos eſſe. Ferũt. ſubſtinent. Sunt nobis. Nunc epicurea quodãmõ ſententiam ꝓbat:qui dicunt deos non curaꝝ humana:ꝓfecto ueꝝ ẽ qđ dicũt philoſophi.ſ.nullam humanaꝝ reꝝ curã deos habere.nam ſi humana reſpicerent non paterẽt tantam indignitatem:ut tyrãni ſubigerẽt gentes & populos :

x z

UVA. BHSC. IyR_055

mentimur regnare loue. falsū est ꝙ iuppiter regnet:siue quis alius deus; Cū cūcta rapiant cæco casu .i.fortuna. Spectabat ab alto &.t.t.cū.f.quia si uer est ꝙ regnet iuppiter:an ipse fulminabit mōtes & acroceraunia:& tyrannos sæuos relinqt ĩcolumes? minime? īmo puniret illos nec celsa montiū culmina feriret. Scilicet ipse petet pholoen. certe si deus ē:de cælo tā get montes:& nos ceteros relinquet ītactos. Pholoen oethen. Mōtes sunt thessaliæ. Nemus rodopes. .i.siluas thraciæ.nam rodope mons ē thraciæ. Pinusq3 minātes. .i.alta pinus. nam quicqd altū est:casū minat. Hoc.p.feriat caput. Ambigue dixit:s3 intelligebat caput neronis:cū caput urbē roma3 diceret: ut roma caput mundi. Astra thieste intulit. Iuppiter fecit ut sol obscuraret:ne scelus duor fratrū uideret.s.Atrei & thiestis & clarū solē lucere iussit:cū nō duo fratres:sed totius orbis terrarū fratres simul in acie romana concurrerūt. Impulit astra thieste. Fecit ut Atreus & Thiestes:du3 inter se crudeles ēēnt & alteri filios ad epulandū pararet:medio die astra uiderent: nam medio die nox facta est:& obscurato sole astra apparuerunt. Thieste alterū pro utroq3 fratre posuit: & subitis noctibus. declarat quod dixit astra impulit. Argos. urbem cui dominabant Atreus & Thiestes: Tot similes fratrum. Duobus fratribus denegauit diem iuppiter:& tot fratribus qui simul ī thessalia cōcurrerūt:lucem solis cōcessit:& nō solū fratres fratribus cocurrerūt:s3 filii cū parentibus quod atrocius ē. Dabit ille diē. si uerū ē ꝙ iuppiter regnet:ut dicūt. Similes fratres:sicut fuerūt atreus & thiestes. Patrūq3 gerenti. quia & fratres in fratres:filii in parentes concurrent. Mortalia nul.sunt cur. deo. ꝑfecto uerū est quod dicunt populi.v3 deos humana minime curare. Cladis tamen huius hēmus. ꝑ post deploratio nem urbis romæ.nūc dicit q̄is dii urbi hanc cladē intulerint uel certe auctores fuerit: ut tm̄ hominū periret:& quātu3 nū quā postea refici poterit:ipsi tamen nobis tantas pœnas dederūt:quātas dii hominibus dare potuerūt:nā cæsaris numen eorū occuparūt:magna q̄dem cladis fuit:quādo effectū ē ut hac

UVA. BHSC. IyR_055

clade cuius ipſi auctores fuerīt homines diuinū numen occu pauerīt:atq3 uſurpauerīt.bene ergo dicit ipſos magnā cladem hominib3 dediſſe.quādoqdē factū ē;ut numen ſuū cū homini bus cōmunicauerīt:nam cæſares ī deoꝝ numero habiti ſunt. Quātū terris. nō poſſunt dii maiorem pœnā dare hominibus q̄ q̄ numen ſuū cōmunicēt.v3 diuinitatē. Dare terris. ſi dico do tibi pœnas ſignifico patior:tu mihi das pœnas.i.pateris. Bella pares ſupis. bella diis dedere:quia hæc bella fecerūt:ut homines in deorum numero haberēt:& ita uſurparēt quod ſu um ē. Diuos pares.ſ.homines:ita enī īterpretātur q̄ ſubtilius uim reꝝ īueſtigāt:nā dii naturaliter dicūt:diui qui ex homini bus facti ſunt dii:& diui dicūt quaſi inter deos uiuentes. Ful minibus manes. .i.cæſares:ſicuti etiā factū ē:nam ſtatua au guſti cæſaris cū fulmīe & radiis pingebat:& templa illi uiuen ti cōſacrata ſūt:ut Oratius.hos tibi præſētes meritoſ largimur honores:Iurandaſq3 tuū p numen ponimus aras . Iurabit Ro ma p umbras .ſ.hominū q̄a nihilomin9 iurabimus p auguſtū cæſarē:q̄ per iouē optimū maximū iurare ſolemus. Vt rapido curſu. Poſt deploratōe3 reddit ad id qd̄ omiſerat.v3 ut pugnā deſcribat:quæ inter cæſare3 & pom.ī cāpis philippicis geſta ē quō tādē cōgreſſi fuerūt:& cōſerta pugna cladē ītulerint:q̄ta3 ſupiuſ cōmemorauit:deinde dicit quis incipiēs:pugnæ auctor extiterit.poſtq̄ inqt interuallū illud dimēſi ſūt:qd̄ erat īter du as acies:& ita ꝓpinq̄ fuerūt:ut iactus teli ab altera ad altera3 aciē peruenire poſſ3:ſteterūt īcerti:uel q̄ ipſi tela mitterēt:uel ſpectantes unde tela mitterēt. Conſumpſere. p trāſiuere locū & interuallū qd̄ erat īter duas acies. Parua tellure direpti.v3 quātū ſpaciū ictus teli poſſ3 traſire.nā īter pharſalū oppidum enipeūq3 fluuiū manus conſeruere teſte Apiano. Quo.i.que3 petāt. Manū.i. cuius manus telū: Inde. v3 ab aduerſa parte Tempus quo noſcere poſſēt. hoc tēpus quo cōſiderabāt ī quē tela conicerēt:aut in ſe conicerentur:tēpus fuit quantū pieta tis & ſceleris īmiſerīt:nā q̄ſq3 plane uidit ī quos tela ſua coni cerēt.v3 frater in fratrē:filii cōtra parētes:& prēs contra filios:

UVA. BHSC. IyR_055

nouerũt dii ut ignari eſſẽt ſceleris ipſoꝝ:ut hoc & maius ſcelꝰ cõmitterẽt:qꝫ nõ ignari hoc facerẽt. Quæ mõſtra. nã monſtri loco habẽdũ ẽ:ut fratrẽ frater:filius pr̃es occidat. Frontib3 ad uerſa uidere.i.oppoſitis ex directo. Nec libuit mutar̃ locum.i. adeo obſtinate bella ciuilia gerebãt:ut locũ mutare noluerint: ſed ĩ loco ubi cõſtiterãt aduerſi fratres fratrib3:& filii parẽtib3 cõſtitere. Tam̃ oĩa torpor. & q̃uis nõ mutauerĩt locũ:tam̃ tã ta uis fuit charitatis:q̃ ĩter pr̃es & filios ẽ:ut quodãmõ manus torpuerĩt.nec poſſẽt:aut hĩc:aut ĩde bellũ cõicere. ſubit recordatio ueteris affinitatis atq3 amicitiæ q̃ multa ut inqt Apianꝰ: & p̃clara ꝑ dignitate & gloria ĩuicẽ egiſſẽt:nũc aũt gladiis armiſq3 cõtenderẽt :oẽs quoq3 ſub illis militãtes ad ſimile bellorꝫ facinus adducerẽt:q eiuſdẽ eſſẽt charitatis: ciues ſimul cognati amiciq3 nõnulli fratres.utraq3 & ex pte lachrymas emiſiſſe referũt. Torpor. langor. Percuſſa pietate. quia pietas q̃ ĩter ſãguĩe cõiũctos ẽẽ ſolet pcuſſit uiſcera utriuſq3 aciei. Gelidus.i.gelatus:nã ſãguis gelatus frigeſcit:cũ aliqd cõtra naturã cogitamus:ut frater fratrẽ occidat. Pila pata. ut iãiã eſſẽt ĩuicẽ pugnaturi. Dii tibi nõ mortẽ. nũc deteſtaꝫ illuꝫ q prius telum cõtorſit ĩ aduerſã ptẽ:cui nom̃ craſtinꝰ fuit:nã cũ ita cõſtitiſſẽt ĩcerti qd facerẽt:& pietate moti lãgueſcerẽt. Ita locutꝰ eſt craſtinus.Aut ego moriar o cæ.aut egregiũ facinus ædã:& ita occidit illũ quẽ petiit:tũ ſimul effuſo ſãguĩe oẽs cõcurrerũt deteſtaꝫ ergo illũ:& illi malũ imp̃caꝫ. Dii tibi. nollẽ iqt:ut dii mortis pœnas tibi darẽt:ſ3 ſẽſũ ꝑmitterẽt:ut intelligere poſſes q̃tũ piaculi cõmiſeris. Cunctis pœna. q̃a mors ẽ cõis oĩum pœna. Poſt fata.i.poſt mortem . Tinxit. madefecit: O præceps rabies. Perſiſtit in deteſtatione ſceleris eius.dicit enim q̃ tus fuit furor huius craſtini:immo rabies cum cæſar a pugna ſe contineret:tamen hic prius auſus ẽ pugna3 conſerere. Præceps ra. .i.temeraria & iconſiderata. Tela teneret. .i.ſe a pugna abſtineret. Tunc ſtridulus aer. poſtquã cruor emanauit tum uero claſſica & cornua cecinerunt:& ſignum pugnæ dederunt:tantus deinde clamor ſubſecutus eſt:q̃tum nunquã a

UVA. BHSC. IyR_055

natura auditus fuerat:& tantum uicini montes clamorem red debant:ut ſuo ipſorum clamore terreretur. Tum. deinde.ſ.p fuſo ſanguine. Stridulus aer. quia ſonus nil aliud eſt:niſi aer unde philoſophi cum deſignant uocem ſic diffiniunt. Vox eſt aer tenuiſſimuſ ictus:quia a pulmone trahitur:deinde cū emit titur tenuiſſimus eſt.At uero cum de ſono aer in cornibus effi citur:eſt alia ratio:non enim ad pulmonem trahit. Lituus eſt tuba incurua qua nunc etiam utuntur. Cœptaq3 claſſica cor nu. hoc dicit quia claſſica ſunt omnia inſtrumēta:quibus bel li ſignum datur. Tum. demum. Tubæ. & īcuruæ tubæ quaſ ſignificauit cū dixit lituus & tubæ rectæ:q̄s ſignificauit cū di xit claſſica cornu dedere ſigna belli. Tamen. .ſ.uiſo ſemel cru ore. Aethera. .i.ad æthera. Extrēmiq3 fragor conuexa. .i.an tra:ſed poſſumus dicere eſſe tantologiam:ut olympum intelli gat cælum:uel epexegeſis ſit: q3. .p.i. Conuexa. .ſupprema cæli. Quo. ad quem. Nulla to.d.quia olympus eſt mons:di cit clamorem uſq3 ad olympum peruenisſe:cum tamen eo nu bes peruenire non poſſint. Procul nubes. quia eo nubes per uenire non poſſunt: & ita notatum eſt a philoſophis:nam in ſummo montis olympi cinerem ſtrauerāt:litteraſq3 & quaſdā figuras depinxerant:& pfecto anno redeuntes litteras inuene runt adhuc in cinere deſignatas:ex quo deprehenderunt nec nubes:nec uentos ad cacumina illius montis peruenire. He mus excepit clamorem. naturale eſt:ut ſi clamor fieret & ſo nus iuxta montes:illi percuſſi uoce uocem reddant propter ec co. Peliaciſq3 dedit iterum geminare cauernis. q̄a uox & cla mor repercuſſit hemū:& hemus pelium reſonāt fecit. ergo q̄a hemus percuſſit pelium:& uox repercuſſit hemum:ideo dixit geminare.ſ.clamorem. Peliacis cauernis. .i.pelio concauo:q̄ mons haud inde procul fuit. Pindus. hi ſunt omnes theſaliæ montes. Reſultant. reſonant omnes. Othrēæq3 gemunt ru pes. othrys etiā mōs theſaliæ. Voceſq3 fu.exp. & romani ſuo ipſorum clamore territi ſunt. Relatas. redditas. Innumerum miſſile. .p innumerabilia tela miſſilia:ſingularis pro plurali.

x q

UVA. BHSC. IyR_055

Optãt uulnera .i.uulnerare illũ ĩ quẽ telũ miſerit. Pars terræ figeſ tela. alii uero pietati moti cupiebãt ſuũ telũ irritũ mitte re. Puras .i.immaculatas. Rapit oĩa'caſus. q̃uis ita cuperẽt alii uulnerare:alii uero non:tam̃ erat ſicuti ipſi uolebãt . Atq3 incerta facit quos uult .i.facit fortuna ut tela uulnerẽt ꝑ arbi trio ſuo. S3 quota pars cladis. q̃uiſ tela miſerĩt uno ꝯcurſu:ta men parua fuit pars quæ eminus pugnauerit:plures cominuſ gladiis pugnabãt:q̃ eminus haſtis. Solus ciuilib3 enſis .ſ.qa pugnabãt cominus:ut hæret pede pes pro pedi pes. Pompei denſis acies. deſcribit qua arte pompeiani uſi fuerint aduerſ9 cæſareos:dicit enim ipſos teſtudinem feciſſe.eſt enim militariſ artis:cum hoſtes uiderint nimium inſtare telis & ſcutis ĩ unũ quandam quaſi teſtudinem imitentur:ut nulla parte tela ad militum corpora tranſire poſſint.Apianus dicit phalangem in medio rexiſſe ſcipionem pompei ſocerum:in ſiniſtro cornu do mitium:in dextro Lentulũ conſtitiſſe.Afranium ac Pompeiu3 exercitus curæ præfuiſſe.Cæſari uero duces affuiſſe ſyllam an toniu3 & Domitium.Cæſarem ipſum ut aſſueuerat legioni de cimæ præſediſſe. Denſiſ cateruis .i.in unum conſertis. In ſe riem. in ordinem. Iunxerat arma. Arma proprie de ſcutis di cuntur:eo ꝙ armos tegunt. Nexis umbonibus. partẽ ꝑ toto poſuit.Vmbo eſt pars dimidia ſcuti:dicitur umbo quaſi umbi liculuſ ſcuti. Vixq3 hĩtura locu3. adeo inquit denſatæ erãt aci es:ut uix tantum ĩteualli ĩter eos eſſ3:quo tela mittere poſſẽt ĩmo dũ hoſtẽ uulnerare uellẽt:metuebãt ne ſe ipſos uulnera rent. Præcipiti curſu. At cæſarei milites toto impetu ferebantur in pompeianos. Veſanum agmen. nõ ſanum & furens:ſi cut uecordem dicimus ſine corde. In denſos cuneos. ĩ conſer tos ordines pompei.Cuneus proprie eſt acies in cunei modu3 ſtricta:nam cuneus eſt lignum illud quo utuntur agricolæ ad ſcĩdenda ligna in ãteriori qdẽ parte tendit in acutũ:in poſteriori uero parte ĩobtuſum.eode3 mõ ſolent duces ſtruere ordines ſuos:cum præcipue circumdati ab hoſtibus:erũpere uelĩt Sed cuneus aliquando accipitur pro unoquoq3 militum ordĩe

UVA. BHSC. IyR_055

ut hoc loco. Perq3 arma. uidelicet ut arma penetrent telis ſi-
mul cum ordine:ea parte qua. Torta graues lorica cathenas
op.hypallage eſt.i.q̃ parte grauis lorica opponit tortas cathe
nas ſignificat plurimum ponderis hũiſſe:quia quanto grauior
erat:tanto ualidior aduerſus ictus telorum:& eſt deſcriptio lo-
ricæ:nam lorica conſtat ex tortis cathenis:cathenas aũt tortaſ
hamos dixit:quibus lorica ipſa nectitur.ſub tegmine.ſ.loricæ.
p arma. per hanc loricã. Extremum eſt.uidelicet uſq3 ad ex
tremum corporis tela puniebant:& non erat opus iterare uul-
nus ictum:quia letale uulnus ſtatim inferebant. Ciuilia bella
u.a.p. eo redacta reſ erat:ut a põpeianis nihil aliud fieret:ni
ſi q uulnerabant omnes:a cæſareis aute3 bellũ gerebatur. illi
uulnerabantur:hi uero uulnerabant. Inde. ſcilicet a pompe-
ianis. Stat glacies. quia non tingitur calido ſanguine. Calet
omne nocens:quia milites cæſaris:nec parentibus:nec fratri-
bus:nec filiis parcebant:ergo nocens. Nec fortuna diu.ſ.diſtu
lit inclinare uictoriam ad cæſarem. Abſtulit. pdiſtulit. Tot
pondera uertens. Non longo tempore uarians : ut modo hic
modo ille uinceret. Fato torrente. ideſt proparante in torren
tis modũ . Vt primũ toto deduxit.cc.Nũc dicit qũo pugnãdũ
cẽſuerit pom.poſtq̃ uidit teſtudinẽ illã non obſiſtere hoſtibus
quominus multi ex ſuis perirent.dicit enim fretus multitudĩe
militum pompeius:ſicut etiam cum adhortaretur militeſ ſuoſ
ad pugnã:ut ſupius dixerat.Nõne ſupfuſũ collectũ cõnib3 ho
ſtẽ ĩ mediũ dabim9.ꝛc . Memor ergo cœpit acies ĩ hoſtẽ ſtrue
re :& iuſſit eqtib3 q ĩ cornib3 aciei cõſtiterãt q̃dã qĩ agmina ut
extẽderẽt acie3:& a tergo circũuenirẽt hoſtes.S3 cæ.q rei mili
taris peritiſſimus erat:idq3 & cogitabat futurum:patos hẽbat
qũoſdã milites ex toti9 exercit9 roboꝛ quoſ e regiõe miſit & ex
trãſuerſo:ut uniuerſã pom.aciẽ pꝛũpẽt.oẽs aũt eqtes ex acie
ro:laſciui iuuenes atq3 comãteſ erãt:pcepitq3 militib3 ſuiſ cæ.
ut ĩ hyſtoria cõtinet:ut p galeas iuuenũ ẽſes ponerẽt:qd cũ il
li uidiſſẽt facies ſuas deſõmari:ſtatĩ terga dederũt.deinde pu-
gna ſuſtĩeri ñ potuit.vt primũ.q̃ primũ toto cãpo.i.ſpacio ubi

UVA. BHSC. IyR_055

pugnabant. Diduxit. in diuersas partes duxit:ut cīgeret hostem pōpeianus eques. Cornua .i.alas quæ ī cornib3 constiterāt. Fudit .s.cornua. Per ultima belli.i.extrema.s.a tergo hostiū. Leuis armatura. .s.pōpeiana. Sparsa p ex.ma .i.q̄ in cōnua erat. Leuis ar .s.equites q cornua extēdebāt secuti sūt & pedites. Immittit .s.a tergo hostiū illic. Quæq3 suo. cum ita utrīq3 cōnua pōrecta ēēnt:tū iussu pom.dicit tela ūdiq3 missa fuisse:tū leuis armaturæ milites secuti erāt eqtes:& om̄e gen9 telorꝝ missū esse:sed p̄cipue ēē sagittarios ex om̄i natōe barbarorū:q sagittas nō in hostē dirigere uolebāt.sed in aerem:& tādensæ erant sagittæ:ut quasi q̄dā nubes cælū tegerent & umbram facerēt:ne radii solis penetrare possēt:& quæcunq3 tela mittebantur:ad id mittebantur:ut romani occiderentur. Quæque gēs. siue parthia siue armœnia siue pontica:nam eædem nationes utūt sagittis. Cūctis .i.a cunctis telis eorꝝ.Inde. ab his gentibus quæ cum pom.erāt. Spacioq3 solutæ a. glandes etiā mittebant a leuis armaturæ militib3:quæ cū magno īpetu ferrēt in aerē:suo ipsarum glandium quæ plūbeæ erant impetu:calebant:& calefactæ liquescebant. Spacio aeris. quia dū per inane cæli uolarent impetu suo calefactæ resoluebantur hoc dicit quia depulsis pompei militibus cæsaris equites peditatum omnem inuadunt circumdantque teste Apiano qui prius ab illis circumdari timuerant:quod animaduertēs pompeius peditibus edixit:ne se in eos uertant:neq3 a phalange longius excurrant:aut telis cominus utantur:uerum eminus distantes iaculis e manu missis insurgentes repellāt hostes. Tū uidelicet postquam circumuenire cæsaream aciem uisi sūt pōpeiani .Iturei .i.pthi nā.Ituræ ciuitas ē pthorꝝ.Iturei & arabes mōtanā regionē hn̄t:malefici oēs:q uero cāpos habēt agriculturā exercēt.Sūt iturei ut refert Strabo li.xvi.nō lōge a macra campo .In quo possidonius scribit uisum fuisse serpentem mortuum. Iugeri longitudine:Crassitudine tanta ut equites ex utraque parte astantes se inuicem tueri non possent. Hiatu autem tanto. Vt hominem equo insidentem recipe

UVA. BHSC. IyR_055

ret exuuiaꝝ ſquamã quãlꝫ clypeo maioreꝫ. Medi. populi qui ualidos uicinos habẽt harmenios & pthos a qbꝫ ſæpe aliquid circũcidũt:reſiſtũt tam & ablata recupãt:q̃admodũ Simbaceꝫ ab harmeniis receperũt:& ut Strabo li.xi.refert hoc medoꝝ ẽ quã q̃ nõ oĩuꝫ:ſꝫ mõtanoꝝ eũ ĩ regẽ eligere q fortiſſimus ſit: Illud quoqꝫ medoꝝ eſt reges multas uxores hr̃e q mos & ad mõtanos & ad oẽs pmanat.pauciores aũt q̃.vii.nõ licet. Eodẽ mõ ꝑditũ eſt:mulieres ſibi exiſtimare:ut uiros habeãt q̃ plurimos:pauciores qnqꝫ calamitatẽ duceꝛ. Arabes oriẽtis populi quoſ ſubegerat pom.appo:turba minax. Nuſq̃.r.ſa. ad nullũ locũ direxere ſagittas:ſꝫ ĩ aerẽ. Rexere. ꝑ direxere. Petiꝛ. ĩ pleꝫ.ſ.ſagittis. Inde cadũt mortes. & ab aere ſagittæ cadebãt q̃ mortẽ imitabãꝛ & ĩferebãt. Sceleris ſꝫ crimĩe nullo. vꝫ per hyroniã:qa tãtũmõ cadebãt tela ĩter leuis armaturæ milites: nã tuti erãt barbari & armati:ut eoꝝ corpora uulnerari nõ poſ ſit. At uero romani tela gerẽteſ nullo loco tecti erant:nõ ſagittiſ huiꝰmõi figebãꝛ. Circa pila. .i.circa romanos. Ferro. ferratis telis. Noxqꝫ ſup cãpos. & dẽſata tela noctem ĩ cãpis indu xerũt. Tũc cæ.metuẽs. nũc dicit qũo cæſar arte uſꝰ fuerit: & milites quoſ iã ante ad id præparatos hẽbat ex trãſuerſo miſerit in hoſtes. Frõs ſibi prima labaret. .i.ne cornua labarẽt & mouerent:nã cornua ſũt primæ frõtes aciei:quæ ĩ modum cornu ſtruebantur: & quia põpeiani extenſis cornibꝫ ſuis:iã cornua cæ.circũuenerãt:metuebat cæ.ne cornua ſua ab hoſtibus circundata in medio tenerentur:ideo aciem ex totius exercituſ robore præparataꝫ e regione miſit quæ facile diſſipauit hoſtes Obliquas cohor. ex tranſuerſo mittendas. Poſt ſigna.ne uideri poſſent. In curſu. ideſt ob incurſu. In latus belli. ideſt in latera hoſtium. Non motis cornibus. Quia cornua nondum circumuẽta erant:ſed adhuc integra manebant. Immemoreſ pugnæ.n.p.ti.& ſimul atque illi ex tranſuerſo uenerunt pompeiani milites uidelicet barbari ſtatim in fugam conuerſi ſunt ut exẽplũ oĩbus facerẽt:nõ poſſe ciuilia bella recte huiꝰmõi gẽtibꝫ cõmitti:nꝫ enim ipſi uolũt mõte ſua alterũ uictorẽ fieri

UVA. BHSC. IyR_055

Nã ſocioꝝ copiæ ut Api.ĩqt:ueluti certamĩs huiuſ ſpectatores q̃dã acieꝝ ordie formidie metuq3 repleuerãt:cũ ſiniſtra pompei acies hoſtib3 cedere:& iã moueri ĩplicariq3 cœpiſſ3:ĩ fuga3 uerſi nullo ordie clamare ceperũt:ſupati ſum⁹.deĩde tabernacula eoꝝ ac caſtra ueluti aliena inuadẽtes diripiẽteſq3 quocũque licuit uarie diſpergebant̃.uiderũt enĩ multitudinẽ uulneribus:nece:uario belli opere ſtrepere: audiuerantq3 tot inter ſe pugnãtibus:fremit⁹ & ſuſpiria õi ex pte reſonari.nõ enĩ unica uox:aut heiulat⁹ moriẽtiũ ĩ tã ĩmẽſa phalãge audiebat̃. Feceĩ palã.i.manifeſtũ. ĩmemores pugnæ: q̃a ſtatĩ fugiere. Ciuilia bella nõ bñ bar. nã exẽplũ õib3 dedere nõ cõmitti bella ciuilia barbaris. Pudore. q̃a nõ puduit eos timere nec mori malunt q̃ fugere.At uero romanos puduit timere:& mori potius uoluerũt ĩ eo ĩ quo cõſtiterãt loco:q̃ fugere. Pudore timẽdi. ut timidi fugerẽt: Vt primũ ſonipes. ꝓſeq̃ dicere qũo eq̃tib3 uiriſq3 fuſis:ſtatĩ põpeianoꝝ ſecuta ẽ ĩnumerabilis cædes. Soni pes. equus a ſonitu pedũ. Trãſfixus pectora. q̃a ĩ ipſa cõpora equoꝝ tela mittebãt. Regẽtis effuſi .i.eq̃tis ꝓni & ĩ caput labẽtis. Ceſſit cãpis. e cãpis diſceſſit. Glomerataq3 pubes. nã eq̃tes erãt ex nobilitate romana. In ſua cõuerſis. q̃a cõuerſi ab hoſtib3 ĩ ſuã aciẽ ruebãt cæci. Præceps .i.ĩcõſiderato curſu quodãmõ. Perdidit ĩde modũ cædes. ꝓdere mõ3 nil aliud ẽ:q̃ ſine mõ.i.mẽſura & fine geri. Ac nulla ſecuta ẽ pũ.nã pugna dĩ cũ utriq3 certat̃:nũc uero põpeani tantũmõ cædebãt̃ & cæſarei milites occidebãt eos:nõ igit̃ pugna:ſed cædes dici debuit. Hĩc. a pom. Hĩc. a cæ. Nec ualuit hæc acies. uix ſufficere poterãt cæſariani milites ad cædẽ põpeianoꝝ:ex quo ſignificat ĩnumerabilẽ eoꝝ multitudinẽ fuiſſe. ꝓſternere .i.tm̃ occidere. Vt pharſalia. nũc ĩprecat̃ poeta deos:ut hac pugna barbari tãtũmodo peãt:& ro.ciues ſupſtites ſit q rẽpu.renouare poſſit:uel ſi diis placet:ut ro:peãt:barbari ſaltẽ uiuant: qui poſtea facti ciues urbẽ romã cõplere poſſint. Barba.p.f. ideſt effundiť a corporib3 barbaroꝝ. Nõ alio ſan. .ſ.q̃ barbarorum Hĩc numerus.ſ.externoꝝ. Oſſibus. .ſ.reſolutorum corporuꝫ

UVA. BHSC. IyR_055

Iſtis externis. Gallatæ.populi ut Apianus refert:ōrientaleſ ga
latæ cū deiotaro tetrarcha uenerant.Paphlagonibus itaq3 ad
auſtrum ſunt galatæ:quoꝝ gentes tres ſunt : ut inqt Strabo:
duæ Trogini & Toliſtobogi a ducibus nominate;Tertia a gen
te quæ in celtica ē Tectoſages hāc regionē poſt multos erro
res & multas excurſiones:in loca attalicis regibus & Bithynis
ſubdita galatæ occupauerūt:donec eā quæ nunc galatia eſt:&
gallogræcia dicitur ab illis nō inuitis acceperunt ; Dux tranſi
tus in aſiam uidet fuiſſe Leonnori9:haꝝ triū gentiū quæ uni9
ſunt linguæ & in re nulla diſcrepant:qui unāquāq3 in partes
quattuor diuiſere unāquāq3 tetrarchiā uocauerūt:quæ ꝑpriū
tetrarcham habebant teſte Strabone li.xii. Syri. de ſyria po
puli. Cappadoces. populi ſūt q cū ariarathe rege uenerāt te
ſte Api.hic prim9 cappadocū rex noīat9 ē ut li.xii.refert ſtrabo
cappadocia ī duas ptes a pſis diuiſā fuiſſe dicit:& hi maiore3
cappadociā q & taurū uerſus ē ꝑptie cappadociā noīauerunt
alterā pontū qdā eā q pōtū uerſus ē cappadociā uocauere.noſ
aūt maioris cappadociæ ordinē nūc ignoramus. Hiberi orbis
extremi. nō hyberes alii ſūt populi:ſ3 hiberi.i. hiſpani.nā hy
beria hiſpania ē. Armœni. īdiæ populi. Cilices. populi aſiæ
quos deuicit pom.q pyrratæ fuerūt:& quos nūc turcos appel
lāt. Nā poſt ciuilia bella. iō p̄cor ut oēs iſti barbari uiuāt qa
finitis ciuilib3 bellis hi ro.ciues facti urbē ro.ciuib3 uidūatā ī
plebūt. Semel ort9 ī oēs. poſtq̄ īpcatōe3 poeta fecit reddit ad
id qđ omiſerat.v3 ut pugnā deſcribat:poſtq̄ īqt timere cœpūt
pōpeani:timō ille ꝑ oē3 aciē illoꝝ ꝓuagat9 ē :& ad oēſ ꝓuenit:
ut ſibi unuſqſq3 cōſuleret.v3 ſe ī fugā cōuertere. Fatis.i.fata ī
pleta ſūt ī fauōrē cæ. ut uictoriā obtineret. Vētū erat ad robur
Venerāt īqt ad cohortē p̄toriā ubi robur pom.erat.ubi.n.cōſti
terāt ſenatores circa ducē:& ibi pauliſp:qa robuſtiores erant:
ſubſtitit pugna cæ.nec uictoria tā celeriter ſubſecuta ē.Ad ro
būr.i.ad robuſtiores pom.militeſ. Mediaſq3 catetuas.i.q̄ ī me
dio acie ꝛſtiterāt:nā mediā aciē ualidis militib3 firmaī ſolebāt
ubi & īpator exercit9 locū delegebat. Terrore uago.ſ.cū diſpſi

UVA. BHSC. IyR_055

ſunt ab equitibus. Conſtitit hic bellū. Firmata ē victoria cæ. hic etiā aliq̄diu retētus ē ab impetu tuo. Fortuna .ſ. ꝓſpera. Hæſit. ſtetit non ſecuta ē pom. Non illic reddit ratōnē q̄obrem victoria cæ. ſubſtitit: non enim hic conſtiterant barbari: ſ3 romani & ſenatores ipſi qui gladiis cominus pugnabāt aduerſus hoſtem. Illic. i. ī robore illo aciei. Regū auxiliis. non auxiliarii milites a barbaroꝝ regib3 miſſi gerūt bella illic. q3. ꝑ ſ3. Manus togatæ .i. togatoꝝ romanoꝝ. Mouere ferrum .i. dimicauerunt. Fratres. i. cæſaris milites: quia milites fratres romani: partim cū cæ. partim cū pom. dimicabant. Locus ille. p. ſcilꝫ filios ab una ꝑte: pētes ab alia hūit. Hic furor. ubi frēs fratribus: & filii parentibus bella miſcuerūt. Hic. in hoc loco ſceleus tm̄ fuit o cæ. & tua cauſa fratres fratrū ſāguine polluti ſūt: & filii parētū: & e cōtra. Hanc fuge mens: p. b. Alloquit̄ ſe ipſum poeta. O mea mēs inq̄t refuge hāc partē pugnæ deſcribere: neq3 enim p̄nimia īpietate poſſū tantū nefas exprimere. Tenebriſq3 relinq̄ .i. tacitam prætermittā. Nulla ætas. ſ. poſterorū. q̄. ꝑ quātū. Liceat multū. benedixit liceat: nō deceat: nam nō eſſe qđ licet: decet: licebat fratri fratrē: patri filiū: filio patrē iurare: ſed tamen nō decebat. Ah pereāt potius lacrimæ Quas auditores effundēt: nā ſi ego hāc crudelitate3 & impietatē nō deſcribam: nulla cōmiſeratōe legētes mouebuntur animi. Quicq̄d. in. h. a. cō. .i. q̄cq̄d ſceleris & īpietatis ꝓfeciſti. Hic cæ. rabies. & ubi cæ. uidit pauliſper cōſtitiſſe pugna3: nec ſuos ſicuti cœperāt pergere: incœpit ipſe circuire ſuos: & quacūq3 parte uidebat timere militū aīos eos adhortabat̄: & ſi quē uidiſſ3 ſtrenue hoſtē occidere: laudabat eū. ſin aūt ſegniter pugnare: uituperabat. Hic. in hoc loco. Cæ. Appo. rabies. Stim. irritam̄tū ſuoꝝ. Parte ſui. p. .i. ī aliq̄ parte ſuoꝝ. Pereat ſcelus. i. ut a ſe ipſo ſcelus cōpleat̄. Agmina circū. nūc huc nūc illuc. Atq3 ignes. īcitatis īpis ꝑ ſe aīs: addebat & ſtimulos. Ignes. Irritam̄ta. q̄ niteāt prīo aſpiciebat gladios ī manibus illorum & q̄ toti erāt ſāguine perfuſi illos laudabat: & qui mucrone tātum tincti erāt hos increpābat. Primo mucrone.

UVA. BHSC. IyR_055

prima acie. q̄ preſſo tremat. nam alii tremētib3 manib3 hoſtē feriebāt. Alii autem audacter & uehemētius pugnā gerebāt: nā cū ciuis in ciuē:aut frater in fratrē:filius ī patrē figeret telū pietate pectora concuſſa tremorē manibus īducebant:nō eni3 tm̄ nefas animi ſuſtinebāt. Preſſo.ſ:in corpora ſuorum.Lāgui da tela. ꝑna & ꝑpe manib3 cadētia. Cōtorta. Directa tela. Iubentiſ.ſ.ipſi cæſari:cum iuberet:& hortaret̄ milites ī hoſtem conſpiciebat qs nā impio ſuo pareret:& qs & torperet. Quis uultū.c.p.m.qa cū ciuis ciuē occidiſſet:deinde pœnitentia du ctus:toto uultu pallore pfuſus:oſtēdebat pœnitere. Obit. cir cuit. Latis cam .i.p latos cāpos. Vulnera multorum. Nunc dicit oppoſitōe manuū cæ.ipſū cōpreſſiſſe ſāguine multoꝝ:ut uiuerent tantiſper:quo ad hoſtes uīcerent.nam ſi totus cruor effūderet̄ uitā ducere nō poſſēt. Quacūq3 uagat̄.cæſarem nūc marti:nunc bellonæ cōpat.nō aliter cæ.ſuoſ ad bellū incitabat q̄ mars ſiue bellona incitare ſolet palladem ægiferā:hāc etiam deā belli uoluere poetæ. Sanguineum flagellū .i.cruentu3 ut pote belli inſtrumentū. Quacūq3 .i.p oēm ptē pugnæ. Biſtonias. populos traciæ qui bellicoſi ſūt:& ē actūs græcus: Biſton biſtonos. Sæuo uerbere .i.flagello. Currus .i.equos currui iunctoſ:nā nō currus:ſ3 equi turbabantur uiſa gōgone cuius caput ī ægide geſtabat̄:a pallade:nā ægide clypeo uteba tur pallaſ & iuppiter:ideo ægis iouis ſiue palladiſ dr̄:quod pel le amalrheæ capræ tectus erat nam egos græ.la.capram ſigni ficat.nam ſicut in fabulis legitur uim tanti terroriſ habebat ca put meduſæ.ut ſiquis illud aperte uidiſſet:ſtatim in ſaxum cō uertebatur.Nunc dicit quemadmodum bellona:ægide territoſ pugnantes excitat ad pugnam:& cæſar ſi quis ex ſuis cogitaſ ſet ſe in fugam uertere:in pugnam conuertebat. Aegide pal ladia .i.clypeo palladis in quo caput meduſæ geſtabat. Nox īgēs ſceleꝝ: dicit ibi pmixtos fuiſſe uiros:ut nō facile diſcerna natur utri pompeani eſſent:utri cæſariani. Nox. ideſt cæcitas & ignorantia ſcelerum: Quia non agnoſcebant permixti: neq3 fratreſ ex aduerſo pugnātes:neq3 filios. Inſtar gemit?:qa

UVA. BHSC. IyR_055

gemitus ita effundebãt :ut uoces imitarentur . Pondere lapſi pectoris: imitatus eſt homerum hoc loco qui deſcribit cadentem uulnere:ut ipſo cadente arma ſuper eum reſonent. Sonãt reſonant . Confractique enſibus enſes . uidelicet enſes enſibus colliſi reſonabant. Ipſe manu. Et ſi forte cæſar uidiſſet e manibus ſuorum cecidiſſe gladios:ſubminiſtrabat eis:ne interea a pugna deſiſterent. Aduerſoſq3 iubet.tangit illud quod paulo ante dixi licet multa fingantur a poeta:tamen ſequitur hyſtoriam:non tangit id quod re uera fuit:uidelicet comantiũ iuuenum uultus:pilis per galeas uulnerari iuſſit cæſar:ſed iuuenes qui ſunt formæ ſtudioſi ſtatim in fugam conuerſi ſunt. Contundere. concutere. Impellit terga ſuorum:ſi quem uidiſſet fugientem:comprehenſum uertebat in pugnam. Verbere conuerſæ.ſ.ſi quem ſegnius pugnantem uidiſſet cuſpidem manu capiens:extremitate haſtæ eum pulſabat ut ad pugnã excitaret. Ceſſãtes.ſ.ſegnius pugnantes. In plebem uetat ire manu3. Nec uolebat plebeios romanos ferro inuadi:ſed ſenatores atque patricios.ibi enim uictoriam conſiſtere uidebat. Monſtratque ſenatu3.ſ.ut trucidet ſenatores.imo cæſar auctore Apiano acies diſcurrere & a romanorum cæde omnes temperare iuſſit:ſolum ad ſociorum manus afferre.uictis deinde propius admoniti intrepidos manẽ admonent. Scit cruor ipſe. Scit ipſe quorum cruore effuſo imperium ſit conſecuturus uidelicet nobilitate cæſa. Vnde:i.a quo cruore. Libertas ultima mundi. & ſcit in qua acie ſenatores conſtituti ſunt.uidelicet in media:quibus cæſis libertas peribit. Libertas.ſ.ſenatores in quibus ſpes omnis libertatis poſita erat. Permixta.ſ. ſuadente & impellente cæſare. Secundo ordine. uidelicet eq̃ ſtri:nam primus ordo ſenatorius eſt.ſecundus uero equeſtris: tertius & ultimus plebeius. Cædũ lepidos. nam ibi lepidi cõuini.metelli:torquati cæſi fuere. Metellos. qui de gente metellorum erant. Cor.de gente coruina.nam ualerius coruinꝰ poſtq̃ ſingulari certamine cum gallo pugnauit : auxilio corui eum debellauit.unde a coruo coruinus eſt appellatus. appo.

UVA. BHSC. IyR_055

Nomina torquata regum .i.principũ romanoꝝ:nõ ꝙ reges fu erunt,ſ3 prĩcipes:nam torquatuſ alter fuit:qui occſio gallo tõ quem,i.monile colli quo ſpoliauit hoſtem collo ſuo ĩpoſuit:& a torque eſt appellatus torquatus:& gens om̃iſ ſuæ familiæ tõ quata dicta ẽ. Duces. declarat nomina illa torquata regu3:qa ſæpe conſules fuerũt. Remoto. excepto. Illic plebeia . nã cũ uideret iam brutus ad cæſarem inclinatã ẽẽ uictoriam:cogita bat de occidendo cæſare in acie:ſed res non ceſſit: igitur nunc ad ipſũ poeta apoſtrophat. Quod ferrum .q.d.laudabile . O decus impii . hoc dicit quia & brutus non degenerauit a ma ioribꝫ ſuis:qui exactis regibus:in libertatẽ patriam redidere . Extremum tanti generis. quia ultimus fuit de genere brutoꝝ qui romæ cõſulatũ gereret & principatũ teneret. Temerarius Inconſideratus. Nec tibi fatales: Nec uelis in campis philip picis ante tempus mori:hoc dicit quia poſt occiſũ cæſarem:cũ Antonius ſuſcepiſſ3 ultõem occiſi cæ.& poſt aliquot annos cæ ſar Octauianus cõiunctus eſſet antonio.poſtq̃ a repu.deſciuit & brutus & caſſius cõparatis exercitibus ꝓ repu. & libertate romana aduerſus eum pugnarũt in campis philippicis ubi tã dẽ uictis partib3 reipu.brutus occiſus eſt.Fatales cãpos. .i.fa ta quæ te in campis philippicis manent ante tẽpus. Nil profi cis iſtic. cogitando mortem cæſaris:ſed res non procedet. Nũ dum attigit artem iuris. quia cæſar nũdum uenit ad ſumma3 poteſtatem.v3 ad dictaturã. & humanum culmen . declarat quod dixit.i.ĩpium cõſulare:quia ſtatĩ ĩperiũ cõſulare exceſſit: tum dictator perpetuus factus ẽẽt. Humanũ cul .i.humanu3 honorem & ciuicã cõdictõem:quo honore cuncta reguntur.v3 ĩperiũ. Nobile letũ . v3 nobilis bruti:nã mõs nobilis aut igno bilis dicit̃:ꝓ qualitate occidẽtis.nã turpe eſt ab ignauo occidi: ſicut decoꝝ ẽ a uiro forti. Et ut bruti.ꝓ.u.nã ipſe prĩcepſ cõiu rationis fuit:qua cæſar poſtea in ſenatu.xxxv.uulneribꝫ cõfoſ ſus ẽ. Hic. in hoc loco ubi cæſi ſunt ſenatores. Domiti . pro domitii:ut urbẽ pataui ꝓ patauii:ſinereſis ẽ. Quẽ clades.f. & q̃uis bellicoſus eſſet:& magnanim9 domiti9:tam̃ ſẽp aduerſa

y

UVA. BHSC. IyR_055

fortuna uſus fuit:quia captus a Cæſare illum uita donauit. Fortuna ſuccubuit. Nunquam pompeius aduerſa fortuna oppreſſus ē qn comitē habuerit Domitium. Victus totiens. Nā uictus fuit in maſſilia & a Cæſare uita donatus. Salua libertate. Hoc ſibi inſtar fœlicitatis fuit:ut liber potius moriretur: q̄ ſeruus uiueret. Tunc mille uulnera. ideſt qui inter innumerabiles cæſos labitur & ipſe. Secunda uenia. Quia captus a Cæſare donatus eſt uita:deinde ad Pompeium ſe recipiens ī bello non ſecundam ueniam expectans pro libertate Romana mori uoluit. Viderat in craſſo uerſantem. Inter patricios & ſtragem ciuium Romanorum apparuit Domitius :qui quāuis infœlix eſſet:conſtanter tamen pompeianas partes ſequutus fuerat:quem cum uidiſſet cæſar inter alia cæſorum cadauera(nondum ſpiritu3 emiſerat)ita alloquutus eſt ſicuti uidebitis. Cecidere hoc in prælio ab utraque parte ut Apianus inquit. Italorum quidem:non ſociorum copiæ ob multitudinem contemptumque anumerantur:e Cæſaris primum exercitu turmarum ductores ad numerum triginta:armati ducenti:ut alii ſcripſere mille ac ducenti. Ex pompei uero partibus Senatores decem:quorum e numero fuit.L.Domitius olim Cæſari in Gallia ſucceſſor deſtinatus.de quo nunc loquitur Lucanus.eq̄ ſtris uero ordinis ad quatraginta ex illuſtrioribus. Ex reliquo autem exercitu Aſinius pollio qui ſub Cæſare militauit.In ea pugna ſex milia ex pompei ſolum interiiſſe ſcribit.Pompeius militum ſuorum conuerſione perſpecta mente collapſus ab exercitu ſeceſſit.nāque in tabernaculum delatus ſine uoce ali quamdiu perſtitit. In Craſſo ſan. Quia ipſe letali uulnere ſaucius erat. In crepitans. Verbis inſultas. Domiti. Vocatiui caſus eſt & media correpta. Deſeris arma. Scilicet moriēdo. Aſt illi ſufficit. Morior inquit & hoc ſolacium mecum porto ꝙ ante moriar q̄ te uideam obtinuiſſe uictoriam & inde Sperare licet te pœnas magno daturum eſſe ſceleris huius & impietatis:quam contra Romanos omnes exercuiſti. Dubium fati. Incerto exitu belli. Stigyas umbras. Ad inferos. Te ſæuo

UVA. BHSC. IyR_055

marte.ſ.pom. & in morte mea ſperare poſſum:te adhuc graues pœnas pompeio. & mihi daturum. Cum. pro quamuis moriar. Non plura loquutum. Hæc fatus erat:cum ſtatiꝫ ſpiritus & uita e corpore exceſſit.Virgilius. æternum clauſerunt lumina mortem. Vertere. Ideſt clauſeꝝ oculos. Impediſſe pudet lachrymas. Quia ſpecialiter cæperat deſcribeꝝ morteꝫ huius domitii:nunc dicit pudere ſe cum clades ad uniuerſum ꝑpe terrarum orbem pertineat ſe ſingulorum cædem deplorare pudet. Singula fata. ſingulorum mortes.Sequentem querere Ideſt inquirere diuerſorum mortes:& qua quiſque morte occiſus fuerit.uidelicet q alius tranſfixus fuerit ferro: alius effuſa ſui ipſius inteſtina pedibus calcauerit:alius autem terram ore momorderit:& multa ac uaria genera leti:quæ in hac clade uidere licuit. Vulnus. Ideſt telum.ſicut Virgilius.Quem ſequitur ? infeſto uulnere pyrrhus.eſt methonomia. Vitalia. Ideſt ſui ipſius inteſtina calcabit pedibus. Ore quis aduerſo. Videlicet q ex aduerſo & e regione oris:gladius uel eſis fauceſ trāſfixerat:& moriens animam cum ſanguine emiſerat. Quis. ſcilicet uulneratus. D.faucibus enſe. Ideſt tranſfixo per fauces Quis corruat ictu. Scilicet uno accepto lapſus ceciderit . Quis ſteterit. Scilicet pudet ſcribere:quis truncus abſciſſis ad huc ſtet. Pectore tela. Ideſt in pectore tranſfixus eſt. Aut quos campis. Nonnulli etiam telis trāſfixi erant:ut terræ eos quodammodo figerent: Quis cruor emiſſus . & pudet dicere cuius ſanguis per uenas tanquam per ſiſtulas exierit. Fiſtula ꝑprie dicitur canalis plūbeus:ꝑ quem unda lōge ingreſſa fertur. Prorumpit aera. Erumpit in aerem. Inque hoſtis cadat. Scilicet letali uulnere accepto:ruat in hoſtes arma . Cedat. Percutiat. Pectora fratris. pudet ſcribere:q frater abſcidat caput fratris:& abiiciat:& deinde poſſit caput frātris ſpoliare armis:pietas enim non ſubſtinuiſſet:ſi faciem fratris uidiſſet.ut illum armis ſpoliaret. Lōge mittat. Ideſt abiiciat procul. Ora parentis.q.l. & cum corpus paternum filius laceret:crederet nec illum patrem eſſe:nec ille hunc filium. non enim natura

UVA. BHSC. IyR_055

patitur ut filius patrẽ occidat:& occiſum abiiciat. Spectanti-
bus ira. Vt qui uidebant hoc in hac clade tantam iram non
exiſtimabant in pectore filii accidere poſſe: ut patrem lacera-
ret:ideo non poterant ſibi hoc fieri poſſe perſuadere ſecundus
perſas qui cum graues pœnas per leges ſanxiſſent: inter eos
qui ingrati fuerunt:nullam legem paricidii tulerunt, & cum
quæreretur quid ita impune uolebant eſſe paricidium:reſpon
derunt naturam pati non poſſe:ut filius patres occideret:ſed
ſi occideret:diligentius intuentes inuenirent re uera illum nõ
fuiſſe filium. Nimia ira. Q ua occidit patrem. Præbet. Sci.
licet illam crudelitatem. Mors nulla.q. & ut ſummatim dicã
nulla mõs meretur propriis lachymis deplorari:& ſi quis hoc
facere uellet nimium temporis conſumeret. Sua. propria er
go omnes uniuerſaliter deplorabimus: Vacamus. Damus
operam. Non iſtas habuit. Oſtendit quare non liceat ſingu-
los deplorare.q uidelicet hæc clades multo maior fuit:q̃ cæte
ræ omnes quas ſcriptores memoriæ poſteris tradiderũt. Hic.
in hac clade. Illic. in aliis cladibus:ut in clade Allienſi Cãnen
ſi & Ticini lacus:& in aliis cladibus romanorum. Per fata ui-
rorum. Nam apud ticinum lacum uigintiquinque milia Ro-
manorum:& in clade Cannenſi quinquaginta milia cæſa ſũt.
ad Alliam fluuium fuſus eſt uniuerſus romanorum exercituſ
ubi magnam ruinam eſt paſſus. Per populos. Quia in hac
clade pharſaliæ non uiri romani:ſed populi & nationes occiſi
fuerunt. Gentis. non militis romani:ſed nationes. Sanguis
hic. q in hac clade mors gentis erat probat. Sanguis. Ideſt
nationis mors. Acheus. Ideſt Græcus in europa. Ponticus.
Ideſt in aſia. pontus eſt cappadociæ pars euxinum uerſus:ut
refert Strabo quartodecimo libro. Aſſyrius. Videlicet ſãguis.
in aſſyria Babylon eſt:Paleſtina:& Phœnicia. Cunctos hære-
re cruores. & quamquam aliorum populorum multi occiſi
fuerint :tamen romanorum plures occiſi fuerunt.nam Roma
norum ſanguis fluenſ in torrentis modum:aliorum cæſorum
cruorem. In loco. Siſtere non permittebat: & oſtendit plu-

UVA. BHSC. IyR_055

res Romanos ciues cecidiſſe:q̃ aliorũ populorum. Conſiſtere Firmari. Maius ab hac acie. Nõ ſolum inquit hæc clades ad præſentes pertinet:ſed etiam ad poſteros. Sua. Ideſt præſentium ſæcula. Plus eſt. Ideſt aliis cladibus multi periere ī hac periit libertas romanorum. In toto.m.p. Quia ſemper ſeruiemus. Omnis ætas. Scilicet præſentium & poſterorum. Proxima quid ſoboles. Nunc conqueritur:q̃ poſteri nulla ipſorũ culpa in ſeruitute naſcantur:neque enim ipſi aut ignauia:aut metu aliquo in ſeruitute ponuntur:ſed culpa maiorum ſuorũ Proxima ſoboles. paulo poſt uentura.proximum dicitur uel paulo poſt præteritum:uel paulo poſt futurum:ut ſi dicam ꝓximo anno ueni Brixiaʒ.ideſt anno paulo poſt præterito.ſi uero dixero :proximo anno legam Virgilium.ideſt ſequenti anno. Quid. ideſt cur. Nepotes. ideſt poſteri qui deſcenderunt e maioribus. In regnum. ideſt naſci in ſeruitutem. Pauidi. Oſtendit nulla ipſorum culpa contigiſſe hoc. Num geſſimus arma. Ideſt nunquid fortaſſe nos imbecillitate & metu quodam ſeruiemus:quaſi dicat non. Pauidi nũquid metu cædis ſeruiemus. Teximus aut iugulos. Scilicet armis & auertimus eos a Dominis:qui nos in ſeruitute ſubegerint. Alieni. Scilicet maiorum noſtrorum. Poſt prælia natis. Si uolebas o fortuna ut nos ſeruiremus poſt hæc bella ciuilia:ſaltem dediſſes nobis bella:ut ſi uicti fuiſſemus:ſeruiremus.At uero cum nemo nos uicerit feciſti eſſe ſeruos. Iam magnus rraxiſſe.d. poſt deplorationem libertatis:Lucanus reddit ad id quod omiſerat.uidelicet:ut exitum deſcribat huius pugnæ. Magnus. Quem aduerſa fortuna agitabat. Deos. ſcilicet propitios ſentiat tranſiſſe ad Cæſareʒ. Infœlix uix t.c.c. Victus erat nec tamen id ſibi perſuadere poterat:ſic enim facere ſolent qui ſemper ſecunda fortuna uſi fuerunt:ut ſi quid aduerſi contigerit uix credere poſſunt. Tota clade. Cum iam prope exercitum amiſiſſet. Fortunam ſuam. Scilicet aduerſam. Aggere.ideſt eminentia campi:ut circum circa diligenter omnia circumſpiceret: Vnde. a quo campo. Omnes clades. ideſt omnes qui

UVA. BHSC. IyR_055

cæſi erant. Quæ latebant ipſum. ſcilicet bello. Obſtante.i. pugnantibus oppoſitis uidere non poterat cæſorum corpora: ſed tantummodo cumulum. Fata. Ideſt mortem ſuam. Corpora fuſa. Scilicet cauſa ſua. Multo. Ideſt multorum ſangui ne:nam ſicut mos eſt:nam pars maior cum aduerſa fortuna ī ſe ſæuierit:uellz eandem fortunam omnibus eſſe quam ipſe ſentit:ſed non ita pompeius.:Nam ſalute potius ciuiū Romanorūz cōſtituit diſcedere:ut iam ſe a pugnando Cæſar abſtineret:& ſuperſtitibz parceret:immo ſuppliciter deos rogauit:ut ſuperſtites reliquias exercitus ſeruarent incolumes: & ſi Diis placeret:ut ipſe cum omni ſua ſtirpe periret:nil recuſaret dūmodo cæteri ſupererint. Miſcere. Ideſt confundere ut omnia una ſecum inuoluat ruina. Vt latiæ poſt ſe. Nam pompeius quamuis tantam cladem accepiſſet a diis:tamen non deſtitit quin exoraret illos:ut ſeruarent eos ſuperſtites qui ſupererāt. Latiæ. Italiæ. Poſt ſe. ſcilicet uictum. Dignos uotis. Tunc enī dii uotis digni ſunt cū exaudiunt.Si quiſ crederet pompeium:ut accepta tanta clade:dii eum exaudirēt.quaſi dicat nemo præter ipſum pompeum. Et iam. Ideſt nunc ſcilicet accepta tāta clade: Solatia ſui caſ9. Ideſt reliquiæ ut exercitus ſu pereſſent ad internectionem uſque occiderentur. Parcite ait ſuperi. ſcilicet gentibus & nationibus orbis terraruz: & ſi me mori uultis nolite omnia proſternere:nam mori poſſuz Roma incolumi. Stante. Ideſt durante. Et ſi plura iuuant. Ideſt ſi non eſtis contenti morte mea paratus ſum & coniugez & liberos meos & ſtirpem omnem in exitium ducere:dummodo cæteris parcatis. Tot pignora. Ideſt ſigna dedimus. Fatis.ideſt fortunæ. Ciuili ne parum. Sed magnum qui ſolus ad perniti em pro ſalute aliorum profecturus ſum. Meoſque. ideſt cuz uxore & liberis. Orbe remoto .i.liberato a clade. Exiguæ clades.q.d.habem9 qd plus debem9.nā ſi plus hērem9 illud pro ſalute omniū poneremus. Quid laboras. Quaſi dicat nequicquam.ideſt fruſtra. Sic fatur: Pom. Arma. ideſt armatos. Signa. ideſt uexilla & manipulos. Caterūas. ideſt ordines.

UVA. BHSC. IyR_055

omni parte .ſ.exercitus & pugnæ. Circuit. pom. Et remeat. & cum uideret omnes paratos in tantam mortem ruere:potius q̃ cedere hoſtibus rogauit:ut uiuere uellent:neque ſe tanti precii eſſe:ut morerentur omnes. Nec deerat.r.in enſes . qa occurrebat illud cur non ſe occidebat pompeius:potius q̃ ī diſcrimen tantum uenire.v3 ut in ſeruitutem redigeret.nō defuit inquit magnanimitas pompei:ut ſibi ipſi mortem inferret: ſed metuebat ne ſi id ageret:nemo deinde uiuere uell3.nō igitur cauſa ſui:ſed ſuorum ſe interimere nolebat. Robur .ſ.magnanimitas. Ire in enſes. Ideſt moriturum ruere in hoſtes . Iuguloque pati uel pectore.l. hoc eſt ut ſe iugularet uel pect9 ſuum trāſſigeret. Sed timuit. ne cauſa ſua deniq3 milites oēſ in mortem ruerent:potius q̃ uiuere uellent. Supraque ducē. Ideſt ſupra corpus iacentis ducis cæ. Aut uultu . Alia cauſa fuit.uidelicet ne hac lætitia cæſarem afficeret:ut corpus ſuu3 occiſum oculis cæſaris obiiceretur. Subducere. Ideſt remouere corpus ſuum occiſum ab oculis cæſaris. Nequicquam īfœlix. Quia ubicunque occubuerit pompeius:cæſar ipſum occiſum uidebat:dummodo uidēr uoluerit:ſicut caput eius obtrūcatum a Rege Ptholomæo uidit. Sed tu quoq3 coniunx. Alia cauſa acceſſit cur fugeret inde pompeius.uidelicet ut uiderit Corneliam uxorem. Vultus tui. Scilicet quos tantū amabat ſcilicet fuerunt cauſa fugæ. Fatiſque ne. Ideſt a fatis fata noluerunt:ut præſente Cornelia pompeius moreretur:quod īpe cupiebat. Tum. ideſt poſtq̃ inde conſtituit diſcedere. Concitus. ideſt calcaribus ſtimulatis:ut ī aliquas regioneſ ſe recipe ret. Non tergo tela pauentem.nil metuentem magnanimitatem pompei oſtendit poeta. Ingenteſque animos. q̃ ſicut in rebus ſecundis:ita etiam in aduerſis conſtanti animo ſemper fuerat. Extrema iſta fata. contra ultima pericula: & euentu3 fortunæ. Non gemitus. dolorem præ ſe non ferebat pompeius.ſed ita:ut nihil a maieſtate ſua indignum faceret. Verendus. Venerabilis. Qualem. Ideſt talis uultus erat ſibi:qualiſ conueniebat ī pernitie reipū. Nō īpare. Diſſimili. Emathiæ .

y ꝙ

UVA. BHSC. IyR_055

ideſt cladē emathiæ aſpicis. Nec te uidere ſupbū . Quotienſ cūq3 rē bello ꝑſpere geſſiſti:nec ī aduerſis oſtendis animi tui imbecillitatē. q̄.ꝑ quantum. Infida fortuna. Quia nunq̄ fi dem ſeruat:ſ3 quos antea placido uultu fouerit:eos deinde de ſerit. Per tres triūphos. Quia trūphauit de Mitridate: de Si cilia:de Hiſpania. Iā pondere fati. nūc conſolat pompeium: dicens ipſū cladem ſane ingetem accepiſſe:ſed tamen hac cla de magno rerū pondere:ac ſolicitudine liberatū eſſe. Securuſ Sine cura tui.Pondere fati .i.depoſito pondere .imperii:quod in fortuna cōſiſtit. Nunc tempora læta.i.nunc tibi licet remi niſci lætoru3 temporū. Spes nunq̄. Iam enī ſperare deſinis. Quis fueris. nam ex aduerſis læta melius cognoſcunt. Nunc ſcire licet. Quia mortalis ætas nūc caſibus humanis ſubiect9 ſicut & cæteri ? fuge ergo iſta prælia. Teſtare .i.fac deos te ſtes. Nullum qui perſtet ī armis. Nam ſi qs in bello perſeue rare uoluerit:illum crede nō tua cā mori:ſ3 ſpōte ſua. Perſtat. ꝑſeueret. Ceu flebilis africa. quēadmodū nuda fuit ubi.Cn. pōpei9 magni pom.fili9 bellū geſſit ī Hiſpania cōtraCæ.ſicut & alexandria ubi Cæ.bellum geſſit contra Pthplomæu3:ſicut cut Africa ubi bellū geſſit Cato regi iubæ cōiunctus aduerſus Cæ.hæc bella non fuerunt cā ut tuū nom̄ tueret:ita neq3 nūc pugnabunt milites q̄ adeo relicti ſunt:ne dignitatē tuam con ſeruent:ergo nec multo poſt futurus es liberæ ciuitatis cau ſa:quod tibi magno debet ēē ſolatio. Ordo eſt.Sic ꝑs maxīa theſaliæ turbæ .Ceu poſt te. .i.fortunam tuā. Ceu. Quēad modū pugnatū eſt in africam ad mundā:in Alexēdria:in ægy pto non pugnarunt te iubente:ita etiā nunc poſt hanc clade3 ī theſalia:nō tibi:ſed ſibi ipſis dimicauerunt:nō eni3 auctor fu iſti harū cædiū quod tibi magnā conſolatōem afferre poteſt. Africa. ubi cato Regi iubæ coniunctus bellū renouauit. Ceu munda. Apud quā uictus fuit Cn.pompeius quanq̄ ī magno diſcrimine cæ.fuerit. Phariog3 .i.ī ægypto ubi etiam bellum geſſit cōtra Ptholomæū.ibi.n.aliquot ciueſ ro.piere & paꝛ ab fuit qn & cæ.uīceret:& a rege Ptholomæo.occideret.Sic.eodē

UVA. BHSC. IyR_055

mō. Nom̄ populare.i.n̄ erat cā nom̄ tuū o pom.cui faueant ci
ues:nā uſq3 ad ultimū pugnaſ deſiuerant. Studiū belli.ſ.ut cā
tua ſtudeāt pugnaſ. S3 par. ſ3 duo erūt ſēp hēbim9 q̄ romæ i-
perēt.v3 libertas & cæ.reſpicit ad illud q̄ poſtq̄ cæ. rēpu.occu-
pauit:ſemp deīde libertas oppſſa fuit:& cæ.oīa tenueſ.duo igit̄
hēbim9.ſ.libertatē:ut ſe ī priſtinā formā r̄ſtituat cæſarē:ut ipiū
obtineat. Sibi. ad utilitatē ſuā pugnarūt. Non. ne iuuat o pō
pei:ſi cōſideras q̄tū mali ſceleris & īpietatis in cāpis philippicis
ppetratū ē:n̄ ne maximā ex eo uoluntatē capis q̄ īde te ſubtra
xeris.q.d.cape debes. Caterua.ſ.cæſoꝝ & ſtragē militu3. Cæ
de.i.ſāguīe. Et ſoceri mi.tui. & cū uideas tot uulnera tot mō-
ſtra ſceleꝝ q̄ geſta ſūt ī ea pugna theſaliæ.ubi filii cū parētib3
pentes cū filiis:frēs cū frib3 occiſi ſūt:& miſerere cæſaris.q ha-
rū reꝝ cā & auctor extiterit.ac ſi.d.tu fœlicior es cæſare . Quo
pectore.i.aīo romā īgredieſ. Fact9 cāpis fœlicior iſtis .i.cuius
cā tot cædes ciuiū romanoꝝ ppetratæ ſūt. Quicqd ī ignotis ſo
lus. Nūc alias quoq3 rōes ſubiūgit cur melior ſit pom.cōditio.
Quicqd ī ignotis.i.cætera oīa q̄ perpeſſus fuiſti.poſtq̄ a pugna
pharſalica diſceſſiſti:attribuēda ſūt furori deorū:nā & ſi exula-
ueris:& ſi & a rege ptholomæo obtrūcat9 fueris.hæc oīa ſigna
fuerūt fauoris deoꝝ:nā te poti9 mori uoluerūt:q̄ tyrānidē exer
cere:ī q̄ poſtea cæ.cōſtitut9 fuit.nec diu pmāſit & bonis oībus
odio fuit. crede diis.i.attribui fauoꝛi deoꝝ. q̄cq̄d patiere exul.
Quia pene deſtitut9 fuit ab oīb3:iō ſolus ſub regionib3 ignot9
ut cū uenit Mitylenē prius:deīde ſup ignota maria uenit: & ut
alii n̄ ut ſecūdū īpatoriā dignitatē nauigabat:ſ3 falſis cōitib3 at
que mīſtris.dicit ergo q̄cq̄d ſub Phario rege .i.ſub Ptholomæo
rege ægypti cuius iuſſu poſtea obtruncatus eſt. Longo crede.
ideſt committe diis qui tibi perpetue affuerunt. Peius erat.
Scilicet q̄ mori. Lamenta ſonare. ideſt reſonate:ut quocunq3
ingrederis omnes mœrorē oſtēdāt :noli pmittere īq̄t:ut triſtes
mœſtique ſint omnes & clamorem emittant:quaſi te miſerum
eſſe uideant. Tam mala. Nam hæc res aduerſæ ſunt :
Sed inſtar fœlicitatis ſi cōſideres q̄ deterior fuerit uictoris cōdi

UVA. BHSC. IyR_055

tio Securus. ſine cura:aſpice iã nihil eſt qđ amittere poſſis. Vrbes quæ ſub tua ditione fuerunt. Donataq3 regna .i.quæ donaſti Ariobarzani:Tygrani:Pharnaci:& cæteris regibus. Terras .i.ĩ quacũq3 terra delegeris:elige mortem ubi ſtatĩ uitã tuã finias:nã ĩ poteſtate tua eſt ubi mori uelis. Vidit prima tuæ. poſtq̃ conſolationẽ fecit quam afferre uoluerat pompeio:nũc redit ad iter pom.deſcribens qua uect9 ẽ equo. Lariſſa Ciuitas ẽ theſaliæ. Viderunt inq̃t te lariſſei ingredientem mœnia tua dignitate ſeruata quæ ſibi conueniebat. Ciuibus.oĩs ciues inq̃t obuiam tibi e lariſſa prodierũt.nã ſupat9 pom: mutata ueſte:ut oſtendit Apianus cõſcẽdit equu3:quattuorq3 ex amicis cũ comitantibuſ nullo in loco curſum intermiſit:quod exorta luce Lariſſã tandem uenit. Ceu læta. & ita tibi occurrerũt:ac ſi uictor fuiſſes:& flentes omnia ſua tibi promittebãt ſe paratos dicentes tibi pareĩ:& quicquid ſub ſua poteſtate eſſe:id tuum eſſe affirmãtes. Læto .i.tanq̃ uictori. Obuia. Occurrentia: Munera. quæcunq3 uelis. In fata redire .i.rurſus expiri fõtuna potes. Sed opus uicto: nũc dicit qđ reſponderit pom.ut audiuit omnes paratoſ eſſe facere quid uoluerit:dicit enim ipſos laudauiſſe & commendaſſe uoluntatem eorum ſed tamen nil ſibi his pollicitationibus motus eſt:& ea potius uictori facere. Inquit .ſ.pompeius. Tu Cæſar. adhuc es ĩter ſtragẽ cæſoꝝ & reliquias pugnæ perficis:cu3 pom.in poteſtate tibi regna dimittat:& eos qui parati erant ipſi ſibi obedire: iubeat tibi officium præſtare non ſibi. In alto cumulo. In alta ſtrage. Per uiſcera patriæ. Ideſt ciuium tuorum. Populoſ donat .i.ſponte terrarum omnium dominum facit. Inde.a lariſſa. Plurimaque in ſæuos. Quia populi deos tanquam crudeles uocabãt:q̃ uictoriã cæ.dediſſẽt. Nũc tibi magne uides. Ideſt cognoſcis:q̃ nã ſint ueri amici nã ĩfœlicitate uera amicitia nõ dignoſcitur. Fœlix ſe neſcit amari. Ideſt nemo ueram amicitiam infœlicitatem cognoſcere poteſt. Quæſiti. pro acqſiti. Cæſar Vt Heſperio nunc reddit ad Cæſarem dicens poſtquam uidit iam ſatis eos cæſos eſſe qui uictoriam ſuam

UVA. BHSC. IyR_055

impedire poterat:v3 ſenatores & principes ciuitatis:iuſſit mili tibus ſuis : ut multitudini parcerēt:& a pugnando deſiſterent Agmina .ſ.exercitus reliquias. Parcēdum ferro. Iam abſtinē dum eſſe a pugna:& eſſe parcēdū manibus ſuoru3 qui fatiga ti erāt diuturna pugna. Viles animas.ſ.reliquias. Fruſtra pe ritura .v3 in quibus nullum momentum uitæ conſiſteret. S3 caſtra fugatos ne re uo. Sed metuens Cæſar:ne ſe ī caſtra pu gnati recipēt nocte:iuſſit equitibus:ut ſine mora caſtra pom. irrumperent.Pellatque quies nocturna pauorem.v3 ne inter poſita nocte uicti ſperare incipiant. Fortuna. ſcilicet ſecun da. Calet. Feruet. Dum conficit omnia terror. Quia terrore ipſo perculſi hoſtes fugiebant. Ne feſſis. Reddit rationē:qua re non timuit:ne fatigati milites hoc imperiū grauiter ſubirēt quia ſciebat hoc libenter eſſe facturos:quia ipſis caſtra hoſtiū dirripienda permiſit:non opus igitur erat hortamine. Victo ria nobis. ideſt iam ſumus uictores:ſed reliquum eſt:ut præ mia uictoriæ quæratis.uidelicet ut caſtra hoſtium irrumpatis Plena. integra. ſupereſt pro ſanguine merces. Nūc nihil re ſtat uobis:niſi ut præmium uictoriæ capiatis. Meum ē. ideſt ad me pertinet monſtrare mercedem:ueſtrū autem eſt accipe re. Neq3 enim nolo hoc in muneris loco ponere:ſed ſibi quiſ que dirripiat quæcūq3 placuerīt. Donare .i. hoc donum eſſe. Cunctis metallis .i.omni ære auro & argento. Raptu3 heſpe riis. ideſt omne aurum quod deuictis regibus in heſperia:tu lerat pompeius.hoc eſt aurum hiſpanarum gentiū. Premūt ideſt claudunt:nam in tentoriis pompei orientales diuitiæ po ſitæ ſunt & occidentales.nam hiſpania Sertorium debellauit: & inde magnas diuitias adduxit. Eoas gazas.. nam popu los oriētales deuicit.ſ.armœniam & īdiā q̄ ſub īpio Tigrānis: & Mitridatis fuerant. Tot regū fōtuna. Currite īquit ī hoſtes quos effudiſtis:ut anteueniatis eos:& in poteſtate ueſtra ra ptum aurum atque argentum iure belli omne dirripiatis. For tuna. diuitiæ. Tot regum. ſcilicet quos pompeius deuicit. Expectat dn̄os.ſ.uos o cōmilitones. phar.i.uictoria pharſalia

UVA. BHSC. IyR_055

Sic milite iuſſo. Oſtẽdit nullam maiorem militibus adhortati one3 fieri poſſe: q̃ ut caſtra ipſis dirripienda permitteret. ergo nullo metu nullo periculo retineri potuerunt: quin amentes aurique cupidine cæci ferentur per ſtrata cæſorum corpora. Sic. Videlicet permittendo caſtra dirripi. Cæcos. Incoſideratos. Q uæ foſſa quis agger. Quaſi dicat nulla munitio tam uallata eſſe poteſt: quæ arcere poſſit præmia uictoriæ petẽtes. Scelerum. ſcilicet ſuorum. Quanta fuerit mercede nocẽtes. Pro quanta mercede commiſerint paricidia. Inuenere quide3 theſauros. Pluſquam credi poſſit ingentes: uerumtamen cupiditate eorum explere non potuerunt. q̃ uidelicet omnia ip̃ſ Cæſar promiſerat. Maſſæ. Auri & argẽti: maſſa ſignificat moles quædam rudis. Congeſtæ. non conflatæ: ſed ſolidum aurum & argentim inuenere. Spoliato mundo. Ideſt ex omni parte orbis debellati & ſpoliati. In ſumptis bellorũ. quod aurum ſecum attulerant: ut poſſent ſtipendia militibus ſoluere. Non repleuit. Non ſatiauit. Quicquid fodit hyber. Ordo eſt tamen putabunt milites cæ. hoc ſcelus ueniſſe paruo. Vt. pro quamuis rapiant quicquid ꝛc̃. Hyber populus: na3 ĩ hyheria ſunt loca. unde foditur aurum. Tagus fluuius. Extulit. ſcilicet euomendo aureas arenas. Arimaſpus. alius fluuius ĩter ſcythas effluens circa Clithelon: ubi gẽs eſt unocula: ut refert Solinus. Veniſſe pro uẽditũ eſſe. Cum ſpe romanæ p̃dæ. q̃a ita eis ſperare iuſſerat ſi pom. uiciſſent: ut urbem Roma3 dirripiendam permitterent. Decipitur. ideo miles uidetur decipi cum romã promiſerit: nunc caſtrorum tantũmodo diuitiaſ dirripiendas obiecerit. Capit ĩpia plebes. cum indignatõe dicit gregarios milites occupaſſe cubilia ſenatoꝝ. Ceſpite patricio Vbi antea patrici uiri reqeuerãt. Premit. ſ. corpore ſuo. Vacuum. ſ. regib3 occiſis. Inq3 parẽtũ. & filii & ĩ cubilib3 pentu3: Parẽtes filiorũ &: fratres fratrum iacuerunt: quos antea in pugna occiderant. Quos agitat. Hi ſoli inqt uidebant ſcelera quæ perpetrauerant. Sõnique furentes. Eumenides etia3 dõ miẽntibus. obuerſabãt: ut qetẽ illã plenã turbatõis agitarent.

UVA. BHSC. IyR_055

Veſana. plena inſaniæ. Agitat. turbat. Verſãt. uoluunt̃. i pectore Inuigilat ſæuum ſcelus. Obuerſat̃ ante oculos eorum. Agitant. Ideſt cogitant arma. Capuloque manus. & dormientium manus mouebantur: tanquam pugnantium. Capulo Ideſt enſe pars pro toto. Putes. pro putares. Inſpiraſſe. emiſiſſe. Infectumque aera. umbris mortuorum. Et noctem. ſcilicet eſſe infectam. Superam. Ideſt noctem quæ in emiſperio eſt. Stygia formidine. Ideſt ſtygiis umbris. Exigit a meritis Hæc cauſa erat q̃ uictoria ipſa pœnas ſumebat a uictoribus. nam quia impia fuerat: ideo agitabatur furiis. A meritis. ideſt qui pœnas meruerant occidendo: alii patres: alii fratres. Sybilla. Eumenidum murmura. flammas. ſcilicet ipſarum eumenidum: quæ inferre uidebantur faces cum ſybillis. Vmbra .i. anima ciuis quem occiderat ante oculos errabat eorum. Sua quæque premit. unicuique imago terroris ante oculos uagabatur. Ille ſenum. ſicut occiderat: alii ſenes: alii iuuenes: ita ĩ oculis erant dormientium. Totis ſomnis. Tota nocte. Fraterna. ſcilicet fratrum cadauera quos occiderant. Omnes In cæſare manes. Vt pote in auctore malorum omnium. Haud aliter. per ſimilem oſtendit quomodo tota nocte agitati ſunt dormientes milites: non aliter inquit: q̃ cum furorem Bacchus in aliq̃ immittit: aut Horeſtes cum occiſa matre ipſum ſequutæ ſunt furiæ quacunque ibat. Nam pentheus poſtquam a ſuis mœnibuſ Bacchi ſacrificia relegauit: miſit ſatellites ſuos: Vt illum ambigerent: qui cum non redirent: ipſe profectus eſt. Tunc furorem Agaue matri & Autonoæ materteræ ſuæ immiſit Bacchus: ut crederent ipſum pentheum eſſe aprum: & inſequutæ thyrſis tandem eum occiderunt. Mater uero eius Agaue per mediam turbam ouans filii caput geſtabat. Nondum purgatus in ara. Quia ad aram uenerat Dianæ: ubi tandem purgatus eſt in thaurica regione in ſcythia. cuius ãtiſtes erat ſoror Ephigenia: quæ immolata fuerat Dianæ: in cuius locum Diana ceruam ſubiecit: deinde ſimulacrum Dianæ una cum Sorore Ephigenia detulerunt in Græciam magicis

UVA. BHSC. IyR_055

carminib3 poſt debellatam Troiam. Horeſtes pelopeus. Ideſt Originem a pelope ducens:nam pelos genuit Atreum & Thieſtem.Atreus genuit agamẽnonem & Menelaum,ex a gamemnone natus eſt horeſtes. Senſerat. a libero patre. Cum furet pen. Scilicet contra deum:& eum a finibus ſuis abigeret. Hunc omnes. Singuli ſingulos uidebãt aut ultrix uiſura dies aut gladii illi oberrabant oculis ipſiuſ cæſaris:quos deinde paſſus eſt in ſenatu cum occiſus eſt:& confoſſus trigintaquinque uulneribus. Stringente ſenatu. ſcilicet coniuratione Bruti. Ah quantum pœnæ: Superius rationem attulit cur cladem illam æquiori animo ferre debebat pompeius:nunc autem cauſas affert cur miſerior ſit cæſar cum in mentem uenerit:q̄ tantorũ malorũ cauſa auctor extiterit. Ah. Cõmiſerantis eſt ĩteriectio. Miſeros. ſcilicet cæ. Mens conſcia. ſcilicet tot admiſſorum ſcelerum & cædium quas paulo ante milites perpetrauerant ipſo concitante. Donat. Affert. Styga. pro ſtygia.i.iferos:nam illi præponebant inferos quo poſtea ipſe deſcenſurus erat. Manes. ſcilicet cæſorum animæ:quæ ſibi dormienti obuerſabantur. Pompeio uiuente. Id enim erat quod cæſarem dolore maiori afficeret. Omnia paſſo. Quamuis tota nocte perpeſſus eſſet cæſar mala omnia ſupradicta :magna animi perturbatione cogitando:quæ ipſe mala perpetrauerat:tamen cum lux facta eſſet præletitia oculos a pharſalia remouere nõ poterat q̄ aduerſarios p̄ſtratos uideret. Prætexit. Aperuit. Nulla loci facies. Quantumlibet terra & execrabilis eſſet deformitas loci:multitudine cæſorum:tamen oculos a theſalia non reuocabat. Reuocat. remouet. Feralibus. Vbi feralia ſceleta commiſſa fuerunt. Cernit po.cruore. Videt flumina multitudine cædium inflata:quia tantus erat cæſorum cruor effuſus:ut ipſa etiã flumina creſcerẽt. Excelſos colles. Videt etiam ſtragem & ſtruem corporum adeo ſublimem:Vt cõparari poſſet montibus. Aceruos. cumulos cæſorum. Sidentes. poſitos. In tabem. In cædem ſuorũ & magni numera.p. & numerando lætabatur.Epuliſq3 paratur ille loc9.ut q̄

UVA. BHSC. IyR_055

ſpectaculum ante oculos haberet cæſorum militum dum epu laretur. Ex quo. Scilicet loco. Vultus facieſque. Aliquid ĩter ſe differunt.nam facies proprie eſt naturalis cuiuſque habitus Vultus autem eſt qui pro uoluntate mutatur. Iuuat. Scilicet cæſarem. Non cernere terram. q̃ operta eſſet ſtrage cæſoru3. Luſtrare. Ideſt ſuſpicere. Sub clade. ideſt latentes ſub cæde: nam cladem pro cede poſuit. Fortunam. ſcilicet ſuam ſecun dam. Superoſque ſuos. ideſt ſibi propitios:nam ex eo q̃ tan ta3 cladem ipſe cu3 militibus ſuis ppetrauerat:intelligebat de os ſibi propitios eſſe . Ac ne leta.ſ. Et tantam ex cæde lætitiã capiebat:q̃ nec cæſorum quidem corpora ſepeliri permittebat ut diutius oculos paſceret. Scelerum. ſcilicet eorum qui ſce lere occiſi fuerant. Miſeris. ſcilicet occiſis. Inuidet igne rogi. Notanda eſt hæc conſtructio.ĩuideo tibi hac re:quæ rariſſima eſt quam nuſquam memini legiſſe:niſi apud Lucanum:nam dicimus inuideo tibi hãc rem. Igne rogi. ideſt non permitte bat eos ſepulturæ mandari . Cæloque nocenti . ideſt infecto: nam tum demum nocens eſt cælum:cum infectus eſt aer. Nõ illum pœnus. Immanior inquit eſt & crudelior cæſar q̃ Han nibal:nam noſtris conſulibus ſepulturam non negauit : quod nũc ciuibus ſuis fecit. Humator. ſepultor. Cõſulis. Vel pau li emilii apud Cannas trucidati:cuius corpus diu quæſitum q̃ tum in ipſo fuit ſepulturæ mandauit.Aut certe Marcum Mar cellum conſulem dicit qui dux in brutis:dum auidus pœnorũ conatus inueſtigaret:dum conſilia ſperneret:occiſus eſt:cuius corpus legitimo iure Hannibal extulit & unico ſagulo:& coro na etiam donatum laurea rogo ſuperimpoſuit. Lampade. q̃a omnia corpora romanorum cæſa apud cannaſ ſecundum Liui um:quæ quinquaginta milia fuiſſe dicuntur:iuſſit comburi & ſepulturæ omnia mandari. Compellunt geminum ritus. eti am crudelium ducum populi romani inimicoru3. Ritus.ideſt mores:nam mos eſt non inuidere ſepulturam hoſti. Sed me minit nondum. Bis intelligitur nondum:quia nondũ expleta erat ira Cæ.iõ oblit9 erat ciues ſuos ẽẽ. Petim9 n̄ ſingula buſta

UVA. BHSC. IyR_055

ſub perſona ſui inducit loqui eos q̃ cæſi fuerant:& ſepultura prohibiti:quaſi ipſi ita loquantur.non eſt magnum quod petimus o cæ.nam ſi id peteremus:ut ſinguli ſingulos rogos comburerent: fortaſſe laborioſius tibi uideretur.At uero ut omniũ noſtrũ corpora uno rogo extructo comburantur:petimus. Buſtum dicitur quaſi combuſtum:& proprie dicitur cadauer cuius eſt combuſtum. Diſcretos. ſepatos. Gentibus .ſ.occiſis. Nõ interpoſitis .i.ſeparatis:ſed in unum comburantur. Aut grauis ſe.p.aut ſi facis hoc ut maiorem dolorem pompeio cõmoueas.Iube oms cæſos in excelſũ cacumen pindi.aut oetæ mõtis efferri:& ibi oms comburi:ut ex ipſo mari p quod nauigat pom.flãmam uideri poſſit hoc pacto pompei dolorem augebiſ Extrue .ſ.in unam cõgeriẽ. Nemus .i.ſiluam. Pindi . mõtis theſaliæ:permagnus ad arcton macedonum partem habet:ut ait Strabo libro nono.ad occaſuꝫ autem perebos:homines metanaſtas.i.nugatores continet.ad meridieꝫ uero dolopas. Oetæ montis. Nil agis hac ira. q̃ iratus nolis cæſos ſepeliri.naꝫ ſi rogus unus humano labore ſtructus non comburet eos:certe extrema illa flamma qua omnis mundus igne peribit comburentur & te inuito. Tabes an rogus.h.refert.& nihil refert: an ſua ipſorum cadauera corruptione ſoluantur:an dimittantur ſolui in cineres. Placido natura recepit cuncta ſinu. naturale eſt ut quicquid naſcitur etiam ſoluatur:& omne compoſitum in ſua principia perueniat. Hos cæſar populos . Si non nunc certe tunc comburentur cum ignis omnia corripiet ī extremo die. Vret. ſcilicet ignis.Nam etiam philoſophi uolunt naturali quadam ratione fore ut omnis mundus igneſcat:ſicut Cicero dicit:ꝛc. Aſtra . quia ignis ille terrena omnia & cœleſtia conſumet. Mixturus quocunqꝫ.ad quemcunque exitum ueniat anima tua:memento etiam horum animas nenturas:nam & tu moriturus es. Quocunque. ideſt ad quemcunque exitum. Quia non altius ibit. Tam & ſi aſſẽtatores dicturi:ſicut animam tuam in cælum aſcendiſſe:& conuerſam eſſe in ſydus cæleſte.ut Virgilius ecce dionei p̃ceſſit cæſaris aſtrũ.

UVA. BHSC. IyR_055

Alterius q̃ horum animæ. Non meliore loco.ſ.q̃ illi iacebunt. Stygia nocte. Stygem trāſibis:ſicut alii:& fortaſſe profūdius quia maloru3 oñium cauſa fuiſti. Stygia. Infernali. Libera fortunæ mors eſt. Non enim mors fortunæ ſubiacet:ſed quæ cunq3 ipſa uoluerit:faciet. Capit oñia tellus. Nam ex terra oñia naſcuntur:& in terrā redeunt. Cælo tegit. nam cælum eſt ſepultura omniū. Vrnam .i.ſepulturam. Tu cui dant pœnas. pergit poeta oſtendeī quod cœperat.ſ.cæſarē ipſu3.q̃uiſ uictorē:tamen in deteriori cōditione eſſe:q̃ pompeius:nā ipſe qui iuſſit cæſoru3 corpora inſepulta iacere:fugatur a mortuis & ab his quos occidi iuſſit.q; v3 inhumati iaceant:ab his q̃ occiſi ſunt:has dat pœnas:q; tetrū odorem eo3 ſuſtinere nō poſſit:ſed fugere cogatur. Inhumato funere. non enim gen9 pœnæ eſt q; eos ſepeliri prohibes. Olentes. fœtidos. Has trahe cæ.aquas. Perſiſte inquit in emathia ſi potes:ſed non poteris nam ab his quos occidiſti fugaberis:cum uiui te fugare nequiuerint. Trahe. bibe. Has aquas. Quæ in emathia naſcunt. Cælo. aere. labentes. corrupti. Tenent the. qa fugabant uictorem cæ. Nec ſolum hemonii. nūc commiſeratōe utiſ oſtēdens id cæſaris īmanitate factum eſſe:ut cæſoru3 corpora a lupis leonibus aliiſque feris & alitib3 dilaniarentur:& eſſe facta alimenta feraꝝ:& eſt indignatio contra cæſarem:q̃uis ſit & cō miſeratio cæſorū. q3. ꝑ ſed. Leones odorati. ꝑ odoriſecis q̃ odorem ſequuntur. Biſtonii.i.thraces. Ad pabula .i.ad furores cædis ubi multi iacebant ī campis. Pholoen. Monte3 theſaliæ. Canes. domeſtici. Latebras.nam e cubilibus ſuis urſi ad cadauera dilanianda uenerūt. Obſceni. Quia v3 ad humanas carnes dilacerandas uenerunt. Et quicquid nare ſagaci. .i.omne genus ferarum quod ſagacitatē nariu3 habet ad hæc pabula concurrerunt: Quicquid.ſ.ferarum & alituum.ſ.uenit Sagaci: odoriſeca.unde ſagaces canes dicuntur odoriſeci.. Nō ſanū.i.īfectum & declarat. Motūq3.i.turbatū & commotum. Iāq3 diu uolucres. iā pridē ſecutæ bella ciuilia ueniūt:& quæ uolucres ſint dicit.Voſq3 nylo. O grues inquit quæ thraciam

3

UVA. BHSC. IyR_055

.i.scythiã mutare soletis ægypto:quia strimonẽ flu.thraciæ su perueniẽte hyeme deseritis.& ĩ ægyptũ melioris auræ trãsitu3 facitis:hoc uero tẽpore tardiores in ægyptũ trãsitis detente.v3 ad illecebras cadauerũ. Mutare soletis.t.h. sũt enim quæda3 aues quæ aeris temperiẽ amant:sicut hyrundines:& grues tẽ pore æstatis ĩ frigidioribus locis habitant:sed superueniẽte hy eme ĩ tẽperatioribus.&c. Threicias hyemes .i.hybernũ tem pus thraciæ. Nylo. .i.ægipto:qa in aquis habitant grues. Ad molẽ austrum .i.ægyptum:nam per uẽtum significauit regio nem:est enĩ auster uentus meridionalis:ubi sita est ægyptus. Nunq̃ se uulture .i.nunq̃ se antea uisi sunt tot uulturum gre ges:nam uultur auis est carnib3 humanis uescens. Induit. ĩ pleuit. Penne .i.plures aues pars ꝑ toto. Omnisq3 cruenta. Et in arboribus fidẽtes aues frustra cadauerũ rostro gestabant e quibus cruor effusus arbores cruentabãt. Alite. de alite cru enta stillauit. Rorib3 san .i.guttis sãguineis. Sæpe super uul tus: hoc etiã sæpius cõtigit:ut membra cadauerũ q̃ de rostro auium caderent:in caput cæsaris & militũ suoꝝ ruerent:& nõ nunq̃ etiã signa cruentarẽt. Tabes. quæ ia3 cruor ẽẽ desierat Membraq3 deiecit. quia diutius sustinere non poterat ungui bus mẽbra in capita militũ cadebãt. Omnis populus .i.ĩtegra corpota multitudinis cæsæ.nõ sunt om̃ia corrupta:sed pars eo rum in alituum & ferarũ nutrimenta trasier̃. Ad ossa .i.ad cõ ruptionem. q3. ꝑ sed. Discerptis. dilaniatis. In feras in nu trimenta feraꝝ. Non intima.c.u. Et aues iam saciatæ usq3 ad fastidiu3 parũ admodũ gustabãt:reliquã uero parte3 relinque bant intactã. Degustabãt arct9. mẽbra tm̃:reliquã uero partẽ nõ. Sol .i.calor oĩs & lõgitudo tẽporis ĩ cinerẽ cõuertit. Nym bi. pluuiæ. Dies. Tempus. nam dies fœ.genere tẽpus signi ficat. Resolutã .s.ĩ cinerẽ. Thessaliæ ĩfœlix. Nũc ĩuehit̃ ĩ ipsã æmathiã:hãc õi supplicio dii irati dãnarũt:ut ea oĩa cæsoꝝ cõ pora sustineret:& resoluta corpora ipsã macularẽt: ut ibi nihil nasci poss3 nõ cruor̃ fœdatũ.hoc ĩqd tibi magno aliquo sceler̃ cõtigit:ut una potissimũ idonea habereris:ĩ q̃ tot cædes cõmit

UVA. BHSC. IyR_055

terentur. Nã & ſi diu & æuum durabit:tamen nulla ipſius ue tuſtas hãc tibi maculã abolere poterit. Tot mortibus.i.tot cæ ſorum uirorum. Quod ſufficit æuum .i.quæ tanta ſæculorum ac temporu3 lõgitudo ẽẽ poterit:ut obliuioni tradat̃:hoc nefas quod in te cõmiſſum eſt:q.d.nullum. Immemor uetuſtas. .i. quæ obliuionẽ inducit. Demet damna. v3 ne his dãnis uitup eris ab oñib3. Quæ ſeges .ſ.naſcetur in agris ſuis quæ nõ re/ doleat cruorem cæſorum? .q.d.nulla. Decolor .i.deformis. Quo non .q.d.in omni uomere. Violabis. quocunq3 uomere araberis ſemper uomis oſſa ſemiſepulta feriet:ita ut maneſ cu ius illa fuerint quodãmodo lædantur ab agricolis. Ante nouæ uenient .i.anteq̃ obliteret̃ prima cædes in te facta o Theſſalia Altera cædes ſuperueniet belli ciuilis.ſ.q̃ Octauianus & Anto nius ab una parte:& Brutus & Caſſius ex altera: bella ciuilia renouabunt. Sceleriq3 ſecũdo. Vix primus hic cruor adhuc ſiccatus erit:cum nonus cruor itez fundet̃. Oñia maioz. Di cit enim nõ unius:aut alterius ciuitatis populos ibi iacere inſe pultos:ſed tot romanoz milia quot nuſq̃ ſepulta iacent. Nec ſi inquit oñia romanoz ſepulchra euellantur:& eoz oſſa quæ in his condita ſũt eruantur:numerũ æquare non poterũt eoz qui in theſſalia iacent uſque ad eum locum:tam̃ plus cineru3 aratur. ꝛc.ſuppletur enĩ tamen. Licebit. ꝑ q̃uis. Ver.i.euer tamus. Buſta maioz. Sepulchra antiquoz. Stãtes tumulos. v3 monumenta q̃ nondũ uetuſtate corruerũt. Et .ſ.euertam? ea buſta quæ iã ruere cœperĩt ĩnatis radicibuſ caprifici:ubi na ſci ſol3 vv.el figaro ſaluadego. Effudeř. Aperuerũt. Suas ur. ubi conditi fuerunt. Vinctis compagib3. ſolutis iuncturis q̃/ obre3. Radice uetuſta.ſ.arboris caprifici:quæ eſt cauſa ut mo numenta aperiantur. Ruricolis dentibus. dens ruricola nil ali ud eſt:niſi dens uomeris.hic & hæc ruricola dicit̃. Nullus ab æmathio. Senſus eſt:adeo deteſtabilis fuiſſet æmathia:ſi nũq̃ alibi geſta fuiſſent bella ciuilia:q̃ nemo ibi habitaret:nemo ſe reret:nemo araret:ſ3 ẽẽt oĩo deſtituta ab humano cultu:nõ ali ter:q̃ torrida:aut frigida zona:ſed ꝙa nõ ibi ſolũ:ſ3 alibi geſta

UVA. BHSC. IyR_055

ſunt bella ciuilia:iō nō adiudicata eſt nocēs. Ordo uſq3 ad eū locū ſi nō prima nefas belli:& ⁊c. Terram. appo. Buſtū popu li romani. Quia ſepulchrū uere romani populi appellari potes Vmbraꝝ campos. i. manes mortuorū. Dumeta. ꝑprie ſūt loca ſpinoſa & arrida:ubi paſcere ſolēt capræ & greges. Permitteī Concedere. Vellere. paſcere herbam. Nuda. ſpoliata fructu Ignota. ſ. gentibus:quia nemo habitaret. Impatiens limite. torridæ zonæ. Vel glacie. i. frigidæ zonæ:quēadmodu3 hic ne mo habitare poteſt propter nimiū calorē. illic propter nimium frigus:ita & hic nemo hītaret:ſi tu fuiſſes non prima:ſed ſola. Terras odiſſe nocentes. Vbi tantus romanoꝝ cruor effuſus ē ſed nūc nō licet:ꝙa nō uno loco tm̄:ſed ī multis regionibus ro manorum ſanguis ſparſus eſt:quia quicquid multis peccatur inultum ē. Premitis. damnatis:& dānando totū orbem abſol uitis. Heſperiæ clades. Hæc oīa loca ubi fuſus eſt romanoꝝ cruor fecerunt:ut æmathia uideretur eſſe abſoluenda. Heſpe, riæ clades propter Cn. pom. quem una cū exercitu ſuo Cæſar in Hiſpania deleuit. Flebilis unda pachini. Vbi Agrippa au ſpiciis Auguſti cæſaris Sextū pom. magni pom. filium deuicit Et Mutina. Vbi auguſtus hyrtius & panſa uicerūt. M. Antoni um & multis romanoꝝ cæſis ipſum ab obſidione remouerunt Mutimæ:ubi conſules letali uulnere ſauciati ſunt. Et Leucas. ꝓmontorium Epyri:ubi Octauianus Antoniū & Cleopatram bello nauali deuicit:& ibi etiā multa milia romanoꝝ perierūt hæc omnia fecere. Puros. i. innocentes.

Incipit Octauus Liber Lucani.

TAM ſuper Herculeas fauces nemoroſaq3 tempe. Hic liber Octauus hæc continet. primum quidem pom. ꝓfectionē ī īſulā Leſbō ubi Corneliā depoſu erat. Deīde cōcionē pom. hītā. ī Cicilia :ubi ps ma, ior ſenatus conuenerat:cuius ſentētia erat ut ſe cōferret ī par, thiā:& Parthoꝝ regē uires extollēs cōtra cæſarē cōcitaret. Hu,

UVA. BHSC. IyR_055

ic ſñiæ aduerſatus ẽ lẽtulus:& orationẽ hũit romano cõſule dignã & in ſẽtẽtiã eius ſenatus conſultũ factũ eſt:ut ſe in ægy ptum reciperet.deinde etiaʒ narratur qũo pompeius poſtq̃ in ægyptum uenit iubente ptholomæo perſuaſu Fotini & Achil læ.obtruncatus eſt.poſtremo cõtinet ſepulchrũ pom.cuius ca dauer Codrus inuẽtum rogo ſupimpoſuit ac ſepulturæ mãda uit. Iam ſup. deſcribit qũo pompeius poſtq̃ a theſſalia diſceſ ſit fugiẽs metuebat ſtrepitũ oñeʒ:ſciebat.n.mõtẽ ſuã a cæſar plurimum deſiderari.Ordo eſt.uſqʒ ad eũ locuʒ magnꝰ agens ⁊c̃. Super herculeas fauces .i.trãſ & ꝑ fauces olympi mon tis & oſſæ.nam ſicut in fabulis legit̃:& tam̃ hiſtoria fuit.Hercu les cum ueniſſet ĩ theſſaliam:& uideret montibus circũdataʒ uallem ingẽtẽ quæ aquã ſurgẽtẽ contineret:adeo ut lacũ feciſ ſe uideretur:cognouit ſi locus ille undis euacuatus eſſet:maxi mam ibi fertilitatẽ futuram:itaqʒ diſcidit olympũ ab oſſa atqʒ effuſa aqua eſt:& inde diuerſa flumina deriuata:quoruʒ nomi na ſuperius deſcripſit:qua parte igitur Hercules olympum ab oſſa diſcidit:hanc fauces herculeas appellabat. Nemoroſaque tempe. epexegeſis ẽ eius quod dixit fauces herculeas:in æma thia enim locus ille non fertilis tantũ:ſed amœniſſimus factus eſt. Nemoroſaq̃ tẽpe. Loca amœna. vʒ umbroſa & opaca. unde ubi abundantia uenit arborum:tempe appellat̃:& ẽ græ ca declinatio:ſed latini tm̃ utunt̃ tribus caſibus pluralis nume ri.vʒ nominatiuo actõ & utõ ta tempe uertit̃ in ita & eſt craſſis quia littera non ſeruat̃:& ita littera apud græcos idẽ eſt ꝙ e lõ ga apud latinos:nam græci dicunt timpi nos tempe. Diſpẽdia .i.uaſtas longitudines. Hemoniæ ſilũæ. ꝙa ſilua theſaliæ ma gna eſt & longa. Cornipedẽ. ẽquum ꝙ corneos pedes habet. Exhauſtum defectũ curſo. Stimuliſqʒ negantes. quia iaʒ ſup poſita calcaria ſentire non uidebatur prænimia laſſitudine. In certa fugæ ueſtigia turbat. Hoc oĩo faciebat pompeius:ne loq̃ rentur ueſtigia ſua & ipſũ deprehenderẽt nunc huc nũc illuc circũagebat equum. Implicitas errore uias.vʒ ut errore ſeq̃n tibus iniiceret. Pauet ille fragorem. Strepitum oñeʒ:& comi

UVA. BHSC. IyR_055

tum ſuorum. Nemoꝛ. ſiluarum quæ uentis agitabant Qui. .ſ.fragor. Redit .i.ſequit pompeiũ. Lateriq3 timentem .i.ſalu ti ſuæ ne a latere & a regione aliquis inuaderet. Quãuis ſũmo de culmine. q̃uis inquit aduerſa fortuna illum de ſũmo gra du deiecerit:tam̃ ſcit magno precio a cæ.captum iri mortẽ ſu am. Lapſus. Ceciderit. De culmine. de ſũmo dignitatis gra du. Nõdũ uile. ĩmo ẽẽ precioſũ: Seq3 memor fati.i.priſtinæ fortunæ ñ dubitat ꝙ q̃tũ põpei9 ꝓ cæde cæſaris tãtũdẽ & cæ. ꝓ ſua daret. Quantam.ſ.mercedẽ. Deſerta ſequẽte. q̃uis per occulta loca tranſiret pompeius:ne dignoſceret tanta tam̃ erat uiri maieſtas:ut latere nõ poſſet. Clara facies. maieſtas ĩpera toria. Fatum.i.fortunam ſuã aduerſam. Multi pharſalica ca ſtra. Dicit autem multos fugienti pom.obuiam factos eſſe q Theſſaliam petebãt.nõdum enĩ ſciebãt uictum eſſe pompeiu3 & ſibi occurrentes obſtupeſcebãt. Ne.fa.pro. .ſ.clade3 pom. uulgante. Occurſu. obuiam facti. Vertigine. mutatione for tunæ:& uix ſperare poterant tantũ cladis fuiſſe ut pom.cum tanto exercitu uinceret.præſertim q ſuperiori tẽpore tantus ĩ perator fuiſſet. Cladiſq3 ſuæ .i.uix ſuæ cladis erat auctor cui fidem adhibẽrent audientes. Grauis eſt. & moleſtus erat põ peio quicũq3 ſciebat cladem ſuam. Mallet enĩ ignotus eſſe:q̃ cladem acceptã dignoſci a gentibus:nam ſibi pudori uidebat: ꝙ poſt triumphos in hac ætate a cæſare uictus eſſet. Obſcuro Ignoto nomine. Sed longi pœnas. Quia adeo nominis ſui fa ma cõpleuerat totum orbẽ terraꝝ ut ignotus eſſe non poſſet. hæc nobilitas ſibi moleſta erat. For.lon.fa.i.fortuna diu pro ſpera. Exigit pœ.i.facit hanc pœnam eſſe grauiorẽ. Põdere. .i.tanta mole gloriæ & nominis. Premit. aggrauat. Res ad uerſas. recte dicit.nam qui diu in fœlicitate fuit aduerſam for tunam grauius ferre conſueuit:diuturna fœlicitas eſt quoddã quaſi onus ĩteri3 aduerſitate ſuperueniẽte. Vrget.ſ.res aduer ſas. Fatiſq3 prioribus.v3 ſecundis quia ſupiori tẽpore fata pu tabantur ꝓſpera.ſed nunc magis illũ premebãt res aduerſæ. Nũc feſtinatos. v3 ꝙ ãte trigeſimũ annũ de Sicilĩa de Aphrica

UVA. BHSC. IyR_055

triumphauit:parta uictoria auſpiciis ſyllæ. Acta ſyllana.i.auſpiciis ſyllæ.quia miſſus eſt in Aphricam cõtra Domiciu3 que3 uicit:& in Sicilia contra Cn.carbonẽ quẽ & ipſu3 ſuperauit:& de utraq3 prouincia triũphauit:quia non licebat alicui de ciue triumphũ ducere. Laurifere iuuẽte. Quia poſtea laureã coronam accepit:cum ſublimis triũphali curru per vrbem ueheret hic enim erat mos qui triumphantibus præſtabat. Nũc & coritias. in mentẽ ueniebãt priſtinæ uictoriæ pompeio:quæ ſibi maiorem moleſtiam ac dolorem afferebant. Corritias claſſes. .i.piraticas.ſex enim menſibus mare pacatũ reddidit pompeius:quod piratæ infeſtum fecerant.Circa Coriciũ ciliciæ crocũ plurimũ optimũq3 naſcit auctore Solino cap.Li.det licet cyrena:det lycia:hoc primum eſt ſpirat flagrantius:colore plus aureo eſt ſuccoq3 citius proficit ad medelam ibi Coricus oppidũ ẽ:& ſpecus:qui montẽ ipoſitũ maria ſummo cauat uertice:patulis hiatu ampliſſimo.na3 deiectis lateribus in terræ profũdũ nemoroſo orbe amplectitur mediam inanitatem:uirens introrſus lucis pendentibus deſcenſus in eũ per duo milia & quĩgẽtos paſſus nõ ſine largo die:hinc inde fontiũ aſſidua ſcaturigine.Vbi per uentum ad ima primi ſinus:alter rurſu3 ſpecus pãditur:quod antrum latis primum patet faucibus: poſtmodum in proceſſu per anguſtias obſcurat.In eo ſacru3 eſt Iouis fanũ in cuius receſſu optimo Tiphonis gigantis cubile poſitum accolæ credunt. Et ut libro quarto decimo refert Strabo: Specu fontem ingentem habet puræ ac nitẽtis aquæ in flumen exeũte3:quod mox a terra abſorptum:& inſolubiliter delatum exit in mare:idq3 aquam amaram uocant.Cilices igit piratæ funditus deleti fuerunt:ut eodẽ libro refert Strabo.primum a Seruilio refert Iſaurico:quo tempore ille iſaura cepit.Poſtea a pom. qui ſupra mille & trecẽta nauigia concremauit.eor uero habitationes excidit:ex hominibus qui ſuperfuere ĩ prœlio:alios in urbem ſolos deduxit habitatu quam ille pompeiopolim appellauit:alios didymenam hominibuſ effetam:quæ nunc romanorum ẽ colouia. Et põtica ſigna.v3 uictoriã:quam de Mitridate

UVA. BHSC. IyR_055

rege ponti retulerat. Signa. uexilla etiaꝫ uniuerſa Mitridatis cœperat ipſo debellato. Sic longius æuũ. hoc pacto inqt multis nocuit diutiuſ uixiſſꝫ.Satius enĩ fuiſſe pompeio:ſi ante hãc cladẽ ĩ fœlicitate mõtuuſ fuiſſꝫ.Deſtruit.debilitat.uita ſupſtes impio.i.qui diutius uiuit q̃ imperiũ durat. Sũma Vltima dies. Præuertit. anteuertit:niſi mors præuenerit aduerſitatem: & res late diuturna uita premũt.ut Oui.meta.Iam ſtabant thebæ poteras iam cadme uideri Exilio fœlix.ſed ſcilicet ultĩa ſẽp expectanda dies homini eſt:diciqꝫ beatus.Ante obitum nemo ſupremaqꝫ funera debet.ſentẽtia Solinis eſt quã poeta uſurpauit. Quiſq̃ ne ſecũdis. ẽ ne aliqs qui audeat ſe fœliceꝫ dicere ante mortẽ.q.d.non. Fatis.i.ſecũdæ fortunæ.Littora contigerat. Nũc aũt dicit põpeium ad penei fluminis hoſtium peruenisſe:qua fluminis in mare deſcendit:& ibi naue admodũ exigua nauigare cœpiſſe:ut Leſbon peteret:ubi cornelia deposita erat. Peneus. fluuius theſaliæ. Aemathia clade.i.cruore effuſo in campis philippicis. Inde ratis trepidũ. cum ad hunc exitum amnis perueniſſꝫ:dimiſſo equo nauigare cœpit: ſed hic oſtendit q̃ inanes ſint hominũ cogitatões: & q̃ in fragili ſtatu res humanæ poſitæ ſint. Nã pom.qui claſſe coritiam:Siciliam Liburnam:Ciliciã tenebat:nũc per exiguam nauiculã uehi cõtigit.qua uix tuto per flumina nauigare potuiſſet:nedũ p maria. Inde. poſt hæc.ſ.dimiſſo equo. Vix tuta uadis. vꝫ q̃ flatũ uẽtoꝝ & ũdatiõe fluuiũ ſuſtinerẽ ñ poterat. Trepidũ.i.uẽto timẽtẽ. Euexit.ſ.pom.vꝫ eũ ĩpatorẽ cuiꝰ claſſis & ſiciliã & pteꝫ magnã Ciliciæ:Liburnæ:& epyrri deuicerat.O miſerã hõium cõditõeꝫ.Cõcyra.ĩſula ĩ mari ionio.quã appellabãt mellenã .ſinus leucadii. nã leucas ẽ pmõtoriũ epyrri. Cilicũ dñs.i.q̃ ciliciã tenebat.nã cilicas.i.pyrratas uicit. Terræqꝫ liburnæ. q̃ cõtigua ẽ dalmatiæ.i.ſclauoniæ. Correpſit.i.ſimul cũ ſociis ſuis repſit.repere ppꝛie ẽ aĩaliũ reptiliũ. In alnũ .i.parũã nauiculã.nã alnus ppꝛie dicit fluuialis nauis eo q̃ ex alno arbore cauari ſoleat.Pompeiꝰ ex lariſſa ad mare uſqꝫ delatus eſt:eo loci puã ĩgreſſus cymbã:cũ teſte Apiano ad nauigãtẽ nauẽ offen-

UVA. BHSC. IyR_055

diſſ3 Mitylenas ꝑuenit. Aſſumpta igit̃ cõnelia uxore: triremib3 quattuor comitatus, quæ a rhodiis & Tyriis ad eu3 uenerant: corcyrã tũc ꝙdẽ & libyã ꝑteruect9 ẽ quo ĩ loco exercitũ aliũ & nauticos hẽbat apparat9 ad oriẽte3 itaq3 cõuerſus: parthos ue luti ab illis opẽ petitur9: nulli patefacto interĩ cõſilio adire ſtatuit, qd̃ pene cũ ĩ ciliciã ueniſſ3 amicis rettulit. At illi a parthiſ abſtinendũ ſuadebãt: q̃ nup craſſo iſurrexiſſẽt: & adhuc ob ei9 cladẽ elatiores ſpiritus hẽrẽt: nec corneliam ſingularis formæ mulierẽ ĩ eo⁹ poteſtate cõmittẽdã ẽẽ: maxĩe cũ e craſſiſ ẽẽt gerta: cũ ĩ ægyptũ demũ ire ſtatuiſſ3: uel ad Iubã poti9 ſe cõuertere. Amici ꝛpudiatis Iubæ reb3: utpote q̃ nulli exiſtimatõis aut gloriæ futuræ eſſẽt, ægyptũ ut adiret ſuadere nõ deſtiterunt. Coſcia curaꝝ. Quæ cã pompeiũ nauigare coegit ad iſulã Leſbon? cornelia uidelicet ad quam niſi naue peruenire poterat. In lito. i. ad ubi repoſuerat eã. Mœſtior ĩ mediiſ. In qua Leſbo inſula o cornelia maiori mœſtitia nexabaris: q̃ ſi eſſes in medi is theſaliæ campis, nam maiora ſemper pericula animus diuinat. Præſagia. ꝑdiuinationes futuræ. Exagitant. concitant. Quatitur. commouetur: nunq̃ quiete dormire poterat. Theſaliã nox omnis habet. i. per ſomnos ſibi, theſalia obuerſabatur. Tenebriſque remotis. i. exorta luce. Curris. uagaris per litto ra ꝓſpiciens: nunquid nauem uideres quæ cladem nuntiaret: quam tibi futuram animo perſuaſeras. Nutantia. uibrantia uela, ſcilicet uentis agitata. Quærere nequicquam. Et quia timebas id quod futurum erat: ideo neminem audebaſ quærere de reb3 ĩ theſalia geſtis: nã quãdo aliquid timem9: etiã dubitamus quærere: ne id forte intelligamus qd̃ nolum9 audire. En ratis. Quæ omnia tibi indicabit etiam tacenti tibi. Tendit, dirrigit uela. Nuntius triſtis. Qui etiam tacens tibi cladem mariti indicabit. Quid perdis, nam tempuſ eſt flendi: noli igitur hoc tempus uacuum abire lachrymis tuis. Tunc puppe propinqua. Sed cũ iã ꝓpior factus eſſ3 pompei9: & nauiculã puã cornelia3 uidiſſet ipſũque mœſtum ſqualida barba: & demiſſiſ

UVA. BHSC. IyR_055

crinibus intellexit ex ipſo habitu uictum eſſe maritum. Nota uit .ſ.ex habitu pompei appo. Crimen crudele deū. Dicit de os crudeles fuiſſe:qui pompeiū reip. amatorē uoluerīt hac mi ſeria afficere. Deformē. Quia pallor faciei ſignificabat rei euē tum. Canitiē .i.barbam canam. Premētem. opprimentem. Atq3 atrō ſq.p. Quia dū equitaret puluis errectus tota3 ueſtē impleuerat. Obuia nox. nā ſtatim tenebræ obortæ ſunt & ce cidit exanimis. Nox. uertigo quædam quæ naſcit præ dolore Lucem.i.diem cæli.Atq3 animum clauſit. Oppreſſit ut ſemi-animis caderet. Neruis.ſ.contractis:ut quaſi mortua iaceret. Ri.corda .i.præcordia rigida facta ſunt. Diuq3 ſpe mor. quia mori ſperabat:ſed decepta eſt quia tandem ad ſe rediit. Vnde Ouidi9 ait.Officiū fecere piū:ſed iutile nobis.Indignor miſeræ non licuiſſe mori. Iam fune ligato .pompeius nondū aduerte rat uxorē cecidiſſe exanimem:ſed ligata naue tendebat ad īſu lam Leſbon ubi eſt mitylenæ ī qua corneliā poſuerat.Luſtrat. circuit. Quē poſtq̄ famulæ. Viderūt ſqualidū triſte & īmundi tia quadam obſitū:ſicut his contingere ſolet qui ī miſeria ueri ſantur:elata uoce cœperunt fata pompei recuſare. Non ꝑmiſere. Non conceſſerunt ulterius. Inceſſere fata. Inuehi cōtra fata:inceſſo tibi.i.inuehor tibi. Fruſtra ꝙ mortua cecidiſſet. Quam pectore magnus .i.ſupueniēs complectitur ulnis. Cœperat in ſummum. & cum complexam teneret Corneliam pō peius tandem illa ad ſe redire cœpit. Reuocato ſanguine. ꝙa ubi nimius calor inuaſerat:ſtatim ſanguis ad cor cōcurrit:ut auxilio ſit illi uitali membro:ideo extremæ partes corporis de ſertæ a ſanguine frigeſcunt.nunc ergo dicit cu3 rediiſſet ad ſe cornelia totus ſanguis ad extremitatem cōporis recurrerat. In ſummum cor. Ideſt in extremas ꝑtes corporis. ꝓhibet ſuccū bē.fatis. & ubi uidit ad ſe rediiſſe uxorem pompeius cœpit eam conſolari.nūc eā reprehēdendo nūc ꝑcib9 rogādo. Fatis. Fortunæ. Succūbere.i.uici. Immodicos. īmoderatos & nimi os. Nobile cur robur. Sequit pōpei cōſolatō quā uxori afferre ſtudet cum reprehenſione; ꝙ nimia animi imbecillitate a

UVA. BHSC. IyR_055

maioribus ſuis degeneret:nam filia ſcipionis erat:q̃ ab aphri/cano Scipione īferiore originem ducebat:deinde oſtendit uni/cam ſibi uirtutis occaſionē data3 eſſe:neq3.n.alia ſupereſt uia Vnde uirtutem ſuā uxor oſtendere poſſit:niſi in miſeria uiri di cit enim nondū antea fortunæ ſæuitiam ſenſiſti:& tam̃ cū pri/mum aſperitas ſe ſe oſtendit:ſtatim aīo deficis. Titulis īſignis annoꝝ. .ſ.ſcipionis filia.nam Scipiones illi.ſ. ſuperior Aphri/canus & inferior uiri illuſtres fuerunt. Publius & Cn. Scipio/nes duo præſtantiſſimi duceſ fuerūt qui hiſpaniam populi ro. imperio ſubegerunt & ſubactam deleuerunt. Primo uulnere. Quãdo ante hac fortuna nobis ſecunda fuit:nunc primū ī ipſo impetu fortune aduerſæ īcipis deficere cōtra maioru3 tuorum uirtutem. Et habes aditum.i.uiã non aduertis hac fœlicitate mea:magnæ tibi oſtendendæ uirtutis oblatam eſſe occaſione3 Laudis in hoc ſexu.ſ.muliebri nullum eſt mai9 argumētū lau dis:q̃ miſeriam uiri ſi fortiter uxor tulerit.nō enim ipſa poteſt ex adminiſtratione reipu.laudem aliqua3 compar̃are . Non le gum iura .ſ.ī regenda repu. Nec arma .ſ.in exercenda diſci plina militari. Coniunx miſer. eſt ſola materia mulieri:ut lau dem acquirat ſi eius miſeriam fortiter tulerit. Errige mentem Videlicet excita animū tuū. Et tua cū fatis.p.d. .i.pietas tua erga me uirū tuū miſeria confectum pugnet contra fottunam Et ipſum ꝙ ſū uictus ama. Cū ī fœlicitate me poſita3 amaue/ris:non poteſt intelligi:utru3 amor ille uerus eſſet:nec ne.nūc autem ſi me amabis:nihil dubitationis erit:qn me ames.A me ꝙ faſces.i.honoreſ conſulis diſceſſerunt.uidelicet ut me nō cæ tera ornamenta amare uidearis. Faſces. dicti a faſciculis uir/garum:nam littores præferebantur conſulis ſecuris in tergo portantes:quibus uirgarum faſciculi erant alligati. Tanta ma nus. Ideſt tantus comitatus. Ideo incipe magnum ſola ſeq; Modo tu ſola ſequi debes pompeium:quia antea me ſequebā/tur ſenatus tot reges:tot tanteq3 clientelæ . Deformis adhuc. Senſus eſt: Turpe eſt tantum dolere adhuc uiuente marito: Vt dolor augeri non poſſit in morte Sua .

UVA. BHSC. IyR_055

& declarat quod dixit deformis dolor. v3. Sūmus & augeri ue
titus .i. cui aliquid accedere non potest. Vltima .s. post mortē
uiri: Tu nulla tulisti. q̄ ego uictus fuerim: nihil ad iacturam
tuam pertinet. nam habes uirū tuum incolumem: quem ama
bas & amare debueras: sed si ita tu luges quasi me amiseris.
tunc oībus ostendes q̄ non me: sed ornamenta mea potius
amabas. Viuit post prælia magnus. & incolumis est. ergo ali
ud quærere non debes.: Quod defles illud amasti. Videris enim
amare fortunam secundam: quam amisi: quādoqdem me inco
lumi tantopere doles. Vocibus his. nunc dicit quem effectum
habuerit consolatio pompei apud uxorem. Correpta. castiga
ta. Vix ægra. Quia iam prolapsa ceciderat. Rūpente q̄ erum
pēte emittēte. O utinā ī thalamos. cum lachrymis legendū ē
o utinam inquit nupsissem cæsari: ut ī domū ipsius fortunā ad
uersam tulissem quādoqdem auctor esse debui maritos meos
facere infœlices. Inuisi .odiosi. Et nulli læta marito. Immo
tristis: sicut tibi. & crasso imperatori adolescenti: qui sub
cæsare militauerit in gallia: sub quo cæsare anteq̄ corneliæ ma
trimonio se iunxisset bellicis rebus magnā gloriam & laudem
consecutus fuit crassus pater eius prouinciam Parthiā & Asiā
obtinuit: cum tam Rex parthorū nullam iniuriam populo Ro-
mano feciſſet. sed hæc causa tātūmodo ad bellum impulit cras
sum: quia cupiebat aurum eius auferre: cuius auidissimus erat
& in comparādo exercitu filium suū a militia cæsaris deduxit:
& cum in parthia uenisset: quia parū cautus imperator esset ī
insidias præcipitatus est: & sagittis parthorum obrutus. Bis no
cui mundo. s. semel crasso. nūc tibi o magne. Pronuba: dicitur
illa quæ sponsam comitat prima nocte in thalamum uiri. He-
rinis. una ex furiis inferni dicit fuisse pronubam quæ se in tha
lamos primum crassi: deinde pom. comnitata fuerit. Vmbræ. s.
duxerunt .idest umbra mariti mei Crassi & pater eius. Mani-
bus. Scilicet inferorum eandem fortunam o magne habes.
quā crassi hūerūt ī assyria. Assyrios. nā pthia ē assyriæ ps ubi
Ninꝰ regnauit .Manibꝰ .s. crassi aīabꝰ mōtuoꝝ cæsoꝝ. p̄ci po.

UVA. BHSC. IyR_055

.ſ.parthicos. Dedi. feci. A cã meli .i.honeſtioti. Coniũnx .ſ. pom. Indigne tha. v3 q̃ meruetat fœliciorẽ uxorem ducere. Hoc iuris.v3 ut te opprimeret. Caput.ſ.tanti Viri:qui ſemper uictoriã ex hoſtibus conſeq̃ uſus fueris. Nunc accipe pœnas. .i.cũ tibi.tãtũmodo iuncta ſu3:ſume pœnas de me. Quas ſpõ te luã. Ego libẽs inqt patiar pœnas:ut me mortua ĩcipiãt tibi uenti eſſe ſecundi :cũ nauigaueris:ſcis ideo me comite oĩa tibi aduerſa fuiſſe. Mollius.i.tranq̃llius. Certa fides regum.v3 ut reges fideles ſint tibi. Orbis obſequẽs erit tibi ſi ego periero. Sparge mari.i.fluctibus maris.ĩmerge me. Dependiſſe caput. .i.caput meum dediſſe neci. Armis fœlicibus . Cũ adhuc ẽẽs ĩ fœlicitate. Nunc clades. Quãdo non perii adhuc te fœlicitate utente:peream certe:añ q̃ oĩo te ſæua fortuna premat. Luſtra.purga clades tuas morte mea. Vbicunq3 iaces. Cõuertit̃ ad Iuliam.ades nunc o iulia ſi ĩrata es pompeio q̃ ei nupſerim & nunc morte mea patrem tuum cæſarem placa ne amplius ſæuiat contra pom . Crudelis. Quæ nimium ſæuis contra uirum tuum:quia irata es:q̃ ego nupſerim pompeio. Exige. ſume pœnas de me . Pellice. ſcilic3 eme. pellex proprie dicitur quæ alieno uiro coniungitur:& dicitur a pelliciendo:quia blãdiitiis pelliciat ad ſe alienum uirũ. Cũctorũ lumina ſoluit .i. lachrymas õib9 cõmouit qui aderãt quia plena cõmiſerationis erat. Refuſa. reuoluta. In lachymas duri. & ipſe pompeius: qui fortiſſimus erat:& qui ſine lachrymis cladem pharſalicam tulerat lachrymas temperare non potuit . Sicca.i.ſine lachrymis. Leſbos.v3 cornelia quæ ĩ Leſbo erat. Confundit .pertur bat. Tunc Mityleneum. poſtq̃ pompeius corneliam uxorem ꝑpemodũ conſolatus ẽ:& ad ferendã fortunã fortiter excitauit:iamq3 omnis Mitylenæ populus in littora effuſus erat:Vt honoris gratia pompeium exciperet:& ipſum oraĩ inſtituerat ut uel una nocte in urbem ſuam pernoctare uellet.Hanc Mitylenorum inuitationem pompeius gratiſſimam habuit : Sed excuſauit celeritatem ſuam q̃ in ea re ipſis morem gerere. non poſſet Cum maiora ſibi negotia imminerent.

UVA. BHSC. IyR_055

Mityleneum uulgus. poſſeſſiuum eſt pro p̃rio:nã mitylenẽſe dicere debuit:ſicut a Verona ueronenſis:ſ3 non nũq̃ poetæ im mo etiã oratores & hiſtorici poſſeſſiuũ ꝙ p̃rio ponere conſue uerunt. Formatur autem in græcis nominibus poſſeſſiuum hoc modo:Nom̃ deſinens in ita græcum mutat ai diphthongũ in e conuerſa & addita os facit apud græcos: apud latinos ad dita us faciunt poſſeſſiuum:ut i chirini tis chirinis ai diphthõ gũ in æ mutatur in eos:ut chirineos:nos dicimus cyreneus a. um.& ſic de cæteris.eodem modo Mityleneus. Si. pro quia. Tanti pignus ſeruaſſe mariti. v3 uxorem uiro acceptam & ob ſequentem:nam nil carius eſſe poteſt uxore obſequenti uiro. Tu quoq3 .i.ſimilr̃ ſicut uxor diu apud nos habitare dignata fuit. Deuotos. deſtinatos & tibi deditos. Lares.uidelic3 ædes ueſtras. Nam & lares domeſtici ſunt dii. Vel. pro ſaltem:nã polyſemus ſermo eſt uel ſignificat aut:etiam & ſaltem:ut hoc loco:uel pro certe nõnunq̃ ponit̃. Fac magne locũ. ideſt cui9 deſiderio uideant ueneratione quadam ſeruatæ fidei q; in reb3 aduerſis fidem tibi ſeruauit.Adoret. Videlicet reuerentia qua dam:q; fides apud nos inuiolata perſtiterit in rebus aduerſis: & rationes affert cur hoc facere debeat pompeius. Quia oñia uictoris. Cætera oppida ſi te non acceperit ſperar̃ poſſunt Cæ ſaris gratiam.at uero nos iã in culpa ſumus quia uxorem tuã fideliter ſeruauimus. Omnia .ſ.alia mœnia. Poſſunt ſp.f. ui delicet ſi te non acceperint. Hæc .ſ.noſtra. Crimen .i.culpa3 habent:quia ſeruauimus tuã uxorem:quid.ſ.dicendum eſt ad hoc q; ponto tuta eſt inſula noſtra in medio mari poſita:& Cæ ſar naues paratas non habet:ut ſe huc conferat. Alia ratõ cur tutius habitabis ĩ lecto una cũ cõnelia.Procerũ ps magna co. Deinde ſi comites uis habere ſenatores:q; ſuperſtites ſũt.dubi tare ñ potes:qn huc oẽs ueniãt:ſcr̃ũt.n.hic cõneliã & ueriſimi liter te quoq3 recepiſſe . Coibit. Ad hanc noſtrã urbẽ Leſbon Fatũ. ꝙ fortũa tua. Noto tibi ac tuis. Accipe templo; cult9 Et ut ĩtelligas quo erga te aĩo ſum9:parati ſum9 oĩa ĩ tuã pote ſtatẽ cõmitter̃:tẽpla quoq3 deo; cum ornam̃tis auro & argẽto

UVA. BHSC. IyR_055

& quicquid ibi eſt tãtumodo ẽẽ uolumus. Cultus. ornamẽta tẽplorũ aurũ.ſ.accipe quo ſimulacra deorum ornata ſũt. Si terris ſi puppibus:iuuentutẽ noſtrã ſcito tibi obſequẽtiſſimam ẽẽ ſiue mari:ſiue terra:uſũ ipſius accipere malis:nam ꝙa in mari erant:maritimis rebus aſſueti erãt. Terris .i.terreſtri bello. Puppib3. v3 nauali bello. Hoc ſolũ crimen. Vnũ ẽ quod præ cæteris te exoratum uolum9 v3 ut hãc ſuſpitionẽ de nobis adimas.Ne dũ fœlix eras uidearis nobis eſſe cõfuſus.tũc v3 cum apud nos uxor tua fuit.poſt uero acceptã cladẽ:cũ iam te aduerſa premere ĩcipiant:nobis confidere nõ poſſe uideare: nam ſi noſtra mœnia intraueris:nullã huiuſmodi ſuſpitionẽ habebimus. Crimen .i.culpã & ſuſpitionẽ . Benemeritæ terræ.ſ.noſtræ ꝙ de te benemerita eſt. Fœlix. Dum ĩfœlicitate eras. Miſer. poſtꝙ in miſeriã ueniſti:ſuſpectam habere exiſtimes fide3 noſtram. Tali pietate uirorũ. hæc oro plena liberalitatis fuit Mitylenorum:nunc dicit ꝙ grata fuit pompeio eoru3 pollicitatio. Lætus. reſponſio pompei eſt dicentis ꝙ grata ſit mihi Ciuitas ueſtra:ex hoc cognoſcẽ poteſtis:quod pignus apud uos quod carius eſſe poteſt:repoſuerim. Nomine .i.cã. Cicero in ſecundo epiſtolarum.Quãꝙ me nomine negligentiæ.i.cauſa. Nomine mundi. v3 ꝙ in aliqua mundi parte fides ĩueniretur & eſſe dicatur. Solũ. nullam terram. Leſbos tenuit affectus. .i.amores noſtros ſeruauit. Hac obſide . demonſtrantis eſt: Nam oſtendit corneliam. Hic. in inſula Leſbo. Sa.do. declarat. Sacriq3 penates.hic mihi Roma fuit. na3 leſbon loco urbis romæ habui. Non ulla in littora. Præterea non ſolum ex hoc cognoſcere poteſtis:quod uobis commendauerim Corneliam me uos amare.uerum etiam ꝙ uictus ſtatim ad uos me recepi:ut facile omnibus apparere poſſit: quantam uobis fidẽ præſtiterim. Cæſaris iram. Colligebam ex eo ꝙ meam comitem ſeruaueritis meruiſſe uos:ut Cæſar uobis iratus eſſet. Tãtam uenia materiam. ideſt tantam occaſionem beneficii.nam ueniã ꝙ beneficio poſuit:ut Virgilius. Satis eſt feciſſe no. v3 ꝙ cæſarem uobis infeſtum feceri collocãdo corneliã apud uos

UVA. BHSC. IyR_055

Fata mihi totum. nunc maiora inſtãt.v3 ut experiar totum or bem:quæ nam ſit fortuna mea:& nunqd apud alias gentes fi dem inueniam. Agitanda. commenda. Heu nimium fœlix. nam ſi alii fidem ſeruabunt:fœlix es q̃ omnes exemplo tuo fe cerint. Sin aliter fides tua præſtantior erit:q̃ ſolã fidem ſerua ueris. Heu. eſt quaſi admirantis . Siue doces populos.ſ.ſer uare fidem exemplo tuo. Admittere. recipere pompeiũ:ſicut tu. Nam quærere certum eſt. Quia conſtitui quærere ubi iu ſtitia ſit:& iniuſtitia. Iuſtitia ſi me ſeruauerint:& acceperint fi deliter.Iniuſtitia & impietas:ſi contra me ꝓditõe utẽtur. Fas. iuſtitia.Scelus .i.perfidia. Accipe nom̃. nũc ſuam oroem ita concludit pompeius:ut primu3 deos obteſtet.ſi quis adhuc de us mecum eſt.quaſi omnes alii a me diſceſſerint:illum oro ut faciat mihi alios populos non aliter ſeruare fide3:q̃ Leſbos ſer uauit:ut ſiue intrare uelim:ſiue exire:mihi ſemper limina pa teãt. Numen.i.deus. Nõ intrare. Vtrũq3 dixit nõ uetẽt ĩtrare nec exire:ſicut fecit Leſbos:nam Ptholomæus nõ uetuit intrãr ſed uetuit exire:quia iuſſit eũ occidi. Subactum. domitum . Mœſtamq3 carinæ ĩpo. cum Pompeius diſcederet cu3 comite ſua:nõ aliter lachrymas de digreſſu ſuo mitylenei dabant q̃ ſi omnes relicta patria ĩ alienas regiones migrarẽt. Mutare tel. ire in exilium. Sic.i.uſq3 adeo plangitur. Infeſtæ . iratæ ad uerſæ:ſicut fieri ſolet.o dii qui mihi hũc tãtã uirum tãta miſe ria & calamitate præſtitiſtis. Pompeiumq3 minus.tã&ſi ipſis moleſtus fuerat diſceſſus pompei:tamen aliquanto moleſtius diſceſſum Corneliæ tulerunt ob humanitatẽ & liberalitatẽ mu lieris:cuius uirtute ac manſuetudine omnes ſibi deuinxerat. Minus. q̃ Corneliam. Cuius fortuna. Tã&ſi ipſe auctor erat & cauſa doloris. Quam toto tempore. Nam commiſeratione ipſius mouebantur populi oms.q̃ v3 de ſummo & grandi loco ad tantam calamitatem deueniſſe. Dominæ.Quia ita comple ctebantur eam quaſi una conciuis eſſet. Quam ſi. nec miru3 ſi in diſceſſu ipſius fleuer matronæ:nam etiam ſi uirum feciſſ3 uictorem:non poterant uidere illam ſine lachrymis diſcedere:

UVA. BHSC. IyR_055

quanto ergo magis uicto uiro ſuo: Si. ꝑ q̃uis. Peteret ca.m. v3 ſi ad lætitiã iret non ad mœrorem:& reddit ratõem. Tanto d.amore. qa diuerſis uirtutibus ſuis cornelia omnes ſibi miro quodã amore deuinxerat. Deuinxit. coniunxit. Caſtique mo.uultus. quia innatã uultu habebat quandam modeſtiã: & cum oẽs dignitate præſtaret:humilib3 quibuſq3 par eſſe uideret. Summiſſa. remiſſa:quia ſe humilibus æquabat. Nulli grauis. ĩmo ſuauis:q̃uis adhuc ĩ fœlicitate eſſet. Turbæ ignobili uulgo & multitudini. Stãtis adhuc fati. q̃uis adhuc eſſet in fœlicitate. Iam pelago medios. deſcribit tempus quo pompeius nauigans:animum ĩ diuerſas curas iactabat: animo conſiderans an urbes peteret:an reges an populos:& ſecũ animo uoluens quibus magis crederet.dicit enim nõ oĩo ad occaſum deſcẽderat ſol:quia dimidius ſolis erat in hemiſperio noſtro:& in hemiſperio inferiori:tum cum aduerſis curis animuſ pom. diſtrahi cœpit ad quos proficiſceretur populos. Nec quib3 abſcondit.ſ.nobis. Nec ſi q̃bus exerit.i.aperit antipodis:ſecũdu3 uulgares philoſophos loq̃: dicũt antipodeſ eſſe:v3 qui pedeſ nobis obuerſos habent:& cum ſol abeſt hemiſperio noſtro ad hemiſperium terratum nobis oppoſitum deſcendit.hic nox eſficitur:illic uero dies & e contra:ſi uerum ẽ. Ad medios ignes. .i.ad medios orbes igneos:quia igneus eſt ſol. Nunc aliquãdo Adeunt .i.intendunt ad urbes. Socias.r.ſ. .i. coniunctas fœdere romanis. Varias mẽtes:r. q̃ reges ſolent uarii eſſe atque diuerſi. Inuia arua. Et declarat.v3 ſuper nimios ſoles.ſ.in libyam. Auſtrumq3 iacentem.i.depreſſũ reſpectu ſeptẽtrionis: nam auſter uentus eſt meridionalis:ubi poſita ẽ libya & ægyptus. Sæpe labor mœſtus. Aliquãdo ẽtiã nitebatur obliuiſci huiuſmodi curaru3 & loquebatur cum gubernatore nauis petebatq3 quibus ſtellis uterentur nautæ:cũ3 in diuerſa loca nauem intendere uellent:ut interea deponeret curas. Mœſtus curarum.i.propter curas:ſicut dicimus feſſus rerum. Odium que futuri.ſ.fati.i.gentibus & regibus. Feſſos æſtus.æſtus appellat cogitationes & fluctuationes mentis ambiguas & com-

&

UVA. BHSC. IyR_055

parat fluctibus maris.ſicut Virgilius.Aeneas uatio cũtarũ flu ctuat æſtu. De cũctis aſtris.v3 quibus ſtellis utitur in nauiga tione. Vnde. a quibus aſtris. Secãdi'æquoris.i.nauigãdi: nã ex ſyderibus & mẽſura ſtellarũ3 itelligũt nautæ qua parte ma ris:& quanto ſpacio nauigauerint & nauigaturi ſint . Syriam quo ſydere. Dic mihi qua ſtella nauigatur in ſyriam.nã ten debat in ſyriã:ut ſenatus ſententiã illius audiret . Libya.i.qua ſtella dicitur nauigari in libyã nã nauigabat in libyã pompei9 ad regem Iubã:hoc ideo dicit artophilax.i.minor urſa:quæ ha bitat in ſella ipſius plauſtri:ſolet oſtendere nauigatõem maris nautis. Quot9 ignis. na3 maior urſa meridiẽ uerſus ambitur cauda ſerpentis:ſed minor urſa ſeptẽtrionẽ uerſus ambitur a capite ſerpentis:nunc ergo dicit quotus ignis:quia ſerpẽs iſte ſeptem ſtellas habet:quæ imagine3 ipſius oſtendũt: hab3 unã in humero:alterã in pectore:tertiã in dorſo: quartam ĩ uentre tres autem in cauda. Sunt etiam aliæ ſtellæ lucẽtes: quæ has ſeptem præcedunt:ſic dictæ ꝙ ſemper uideant:unde ſtella eſt quam uulgo occiduam uocant:per antifraſim:ꝙ nunq̃ occidat hanc dicunt aſtrologi eſſe ſole ualde maiorem:q̃uis non ita ui deatur:nam remotiſſima eſt a nobis:ut nec ſplendorem ſuum oſtendat:& ita nobis per exigua apparet. Quot9 ignis. In pri ma uel in ſecunda uel in tertia in plauſtro. Doctus ad hoc fa tur. Introducit nunc reſpondere pompeio gubernatorem na uis qui peritus erat eiuſmodi artis. Seruatõ ta.olim. Ideſt no cturni cæli. Signifero celo.i.ſtellato:nolim exiſtimes me o põ pei ſeruare ſtellas omnes:& præcipue errantes:ſicuti non nul li gubernatores:qui ita errant ſicut & ille:ſed tantũmodo ſtel las ſeptẽtrionales circa polum uertentes:quæ nunquam occi dunt: Polo. cælo:pars pro toto:quia polus nunq̃ ſtat:ſed ſem per uertitur in contrariam partem. Labentia. errantia. Axis in occiduus.v3 ſeptentrionalis uulgo la Tramontana: quia nũ quam occidit. Gemina arcto.v3 maiori urſa & minori: Maior urſa ut ante dictum:meridiem uerſus ambitur cauda ſerpẽtis: nam cauda in ſerpentis modu3 per utranq3 urſa3 fluit: minor

UVA. BHSC. IyR_055

uero urſa capite cingitur:hæc minor urſa.helice appellatur: & diuerſis nominibus.ſ.cinoſura.Arctophilax:arctuſa : minor uero phœnix:eo q̃ phœnicib3 luxit nauigantib3:ut illud Ouidii.Eſſe duos arctos quaꝝ cinoſura petatur: Sidonis heliacem graia carina tenet.v3 minorem urſam . Hic.ſ.axis.i.minor urſa quæ plauſtrum uehit. Sūmis cheruſcis . Cum urſa minor uidebitur perpendiculariter in ſummitate mali ferre plauſtrū nunc nobis curſus erit in boſſorum ſcythiæ.na3 duo ſūt.ſ.boſſori bizantii:& ſcythie.boſſorus dicitur tātummodo bizantii: eo q̃ Iuppiter in formam bouis conuerſus uexit Europam de phœnicia in græciam:& de nomine puellæ appellauit Europā tertiam orbis partem in qua eſt etiā Italia.unde ad ſimilitudinem illius eſt boſſorus ſcythiæ appellatus. At ut īquit Strabo os byzantiacum thracius boſſorus appellatur.Cīmerius uero boſſorus dicitur quodcūq3 meotidis paludis hoſtium cōtinet: dictum cīmerius quaſi cimbricus:q̃ cimbri errabundi militia3 ſuam ad meotim uſq3 agitarint. Pontū. inſulam in qua Mitridates regnauit. Cheruſcis. ſignificat ſūmitatē mali.nā cheris to cheratos:ſignificat cornu:nam āthenæ habent cornua.Virgilius.Cornua uellatarum obuertimus antenaꝝ.ſchon ē partícipium huius uerbi ſchoo & a cheron ſchon componitur cheraſcon . Quicquid deſcendit ab arbore ſumma . Reſpondet ad illud quod pompeius petierat ſuperiuſ.ſ.ſyriam quo ſydere ſeruet:ſed cum non nihil plauſtrum declinauerit a ſummitate mali:tunc petimus ſyriam. Propior mari.i. quantulumcūque plauſtrum declinauerit a ſummitate mali & capite:ferire uidebitur maris undas:tunc ſpectamus ſyriam:& eo nauem dirrigimus. Cinoſuram. Quam ſuperius appellauit arctophilace3 nunc cinoſuram uocat ad ſimilitudinē.v3 minorem urſā. Propior ma. Vnum ſequitur ex reliquo:nā quāto magis declinat a ſummitate mali:tanto magis uidetur appropinquare mari. Inde canopos. uulgo qdā exiſtimant canopū eſſe ſtella3 lucē tem.quia v3 eſt nominatiui caſus:& reſpiciunt ad illud inde canopos excipit:ſed ego non ſic ſentio & intelligo canopos.uide

UVA. BHSC. IyR_055

licet ægyptiacoſ a parte illa ægypti:quæ canopoſ dicta eſt a ca nopo gubernatore Menelai ibi ſubmerſo & intelligo. Stella ti mens boream: maiorem urſam.quare timens borea3:quia ni ſi curſum ad meridiē uerſus tendat:timet boream quo ſpiran te denſantur nubes :quibus illa obſcuratur:nam cum ſit ī au ſtrali plaga meridiem uerſus timet plagam. Tranſpharon.i. ultra ægyptum.reſpondet ad illud quod īterogauerat pompe ius.v3 qua ſtella meridiem petat. Illa ſiniſtra.ſ.maiore urſa exi ſtente in parte ſiniſtra. Syrtim: cui contigua eſt ægyptus. S3 quo uela dari. cum pompeius & gubernator nauis ita inter ſe quaſi confabularentur:de ſignis cæleſtibus quæ nautæ ſeruaī conſueuerūt:& ad omnia quæ pompeius quæſierat reſpondiſ ſet.poſtea interogauerat eum quam in partem potiſſimum na uigare deberet:ad hæc pompeius reſpondit incertus ad quem locum priuſ nauigaret:quocunq3 inquit nauem & curſum dir rigito dūmodo procul a campis æmathiis nauiges: nos deīde in fluctus fortuna regēt. Quo. In quam partem iubes uela da ri. Quo nunc pede.c.t. idem dicit:na3 uela dari:& carbaſa tē di idem eſt. Carbaſa: uela ſunt dicta a genere lini ſubtiliſſimi quod ita appellatur:quo texuntur uela. Quo pede. dicit mo rem nautarum:nam pede intenduntur rudentes: quibus uela pro uoluntate nautarum uertūtur. Cōtra. ex aduerſo reſpon dit pompeius. Dubio pectore. Incerta mente:non enim ſatis deliberauerat quod potiſſimum iter teneret. Heſperiam.v3 ita liā:neq3 in æmathiā nauē dirigere uolebat. Pelago.nauigādo. Cælo. ſydera conſyderando. Da. relinque. Pignus .ſ.corneli am: Tunc certus eram .ſ.ante q̄ uxorem accepiſſem cert9 erā quo nauigabam.v3 in inſulam Leſbon:nunc uero ſcio quæ lo ca fugiam:quæ autem petam neſcio. Sic fatur. Pompeius & gubernator ab his regionibus auertit nauem: quas attingere pompeius nolebat. Iuſto. recto modo pro uoluntate nauigan tis. Dedit. Legauit in proram. Quas aſinæ cautes. Vt p me diam aſina3 & chion nauigaret.Aſina terræ pagus argiuæ:pe nes lacedemoniam naupliam:ut refert Strabo libro octauo.ex

UVA. BHSC. IyR_055

ea inquilini in meſſeniũ agrũ commigrarunt:eode3 quo Aſina oppidulum argolicum uocabulo nuncupata drvopum domicilium & Aſinã fuiſſe memorant qui ex uicinis ſperchio locis ex titere.Euxinus pontus etiã Aſinos ante appellatus ẽ:ut refert Solinus cap.xxxvi.. Aſperat undas. nam ubi ſcopulus eſt ibi etiam unda maris eſt aſperior. Chios. alia inſula .Eretrienſes auctore ſtrabone libro decimo.Chios item tenios Andrioſque ſuæ ditioni in ætholia ſubiectas hũere. Verum ut libro quarto decimo idem ſtrabo refert.Chius circum nauigationem habet ſtadiorum nungentorũ:ſi quis ſecus terram defetatur:ea urbẽ & portũ optimũ habet & nauale nauium octuagĩta Chii olim claſſem habuere & maris imperiũ & libertatẽ ſibi uẽdicauerũt e Chio in leſbũ uento auſtro ſunt ſtadia circiter quadraginta . Viri e Chio elegantes fuerunt Ion tragicus & Theopompus hiſtoricus & Theocritus Sophiſta. Motus.ſ.nauis:nam pro mutatione uelorum mutata eſt nauigatio. Aliter. Alio modo. Secante. Nauigante. Roſtro.i.prora. Idem.ſ.mare quod ante. Sonum.ſ.uelorum ſtrepitum & nauigationis. Non ſic moderator. Dicit non maiore arte aurigam ferre cũrum circa meta3 in ludis olympicis:q̃ hic gubernator obuertit nauem cõtortis uelis. Moderator equorum.i.auriga:nam ludis olympicis ad metã currebatur curru:& q̃ prior metam illam currũ circuiſſ3 hic primum palmam obtinebat:ſed quanto interius circũuoluebant currum:tanto etiam celerius id faciebãt:& ob hãc cauſam cum omnes interiores.v3 propinquiores ad metam circũ uoluere uellẽt currũ:niſi peritiſſimus eſſet artis currus ĩ metã lapideam frangebat:unde opus erat magna arte. Inoffenſæ. ĩ tactæ. Metæ. metam apellat illam formam lapideam . Leuũ axem.i.ſiniſtram partem axis. Dexterioſe. .ſ.uerſa in ſiniſtrã ſi quãdo currus uertitur:uides q̃ rota uertitur in ſiniſtrã in ſe ipſam. Oſtendit titan. Quia orto ſole dies apparebat. Sydera texit. Quia maior ſolis ſplendor obſcurat ſyderum ſplendore3 Sparſus ab æmathia. Quicunq3 inquit ab æmathia diſceſſit ſecutus eſt pom.iter quos fuit Cn põpei9 & Deiotarus Rex aſiæ

UVA. BHSC. IyR_055

ſed per Cn;pompeiũ noli intelligere ſextũ.nam ſextus cuȝ ma
tre Cornelia in Leſbo repoſitus fuerat;quia minor erat. Proce
rum. dicit enim q̃uis uictus eſſet cum magna turba pompeiꝰ
tamen adhuc comites habebat reges;& principes ſenatus. Fa
tis. fortuna. Reges miniſtros. nam reges miniſtrabant pom
peio;qui ſub clientela eius erant comites; inter quos habebat
Deiotarũ.Deiotarꝰ.n.inter primos pom.ex acie ſecutus fuerat
nam hic regum fidiſſimus erat.hunc iubet pompeius in Syriã
legatõem ferre;& eã ipſi demandat quã Lucanus deſcribit. In
deuia mundi. in remotiſſimas partes orbis terrarũ hoc ĩ Syriã
Legit .i.obſeruauit.i.q̃uis incerta feciſſet ueſtigia;ne iter ſuuȝ
dignoſceretur pompeiꝰ;ea tamen diligenter rex Deiotarus ob
ſeruauerat;& hanc ei legatõem demandat. Quando ait æma
thiæ. Quando inquit cladem accepimus in æmathia;quæ par
tem nullam orbis terrarum parauerat quæ noſtra ſigna ſeque
retur;nunc opus eſt tentare reges orientis;ordo eſt uſqȝ ad eũ
locũ ſupeſt fidiſſie regũ ꝛc. Fidiſſie regũ. Hic.n.ſẽp ĩ officio p
manſit;nulla fortuna diſceſſit cum defenſaret libertatẽȝ & au
ctoritatem ſenatus. Eufratem. flu.in oriente;per quem ſigni
ficat partes armœniæ;propter regem cum quo fœdera iunxe
rat pompeius;quo tempore fugientem Mitridatem per eas re
giones ſequebatur. Tygrim .vȝ armœniæ regem. nam tygris
flu.eſt Armœniæ.Tygris & Eufrates Meſopotamiam circũdãt
& apud babylonios inuicem cohærent auctore Strabone libro
undecimo;deinde in mare perſicum emittunt;quorum Eufra
tes maior eſt;& plus regionis flexuoſo alueo percurrit.fontes
habet in parte Tauri boreali.fluuit ad occidentem per armœ
niam quæ maior appellatur;uſqȝ in armœniam minoreȝ;quaȝ
a dextris habet Tygridis & Eufratis fontes inter ſe diſtant ad
ſtadia duo milia & quingenta. Nec pigeat. præterea ut exer
citum compares non orientẽ modo;ſed etiam ſeptentriõem pi
etas uelim. Quærentem. acquirentem reparantem . Arctos.
.i.ſcythiæ. Mouere diem.i.orientem aduerſus cæſarem; diem
pro oriente poſuit. Voces. Ideſt mea uerba. Arſacidæ. Regi

UVA. BHSC. IyR_055

parthorũm.nam ſicut Ptholomei reges ægypti appellabantur ita parthorum reges Arſacidæ dicti ſunt. Hæc.ſ.legatio noſtra Si fœdera nobis .i.ſeruant fœdera noſtra:quæ ſocietate & amicitia cuꝫ populo romano iunxit; Priſca. antiqua. Latiis aruis Nam Albæ latialis Iuppiter colebatur. Magos. magi enim ſapientes apud Medos & Perſas appellantur:quos philoſophos græci dicunt. Implete pharetras .i.ſumite arma.nam ſagittis & arcu parthi potiſſimum utuntur. Geticis neruis.i.ſcythicis chordis:quæ ex neruo torquentur. Si uos o parthi: hæc ſunt mandata pompei quæ Deiotaro dat ad Phrahartem partoruꝫ regem:nam omnes reges parthi Arſacidæ dicuntur: ſed tunc Phrahartes nomine regnabat.eſt autem ordo uſqꝫ ad eum locum tot meritis obſtructa meis ꝛc.ſi ſum paſſus uos o parthi. ꝛc. Caſpia regna.ſ. perſequendo Mitridatem in mare caſpiuꝫ uſqꝫ uenit:ubi ſunt caſpii montes.Nam auctore Solino: ultra Sauromatas in Aſia ſitos:qui Mitridati latebram: & originem medis dederunt confines ſunt Thali his nationibus: quas ab oriente contingunt caſpii montis fauces. Alanos. Populos q̃ ab alano flu.dicti ſunt:qui ultra danubium fluit in Europam. Aeterni martis. ideo quia hi ſunt hiberes:ut uidetur gens belicoſiſſima.nam nec medis:nec perſis paruere.& imperiuꝫ Alexandri fugarunt cum illi ab Hircania:ſtatim ab Alexandro fugarentur.hi populi q̃ ſe pompeio perſequẽti mitridatem oppoſuere:& ab ipſo pompeio deuicti ſunt. Alanus. autem flu.põticum mare ingreditur cum Danubio ſeptem hoſtiis: & haud procul inde habitant hiberes. Achemeniis campis.i.parthicis ab Achemene rege. Intutam trepidos. Ideſt nunquam Vos compuli in mœnia ueſtra:quia paſſus ſum uos errare p agroſ ueſtros. Arua ſuper. Et tamen facere poteram: quia propinquior eram uobis:q̃ perſis. Arua Cyri. Ideſt ſuper arua perſidis ubi regnauit Cyrus. Vltima Caldei regni. Ideſt ad extremam regionem Iudeorum:nam Ariſtobolum Iudeorum regeꝫ cepit:& templum Salomonis ſpoliauit:& candelabra illa quæ in maximo honore fuerant in triumphum duxit:& creditum ẽ

& q-

UVA. BHSC. IyR_055

poſt hac pompeiũ aduerſa fortuna laboraſſe. Nyſeus idaſpes flu.indiæ qui per Parthiam ſe ſe ferens uadit in indiam:quaꝫ nyſeus.i.Bacchus qui in nyſſa colitur bello ſubegit. poſtremo quattuor accepit flumina indũ:Aceſinem:hyarotiꝫ & hypanẽ ulteriuſque progreditur. Phœbi ſurgentis ab igne. .i.ab occidente deſcendes uobis propinquior eram:q̃ perſis.perſis nominatiuus eſt:perſidis genitiuus facit.eſt autem regio finitima p this: Numero telluris eoæ. ex omnibus regibus orientalibus tantummodo parthus fuit:qui me ex æquo fœdere adiit.nam cũ pompeiuſ ad Araxem flu.caſtra poſuiſſet.Tigranocerota tigrãnis regis filius obuiam ei factus eſt:iam enim a patre deſecerat.Tigrãnes ipſe humanitate pom.fretus qui uulgo laudabat ab omnibꝫ:ad eũ uenit:quem ubi pompeius honorifice ſuſceptum regem appellat.indignatus filiuſ palam dixit.haud ſibi opus eſſe pompeio:ſed alium quæſiturum romanorum.tuꝫ pompeius eum in uincula coniectum ſeruari iuſſit ad triũphũ nec multo poſt Phrahartes partorum rex legatos miſit qui Tigranocerotam peterent quaſi generum ſuum:& Eufrateꝫ flu. fines imperii ſtatueret:quibus pompeius inquit Tigranocerotam ad tigrãnis magis partes q̃ ad ſoceruꝫ pertinere:de finibꝫ q̃ peteret eiuſmodi ſe uſurum:hoc eſt quod nunc poeta dixit. ex æquo me parthus addiit:& ita Eufratem fines imperii tenuit rex parthorum. Nec munere magni. Nec ſemel ſeruati ſũt parthi meo beneficio.neqꝫ enim alius fuit qui romanos contineret ne ulciſcerentur manes craſſi & romanorum qui a uobis cæſi fuerunt o parthi.ſententia fuit etiam pompei:ne renouaretur bellum contra parthos:donec cæſar eſſet in gallia cum exercitu:ne duobus bellis uires romanorum diſtraherentur. Munere. Beneficio pompei. Quis cõ. Quaſi dicat nullus niſi ego. Aſſyriæ cladis. Ideſt poſt cladem Craſſi & exercitus Romani:quem ad Carras ciuitatem Aſſyriæ parthi cum exercitu deleuerũt. Iuſtas iras: Videlicet q̃ iuſte mouebantur ad ultionem imperatoris cæſi. Ruptis excedat clauſtris. Eufratis ripã dicit quem regni finem ipſi parthi petenti pompeius fineꝫ tra

UVA. BHSC. IyR_055

didit. Zeuma. ciuitas inter ægyptum & parthiam quam Alexander condidit:ſic appellata ꝙ ſit utriuſq3 regionis quoddam quaſi uinculum.& dicitur a zeo zerſo.i.uincio: peleu3 ab Alexandro conditum q fuit de pela ciuitate macedoniæ. Pompeio.i.cauſa pompei. Strabo autem dicit libro undecimo zeuma oppidum eſſe iuxta eufratem & iter hiberiam & hoc oppidulum Tygranem condidiſſe urbem quam Tigranocerota nominauit quo tempore Syriam Phœniciamq3 cepit & eufratem tranſgreſſus eſt.ſed Lucullus opus quod adhuc erat iperfectū facta impetu de molitus eſt:atq3 in paruum uicum redegit. Vinci roma uolet .ſ.ſubacto cæſare pompeiuſ uictoriam conſequetur. Regem parere. iubenti:nunc dicit quomodo rex Deiotarus ad pompei legationem perficienda3 ſeſe expediuerit. Regem Deiotarum. Ardua. Quia iuſſit eum extremas orbis partes penetrare. Poſitis inſignib3.i.depoſitis regiis ueſtimentis. Raptos amictus.i.gregaria ueſte ſumpta:& capta occaſiōe laudat paupertatem.Si inquit dominis terrarum tutu3 eſt aliquā do ſimulare paupertatem:quanto ueri pauperes tutiores ſunt Dimiſſo in littore rege. nunc dicit dimiſſo rege Deiotaro:qua parte pompeius nauigauerat. Ipſe per icariæ. Ionium mar di cit quod a fine baſilici ſinus incipit:qui maris icarei principiu3 eſt. Epheſum. ciuitas ab amazonibus in mare ionio poſita. Colophona.Ci.Ionica quā Mopſuſ Mantonis filiꝰ condidit.Verū ut iqt Strabo li.quartodecimo Telmeſis ꝓmontoriu3 eſt lyciorum quod portum habet:hunc locu3 Eumenes in bello antiochico a romanis accepit:ſed ſublato regno Lycii eum locum receperunt:hic uidetur eſſe de quo Lucanus mentionem facit. Claram. ibi coloſſus.ideſt ſtatua Iouis eſt tantæ magnitudinis:ut inter mirabilia mundi connumeretur.ante hanc uero apollinis clarii lucum fuiſſe:tradit Strabo libro quarto decimo. Telmeſidos unde compenſat. Ambitū longū telmeſidis ſinꝰ breuitate maris recōpēſat:quo curſū tendat. Telmeſidos ꝛ Telmiſio flumine ioniæ appellata eſt q a ſeleuco ſuſcipit flu.

UVA. BHSC. IyR_055

Strabo libro quarto decimo dicit hunc Coloſſum a Cherete lin dio ſeptuaginta cubitorum factuꝫ fuiſſe & Rhodon claram. di cit ꝙa teſte Solino nūq̄ cælū ita nubiluꝫ eſt:ut in ſole Rhodos non ſit. Pamphilia puppi. Pamphilia ſub imperio cilicum cō ſtituta fuit.Hinc mare Cilicum incipit a cilicia:cuius in cōſpe ctu poſitum eſt denominatum:contra inſulam Cyprum:quæ ab Amano monte incipit:Ciliciaꝫ ac ipſam Cyprum a Syria di uidente.finem autem Nemurium facit promontorium : quod & pamphilici maris initium eſt. Nec ſe committere. Et ꝙa pō peius metuebat:ne omnes ciuitateſ uictori parerent non aude bat mœnia ingredi:ſed nunc primuꝫ ingreſſus eſt mœnia pha ſeli . Phaſelus . phaſilis ciuitas eſt ciliciæ quæ portus tres ha bet auctore Strabone li.xiiii.ciuitas inſignis eſt & lacus iminet & mons nomine ſolyma & Telmiſus Piſidata Ci.in anguſtiis ad iacens.Phaſilis fuit ciuitas zeniceti piratæ qui capto mōte Iſaurico ſe cum tota domo concremauit. Nam te ratio cur in greſſus eſt. Rarus incola. quia deſerta erat urbs. Exhauſtæ . Enacuatæ:hinc a phaſelo . Taurus. mons qui a multis idem cum Caucaſo monte creditur:nam Aſiam omnē ab eois incipi ens & in cilicum mare deſinens ī duas fere æqualeſ partes tau rus diuidit. Dipſanta. flu. Cadentem.i.de Tauro naſcentem. Crederet hoc magnus. Nunquid credere potuiſſꝫ hoc pompe ius cum piratas deuicit hanc uictoriā ſibi utilem futuram ? ac ſi.d.profuit:quia nunc demum profuit pom.deuiciſſe piratas: ꝙ per mare nunc tutus nauigat. Pacem .i.cum piratas deui cit. Et ſibi. non ſolum negociatoribus:ſed etiam ſibi. Fugit. .ſ.cæſarem uictorē. Seqt̄ ps magna ſenat9. pom. ꝓficiſcētē ī ciliciā uniuerſus ſenat9 ſecut9 ē:ubi ſētentiā ſuā de repu dixit. Paruis ſinedris. Notādū ē ꝙa multi fallūt:exiſtimāt Sinedris urbē ſeu nom̄ port9 iō errāt:ꝙa dictio græca ē,nā ſinedra græ ce ſignificat conſenſus:ſed in cōparatione curiæ Ro.puū dixit cōſēſū. Selinis. oppidū ciliciæ:ubi ſenat9 pom.audiuit de rep. ſniaꝫ dicētē. In ce:pro. ī cōſilio ſenat9. Reſoluit. Apuit. Co mites belli. In deliberatiuo genere cōſtitio cōiecturalis ē:pote

UVA. BHSC. IyR_055

ro reparare uires:non poteris.quæſtio eſt an poſſit:& delibera ratur deinde quomodo reparet.Eſt autem deliberatio cuꝫ quæ ritur:quid ex multis rebus potiſſimum ſit faciendū.nam cōſul tatio duplex eſt:aut cum quæritur de duabus rebuſ utrum po tius:ut ſi conſultetur bellum ne:an pax potius ſit facienda:eſt autem conſultatio cum de pluribꝫ rebus quæritur:quid potiſſi mum ſit:ut ſi quærat aliquis:an macedoniam:an ægyptū:an ī indiam nauiget:ſed primum quod in dubitatione ueniebat:q̄ ritur.vꝫ an poſſit reparare uires:& probat reparare poſſe:non enim adeo ſe uictum eſſe.dicit ex tāto caſu:ut releuari nō poſ ſit:quæſtio cōiecturalis eſt.quia quæritur an poſſit uires repa rare.primo captat beniuolentiam a perſona auditorū: cuꝫ eos comites fideles uocat & eos laudat:q̄ ſint quaſi quædā imago patriæ. Quamuis in littore nudo. a perſona ſua nunc beniuo lentiam captat:nam ſua profert in commoda per cōmiſeratio nem:qua beniuolentia facile comparatur. In cilicum terras. Non in propria urbe. Nullis armis. Non exercitu ſeptus:ſed inermis. Non omnis in armis æmathiis. ad coniecturam de ſcendat: & probat poſſe reparare uires:& argumentum eſt a minori ad maius:quod plurumum ualet ad cohortationem.di cit enim:ſi Marius exul hoſtis populi romani iudicatus Mītur nis in carcerem compulſus:in libyam profugus:in terris hoſti um tamen comparato exercitu reparauit uires ſuas aduerſus Syllam:multo magis ego facere potero .q̄ non ſum hoſtis pa triæ iudicatus non hēo inuiſos populos ſicut ille deīde nō mi nor ē mea apud gentes auctoritas q̄ illi? īmo maior. Nō oīs.i. adhuc mihi uires ſuperſunt. Fata premuntur . Ideſt fortuna mea non ſic urgetur. Excutere abiicere. Libycæ ruinæ.Quia iam Carthago euerſa fuerat a Scipione inferiore:quo tempore Marius eo ſe recepit. Faſces. Conſulatum:nam exercitu cō parato in italiam uenit & ſe Cinnæ coniunxit:& ita conſul fa ctus eſt. Plenis fatis. Vt impleret ſeptimum conſulatum.naꝫ ita ſibi Aruſpex prædixerat uiſo auſpicio. Leuiore manu. Scilicet Cæſaris : q̄ ille manu Syllæ. Mille mei Duces.

UVA. BHSC. IyR_055

argumentū eſt a ui quæ per claſſeſ decernitur exercitus:arma tormenta:reuocationeſ hominum. Millæ.i.multæ. Duces.p̄fecti. Sed me uel ſola. ab auctoritate arguit:quam ſibi tantam eſſe dicit:ut uel hac una reparare poſſit bellum. Nomen.ſ.meum. Mundus amat. nam ſine dubio pompeius beniuolus fuit apud omnes:na3 hnmanitatiſ nomen ubiq3 obtulit. Vos p̄dite regna. nunc cōſultatio eſt de multis reb3 quid potiſſimu3 Regna. declarat quæ regna v3 libyā parthos ⁊c. Fide & uiribus. Vtrunq3 bene cōiunxit:quia parum poſſunt uires:ubi fides deeſt. Pharon. ægyptum:nam pharos clauſtra ſunt ægypti. Aſt ego. ſed inqt prius ſentētiā meā dicā. Pōdera uergāt .i.quo cogitatio noſtra ponderoſa uertatur:& primum oſtēdit neq3 ægyptum:neq3 libyā eſſe petendam:& reddit rōnem .Arguit autem ex attributis pſonæ.v3 a genere quod diuiditur in naturam:patriā & ſexum:arguit ab ea pte q̄ ē ætas:ubi cōſideratur puer ne:an adoleſcens:grandis natu:an ſenex:ī puero fides ſtabilis eſſe nō poteſt. Hinc anceps dubii. Regem Iubam dicit. Arguit autem ab ea parte que dicitur natio in qua conſideratur græcus an barbarus ⁊c. Athenienſis eſt: ergo acutus. Lacedemonius eſt:durus & aſper. Thebanus eſt pinguis & ualens. Maurus eſt & Cathaginenſis.ergo perfidus. Nūq̄ memō Ab ea parte arguit:quæ eſt cognatio.v3 quibuſ maioribus ort9 ſit.v3 ab Hannibale q̄ ſēp hoſtis populi ro.fuit. Iminet. ut ulciſcat̄ iniuriā. Mult9. frequēs:q̄a ſēp nominat Hānibalē. Ob liquo maculat. Præterea ē & nothus:& nothi ſolēt eſſe callidi uerſuti atq3 perfidi. Cōtigit. cōtagione polluit. Iam ſupplice uarro. Arguit a factis q̄d ē īpiū:& ī attributis perſonæ ubi cōſiderat̄ q̄d fecerit:quid faciat:q̄d factur9 ſit:ſuperbus :aduerſ9 uarrū p̄fectū nr̄um uidit.nā Varrus hiſpaniæ partē tenebat:& cū eam cæſar inuaſiſſet:hic ad Regem Iubam in Libyam confugit.dicit autem illum animu3 extuliſſe.tūc cū Varrus ad eū profugit. Romana. .i.res romanas.v3 Varrū p̄fectū noſtru3. Quare agite nunc ſententiā ſuam.dicit quo nā v3 ſe cōferre uelit.ſ.in orientem uidelicet ad Phrahartem Parthorum Regem

UVA. BHSC. IyR_055

& ſuadere incipit ut ſententiã ſuaꝫ ſequi uelit:& primo arguit a ui quæ eſt pars tuti:parthos oſtendenſ eſſe bellicoſos:ſeu patria:ſeu natione. Diuidit eufrates. nam Armœnios Cappadoceſqꝫ diſterminat. Caſpia. Quæ caſpiæ portæ dicũtur:quæ ſunt inter Colchos & Albanos.caſpias autem portas caucaſus habet:quibus ſeparatos dicit inhabitare parthos:ut nulliꝰ imperii uires timeant.Taurus per gentium ac linguarum uarietate plurifariam nominatus eſt:nam ubi in excelſaꝫ ſurgit ſub limitatem caucaſus dicitur:etiam a populis appellationem trahit:a dextro latere caſpius dicitur uel hyrcanꝰ:a leuo amazonicus:mox cichus:ſcythicus: ad hæc uocabula habet multa alia.ubi dehiſcit :hiulcis iugis facit portas:quarum primæ ſũt Armœniæ:tum caſpiæ:poſt ciliciæ.a Caſpis portis per Parthiam una eademque uia eſt Alexandriam uſque quæ apud Arios ẽ teſte Strabone libro ſexto decimo:qui itideꝫ ῖfert libro undecimo:Armœniam Mediamque cuius ſunt caſpiæ portæ ῖtra Taurum eſſe Solinus dicit Mediam ab occaſu tranſuerſaꝫ utra que parthiæ regna amplecti.A Septentrione Armœniam circundare:ab ortu Caſpioſ uidere:a meridie Perſidem. Portæ caſpiæ eodem auctore Solino panduntur itinere manu facto longo octo milibus paſſuuꝫ.nam latitudo uix eſt plauſtro permeabilis.In his anguſtiis etiam aliud aſperum:quod precioſoruꝫ laterum ſaxa liquentibus inter ſe ſalis uenis exundant humorem affluentiſſimuꝫ:qui conſtrictus ui caloris uelut in glaciẽ corporatur:ita labes inuia acceſſum negat.Præterea octo uigῖti milium paſſuum tractus omnis quoquo inde pergitur humo arida ſine præſidio ſitit.Tunc ſerpentes undique gentium conuenæ a uerno ſtatim die illuc confluunt.ita periculi ac difficultatiſ ꝯcordia ad caſpias niſi hyeme acceſſus negatur.caſpios quoqꝫ ῖfert ſtrabo li.xi.parẽtes ῖcluſos fame necaῖ cũ iã ſeptuageſimũ ānũ exceſſerῖt:mare caſpiũ ex alt̃o põti lateῖ ultra maſſagetas & apaleos ſcythas ẽẽ ῖ aſiatica plaga dulce hauſtu alexãdro magno ꝓbatũ ẽ.:mox pom.magno q̃ bello mitridati co ſicut cõmilito eiꝰ varro tradit ipῖſ hauſtibꝫ fidẽ expiri voluit

UVA. BHSC. IyR_055

Polus alter. quasi alter mundus sit:uel certe antarticum dicit nam sicut nos sub polo artico positi sumus: & sublimitate terræ antarticū uidere non possumus:ita qui sub ātartico uiuunt articū uidere non possunt. Vertitur. quia semper circa polum uertitur cælum. Abruptū est nostro mari. mare rubrum dicit q̄ inter indicum & æthiopicū amplissimo ore ab austro ī septē trionem funditur.ideo dixit abruptum nostro mari:qa ne ī mediterraneum exeat a terris persarum quibus finitimi sūt pthi arabesque tenetur. Regnandi sola uoluptas. Arguebat a ui q̄ erat ps tuti:nunc arguit ab hītū qd' ē unū ex attributis p̄sonæ in quo etiā cōmoda aliqua corporis cōsiderant: non natura:sed studio:& industria cōparata:studio & industria equitare ac sagittare didicerūt:& habitū regnandi fecere:ut nulli regno parere uelīt. Voluptās.s.regnandi est parthis. Celsior in cāpis. & hoc quoq3 industria cōpararūt:ut equitandi & sagittādi periti sint. Nec puer. siue puer:siue senex fuerit pronus ē ad sagittandum. Et nulla sa. .i.quē feriat sagitta:ille statim occidit Primi peleas. arguit a casu & a fortuna:ubi consideratur quid euenit:quid eueniat:quid euenturū sit:quid euenit:ut semp uicerint.ergo ⁊c. Primi. si parthi hi nanque a scythis originem ducunt quoru3 regio est orientis:uiribus ac eor̄ uirtute parta Ab indiæ finibus usq3 ad mesopotaniā pthia nominata: quam diuidit eufrates.hīc mesopotania dicitur.nam p̄p inuictam uirtutem eorum proximæ regiones ī eius nomen transierunt in qua sunt Aracusia:Assyria:Persis:& Media ab una parte:quod uidelicet a meridie rubro mari:ab alia uidelicet a septentrione hyrcano clauditur salo. Peleas. idest alexandri. Sariſſas. Sariſſa proprie est telum macedonicum:sicut pilum romanum. Bactra ciuitas asiæ est oxum amnem uersus. ex india diebus octo a bactris usq3 ad Alierum flumen:qd' īfluit oxū amnē peuenit pompeius.dum persequeret̄ mitridatem:deinde auctore Solino ad Caspium mare:inde per caspium ad Cyri amnis penetrauit fluentum:qui armœniæ & libye fines interluit. Babylona. Quam coctilib3 muris cīxisse dr̄ Semiramis. Nec pila

UVA. BHSC. IyR_055

Timetur. & non ſolũ cæteras gẽtes ſubegeſſe:ſed noſtras quo que iã timere deſinunt:poſtq̃ craſſum deleuer̃. Experti ſi cra. Quia ut dixi a ſcythis originez habent. Spicula nec ſolo ferro Argumentũ ẽ a conſilio:& conſilium rectius appellat q̃ dolus nam dolo aliquid ſuadere turpe uidetur. ergo rectius a con ſilio quo parthos uti dicit.vz ut ueneno muniãt ſagittas. Stri dula. ſtrepentia per aerem cum a neruo mittũt. Fatumque.i. mors eſt & in ſũma corporis exulceratõe:quia uenenũ ingre ditur. O utinam nõ tanta mihi. uellẽ inquit ne tanta mihi fi ducia eſſet in parthis.ne vz craſſum cecidiſſent.nam inde orta eſt fiducia ꝙ exercitũ cũ duce occiderunt. Arſacis. Parthis ab eox regibz. Fata mouẽt medios. nã media trãſiuit in nomen perſarum:Aracuſia:Aſſyria:& perſis : & ideo medios parthos dixit.naz ut inquit Strabo libro ſextodecimo Medis atqz Baby loniis parthi imperabant : armœniis autem nunq̃.Inuaſiones ſæpe factæ ſunt:omnino autem capti nũq̃:Medi: Babylonii ac Armœnii ita erant ab initio cõſtituti:ut ſe inuicem adorirent: ut cuicunqz opportunũ uidebat̃:rurſũqz cõciliarẽt̃:quod uſqz ad parthorũ imperiũ permanſit. Multũqz a caſu arguit. Alia tellure.i.diuerſa ab italia:nam parthia in oriente eſt:italia ue ro in occidente.unde etiã heſperia dicta. ꝙ ſi uos eoa fides. Dialema eſt:& confutat ab honeſti partibus : vz a magnimita te.Senſus eſt:ꝙ ſi parthorum pereo perfidia:optatius id mihi cõtinget:quaſi beneficio fortunæ in his regionibus perearz:ubi nulla noſtri cũ gẽtibz illis comertia habuerũt:nam id mihi ſo latio erit:q. nec iniuriã a cæſare nec beneficiũ accipere potero aut pthi fideles erũt:aut pfidi:ſi fideles nos cõtra cæ.iuuabũt. ſi uero pfidi id boni cõſequar:ꝙ ĩ manꝰ cæ.non ueniã:quo aut mors crudelis manet:aut turpis uita.ergo hoc uitabo. Eoa .i. oriẽtalis hoc ẽ pthox. Supra comercia mũdi. ultra regionez mũdi rõis cognitã:nã Ro.nulla ꝓrſus cũ pthis hũere comer cia. Ferat. ꝓ afferat regna q̃ feci:ut tigrãnis:Ariobarzaniſ & pharnacis:quoſ deuictos ĩ regna ꝟſtituerat.Sat ma.ferarz ma gna ꝟſolatõ erit ꝙ ñ ueiaz ĩ manꝰ cæ.a quo crudeliť trucidabõ

UVA. BHSC. IyR_055

aut turpiter uita donabor. Alio. quia remoto a noſtro . Hæc membra. Si occidet. Nil feciſſe pie. ſi uita donabit. Sed cuncta reuoluens .ſed cū omnia conſydero:ipſi fidem ſeruabunt: non nullis mundi partibus magis honoratus ſum q̄ in oriēte: & arguit ab auctoritate:quā habuit ī his gētibus & a caſu:cū perſequebatur mitridate3:colcos:albanoſ:hyberas: arabes:caldeos:iudeamq3 omnem ſubegit. Meotida. paludeſ ſcythiæ. Tanaim qui diuidit europā ab aſia. Conſpectus. conſpicuus. Quas magis.ſ.q̄ in terras orientis. Vnde. a quibus regionibus Quid enim tibi. alio utitur dialemate:na3 inquit ſi ad parthos uenimus:aut uincemus:aut uincemur:ſi uincemus obtinebimus quod iſtituimus.ſi uincemur nobiſcum parthi peribunt & umbram craſſi uindicabimus. Tantam gente3. Quæ ſemp infeſta romanis fuit mediis cum parthis. Fortunam ne eſt. ſi uincemus cæſarem. Vincet craſſus. Cæſare uictore. Sic fatꝰ murmure ſenſit. Vt hæc locutus eſt pompeius:nemo ſuccla-mauit:nō enim conſilium placuit nam clamare ſolebant: porā tis comprobantes ſententiam:ſed pompeius ex murmure ſen ſit non placere conſilium. Quos omnes len. Sed lentulus oēs ante iuit.dolore enim perculſus colloquium tenere non potuit:quia conſilium illud a uirtute alienum uidebatur. Nobilitate delendi. Quia generoſitate animi dolebat hanc pōpei ignauiam. Modo. Paulo ante conſule. Siccine theſaliæ. Hæc oratio eſt contra id quod pompeius ſuadere uolebat. eſt autem ī deliberatiuo genere poſita:ī iure iudiciali cōſtitutōe.Et primo beniuolentiam captat a perſona aduerſarii:hoc eſt pōpei:quē adducit intentionem ipſius oſtendes ignauia3:q̄ qui antea de ægypto triumphauerit:idem regibus ſe ſubiiciat. Siccine. pro ſic ne.eſt autem epentheſis:adeo ne animus tuus uictus eſt. Vna dies.ſ.cladis tuæ. Damnabit fata.i. fortunam imperii romani. Secundum æmathia3 lis tanta datur. eſt locutio iuris .i.bellum ciuile ſic deciditur:ut ille ſuperior ſit qui ī æmathia uicit.nam litem dari:ſecundum hos:aut illos. eſt decidere litē ſecundum uoluntatem eorum. Iacet omne cruenti. Senſus ē

UVA. BHSC. IyR_055

adeo ne uulnus eſt illatum tam magnum ut nullo auxilio poſ ſit ſubleuari. Solos tibi magne. nunqd in toto terrarū orbe ē: qui auxiliū præſtare poſſit præter Phrahartē ad cuius genua te proſtraueris. Aduerſus polos.ſ.in antarticū relicto arctico nam ratio hemiſperii facit hoc:ut ſydera quæ ſunt in antartico a nobis uideri nō poſſint e diuerſo ⁊c. Aliena. a noſtro. Focos lares. Et barbara ſacra. Et diis romanis omiſſis incipias colē deos barbarorum. Quid cāæ oſtenditur armis. a ſenatu beni uolentiam captauit:nunc ad confirmatōem cauſæ uenit.inſta bilem autem oſtendit pompeium initiū contra perſeuerantiā quæ eſt in re bene conſiderata:ſtabilis & perpetua permanſio. non enī perſiſtit in rōe bene tuendæ libertatis:cauſa cuius bel lum ciuile ſuſceptum eſt.ergo a perſeuerantia arguit: quæ eſt pars fortitudinis partis honeſti. Quid cauſæ. ꝑ quæ honeſta cauſa eſt:quam bello poſſis portendere & demonſtrare.primo cauſam honeſtam hēbas:nūc ſi non ſolū cæſari paratus ſis ſer uire:ſed etiam externis regionibus hæc cauſa tollitur. Armis. .i.cauſa belli. Libertatis amor. Interrogat deīde reſpondet.i. prætextu libertatis potes dicere te bellū gerere. Te quem ro mana gerentem. Oſtendit eum abiecti animi eſſe:quod eſt cō tra magnificentiam:quæ eſt magnarum & excelſarum rer co gnitio atqꝫ adminiſtratio:uel certe contra dignitatem quæ eſt honeſta & cultu & honore uerecundiæ digna auctoritaſ quæ ē in eo honeſti genere:in quo utilitas quoqꝫ adiūgitur priſtinus honor fuerat:ut apud reges in maxima ueneratōe fuerit pom peius quibus regna donauerit:nunc uero contra dignitatē ſu am fore arguit:ꝙ his ſupplicare paratus ſit de quibꝫ triuūpha uerit:aut quis certe in regnum reſtituerit. Te. vꝫ imperatorē romanum. Horruit. dum perſequeris mitridatem captos Re ges.vꝫ Tigranocerotam & Ariſtobolum iudeorum regem quoſ in triumphū duxit. Hircanis.i.ex hircania quæ eſt pars armœ niæ.Hircania auctore Strabone libro undecimo ualde opulen ta & multa & magna ex parte planities præclaris urbibus ad ornata opulētiæ ſignū ducūt ꝙ uitis uini metretaꝫ affert:ficus

UVA. BHSC. IyR_055

modios. Lx. frumentū ex fructu naſcit qui cadit ex culmo i arboribꝫ mellificat ex foliis mel fluit. parthi: ut eodē libro refert Strabo: cū hircanis pfice uiuebāt & nō multo poſt tēpoꝝ q̄ macedones imperarēt. Extollet aīos. arrogātior fiet. Se ſimul & romæ mēſus. nā q̄ te ſupplicē uidebit. īperiū ſuū īperio romano cōparabit. Exiget ignorās. cū loq̄ uolueris ad illum: tū dicet neſcio q̄d dicat hic nō ītelligo linguā romanā & uolet ut lachrymes: ut ſi nō ex uerbis tuis ſaltē ex lachrymis q̄d uelis intelligat. Patimur ne pudoris. Adhuc i eo pſiſtit q̄ dignum ē romanis q̄ vꝫ: parthi prius uēdicēt iniurias italiæ: q̄ nos iniurias noſtras: ab ipſo rege illatas: turpe hoc ē: q̄a prius iiurias noſtras ulciſci debem⁹: q̄ parthi ulciſcāt romanos cōtra cæſarem Ciuilibꝫ armis. cōtra leges argumētū ē a iuſtitia: q̄ diuiditur i ius naturale: ius cōſuetudīe: & ius lege pacto pari & iudicio: argumētū ē iure lege: q̄a lex erat ut q̄ ad aliquod bellū electuſ eſſet: nullū aliud gerere poſſꝫ prius q̄ illud pficeret: & plebiſcitū cā ēē pōt q̄d i iure ſcripto cōnumerat. Ellegit te ducē. nō autem ut alios duces tēptares. Quid uulnera noſtra. Ignominiā oſtēdit. arguit cōtra gloriā. q̄ ē frequēs de aliquo fama cuꝫ laude: cōtra eā facēte dicit: nā ſi clades romanoꝝ uulgauerit i parthia: magna erat populi Ro. ignominia ut meli⁹ oſtendat i Europa pmanere: q̄ i aſiā trāſire. Parthos trāſire duces. q̄a cū intellexerīt diſſēſionē īter romanoſ capta occaſione: ipſi i italiam ueniēt: & īpiū Ro. de medio tollēt. Solatia tollis. hāc deſolatōnem tollis: q̄ unica ē nobis: ut ſi ſeruiēdū ē: magna cōſolatio ē ut ſeruiam⁹ potius ciuibꝫ noſtris: q̄ barbaris. Ciui .ſ. cæſari. Iuuat ire p orbē. oſtēdit piculū q̄d ē cōtra tuti ptē: q̄ icolumitas dī: ea ē ſalus tuta: atqꝫ itegra cōſeruatio. Signaqꝫ .ſ. romana q̄ capta ſūt a pthis cū craſſis. vꝫ patre & filio. Qui ſolus arguit a maiori ad maius q̄d ē ex adiūctis negocio: ſi nos pthi i felicitate ſeq̄ noluerūt multo min⁹ i aduerſis ſequēt. Defuit. q̄a noluit ītereē bello ciuili. Celāte fauorē. i. cū adhuc i dubio uictoria ēēt. Lacēſſꝫ. puocabit. Victoris. Cæſaris. Oīs i arctois. poſtq̄ rōes ſuas lētul⁹ cōfirmauit qbꝫ arguebat ñ eūdū

UVA. BHSC. IyR_055

ēē ī parthiā:nec & barbaro ēē fidēdū:qđ si faceret id futurum cōtra dignitatē:nō solū pom.sed & populi ro.nunc pom.rōnes confutat a natōe primū cōuertēs dicta pom.ī suā utilitatē.naz qđ pom.dixerat de regione pthoz:qp ēēt sepata quodāmodo a nostro orbe:ubi liberos sēp hītare pthos dixerat:nec regi cuiq̄ seruire aīuz īduxisse:īmo regnādi cupiditatē hūisse:ita cōuertit Lentul9:ut ostēdat eos:qa ibi nati sunt & nutriti enerues esse: & effeminatos:quēadmodū & Cicero dicit p qualitate aeris ex astrologoz sentētia ita ēē naturā hominis.dicit.n. athenienses īgeniosiores ēē: Thebanos uero pingues & ualētes.rō:nā Athenis aer tenuissimus est:ideo acutiores sunt hōies: Thebis uero crassiores:ideo pingues & ualētes sūt.Sz ī oriēte aer clemētior ē.iō & ibi natura homines sūt molliores:& ppea effeminatiores. Oīs arctois. Arguit a natōe:q̄ ē una pars ex attributis p/sonæ:& per cōtrariū: quicūqz nascīt ī septentrione:q̄ regio frigidissima ē & aspera:fortissimus & bellicosus ē.e cōtra uero q nascīt ī oriēte q̄ regio mollior hēt & clemētior:eneruatior est & mollior. In arctois ī septentrione. Pruinis. frigoribz. Indomitus bellis. iuict9: Eoos tractus. lōgitudinē oriētis. Emollit Molliores facit. Illic in oriēte:& arguit a uictu imbelles esse oriētis populos. Laxas. fluxas:sinus habēt āplos:ut lōgū sirma uerrat humū.sic & Virgili9.& habēt tunicæ manicas & re/dimicula mitræ. Partus p medica rura. Arguit ab affectione: nā adiungīt honesto & iusto:siue utili necessitas & affecto:sed honesto gloria dignitas & aīcitia:q̄ pp se & pp aliud expetēda sūt.deīde necessitas cū ꝺditōe & sine ꝺditōe sine ꝺditōe:ut neces se ē oēs mori.cū ꝺditōe ut necesse ē petilinos mori:nisi se dedāt Hānibali.ē aūt affectō q̄ ex tēpore & belloz administratiōe & studio hominū cōmutat.Part9 p medica rura sar.m.cā.hoc uerū ē:sz mutat hoc ex admīstratōe: ī regione illa lata:ut eqtare possint uictores sūt:nā fugiēdo īsequentes uulnerāt.at uero in italia q̄ mōtuosa ē:& multas angustias hēt nō ita:neqz licebit spatiari:& ita mutata regione studiū eoz nihil ꝑderit:nec ī administratōe belli:uti ī regione sua poterūt. Sarmaticos cāpos.

UVA. BHSC. IyR_055

.i. Assyrios: ſꝫ eſt epitheton lõge repetitũ. Sarmate populi aſſyriæ ſunt: unde parthi originẽ hũere. Verũ ut Solinꝰ ĩquit parthia quanta oĩs eſt: a meridie rubrũ mare a ſeptentrione hircanum ſalũ claudit. regna ĩ ea duo de uiginti diſſecãt̃ in duaſ partes. undecĩ q̃ dicuntur ſuperiora: incipiunt ab armœnico littoꝛ & caſpio limite porrecta ad terram ſcythaꝝ aut ſarmataꝝ cuꝫ quibus cõcorditer uiuunt. reliqua ſeptem inferĩora: ſic. n. uocitantur: habent ab ortu uarios Arianoſq; : Carmacuamqꝫ a medio die: Mœdos ab occidui ſoliſ plaga: a ſeptentrione Hircanos Ipſa autem Mœdia ab occaſu tranſuerſa utraque parthiæ regna amplectit̃: a ſeptẽtrione Armœnia circundat̃: ab ortu caſpios uidet: a meridie perſidẽ: deĩde tractus hic ꝓcedit uſqꝫ ad caſtellum: quod magi obtinent Phidaſarcida nomine. hic Cyri ſepulchrũ. Effuſa. porrecta: ſicut oĩs planities iacet. Tigridis. fluuii q̃ cũ Eufrate uno ſe fonte reſoluunt. Supabilis. uincibilis. Libertate fugæ. libertate uagandi lateqꝫ ſpatiandi. Sꝫ nõ tibi. ecce mutato ex tẽpore & adminiſtratio belli: ergo ab affectione. Tumebit terra. i. ubi ſũt montes. Nec ꝑ opacas. Nec ĩ Italia: ſicut mos eſt ſciũt gerere bella tempore noctis: quippe q̃ cũ niſi ſagittis utant̃ uidere nõ poſſũt: quo eas dirrigant. Opacas tenebras. i. pernoctẽ ſicut nos gerimus: nam tẽpore noctis pompeius mitridatis exercitũ fugauit. Incerto. errãti arcu. Non frãgit nando. ſi opus erit tranſire flumĩa: nõ erit pitꝰ natando: uortices fluuioꝝ q multi ſũt ĩ italia. Eſt aũt uortex gurges aquæ a uertẽdo dictus. Nec tota ĩ pugna. nec ĩ pugna pati poterit æſtũ caloris: q̃a aſſuetus eſt molliori aeri. Naꝫ aries. alia mutatio belli: q̃a nõ oppugnate conſueuer̃ oppida: nec habẽt ĩſtrumenta quibus id fieri ſolet. Machina nulla. utpote q̃ nũnq̃ oppida oppugnarunt. Parthoqꝫ ſequenti. & cũ ꝑthus ſequet̃ milites: noſtros q̃cq̃d poterit tenere ĩpetũ ſagittaꝝ erit tanq̃ murus: clipeus etiã nõ aliter defendet q̃ murus: nõ enim quominꝰ gladiis pugnãt: ſꝫ ſagittis tãtũ eminus utũt̃. Pugna leuis. i. leuis armatura. Turmæ uagãtes. q̃a fugiẽtes huc & illuc ꝓſequẽtes uulnerãt. Ceſſiſſe. fugiſſe. q̃ pellere. i. q̃ ꝓſequi

UVA. BHSC. IyR_055

Illita tela dolis, nūc arguit a cōsilio: qa dixerat pom, illis uiribus addere cōsiliū, tūc cū ueneno munirent sagittas: hoc ipso ī quid ꝙ sagittas ueneno polluūt: ostēdunt suā ignauiā: quia tota fiducia ipsoꝝ ē ī fugiendo: nec est quisq; qui audeat comin⁹ certare. Et quo ferre uolet sagittas dirrigit. S3 ictus est īcert⁹ nā uētus aliqñ aliorsū sagittas uoluit: q̄ illi uoluerīt. Ensis hēt uires. a contrario arguit qui fortis est: comin⁹ pugnat, a cōtrario sensu qui emin⁹ debilis & enetuis, at id faciunt parthi, ergo debiles sunt & timidi. Credis magne uiros. Tu credis illos ēē fortiores: ꝙ habēt fiduciā suā ī ueneno magis: q̄ ī armis: & hoc ipso ostendūt ignauiā suā: qa si fortes ēēnt nō ī ueneno: s3 ī armis fiduciā ponerēt. Discrimina, certamina. Paꝝ est, nisi ad hibuerīt uenenū. Tentare pudendum est: nunc cōfutat quod pompei⁹ dixerat: etiā si ꝑfidi essent parthi eo meliori cōditōne esse: q̄ morient ꝑcul ab Italia: & ideo cæsarē nihil ī illū crudelī agere posse: refellit hoc ab indignitate dicēs hoc esse īdignū pōpeio: ut ꝑcul mori uelit ab italia: quāquā mors poterit esse sola men miseriæ: sed Cornelia nō mortem tenebit, sed uitam: nam cum formosa sit: barbari uero libidinis īpatientes? qd de hac sperare possumus quando: nec a sororibus suis se contineant. Pudendū est, nunqd tibi uidet: ut tētes auxiliū ī remotissimis ꝑtibus: hac rōe ut tantum ꝑcul ab italia moriaris? q.d. hoc indignum est. Incubat: Superimponatur corpori tuo. Te patua tegat. Contra dignitatē tuā. Inuidiosa tamen. q̄tūlibet uile consequeris sepulchrum: non tamen sine inuidia consequeris: qa sine sepulchro iacet Crassus. S3 tua sors. hoc qdē indignum erit & ætate & ꝓsistinis moribus tuis. Non metuēda uiris, nam q fortes sunt nō metuunt mortē. Nō barbara nobis, dixit Corneliæ maius aliquid metuēdū esse q̄ mortē: cū ab īdignitate ꝑbaret: nō ēē fidei barbaroꝝ se committendū: ꝙ aūt hoc sit metuēdū ꝑbat a natura barbaroꝝ: q̄ a natura sunt libidinis īpatiētes. Cæca. Inconsiderata nimia libidinis cupiditate. Ritu ferarum, more belluæ ī ꝓmiscuos concubitus ruit. Pol. maculat. Tedæ, faces quibus utebantur cū sponsam ducerent in

UVA. BHSC. IyR_055

domũ mariti:naꝫ ꝗa noctu fiebat:ideo facibus utebanť:& pro una nuptiaꝝ cerimonia totas nuptias intelligit. Cõiugibꝫ. ꝗa barbari tot uxores habẽt:quot alere poſſunt. Thalamique patent. In ꝙ patulo coeunt. inter millæ nurus. nullæ leges naturales ſeruantur apud barbaros:cũ lex naturalis ſit:ut ab his abſtineamus quæ nobis ſanguine cõiunctæ ſunt. Regia ueſana.i.rex ueſanus. Epulis meroqꝫ. quæ ſunt incitamẽta libidinis: Nox una nõ laxat marem. Adeo in expleti ſũt: ut q̃uis iaceant iter mulieres:tam̃ faciari non poſſũt. Iacuere ſorores.ꝙ bat nullas eſſe leges.nam ſorores ī matrimonio iungebãt. Dãnat apud gẽtes. Per exẽplũ exornat:& arguit a minori ad maius.Oedippꝰ cũ mr̃e Iocaſta neſciꝰ cõcubuit:exiſtimabat enī illã ẽẽ regis uxorem:& illaꝫ ſibi merito deberi exiſtiabat:ꝙ ſpingẽ uicerat:& victã occiderat:& q̃uis ignarus concubuerit:tam̃ apud oms in fabulis deteſtabilis habet̃:quanto magis deteſtãdi ſunt reges parthoꝝ:qui nõ ignari:ſꝫ ſpõte ſua tm̃ ſcelus admittunt. Apud gentes. apud barbaras natões. Non ſponte. ſed ignarus cũ Iocaſta matre concubuit:ex qua nati ſũt Etheocles & Polinices. Infœlix fa. .i.fabula īfœlicis œdipodæ. œdippodionias Thebas. Quarũ rex fuit Oedippꝰ. Sic. Iſto modo. Cui fas implere parentẽ. Non erubeſcit grauidam facere matrem. Proles tã clara. ex quo ſequiť ꝙ Cornelia uxor tua erit & ipſa in nũmero cõcubinaꝝ regis parthoꝝ: Metelli. Nã mater corneliæ Metelli filia fuit:& illã Scipio duxit. Mileſima. ultima. Quãquã. dixit mileſima:īmo fortaſſe ipſa frequentiꝰ cũ Barbaro iacebit:nam ſæuitia libidinis creſcet barbaro hoc ipſo ꝙ nobilem uiderit:& ꝙ eã Craſſi uxorẽ intelliget fuiſſe:quaſi ſibi debitam a fatis. Vacabit. Operam dabit. Titulis uirorũ.i. nobilitate maiorũ a quibus cornelia originẽ ducebat. Hãc ſciret eſſe craſſi. Præterea cognoſcet genitã fuiſſe e craſſis: ut plura monſtruoſa adulteria tentet:quaſi dupplicẽ cõmittat adulteriũ:& ꝙ ex craſſis genita:& pompei uxor fuerit. Ceu debita fatis. Tanq̃ ſibi fato obligata eſſet:eo ꝙ & craſſum occiderit.Parthos adire conſtituerat pompeiꝰ.at amici:ut inquit Apianus:a

UVA. BHSC. IyR_055

parthis abſtinendū ſuaſerūt:qui nuper craſſo inſurrexerant:& adhuc ob eius cladem elatiores ſpiritus haberēt:nec cornelia3 ſingularis formæ mulierē in eox potestate cōmittendā ēē:maxime cum e craſſis ēēt genita. Hæreat eoæ uulnus. Arguit a uindicatōe.nō mō non ē cōfugiendum ad regē parthox:ut arma contra Cæſarē moueat:īmo bellu3 illi inferēdū eſt.& ē ſenſus:ſi inq̄t fixū ēēt pectoribus & alta mēte repoſtū uulnus occiſi craſſi puderet nos:nō mō petere auxiliū:ſ3 bella ciuilia prius cœpiſſe q̄ ulciſci craſſū:quia tu o pompei & cæſar debueratis prius ulciſci iniuriā ueſtram a parthis latam:q̄ ciuile bellu3 gerere. Hæreat .i.ſi hæreat.hoc eſt ſi fixum ſit. Eoæ ſortis. fōtunæ orientalis. petiſſe. ſicut nūc petere uis. Prius .ſ.q̄ parthicū bellū. Nam qđ apud populos. magnū nefas eſt bellu3 ciuile gerere.ſed ex omni bello nullū tibi crimen maius obiicitur q̄ q̄ manes craſſi inultos reliqueris. Vindicta .ſ.craſſi:na3 bellū ciuile cauſa fuit cur romani nō miſerīt exercitum contra parthos. In bactra. Ciuitas Oxum amnē uerſus teſte ſolino q̄ ex indiæ mōtibus defert & in caſpium mare immittit:& auctore Strabone li.undecimo irrigat Hircaniā:Bactra Aſiæ ciuitas & Zariaſpa nomīat.Bactriani & Sogdiani:ut idē refert Strabo: uita & moribuſ nō multū a nomadibus differebāt.& nequa ua carēt. & ut uires oms imperii iuaderēt hi barbari.debebamus ſeptentrionem omnē aduerſus eos ducere:& eā ptē īpii noſtri deſtitutā relinquere. Nequa uā.arma .i.ne ullæ uires imperii noſtri immunes eſſent ab hac militia. Arctoum. ſeptentrionē & quomodo nudandum eſſet declarat. Dacis cateruis. Quia Dacia coniuncta eſt Lidiæ & Rheno germaniæ flu. ergo dacas ſignificat & germanos.Daci ut īq̄t Strabo li.vii.appellāt q̄ Germaniā uerſus & ad Iſtri fōtes uergūt:qui olim daui uocati ſūt ex quo apud athenienſeſ dauoru3 & getarum nomina ſeruilia plurimum abundabant. Suſis .perfida ciuitas parthorum. Suſa:ut inquit Solinus:oppidum nobiliſſimum ī pſide iuxta pthos ī quo tēplū ſuſæ dianæ eſt.Suſa ut refert Strabo.li.xv.a tithono condita ducuntur Memnonis patre.Suſii etiā Caſſii ſūt

UVA. BHSC. IyR_055

appellati:nam æſchylus Mẽnonis matrẽ Caſſiã uocat. Suſiana regio quãq̃ opulẽta ſit:torridũ tñ & æſtuoſũ aerẽ hẽt:preſertĩ circa urbẽ:adeo ut lacertæ & ſerpẽtes:per æſtatez dũ ſol ẽ ĩ meridie urbis uias tranſire nõ poſſint:ſz ĩ mediis interceptæ cõcrementĩ:qđ nuſq̃ ĩ tota perſia cõtingit. In tumulos ducuz. ut eſſent quædã qĩ ſepulchra. Aſſytiæ pati ſi. uos precamur o põpei & cæſar:qui imperiũ adminiſtraſtis:ne diutius uelitis parthos in pace ſecuros uiuere:ſz opã detis:ut pœnas dent cædis Craſſi. Et ſi theſſalia .& ſi bellum ciuile peractũ pugna theſſalia oramus ut cæſar ducat exercitũ aduerſus parthos.nam ſolus cæſar eſt de quo libenter triumphare uiderim. Peractũ eſt .i.ſimul uicti nõ poſſumus repare bellũ. Non ubi cũ primuz: cõcluſio orationis Lentuli per cõqueſtionẽ ſumit a loco qui p proſopopeiã dr cũ oro ad res mutas & animi expertes refertur ĩducit enĩ umbras craſſi de põpeio cõqueri ſi forte aĩum ĩduxerit:ut auxilium ex rege parthoz petat . Araxẽ. flu. armœniæ q in prima parte ſui tam lente labitur:ut quam in partem fluat:non facile dignoſcas:qui poſtea in duos alueos diuiſus:altero perſopolim urbẽ præterlabitur. Mœſti ſe . craſſi. Tu quez poſt.ĩducit cõquerẽtẽ craſſi umbrã de põpeio.ſumit aũt locus p quẽ oſtẽdit ab eo fieri a quo minime oportuit:& ab eo fieri a quo ſi ab alio fieret uindicari deberet. Tu. o põpei. Poſt funera. poſt cædes noſtras. Nudæ. ĩſepultæ. Ad fœdus. nõ autẽ ad ulciſcẽdã iniuriã noſtrã. Tũc plurima cladis. Alius loc? cõqueſtõis p quẽ res ĩdignas:turpes:humiles:illiberales. & indigne referuntur priſtina ætate:genere:honore: beneficiis : hæc oĩa geſta fuiſſe a parthis oſtẽdit tũc cũ deletus eſt a pthis craſſus cũ exercitu. Occurrerẽt. vz contra dignitatem non Craſſi ſolum:ſed exercitus. Luſtrarunt.c.d. nam abſciſſis capitibus circuibant mœnia urbis parthi:cum ea teli fixiſſent:q mos eſt eorum:quot capita telis affixa circa mœnia geſta ſũt. Et poteris hãc ĩ dignitatẽ aĩo tuo conſiderare & petere auxilium ab his qui hæc fecere quaſi dicat facere non debes. Trunci.p trũcati. Ceruice. p ceruicibus. Vbi nomĩa. dico luſtrarunt.unde

UVA. BHSC. IyR_055

licet in ea regione. Vbi Eufrates obruit.t.n . nam Eufrates p Parthiam labitur:& per eum locum qui meſopotamia dicitur. Detulit ac reddit. Inundatione aquaru3. Ire per iſtas ſi potes. Quid opus eſt ire in parthiam:ſi potes animum tuum ad hãc indignitatem remittere:potes a cæſare humiliter ueniã petere & non tantum itineris tibi per agendum erit. Placare potes. nec tibi ueniã denegabit. Quid reſpicis orbẽ. Confutauit ſententiam pompei:de petendo a parthorum rege auxilio . nunc autem ipſe ſuam ſententiam pronuntiat:quæ eſt ut ſe in ægyptum proferat. Orbem romanu3.i.orbẽ imperio romano ſubiectum. Regna proiecta ſub auſtro. hoc eſt in meridie poſita ĩ Libyam:& declarat.i. Infidum Iubam. q̃ gens illa naturaliter infida eſt. Pharon. eſt clauſtrum & portus totius ægypti. Lagi regis ægyptiorum qui primus Alexandriæ regnauit:quæ ẽ metropolis ægypti. Syrtibus hinc libycis. arguit a tuto:& ab utili confirmat. Tutum eſt ut in ægyptum te conferas:nam regio illa circundata eſt a nilo. Vtile quia fœcundiſſima eſt & cõ meatum per ſe abunde præſtabit. Hinc. a meridie:nam contigua eſt mari libyco. At inde. Scilicet a ſeptentrione. Gurgite ſepteno. Quia ſeptem hoſtiis in mare defluit nilus. Terra bonis. A tuto probauit:quia undique clauſa eſt.nũc uero ab utili. Non indigna mercis.uere ſuis bonis cõtẽta ẽ qa ñ op9 ẽ ut aduentitiis utat mercibus. Aut Iouis. Ideſt pluuis.Nilus enim quot annis regionem inundat. Sceptra puer . nunc confutat põpei argumenta.q̃ uidelicet non eſſet fidendũ puero regi:& ab eodem loco arguit ita ut dicta pompei in ſuum commodu3 conuertat. Tu dicis non eſſe fidendum puero regi . At uero ego quia puer eſt maiorem fidem adhibenda3 eſſe cenſeo:non enĩ rex eſt:ſed umbram tantummodo regis habet.nam reges qui diu regnare ſoliti ſunt:raro ſunt fideles . quia diuturnitate regni didicere infidos eſſe:ſed nunc ille innocens eſt & puer & neſcit uti fallaciis quemadmodum ſi diu regnaſſet:& eſt argumentum ab ætate . præterea alia ratio : quia tutela eius a patre ſuo tibi commendata eſt . Tutela commiſſa. Nam cũ pr̃ Ptholomæi moriẽs cõdidiſſ3 teſtamtũ romã miſit qd̃ domi

UVA. BHSC. IyR_055

pompei commendatū ē. Innocūa ē ætas. q̄a ille dixerat robuſtos exigit annos certa fides:non eſt ita inquit. nam Reges diu in regno uerſuti callidi & aſtuti nunq̄ fidem ſeruare didicerunt. Iura fideq3. Endiadis eſt. Veteris aulæ.i.ſenioris Regis Sceptris.i.aſſuetos regnare. Mitiſſima ſors. cū primum Rex regnare cœperit ſolet eſſe liberalior & benignior. Impulit aios Perſuaſit animis:ut ſe raperet huc pompei9. Quātū ſpes ultia rerum. In extremis rebus plus licentiæ & libertatis homines ſumunt:ut q̄cq̄d uelit dicere audeāt:nam ſi pompeius in priſtina fœlicitate fuiſſet non tantū libertatis habuiſſet ī dicendo lētulus & cæteri oms.nunc uero quia periculum inſtare uidetur auſus eſt Lentulus contra pompeium diſſentire;& cæteri potius Lentuli ſententiam ſecuti ſunt q̄ pom. Spes ultima. Quia ad extremūm redacti erant. Tunc cilicū. Quomodo in hāc ſētentiam Lentuli pompeius ad nauigationē præparauit ut ægyptum peteret. Citatas. Veloces. Cypro. cypru3 uerſus. Nullas cui prætulit. dicit hanc Cyprum præ cæteris chariſſimam eſſe Veneri. Vt diua memor paphi. ex qua nata erat;nam ex ſpuma genitalium Saturni originem dicunt habere uenerem. Si numina: & quia dixit unde diua τὸ. ſe ipſum. Si nu.na. credimus. ideſt ſi credendum eſt. Cœpiſſe. Ideſt numina principium habuiſſe:nam ſi deus eſt:æternus eſt.ſi æternus eſt αν αρχοσ:Ideſt ſine principio. Hæc ubi deſeruit. Cilicū mare a cilicia cuius in conſpectu eſt denominatum contra ſe habet inſulam cypru3.cyprum a meridie.unde auſter Syriæ Phœniciæ que pelago cingitur:quod nunc mare pompeiu3 e regione nauigaſſe deſcribit. Hæc littora. Videlicet ciliciam. Totos ſcopulos. Videlicet in inſulam cyprum. Exit in auſtrum. In ea3 partem quæ uergit in meridiem. Inde maris uaſti. nec nauigauit in portum:ſed ex tranſuerſo mari curſum dirrigens declinauit in Caſſium montem. Montem. Pharon ſignificat inſulam turrim magna altitudine mirificis operibus extructam montis inſtar quæ nomen ab inſula accepit haud procul ab Alexandria hæc flammarum inditio a longe inſpicitur

UVA. BHSC. IyR_055

eius lucis usus est ad prodenda noctis uada: tutumque portus introitum. Pugnaci uello. Quia uentos habebat aduersos quasi præsagi essent uēti eius quod futurū erat. Septimus amnis. septimus ramus: nam septē hostiis in mare descendit quorum unū Peleus appellat. Temp9 erat. describit tempus quo pompeius ægypti appropīquauit: deinde & locum ubi & forte Rex Ptholomæus erat: qui põpei aduētū tumultuariū conciliū hūit in quo duæ diuersæ sētētiæ habitæ sūt. Altera erat Achorei senioris ut pro amicitia & antiquo fœdere quæ patri ei9 cū põpeio erat benigne susciperet. alia uero Photini factū ē. Quo libra pares. Equinoctiū inqt erat cum pompeius appropīqua uit ægypto. libra die. xv. septembris orit: & in ea sol intrat circa meridiem. quo die tantū lucis & noctis æqualitas est. nā cōtinuo noctes sensim augent: idq3 p exiguū: adeo ut sentiri uix possit. Examinat. pēsat & allusit ad nomen qī libra qđ signū est æqua luce dies ac noctes pensat. Non una plus. na3 uno die solum æqualitas est lucis ac noctis. Rependit. recōpēsat. Aeterni damni. Ver incipit. xvii. martii quo die sol intrat arietem: & hunc diem solum nox adæquat. nam stati3 decrescit cuius diminutionis exiguitas uix percipitur. ergo sicut autunno crescunt noctes: ita uere decrescunt: & ita quod damnum uer intulerat noctibus decrescentibus: reparat deinde autumnus crescentibus. Comperit ut regem: nō uenerat ad cassium montem: sed ubi comperit regem ibi esse flexit iter: forte accidit ut his diebus sororem regno expulerit per amicos & propī quos & castra apud Cassium habebat contra sororem. Cassius Mons est in assyria: pelusio ægypti conterminus: haud longe a loco qui Ostracine dicitur nobilis sepulchro põpei: Nec phœbus. qa adhuc dies erat. Carbasa languēt. Quia uentus flabat Iam rapido speculator eques. Iam inquit equites qui speculatum missi fuerant (audiuerant enim de clade pompei) nuntiabāt regi aduentare pompeium. Pauidam. Ambiguam qd consilii caperet. Vix tempus consilii. Quia subitus erat pompei aduentus. Oīa mõstra. Mõstra appellat uicios os regis cõsi

UVA. BHSC. IyR_055

liatores quia ut ferme fieri solet; ministri regum sunt flagitiosi nam ut regi assentẽtur; quæcũq; illi ætati placeãt; solent excogitare. quæ aũt adolescẽti placeãt manifestum est. Peleæ. i. domus alexandriæ. Quos iter. iter quos unus tãtũmodo senex q̃ bene sentiret; sed sẽp maior pars minorẽ uincit. Hunc genuit. dicit hunc originẽ hũisse a memphite quæ ẽ ps ægypti. Custos nili. c. i. nam ibi apis conseruabat; quo nascente semp nil9 crescebat; & si forte nõ nasceret p̃ malo omine hẽbatur; quasi iratus esset deus. nam iter cætera quæ ægyptus hẽt digna memoratu bouẽ præcipue mirãtur; quem apim uocãt; hunc ad instar colunt numinis insignẽ albæ notæ mirandæ quæ dextero eius lateri ingenita corniculantis lunæ refert faciem. statutum æui spatiu3 est; q̃ ut affuit; adest aute3 enilo singulis lustris p̃ fũdo sacri fontis ĩmersus necat; ne diẽ trahat longius q̃ licebit. Mox alter nec sine publico luctu uel dño requiritur & repertum centum antistites mẽphim persecũtur; ut incipiant ibi sacris initiati sacrificari; hunc igitur homine3 dicit sacra celebrasse; propter quod grandæuum illum significat. Vana. Quia apĩ illum sequebãtur ex nilo nascentem quod ad ĩstar numinis colebant. Cultorum deorum. nam cum apis nasceretur significabat deos esse propitios. Lustra: Expiationes. Suæ phœbes; .i. suæ lunæ quã ĩ dextro armo gestabat. nam alba nota ĩsignis erat. Non unus. Quia sæpe celebrauerat. Prima uox cõsilii. Et hic primus sẽtentiam dixit. Sacraque defuncti. i. sacra hospitii & amicitia iura quæ Ptholomæo seniori cum pompeio fuerant. nam Ptholomæus senior; sicut in epistolis legitur & apud Valerium orta seditione pulsus est ab Alexandrinis. ille confugit romam; qua in re præcipue adiutus est a pompeio. Gabinius qui postea eum restituit e senatus consulto pompei militu3 partem regi in ægypto reliquit; & inter cæteros. P. Septimium qui sub pompeio militauerat a quo una cum Fotino & Achilla pompeius occisus est. Sed melior suadere. Quia malus malo facilius suadet; q̃ bonus. Nosce tyrannos. Quia pro libidine uiuere uolunt: necesse ergo est ut qui grati tyrannis uiuere

UVA. BHSC. IyR_055

uolũt aſſentẽtur. Ius & fas multos:nõ utit̃ ꝓhœmio & a tuto incipit argumẽtũ.v3 ab utili:dicẽs multũ differt inter honeſtũ & utile:ĩmo tãta differẽtia ẽ ĩter utrũq3:q̃tũ differt dieſ a nocte Ius & fas faciunt nocẽteſ.i.ſeruare ius humanũ & diuinũ facit homines nocẽtes:a præcedẽte qđ ſeqt̃:ſi nocẽs eſt pœnã mœ ret̃.ergo faciunt nocẽtes.i.faciũt pœnam pati tanq̃ nocentes: ſi ptholomæus ſecũdũ ius & fas ſuſcepiſſ3 pom:pepẽdiſſ3 pœ/ nas a Cæſare nihilominus q̃ ſi nocens eſſ3. Laudata fides. qa oms finẽ laudant. Fatis accede.i.acqeſce uolũtatibus deorum fata ſũt aduerſa põpeio:ꝓpitia uero cæſari.ergo ſequere fata. Cole. obſerua. Sceptroꝝ. tyrãnoꝝ. Vis tota perit. Si reges ĩ quit iuſtũ ſeruare uoluerũt.regna cito ãmittẽt:nõ ita ẽ:nam di uerſa ẽ tyrãnoꝝ uita a regib3. tyrãni.n.magis metui uolunt q̃ amari. Pẽdere. ponderare exiſtimare reſpectus honeſti: ſi uis tueri regnum tuũ:fac ut tibi cuiuſcunq3 ſceleribus licẽtiã reti/ neas:& occidẽdi & rapiendi:& in exiliũ mittẽdi. Libertas ſce/ lerũ. Quãdo aliqs cõtra uoluntatẽ ciuium regnat inuiſũ eſt re gnum & alĩ niſi per uim defendi põt. Sublatuſq3 modus gla/ diis. ut ſine modeſtia gladii exerceãt̃. Facere oĩa ſæue nõ im/ pune licet:niſi cu3 facis . Ideſt niſi facere pſiſtis:& faciẽdo per ſeueras:ſi intermiſeris facere turpes res tunc tibi licentia aufe retur:ſed ſi continue perſeueras facere tunc licet. Coeunt. cõ ueniunt. Non impune tuos. Quando cauſa turpis eſt:inſinu atione uti debemus:& non opus eſt prohœmio oſtendit quid utile ſit:nunc autem deſcendit ad proprietates prohœmii & ꝓ bauit a tuto propoſitionem ſuam:nunc autem adducit in odi/ um hoc modo:nam confidẽter pompeium hoc facere dicit.qa tuam contemnit pueritiam:facito:ut non impune ſciat ætate3 tuam contemnendam. Qui te nec uictos. Exiſtĩat te nec tan tum uirium habere:ut uictos etiam a tuo regno prohibere poſ ſis. Non te ſceptri.p.h. noli inquit regnum tuum tradere põ/ peio:ut hoſpes priuet te regno. Pignora ſunt . Probat a mi/ nori ad maius ſi noluiſti cedere ſorori : nec debes cedere pompeio: Nam ex teſtamento patris ſuccedere debet pu/

UVA. BHSC. IyR_055

ella in regnum.na3 apud Reges primo genitus siue mas:siue fœmina fuerat succedebat ī regnū q; si aiu3 īducer̄ potes ut regno cedas:quid nō cedis sorori & ita bellū finiam9. Propriora hēs necessitudine tibi magis cōuinctos q̄ pom. Pharon .i.ægyptum:nā claustra sunt ægypti. Quicquid non fuerit. arguit a minori ad maius si noluisti seq̄ pom.ī fœlicitate:nec nūc sequi debes:īmo nec cæsarē victorē:q̄ pom.seq̄ noluerūt ī fœlicitate hi nec cæsarem q̄dē cogent̄ admittere:q̄a cæsar solūmodo erit inuisus his qui secuti sūt pom. Dū bella ge. nōdū victoria ad alterū eo3 īclinat. Nec victoris. q̄a nostrū nō req̄ret regnum quasi ulciscī uelit iniuriā:q; secuti erimus pom. Toto iā pulsꝰ ab orbe. Oratio est Achillæ quā hūit in concilio Ptholomæi regis aduersus sētētiā achorei illiꝰ:q̄ cēsuerat hospitii iura seruāda ēē:q̄ antiq̄tus fuerāt īter Ptholomæi regis patre3 & pom:q̄ tota oro ī utilitate posita ē:nā q̄a discedit ab honestate relinq̄t ut rōe3 tutā suæ oīois sequat̄.arguit aūt hoc loco ab īcolumitate:& ab ea parte tuti q̄ īcolumitas dr̄:nā tuti duas ēē partes dicimus īcolumitatē.s.& potētiā.ē aūt īcolumitas salutis tuta & ītegra cōseruatō:& locus ē ab attributis psonæ.v3 ab eo attributo qd' dr̄ factū q̄ dr̄ facta casus & oroes:ubi considerat̄ qd fecerit:qd faciat:qd facturus sit:q̄d fecit pom.fecit ut oēs q̄ eū secuti sint pierīt. ergo q̄ eū sequēt̄ oēs peribūt:nō ē īq̄t tutū sequi pom.quem oēs oderūt:q̄a tāto3 malo3 cā fuit quo3 & nos si eū sequemur pticipes erimus.Ordo est:Ille pulsus a toto orbe quærit cum qua gente cadat postq̄ ⁊c. Cū qua gente cadat.i. populo:sicut cū his ante piit q̄ eū secuti fuerāt. Rapit̄ ciuilib3 armis. deest ab.i.fugit cōspectū suo3.quo3 maior pars ciuili bello pierat. Arma soceri.s.propter metum. Ora senatus. fugit propter pudorem:nam ipse causa fuerat malorum:sicut ipse aut quasi ducis imperitia milites periissent. Thessalicas uolucres. Quia cæsorum multa ciuium & senatorum corpora iacebant in campis philippicis:& expsita erāt feris & alitibus esca. Metuit gentes.quia ipse auctor fuit.ut bello ciuili proderentur ideo metuit eos qui supersunt. Rege sq3.s.orientis q̄

UVA. BHSC. IyR_055

ſecuti fuerãt pompeium:ſicut pharnaces & Tigrãnes idiæ & armœniæ. Theſſaliæq3 reus. q̃ iperitia põpei dicerẽt clade3 il lam accpiſſe. Nulla tellure. Nõ hẽt quo confugiat.ſola relinq̃ tur ægyptus quo ſe recipiat:ut ſi eũ ſecuti fuerimus: ſicuti cæ/teri & nos pereamus. Iuſtior in magnũ. Nihil igitur eſt cum pom.de nobis queratur ſi illũ occiderimus:nam iuſtius de illo nos cõqueri poterim9 :q̃a ad nos ꝓuenit:ut nos uictori faciat ĩ uiſos:nã illum ſuſcipere nõ poſſumus:q̃n cæſarem offendam9 Quid ſe poſitũ. Quaſi ad pompeium præſentẽ loquitur conq̃/rẽs de ipſo q̃ v3 ægyptioſ inimicos reddat cæſari:hoc ipõ q̃ ad illos confugiat. Quid. oſtẽdit iuſtã ſe cãm habere conqueren di de pom. Sepoſitã. ſeorſũ poſitam/i.ſeparata3 a bello ciuili: q̃a nec hunc nec illum ſecuta fuerat. Conferres. Trãſferres. nam conferre ꝓprie tranſferre ſignificat:ut ad hæc potiſſimu3 ſtudia contuliſſemus/i.tranſtuliſſemus. Pharſalica fata.v3 pœ nas oms quas meruerunt qui tecum in pharſalia aduerſus cæ ſare3 pugnauerũt in nos trãſferres:nam ſi te recipiemus para/ta ſunt nobis a uictore ſupplicia. Pœnas. declarat cur dixit fa ta: Inde crimen hẽmus. iã & ſi te non ſuſceperimus:tam hoc ipſo q̃ ad nos confugeris:non ſine crimine erimus:niſi te occi/demus. Purgandu3 gladio. v3 quam culpam non poſſumus: niſi cæde tua fugare. q̃ nobis ſceptra ſenatus . Hactenus pro bauit non eſſe tutum recipere pompeium que3 omnes oderũt & hoc ab attributis ꝑſonæ q̃a ſicũt oms q̃ ſecuti ſunt pom.pie runt:ita & q̃ ſecuntur perituri erunt:& eo magis q̃ uictus.nũc poſtquam rationes ſuas confirmauit refellit obiectiones:quæ fieri poſſent:obiici poterat uicium ingratitudinis.q. v3 pompe/ius auctor fuerit:nec auctor ſolũ:ſed auxiliator Ptholomei ut in regnum reſtitueret̃.nam ut in hiſtoria legitur. Ptholomeus auletes ut dicit Strabo pater huius regis ptholomei per flagi/tia ab Alexãdrinis pulſus romã ſe contulit:ut ĩ regnũ romano rũ opib3 reſtitueret̃:qua ĩ re maxime adiutus eſt a pom.ſena/tus conſtituit in regnũ eu3 reſtitui ꝑ Gabiniũ q̃ paucos milites de exercitu quẽ habebat ĩ alexãdria accepit & regẽ ĩ Alexãdriã

UVA. BHSC. IyR_055

reduxit confecto bello magnam militum partem apud regem reliquerat:inter quos Septimius unus fuit qui manib3 ſuis põ peium occidit.Nunc ergo refellit obiecta nec eſt inquit q9 nos ingratos appelles o pompei:nam ſi nobis fauiſti tunc cum re/ ſtitutus eſt pater in regnum & nos non deſtitimus rogare de/ os:ut tibi uictoriã p̃ſtarẽt:ſ3 diis aliter uiſũ ẽ quo neceſſitaſ noſ trahit eo ſequi uolumus:nam maluimuſ inquit te uictorem ẽẽ q̃ Cæſarem & ipſum a nobis interfici : ſed quia dii uoluerũt hoc non uoluntati noſtræ attribuendũ3 ẽ:ſed neceſſitati.Ptho lomæus Auletes:ut oſtẽditur a Strabone pater Cleopatræ eie/ ctus regno ab Alexandrinis:quia flagitioſus erat & coraula3 ĩ regia celebrabat:profectus romam a pompeio ſuſceptus eſt ac ſenatui commendatus:egitq3 de reductõe eius ac de nece lega torum:qui ſupra.C.contra regem uenerãt:e quibus fuit Dion achademicus princeps legationis.Ptholomeuſ itaq3 a Gabinio reductus:Archelaum quem regem ſibi Alexandrini aſciuerãt interemit ac propriam filiam : ſed non multo poſt morbo aſſumptus eſt:relictis duobus filiis & totid emfiliabus:quaru3 grandior erat Cleopatra:Alexandrini & puerum natu grandio rem & Cleopatram regno præfecerũt:ſed pueri familiares:mo ta ſeditione Cleopatram eiecerunt:quæ poſtea in Syriam cum ſorore ſeceſſit.Interea magn9 ex phalepharſolo fugiens ĩ caſiũ mõtẽ ac Peluſium uenit:ibiq3 a regis familiaribus dolo obtrũ catus eſt.Cæſar cum aduentaſſet adoleſcentulum interemit & Cleopatram ab exilio reuocatam ægypti reginam cõſtituit:at/ que ei in regni partem reliquum fratrem addidit admodum iu uenem. Votis. v3 deos rogando:ut uictor eſſes. Hoc ferrum. quod nunc nudatur in cædem tuam:paraueram non ad te in/ terficiendum:ſed cæſarem. Proferre. nudare contra te . Fata non uoluntas noſtra. Non tibi:ſed uicto.ac ſi dicat niſi uictus eſſes hoc non facerem:ſed quia uictus es ideo non poſſumus te incolumem relinquere quin magno periculo noſtro fiat. Fe riam tua niſcera. non occidam te. Rapimur. quo.C. argumẽ tum eſt a neceſſario:neceſſitaſ duplex eſt ĩ arte Rhetorica.una

UVA. BHSC. IyR_055

ſimplex & abſoluta cui reſiſti nullo modo poteſt.alia cum adiectione.ſimplex neceſſitaſ eſt:ut ſi dixeris moriendū eſt homini aliquādo.at uero ſi dixeris homini requieſcendum eſt aliquando eſt cum adiectione:niſi malit laſſitudine cōficī:ita hoc loco Neceſſe eſt occidere pompeiū:niſi nos perire maluerimus:hæc eſt neceſſitas cum adiectione. Ne.i.dubitas an ſit neceſſe uiolare te cum liceat:an deceat:an neceſſe ſit:magna differentia ē inter licere & decere:nam omnia quæ licēt decēt:ſed non e cōtra.ideo dicit. Cum liceat.i.nobis poteſtas & facultas ſit occidendi te qī dicat non debes dubitare an deceat qa oms ſuaʒ incolumitatem anteponunt aliorʒ utilitati:ſed illud oſtendit q̄ ſi te ſuſceperimus nec te quidem tueri poterimus:& nos in periculum ſalutis coniiciemur.ergo quia ꝛc̄. Quæ te fiducia noſtra. ab impoſſibili arguit, hoc modo non poſſumuſ defendere pompeium. Nam uires noſtræ exiguæ ſunt quæ uictori reſiſtere non poſſunt:ſed ſi tandem ſuſceperimus periculum omnem in nos conferemus.ergo quando nulla utilitas ſecutura eſt.ſi ſuſceperimus pompeium:immo nos in periculuʒ uenturi ſumus:ſatius eſt illuʒ occidere. Quæ te fiducia noſtra Quaſi dicat o infœlix pompei non ne uides uires noſtras non ſufficere:& opes quæ te poſſint ī hoc caſu defendere.. Populuʒ inermem: argumentum eſt a genere & attributis perſonæ:genus autem diuiditur in patriam & nationem:ut græcus eſt.ergo ſuperbʒ.pœnus eſt ergo perfidus.ægyptius:ergo mollis & imbellis.nō tutū eſt ergo cōſiliū:ut qui alterius auxilio indigeat ad gentē mollē & eneruē confugere:& ideo qua fiducia huc cōfugiſti. Mollia arua. uix īqt uires noſtræ ſuppetūt ad colēdū agrū & eū qdē mollē:q adeo per ſe fertiliſ eſt cū iundat9 fuerit nilo:ut nullo uel paruo admodū labore egeat. Metiri ſua regna decet. hacten9 a pte tuti argumenta ſua fecit Achillas: nūc a prudētia arguit.prudētiæ ptes tres ſunt.Memoria:ītelligētia:& puidētia:ab ea uires ſuas cōſiderare diligēter:& nō ſuſcipe plus negotii:q̄ ferre poſſit. Decet.ſ.uirū prudētē. Fateri uires. quia ſi exiguæ ſint:nō debes eas extollere & oſtēdit nō

UVA. BHSC. IyR_055

eſſe opes ægyptiorũ eiuſmodi:quæ poſſent cladẽ hanc reſarci re quam pompeius acceperat. Fulcire. ſubſtẽtare. Roma. im perium romanum:quia cum eo uictus ẽ pompeius. Ruinam. cædem theſſalicam. Buſtũ mouere. Videlicet ut eã ſupplere uelis. Bellum. qd' antea a nobis remotũ fuit:in te ipſũ tranſ ferre auſus fueris. Ante aciẽ æmathiã. poſtq̃ a prudentiæ par tibus arguit.nunc hanc argumentationẽ exornat a maiori ad minus:nam a ſimili a maiori ad minus:a minori ad maius:ab exemplis a cõtrariis illã exornare conſueuim⁹.primo a maiori ad minuſ.deinde a cõtrario:a maiori ad minus hoc mõ.Si pom peius cum ĩ fœlicitate erat defendi non potuit quomodo nunc uictus defendetur? minime.a contrario quẽ ĩ ꝑpriis rebus ſe cuti non ſumus eundẽ in aduerſis ſequemur?q.d.non.nam ſe cundæ res & aduerſæ contrariæ ſunt. Aciẽ æmathiã. uidelicꝫ nec pompei nec cæſaris. Nunc. poſtq̃ uictus eſt. Laceſſas. ꝓuocas. Cognita fata. Quia ante indubio erat uter eorum ui ctor futuruſ eſſet.nunc autem manifeſtum eſt uictorem fuiſ ſe cæſarem.ergo fata cæſaris manifeſta ſunt:quæ ante ĩ dubio erant. Aduerſus non deeſſe decet. facit obiectionem deide re ſpondet.dicet aliquis non decet deeſſe in aduerſis amicis.fate or inquit. Sꝫ læta ſecutos.i.illos decet in rebꝫ aduerſis amicis nõ deeſſe q̃ amicos in ſecũda fortũna ſecuti fuerunt.nos autẽ nõ ſumus pompeiũ in ſecundis rebus proſecuti.ergo uitio no bis dabitur:ſi illum in aduerſis ſequemur. Nulla fides unq̃.ne mo unq̃ tam fidelis fuit:qui amicum in miſeria eligere ĩcœpe rit.ſi delegimus amicũ ĩ fœlicitate:debemus eundẽ tueri in ad uerſitate:at uero deligere eũ in miſeria amicum:quẽ in fœlici tate non delegeris ſtulti eſſꝫ atqꝫ demẽtis. Aſſenſere oms ſce leri. nunc oſtẽdit quem affectum achillæ habuerit oratio:dicit omnes huic ſententiæ aſſenſiſſe.q᷑ vꝫ.tuta uidebatur. Lætat ĩ ſueto honore. ipſe etiam q᷑ puer eſſet gaudebat ſibi tm̃ licẽtiæ dari:ut pompeiũ de medio tolleret. Achillas. qa ĩ pueritia fu erat ſub tutela achillæ. Famuli. ſub quoꝝ tutela fuerat. Sce leri.d.achil. q̃ fuerat cõſilii & elect⁹ ẽ auctor ſceleris. Perfida

UVA. BHSC. IyR_055

quã tellus. nũc dicit qũo Achillas huic cædi ſe ꝓparauerit ut occideret põpeiũ:& oſtẽdit unde nauigare cœpit achillaſ cũ ſo ciiſ:ut põpeio occurreret quẽ iterficiẽdũ cẽſuerat.dicit.n.cœpiſ ſe ab eo loco:ubi caſtra ptholomæus iunior poſuerat aduerſus Cleopatrã ſororẽ cũ illã e regno pepulit.nã i teſtamento patris ſcriptũ erat:ut q̃ maior natu ẽẽt ſiue maſculus an fœia ẽẽt,illa uel ille regnaret.regnabat ergo Cleopatra q̃a maior natu erat: ſ3 ptholomæus puer poſtq̃ ad adoleſcẽtiã puẽit cõſilio amicoꝝ & factõe ſororẽ e regno pepulit:& aduerſuſ fratrẽ caſtra poſue rat cleopatra.nã & ipſa multos hẽbat q̃ eã ſecuti fuerãt.ad mõ tẽ uero caſſiũ caſtra poſuerat põpei9.ẽ aũt mõs aſſyriæ conter minus Peluſio q̃ unus ẽ ex meatibus nili.hic nauẽ patã hẽbat Achillas aduerſus põpeiũ ipellere iuſſit:& i mare ipſũ nauigaꝛ cœpiſſe dicit' Mõſtri. mõſtrum ſceluſ appellat qđ cõtra põpe iũ pabaꝛ.i.mõſtruoſi ſceleris. Syrtes. nam ægyptus ab occaſu ſyrtes hẽt. Cladis. põpei uel qđ nõ mihi diſplicet. Gladiis . gladiatorib9.O ſupi.hic poeta exclamat cõtra idignitatẽ:q̃a põ pei9 ẽ a ptholomæo iuſſus occidi.dicit.n.idignũ fuiſſe ptholo mæũ regẽ q̃ man9 ſuas uel miniſtroꝝ ſuoꝝ i magni ducis cru ore pollueret.nũ iq̃t iueniri potuit aliq̃s i ægypto:quẽ molliſſi ſima gẽs ẽ orbis terraꝝ:q̃ tm̃ facin9 auderit uſque adeo iq̃t ad imũ redactæ ſũt res romanæ ut põpei9 dux roman9 ab ægyp, tiis ſatellitib9 occidaꝛ. Hos aĩos.ſ.hũit. Nil9 mẽphis. ſũt eniꝫ ptes ægypti:ſ3 ꝑ ægyptiis poſuit. Barbara. oẽs.n.barbaros maiores appellabãt ꝓter græcos & romanos. Peluſiaci canopi ci.ſin9 ægyptii.nã peluſiũ unus ẽ ex ſeptẽ meatib9 nili ergo pe luſiaci ꝑ ægyptiaco poſuit. Mollis. Eneruis & effœiata . Sic. uſq3 adeo. Premũt.opprimũt fata:ut nuſq̃ iueniaꝛ niſi i ægy pto q̃ hãc cædẽ ſuſpiciat. Hos aĩos. ut ægyptii audeãt hoc ſu, ſcipe ſcel9. Vllis ne i cladib9. põt ne inq̃t ægiptus ad hoc faci nus ſufficere.ac ſi.d.nõ ẽ ægypt9 tãti ut mœreaꝛ occideꝛ põpe, iũ. In cladib9 iſtis .v3 i cæde põpei. Hãc certe ſeruare fidẽ. in hoc iq̃t fidẽ ueſtrã req̃rim9 o ſupi uelitiſ ut ſi põpei9 occidẽduſ ẽ a romano occidaꝛ ñ a barbaro. In hoc.ſ.ſeruate fidẽ:ſi i aliis

UVA. BHSC. IyR_055

ſerũare ñ uultis. Præſtate.ſ.ĩ hãc cædẽ. Cognatas.i.romanas man⁹. Extremaq3 mõſtra. v3 barbaros.i.mõſtruoſos hoĩes:q̃ mõſtri iſtar ſũt.eſãt.n.eunuchi & molles mĩſtri & ſatellites regis ptholomæi. Si meruit tã claro.ſi põpei⁹ iq̃t priceps romanus:cuius nom̃ totũ orbẽ etrrarꝝ ipleuerat meruit occidi.nun q̃d tm̃ audaciæ hr̃e potes o ptholomæe q̃ nec plane q̃dẽ uir appellari debes:ut tm̃ uirũ occideres:nũq̃d tãti nõis fama & clari tate deterretis ?Tã claro nõie.p tã clari nõiſ:ut p̃ſtãti fõma puella:p p̃ſtãtis formæ. Cæſaris nefas. v3 cæſar põpei mõtis au ctõ ẽẽt cælo tonãte:nũq̃d ñ Iouẽ ipſũ uereriſ dũ fulmĩa iaculaꝫ & audes ne ſacrilegas man⁹ tuas ĩferre põpeio:ut illũ occidas. Nõ mũdi domitor. ſẽſuſ ẽ:fac iq̃t põpeiũ:nõ fuiſſe domitorem mũdi:nõ uẽdicaſſe ſceleta:nõ ter triũphaſſe:nõ fugiſſe generũ cæſaris:nunq̃d hoc ipſũ te terrere potuit ? q̃ roman⁹ erat ? ut auderes ĩferre man⁹ ĩ ſãguĩe romano: Domitor mũdi. q̃ totũ oriẽtẽ impio populi ro.ſubegit. Tibi capitolia curru. q̃a de hi ſpania ſimul cũ africa triũphauit occiſo carbone & Domitio triumphauit de pyratis:& de Mitridãte.ergo ter . Regũ potẽtes. q̃a Tygrãnẽ regẽ Armœniæ bello ſubegit:q̃ filiũ ei⁹ Tigranoce rotã añ currũ triũphãs uexit:& Ariſtobolũ Iudeoꝝ regẽ ĩ triũphũ añ põpã ĩſtruxit eoꝝ:q̃s captiuos ſecu3 duxerat:dũ pſeq̃ꝫ Mitridatẽ regẽ põti. Degener q̃ nullã haꝝ dignitatũ hũerit. Pharĩo. ægyptio regi. Quid uiſcera nr̃a. ſ3 hoc quoq3 te debu it ab hac cæde remouere o ptholomæe:q̃ auctorẽ regni tui de medio tollis:ut occiſo põpeio ſine ullo iure regnare poſſis:nã ſi auctore põpeio pr̃ reſtitut⁹ fuerat ĩ regnu3 .ipſo occiſo ſeq̃ꝫ ut iiuſte regnũ ægypti occupes. Tua ſit for. Fortuna tua ſtabilita ẽ ĩ auctoritate põpei. Iã.ſ.occiſo põpei.ip̃o.n.auctore ſenat⁹ cẽſuit pr̃e3 tuũ p gabiniũ ĩ regnũ electo archelao r̃ſtituẽdũ.hic Archelaus fili⁹ fuit ei⁹:quẽ ſylla & ſenat⁹ ĩ honore hũerũt:Gabinio quoque uiro cõſulari ualde familiariſ:ut refert Strabo li. .xii.quo ĩ Syriã miſſo & ipſe ſpe cõmunicãdi:cũ eo p̃fect⁹ ẽ iã ad parthicũ bellũ parato:qđ cũ ſenat⁹ non ꝓmitteret:hac ſpe ãmiſſa aliã maiorẽ nact⁹ ẽ:p id tẽp⁹ ægyptii ptholomæũ eiece

UVA. BHSC. IyR_055

rāt p̄e3 cleopatræ:cui9 filia natu grādior clepatræ ſoror r̄gnū tenebat:ſ3 cū uir huic e ſtirpe regia q̄reret̄.archelaus fauēt̄b9 q̄buſdā ſe ipſū obtulit Mitridatis Eupatoris filiū affingēs:quaꝝ ſuſceptus ſex mēſib9 regnauit.hūc poſtea gabini9 ī p̄lio ītere mit reducto ptholomæo:ei9 uero fili9 ſacerdotiū accepit. Nili ,i.ægypti:nilū ꝑ regione poſuit. Regna dedit. qī ſine ullo iure regnare īcipiat mortuo pōpeio. Iā uēto uela. poſt exclama tōe3 poetæ quaꝝ fecit aduerſus tātā īdignitatē:ut a tā molli & effœīata gēte occideret̄ pōpei9,nūc redit ad id qd̄ omiſerat:ut dicat quo pacto pōpei9 appropinquare cœpit ꝑeluſio:poſt q̄ legatos ad regē miſerat oratū:ut ſe ſuſcipet. Iā uēto. nauigabat īqt remis:cū uela demiſiſſ3 pōpei9.ſic.n.nautæ facere ſolēt cū portub9 appropīquāt:ut uela demittāt:& remis nauigādo nauē ſubducāt ī portū. Inſāda littora. ꝑ īſādi regis littora. Auxilio remoꝝ. Sublatis uelis remis nauigabāt. quē cōtra. nec a pōpeio ꝑcul erat achillas cū cæteris mīſtris ſceleꝝ. Nō longa biremi,i.breui naue q̄ duplici remoꝝ ordīe īpellit̄. Scelerata.i.ſceleratoꝝ. Magno.p. & Achillas prim9 ꝑfat̄ ſuadēs pōpeio:ut de celſa naue ſua ī biremē trāſeat reddēs tōe3.q̄ v3 ua doſus ſit peluſi9 ſin9:nec grauiorē nauē humilitate aquaꝝ ſub ſtinere poſſit. Phari. ægypti. Celſa de puppe. de maiori naue qua uehebat̄ pōpei9. Litt9 malignū. & ne poſſ3 mirari pōpei9.q̄ ſibi obuiā ꝑua naue ueniſſēt ægyptii ī quā trāſire ipſu3 uolebāt:reddūt tōe3.tūc.n.littus illud uadoſū īuiſū ēē nautis. q̄ v3 ī ſicco ſæpe deſtitutæ naues naufragiū faciūt. Malignū. maliuolū īuiſū. Bimarē æſtū. æſtus ꝑprie dr̄ maris īpetus:bimarē iō dixit.v3 ægyptii & arabici ſin9 maris.nā peluſiū uſque tēdit ī mare arabicū:qd̄ ē cōterminū ægypto & arabiæ q̄ loc9 ille cōtermin9 ē ægyptiis & arabis. Qui.ſ.æſt9. Externas claſſes.i.naues aliunde ueniētes. Appellere.i.applicare & quo te magis ī altū applices hoc magis te ī portū appellas.i.applices Quod niſi fatoꝝ. dicit niſi fata obſtitiſſēt potuiſſe comites oēs pōpei pfidiā regis ītelligere:& q̄b9 ſigniſ id cōiectura aſſeq̄ potuerīt ipſe declarat. Præſagiā,i.diuinatōes. Sceleris. q̄ iā in

UVA. BHSC. IyR_055

aĩo cõcepãt ægyptii. Fatoꝝ leges .philoſophi & uæhemẽter ĩ ter ſe diſſẽtiũt.nũqd oĩa fato fiãt:qd ipſis abſurdũ uidebatur. Nã ſi oĩa fato fierẽt.oĩa fierẽt cã añcedẽte:& ſi ea quæ hões ap petũt aſſequerẽt.ergo & aſſenſiões nõ ẽẽnt.igr nec laudatões iuſtæ:neq3 uitupatões:nec honores:nec ſupplicia:qd cũ ſit ui tioſũ:ſeqt nõ oĩa fato fieri.Criſippus diſtinguit genera cãꝝ ut aliæ ſint prĩcipales & pfectæ.aliæ ꝓximæ & adiuuãtes.quãob rẽ cũ dr oĩa fato fieri:cã añcedente:hoc uult ĩtelligi cãis ante, cedẽtibus ꝓximis & adiuuãtib9 nõ prĩcipalib9 & perfectis:qd aũt dicũt aſſenſiones fieri cãis añcedẽtibus:explicat ſimilitudi nẽ chilidri nec turbine ſui.nã quẽadmodũ q ꝓcuſſit chilindrũ dedit ei principiũ motõis.uolubilitatẽ aũt non dedit:ita uiſum obiectũ ĩprimit & deſignat ſuã ſpeciẽ ĩ aĩo:ſ3 nr̃a aſſenſio eſt in nr̃a poteſtate:eaq3 ut chilindrus extrĩſecus pulſa qd reliquu3 eſt ſua ꝓ ſe ui & natura mouet. Leges fatoꝝ. declarat ĩtẽtaq3 iuſſa ordĩs æterni. Intẽta. ineuitabilis. Aeterni ordinis. qa fa ctũ ẽ cã æterna reꝝ vt ea q̃ ꝓterierĩt ſit.Præſagia deerãt.q.d.co mites ei9 cognoſcere & ꝑdiuinare poterãt ſcelus qd ĩ aĩo cõce perãt. Quippe fides. & ponit ſigna qb9 pfidiã cognoſcere po, terant.dicebãt.n.ĩter ſe comites põpei:ꝓfecto ſubeſt aliqd ſce leris.nã ſi uellet occurrere bona fide ꝓpeio honoris gr̃a Ptho lomæus:nõ ſatellitibus & mĩſtris naue:ſ3 tota claſſe obuiã ꝓdi iſſet. Auctori.ſ.ut ipſe regnaret auctor fuerat. S3 cædit. ergo aſſenſio ipſi9 erat ĩ poteſtate ſua. Iuſſus.ſ.a mĩſtris ptholomæi Claſſẽ. qua uect9 erat. Obſeqt.paret. Præferre letũ timori .& ſi diuinaret ſibi quãdã mortẽ iſtare põpei9:tam eã ꝑponete ti, mori uoluit:ne timidus uideret:nã ſi nõ trãſiſſ3 in nauem ſine dubio timere uiſus fuiſſet. Ibat ĩ hoſtilẽ nauẽ.Achillæ qd Cor nelia ubi uidit q ꝓ metuebat id futurũ qd euenit maritũ ſuum ſeq uolebat.Põpei9 aũt ꝓhibuit et eã qĩ temerariã reprehẽde, bat:filiũ quoq3 ſuũ ĩ naue remanere iuſſit:& tñ euẽtũ ſui ipſi9 expectare:ut ſcire poſſẽt q̃tũ fidei ptholomæus præſtaret. Præ ceps. ĩ cõſiderata nullũ piculũ metuẽs. Hoc.i.iõ magis.nã qa ſaluti uiri ſui metuebat.iõ & ipſũ cupidiuſ ſeq̃batur. Remane.

UVA. BHSC. IyR_055

uerba pompei in corneliã. Et tu o nate. o Sexte:nã Cn.põpe-
ius erat cum Catone q præerat classi. Lõge. a lõge. Casus.i.
quẽ euẽtũ hĩturus sim. In hac ceruice. demõstratĩe dixit. S3
dura. Ita quidẽ iubebat põpeius:s3 Cornelia cũ in nauẽ transi
re non poss3 & uirum seq:id qd' poterat manus in uirum tẽde
bat lachrymans:& his uerbis sequẽbat̃ eum. Dura. Res duras
durum enĩ erat Corneliæ uirũ suum deserere. Tendebat .s.in
pompeiũ. Quo sine me. lachrymabilr̃ post discedentem uiru3
in hæc uerba ꝓrupat cornelia. Iterũ relicta. sicut relicta sum
quo tẽpore pugnam suscepturus eras aduersus cæsarẽ:ita nũc
etiã relĩquor. Nunq̃ omine læto. Semp inqt cum disiũgimur
mali aliquid expectam9:sicut & cũ me reliquisti in insula Les-
bo. Flectere puppẽ. si is aĩus tibi erat o pompei:ut nolles me
comitẽ ẽẽ tuã cuiuslib3 casus:cur ĩquit me ĩ ĩsula lesbo nõ relĩ
quebas:sati9 enĩ erat ut me ibi relĩqueres:q̃ susceptam desere-
res. Flectere. declinare. Alio.i.ad alias regiones. Terris ad q̃s
iturus eras. Arcere. Prohibere. An tm̃ in fluctus. nunqd in-
qt hæc mea sors ẽ: ut tibi grata sim tm̃mõ dũ nauigas. Hæc
ubi frustra.s.dixit cornelia.neq3 enĩ obtinere potuit a uiro qd'
uolebat solicitudine magna expectauit euẽtũ. Anxia puppe.
nam in summa puppe permanserat:& dura erat conditio ipsi9
nam nec audebat spectare uiru3 in naue hostili ne uideret qd'
metuebat:nec ab ea auertere oculos poterat. Tam̃. q̃uis uirũ
sequi nequerat. Vbi. postq̃ in cassum dixit hæc uerba. Atto-
nitoq3 metu. non qa metus attonitus sit:s3 quia homines at-
tonitos facit. Auertere uisus.s.a pompeio. Spectare. durius
erat corneliæ hoc ipsum quia n̄ audebat spectare uirũ:ne uide
ret qd' metuebat:& tn̄ oculos ab eo non remouebat. Stetit an
xia classis. ꝓ una naue posuit qua uectus erat põpei9.i.q ĩ na
ue erãt:& ẽ methonomia cõtinẽs ꝓ cõtẽto. Anxia. solicita.
Non arma .s.ptholomæi & ministroꝝ ei9 a qb9 occideret̃ pom
pei9. Nefasq3 .i.cædẽ põpei. Ne sũmissis p̃cibus. ꝓ ipse sub
missus supplex ꝓ humilis. Adoret .s.genib9 positis ministros
regis. Sceptra.i.regem cui regna donauerat. Transire parãtẽ.

bb q

UVA. BHSC. IyR_055

De celſa puppe in biremẽ.Septimius qui erat in biremi ægyp-
tia benigne pompeiũ appellauit.hic Septimius tribunus mili-
tum erat a quo benigne nõ appellatus eſt põpeius : ꝙ notitia
quadam ipſius familiarior erat.nam hic Septimius ad pyrati-
cum bellum ſub pompeio duxerat ordines:quid uoluit fortũa:
ut qui miles pompei fuerat:nũc ſatelles regius factus occidat
pompeium.Hanc rem longiori oratione proſequitur Apianus
Dicit.n.pom.ad ægyptũ cum ſe uertiſſet & incumbente uento
ad Caſſiũ delatus eſſet:inſpectis copiiſ quæ plurimæ in littore
conſtiterant a curſu tẽpauit meditatus ꝙ re ipſa fuerat adeſſe
regem.præmiſſis nũntiis amicitiã quã cũ patre eius habuiſſet
exponit.Rex tertiũ ſupra decimum ætatis annuꝫ iaꝫ attigerat.
exercitũ eius achillaſ ꝙdã adſeruabat:pecuniaſ uero Photinus
nõie eunuchus qui confeſtim de pompei aduentu inter ſe con
ſultare incipiunt:aderat & Theodotuſ Samius Rhetor:pueri re
gis præceptor.hi nefandum inuicem negocium aĩo uoluentes
pompeium interficere conueniunt:quo cæſari morem gererẽt
approbato deinde conſilio cimbam eximie ornatam ad eũ mit-
tunt:ueluti mari importuoſo eo in loco exiſtente:nec a maiori
bus nauibus adiri facili.miniſtri porro regii cimbaꝫ iſcenderãt
& cũ his Semproniꝰ uir romanus qui tum forte regi aſſidens:
alias cũ pompeio militauerat.is dextram regis nomine põpeio
obtulit:& ad amicũ filium monet tute accedere.inter hæc exer
citus ueluti pompeio honorem præſtiturus:iuxta littuſ in acie
conſtiterat:& rex inter medios purpurea amictus ueſte præſi-
debat.quoꝝ aſpectu pompeius ſuſpitõne motus eſt:cũ exerci-
tuſ ordiem cibæ ornatũ intueretur:potiſſimũ cũ nec ad ipſum
acceſſiſſꝫ rex:nec ex ſuis digniores præmiſiſſet:hũc ſolũ itaqꝫ
Sophoclis lãbũ ꝓtulit.ꝙ ad Tyrãnũ ꝓficiſcit : illius ſeruus eſt
quãꝙ liber ſit.quo dicto cimbã trepide ĩgreſſus ẽ.cũ ĩ alto lõge
abẽẽt ĩternauigãdũ magiſ adhuc de ſẽpronio cœpit ſuſpicari ſi
ue ꝙ Romanũ hõeꝫ ſecũ olĩ militãtẽ noſceret:ſiue ꝙ ſolũ adẽẽ
cernerer:qĩ obmilitaris diſciplinæ æmulatõeꝫ ĩpatorẽ ſuũ ẽẽt ĩ
uaſurꝰ.ad illũ itaqꝫ cõuerſꝰ:te ne ĩqt ego cognoſco o miles cui
ſtatĩ ille ãnuit.deĩde ſe cõuertẽtẽ primꝰ pculit.cæteri uero inſe

UVA. BHSC. IyR_055

cuti ſũt.vxor itaq3 & amici ei9 hæc a loge ituẽteſ eiulatũ gemi tuq3 ad deos fœderũ uidices man9 tolleſ:nulla iteriecta mora claſſẽ ab inimico littore auerteſ cõtẽdũt.cæſar poſtea photinũ & achillã ob ea q̃ ĩ põpeio ppetrauerãt morte mulctauit.Theo dotũ demũ fugiẽtẽ Caſicũ ĩ aſiã ueniſſ3 cruce ſuſpendit. Proh ſupũ. Exclamatõ ẽ dolẽtis.o nefas iqt cui9 & deos pudere d3 Satelles.ſ.regi9 fact9. Poſito pilo. telo ro.cui9 generis & cõdi ctõis erat hõ. ĩmanis. ſæuus uiolẽt9 fortis. Atrox . crudelis. Mitior.i.ñ min9 crudelis & ẽ abuſio ĩ cõpatio. q̃s nõ fortuna. adeo ipſe ſeptimi9 ĩ õe nefas ꝑn9 erat:ut credi poſſ3 fortunam pepciſſe orbi terraꝝ:q̃a noluerit hũc bellis ciuilib9 ĩterfuiſſe:q̃ oẽs crudelitate ſuparet iõ dicit. ꝑcere. populis. Dextã.ſ.ſepti mii. Vacaret. careret & uacua ẽẽt. Noxia. erãt tela ſeptimii: ſ3 ñ iõ ipſũ bello ciuili ĩterẽẽ uoluiſti. Diſponis. ĩſtruis paras. Ne ñ. ut fiat ĩ õi orbe ut nec & a ſcelere belli ciuilis ægypt9 q̃ dẽ libera ſit appo.dedec9 ipſis. Fabula. ſermo uulgaris eſt:q̃a ubicũq3 uulgabiť hoc ciuile bellũ cũ magno deoꝝ pudore. Sic paruit.v3 tã turpiter. Ro.enſis.ſ.ſeptimii q̃ Ro.erat.Regi.ptho lomæo. Paruit. occidẽdo põpeiũ. Peleus.alexãdrin9 ab urbe pela. Tuo gladio.i.tui militis gladio. Fama.ꝑ ĩfamia.ẽ.n.ton meſſõ.i.mediũ ſicut bõa ualitudo & mala ualitudo. Poſteritas .i.poſteri ſeptimiũ ꝑſecũť. Quo nõie dicẽt.ſi repti ſũt q̃ auſi fu erũt dicere bruti nefaſ q̃ cæſarẽ occiderit:quo nõie tãtæ crude litatis ſcel9 & ĩauditæ ĩdignitatis appellabũt ei9 q̃ põpeiũ occi derit.q.d.nullo nõie. Dicẽt.ſ.poſteri:ĩã venerat.appropĩquaue rat tꝑus ut occideret põpei9 & mors ei9 differri ñ poterat. Ab lat9 ſublatus. In alnũ. ĩ nauẽ:materiã ꝑ forma poſuit. ꝑdide rat iura.i.ĩ ſua poteſtate nõ erat:põpei9 uenerat ĩ man9 hoſtiũ iõ ſui iuris nõ erat. Vt uidit comin9 enſes. ita illi ſtrĩxerũt fer rũ:at uero põpei9:ubi uidit nudari ẽſes ſtatĩ caput & ora ueſti b3 texit:& magna cupiditate uulnera cepit ſpũ3 ãt ĩtra ſe cõti nuit:neq̃ uocẽ effœĩatã emitteret:q̃ laudi & gloriæ ſuæ deroga ret. ĩuol .ſ.veſtib3.aptũ.noluit iqt apto capite ſæuiẽti fortũæ. ſe oñdeſ:ꝑſſit.clauſit.Vir.ꝑſſit ne oculos.i.clauſit .aĩa3.ſpũ3 & ſddit cã3 cur oculos clauſerit.neq̃s effũdeſ uoces.hĩc ẽ q̃ viroſ

UVA. BHSC. IyR_055

fortes oppetere dicebãt:i.quaſi ore terram petere ne audiri poſ ſent emittere eiulatum ullum:aut effœminatam eneruamque uocem. Sed poſtq̃ mucrone. Ita ſe habuit pompeius:ut mica re gladios uidit:ſ3 in ipſis & uulneribus nõ minorem præſtitit ãi uirtutem. Perfodit. Tranſfixit. Nullo gemitu. Bene dicit nam animo conſenſit:quia tacuit quia taciturnitas eſt conſen-ſio. Deſpexitq3 nefas. Quæ omnia ſigna erant libenter moriẽ tis. Seruat. continet. Promat. ſe ipſum. Voluit.i. cogitat ſe-creta animi ſui quaſi uates diuinabat Lucanus.nam uatib3 da tum eſt ſcire ea que ſecreta ſunt. Sæcũla romanis. Fingit quæ uer:ſimiliter ſecum pompeius cogitare potuerit:ita ſecum loq̃ batur & hac cogitatione prorſus ſenſum omnem a dolore uul nerum alienabat.dicit enim. Attẽdũt.i.intẽdunt uirtutem ani mi mei. Aeũumq3 ſequẽs.i.poteſteritas quaſi poſteritatẽ oẽm fingit adẽẽ:& laudare aĩ ſui fortitudinem. Ratẽ.Biremẽ ĩ qua miniſtri regis me occiderũt. Pha.ſi.ægyptiam. Nunc conſule ſame. Ergo quãdoq̃dem ita animo fixerat adeſſe poſteritatem omnemq3 intueretur:& cædem ſuam & ipſius regis perfidiam: nunc ſe ipſum adhortatur ut ſe talem præſtare uelit:ut ab om nibus non ſolum laude:ſed etiam admiratione proſequendus ſit. Fata tibi longe. Quando ita occideris:ut quaſi ĩ conſpectu totius orbis conſtitutus ſis.ergo fata proſpera fluxerunt. Igno rant populi. Id ne fortunæ ſit attribuendum:an uirtuti tuæ:q̃ res magnas geſſeris:ſed nunc tempus eſt:in quo probare poſ-ſis animi tui uirtutez. Ignorant.ſ.qualis ſis. Ne cede pudori. nõ te pudeat q̃ a ptholomæo enerui ac effœminato occidaris. ſed ita animo tuo coniice:quicunque te occiderit hunc eſſe cæ ſarem.nam auctori rei cauſa attribuenda eſt. Auctoreq3. q3 copulat aduerbium. Dole. Quaſi ignauum & effœminatum. Quacũq3.ſ.manu:qa ĩ gratiã ſoceri hoc faciunt. Lacerãt. licet me diſſipent membratim:ſũ tam fœlix. Nulliq3 poteſtas. naz uirtꝰ animi ĩ poteſtate noſtra eſt:cætera uero fortunæ ſubiecta nã fortitudc; pacientia:fiducia:pſeuerãtia:Hæ uirtutes ita nr̃æ ſũt:ut nẽo a nobis eas poſſit auferr̃ iõ dicit quãq̃ cõpꝰ meum

UVA. BHSC. IyR_055

lacerent neq3 hoc uirtutibus ãi officere poteſt. Hoc auferre .i. Quod eſt in mea poteſtate:ut me fortem & pacientiſſimum oſtendam. Mutantur proſpera uita, cũ adhuc uſq3 tempus ſẽp ſecũdis reb9 fuerĩ mutari põt fortuna:uirt9 aũt ſtabilis eſt atq3 ꝑpetua. Mortẽ miſer. mortẽ mihi corporis ĩferre poteſt: famã aũt & gloriã diminuere nõ põt. Videt hãc cor.ce. ꝓterea ĩ cõſpectu meo⁹ occidor:qđ mihi nõ parũũ ẽ ſolatiũ:iõ & me fõtiorẽ ꝑſtare debeo:& ad ſe ipſũ loqt̃. Claude dolor.v3 q ĩ cõ ſpectu meo⁹ hãc cædẽ patiõ: Perẽptũ.cũ pima3.i. dũ occidor ab iſtis pticipiũ ꝓteriti tẽporis ꝑ ꝑſẽti poſuit.græci aũt habẽt participiũ præſẽs paſſiui.nos uero nõ:ſ3 utimur ꝑticipio præte riti tẽporis.ꝑ participio ꝑſẽtis:ut qua uectus Abbas pro uehe bat̃:ita hoc loco. Simulãt.ſ.uirtutẽ & ſi amãt mirãt̃:& ſi mirãt̃ amãt cõuertũt̃.n. Talis cuſtodia m. ſic ĩqt ſecũ cogitabat põ pei9 & ſe ipſũ ad paciẽtiã mortis adhortabat̃. Hoc animi: hũc aĩu3. Vis.i.uirtus. At nõ tã patiẽs: Ille qdẽ fortiſſimus erat ĩ morte.at uero Cornelia & ſi fortis ãi erat:tam̃ cernere nõ pote rat:nec tãtã ĩdignitatẽ ſuſtinere:& iõ ĩmiſerabiles has uoces ꝑ rũpit: Miſerãdas.i.q̃ cõmiſeratoe3 uidẽtib9 & audiẽtib9 cõmo uere poſſẽt. Ego te ſcelerata, exiſtĩabat cæſarẽ ꝓueniſſe pom peiũ:& iã ægyptũ occupaſſe cuius ĩpio hæc cædes admitteret: iã enĩ ſibi ꝑſuadere nõ poterat tm̃ audaciæ hũiſſe ptholomæũ iõ hui9 cædis culpã attribuẽdã ſibi putat.q v3 pompei9 dũ ad eã ueniret morã & ſpaciũ cæſari dediſſet ut in alexandriam ue niret:& oſtẽdit qũo ipſa ĩ culpa fuerit. Auia.i.ꝑcul a uia.qa ſi recta uia ĩ ægyptũ ueniſſes non te præueniſſet cæſar.iõ qa tar datus es ĩ iſula leſbo cã tuæ moræ fuit dum me colis. Vis.ſ.eſ ſet alii.i.poteſtas. S3 qſq3 in iſtud. deĩde alloqtur ipſos q oc cideſunt põpeium:ſiue hoc facis ad gr̃am cæſaris:ſiue ut tu ꝑ uideas tibi ne ĩ offenſiõe3 cæſaris ĩcurras.Neſcis, ĩqt ubi ſit do lorpompei.nam ipſe quidem libenter moritur:ſed ſi uis illum modeſte ferr̃ mea uiſcera pete.nã ſi me occideris nihil eritqđ maiore dolore afficiat pom. Immiſſe.ꝑ ĩmiſſus es vtũ3.ꝑ ntĩo poſuit. Caput.ſ.uulnerati ut occideres pom.ne illu3 hoſpicio

UVA. BHSC. IyR_055

ſuſcipiẽdũ cũrãres qđ tibi piculoſũ fuerit. Victo. põpeio:i.optio ẽ põpeio:ut occidaſ̃ poſt cladẽ acceptã. Pœnas nõ morte. ſ3 da opã tu q̃cũq3 põpeiũ occidis:ut me prius occidaſ̃ i cõſpectu illi9.nã id demũ erit qđ morte crudeli9 exiſtĩet. Haud ego culpa & ẽ iuſta cã cur occidaſ̃:n3 ego ſũ expſ belli ciuiliſ:q̃ppe illũ cõitata ſũ i caſtra:& quocũq3 pfect9 ẽ ego ſẽp comeſ extiti Bellox .ſ.q̃ obiiciunt̃ põpeio. Quæ. affert cur cædẽ meruerit. Mru3. matronax. pundas. v3 terra mariq3 ſecuta ſũ põpeiũ. Nullis abſtricta fatis .i.a nullis piculis fatox territa . Victũ.i. põpeiũ uictũ recipi i iſula Leſbo ubi relicta erã. Reges timueſ̃ .ſ.recipe uictũ põpeiũ:ne id cæſari diſpliceret:& ne poſtea ipi i aliqđ diſcrim̃ icideret. Hoc merui cõiũx. cõq̃rit̃.n.Cornelia q̃ põpei9 i certũ diſcrim̃ ire uoluerit:ſe aũt ſolã qi deſtitutã reliq̃rit cui9 mõs catior ẽẽt uita.ſiq̃dẽ ſine eo ſupſtes ẽẽt:nũq̃d ego hoc merui ut i puppe reliquerer tuta cũ tute i piculũ dederis? ac ſi.d.ñ ita me geſſi tecũ ut credeſ̃ poſſeſ me poſſe ſie te uiuere. Parcebas .ſ.mihi tũc cũ trãſires i nauẽ ægyptiacã.Fata expetẽte.cũ te certo piculo exponereſ moriar. Nec mũneſ̃ regis. Rex ptholomæus occidit te i gr̃a3 cæſaris:& noluiſti ut me tecũ occideret:ſed tñ moriar ſine regis officio. Munere. officio. Aut. & qũo mori decreuerit oſtẽdit ſupplĩ petẽs a nautis qui naue uehebãt̃:ut ſibi libere pmittãt mori:uel aliqs eox ſit qui ferocẽ uxorem interficiat:anteq̃ i cæſaris man9 aut poteſtate3 pũeiat. Præcipitẽ. altũ. Vidẽtes tor.i.funes qb9 utar p laq̃o Aut aliqs comes. pompeian9 fidelis ſtricto enſe mea pectora rrãſſigat. Exigat. p pectora noſtra. Præſtare põt . ſẽſus ẽ poterit iq̃t ille q̃ me occidet dicere:occidamus uxorẽ põpei:ne in man9 Cæſaris ueniat. Imputet. cæſari ut nõ ipſe:ſ3 cædis huius cæſar cã fuerit. Põt .ſ.comes. Propãte i fata . qa parabat Cornelia ſe de puppe in undam deiicere:ſ3 prohibebãt qui ſimul naue uehebãt̃.iõ cõq̃rit̃ de ipſis dicẽs. Tenetis. p retinetis. viuiſ adhuc cõiũx.En quo redacta ſũ o põpei adhuc tu uiuuſ es:& ego mei iuriſ ẽẽ deſtiti te uiuo ñ poſſũ liberũ uti cõpore meo.ac ſi.d.añq̃ mõiaris i ſeruitutẽ rdacta ſũ. Iuris. ptãtis

UVA. BHSC. IyR_055

Prohibēt arceſcere mortē. nihil.n.aliud faciūt:niſi ut me cæſa ri ſeruēt:ut ī grā3 ſuā ſe cōfirmēt. Arceſſere. petere q̄obrē qa Seruor uictori. ut captiua tradar Cæſari. Sic fata. hæc ubi di xit nautæ q̄ potuerūt nauē īpulerūt:ut ab ægyptio rege ſe uē dicarēt a quo piculū manifeſte erat:nā pōpeiū occidi iuſſerat: nec pōpei qdē comitibus pepciſſet. Et iō lapſa. qa cecidit exa nimis. Rapit .ſ.a ſuis mīſtris. Trepida. feſtina:nā trepidus ñ ſolū timētē:ſ3 feſtinū ſignificat.Virgili9.ne trepidate meas teu cri defēdere naues.i.celerate.At magni. nūc reddit ad pōpeiū q̄ ab regiis mīſtris occidebat̄.ita īqt nauis qua pōpei9 cū corne lia & comitibus ſuis uecti erāt a cōſpectu ablata erat.ſ3 pōpei9 dū occideret̄:ſicut ſcriptores dicūt:dignitatē uultus & oris mō tuus & ſeruauit. Cū. q̄uis ſonēt reſonēt:qa in ōi pte cædebat̄ a mīſtris regis. Pectora. qa alii ī pectore:alii a tergo uulnera bāt. Permāſiſſe decus. Hic plane oſtēdit ſe fuiſſe pōpei ſtudi oſū lucan9.oīa.n.dicit de ipſo pōpeio honorifice loqt̄: cōtra ue ro de Cæſare. Vltia mortis. p ultīa3 mortē:ſicut dicim9 mul tū boni:p multū bonū. Iratāq3 deis faciē.v3 q̄ dii uidebāt̄ ira ti:poſtq̄ acie pharſalica pōpei9 & uict9 & ex ſecūda fortuna q̄ ſēp uſus fuerat facta ē aduerſa:adeo ut uſq3 ad mōtē p̄ſecut9 fuerit. Ex hītu. quia idē hīt9 eadē dignitas oris & uult9 pmā ſerat mortuoq3 & uiuo. Fatēt. affirmāt. Lacerū . laceratum abſciſſū. Nā ſæuus ī ipſo. quia dixerat lacerū caput:nunc de clarat cur dixerit.nā Septimi9 ille crudelis & ipſius nō ſatis ha buit occidēr pōpeiū:ſ3 & caput ei9 āputauit:ut illud regi ptho lomæo offerret:& fuit ipſe officii deterioris & ſordidioris.nā qī carnifex pōpeio āputauit:qd̄ poſtea Achillas regi obtulit. Sce lus īuenit acta. actus ſceleris erat occidēr pōpeiū:ſ3 maiuſ ſce lus adiecit caput obtrūcādo. Retegit. apit. Sciſſas ueſtes.Nā pōpei9 caput ſibi ueſte texerat & ſpiritum cōtinebat:ne nimio dolore uulnerū:uerbū aliqd̄ emitteret effœminatum . Occu pat. Prendit. Spirantia ora. Nondum omnino ſpiritum emi ſerat. Languentia colla. Quia moriebatur:& ideo ūltro citro q3 caput iactabat. Trāſtro. qa colla ſup trāſtris poſuit & enſe

UVA. BHSC. IyR_055

reſecauit. Languẽtia col. ꝑ lãguẽtis colla. Tũ. deīde. Neruos. Quibus ceruix humeris nectitur. Oſſa diu. qa non tam facile oſſa recidi poterant iõ tẽporis lõgi ſpacium conſumpſit anteq̃ ãputaret. Nõdũ artiſ erat. i. cõſuetudo nõdũ erat caput ãputarẽ enſe: ſicut fuit poſtea: nã iõ ſpiculatores uno ictu caput ãputa bãt. Artis. i. ſpiculatorꝝ. Enſe rotare. i. rotato enſe ãputare: ut maiorẽ ictũ īferret. At poſtq̃ trũco. ſ3 poſtq̃ abſcidit caput in dignꝰ fecit q- nõ ipſe obtulit regi: ſ3 offerẽdũ cõceſſit achillæ. ipſe ergo ſordidioris officii fuit Septimiꝰ v3 carnifex dignioris aũt achillas: cui caput datũ ẽ põpei. Satelles. achillas. uendi cat. abſciſſit. Geſtare. ſ. ut offerat regi. Trũco. nã corpus ꝑ- prie dr̃ ſine capite. Virgiliꝰ. iacet īgẽs littore trũcus. Degener miles. Inuehit̃ cõtra hũc ſeptimiũ poeta dicẽs o degener mi- les & cõditõis ſeruilis: cũ delegiſti obtruncare põpei caput qđ aliis offers. Secũdæ opæ. i. uilioris opæ: hĩc duo opa fuere. pri- mũ recidere caput põpei. alterũ uero offerr̃ regi: ſ3 uilioris ope ræ fuit is q recidit. Feras. ꝑ offeras ẽ apheresis. Diro enſe. ꝑ tu dirus. O ſũmi fata pudoris. plena cõmiſeratõis ẽ iſta conq̃ ſtio: quã de hac īdignitate īducit poeta. Fata. o mors. Puer. v3 ptholomæus rex. Noſceret. cognoſceret īpletũ ẽẽ qđ iuſſe rat v3 occiſũ ẽẽ põpeiũ. Hirta. i. dẽſa. Verẽda regibꝰ. i. quã & uereri cõſueuerũt: ut tigrãnes q cũ ad põpeiũ ueniſſ3 ad quem & eiꝰ filiꝰ Tigranocerota uenerat ꝑdito regno fretꝰ humanita te põpei: quã uulgo oẽs ꝑdicabãt: põpeiꝰ uero manu cõphẽſu3 ſurgere iuſſit & ipſũ ī ſiniſtrã ptẽ collocauit. Sic Ariſtobolꝰ rex Iudeorꝝ quẽ captũ uiuũ ī triũphu3 duxit: & ipſũ p̃cedere currũ iuſſit. & Ariobarzanes quẽ & ī regnũ reſtituit: & Deiotarus: & reliq quos magno in honore habuit. Generoſa. nobili & de- cẽti. Manu. ſ. carnificis. Sigultus aīæ. qa adhuc ſpirãs caput põpei: cũ ſpiritu3 efflaret ſingultu3 reddebat. Pharioque ueru to. i. ægyptiaco. nã pharos ſiue pharon locꝰ eſt ægypti ī medio mari conſtitutus quem monimentum totius ægypti eſſe uo- luerunt: qui ægyptum deſcribunt. uerutum enim genus eſt te li ad ſimilitudinem ueru: unde etia3 denominatõe3 accepit: nã

UVA. BHSC. IyR_055

ferrū hēt oblōgū:ſ3 haſtā breuē adeo ut manubriū poti9 dici poſſit q̄ haſtile hoc genere teli fixū ē caput pom. Alexādria ī ſidioſo acceſſu adīt fallacib3 uadiſ:cæco mari tribuſq3 tm̄ cana lidiis admittit nauigātēs:poſſideo:tagano:tauro:hīc igr̄ docet ſolin9 ī pōtib3 machīas ad prælucēdi miniſterū fabricataſ pha ros dicūt. Nuda. apta nōdū clauſtra. Rigeſcūt. dureſcūt q̄a moriētiū decreſcūt lumīa:ut nuſq̄ flectāt. Quo. capite. Bella iubēte pax fuit. q̄a tm̄ ualuit opib9 pōpei9:ut quotiēſcūq3 bel lū ēē uell3 cū hoſtib3 populi ro. pax ēē nō poſſ3. Hoc leges ſi gnificat pōpeiū maxīa3 bello:maxīam pace auctoritatē hūiſſe. Cāpūq3 & roſtra. rurſus domi foriſque plurimū ſēp auctorita tis fuit. Hac facie. f. v3 qua talē uirū genuiſſes. Nec ſatis ī fā. Deteſtat Lucan9 hoc nefas q̄ iuſſu Ptholomæi regis admiſſu3 ē ñ ſolū q̄ īterfecerit:aut īterfici iuſſerit:ſ3 q̄ caput pompei ſer uauerit:qī ñ ſatis hēret cōmitti ſcelus:niſi & ſceleris teſtimoni um ſupēēt q̄. Vult ſceleris. ſ. f. i. uult q̄buſdā unguētis ſeruari caput:qđ ſit ſceleris teſtimoniū:& declarat. Tūc arte. ſ. medio rū. Capiti. a capite: quare arte nefāda dixerit delarat cōtinuo ſubiūgit. Raptoque cerebro. euulſo errepto. Veneno. i. phar maco more græco dixit. nā malū uenenū:& bonū uenenū dici mus:nā oīs medicīa p̄ticeps ē ueneni. ſignificat aūt unguētu3 balſami:aut certe hui9mōi liquoris q̄ plurimū ualet ad ſeruan da cadauera. Vltīa lageæ ſtirps. adhuc īuehit̄ poeta ī ptholo mæū:qūo īq̄t tm̄ ſcel9 ī aīu3 tuū cadere potuit:ut patiariſ indi gniores ac ſordidiores honore ſepulturæ donari:& pōpei cada uer ī fluctib3 maris ultro citroq3 iactari. Vltīa. bñ ultīa. nam paulo poſt ſupueniēte cæſare pibis. Lageæ. Lag9. n. primus rex ægyptioꝝ fuit:unde poſtea oēs lagei ſūt appellati. Peritu ra. paulo poſt. ſ. Degener. q̄a a maioribus tuis degeneraſti. Sceptris ſororis. nā ab eo īterēpto ptholomæo adoleſcētulo ī regnū cæſar cōſtituit ſororē cleopatrā:atq3 ei ī regni ptem reli quum fre3 addidit admodū iuuenē. Inceſtæ. reſpexit ad illud quod ſubiecta eſt cæſari ex qua natus eſt Ceſareon: quem poſtea iuſſit interfici Auguſtus Cæ. Cū tibi. o uiliſſime oīum

UVA. BHSC. IyR_055

Ptholomæe merito tu humiliores ac ſordidiores mole ſepulchri in ægypto conditos eſſe pateris & pompeiuum fluctibus maris iactari pateris. ¶ Macedon. Ideſt Alexander macedo. In ſacrato antro. Scilcet Alexandriæ:nam in alexandria quaꝫ alexander condiderat ſepulchrū eius conſtructuꝫ fuerat: ubi tūc etiam ipſius cineres ſeruabātur. In antro.i.mole ſepulchri quæ inſtar mōtis erat.ſicut apud Herodotū legiť reges illi magnis impenſis ſepulchra ſibi extruebāt:adeo ut legamus tricē ta talenta in Pyramide regis Soſis fuiſſe conſumpta in cibo ceparum & alei ut alerentur operarii:quibus ſepulchrum illud ſiue pyramis conſtruebaťex quo intelligi poteſt quanta fuerit magnificentia illius ſepulchri:ideo dixit inſtar montis. Ptholomæorum. regum. Seriem.vꝫ ordinem rerum. Pudendam. quantum ad ipſos quia erant deſides & uiles. Pyramides. dictæ ſunt ſepulchra ægyptiorum regum ꝙ inſtar pyramidum eſſent.nam pyr το πυρ.ſignificat ignem:eo ꝙ illius figuram imitantur.nam flamma ignis ſemper tendit in acutum quam poſtea illa ſepulchra habuerunt. Claudāt. .ſ.ſe ipſum. Mauſolea:i.ſepulchra Mauſoli ſepulchra ſimillima monumēta:naꝫ Mauſolus rex Cariæ fuit uxoreꝫ habuit nomine Arthemiſiam cui uir adeo dilectꝰ fuit:ut poſt mortē eius tantū fecerit quo ꝑpetuo uiri memoria ſeruaretur.in cætera ſepulchrum ſtruxit cuius ædificium tantæ magnificētiæ fuit:ut ex ſepteꝫ mirabili bꝫ mūdi unū cōnumeretť:& īde ſepulchra oīa magnifica Mauſolea a Mauſolo ſunt appellata. Mauſolus ut refert Strabo li. quartodecimo filius fuit Hecatomni cariæ regis qui tres habuit filios:Idryeum:pyxodarum:& Mauſolum: & filias duas e ꝙbus Artemiſia grandior:Mauſolo ex fratribus grandiori nupſit Idryeo altera ſoror data eſt nomine ada.mauſolus itaqꝫ regnauit:quo mortuo uxor imperium habuit:quæ ut diximus illi ſepulchrum conſtruxit artemiſia tabe conſumpta:propter luctū quem e uiro ſuſceperat:Idryeus imperauit:atqꝫ huic etiam ex morbo aſſumpto uxor ſucceſſit:at Pixodarus qui reliquus erat ex filiis Hecatomni hanc eiecit. Indigna . indignorum homi-

UVA. BHSC. IyR_055

num regum. Truncus.Corpus , Adeo ne moleſta , Si caput ſeruãdum eſſe iuſſiſti cur nõ totum pompei corpus ſeruabas. ut ipſum cæſari oſtenderes?q.d.ſeruare debuiſti. Hac for.fide: nũc redit ad pompeiũ poſtq̃ inuectus eſt ĩ ptholomæũ:& dete ſtatus eſt ſcelus eius.dicit.n , Hac fide. ac ſi.d.pfidia ironice dixit.ut mutabilitatẽ fortunæ oſtẽdat:q̃ nunq̃ ĩ eo ꝓmanet ſta tu.nihil.n.eſt magiſ contrarium rationi:q̃ temeritas ac fortũa. Pertulit ,i.perduxit:quia cum ad hũc uſq3 diẽ ſemper in ꝓſpe ritate uixiſſet pompeius:tam̃ tetro ac ſordido fine uitam ſuam clauſit. Hac morte. tam ſordida. Summo culmine. nam ro manorum primus erat põpeius.hæc aũt deteſtaẽ Lucanus; ut oſtendat fortunæ cõfidendũ non eſſe quæ tam&ſi diuturna fu erit pompeio:tam̃ ĩ fine ſuã perfidiã oſtendit. Exigit. perfecit. Cladeſque omnes. Quas inferre potuerat diuerſis temporib3 pompeio:eas ſeruauit. ut in unum diem omnes conferret. Im munes expertes. Pompeiuſque fuit. dicit nihil mediu3 fuiſſe in pompeio fuere omnia ſiue læta ſiue triſtia ſatius eſt aliquã, do lætis:aliquando triſtibus fruamur:q̃ diuturna ſemper & ſe cunda frui:& in extremum poſtea fortunam aduerſam experi ri:quod pompeio contigit. Fœlix. ſine ullius miſeriæ parte. Nullo ,ſ.deorum:quia poſtq̃ mutata eſt fortuna abunde & cu mulate miſer fuit. Dilata ,ſ.uſq3 ad ſenectutem. Nunc ,ſ.ca dauer eius qui tam longa fortuna uſus fuerat. Nunc pulſatur ,i.laceratur ſicut fluctus maris illius cadauer ĩ ſcopulos impi, geret:ita lacerabatur.appo.ludibriũ. Hauſto ꝑ uulnera fluctu Quia tergo & pectore tranſfixus fuerat cadauer pompei:unde etiam maris aquam hauriebat. Nullaque manente figura. Id quod ſolet aliis notitiam auferre pompeio notitiam dedit.na3 hoc ipſum ꝙ erat obtruncatum caput notitiam faciebat:pom, pei eſſe cadauer:quia paulo ante conſtabat obtruncatum fuiſ ſe pompeium. Nota. ſignum. Ante tamen pharias , quãuis aliquandiu fluctibus maris huc & illuc impulſum fuerat pom pei cadauer:tamen fortuna uoluit antequã cæſar in ægyptum ueniret ſepeliretur:tam&ſi ſordidior humili ſepulchro. Ne la,

UVA. BHSC. IyR_055

teat nullo. ſed aliquo q̃uis fortũna uoluit ut nec careret ſepul chro. Meliore. ac ſi.d.cæſar ueniſſet:& corpus illius inhuma tum inueniſſet:non dubium fuiſſet:quin ſicut de capite fecit: ita & de reliquo corpore facturum.nam poſtq̃ põpei caput ob latum ſibi uidit dolore perculſus:lachrymas non tenuit: & il lud omnibus undiq3 odoribus collectis honorifice ſepeliri iuſ ſit:ſed fortuna noluit. E latebris pauidus. Deſcribit quomodo Codrus:qui pompei libertus fuerat corpus inundas queſierat. & repertum ſepulchro mandauit clam:ne forte aliquod ſepul chrum imineret.de Codro nullam mentõem facit Apianus.di cit.n.caput pompei abſciſſum:cæſari magno ꝑ munere ſerua tum fuiſſe.reliquum corporiſ in littore ſepultum a quodam tu mulo inſigni addito:cui ab alio inſcriptum fuit.templi ponduſ erat:modica qui clauditur urna.procedente tempore cum tu mulus ſub harena ẽẽt obrutus:ſtatuæ etiam quæ põpeio a ne ceſſariis eius circa Caſſium ex ære erectæ ſteterant in tẽpli adi tu iam uetuſtate exeſæ ſeruarentur ab Adriano imperatore ſũ ma diligentia perquiſitæ et inuentæ ſunt: cum ad partes il las acceſſiſſet.tumulus quoq3 mandato eius per purgatus:ſta tuæ erectæ:ſic ut denuo ab oĩb3 dignoſci poteſt. Quæſtor. quæſitor corporis pompei. Infauſtus. declarat quisnam hic Codrus fuerit. Cynareæ cypri. Epithetõ eſt longe repetitum nam Pygmalion cylicis filius fuit:qui Cilicum phœnicumq3 manu collecta:imperium trãſtulit in Ayprum & pulſis ueteri bus ſyriis inſulam omnem occupauit: hic ex uxore quam ipſe ex niueo marmore fecerat:fuit enim peritiſſimus pictor. beneficio ueneris uiuificata:ſicut in fabulis eſt apud Ouidium filium Cynara3 genuit q̃ patri ſucceſſit in regnum a quo cyna reus.a.um.dictus ẽ populus ægypti.na3 cum feſtum ueneris celebrarertur petiit:ut ſi fieri poſſet hanc ſtatuam marmorea3 cuius amore deperibat beneficio ſuo uenus uiuificarat a quo Cyprus cynarea eſt appellata. Ab icario littore. iõ dixit cypri ad differentiam alterius maris icarei.nam hoc icareum mare de quo dictum eſt pars aſiatici maris.i.ionii: ſed ẽ alteru3 mar̃

UVA. BHSC. IyR_055

icarium a filio dedali Icaro ibi ſummerſo ſic appellatū. Ab hoc ergo mari de quo hic loquitur uſq3 in ægyptum Codrus pompeium comitatus fuerat.nam meminiſtis ſuperius cum dixit de pompeio demiſſo in littore rege:ipſe per icariæ populos.iō dixit icario. Per umbras. per noctem: Compulit. expulit. Victum pietate timorem. pietas in pompeium & timor ptholomæi inter ſe pugnabant:tandem pietas timorem uicit:& ita p noctem profectuſ cadauer pompei inuentum ſepeliuit. Traheret. potiuſq̄ ueheret. Lucis denſa parum. Nocte intempeſta egreſſus codrus ſicut ſupradictum eſt pompei cōpus quæſiuit nunc dicit exiguum lumen præbuiſſe lunam:ut uix corpus diſcernere potuerit:ſed tamen quia repercuſſione lunæ unda lucebat & corpus diſcolor erat a candore maris: corpus pompei cepit: & ſenſim illud ad ripas ſubduxit . Cynthia luna.a cynthio monte deli ubi colitur dicta eſt:unde etiam cynthius apollo:ubi enim utrunque numen colebatur. Mœſta. quaſi cæde pompei:ipſa quoque ſidera mœrorem ſignabant in funere tanti uiri. Diſcolor. diuerſi coloris ab ūda maris. Tenet ille. poſt quam ſemel corpus cognouit comprehenſum illud conplectebatur. .P.mari. quia dum corpus teneret lux inundationem propemodum rapiebat. Expectat. Scilicet ipſum corpus. Pelago mouente. quia fluctus maris nunq̄ deſiſtit: ſemper littora impellit:& cum impulerit rediit.nunc ergo dicit dum fluctꝰ maris rediret:quaſi corpus e manibus & complexu rapiebat: expectabat igitur ut fluctus rediret in littore cuius impetu corpus exciperet . Impellit .ſ.ad littora. Pelago .i.fluctu maris. Sedet.ſ.corpus. Littore ſicco.i.in harena littoris. Incubuit magno. Superiniecit ſe cadaueri pompei lachrymans . Obſcura que ſidera .i.ad ſidera obſcurum lumen reddentia.quia uideli cet nubibus oppoſitum erat cælum:& his uerbiſ utitur:ab ipa fortuna petenſ:ne uel uile ſepulchrum pompeio inuideat. Nō præcioſa: non petit inquit o fortuna pompeius pro dignitate ſua ſepulchru3. Cumulato ture .ſ.rogis & cadaueri eius ſicut mos erat antiquiſſimus.Virgilius. Congeſta cremantur turea

UVA. BHSC. IyR_055

dona:& declarat. Non pinguis. uidelicet ex pinguibuſ aroma tibus exhalant.ſic enī ſolebant cuiuſlibet generis aromatum ſuperinducere cadaueri:cum rogo ſuperimpoſitum cremaret. Pia colla. ſicut enī conſueuerat quod & nunc tenetur:ut Pars ingenti ſubiere feretro triſte miniſterium. Præferat. & non petit:ut pompa funeris præcedat in qua ſit quædam imago triūphi:id etiam antiquitus faciebant quod nunc quoque ſeruat. Triſti cantu. Videlicet nenia carmen erat:quod laudandi gra in funere cantabatur ad tibiam quod ex uerbo græco finem ſignificat:quia neatū græce.latine ſignificat ultimū. ideo nenia dicitur carmen illud quod cantabatur in fine & exitu uitæ.alii dicunt neniam eſſe uocē querimoniæ flentiuſ:uidelicet ne ne. Sunt qui dicant neniam extremum carmen ſignificare ab extrema inteſtini parte.nam neaton græce ſignificat extremum. Alii referunt ad extremitatem cordarum quæ ultima eſt in cythara a potu neati quod ſignificat ultimum:eo ꝙ ultimum ſit cantatōnis carmen.de hac nenia loquitur hoc loco Lucanus.i. carmine illo quod laudandi gratia in funere cantabatur. Mœrens exercitus. pompam militarem ſignificat.ter enim circuiſ ſolebant equites rogum cui ſuperiniectuſ erat ducis cadauer. Virgilius:& ipſe deſcribit.Ter circūm accenſos cincti fulgentibus armis errauere rogos:ter mœſtuſ funeris ignem luſtrauere rogum. Proiectis armis. ut poſitis in ſignibus ordine duci Da uilem magno. his omnibus omiſſis quæ fieri ſolent in funere magnorum ducum:ſatiſ eſt pōpeio:ut uel uile ſepulchrū ei concedas. Lacerum.ſ.crudelitate interfectorum. Robora.i. ligna quibus roguſ cadaueri conſtruitur. Vſtor.i.ibi ſordidus crematoꝛ non deſit. Non cornelia. Quia propinquiores ſolebant ſubiicere facem:uel uxoꝛ uiro:uel filius patri:e contra. Sit ſatis. Ideſt ſufficiat ad iram ueſtram ſi fortunæ ſuccenſetiſ pompeio:uel fortunæ ipſius nimium inuideatis. Imperat. Bene:quia ipſa præ dolore non potuiſſet ſubiicere facem.ideo dicit:ſed abeſt:quia ſi forte parentes facem ſubiicerent filius ſpectare non poſſent officium nec oculis cernere.Virgilius.Et ſub

UVA. BHSC. IyR_055

iectum more parentum auerſi tenuere facem.nam auertebant oculos in aliam partem. Longe eſt. Quia tam non eſt procul ab illo coniunx.nam arrepta erat nauis qua uehebatur Cornelia cum pompei comitibus. Sic fatur .hæc ubi dixit Codruſ uidit ingentem rogum:haud procul inde ubi cuiuſdam cadauer crematuʒ fuerat:acceſſit ergo & ignem conſtituit petens ueniam a manibus eius quicunque rogo crematus ẽ. Vile.i.cuiuſdam plebei corpus. Suis. Quia ſui dereliquerant illud. Inde. ex illo rogo. Rapit. raptim capit. Subducẽs .ſ.a corpore uel a manibus illius. Vmbra. o anima. Neglecta. ꝙ nullo cuſto de comburitur. Nec ulli cara ex tuiſ.ſ.quia ſi cara eſſes:tui te cuſtodirent uſqʒ ad ultimum buſtum. Iam compoſitum . qa rogo ſuperimpoſitum conburebat. Buſtũ. quaſi combuſtum Manus hoſpita.i.mei hoſpitis externi. Si quid ſenſus poſt fata Reſpexit ad opinionem epicureorum falſam ac ſtolidam:ꝙ aĩa ſimul cum corpore extingueretur.Scio inquit ſi poſt mortem ſenſus aliquis ſupereſt:ꝙ tu quoque uolens ac libens mihi cõcedes:ut ignem de tuo rogo ſuſcipiam. Rogo.ſ.pompei. Pateris.ſ.libens. Teque pudet. Et non ſine pudore hoc uidens ut corpus tuum cremetur:pompei uero corpus inhumatum relinquatur. Plenuſque ſinus .i.habens ſinus plenoſ:tanta cupiditate conburendi ferebatur. Fluctu relatus. Quia dum ĩundet mare pene a littore in maria retulerat corpus. Relatus . delatus a littore in mare. Dimouit. ſeparauit. Summas. ſuperficiem harenæ. Procul.i.ante oculos.nam utrunque ſignificat: & porro ab oculis & preoculis. Premunt nobile corpus a cor. ꝙ a nobili corpore nulla robora premuntur.ipalage eſt: quia robora non erant:ſed fragmenta carinæ.ſignificat aũt nõ altũ & ſublime rogum ſtructum:ſicut pro qualitate fortunæ rogus ſtrui ſolebat. Nulla ſtrue. quod obſcurius dixerunt poetæ:in ſequentibus declarant.eſt ergo ipetepexegeſiſ.ſ.expoſitõ ὑπο ſub ἐπι ſupra ἐκτοσ extra ἐξηγησισ narratio.Strues . rogi Ille ſedens iuxta. Codrus poſtquam rogo fragmentis nauis cõ ſtructo pompei cadauer ſuperimpoſuit:ueniam ab eo petiit:ſi

UVA. BHSC. IyR_055

non pro ipsius dignitate sepulchrum pararet:q̄ si inquit malu isses inhumatus iacere:tamen uile sepulchrum causa fuit quæ me impelleret:ut in hoc quidem qualecunque sit sepulchro ia ceres:quia v3 metuebam ne esca fieres piscibus & alitibus & fe ris:sed si mihi dabitur facultas non patiar te in hoc iacere:sed iubente cornelia ego te in maiorum sepulchra trasferam.hæc ubi dixit rogo flammam subiecit: Iuxta flammam. Scilicet ro gi pompei. O maxime ductor. nam pompeius sicut in histo ria legimus fama sui nominis totum orbem impleuerat: cum maxime reges atque nationes bello subegisset. Vna. Idest so la. Si tibi iactatu. Scilicet maluisses fluctibus maris dilacerari q̄ in hoc humili sepulchro sepeliri.iuxta cā est cur mihi igno scas:cum hoc animo fecerim ne corpus tuum esca fieret aliti bus:piscibus:& feris. Iactatu. undarum.. Tristior. Idest tibi molestius est tale sepulchrum sequi:q̄ nullum. Obsecro auer te. Remoue. Officiis meis. hoc est ne consideres uile meum officium:sed officii religionem & pietatem:quæ me induxit ut hoc facerem. Fati. Dispositōnis diuinæ:quia usque adeo fata tibi aduersa fuerunt:ut periculum sit:ne si hoc uile sepulchrū consequaris:non dirripiaris:aut laceraris omnino a feris & ali tibus:ideo non est nefas putandum:q̄ ego te hoc uili sepul chro condiderim. Ne bellua. Idest piscis marin9. Fera ut leo & Lupus. Volucres. ut uultures. Audeat. Scilicet aliquid cō tra corpus tuum. Quantum potes. q̄ celerrime fieri potest be nignus & libens cremeris. Exiguam. humilem. Romana ma nu. Scilicet manu romani ciuis. Recursus in hesperia3. Idest si dii concesserint:ut in Italiam redeam:non patiar te hic iacer̄ Hac in se. tam humili sepultura. Cornelia accipiet. & accipi endo nostro utetur ministerio. In urnam. Scilicet maiorum tuorum. Interea. Idest dum tempus illud aduenerit:ut in se pulturam digniorem transferri possis. Signemus saxo. Vt di gnosci possit:ubi nam reliquiæ tui corporis iaceant. Vt nota. idest notatio & signum. Busto. sepulchro. Peremptu3 .idest manes tui peremti. Plenos. idest perfectos tuos honores:na3

UVA. BHSC. IyR_055

mortis honorem ſepulchrum appellat. Harenas. ubi ſitus eſt cognoſcat. Referat caput. ut totum corpus in uno ſepulchro condatur. Excitat. incendit. Validas. infirmas flammas ad moto fomite. ideſt appropinquatis lignis aridioribus. nam fo mitem appellat materiam aridam qua fouetur ignis. Carpit. ſcilicet corpus pompei. Diſtillat. liquefit. Lentum. tardum. Fouens. paſcens. Tabe .i. adipe corporis ignis accendebatur: ideo paſcebat. Sed iam percuſſerat aſtra. iam illuxerat cum ſi bi metuens Codrus incohatum ſepulchrum reliquit. poſtea pi etate coactuſ eſt redire etiam cum diſcrimine ſalutis ſuæ. Dieſ præmiſſa auroræ. ideſt ante aurorã: Percuſſerat aſtra. Quia ſuperueniente die aſtra offuſcantur: maior lux minorem offu- ſcat. Ordine rupto. Interrupto rogo incohato ſe in latebras proripuit: ne forte deprehenderetur in hoc funeris officio. De mens iſtò pro crimine. p. reprehendit illum lucanus dicens il lum nequicquam timuiſſe: nam nec ipſe quidem cæſar adeo crudelis eſt: ut ſepultura pompeium prohibere uelit. Crimine Sicut tu exiſtimas. Fama loquax. Diuulgans: non adeo ẽ cul pa quod officium tuu3 fecit: ut tui nominis fama perpetuo du ret. Condita laudabit. ne timeas inquit ipſe etiam ceſar q̃uis ipius ſit laudabit hoc officium tuum. i. Modo. nec metuas ue niam tibi datum iri. Faſſuſque. i. fatere te feciſſe ſepulchrum: & hoc amplius agas caput etiam poſſe quod habiturus es: ut reliquo corpori coniungas. Cogit pietas. Vt officium impleat incohatum Plena. quia non bene uſta erant oſſa. Neruis .ſ. Cũ congeſta in unum .i. omnia ſimul compoſita. Tunc ne le uius & ne forte aura effoderet oſſa: non profundius demiſſo ſa xo preſſit. Auferet. auellet. Rectos. apertos. Nautaque. & ne forte nauta illic ſepulto ſaxo religaret nauem: & fune forte trahenti ſaxum remoueret inſcribit ſaxo epithaphiũ ut digno- ſci poſſet ibi conditas magni reliquias. Semiuſto ſtipite. uide licet carbone litteras & notas epithaphii. Hic ſitus eſt magn9 Ideſt poſitus eſt pompeius. Placet hoc fortuna. ita uoluiſti o fortuna: ut hoc ſepulchrum pompei fieret. Quo condi. Cæſar

UVA. BHSC. IyR_055

maluit pompeium tam uile ſepulchrum conſequi:q̃ omnino i humatum iacere. Condi. ſepeliri. Terra. ſepulchro . Temeraria dextra. Hic lucanuſ Codrum quaſi reprehendit: q̃ dicat ibi nomen eius cõprehendi:q̃ fama ipſius & gloria totu3 orbẽ terrarum impleuerat. Obiicis tumulum. ideſt cur pompeiu3 tumuli breuitate coerces. Maneſque uagantes. q̃ ibi una cũ corpore nomen eius ſepultum ſit:an neſcis ipſum totum orbe terrarum cognitum ac celeberrimum eſſe: Vagantes. ideſt totum orbem pererrantes. Situs eſt. non eſt hoc tanto tumulo ſitus magnus:ſicut tu dicis:ſed eſt poſitus ea parte qua ſol oritur & occidit:hoc eſt in omne partes terrarum :& ea parte qua. Terra extrema. uidelicet uſque ad extremos terrarum fines peruenit pompei nomen & fama. Refuſo pendet oceano. Mare oceanum totum terrarum orbem ambit:& terra dicitur ibi pendere q̃ in centrum deſcendit:nec in aliqua3 partem declinare poteſt.natura enim eſt corporis cuiuſque grauioris:ut in centrum deſcendet quaſi in locum ſuum.terra ergo cu3 grauior ſit omnibus elementis ſuo pondere libratur in medio totius orbis:& primo quidem aqua:deinde aere: poſtea uero ſuperiori elemento ſuſtinetur:vt in nullam partem inclinare poſſit:quin ſuperius tendat:ideo ſuo pondere librata ſuſtinetur terra.nam in quãcunque partem inclinaret:niſi & ꝛc̃. Refuſo Recluſo:uel reſpexit ad naturam maris quod fluit & refluit. Magno tumuli. ſi uis menſuram & modum ſepulchri ſcire põpei o codre:ſcito late patere nec breuis eſſe:q̃ quo fama populi romani peruenit. Modus. menſura. Obrue. ſubmerge fluctibus maris. Hæc ſaxa. quibus coerceri pompeium iuſſiſti: nam id etiam ſuperius inuidioſum eſt:ut dicat pompeium ta3 breui tumulo coerceri.non enim ſine deorum inuidia hoc fieri aut dici poteſt. Crimine plena.Quia uoluerunt tam humili ac ſordido te ſepulchro condi. Si tota eſt. a minori ad maius arguit:dicit enim ſi alii quoru3 uirtus inferior fuit:magna & ampla monumenta conſecuti ſunt:quid non pompeius & ipſe cõ ſequi debet.non enim inferior Hercule dicendus eſt:nõ regib3

UVA. BHSC. IyR_055

ægyptiis:quia magna moles pyramidum pro ſepulchro habu erunt:quæ nam inquit indignitas eſt:ut unuſ lapis ſufficiat ſe pulchro pompei:cum hercules pro ſepulchro totū oethen mō tem occupauit & liber pater Nyſam alteram partem parnaſi Tota oethe. græ. Η Ο ΟΗΤΗϹ ΤΟΥ ΟΗΤΟΥ. la. oethe tes mons ubi conbuſtus ē Hercules a philothete cui arcum &; ſagittas dono dedit. Nyſea. nam parnaſus mons boetiæ diuiditur in duos colles. ſcilicet in cyrram ubi colitur apollo & nyſam ubi colitur bacchus. Tota. Vniuerſa. Bromio. ideſt libero patri multa nomina habet Bacchus:quorum unuȝ eſt Bromius:ſed græce abſoluitur ϐρομιοϲ. quo menades utuntur:tūc cum plene deo. ideſt uino orgia bacchi celebrant. Rura tenere pōt. Videlicet dignitate ſua ita meruit occupare. Lagi; Videlicet omnia quæ tenuit lagus qui primus rex ægypti fuit. Errem⁹. Pro errabimus. Nullo ceſpite. melius fuerat o Codre:ut nom̄ pompei nuſquaȝ ſcriberetur:quia uniuerſam ægyptum pro ſe pulchro haberemus:nec in ægypto ullum locum calcare aude remus:ne poſtea piaculum committeremus. Calcemus. Ne forte calcamus cineres pompei. Nyli. ægypti fluuii pro ipſa ægypto poſuit. ꝙ ſi tam ſacro. Sed ſi placet o Codre nomen pompei inſcribere ſaxo plenum facito epithaphium & ibi res eius geſtas inſcribe:& ita breuiter perſtringit geſta pompei. Actus. res geſtas. Si dignaris. Ideſt dignum facis. Momen taque maxima. Ideſt maximarum rerum hiſtorias. Adde tru ces lepidi motus. Hic Lepidus acta ſyllæ reſcindere tentauit. quem auſpiciis pompei. Q. Catulus bis ab alpib⁹ & Italia pe pulit:hic in Sardiniam quo confugerat:belluȝ mouit:inde pul ſus paulo poſt periit. Truces motus. Qui audebat acta ſyllæ reſcindere quibus reſciſſis bellum ciuile renouaretur. Alpina. Vnde pulſus fuerat. Armaque Sertorii. Nam Sertorius popu li romani hoſtis iudicatus hiſpaniam occupauit: & ibi magno exercitu comparato bellum aduerſuſ populum romanum geſ ſit in quo ſæpe uictor euaſit. tandem cum a metello propemo duȝ uincererur:ut uictoriæ ſpes magna eſſet:factione pompei

UVA. BHSC. IyR_055

lata eſt lex:ut ſucceſſor mitteretur Metello & ipſe pompeius electus eſt:qui contra Sertorium mitteretur:qui deinde per ꝑ ditionem Sertorium oppreſſit.nam Perpenna cum ſuis ipſum inter epulas trucidarunt.ideo. Reuocato conſule. ideſt metel lo in cuius adminiſtratione ea omnis prouincia poſita fuerat. Et currus. Triumphauit enim ſimul de Africa:de Hiſpania:oc ciſis hic Domitio:illic Cn.Carbone. Ante ætatem. ꝙ non lice bat:tamen ipſe obtinuit:& cum reſiſteret ſylla ne contra leges triumpharet:quanquam auſpiciis ipſius res bene geſſerit.Tūc pompeius triumphabo inquit:& Sylla:quomodo ne tu cuꝫ ad huc puer ſis audes dicere triumphabo contra leges & ſtatuta populi romani contra uoluntateꝫ meam.quare inquit pompe ius.tū es tanquam ſol occidens:ego uero ſum: tanquam oriēs quo audito ſylla animi magnitudinem admiratus eſt: & ma gno clamore dixit ſæpius triumphet triumphet: & ita triūpha uit. Comercia tuta gentis. ideſt debellatis pyraris:quia tunc demum comercia tuta eſſe cœperunt:poſtquam pyratæ debel lati ſunt:qui uniuerſum mare reddiderant infeſtū:adeo ut por tum romanorum occupauerint:& ibi prætorem cum littoribꝫ in ipſo portu hoſtiæ ciuitatis uicerint. Genteſque uagas. Hi beres:Alamanos:Albanos:Hyrcanos:Colchos:Aemaos:Cilices & cæteros populos montis Caucaſi.ideſt quod ait barbariem: & gentes uagas. Quicquid euro regnorum. Nam Caucaſus monſ orientalis eſt:qui inter Eleos & mare cimericum:& Alba nos ultra Caſpium montem ſub ſeptentrione iacentem porri gitur.nam incipit hic mons ab oriente & uſque ad Caſpiuꝫ ex tenditur:& Albani continentur & dum perſequitur Mitridateꝫ Pōpeiꝰ:plures huiꝰ mōtis accolas armis ſubegit. Ineuro boreaꝫ.i.ī oriētē uſqꝫ ad ſeptētrionē:qa ab occidēte uſqꝫ ad ſeptē trionē ptīgit caucaſus. Dic ſēp ab armis.c.r.t.adde hoc qd' & eſt maximuſ pompei ſplendor.ꝙ uidelicet nunquam tanto im perio uſus eſt:nunquam tantam ex hoſtibus uictoriam conſe cutus eſt:quin ſtatim finito imperio:& debellatis hoſtibus & ī ſignibus imperii:ſimul etiam animum ciuica conditione mino

UVA. BHSC. IyR_055

rem deponeret:nunquam pompeius uoluit ciuica conditione maior uideri.cæteri uero poſtquã ad principatu3 ciuitatis eua ſerint:maiores cæteris haberi uoluerũt:& tyrannidem appetebant. Ab armis,i.a bellis debellatis hoſtibuſ. Ciuilem togã: ideſt ſemper ſe ad ciuilem conditionem:ut æquo iure cum cæteris uiueret contuliſſe. Ter curri3 actis. Videlicet tribus triumphis:uno de Sicilia ſimul & Africa: altero de piratis:tertio de mitridate:nam potuit triumphare de africa:ſemel de Sicilia ſemel de piratis:de ſertorio de mitridate:de Tigrãne:tamen donauit hos omnes triumphos patriæ & ſatis habuit ter triumphaſſe. Surgit. Erigitur pompeio : Miſerabile . ſordidum & humile. Titulis. nullis laudibus. Faſtorum. pro magiſtratibus poſuit.libri enim ſunt in quibus conſulum & aliorum magiſtratuum nomina inſcribebantur. Tanto ordine . Quia põpeius conſul ſæpius fuerat:ſæpe etia3 imperator cu3 exercitu miſſus aduerſus hoſtes populi romani & nomen eius quotiẽs imperium geſſerat:totiens faſtis inſcriptum erat. Solitum legi. ſcilicet pompei nomen quod in ordine templorum inſcribi conſueuit:& in certis arcubus:quorum adhuc non nulli in urbe romana ſpectantur.nunc legitur in imo littore poſitum.ad cõmiſeratione3 mouenda3 hoc ſcribit Lucanus . Culmina deorũ. v3 in capitolio. Arcus. ſic eni3 arcus ædificabant romani cum uictoria3 ex hoſtibus retuliſſent:ut ĩ modũ arcus ædificio ſtructo ibi res oms geſtas pingerẽt:aut certe fingerẽt adhuc arcus & ſtatua põpei romæ ſpectaẽ ĩ quo & ſũt candelabra quæ de tẽplo ſalomõis rapuit. Deꝑſſũ. calcatũ. qđ ñ legat. cũ antea legereẽ a ſuſpiciẽtib3 culm̃ tẽpli:nec legi poſſ3 niſi a ſtãtib3 neceſſe nũc ẽ.n:ut q uelit legeẽ nom̃ pom.ĩ littore curueẽ. Rectus. ſed incuruus propter humilitatem tumuli.Quod niſi mõ ſtratur. & ſi forte Romani hac tranſirent:niſi morarentur põpei nomen non agnoſcent. Noxia tellus . Appoſtrophat nũc ad Aegyptum & inuehitur in eam dicens.Vere carminibus Sibyllinis cauebaẽ ne miles roman9 ægyptũ tãgeret:& ñ ſine rõne cauerat ſibylla ne romanus miles in ægyptũ ueniret:hoc

UVA. BHSC. IyR_055

oraculum religioſi obiiciebant romæ his qui Ptholomæum cum exercitu in regnum reſtituere uolebant:& creditum eſt il lud impletum cum Craſſus in aſſyria quæ adiacet ægypto cu3 omni exercitu deletus eſt.nunc refert ad cædem pompei ora, culum Sibyllæ Lucanus & non ſine ratione id dixerat ſibylla. id enim erat quod metuebat ne in eum pompeius tranſiret ꝙ ſi ſibyllæ paruiſſent:nunquam talem uirum ãmiſiſſent. Ciuili fato. propter ciuile fatum. Haud immerito non ſine ratione. Vatis erycinæ. ideſt ſibyllæ:cui ſepulcrum fuit in Lilybeo op pido:ut inquit Solinus:in Sicilia non procul ab Eryce monte in quo colitur uenus.ideo erycinæ:nam epytheton longe re, petitum eſt. Peluſia. peluſium unum ex hoſtiis nili. Ripaſq3 æſtate timentes. Videlicet ripas nili qui quot annis creſcebat & ægyptum inundanſ fertilem reddebat & nunc quoque illud idem facit. Precer. pro imprecer. Vertat aquas. Imprecabor inquit ut nilus in fontem ſuum redeat:nec poſt hac nilus iun, det:ut ſterilitate habitare ibi nemo poſſit. Orbe retent. Videli cet in fontem ſuum redeat ethiopum.uidelicet ſic apud ethio, pas ubi ardore ſolis terra in puluerem reſoluitur? ſic tu quoq3 ſoluaris. Nos in templa tuã. non ſimiles fuerunt romani tibi o ægypte.nam nos deos tuos accepimus:& his templa condi, dimus.tu uero manes noſtri pompei inſepultos iacere pateris Iſim. Ionem Inachi filiam quæ mutata eſt in uaccham:caudæ cuius iuno oeſtrum ſubiecit quo illa agitata totum orbem ter, rarum peragrauit:tandem peruenit in ægyptum & cum in ri, pa conſtitiſſet nili forte ſuſpiciens uiſa eſt ſupplicare Ioui : ut ſui tandẽ miſereretur:& ſe in priſtinam formam reſtitueret.ui delicet humanam:admirantibus ægyptiis eam pro dea nili co luerunt.cuius uir fuit Oſiris. Tuam. quæ apud te colit. Semi deoſque canes. Videlic3 Mercurium quem Anubim uocant. Virgili9.Omigerũq3 deũ mõſtra & latrator Anubis. nã colitur apud ægyptios ĩ forma canis & lĩgua ægyptia anubis canis dĩ canum:ut ĩquit Strabo libro decimo ſeptimo ciuitas eſt ĩ qua Anubis colitur:& honor & ſacer quidam cibus canibus eſt cõ,

UVA. BHSC. IyR_055

ſtitutus,quædam enĩ animalia ſunt quæ uniuerſi ægyptii co lunt:quemadmodum ex terreſtribus tria ;Bouem:Canẽfelem Ex uolatilibus:Accipitrẽ atque Ibim.Ex aquatilibus duo lepi dotum piſcem:& oxyrynchuʒ .ſunt alia quæ quiſque ſeorſum colit. Et ſiſtra iubentia luctus. Siſtrũ eſt inſtrumentum ad ſi militudiẽ tubæ:cuius cantu ægyptii congregati imitabãt plã/ gores iſidis,nam Oſiris uir fuit iſidis a Tiphone gigante lacera tus quem diu cum lachrymis in plangore quæſiuit. Tu tenes noſtros manes. ideſt principium noſtrorum umbras. Tu quo que cum ſæuo,poſtquam inuectus eſt in ægyptios:quia pate/ rentur oſſa pompei inhumata iacere:cũm romani diis eorum templa ſtruxiſſent,nunc ipſam quoque romaʒ reprehendit:ꝙ ad ſua uſque tempora in ægyptio pulueꝛe oſſa pompei iacere permiſiſſet:ꝙ ſi excuſatõneʒ meruerint ſuperioris temporis ꝙ Cæſarem metuebant:nunc certe nihil habent quo ſe excuſare poſſint. Tu quoque.ſ,roma reprehendenda. Cum. q̃uis. Sæ uo tyranno.ſ.Cæſari quem in deorum numerũʒ tranſtulere ro mani: quod & Virgilius oſtendit.Ecce dionei proceſſit Cæſaris aſtrũ,nã ſtellã quæ ꝑ aliquot dieſ cõtinuos apparuit cæſariſ ẽé aĩaʒ in cælũ recepti(ut ait Suetonius)dixerunt:& hac de cauſa ſimulacro eiꝰ ĩ uertice addebatur ſtella. Nõdũ põpei cineres. cũ cæſari inq̃t ſæuo tyranno q̃ primus tyrãnidẽ in urbe roma/ na obtinuit poſt exactos reges tẽpla ſtruxeris põpei manes in humatos iacere ꝓmittis. Exul:extra ſolũ pr̃iæ ſuæ. Pr̃ia ſæcu la.ſ.q̃bus cæſar oĩa tenebat. nũc excipe.ſ.romã cineres põpei trãſſerẽdo. Si nõdũ ſubruta.i.ſi nõ dũ fluctꝰ maris oſſa põpei abſtulit.Sedẽt.ꝓmanẽt ubi poĩta fuerãt. qſ buſta.t.nec ẽ ꝙ du bitet q̃ſq̃ id laturã moleſte ũbrã põpei:qĩ ſepulchrũ ipſiꝰ uiola re,nõ,n.hoc erit uiolare ſepulchrũ:ſʒ ſacrificare:ut ex tã ſordi/ do & uili loco ĩ ſedẽ ſuã & pr̃iaʒ reducat. Dignã urnã.ſ.ĩ pr̃iaʒ ſuã. Sacris. ſacrificiis. Dignã ur. vʒ aĩaʒ põpei q̃ digna ẽ:ut ipſi ſacra deoꝝ more romão exibeãt. ĩpet hoc no.ſi alii hoc ue rẽt vʒ ex humili ſepulchro oſſa pom.ĩdigniorẽ locũ trãſſerr̃ id mihi munꝰ demãdet exiſtĩabo me aĩabʒ pom.rẽ grataʒ facere

UVA. BHSC. IyR_055

Noſtro ſinu. Quia gremio ipſo cineres & oſſa pompei romam tranſferam. Satis o:optantis eſt. Si. utinam. Violare. nō erit uiolare:ſed uereri. Forſitan aut ſulco. Fortaſſe Roma tunc reſtitueret cineres tuos:ut inde traſſerantur honorificentius:cuȝ urbem Romam inuaſerit peſtilentia:aut certe terremotus concuſſerit:& accepta reſponſa huiuſmodi erunt:ut nec peſtilentia illa:nec terremotus ſedari poſſit:prius q̄ oſſa in ſedeȝ & patriam tranſferantur:ſicut etiam de aliis lectum eſt.nam Cybeles & Aeſculapii ſimulacrum in urbem traſlatuȝ:illam a peſtilentia liberauit. Sulco ſterili. ſignificat famen & penuriam annonæ.Feralibus auſtris.i.peſtiferis.nam auſter tunc regnat calidior:cuius feruore corrumpitur aer. Ignibus nimiis .i.æſtibus ſemper extrema uitioſa ſunt . Nymbus . eſt uentus cum pluuia. Aut terræ tecta mouenti. Significat terremotum cuȝ terra mouetur:mouentur & cætera quæ in ea fundata ſunt . Summus ſacerdos. pontifex maximus. Nam quis ad exuſtaȝ uere nunquam dii te tanto dignabantur honore.nam nemo ē qui hac tranſiturus ſit ubi tua oſſa manent:quin nauem iubeat eo auerti:ut ſepulchrum tuuȝ qualecunque ſit ſalutet & ueneretur. Syennem. ſyenne eſt ciuitas in medio libyæ poſita: & hanc radii ſolis perpendiculariter feriunt.eſt enim ſubiecta cancro. Thebas. Thebæ ſunt ægyptiæ & boetiæ:ſed de ægyptiis thebis hic intelligit. Sub plyade. ſub qua poſitæ ſunt Thebæ ægyptiæ.plyades ſunt ſtellæ quæ ortu ſuo nauigatōis tempus ſignificant:unde etiā dictæ ſunt απο του πλεω.i.a nauigando . Quis rubri ſtagna. ideſt quis nauigabit in orientem: aut meridiem.neqȝ enim poſſunt in oriente uel libya nauigarī niſi Per mare libycum:& in littore libyci maris poſita erunt oſſa pompei. Eoæ. orientalis. Arabum. populi ſūt orientis.fœlicis Arabiæ auctore Strabone li.ſextodecimo ſeptentrionale latus faciunt deſerta haud exigui.orientale perſicus ſinus occidentale arabicus. auſtrale mare magnuȝ:quod extra utrūque ſinum ē.Idqȝ totum mare rubrum uocat̄ qđ rubrū appellat̄ a ſole cum ſupra uerticem eſt:uel a montibus ex aduſtione ru-

UVA. BHSC. IyR_055

bentis. Ctesias uero Gnidius historiæ mandauit fontem quendam esse: qui aquam rubicundam ac mynio plenam in mare emittit. Solinus capitulo xLvi. refert ultra pelusiacum hostiuꝫ Arabiam esse ad rubrum pertinentem mare: quod Erythreum ab Erythra rege persei & andromade filio non solum a colore appellatum raro dicit: qui affirmat in littore maris istius fontē esse: quem si oues biberint: mutent uellerum qualitatem. Strabo etiam decimo septimo tradit rubrum mare ægypto sublimius esse: unde si medius Isthmus īcideretur: ægyptus a mari obrueretur. Petet. per ista loca nauigans. Auertet .s. ab his regionibus ad se nauigantes per ea loca. Cinis in summis. Quia fortasse fluctibus maris detecta erunt ossa tua: ut etiam uideri possint præferre. vꝫ vt digniore sepulchro te condat. Cassio. mons est in Arabia nobili sepulchro pompei. naꝫ in littore cassii montis sepultus est. Cassio ioui. Quia in Cassio monte Iouis est templum & pompei corpus: ut dicit Strabo libro sexto decimo non procul inde magnus iugulatus fuit & ab ægyptiis dolo īteremptus. Nihil ista nocebunt: nec erit cor tibi minor hēat̄ honor: ꝙ in humili loco ossa tua posita maneant: īmo hoc ipso erit uenerabilior umbra tua. Ista busta. vꝫ uilia & sordida. Templis auroque. Quia si in templis auratis cineres tui cōditi essent minorem honoreꝫ pro dignitate consecutus esses. Templis auroque. i. templis auratis. Endiadis. Pro numine sūmo. i. loco summo numinis habetur: ꝙ fortuna sepulchri tui ītaꝫ uili loco posita sit & subiungit rationeꝫ. Augustius aris. per similitudineꝫ ostendit dignius ēē sepulchruꝫ pōpei q̄ eoꝝ q sepulti sūt ī mōte tarpeio. i. capitolio: vn̄ tusci sacerdotes qui dedignabāt̄ sacrificare ioui ī tēplo cōstituto īmolant uictimas in loco ubi iacet fulmen. nā tusci fuerūt religiōis cultores maximi īde & ut Val. docꝫ ī prīo. prīcipiū religionem hūisse dixerūt. nūc ergo dicit ꝙ aruspices tusci: quotiēs ꝓdigiū committere uoluerint fulminis (nam fulmen quotiens aliquid percusserit ꝓdigiale ē) ī locū quē de cælo tactū ēē uiderūt: bidētes sacrificabāt: & locū illū bidētal appellabāt: nec quisq̄ ausus fuisset

UVA. BHSC. IyR_055

in eo loco consistere: uenerabant eum locum tanquam sacrum & diis consacrabant. illud idem cotinget sepulchro tuo o pompei. nam quemadmodum tusci sacerdotes dedignabantur sæpe sacrificare Ioui capitolino: et immolabant bidentem in humili sepulchro ubi fulmen positum est: ita etiam umbris tuis sacrificia exhibebūtur a gentibus. Augustius. i. nobilius & uenerabilius: unde augustum dicimus locum uenerabilem: quasi aue gustatum. sic enim augures illi qui eiusmodi artem tenebant locum illum uenerabilem habebant: quem aues degustassent. Aris uictoris. templis cæsaris cui tēpla & aræ extructæ fuerunt. Saxum. sub quo cineres tui conditi sunt. Tarpeis deis. i. Ioui & mineruæ qui coluntuntur in tarpeia rupe. i. capitolio. Tura. i. sua sacrificia. Tusco cespite. i. ara a tuscis sacerdotibus extructa non enim tantummodo in tuscia hoc faciebant: sed ubique ubi fulmen conditum esset. Proderit hoc olim. q̄ ibi sepultus sit o pompei: quia aliquando cū assiduo maris fluctu saxum illud auferetur & nulla tui uestigia sepulchri apparebunt. id faciet ut om̄s te deum esse existiment cuius sepulchrum in terris nusq̄ inuenietur. Olim. aliquando. Ardua. alta. Futuris. posteris. Pulueris exigui. non erit inquit opus diuturno tempore: ad hoc ut fluctus maris residuus rapiat uestigia sepulchri tui. Cadet. in undas maris. Argumenta tuæ mortis. quod est sepulchrum. est argumentum. i. signum mortis: unde monumentum appellatur: quia monet mentem intuentium. s. ibi mortuum iacere. Argumenta. probamenta. Veniet ætas. in qua non credetur ibi tua ossa aliquando fuisse sepulta. Fœlicior. s. quantum ad gloriam tuam. Saxum monstrantibus. quia si forte quis dixerit hic ossa pompei sepulta fuerunt: non adhibebitur fides. Atque erit ægyptus. & fortasse idem continget tibi dicit in ægypto: quod contigit Ioui ī creta. Nam in insula creta ostendebant sepulchrum quod Iouis fuisse dicebant: sed nemo credere uolebat. idem & tibi continget o pompei. Varro in opere quod de littoralibus est etiam suis temporibus: ut ait Solinus affirmat sepulchrum Iouis

UVA. BHSC. IyR_055

in Ida uiſitatum. Tū mēdax. nō erit mēdax:ſ3 exiſtīabit.

Incipit Nonus Lucani.

ET non in pharia manes iacuere fauilla. Hic incipit liber nonus ī quo continet primū quidem deificatio aīæ pōpei.deīde Catoniſ deliberatio cu3 militibus:quos cū uniuerſa claſſe ſecu3 tenebat:cui cū Cn.pōpeio prefectus erat.nā cū milites ad libertatē īcitaſſ3 perſuaſit eis:ut ſe pararent ad regem Iubam tranſire:ibi enim ſpem aliquam fore:ut regis huius auxilio Rempu.recuperarēt & p quos labores quæ ue pericula iter faciens ꝑfectus fuit Lucanus deſcribit primum igitur περι αποθεω θιοσ.i.deificatione loquit pompei qūo aīa eiuſ ad comparē ſtellā redierit & deificata ſui corporis ludibria cōtēpſerit. At. ꝑ ſ3 aduerſatur his quæ ſupradicta ſunt.v3 in anguſto ac ſordido ſepulchro coercitos fuiſſe cineres pompei:ſed e diuerſo maneſ & eiuſ umbræ in cæleſtem regionem ſublimis delata eſt. Tantam umbram. .i.tantæ magnitudinis & excellentiæ. Proſiluit. ꝑcul a buſto exiluit in aeream regionem. Semiuſtaque membra. Quia nec tantum quidem lignorum:& fomenti habuit Codrus:ut plene corpus pompei cremare poſſet. Degenerē. ſordidum. Sequitur conuexa tonantis. reuertit ad comparē ſtellā & ad cæleſte domicilium. Niger aer .i.inferior qui contiguus eſt planetis. de primo ad ultimum.nam quia inferior eſt ideo denſior:quia denſior:ideo nigrior. Connectitur: contiguus eſt.v3 iuxta lunam. Aſtriferis axibus. v3 in aeream regionem:quæ eſt inter ſtellam & lunam.na3 Luna eſt iferior planetaꝝ ōium.ſic enim ſe habent planetæ.Saturnus:Iuppiter:Mars:Sol uenuſ:Mercurius & Luna.axes enim planetarum globos appellauit.nam ī uno quoque planetarum intelligi poteſt axis(ſunt enim ſpherici)quæ alio nomine græci polum appellant. Quodque patet ī ter terras. Nam Luna inferior eſt planetarum omnium apud quā iferiorē regionē ſemidei habitāt:quoſ græci heroaſ uocāt. Quos ignea uirtus.ſecūdū platonicos dixit q aīam dicebant.

UVA. BHSC. IyR_055

eſſe ignem.quid eſt deus? theos pireſitos:ſenſibilem ignem de um eſſe diffinierunt. ſi θεος eſt anima ſequitur ipſam eſſe naturalem deum:nam pars ſequitur ſuum totum ſi deus eſt totum:anima eſt pars naturalis.ergo deus eſt anima quod falſū eſt. Innocuos. qui innocenter per omne uitæ ſuæ tempus uixerunt. Aetheris imi. inferioris reſpectu cæleſtis. nam ignis æthereus eſt omnibuſ ſuperior elementis.nunc autez dicit nō poſſe quidem animam ad ſummum æthez aſcendere:ſed in medio tetrarum ac lunæ ſuum domicilium habere. In orbes. .i.circulos. Collegit. ideo dixit.quia quas uirtutes āmiſerat: dum per planetas uel planetarum regiones aſcendit:eaſ nunc recuperando colligit in unum.ſic enim platonici dicebāt ꝑ planetas animas aſcendere:& ab his uirtutem quandam contrahere:ut a Saturno pigritiam.a Marte iracundiam.a Venere libidinem:& ſic de cæteris. Nonnilluc auro poſiti. ad comparez ſtellam inquit redeunt umbræ tantummodo eorum:qui cum uirtute uixerunt:non autē diuites ſepulchro decorati ſecundū platonicos.nam tres fuerunt opiniones philoſophorum deformes.nam Anaxagoras dicebat formas eſſe inter materiā actu ſed animas latere a nobis & inſēſibiles eſſe:unde idem eſſe dicebant unum & in omne eſſe:vz formam cūm materia:& materiam cum forma.Ariſtoteles qui uiſus eſt melius ſentire dicebat q̄dē formas ēē intra materiam:ſed potentia non actu:deinde ab extrinſeco agēte de potētia in actū deferri.Plato & platonici dicebant formas eſſe extra materiam in corporibus cæleſtibus ſeparatis quorum qualitas ſub qua quiſqz ſtella naſceretur corporibus.deinde imprimi ab intrinſeco datore.vz deo q̄ formaꝝ dator ēē dr̄:& cū e corpore ad ſtellā cōparē redirent ſub qua nati ſunt. Illuc. Ad ſedem illam. Ture .ideſt aromatum odoribus. Poſtquam ſe. nunc dicit quomodo pompeiuſ poſtquam ad regionem illam ubi heroes habitabant peruenit loca illa circumſpicere cœpit & admiratione quadam perfuſus reſpexit ad terras & locum illum ubi quaſi ludibrium quoddam corpus ſuum iacebat. Impleuit lumine uero

UVA. BHSC. IyR_055

uidelicet reuerſus eſt in comparẽ ſtellam cuius qualitatem & ſplendorẽ concepit. Stellaſq3 uagas.i.errantes:ſ;planetas:unde planetæ dicti ſunt.i.erro.errant enĩ & contra polum ferunt Aſtra fixa polis. dicit non ſolum errantes ſtellaſ miratum fuiſſe:ſed etiam alias ſtellas fixas polis:ut urſa maior:& ſtella occidua quæ axes dicuntur.Sidus enim a ſido quod eſt ſedeo dicitur.ideo non recipit.y.contra nonnulli uolunt:ut dicatur ab hy.i.pluuo:quod dictum abſurdum eſt.nam ſtellæ nõ flãmeæ ſunt quo circa uaporibus aluntur:caloreq3 ſolis excitatæ:ſicut enim ſtella a ſtando:ſic & ſidus a ſido; Noſtra dies. Quæ eſt ĩ noſtra regione aerea ad comparatõnem lucis terrarum:ueſtra tenebræ potiuſ dici debet. Ludibria trunci; cum uideret trun cum corporis ſui:ita dilacerari.primo quidem fluctibus mariſ: deinde ſemiuſtum condi ſepulchro:quaſi riſu3 continere non potuit. Hinc ſuper. Poſt hæc umbra pompei uenit in theſaliam & ſpeculatus eſt quid ibi faceret cæſar: deinde ad claſſem ſuam uenit:quæ adhuc intacta erat:cui Cn.pompeius cu3 Catone p̃erat cruenta & aſpera. Sparſis in æquore. Quia adhuc omne mare erat pompeianoru3. Et ſceleru3 uindex . tandem conſiſtit in pectore Bruti & ſibi infudit quomodo Cæſare3 ĩterficeret & ãmiſſam libertatem recuperaret. Vindex. pompeiuſ fuit ſcelerum qui ſemper tyrannos proſecutus eſt . Inuicti Catonis. in quem nulla ægritudo animi caderet:non ſpes nõ metus:non gaudium:non dolor:non audeo dicere paſſiones:lic3 aut ægritudinem:aut perturbatõndm:aut motu3 animi appello.noſtri uero paſſiones animi appellant.non uincebatur ergo paſſionibus ullis cato. Illæ ubi pendebant . oſtendit q̃ nulla animi pertubatione moueretur cato.nam etiam pompeiu3 ipſũ quoad uixit odio hẽbat.metuebat.n.ne ip̃e uiceret libertatẽ cũ Repu.uſurparet: Pẽdebat caſus. v3 quonã ĩclinaret uictoria. Dñm. uictorẽ. Oderat.qĩ ergo ſecut9 fuerat põpeiũ cato ſi oderat9 qa bõi oẽs ſeq̃bãt pom.& ip̃e coact9 ẽ ptes illas ſeq; Auſpiciis raptus pr̃iæ:ſ3 poſt mõtẽ pom.iõ factuserat põpeia n9 cato q̃ hæ pteſ tm̃ ſuperãt ĩ qb3 ſpes libertatispoſita ẽẽt

UVA. BHSC. IyR_055

Refouit. recreauit. Trepidantia. morte pompēi & milites ſpectabant:ut quo ſe fortuna inclinaret:eo ſe conferrent:ſed Cato retinuit:& animos illorum trepidantes recreauit:& cum iã arma deponerent ipſos adhortatus eſt ad illa:cauſa libertatis recipiendæ. Ignauis ma. ꝑ manibus ignauorum. Nec regnuꝫ cupiens. non enim ſeruire metuebat:quid ergo eum adducebat ad libertatem tuendam:ſi non metuebat:nō metuebat ſeruitutem:quia paratus erat mori.metuebat autem aliis:nō ſibi non enim omnes animi ſui ſciebant:ut honeſtam uitam ſeruitutiꝫ anteponerēt. Totæ partes; ſpectabat enim ad libertatem cato:non ad libidinem dominandi. Ne per littora´. dicit quid fecerit cato:metuens cato celeritatem Cæſaris:qui uictoria uti ſciebat:collegit claſſem omnem & in portum Corcyræ ſubduxit:ut ibi tuta eſſet. Per littora .i.diuerſa maria. Rapido actu. perſecutione celeri.nam agere perſequi eſt:ut quos illos populos bello regere ſub armis. Mille carinis. adhuc magnæ ſuperant uires partiuꝫ pompeianorꝫ:unde pro re magna ac admiranda legitur ꝙ mille carinis aſiam græci inuaſerint cuꝫ adexcidium troiæ nauigarent. Fragmēta. reliquias. Quis ratibus. quis crederet mille carinaſ intactaſ fugere qĩ uictas?q.d.nemo nam millæ carinæ tantas uires habere poterant: ut non fugerent:ſed uniuerſo orbi terrarꝫ belluꝫ inferrent:tamen fugierūt Tantis. ex quo cognoſci pōt quantæ fuerunt opes romanorꝫ. Arctaſſe pelagus. ut mare redderetur anguſtum. Dorica tũc maleam. proſequiꝫ deſcribere curſum quem cato tenuerit dũ ſtudet reliquias militum pompei ſeruaꝫ ſi quam rationem mire poſſet recuperandæ libertatis:tum deinde. Dorica maleaꝫ. .i.ionium mare nauigat:non illud quod eſt pars aſiatici maris ſed alterum mare quod principium ſumit a Malea promontorio circa quæ ægeum mare terminatur; & totam inundat ioniam a Malea uſqꝫ ad fineſ tenari:qua dicitur aĩabuſ deſcēſus ad inferos eſſe:habet autem ab oriente creticum mare a meridie africum:ab occidente tyrenum & circa hæc maria Catoneꝫ nauigaſſe dicit. Dorica maleam.i.laconicam . nam circa eam

UVA. BHSC. IyR_055

dores populi laconiæ:ut refert Strabo libro octauo. Malea eſt poſt urbem Boiam cum ad maleã nauigatur Amathus occurrit urbs:inde Aſinæ atq3 cythium ſparthanorꝝ nauale nobile. intra.cc.xL.ſtad.habet ſtatõem manu effoſſam:fuit non tuta nauigatio ſupra maleam pp aduerſus uentorꝝ flatus:inde eſt natum uulgo ꝓuerbiũ:cum ad maleam defluxeris:domeſticoſ obliuiſcere. Apertã tenaron. ταιναρον qua deſcenſus ad inferos eſſe dicitur. Tenaron auctore Solino cap.xii.ſpiraculum eſt in Laconia:& ut inquit Strabo eode3 libro in ipſo laconici littoris inflexu tenaruſ ripa erecta eſt:ſacram Neptunni ædem cõſtructam continenſ ĩ luco propinquaq3 ſpelunca ẽ:per quam cerberum ab ĩferis ſuperiuſ reductũ ab hercule fabulæ canunt & tenaron eſt ꝓmontorium aduerſum Aphricæ:ut ait ſolinus cap.xii.in quo fanum Methĩnei Arionis:quem delphine eo ad uectum imago teſtis eſt ærea ad effigiem caſus & ueri operis expreſſa:præterea tempuſ ſignatum olympiade enĩ unde trigeſima:qua in certamine Siculo.idem arion uictor ſcribitur:id ipſum geſtũ ꝓbatꝫ:eſt & oppidũ Tenaron nobili uetuſtate. Inde Deinde. Cythera. Inſula ubi colitur uenus: unde cytherea dicta eſt.Cythera inſula de qua nũc loqr̃ Luca.cõmodis inſtructa portub3 & eiuſdem nominis urbe:quã Euricles Lacedomoniorũ auctor in peculiaris iuris poſſeſſionẽ uendicauit non procul eſt a malea teſte Strabone libro octauo. Boreaq3 ỽrgente. Quia habet ab oriẽte creticũ mare:a meridie aphricum:ab occidente tyrhenum: Fugit. nam diſcedẽtibus a littore:littus fugere uidetur. Vrgente. Impellente. Legit. trãſit & declarat qd dixit: Creta dicta. Cretenſia.nam dicte mons eſt cretæ: Tũc .ſ.cum ad phicuntẽ peruenĩſſet q̃ ciuitas ẽ ĩ ionio.hi portuſ Catoni. Clauſere. iratus cato expugnauit oppidũ & militibus diripiendum traddidit.Aphrica auctore ſolino cap:xL.in duaſ ꝓminentias extenditur:quarꝝ altera ꝓmõtoriũ candidũ dr̃:altera quæ eſt in cyrenaica regione phicũtẽ uocant:ea per ſinum creticũ oppoĩta cretæ inſulæ cõtra Tenaron laconicẽ excurrit harenas.. Impulit.i.euertit. Rapinas.i.meritã diripi claudẽdo

UVA. BHSC. IyR_055

portas catoni. Spſit. diripuit dimouit. Et hīc. uēit ī calabriā nā palinur9 ē calabriæ ꝓmōtoriū:haud longe ab helia ciuitate q̄ poſtea Velia dicta ē.nā ꝓ aſpiratōe digāma ponebāt:qa ī pa luſtrib3 locis ædificata ē.primū dicta ē helia.nā ælos græce ſignificat paludē:& ꝓuincia ꝓ aſpiratōe digāma mutauit nom̄: ubi helia eſt:Velia ē appellata.vñ ibi ſepultus ē palinurus gubernator nauis æneæ. Neq3.n.æquo. bene dico delabitur placidis auris o palinure:q̄a nō tm̄ nom̄ tuū in littore auſonio uulgatū ē.nā poſtea ſicut ipſe dixit æneæ cū ad inferos deſcendiſſet de naui ſūma correptiſ cecidiſſet ī fluctus:pedib3 terræ naiugauit cū ad litt9 auſoniū ueniſſet occiſ9 ē:& deīde ī palinuro calabriæ ꝓmōtorio ſepult9 ē cui nom̄ dedit.auſonio æquo.vbi occiſ9 fuiſti. Magiſtro. gubernatori nauis . Libye . caſus ntī eſt. Teſtat libye phry.iō dixit q̄a de mari Siculo nauigauit in Aphricā. Port9.qe .i.calabros:eſt.n.ſardinio ſiculo mari ionio que cōterminus. Phrygio. troiano. Tūc ꝓ. cū ibi eſſēt uidē naues ꝓcul ueniētes.& primo quidē timuere ne eſſent naues cæſaris:ſ3 erāt naues q̄bus uehebatur cornelia cū Sexto pom. & aliis pōpei comitibus. Tendētes ue. īflatæ uentis . Socios. pōpeianos. Malox. cladiū quas ceperāt ī theſſalia. Veheret. duceret q̄obrē īcertæ erant naues:q̄a. Præceps facit om.timē. .i.tanta erat celeritas cæſaris ī conficiendis rebus:ut ubique timeret. Præceps. uelox. Et ī nulla nō.i.creditur ī una quaque naue ēē. Luctus. de morte pompei. Vel. & duri catonis. Auſteri & fortis fuit enim ſtoicus cato uticenſis:q̄uis eſſet durus: tam̄ contineri nō potuit q̄n & ipſe ſolueretur in lachrymis.na3 tanta erāt mala quæ nuntiabāt hæ naues. Nam poſtq̄ fruſtra .ſ.tētauit ſuadere comitibus cornelia:ut tantiſper reſiſterēt donec rogus pompei cremaret̄:& corpuſ ſepulchro conderetur ī hæc uerba ꝓrupit dicens.ergo indigna ꝛc. Tenuit.i.retinet̄ tētauit.Priuigni.ſ.Sexti pom.q̄ fili9 fuerat Imitiæ quā pōpei9 antea repudiauit & corneliā ī uxorē duxit. Rogū. ubi tūc comburebat̄ Pōpei9. Flāma. ꝓ quā intelligebat locum illu3 ēē ubi corpus pompei cremaret̄. Indigna fui. nec merui accendēr ro

UVA. BHSC. IyR_055

gum pompei:qui adeo exiguus erat:ut nō plene corpus cōbu/reret. Laceros.i.ſuos ipſius crines laceratos exurere. Compo/nere. in unum colligere. Pelago. per pelagus. Et .ſ.ſui indi/gna ſemper intelligitur. Largos fletus. abūdantes lachrymas Veſtes implere.ſ.cineribus pompei. In templis ſparſura.Quia poſtea cineres pompei in templis deum condidiſſe3. ſi id mihi facere licuiſſe. Ardet honore rogus. Quia nemo eſt qui de/coret ſepulchrum pompei. Manus hæc ægyptia. Fortaſſe ægy/ptius eſt:qui meruit cremare pompei corpus:quod officium in gratum eſt pompeio:ut ab hoſtili manu crematur. O bene nu di craſſorum cineres.ſ.patris & filii:dicit nūc ſatius eſſet:ut pō peius īhumatus iaceret:quēadmodū Craſſi q̄ hoſtili manu cre mari. Craſſos. quos occiſos cū exercitu deleto rex parthoru3 Arſacides iuſſit inhumatos iacere. Inuidia maiore deum. Ex hoc q̄ tam ſordido ſepulchro conditus eſt pompeius cognoſcit ipſum diis inuiſū fuiſſe. Inuidia. odio. Similis ne malo⁹ ſors Eade3 ne me ſemp fortuna ſequetur:ut ſemper ſi3 a ſepulchro meo⁹ uiro⁹ remota ne mortē ipſorū lugeam. Nunq̄ dare bu ſta. Declarat ſimilis ſors ꝛc.i.nunquid mihi placebit intereſſe exequiis uiro⁹ meo⁹. Nūq̄ plangemus ad urnas. ſed ꝓcul a cineribus uirorum remota ſemp ipſo⁹ morte3 lugeamus. q̄d porro tumulus. ad ſe ipſam cōuertit:quaſi ſe ipſam reprehen dens:dicens quid opus eſt ſepulchro & monumentis:nunquid non ſemper mihi obuerſatur imago pompei:ut abſentē & qua ſi præſentem cōplectar. Porro. certe. Inſtrumenta. v3 nulla adminicula lachryma⁹:pietas eo⁹ quos diligimus eſt q̄ admi niculum doloris. Viſceribus. declarat quod dixit in pectoꝛ pō tas. Hæret imago. Vt ipſi ante oculos poſita ſit. Victura. illa quæ uictura eſt quærat cineres uiri ſui.ego autem non ſum ſu perſtes futura. Non tam̄ hic longe. ꝓſequitur compleratōe3 corneliæ:q̄ cogetur a nautis deſerere locos ubi pōpei reliquiæ poſitæ fuerant. Qui fulget. Ignis inquit lucet ī littore nili oſtē dit mihi aliquam partem tui eſſe o pompei:quo fit ut īuita di/ſcedam. Oſtendit. noli dicere:ignis nō oſtendit īmo non lōge

UVA. BHSC. IyR_055

hinc oſtendit aliquid eſſe tui. Maligna luce .i.obſcura:quia iã extinguebat. Flamma recedit.i. extincta eſt. Ferens. ꝙ aufe rens pompeium:quia oſtendit corpus pompei crematum eſſe Vaneſcit: Quia in eam partem funus aſcendebat : Et .ſ.q̃uis ſint ueſtigia mei pompei:tamen diſcedere cogor. Mihi ad do lorem meum. Non mihi nunc tellus. Iam fœlicitatis pompei oblita ſum:miſeriaꝝ tantum recordor. Gratior.ſ.ægypto:uel q̃ hæc tellus ubi iacent põpei reliquiæ. Terẽs currus .i.calcans: nam triumphantes ſublimes uehebantur albis equis ad capi tolium. Fœlix.i.fœlicitas Pompei penitus exceſſit . Hunc uo lumus. & ob hanc cauſam:qa mihi hæc tellꝰ gratior eſt q̃ hu iuſmodi regiones.unde conſtitui ſi fieri poteſt:nũq̃ hinc diſce dere quoad uita ſuperſit. Si qua fides.i.ſi mihi creditis o nau te. Hunc. Pompeium: Terræq3 nocenti. & id eſt quod uæhe menter conqueror(ꝙ ſi ſepultus ſit pompeius)nam ex hoc ui deor leuari nefas:quod ægyptii commiſerunt. Hærere.i.ꝙ hic perſiſtere nequeam conqueror:rõ. Crimen cõmendat harenaſ Quia hoc ipſo ꝙ hic occiſus eſt ,Põpeiꝰ mihi cõmendabiliores & gratiores efficiuntur harenæ Tu pete belloꝝ caſus. Hic me deſere o Sexte:quoniam hæc mihi grata loca ſunt:ubi poſitæ ſunt reliquiæ pompei. Tu. quod ad te pertinet accipe reliqas belli & uindica libertate3.id enim eſt quod mihi pater tuus de dit in mandatis:ut uos monerẽ.ſi forte aliquid de eo continge ret:nunq̃ deſineretis patriam cu3 libertate tueri. Signa. Vexil la. Condita cura: repoſita in noſtra ſolicitudine paterna man data:quæ mihi dederat uobis aperio:& quæ fuerint declarat. Me cum fatalis. o cornelia dicito meis uerbis Cn.& Sexto põ peio hæc uerba o nati poſt morte3 mea3 inquit ſuccedite mihi Cæſaribus. Qui a cæſare deſcendent. Vel ſceptra.i:uel reges uel ciuitates:uel populoſ qui potiuntur rerum ipellite uobiſcũ ut libertatem romanam recuperetis. Vel urbes. Liberæ uiuẽ tes. Sceptra. monarchiam inquit regum. Nominis.ſ.pompei Arma relinquo.ſ.tuendæ libertatis inueniet claſſes & ſupſunt uires adhuc quibus hoc facere poſſitis.v3 claſſis adhuc intacta

UVA. BHSC. IyR_055

Quiſquis pompeius .i.aliquis ex gente pompei. Nullis nō gē tibus.i.quibuſlibet natōibus bellum inferre poterit. Tantum indomitos. Vos tantūmodo animos gerite dignos paterno no mine:non deerunt uobis opes:non populi quibus dignitatem ueſtram defendere poſſitis. Tātū. tantūmodo. Indomitos.ne ſeruire uelitis. Iuris. paternæ poteſtatis. Vni parere decebit. v3 Catoni ſi modo ipſe uoluerit partes libertatis tueri. Exolui tibi magne fidem: hæc ſunt mandata quæ mihi tradidit pom peius dum uiueret illa aperui uobis: ueſtrum igitur erit exeq uoluntatē paternā. Inſidiæ ualuere tuæ. Quia clam id agebaſ ut ante me e uita excederes. Perfida. q̄a niſi hæc mādata ape ruiſſem filiis tuis quæ promiſeram a fide deſtitiſſe3.ergo nolui ſti ut tecū morerer:ne a fide diſcederem. Auferrē uoces.ſ.ſi te cū morerer. Iam nunc te p̄ īane chaos: poſtq̄ tibi fidē ſeruaui nunc reliquum eſt:ut te ſequar quocūq3 ſenſuſ tuuſ p̄uenerit. v3 ſequar umbras tuas per tartara:ſi modo uerū eſt tartara ēē nunc expeditis mandatis tuis. Per īane chaos: Chaos ſignifi-cat confuſionem ælementoꝝ oīum:ſic diffinitur chaos ē īor-dinata indigeſtaq3 moles:& dicitur a χεω.i.cōfundo.nā anteq̄ Deus ælementa diuiſiſſet:erant oīa ſimul confuſa:& hoc chaoſ apud inferos eſſe dicunt:quia ibi perpetua nox eſt:& confuſio rerum oīum. Inane. ideo dixit q̄ ibi ſpiritus cu3 corpore ha bitent:nam inane uacuum dr̄ quod ſine corpore eſt. Tartarus dicitur locus inferior apud inferos:idem eſt quod chaos.tarta rus dicitur a tarratu.i.perturbando:q̄ ibi omnia perturbata ſit perturbata & confuſa parum differunt.tartarum aūt Strabo ī tercio comentario ſubterraneorū locū ultimū ēē putat: & infer num cū qs audiat tartaro.tartarum aūt tarteſſo deriuata illinc denominatōne cōparare pōt.tarteſſus flumen & oppidū eſt hi-ſpaniæ. Si ſunt ulla. dixit ſecūdū epicureos qui dicebant aīam uel oīa ſimul cū corpore p̄ire. q̄ longo tradita leto: uita mihi iſtar mortis eſt:ea uero q̄ lōga futura ſit īcertū ē :ſed ſi diutur-nior fuerit:pœnas ab ipſa ſumā nimiū uiuaci. Pœnas aīæ ferā v3 ego ipſi mortē cōſciſcā. Aīæ uiuacis. ſi diu nimiūq3 uixerit.

UVA. BHSC. IyR_055

Potui. cernens tam dura fui:ut tibi superstes essem:& dolore nimio nõ cõficerer cũ te oculis meis occidi uiderẽ. Nõ fugere ĩ mortẽ .i.tibi esse supstes. Planctu cõtusa peribit. Quãdo ita uiuax fuit aĩa mea:ut nec dolore quidẽ mortis tuæ ex hoc corpore discesserit:saltẽ ipso planctu e pectore discedet: quia tam diu pectora plangã:q ipsã excederẽ cogam.planctus ꝓprie est percussio pectoris. Effluet. resoluetur in lachrymas. Nunquã ueniemus ad enses. quibus iugulum apiamus nõ ad laqueos nõ ad præcipitia ueniemus:sꝫ ipso dolore peribimꝰ. Turpe. ẽ enim uxori quæ uirũ suum amet nõ postea ipso dolore perire. Obduxit caput. ordo ẽ:illa delituit ubi obduxit caput ꝛc. Obduxit. circũdedit texit. Ferali. nigro & atro amictu:sicut lugẽtes facere solent. Pati tene .i.nunq̃ ꝓdire ĩ lucem. Puppisque cauernis. vꝫ in una puppe. Arcte. stricte. Complexa dolorẽ. qa q̃tum dolorem poterat aĩo complectebat̃ ut cito moreretur Perfruit̃la .i.fructum quẽdã capit ex lachrymis. Pro cõiuge. loco coniugis põpei. Illã nõ fluctus. cũ se cornelia in ꝓfundã ptem nauis recepisset:& ibi operto capite obstinato aĩo mori statuisset:nec clamoribus nautaꝝ mouebat̃:nec ꝓcellis:aut tẽpestate maris:quin & optabat naufragiũ. Fluctus. pturbatio & ĩundatio maris. Rudẽtibus.i.pp rudentes.sũt enim funes q bus uela tenduntur. Clamor.s.remigũ. Pericula. qa instante periculo & ꝓcellis armamẽta nauium ꝓiiciebant. Exurgens. nam sublatus clamor nautaꝝ significabat instare periculum. Votaqꝫ solicitis .s.periculo instante nautæ uotũ faciebant:ut ĩ columes in portum uenirent:cornelia uero:ut naufragio periret. Cõposita. cõstructa. Fauitqꝫ ꝓ .i.gratas habuit ꝓcellas. Prima ratẽ cypros. Primũ inquit nauis qua uehebatur Cornelia cũ Sexto & comitibus peruenit cypros:unde cursus fit in libyam:tãdẽ puenit ubi erat cato cuꝫ altero pompei filio primogenito. Cypros.ntũs ẽ græcꝰ ηκυπροσ κυπρου.hæc cyprus cypri. Tenens pelagus.i.eurus in pelago regnans:nam eurus orientalis est:qui idoneus est de cypro nauigantibus in Libyaꝫ Moderator. Quia nõ nimis uehemẽs spirabit. In libycas sedes

UVA. BHSC. IyR_055

ibi enim cato præerat classi cũ Cn.pompeio: Tristis ut in uul-
tu mens ꝛc̃.& cũ de littore ꝓspiceret Cn.pompeius & comites
patris de puppe cognouisset:iam tunc mens mali præsaga nil
boni diuinabat:sed aliquid mali afferri:quemadmodum fit in
magno timore. Vt. postq̃. Præsaga. alicuius mali. Tunc.s.ui
so fratre cũ comitibus. Præceps. sine ulla cõsideratõne fertur
cupidus & auidus scire quid nã de ipsius patre esset . Dic ubi
sit: Verba Cn.pompei ad Sextũ. O germane. o Sexte pompei
frater. Parẽs.s.noster. Stat. uiuit ne an una cũ illo periuimus
Romana. res romanæ cũ eo perierũt si ipse ꝑiit. O fœlix. nũc
magna cũ miseratõne fratri respondet Sextus Põpeius . O fœ
lix.s.es o Cn.cõparatõe mei:quia tibi audire cõtingit quod pa-
tri nostro accidit.nam in hoc ego peiori cõditõne sũ. ꝙ non au
diui:sed meis ipse oculis uidi. Oculos nocentes. uidẽdo ꝑrem
occidere. Non cæsaris armis. Ad indignitatẽ & molestiaꝫ hoc
quoque accessit:ꝙ occisus ẽ ab iussu ĩdigni hominis:nã si iussu
cæsaris interfectus esset:hoc nobis æquiori aĩo ferendum esset.
Dignoqꝫ ꝑiit auctore ruinæ.nã confisus est regi ptholomæo cu
ius patri aliquando in regnum redditus fuerat auctore põpeio
patre nostro:& ipsius iussu occisus est. Impuro . sub impio &
nocenti rege. Hospitiis superis . potest esse dialisis.i.distinctõ
uel superis hospitiis.i.hospitalibus diis fretus:uel supis ꝓ sup
nis hospitiis.i.superioris tẽporis:quia hospitio pompei usus ẽ
cum pater Ptholomæi in regnũ restitutus est pom.iuuãte quo
tempore romam uenit pulsus a sorore Cleopatra:ut a senatu
populoqꝫ ro.ĩ regnũ r̃stitueret̃.nũc a ptholomæo eiꝰ filio:tanq̃
uictima occisus est. Munere tanto: qa auctore pompeio resti
tutus est in regnũ. Victima. tanq̃ uictima. Donati. regni:nã
milites suos Gabinio concesserat pompeiꝰ qbꝫ ille restitutus ẽ
in regnuꝫ. Magnanimi Patris. . qa fortiter & libẽti aĩo mortu
us est. Niliaco. ægyptio. Sed me nec sanguis. sed tã&si ma-
gno dolor̃ cõfectꝰ siꝫ:ꝙ ꝑreꝫ occiderũt:tñ id mihi & multo mo
lestius fuit:ꝙ telo patris caput trassixũ a ꝓficiscẽtibꝫ ꝑ urbem
Alexandriæ gestatũ ẽ & seruatũ:ut cæsari uictori ostendatur.

UVA. BHSC. IyR_055

Affecere ſenes. Quia ſenex ideo minus moleſtū eſt.nā & ſi occiſus non eſſet:tam haud ita multo poſt moriturus erat. Per urbem.ſ.Alexandriā. Fa.eſt. fertur. Fidem q̄ſiſſe tyrannum. ut oſtenſo capite tum deniq3 fidem præſtet commiſſi ſceleris. nam corpus phariæ. de reliquo corpore nūq̄d expoſitū ſit alitibus & feris eſca ignoro:an rogo igniſ quem de littore uidim9 cōbuſtum ſit. Diſtulerint. deſiccauerint. Furtiuus. clam accenſus a Codro. Soluerit. cremauerit. Quæcunq3 iiuria fati. hæc oīa ignoſco ſuperiſ q̄ uolūerint patrem meum indigno & funere cremari:dūmō totum corpus uoluiſſēt ī aliquo ſepulchro qualecūq3 illud eſſet condi. Crimina. v3 q̄ īdigne ſepultus fuerit. De parte. v3 de capite. Cum italia magnus. dicit Cn.pōpeiū audita cæde patris indignatum fuiſſe: & tanta ira ī caluiſſe:ut nec punctū quidē tēporis differī uideretur:quin ſtatim armata claſſe ægyptum peteret:ut manes patriſ ulciſceret ſed ꝓhibitus eſt a catone. ꝓfat .ſ.ea quæ ſequūtur. Magnus Cn. pompeius primo genitus pompei filius. Nō ī gemitus.nō ut gemitus ab imo pectore duceret & lachrimas effūderet. q3 pro ſed. Præcipitate. celeriter agite & raptim deducite naues in mare. In aduerſos uentos.ſ.impellite remis naues etiam cō tra uentu3. Ite.i.uenite. Tantas merces.v3 ſaciare umbras & declarat. Saciare magnū.i.umbras pōpei. Sanguine tyranni. v3 Ptholomæi qui in ipſo pīis nīi ſepulchro :tāq̄ uictīa īmolet Nō ego peleas arces. uerba ſūt Cn.pōpei īdignantis cōtra p. fidiam Ptholomæi regis:qui patrē ſuū illius benefactorem occidi iuſſerat. minabat ergo ſe eſſe euerſurum pyramides & ſepulchra oīa regū:q̄n & apim & reliquiaſ deorum ægyptiorum ī ſepulchro pīis cōbuſturū ēē. Arces peleas. v3 alexandriæ q̄s Alexander de Pela ciuitate Macedoniæ condiderat: Pela macecedonū metropolis philippi & Alexandri patria fuit teſte Strabone libro ſexto decimo. Retectū. aptū. Aditis. aditū ꝓprie ſignificat locum arcanū quo nemini:niſi ſacerdoti ingredi licet & græca dictio dioriſſo ſignificat īgredior a priuatiuū eſt. Mereotide. palude ægypti. Nō mihi pyramidū.nō ne īq̄t ego re-

UVA. BHSC. IyR_055

uellam cineres & reliqas regũ ac deoꝝ ægypti & in fluctib3 ni li obruã ? Amaſis. ꝑ trigitaqnq3 dianaſtias amaſiſ dictũ ẽ iter ægyptios regnum:& unaqueque dianaſtia. Habuit. xii. reges quorum ultimus fuit amaſis de quo hic loquitur. Atq3 alii reges. oñiu3 regum ſepulchra & cæteroꝝ q̃ pyramides ſibi ſtruxerint ĩ ægypto oĩa euertent̃:& pœnas mihi dabũt ꝑ iniuria & cæde tua o pater. Nudo. ĩſepulto. Virgili9. Nudus ĩ ignota iacebis palinurus harena. i. ĩſepultus. Euoluã buſto. eruã ex ſepulchro. Iam numen gentibus iſim. iſis eadẽ ẽ q̃ io fabula q̃dem nota eſt:qũo io ĩ uaccã cõuerſa eſt:tãdem cũ ad ripas nili flu. pueniſſet(agitabat̃.n. oeſro a iunone miſſo)uiſa eſt ſupplex rogare iouẽ:ut ſui miſereret̃:& ſtatĩ ĩ priſtinã formã. i. humanã mutata eſt:deĩde ꝑ numĩe habita eſt. Spgã ꝑ uulgus. i. uulgo diſſipabo. Tecũ lino. qa oſirĩ dilaniatũ a typhone gigãte:uxor eius iſis ĩ mantella recepit. mantella dr̃ tela lini qua terguntur manus:inde mãticula diminutiuũ eius. Lino. tela linea. & ſacer apis. Erat enim apis taurus:qui quot annis(alii dicunt ſingulis luſtris)egrediebat̃ e nilo & hũc immolabant nilo flumini quo facto:ſtatĩ nilus oẽ3 ægyptum ĩundabat:& niſi ille taurus egrederet̃:malũ erat omen. dicit ergo hũc taurũ ſe ĩmolaturu3 cineribus patris. erat albus frõtem & quaſdã partiaſ corporis ꝑtes:cætera uero niger q̃b3 ſignis. ut refert Strabo li. xvii. iudicabãt qui ſit ad ſucceſſionem idoneus:alio uita functo. bos apis in ſepto quodã alebãt & apud ægyptios ꝑ deo habebat̃:& ide3 eſt apis q̃ oſiris. ante id ſeptũ aula q̃dã iacuit in qua fuit aliud ſeptũ mr̃is eius. Suppoſitiſq3 deis. i. reliqas deoꝝ reuulſas ex ſepulchris ſuis ſubiiciã capiti patris:& unã cũ capite urã. has mihi pœnas. ſ3 quod ad ægyptum pertinet:ego eam oñib3 diis ac populis deſolatã deſertamq3 facere inſtitui:ut nec populi nec dii locũ illũ teneãt:ſ3 tm̃ uacuus ſit manib3 pr̃is. Nec erit. ſ. popul9 aliqs. Cui. ad utilitatẽ cui9. Nil9 creſcat; ut ægyptũ fœcũdã reddat; Populis ſupiſq3 fu. tãgit & illud ãtiquu3 quo tiẽſ expugnaturi eſſẽt urbẽ aliquã antiq ex ea deos cẽs ac deas euocabãt ne iiuriã diis illis facerent; qui ĩ ea ciuitate colebãt;

UVA. BHSC. IyR_055

ſicut apud Virgiliū.cū Aeneas oſtendere uell3 de troia deſpera tu3 eſſe ait.Exceſſere oēs adytis ariſq3 relictis. Dii quib3 īpiu3 hoc ſteterat:ſuccurritis urbi īcenſæ moriamur ⁊c. Dixerat .ſ. Cn.pōpei9.iā.n.claſſem deducebat in undaſ:ut ægyptum pete ret:ſed Cato prudenter iram iuuenis auertit. Laudatā irā. qa iuſte iraſcebatur. Interea totis. nunc deſcribit cōploratōnem quæ facta eſt in funere pōpei.nā uniuerſus exercit9 clamorem ſuſtulit:ut ubiq3 oīa plāctu & gemitu reſonarēt. Audito fu .i. cæde pōpei. Plāctibus: clamorib3. Sonuit. reſonuit. Exēplo que carēs. nunq̄ antea auditum fuit uel raro:q̄ populi potētis morte3 lugerent:nā potētes īuiſi ſolēt eſſe populis:hic adeo di cebaī ab ōib3:ut oēs ī morte ſua gemitū lachrymaſq3 dederint S3 magis. ſ3 flebāt cū apparuit cornelia:ſic.n.fieri ſolet:cu3 ali qs p̄pinquior apparuerit eius qui mortuus eſt:ſolēt renouari lachrymæ. Solutas. ſparſas in uultus. Geminato uerbere. p̄ geminatis uerberib3. Vt primū ſocie. Nūc dicit quomodo cor nelia poſtq̄ egreſſa eſt in terrā ſocialem.ſ.ī Libyā apud Vticam ubi p̄erat Cato ſtatim cœnotaphium p̄paraſſe primo:qua3 oēs qui ibi aderāt ſecuti ſūt:& dignitatē ei9 imitati cœnoptaphiu3 ſuiſ quiſq3 faciebat v3 q̄ ī acie pharſalica occiſi fuerant:ergo to to littore regi extruebant. Collegit ueſtes. rogū inquit extru xit:& rogo ſupīpoſuit ueſtes pompei:& oīa q̄ illi cum uiueret cariora fuerāt.ſic enim facere ſolebāt antiqui:ut cū corpoī mō tui oīa quæ illi cara fuerāt cōburerent.ut Virgili9.Veſteſq3 ue lamina ponunt:īmo equos & ſeruos una cū dominis combure bāt. Sociæ terræ.ſ.Libyæ. Inſignia. Declarat armaq3 . Impſ ſas exuuias.i.ītextas clauatas ueſtes.i.clauis aureis intextas ſi gnificat. Pictas. diuerſi coloris togas. Velamina.i.pallea.Ter conſpecta ioui. q̄a ter triumphauit & curru ſublimis uectus p̄ urbem fuerat ad alta capitolia:ſicuti mos erat triūphātiū . Fu neſto intu.ignis .i.cremauit īn rogo pōpei. vel ītulit. ī honorē pompei cremauit. Ille cinis. Quia alium cinerem habere non potuit. Accipit oīs exemplum pietas. exemplo inquit corne-

UVA. BHSC. IyR_055

liæ oms cœnotaphiũm ſuis quiſq3 fecit:qui cæſi fuerant in acie pharſalica.cœnothaphium dicitur ſepulchrum inane & uacuum quod ſtruebatur in honorem alicui?:tamen corpuſ aberat nã κενον ſignificat ĩane & uacuũ & ταφοσ ſepultura. Buſta ſepulchra rogi. Manib3 theſſalicis.i.his qui in acie pharſalica occiſi fuerant. Sic. ubi de paſtis. nunc dicit per quanda3 ſimilitudinem quomodo ignes per omne littus apparuerint. Succenſis. rogis.dicit enim hoc idem facere ſolent apuli:tunc cũ renouare uoluerint herbas:nam comburunt quæcũque ĩ agris inueniunt:ut cinis ille fertiliorem reddat terram:quod etiã Virgilius in georgicis oſtendit.Stipulam crepitantibus urere flammis. Sic. v3 ignis diuerſis in locis erat. Vbi. Quando ꝛc. De paſtis. ſcilicet a grege. Submittere. ſubſtituere. Renouare. declarat quod dixit ſubmittere gramina. Herbas hibernas. q̃ poſtea tempore ueris ſucceduntur. Fouet. nutrit & fœcundas reddit terras. Garganus. Mons. eſt Apuliæ ſiniſtrorſum ab appennino in mare adriaticũ ueniens. Vultur. Vultur uel uulturnus fluuius eſt qui auctore Strabone per uenafrum mediamq3 Campaniam labitur. Matinus.eſt fluuius de eodẽ mõte defluẽs. Calidi. Tepidi. Buceta. paſcua dicũtur ubi boues hyemãt a boue. Non tamen ad magni puẽit gratius. Quanq̃ omnes conuitia iactabant in deos:q; tam atroces & in feſti Põpeio fuiſſent:tamen nulla gratior uox fuit manibus pompei:q̃ oratio catonis:quam de ſuis laudibus habuit ſumma cum moderatõne. Audet conuitia in ſuperos. ideſt inuehi inſectari deos. Pompeiumque deis obiicit. Vt inuidiam dũs faciat:ut illud inuidiam fecere deis. Sed a plenou ; pauca quidem uerba fuerãt:ſed uera. Ciuis obit inquit. hæc oratio laudatõnem funeris continet.mos enim erat apud antiquos:quod etiam nũc quoque tenetur:ũt laudatõnes haberentur in funere: eorum præſertim qui honore digni haberentur:oratio eſt perſonæ cõ ueniens:nihil enim fictum Cato:nihil ſimulatu3 loq̃t nihil ad

UVA. BHSC. IyR_055

gra3 laudat a modeſtia põpeium:q̃ v3 nũnq̃ pl9 ſibi ſũpſerit q̃ ciuica cõditio pateret. Impar maio. fuit qde3 iquit nõ cõparã dus põpei9 priſcis illis ipatorib3:uerũtñ i hac ætate plurimu3 ꝓfuit.nã ſolus ex principib3 fuit qui ſe priuatum gereret:q̃uis plebs illi ſeruire parata eſſet. Impar. i hoc v3. Noſce modum iuris.i.poteſtatis.i.cognoſcere q̃tu3 ſibi ꝓmitteret. nunq̃.n.ſe ſupra ciuicã cõditõnem gerere uolebat. In hoc tam utilis æuo. quia cũ ferme oĩs iuſtitia periiſſ3:i eo adhuc priſtinæ ætatis re liquiæpmãſerunt. Cui nõ nulla fuit iuſti reuerentia. ut nõ oĩo iuſtitiã cõtẽneret:ſ3 eã uereret. Salua libertate potens.nõ eni3 ipſe in magiſtratibus ſuis tyrannide3 exercuit:quia nil contra libertate3 geſſit quãq̃ priceps ciuitatis eſſet. Et ſolus. ex principibus õib3 iuẽt9 eſt põpei9 unus qui ſe priuatũ gereret. Plebe parata. l3 ꝓmpta eſſet ad ſeruiẽdũ ſibi plebs. Priuatus.qui priuatã uitã gereret. Rectorq3 ſena. erat q̃dẽ moderator ſenatus:ita tam ut ſenat9 ipare ſibi poſſet quid uell3. Sed regnãtis Nõ ſeruiẽtis.priceps ſenat9 erat põpei9:ſ3 ita ut ſenat9 quicq̃d iuberet efficeret. Nil belli iure popoſcit. ꝙ bello cæteris præſtaret:nil ſibi pl9 q̃ cæteri arrogabat. Popoſcit. arrogauit ſibi. Quæq3 dari uoluit. Vt honores quos appetebat & negari non poſſe uolebat.ñ eni3 ita ipſe petebat honores:ut ab inuitis extorqueret:ſed a uoluntariis acciperet. Immodicas poſſedit op. Laudauit a modeſtia & a iuſtitia:laudat nũc a liberalitate. Immodicas. ĩmenſas. Intulit plus. q̃ ꝙ ipſe ĩmenſas diuitias poſſederit:tam plures in ærariũ intulit q̃ ſibi retinuerit.Inuaſit ferũ. Arma põpeio placuerũt q̃bus plurimũ ualebat:ſed tamen ne fureret. Ponere norat. cũ tempus pacis eſſet arma deponebat. Prætulit arma togæ .i.paci præpoſuit bellũ:nunquam tamen bellum ſuſcepit:niſi ut paci cõſuleret:hæ laudationes dignæ ſunt & laudatore & laudato. Iuuat ſumpta ducem. Placebat pompeio ſuſcipere honores:placebat illos deponere finito magiſtratu. Poteſtas.ſ.magiſtratuũ.Carẽs luxu. q̃a nõ ſuperfluis reb3 põpei familia abũdabat:ſ3 his tñmmõ q̃ ciuice ꝺditõi ꝺuenirẽt. For.d.i.fœlicitate põpei.Cõ.uiciata nũq̃ ẽ nã i fœlicitate

UVA. BHSC. IyR_055

ſe moderatū gerere difficilimū eſt,ſecūdæ res aliquādo & bonos uiros perturbant:ideo dicit ꝙ domus pompei nūq̄ fuerat uiciata ī ſecūda fortuna. Clarū & uenerabile fuit: ſ3 nō minōi ueneratōe q̄ admiratōne habebat pōpei nom̄:q̄tū admirabant homines tantum & amabāt. Olī uerba fides. ātea q̄de3 uera libertas erat ī ciuitate nr̄a:ſ3 poſt Sylla & Marius ciuitatem occuparunt uera illa libertas piit:ſ3 tam̄ fictæ libertatis imago ꝑmanſerat in pōpeio ſolo:quæ nunc ipſo mortuo penit9 tollitur Receptis .ſ.in urbe3. Pōpeio adempto.i.mortuo. Nō iā regna te pudebit. q̄a poſt morte3 pōpei regnādi pudor oīs extinctus eſt.nam oēs licenter ꝙ ut ſupiores erūt rempu.occupabunt. Color. ſpecies q̄dā īpii. Nec frons. nec & ſeruabitur nullaq3 erit ipſius ſenatus libertas.nam ī fronte dignoſcit q̄tum unicuique liceat. O fœlix: poſtq̄ laudauit pōpeium a modeſtia a iuſtitia & a liberalitate:nūc ad cōſolatōe3 uenit:ſic eni3 in laudatōne funeris fieri ſolet:ut primo eius q̄ mortuus eſt laudes ꝙſequamur.deinde ad conſolatōem eorū ad quos funus ptinet ꝓueniamus.dicit enim nihil eſſe cur īplacabiliter cædē pōpei flere debeāt:qñ nihil ei mali contigerit:īmo uero inſtar fœlicitatis eſſe dicit ꝙ a miniſtris Ptholomæi occiſus fuerit. O fœlix Inq̄t pompeius eſt qui ſimul cū fortuna & repu.piit.nam ſati9 fuit pompeio uicto mori:q̄ uiuere ne ī diſcrimine ſeruitutis ueniret & q̄ cū admiratōe legēdū eſt. Cui quærēdos.i.debuiſſet pōpei9 q̄reī ēſes ad ſe īterficiēdū:niſi a ſceleſto rege darent:ne poſt tātā cladē acceptā ſupeſſ3. Forſitan ī ſo. & cur ſibi mortē debuerit cōſciſcer pōpei9:rō3 īfert.dicit.n.o pom.niſi te ptholomæus occidiſſ3 fortaſſe paſſus fuiſſes cæſari & īpo regnante uiuere:an hoc paſſus fueras ut regnante cæſare ī uita ꝑmaneres. Scire mori ſors prima. Primū īq̄t ē ſcire mori cū neceſſe fuerit:ſecūdum uero cogi quod ꝓximū fuit cōſecutus ē.q̄ ꝓxima cogi.v3 turpi9 ducere ī ſeruitute uiuere:q̄ mori.ergo honeſte mori ſati9 ē q̄ turpiter uiuere uiris uirū ſemp de forti dicer ſolem9. ꝓxīa.ſecūda. Cogi.ſ.ad mōtē. & mihi ſi fatis de ſe ipſo capit exēplū:ut ꝓbet id qđ dc Pōpeio dixerat.v3 fœlicē fuiſ

UVA. BHSC. IyR_055

se q̄ occisus fuerit impio regis Ptholomæi, dicit enim hāc quo
que fortunam mihi ipsi optauerim; si ī tyrannide uicturi sum⁹
ut rex Iuba ad quem nos confugimus; idem mihi faciat: quod
pompeio ptholomæus fecit. Si fatis, i. si fata uolūt; ut seruiam⁹
uictori. Nō deprecor hosti. quasi cōsolat̄ illud quod nimiū īdi
gne ferebat Sextus, v3 caput pompei uictori cæsari uisendum
seruari; non magnifacio inq̄t ut seruer uictori; uel capite trun
cato; uel īteger; uel pars corporis dūmō mortuus seruer. Non
deprecor. nō recuso nō repello; unde Cicero prima deprecatio
defensoris, i. depulsio. Dum me seruet, s. mortuum. Ceruice re
cisa. sicut pompei⁹. Vocib3 his maior. repetit quod ab initio
dixerat, v3 dici nō posse; q̄ grata fuerit umbris pompei catonis
oratio. q̄ si romana rostra sonarent. Non tā grata fuisset toti⁹
populi romani oratio; etiam si in omni foro laudes pompei de
cantarentur; q̄ fuerunt hæc pauca catonis uerba. Rostra, i. to
tum forum, nam rostra erant sedilia populi sic dicta: q̄ rostris
nauium anciatum quos romani uicerant exornata erant. Ge
nerosam. nobilem. Fremit interea discordia uulgi. nunc dicit
quo se milites hūerint; nā cū antea pōpeiū secuti fuisset nō ta3
belli ciuilis cupiditate; aut libertatis seruādæ gr̄a q̄ q̄ pompeiū
amabāt; sublato eo nūc ipsos arma ferre tedebat; & rdiisset oēs
ad suas q̄q3 domos; nisi adhortatōe catonis retēti fuissēt. Fre
mit. secū murmurat. Tarcō. dux & prīceps cilicū quos pōpe
ius deuicerat; & deuictis & colonias designauerat; ut ipsos ī di
uersas regiōes distribueret; ne postea unq̄ cōgregari possent &
mare īfestū redere; sicut ātea fecerāt. Sustulit. cōcitauit. Hūc
Tarcōte3. Rapta. raptī deducta classe ī mare. Secut⁹. uerbis.
In extremū littus. ī extrema pte littoris; & dixit. O nūq̄ paca
te cilix. reprehendet̄ cœpit tarcōte3. Cilix. de cilicia duaꝝ p̄ui
ciaꝝ nomina inuenimus patrium facere; ut a cilicia cilix; a be
bricia bebrix. Iterum ne rapinas. iterum ne redis ad antiqua
latrocinia; ut pyraticam mari exerceas. Magnū fortūa.. & cā ē
cur iteꝝ redis ad pyraticū q̄ ītellexsti mortuū esse Pompeiu3.
Tū. deinde. In cetu motuq3 uiros. Cū cetus fieri incipiūt; aut

UVA. BHSC. IyR_055

in,ciuitate:aut in caſtris a ciuibus uel a militibus:ſignum ẽ tez ad ſeditõnem ſpectare.Motuqz. ꝙa oms iaz moti erant:ut domos ſuas ſe reciperẽt. Quorum unus. unus auſus eſt aperte alloqui catonem & ſuam oñiumque ſuorum mentem aperiꝛ. Aperta mente. manifeſta ſententia. Nos Cato da ueniam.oño eſt illius qui ex omni turba auſus eſt aperte ſententiam ſuam dicere & ſociorum & ita locutus eſt. Amor pompei duxit in arma. ſublata cauſa quæ nos arma ſuſcipere fecit :nihil relinquitur cur bellu3 perſequi uelimus:auctor autem ſumendi arma põpeiꝰ fuitꝰ:ille nobis adẽptus eſt.ergo arma nobis deponenda cenſemus. Fauore. v3 beniuolentia & obſeruantia quam ĩ pompeium habuimus. Iacet. ſublatus eſt nobis. Paci prætulit orbis. nam populi:natõnes:& gentes in pace quieta uiuere poſſent:maluerunt ſuſcipere bellum:ꝙ deſerere pompeium.ergo ipſum prætulerunt paci. Cauſaque . Pompeius cauſa nr̃a periit diis nolentibus:ut ſuperius . Victrix cauſa diis placuit: ſed uicta catoni. Nam eo ꝙ uicti ſunt pompeiani cauſa etiam noſtra uidetur fuiſſe deterior. Patrios permitte penates. Quod uitæ nobis reliquum eſt una cum liberis noſtris coniugibuſqz uiuere permittas:& iuſtam cauſam eſſe oſtendit cur uelint ab armis diſcedere:ut uidelicet tandem ſuorum curam habeant. Nam quis erit finis .ſ.bellorũ ? quæ nam cauſa magna ſatis eſſe poterit:ꝙ nos ab armis abdicat:niſi clades accepta in pharſalica;& ipſe pompei interitus ſufficit. Nam quis. pro quis nã nam præpoſitiui & poſtpoſitiui ordinis eſt:ſed ſemper poſtponitur huic relatiuo quis.dicimus enim quiſ nam & quæ nam ꝛc.ſed ſi e diuerſo inueniatur hiſterologiam dicimus.i.præpoſterum ſermonem:ut hoc loco. Perierunt tempora uitæ. ideſt bello uitam conſumpſimus:quod reliquum eſt nunc morti cõſulere debemus.hoc eſt ut quieta morte fruamur: quando uita frui nequiuimus: quæ bellis ſemper agitata eſt. Mors eat ĩ tutũ.i.nobis ꝙeta mors cõcedat. ꝓſpiciat.i. ꝓuideat.Flãmaſ iuſtaſ.i.debitũ honorẽ ſepulchri.Bellũ ciuile ſe. ꝙa occurrebat illud:nũqd nõ fortaſſe & ſepulchra cõſeqmini:ſi ĩ bello pibitis.

UVA. BHSC. IyR_055

Minime inquit:uix ducibus ipſis facultas eſt ſepulchri. Ducibus. ne dum multitudini militum. Non barbara. uictis . Reſpondet ad id quod obiici poterat:v3 ipſos ſeruituros eſſe.nun quid non ſatius eſt liberum mori:q̃ ſeruum uiuere? reſpondet & ſi ſeruituri ſint:non barbaris gentibus:regibus: ac gentibus remotis ab humanitate:ſed cæſari parituros eſſe:qui ciuis Romanus erat. Non manent. nõ expectãt. Armœniũ iugum .v3 ſeruitium Tygranis regis armœniæ. Scythicũ .i.regnum ſcythiæ.i.nec ſeruituri ſumus Arſacidis.i.Parthis:qui:ut inqt Solinus cap.Lxviiii.porrecti ad terrã ſcytharum cũ eis cõcorditer degunt. Sub iurá.i.ſub poteſtatem. Togati ciuis.i.cæſaris. qſ quis ſecũdus. Qui mihi ſecundus erat uiuente pompeio:nũc ipſo ſublato primus erit:ſed cæſar ſecũdus erat.igitur ꝛc. Sactis præſtabitur umbris. & tam oio memoriam Pompei obliuioni tradem9.nam quẽ ipſi uiuo uoluimus præſtare honorem: umbris eius mortui præſtabimus. Clades .ſ.pharſalica cogit uos ut ſubiiciamus uictori. Nullũ magne ducẽ. ad põpeium abſente3 apoſtrophat quaſi præſentem.dicit.n.nos o pompei nullum ducem ſequi maluimus præter te dũ uiueres: ſed poſt mortem tuã meliora fata ſequemur. Fata. uoluntatem & loq̃t ſecundum ſtoicoſ quia oĩa fato fieri dicebant quod hoc fit facit idem apollo:cũ cã cãm ex ſe gignit:ea ẽ ex omni æternitate ueritas ſempiterna:quo fit:ut nihil factum ſit:quod non aliquando futurũ fuerit:& nihil futurũ cui9 non cauſas id ipſũ faciẽtes natura cõtineat:ſ3 falſa erat opinio. Neq3.n.ſpare ſecũda.poſt mortẽ pompei non ẽ mihi fas ſperare ſecũda:ſed nõ licet quidem ſiquando puum eſt.recte dicit ſi iuſtitia aliquid prohibet nec licentia illud permittere debet:multa nobis licent quæ nõ decent.nam aliud eſt licere:aliud decere:quod decet honeſtu3 eſt:quod uero licet plerunque turpe:ut regibus qui de3 multa quidem licent:quæ tamen non decent:uidelicet in exilium bonos pellere bona diripere publice ac priuatim mulctare ꝛc. Nunc ergo dicit non mihi decet ſperare res ſecundas poſt morte3 Pompei:nec liceãt quide3. Fas. Secundũ ius diuinum

UVA. BHSC. IyR_055

ius uero humanum. Fortuna.i.fœlicitate cæſaris. Spſit:ſudit Aemathium.i.exercitū pompei:quē ī æmathia hūerat . Clauſa fides miſeris.i.fides quā præſtare Pompeio debuimus: finita eſt.Virgilius.Ante diem clauſo componet ueſper olympo. Miſeris nobis uictis. Et toto ſolus in orbe eſt. Vnus tantū ſupeſt mortuo Pompeio:qui uelit & poſſit nos uictos ſaluos eſt. Pompeio ſcelus eſt. Dū Pōpeius uiueret:licuit nobis bellum gerer ipſo duce cui fidem ꝑmiſeramus:& quodcūqꝫ ille iuberet nobis iurauimus facturos eſſe:ſed ipſo mortuo ſi bellum gererēmus quod antea iuſte bellum fecimus : nunc īpie faceremus: cogebamur enim iure iurando ſequi pompeium . Quo fuerat uiuēte ſi. qa iure iurādo addicti eramus ad oīa q̄ nobis iuberet nūc eo ſublato eſſet ſcelus īpiū bellū ciuile gerere:qa uoluntarii id faceremus. Si publica iura. Ad Catonē apoſtrophat.i.ſi legas romanas ſequeris o Cato & hoc tuū ē ꝓpoſitum :ut eas ſerues:nec unquam ab amore patriæ diſcedas:his legibus cogeris ſequi cæſarem qūia conſulem:& leges uolunt:ut omnes conſuli parere debeant:igitur nec tu aliter facere potes ſaluis legibus. Petamus.ſ.tēcū. Sic ille. Quiſqs fuit:qui auſus eſt libere contra Catonē loq.hæc cum dixiſſet in puppeꝫ inſiluit:& alii quidem eū comitabant eo aīo:ut ſe ad cæſarē tranſferret . Tumultu. turba iuuenum. Actum romanis. & tantū quideꝫ ualuerit huius adhortatio:ut cæteri quibē ad fugā īclinarēt: niſi cato illos ſeuera reprehēſione retinuiſſet. Actū de rebꝫ .i.ad finē peruenerunt res romanæ:ſic enim mos erat antiquis his uerbis oſtendere finem alicuiꝰ rei. Et oīs ideo finis erat reipu. quia omnes parati erant cæſari ſeruire. Indiga . pro indigens ſeruicii.i.quæ libera uiuere quoqꝫ geſſiſti bellū pro pompeio. uidelicet ſi ipſe uiueret:ut dominus eſſet rerum omnium quēadmodum & cæſariani fecere pro cæſare:qui & ipſi pugnabāt ut dominus omniū eſſet:nihil omnino cæſarianis diſſimilis fuiſti. Pari uoto. ſimili deſiderio ſicuti cæſariani fecere: ꝓ dominis. ꝓ uictoria dominoꝝ.& pōpeiana fuiſti.nā aña credebā te fuiſſe romanū:& tuas copias retinerī:q̄ ꝓ repu.& libertare pu-

UVA. BHSC. IyR_055

gnārent:nūnc cūm pompeianūs ſis non pro republica pugnaſti:ſed pro pompeio:ut uictor ipſe regnaret.non reſpublica & probat id uerum fuiſſe, q̄ non in regna. dum pompeius uiueret pugnaſti:ut ipſe regnaret.at uero illo mortuo ſi pugnabiſ certum erit tibi bellum fore non dominis. Tibi.i.te ad utilitatem tuoꝝ pugnaturum eſſe:non aliorum ob hanc cauſaꝫ fugis bella:cum uæhementius appetere deberes. Non ducibus. i.nō uiuis militibus tuis?non eſt p̄ regno:ſed p̄ libertate. Victor uis. uictor. Moreris. uictus:ſi uiuus uincis tibi uincis & non ducibus:ſicut ante:ſi moreris p̄ libertate moreris p̄ te:& nō p̄ regno cuiuſq̄. q̄ orbem acquiris. Quia ſi uictor fueris tibi dominus eris:& non aliis. Tutū eſt. piculoſū antea fuit uiuere: quia ſi uiciſſes fortaſſe pompeius libertatem occupaſſet: nunc autem nil tale tibi metuendū eſt. Vacāte.i.ceruice libera hoc eſt cum liber ſis ſeruitutem requiris. Cauſa pericli. antea īq̄t pompei cauſa pugnaſtis:mortuo ipſo nūc p̄ uoto & libertate ueſtra bellum gerētis. Digna uiris.i.qui uelint libertatem ſuaꝫ recuperare. Potuit ueſtro pompeius abuti ſanguine.vꝫ ut p̄ ipſius regno ſanguinem ueſtrū funderetis. Cum p̄pe libertas Quia ex tribus dominis Craſſo Pompeio & Cæſare unus tātūmodo ſupereſt.vꝫ cæſar. Patriæ iugulos enſeſqꝫ. Quibꝫ p̄ pōpeio ātea pugnaſtis:nūc p̄riæ pugnare nō uultiſ? Pudeat pluſ regia nili. Vos īq̄t pudere deberet q̄ pl9 ad libertarē cōpandā ptholomæus cōtulerit.& Arſacides rex pthoꝝ q̄ ipſi uos cōferre uelitis.nā arſacide īterfecit Caſ. & ei9 exercitū deleuit. ptholomæus iuſſit occidi pōpeiū barbari ergo reges meliores fuere libertatis defenſores q̄ uos. Pudeat. erubeſcer̄ debetis. Nili. ptholomæi. Cōtulit ad leges.i.pl9 p̄fuit ad leges p̄riæ ſeruandas occidēdo pōpeiū. Mili.ar. q̄a ſagittis copuerāt craſſū cuꝫ exercitu ſuo pthi.Spnite. Cōtēpnite. Mun9. q̄a īſtar muneris vobiſ ēē debꝫ: q̄ Ptholomæ9 iuſſerit occidi pom.ut nūc deniqꝫ libere pugnetis. Quis ueſtras. & iuſta cauſa ē cur ad libertatē tranſeatis.neque enim ſuſpicari pōt tā uiles ac ignauos homines bella contra cæſarem geſſiſſe:immo nō interfuiſſe pugnæ

UVA. BHSC. IyR_055

pharſaliæ.quare cæſar uobis ueniã facile p̃ſtabit. Cede man9. cæſar cum uos uiderit:pũtare nõ poterit: uos ueſtras manus ſanguine ſuorum poluiſſe. Terga dediſſe.uidelicet primo con greſſu ĩ fugam fuiſſe conuerſos.ideo uobis facit iniuriam. Ab æmathiis philippicis.ergo q̃a ñ exiſtiat poſſe cõtra uos arma gerere:ſtatim ſimul ac cõmiſſa pugna fuerit:ipſe uos ſuſcipiet & ueniam preſtabit. Iudice cæſare: q̃a ſe nihil offenſum a uobis putabit. Non armis. ſed ſponte ueſtra ĩ deditõem ueniſtis O famuli turpes. color rhetoricus qui appellatur conceſſio nã quod concedere uidetur id maxime negat:& quotiens utimur conceſſione uerba quædam inſerimus:quæ uim habent prohibentis:cum eos degeneres & turpes famulos appellat concedere uidetur:tamen maxime negat:& hæc uerba ſecundu3 mẽtem catonis ſignificant ne diſcedere uelint. Poſt fata.i.morte3 Prioris domini.ſ.põpei. Ad heredem.ſ.cæſarem herede3 domi natõnis pompei. Cur non maiora. ſed ſi ita inquit animus eſt cur non audetis maiora beneficia cæſari præſtare.uidelicet ut occidatis pompei filios & corneliam occidatis me quoq3 ipſu3 neq3.n.puo id premium emptum uoluerit cæſar:ſi me quoq3 occidetis. q̃ uita ueniam.ideo non debetis eſſe contenti uenia quando poteſtis maioribus beneficiis cumulum addere: ac Cæſarem uobis maiore beneficio deuincire:& quomodo? Rapiatur. obruatur in undas. Infœlix coniunx. uidelicet cornelia. Proleſque metelli. Quia filia erat ſcipionis & metelli de Metellorum ſanguine. Põpeios.ſ.Sextum & Cneum pompei filios. Ducite in manib3 uictoris. Ptholomæi uin.mu. Ptholomæi iuſſu uni9 tãtũmõ occiſus ẽ v3 pompeius:ſed cæſaris iuſſu duos filios uxorẽ & me quoq3 cæſari inimiciſſimũ occidere poteſtis. Nr̃a ora.i.capũt mei catõis. Ty. iuiſo.ſ.cæſari. Non pua mer. qa ille p̃ oblato capite nr̃o magnũ a cæ.p̃miũ recipiet. Sciet.i.cognoſcet. Iſta iuuentus.ſ.quæ tranſit ad cæſarem cognoſcit profuiſſe ſibi q̃ ſub me militauerit:q̃a v3 me occidẽdi & caput offerẽdi occaſionẽ hũerit. Quin agi. hortãtiſ ẽ :nihil ẽ q̃ dubitetiſ iã dudũ noſ occideř.ſcel9.n.feciſſe tm̃ fugiẽdo

UVA. BHSC. IyR_055

ignaũi hominis eſt. Magna cæde.ſ.Corneliæ & filioꝝ pompei & mei ipſius:quare hoc facere debetis. Quia ignauum ſcelus. ꝑ ignaui hominis ſcelus eſt ꝙ fuga committitur. Dixit.ſ.cato Et omnes. Nunc dicit quem effectũ inſectatio catonis habuerit.omnes enim ſtatim mutata ſententia accenſi ſunt ad gerẽdum contra cæſarem bellum:& per ſimilitudine3 oſtendit quẽ admodum inquit apes cum aluearia deſeruerint:& ſparſæ quo impetus tulit:diſſipentur:ſimulatque uocem ſtrepentis æris audiuerint in aluearia redeunt uel certe de ramo arboriſ: uelu ti botrio:ſiue racemus uuæ dependent:ita Cato uoce ſua reuocauit milites. Hãud. non aliter q̃ apes. Simul. poſtq̃. Effetas. uacuas:fœtus ſignificat plenum. Virgilius.loca fœta furẽrentibus aſtris. Effœtus uero uacuum ſignificat. Examinibuſ examen ſignificat apum multitudinem. Faui.i.melliſ fauus ꝑ prie dicitur congeries mellis ac ceræ. Non miſcent nexib3 alaſ .i.non pedibuſ pendẽt ſe inuicem ſuſtinentes alis.nam ſi forte notaſtis cum apes de ramo arboris pendent pedibus nexæ ſũt & ſe ſuſtinent alis. Volant ſibi. ideſt arbitrio & uoluntate ſua & non regis.nam habent regem apes:quem quocunq3 ierit ſequuntur:ſed poſtquã in aluearia redierint:nõ iuſſis ſuiſ obſecuntur:nec uoluntati ſuæ morem gerunt. Nec deguſtãt thimum. .i.nec ipſis curæ eſt mellificare. Amarũ: non amarum:ſed tãq̃ amarum fugiunt. Thimum. thimus flos eſt quo mel apes cõficiunt:& eſt flos optimi odoris:qui etiam ĩ melle ſentitur nũc ergo dicit fugiunt thimum:quem ante cupide mellis tantope colligunt. Deſidioſa. iners & ignaua:quia nulla3 mellis curã hẽt. Sonus increpat æris. ꝙa galli phrygeſ cybelíſ mris deũ ſacerdotes ſonitu æris utebantur ĩ ſacris eius:ppea dixit ſonus æris.i.ſimilitudinem æriſ:quẽadmodũ ĩ ſacriſ decꝝ mris Cybelis æra pulſabãt phryges .i.galli ſacerdotes:ita paſtor æra pulſat cuius ſonitu ſtatim reuocantur apes. Attonite.i.tanq̃ attonite. Poſu.ſu. a fuga deſtiterũt. Studiũq3 laboris. ſtudiũ qd depoſuerant colligendi flores:nũc repetunt. Amorẽ. cupiditatem. Gaudet.ſ.paſtor cui curæ ſũt apes:ubi uidet eas ĩ aluea-

UVA. BHSC. IyR_055

ria redire. Hybleo gramine. hybla:ut inquit Strabo ſiciliæ ciuitas fuit:quæ penitus euanuit:hyble uero nom̃ pp hyblei nominis præſtantiã remanet.eſt & hybla:ut refert Strabo circa finem octaui libri:iuxta tractũ megarẽſium:quoꝝ ſoluꝫ:ut ĩ principio noni libri dicit:Atticæ regionis ps extitit:his ĩ locis apes optima mella cõgere referunt poetæ.per excellentiã ergo dicit hybleo gramine.nã mel atticuꝫ cũcta bonitate ſuperat:eo uero illud longe præſtantiꝰ eſſe dicit̃:quod ad Argentarias gignitur:& Atticæ e mõtibus mel optimũ gignit himettuſ. Diuitias .i.apes quæ ſunt diuitiæ ſuæ. Caſa. nam caſa domus paſtoralis eſt:ſic dicta a cadendo:q̃ cito cadat. Sic. pari rõe etiã uoce catonis reuocati ſunt animi militum qui de fuga cogitabãt. Iuſti martis. p libertate ſuſcepti. Inculta. ingeſta. lãqꝫ actu.i. exercitõ belli:Cato ubi cognouit ĩcertas militũ mẽtes ſtatuit ñ pmitteꝛ militibꝫ ociũ dari:ſꝫ eoſ ɔtinue ĩ laboribꝫ cõtineꝛ ne qd de fuga cogitãdi ſpaciũ daret̃.Conſtituit.i.pauit. Serie laboꝝ ordĩe & una teneꝛ laboꝝ ſine ĩtermiſione cõtinuatõeꝫ hr̃e. Primũ littoreis. primum uoluit illos exerceri in littoreis harenis .ſ.ludentes paleſtra.nam currere in littore & harena non ẽ mediocris labor:pedes enim deſcendũt:nec facile educunt̃. Proximus. ſecũdus labor fuit. In muros.ſ.cyrenaꝝ. nã cyrenei portũ clauſerãt catoni & claſſi eiꝰ.cyreneos ergo expugnare inſtituit cato:& ita ſecũdũ hyſtoriam expugnauit:tam̃ ipſis p̃miſit ſuo iure uiuere:neqꝫ enim ſicuti meruerãt militibus diripiẽdos permiſit:ſatis enim habuit uiciſſe hoſtem. In. aduerſus muros & pro ideſt mœnia. Cyrenaꝝ. Cyrene:ut refert Solinus capitu lo.xL.oppidum eſt quod maior ſyrtis oſtentat:hoc Battius lacedemonius rege Martio res romanas tenẽte poſt troiam captaꝫ condidit: quæ domus Callimachi poetæ fuit & patria. Exclu ſus a portu cyrenarum. Nulla ira. Quia in animũ ſapientis p turbatio nulla cadit. Pœnaqꝫ.i.hanc ſolam uictis pœnã ĩferebat cato:ut uſqꝫ ſuo imperio ſubiicerẽtur:& illis omnia ſua relinquebat. Inde peti placuit. Poſt hæc conſiliuꝫ cepit cato petendi Iubam regem ſocium & amicum populi romani:ut eius

UVA. BHSC. IyR_055

ope & auxilio exercitū cōpararet ſatiſ firmū:qūo cæſari reſiſterē poſſet. Inde. poſt hæc. Contermīa mauris. qa iuba rex numidiæ eſt:quæ mauris finitima eſt. S3 ſyrtes. intercipiebant iter. Mediis. nā ī medio poſitæ erāt:nec per ſyrteſ nauigari poterat Has audax. & quāq̄ ſyrtes maris periculoſa loca interciperent nauigatōem:tam tm uirtutis aīo cōceperat cato:ut eas euadēr ſe poſſe ſperaret. Syrtes uel primā. quia ſupius poeta mentionem fecit ſyrtium:nūc quærit unde originē hūerint.ſūt autem ſyrtes media loca in mari:quæ nunc areſcūt:nunc uero undis ac fluctibus exundant.unde ſyrtes dictæ ſunt a potu ſyrin.i. a trahendo:quia fluctus ita trahit undaʒ:ita ut harena ſicca relinquatur aliquando in littore:id q̄obrem fiat q̄rit hoc loco Lucanus dicens. Syrtes uel primā ꝛc.uſqʒ ad eum locuʒ uel plenior alto:nā poſita cōiuctione ī principio oīois requiritur alia cōiunctio ut perfecta ſit oīo:nā ſi dixeris & martinus leget:neceſſe eſt ſequatur & Socrates diſputat:ut hoc loco uel natura hoc fuit:uel antea aliter fuit.erit ergo ordo:natura uel reliquit ſyrtes pelagi terræqʒ cū daret primā figurā mundo:uel ſyrtis olim erat altior pelago:nam neqʒ ꝛc.hæc omnia per parēthesim leguntur. Vel ſyrtis.i ſyrtis tis ſyrtios declinatur etiā i ſyr tis tis ſyrtidos:ſicut paris paridis uel paridos:thetis dis & thetidos:cum natura daret mundo primā figurā.i.cū primum natura res oms ineſſe ꝓduceret:hoc eſt cū materiæ formaʒ daret nam forma eſt quæ dat eſſe rei:nam forma idem agit ꝙ Deus ideo laudatur li.phiſicoꝝ ab Ariſtotile mirifice forma:qa idem habet ꝙ deus:ſicut Deus dat eſſe rebus:ita forma dat eſſe materiæ. Reliquit.has ſyrtes. In dubio pelagi:quia nec plene pelagus:nec plene terra & quomodo reliquit in dubio declarat. Nam neqʒ ſubſedit .i.non oīo extitit extra undas. Stagna profundi. aquas maris. Nec ſe defendit.i.nec extra undas ſtetit ideo nō defēdit ſe omnino ab æquore. Sed illā īuia. qua naui gari non poteſt. Lege ambigua. qa nec plene terra:nec plene aqua dici pōt:& deſcribit quia. Aequora fracta uadis. uada ꝓprie dicuntur per quæ pedibus uadari poteſt.i.iri. Abruptaqʒ

UVA. BHSC. IyR_055

terra. interciſa:qa iterciſionibus retardãtur fluctus qui fluctuſ ſtatim cũ ad littora ueniũt reſonant:uerũtãm ad oñs interciſiones fluctus puenire non poſſũt:iõ dixit. Poſt multa littora. appellat littora aggerem harenæ. Sic. hoc pacto. Male. ideſt inutiliter deſeruit & declarat. Nulloſq3 exigit in uſus, qa nec ibi hĩtant homines nec piſces.tres ptes ſunt quæ incoluntur a diuerſis aĩantibus aer:aqua terra.terra ab hominibuſ feris & q̃ drupedibus hĩtatur.aqua a piſcibus.aer hĩtatur ab alitibus.ſũt & quædã aĩalia cherſydra:quæ ptim terrã icolunt:parti3 aquã ſicuti ranæ & teſtudies:dicit ergo ſyrteſ iutiles ẽẽ:quia nulli generi aĩantiũ utiles ſint. Vel plenior alto. uel ſuperioribus quidem tẽporibus ſyrtis fuit obruta pelago:ut per eã parte3 nauigari poſſet. Penitus. Interius quid ergo fuit cauſæ: ut ita areſceret dicam. Sed rapidus titan. ratõem naturalem tangit.v3 quia corpora cœleſtia:eo q̃ ſũt lumina ignea:ideo paſcunt undis & humore:unde & philoſophi uiderunt fore aliquando:ut oñis hic mundus aliquando arderet:poſtq̃ conſumpta eẽt aq̃ & humor oñis. Rapidus titan. v3 ab initio cum creatus ẽ mũdus. Lumina paſcens, quia humor maris ſubduxit æquora .i.ſenſim & paulatim arefecit. zonæ uicina peruſtæ. eſt ratio q̃obrem iſtic exaruit mare:quia torridæ zonæ ꝓpinquæ ſunt ſyrtes. Et nunc potus adhuc: & quãuis radiis ſolis & ipſa quo q3 ſtella3 flamma exaruit mundum:tam reſtitit aqua igni:ſed erit tempus q̃ omnia conſumet. Repugnat.ſ.calori ſolis & ſtellarum. Mox ubi dannoſum. ſed poſt longũ tempuſ cũ ſenſim undam oñem exhauſerit calor ſolis:loca illa penitus areſcent: & nihil niſi terra relinquet. Mox. deĩde. Vbi. quando. Dãno ſum æuum. quia detrimentũ facit rebus. Nam iam breuis unda. quod ita ſit apparet ex eo quod factum eſt:& ex eo quod futurum eſt:quia maxima pars undarum conſumpta eſt:ſeq̃ inde futurum:omnem aquam conſumpturam eſſe. Vt primũ remis. poſtq̃ dixit ſuã de ſe ſyrtium ſentẽtiã:nunc ad ꝓpoſitũ Lucanus redit.dicit paſſos fuiſſe tẽpeſtatẽ milites poſtq̃ nauigare cœperũt. Actũ. ipulſũ. Oñe onus claſſis,i,cñem claſſẽ

UVA. BHSC. IyR_055

catonis. Denſis fremuit. ſtatim auſter cū īgenti & effuſo hym bre īpulit naues. Niger hymbribus. v3 nymboſus ferēs hym brē. In ſua regna furens. nec mirū quia auſter eſt uētus flās a meridie. Turbine. īpetu ſuo nam naues repellebat ab undis Egit. repulit ut per eas nauigari non poſſit:& ita defendit. Il. lato littore.i.culmo harenæ:quia impetus uēti abſtulit mare & aggerē harenæ reliqt:ideo cōtrahit pontū. Tū quaꝝ recto. q̄. rum nauiū uela uentus cōphendit:has impulit ī littus:ſed qua rū uela nautæ in ſūmum mali rudentibus traxerūt has naues in ſyrtes uentus īpulit. Tū.ſ.auſter eripuit naues. Deprehen dit.i.corripuit. Mlao recto. quia de malo nauis carbaſa pēdēt & abſantēnis. Nautis.i.poteſtati nautarū3.quia nō habēt pote ſtatē gubernare naues tantas nimio īpetu uenti ſublatas. Fru ſtraq3 rudentib9 auſis. nautæ cū cōſtituiſſēt forte tentaſ rudē tibus ī ſūmum mali ſubducere antennas:ne uenire poſſet ī po teſtate ſua uentus uela nō ſuſtinentib9 nauibus ſuis. ideo a ni mio uentoꝝ īpetu cogebantur rudentes relinquere ac relaxare ita ut inflata uela ꝓtora3 nauis trāſirēt:nautæ ergo ſi tentaſſēt rudentibus uela in ſummum mali trahere:uētus uiolabit nau tas:ita ut cogerent relaxare rudenteſ:qbus relaxatis uētus ita inflabat uela:ut ſpaciū nauis ꝓterirent. Spaciū carinæ. Quia uela īflata ultra ꝓram tranſibant. Vela negat. nihil aliud eſt niſi proram tranſire. Atq3 ultra ꝓram. declarat ipſe. Sinus. .i.uelum intumuit. Oīa ſi quis. q̄ ſi quis etiā in ſummu3 ma li ſubduxiſſet antennas:una cū uelis uentus repellebat naues: etiam ſolis armamētis.nā uelum & antena ſunt armamēta na uis. Prouidus.i.qui prouidiſſet anteq̄ uentus nimius inuade ret. Lintea. uela ſubducēs. Nudis armamentis.i.ſine uelo & malo & antennis quæ ſunt armamenta nauiū. Sors melior cl. tertia ps nauium fuit:quæ meliorē exitū hūit.v3 quæ mari trā quilliore nauigauit. Certo mari. nō ī ſyrtibus.i.mari ſuſtinen ti naues. Quæcunq3 leuatæ.i.ps earum nauiū quæ ſunt ſubla te ab undis maris cæſis tam̄ arboribus dimidia parte ſui a ter ra recepta eſt a media parte ſui a mari. Arboribus cæſis. Quia

UVA. BHSC. IyR_055

hoc neceſſe erat cõtra tempeſtatẽ incidere arbores: ne uent9 in malũ nauis ipetũ faciẽs naues illas ſubuerteret. Leuatæ .ſ. ab undis maris. Effudere flatuꝫ .i. emiſere uentũ. nã cũ arma menta nauis uento reſiſtũt: nõ emittitur uẽtus: imo retinetur: Abſtulit. Sublatis armamentis. Has. alias naues. Contraria uoluens. bene dixit: quia æſtus maris erat contrarius uentis: & tantus erat uentus ut uinceret uentũ. Voluens. ĩuoluens. Cõtraria. uentis oppoſita: qa plus æſtus ualuit q̃ uentus. De truſit. ſ. illas naues. In. contra auſtrũ. Obnoxiũ. i. oppoſitum & has naues uenire in portum. Sed has. i. eaꝫ nauiũ partem. Deſtituũt. ſ. ne nauigare poſſẽt. Interrupta. itercíſa. eſt enĩ deſcriptio ſyrtiũ: quid eſt ſyrtis eſt terra ĩterrupta. Obnoxia fato. oppoſita: quia ꝑs nauis terræ cõtinebaſ: ꝑs mari ideo incertum an terra an mari morirẽſ. Dũbio fato. incertæ morti. Sedet. ſ. terræ. Altera pendet. ſ. ꝑs puppis pendet in undis. Tunc magis. nã quia breuius mare: iõ etiam magis patebat uentis: ideo uentus magis in nauẽ irruebat quæ in ſyrtibꝫ deꝑnſa erat. In pactũ. ſ. in nauem. Obuia terra: deprenſa cũ uentus ĩpelleret eã. Quãuis eliſus ab auſtro. q̃uis fluctus frequenter elideret a uentis tam̃ non poterat tantã uim habere: ut moueret naues Cumulos harenæ. q ĩ medio profundo ĩuicti erãt. Eliſus. Impulſus a uento: q̃uis impelleret ab auſtro: tam̃ ĩpellebaſ ab harenæ cumulo. Eminet. appet & extat. In tergo. ĩ ſuperficie maris. Procul õibus. qa repellebat undas. Inuiolatus aq̃. qa aqua illuc peruenire non poterat: miſera ergo erat nautarũ cõditio. Stant miſeri nautæ. pergit Lucanus deſcribere quomodo ꝑ ſyrtes nauigarunt: & tandem maior ꝑs nauiũ: ãmiſſis ali quot ad paludem tertona reuerteretẽ: & ibi nactæ portum relicto Cn. põpeio cũ claſſe permanſerũt. cato deinde iter in libyaꝫ ſicuti ſtatuerat: uel in Aphricã ad regem Iubã intendit: ut ſe cũ illo coniungeret. Stant miſeri. Quia naues partim terræ infixæ tenebantur: partim ĩ aqua pendebant. Stant. ĩcerti quo fato pereant. Terræq; hærente carina. q̃uis ĩ ſicco deſtituta ẽẽt nauis: littora tam̃ non uidebant. Sic. hoc modo pars nauium

UVA. BHSC. IyR_055

medio mari intercepta ẽ. Pars tatiũ maior:ſ.incolumis euaſit: ea præcipue quæ nautaſ uehebat locoꝝ pitos. Regimen clauũ q3.i.regim̃ claui.eſt enī endiadis.nā clauus.i.gubernaculū nauẽ regit. Fuga .i.nauigatõe:nā fugā ꝑ nauigatõe poſuit. Nautas loci pitos. ꝙ ea & ſuperiori tẽpore nauigauerant. Illeſa. ī tegra. Hāc ut fama deus. tryton deus marinus eſt:hūc tubice nẽ neptūni dixerūt:& tyberio prīcipi nūtiauit ī hell. ſpontum legatio miſſa:ī uentū ẽẽ huiuſmodi piſce3 in ſpelūca canẽtem cōcha:ſicut poetæ & ſcripſerūt.nūc ergo dicit hūc locu3 trytonem coluiſſe deū:& eūdẽ & placuiſſe palladi:ꝙ cū primū nata de capite patris e cœlo deſcendiſſet ad ea loca quæ uiciniora erant peruẽit & ꝙ hāc paludẽ dilexit de nomīe eius ſe trytonā appellauit.ideo paluſ trytonis appellat̃:ꝙ ea mirifice delectare tur tryton:eādẽ & dilexit pallas:ꝙ ibi ſe frequenter lauare ſolebat. Deus. tryton. Quẽ toto l.i.per tota littora:deſcribit tiyto nem neptunni tubicenem. Cōca .i.tuba:nam concā poſuit ꝑ tuba.ordo ẽ.pallas amat hāc:& tetigit primā terrā libyæ.nā ꝑ xima ꝛc̄.hic parentheſis eſt. Primoq3 euertice nata. ſic fingūt poetæ de uertice iouis natā ẽẽ palladẽ:& habent rõe3 phiſicā: qa v3 pallas Dea eſt ſapientiæ.iō de cerebro iouis natā eſſe finxerunt.nā deos ad ſimilitudīem hūanæ ībecillitatis fingebant: fingūt hæc quidẽ poetæ licet ab hiſtoria quædā trahāt:ſed addunt ludibria quædam & puerilia.ꝙ v3 cum caput clamaret & partū edere uellet iuppiter:nec qūo hoc faceret rõe3 haberet. iuſſit Vulcano filio ſuo:ut ſubtiliſſimo ferro caput aperiret:ille ſecurim fabricauit adeo tenuẽ:ut ſine doloris ſenſu caput aperiret patri:ex quo ſtatī ẽ nata Pallas:ſed ille hoc pacto aperuit ut qđ ex illo naſceret̃ ſibi coniungeret:ita tam̃ ſi ſibi placeret. Pallas ubi uulcanū uidit adeo deformẽ indignata eſt:& ſtatim aufugit:& primā tellurem petiuit libyen:eo ꝙ cœlo ꝑxima ẽẽt Ipſe calor. Quia libya feruentiſſima eſt cæteraꝝ regionū. Stagniq3 ꝙeta. & uultus ſuos ſpeculata eſt in liquida & pura aq̄ paludis. Poſuitque in margine ripas .i.calcauit ripas tritonis paludis. Et ſe dilecta. & qa una illa grata fuit paludi:ideo de

UVA. BHSC. IyR_055

illius nomine ſe quoq3 appellari uoluit. Tritonida. ꝑ tritoni-
dē.eſt.n.actūs græcus.nō ꝑcul a philenorū aris in intimo re-
ceſſu ſyrtis maioris ē palus:quā triton amnis iterfluit:ubi ſpe-
culatā ſe artiū deā crediderūt:ut inquit Solinus cap.xL.Quam
iuxta læthes.& iuxta hanc palude3:dicit etiā naſci flum̄ læthe
um.qui de læthea palude inferni deriuari dr. Læthes. hæc læ
the læthes.dicit aūt hoc nōie palus iferni de q̄ ſi umbræ hauſe
rint ſtatī ōiu3 obliuiſcūt:ut Virgili9 & incipiant ī corpora uelle
reuerti.Circa extimū ſyrthiū cornu berenicē ciuitatem aluit le
thon amnis:inferna:ut dicūt exundatōe prorūpēs:& apud pri
ſtinos uates latice memoratus obliuiōis:ut eodē cap:docet So-
linus. Ttrahens obliuia. reſpexit ad nom̄. Atq3 inſopiti. hic
etiā ē hort9 heſpidu3.heſpides aūt filiæ athlantis fuere:cuſto-
des autē horti ditiſſimi:quia ibi arbor erat quæ poma aurea ꝑ
duceret:cuius cuſtos erat peruigil ſerpēs.hercules cū ad ea lo
ca ueniſſ3 ſerpentē occidit & poma abſtulit.priuauit ergo diui
tiis puellas. De hortis heſpidū & ꝓuigil dracone(ne licētia uul
neretur)fides & rō hæc eſt:ut refert Solinus cap.xxxvii.flexuo
ſo meatu æſtuariū e mari fertur ſinuoſis lateribus tortuoſum
adeo:ut uiſentibus ꝑcul lapſus angueos fracta uertigine men
tiat:itaq3 qd' hortos appellauere circūdat:unde pomoꝝ cuſto-
des interpretantes iſtruxerūt iter ad mendaciū fabulandi:hæc
iſula præter arbores oleaſtri ſimiles & arā ſacrā herculi: aliud
nihil præfert:quod ꝑpaget uetuſtatis memoriā. Tutela. dra
conis puigilis. Quōdā. qa poſtea occiſus eſt ab hercule. Inui
dus annoſo æuo. q̄ antiquitati nō credit:quia occurrebat illud
qūo hanc fabulā ipſe qī uerā cōfirmet.ego īqt ſequor alios poe
tas.nā qui antiquitati credere noluit īuidus eſt: & īuidus eſt q̄
poetas uera dicere cogit:quorum ꝑpriū eſt fingi & cōminiſci.
Qui uates ad uera uocat.i.qui poetas uera dicere cogit. Fuit
aurea ſylua.i.ſyluæ arbores aurea poma ferētes hic fuere. Di-
uitiis. v3 aureis fructibus. Fuluo gramīe .i.fulgētibus pomis
Chorus. appo.cuſtodia. Virgineus .ſ.heſperides athlantis fi-
liæ:quæ cuſtodes huius horti fuere. Somno dānatus ſerpens.

UVA. BHSC. IyR_055

.i. qui nunq̃ ſomnū oculis admitteret. Robora cōple. qa circū dabat trūcū arboris:ne qs aſcēderet & poma diriperet. Rutilo curuata metallo. adeo īquit grauia erāt poma:ut ipſā quoque arbores incuruarēt.nā aurū metallū graue eſt. Abſtulit arbor p̄ciū.ſ.aurea poma. Nemoriq3 laborē. qa laborabat arbor ſu ſtinere poma. Ideo pes .i.ſine pondere. Argolico tyranno.i. Euriſteo rege græciæ.nā euriſteus īſtinctu Iunonis herculem mittebat ad oīa mūdi picula ea ītentōe:ut piret. His igitur depulſa locis. Cū ad hæc loca ueniſſet claſſis nō nauigauit ulteri us:ſ3 ibi manſit in meliore pte libyæ p̄fecto Cn.Pōpeio.ip̄e uero cato cū reliquo exercitu:ſicut ſtatuerat ad regē Iubā iter intēdit. Garamātidas. garamātū regio:ut inq̃t Strabo li.ultimo: ultra getuliā eſt:& cū illa pariter ꝓgreditur garamātes Cornelius Balbuſ ſubegit:& prim9 ex hac victoria triūphauit auctor Solino cap.xLii.garamātici aūt æthiopes matrimonia priuati3 neſciūt:ſed oīb3 in uenerem uulgo licet.inde eſt q̃ filios matres cognoſcūt tātumodo:nā paterni nominis nulla eſt reuerētia:ea pp garamātici æthiopes īter oēs populos degeneres habent. Melioris libyæ .i.fœcundioris:nam reliqua ſicuti ī ſeq̃ntibus declarabitur libye arida eſt:& ſiti laborat. At impatiens uirtus. Cato cuius uirtus nullā patiebat deſidiam:quieſcere ñ poterat niſi tandem ad regem Iubam perueniret. Hærere.i.qeſcere. Terra cingere ſyrtim.i.terreſtri itinere circuire ſyrtes:qa nauigari non poterant. Hæc eade3 ſuadebat hyems. dicit etiā huic ſententiæ ſuæ ſuffragatum fuiſſe anni temp9.v3 hyems: & ita ſpabat calorē regionis illius tēpari poſſe frigore hyemis. Suadebat .ſ. ut ī ulteriorē libyā ſe cōferret. Clauſerat.ſ. glacie. Et ſpes hymber erat. hymber q̃ tēpore hyemis regnat ſæpe dabat aerē tēperatū fore. Ignes. ardores. Vt neq3 ſole uiā. ſpē faciebat hymber in regione ſicca:ſ3 temperies īter utrūq3. Duro frigore. Quia hyems erat:ut calorē ſolis & anni tēpus tēperaret. Inde. ex hac pte libyæ. Polo. pp polum .i.pp regionem:quia auſtralis regio feruet:ideo temperet. Hinc. ex alia pte. Temperet.ſ.uiam. Bruma.i.cū bruma.quia hyems erat.

UVA. BHSC. IyR_055

Sole. Quē frigus temperabat. Sic fatur. &rem ſicut erat pate fecit militibus ſuis:neq3 eos decipere uolebat & dixit. O quib3 una ſalus. o milites inqt qui mea caſtra ſeq uoluiſtis:aiu3 ad curā cōfirmate:& ſūmos labores ſuſcipite.ac ſi dicat nō uos ad uoluptatē inuito:ſed ad labores. Vna. ſola ſalus ſupeſt.nā in caſtris ſpes una ſupeſt.ſ.libertatis:& declarat. īdomita ceruice mori:q3 in libertate mori. Cōponite mentes.i.idoneas reddite ad opus uirtutis. Vadimus in cāpos ſteriles ? Cato enī neque quēq decipere ſe uelle ꝓfeſſus eſt:ſed plane illos ad labores & pericula inuitare:ut intelligerent per ardua oīa atq3 difficilia q̄ rendā eſſe libertatē. Steriles cāpos. q3 libya quæ laborat penuria aquaꝝ. Exuſta.i.in ptes aridas mundi . Qua.i.ea parte qua. Raræ undæ. nam ps libyæ eſt quæ penuria laborat aq̄ꝝ Serpentibus. nam ibi ſerpētes acriores ac ſæuiores fiunt caloꝝ ſolis. Sq̄lēt. ſterilia ſunt. Durum iter ad leges. nec mirū cui quam uideri debet ſi parati ſumus hos ſubire labores:aliter enim leges & patriæ libertas ſeruari nō poteſt. Inuia. auia .i. ꝑ quæ nunq̄ antea fortaſſe quiſq̄ iuerit uel pauci admodum. Euadere uoto.i.qui nulla uota faciūt euadēdi & declarat. Si q̄ bus ire ſat eſt. Veniant mecum illi quibuſ ſufficit ire & non redire:hoc eſt qui nullā redeundi curā faciūt. Fallete. mea tō ē ut nolim pericula cuicunq3 occultare:ut poſtea ſe deceptos cō querantur. Vulgus.i.multitudīem. Tecto metu. occulto periculo. Hi mihi ſint comites . ueniant mecū illi qui hoc ipſo me ſequentur q̄ in manifeſtū piculū ꝓdeant hoc ipſo ueniāt q̄ periculoſū eſt iter. Vel . ꝑ &.Me teſte. me iudice. Triſtiſſima Laborioſiſſima. Atqui ſponſore ſalutis. ſed ſi quis eſt:cui uita ſit carior libertate:hic me deſtituto ſe ad Cæſarem conferat uiā cōmodiore. Sponſore ſalutis. q3 qui ſibi ſalutem ꝓmitti uult. Aīæ dulcedīe.i.cui nimiū uita cara eſt. Meliore. hoc eſt tutiore uia. Arenas.i.arida loca.i.ſi uiderint me paratū ſubire labores: et extrema oīa nec ipſi quidē recuſare debebunt. Primus ponam.i.incipiā. Calor æthereus. qa torrenti zonæ libyes illa pars propin.qua eſt:ideo calore ferit. Fateq3 pericula. Ego

UVA. BHSC. IyR_055

tanq̃ p̃gustator malorum om̃ium ero:quemadmodum prægu-
statores solent libare uinũ:ut postea domini & reges securius
iubeant. Siciat quicũque bibentem uiderit. nõ recuso quo mi
nus ille sitim pati dignetur qui uiderit me bibere. Aut umbras
& si quis uiderit me umbra arborum releuare calorem:ille etiã
calorem nõ debebit pati. Aestuet .i.nimio æstu laboret. Aut
equitem. & si quis uiderit me equo uehi:ille pedes ire recuset
Deficiat .s.a labore itineris. Si quo fiunt discrimĩe. & ille defi-
ciat ab itinere si ego ulla in re uidear meliorem q̃ militis cõditi
onem habere:nam talis uobiscum ero:ut me nemo dignoscere
possit:miles sim an dux. Serpens sitis . hæc om̃ia quæ descri-
bit ad pericula & labores esse uidentur:sed dulcia sunt his qui
ueram uirtutem suscipere possunt. Gaudet pacientia . nec.n.
pacientia cognosci põt uiri fortis:nisi dura sustineat. Lætus ẽ.
Qui res honestas aggreditur cum labore:hic etiam maiore læ-
titia gloriam cõparat. Honestũ.i.honestas: hoc est unicuique
honestas magis grata ẽ . Magno sibi constat.i.maxima merce
de & labore tendit ad honestum. Turbaꝫ.i.multitudineꝫ malo
rũ:nulla regio est quæ possit facere: ut uiri fortes gaudeant se
fugisse seruitutem nisi libyæ:per quam sine maximis laboribus
ire non possumus ad libertatem:aliter si fugerent sine malis si
ne laboribus:sine periculis uiderentur esse ignaui inertes ac de
sides. Sic ille pauentes. his uerbis Cato inflãmauit milites:vt
omnes labores libenter subire statuerent.hoc enim fieri solet
ut cum princeps se periculis exposuerit:alii deinde nullum pe
riculum existiment. Ire ducẽqꝫ uiam. Quia nunquam inde re
dibit:nam sibi ipsi mortem in utica conscipit. Et libyæ. nam .ĩ
Libia est utica:ubi sibi mortẽ consciuit Cato & ibi sepultus est.
Fata. mortem. Securi.s.mortis. Tertia pars . Describit nunc
Libyam ostendens secundum quosdam esse tertiam partem or
bis terrarum:secundum alios partem esse Europæ:sed ut intel
ligi possit hæc descriptio:quanquaꝫ melius ostendi q̃ uerbis ex
poni posset:tamen de ea breuiter dicemus :omnis terra ambit̃

UVA. BHSC. IyR_055

oceano:& ea quattuor maria recipit unus a ſeptentrione a meridie duo:quartum ab occidente:uniuerſus orbis terrarum in tres partes diuiditur:& Tanais quidem a ſeptentrione in meridiem uergens prope meotida defluit. At uero nilus e diuerſo defluit in pelagus:qui quidem terrarum motu antefertur ad ea flumina. Ab altero latere uidelicet ad nilum Aphricam. ab altero uidelicet ad tanaim europam uocant. ultra vero quicquid ē. Aſia eſt. ex quo intelligi poteſt Aſiam maiorem eſſe aphrica & Europa. nam aphrica quidem terminata eſt ab uniuerſo nilo a reliquis tribus partibus a pelago:& breuior eſt q̄ europa. nam Europa quidem terminos habet ab oriente tanaim meotida:& pontum a meridie reliqua noſtri maris:ab occidente athlanticum a ſeptentrione Britanicum:ſed aſia multo maior eſt. Nam aſiam quidem attingit oceanus:ita nominibus:ſicut locis differens. nam ab oriente mare eoum dicitur a meridie indicum a ſeptentrione ſcythicum. ipſa uero ingenti & perpetua fronte in meridiem uergens:tantum ibi diffunditur:quantum aphrica & Europa:& mare quod inter ambas diuiſum eſt: ita deſcribitur uniuerſus orbis terrarum. Fame. Sic enim fama ē Cœlum. Sed quomodo dicat cœlum & uentos in ſequentibus aperiemus. Nec. n. plus. l. Longitudine quidem par eſt. latitudine uero inæqualis. ſic ergo littoribus nili aphrica termi natur:littoribus tanais Europa continetur. Vtraque uero a gadibus incipit. Vnde etiam ſeparantur Oceano dirimente per medias gades. ſunt autem duo montes:hunc quidem Abylycem uocant. illum uero Calpen:& fama eſt Herculem coniuncto perpetuo iugo colles diremiſſe: & Oceanum antea excluſum in ea quæ uicina erant loca indiæ admiſſum eſt diſcuſſa mole montium: hinc hyemare habet difficillimum ſiue ſummotas uaſtius terras includit. nunc eſt quod ait ſū motis a gadibus ideſt a prima parte gadiu3. Vnde europa ſu. Oſtendit aphricā pare3 eſſe Europæ. uerbi cauſa ab Occidente per gades diuidit oceanum:& utranque diuidit .ſ. Aphricam

UVA. BHSC. IyR_055

& eũropam uſq3 ad nilum:a meridie ad tanaim ab occidente ſed nilus a gadibus.:tanais a gadibus: unde īcipit Aphrica & europa tantum differt:ut alterũ ab altero non ſit longius a gadibus.quod.ſ.mare oceanum p gades ingreſſũ uſq3 ad nilum terminat aphricã & uſq3 ad tanaī terminat europã:qui amnes pari ſpacio diſtant a gadibus:ſequit̃ ergo aPhricã & europã pares eſſe longitudīe:ſ3 latitudīe īæquales:quia latior eſt europa q̃ aphrica.iõ nõ nulli hãc rõe3 ſecuti dixerunt:nõ eã tertiã partē3 orbis eſſe. Alia rõ quare uidetur breuior aphrica q̃ europa ppea q̄ ī aphrica plus terræ ardore ſolis:q̃ ī europa frigoris rigore deph̃endit̃.maior ps aphricæ īhītabilis eſt pp ſoliſ ardorẽ q̃ europæ pp frigoris rigorem:hæc ab illa melior vr̃ ēē Ro.hoc quod ait. Vnde. a quibus gadibus. Oceano fecere locũ.v3 diſcuſſa mole mõtium ab hercule. Abit. diſceſſit. nã cũ cõiter iſte. redit ad quod dixit:ſi cœlũ uẽtoſq3 ſequeris diuiſus ẽ uentus uniuerſus in quattuor uentos cardinales.v3 in eurum ab oriente:zephirum ab occidente:in auſtrum a meridiæ:& in Boream a ſeptentrione: ſed hi uenti habent alios collarerales: Eurus. Orientalis uentus habet collaterales: hinc circium: inde ſubſolanum: At uero zephirus occidentalis collaterales habet:hinc corum:inde fauoniũ.Auſter meridionalis hab3 collaterales aphricũ & notum.Boreas ſeptentrionaliſ collaterales habet uulturnu3 & aquilonẽ.nunc ergo oſtendit qũo ſeparatæ ſint hæ partes orbis terrarum meridionales & ſeptẽtrionales uentoſ cões eſſe dicit Aphricæ & Europæ.Aſia ptim tangit meridionalẽ uentũ:partim ſeptentrionalem:ſed ſola ipſa hab3 eurum uentum orientalem:ex quo facile comprehendi poteſt quomodo ipſa duplo maior ſit Aphrica & Europa. Iſta. ſcilic3 aphrica &'europa. Comuniter effundunt zephiri: quia attingunt zephirum uentum occidentalem:cui collaterales ſũt corus & fauonius. Illa.ſ. Aſia. Boreæ. a ſeptentrione. Noti.meridionalis: Eurũ. oriẽtalẽ uentũ. Sola tenẽs. q̃a nec Aphrica nec europa euti participes ſunt. Boreæ ſiniſtrũ latus.v3 ſeptẽtrionẽ:q̃a dextera ps orbiſ tr̃aꝛ appellat̃ meridies:ſiniſtra vero

UVA. BHSC. IyR_055

ſeptentrio. Libyæ qđ fertile terræ ẽ. poſtq̃ breuiter deſcriptio
nẽ tetigit triũ partiũ orbiſ terraꝝ:nũc de ipſa Aphrica loquitur
dicit aũt ꝑtẽ illã q̃ eſt ſub feruẽti zona ĩhabitabilẽ eſſe meridiẽ
uerſus:ſz q̃ in occidẽtẽ uergit eſſe hĩtabilẽ:& eã nõ oĩo ſterile:z
ĩmo ea ꝓducere quibz ſuſtẽtari poſſũt incolumes:tam̃ ea quoq;
qz ps penuria aquæ laborat. Quod fertile. ꝑ ea terra libyæ q̃
eſt fertilis:ut id boni.i.id bonũ:uel ſi uolueris:ut perfecta ſit ſẽ
tentia dices:om̃e id libyæ terræ quod eſt fertile uergit in occa-
ſum. Nõ fõtibz ullis. q̃uis ſit fertilis:tam̃ & ipſa aquæ penuria
laborat. Arctoos taris. & quia ſeq̃bat illud qũo fertilis ſi caret
aquis:dicit ab aquilone ſeptẽtrionali nubeſ ĩpelli uſqz ĩ poluz
anctaricum:& ibi pluuias emittere. Arctoos. ſeptentrionales
hymbres. Raris. quia nõ freq̃ntes illic pluuiæ ſũt. Noſtris re
ficit. quia qñ hic ſerenũ eſt:ibi nebuloſũ cœlum eſt:& pluuias
emittit:quæ fœcũdiorez illã regionẽ efficiũt. Reficit. recreat
In nullas uiciatur opes.i.nullũ genus æris in Aphrica inuenit̃
declarat ipſe. Non ære nec auro. naz uena quæ genus æris a i
q̃d ꝓducit terram nõ habet:quia ecocta tunc liqueſcit: uel au-
rum uel argentum:uel aliud eiuſmodi metallũ. Pura. q̃a nul
lo glebaꝝ crimĩe: crimen glebarum appellat auruz & argentũ
& bene:nam multorum criminum cauſa eſt auruz & argentũ
propterea Virgilius dixit. Quid non mortalia pectora cogis au-
ri ſacra fames. Sz penitus terra eſt. declarat quod dixit pura
glebarum crimĩe.i.oĩo terra ẽ ſine cuiuſq̃ metalli admixtione.
Tantũ. ꝑ tantũmõ. Mauruſia. in mauritania arbores naſcũt̃
quæ ſũt gẽtibz illis ꝑ diuitiis. Genti.ſ.regionis illius. Nõ no-
uerat uſũ. Et diu arbores illas habuere aphri ſine utilitate. q̃a
vz non nouerãt in quos uſus ualerent:ſed romani inquit curio
ſiores fuerunt qui huiuſmodi arborum utilitatem noueṙ. Mau
ritania ferax eſt parte tamen excepta quæ deſerta eſt & flumi-
nibus & lacubus abundat:arbores ꝓfecto teſte Strabone &
multas & magnas habet & omnia fert: atqui & ea menſas
ex uno integroque ligno ac uarias romanis ſuppeditat. In
occidentalibus clarioribuſqz libyæ partibus(ut idẽ refert) ha-

UVA. BHSC. IyR_055

bitant:qui a græcis mauruſii uocãt:libycũ genus & opulentuꝫ eos romani & indigenæ mauros uocant & iberiæ ſunt oppoſiti Vſum. utilitatẽ. Citri cõtẽta. Satis hũerunt Aphri:ut ũbra citri quæ arbor eſt p̃cioſiſſima ſe a calore ſolis defẽderẽt. Comis .n.& ũbris. Vnũ ſeq̃ ex reliquo:nã comæ ſunt frõdes arborũ & frõdibꝫ ũbra reddit.g̃ comiſ & ũbris.i.ũbra q̃ efficit frõdibuſ arborꝫ.In nemus ignotũ.ſ.aphris qd arbores ſuæ ualerent:ſed notũ romanis. Noſtræ:ſecures. romanæ. Extremoqꝫ epulas. q̃d ex arboribus p̃cipiem9 nos romani tragemata epularuꝫ & menſas & precioſas.nã ex fructu citri tragemata fecimus.tragemata ſunt genera cibi ſuauiora q̃ e diuerſis rebus conficiunt̃ Extremo orbe.i.a polo antarctico:qui eſt in extrema p̃te meridiei.aphri non nouerũt huiuſmodi epulas citri:nec ex arboribus menſas p̃cioſas fieri. At quæcũqꝫ uagã. hæc quidẽ fœcũda eſt & hĩtabilis:at uero ps alia aphricæ:quæ magis uergit in polũ arcticũ & ꝓpinquior eſt feruenti zonæ nimio ſolis ardor hĩtari nõ põt:nec ibi quicq̃ naſcitur qd̃ ad uſus hominũ neceſſariũ ſit. Ora. regio aphricæ. Cõplectitur. circuit. Portenta. porrecta. Sub nimio die. ſub nimio ſole.eſt.n.methonomia:die3 ꝓ ſole poſuit:id quod fit:ꝓ eo qd̃ facit. Vicina puſti æthe. .i.uicina torridæ zonæ. Puluere. vꝫ calore a p̃cedente qd̃ ſeq̃tur:ex nimio calore in puluereꝫ terra reſoluit̃ & ſterilis efficit̃. Enecat .ſ.feruore ſolis. Nulla radice. q̃a radices altius putrigi nõ poſſũt.ergo. Tẽperies uitalis .i.q̃ uitã dat plãtis & arboribus.nã triplex eſt uita.vꝫ uegetatiua:ſenſibilis: & ratõnalis. Abeſt: ab ea regione:nam niſi temperatus eſſet aer inter calorem & frigus:nihil uiuere poſſet. Nulla cura iouis. quaſi dicat nulla aeris temperies terram illam fertilem reddit:& iouem ꝓ cœlo poſuit.uel quaſi deſtituta ſit a deo:& cum alterius orbis terrarum curam habeat deus:hanc quaſi deſeruiſſe uideat̃ur. Sub illa.i.in illa terra.nam ſub pro in ponit̃.Virgili9.nãqꝫ ſub ĩgẽti luſtrat dũ ſingula tẽplo. Nam deſide . declarat qd̃ dix.t nullã curam iouis eſſe in illa terra. Deſide. ideſt ĩcerti:q̃a natura illi9 orbis ĩutilis ẽ. Immotis ha .i.inatatis nõ ſubactis:q̃a

UVA. BHSC. IyR_055

nō arantur:ille operam ꝑdit:qūi arenoſū littūſ arauerit. Annū .i.utilitatē anni & meſſes non ſentit. Hoc tam ſigne ſolum. & quāq̄ hæc terra nimio ſolis ardoꝝ ſterilis ſit:ut nec. meſſes:nec uites ꝑducat:naſcunt tam inqt herbæ raræ quibus ueſcuntur Naſamones:qui & garamātes appellāt.ſunt.n.populi ſub ferꝝ uētiori plaga Aphricæ habitātes.ueꝝ Strabo li.ultio dicit naſamones primos:poſtea Pſyllos & getulosꝝ ptē & garamātes Libyæ ſterilē & aridā regionem obtinere. Segne. iners inutile. Exerit.i.apit. Gens dura .ſ.uictu:nā quāto uictu duriore utūt tāto & ipſi duriores & pacientiores reddunt. Proxīa pōto . vꝫ oceano:naꝫ eo uſqꝫ hæc regio ꝑducit:quoad gentibns ꝑcedere licet.nam ulterius īuentus eſt nemo qui ꝑgrederet.mari.n. oceano terra circūdat. Nudus. nimio calore ſolis ueſtibus nō utitur. Quem mūdi barbara. Quia occurrebat illud:quomodo uiuere poſſunt:ſi ibi nihil naſcitur uel parum:qa raras herbas colligunt:dicit illos uiuere naufragio:ideo qꝫ ibi ſyrtes ſunt & plerunqꝫ uentis impulſæ naues ſyrtibus hærent & ibi deſtitutæ cū oībꝫ easꝝ mercibꝫ a naſomanibꝫ diripiunt:& hoc genere uitæ ſuſtentantur. Iminet. iſtat. Littoreis harenis. qbꝫ littora plena ſūt. Portꝰ. ſi portꝰ nō habent qūo illuc merces uehi poſſunt?dicā. Sic cū toto c. quia naufragia ſunt eis ꝑ mercibus.naufragæ .n.naues:cū in ſyrtibus deprehenſæ tenentur copiam merciū nauſomanibus faciunt. Sic. hoc modo. Toto comercia mundo.i.ex ōi regione orbis terrasꝝ naues illuc īuitæ compelluntur. Hac ire catonē. nūc qī cauſaꝫ affert:cur libyes hāc ptē deſcripſerit.ut vꝫ oſtēderet magnā catonis uirtutē:qui certū ꝑpe piculū petebat:ut ſi q̄ rōe poſſꝫ libertatē ꝑpe āmiſſā recuparet. Dura uirtus. fortis:patiēs:nā uirtutē ꝑ fortitudīe hic poſuit:ſicut deſcribit ꝑ fortitudīe.uirtus ē malosꝝ & piculosꝝ ōium dura ac fortis pacientia.cū ergo dicimus uirtuteꝫ eſſe malorum & periculorumque omnium duram ac fortem pacientiam deſcribimus ꝓ ut eſt pars fortitudinis : non ꝑ ut eſt uirtus : quia eſt pars honeſti : nam non omnes deſcriptiones conſtant ex genere & differentiis:ſꝫ ſūt multa genera

UVA. BHSC. IyR_055

aliæ deſcriptiones:aliæ diffinitõnes ſub effectu.aliæ ā cauſa ab effectu q̄ efficiunt a cā p quā aliquid efficit̃:aliud ē diffinire:aliud ē deſcribere.nō ergo cū dicimns uirtus eſt periculoꝝ & maloꝝ oñiuꝫ fortis & perſeuerās paciētia:nō eſt diffinitio:ſed deſcriptio ab effectu & p̄ſeuerat̃. Illic .ſ.īter gaſamātes populos uel naſamones diuerſis nōibꝫ appellāt̃:ſꝫ idez eſt. Secura. ſine cura:de iuuentute Catonis loquit̃. Illic. vꝫ in ea regione ubi ſyrtes ſūt:quas terreſtri itinere ābiendo trāſire cōſtituit Cato. Secura iuuentus.ſ.romana:ſicut ipſi putabāt:nō ſicut re uera fuit:quia ibi nullos uentos futuros exiſtimabāt. Procellas. nā p̄cella uis uentoꝝ dr̃:q̄ oīa p̄cella t.i.percutiat: quia vꝫ ſolet maria uexare. Aequoreos eſt paſſa. quia nō aliter uexata ē iti nere terreſtri:q̄ nauigatōe naues cōcuti ſolent. Nā littore ſic. Vere inq̄ metus æquoreos eſt paſſa iuuētus.ibi.n.nō minꝰ ſæuire & craſſari ſolet uentus:q̄ ſolet ī mari. Sicco .ſ.ſyrthium. Violentiꝰ .i.magis uiolenter q̄ ī pelago. Ille . auſter meridionalis uentꝰ. Nō mōtibus illū. & reddit rōnez qr̃ uæhemēter ſæuiat ī ea regione auſter:neqꝫ enī īq̄t mōtes ſibi ſūt q̄ uiꝫ & īpe tū auſtri īpediāt.ob hāc cām in aliis regionibꝫ nō tātopere ſæuiunt uēti:q̄ vꝫ obiectos mōtes habēt:qbꝰ & uis & īpetus īpediat̃. Scopuliſqꝫ repulſū. nec ibi ſcopuli ſūt:ſicut ī medio mari quibus uēto reſiſtitur & ſemper intelligitur a ſuperiori non ſoluit ſe turbine ui:turbo proprie eſt uis uentorum ſuo impetu ñ ſoluitur in liquidas auras. Liquidas. dixit.i.puras:quia ibi calor nimiuſ eſt:ita ut uentus aſcendere non poſſit:q̄a ima tenet uentus:ideo magis in illa terra ſæuit & impetum ſuum exercet. In auras. Quia non tendit altius. Turbine. impetu ſuo . In ſyluas. Quia ibi nullæ ſunt arbores. Torquens. Voluens: Laſſatur. Fatigatur: ut impetu ſuo deſiſtat . Patet. apertum eſt omne ſolum regionis illius. Liberque meatu . ideſt auſter iter liberum habet nullo obice impeditum . Eoleam rabiem. Dixit furorem Eoli:nam reſpexit ad fabulam q̄ Eolus rex uentorum dicatur & montibus eos coherceat. Virgilius. Eoliam uenit hic uaſto rex Eolus ātro ꝛc̄.ergo dixit rabiē uētoꝝ:q̄a ab

UVA. BHSC. IyR_055

eolo rege de antro mõtis:qĩ e carcere emittunt. Et nõ nubiferã
S3 hic uentus nõ cogit aere3 denſiorem factũ in nubes:ſ3 tãtũ
modo intorquet puluerẽ & ĩ medio aere retinet:neq3 eni3 ipſa
ĩ aerẽ ſicut nubes reſoluit. Inflexũ. incircuitũ quia puluerem
cõtorquet:nõ uero nube3 ex q̃ hymbres cadãt. Pars pluria .i.
magna. Tollit. ſubleuat. Pendet.ſ. illa pars terræ quia nõ re
ſoluitur ſicut nubes in aerem:nubes.n.p aerem reſoluunt. Re
gna uidet. nũc dicit uiolentiã ipſius auſtri:nõ mõ puluerẽ ſub
lime3 tolli:uerũ & tecta domo⁹ rapi:quin etiam ſaxa uolitare
p aera. Regna. quæ ipſi naſamoni loco regnorũ ſunt.nam ru
ſticus regna ſua agellu3 appellat.Virgili⁹.poſt aliquot mea re-
gna uidens mirabor ariſtas.regna appellauit noualia & agru3
bene cultum:ita nunc dicit. Regna.i.domũ & humiles caſas:
declarat. Diſcuſſaſq3 domos .ſ.ipetu uento⁹. Detecto. apto
nudato. Garamãte. ide3 ſũt q̃ & naſamões.ſ. Mauritaniæ po
puli.tñ auctore Strabõe li.ultio Naſamones primi poſtea Pſyl
li & getulo⁹ ps & garamãtes ſterile3 & aridã regione3 obtinẽt
libyæ. Nõ altius ignis. dicit ignem nõ alti⁹ trahere ſecũ quod
rapuerit q̃ uentus tollit:quin & fumu3 nõ ſublimi⁹ aſcendere.
q̃ ea quæ uent⁹ rapuerit. Cõſurgere fumo. q̃ tm̃ aeris conti
net puluis ſublat⁹ uento:q̃tum fum⁹:q magna emittitur flam
ma tenẽ cõſueuit. Violare. obtenebrare diẽ. Tũc quoq3 Ro.
ſolito. ſẽp ibi ui3 maxĩam exercet uẽt⁹:ſ3 quo tẽpore per ea lo
ca romani ibãt multo & uæhemẽti⁹ ſæuiebat. Quoq3. ſilĩ. Vio
lẽtior uæhemẽtior. Solito. q̃ cõſueuerat. Nulluſque põt. ex õi
exercitu catonis nemo erat q ſtare poſſ3.nã uentorũ3 impulſu
euertebat. Raptiſq3 &. qũo ſtabilis pmanere poterat:ſi & are-
na quam pedib⁹ calcabat a uento ſubtrahebat. Raptis: ſubtra
ctis a uento. Cõcu.ter.or. tãt⁹ hic iqt ipet⁹ eſt uenti:q̃ ſi ſo-
lũ illud duri⁹ eſt & nõ reſolueretur harena uent⁹ rimiſ ĩgreſſ⁹
ĩ uiſcera terræ:dũ erũpeẽ q̃reret terremotũ faceret:ſ3 hoc adiu
uat:qa ſicut facile p rimas ingrediẽ:ita facile p ẽſolubiles hare
nas exit.iõ tremotũ nullũ facit:& ita latẽter tremot⁹ cã3 ĩuit
ſcd3 phõs:nã alii dixerũt oceanũ cã3 ẽẽ tremot⁹ cũ uehemẽti⁹

UVA. BHSC. IyR_055

terram ipulit & cõcutit:ut a centro ſuo diſcedat.alii p uiſcera terræ ingredi ventum:deinde cũ exire uoluerit:nec uiã inuene rit qua poſſit erumpere:terrã cocutit & terremotus efficitur. Concuteret. Cõmoueret. Orbẽ. rotunditate3. A ſede. a centro.nã centrũ eſt ſedes terræ. Solida cõpage. firma iunctura. & põdere duro. v3 q; ſolũ illi9 regionis durũ ẽẽt & cẽtinẽs.Scopu. ſcopulis plẽa ſi ẽẽt:ſ3 nõ ẽ. Cauer.exe. .i.corroſis & cauiſ antris. Sed qa mobilibus. ſ3 qa facile reſoluit utpote arenoſa. ideo uento cõmoueri nõ poteſt:hæc cã eſt cur terra nũq; moue at. Nuſq; luctãdo. i nulla pte reſiſtendo uentis:qa reſolubilis eſt. Ima.i.pfũdior tellus. Stat.i.ſtabilis pmanet qa ſupficies reſolubilis eſt ipellẽte uento. Galeas & ſcuta. & tãtus fuit turbo:ut ſæpe e manibus militum pila extorqueret:& ſcuta & galeas adimeret:& ea per aerẽ uolitantia ferret. Spiritus. illius uenti. Pila. q̃ ꝓprie tela romana ſunt. Contorſit. conuoluit extorquendo de manibus militũ. Actu. ipulſu. Intentus uæhemens:ſicut intentũ calorem uæhementem dicim9. Tulit.ſ. ſcuta pila & galeas. Per inania. p uacuũ magni cœli:loquitur ſecũdũ epicureos:quoꝝ democrit9 princeps fuit:qui dicebant ex athomis oĩa fieri & athomos per inane cœli uolare & ſẽp ꝓportõe3 accipe i quancũq3 formã cecidiſſent eã uel ſpe3 hõis uel aialis uel alterius rei formare:ſ3 philoſophi oẽs q̃ bñ ſenſe rũt:& pcipue Ariſtotiles:nihil uacuũ ẽẽ uolũt actu ſ3 potentia uacuũ ẽ:qa õe q̃cqd ẽ plenũ ẽ.uerbi gra.aqua potẽtia cœli q̃. uiſ oĩa plena ſint:aer tam hic ẽ ut cedat cõpori craſſiori & duriori.quẽadmodũ i athomis nihil ẽ uacuũ actu:ſic aq̃ actu plena ẽ:ſ3 potẽtia uacua ẽ durioꝝ corpore:ut uidem9 natantib3 piſcib3. Illud i ext. fortaſſe iqt eo tẽpore cũ uẽt9 ſæuit:& pila e manib3 romanoꝝ abſtulit & galeas & i alias regiões p aerem ferebat:cu3 in terras caderẽt qĩ de cœlo lapſa ẽẽ exiſtimarũt & ꝓdigii loco habuerunt quod romæ tempore Nũmæ cõtigit:cũ de cœlo ſcutũ ancile cecidit:augures dixerunt ubi ſcutũ illud ſeruaretur:ibi caput orbis fore:hinc eſt q; numma .xii.ancilia ad ſimilitudinem illius fieri iuſſit:ne agnoſci poſſ3 illud diuinũ

UVA. BHSC. IyR_055

& Mamurius faber inter cæteros gloriã obtinuit:q̃ ſimiliora il li ancilia fabricaſſet:& cum ſibi optio daretur : ut primũ quod uellet artis ſuæ poſceret:petiit ut ex patriciis.xii.ſalii per urbẽ cum tripudiis ancilia ferentes:canerent ueterem Mamurii me moriam:quod ſeruabaſ̃ uſq3 ad tẽpus Lucani. Arma.ſ.galeæ. Gentes. regionis illius quæ ignorant unde tela uenerint & ar ma. Hominum erepta. & cu3 uentus arma e lacertis abſtulit putant ipſi cœlitus eſſe demiſſa. Sacrifico nũmæ .i.qui ſacrifi cia populi romani inſtituit:ſicut eſt apud Liuium:qui legibus urbem uoluit formare & religione inſtituere:potifices legũ cre auit:flamines diales & alios ſacerdotes:pontificem docuit oẽm cultum diuinum:ut ex eo cæteri diſcerent:quæ unicuiq3 Deo ſacra facienda eſſent & quo tempore. Lecta. ꝑ electa. Mouet Concutit. Patricia cerũice. ꝙa de patriciis eligebãt̃ iuuenes ſa cerdotes:quos ſalios appellabãt a ſaltando. Spoliauerat auſter ſed nihil aliud fuit:niſi q̃ uẽtus ea depulerit ĩ regiões noſtras: & Nũma e cœlo lapſa credidit. Noſtra.i.quæ poſtea noſtra fu erunt. Sic orbẽ torquẽte noto. milites romani cũ tãto undiq3 ĩpetu uentoꝝ affligerentur:ſe humi ꝑſternabãt metuentes ne ſublimius tollerent̃ ĩ aerẽ.ueſtes etiam accingebant:ne ſi uẽtꝰ uentilaret eas:facilius põdera corporis tolleret.præterea mani bus quocũq3 modo poſſent terrã carpebãt:ne a uentis ſublati auferentur. Procubuit.ſ.humi. Torquente orbẽ. uoluẽte mũ dũ. Cõſtrinxit.ſ.corpori. Amictus. ueſtem. Inſeruitq3 manꝰ terræ. quia terram manibus cõprehendebat. Nec põdeꝛ ſolo. Nec ſatis hũit põdere corporis ſe defẽdere ne a uentis auferet̃: niſi & mãib3 niteret̃. Sic. hoc mõ. Immobilis auſtro. v3 cũ ñ niſi põdere corporis uix ſtabilis poterat ꝑmanere. Qui ſuꝑ ĩgẽ tes. q̃ auſter cũ iacerẽt & piculũ unũ uitaſſẽt:ne v3 tollerẽtur a uẽtis:aliud ñ uitarũt:ne cumulũ harenæ qĩ aggerẽ ſupĩpone ret corpori & ne ſepeliret. Eos ſuꝑ uiros.i.corpora eoꝝ iacẽtiũ Opit: obruit. Tolleꝛ. ꝑ attolleꝛ mẽbra.ſ.ex humo. hærẽs.ſ.hu mi. Mul.cõ. aggeꝛ cumulato puluere. Et ſtã. ñ mõ ꝑcũben teſ militeſ alligat.ſ3 & ſtãteſ. Ag.i.cumulꝰ arenæ. Ter.ſur.ſ.ſuꝑ

UVA. BHSC. IyR_055

corpora eorum. Saxa tulit penitus. Quod mirũ si alia uentus aufert cũ ipsa saxa secum raperet per aerẽ uolitantia. Mirãda sorte. Quia casus mirandus fuit. Qui nullas uidere. & romani cum ea transirent (iam enim uentus abstulerat muros ruinam quidem uidebant: sed domos non uiderant. Iamque iter omne latet. Prosequitur dicens aliquid deterius contigisse militibus catonis per arentem Libyã iter facientes q̃ nautis. nam & si uẽtis dissipentur: semper polum arcticum habẽt cuius sidera obseruantes sciunt qua parte maris nauigent. at uero hi tunc flã tibus uentis: qa oĩs terra esset harena: qa orizonte suo ꝓhibebantur: arcturi siue plaustri sidera uidere non poterãt: ut ĩ quã partez inclinarent uidere non possent. Iter latet. i. obrutuz harenis. Nulla discrimina. i. discernere non possunt ubi terraruz sint. Aethereæ flammæ. i. stellæ sunt enim stellæ natura flammeæ: quocirca uaporibus aluntur. Qui ex agris sole tepefacti excitantur. Sideribus nouere uiam. Obseruatione stellarum postea dignoscebãt terras: nõ tñ oms stellas uidebãt: sicut nautæ: qa prohibebantur. nam erant in orizõte meridiano: qui humilis est. ideo nõ poterat oculis aspicere nostruz orizontem. vz polum arcticum: ubi multa sidera plaustri sunt. ergo multa sidera uidere non poterant: septentrionem maxime conseruant nautæ & eum spectantes intelligunt qua parte maris nauigẽt Finitor circulus ore. i. orizontis. Orizon appellatur circulus q̃ diffinit regionem poli arctici & antarctici. nam oriso græce termino latine & ursa quidem minor est in septentrione: maiõ uero in meridiæ: constituti ergo in orizonte meridiano qui ẽ humilior uidere non possunt stellas quæ sunt in orizonte nostro qui est altior. Virgilius. hic uertex nobis semper sublimis ad illum sub pedibus stix atra uidet manesqz ꝓfundi. nunc ergo dicit conditõem horum militum deteriorem q̃ nautaruz: qa nautæ semper uidere possunt stellas septentrionales quibus nauigatõnem suaz dirigunt quecunqz uoluerit: sed hi plene oĩa sidera uidere ñ poterant: quod rõ orizõtis facit: in quo tũc erat çato cum exercitu. ideo recte dicit finitor circulus ore. i. orizõ

UVA. BHSC. IyR_055

meridionalis. Tota ſidera .ſ.poli ſeptentrionalis. Deuexo mar gine .i.rotundo:nam naturale eſt q̄ omne corpus rotundum eſt in medio. Celat. tumores:terra intercipiente:qui in illo ori zonte ſunt uidere non poſſunt ſtellas huius orizontis:quia tu mor terræ intercipiebat acies oculorum. Vtq3 calor ſoluit. pri mo quidem paſſi ſunt tempeſtatem uentorum:deinde nimiu3 ſolis ardorem.nam ubi in meridiem ſol aſcendit uentus ſtatim calore ſolis diſſipatus eſt:ſed intenſior incuit ardor facientibus iter:ut e toto corpoꝝ ſudor manaret. Vt. poſtq̄. Calor.ſ.meri diani ſolis. Quem torſerat uentus. Inuoluerat turbine ſuo & rotabat. Dies.i.ſol.methonomia p̄ eo quod fit:id quod facit. nam ſol facit diem:qui cum ſit dies eſt. Exarſit .i.factus eſt in tenſior ſolis calor. Manant ſudoribus arctus. Vnum ſequitur ex reliquo:nam quia ſudor fundebatur ex corpore:ideo ſeque batur ſitis. Conſpecta eſt parua maligna: Caſus ita tulit:ut ha ud procul inde ſpectauerint undam quæ potiuſ piſcina erat:& ſtatim e militibus unus aquam inde hauſit & eam porrexit ca toni duci:Cato toruis oculis illum aſpexit:& acriter reprehen dit.nunquid inquit ex oīmbus me unum delegiſti:qui ſitim pa ti non poſſim & acceptam undam effudit in conſpectum mili tum:& effuſa unda ſatiſſecit omnibus.nam militeſ ubi uiderūt ducem ſitim fortiter pati:nihil erat quod nō ipſis tollerabile ui deretur.ſic eni3 fieri ſolet:ut cum principes cæteroru3 labores fortiter ſubſtineant:inferiores etiam æquo animo patiantur. Procul. præoculis.i.ante oculos. Maligna uena. Quia aqua il la nec erat quidem huiuſmodi:ut potabilis uideri poſſet : ideo dixit maligna iniqua uena. Quam uix puluere . Adeo aqua p̄ exigua erat:ut uix eam haurire potuerit miles. Confundit.per turbauit. In orbem patulum. p̄ in orbem patenti galeæ:recte dixit patulum. Squalebāt puluere. oēs pene ſiti necti erant. Minimū liquoris.i.puam aquæ parte3 tenēs manibus. Inuidi oſus erat.i.magnā in ſe contrahebat inuidiam:inuidus: & inui dioſus multu3 differūt.inuidus eſt ille qui dolet bonis alienis: inuidioſus eſt is cui inuidet alter. Me ne īquit degener: adeo

UVA. BHSC. IyR_055

ne me exiſtimas eſſe expertem uirtutis: ut mihi uni aquam ēē præbendaʒ putares? ſi biberēm loco pœnæ & ſupplicii hr̄em. Turba. multitudine militum. Vacuum uirtute. uirtutis exptem. Vſqʒ adeo. uiſus ſum tibi mollis & effœminatꝰ. Primis caloribus. Vt in pr̄incipio caloris ſitim pati non poſſim? Quā tū pœna. hac pœna potius dignus eſt: qui aliis ſitientibus bibat. Sic. hoc modo. Concitus ira .i. perturbatus. Excuſſit galeam. i. effudit aquam ex galea. Suffecit. ſatiſſecit oīmibus aq̄ & oīmium ſitim expleuit. Ventum erat ad templū. cū per arē tem libyam iter facit cato: tandē ad fōtem Iouis hamonis pue nit: ubi templū erat ipſius dei: ſæpe hoc dictum quod ī fabulis legitur. cuʒ ex india uictor rediret liber pater: & ad arentē libyam peruenīſſet: & ipſe cum oīmi exercitu ſiti laboraret ſupplex dicitur rogaſſe patrem ſuum iouē: ut ſibi exercituique ſuo miſereret: ſtatim ibi apparuit aries: qui pede terram percuſſit & ſtatim fons nitidiſſimæ aquæ exiluit: unde omnis exercitus bibit: deīde in honorem patris liber pater ibi templum condidit & in medio templo ſimulacrum iouis in forma arietis erexit: q̄ exiſtimabant patrē iouē ſub ea ſpecie auxilium & opē ſibi præſtitiſſe: & qui ad hoc ſimulacrū iouis ueniebāt de rebʒ dubiis reſponſa accipiebant. nunc ergo dicit ubi a catone & ipſius exercitu illuc uentuʒ eſt: uniuerſæ gentis populi erant: qui ad petēda oracula uenerant. Vnū. ſingulare. Inculti. vʒ qui uitam īcultam & rudē exigūt. Illic. in illo templo. Corniger. In forma arietis. Vt memorāt. ſ. ſcriptores & poetæ. Sed non .ſ. ſtat Similis noſtro. non ibi factus eſt iūppiter uel eius ſimulacruʒ ſicut in capitolio noſtro. Similis. ſ. cū faſtigio & culmine. Hamon. ab harena ubi poſitus eſt. nam hamon græ. la. harenam ſignificat. Non illic libycæ. dicit ibi non eſſe tēplum conſtructū magnificentia ædificioruʒ: ſicuti romæ: nec ibi donaria ſūt plena auro & argento: ſicut romæ. naʒ gens illa pauper erat: & cōtēta humilioribʒ rebʒ: iouē igr̄ precibʒ adorāt: nō aūt magnis donis placant: ſʒ potiꝰ miti corde atqʒ deuoto. Donaria. ꝓprie ſunt loca ubi dona diis oblata reponuntur; ſicut ſacraria loca

UVA. BHSC. IyR_055

ubi ſacra coluntur. Quãuis æthiopũ po. nõ ſũt hic dona præ cioſiora qb3 ornari ſolent tẽpla iouis romæ:quãq̃ hoc templu3 ſit unicũ & ſingulare gentib3 illis. Arabũ. populoꝝ orientaliũ Beatis. apud quos naſcũt huiuſmõi res p̃cioſæ gẽmæ:aurum. & argẽtũ. Paup adhuc. q̃uis abũdent his reb3:tamen nõ exõ nãt templũ illud:ſ3 precibus potius & piis ſacris iouem placãt Delubra. templa. Per æuũ. p õe tempus ætatis. Noñq3 prio rum. qa ſicut ab initio conſtitutũ fuit:ita etiã poſteri ſeruarũt Num̃ romano templũ .q.d.nõ templum illud exornat̃ auro:ſi cut capitoliũ ubi templũ iouis erat in arce. Eſſe locis ſuperos. q̃ ibi num̃ inhĩtet:ex eo cognoſci põt:q̃ cũ om̃iſ circa ipſum re gio nimio calore areſcat:ibi tãtũmodo herbæ uirides ac ſyluæ cõſpiciunt̃:quod ſine numĩe fieri nõ poſſet. Eſſe ſuperos.i.nu men deoꝝ inhabitare: Sola. Vnica ſylua per cẽ3 libyã. Nõ ui rens:ſed ſola uirens teſtimoniũ affert ibi dei numen inhĩtare. Nã qcqd puluere ſicco. a pendapolitana regiõe uſq3 ad tripo litanã qcq̃d inter mediũ eſt caret herbis & arboribus:ſ3 ibi tan tũmõ ubi templũ hamonis eſt ſylua uirens reperitur. Quiq̃d. ſpaciũ tr̃aꝝ. Puluere.i.harena putri. Ardentem. feruentem nimio calore. Brenitida lepti. Brenitis oppidũ libyæ ẽ ĩ ea pte quæ appellat̃ apendapolitana.i.a quinq3 ciuitatibus uſque ad Leptim oppidum tripolitanæ .i.a tribus urbibus.i.a principio Libyæ uſq3 ad extremitatem nõ inuenit̃ arbor:nec ſylua:niſi ĩ hoc loco templi hamonis. Solus nemus. Iuppiter dedit hanc ſyluã:q̃ locũ illũ delegit:dicit cauſam. Fons cã loco. & tam̃ hamoni ioui eſt attribuendũ:nam ipſe fuit:qui ſub forma arie tis terrã pede p̃cutiens fõtem ediderit. Qui. fõs. Alligat. Cõ glutĩat.cã cur radices areſcens libya gignat eſt:q̃ nullã habet uliginẽ.i.humorem quo radices niti poſſint:cũ uigore3 a terra accep̃t:ſ3 humor̃ carent. Et domitus un. declarat q̃dixit alli gat:quia humor una cũ puluere mixtus facit:qĩ gluten quo ra dices deinde nitunt̃ terræ. Hic quoq3 nil obſtat. q̃uis fons ibi ſit:tñ adeo ſol directe trãſit p zenit capitis eoꝝ:ut nulla ibi p̃ ſus uideat̃ ũbra zenit ẽ uocabu.ũ aſtrologoꝝ:ſignificat autem

UVA. BHSC. IyR_055

pūctū ī firmam̄to:q directe capiti nr̄o supīposit9 ē:& cui9q3 re g.onis gētes suū zenit hn̄t:q ī meridie hītāt:sic q ī occidente:si cut q ī oriēte.dicit ꝙ ibi transit per zenit capitis eoꝝ q directe supīpositus erat capiti garamātū populoꝝ:cū ī meridie est sol: nulla ꝓrsus ūbra apparet:adeo ut uix frondib3 trūcos suos ar- bores defendere possint. Hic quoq3. hic q̄uis natus sit fōs:tam̄ cū ī meridie fuerit sol:nulla ūbra est:q̄ possit se a calore solis de fendere.nec ipsa arbor. Phœbo. calori solis. Stat .i.firmata ē Cardīe sūmo .i.ī meridie. Trūcū uix ꝓtegit arbor. ex quo ītel ligi pōt qūo possēt sub ūbra cætera aīalia releuare calorē. Dep̄ hensū ē hūc ēē locū. dixit supi9 sitū esse iouis hamonis tēplū ī ea pte libyæ q̄ est sub æquinoctiali.pūct9 aūt capitis eoꝝ est ī tropico cācri:id aūt nunc plani9 dicit. Dep̄hēsū ꝛc. de illis lo quit̄ quoꝝ zenit directe capiti eoꝝ supīpositus est īæquinocti ali situ:qb3 duo solstitia altissima fiūt:& totidē solstitia ima.sol- stitia alta fiūt his cum sol ꝑ capitis eoꝝ zenit trāsit. v3 cum sol est ī prīcipio cācri:& ite3 cū sol est ī prīcipio arietis:& ite3 ī prī- cipio libræ.tūc.n.directe sol ꝑpēdiculariter ꝑ zenit capitis eoꝝ trāsit:iō aūt alta solstitia dicūt̄:ꝙ sol alti9 ascendere non possit. Itē duo solstitia eisdē fiūt ima:siue īfima v3 cū sol est in primo: & itē capricorni pūcti:ima solstitia dicūt̄:ꝙ tūc sol maxīe a pū- cto capitis eoꝝ remouet̄.circul9 alti solsticii est æquinoctialis ꝙ sub æquinoctiali cōstitutis duo alta solstitia fiunt:mediū aute3 orbem signoꝝ appellāt zodiacū.v3 qa eqnoctialis circulus me diū zodiacu3.i. ī duo media diuisu3. Percutit. Diuidit.hoc est qd̄ ait Lucan9. Dep̄hensū.s.ab astrologis. Hūc locū.s.ubi po situ3 est templū iouis hamonis. Alti solsticii . v3 æqnoctialis. quare alti:qa v3. Sub ea. noctiali constitutis:duo alta solstitia sunt.v3 cum ī prīcipio libræ:& itē ī prīcipio arietis sol fuerit. ꝑ cutit. diuidit. Orbē signoꝝ.i.zodiacu3 ꝙ ī eo.xii.signa posita sint.v3 aries:tau.ge.ꝛc. Nō obliq̄ meāt.i.nō obliq̄ oriunt̄ nec occidūt:ut intelligat̄ hic locus sciendū est primum qd sit ortus & occasus:deinde quid sit oblique oriri & recte oriri.ort9 alicu- ius signi nil aliud est:q̄ illā ꝑtē orizōtis oriri cū illo signo orien

UVA. BHSC. IyR_055

te.i.ascēdente supra orizōte3 arcticū:rursus e diuerso occidere aliqd̄ signū nihil aliud ē:q̄ eā ptem orizōtis occidere:q̄ occidit cū illo signo occidēte.i.tēdēte supra orizontē:ut oriri nō possit Signa.n.cū uidēt̄ oriri dn̄r: cum aute3 nō uident̄:occidere dn̄r: cum supra orizōtē finita est acies oculoꝝ & nō uidet̄ cū supra aliū orizōtē fuerit:tumore t̄ræ īpedit̄ acies oculoꝝ:ne sidera videri possint:iō occidere dicūt̄ hic est ortus & occasus. obliq3 āt oriri dicūt̄ signa cū minor ps orizōtis occidit cū eo.recte aute3 oriri dicūt̄ cū magna ps orizōtis orit̄.nūc ergo dicit. Nō obliq̄ meāt.i.recta signa oriunt̄:qa cōstitutis ī æqnoctiali:sicut sūt hi de quib3 loqt̄ garamātes uel nasamones semp maior ps orizōtis orit̄ & occidit.ergo nō obliqua. Nec tauro scorpius exit.i.signa opposita æquales habēt ascēsiones & descēsiones. nā hi q in spa sūt:in q̄ quattuor ptes zodiaci īcohatæ totidē pūctis æqnoctialib3 & totidē punctis solstitialibus torquētur:recta sunt. quarta ps zodiaci ab his pūctis īcohatis:tm̄ temporis cōsumit in circuitu suo:q̄tū temporis cōsumit æqnoctialis:cū terminat cū suis.est & alia regula.qlibet duo circuli zodiaci æquales & æqualr̄ inter se distātes ab aliquo quattuor pūctoꝝ supra memoratoꝝ æquales hn̄t ascensiones & descensiones.secus ē aūt de ipsaꝝ quartaꝝ ptib3:signa aūt sex:libra opponit̄ arieti. Scorpius tauro:Capricornus cācro:Aquari9 leoni:Piscis uirgini:& in spera ista opposita signa æquales hn̄t ascensiones & descensiones.i.æqualr̄ occidunt & oriuntur:& hoc est quod hoc loco dicit:nec tauro scorpius exit rectior ꝛc. Tempora sua. qa eodem tempore & oriunt̄ & occidunt. Chiron .s.sagittarius.na3 ī sagittariū signū cōuersus est chiron:q cētaur9 fuit:& nutricius Achillis. Carchinus.i.cancer. Idem est.s.ī ascēsiōe & descēsione. Egoceros. capricornus.na αιξ.significat caprā. κερασ. significat cornu. Nec plus leo.t.urna. qa aquarius opponitur leoni:cum dicit urna intelligit aquariū.nam aquarius pingitur cum urna effundens fluuium. At tibi q̄cūq3 es . apostrophat ad eos quorum punctus.i.zenit arabice:capiti eoꝝ .i.quorum punctus directe supīposit9 est capiti eoꝝ & est in tropico cācri

UVA. BHSC. IyR_055

illis enī cōtīgit bis in anno uel ſemel ī ānō.v3 cū ſol ē in primo puncto cācri:umbra fit ppēdicularis ī quo ſita dr̄ ēē ſyene:his ūbra ſemp a ſeptētriōe uergit ī meridiē.At uero illis quoꝝ zenit directe capiti eoꝝ ſupīpoſitus ē ī ter tropicū cācri:& īter circulum arcticū.i.ſeptentrionalē nūq̄ eis cōtigit:ut ſol trāſeat p zenit capitis eoꝝ:& illis ūbra ſemp a meridie ſeptētrionē uerſus tēdit:ſicut nobis:ita Lucanus hic dicit oſtēdens gentem illam q̄ ūbra ſēp uergit ī meridiē. Direpta .i.diuiſa es a nobis In nothū umbra cadit. qa uno tm̄mō die una hora ūniꝰ diei in meridiē umbra ppendicularis eſt.v3 cū ī tropico cancri fuerit. Cū uero ſol ad tropicū aſcendere cœpit a meridie tm̄ ūbra eius a ſeptentriōe ī meridiē uergit.iō dicit ī nothū cadit.v3.ī meridiem. Quæ nobis.v3 affinib3 īter tropicū cācri:& arcticū polum umbra cadit a meridie ī ſeptentrionē. Te ſegnis. o aſer gara mas. Cinoſura.v3 maior urſa. Segnis. qa tarda ē. Mergi plaſtra putas. qa ſicut dixi ſupiꝰ tūc dr̄ occidere ſignū aliqd̄ cum ea pte.v3 q̄ occidit cū tendit ſub orizonte :iō qa orizon hic nr̄.v3 q̄ diſſinit ſpaciū:qd̄ acies oculoꝝ ptīgere pōt:paꝝ vr̄ ab his qui ſunt ī īferiori polo.v3 antarctico:ob eā cām plauſtrum qd̄ circa polū arcticū uertit̄:qa ſub orizōte eſt:ita ut uideri nō poſſit ab eis:ppea ipſi exiſtimāt urſā:q̄ nunq̄ occidit occidere: qa non uidēt eā:nā tendit ſub orizonte:& tumore terræ īpedit̄ acies oculoꝝ:ut oculis ptīgere nō poſſint noſtrū orizōta.iō eis urſa minor l3 nunq̄ occidat:occidere vr̄. In uertice ſummo.v3 in polo ſeptentrionali:qui ſemp ſublimis eſt nobis . Procul axis uterq3. q̄obre3 ? quia ipſi ſunt cōſtituti ſub æquinoctiali q̄ circulus eſt haud ꝓcul a polo arctico. Vterq3 axis.v3 arcticus & antarcticus:quia ipſis ſpera eſt recta:cum circuli quinque ſint ſperæ.v3 arcticus:ātarcticus:æquinoctialis:hyemalis:& auſtralis:ipſi ſunt conſtituti ī æquinoctiali:nnnq̄ axis remotus eſt ab eis.i.uterq3 polus.ſ.arcticus & antarctic9:quia ſub meridie ſūt iō dixit uterq3 axis.i.polus arcticus & anctarticus. Fuga ſignorum. v3 ſpaciū ſignoꝝ eſt a terra remotū:iō fugere vr̄ ſub utro q3 orizōte tuo & nr̄o. Stabant ante fores po. Poſtq̄ deſcripſit

UVA. BHSC. IyR_055

ſitum:ubi cõſtitutũ ẽ tẽplũ iouis hamõiſ ſub æq̃noctiali.v3 ĩ ea pte in q̃ umbra ppendicularis:fit in meridie ſemel ĩ anno:una hora totius diei:nũc dicit ad hoc teplum multaꝝ nãtõnũ gentes cõueniſſe:ut reſpõſa reꝝ ſuaꝝ peterẽt:& ſimul atq3 catonẽ uiderunt:ueneratõe quadã moti ſtati3 ipſi ceſſerunt:& illi aditum in templa dederunt. Eous. oriens. Noua facta .i.reſponſa & oracula reꝝ nouaꝝ petebãt. Latio duci. v3 catoni. Ceſſere.dimota turba uiã dedere. Exploret. tẽtet piculũ faciat:ſi uera ſint oracula:q̃ fama p totu3 orbem uulgauerat:q̃ ibi uera & certa reſpõſa darent. Maxĩus hortãdi. ſ3 ĩter cæteros princeps quos ĩ exercitu Cato habebat:ex his qui hortarent ipſũ:ut oraculum iouis hamõis peteret p̃cipuus erat Labienus qui aliquando tribunus ple.fuit:& militauerat ſub Cæſare:deinde q̃ pſ melior uideret põpeiana:q̃ ſenatus oĩs ſeq̃rẽt:relictis ſignis Cæſaris trãſiuit ad põpeiũ. Euentus reꝝ.i.ciuilis belli fortunã. Voce. oraculo:& quibus uerbis adhortatus fuerit catonem deſcribit Lucanus. Sors obtu. o Cato fortuna ipſa uoluit,ut ad hũc locũ ueniremus:ubi poſſemus certa oracula accipere de rebus futuris:nunquid aliquando nr̃is legibus uiuere debeamus:an bella ciuilia nequicq̃ ſuſcepimus. Et fortuna. Declaratio quid ſit ſors. Numinis.i.iouis hamonis. Cõſiliumq3 dei. quia cõſulere potes oraculũ iouis. Tãto duce. v3 ioue hamone . Datos caſus.i.qui caſus nobis dentur.v3 proſperi an cõtra: Nam tui credideri3. Nec dubiũ eſt:quin ſiquis uero reſponſa habiturus ſit a ioue p̃cipue:ab his in q̃ ſumma ſemp ſanctitas fuit. Certa uita tibi. oſtendit ſe ipſum ſemp obſequentẽ fuiſſe diis . Ad leges. nunq̃ iura diuina uiolaſti. Deum.i.uoluntatẽ dei . Loq̃ndi. Potes uti colloquio dei.g̃ inquire. In. aduerſ9. Excute. exquire diligenter. Mores patriæ. v3 nunqd in libertate uicturi ſumus:an in ſeruitute:& declarat. Suo. ꝑprio iure. An bellũ ciuile.i.an fruſtra bellum ciuile ger mus ꝑ libertate:quam reperaturi nõ ſumus. Voce.ſ.icuis. Dure ſaltem.v. & ſi de reb3 futuris quærere nõ eſt tibi curæ:ſaltem quære quid eſt uirtus: & ut tibi aliquod uirtutis propenat exemplum. Ille. cato non

UVA. BHSC. IyR_055

opus erat inquit ūt ſiſcitaretur oracula:nam ipſe tota mēte de um cōceperat. Dignas uoces .i.quæ ex ipſo archano loco tem pli emitterentur:hoc eſt nō aliter reſpondit:q̄ ſi deus eſſet qui oraculū ederet. Adytū. dicit locus ſecretus quo nemini niſi ſa cerdoti adire licebat a priuatiuū eſt ἄνευ ingredior. Quid quæ ri, o Labiene nimium curioſe quid iubes q̄ri. An liber ī armis. Iubes ne q̄ri ea quæ manifeſta ſunt ōibus. Occubuiſſe uelim. Quia ſatiuſ eſt mori liberum:q̄ uiuere ſeruum. An ſit uita. bre uis an longa.uita enī quantūlibet longa ſit:breuis eſt. An dif fert ætas:ſiue adoleſcens fueris:an iuuenis:an ſenex:non uita differt:ſed differunt mores ætatis. An noceat uis .q.d.manife ſtum eſt uiolentiam fortunæ:aut temporis non poſſe nocer̄ bo nis:ſi ſapiens bonus & bonus ſapiens:ad ſummam ſapiens nō minor eſt ioue. Oppoſita uirtute. Iuuenalis nullū numen ab eſt ſi ſit prudentia:ſed te nos facimus fortuna deam cœloq3 lo camus. Laudanda.ſ.iubes q̄ri. Sit ſatis ſiue. honeſtum conſe cutus fueris:ſiue oīo ſufficit:q̄ ad illud tota mente feratis. Suc ceſſu. fœlicitate. Scimus.ſ.quæ ad uirtutem pertinēt:quia di xerat ſuperius Labienus quære quid eſt uirtus. Et hæc nobis. firmiora:aut certiora ñ faciet iuppiter. Hæremus . Innitimur ſtabiliti ſumus . Superis. Omnes adeo defendimur : inſtruit ipſe nobis quid facere debeamus. Temploque iacente. Etiam ſi nullum oraculuꝫ fuerit hoc ſcire poſſumus.uidelicet nil age re homines:niſi ex uoluntate dei. ergo etiam male facientes ſponte dei:ſed uoluntas dei duplex eſt.uidelicet poteſtatiua:v aiunt Theologi & permiſſiua:cum male agimus :quia permit tit non quod ei placeat:poteſtatiua dicit̄ quia poſſet prohibe re. Nec uocibus ullis. non opus eſt:ut nobis deus dicat quid ſit faciendum:& quod ad res futuras pertineat:ūnum tamen nos ſcire uoluit.uidelicet nil gentium conſiſtere.i. omnibus ſe mel moriendum eſſe. Auctor. uidelicet deus cum daret ratio nem omnibus dixit nil gentium conſiſtere:quod ipſe declarat in fine oratōnis Catonis:ubi dicit me non oracula certum.ſed mors certa facit pauido fortique cadendum eſt. Steriles nec le

UVA. BHSC. IyR_055

git harenas, nunquid credititis inquit iouem qui omnium re-
rum creator est uoluisse homines tantummõ ueruȝ scire ĩ hac
harena? q.d.non ita credendum est.nam ubiqȝ locorum curaȝ
rerum humanarum habet.nam sub nomine iouis verum deuȝ
sentiebat Cato. Hoc puluere .i.in hac harena allusit ad nom̃
iouis hamonis:quia hamon interpretatur iuppiter harenarius.
hamos græce latine significat harenam. Estqȝ dei sedes. præ
terea non hic solum est deus:sed ubique locorum est potentia
quid enim sedes est dei? nil aliud nisi pontus:terra:aer:uirtus.
Nisi uirtus, in his omnibus rebus deus est locutus secun-
dum eos qui dicunt non modo sedes dei: sed deus est & sedes
ubiqȝ ẽ.sȝ Aratus Poeta περι των νομων scripsit παντα ιδι-
οσ εμπλεοι.dicit pleni sunt iouis omnes:quidẽ uiciis mœsti
plenum est mare.s.ioue & chiros .i. lacus pleni & omnes ubi
que locorum utimur deo:secundum hunc sensum Arati loqui-
tur hoc loco Lucanus dicens dei sedem esse pontum:aereȝ:ter
ram:celum & uirtutem. Superos quærimus. cum dii sint ĩ no
bis ipsis. Quodcunque moueris cur mouemur? anima quæ
data est nobis a deo:sed in hoc nõ nihil errauit quasi uellet ani
mam esse deum.secundum Pythagoram qui dicebat animam
esse partem diuini spiritus:secundum quem locutus est Virgi-
lius.Igneus est illis uigor & cœlestis origo.ita diffiniebant illi
pyr est yton.quid est deus? ignis sensibilis: hunc uigorem sa-
cratum igni dicebant esse originem animarum:sed sequet̃ hoc
in loco:si anima est pars diuini spiritus.ergo anima naturaliter
est deus quod falsum.nam pars sequitur suum totum. Sortile
gis. ubi egent petitõne. Dubii.s.f. qui incerti sunt reꝝ futura
rum:illi responsa petunt.ego autem scio quid futurum est.res
enim cum uirtutibus ꝓspere cedũt & si aduesæ cõtingerent:ta
men consciẽtia recta factoꝝ loco beatitudĩs:& ĩstar sibi fœlicita
tis ẽ.Virgili⁹ illud idem ostẽdit paucis uerbis. Quæ uobis q̃ di-
gna uiri ꝓ talibȝ ausis p̃mia digna ferã:qa conscientia recta fa
ctorum ꝓposita erat ꝓ premio & ingenti quidem:& si omnia
aduersa contingerẽt. Me nõ oracula, certum faciunt:sed mõs

UVA. BHSC. IyR_055

quæ certa ẽ facit me certum.ſ.ſemel naſcẽtib3 moriendum ẽẽ. Pauido fortiq3. referẽ ad illud quod dixit ſemelq3 naſcẽtib3 au ctor ꝛc. Satis eſt dixiſſe.ſ.moriendũ eſſe forti & pauido. Sic il le ꝓfatus. hæc ubi dixit:cato ex templo diſceſſit & fidei iouis hamonis oraculo derogare nihil uoluit:tm̃ dixiſſe ſatis habuit Non exploratũ. a ſe qa noluit ipſe piculũ facere:uerũ oraculũ eſſet:nec ne:ſed ita reliquit:ſicut erat. Ipſe manu ſua. nũc oſtẽ dit ipſum optimi nõ ĩpatoris ſolum:ſed militis officio uſu3 fuiſ ſe:nam ſua ipſe arma geſtabat non miniſtro:nõ equo:nõ uehi culo utebatur. Pedes. non equo qui nõ uehebaẽ equo:ſed pe dibus antecedebat oẽs. Militis anheli.i.anxii:ut uix ſpiritũ tra here poſſet. Monſtrat tolleẽ labores.Dũ ipſe primus inſert ſe laboribus.oſtendit quomodo labores alii tollerare debeãt. Nõ iubet. Satius eſt ipſum elaborando exemplum proponere ali is quid facere debeant:q̃ imperare . Supinus . ſublimis. nul la ceruice. quia non patit:ut ſe humeris geſtent milites.nam prĩcipes romani ad hanc luxuriã uenerãt atq3 delitias:ut lecti carios haberent qui lectica eos quocunq3 iuiſſent uehebãt : ut in epiſtola Seruii Sulpitii.coactus ſum illum in urbem meis le cticariis deferre.lecticarii autem erant:qui lectica uehebant ro manoſ principes:nõ utebaẽ his delitiis cato. Carpẽtoq3 ſedẽs. declarat quod dixit ceruice ſupinus:carpẽtũ genus eſt uehicu li. Somni. Quod ad curam corporis pertinet ſomni & cibi con tẽtiſſimus erat. Parciſſimus . cõtinẽſſimus. Vltimus hauſtor aquæ. & cũ caſu aliq̃ offerenẽ fontes qui rariſſimi ſũt ĩ ea regi one:ſemp ultimus erat qui biberet. Indiga. indigẽs. indigus ĩ diga u3:& hic & hæc ĩdiga dr̃. Latices. dr̃ aqua & uinum:eo ꝙ aqua lateat in uiſcerib3 terræ:uinũ uero ĩ uua uel uaſe.Stat. expectat q̃ad & gregarii milites bibãt:ĩmo uero lixa:lixa dr̃ mi niſter qui aquã coco ſuppeditat.nã antiqtus lixa aq̃ dicebatur. unde lixare eſt aq̃ madefacere. Si ueris magna . nũc ꝓ cõpa ratõe3 Lucan⁹ laudat catonẽ.oſtẽdit.n.Catõis uerã uirtutẽ fu iſſe:cætera quæ in aliis prĩcipibus romanis laudãt:fortũæ ma gis attribuenda ẽẽ:q̃ uirtuti. Fortuna fuit. p̃ter q̃ in Catone.

UVA. BHSC. IyR_055

Succeſſu. fœlicitate remota:ſecūdū ſtoicos q̄ ſolum bonū in uirtute conſtituūt.nam hic ſtoicus erat.g̃ dicebat uirtutem ipſā ſatis eſſe ad bene beateq3 uiuendū:etia3 ſi omnia aduerſa cō tingerent:uirtutem ipſā poſſe hominem beatu3 efficere:hic p̄ prie ad uirtutem accedebat:niſi q̄ in uirtute fœlicitatē eſſe uolebat:nam uirtus non eſt fœlicitas:ſed per eam ad fœlicitatem peruenitur. In ullo maiorum. In aliquo antiquorum quicq̄d laudatur in ſcipione fortuna fuit.nam laudatur q̄ ſpecioſas uictorias:ſpecioſoſque triumphos atque trophea de hoſtibus reportauerat: ſed hæc uictoria conſiſtit in fortuna maiore parte ſui.Et Cicero cum de his rebus diſputaret quæ in uno imperatore deligēdo ſeruanda ſunt:fortuna3 inter cæteras poſuit.magnā ſibi parte3 in rebus bellicis fortuna uendicat. Quis Marte ſecundo. Sed ſi conferre uolueris uirtutem catonis cum uirtute aliorum principum: qui res magnas bello geſſerunt inueniemus Catonis ueram laudem fuiſſe: quæ ſui ipſius tantummodo fuit nullam partem ſibi metus: nullam fortuna ſibi uendicat: tantum ſcilicet quantum meruit Cato. Marte ſecundo. Rebus bello fœliciter geſtis. Populorum ſanguine. Videlicet cæſis fugatiſque hoſtibus. Hunc ego per ſyrtes. dubitari non poteſt quin hos uerſus ex animo ſcripſit Lucanus quia uirtute Catonis afficiebatur: maluerim inquit ego hūc triumphum egiſſe:quem nunc Cato dum per ſiccam hare nam Libyæ tranſit: q̄ ter curru uectum eſſe in ſumma capitolii:ſicut Pompeius ter triumphauit. Maluerim. Pro maluiſſem. Libyæque extrema. Per ſitientem Libyam. q̄ ter capitolia curru ſcandere. Ideſt q̄ ter uictoriam huiuſmodi conſequutum fuiſſe qualem Pompeius:qui ter triumphauit:& q̄ cōſecutu3 fuiſſe uictoriam.C.Marii qui de uicto iugurtha triūphauit & ip3 & regē añ currū captiuū duxit. Frā.colla.i.cerui ces & ſupbiā iugurthæ:iō dixit.nā uictū iugurtā & captū ante currū duxit:q̄ cū i carcerē & uīcula ɔiect9 ēēt:poſt aliq̄t dies ſe natus conſulto de ſaxo tarpeio p̄cipitat9 ē. Ecce pens uerus. Apoſtrophat ad Romam dicēs: ſi quis unquam fuit qui iuſte

UVA. BHSC. IyR_055

in deorum numerum conſtueretur hic certe fuit:hic uetus eſt parẽs quem ꝑ deo colas o romane.non dubites ſi quãdo liber tas in ciuitate romana recuperata fuerit quin nunc meritis de us poſtea futurum:ut deus a te fiat o romane. Aris.i.digniſſi mus tuis deis. Per quẽ nunq̃.l.p. iurare per aliquẽ eſt ipſum qĩ deum colere & uenerari:ut Oratius iurandaſq3 tuum ꝑ nu men ponimus aras: Et quẽ ſi. & hic ẽ ille pr̃ antiquus Cato q̃ olim cultu.i.in futurum:nunc meritis deus eſt . Ceruice ſolu. .i.ſi nunq̃ libera fuerit patria . Ia3 ſpiſſior ignis:nũc redit ad ꝑ poſitum:poſtq̃ laudauit uirtutem catoniſ.dicit iã eos ad eã par tem libyæ peruenisſe ultra quã ꝑgredi non licebat.iam.n.ſub ardenti zona eſſe incipiebant. E plaga quã. circul9 ſperæ me dius æqnoctialis ẽ :& ĩ extremo duo circuli ſunt.v3 a ſeptẽtriõe arcticus a meridie anctartic9:hi circuli ſũt frigidiſſimi q̃ appel lant̃ zonæ frigidiſſimæ ĩter æqnoctialem arcticũ & antarcticu3 duo ſũt circuli.v3 zonæ habitabiles hominib3. v3 hyemalis & auſtralis :ĩ q̃ hyemali nos ſumus:ĩ auſtrali ſunt qui in meridie habitant.v3 afri.dicit ergo ꝙ ad ultimã hanc zonã puenerunt: ut ulterius ꝑgredi non poſſent:& ea erat feruentiſſima regio auſtralis ſiue æſtiua. Vltra.i.ſupra. Mortalib3 a.q̃a poſtea eſt feruẽtiſſima ultra quã trãſiri ñ põt. Medio die. a meridie. Vn ra. unũ ſeq̃t̃ ex reliquo ubi itẽſior ẽ calor ibi rarior ẽ ũda. Lar gus: abundãs. Serpentum. q̃ erãt ĩ eo fonte. Stabãt ĩ margi ne ſicce. Quia ſæuiẽtes ueneno ſerpentes humida loca q̃runt: ubi ſũt aquæ. Turba. ſerpẽtũ tãta erat:ut uix loco conſiſtere poſſet. Aſpides ſiccæ. gen9 ſerpentũ letiferũ erat. Dypſades. ſũt ſerpẽtes ſic appellatæ ab eo quod faciant.nam que3 morſu uel ueneno affiauerĩt:ille ſtatĩ tãta ſiti laborat:ut ſaciari ñ poſ ſit.unde ꝟ διψα.ſignificat ſitim. Ductor ut aſpexit . Ad fon tem uenerat Cato cum ſuis & quanquam ſiti arderent omnes tamen metu ueneni aquam illam haurire non audebant:qꝺ ubi uidit cato:quia ſatis apparebat illos ſiti perituros eſſe: ad hortatus eſt eos ad hauriendam aquam q̃ diceret ſerpentes aquam inficere ñ poſſe. Perituros.ſi ñ biberent. Vana ſpe.ꝙ

UVA. BHSC. IyR_055

putarent ſerpentes aquam inficere:quod non ita eſt. Tutos. ſi ne metu ueneni. Noxia. pro nocens:quia tũc iquit nocent ſer pentes cum uenenum infuderint & ſanguinem corruperint. Virus uenenum. Fatum. mortem. Dente. Minantur dente: ñ autem habitantes in undis. Pocula morte carent. nõ enĩ ue neno infici poteſt aqua tam&ſi in ea uerſentur ſerpentes. Di xit dubiumque. Et ut maiorem fiduciam faceret militibus:ip ſe aquam primus bibit:alibi autem ſemper extremus erat. Du bium. Incertũm. Sibi poſceret undas. Scilicet propinari alibi ſemper extremus erat. In tota harena. ideſt in tota harenoſa libyæ. Cur libycus tantis. dicit humana cura humanuſque la bor ſcire non poteſt cur ita frequenter libyem ſerpentes:& eaꝫ nocentem faciant.ſed ego inquit ſequor antiquam poetaruꝫ fa mam:qui dicunt ſerpentes illos de capite ſanguinis meduſæ tunc emanaſſe cum per eam regionem Perſeus uolanſ medu ſæ caput geſtaret occiſum. Quid. Quam rem. Libycus : & qĩ ratõnem quandam tetigit cur diceret libycus aer:quia ibi ardo res ſunt intenſiores;ſerpentes gignuntur ſæuiores & frequenti ores. Fertilis. fœcundus. In mortes.vꝫ in peſtiferos ſerpenteſ Secreta. archana:nam ueri cãs ſcire nemo poteſt. Solo nocẽ ti.i.terrã miſcuerunt gignẽdo ſerpentes. Niſi ꝙ uulgata.ꝑterq̃ ꝙ fabula uulgata ẽ:quã pro uera deceptum uulguſ accepit. Fi nibꝫ extremis li. Phorcus tres filias genuit.vꝫ Meduſã: Stellio nem:& Eurialẽ:quæ in illa parte libye habitabant de qua luca nus loqt̃ hoc loco q̃ feruẽtiſſima ẽ :& hæ tres ſororeſ pulcherri mæ fuerant:unũ tm̃mõ oculum hũiſſe dicuntur q̃ mutuo ute bantur.tanta uero pulchritudine fuiſſe dicuntur:ut qui eas in ſpicerent præſtupore rigerent in ſaxum. pallas caput meduſæ quæ princeps erat ſororuꝫ habere concupiuit.Perſeus igitur a patre mittebatur ad meduſam occidendam:ꝙ ſuſceptus factuſ fuerit a nouerca patri ſcenobea:quia accuſauerat eum quaſi ſtuprum ſibi inferre uoluiſſet:auxilium Palladis implorauit:il la cum caput Meduſæ habere cuperet:& conſilio iuuit euꝫ & ope:nam arpen dedit ei.uidelicet gladium curuum quo caput

UVA. BHSC. IyR_055

& colla meduſæ ſecaret:dedit & clypeum uitreum per quem uidere poſſet meduſam:& ſorores cū ad eas ueniſſ3 obſeruauit dum meduſa oculū illū uni ex ſororibus traderet:& p̄ſto affuit & manu3 ſubiecit oculo:priuatæ oculis ſorores facile uinci potuerunt:qui hanc fabulam interpretari uoluerūt.dicunt quidē tres ſorores p̄ſtantiſſima forma fuiſſe:unum aūt oculum hū.ſ ſe.i.ſpeculum quo ſe ornatiores redderent:adeo ut quicunque eas aſpiceret:quaſi attonitus nimia pulchritudie corriperetur: & deperiret earum amore:ſublato ſpeculo non habuerunt occaſionem poſtea ſe ornandi:ut tantope deciperent iuuenes.ab ſciſſo capite meduſæ cum talaribus.i.latis calceis per aera fert Perſeuſ:hæc autem talaria accepit a Mercurio:quacunq3 per libyem uolaret guttæ de capite meduſæ manabant:ex quib3 nati ſunt ſerpentes: Finibus extremis .i.extrema libyæ uerſ9 meridiem accipit oceanum:quia haud ꝓcul ab oceano ſol uergit. Sole calentem. Quia ea parte v3 anctarci poli humilior eſt ſol q̄ arctici. Phorcinidos. Meduſæ phorcinis filiæ:phorcis phorcin:eodem modo declinatur:ſicut delphis & delphin. Squalebant: ſqualida erant.i.ſterilia & inculta. Coma nemorū. frō, dibus arborum. Non mollia. ideo quia ſubigi non poterant p̄ duritia:oīa enim loca in ſaxa conuerſa erant aſpectu meduſæ Vultu dominæ.i.oculis meduſæ. Hoc primum natura. Et caput huius uirginis primum crines habuit ſerpentinos:e cuius ſanguīe deinde aliæ ſerpētes natæ ſūt. In corpore.v3 meduſæ Sæuas peſtes .i.ſerpentes. Ex faucibus.i.ex maxillis pendebant crines:qui erant ſerpentes. Vibratis linguis. Quia tanta celeritate linguam mouent ſerpentes:ut cum una ſit tres eſſe uideantur. Vibratis. celeriter motis. Fœmineæ: Quæ nutriūt comas & eas etiam per colla dimittunt. Ipſa colla. pro ipſius Meduſæ colla. Flagellabant. Serpentes enim inter uibrandū colla ipſius percutiebant. Surgunt aduerſa. pro ariciis ſerpētes hēbat.arritia āt dicūt̄ q; arrigūt̄.Vv.li rizi. Subrecte. ſurſū erectæ. Vipeūq3 flu. neceſſe erat:ut hīret pectines.latiſſis dēti b3:qa petebat ſerpētinos crines:& cu3 depecteret:de ſerpētib3

UVA. BHSC. IyR_055

fluebat uenenū. Hoc hēt īfœlix īpū. vī eſſe obſcūrus ſenſus dicit hūiſſe hoc unū meduſā: q licebat ōib3 eā īpune ſpectare: qūo īpune? ſi ſtatī ī ſaxū uertebāt? ſimulatq3 illā īſpexiſſent: ſ3 dicit iō ōib3 īpune licuiſſe ſpectare meduſā: q dū ſpectarent nihil metuebāt. quid enim metuerent qui priuſq̄ mala ſua cognoſcerent in ſaxa uertebant. Hoc ha. q l3 ōib3 eā ſpectare & declarat. Quis ti. .q.d. nemo: q̄obrem? Quē qui. reddit rōe3 quare nemo metuebat: nā anteq̄ metuebāt uertebāt ī ſaxu :& duricie ſaxi aīa ipſa cōpſſa tenebat. Quē. ſ. eo3 qui eam ītentiſ oculis & rectis īſpexit. Eſt paſſa mori. q.d. nemīe3: & declarat. Rapuit. d. fata. qa ante q̄ timerent: inſenſibiles efficiebāt. Dubitantia. qa nōdū certa cā fuit. Fata. .i. mortes eo3 qui eam īſpicerent. Præuenit. qui morte p̄ueniebāt anteq̄ meduſā me tuerent: uel ſenſu priuabāt. Aīa retenta. ſ. duricie ſaxi. Emiſſæ Anteq̄ emitterēt e corpore. Riguere. p̄ īduruere. Eumenidū Per cōpatōe3 oſtendit mōſtrū hoc meduſæ furiis fuiſſe tetrius ac atrocius. Eumenidū: v3 Alecto: Theſiphone: & Mægera: ſæuius multo fuit furiis. nā eumenides nihil aliud faciūt. niſi q furorē īmittūt quib3 uoluerīt. At uero meduſa nō furores īmittebat: ſ3 ſenſus oēs auferebat: cū illi ī ſaxū uerterēt. Solos furūt Athamāti: ut herculi. Cerberus or. ſæuius & eſt hoc monſtrū cerbero: quia orpheus cū ad uxorē ſuā Euridicē recuperā dā. deſcēderet ad īferoſ: cātu ſuauiſſimo cytharæ ſuæ angues q b3 colla cerberi circūdata ſunt: leniuit: ut ad cātū ei9 tantiſper manſueſcerent: ſed hæc nullo cantu manſuebant. Sibila. Proſibilantia. Orpheo cantu. i. cantu cytharæ Orphei. Amphitrioniadas uidit. Hydra etiam mitior fuit anguibus meduſæ. nam hercules: ut uidit eam: nec in ſaxum conuerſus eſt: ſed nemo hanc proſpicere poteſt. Timuit genitor vī ſibi cōtradicere: nā ſupi9 dixit īpune l3 ōibus ſpectare meduſā. nūc uero dicit genitorē eius timuiſſe: ſed facile queſtio hæc ſoluitur. potuit quide3 genitor aīquam uideret timere. ſcilicet ne ad conſpectum eius ueniret: ſed uidendo: timuit nemo. Timuerint quidem antequam uiderent: ſ3 uidendo nō timuerunt: hoc mō ſoluit qō.

UVA. BHSC. IyR_055

Num̄ secundū .s.a Neptūno:q̄a Phorcus Deus est marinus. Parens .i.genitrix ceto. Ipseq3 sorores. nā ex ceto genitrice & Phorco genitor̄ nate sūt gorgōes. η γοργω τησ γοργωνοσ declinat̄. Gorgones.s.metuerūt ηγοργοσ significat terribilē eo ꝙ toruos oculos & aspectum habeāt. Hoc po.pel. alia q̄dē mōstra leuiora fuerunt:& si una re nocerent:tn̄ nō tm̄ mali īferebāt:q̄tū medusa q̄ oculis potuit:si mō uoluiss3 q̄cq̄d sub cœlo cōtinet̄ ī saxū cōuertere. Hoc.s.mōstrū medusæ. Pelago cœloq3.v3 si īspexisset cœlū & mare ī saxū cōuertisset. Addu.ter. .s.saxificando. Et cœlo uolucres. nā & aues ipse uolātes e medio cœlo postq̄ uisæ fuissēt a gorgōe:stati3 saxificatæ cadebant gigātes etiā qui ioui bellū ītulerūt ī mōtes ɔuersi sūt: īter quos Athlas ē qui cœlu3 altitudīe sua sustinere dr̄:deniq3 nullū aīal erat qd̄ pati poss3 uultū eius ip̄i & āgues q̄ de frōte pēdebant auertebāt̄ ī aliā ptē:ne faciē gorgonis spectarēt. In sco.hæ. feræ & currētes medio cursu scopulis hæserūt:ubi uisæ fuerant a gorgōe. Vicīa co. gētes oēs q̄ uisæ fuerāt ab ea circa æthiopiā hītātes ī signa marmorea uertebāt̄. Vicīa co.i.loca æthiopū uicinæ īhītātes uniuersæ gentes. Rigu.ī ma.i.duruerūt ī marmora. Nullū aīal .s.potuit oculos gorgonis sustinere. Ipsique re. & ipsi āgues qui de capite ei9 pendebāt. Retrorsu3. ī aliā pte3 se auertētes uitabāt uultū & faciē ei9. Illa sub he. hæc fuit q̄ athlāte3 gigāte3 ī mōte3 sui nōis cōuertit qui altitudīe sua dicit̄ sustinere cœlum. Hespe.co. .i.gadibus hoc est iuxta calpem nā calpes mōtes fuerūt antea cōtinuo iugo iūcti quos hercules diremit & aditu3 oceano dedit:qui deīde aphricā ab europa separauit.dicit ergo hunc athlāte3 qui hītabat haud ꝓcul a gadib3 cōuertit ī saxū. Cœloq3 ti. nō timuit ipsa gigātes qui aliq̄n metū ītulerūt cœlo & ioui:nā ipsos cōuertit ī mōtes. Ere.mō. .s.gōgō tāq̄ mōtes erexit. Oli. aliquando.Phlegreo serpente. quia in phlegra ualle facta est gigantomachia.i.gigantum pugna. Stantes. Quia serpentinis pedibus stabant:sic enim fabulæ fingunt:nec caret ratione:na3 historia hoc hēt ꝙ diluuio aduētāte tēpor̄ deucaliōis nō magnū fuit illd̄ diluuiū uniuersale

UVA. BHSC. IyR_055

quo aiantia cuncta pierunt:ſ3 Deucaliõis qũo diluiuo mũdi ps
q̃ pſertĩ Boetiã uerſ9 uergit ſubmerſa eſt.aſcẽderũt ĩ mõtes.v3
parnaſũ & cytheronẽ:deinde ſedato diluuio:cu3 bellu3 ĩferrẽt
gentes q̃ ſuperãt aliis regionib3:hi qui ĩ mõte cõſtiterãt ex ad-
uerſo mõte cum aſcẽderẽt muniti pedeſ ferro:uidebãt ſerpenti
nos pedes hr̃e:& ita fabulæ datus eſt locus q̃ ſerpentinis pedi
bus uiderent repere ex aduerſo mõtis. Gigãtes. q ĩ flegia ual
le gigãtomachiã fecere cõtra iouẽ. Stãtes. ſerpẽtinis pedibus
nixi. Erexit.i.cõuertit ĩ mõtes. Bellũq3 ĩ. & qũo ĩ mõtes cõuer
tit eos declarat:nã meduſæ caput ĩ umbone clypei pallaſ geſta
bat:qđ a theſeo dono acceperat:nã pallas cũ p̃ ioue cæteriſq3
diis cõtra gigantes pugnaret clypeum obuertebat gigãtibus:ĩ
quo ſimul atq3 gorgõis caput uidiſſent ſtatĩ conuertebãt ĩ mõ
tes. Immane. ĩpium ſacrilegum. Bellum deoꝝ. qđ cõtra de
os gerebãt gigãtes. Cõfecit. perfecit ad exitũ deduxit. E me-
dio pectore. v3 gorgon q̃ ex umbone clypei palladis eminebat
Nã ægide pallas utit & iuppiter Quo poſtq̃ partu. nunc redit
ad fabulam:qũo perſeus auxilio palladis & Mercurii hanc gor
gonẽ obtruncauerit. Quo.i.ad illam partem aphricæ ubi gor-
gon & ſorores eius hĩtabãt. Ortum diuite nymbo .i.natu3 au
ro:q̃ in formam & ſpeciem hymbris ceciderat ĩ gremiũ Dam-
nes:Acriſius pater Damnes cum accepiſſet quod uulgatũ erat
iouem inſidias facere puellis ubiq3 terraꝝ:filiã ſuã turri ferrea
incluſit:ne poſſet a ioue uiolari:ſed qua poteſt aurum accedẽ.
nihil fictum eſt:ſic etiam dicere ſolebat pelopides.nullum lo-
cum tam munitum ẽẽ :qđ nõ iumtũ oneratum accedere poſſ3
.i.iumtu3 auro & pecunia onuſtũ:ita de hac turre dicere poſſu
m9 q̃uis ferrea ẽẽt:tñ auꝝ accedẽ potuit:cũ fabula ſignificet
iouẽ ĩ ſp̃e3 hibris aurei cecidiſſe ĩ gremiũ dãnes:q̃a v3 ſeruos
ei9 auro corrupat:& eo hymbre grauida fcã ẽ ex q̃ natus ẽ pſe
us de quo hic loqt̃. Ortũ. ex hoc op̃ſſu auri.q̃ ĩ gremiũ dãnes
deſcẽderet.Pa.i.archadiæ:nã paſia pſ ẽ archadiæ. pa.pẽ.i.mer
curii pẽnæ v3 talaria:nã talaria oceſſit mẽcuri9 pſeo ſũt ãt tala
ria allati calcei:qb3 ipoitiſ mẽcuri9 celerit uolat q̃cũq3 uoluerit

UVA. BHSC. IyR_055

ita iiſdē uſus ē Perſeus q̄ ab ipſo Mercurio mutuo accepat declarat p Aſiæ dico pēnæ. Auctoris cytharæ .i.mercurii q̄ ī Archadia colit̄.nā in citherone monte archadiæ templū celeberri mū hūit mercurius ubi colebat̄:hunc dicūt fuiſſe inuentorem cytharæ & paleſtræ citharā quidem inuenit:ſed eā dono dedit Phœbo:nā cum p littora maris erraret mercurius:dicitur baculo teſtudinē aridā inueniſſe & illius neruos tetigit q̄bus tactis ſonūm dedit intellexit ad teſtudinis ſimilitudīē cytharā poſſe fieri:unde teſtudo etiā dr̄ cytharа. Liqdæ paleſtræ. oleo ūctæ nam oleo uncti iuuenes paleſtra ludebant. Præpes. ſubitus.i. factus uolucris.nā p̄petes aues dicuntur quæ volatu auſpiciū dare ſolebant:ſicut oſcines dicuntur quæ garitu & uoce futura ſignificent. Harpen cylenida .i.mercurii qui colit̄ ī cyleno mōte archadiæ:harpes eſt gladius incuruus uulgo la ſemitarra. Harpes. Anadiploſis eſt:i.cōduplicatio quotiens uerbū ī fine p̄cedentis uerſus reperit̄ ī primo ſequentis. Alterius monſtri. v3 argi q̄ centū oculoſ hēbat:iā antea argū occiderat Mercurio iuſſu iouis:ſicut in fabuliſ hr̄ in primo Oui.metha. Fuſo cu:v3 argo occiſo. Iuuencæ. iouis. Auxiliū.ſ.pſeo ; Fratri. mercurio.qa ſi pſeus filio iouis eſſ3 fr̄ eſſ3 palladis.nā ipſa e capite iouis nata dr̄. Innuba. q̄ ppetuā uirginitatem ſeruauit. Pacta. hoc pacto:ut occiſa gorgone caput ei9 ſibi dono daret . Terræ libycæ . p libyæ.libys cus cā cum tātūdē ē:ac ſi dicat libycus ca cum. In fine.v3 iuxta athlantē regna ibi.n.hītabat gorgon. Aduerſo. īfeſto uolatu. Et clypeū. ecce auxiliū:qa ſupra dixit auxiliū uolucri ꝛc̄.Leuæ.ſ.ſiniſtræ pſei.nā ſiniſtra geſtat̄ clypeus. In quo ſa.de hoc uitreo clypeo ſpectare poteris meduſā:& illa te uidere nō poterit. Quā ſo. & pallas ī ſoporē reſoluit meduſā:ut eā cōmodi9 obtrūcare poſſ3 pſeus. Tractur9.īductur9 Morte q̄.nā futuꝝ erat:ut dormiēs occideret̄ a pſeo. Coma.v3 ſerpētiaꝝ. Protē. eminētes. ps ia.i.dormit. Vul.ſ.īpi9 & declatat. Oculiq3 te.i.iacet ī oculū clauſū pſeoꝝ & dixit oculi ſingulari nūero.nā alluſit ad fabulā unū tm̄mō oculū gorgōeſ habuiſſe dr̄. Tremtē. trepidū. Cyle.har.mercurialē. Dirigu.ſ.ī

UVA. BHSC. IyR_055

corpus gorgonis. Colubriferi colli .i.colli de ſerpentinis crinibus obſiti. Quos habu.uul. admirãtis ẽ nõ interrogãtis .q.d. q̃ terribiles:q̃ toruos habuit uultus. Hamati ferri. eſt deſcriptio harpe.quid eſt harpe? ẽ ferrũ hamatũ.i.curuũ in modũ hami. Ora.ſ.gorgonis. Effundere oculos. qa oculi eius mutati in morte terrorem ſpectãtib3 inferebãt. Nec pallas. adeo mõſtrũ illud terribile fuit:ut nec pallas quidem ſpectare potuerit. Vultuſque gelaſſent. & haud multum abfuit:qn & ipſe Perſeus conuerteretur in ſaxum:niſi pallas ſtatim uult9 crinib3 ſerpentinis texiſſet ne uidere poſſet p⁹ſeum. Gelaſſẽt. ꝑ riguiſſent tanq̃ gelu. Sparſiſſet.ſ.in faciem gorgonis ne uideri poſſ3 Aliger in cœlum. ſic Meduſã obtrũcauerat Perſeus:& auxilio talarium ſublimis uolare cœperat:ſed ſecu3 cogitabat iter qđ facturus eſſet & breuius quidẽ uidebatur:ſi p Europã tranſiret Verũ Pallas noluit infici terraſ fœcundaſ frugib3:ſ3 eũ tranſire iuſſit p libyem arenoſã:ubi oĩa inculta iacent:& hæc cã eſt cur regio illa ſerpentibus abũdet:qua enim aerem ſulcando uolabat:ea guttæ ſanguineæ de capite Meduſæ ceciderunt: que in ſerpentes conuerſæ ſunt. Ille.ſ.Perſeus. Penſabat. examinabat iter quod factur9 ẽẽt . Propiuſq3 ſecabat. & ſi ſuper europã uolãdo trãſiret uidebat qdẽ iter breui9 fore. Propi9. breui9 & cõmodius. Aſcẽderet urbes. v3 ſi p urbes uolaret Europæ. S3 Pallas fru. qa europa oĩu3 re⁹ ferax ẽ:ideo pci iuſſit europæ. Populis. hĩtãtibus europã. Quis.n.nõ ꝑpete tãto. duab3 rõib3 pcebat Europæ.primũ qa guttæ ſanguineæ ĩ ſerpẽtes cõuerſæ nõ caderent in Europam:deinde ut nemo ſuſpiceret uolare tantum alitem.nam caput meduſæ quod geſtabat uidiſſẽt & ĩ ſaxa uerſi fuiſſẽt. Reſpiceret. ſuſpiceret. Præpete tan. .i.tãta uolucre.q.d.cẽs ſuſpexiſſẽt cũ uidiſſẽt tãtæ magnitudĩs auẽ. ꝑpes. uelox.uolucris dr̃ a celeritate:& ita ales;Cõuer.ze. .i.zephirũ uerſ9.ſ.occidẽtẽ. Itq3 ſup li.& monitu palladis iuit ſup libyẽ. Cõſita. plãtata. Side.phœboq3 ua.i.nihil ꝓrſ9 ꝑter cœlũ & ſolẽ.iõ Va. uacua ẽ. ꝑmit.ſ.eã ptẽ libyæ.Nec t.cel.ul. hoc iõ dicit qa tra illa uicĩa ẽ ſoli:nã õe rotũdũ tumet ĩ medio.

UVA. BHSC. IyR_055

lo altius ūmbra terræ cadit in cœlum. quōmodo cadit? immo aſcendit:cadit autem dixit:reſpicienſ ad noſtrum orizontē nā humilior ē:& umbra cadere uidetur:quæ in noſtro orizōte eſt.dicit autem umbrā terræ in cœlum cadere:& inter lunaʒ & terrā umbraʒ cadentē lunæ intercipere lumen:& faceī eclypſiʒ eminētia.n.terræ umbra ſua lunæ lumen intercipit:& eclypſiʒ facit.ideo auteʒ quotienſcūqʒ ſub eclyptica linea fuerit lineaīr: tunc eniʒ umbrā intercipit lumen & eclypſiʒ facit.eſt autē eclyptica linea medium zodiacū diuidēs:ita ut ſex gradus zodiaci ex altera parte permaneāt:& totidē ex altera:itaque ab Ariete uſque ad finē uirginis:ſigna illa appellātur ſeptentrionalia:de inde a uirgine uel libra uſqʒ ad finē piſcis appellāt meridionalia:ſed aliquādo ſub eclyptica ſunt:quotiēs ſol & luna ſub illa fuerint linealiter:ſtatim eclypſis efficitur.ideo linea eclyptica dicitur.nam clypto tis ti.i.deficio cis cit:quia lumen ſolis & lunæ deficit cum ſub illa linea fuit:eclyptica dicitur. Lunæque meatibus obſtat. qūo obſtat.nam quia uaga iter ſuuʒ facit luna:modo meridiē:modo ſeptentrionē uerſuſ.ideo declinat a ſole.nam niſi ita uergeret:modo in dextram:modo in ſiniſtram: & ſub eclyptica linealiter eſſet frequēter eclypſim faceret.nam cum ſub eclyptica linealiter fuerit:tūc perpendiculariter radii ſolis feriunt lunæ corpus: quæ excipiens radios:non permittit ſplendorem ſolis ad nos peruenire:& ita eclypſis efficitur:ſʒ iter lum̄ lunæ & terram ītercipit ūbra luceʒ:& ita luna patitur eclypſim: Vagi flexus. vʒ declinans modo in dextram modo in ſiniſtram partem per eclypticam:quæ mediuʒ zodiacum in duas partes diuidit æquales. Nec in boream. ſʒ perpendicularis eſt:nec in hanc:nec in illam partem declinat. Illa tam̄ ſteriles tellus. tellus illa quāq̄ naturaliter ſterilis ſit:tamen accepto ſanguine concepit ſerpentes. Tabe. ſanguine. Stillantis. manantis e capite meduſæ. Concipiunr. rem geſtam natrat:tanq̄ nunc primum geratur.nam utitur præſenti tempoī. Rores.vʒ guttas. Incoxit. inoleuit:& quaſi partum gremio ſuo terra cō cepit:ut ſerpentes ederet. Hic q̄ prima. hic deſcribit ſerpētuʒ

UVA. BHSC. IyR_055

genera ſiue ſpecies:quæ a ſanguine meduſæ ꝓcreatæ fuerunt Hic. in hac regione. Tumida. inflata. Aſpida. primam dicit ſerpentem natam ex hoc ſanguine quæ aſpis dicitur a ſimilitu dine dicta eſt ασπισ.græce ſignificat ſcutum eo ꝙ reliquo cō pore tanquam ſcuto utitur:ut caput protegat. plures diuerſæ que aſpidū ſpecies:uerum:ut inquit Solinus:diſpares effectus ad nocendū. Somniferam. Quia q̄ſcūq3 momorderit in ſopo rē reſoluit:ita ut dormientes moriant̄:hoc ſerpentis genus ma millis addidiſſe pibēt Cleopatrā. Plenior hic ſāguis . Plurimū ueneni de capite gorgonis ī hāc ſerpentē cecidit. Sāguis.ſ.me duſæ. Decidit. in hāc ſerpentē. Veni. declarat ꝙ dixit ſāguis In nulla.ſ.q̄ in hac:hic uel hæc ſerpens dr̄. Ipſa caloris egens. & quia calorem amat:iō nunq̄ niſi inuita in regiones frigidas tranſit.inuita autem dixit reſpiciens ad id quod ſequitur:ꝙ nunc tanta iniquitas inceſſit aīos hominū:ut ſerpens quā abo minari homines deberent:iā ī p̄cio eſſe cœperit:apud homines ætatis nr̄æ uenenum illud:quia maiorem vim habēt tanq̄ p̄ciū habet̄:& ita deteſtaī auaritiam hominum & ſcelus:q̄ & fecerīt qđ abominandū erat ēē p̄ciū non mediocre. Niloq3 tenus. q̄a nō diſcedit a littoribus nili:niſi qs eā cogerit. Lucri pudor. ſed q̄s inquit cupiditati & auaritiæ modū īpoſuerit :illa quidē inui ta diſcedit a regione ſua :nos uero eam cogimus tranſire ī euro pā & uenenū ipſius iā magno p̄cio uēdimus & emimus. Quis pudor.i.quē q̄ſtū facere nos pudebit ? q.d.nullum. Inde.v3 ex regione aphricæ. Libycæ mortes .i.quæ in libya natæ ſūt.v3 uenenum. Huc. ī europā. Fecimus aſpido .i.uenenū aſpidis fecimus eſſe mercem. At non ſtare ſeruum. poſt hāc ſub ſecu ta eſt ſerpēs:cui nomen eſt hemorois:q̄a ſanguinē fluere facit: nā quēcūq3 momorderit:ille ſtatim cū ſanguīe exhauritur & tanquam ſudor e corpore emanat.iō αιμα ſanguis ρεω fluo. Suū cruorē. ꝓpriū ſanguinē. Miſeris. q̄s momorderit ſtatī ſā guinē ꝓ cutē erūpere facit tāq̄ ſudorē. Sq̄miſeros. q̄a minuta ē ſicut piſcis.Natꝰ & am. cherſidros natꝰ ē &:& q̄a duo elemē ta occupat mō terrā:mō aquā:iō nom̄ īpoſitū ē :nam χερσοσ

UVA. BHSC. IyR_055

græce terrã ſignificat ὑδωρ ſignificat aquã. Via fumãte. pũl uerulenta.nam chelis nati ſunt chelindri:chelæ aũ uulgo ſunt le zanche.chelidrus ẽ ſerpens cũ chelis. Et .ſ.natus ẽ chẽcris κεχροσ græ.la.ſignificat miliu3:quia diſtĩctus eſt maculis in ſimilitud nẽ milii:& declarat pluribus ille motis ꝛc. Ophites. genus eſt lapidis ad ſimilitudinẽ huius ſerpentis maculis albiſ diſtinctus:ppea appellatur ophites ab hoc ſerpente.dicit autẽ pluribus maculis diſtinctum ẽẽ chenchrim q̃ lapidẽ ophitem: qui naſcitur in regione thebana. Concolor hamodites .i.q̃ cõ color eſt harenæ.unde nom̃ habuit:nã hamos græ. la.harena3 ſignificat:& dioriſſo ingredior:quia gradit̃ per harenam. Indiſcretus. nõ cognitus:quia diſcerni nõ poteſt:& quia nõ diſcernit̃ a colore harenæ. Spina.ſ.tergi cheraſte.cheraſtæ præferũt quadrigemina cornicula:quoꝝ oſtentatõe ueluti eſca illiciunt ſolicitatas aues perimunt:ut refert Solinus:quia cũ cornibus ſerpentes ſunt.nam chera cheratos ſignificat cornu. Et ſcytalis. Scytalis tanta præfulget tergi uarietate :ut notarũ gratia: uidentes retardet:& qm̃ reptando pigrior eſt:quos aſſequi nequit:miraculo ſui capat ſtupentes:in hoc tam̃ ſquamaꝝ nitore hyemaleſ exuuias prima ponit.ſcytalis.n.uirga eſt oblonga & rotunda ad cuiꝰ ſimilitudiẽ3 & appellatur hoc ſerpentiſ genus ſic Lacedemonii appellabãt uirgã longã & rotũdã ſcytalim:unde acuitatem epiſtolaꝝ genus dicebant:ziphiras epiſtolas appellant:deinde ſumunt carthã vbi ſcribere uolũt:& cũ ſcribũt ĩ hac rima ſcribũt litteras:ita ut dimidiũ litteraꝝ in altera parte ſit:& dimidiũ in altera:& cũ litteras has legi nec intelligi nolu erint euoluunt:qũis ĩtelligere tũ poterit nemo quidẽ niſi q̃ uirgã huiuſmodi intellexerit. Exuuias poſitura. dicit hanc ſcytalem nõ ſeq cõſuetudiem aliaꝝ ſerpẽtũ:nã alie ſerpentes nunq̃ exuuias deponũt:niſi uerno tẽpore:ſ3 hæc media hyeme. Spſis pruinis.v3 cũ pruinæ ſpgũt. Et torrida dypſas.ſ.nata ẽ q̃cũ q3 momorderit:ille ſiti exardeſcit:ut ſaciari nõ poſit ꝫ διψαω διψιοσ ſignificat ſitim.nã ſiti ĩterficit:ut docet Solinus . Amphiſibena. iõ appellatur:quia utrinq3 caput hẽt q̃ utriq3 uena

UVA. BHSC. IyR_055

ueno idem ẽ q̃ deſcendo:quia nõ ĩ hãc parte3 deſcendit: modo in illam:biceps eſt:iõ dextrorſũ & ſiniſtrorſũ uerſus flectit̃ cu3 incedit.Amphiſibena cõſurgit in caput geminũ:quoꝝ alteru3 loco ſuo eſt alterũ ĩ ea parte qua cauda:quæ cã efficit:ut capite utrinque ſecuſ nitibundo ſerpat tractibuſ circulatis:ut idem Solin9 docet. Natrix: a nando dicta . Iaculiq3 uolucres. gen9 eſt ſerpentiſ acerrimũ.nam quicqd pcuſſerit penetrat:ut ſi corpus hominis percuſſerit illud penetrat:ita ut qĩ nihil obſtitiſſe uideat̃. Solinus ita refert iaculi arbores ſubeũt:e q̃bus ui maxima turbinat: penetrant aĩal quodcũq3 obuium fortuna fecerit. Phareas. uide quid faciunt latini.nam alieni ſũt ab aſpiratõe:græci non ita:ſed hebrei aſpiratõne in primis utunt̃ oĩa fere me in aſpiratõe ponũt:illi in primis græci mediũ tenent:noſ ſũ mis labris omnia pronuntiamus:tamen cum ita ſit non nullæ dictioneſ ſcribunt̃ per н tenuẽ litterã ſine aſpiratõe quas noſ p aſpiratõe3 ſcribimus:ut н φαρεία dicunt græci:nos parea.iota ꝓnuntiant ꝓ e longa non nunq̃:ut ſpondios ſpondeus:parias apud græcos:pharias apud latinos aſſumpta aſpiratõe dicitur Preſter. preſter teſte Solino:quẽ percuſſerit diſtenditur e normiq3 corpulentia necatur extuberatus ſerpẽſ a maioribus facibus.naz πρίζω græce latine ardeo.unde λαστεμπρηστοσ. ſignificat facem ardentem & fulmen & ſignificat:iõ appellauit priſtirem:quia fulmineus eſt:& tanq̃ flammas ſintillat ab ore Seps. ſerpens eſt a σηπω.i.putrefacio cis:q̃cquid enim mor morderit reſoluitur ĩ putredinẽ:ei uertitur ĩ e.Tabicus. nocẽs: Ante uenean.nocens. Baſiliſcus rex eſt cæterorũm ſerpentu3. nam regem ſignificat βασιλισσ uis magna ſerpentis eſt q̃ ſolo uiſu mortem inferat ac homines enecat:terram poluit & exurit:denique extinguit herbas arbores ipſas etiam corrumpit auras:ita ut nulla alitũ impune tranſuoleti:ĩfecta ſpiritu peſtilẽti:aĩal ad ſemipedẽ longitudinis:albo quaſi mitrula lineatus caput. Sibila. adeo terribilĩ ſibilat:ut ſerpentes alios terreat. Peſtes .i.alios ſerpẽtes. Vos q̃q3. loci iniq̃tas facit ut dracones q̃ & alibi ſũt ĩnoxii ĩ aphrica,uehemẽter noceãt q̃ colebãt̃

UVA. BHSC. IyR_055

qĩ dii:& adhuc cõſuetudo manet apud agreſtes:qui exiſtimãt nefas ẽẽ necari huiuſmodi ſerpentes,unde draconeſ dicti ſunt a Δερκω quod ẽ uidere,nã clariſſimã dicunt habere oculorum aciẽ:qua ex re & ĩcubantes eos theſauris cuſtodiæ cã antiq; fin xerũt poetæ:iõ & Eſculapio tribuũt,q; v3 ſint acuti cuiuſda3 vi ſus:ſunt uigilantiſſimi generis quæ res medicinæ maxime ne, ceſſaria eſt, oportet enim medicũ uigilantiſſimũ eſſe:iõ Eſcula pio deo medicorum attribuũt,hæc gentiliũ illuſio uſque ad no ſtros peruenit, Aurato fulgore, quia habent ſquamas quoda modo aureas:unde etiã dracones ut in templis dicantur,Virgi lius ſeruauit angues in aqua:ſerpentes in terra:dracones in tẽ plo,delubra ad ſumma draconũ, Numina,i,tanq; numina, Ser pitis, repitis per cunctas terras, Repe, ꝓprie eſt ſerpentũ & ſerpere:quia ſerpunt cũ3 ingrediũt loca anguſta, Ardẽs aphri ca,nam nimio illius regionis ardore incendũtur dracones tam &ſi alibi ſine ueneno, Ducitis altũ aera,i,uolatis ac trahitis ae ra uolando, Secuti, pſecuti, Amplexi,ſ,eos, Verbere:qa cau da eo uſq3 uerberãt thauros:ut eos & enecent, Nec tutus, q̃d dixi de thauris cũ elephantes & miræ magnitudinis aĩalia um cant, Datis oĩa leto ,i,occiditis quicquid uobis obuiã factum fuerit, Nec opus ueneno, etiam ſine ueneno ſatis uirium ha, betis ad mortem, Has inter peſtes, poſtq; deſcripſit periculu3 quod in aphrica erat & p eã partem in primis qua gradiebant nunc redit ad iter eo3, Peſtes,ſ,ſerpentum, Duro, forti, Sic cum, aridum penuria aq3, Suo3,ſ,militũ, In ꝓuo uulnere, ne,n,ꝓuo uulneꝝ mors ĩferri ſolet:tñ ꝓua plaga ſerpentis quæ uix ĩſpici poſſ3'morieb̃ãt milites, Signiferũ iu, & ita deſcribit nõ nullos milites q morſu ſerpẽtũ necati fuerũt:primũ aũt mi litem dicit cecidiſſe noĩe Aulũ, Dypſas, ſerpẽs q̃ morſu ſuo ni miã ſitĩ ĩducit, Signiferũ, uexilla geſtãtẽ,Sanguis tyrheni, de ſãguĩe tuſco, Torta ca, p̃dolore, Calcata re, pedib3 hui9,ſ,p̃ dolore caput cõuertit:& morſũ cruri ei9 ĩfixit, Vix dolõ ,ſ,fuit adeo tenuiter mor ordit:nt uix eũ ſenſerit, Frõs caret ĩuidia, q̃a ſi eũ ĩſpexiſſes uenenatũ nõ oſtẽdebat ſigna mortis ĩ fronte

UVA. BHSC. IyR_055

Plaga minatur. adeo pexigua erat. Ecce subit uirus. sed sensim uirus illud diffūdi cœpit per uenas:ut uniuersū corpus humore & sanguīe exhauriret. Carpitq3 me. usque ad medullas penetrauit. Ignis. ueneni. Calidaq3 incendit t. quia calor̄ nimio uniuersū corporis humorē desiccauit:unde sitis sequebat̄ intollerabilis. Ebibit. exhaurit. Vitalia. p̄cordia. Torrer̄. urere. Sicco palato. q̄a lingua arida sitim īducit. Defessus iret. & sudor nullus ī toto corpore relinqt̄:tā&si nimio ardore caleret:tam̄ sudorē non hūit quē p̄ calore nō uinceret. Atq3 oculos lachrymaꝝ. quid dixi de sudoribus:quia nec humor quidem lachrimaꝝ relictus est. Non decus īpii. Vbi uero sitis illa corpus inuasit uniuersū:rigiditas quædā iuuenis illius nullū catonis impium ueritus:signa procul abiecit & quāta maxima celeritate potuit:quæsiuit aquā qua īuenta saciari nō poterat. Decus. maiestas. Mœsti.i.tristis sæueri. Ardentez. sicientē. Ne spargere. q̊ minus auderet ꝓiicere uexilla:quia signifer erat. Poscebat. appetebat. Sitiēs uenenū.s.sitim adducēs in corde Ille uel ī tanaim. dicit tota flumina quātacūq3 fuissent: huius siti sufficere non potuissent.Iuuenalis.Epotaq3 flumina medo. Tanais:ut refert Strabo li.xi.ex iisdeē.n.Indiæ montib3 fertur ex quib3 ochus & oxus iaxartes & cōplures alii atq3 ita ī caspium pelagus īmittit:quēadmodū illi & cm̄ium septētrionalissimus ē:hūc itaq3 tanaim nominauerunt & fidem adhibuerunt eū tanaim ēē qd̄ regionē trās amnē abietē fert & scythæ q ibi sūt sagittis abiegnis utunt̄.Tanais item Europā ab Asia disiungit. Vel. ꝓ &. Tanaī rodanūq3 padūq3 .q sūt amnes alioꝝ reges.Virgili9.fluuioꝝ rex eridan9. Nilūq3 bi. cui9 īundatio tanta ē:ut uniuersā pfūdet ægyptū:tn̄ n̄ suffecisset huic. Accessit mor.li: s3 ad hāc sitim q̄ īducebat̄ morsu dypsadis accessit etiā exustio regionis.v3 solis ardor. Morti. ut moriendus erat. Fati.i.mortis:q̄a nō oīa tota mors attribuitur dypsadi:s3 pustæ regiōi:iō dicit dypsadē minorē īuidiā hūisse.q̄a v3 sitis illa nō oīo attribuit̄ sibi:s3 regiōi q̄ naturalr̄ arida ē & feruēs. Adiuta.s.dypsas. Terris. y3 a libyæ q̄ sicca ē:nūc reddit ad syrtes.describit

UVA. BHSC. IyR_055

qũo iuuenis iſte loca oĩa inq̃rebat:ubi humoris aliquid inueni re poſſ3:& ad ſyrtes plerũq3 redibat:ubi & maris aquã hauriebat. Penitus. ĩterius & ĩ uiſcera terræ. Nũc. aliquãdo. Fluctibus. maris. Aequoreuſq3 placet. q̃uis homines abhoꝛreãt maris undã:tam̃ ſitis tanta erat:vt ea ſibi grata eſſet:nec ſufficeret qdẽ. Nec ſentit fatiq3.g. q̃a nõ poterat extĩguere ſitim exiſtimabat naturalẽ ſitim ẽẽ potiꝰ q̃ uenenũ ſerpentis:q̃ neſciebat unde ꝓcederet. Sitim.ſ.natũralẽ. Ferroq3 aperire timentes. qñ aqua ſedare nõ poterat ſitĩ:aperuit uenas brachiorum & ſãguinẽ ſuggebat. Suſtinuit. paſſus eſt. iuſſit. Vix aulus cõfectus abiecerat ſigna:cũ ſtatiꝫ iuſſu catonis alius affuit q̃ ſigna acciperet. Prope. feſtinãter. Hoc. v3 ut cogeret abiici ſigna. Diſcere nulli. uix unus uidere potuit illum nimia ſiti proiecíſſe ſigna. Sed triſtior illa. ille quidẽ accepto uulnere dypſadis ſitiꝫ intollerabilem paſſus occubuerat. At uero aliuſ nõie Sabellus crure morſum ſepis accepit:& uulnus qdẽ erat exiguum ſicut dypſadis:ſ3 uim hũit incredibilem ſiquidem uniuerſum cõpus reſoluit & ad nihilũ redegit. ab effectu ergo nom̃ accepit. nam ſypin ẽ putrefacere:quia reſoluit in puluerem Sabelli corpus. Ante oculos.ſ.militũ. Sabelli. de ſabina regione:ſabelli dicunt̃ ſabini diminutiuum. Nam.vt refert Strabo:ſabini aduerſus umbros diutino certantes bello:quorundã more græcorum uotu3 effecerunt:ut eo nata anno ĩmolarent. re igitur bene geſta:reuerſi nata ꝓtim ſacrificarunt:ꝓtim conſecrarunt:cæteruꝫ facta ſterilitate:uulgatum eſt a q̃buſdã oportere & liberos cõſacrari:quod & patrauerũt. ſiquidẽ editos ĩ lucem pueros marti cõſacrãdos acclamauerunt:uirilem tam̃ ĩgreſſos ætatem ĩ coloniã emiſerunt:quiꝫ dux factꝰ eſt taurus. ĩ opicorũ aũt agro cubãtes:qui uicatiꝫ uitã agebat eos eiiciunt:eiectiſq3 illis:ſedeſ ibi locarunt:& de augurum ſentẽtia marti taurũ mactauerunt q̃ ducem illis tauruꝫ exhibuerat. quãobrem eos diminutiuo uocabulo a parentibus ſabellos appellatos fuiſſe creditur:ſed Sabellus proprium nomen eſt hoc loco. Stetit in crure. q̃ ĩ crure intulit morſũ:ille crure rapuit ſepem exiguũ & impegit humi.

UVA. BHSC. IyR_055

deinde pilo tranſſixit. Flexo dente,ita ũt nõ facile poſſet a crũ re auelli. Modo,i,menſura parua:quia admodũ breuis erat. S3 qua nõ ulla. ſed eſt peſtis quæ nulli ueneno accedat. neq3 enim minorem habet uim cæteris imo maiorem. Mortis cruẽ te:quia reſoluit ĩ nihilum corpora. Plagæ. & primu3 quidem ptes ꝓximæ morſui ille refugiunt:& ſenſim totum corp9 labe factãt:deinde ad nihilũ redigũt. Circũ fugit rupta,i,circũ rupta:& eſt themeſis. Retexit ,ſ,nimia ui ueneni. Pallentia oſ. qa ad oſſa uſq3 penetrauit uenenũ:ita ut conſumpta carne nuda oſſa apparerent. Iãq3 ſinu laxa. laxa cute:nam ſinũ ſanguinis cutẽ appellauit:quia ſãguis cõtinet cute tanq̃ ſinu. Saniẽ qa caro oĩs in ſaniẽ cõuerſa erat. Suræ. ꝓprie dñr muſculi crurũ:uulgo le polpe. Vir.Purpureoq3 alte ſuras uĩcire cothu. Fluxere. reſolutæ in putredinẽ. Sine tegmine. ipſe poples nudatus & erat pelle ſola relicta erãt oſſa :poples eſt ſummitas genu. Tegmine. & cute & carne. Liqt. ꝓ liqueſcit tabeſcit.Virgili9,uere nouo gelidus canis cum mõtib3 humor liqt,i. Muſculus. muſculum appellat ſolidã carnem:quæ in fœmore eſt quod glandium alio nomine appellat ad ſimilitudine3 glandis uulgo el peſſetto de la coſſa:& nõ ſine rõne,habet enim formã piſciculi. Diſtillant inguina ,i,reſoluuntur in ſaniem. Nigra. ,i,uenenata. Membrana,i,illa carthilago quæ inteſtina coherent reſoluta eſt & ipſa. Strĩgens uterũ,i,cõtinens ĩteſtina. Diſſiluit. dirupta eſt. Nec effluit.ſ.tm̃ q̃tũ debet effluere,quare? Sæuũ uenenũ. qa ante q̃ ex oſſibus deciderent carnes : prius ardore ueneni:ꝓ maiori parte cõſũptæ ſunt. Decoquit conſumit. In minimũ. exiguũ uirus. Cõtrahat oĩa,i,mẽbra omnia ad minimum redegit. Vincula neruorum & laterum textura: quaſi idem eſt,nã ſi uolueris diffinire quid ſit neruus: nõ male dixeris eſt iũctura laterum uel oſſium. Cauũ,ſ,reſoluta carne: Abſtruſũ. recõditũ. Fibris uitalibus. uenis uitã ferẽtibus:nã ſedem aĩæ in ſanguĩe eſſe uoluerũt.fibræ ꝓprie ſunt iecoriſ uenæ:ſed ſimpliciter pro oĩb3 ueniſ accipiũt:ut hoc loco. Quicquid homoẽ ,i,omnes hominis partes etiã ſecretiores. Apit,

UVA. BHSC. IyR_055

nudat. Natura patet. quicquid eſt ī uniuerſa hominis pateſa ctum ē naturam profanam appellauit:qī nefandā & abominā dam oīmbus. Manāt. euaneſcunt tabeſcunt. Fluūt. reſoluūt ,ſ.in nihilum. Calido nō ocius auſtro. per ſimilitudinem dicit qūo corpus illud reſolutū fuerit:nō ſegnius inquit corpꝰ illud ueneno reſolutū eſt & liquefactū q̄ ſole nix liqueſcer̄ ſolet:aut ceta igne:ſed ad ſimilitudine inquit paꝛ dixi:quia multo maio rē uiꝫ hēt uenenū illud.nā nix liquefacta reſoluit ī aquā.at uero uenenum hoc nihil oīo reliqt. Auſter. uentꝰ meridionalis: Ocius. uelocius. cadit.ſ.in reſolutōnem. Parua loquor. qa ſi militudo hæc minor eſt:q̄ huic ueneno conuenait. Flāma hoc pōt:ſi dixero corpuſ ſtillaſſe ſanie pua dixero hoc quoqꝫ facere pōt.vꝫ ut corpus aliquod ſtillet:ſicuti uidetis:cū carnes torren tur:ſtillat oīs adeps illius carnis guttati. Hoc ,ſ ut aliquid gut tatiꝫ reſoluat:ſed fecit aliquid multo maiꝰ uenenū:qa nihil oīo reliqu t. Sed quis rogus. nō oīo rogo ſupīpoſitū corpus conſu mit:quin pars oſſiū relinqtur. Deſcendunt:ſ.ui tanta ueneni. Medullas. qa una cū medullis oſſa quoqꝫ cōſumpta ſūt. Ma nere. relinq. Veſtigia.i.ſigna. Rapidi. rapacis. Cynipheas in ter peſtes. dicit inter libycos ſerpentes:hāc unā ſepē uim cæ teris maiorem hr̄e. Tibi. o ſeps exigue. Eripiunt aīaꝫ.qa mō tē īferunt. Cynipheas. libycas:cyniphs fluuius ē libyæ deflu ens per uberrima regionis illius arua:circa quē fluuium grādi ores naſcuntur hyrci ſicut poetæ perhibent.Virgilius cyniphei tondent hyrci.per canthexochen dixit.quia maioreſ illic naſcū tur. Ecce ſubit facies. ſecutꝰ ē & illud & ꝓdeſſe uolunt & de lectare poetæ.res eniꝫ uarias deſcribit lucanꝰ:ut erectū legen tis animum teneat.nam diuerſū leti genus deſcribit:quem mo morderit ſeps ille ſenſim liqueſcit:ſꝫ p̄ſter tumeſcere facit adeo ut nulla membra dignoſci poſſint. Leto fluenti .i.tabificæ pe ſti. Subit. ſuccedit.ſ.ſepi. Marſi. de regione marſia. Preſter. dicitur απρηστηροσ græ.ſignificat flammam . Torridus qūia torret:& ardorem īmittit. Rubor igneus.quia ita rubeſce bant genæ.ut ardere uiderentur. Tendit. tumeſcere facit. Pe

UVA. BHSC. IyR_055

reũnte figura, quia ita inflatur: ut membra diſtingni ñ poſſint Miſcens. ꝑ miſcebat. Modum. mẽſurã. Efflat: emittit. Late. ꝑ uniuerſũ corpus. Tollente. nõ auferente: ſed extollente: ac eleuante ueneno ſaniẽ. Ipſe latet. tumefacto corpore: ut dignoſci nõ poſſit. Cõgeſto. in ſimilitudinẽ aggeris. Auctũ. augumẽtatũ declinauit ipſe: hic auctuſ us ui. Spume9 accenſo. ꝑ ſimilitudinẽ oſtendit quãtũ ille ueneno ſerpentis intumuerit. nõ magiſ inqt unda tumeſcit: feruet aheno: aut uela: tũ cũ uentis ĩplent: Vndaꝫ cumulus. cũ ignis ſubiicit aheno. & unda oppoſita feruet. Spumeus. qui ſpumas facit. Accenſo. calefacto aheno: quod uulgo cacabũ uocãt. Virgilius. littore ahena locant. Carbaſa. carbaſus genus eſt ſubtiliſſimi lini: q̃ texũtur uela: & carbaſa ꝑ uelis accipiũt. Sinus. i. gremiũ. eſt enĩ qĩ gremiũ uelũ cum eſt uentis plenum. Choro. i. uento ſeptẽtrionali. Tumidos iã nõ. & uſque adeo creuerat uniuerſũ corpus ut iã mẽbra cõtinere nõ poſſet. Informis globus. globum ifõmem appellauit tumefactũ corpus: quia uidebatur potius globus. i. ſperica quædã forma q̃ hõis: Et confuſo: & non caput. non brachia: nõ lacerti: nõ alia mẽbra dignoſcebãt ĩ corpore tumido. Confuſo pondere: ꝑ cõfuſi põderis. In tactũ uolucrũ roſtris. qui circũſteterant: ubi marſum tumendo creſcere uiderunt: non ſunt auſi illum ſepulchro mandare: nec uolucres quidem auſæ ſunt corpus illud lacerare. Haud impune. & ſi fõte feræ aliquæ guſtaſſent carneſ illaſ: nõ ĩpune fuit illis: nã pierũt ui ueneni. Nondũ ſtante modo. i. mẽſura: q̃a creſcebat adhuc Sed maiora parant. Aliud ſerpẽtis genus deſcribit: qui humorois appellat. vꝫ q̃ faciat ſanguinem oẽꝫ penitus effluere. Tullo. ꝑpriũ nom̃ eſt militis. Miratori. Sectatori a præcedente quod ſeqt̃: quẽ enĩ miramur: hũc & ſequimur. Vtqꝫ ſolet. ꝑ ſimilitudinem oſtẽdit ſãguinem oẽm illius e meatibus corporis effuſum eſſe: quẽadmodum inquit & per foramina totius imaginis ſuccus croci erumpit ſecum trahenſ imaginem ipſam & ĩ obuerſã ſupficiẽ exprimit faciẽ: hæc ſimilitudo ſumitur a pictoribus: cum uoluerit imagineſ in obuerſa facie formaſ. ſolẽt cre

UVA. BHSC. IyR_055

bris foraminibus trãſferre formã:deinde ſuperinducunt ſuccuꝫ croci qui ex oñibus foraminibus ſtatī erumpēs:crocus imagineꝫ illius figuræ in obuerſã ſuperficiē exprimit.dicit ergo qūo erumpens crocus ex foraminibus illius imaginis:uno eodeꝫqꝫ tempore erumpit:ſecuꝫ trahens imaginem ipſam:ita oīs e corpore tulli ſanguinis effluxit:poſtquam ſerpentē ſenſit. Simul. uno eodemque tempore. Effundere. emittere. Totis ſignis.i. ex figuris & imaginibus pertuſis. Preſſura croci .i.ſuccus p̄ſſi croci. Coricii. circa coriciū cyliciæ:crocū plurimū optimūque det licet cyrena:det lycia:hoc primū eſt teſte ſolino :ſpirat flagrantius:colore plus aureo eſt:ſuccoqꝫ citius p̄ficit ad medelã ibi coricus oppidū eſt:& ſpacūs qui montē īpoſitū maria ſummo cauat uertice:patulus hyatu ãpliſſimo,nã deiectis laterib9 in terræ p̄fundū nemoroſo orbe amplectit̄ mediã inanitateꝫ:ui rens introrſus lūcis pendētibus.deſcenſus ī euꝫ p duo milia & q̄ngentos paſſus:nō ſine largo die:hinc indē fontiū aſſidua ſcaturigine.ubi peruentum ad ima primi ſinus:alter rurſū ſpecus pandit̄:qđ antrū latis primū latet faucibꝫ:poſtmoduꝫ ī p̄ceſſu p anguſtias obſcurat̄. ī eo ſacrū ē iouis fanū:ī cui9 receſſu intimo tiphonis gigantiſ cubile poſitū accolæ credunt. Pro ſãguine.i.loco ſanguinis. Foramina. vꝫ folles qui ſunt ī cute emittebant p̄ ſudore ſanguinis perſiſtit in ſimilitudine. Reddūdāt. abundant ſanguine. Sudor rubet. & ſudor ſanguis erat. Totum eſt. denique corpus:& uulnus unum eſſe uidebatur. At tibi leue. Mitior fuit aſpis cæteris ſerpentibus.i.minus crudelis.nam militem Leuum nomine momordit & ille ſtatim in ſōnum reſolututum interiit. Niliaca ſerpente.i.aſpide quæ naſcitur circa nilum qua aſpide uſam fuiſſe Cleopatrã hiſtorici ſcribunt antequam in poteſtatem Cæſaris octauiani ueniret. Fix9 præcordia. Quia uenenum huius aſpidis uenas ſopiuit & quaſi ſanguinem congelauit:& ea cauſa eſt cur ſoluatur in ſomnū Fixus. ideſt quodamodo congelatus. Præcordia preſſit. ideſt occupauit membra uitalia. Nullo dolore. mors illa ſuauis fu

UVA. BHSC. IyR_055

it:quam dormiens ſentire non potuit. Caligine. ſcilicet inferni & declarat. Nõ tã ueloci. In ſabea regione naſcit turea uirga ex qua colligitur tus:ſed alia etiam uirga naſcitur ad ſimilitudinem illius quæ legentes tus plerunque fallit:quia acerrimum & teterrimum uenenum producit.dicit ergo uenenum huius uirgæ:quamuis ſit acerrimum:tamen maiorem uim nõ habet:q̃ aſpidis uenenum:& ſi uenenum illius uirgæ poculis immiſcuerunt ſæuæ nouercæ cum priuignos occidere uoluerint:non tam cito moriuntur qui uenenum illud hauſerint:q̃ celeriter hic mortuus eſt aſpidis morſu. Sabeas uirgas. quæ naſcuntur ad ſimilitudinem uirgæ illius quæ tus producit in ſabea regione orientis. Sabeorum natio teſte Strabone:maxima eſt apud hos tus & myrra & cinnamomum naſcitur: in ora etiam balſamum:& alia quædam herba odorata quanquã eius odor cito deperit: habent præterea palmas odoratas & calamum:ſerpentes quoque palmares: colore puniceo uſque ad ilia aſſilientes:quorum morſus incurabilis eſt. Stipite de ſtipite duro:quia producit uenenũ. Fatilegi. ideſt fata legentes. Toſſica. ideſt uenena quæ fatum afferunt. Matura. ideſt in tempore ſuo collecta. Ecce procul. Deſcribit enim ſerpentem cui nomen eſt Iaculum:qui in arbore conſtiterat: & tranſeuntem paulum quendam per tempora percuſſit:ita ut alterum latus erumperet: ſine ueneno militem illum occidit. Procul. A longe. Immiſit. Torſit iaculatus eſt ſe ipſum Sterilis. Quia non ſunt fructiferæ arbores. Fatum. Mortem Deprehenſum eſt. Et uelocitate huius ſerpentis cognitum eſt in comparatione tardam eſſe ſagittam & glandem:quæ funda emittitur. Deprehenſum. Cognitum. Rotat. reſpexit ad geſtum iaculantium qui bis terque circa caput iaculantur ſaxa uel glandes. Segnis. Pro tarde arundinis Scythicæ. Aer. ideo dicit: quia pet aerem ſcindens ſagitta arcu & neruo demiſſa fertur. Studeret. reſonaret. Quid ꝑdeſt. ꝙd.nihil ꝑfuit haſta trãſigere baſilicũ:qa ſanguis per haſtã

UVA. BHSC. IyR_055

fluens ad manus peruenit:hic ubi ſenſit manum uenenatam ēē ſtatī eā abſcidit.maluit enī manū abſcīdere:q̄ ut totum cor-pus corrūperet. Venenū.ſ.ſanguīs baſilici. Manū . qua tene-bat haſtā. Retecto. nudato. Demittit ab armo. ne uenenum illud reliquum corpus corrūperet. Exēplūque ſui .ſ.ſpectabat manū moriētē:qđ exēplū erat mortis ſutæ:quēadmodū man9 illa moriebat:ita reliquum corpus morituū eſſe. Tutus .ſ.mō tis. Quis fata putaret: nunc dicit ſcorpionē uim & leti habuiſ ſe:quod uix credibile uideatur:ſed regio arida facit:ut uiz maio rem habeat q̄ hēt.ille igit nihil oīo uiriū habuit in occidēdo mi lite:q̄ ſcorpius ille quem diana aliqñ īmiſit orioni:ut iniuriā ſu am ulciſceret:q9 ſe ille de ſtupro interpellauerat.ſic enī ī fabuliſ eſt orionē fuiſſe uenatorem celeberrimuz:& Dianā quæ & ipſa uenatrix ē ī ſyluis aliqñ īterpellaſſe de ſtupro:illa irata ſcorpio nem affixit fœmori eius cuius morſu interiit orion:& ī ſignum cœleſte tranſlat9 ē. Scorpiō declinauit græ.ſūt q faciāt differē tiā inter ſcorpionē & ſcorpiū:ut ſcorpionē uelint aīal terreſtre: ſcorpium aūt cœleſte. Fata.i.uī fati.i.mortis. Teſte cœlo:quia cœlū teſtis eſt uictū a ſcorpiōe fuiſſe orionē:hoc & tempore ſæ uire cœpit in aphrica.tūc cū militē occidit romanū. Quis calca re tu. qđ dixi de ſcorpiōe:cū & Salpix ſerpēs id facere potuerit vz īferre mortē.ē aūt Salpix teres ſerpēs & oblōg9 ī tubæ mōz nam σαλπιστ græ.tubam ſignificat. Spiga. actūs grecuſ ē Quis metuat.q.d.nemo.neqz enīz magnitudinē hēs:ut qs mor tem a te metuere poſſit. Et tibī dant. tam tu quoqz uim mor-tis hēs. Vis. poteſtatem mortis. Sorores . vz Cloto:Lacheſis Atropos. In ſua fila. rumpenda. Sic nec cl.d. hoc pacto īquit milites catōis die noctuqz ī piculo & diſcrimīe ſalutis uerſabāt Suſpecta. qa iacētes & ut qeſcerēt & ſōno corp9 recrearēt:non nūq̄ uenenabāt a ſērpētibz. Frōdes. illic nec arbores frōdeſcūt nec etiam terra ſegetes gignit.non ergo frondibus:aut culmis thoros ſibi parare poterant. Congeſtæ . in unum cumulatæ. Culmis. Paleis. Expoſiti corpo .i.hñtes copora expoſita fatis .i.morti. Voluunt. deuoluūt humi iacētes. Calidoqz ua. quia

UVA. BHSC. IyR_055

dormientrs calescunt:& serpentes q̄ humore nocturno frigidio res erant an calorē dormientiū se recipiebāt:inde sumpto tepo re ac calore tepefacti reddebantur nocentiores. Innocuos. q̄a nimio frigore torpebāt. Fouent. calefaciunt. Torpente .s.fri/ gore & humiditate. Nec quæ mensura. nec poterant scire ubi essent:nec quantum itineris superesset. Modus.i.finis. Querē tes ꝓ conquerentes. Clamant.r.thessalia3. q̄ sumus o superi: ut statuatis nos in thessalia. Patimur cur. dolet ꝙ moriantur effœminate nimis.v3 ꝙ mors sua sit iners & inutilis. Segnia. ī utilia nos sumus. Iurata manus in gladios.q̄ iure iurādo astri cti sumus in manu catonis: ut moriamur ꝓ libertate & RePu. cur inutiliter perimus. Cerate. cornuti serpentes : Ire libet q̄ zona. ut has pestes uitemus parati sumus ire usq3 in frigida3 zonam:ubi sol nunquam suis radiis illustrat:aut in torridā zo nam.i.aut calore:aut frigote melius peribim9 q̄ serpentum ue neno:id enim nobis tollerabilius erit. Rubeus.i.torrida zona. Axis. v3 arcticus. Inustuæ. nō ustus.v3 in frigidam zonam. Aethereis canis. uel frigoris uel caloris. Cœlo .i.pp cœlū nil. Aphrica. de te querimus.v3 ꝙ peperis hos serpentes:nā orbis terraru3 partem hanc delegisti:quæ ab humano cultu remota esset:& nos in uita nostra huc iter intendimus:nobis ergo cul/ pa oīs ascribenda est. Tot monstra ferentem. & ideo hanc par tem orbis ab hominibus separaueris nos.cum periculo nostro petiuimus. Gentibus. humano cultui. Impatiensq3 solum.& terram sterilem esse uoluisti:ne quis in ea præter serpentes ha bitaret. Dānasti. serpentibus istis. Cultore negato .i.agricola unum sequitur ex reliquo:quia ibi segetes non gignuntur.er/ go nec agricolæ sunt. Nos uenimus. sponte nostra in hæc pe ricula:ergo criminandi sumus nos. Tu quisquis . pro quicun/ que deorum es. Accipe pœnas.v3 nostræ temeritatis:ꝙ te in/ uito in hāc ꝑtem uenimus periculosam hominibus. Comercia nostra . idest cōsortia :quia nolebas ut cū his regionib3 comer cia hr̄em9:& nos te īuito hoc feci39 .comercia ꝓprie sūt q̄s gre ci κοινωνιασ:uel ομιλιασ appellant.i.comercatōes .hīc. ab

UVA. BHSC. IyR_055

una parte. Torrente plaga. a feruenti zona. Dubiis. incertis syrtibus. v3 per quas nauigari non potest. Medio limite. potest ĩtelligi &: qa subiecta erat meridionali: q circul9 ẽ ĩ medio spæ. Vel limite. ut mihi placet. s. huius regionis. Per secreta. i. p remota solitudinis tuæ loca. Ciuile bellũ. v3 nos ciuilis belli milites. Recessus. i. tuæ solitudinis. Arcani orbis. quẽ tu secretũ ẽẽ uolebas miles pedibus calcat: merito ergo pœnas dedimus & damus. Premit. calcat. Claustra. quæ tu clauseras hõib3. Forsan maiora supsunt. cõq̃stio ẽ militũ catonis: q cõq̃rebãt̃ ꝙ ĩ hæc discrimĩa uenissẽt: & tam̃ huius temeritatis culpã nulli p̃ter q̃ sibi ipsis ascribendã esse. nũc aũt dicit qd' ẽ qĩ cõsolatõnis maiora fortasse pericula instare sibi si studeãt ulteri9 ꝓdire. nã uidebat̃ sol meridiẽ uers9 cõiũgi cũ fluctibus maris. nã haud ꝓcul ẽẽ uidebat̃: & iõ metuebãt: ne si ĩ eã regionẽ deferent̃ nimio solis ardore exurerẽt̃: s3 dñt nullã regionẽ sibi nõ lõgiorẽ uideri q̃ ĩ qua iuba rex hĩtat. ea. n. sẽp lõgi9 abesse vr̃. Maiora supsũt. s. si ꝓgressi fuerimus. Coeunt ignes. nã sicut nobis vr̃: sol cũ fluctib3 maris cõiũgit̃. Ignes. solis. Coeũt. ꝓ coire & cõiungi uidẽt̃: sol occidens vr̃ oceano mergi. Stridentib3 undis. s. calor̃ solis: nam ignis aquæ cõiunctus stridorẽ facit. Natura poli. s. antarctici q humilis ẽ. Premitur. i. subsidet & mari cõtiguus vr̃. Sed longi9 istĩc: s3 quãq̃ nobis alia molestia sint: id tam̃ molestius est ꝙ nunq̃ uidemur posse ad regis iubæ regionẽ ꝑuenire Tellus. s. ubi regnat iuba. Istinc. a regno iubæ. Quæremus sõsitan istas. & cum regis iubæ regna consecuti fuerimus in has regiones ubi sumus regredi cupiemus: quasi sint meliores illis Habet hoc solatia cœlum. Tam & si ibi serpentes habitent: tam̃ aura uitalis est: ut animalia uiuere possint: sed illic tanta est solis exustio: ut nec plantæ: nec arbores & multo minus animalia uiuant. Hoc cœlum. idest hæc aura cœli. Solatia. consolationem aliquã. Viuũt aliquid. i. aura uitalis est: & sustinet animalia: ut in ea uiuere possint. Patriæ non arua. nec q̃ro Europã: ubi nat9 & educat9 sũ: s3 q̃ro aphricæ ꝑtẽ illã: ubi paulo añ fuim9: significat & aphricæ ꝑtẽ: ubi Cn. põ. cũ classe r̃lict9 fuit

UVA. BHSC. IyR_055

haud ꝑcul a cyrenis .Patriæ.ſ.urbis romæ.naꝫ ī europa ſum⁹. Alios ſoles. vꝫ mitiores auras cœli. Qua te ꝑte o aphrica. q̄ſi hæc nō uideat Aphricæ ps:ubi nunc poſiti erant. Poli. cœli: Tellure reliq.i.reliq eā ꝑtē Aphricæ:ubi Cn. Pom. relict⁹ erat & declarat. Cyrenis. iuxta urbeꝫ cyrenaꝫ. Exigua ne uia. nū quid tam breui ſpacio uiæ mutauimus orbeꝫ trāꝫ:ut aliud cœ lum hic ſit.vꝫ calor:& aliud unde diſceſſimus.vꝫ bruma. Lege anni. ut illic quidē ſit hyems:hic uero nunc nimis æſtus.nam ſua lege annus continetur. In aduerſos axes.vꝫ ad antipodas: quia ſi ſpa cœli.vꝫ octaua:quā alii cœlū:alii firmamentum uo cant:circuit oēꝫ orbem trāꝫ.axes hemiſpii nr̄i qui ſupiores ſūt & hemiſpii īferioris ſunt:quibꝫ ſubiacent antipodæ. Aduerſus nobis oppoſitos. Euoluimur. ex hoc orbe ad orbeꝫ antipoduꝫ Terga damus noto. q̄ flat a meridie:nunc quidem ī oppoſituꝫ flat & ſpirat.at uero cū ad ātipodas deſcēdemus īpꝫ notū poſt terga reliq̄m⁹. Sub pedibꝫ meis. ad antipodaſ fortaſſe deſcen dem⁹:ut iam ſub pedibꝫ nr̄is poſita ſit roma. Solatia. Vnū eſt ſolatiū hui⁹ moleſtiæ.ſ.ſi dii fecerint:ut nos Cæſar hac uia ſeq̄ tur:ut & hoſtes experiāt hæc picula quæ & nos expti ſumus. Fati.i.mortis nr̄æ. Veniāt hoſtes. ſuccedāt nobis. Sic dura ſu os.his q̄relis nō nihil leuaī uidebant mala ſua milites . Sic:vꝫ his q̄relis. Exonerat. leuat. Queſt⁹. q̄relas. Cogit tā. ſꝫ cato uirtutis exēpla faciebat:ut natura q̄uis extrema ēēnt ; leuiora uiderent.nā qa ipſe fortiter calorē ferebat & picula oīa:milites ipſiuſ exemplo fortiores erāt. Qui nu. terrā iacebat & ipſe mo ri cupiebat:& ſingulis horiſ fortunam laceſſebat:quaſi cuperet ſe aduerſa fortūa ꝑmi:nā cū ea certabat:nec illi ulla rōne cede bat. Prouocat. qī ad certam.qa vꝫ nō timet ullo fortūæ īpetu ſupari. Vn⁹. ſol⁹. Oīmibꝫ ſa .i.mortibꝫ ōiuꝫ militū aderat ip ſe:& conſolabaī nunc adhortando nūc ſe ipſū periculis expo nendo. Aduolat. celeriter adeſt quocunque uocat⁹ eſt . Atqꝫ īgens meritū.ſ.catonis q̄ omnia meruerat hic tm̄ meritū erat: ut uirtutē Catōis:& merita ſuæ ipſoꝝ ſaluti aīponerēt milites Maiꝫq̄ ſalu.ſ.qꝑ ipſi maioris faciebant meritū catonis:q̄ ſuam

UVA. BHSC. IyR_055

ſalutem. Cõtulit in letum uires. hoc eſt dedit militib3 iam mo rientibus uires:ut faceret eos fortiores ad mortẽ. Pudeatq3 ge mentem: turpe militibus fuit ī morte & gemere præſente Ca tone: ne qdfacerẽt qđ idignũ eſſe uideretur tanti uiri p̃ſentia Illo teſte. illo præſente. Quod ius hũiſſet in ipſũ. ſi ipſe Cato cã erat:ut prudentia ſua cæteri oẽs fortunam aduerſam cõtem nerent:q̃to ipſe fortius facere poterat? Lues: peſtis. Exitum. pernicies. Quod ius. Quam poteſtatẽ. Spectatorq3 docet: & dum adeſt:& ſpectat pericula:& labores militum ſuorum:facit ut milites ſui omneſ labores oñia pericula ſubſtineãt. Nil poſ ſe.ſ.cõtra uirtutem. Vix miſcens ſecum. poſtquam diu uexati fuerunt milites ſerpentibus:calore:& in edia & cæteris malis: tandem auxilium poſt longu3 tempus affuit:nam peruenerũt ad pſillos populos aphricæ.pſilli dicti ſunt quia nimio calore ſoliſ nudi incedunt:unde pſilli tenues:hi populi ſunt intacti ue neno ſerpentum:immo præſentia ſua & carminibus quibuſdã & ſolo aſpectu abigunt ſerpentes:ut non ipſis:ſed nec aliis qui dem præſentibus ipſis detrimentũ aliquod inferant: ipſi etiam hoſpitales ſũt:& rectiſſime medentur ſerpentibus:ſi quis uene natus fuerit.Supra garamantes pſilli fuerunt teſte ſolino con tra noxium uirus muniti incredibili corporis firmitate.ſoli mor ſibuſ anguium non interibant:& quamuis dente letali appetiti incorrupta durabant ſanitate.recens etiam editos ſerpentibus offerebant:ſi etiam partus adulterini:matrum crimina plecte bantur interitu paruulorum:ſi pudici probe ortos a morte pa terni ſãguiſ priuilegiũ tuebat.pſilli uero:ut refert Strabo apud cyrenaicã regionẽ naturalẽ quãdã uiz hñt cõtra ſerpẽtes ſic & Tẽtrycæ cõtra crocodilos:ut nil ab eis patiãt:ſ3 itrepide natẽt & aquã tranẽt:alio nemine audẽte.cũq3 crocodili roma3 allati ẽẽnt ut uiderẽt:tẽtyricæ eos ſeq̃bãt:facta ẽ illiſ piſcina quæda3 & foram ī uno laterum:ut ex aqua in apricum egredi poſſent Tentyricæ aderant qui interdum eos recte educebant ad ſo lem: ut a ſpectatoribus uiderentur .ſunt ex pharuſiis & ni gretib3 alii q̃ ſerpentum ac piſciũ coriis:molumtis ac iſtrumtis

UVA. BHSC. IyR_055

utunt. Innoxia cui nocere non possūt serpentes. Līgua par. i. carmina eorum quibus ita serpentes attonitos reddunt: ut nocere non possint. Potentibus herbis. Videlicet carminibus herbarum quibus etiam morsibus serpentum medentur. Ipse cui or tutus. neque enim sanguis ipsorum infici poterat ueneno serpentū & sine carminibus. Ad mittere. recipere. Vel. ꝑ & Cantu. incantatōne. græci dicunt incantationes quibus arcentur serpentes: & noxia carmina ueneficaꝝ. Na. locoꝝ. & si qs q̄rat: quæ cā fecit eos a serpentibus intactos: dicit ita natura locoꝝ tulisse: ut ubi nati & geniti sunt: ibi uim nullam serpentes habeant. Profuit in mediis. Profuit ipsis: ut in media illa regione habitent: vbi serpentes nascuntur: quia cōsuetudo uim maximam habet: ab assuetis non fit passio: ut inquit philosophus. Pax illis. pacē ipsi cum morte iunxerunt: fiducia ipsorū tanta est: ut etiam cum morte pacem habere confidant. Sanguinis. .i. generis ipsorum. In terras paruus: Scis quomodo experiri uolunt: nūquid filii de suo semine nati fuerint: ne fortasse uxores contra fidē suā aliquid cōmiserint: simūl ac nati sūt filii eos ad serpentes differunt: si sui fuerint serpentes: nocere non possunt: si alienigenæ essent a serpentibus morderentur. Aspide. quæ maiorem uim ueneni cæteris serpentibꝫ habet. In terras. q̄a non habent thoros quibus incumbent & parui: sed in nuda terra. Externæ ueneris. vꝫ ne fidē matrimonii uiolauerīt uxores. Vtque iouis uolu. per similitudīeꝫ ostendit quomodo pīlli filios suos experiantur: nunquid sanguine suo geniti sūt quē admodūm inquit aquila pullos simulatque ex ouis protulerit statim ad radios solis conuertit: & qui acie oculorum: lumen solis sustinere poterūt eos ꝺseruat: reliquos aūt abiicit qī nothos & minime sui generis. Protulit. eduxit ex ouis ea fouēdo. Calido ouo: s. quod fouerat antea. Implumes. sine plumis. Pati. .s. acie oculorum. Lumine recto. intentis oculis. Diem. idest solem a præcedente quod sequitur: nā præcedit sol & sequit̄ dies. Seruāt̄. ad uolādū. In usꝰ cœ. ad usū aeris q̄ phœbo cesse re. i. q̄ uicti sūt nimio splēdoꝛ solis. lacēt. q̄a aquila detrudit

UVA. BHSC. IyR_055

eos ex nido. Sic. eodem modo:ordo eſt:ſic pſill9 hēt pignora gentis. Vt. ꝑ ſicut uolucer auis ꝛc. Non horruit. non timuit angues adiunctos infans cum primum natus eſt. Non ſolū gens. non ſatis eſt ꝙ ipſi ſint incolumes a ſerpentibus: immo etiam ſaluti hoſpitum diligentiſſime conſulunt. Hoſpitib3. ad ſalutem hoſpitum. Populis.ſ.aduenis qui ad regiones ſuas applicuerunt. Contra no.monſtra .i:contra nociuos ſerpentes. Secutus ſigna: Quia cum militibus ſequebantur catonem. Statui: Figi. Harenas. Quia arenoſa eſt libye. Spacium uali. ui delicet ſpacium quantum circundatur primum expurgat quomodo. Cantu. Incantatōibus. Verbiſque fugantibus. Declarat quod dixit cantu. Verbis. incantatōibus. Vltima. extremitatem caſtrorum ſuffumigabant igne:& qua ſuffumigatōe uterē deſcribit. Hic ebulum ſtridet. hæc genera arborum Mycāder in pharmachia ſua ponit quæ ſunt optima ad repellenda uenena:quibus nunc utebatur Pſillus:ut caſtra romanoru3 militum tutiora redderet a ueneno ſerpentum. Hic. in hoc igne Ebulum. Quia comburebat has herbas:ut odore & nidore ex ipſis herbis erumpente fugarentur angues: inter quas herbas ebulum fuit.eſt autem ſpecies herbæ quæ uulgo inuenitur & naſcitur in ripis fluuialibus. Virgilius.ſāguineis ebuli baccis. Peregrina gal. ſcilicet ipſis:quia apud eos nō naſcitur. Thamarix. eſt arbor ſine ramis:ideo non læta eſt comis. Coſtos. Aromatica ſpecies ē. Et panacea potēs. Quia omnib3 morbis medetur:propterea appellat panacea παν quod ſignificat ōe ακτο ακοσ.i.medeor. Theſſalla. quæ in theſſalia naſcitur. Peſcedon. eſt amariſſima herba:nam peſdonoſ ſignificat amarum. Ericina. Quæ naſcitur in eryce monte ſiciliæ. Larices.genus herbæ: Fumoque. Præterea urunt abrotanum.nam abrotani fumus eſt inimicus ſerpentibus. Longe. Procul ab aphrica naſcētis:ſicut ſupra pegrina galbana dixit. Sic nox tuta uiris. In hunc modum Pſilli faciebant:ut romani tuto quieſcerent ſuperueniente nocte. At ſi quis peſte diurna.ſ3 ſiqs fōte interdiu tactus ēēt morſu ſerpentis.tū uero uideres uī maiorē

UVA. BHSC. IyR_055

horum pſillorum:nec.n:quẽquã ꝑire ꝓmittũt & cũ cætera om-
nia experti eſſent:tandem etiã ſugebant uenena:ſi forte peni-
tꝰ ineſſent & ſugendo intelligũt cuius ſerpentis uenenum ſit.
Fata trahit.i.uenenũ quod eſt cauſa fati.i.mortis. Tunc ſunt
magis: tunc enim uideres quaſi miracula ſint fata & remedia
gentis illius. Pſillorꝝq3 ingens. nam pſilli cũ uenenis decertãt
donec ipſa uenena ſuperauerint. Pugna uenẽni. qĩ inter ſe cõ
tendunt:uenenum ut occidat:& pſillis ut expellat. nã primũ.
Saliua ſua circuit uulnus illius quẽ momorderit ſerpens:& vis
tanta eſt ſaliuæ:ut uenenũ in ſuo loco cohercitũ teneat:ne reli
quum corpus maculare poſſit. Cohibet. cohercet. Peſte3.ue
nenũ. Tũ. deinde .ſ.ſi ſaliua nõ ualet. Spumanti lingua. Si
gnificat eos celeritate & uolubilitate linguæ carmina ſine inter
miſſione dicere. Nec dant ſuſpiria .i.nec reſpirant quidem in-
ter dicendũ carmina:nec ſi reſpirauerĩt & ĩtermiſerint fortaſſe
uenenum:illud interea penetret interius. Curſu uulneris .i.ce
leritate ueneni. Non dãt.i.non concedunt. Suſpiria.i.reſpira-
tõem. Vulneris .i.ueneni. Haud nũ tacere. nec minimũ qdẽ
quia ſi tacerent ſtatim uenenũ inualeſceret. Sæpe quidem pe-
ſtis. & tanta uĩ hñt carmina:ut ſæpenumero uenenũ expellãt
ut plurimũ aũt opus ẽ maiore ui. Fugit.i.diſcedit. S3 ſi:tar.ſ3
ſi uenenũ fuerit aliquanto uæhementius:q̃ ut carminibus ce-
dat:tũ uero illi recumbunt uulneribus & lingua labentes:at-
q3 haurientes ore:nõ prius deſinunt:q̃ totum uenenum eduxe
rint. Audit.ſ.carmina Elicitum.i.cum elicitur:& educitur:pti
cipium præteriti temporis paſſiui poſuit pro participio præſen-
tis temporis:ꝙ apud latinos paſſiuum nõ ĩuenitur participiu3
ptæſentis temporis:quod græci habẽt:& ideo poetæ ſæpe utũ-
tur:ut qua uectus Abbas i.qua uehebatur. Iuſſumque. Dum
iubetur exire. Repugnat.ſ.exire.Superincumbens.ſcilicet uul
neri. Exiccat dentibus. Vſque adeo haurit:ut inter dentes ue
nenum trahat. Extractamque petens.& cum eduxerit uene
num de corpore iam moriente expuit ipſum.Superauerit. ui
cerit. Morſus. ideſt uenenum. Vel. ꝙ etiã. Guſtu.iꝑo guſtu

UVA. BHSC. IyR_055

cognoſcet uenenuꝫ ſerpentis cuiuſcunqꝫ fuerit. Hoc igitur tã dem.ergo tali auxilio leuata eſt perincies romanoꝝ cuꝫ diu la boraſſent:& ex his multi etiã ueneno periiſſent. Late. ſpacio ſe. Squalentibus. ſterilibus. Bis poſitis phœbe. nũc tempus deſcribit quo per libyam arentem cum exercitu cato ambula uit añq̃ iter illud moleſtum expedire poſſet:dicit enĩ duos mẽ ſes perpetuos tranſiiſſe: & tandem deſertis harenis in ſtabilio rem terram ueniſſe. Poſitis flãmis. decreſcens. Luce recepta Creſcens nihil aliud ſignificat:niſi trãſactos duos menſes:nam ſingulis menſibus luna creſcit atqꝫ decreſcit. Phœbe. Luna. Areni uagum. per harenas libyæ uagantem. Surgens. recep ta luce. Fugiens. poſitis flammis. Iamque illis. & peractis duobus menſibus iam firmiorem terram romani reperierant Dureſcere puluis.i.terra firmior eſſe cœpit ãbulantibꝫ. Spiſſa ta. Firmata. Redire in terram. ante erat harena tunc cœpit ẽẽ firmiõ tra atqꝫ ſtabilior. Raræ fron. cœperũt inquit apparẽ frondes arborum:quæ in terra frugifera uirent & caſas paſtoꝝ uidere cœperunt:cum terra illa fœcundior eſſet. Non culta. ñ artificioſe ædificata. Congeſto culmo. declarat quod dixit nõ culta.i.cumulato culmo:quia ex culmis & arundibus mapalia teguntur. Quanta dedit miſeris. Quod aliis terrori fuiſſet:id gaudio fuit romanis militibus:uidere leones aliis terrorem at tuliſſet:ipſis uero gaudium attulit:quia leones ſibi mitiores ui debantur q̃ ſerpentes. Hoc .ſ.cũ uidere leones ſæuos. Cõtra. .ſ.ire.i.occurrere ipſis. Melioris terræ.i.libyæ:quã meliorẽ hoc eſt fœcũdiorem & ſtabiliorem repierãt. Proxĩa leptiſ. & prima urbs quæ illis occurrerit fuit leptis quæ eſt tripolitana Libyæ. hæc ciuitas eſt iuxta abrotonũ urbem:& ut refert Strabo dicta eſt neapolis. Cuius ſtatõne. & ibi hyemarũt romani milites. Exegete. perfecere. Quietam .dixit. Nymbis flammiſqꝫ carẽ tem.i.carentem frigore & ardore ſolis. Cæſar ut æmathia. ex peditis periculis quæ per lybiam arentem perpeſſus fuerat ro manus exercitus.nunc redit ad cæſarem deſcribens quid ipſe fecerit poſt uictoriam pharſaliæ. dicit enim nihil prius hũiſſe

UVA. BHSC. IyR_055

cæſarẽ:q̃ ut ſeq̃ret̃ Põpeiũ:q̃ illũ iter egiſſe didicerat. uenit igit̃ ī ægyptũ ubi tãdẽ cognouit iuſſu Ptholomæi regis occiſu3 eſſe põpeiũ:& p̃ſto occurrerũt miniſtri regis:q caput põpei aduenienti cæſari offerrent. Cæta curarũ. õib3 poſt hĩtis ad illud unũ aiu3 ĩtendit cæſar:ut ſeq̃ret̃ põpeiũ. Aemathiã.i.poſtq̃ ſatis cædem æmathiã cõtẽplat9 eſt: ꝓiecit. abiecit. Intent9 ge.ſ.põpeio.v3 qũo eũ dep̃hendere poſſ3. Fruſtra. qa eũ hr̃e nõ potuit: ꝙ occiſus erat regis iuſſu. Terris.p diuerſas terras. Fama duce.nã q̃ fama erat ip̃3 ꝓfectũ eſſe:ea iter ĩtendebat. Legẽs.nauigans:ſicut & põpeius nauigabat. Treicias fa. qua nauigauerat põpei9. Legit. trãſit. Amore na.æq̃r. v3 amore heronis & Leandri:ſignificat helleſpõtũ. Notatũ. v3 nobile:uel. Natatũ. .ſ.a leandro:q̃a de abydo natabat ad Sexton ad ãguſtias helleſpõti mariſ leãder vt ad amicam ſuam Heronẽ ueniret:& declarat Heroas. ita legẽdũ eſt.v3 heronis turres q̃ declinãt̃ apud græcos:apud nos declinatõe3 accipiũt huiuſmõi addita nis in genitiuo.н.didõ tis didon:hæc didon nis ino ĩonis:deinde efficitur poſſeſſiuũ inous inoa u3:ita herous roa u3: poſſeſſiuũ huius nõis hero. Heronis turres .i.ubi hĩtauit hero ī oppido Sexto. Helle ne .i.nepheles filia:nã cũ fugeret nouercales ĩſidias & ip̃a cũ phrixo tãdẽ ueniſſ3 ad ãguſtias hui9 maris p̃cib3 peti it a diis:ut ſui miſereret̃.nã ĩſtabat p̃ q ꝓſeq̃bat̃ eoſ affuit marſ nã ſtatĩ affuerũt duo arietes:& ĩtellexerũt opẽ diuinã ſibi p̃ſtitã ẽẽ tergo eor̃ ĩſederũt:& arietes ãguſtias maris illius natare cœpũt:ſ3 rñſũ accepũt ne retro aſpicerẽt dũ ad ulteriorẽ ripam ueniret.phrixus ſecut9 reſponſi iuſſa.helle ut nata mulieris ſolet eſſe leuior reſpexit & ſtatĩ e tergo aritis excuſſa:nom̃ mari dedit.nã ãtea põtus dicebat̃.ſ3 ab helle ſubmerſa dict9 ẽ helleſpõt9. Nõ aſi.bre.dicit nulla pte ãguſti9 direptã eſſe aſiã ab europa.nã matis hui9 helleſpõti ãguſtiæ diuidũt aſia3 ab europa illic ſextoſ ẽ ĩ aſia:illic uero abydos ĩ europa:adeo ãguſtũ ẽ hoc mare:ut leãder ex abydo:Sexton natauret:ut ad amicã ſuã pueniret. Diſter. diuidit. Vſq̃. ĩ aliq̃ loco. q̃uis bi. q̃uis bizãtiu3 hoc mare boſſorũ diuidit calcedona ab Europa:breui & ãguſto

UVA. BHSC. IyR_055

sinu tam breuior ē hic sin⁹ hellespōto. Bizātiō. ē ꝓferendum græce:qa græc⁹ sermo ē:nā si bizātiū dixeris:uersꝰ nō staret: qa collisio fieret de a & m & abiiceret syllaba u3.ē āt bizātium oppidū thracie:duo sūt bosfori:cymeric⁹ & thraci⁹ qua dari⁹ deduxit exercitū:de q̄ hic loqt̄:ubi nūc ē cōstātinopolis. Calce dona. chalcedō ē dextrorsū itrātibus euxinū q̄ dirimit pontus hellespōto.Hæc c uitas ædificata fuit a megarēsib3. Ostriferā. qa ibi nascūt ostrea.Euxinūq3 fe. εὔξινος primum rudi terra & truci incolaꝝ barbariæ dict⁹ ē:qī ihospitalis:postea cūm mo res aduenaꝝ comercio moliri cæpūt:paulati dici cœpt⁹ ē euxi nus.i.hospitalis.ab ef.bene. Paruo ruat ore ꝓpōtis.v3 hellespō tus īcipit a rheteo littore:qd nobile ē tōba achillis & aiacis tē plū & statua:quā ab Antonio ablatā & ī ægyptū asportatā:Au gustus cæsar illiēsib3 restituit teste Strabone:ī hos cōtinēt bithi nii & marmaridæ populi ī europa:eiq3 finē ꝓpontis facit alteri us maris sin⁹ ꝓpōtis ꝓpōtidis quæ alteri⁹ maris principiū dat nā euxino prīcipiū dat inde seq̄t mare qd ꝓpontis dr̄:aut ut meli⁹ dicam⁹ & recti⁹ itelligatis:tenuis hellespōti Euripus:at refert Solin⁹:porrigit ad asiæ urbē priapū:qua magnus Alexan der potiūdi amore trāscēdit & potit⁹:ide diffusus æq̄re patētis simo rurs⁹ strigit & ꝓpōtidē mox ī qngentos passus coartat:fit bosforos thracius:qua Dari⁹ copias trāsportauit Strabo autem dicit a Cyzicena regione:& locis espo & granico uicinis usq3 abydū & Sestū ꝓpōtidis orā ēē .ī pōtū itaq3 euxinū a ꝓpōtide nauigātib3.a leua iacent ea quæ bizātio sūt cōtigua:& a thraci b3 hītata a dextris sūt chalcedoni ꝓxīa:Bithynioꝝ sūt:seq̄ntia marādinoꝝ:& vt idē Strabo inqt euxin⁹ est septētrionē uersus Sigeasq3 petit fa. & cū ad hæc loca pueniss3:tādē cæsar cupid⁹ cognoscēdi:atq3 uisēdi ea q̄ sæpe audiuerat:secū hūit ex īcolis unū q reꝝ illi⁹ loci pitissim⁹ erat:& ex eo accuratissime inte ro gabat de sepulchro Achillis Aiacis & heroū de qb3 monumēta tradita sūt apud poetas atq3 scriptores:& oē3 sitū ibi cognosce re uoluit añ q̄ his locis excederet. Sigeas. sigei ꝓmōtorii.& si meōtis .a.ut flumīa uideret q̄ꝝ monumta līis tradita sūt. Rhe

UVA. BHSC. IyR_055

tion.n.g. .ſ.achillis ī rheteo mōte achillis ſepulchrū extrūctū ē:ritiō ritiu ꝑ iota apd' nos mutaī iota ī e lōgā:vt cæſarian9 cæ ſarean9:aliqñ.i.p.e.acipiūt:ut media medea:aliqñ iota mutaī ī .e.lōgā:ut ſpōdios ſpōde9:aliqñ abiiciī.e.& remanet.i.breuis ut hic ꝙa ꝑ.e.ſcribiī remāſit.i.breuis rithion. Vmbras:ſ.græco rū & troianoꝝ heroū. Debētes ua. ꝙa carminib3 uatū nōia he roū ppetuo durāt. Nom̄.m.t. .ſ.ilii:nā magna ē fama ilii q̄ tā diu durabit:q̄ diu carmina Homeri erūt. Magna ue. magnas reliqas. Muri p. .i.troiani q̄ auxilio phœbi atq3 neptuni cōditus ē:nā ut ī fabulis eſt:neptun9 & phœb9 auxilio fuerūt laumedōti urbē ilion ædificāti. Iā ſyl. iā ibi īqt īnatæ ſūt arbores & ſyluæ īter ruinas ilii. Iā. tū cū ea loca ſcrutat9 ē cæſar. Putres trū. ꝙa iā ānoſa uetuſtate putrefactæ erāt arbores. ꝑſſēr do. ꝙa īnatæ erāt ſyluæ.Tm̄ æui lōgīqua ualet mutaī uetuſtaſ Laſſa. iā porrecta radire. Periere ru. nō ſolū mœnia urbis ilii euerſa ſūt:ſ3 & pua admodū ueſtigia ruinæ ſuperāt:ut nec ueſtigia q̄dē urbis ulla appareāt. Aſpicit. utpote diligens ſcrutator antiqtatis cæſar. Heſiones ſco. v3 ubi iſione expoſita fuit olī ceto piſci marino:cū laumedon ædificatur9 ēēt vrbē troianā & petiiſſ3 a Neptuno & Phœbo:ut ſibi auxilio ēēnt ad cōdēdā urbē pact9 certā pecuniæ q̄titatem.poſtq̄ illi benigne affuerūt cōdita urbe p̄ciū qd' diis ꝓmiſerat laumedon negauit.irat9 neptun9 cetō īmiſit qd' carnib3 hūaniſ ueſcebaī:& cū primo a nobilib3 q̄ſq̄s plebei9 mitteret ceto deuorādus.plebs coḡuit nullū ex ſtirpe ſua rmāſurū ēē :itaq3 ſeditōe facta nō uidebāt hoc ēē paſſuri.coactus ē Laumedō ſorte ꝓmittere:qui nā deuorādi mitterēt ceto:ſors cecidit ī heſionē filiā laumedōtiſ & cū expoſita ēēt ceto deuorāda:ſupueniens hercules liberauit eā. Scopulos. ubi expoſita fuerat heſiōe deuorāda ceto. Syluaſq3 pa. v3 ſyluas ubi cū uenere cōcubuit anchiſes:& ex ea genuit æneaz. nā apud ūdas ſimeōtis ſylua fuit ubi cū uenere cōcubere ſolebat anchiſeſ.ut apud Vir.Tune ille æneas quē dardanio āchiſe Alma uenus phrygii genuit ſimeōtis ad undā. Quo iu.ſe.an. Aſpicit & ātrū q̄ iudex paris ſederat:nā ſicut fabulæ uel hiſto-

UVA. BHSC. IyR_055

riæ narrãt,accepto ſõno heccubæ priam9:qa uiderat in ſõniſ ſe piturã:cũ aluo geſtaret pidẽ:facẽ q̃ uniuerſa mœnia troiæ cõ, burerẽt, rñſũ ẽ ab auriſpicib3 naſciturũ ẽẽ ex heccuba q cã ẽẽt excidii troiani,ꝯſilio igĩt aruſpicis Priam9 mãdauit:ut qcqd ex ea naſceret alitibus & feris deuorãdũ exponeret,nat9 eſt q pul chritudie ſua aĩu3 mr̃is pietate cõmouit:ip̃3 igr̃ paſtori demãda uit alẽdũ:cũ igr̃ grãdior fact9 eſſ3 & ludi ĩ urbe troiana fierent: iuſſit ipſũ uenire Priam9:ut cũ æqualibus certaret ubi cæteros oẽs ſupauit ludo cæſtiũ:ſæpe & ip̃3 hectorẽ ꝓcutiebat,adeo ira tus ẽ hector & ĩ furorẽ cõuerſ9:ut ip̃3 occidere uoluerit:niſi iuſ ſu Priami iuſſus eſſ3 hector abſtineri,tũc ꝓriam9 optauit illum q̃ſquis eſſ3 ſuũ filiũ ẽẽ,tũc heccuba capta occaſione qđ ĩpcaris ĩquit cõſecut9 es:nã filius ẽ tuus,ſ3 cũ adhuc ẽẽt ĩ ſylua paris nuptiæ celebratæ ſũt ĩter Peleũ & thetidẽ:qb3 ĩterfuerũt dii:de æq3 oẽs p̃ter diſcordiã:ĩdignata aureũ pom̃ũ fabricauit:& ſup, ĩſcripſit,pulchriori:potẽtiori:ac ſapiẽtiori det̃:& ad mẽſã ubi ac cũbebãt deæ pomũ illud cõiecit:qđ ad man9 primũ ꝓuenit iu nonis:q̃ cũ legiſſ3 potẽtiori det̃;ꝓmũ ſuũ ẽẽ dixit,qm̃ potẽtior eſſ3 õib3 aliis,legẽs deide Pallas ſapiẽtiori det̃;ĩmo meũ eſſe de bet.At uero Ven9 pulchrieri legẽs ſibi uendicauit:& ita exorta eſt contentio ĩter eas.cũ igĩt ad iouẽ ueniſſẽt & orarẽt:ut hãc li tẽ inter eas cõponeret:excuſauit ſe iuppiter:q̃a iudiciũ illud af ferre nõ poſſ3 qn rẽ moleſtã faceret:uel ſorori & uxori iunoni: uel filiæ Palladi:uel filiæ itẽ Veneri,g̃ miſit illas ad paridẽ: q tẽ poríb3 illis æqſſim9 hẽbat:unde paris dict9 ẽ ꝙ par ẽẽt ĩter oẽs deide eas nudas uidere uoluit & acqeuit ueneri:q̃ ꝓmiſerat ſe daturã opã:vt pulcherrimã õiu3 mulierũ ĩ matrimoniũ accipet ,ſ.helenã,dicit g̃ cæſarẽ antrũ hoc fuiſſe cõtẽplatũ ĩ q̃ paris iu, dex cõſederat:tũc cũ ĩter deas iudicauit. Iudex.ſ.Paris. Cœlo. ĩ cœlũ. Puer. ganimedes cuius amore captus iuppiter rapuit eũ Aquila q̃ iouis armiger dr̃. Nays. nayades dr̃r fõtiũ nĩphæ Luſerit,ſ.cũ paride hæc amica fuit paridiſ quã ꝓdite aliq̃ tẽpor amauit:adeo ut uerſ9 illos ſcripſerit de qb3 mentõe3 fecit Oui, dius:cũ paris Oenone poterit ſpirare relicta ad fõtẽ xãti uerſa

UVA. BHSC. IyR_055

recurret aqua. Oenone. inoni tis inos p iota & per omega. Nullũ ẽ si.no.sa. v3 nullũ saxũ ẽ ignobile:s3 alicui9 magnæ rei monumẽtũ hẽt. Insci9 ĩ sic. cũ lustraret oĩa loca cæsar ubi troia fuerat & heroũ græcoꝝ:piter ac troianoꝝ monumẽta diligẽter exqreret:forte q̃dã p loca trãsibat:ubi hectoris sepulchrum fuerat:& cũ ĩcaut9 trãsiret:mõstrator q ducebat eũ admonuit: caueret ne sepulchrũ hectoris calcaret.Hectoris luc9 est iuxta Pteleũ lacũ ĩ ophrunio loco cõspicuo:ut refert Strabo. Nesci9. ignar9 cæsar ibi cõsecratos ẽẽ cineres hectoris. Serpẽtẽ riuũ. v3 trãseũtẽ ad similitudinẽ serpẽtis q flectit̃ & ĩcuruas ripas ingredit̃.vñ serpere ꝓprie ẽ serpẽtũ:qa serpũt & ĩtrãt angusta foramina. Xãt9 flu.troian9. Secur9. sine cura religionis ullius: uel sacri. In alto gramĩe. ĩ ꝓfunda herba. Phryx. qa a phrygia nat9 est. Incola. hĩtator & ĩdigena. Discussa ia.& mirum nõ erat si ibi nulla sepulchra fuisse nõ nouerat cæsar:nã uix uestigia sepulchri apparebãt:tã&si saxa q̃dã auulsa passim cõstiterãt. Mon ,dux cæ. Nõ re.a. q.d:pedib3 calcãdo piaculũ cõmittis. O sacer. Prorũpit ĩ exclamatõe3 hoc loco lucan9: ostẽdẽs uĩ magnã ẽẽ poetaꝝ:q faciũt mortalia ĩmortalia ẽẽ carmib3 suis.nã & si sepulchri illi9 uestigia uix apparebant :tñ qa memoriæ ꝓdita erãt carminib3 homeri:iõ adhuc nõ exciderãt ex aĩo ĩcolaꝝ. Fato e. liberas oĩa a morte. Aeuũ. diuturnã & ꝑpetuam uitã donas. Inuidia sa.cæ. sicut.n. heroũ troianoꝝ atque græcoꝝ nõia carminib3 homeri illustrãt̃.ita tu q̃q3 o cæsar nr̃is carminib3 illustrabere:si mõ musæ latinæ aliqd ualẽt. Ne tan: ꝓ ne tãgaris ĩuidia.i.nulla te moueat ĩuidia achillis & hectoris q fama eoꝝ ꝑpetuo maneat. Legẽt: s3 nõ tñ cũ magna laude cæsaris. Si q.ẽ f. i.si aliqd l3. Latiis. latinis: Smyrnei .i.homeri honores.nã de Smirna oppido homerũ fuisse ꝑhibent l3 chii & colophonii:& alii cõplures populi suũ qĩ ciuem uelint:sicut apud Ciceronẽ ĩ orõe ꝓ archia.& ut ĩqt geli9 de ĩsignis homeri stirpe certãt septẽ urbes.Smyrna v3:Rhodus:colophõ:salaminius:Argos:Athenæ.Aristotiles uero tradit ex insula io natum. Phar. no.i.carmĩa nr̃a q̃b3 pharsalica pugna describit̃ ꝑpetuo

UVA. BHSC. IyR_055

manebũt. Tenebris dã. q.d.nõ tradaẽ obliuiõi. Tenebris. ob liuioni:qa obliuio tenebras ĩducit reb3:ut ex memoria excidãt Vt du.ĩp. nũc dicit qd egerit cæſar:poſtq̃ oĩa ꝑ uoluntate ſua diligẽt ĩſpexit.nã aras ibi erigi iuſſit & diis iliacis ſacrificia exhi buit obteſtãs:ut ſibi ad ea q̃ ſuꝑãt pagẽda vellẽt ꝑſperoſ ſuc ceſſus dare. Venerãda ue. q̃ ſẽꝑ ĩ honore hr̃i ſolet:qa melior ẽ & rõe3 affert.Cicero ĩ tuſculanis.q̃obrem res oẽs q̃ uetuſtiores ſũt eo melioreſ ꝑpea uenerabiliores:qa v3 ꝑpiores ſũt prĩcipio ſuo:qa ꝑpiores ſũt ad chaos mũdi unde originẽ hũerũt:iõ me liores. Extru. cõſtrũxit. Cõgeſtu ce. qa de ceſpite ſtruxit ara3 ubi ſacrificia diiſ iliacis fecit. Nõ ir. .i.uana uota:qa dii ſẽꝑ cæ ſari fauerũt donec ad exitũ ciuilia bella ꝑduxit. Dii ci. ecce uo ta cæſaris.ordo ẽ:o dii cinerũ deiq3 mei & o Alba ⁊c. date fœli ces curſus ⁊c. Dii ci. .i.dii iliaci.Virgili9.iliaci cineres & flãma ⁊c.Aeneæq3 mei. v3 dii penates q̃s ſecũ ĩ italiã detulit æneas. Lauinia ſe. nã primũ cõdidit oppidũ de nomĩe uxoris lauiniæ ubi deos penates cõſacrauit ĩ tẽplo. Et alba .ſ.urbis romæ:nã hic Albã cõdidit Aſchaniuſ æneæ fili9:quã a ſitu porrecto ĩ dor ſo urbiſ lõgã appellauit:albã aũt a ſue:quã albã cũ.xxx.catuliſ ĩ littore ĩuenit.iõ albã dixit:qa ĩde p9ea nati ſũt romul9 & rem9 q̃ vrbẽ ro.ꝺideꝛ:q̃uiſ multæ ſĩt opiniões cõditæ yrbis:ſ3 hec ẽ uulgatiõ.lg.a.p.troianiſ v3 adhuc albæ ĩ tẽplo dee ueſte ꝑpetu us ſeruabat:ad cui9 ſimilitudĩe3 romæ cõditũ ẽ tẽplum deæ ue ſtæ & uirgines huic deæ cõſacratæ ꝑpetuã uirginitatẽ cõſerua bãt & æternũ ignẽ ĩ tẽplo cuſtodiebãt. Vir.Vos æterni ignes. Nulliq3 aſ.ui:pal. nã ſicut eſt apud homerũ & Vir.cõmemorat Diomedes & ulixes cæſis cuſtodib3 arcis ſurripuerũt palladiu3 ĩde ad man9 idomenei ꝑuenit.Vlixes dũ domũ rediret & mul ta picula maris ꝑpeſſ9 eſſ3 & tẽpeſtates:admonit9 tãdẽ oracu lo ẽ:ut palladiũ redderet æneæ qđ & fecit.Aeneas igr̃ ſecũ pal ladiũ attulit ĩ italiã.ẽ ãt palladiũ ſimulacrũ palladiſ:qđ deinde ſeruabaẽ romæ ĩ tẽplo palladiſ:ſicut ĩ arce ſeruabaẽ ĩ ilio:& erat qđ dã qĩ pignus ĩpii ſui:nã palladiã reſpõderat ubicũq3 palla diũ ſeruatũ ẽẽt:ubi ĩpiũ orbis tr̃ax futurũ:& q̃ diu ſeruaret:ta3

UVA. BHSC. IyR_055

diu & ipiū duraturū. Nulli aſpe. qa nulli uiro aſpicere licebat palladē:ſeruabaſ ī adyto tēpli:illud tm̄mō ſacerdos uirgo intra bat appo. Pign9 me. i. memoratu dignū ī q̄ fata cōtinebāſ im pii romani. Gētis iu. qa gēs iulia ſe ab iulo originē ducere uo lebat:Vir.Naſceſ pulchra troian9 origine cæſar Iuli9 a mag̃ de miſſū nom̄ iulo. Rite. ſecūdū ritū ātiquū. In ſede priori .ſ.exi ſtēs ipſe ī q̄ pri9 hītare ſolebatis:q̄s nūc uocat ſecūdū ritū anti quu3:cæſar nepos gētiſ iuleæ. In cætera. v3 ad reliq̄:q̄ mihi p agēda ſupſūt. Reſtituā po.ſ.troianos:nā dicit ſe nouā troiā in ſtauraturū:ut ilii mœnia renouēt:& quēadmodū troiani romā urbē ī italiā cōdidere:ita ipſe ī Aſia urbē ilion reſtaurabit:qđ ī aīo hūerat cæſar feciſſ3:niſi fatis p̄uētus fuiſſ3. Auſonide. itali ab Auſone q̄dā prīcipe:& Auſonia pſ italiæ appellata eſt yn̄ pa tronimicū deduxit:qđ uī hēt patrii nōis. Grata uice. qa grati erāt & memoreſ bn̄ficii:ſicut illi cōdidere urbē romā:ita nūc re nouēt & īſtaurēt ilion. Pergama ro. a romāis cōdita: Surgēt. ædificabūt. Sic fa. & his ſacrificiis pactis cæſar nauigare cœ, pit:q̄ta maxīa celeritate potuit:ut tarditatē quā ilio fecerat cele ritate ꝓpēſaret.nā īter cæteras cæſariſ uirtuteſ maxīa fuit cōfici ēdi celeritas. Secū. co:' pſpis uētis. Vrgēte p .i.vi uētoꝝ:nā p̄cella uis uētoꝝ dr̄:ab eo qđ oīa p̄cellat.i.p̄cutiat q̄cunq3 ob, uia facta fuerit. Vrgēte. īpellēte. Auid9 pen. cum celeritate. Moras ili .i.tarditatē quā fecerat ī cōtēplandis ilii urbis monu mētis. p̄uehiſ. p̄teruehiſ. Aſiāq3 po. q̄a multas p̄uīcias ſub ſe cōtinet Bithiniā:Phrygiā:Galaciā:Libyā:Cariā:Pāphiliā:Lici am:Iſauriā:deniq3 ipſa ē dimidiū terraꝝ. Septīa nox. cæſar na uigare cœpat:ut Pōpeiū īſeq̄reſ:q̄ illū ītēdiſſe fama erat.nūc di cit ſeptē dies totidēq3 noctes iūgiſ uſū fuiſſe uētiſ ſecūdis:cum iā pharoſ apparere cœpit. Lux. v3 q̄ ſēp īcenſa nauigātib3 pō tū oſtēdebat:ſ3 añ q̄ īgrederēſ portū:dies illuxit. Nūq̄ la. ſ3 in tēdēte rudētes:q̄a uela īflata rudētes ītēdūt.Aegyptia.i.portu3 ægyptiū. Phariis fl. qa v3 fax nocturna ſēp ardebat:ut ſignu3 ēēt nauigātib3 q̄ naues ī portū dirigerent & īde nom̄ & accepit loc9.nā φαρος ſignificat turrē ī qua lux nocturna ſēp ardet.

UVA. BHSC. IyR_055

nã:ut refer Solin9:ī portib3 machinas ad p̄lucēdi miniſteriū fa bricatas pharos dicūt. S3 pri9 or.di. anteq̄ īgredi poſſ3 portu3 ſatis tutū:ſupuēit lux diei q̄ lucē nocturnā obtenebraret: nam maior lux obtenebrat minorē. Texit. obſcurauit. Tutas. ſine tumultu.nā ſupueniēte die :cū:iā fama Alexandriā ueniſſet ad uētare cæſarē īgēs turba uiroꝝ obuiā ꝓdierat:ut cæſarem exci pet & tumult9 īgēs erat ī littore adeo ut cæſarē terruerit.dubi tabat.n.q̄ aīo eſſet & q̄dnā ſibi fremit9 uellet: Ibi ple.tu. decla rat q̄obrē nō tutas ītrauerit aq̄s:qa nō tutū ſibi uidebat īgredi portū:ubi oīa fremitu & clamore plena erāt.īcert9 ḡ qd nā cōſi lii agitarēt:ſubſiſtit aliq̄diu cæſar. Ibi. ꝓ tūc īcerto murmure: qa ſatis ſcire nō poterat qd illi cōſulerēt. Veri9. dubitās. Cre dere cōmittere ſe:ut q̄d.n.credā fallacib3 auris.i.cōmittā. Ab ſtinuit.i.rates cōtinuit a portu. S3 dira ſatel. & ecce cum dubi taret cæſar portum ītraret:nec ne:aderat regia puppis cū ſatel litib3 regis:q caput Pōpei offerre uiderēt cæſari:ſatellites latini dicūt:q̄s græci σωματοφυλακες appellāt v3 q̄ lata regū ar mati ſtipāt. Proiect9. naue. Tecta. qa caput Pōpei tectū ge ſtabat:ut cæſari offerret:ſicut iuſſus erat a rege. Ac pri9 ī. añ. q̄ apiret pri9 ſua munera ꝺmēdauit deteſtāda uoce.v3 q̄ mun9 illud deteſtādū erat qđ uerbis extollere tētabat & dixit. Terra rū do. nōdū didicerat Cæſar occiſū ēē pōpeiū.ḡ hic dicit ſe nūc ueniſſe:ut rē apiret cæſari quā ipſe mag̃ p̄cio ēptā uelit.v3 ipſū ēē ſecurū generi ſui:qđ nōdū didicerat & munere Ptholomæi regis ciuilia bella pacta:nihil ſuperat Cæſari:niſi ut Pōpeiū ip̄3 opprimeret id aūt feciſſe regē ex q̄ iferebat multū de Cæſar me ritū ēē regē. Romane ma .i.dux nulli romanoꝝ cōferēd9. Se curus. ſine cura illi9 hoſtis. Et qd ad.ne .i.cū nōdū ſcias. Pe leus .i.alexāerin9 a pele oppido. Belli.p.q3.l.donat .i.ipſe te li berat laboribus belli terreſtris atq3 maritimi.nā adhuc pōpei9 ſicut & ipſe lucanus cōmemorauit claſſē maxīa3 hēbat:& uni uerſū prope mare ſuis manibus obtinebat:iō dixit pelagi iabo ribus ſecurū ēē. Et æmathiis. qđ ī acie pharſalica nōdū cōſe cutus fueras:hic tibi pactū reddidit. Peractū. finitū. Theſſali

UVA. BHSC. IyR_055

cas q̄rēs.narrare īcipit qūo ptholomæus īterfici iuſſerit.dicit.n. cū Pōpei⁹ q̄reret ciuile bellū opib⁹ regis renouare eū occidim⁹ Tāto pi. tāta mercede. Hoc ſāguīe .ſ.Pōpei fœd⁹ ictū ē nobis tecū. Quæſita. a te. Nullo cru. īcruēta tibi uictoria cōceditur & ī deditōe⁹ tuā nos cū regno nr̄o uenim⁹. Niliaci gurg .i.ius uniuerſi ægypti. Accipe q̄c. p̄ciū oīe qđ p capite Pōpei dē diſſes:id nūc tibi remittim⁹. Dignūq⁹ cli. v⁹ dignare patrocinio tuo ſuſcipe Ptholomæū.nā patron⁹ & cliēs correlatīa ſunt. Cui tm̄ fata li. qñ dii ꝓpitii fuerūt ptholomæo:ut iā ipſe maximā cōſecut⁹ fuerit gloriā:ut potiſſimū ipſū occidere pōpeiū:debes & tu illū amicitia tua nō īdignū putare. In. cōtra. Nec uile pu. q̄a occurrebat illud:qđ nā magnū fuit occidere pōpeiu⁹ q̄ ſpoliat⁹ exercitu & ōi auxilio ī man⁹ ueſtras cōfiſus uobis p uenerat:dicit nō ob eā rē uili⁹ meritū ſuū putare debere:nam multa ītercedebāt iura & aīcitiæ & beneficii accepti:ut a cæde pōpei ptholome⁹ deſiſteret:ſed tam̄ illū oīa poſt hūiſſe uolūtati cæſaris. Nec ui. q̄a ōib⁹ reb⁹ ꝓpe priuatū pōpeiū occidetis Facili cæde. & facilitas occidēdi pōpeium:nō debet efficere ut meritū nr̄⁹ cōtēnas. Hoſpes aui:e. nā iura hoſpicii erant inter pōpeiū & ptholomæū ſenioꝛē. Depulſo ſce.p. nā ipſo pōpeio ītercedēte & auctore reſtitut⁹ ē ī regnū pr̄ hui⁹ ptholomæi:qui ab alexandrinis pulſus fuerat:immo & Gabinio ꝓ quē ī regnū reſtitut⁹ ē :milite pompei uſus ē q tūc ī ſyria hybernaret. Depulſo. ab alexādrinis. Parēte. meo. Ferā. q̄d plura dicā. Tibi no.tā. tibi ꝓmittim⁹?:ut hoc qđ fecim⁹ cā tui:noīe q̄cūque uoleris appelles.q.d.nos tm̄ beneficiū noſtrum q̄ noīe appellemus nō ſatis ītelligim⁹?:tu ꝓ arbitrio tuo nōiabis. Vel. ꝓ etiā Famā cō.mū. q̄a ſi uniuerſus mūd⁹ ita ſentit de cæde pompei q⁹ ſcelus ſit appellādū hoc ipſo debes exiſtimare magnū ēē qđ fecim⁹?:q̄a te tāto crimīe liberauim⁹. Plus te. fateris hoc ipo debere nobis.Quod.ſc h. q̄a noſ ꝓ te hoc ſcel⁹ ſuſcepim⁹ iuſta rō. Fatus. locut⁹. Tenuit ..ſ.caput aptū qđ antea optū erat ut uideri poſſ⁹ a Cæſare. Iā lan.mor. & q̄a iā multi dies ītercef ſerāt:ex q̄ pōpei caput obtrūcatū erat dignoſci nō poterat a cæ

UVA. BHSC. IyR_055

ſate:põpei ne capũt eſſet an non. Noti oris.i.uult⁹ quẽ antea dũ uiueret & cæſar coḡuerat. Nõ pri.cæ. uult Lucan⁹ arguere mærorẽ illũ cæſaris ſimulatũ fuiſſe ſimulataſque lachrymas:nõ utiq; his cõiecturis:ex eo cognoſci põt q; ante q̃ coḡſceret pompei caput:ẽẽt an nõ:nulla ſigna mœroris ac lachrymaꝝ dedit: ſ3 poſtq̃ cognouit ẽẽ põpeiũ:qa talis uideri uolebat:ut bon⁹ eſ ſet ſocer:tũc demũ lachrymas dedit. Auertit o .ſ.nõ qĩ abominatus ſcel⁹ ẽẽt. Hæſit. dubitauit. Dũ. ꝙ donec crederet eſſe uultus põpei. Vtq3 ſi.ui. ſ3 poſtq̃ cognouit uerũ eſſe põpei caput:tũc deniq3 ſimulauit ſe bonũ ſocerũ ẽẽ:& qĩ grauiter dõlẽſ gemitus & lachrymas dedit. Tutũ pu. nõ putauit ſocerũ:dicit nã hoc uerbũ ſũ es eſt:adeo ẽ ſimilĩ copulatiuum:ut ſi ĩfinit⁹ addat uerbo qđ requirat ſuppoſitũ nomĩatiui & ipſũ uerbũ cũ nominatiuo retinet:& oẽ3 ãlĩ caſũ. Nõ ſpõte. ſ3 coact⁹ lachrymas dedit. Exp̃ſſit. qĩ nolẽs & coegerit gemit⁹ a pectore erumpere. Nõ aliter. nõ poterat iq̃t alio pacto lætitiã occultare quã aĩo cõcepat:niſi lachrymas dediſſet. Meritũq3. nã cũ ſe dolere ſimulat meritũ ptholomæi diminuit:qđ & ſi maximũ erat tam cæſar puũ uideri uolebat ĩmo nullũ:ut nihil ei obligatus eſſet. Deſtruit. Eleuat minuit.ſ.oſtẽdẽdo mœrorẽ. Immane. ĩmenſum & ĩgens. q̃'debere .i.q̃ obligatus es ptholomæo. Lugere reuulſũ. nã dũ luget ĩ funere põpei cæſar:diſplicere ſibi oſtendit qđ magnope placebat:& ob ea3 rẽ nolebat uideri obligatuſ tyrãno:ĩmo uero ip̃3 uehemẽter damnabat. Qui duro. & multis rõib3 oſtẽdit ñ ueras fuiſſe lachrymas cæ.dicit.n. qui ĩ minori clade lætus fuerat ĩ maiori certe nõ doluiſſ3: nã occiſos ẽẽ alios ĩ æmathia minus erat:q̃ nunc occiſum eſſe põpeium.ipſe enĩ totius belli & ſũma & caput erat.ergo ſi lætus fuerat clade æmathia:ubi minores occiſi fuerãt inimici ſui:q̃to nunc lætior fuit:ubi põpei cædem cognouit ? qui ſolus ſuperat quẽ opprimere cupiebat: Duro uultu. rigido & nõ ſoluto in lachrymas Sicco. ſine lachrymis. O ſors duri. ĩ hanc exclamatõem ꝓcĩpit dicens fati ſortẽ duriſſimam eſſe:quæ cæſarem flere coegit & inuitum.v3 ne improbare uideretur:qđ ſibi magnope plac3

UVA. BHSC. IyR_055

placet inqt ſibi ꝑcæteris õib3 occiſũ ẽẽ põpeiũ:& tam̃ cogit̃ etiam inuitus flere:ne v3 ĩ iuidiã populoꝝ ĩcurrat a q̃bus mirifice põpeius diligebat̃. Hũccine. ꝓ hũc ne. Nõ mixti. qa iuliã ſi liã ſuam ĩ matrimonium dedit pompeio.g̃ fœdera mixti generis appellauit affinitatẽ qua cũ põpeio cæſar cõiũct9 erat. Nata. iulia. Nepoſq3. v3 abortiuus:neq3:n. ex iulia filiũ ullũ ſuſcepat põpei9:niſi abortiuũ.nã cũ põpeius intereſſ3 ludis:& ibi cæſa cũ ẽẽt bellua:ueſtes põpei ſãguĩe cruẽtauit: domum mini ſter detulit:ut alias ueſtes referret:has cũ uidiſſ3 iulia quæ exiſtimauit uirũ ſuũ aut uulneratũ:aut occiſũ fuiſſe:& ſtatĩ pepit abortiuũ. dicit ergo hãc affinitatẽ q̃ ſibi cũ põpeio erat nõ mouiſſe cæſari lachrymas. Iubet. cogit. Credis apud pop. iõ doles uel dolere ſimulas:qa hãc opinionẽ doloris tui exiſtimabaſ tibi ꝓfuturã ẽẽ apud populos qui põpeiũ uehemẽter amabant Hoc.ſ.flere:& mœrorẽ ꝑteferre. Fortaſſe ty. eſt fortaſſe alia rõ qa ĩuides Ptholomæo q tibi ꝑripuerit occaſionẽ occidẽdi Pompeiũ:nam maluiſſes illũ tuis manib3 ĩterficere. Angeris. cruciaris. Hoc. hãc cladẽ. Aliis.v3 ptholomæo. In uiſcera cõtra carnes põpei. Capti. q qĩ ĩ captiuitatẽ uenerat. Vĩdictã . q non potueris ulciſci ĩuriã:quã a põpeio bellũ tibi ĩferẽte acceperaſ. Generũ. põpeiũ. De iure. de poteſtate. Victoris .ſ.tui. qſqs te flere. Poſt multas rões qb3 oſtẽdit̃ ſimulatũ fuiſſe dolorẽ cæſaris:cõcludit dicẽs:ſiue hæ cauſæ q̃s ſupra cõmemorauiſiue aliæ fuerĩt:certe nulla te pietas uera flere coegit. Quiſqs. qcũ q3. Receſſit. alien9 fuit a pietate. Scilicet hoc aĩo. cum ironia legendũ ẽ:credẽdum eſt inqt te:iõ tot labores:tot picula ꝓpeti & circuire orbẽ tetraꝝ:ne v3 aliqua uis ĩferat̃ põpeio . Scilicet. certe. Luſtras. circuis. Vbi. ꝓ alicubi. Supp̃ſſus. ꝓ opp̃ſſuſ ꝓpoſitio ꝓ ꝑpoſitõe. O bene rapta. ꝓ exclamatõem dicit.o bñ factũ inquit q dii uoluerũt:ut arbitrio tuo põpeius ĩterficeret̃. q̃ mag̃ ro. magnũ iqt crim̃ fortũa donauit romão pudori.i.de decori.ne v3 ĩ tuas man9 põpei9 ueniret:ſiue illũ crudeliter occidi iuſſurus eras:ſiue & ipſi ueniã datur9. q̃. ꝓ q̃tũ. Triſtis. aduerſa fortuna. Perfide. cæſar. Paſſa. .ſ.fortuna:fortũa q̃tũ

UVA. BHSC. IyR_055

libet aduersa fuerit nõ ẽ passa qđ magno dedecori fuiss3 romanis: ut põpeio pceres. Nec nõ his. post simulatas lachrymas addidit & uerba Cæsar: quib3 cædẽ illã se grauiter tulisse ostendebat. Necnõ. i. īsup. Fallere. s. præsentes. Acq̃rit q3 si .i. uerbis ac oroe fidẽ simulati doloris augere uoluit & dixit. Aufer. ab aspectu nro. Funesta. crudelia dona. q̃ de pompeio. mihi maiorẽ iniuriã fecistis occidendo põpeio: q̃ ipsi pompeio: & reddit rõnem: qa. Vnica belli. p. c; hæc uerba nõ erant aliena a natura cæsaris uel certe a beneficiis eius: sicuti postea re ipsa declarauit: tã & si loquat Lucan9: oẽs qui bellis ciuilibus superant saluos esse uoluit; Vnica .singula. q; si pharios. unũ est quod grauiter fero Cleopatrã iuisã esse ptholomæo: tam īsẽ parabilis dissensio erat inter ptholomæũ & sororem: & factõne potẽtiori ptholomæus e regno cleopatrã ejecerat: q̃ tam̃ & ipsa cum suis exercitũ hẽbat: haud pcul a pharo. Secreta qd arma. qd sibi uult ptholomæus: ut arma quæ a bellis ciuilib3 remota fuerãt; nũc demũ & ipse īmiscere. Quid. i. cur. Secreta. i. seorsũ remota. Nostro labori. hic noster labor erat. s. finẽ īponere bellis ciuilibus nõ tuis armis. Ergo in thessalicis. ergo uictoria nr̃a cã fuit: ut plus iuris haberet ptholomæ9 ante q̃ uĩcerẽ nõ aus9 fuisse occidere pompeiũ: s3 post victoriã nostrã plus sibi audaciæ sũpsit. Ius. i. licẽtiã ac potestatẽ dedimus. Peleo. ægyptiaco: Nõ tulerã ma. bene res se habet: nã qui antea nõ tuli põpeium mihi parẽ: nũc ego ferã te parẽ o ptholomæe? Frustra ciuilib3 armis. Frustra inqt totum terraꝝ orbẽ bello pturbauimus: si alius est qui regnet in orbe terraꝝ p̃ter te Cæsarẽ. Miscuimus. pturbauimus. Si tellus. & si ulla regio usq̃ īueniẽ quæ duoru3 sit: nõ uni9 cæsaris. Vertissem lati. adeo īqt cæsar detestat hoc scelus uestrũ: ut statĩ fuerĩ naues a littore uro auersur9: nisi uererer ne hoc me hoes dicerẽt timoris cã feciss̃e. Vertiss̃e. pro auertiss̃e. Latias p. naues italicas. Vro lit. v3 ægypti. detestor loca hæc: ubi põpei caput obtrũcatũ ẽ. Famæ cura .i. cura nõis mei. nã mihi curæ ẽ quã ĩ ptẽ populi accepturi sit si discess̃ero. iõ hic pmanere cõstitui: ne mihi uitio timoris det: si discess̃.

UVA. BHSC. IyR_055

ſero. Dãnaſſe. tãq̃ ſceleſtũ & abominabilẽ. Nec fallere uos me
Ad illud reſpicit: ꝙ benigne regnũ ptholomæi regis cæſari pol
licebantur. uos inquit hac pollicitatõne uĩa me fallere credi
tis: ſ3 nec quidẽ uideo inqt quid paſſur⁹ ſi3: niſi ĩ theſſalia uicif
ſem. nã ſi me uictũ huc recepiſſẽ: itidẽ ĩ me feciſſetis: ſicut ĩ põ
peiũ. mea me igit̃ uictoria cõſeruat nõ pollicitatio ueſtra. No
bis quoq3. i. ſimiliter nõ mitiores fuiſſetis in me. q̃ ĩ pompeiu3.
Mea fortuna. i. ſecunda obſtat ne colla mea ſic gerantur: ſicut
& colla pompei geſtantur. Maiore ꝙ fecto. maieri inqt piculo
bellum ciuile geſſim⁹: q̃ q̃ſq̃ credere potuerit: ſi enim uict⁹ ẽẽ3
non tã mihi timendus erat pompeius: non roma: non ſenatus:
q̃ ptholomæus: ſi ad illum me recepiſſem. q̃ metui. hoc enim
aĩo erga me fuiſſet: quo in pompeiũ fuit. Arma. i. bella. q̃ me
tui. a nobis: quia non timuiſſe3 & oſtendit: Exilium generiq3
m. timebam illos qui fortaſſe minus mihi nocuiſſent: hunc ve
ro qui me capitali odio perſequebatur non timebam. Exilium
. ſ. ſi uictus fuiſſem genero pompeio. Romã. quia iam mihi ad
uerſa eſſe uidebatur: nihil tam hoꝛ mihi timendum erat. Sed
pœna fuge. . quia ſi fugiſſem ad illum mihi parata erat cædes
ex eo quod in pompeium fecere conicio quid in me facturi fuiſ
ſent. Sed parcimus annis. ætas ptholomæi tenera & puerilis:
facit ut ipſi ignoſcam: alioquin oſtendiſſem q̃ mihi hoc facinuſ
diſplicuiſſ3. Sciat hac. nullũ igitur premium ſceleris quærat
ptholomæus p̃ter ueniam. ſatiſ enim eſt ut ſibi ignoſcam: ꝙ tã
tum ſcelus perpetrare auſus fuerit: pro quo potius magnum
ſupplicium meretur. Vos condite buſto. Quod ad uos attinet
date operam: ut honore ſepulchri deceretis pompei reliquias.
Condite. ꝙ recondite. Buſto. ſepulchro. Sed non. Non ob
hãc cauſã: ut hoc ſcelus ueſtrũ honorare ſepulchro ueli reliqaſ
pompei: verum etiam: ut iuſta exhibeatis manib3 ei⁹. Iuſto. de
bito ſepulchro ꝙ iuſta tura date ſepulchro põpei: iuſta appellã
tur ĩferiæ & exeqæ q̃ exhibẽt̃ mortuis. Placa. ſ. ſepeliẽdo caput
ei⁹: & ſicut ĩpauit: ita factũ ẽ. nam in Caſſio monte ſepultæ ſũt
pompei reliquiæ: qui mõs ẽ ſepulchro põpei nobilis. Sẽtiat ad.

UVA. BHSC. IyR_055

sentiat umbra pōpei socerū suū petiisse ægyptū hoc ipso q̄ me adueniente sepulchrū cōsequat̄:q̄ alr̄ caruisset. Querētis. ꝓ cō querētis de morte pōpei. Vmbra. aīa pompei. Pias uo. ꝓ uoces pii cæsaris. Dū uobis. Ipse enī pōpei⁹ dū aliis credere mauult:& huic cliēti Ptholomeo ī discrimen salutis uēit:nā si mihi se cōmittere uoluiss3:benigne illū suscepissē & satis mihi fuiss3 ut pari potestate cū illo in urbe roma uiuerē:id satis magnū uictoriæ p̄miū uidebat̄. Læta dies. dies inq̄t:quā populi magna lætitia celebraturi fuissēt nobis adempta ē:statuerā pōpeiū cōplecti ipsū alloq̄ & pacē cū eo iūgere:ut orbis terraꝝ cōcordia nr̄a lætaret̄. Præfert. anteponit oīa nobis qī fideliora q̄ cæsar Debere. obligatū esse. Phario cli. qa cliēs pōpei ptholomæus erat. Læta di .i.q̄ uniuerso orbi læta fuiss3 . Cōcordia mū. nā pace duoꝝ toti⁹ orbis t̄raꝝ status cōponebat̄. Cōcordia. q̄ ad utilitatē toti⁹ mūdi futura erat. Perit.s.dū mihi fidē p̄stare nō uult. Caruere de .i.uota mea deos nō hūere ꝓpitios. Affect⁹ ue. amores ātiq̄s:ut quēadmodū īter nos amicitia iūcti fuim⁹ supiori tēpore:ita nūc q̄q3 iūgeremur. Vitāq3 ro .i.rogasse3:ut mecū pari potestate uiuere uelles ī urbe roma:nec tibi aliquid graui⁹ cōsuleres. Dignaq3 sa. qa hoc satis magnū uictoriæ p̄miū uideri potuit:ut tibi par essē ī urbe roma: Tūc pa.fi. & ita uicissi3 ego tibi & tu mihi ꝓfuisses ꝓfuissē tibi.v3 q̄ te mihi parē mecū uolebā:& tu mihi v3 q̄ fecisses:ut senat⁹ popul⁹q3 ro. mihi ignosceret si q̄d forte cōtra rēpu.fecissē.iō auers⁹ fuissē ab hac pugna. Vict⁹.s.ut mihi par ēēs. Vt ro.mihi .s.ignosceret Nec talia fa. Lucan⁹ dicit ita q̄dē locutum fuisse cæsarē & uerba ipsius plena humanitatis fuisse:sed nemine3 ex omnibus q̄ aderant credidisse. Turba. multitudo eorum qui aderant.Querenti. pro conquerenti:sed existimauit tētare animos:& si quē uidisset flentem:obseruare eū diligenter & existimabat sibi iniuriam esse.ergo. Abscondunt gemitus. etiam si dolerent q̄to miserabilior uidebatur oratio Cæsaris:tanto magis ipsi spem uultu simulabant. Pectora. Scilicet plena mœroris. Tegunt. occultant. Læta fronte. læto uultu. Ilares.s.uultu:sed pector̄

UVA. BHSC. IyR_055

mœſto. Nefas. ptholomæi. O bona li. q.d.non inquit iſta ẽ dicenda libertas cæſar luget:& cæteri lugere non audent:quia exiſtimabant dolos latere ſub illis lachrymis:ut obſeruaret eos qui morte pompei lachrymarent. Audẽt.ſ.lugere romani.q.d. nõ audent.ergo non eſt bona libertas.

Incipit Decimus Ac Vltimus Lucani.

OT primum terras Pompei colla ſecutus. Hic ẽ decimus & ultimus liber huius operis ī quo cõ tinentur hæc breuiter:primus quomodo cæſar accuratiſſime comtemplatus fuerit pyramides ægyptiorum regum.deinde quomodo luxurio ſam cœnam Cleopatra Cæſari ꝓparauerit.poſtea uero in ipſo conuiuio de fonte nili diligẽter ab Actoreo ſacerdote quæſierit poſtremo quo pacto photinus cum Achilla qui præerant exer/citui regis:conſilia agitauerit interficiendi cæſarem:& cæſar ſe ab ipſorum manib3 eripuerit. Diras. appellauit a cæde Pom/pei: Pugnauit fortuna. v3 in diſcrimen uenit:utrum Cæſar uĩ ceret ægyptios:an e diuerſo ægyptii cæſarem. Nocentis. Re/ſpicit ad cædem pompei. An regnum. Declarat quod dixit fõ tunam ducis pugnaſſe cũ fato ægyptii:nũquid fata ægyptioꝝ ſuperiora eſſẽt fortuna cæſaris. Regnum Lagi .i.ægypti.nam Lagus primus rex ægyptiorum fuit. Memphiticus.ſ.ægyptius a memphi ciuitate ægypti.Memphis:ut refert Strabo ægyptio rum regia fuit:urbs magna & populoſa & ſecũda poſt alexan/driam miſtis hominibus referta:qui eo commigrarunt:ea Api/dis templum habet:qui idem eſt quod oſiris.ibi bos apis in ſe/pto quodam alitur:apud eos ꝙ deo colitur. Victoris. Cæſaris Victique. Pompei caput ideo eripuerat alteru3.ſ.pompei. Tua profuit umbra. & hoc omne attribuit umbris pompei ꝙ non fuerint ægyptiorum armis ſubacti romani:nam pompeius pa ti noluit:ut romana arma ægyptiis armis cederent:quo factu3 eſt:ut etiam romani ægyptum amarent:ubi manes pompei ſe pulti erant. Poſt te.v3 poſt mortem tuam . Tui ſocerum.ideo

UVA. BHSC. IyR_055

ubi tuæ reliquiæ ſũt o põpei:locũ illum populus roman⁹ ama-
uit. Inde paretroniã. cũ ĩ terram primo deſcendiſſ3 cæſar:dei-
de ſe contulit ad alexandriã:nã ſpabat ſe ibi tutu3 fore p̃cipue
hoc ipſo:q̃ põpeiũ occiderat ptholomæus:nã & ſi ſimulauerat
ægre tuliſſe:tñ credeř ñ poterat qn ibi tut⁹ eſſ3 ubi põpei⁹ fu
erat occiſus. Inde. poſtq̃ e manibus ĩ cõtinentẽ terram deſcen
dit. Paretroniã ur .i.ægyptiã:q̃ metropolis ẽ ægypti.v3 alexã-
diã:nã a ſe ipſo alexãder Alexandriam appellauit:cũ urbẽ illa3
auxiſſ3.paretroniã aũt appellauit a paretrone inſula egypti.pa
retroniũ uero.ut inqt Strabo:urbs eſt:& portus ingens.xL.fe-
re ſtadioꝝ:hãc alii Paretoniũ:alii Ammoniã uocãt. Pig.ſce.ſce
le. .i.pignore capitis & cædis põpei. Signa.ſ.uictricia q̃bus ſẽ
per uĩcere conſueueras. Sed fremitu. ſecurus quidẽ p̃fectus
eſt alexandriã:uerũtam dũ ĩcederet p̃ urbem præcedẽtibus lic
toribus q̃ faſces gerebant more romano:ſenſit fremitum uulgi
dedignabant̃.n.q̃ in regia urbe alia poteſtas eſſet maior rege
ſuo. Suis.ſ.uirib3. Iura. poteſtatẽ romanã. Diſcordia pectora
Hoc ẽ ab ipſo pectore diſſidẽtes. Magnũq3 p .ſ.ſenſit nõ ĩ gra
tia cæſaris:ſ3 occiſũ ẽẽ potius ad utilitatẽ ægyptioꝝ. Tam̃ uul.
cæſar tã&ſi uideret:nõ ſibi placere fremitũ uulgi:tam̃ ſpe3 uul
tu ſimulat p̃mit altũ corde dolorẽ:& uultu intrepido:ſicut con-
ſueuerat uoluit contẽplari uetuſta ægyptioꝝ regũ ædificia. In
trepidus. nõ timẽs .Supũ ſedes. declarat. Et tẽpla ue.nu .ſ.
iſidis cuius templũ uetuſtiſſimũ erat iuxta ueneris fanum:ut ĩ
qt Strabo. Teſtãtia uires ma. ea enĩ illic cõdita fuerantab Ale
xandro rege macedonũ. Circuit. cõtẽplat̃. Et nulla. & alia oĩa
tã ſi p̃cioſa erãt utpote auro argẽtoq3 ornata:tñ p̃ nihilo habe
bat cõpatõe pyramidũ:ubi corp⁹ alexãdri ſepultũ fuerat.nam
pyramides ita appellabãt̃ ægyptioꝝ regũ ſepulchra:eo q̃ ĩ for-
ma pyramidis erant:pyramis proprie eſt figura in fundo obtu
ſa:in ſummitate uero acuto:ideo pyramis appellatur ab igne:
nam πυρ dicitur ignis,nam flamma ignis tendit in acutum
Turres erant pyramides faſtigiatæ & ul ra celſitudinem omnẽ
q̃ fieri manu poſſit.itaque mẽſura ũbraꝝ egreſſæ nullas hẽbat

UVA. BHSC. IyR_055

umbras:ut refert Solinus. pyramides regum sepulturas multas fuisse testis est Strabo:earum tres eximias fuisse ait:sed duæ inter septem & spectacula adnumeratæ sunt singulæ altitudie stadii:figura quadrata altitudinem habentes paulo maiorem q̄libet latere:& paulo altera:altera maior:ī media fere laterum altitudine ingens lapis extat:in quo cochlius est obliquus usq3 ad sepulturā:atq3 eæ iter se ꝓxīæ ī eodē sūt plano: ulterius ī maioꝝ mōtis altitudie ē tertia:multo primis duab3 minor:maiore tam̄ īpensa structa,nā ab ipsis fere fūdam̄tis:usq3 ad medium cōstat ex nigro lapide:ex quo mortaria faciūt:ab extremis æthyopiæ montib3 delato:q cū & durus sit & operatu difficilis reddit opus sumptuosū:hæc dicitur meretricis figura ab amā tibus effecta:eā mulierē3 sapho carminū:dorichā uocat:& frīs sui charaxi amicā:quum lesbiū uinū negocitator naucratim cō portaret:alii eā rhodopē nomināt:atq3 fabulā quādā narrant. ꝙ ea dū lauaretur:aquila alterū ex calceis manu ancillæ mem phim deportarit:& ī sublime supra regis uerticē iura dātis'elata:calceū ī illi9 gremiū demiserit:& ꝙ ille calcei cōcinnitate:& rei miraculo ꝓmotus:ꝓ totā regione3 misit ad eā inquirendā:q̄ huiusmodi calceū ferret:& ꝙ ea ī urbe naucraticay inuenta at q3 adducta:& regis uxor fuerit:post uero hāc sepulturā hūerit Tumul9. ad tumulos. Illic pe.ꝑ. in hac pyramide quā Cæsar cōtemplabat:cōditum erat Alexādri corp9. Vesana ꝑ: qa pro nus erat in iracundiam Alexāder:iō ipsum uesanū appellauit quod ita esse testatur & clytus amicus & familiaris patern9 hasta traiect9:& Lysimac9 leoni obiect9:& Calisthenes philosoph9 in cauea mori iussus.ita egit ut deo genitus crederetur:peragrauit orbē rectoribus Aristotile & Calisthene usus:forma fuit supra hoiem augūstiore:ut refert Solin9 :ceruice celsa:lætis oculis & illustrib3:malis ad grā3 rubescētib3:relqs liniam̄tis cō poris nō sine maiestate q̄dā decoris:uictor ōiu3 uino & ira uict9,sic morbo uinolētiæ apud Babylonē humilioꝝ q̄ uixerat fortuna exēpt9 ē,alexādri corp9 ut īq̄t Strabo ꝓdicæ ereptū ptholome9 alexādriā detulit eiq3 parētauit quod & adhuc ibi iacet

UVA. BHSC. IyR_055

ſ3 nequaq̃ ī eodē alueolo:na3 q̃ nūc uitreus eſt:pri9 aure9 erat Fœlix p̄do. v3 q aliena diripiendo ſibi regnum cōpauit. Vīdice ſa .i.ultoꝛe terraꝝ:qa mors fuit ultrix terraꝝ:tūc cū rapuit Alexādrū ulta ē iniurias q̃s inumeras populis Alexāder itulerat Sacratis to. & ī hac pyramide ſacra cineres Alexandri repoſuerant:q uēto potius fuerāt ſpgēdi:q̃ cōſacrādi. Per orbē. ubicū q3 aliqd detrimēti fecit alexāder:ibi ſui corporis mēbra ſpargēda erāt. Fortuna pe. ſ3 fortuna uoluit:ut a cinerib3 alexandri abſtinuerit cæſar:nā fecit ut regnū ſuū ꝓpetuo duraret:uſque ad eā ætatem:q; ſi populi ī libertatē aliquādo ueniſſēt:nō dubium erat q̃n corp9 alexādri dilaceraturi fuerīt memores iniuriarū q̃s ab eo accepāt. Durauit ad ul .i.uſq3 ad ultimū tp̄s:ut ob liuiſcerēt iniuriis ſuis populi:nā regnū diuiſū eſt ī pr̄cipes q ale xādrū cōitati fuerāt. Ludıbrio. ad ludibriū. Si red.or .i.ſi nū quā ꝓ libertate faceret:ut orbis terraꝝ eſſe ſui iuris:nō dubiū erat q̃n ſæuituri fuiſſent ī corpus & reliquias alexādri. Nō uti le mundo. qa ipſe docuit orbem terraꝝ ſub unius poteſtate ēē poſſe:nunq̃ ante alexandrū quiſq̃3 inuētuſ fuerat:qui uniuerſo ꝓpe orbi teraꝝ imperaret. Exēplū. q̃a exēplo alexāri cæſar & multi alii & domini orbis terraꝝ eſſe uoluerunt. Eſſe ſub.i. poſſe ſeruire uni uiro. Macedum fines. hic eſt alexāder nō cōtentuſ regno paterno exercitū traduxit in aſiam & eā oē3 uicto Dario īpio ſuo ſubiecit. Latebraſq3. q̃a macedonia erāt ferme latebræ q̃dā cōpatōe reliq orbis:q̃ ipſe armis ſubiecit. Pr̄e .i.a pr̄e ei9 Philippo. Act9. duct9. Popu.aſ. qa bis Dariū alexāder ſupauit:& ip̄m & occidit:cū ī captiuitatē duxiſſet uxoꝛe3 ei9 & filias:& tñ alexāder:ide hoc modeſtiæ documētū dedit eximiū q̃a quāq̃ illæ pulcherrimæ eſſēt:tñ itactas ſeruauit. Humana ſtra .i.cū ruina & magna cæde hominū. Exegit. exercuit. Amnes. v3 eufratē & gāgē:qa eufrates fluē q totam ītra ſe cappa dociā cōprehendit:& Comagenā :& Amanum & Iſſicum ſinu3 ī magna & ī pua harmenia ꝓcurrit meſopotamiā diſtermīat:ex eufrate ferebaī aq̃ ī hortos pēſiles babylonis :denique eufrates a boreali tauri latere exorit̃ .primo ꝓ harmeniā fluēs occidētē

UVA. BHSC. IyR_055

uerſ9:deīde ad auſtrū flex9 tautū recidit īter harmenios cappa docas & cōmagenoſ auctore Strabone,gāges flu,ẽ īdiæ:iō dicit hos fluuios miſcuiſſe ſāguīe humano,v3 eoꝝ q̄s uīcēdo occide rat. Terraꝝ fa,ma,ꝑſeq̄t & īuectōe3 ī Alexādrū,dicit,n,qd in aīo hūerit alexāder,v3 ut oīa ī poteſtatē ſuā redigeret:niſi mor te p̄uētus'ēēt. Alexāder, appo. Malū fa. deſtinatū malū trīs & letiferū. Fulmen, q̄a uno eodēq3 tēpore oīa p̄uerteret,quaſi fulm̄. Et ſid9 ini, aduerſū:ſ.cut aduerſa ſidera īducūt peſtilen tiā q̄ aīalia cūcta peūt:ita & īpe qī peſtilētia q̄dā fuit gētib3.Pa rabat, poſtq̄ maiorē ꝑtē orbis terraꝝ domuerat, Exteriore ma ri, qa oceano ſpera terræ circūdat,ḡ exteriore, Nō illi fl, & uſ q3 ad torridā zonā penetrauit:nil illi obſtare potuit q̄cūq3 pro gredi uoluiſſ3, Flāma,ſ,feruētis zonæ: Vnde ,ſ,oceani maris obſtiterunt, Nec li, ,ſ,obſtitit ei, Sterilis, q̄uis ſterilis:tam̄ ob ſtitit q̄ minus duceret exercitū, Hamon,i,tēplū iouis hamoniſ qd' poſitū ẽ īter ſyrtes,de hoc ſatis ſupi9, In occaſū: ꝑua dixi iā ꝑpabat ire ī occaſ9,i,ultimū occidētē,v3 ad æthyopaſ occidē tales,De, decliua,v3 meridiē:qa pol9 ātarctic9 humilis ē, Pol, ,ſ,arcticū & antarcticū, A fōte, quē null9 unq̄ īuenire potuit ī hoc & multi reges elaborarūt īter quos Cābiſes & rex ꝑſaru3 miſit q̄ diligētet ſcrutarētī:hi veto nauigarunt ex aduerſo nili q̄ ad ripas quaſdā peruenerūt īnauigabiles:nec tam̄ referre potu erūt:ubi nilus originē hūerit,ille ḡ natura prius deſtitiſſ3 orbē terraꝝ luſtrare:q̄ nili fōtē īueniſſ3, Occurrit ſu,di, ſ3 his cogi tatis mors īteruēit, Na,q3 ſo, & nihil fuit qd' potuiſſ3 cupidi tati alexādri mō3 īponere p̄ter naturam:v3 mortalis nat9 erat, Veſano re, īſaciabili q̄ īſania q̄dā ferebat:iō nihil unq̄ aīu3 ei9 explere potuiſſ3, Qui ſe,ī, īuidia fecit:ut dñoꝝ ōiu3 ſupior ēēt itē īuidia fecit ut poſt mortē'curaret ne qs uniuerſo orbi terraꝝ p̄eſſ3:ſicut ipſe nā duodecī prīcipib3 regnū ſuū diuiſit,q̄ ḡ inui dia imperium orbis acceperat eadem moriens abſtulit, Nullo herede, Quia duodecim principibus regnum partitus eſt, La cerandas, Cum diuiderentur in,xii,ptes, Toti9 fati,i,toti9 for tunæ ſuæ, Cecidit, mortu9 ē, Bab,ſu,quā ipſe ſubegerat bello

UVA. BHSC. IyR_055

& ĩ ea regiam posuerat:q̃uis aruspices monerẽt caueret sibi ab ea urbe tam̃ cupiditatẽ eius ĩpulsꝰ ẽ :ut ad eã ueniret & ibi a ꝑdica Antipatri filio q̃ pĩcerna eiꝰ erat ueneno necatus est. Parthosq3 ue. qa ꝑthi & ĩp3 ĩ honore hũerũt cuiꝰ urb ẽ ipse cœpat nã ĩ Parthia ẽ babylon:& metropolis ẽ regionis illiꝰ. Proh pu. ĩdignat̃ hoc loco lucanus:q̃ populi ꝑthoꝝ timuere alexãdrũ & & macedones cũ ausi sint & romanis ĩferre bellũ.ḡ plus uiriu3 ĩq̃t hũit Alexãder:q̃ populus ro.nã crassũ cũ maiori ꝑte exercitus ꝑthi occiderũt. Sarissa.i.tela macedonica:& sarissas ꝓ ĩp̃is macedonib3 posuit. Pila.i.romanos.nã pilũ romanũ ẽ telum. Propius. qa romani ĩpiũ suũ nõ porrexerãt:tã ꝓpe parthos sicut fecere macedones. L3 usq3 ar. q̃uis ĩ occidẽte:meridie & septẽtriõe maiores simꝰ dñi:q̃ nunq̃ fuerit Alexãder:tam̃ qd̃ ad oriẽtẽ ꝑtinet:ipse nos ĩpio supauit. Sub ar. septẽtriõe. Zephiriq3 do. i.occidẽtẽ:nã zephirꝰ uẽtꝰ ẽ ocidẽtalis. Noti. v3 meridiei. Cedamꝰ ĩ or. tñ uicti sumꝰ ĩ oriẽte potẽtia Alexãdri macedonis. Arsacidũ. a dño ꝑthoꝝ:arsacẽ uiroscyta:ut ĩq̃t Strabo:q̃ ꝑthiã ĩuasit atq3 obtinuit. Arsacidæ.n.reges parthoꝝ dicti sũt:sicut Ptholomæi ægypti & Cæsares romanoꝝ. Nõ fœlix q̃ ĩdignũ fuit hoc:ut ex õib3 ꝓuĩciis parthia exigua fuerit alexãdro:q̃ nũc ẽ formidolosa romanis cũ ĩ ea Crassus cum exercitu perierit. Crassis .v3 p̃ri & filio. Secura pel. qa ĩ ea nihil timuerit alexander:ĩmo uero obsequẽtissimã sibi hũit. Iã pe.ia. nũc reddit ad cæsarẽ & ptholnmæũ.dicit aũt postq̃ rex tãdem fremitũ populi sedauit:uenit ipse ad cæsarẽ:& se ĩ eiꝰ potestatẽ futurũ dixit.rege ḡ qĩ obside securiꝰ cæsar̃ cœpit deinde diligẽtiꝰ cõtẽplare sitũ ægypti:& se & dedere regi:cũ paulo post Cleopatra supuenit q̃ blãditiis suis pellexit cæsarẽ. Pelusiaco. ibi.n.castra hẽbat ad pelusiũ qd̃ ẽ unũ ex hostiis nili. In a.pe. ĩ aula alexãdriæ quã peleus alexãder cõdiderat. Obside. tanq̃ obside pacis. Cũ. dico iã ad cæsarẽ uenerat ptholomeꝰ cũ exclusa ẽẽt cleopatra extra pharũ:& ipsa q̃q3 exercitũ hẽbat ꝯtra fr̃e3:illa mũerib3 cõrupit custodes phari q̃ catẽas soluerẽt:qb3 illa extra põtã exclusa erat & ꝑuã biremi ĩgressa fefellit ꝑtholo

UVA. BHSC. IyR_055

mæũ:& ad cæſarẽ ꝓuenit. Biremi. naui q̃ duobus ordinibus remoꝝ uteret. Cuſtode. q ꝑerat portui. Catenas. portꝰ qbꝫ excluderet. Tectis æma.lõge ſꝑetitũ ẽ epithetõ.i.tectiſ cæſaris uictoris æmathiæ. Ignaro. neſciẽte illã adeſſe:& eiuſmodi mulier erat cleopatra.vꝫ. Dedecꝰ æ. nã reges & reginæ ſũt decori & dedecori regnis ſuis ꝑ ut fuerũt:ſꝫ cũ ipſa eſſꝫ ipudica:luxurioſa:auara dedecus erat ægypti. Feralis he. furia letifera. Latii. italiæ:q̃tas clades ĩtulerit italiæ hiſtoria docet.primo.n.cã fuit:ut multi e romanis occiderẽt cũ cæſare:deĩde cũ cleopatra ſe cõiunxiſſet cũ Antonio cã fuit:ut bellũ ciuile iterũ conflaret ĩter Octauianũ &.M.Antoniũ:& ad Leucadẽ ꝓmontoriũ bello nauali uicta ẽ cleopatra cũ Antonio:ibiqꝫ multa milia romanoꝝ pierẽ. Nõ caſta .i.ipudica. Ad malũ. romanũ.vꝫ qa blãtiis duces romanos pellexit. q̃tũ ip.ar. dicit nõ minꝰ ꝓpe exitiũ ĩtuliſſe romanis cleopatrã:q̃ ĩtulit helena Aſiæ.vꝫ troianis. Sptana. vꝫ helena q̃ bello irritauit græciã & Aſiã pulchritudĩe ſua. Argos. vꝫ Europã i q̃ ẽ græcia. Iliacaſqꝫ do.vꝫ aſiã.nã iliõ i aſia ẽ. Facie no. nã forma ſua tm̃ mali ĩtulit:q̃tũ helena. Sptana. de oppido ſptæ. Oui.Me duce dardanius ſptã oppugnauit adulter.Auxit. augumẽtauit. Heſpios. italos. Tenuit iã ſ. parũ ĩqt fuit qn cleopatra ĩpiũ orbis terraꝝ teneret. Siſtro. ſiſtrũ ẽ genꝰ tubæ ĩcuruæ q̃ utebãt ſacerdotes tũc cũ ad ĩqſitõeꝫ oſiridis populũ cõuocabãt:ut imitarẽt Iſidis plãgores q̃ oſirim uirum ſuum diu q̃ſitum tãdẽ ĩuenit.erat.n.ãniuerſariũ ſacriſiciũ:qd' ægyptiis ſingulis qbꝫqꝫ ãnis celebrare ſolebãt. Capitolia imperium romanũ intellige. Si fas. ita dixit ſi fas:quemadmodum dicere ſolemus:ſi diis placet. Petit. ĩuadit:quia cõtra Octauianũ duxit exercitũ cũ.M.Antonio coniuncta. Romana ſigna .i.ſigna Octauiani cæſaris. Canopo: populo ægypti.Canopus centum ac uiginti ſtadiis diſtat ab Alexandria:pedeſtri itinere uadentibus dicta de nomine canopi:q̃ menelai claſſem gubernat:& ibi mortuus eſt:ut refert Strabo:in ea eſt Sarapidis templum & cultu & religione excellens: ut etiam doctiſſimi uiri credãt:& ꝓ ſe uel ꝓ aliis iſõnia captẽt. ĩbellis. mol-

UVA. BHSC. IyR_055

li:ut ſupra emollit gentes clæmẽtia cœli. Ductura triumphos, qa ĩ amorẽ ſuũ traxit & pellexit cæſarẽ:ut parum abſuerit:qn amore uict9 ſe crederet ægyptiis ocidẽdũ.nã dũ ille amori opã daret & luxu capt9 cõuiuiis & epulis ĩdulgeret pene a Photĩo & achilla ẽ oppſſ :ſicut ĩ ſeqntib3 declarabit. Leucadoq3 fuit: poſtea apud leucadẽ ꝓmõtoriũ ĩ magno diſcrimĩe fuit ĩpiũ ro. nũqd romani ĩparẽt an Cleopatra romanos ĩpio ſuo ſubigeret. Leucado gur. v3 ĩ mariqd ẽ apud leucadẽ. An nõ.fu. hoc in certũ:an cleopatra ĩpiũ ro.teneret:an romani.duplici fõe indignum fuiſſet romanis:ſi cleopatra regnaſſ3.qꝑ v3 ĩdigna mulier erat:& qꝑ mulier nõ romana. Nec nra .i.nec romana qdẽ. Mũ dũ. ĩpiũ mũdi. Illa nox.q̃ cõſuetudinẽ cũ cæſare hũit. Animi .ſ.Cleopatræ. Inceſtã ptho. ĩpudicã cleopatrã ptholomæi filiã Cubili mi. ĩ eodẽ thoro cõcubuit. Nris du. cũ cæſare primu3 deĩde cũ.M.Ant.Quis ti.ue. iuect9 ẽ ĩ cleopatrã:q̃ ĩpudicitia & pulchritudĩe ſua plurimũ nocuit ĩpio ro.nũc cæſarẽ reꝑhendit q̃ cũ ductor eſſ3 fortiſſim9 populi ro.& ĩ medio flagrante bello ciuili uerſaret:tam amor mulieris hui9 cõrupt9 fuerit:ut ꝓpea ignoſcẽdũ ſit ãtonio:q cũ mollioris eſſ3 ĩgenii amoribus huius capi potuerit a maiori ad min9 arguit.ſi uincere potuit animũ cæſaris durũ & nõ facile credẽtem blanditiis mulierũ:q̃to facili9 id ĩ.M.ãtonio fecit q nata mollior erat? Quis.q.d.oẽs. Ignis amor. hauſerit. cõꝑhẽderit corrupit.põt ẽẽ hipalage.i.durum pect9 cæſaris hauſerit ignẽ.nã ignis ꝓ amore ponit.Vir.& cæco carpit̃ igni. Et ĩ media rabie: declarat:i.in medio furore.v3 cũ bello ciuili adhuc eſſ3 occupat9:magnus adhuc labor ſuper erat.nã uicẽda erat claſſis Põpei.uicẽdæ reliqæ belli ciuilis q̃s ſecũ duxerat cato & ad iubã regẽ libyæ puenerat:q̃ ĩ officio populi ro.pmãſerat:cũ igr̃ tãta adhuc ſupẽẽnt:tam mollit9 ẽ cleopatræ blãditiis. Aula.nã cũ ãte oculos obuerſaret Pom.cædes & ĩ ipſa aula ptholomæi regis eſſet:cuius iuſſu pompeius occiſus fuerat. Vacauit cæſar.i.opera3 amoribus dedit. Sanguine. Nondum inquit abſterſus erat cruor in theſſalia ſpſus:cũ tam cleopatræ amorẽ cõcĩpe potuit. Ar .i.cũ bello ꝓiũxit.Illicitoſq3

UVA. BHSC. IyR_055

thoros. v3 alienos:ut pote ex pellice:nã ex hoc compreſſu cæ-
ſaris grauida facta eſt Cleopatra & puerum peperit cui poſtea
nom̃ īpoſuit ceſariõ quẽ poſtea.M.Antoni9 iuſſit īterfici. Cõiu
ge.ſ.Calfurnia cæſaris uxore. ꝑh pu. ꝑ exclamatõe3 exagerat
adulteriũ cæſaris. Dicẽs. dedecus īgẽs fuit:ut frẽs Iuliæ ex pe
lice Cleopatra generaret:quã ex mr̃imonio legitimo cõceptã ī
mr̃imoniũ põpeio dederat. Obſec. deteſtabili & execrabili ma
tre.i.pelice. Parteſq3 ſu. & p̃ter facin9 quod admiſit: minime
ignoſcẽdũ acceſſit ꝙ īterea ptib3.i.põpeianis ſpẽ dedit:qua poſ
ſent ciuile bellũ repare.nã ille dũ opã dat amorib3: īterea cato
ad iubã puenit:& ope illi9 exercitũ iuſtũ renouauit. Coaleſceꝛ
Simul creſcere augeri & comparari. Regnis libyæ. v3 ī regno
iubæ regis numidiæ. Depẽdit. tradidit. Tẽpora. q̃ cõſumẽda
erãt ad pſiciẽdũ ciuile bellũ. Turpis. utpote adultet. Niliaco
amori.i.cleopatræ:q̃ regina fuit ægypti:dico fecit hoc dum ma
uult. Donare.ſ.Cleopatræ. non ſibi:ſ3 cleopatre uīcere cuius
amoribus correptus erat. Quæ formæ cõ. nũc dicit quo cleopa
tra cæſarẽ ī ſuũ amorẽ pellexerit:cũ corruptis cuſtodib3 ad Re
ginã ueniſſ3 ī Alexãdriã ad cæſarẽ īgreſſa ẽ:& Cæſaris pedibus
ꝑſtrata:ī hũc mõ3 ẽ locuta dũ cæſar ẽẽt ī regia ptholomæi:&
epulis ac regifico luxui ītent9 ẽẽt.delegit ꝙ tp̃s & locũ ut poſſ3
ſibi morigerũ facere cæſare3. Formæ. ſuæ ipſi9 cõſcia erat:ut
ſparet atq3 cõfideret poſſe aiu3 cæ. capi. Triſtis a. fecit quãdã
declamatõe3.declamauit.n.p cõtrariũ:quo triſtis ſi ſine lachy-
mis:ſ3 triſtis mœrore3 ſimulãs. Compta.i.ornata hñs dolore3
ſimulatũ:qa ſe ornauit q̃tũ ſimulãti dolore3 cõueniebat. q̃ de-
cuit.q.d.nõ decuit. Veluti. tãq̃ diſpſa ſit illa nigilo ſegni9:q̃ ſi
ſpſis capillis ꝑuoluta eſſ3 genib9 cæſaris auſa ẽ ī hũc modum
loq. Diſpſa. ſciſſa ac īornata capillos. Si q̃ eſt. cõfuſe loquit̃
& perturbate:ut fœmina & perturbata perſona.ordo ẽ.ego fœ
mina non prima tenebo urbes niliacas:ſi tua dextra reſtituat
me ueteri fato:deīde p pentheſi3 lege & cũ ſupiorib3 iũge hoc
mõ.ego regina clariſſima proles lagi pharii cõplector pedes:ſi
qua ẽ nobilitas o maxime cæſar & ego exul ī æternum delapſa

UVA. BHSC. IyR_055

a regnis pr̃nis:tu æquũ ſidus:ades nr̃is gẽtib3. Proleſ Lagi.i.q̃ a lago rege ægyptio⁹ originẽ duco.i.cui pr̃ Ptholome⁹ Aule-tes lagus.nã a Ptholomæo Lagi filio q̃ Alexãdro ſucceſſit.dicti ſunt reliq̃ reges Lagi:ſicut cæteri cæſares a primo cæſare deno minati fuerũt.Ptholome⁹.n.lagi fili⁹ alexãdro ſucceſſit ptholo mæo aũt philadelphus.philadelpho euergetes:poſtea philopa ter agathocliæ:poſtea epiphanes:poſtea philomator:filio a pr̃e ipiũ accipiẽte.hic uero ſucceſſit ſecũd⁹ euergetes nõiat⁹. hunc phyſconẽ dicũt:cui ptholome⁹ cognom̃to lathurus:ſucceſſit ta thuro tẽpore Strabonis ptholomæus auletes cleopatræ pater. Exul ĩ æter. v3 niſi tua ope ĩ regnũ reſtituar. Veteri ſa .i.anti-quæ fortũæ meæ. Reſtituat me. ĩ regnũ meũ. Sid⁹ æquũ. tã q̃ ſid⁹ ꝓſperũ. Fœmĩa. q̃a occurrebat illud fœmĩa eſ & regnar̃ ñ potes dicit ipſa ñ ita ẽẽ:hãc.n.cõſuetudie3 ẽẽ ĩ ægypto:vt fœ minæ regnẽt. Diſcrimĩe. nulla dr̃ia ſex⁹. Lege ſũ. & utiq̃ te-ſtam̃to q̃ ipa cũ fr̃e piter heres regni ægypti relicta fuerit. Ver ba.ſ.teſtam̃ti. Sũma ultĩa. Qui iu. moriẽs pr̃ iuſſit:ut mr̃imo nio iũgerer ptholomæo fr̃i:& una cum illo regnarẽ.nã regibuſ oĩa licẽt:unde Cãbyſes corrept⁹ erat ſceleſto amore ſororis.ac-citos igr̃ ad ſe magos ĩterogauit nũq̃d liceret fr̃i ducere uxorẽ magi ſunt q̃s phõs græci uocãt:nos uero ſapiẽtes.intellexerũt q̃d ſibi uell3 illa cãb.ſæ regis ĩterrogatio.erat.n.natura ꝓcliuis ĩ libidinẽ:ſicut barbari ſolẽt:ſpaciũ r̃ſpõdẽdi poſtularũt.v3 unũ diẽ.poſtero die redeũt & r̃ñſũ dederũt:q̃ nec uolũtatẽ regis of-fenderũt:& legẽ naturalẽ q̃ ꝓhib3 ſororẽ fr̃i miſceri cõſeruarũt Dixerũt.n.nõ ĩuenim⁹ rex legẽ q̃ pmittat ſororẽ cõiũgi fr̃i:ſed lex eſt regi licere q̃q̃d uoluerit. Thalamos.i.ĩ mr̃imonio. Pu er ipſe ſo. fi q̃ris cæſar cur me regno pepulerit:nõ ipſe fuit:ſed ſatellites ipſius.ſ.photinus & Achillas q̃⁹ conſilio regit̃. Puer. puerum appellauit:ut mirũ nimiũ uideri poſſit:ſi ĩpio ac conſi lio ſatellitũ ſuo⁹ ſubiect⁹ ẽ. Amat. amaret. Si mõ li. ſi mõ ſit ſui iuris. Affect⁹. uolũtates. Suos enſes.i.poteſtatẽ ſuã. Sub iur̃.ſub poteſtate nõ audet diſcedere a volũtate ſatellitũ. Nil ip ſa pr̃ni. q̃ro id agaſ:ne regnũ ægypti ſit ſub poteſtate ſatellitũ

UVA. BHSC. IyR_055

regis.nã hõc dedecꝰ pati nõ poſſũ. Solue. libera. Culpa.quia culpa & crimen ẽ. Regẽ. id enĩ qđ rogo ẽ:ut fr̃ meuſ rex ſit & nõ Photinus. Quãtos ue ti.& q̃ta inqt ſupbia credis ĩflatũ eſſe photinũ poſtq̃ põpeiũ obtrũcauit:ideꝫ q̊qꝫ tibi facere auderet: & aĩo concepit ſi fortũa fauerit. Minat̃.ſ.auellere & tibi cerui cẽ. Hæc.ſ.abſcindere caput. Auertãt.i.ꝓcul dii amoueãt. Sꝫ fuit in. nã de cæde põpei meritũ cõſecutus eſt photinꝰ:tu uero ſcelus ac cædes appellaris:qĩ id tua cã photinꝰ fecerit. Pompei faci. ut cũ facinus admiſerit qĩ de te bene meruerit non eſt hoc tollerãdũ. Neqcq̃ du. nũc dicit quẽ effectũ oño cleopatræ habuerit.Obtinuit cleopatra qđ uoluit nõ p̃cibꝫ:ſꝫ forma q̃ cæſaris aĩuꝫ cõmouit.nã id obtinuit quod'ualde optabat.vꝫ ut cæſar ſecũ miſceret̃. Vultus. forma oris. Adeſt. cõiũcta ẽ cũ p̃cibus. Facieſqꝫ in. ĩpudica forma. Perorat.i.obtinet quod uolebat. Exigit.ſ.p̃cibꝫ ſuis. Infãdã. ſceleſtã noctẽ . Corrupto cæ. .ſ.amore eiꝰ. Pax ubi pta. cleopatra ſicuti ſupradictũ ẽ nõ taꝫ p̃cibus q̃ forma obtinuit a cæſare qđ petebat:ut vꝫ ĩ gr̃aꝫ cum fr̃e cõciliaret̃:q̃ facto tũc cõuiuia pata ſũt ſũptuoſiſſima:qbꝫ cæſar cũ rege atqꝫ regina ĩterfuit:& ipſa deĩde ſuos ornatus apuit oẽs nec q̃cq̃ p̃termiſit qđ efficere potuit:ut cæſari placeret.deſcribit igr̃ locũ primo.vꝫ ædes ĩ qbus patũ eſt conuiuiũ.deinde ſũptuoſas epulas & apparatꝰ. Vbi. poſtq̃. Duci. vꝫ a Cæſare Empta. ab ipſo duce:qa multa munera cæſari dederunt. Excepere epu. vꝫ poſtq̃ ĩ gr̃aꝫ rex cũ regina rediiſſꝫ. Gaudia re. qa ſtructa ſũt cõuiuia regifico luxu pata. Expli. Apuit ſupabũdãtia reꝝ õiuꝫ & ſũptuoſꝰ apparatꝰ cleopatra. Tumultu. ꝓ mole & magnitudĩe magna:poſuit tumultũ ſignificat famulorum ac famulaꝝ quoꝝ põpa magna ꝓgreſſa ẽ ĩ conuiuiũ. Nũdum trãſlatos. q̃a luxus nũdum ad romanos puenerat. Ipſe locus. primũ deſcribit̃ locus:q̃ adeo paratꝰ erat p̃cioſis rebus:ut nec tẽpla quidẽ deoꝝ:q̃ poſtea ætas corruptior ædificauit tã ornata eſſe conſueuerint:& oſtendit priſcis illis fuiſſe tẽpla q̃ illi pie magis colebant:q̃ precioſis muneribꝫ. Aetas.ſ.poſtera q̃ corruptior futura erit. Quod. ꝓ quale templum. Laq̃ataque tecta.

UVA. BHSC. IyR_055

trabeata laquearia ꝑprie dicũt trabes ꝗbus ſuſtinet tectũ:dicit & trabes fuiſſe auro ornatas:ut uix põdus auri ſuſtinerẽt. Ferebãt. ſuſtinebãt. Diuitias.i.aurũ:argẽtum:& lapides precioſos. Craſſũ. ỽ3 denſũ ac ſolidũ aurũ. Abſcõderãt. nõ uidebãtur trabiũ ligna:nam auro tecta latebãt. Nec ſũmis cru. & domus nõ erat cruſtata marmore:ſed tota erat marmorea:cruſtati dicuntur pietes marmoꝝ tecti ĩ ſupficie ĩ ſimilitudinẽ cruſtarum:fit dr̃ia inter cruſtũ & cruſta.cruſtũ eſt eſculẽtũ:cruſta de aliis rebus dr̃. Sũmis. ỽ3 ĩ ſupficie ſectis. Stabatque non ſe.a. & nõ erat inutilis achates qui lapis tm̃mõ poſit9 eſſet ad ornatum:ĩmo uero archaticæ colũnæ ædiũ arcus ſuſtinebãt:iõ non ſegnis:achates ẽ ꝑcioſus lapis:quẽ qui geſtauerit ĩ anulo efficitur amabilior.Achatẽ lapidẽ Sicilia primũ dedit in achatis flu. repertũ non uilẽ:cum ibi tm̃ reperiretur:quippe ĩter ſcribẽtes eũ uenæ naturalibus ſic notant formis:ut cũ optimũ eſt uarias rerũ3 præferat imagines:nũc diuerſiſ ĩ locis apparet teſte Solino dat creta:dat india:achates ſanguineis maculis irrubeſcit:ſ3 ꝗ maxĩe ꝑbat uitreã hẽt perſpicuitatẽ:vt cyprius.nã qui eſt facie cerea abundãs triuialiter negligit. Purpureuſq3 la. atq3 purpureis lapidibus ſtratũ erat ſolũ:& pauimentũ ipſaꝝ ædiũ. Purpureus. ỽ3 porphireus:ſicut enim appellant porphira lapis & petra:nã porphira græci dicũt:nos purpura. Effuſus. ſtratus. Calcabat.ſ.a cõuiuãtib3. Onix. lapis eſt nitidus ad ſimilitudĩ 3 & in modũ unguis:unde etiam denominatõnem habuit,nam ονιξ ονικοσ græ.latine ſignificat ũgnẽ. Heben9 ꝗ alibi ꝑcioſa habẽt:ibi erãt ꝑ uiliſſimo ligno.Sola ĩdia hebenũ mittit:nec uniuerſa:uerum exigua ſui ꝑte ſiluis hoc genus edit:arbor eſt pletunq3 tenuis:ſed frequentior uimine raro ĩ craſſitudĩe caudicis extuberata:hiulco cortice & admodũ reticulato:dehiſcẽtib9 uenis adeo:ut ꝑ ipſos ſinus ps ĩtima uix tenui libro cõtegatur. lignũ om̃e abſq3 medialí:eadẽ ferme & facie & nitore ꝗ ẽ ĩ lapide gagate:teſte Solino:indi reges ex eo ſceptra ſumunt:& quaſ cũq3 deoꝝ imagines nõ niſi ex hebeno habẽt:iidẽ ferũt materia iſta liquorẽ nõ contineri & quicqd maleficũ fuerit:tactu ei9

UVA. BHSC. IyR_055

aũerti:hac gr̃a pocula ex hebeno habẽt.hebenũm ex india mithridatico triumpho romæ primum põpeiꝰ magnus exhibuit. Mereotica. q̃ naſcit̃ apud paludẽ mereotim. Nõ operit po. v3 nõ ĩ ſũpficie hoſtii ponebat̃ hebenus:ut eſſet ad ornatũ.S3 ſtat ꝓ ro. qa hebeneæ colũnæ ſtructæ erãt q̃bus ſuſtẽtaret̃ domꝰ uili. iõ dixit:qa ſupius achaticas colũnas hũiſſe dr̃:& cõpatõe ergo achatis uilis eſt hebenꝰ. Auxiliũ. ad ſubſtẽtãdũ domum Nõ forma. nõ ꝓ ornatu:ſ3 ꝓ ſubſtentaculo domus erat. Ebur atria ue. & qd dicam pietes marmorei ĩ eoꝝ ſupficie erãt cruſtæ eburneæ. Ebur. v3 cruſta eburnea ueſtit atriũ. Et ſuffecta Teſtudo ĩdica q̃ ſolet ẽẽ ĩ p̃cio:nũc erat tegmen poſtiũ. teſtudo eſt aĩal aq̃atile ſimul & terreſtre:qa mõ ĩ aqua mõ ĩ terra habitat.Strabo refert indorũ legatos qui ad cæſarem auguſtũ uenerant:ei dono attuliſſe inter cæteta octo ſeruos nudos in ſubligaculis aromatib3 delibutos:Mercuriũ a puero brachia ab humeris exertũ,item uipas ingẽtes & ſerpẽtẽ decẽ cubitoꝝ:& teſtudinẽ fluuialẽ triũ cubitoꝝ:Solinus uero dicit qui Taprobanẽ ĩſulã colunt marinaſ & teſtudĩes capere:quaꝝ tãta eſt magnitudo:ut ſupficies eaꝝ domũ faciat:& numeroſã familiã nõ arcte receptet. Oſtreũ eſt. hẽt enĩ tegmen oſtreũ. Teſtudo . ĩdica teſtudo ad ſimilidĩem huiꝰ aĩalis qd̃ uulgo naſcit̃ apud nos ẽ p̃cioſiſſima & oſtreo eiꝰ ornabãt̃ poſtes:lecticæ & cætera huiuſ modi quæ indomo ornatũ aliquem requirunt. Terga. oſtrea. Indæ. indicæ. quæ naſcitur in india. Suffecta. ĩſerta foribus. Manu.ſ.artificis:nã theſſilis quibuſdã huiꝰ ĩ dicæ teſtudĩs diſtĩctæ erãt fores.uerniculatas fores dicit.ſic enĩ appellat cicero.i. theſſilis q̃buſdam diſtĩctas Vulgo antarſiadi a ſcacchi ad ſimilitudinẽ theſſelaꝝ.nã theſſela ſignificat quattuor theſſela ſignificat formã quadratã. Sedẽt.ſ.ĩ ipſis foribus. Maculis diſtĩctis.i. habẽtia maculas diſtĩctas. Smaragdo. lapide p̃cioſo. Smaragdis ſcythicis tertiã inter lapides dignitatẽ Theoprhaſtus dedit. nã l3 ſint ægyptii:& chalcedonii & Moedici & Laconici præcipuus ẽ honor ſcythicis:nihil his iucundiuſ:nihil utilius uident oculi:nã uiſꝰ q̃s alteriꝰ gẽmæ fulgor retulerit:ſmaragdi recreãt

UVA. BHSC. IyR_055

Fulcit gẽma.t. .ſ.gẽmatĩ erãt thori. Fulcit. ſuſtinet fulcra ex gẽma dicit hũiſſe thoros.nã fulcire eſt ſuſtinere in fulcrũ thori dĩ tegmen. Gẽma tho .i.thori habẽt fulcra gẽmata. Iaſpide p̃cioſo lapide.iaſpidis Plinĩ li.xxxvii.naturalis hiſtoriæ dicit ia ſpidẽ uiridẽ & craſſi coloris eſſe. Fulua ſu .i.thori ueſtis & aulea habebãt iaſpide fulgẽtia ꝑ ſupelectile ĩtelligo ueſtes quibꝰ thori ornantᷣ. Aſſyrio. Aſſyr dicit feſtus Põpeĩ antiqui ſangui nẽ uocabãt.unde aſſyriuſ ria riũ deduci poſſe vr̃ ſanguineus.i. .i.purpureus:aut certe dicit purpurã q̃ ĩ Aſſyria tĩgitᷣ. Aſſyrio ſucco.i.purpureo colore qui color ſũmus eſt: Cuiꝰ ps. ꝑ ps erat ornata purpura aſſyria ꝓ aũt tyria.nã ĩ aſſyria & tyro purpura tĩgitᷣ p̃cioſa.tyrus eſt oppidũ phœniciæ ubi piſciſ naſcitᷣ cuiꝰ ſã guine tĩgitᷣ purpura. Cocta diu. nã q̃to diutius coq̃tᷣ purpura: tãto etiã melior ac tenacior reddit̃ iõ uirus appellauit ſuccum purpuræ. Lentũ. Tenax: Nõ duxit.i.traxit uno aheno.i:ſepiꝰ cocta. Plũmata.i.ĩ plũmaꝝ modũ:ſicut ſq̃mæ ſũt piſciũ. Auro .i.aureas ſquamas hẽbat ĩ ſimilitudinẽ piſciũ. Ignea co: nã coccineus color igneus eſt. Vt mos ẽ phariis.i. ægyptiis:nã hic texẽdi genus ẽ.v3 diſi ĩctũ diuerſis coloribus ĩ ægypto. Litia. ſũt q̃bus tela texitᷣ. Tũc famulæ. Talis ĩq̃t erat aula:talis ornatus aulæ:ſ3 ĩgẽs numerus erat famulorum ac famularum quæ miniſtrabãt epulis eiuſmõi ſũptuoſiſ erãt diſſoni lĩguiſ diſſoni moribꝫ ac facie atq3 colore. Famulæ turbæ. ꝑ turbæ famulantis nã adiectĩe poſuit famulæ ꝑ famulãtis. Populuſq3 m .i.multitudo ſeruoꝝ. Mini .i.multitudo ſeruoꝝ. Sanguĩs.ſ.famulorũ ac famulaꝝ.v3 genus q̃a diuerſi generis erãt. Diſtĩxerat ætas. q̃a alii iuuenes:alii grauioris ætatis erãt. Libycos. nigros. Tã Adeo. Flauos. ut cæſar ipſe fateretᷣ ſe ĩ regione germaniæ non uidiſſe crines nitidiores:nã germani habẽt crines flauos ac nitidos. Cæſar. Qui gallĩã germaniã bello ſubegerat:diu enĩ ĩ his prouinciis cæſar fuerat:quas decẽnio tãdẽ ĩpio populi romani ſubegerat. Rhenus. flu.germaniæ. Pars.ſ.famuloꝝ. Vſti ſanguinis.i.æthiopũ pars erat.ita enĩ æthiops ĩterpretaᷣ oetho ſignificat uro opo opos uultu3.i.q̃ uſtũ uultũ hẽt.iõ nigrũ:mau

UVA. BHSC. IyR_055

ros ſignificat famulos ĩterfuiſſe; Torta caput .i.capillos:habẽt enim mauri capillos criſpos ĩ ſimilitudinẽ lanæ. Refugos:i.retro fugiẽtes a frõte:qa torti ſunt. Necnõ ĩfœ. qa uirilitatẽ ãmiſerat.erãt enĩ eunuchi cõplures:nã ſicut apud Terẽtiũ legitur ĩ domibus regũ ſũt eunuchi qb3 reginæ delectãt. Ferro molli. .i.mollior effecta cũ genitalia eſſẽt abſciſſa & declarat. Execta uirũ .i.habẽs amputatã uirilitatẽ. Cõtra. ex altera pte. Fortiõ y3 adulta ætas. Vix nũl.fu. & oſtẽdit hãc ptẽ famulo3 fuiſſe ĩ ipſa pubertate.tũc primũ ephebos ĩerãt.nã ephiuos græ.adoleſcens dici põt latine εφηβοσ ſignificat.επι την ηβην ſignificat ætatẽ.i.q ĩ ætate ẽ:nos adoleſcẽtẽ dicimuſ.inire aũt ætas dr decimo quarto anno prima qdẽ ps uitæ eſt ĩfãtia:ſecũda pueritia:q̃ quodãmõ appellari nõ poſſũt ætates:qa huiuſmõi ſũt:ut nullã ꝓpe iduſtriã habeãt.tertia uero ætas adoleſcẽtia dr:cum ad quartũ decimũ annũ uenerit. Fuſcata. adũbrata. Lanugine.primos barbæ pilos qui adeo tenues ſunt & candidi:ut uix diſcerni poſſũt. Diſcubuere thoris. poſtq̃ deſcripſit ædes & apparatũ:nũc deſcribit cõuiuas.dicit enĩ hũiſſe cõuiuas non indignos tanto apparatu. Reges. v3 ptholomæus & Cleopatra. Maior.ſ.regibus:qa ĩpator erat populi ro. Cæſar. Immodice. ĩ moderate ſine mõ:ſed p̃cipue ĩmorat ĩ deſcribenda pulchritudine cleopatræ & ornatu ei9 ſupfluo.nam gẽmis & auro onuſta erat:ut uix ſuũ ipſa ſuſtinere poſſ3 ornatũ. Fucata .ſ.facie fal,ſo colore:nã fucus ꝓprie dr color:q puellis colorẽ ĩducit etiam pallidis Cõtẽta ſuis .ſ.quæ maiora & regna cõcupiſceret. Nec ſre marito. qa iã ĩ cõplexus ſuos pellicere uolebat cæſarẽ. Maris rubri. ĩ mari rubro naſcuntur lapides precioſi & margaritæ quibus ipſa orta erat.dat & india:dat etiam littus britãnicum margaritas:ſicut diuus iulius thoracem quem ueneri genitrici in templo eius dicauit:ex britannicis margaritis factum ſubiecta inſcriptione intelligi uoluit: ſyllanis primum temporbus romam allati ſunt uniones. Spoliis. uidelicet precioſis lapidibus. Colloq3 c. v3 m onilia colli geſtabat plena gemmis & comis redimita caput erat. Cultuque laborat.i.uix ſuſtinet orna

UVA. BHSC. IyR_055

tum ſuũ. Cãdida, dicit cleopatrã pectori ſuo ſupimpoſuiſſe te nuiſſimũ uelũ: quod plucebat nõ ut tegeret pect9: ſ3 ut decenti us redderet. Sidonio, ſidon ſidonis ẽ qđ nũc uulgo appellãt el zendale de ſidone regione: ſ3 ſidonium dicere debemuſ. Sidon poſt barutũ ẽ: ut refert Strabo: quadrigẽtis fere ſtadiis ab ea di ſtans ſitũ habet in pulcherrimo cõtinẽtis portu: poetæ adeo ſi, donẽ celebrãt: ut homer9 nõ meminerit tyri: quæ cũ illa & ma, gnitudĩe & antiquitate cõtendit: & poſt ſidonẽ ẽ & tota inſula ẽ continent tam aggeꝛ coniungit. ex ſydone philoſophi illuſtres fuere Bethus: item diodotus eius fr. Quod nilotus acus .i. ægy ptia. nã ĩ ægypto hoc texendi genus fieri ſolet. ſenſus eſt quod pecten texendo denſaueraꝛ: acus diſtĩguendo laxabat. Pectine Nam textores fila filis cõiũgunt. Ordo ẽ. & nilotis acuſ ſoluit & laxauit ſtamina ꝛc. Quod ſtamen ſerũ .i. ſericũ & ẽ numeri plu ralis: hi ſeres hoꝝ ſeꝝ: ſunt enĩ populi apud æthyopiã orienta, lẽ & indiã ubi bõbix naſcit ĩ arboꝛib3 de quo fila huiuſmodi te, nuia deducuntur. Vir. Velleraq3 ut foliis depectat tenuia ſeres. a ſeribus ergo ſericũ eſt appellatũ. Seres teſte Strabone tam lõ ge dicunt uitæ: ut duceteſimũ annum excedãt: Solinus ait hos: aquaꝝ aſpgĩe ĩundatis frõdib3 uellera arboꝝ adminiculo depe ctẽ liquoris: & lanuginis tenerã ſubtilitatẽ homore domare ad obſequm hoc illud ſericũ in uſũ publicũ damno ſeueritatis ad miſſũ: e quo oſtẽdere potius corpora q̃ ueſtire primo fœminis: nũc etiã uiriſ perſuaſit libido. Cõpſſũ. dẽſatũ cũ textor texit. Soluit. Diſtĩxit. Laxauit. i. rariora fecit ſtamina. Extenſo ue, dũ parat rariora reddere fila. Dẽtib3 ni. dicit enĩ ibi fuiſſe mẽ, ſas rotundas ex ebore adeo candido: ut nec inregno quidem iubæ tã cãdidũ cæſar ĩuenerit tũc cum illũ duxit in triumphũ. Impoſuere. ſ. qui miniſtrabãt. Dẽtib9. nã ĩ aphrica naſcuntur elephanti quoꝝ dentib3 efficitur ebur. Hic. ĩ hac aula. Orbeſ Rocũdas mẽſas. Niueis. eburneis. Atlantide ſylua. v3 elephã torũ q ĩ ſylua naſcũt ĩuxta atlãtẽ. ibi. n. maiores & ſpecioſiores naſcũt elephãtes: iõ p excellentiã dixit. Atlas mõs ẽ libyæ: ut re fert Solinus e media harenaꝝ cõſurgẽs uaſtitate: & eductus in

UVA. BHSC. IyR_055

uicina lunaris circuli ultra nubila caput cōdit:atlātē mauri no-
mināt addirim iuxta hūc mōtē e ꝓuīciis mauritaniis tingitana
quæ solsticiali plagæ obuia ē q̄ porrigit̄ ad īternum mare exur
git mōtib3.vii.qa a similitudīe fres appellati freto īminēt hi mō
tes elephātis frequētissimi sūt:duo eoꝝ sūt genera:nobiliores ī
dicat magnitudo:minores nothos dicūt:cādore dētiū intelligit̄
iuuēta:quoꝝ alter ī ministerio ē:alteri ꝑcitur ne assiduo reper
cussu minus uigeat:si fuerit dimicādū:cū uenatu premūt̄:pari
ter affligūt utrosq3:ut damnato ebore nō reqrāt̄.hanc eni3 cā3
ꝑiculi sibi p̄sētiūt elephātes italia āno urbis cōdite quadrīgēte
simo secūdo in Lucanis primū bello epirotico uidit:& boues lu
cas inde dixit. Sectos. qa secātur uelut tabulæ. Iuba. rege nu
midie. Proh cæcus. nūc reprehēdit stultitiā cleopatræ & ptho
lomæi qui ostēderūt cæsari diuitias suas atq3 thesauros:ut nisi
ipse sua spōte īcensus esset p̄serti3 tātaꝝ reꝝ p̄cio irritari potuit
Cæcus. īconsideratus. Ambitōne. nā luxus oīs ad ambitōem
ꝑtinet. Armati. v3 cæsaris bella gerētis. Licet. q̄ & est argum̄
tū a minori ad maius.nā si nō ess3 pat⁹ ad p̄dā totius mūdi(nā
ob hāc cām bellū suscepat:ut uniuersū orbē terraꝝ ī potestatē
suā redigeret)nūc res tanti p̄cii aīu3 suū īcēderet:erat aūt pat⁹
multo ig itur magis ꝛc.Pone du. pri. perstat in hac argumen
tatōne.v3 potuisse impelli non tm̄ aīu3 cæsaris:sed cui⁹cūque
ꝑcissimi ac moderatissimi uiri:ut Fabritii:ut Curii:ut Ti.corūca
ni:& alii huiusmōi q̄ fuerūt exēplar qd̄dā cōtinētiæ: Fabritius
& Curius. fuerūt cōsules romanoꝝ:quoꝝ alt̄.s.Fabriti⁹ tāta cō
tinētia & ītegritate fuit:ut nullis diuitiis nec muneribus regis
pyrrhi moueri potuerit:īmo cū medicus regis uenissꝫ petēs au
rū si regē suū īterficeret repulit a se ipso:& lr̄as scripsit pyrrho
ut sibi caueret.qd̄ ni faceret moritꝝrū ēē .missus deinde lega-
tus ad pyrrhū maximis muneribus ac pollicitatōib3 adduci nō
potuit a pyrrho:ut secū hītare uellet:nā si hoc fecisset dimidiu3
regni sui pollicebatur:ut ipse pariter cū illo regnaret:contēpsit
igr̄.hic uero curius & ipse nō minus ꝓ uirtute & honestate di-
uitias oēs ꝑuifecit.nā cū Samnites īgens auri pondus ad eū tu

UVA. BHSC. IyR_055

lissēt.ite īqt ad populos ur̄os & dicite curiū malle aur̄ hēntib3 īpare:q̄ aurū hr̄e:dicit igr̄ ꝙ hi tāta cōtinētia & castitate corrūpi potuerūt:si huic cōuiuio īterfuissēt:& rer̄ tātar̄ p̄cio adduci Hic il.ī hoc cōuiuio si adēēt cōsul ille q̄ ab aratro ad ɔsulatū accitus fuit.v3.T.seran9 vn̄ a serēdo seranus ē appellatus:se a diuitiar̄ tātar̄ cupiditate abstinere n̄ potuiss3. Aratris.qa ab aratro accitus est ad cōsulatū. Triūphū. v3 regnū cū huiusmodi diuitiis. Aurū. aureis uasis. Quod terra. Vt feræ ī syluis:lepores:apri:capreæ:nā aīalia domestica ibi uilia fuissēt. Quod aer Vt phasiani:perdices. Pelagus. nō solū pulmēta carnium aderāt:s3 pisciū. Nilusq3. nā nilus alios pisces generat q̄ nusq̄ reperiunt̄. Luxus. nō necessitas:s3 uoluptas. Inani am. cupidite:ābitio q̄uis ꝓprie sit honor̄ & magistratuū:tam̄ ꝓ ōi cupiditate ponit̄:ut hic ꝓ cupiditate supflua cibor̄. Nō.m.fame. n̄ ad necessitatē:s3 ad uoluptatē. Feras. appo.deos ut cocodrillū:rōnē cur diuersa genera aīaliū colerēt ægyptii hāc fuisse perhibēt:cū pharao ingēti exercitu moyse3 cū populo dei psequeret̄:& ad mare rubrū peruenisset diuina potentia statim mare cessit fugiētib3 hebreis:cū ī alueū īgressus fuiss3:pharao cū suis mare qd̄ utrinq3 sublatū erat simul rediit & oēs opp̄ssit cu3 curribus suis equis & armis:qui uero coacti nō sūt ꝓficisci aliqua necessitate īpediti:alii dū pascerēt equos:alii du3 nutrirent sues:nō nulli dū suos hortos colerēt ea deniq3 aīalia & res cu3 quib3 detēti fuerūt domi:ne cogerent̄ ire cū pharaone ꝓ diis coluerūt alii porcos:alii caules:alii betas coluerunt pro diis:& ꝑpea dixit uolucresq3 ferasq3 deos. Manibusq3. de uasis etia3 loquit̄ p̄ciosis quib3 usi sūt ī conuiuio. Cristallus.i.uasa ex cristallo fabrefacta. Niliacas.i.aquas e nilo sūptas. Gēmæq3 ca. nō dicit gēmata pocula:s3 gēmea.v3 gēmas tātæ magnitudinis fuisse:ut ex his cauarēt pocula. Nō nobile. uinū qd̄ ess3 exp̄ssū ex uua mareotide cōtulit.Mareotis est regio ægypti ubi nascitur p̄ciosissimū uinū.Vir.sūt & mareotides albæ. Merce. est insula:quā ī medio sui facit nilus:cū sol fuerit ī cācro:tātus ibi calor ē:ut vinū paucis mēsibus decoquat̄:adeo ut liq̄dius & pu

UVA. BHSC. IyR_055

riūs factū uetuſtiſſimi uini ſaporē referat. uinū enī quāto uetu
ſtius eſt: tāto liquidiuſ & ſuauiꝰ eſt. unde etiā cū quidā cōuiuiū
paſſꝫ aliquot pr̄cipibus romanis: iter quos & aderat Cicero nr̄
dixit magiſter cōuiuii. agite inqt cōuiuiū bibite ex hoc falerno
nā decē annos hēt. tū Cicero bene inqt fert ætatē ſuā: qa īcipie
bat accidū eſſe uinū illud. Paucis annis. q̄uis nō multis ante
anniſ natū eſſꝫ: tam qa ī meroe in uaſis detētū fuerat: calor ipſi
us īſulæ reddiderat uinū liquidiꝰ & puriꝰ adeo: ut uetuſtiſſimi
uini ſaporē redderet. ſūt q uelit meroeꝫ ēē fontē q in eadē inſu
la naſcit: & dicūt hūc fōtē uim hr̄e: ut uinum liquidiꝰ reddat ac
purius: ſ. mul & uetuſtiſſimū uideri facit. Accipiūt ſer. moſ hic
erat apud antiq̄s: ut primo ſe balneis lauarēt: deinde ſe odorife
ris unguētis ungerēt: ſꝫ capita in primis: poſtea ſerta ſupīpone
ret: & ita uncti epulabant̄: quē morē dicit hic fuiſſe ſeruatum.
Nardo. nardus eſt flos odoris maximi ex q̄ ipſi coronati erant
Nar. flo. ꝑ nardi florentis. Nūq̄ fugiēte: quia ibi aura clæmen
tior eſt. iō ſemp roſæ inueniūt. Madenti .ſ. odore unguentorū
Cinanomomū. ē genus aromatis qd̄ ī criēte naſcit̄: & qa pau
lo poſt dicit Amomū uidēdū eſt qd interſit īter amomū & cina
momū: ſꝫ cinamon dixit ꝑ cinamomū p ſincopā. cinamomum
dr̄ aromatis genus: qd̄ de terra ī terrā ſæpe traſſerri ſolet & cō
ponit̄ amomus tūc cum primum colligitur appellatur amomū
deinde cum in diuerſas orbis terraꝝ ptes traſſert̄ uendendi gr̄a
appellat̄ cinamomū: unde & nom̄ conſequtur. nam κινε κινω. i.
moueo: qa mouet̄ de loco ad locū & a mercatoribꝫ tranſfertur:
ſi græcæ ꝓnūntio amomos dicitur penultima correpta: ſi lati
ne amomus penultīa longa: dicit q̄uis cinamomū eſſꝫ: tam ita
ſeruatū fuerat ī uaſe: quia nōdū editum fuerat uas illud: ut ni
hilo ſegnius odorem redderet q̄ ſi nouum eſſet: qa quanto ma
gis trāſſert̄ de loco ad locum: tāto magis ꝑdit odorem: ſed dicit
hoc cinamomū uaſe ſeruatū: quod uas recōditū fuerat & nūq̄
ꝑdidiſſe odorē: ut aura cœli eadē ſteterit: q̄uis eſſet ī extrema re
gione. Cinamon. ꝑ cinamomum. Nō euanuit. qa recōditus
ſeruabat̄. Nec ꝑdidit. q̄uis uas eſſꝫ de aliena terra: & cinamo

UVA. BHSC. IyR_055

mum eſſ3:tam̃ ſapor̃ ſuũ & odor̃ p̄ſtat:nã ſapor eſt exhalatio quædã q̄ capit̃ ex ſpecieb3 fractis:vñ fragor̃ rei fractæ odorem dicimus:& fragrare odor̃ reddere flagrare uero ardere. Aera. .i.odor̃ ſuũ:qa odor cui9q3 rei ẽ ex halatio q̄dã:quæ ad nares puenit & odor̃ illũ refert. Aduectũq3. q̄uis de terra ubi naſci tur ĩ aliã trãſlatũ eſſ3:tam̃ nõ pdiderat odor̃ ſuũ. Recẽs. quia nõdũ editum fuerat:ſ3 magnũ ĩ ſuo uaſe ſeruabat odor̃. Vici næ. Quia naſcit̃ ĩ oriẽte a quo ægyptus haud ꝓcul abeſt. Infu dere. madente forma. diſcit opes. Quẽ fructũ ex hoc cõuiuio cõſecutus ẽ cæſar? hũc v3 ut ſi antea nõ nouerat opes:nũc pri mũ factus ſit doctior. Spoliati. ut cũ mũdũ uicẽdo ſpoliauerit reb3 & nõ uti ſolũ:ſ3 & abuti ſciat quas uicẽdo cõſecutus erat. Et geſſiſſe pudet. nũc qĩ ſe ipſũ reprehendit:q; tm̃ laborẽ ſuſce perit cæſar & bellũ cõtra Põpeiũ geſſerit q cõparatõne Ptholo mæi paup erat:cũ hũc multo minori labore añ q̄ diſcederet uĩ cere potuerit q̄ põpeiũ. Paupe genero. ex q̄ nõ multũ ꝓdæ cõ ſequi potuerit. Et fas eſſe putat. & optat ſibi dari cã3 ut bellũ iuſte iferre poſſit ægyptiis. Poſtq̄ epulis. nũc dicit poſtq̄ non ad ſacietatẽ mõ:ſ3 & ad uoluptatẽ epulæ ſũptæ ſunt:lõgiori ſer mone noctẽ ꝓducere cœpit cæſar:& ſacerdotẽ quẽdã achoreũ qui cõuiuio ĩtererat ĩterogauit de uetuſtate ægypti:de morib3 eius:de nili fõte:de rõe ſiderũ:quoꝝ õiu3 pitiſſimi ſunt ægypti Laſſata. ſacrata. Longis. ut in ſomnẽ ludo ꝓducere noctem. Produceř. porro ducere trãſire. Sũmaq3. Sublimi ſede. Acho rea. actũs græcus achorios. Lanigerum. ſacerdotem ſic di ctu3 a filo lanæ:qđ ĩ apice pilei ſacerdotes geſtabãt:unde & fla mines dicti ſũt:qĩ filamines:& tm̃mõ geſtabant ĩ uertice ſiue pi leo:qa ſacerdoti nõ licebat ẽẽ apto capite:iõ tẽpore æſtatis cum feruẽtiſſimus calor eſſ3 lanæ filũ tm̃mõ geſtabãt:mõ ne caput eſſ3 aptũ ſatis erat. Cõpellat. ĩ errogat. Deuote. deputate ſa crificiis. Senex. nã ex eo ſenior es dignoſcit̃ te diis carũ eſſe & acceptũ. Nõ neglecte. ĩmo care & accepte. Quod: v3 te acce ptum eſſe diis. Arguit. oſtẽdit. ætas. cui lõgiorẽ uita3 deus de dit:hũc & ſibi carũ eſſe demõſtrat. Ediſſere. diſputa doce. Vir.

UVA. BHSC. IyR_055

mihiq3 ediſſere uera rogãti fas eſt. Sitũ. ſtatũ regiõis hũius. Vulgi. & multitudis mores. Et ritus. inter mores & ritus ĩter eſt:qa mores hominũ ſũt.ritus uero ſacrorꝝ. Formas. diuerſaſ ſpecies.v3 qb3 formis:qua ſpe & imagine pigũt.nã alio mõ pi gebat ibi dii q̃ alibi.nã mercuriuſ i formã canis pigit:ut mõſtra & latrator anubis:iõ lĩgua ægyptia mercurio anubis appellat. Vetuſtis adytis. antiqs tẽplis:adytũ ꝓ pte poſuit. Inſculptũ.fi ctũ. Si cecropiũ. & ꝓbat a minori ad maiuſ cæſar.nã ſi inqt ĩ feriores cæſare digni hĩti ſũt:qb3 ſacra deorꝝ ægyptiorꝝ reuela rent:q̃to dignior eſt cæſar:& ſe ſupiorẽ dicit eſſe Platone.nam i uita platonis legit:qũo ipſe diuerſas orbis regiones luſtraue rit diſcendi cupiditate ductus:ſ3 p̃cipue oẽ3 ægyptũ diligenter circuit & antiqua ſacra & ritus deorꝝ a ſacerdotib3 ægyptiis di dicerit. Cecropiũ. atheniẽſẽ a Cecrope q prim9 atheniẽſiũ rex fuit. Maiores. antiq. dignior.ſ.q̃ Cæſar. Mũdi capacior.i.re rũ cœleſtiũ.nã mũdũ ꝓ cœlo poſuit. Fama quidẽ generi. quia rumor erat huc aduenisſe Põpeiũ ſecutus ſũ & ego:ſ3 libenter & acceſſi:qꝓ me huc forma ueſtri rapiebat.cupiebã enĩ uideri q̃ fama audiuerã de ægypto. Media ĩter p̃lia. & ut intelligaſ me nõ oĩo ẽẽ huiuſmodi rerum peritũ.ſcias enĩ qꝓ in ipſo belli ciui lis articulo:nunq̃ deſtiti his rebus ſtudere & ſẽper uirtuti me dedere:de natura cœli atq3 ſtellarꝝ inquirere:& ita re uera fuit nã inter cæteras uirtuteſ cæſaris hoc quoq3 legit:qꝓ nunq̃ adeo ĩpeditus fuit & occupatus & i medio belli ciuilis ardore:qn ſẽ per aliquot horas legendo cõſumeret nec hoc quidẽ arrogãtis eſt:quia uere dicit. Vacaui. dedi operã. Plagis. regionib3 cœ li.i.dum obitus ortuſq3 ſtellarꝝ inquiro. Superis. cœleſtibus. Nec meuſ eudoxi. id ita ẽẽ cognoſci põt ex his quæ ego cõpo ſui. Eudoxi. eudoxus mathemathicus peritiſſimus fuit:q̃ hi merologiam.i.ratõem dierum accuratiſſime ſcripſit.nunc ergo dicit annum quem ipſe cæſar diſtinxit:non cedere faſtis eudo xi.hic:ut inquit Strabo li.quarto decimo Egnido fuit Platonis ſodalis:cum quo ꝓfectus eſt ægyptũ:& ambo cum ſacerdotib3 hominibus philoſophiæ & aſtronomiæ deditis.xiii.uerſati ſunt

UVA. BHSC. IyR_055

ut quidã uolũt.nã cum ſacerdotes illi & in reꝝ cœleſtiũ ſciẽtia præſtarent:eſſentq3 myſtici & icõmunicabiles:tam & tẽpore & obſequio exorati:nõ nulla præcepta cõmoſtrarunt auctore eo dem Strabone li.decimo ſeptĩo:plurima enĩ barbari occultabãt ii excurrentes diei ac noctis particulas.CCC.& Lxx. diebus in anni complementum tradiderũt.ignorabaꝫ annus eo tempore apud græcos:quẽadmodũ & alia pmulta:q̃uſq3 iuniores aſtro logi ab iis ea acceperunt:qui ſacerdotũ monumẽta in græcã lĩ guam trãſtulerunt:& ab illis:tũ a chaldeis acceperunt. Faſtib3 grãmatici reprehenderunt hoc loco lucanum:q̃ dixerit faſtib9 ꝙ faſtis.nam faſtus us ui ſignificat ſupbiam.faſtus ſti librum. faſti faſtoꝝ libros ſignificãt ĩ quibus continebatur ratio dierũ3: ac temporum:& in quib3 dies faſti ac nefaſti cõtinebãt:& in q̃ bus nomina magiſtratuum inſcribebantur. Meus annus. Cæ ſar hoc ideo de ſe dicit q̃ faſtos correxit iã pridem uitio pontifi cum per ĩtercalandi licentiã adeo turbatos:ut neq3 meſſiu3 fe riæ æſtati:neq3 uindemiarum.autunno cõpeterent.Annũq3 ad curſum ſolis accomodauit:ut trecentoꝝ ſexaginta q̃q3 dieru3 eſſet:& intercalari menſe ſublato unus dieſ quarto quoque an no intercalaret:q̃ aũt magis in poſterũ ex calendis Ianuarii no bis tẽporũ rõ congrueret inter nouẽbris & decẽbris mẽſem in teriecit duos alios.fuit aũt is annus quo hæc cõſtituebãtur q̃n decĩ menſiũ cũ intercalario menſe:qui in eu3 annum inciderat hũc aũt intercalarẽ marchironicoi.i.marcedoniũ vocatũ plutar cus ĩ uita cæſaris ſcribit. Fluuii cãs.ſ.creſcẽtis nili cãs præ cæte ris ſcire. Velim tanta uirtus. nõ ẽ reꝑhẽdẽdus cæſar q̃ ſe ipſũ laudet p̃cipue uere ĩter ignotos:q nõ nouerãt q̃tũ ĩgenio uale ret.nã & æneas ĩter aduenas ſe ipſũ laudauit.Sũ pius æneas ra ptos ☆.hoc & Vlixes ĩ reg̃ Alcinoi græ.πολυμιχανοσ.i.qui dolis ſup oẽs domui. Veri. ueritatis. Ignotũq3 caput.ſ.fontis nili. Spes mihi ſit. Si ſperarẽ inuenire poſſe fontẽ nili poſtpo nerẽ bella ciuilia huic cognitõi ut ſe oſtendat cupidũ ſciendi at q3 diſcendi. Relĩquã . poſthẽbo. Finierat. ſic q̃dẽ interogaue rat Achoteu3 cæſar. Sic orſus. ſic cœpit loqui Achoreus. Fas

UVA. BHSC. IyR_055

mihi graiorꝫ, morē geram uolūtati tuæ o cæſar tā&ſi maioees noſtri hæc occulta uoluerint. Fas.ſ.ſit. Edere. extra dare apiī Profanis. non ſacris: pfanus & ſacer contraria ſunt.ſacer dicit ſacratus: profanus non ſacratus ſit. Pietas aliis. alii inquit hāc pietatem ſeruarunt: ut occulta ſacra deorum tacerēt. Hoc op⁹ Quod pertinet ad pietatem. Gratum reor. Eſſe diis ſi edidero ſacra quæ ad hanc uſque ætatem occulta fuere. Sideribus. In cipit nunc de ſideribus loqui: & primum de planetis hoc ē ſtel lis errantibus. Occurritq3 polo. declarat cur dixerit fugam: qa contra cœlum feruntur planetæ ſperici: cœlum enim.i.octaua ſpera: ſic enī uocant mathematici: uel cœlum uel octauam ſpe ram uel firmamentū ab oriēte uertitur in occidentē. planetarū uero puncti: q̄ꝫ planetarꝫ ſpera tā&ſi impetu cœli rapiatur: tñ tantus ē īpetus cœli: ut q̄uis cōtra ferant reſiſtere nō poſſint ce leritati ſperæ: planetæ l3 a cœlo rapiantur: tñ contra nitūt: adeo ut nō nihil celeritatē cœli retardent: iō dixit fugā: i. celeritatem moderantur olympi: qa in occidentē uoluit octaua ſpera: & re trogrado curſu rapiuntur. Occurrunt. obuiam eunt. Diuerſa potentia. eſt horum planetarum: qui cōtra ferunt: quo ? dicā. Sol tempora diuidit.ſ.in uer: in æſtatem: in autumnum: & hye mē. Mutat nocte diem. Viciſſim dies nocti: & nox diei ſucce dit. Aſtra ire.i.uetat oriri ſtellas.ſed eſt ſciendum tres eſſe or tus & totidem occaſus.uidelicet heliacum: coſmicum & croni cum: ſed de coſmico & cronico nihil ad hunc locum pertinet: ſed de heliaco tantuꝫ loquitur ortu & occaſu.nam heliacus or tus.i.ſolaris helios ſol dicitur alicuius ſideris: quod remotē ſo lis uideri poteſt. Occaſus autem heliacus dicitur alicuius ſigni: quod propinquitate ſolis uideri non poteſt: de hoc loquitur. Sol enim maiori ſuo ſplendore uetat: ut ſidera appareant: & dum occidentales ſunt occidere uidentur idem quidem di xit hoc loco. Vetat. ideſt uidetur uetare. Curſuſque uagos. Errantes unde errare dicuntur planetæ. Statione. Sede & or tu ſuo retrogrado. Luna ſuis: Dixit ſolis naturaꝫ: nūc de luna Vicibꝫ. uiciſſitudinibus alternatōibꝫ: videlicet creſcendo ac de

UVA. BHSC. IyR_055

creſcendo. Miſcet. pturbat. Thetim.nam luna deficiente:hu mor & oceanus euaneſcit:īmo etiam uniuerſa gignentia defici ente luna deſeruntur:ac decreſcūt,nā humor naturalis quodā modo deficere uidet:ſ3 nuſq̄ melius leges naturam planetaru3 q̄ apud Ciceronē.hæc enim ſilentio tanti motus incitari poſſūt q̄. Frigida. ut ſtella ſaturni refrigeret; Fulmīa mauōſ. ut me dia martis incendat:qa mars incendit & fulmina trahit.ſidera enim q̄to ſunt feruētiora tanto magis humorē trahunt. Incēſa Quia īcenſum eſt ſidus martis. Sub ioue tēperies . quia ardor humore & frigore tēperat:his inter ecta uenus illidat ac tempe rat. Aer. quia temperatus eſt iuppiter. At fœcunda uenus.di xit ſuperius ab eo ſole luna illumiata grauitatē partus afferat maturitatēq̄ gignendi:nunc dicit uenus fœcunda; ſed l3 hoc luna faciat.v3 grauitatē ac maturitatē cœli:tam hoc præcipue datur ueneri:q̄ ſit rerum oīum genitrix ; quia ipſa Venus & Mercurius ſoli obediunt:& homo ex homine & Sole generat, & ita omnia ex ſole & humore gignūtur:cum uero uenus ſoli obediat & Mercuriuſ Luna frigida eſt & humida,uenus ergo q̄ ſoli obedit:ſolis natura3 ſapit ergo ex uenere,i,ex calore & hu more oīa gignūtur:ideo fœcunda. Cylenius .i. mercurius. Arbiter undæ. qūo mercurius p̄eſt aquis ? nūqd nō neptunus præeſt undæ &mari:ſ3 alia rōe dr neptunus p̄eſſe mari:& alia mercurius:id aūt in ſequētibus declarabitur,nā hic locus meli us ad ſequentia relinquitur. Pars cœli, ordo eſt,tunc nil9 exit ſoluto fonte:cum dominus aquarū percuſſit q̄.i.illa hora. Vbi. .i.poſtq̄ pars cœli tenuit hūc cylenium:qua parte ſidera leonis mixta ſunt cancro:& qua parte ſyrius exerit rapidos ignes & circulus imitator uarii ānni tenet egoceron & cācrum cui can cro ora nili ſubdita latēt. Pars cœ. remotis ſole & luna q̄ꝫ do micilia ſīgula ſūt ſolis leo:at uero cācer dōiciliū ē lunæ:leo ſoliſ Mercurii quidā domicilia ſūt a ſupioribuſ uirgīs a ſequentibus gemini.qa ſibi reſpōdent ī medio.ueneris āt domicilia ſūt libra & taurus.at uero martis domicilia ſūt ſagittari9 & piſcis.Satni uero domicilia ſūt capricorn9 & aq̄ri9 ſecūdū aute3 hāc rōnem

UVA. BHSC. IyR_055

mercurius habet domiciliũ:hĩc uirginis.ĩde geminoꝝ.ſ3 uirgo collateralis eſt leoni.at uero gemini collateralis ẽ cãcro.g̊ hæc ſigna dicit ĩter ſe mixta ẽẽ.ſcimus & cũ ſol eſt in cãcro:ſiue ĩ leone maxĩos caloreſ ẽẽ:his ergo accedẽſ mercurii ignis nil⁹ a fõte ſuo tollit̃:& uniuerſũ ægyptũ ĩũdat.nã nil⁹ ſubiect⁹ ẽ cãcro: cui ſuccedit leo.ille qde3.xiiii.die m̃ſis iunii:hec võ.xv.die mẽſis & ſol eũ ĩgredit̃ circa meridiẽ:cum aũt orit̃ & ſyri⁹ uel paulo ante.v3 idibus Iunii.i.tertio decimo die.eſt aũt ſyriuſ caniſ q̃ ante os leonis poſitus eſt:& tũc dies caniculares ĩcipiũt:q̃ ſunt numero quadragĩta his accedens ignis mercurii inflatur nilus his ita dictis intelligi poterit quid ſibi uelit hoc loco poeta. Mixta. qa cum duo mercurii domicilia ſint:hĩc uirgo:inde gemini:& uirgo collateralis ſit leoni:& gemini collateralis ſit cancro eſt neceſſe ſocii mixti ſint. Sunt cancro. v3 cũ his accedit mercurii ignis ſtati3 inflat̃ nilus:ideo dicitur Mercurius arbiter unde:nõ dixit generalis:quia neptunus arbiter eſt:ſed ipſe ſpecialis eſt undæ.ſ.nili quia ſubiectus eſt cãcro de quo ſupra multa Rapidus qua ſyrius. qua ſol ingredit̃ cãcrum.xiiii.die Iunii & ſyrius cũ ipſo uel paulo ãte.v3.xiii.die.v3 duob3 diebus ante q̃ cãcrum ingrediatur ſol.nam ſyrius eadem ſtella eſt quæ & canicula dr̃:quæ eſt ante os leonis poſita. Exerit. aperit. Et uarii mutator circulus anni. v3 conybus eſt aũt conibus circulus imperfectus a .i.a mutilando:quia mutilatus uidetur:nõ tam̃ ꝙ imperfectus ſit:ſed quia tantum dimidium eius a nobis uidetur:hoc rõ orizontis facit:ut dimidiũ tm̃ a nobis uideatur duo aũt ſũt conybi:un⁹ ẽ q̃ ſolſticia diſtĩguit:alt̃ võ eqnoctia ille ſolſticia diuidit trãſiẽſ ꝑ mũdi poloſ atq3 3odiacũ:ſẽꝑ maxĩaſ ſolis declinatões.v3 ꝑ primos gradus cãcri & capricorni:& unde primus punctus cãcri:ubi conyb3 ĩterſecat zodiacũ facit ſolſtitium æſtiuũ & arcus conybus interceptus ĩter ſolſtitii circulum:& circulũ ſiue pũctum æquinoctialem:maxima dicitur ſolis delinatio.nam tunc magis ſol nõ poteſt accedere ad zenith capitis nr̃i. Egocerõ.i.carpriconũ ubi facit hyemale ſolſticiũ & Cãcrũ. ubi facit æſtiuũ ſolſticiũ.egoceros græce.capricornus

UVA. BHSC. IyR_055

la.uerbum de uerbo ab αιγοσ capra κερατοσ cornu : Ora.
.i.fōs. Latēt. bene dixit:qa nusq̄ īuenit̄ & adhuc īuētus est ne
mo:q sciat ubi sit fons nili. Dn̄s aqua. mercuri⁹. Aq̄ꝝ. noli ī
telligere generalr̄:s3 ni tm̄. Igne supiecto: v3 ignib3 cancri sup
iecto igne mercurii. Tūc nilus fonte. qa pascūt̄ flāmæ:flāmeæ
enim stellæ sūt & pascūt̄ humore quē ad se trahunt:cū igit̄ tra
hāt ad se humorē necessario inflat̄ nilus:ut exeat ripas ut quē
admodū. Oceanus lunaribus. qa crescente luna inflatur ocea
nus:qa ignis lunæ ad se trahit humorem oceani:& ita necessa
rio crescit:hīc est ꝙ mare fluxū facit atq3 refluxū:cum fluit ad
nos crescere uidet̄:cum refluit uidet̄ diminui. Lunaribus incre
mētis: bene dixit respicit ad qd' dixit:domin⁹ ꝑcussit aquaru3
nā quēadmodū luna est domina oceani:ita & mercurius dn̄us
est nili:& sicuti oceano iubet luna ut crescat simul secū:ita etiā
mercurius iubet nilo:ut īpleat̄ tunc cū igne suo cancri auxerit
ignem. Auctusque. nūc dicit q̄ diu inundatio nili ꝑmaneat.
Nō ante coarctat.i.finit cohercet. Auctus. suas actiones. Ae,
stiuas horas.i.ante q̄ sit æquinoctiū autūnale. A sole. v3 ante
q̄ sol ꝑuenerit ad leonē.nā libya facit æquinoctiū autunnale:ī
ariete aūt facit æquinoctiū uernum. Vna fides ueterū. nunc
alioꝝ ꝓseq̄tur opiniones:quas etiā refellit atq3 cōfutat rōibus
suis. Vna fides.i.opinio.dicūt enim in æthyopia niues resolui
quib3 augeat̄ nilus & inundare cogit̄ hāc opinionē uanā acho
reus subiiciēs ostēdit. Nō arctos in illis. Arctos.i.ursa minor q̄
ē ī septētriōe:nec boreas q ꝑflat a septētriōe nō est ibi:ut ꝑꝑea
abūdēt niues qb3 liq̄factis nilus crescere possit. Testis tibi. &
ꝓbat nō ēē arcton nec boreā.uis īqt ītelligere ibi nō ēē frigus:
& ꝑꝑea nec niues abūdare:sicut ī septētriōe. potissima īqt rō ē
calor gentis illius qui niger est.nā calor ille calores illius regio
nis æthyopiæ significat.nā dissentit alteru3 ab altero:ubi calor
eximius ē.ibi frigus esse nō potest. Vapo.au. nā auster ē uent⁹
flans a meridie : & ideo haud procul a torrida zona. ideo
hic semper calidus ē adde quod omne alia rō:nā si nilus cresce
ret liquefactis niuibus:tempore uerno cresceret quo liquefiūt

UVA. BHSC. IyR_055

niuas:at uero nō ueris tēpore:īmo ī media creſcit æſtate.vȝ cū ſol ī cācro fuerit. Oñe ca .i.cuiuſlibet fluuii fons ſoluta liquefacta. Præci.i.p̄cipitare & currere facit cū īpetu. Ingreſ. ieūte uere. Tabe. reſolutōe niuis. Nilus ne ſic, at uero nilus nō ante creſcit:q̄ ſyrius orit̄ .i.canis q eſt ante os leonis:poſitus. Añ canis radios. añ q̄ orit̄ canis q ē ante os leonis & oritur pridie idus iunii cū leone cū ſol īgredit̄ eū:& tūc creſcit nilus. Ante parē nocti.i.ante q̄ ſit æquinoctiū autunnale a media æſtate in undatio nili decreſcit. Alligat am .ſ.cū decreuerit.tūc enim ripis tenet̄ amnis cū decreuerit. Ante phœbū pa .i.ante æqui noctiū. Sub iudice libra..diſtīguit qđ æquinoctiū ingrediatur vȝ ſub autunnali æquinoctio:qa ſol in ariete facit uernum æq̄ noctium:in libra uero autunnale. Inde etiam. Et hæc eſt cauſa cur nilus non ſeruet leges.i.conſuetūdines aliarum aquarū quæ creſcunt hyeme aut uere.nilus uero in media æſtate. Nec tumet. creſcit. Hybernis. tempore hyemis. Officiis unda ca. nam ſi tempore hyemis creſcunt aquæ magis nocent agris:q̄ æſtatis:cum omnia ſolis ardore areſcunt.ideo nilus eo tempor̄ maxime ſuum officium peragit. Sole remoto. Videlicet in capricorno cum ſolſticium fuerit hyemale. Iuſſus .ſ.a Mercurio Iniquo. non æquo arboribus:nam media æſtate:ideo uidetur ēē īiquū cœlū arboribȝ & herbis:qa nimio calor̄ areſcūt:ſȝ tūc nil9 ſuū facit officium arboribus & herbis:quia ſtatim inundat ægyptū:& quæ areſcunt nimio ſolis ardore:ipſius humore uireſcunt. Iniquo. ardenti & feruenti cœlo. Exit. erumpit. Sub torrente plaga.Videlicet ſub feruenti ſole. Neu terras diſſipet. & ne omnia nimio calore ſolis urantur:in tempore adeſt nilus Ignis. ardor ſolis. Incenſa leonis. Quia cum in leone ſol eſt maximi ſunt calores. Suam ſiennem. nā Siennæ ciuitas ægypti ſubieſta eſt cancro. Imploratus. Precibus quæſitus. Suaȝ Videlicet ipſius cancri:quæ ſibi ſubiecta eſt. Nec campos liberat. Non prius inqt decreſcit nilus:q̄ autūno ſupuenerit. Meroes. inſula quam in medio ſui facit nilus a qua ſol decliuior factus porrigit ūbrā Quis cās. dicit neminē ēē q̄ poſſit hāc nili

UVA. BHSC. IyR_055

inundatōis cā3 latētē dignoſcere:ſed illud ſentiēdū eſſe:ſic uo, luiſſe:dū huic pti orbis trax cōſuleret:ubi ſine hac nili iundati one homines uiuere nō poſſent. Natura pēs. deus q res dedu cit ī ēē.nata naturās:& natura naturata dicunt philoſophi. Sic opus ē mūdo. aliter.n.ī hac regione ægypti homines uiuer ñ poſſēt.ergo neceſſario dicit factā eſſe hāc nili iundatōnem. Ze phiroſq3 uana uetuſtas. q̄uis hoc naturæ attribuerit poeta:tñ adhuc cās adducit ſecūdū diuerſas opiniōes.Alii inqt uoluerūt fieri flātibus zephiris nilū iundare.q v3 reſiſtūt curſui amnis: & ipſū inflare cogunt. Vana. fallax.Vir.uanū mendacēq3 im, pba finget:ſignificat hāc oroe3 nō placere ſibi. zephiri. ſūt vē ti q ineunte uere dies aliquot iugiter ſpirāt.ſūt aūt uēti occidē, tales zephirus & ſubſolanus:qui frequēti9 ibidē ſpirāt:ſ3 rmiſ ſius ille pluuiam īducit:ille diſſipat ac diruit. Aſcribit aqs.i.ze phiros cām uoluit eſſe cū nilus inūdet:& addit rōe3 dicēs. Fla tus .gtī caſus. Stata. p ſtatuta.ut apud Valeriū.maiores ſtat9 ⁊c̄.Cōtinui dies. Quia ieūte uere:hi uēti aliquot dies ſpirāt iu giter. Lōga poteſtas. qa frequētius ſpirāt:ſ3 remiſſius. Vel q ab occiduo.uel q zephiris ab occaſu nubes pellūtur ī merid ie & ibi effuſi hymbres fecunt quib3 inflat nilus:uel alia rōe v3 q zephiri mare pturbēt:cui9 fluctus curſui nili reſiſtūt:& dū ille non poteſt uiribus ſuis in mare deſcendere:recurrere cogatur & ita inundat ægyptū. Nubila. pro in munera multa. Ab oc ciduo. ab occaſu. Trans nothon. in meridiē. Nymbos. effu, ſos hymbres.nymb9 p prie dr uēt9 cū pluuia:ſ3 p pluuia non nūq accipit:ut hoc loco. Feriūt.ſ.zephiri. Aqs.ſ.maris. Aſſi, due: ſingulis ānis. Fluctuſ.ſ.maris. Reſiſtere.ſ.curſui annis. Obiice. oppoſitōe pōti:qa flātib3 zephiriſ inflat mare & obſtat nilo. Sūt qui ſpi. aliā rōe3 adducit.v3 trā cauernoſā ēē:& tēpo re æſtatis calore ſolis trahi humorē aqx ūdiq3:& p̄cipue a ſep tētriōe:ubi & niues & pluuiæ abūdāt:& cum ī meridiē traxerit ūdiq3 aquas efficiūt fluñ unū ex multiſ flumib3 q illuc curſūt quē poſtea nilū appellauere:& ſimul & cās affert:q̄obrem hu, ius fluminis origo & fons adhuc ignoret.qa y3 meatib3 calore

UVA. BHSC. IyR_055

ſolis ex ōi totius terraꝝ orbis humore efficitur. Strabo aūt geographus īqt antiquos cōiectura: poſteros & uiſu cognouiſſe: nilū ab æſtiuis hymbrib3 augeri: cum ſupior æthyopia ī ultimis mōtib3 dilueret: hymbrib3 aūt ceſſātibus paulatim inundatōe3 ceſſare: nili incremēta maxīa & minima & mediocria adnotata ex puteo quodā in nili ripa ex integro lapide conſtructo. nā aq̄ putei cū nilo pariter creſcit ac decreſcit: ſuntq3 ī putei pariete notæ quædā incrementoꝝ omniū menſuræ. hæc itaq3 obſeruātes cum aliis notant: ut incrementa cognoſcāt. nā ex his ſignis de duobus multo ante futurā nili excreſcētiā cognoſcūt: idque ōib3 p̄dicunt: quæ res ꝓfecto agricolis ad aquaꝝ conſeruatōe3 & aggerū & canaliū effoſſionē: principib9 uō ad ꝓuentus utiliſſima ē. refert & idem Strabo alio ī loco li. xvii. fuiſſe qui crederent nili ortum extremis mauritaniæ ꝑtibuſ proximū eſſe: ortū habet a monte inferioris mauritaniæ: ut docet Solinus. Hac. ꝑ hanc cōpagē. Spiramīa. v3 cauernas ꝑ quas uenti ſpirāt. Magnos ꝙ caue. declarat qd' dixit ſpiramina. Cauæ cōpagis. dixit cōtinentem. cōtinens terra ideo compago dicitur: qa ipſa ſuis librata pōderib3 ſe cōtinet. Hac. v3 ꝑ hos meatus & hiatuſ terræ. Penitus. īterius & ī uiſcerib3 terræ: Tacitis. occultis: qa nō vr̄. Frigore ſub arctoo. a ſeptētrione dico cōmeat reuocata. Sub mediū axē. v3 ſub polū antarcticū. Cū phœb9 p̄ſ. v3 cū ſol ē ī cācro. v3. xiiii. die iunii: tūc enī meroe q̄ ſubiecta eſt æqnoctiali: magno ſolis ardore exurit̄: nā tūc ſol nō pōt magis accedeř ad zenith capitis noſtri: & qa tūc īgēs calor p̄cipue ī ē meridie: calor ille ad ſe undiq3 trahit humores: & ex ōib3 fluuiis unus qī efficit̄ nilus. Per uſta. ſ. nimio ſolis ardore. Duxit. i. traxit aq̄s: qa naturale ē ut calor humorē ad ſe trahat. Trahit̄ gāgeſq3 pa. ꝑ hos fluuios prīcipaliores intellige & alios minores. ꝑ tacitū mū. ꝑ occulta t̄raꝝ. Oīa flu. q̄ traxerit calore ſolis ab aliis regiōib3 illuc. ꝓfert. ſ. flumīa. Nō uno gur. hæc cā ē cur ripæ nilū ferre nō poſſūt. Rumor ab oc. alia rō Alii ꝑhibēt ex oceano naſci nilum: & quia obiiceretur ſi oceano naſcitur. quid cauſæ eſt cur nili aquæ dulces ſint cum maris oceani

UVA. BHSC. IyR_055

aquam amarã eſſe ſciamus:cãm affert:q̃a diu curſu aqua exercetur:iõ purgatur & amaritudinẽ illam rlinqt. Procul: a longe Exũdãte. abundante. Erũpe. exire nilũ. Et.ſ.eſt fama. Aeq̃reos ſales. v3 amaritudine3 aquæ maris. Miteſcere. dulceſcer Tractu.i.curſu: Necnõ oceano. & uerũ ẽ:ita enĩ phiſici putãt flãmeas eſſe ſtellas & nutriri humorib3 terrarum:qui occupati ex agris & aquis ſole tepefactis excitantur:& ex his humorib9 alitæ ac tepefactæ ſtellæ refundunt eadem trahunt uiciſſim e ædem:ut nihil ferme intereat:aut parum quod non aſtrorum ignis:aut flamma conſumat. Polum.ſ.antarcticum intellige q̃ eſt in feruida Zona:uel polum intelligere poſſumus partem p̃ toto.v3 cœlum:hoc eſt ſidera cœli:nam ſtellæ ſũt flammeæ ꝛc̃. Hunc . oceanum. Brachia cancri. v3 cũm in cancro eſt . Aer digerat. Quia ſidera quæ flammea ſunt non poſſũt ſumere uni uerſam aquam:quam ad ſe traxerunt:iõ cu3 remittunt inflant aquæ & præcipue nilus. Hoc. v3 unde. quod nõ poteſt igne ſiderum conſumi. Referũt. reddũt. ,Niloq3 refũ.i.ĩ nilum ut cã ſit iflati amnis. Aſt ego ſi tantam . poſtq̃ multorum diuerſas opiniones dixit nunc ſuam tandem ſententiam explicat.ſi quæris meã ſententiam o cæſar quanq̃ id mihi non arrogo tantam litem componere audeam.ſed tamen exiſtimo deum opificem rerum omnium cum primum orbem terrarꝫ condidit quaſdam aquas remiſiſſe:quaſda3 autem ſecreto tenuiſſe:quarꝫ originẽ nemo ſcire poſſ3:ſatis caute qõe3 hanc ſoluit poeta. Si faſ.ſi licet uitat arrogãtiã. Soluere. cõponere. Tãtã litem.ſ.diuerſorꝫ qui aliter ſentiunt. Secunda. longa. Non id agente deo . Sed uetuſtate:quia ab initio cum deus condidit orbem terrarum aquæ illæ terra continebantur:ſed uetuſtate:deĩde longa aquæ illæ tãdẽ erũpũt. Cõpage.i.terra cõtinẽti. Cum toto. cum uniuerſo. Quaſdam: Scilicet aquas ille quidem non agente Deo ſed uetuſtate erumpunt.ſed aliæ aquæ eiuſmodi ſunt:ut lege3 ab ipſo deo ſemel impoſitam præterire non poſſint:quarum a quarum arbitror eſſe nilum qui traditam legem non contempſerit : nec tempus uacat :ſed ſemper media æſtate infla-

UVA. BHSC. IyR_055

tur & iundat ægyptum. Quæ tibi noſcendi. Non minor inquit ſi hæc animi cupido animum tuum interceſſerit cognoſcendi originē nili:nā alii cōplures fuerūt magni reges:ac principes q̄ hac cupiditate flagrarūt:nec tam ipſū dignoſcere potuerūt. O romane. o cæſar. Perſis. regibus ꝑſaꝝ. Macedū. ꝑ macedo nū. Tyrānis. Præcipue alexādro. Nullaq3 nō ætas. oīs ætas uoluit hāc notiā poſteris tradere:ſ3 nequit. Cōferre. tradere. S3 uīcit ad .i.adhuc latet origo nili:& ōiu3 hoīu3 īduſtriā ſupa uit. Sūmus Alex. primo q̄dē dicit alexādrū illū domitorē orbiſ hac incēſum cupiditate miſiſſe uiros electos:q̄ cū aduerſo nili diu nauigaſſēt tādē puenere haud ꝓcul a feruēti zona:nec tñ illi9 fōtē īuenire potuerūt:idē & Seſoſtris concupiuit & cābiſes aliiq3 reges:tam cupiditati ſuæ ſatiſſacere nō potuerūt. Alexā der.ſ.magn9 rex macedonū q̄ aſiā totā bello ſubegit:uicto Ter dario:quē tādē occidit capta uxore cū filiab3. Mēphis. ꝑs pro toto.i.ægyptuſ uel quia ibi præcipue ī Alexādria iuxta mephi3 ſtructa erat pyramis ipſius alexādri. Inuidit nilo. q̄ fōtē ei9 in uenire nō potuit. Lectos. ꝓ electos uiros. Per ultīa ſtræ æthy opū.i.uſq3 ad occaſū:nā æthyopes ſūt oriētales & occidētales: utrobiq3 enim puſti nimio ſolis ardore homines nigri ſūt:un de æthyopes appellantur. Illos rubicunda. cum declinaſſent meridiem uerſus. Poli. v3 antarctici. Videre nilum calentē3. ipſius autem fontem reperire non potuerunt. Venit ad occa- ſus. Seſoſtris etiam rex ægyptius hoc idem temptauit:ſed fru ſtra Seſoſtris rex ægyptius fuit qui gentes omnes domuit uſq3 ad occidentem & cymericum boſſorum quinque etiam dicitur reges currui ſuo ſubieciſſe:hic fortiſſimus non ſolum fuit:ſed e tiā prudentiſſimus totam æthyopiam permeauit:ut īquit ſtra- bo uſque ad cinnamomi regionem:& adhuc quædam eius mo numenta extant:& colūnæ & epigramata columna ſacris litte ris tranſitu3 in eius ſignificatis enim:ut idem Strabo refert:li bro ſextodecimo primus uidetur æthyopiam Troglodyticam q3 ſubegiſſe:poſtea ī Arabiā trāgreſſus:īde Aſiā oēm ꝑmeauit qua ꝓpter multis ī locis Seſoſtris uallū appellatur & ægypti

UVA. BHSC. IyR_055

orũm deorũm templa inueniuntũr ab eo conſtructa; cũm hoc rege polycrates amicitiã iũxerit: hic autem polycrates Samiuſ tyrannuſ cuius uotis fortuna ꝑpemodũ reſponderet. rex Seſoſtris cũ aduerteret hũc fortuna ſecũda oĩbus ĩ rebus uti uoluit eũ ab amicitia ſua dimittere: tam ꝙa prudẽtiſſimuſ erat credere nõ poterat: quin fortuna aliquãdo uerteret ĩ cõtrariu3 qua tam diu ſecũda uteret. Polycrates quæſiuit ex eo ꝙd nã ita amicitiã ſuã reliqueret: rõe3 attulit: ꝙa v3 metuebat ſortẽ aduerſã inſtaꝝ polycrati: ꝙ ſi ꝙd aliter eueniſſ3, uolebat & ipſe cũ amico piter dolere: cœpit ꝑcibus agere polycrates cũ ſeſoſtri ut nollet eum deſerere: tũ Seſoſtris quãdoquidẽ ĩgt ita placet da opa3: ut aliq̃ re te priues q̃ tibi chariſſima ſit: ſic, n, ſẽtieſ aliquã fortũæ amaritudĩe3: ut nõ exps aduerſæ fortunæ poſſis meliorẽ ſperare, ille ãnulũ quẽ chariſſimũ hẽbat in mare iecit: graui ꝙdẽ affectus eſt dolore: ſed haud multo poſt: piſcator ꝙdã piſcẽ ĩgẽtẽ cœpit & rege dignũ eſſe duxit: quẽ cũ obtuliſſ3 ei poſtulauit Seſoſtris ut ſecũ ĩ prãdio eſſ3 haud ita multo poſt cocus ãnulũ ĩ uiſceribus piſcis ĩuenit & ad regẽ detulit: q̃ facto cũ ſeſoſtris audiuiſſ3 ãnulũ eſſe ĩuẽtũ & fortunã quã ille a ſe alienauerat: tũ uero intellexit maĩſeſte fortunã miſerrimã pollycratis: & ſe oĩo uoluit ab eius amicitia diſſolui, non poſt multos dies filia polycratis uidit ĩ ſumnis pre3 ſuũ: ſole ꝙdẽ interdiu ſudare: nocte aũt to re rigari. reſpõderũt aruſpices ſõniũ hoc letiferũ ẽẽ, ille aũt pui fecit, nã adeo fortunã ſibi ſecũdã exptus fuerat: ut dubitare nõ poſſ3 qn illa ſibi ſẽp faueret. Orõtes tetrarcha regis pſaꝝ audiens fœlicitatẽ huiꝰ polycratis: tã & ſi nũq̃ eũ uiderat cupiditate ĩcẽſꝰ ẽ occidẽdi hoĩs, ĩſidias igr̃ ĩ hũc modũ pauit: legatũ miſit ad Polycratẽ q̃ diceret noĩe orõtis: ipſũ ꝙdẽ ꝑſtantiſſimũ ẽẽ imperatoꝝ õiu3 & ĩ arte rei militaris: fortunã q̃q3 ĩ ſuã ꝑpemodũ habere poteſtatem: ſe uero locupletiſſimum eſſe: & ſi ſecum in amicitiam iungi uellet: illum quidem bella geſturum: ſe uero illi pecuĩas admĩſtraturꝝ: vt rẽ crederet. Polycrates ut audiuit legatos ad ſe mittẽ & theſauros orõtis ſe cõſecuturꝝ credidit hic & legatũ miſit cũ añ ꝑparaſſ3 dolia ſabulo plena & ĩ ſupficie

UVA. BHSC. IyR_055

poſuiſſet philippeos aureos:ita ut dolia illa philippeis plena vi derent ee legatis Polycratis hæc dolia i ſupficie plena philippe is idicauit:crediderũt illi:quia ſetiebãt grauia eſſe dolia retule, rũt polycrati.motus polycrates ꝓſuaſiõe legatoꝝ ad eũ ꝓuenit Orõtes illũ a q̃ nullã ꝓꝛſ? iuriã accepat cruce iuſſit affigi. Stra bo aũt li.xiiii.oſtẽdit eũ a ꝓſaꝝ Satrape dolo captũ ac ſuſpẽſu3 fuiſſe:& ita ipletũ eſt ſõnium .qd' v3 qdẽ iterdiu calore ſolis ſu daret:nocte aũt rore humectabat qd' filia & dixerat hoc ideo dicere uolui ut intelligat hũc Seſoſtri3 regem potentiſſimu3 fu iſſe ſimul & prudentiſſimum.nouerat enĩ fortunæ iſtabilitate3 Mũdiq3 extrema. uſque ad æthyopes ſicut alexander miſerat Et pharios currus. quia domuit omnes regiones principales uſque ad boſforu3 cimericum. Ante tamen. v3 prius padi rho dani fontes inuenit cæſar q̃ nili. Veſanus in ortos. Herodotuſ hoc ſcribit Cambiſem miſiſſe qui exquirerent nilum & ipſe na, uigauit:& dum longiſſime nauigatõnem continuaſſet tandem inopia rerum laborauit adeo ut ex miniſtris ſuis nõ nullos co, medere coactus fuerit cum cætera deficerent: tamen quemad, modum diximus in principio primi libri nilus & Plinio & Soli, no auctoribus originẽ habet a mõte inferioris Mauritaniæ:hoc affirmare libros punicos:hoc iubam tradidiſſe referunt. Veſa. Quia natura iracundus erat:& ideo etiam ueſanum dicit:quia Apim taurum quem magna ueneratõne colebant ægyptii ipſe ſtricto gladio interfecit.templum eius & aliorum deorũ qui coluntur ab ægyptiis euertit:miſit qui templum iouis hamõis diriperent quo factum eſt:ut in inſaniam uerteretur:unde etiã miſit prius qui apim iterficerent:ſed cum ille in equum aſcen, deret gradu eminenti uulneratus eſt in fœmore quo uulnere haud ita multo poſt periit:ideo ueſanum appellauit:quia etia3 in deos ſæuire uoluit.nam ut libro decimo ſeptio refert Strabo ubi ſolis ciuitas eſt in aggere igenti poſita:quæ ſolis templu3 habet & Mneuim bouem:qui in ſepto quodam nutritur & ab ueliopolitaniſ ꝓ deo hẽt quẽadmõ3 & apis mẽphitis.nunc oĩo hrbs deſerta ẽ.i ea ẽ ꝓuetuſtũ tẽplũ ægyptio moꝝ ſtructũ:qd'

UVA. BHSC. IyR_055

multis iditiis Cābyſis iſaniā:ac ſacrilegiū oſtētat. Cābyſes enī tēpla ptim igni:ptī ferro deuaſtabat: mutilās:excindēs:ābu-rēs:quēadmodū & obeliſcos:quoꝝ duo romā delati ſūt. Veſa-nus: iſanꝰ:ue priuatiuū:ſicut uecors ſine corde. Cābyſes. rex pſaꝝ. Lōgi æui po.p .i.ad ſcythas poſtq̄ tentauit ſcythas:& primo miſit:ut cognoſceret genus hominū & cōditōes eoꝝ le-gatos cū muneribꝫ vꝫ cū uaſculo uini cū pane & arcu:& ſimul & monili qđ erat iſigne regū pſaꝝ:hi legati regis cābyſæ cū ad regē ſcythaꝝ ueniſſēt:rex itellexit illos exploratores eſſe:nō le gatoſ:& tam iuſſit eos exponere:qd ueniſſēt a rege ſuo:dixerūt ſe ueniſſe:ut illis muneribꝫ ipꝫ adorarēt:& hæc munera regis ſui offerrēt.cū obtuliſſēt panē interogauit ex eiſ q nā cibus ille eſſꝫ:illi declarauerūt frumētuꝫ naſci ex humoꝝ terræ & ex gra-no illius frugis formā fieri & ex farina cōfici panē. interogauit deīde q̄t ānos uiuerēt:reſpōderūt ſeptuagīta ānos uel octuagī-ta ad ſūmū cētū:ſꝫ eos admodū paucos ēē.tū ille ñ mirō īqt. nā cū hoc cibo freq̄nt utamini q̄ naſcit ex putredīe træ:mirū ē qđ tā diu uitā traducere poſſitis:deīde obtulerūt uaſculū uini ille cū guſtaſſꝫ:uinū īprobauit & dixit hāc unā ēe cāꝫ q̄ aliquā diu uiuerēt q̄ vꝫ malignitatē illiꝰ cibi uinū tēperaret:obtulerūt qꝫ monile.tū ille minaṫ mihi inqt cathenas rex ueſter:ſꝫ exiſti-mo ipſū uobis uoluiſſe narrare munera:duxit eos ad carcerem ibi cathenæ erāt aureæ:iō mihi carcerē minaṫ.poſtea oſtēdit ar cū quē cū itendiſſet rex ipſe eo uſqꝫ traxit:ut ī ptes cōfregerit. tū demū iuſſit arcū afferri ex ſuis & dedit legatis cābyſes:dicēſ itēdite hūc arcū ſi poteſtis.tūc rex quādo inquit rex ueſter aut ipſe poterit:aut aliqnis ex ſuis hūc arcum itēdere:tūc dicite:ut nos bello inuadat redierūt legati & omnia narrarūt quæ uide-rāt:ſed ante q̄ diſcederēt oſtēdit eis mēſā ſolis.menſa hæc ſolis erat ī pratis uirentibꝫ latiſſime porrectis: ibi patæ ſemper erāt epulæ.vꝫ carnes & lāc ueſcebantur his carnibus:& lac bibebāt cum uinū nō hērent & licebat uitā uſqꝫ ad.C.& uigeſimum an num ꝓducere:hāc mēſā ſolis iō appellabāt q̄ dicerent a ſole ip ſo p̄parari:ſed rex hoc fieri iubebat:nā dicebant iterdiu cōſumi

UVA. BHSC. IyR_055

nocte autem inſtaurari,cum illi in patriã rediiſſẽt;& omia tradi diſſent quæ uiderant arcum attulerunt;ſed inuentus eſt nemo qui illum intenderet,admiratus eſt Cãbyſeſ & ſtatim miſit q̃ tẽ plũ iouis hamonis ſpoliarẽt;unde oẽs harena ſubmerſi ſũt. Defectus, a deficior ris,i,pire cũ epulæ deficerent. Paſtus, cum ad extrema inopiam peruenirẽt Cãbyſes miniſtris ſuis ueſceba tur;ut uitam ſubſtentaret. Ignoto, nili fonte. Nõ fabula mendax, quia ſicuti fabula eſt & rumor;ita & re uera cõ̃pbatur,v3 ubicũq3 aquã tuam oſtendis o nile;ibi & tuus fonſ quæriť;ſed ĩ ueniri nõ põt. Nilo ſuo,i,apud ſe orienti. Tua flumĩa proda3, fontem tuũ;nec ego;nec alius cognoſcere potuit,ego uero deo fauente cognoui per quas terras iter facias. Qua, p̃ in quantũ Deus celator. Tuæ originis. Dedit,i,quãtũ p̃miſit;ut ego cog̃ ſcã. Prodã, aperiã ĩdicabo. Medio cõſur. ĩcipis ĩq̃t ſurgere. a meridie. Ab axe,i,a polo antarctico ubi cãcer eſt directe ĩpoſitus ſuper his populis;qui in meridie ſub æquinoctiali conſtituti ſũt. In ardentem cancrum, quia cũ ſol in cancro eſt facit ſolſticium æſtiuum;& ibi ſol ad magnas declinatõeſ dicitur ẽẽ;qa nõ poteſt magis accedere ad zenith capitis illorum. In boreã, is, in ſeptentrione;& declarat. Mediumque bootem,v3 ad minorem urſam,v3 in ſeptentrionẽ;curſ9 ĩ occaſ9 a meridie recto limite tendis in ſeptentrionem;deinde flecteris a curſu tuo in occaſum;deinde in orientem. Exortus, qa a ſeptẽtriõe ĩ meridiẽ uergitur dũ lõgo ambitu uertit ĩ ortũ. Nũc, aliq̃n, æquus, benignus fœcũditate ſua;arabũ q̃q̃ agros fœcũdiores facis. Libycis harenis, v3 populis hĩtantib3 i meridiẽ cũ uergitur ĩ oriẽ tẽ. Seres. Populi orientales. Primis, q̃uis his primo appareas populis orientalibus tamen nondum fontem inuenire poſſimus. Seres, unde ſericum,nam ibi uellera tenuia naſcuntur, quibus ſericum efficitur. Alieno gurgite. Aliunde naſcente. Neſcit ignorat. Arcanum, ſecretum. Caput;ſ,nili. Te paruũ, ,i,fontem tuum. Sinus, receptacula tui amnis o nile. In ipſis ſolſticiis, v3 cum ſol eſt in capricorno;qui facit ſolſticium hye male;aut in cancro qui facit ſolſticium æſtiuu3,nam alii fluuii

UVA. BHSC. IyR_055

cõſurgũt ineũte uere: aut ī media hyeme: tũ īflaris æſtate. Alie na. īflata. Hyemes. īundatões: ſicut tẽpeſtatẽ maris appellamus inũdatõe3. Hic. ī meridie. Illic. ī ſeptẽtriõe. Finis aquæ. qa nec ī meridie: unde prius appares: nec ī ſeptẽtriõe q̃ curſum tuũ tẽdis īuenit finis. v3 deſcẽſio in mare. nã cuiuſcũq3 flumis hoſtia q̃ ſũt ī mare deſcẽdũt. Late tibi gurgite. dicit enī ipſum meroem īſulã in medio ſui facere. Quæ. adeo ſubiecta eſt leo ni: ut quanq̃ multis arboribus abundet: tam nulla umbra ſe a calore ſolis defendit: cum punctus leonis directe ſupīpoſit9 ſit meroe. Late. ſpacioſe. Rupto. diuiſo. Ambitu. circundatur. Fœcũda colonis. q̃ abundat hītantib3. Nigris. nimio ſolis ardore. Comis hebeni. ligni p̃cioſi. de quo diximus ſupius. abũ dat enim arboribus palma: perſico: hebeno & Siliquaſtro: teſte Strabone: hãc inſulã clipei figuram hr̃e dicũt: cuiuſ magnitudo fortaſſe ſupra uerũ dicta eſt longitudr̃e trium milium fere ſtadio u3 amplitũ dr̃e mille: & ut idem Strabo refert li. xvii. dicta ẽ meroe a ſorore ibi mortua uel ut alii tradunt ab uxore: quã3 habuit Cambyſes hoc nomine. Mitigat. leniorem facit linea illa. v3 illa plaga merois : Recto leone. quia punct9 ille directe ſu pimpoſitus ẽ capiti uno grãdu leonis cũ ad eum ſol p̃uenerit. Plagas phœbi. v3 meridiei regionẽ. Dãnũ nõ . q̃uis p exuſtã plagã decurras: tam nõ es paſſus dãnũ aquarũ. qa calor ille regiõis illius nihil diminuit aq̃s. Proueheris. p̃terueheris. Steri les ha. v3 p arẽtẽ libyã. Nũc. aliqñ. In amnẽ. v3 ī unũ alueũ Nũc uà .i. ī unũ amnẽ aliqñ colligeris: aliqñ uagaris. Surgens Spgens ripã. Piger al. qa cũ ī unũ amnẽ uenerit lenior efficit Multifidas undas: q̃ añ ī diuerſas p̃tes fluebãt : Qua di. ægy pt9 ſupior ī oriẽtẽ p lõgũ extẽdit: ſiue nil9: & a ſeptẽtriõe arabicus ẽ ſinus: a meridie vero ocean9. nã ab occaſu ex īferiore ægypti p̃te ad oriẽtẽ rubro mari termiat hoc ẽ qđ dicit hoc loco. nã philæ ẽ urbs īter æthyopes & ægyptios q̃ finitima & cõfinis eſt utriuſq3 regni. ſ. æthyopũ & ægyptioꝝ. īmo: ut refert Strabo li. xvii. philæ cõis æthyopũ & ægyptioꝝ hītatio eſt Strabo dicit ſe philas ex ſyene plauſtro ueniſſe p̃ cãpũ ualde planũ. C. ſtadi

UVA. BHSC. IyR_055

otum ſpacia ꝑ totã fere uiã:uidiſſe ſe oſtendit ũtrĩq3 mũltis in locis qĩ ſcopulos petrã arduã rotundam politã:nigri ac duri lapidis ex q̃ mortaria fiũt. Philæ. eſt numeri pluralis:ſicut athenæ. Dirimũt. diuidũt. Aegyptia rura.i.diuidunt Arabiam ab ægypto. Mox te. nã a meroe ĩſula cũ ad Arabiam uſq3 ꝓuenerit alterã ĩſulã amplectitur noĩe Taleſũ:& hĩc ĩ ãpliſſimũ effunditur lacũ a q̃ deĩde uariis mõtiũ obicib3 ĩcitatus torrẽtior efficitur:& inter obuios ſcopulos ſuos ſe ꝑripiens fluctib3 ſeſe ipſos tãgẽtib3:ĩpetu tã uaſto:ac rumore ferĩ:ut incolaꝝ aures ad ſur ditatẽ uſq3 offendat.inde & locus ille catadupos eſt appellatus nã ſonit⁹ iterꝑtat. Secãtẽ. v3 cũ ampelxus fuerit alteram inſulã taleſũ. Rubro põto. qa ad orientẽ rubro mari terminat. Commercia.i.loca finitima & cõtigua. Nru3. v3 ægyptũ loqt̃ ĩ ꝑſona Achorei. Mollis la. qa ĩ ãpliſſimũ effũdit̃ lacũ. Quis te. o nile cũ tu adeo leniter fluas ad inſulã taleſũ:qs crederet te deĩde tãto atq3 rumore decurſurũ ẽẽ:vt ĩcolas maḡ terrore ꝓcellaſ .q.d.nemo. Leue. ꝑ leuit̃. Putet. ꝑ putaret. Cataracte.ſ.excepe. Indignaris. nã qa nõ potes nullo obice retineri:iõ cum ad catadupũ ueneris:uariis mõtiũ obicib3 ĩcitat⁹ multo magis ĩdignaris. Abrupta. ꝑcipitia curſ⁹ tui. Lapſ⁹. decurſus. Præcipites ca. deſcẽſiões:cataractis ꝑprie dr̃ aſpa deſcenſio cataracti & cũ fragore deſcẽdere:hĩc cataractaſ appellauere obices fõtaſſe q̃ magno cũ ſonitu demittũt̃.ſ.claudẽtes portaſ urbiũ uulgo le ſarracineſche.cõis hec opinio ẽ.uerũ:ut ĩqt Strabo li.xvii. ẽ cataractes ad mediũ fere flum̃ paulo ſupra elephãtinã:petroſũ quoddã ſupciliũ ĩ ſupioꝝ pte planũ:ut flum̃ recipe poſſit:deſinẽs uero ĩ ꝑcipitiũ ex aq̃ ꝑcipitat̃:utrĩq3 ſecus terram alueus ẽ:q̃ facile adnauigari põt:hac itaq3 ad nauigãtes defluunt ĩ cataracte:& cũ ſcapha ĩ ꝑcipitiũ detrudũt̃:& ipſi & ſcaphæ illæſi. Cau. obices mõtiũ.Aſtra.v3 & tua ũda uerberat ſidera. Cũcta .ſ.loca circa catadupũ. Mõtis. catadupi. Albeſcit. ſpumeſcit. Fluctib3 ĩuitis .i.q retineri nõ poſſũt. Hinc abaton. cũ ad catadupũ ꝓueneris locũ haud ꝓcul ab ægyptio.abaton arduũ loc̃ũ & altũ.unde nom̃ accepit qĩ auaton ĩ accẽſibilẽ tũ primũ te

UVA. BHSC. IyR_055

ſentire incipit ægyptus. Hinc; ex catadupo. Veneranda uetu ſtas. ſemper ueneranda ſenectus. Potens. Quia inacceſſibilis eſt. Percuſſa. ſcilicet tuo ſtrepitu. q. pro quia ſcopuli huius terræ quam abaton uocant ſentiunt tuos tumultus quos incolæ ideo uenas nili appellauere;quia ibi nilus primum apparē incipit. Placuit. ſcilicet incolis. Noui timoris. Admirandæ in platōnis. Hinc. Videlicet ab hac abato. Vagis; errātibus. Libyæ. ſcilicet ſuperioris,nam per inferiorem late uagatur;ideo non permittunt in ſuperiorem libyam decurrere. It. decurrit. Conualle.ſ.illorum montium. Iam mollibus. lenibus; quia ibi humiliora ſunt ſaxa;ideo etiam lenius fertur amnis decurſus. Prima tibi campos. Et primum incipis per planiora decurrere cum ad memphim perueneris partem ægypti. Campos. plani tiem. Vetat.ſ.memphis. Modum menſuram creſcendi;quia ñ poſſunt te cohercere ripæ. Sic uelut in tuta. ita inquit colloq̄ batur de nilo & de huiuſmodi rebus cæſar cum conuiuis ſuis quaſi in tutā pace poſiti eſſent;& non prouidebant quātus bel li tumultus inſtaret. Sic. cæſar cum conuiuis ſuis. Velut. tan quam. Sed non ueſana. ſed photinus non deſinebat cogitare quomodo cæſarem opprimeret;poſtquam ſemel ſanguīe pompei maculatus erat. Sacrata. execrabili. Vacabat. Vacua erat. A ſcelerum motu. quia ſcelus ſceleri addere tentabat. Magno perempto. omne nefas ſibi licere exiſtimabat. Manes.ſ.Pompei dicit in inſaniam conuerſum eſſe Photinu3. Vltriceſq3 umbræ.ſ.pompei quæ ultionem ſuam cupiunt. Dant furorem. ut ipſum ad perniciem deducant. Dextras.ſ.ſuas & ſuorum non ſatis habet fundi ſanguinem pompei;ſed etiam cæſaris;ideo uiles exiſtimat. Quo fortuna. fortuna uolebat : ut ſanguine cæſaris cruentarentur ſenatores.nam in ſenatu triginta quinque uulneribus confoſſus eſt. Victos. etiam uictos. Pœnaq3 ciuilis. Quia patum abfuit;quin famulus occūparet uindictam Senatus quæ debebatur patriæ non famulo. In ſcelus it;ſi fata cō ceſſerint ſatellitibus regis cæſarem obtrūcare;ſcelus erit;quod poſtea futurum eſt Bruti meritum ingens.ſcelus enim erat;ut

UVA. BHSC. IyR_055

regis miniſtri occiderent cæſarem. Exemplumque petit. Videlicet exemplum quod romanis omnibus Brutus præponeret ne aliquem regnare permittant. Struit audax. poſt deteſtatonem ſceleris huius deprecatõem facit ad deos:ne permittant cæſarem occidi a regis miniſtris:ſed hoc ſcelus inter gloriam bruti ſeruent:rediit ad id quomodo photinus conſilia occidendi cæſarem agitauerit. Audax. Semper de infœlici dici ſolet.Virgilius.audacem ad rutulum. Irrita. Vana. Satis. pp fata quæ non permiſerunt conſilia photini ad exitum perduci. Nec parat occulte. Videlicet in tenebris noctis opprimeꝝ cæſarem:ſed clara luce. Detecto marte. Aperto bello. Tantum animi delicta. Quia ſemel ſcelus commiſerat in obtruncando pompeio ideo nunc etiam animi ſupererant ad occidẽdum Cæſarem. Delicta. Quibus antea ſe polluerat:dum põpeium occidit. Atque hoc delecta. Hæc ubi conſilia occidendi Cæſaris animo agitauit ſtatim mandata dedit famulis:quæ ad achillam perferrent qui præerat exercitui regis.nam cæſar ut Suetonius docet Alexandriam fugientem perſecutus Pompeium:ut occiſum deprehendit cum Ptholomæo rege a quo ſi quoque inſidiis tendi uidebat bellum ſane difficillimum geſſit:neque loco:neque tempore:æquo:ſed hyeme anni:& intra mœnia copioſiſſimi ac ſolertiſſimi hoſtis:inops ipſe rerũ omnium atque imperatus:regnum ægypti uictor: Cleopatræ fratrique eius minori permiſit:ueritus prouinciã facere ne quãdoque uiolentiorem præſidem nacta nouarum rerum materia eſſet. Hæc quæ ſecuntur. Monet. admonet. Famulos fideles. Quibus arcana cõmittere ſolebat. Puer imbellis. aut quia bellis minime idoneus ſi una dictio eſt:uel imbellis.ideſt ad bella peragenda:ſi duæ partes ſunt. Et dederat ferrum. Vires omnes totius regni huic achillæ permiſerat: ut non in alio ſolum:ſed in ipſo ius ſuum ac poteſtatem haberet. Ferrum. ideſt totius regni opes in poteſtate tenebat. Tum mollibus inquit. Ecce dicta quæ nunc mandat ad achillam referri.tu nunc inquit ocio te dede o ſegnis achilla cum interi cleo

UVA. BHSC. IyR_055

patra regnum occupet:quã ante consilio nostro e regno ptho lomæus eiecerat:ea nunc blanditiis suis:non regem modo:ʒ Cæsarem quoque irretitum tenet. Et molles exige somnos. Concessio est color rhetoricus:cum id negamus quod maxīe concedere uidemur:& interserimus etiam aliqua uerba:quibus etiam sensus noster appareat.dede te inquit ocio:& interea regnum Cleopatra occupauit. Molles. non tenues & exiles:sed profundos somnos. Cleopatra. Quam consilio nostro rex paulo ante e regno eiecerat: Sed donata pharos. iã pharon cæsar Cleopatra donauit:& eam cum fratre conciliauit. Pharos. idest ægyptus. Ad dominæ thalamos. Vt eam cum rege opprimas. Nubit soror impia. postquam adulteriuʒ cuʒ cæsare commisit.nunc ad uirum suum redit.uidelicet fratrem naʒ & soror erat & coniunx instar iunonis. Soror. Cleopatra. Iam latio. postquam cæsar ex cleopatra uoluptatem cœpit: eam nunc fratri coniungit. Interque maritos. nunc ad cæsarem nunc ad fratrem. Habet ægypton. Accusatiuus græcus est. Romamque me. idest sperat:quia iam sperat romaʒ:post quam semel cæsarem blanditiis suis pellexit. Expugnare senem. argumentum est a minori ad maius:cleopatra si iam cæsarem prouectioris ætatis in suos incitauit amplexus multo magis decipere poterit puerum ptholomæum. Senem. cæsarem. Venenis. Scilicet amoris:& recte uenenis dixit.nam uenenum dicitur q̄ per uenas ingrediatur.nam medullas calefacit amor: sic etiam uenenum hausturn per uenas discurrit. Virgilius.Vulnus alit uenis & cæco carpitur igni. Crede. confide constantem fore puerum: quando uictus est etiam cæsar. Quem si mox. Nam si una nocte cleopatra cum rege concubuerit:non dubium est quin caput tuum meumqʒ obtruncare obtineat a fratre quoruʒ consilio scit se a fratre de regno pulsam fuisse. Quem. Scilicet puerum.ordo est.illa scilicet eleopatra donabit meum tuumque caput illi inter singula oscula:si iunxerit quem & illum ⁊c. Amplexus. Accusatiui casus est. Incesto non casto:quia iam se miscuerat cum cæsaꝝ

UVA. BHSC. IyR_055

Hauſerit. accepit. Obſcœnū. tūrpē. Titulo. ſub titulo & noīe pietat s. Oſcula. v3 quotienſcūq3 oſculabitur eu3 noīe pietatis meum tuūq3 caput adultero v3 Ptholomæo. Crucib9 flā. & ita ſoror placuerit fratri: nos uel tollemur ī cruce. uel igne comburemur. Non diſcedit Lucanus ab hiſtoria: Cæſar enim Alexandriā cū ueniſſet: Teſte Apiano: ab regiis miniſtris benigne receptus ē & diſputātib9 philoſophis in multitudine præſens aſtitit Adſiſtente uero exercitu Photinum quidē & Achillā ob ea quæ in Pōpeiū ppetrauerūt morte mulctauit: Theodotū demū fugientem Caſſius cum in Aſiam ueniſſet cruce ſuſpēdit: Tumultu ob hanc rem inter Alexādrinos orto cū regiū exercitū in illū cō citaſſent pluribus prœliis circa regiam: & in maris littore certatum eſt: quo in loco cū ī mare deſiliiſſet: & in profundo aliq̄diu enataſſet. Alexandrini ueſtem ab eo ademptā in trophei modū erexere: poſtremo iuxta Nilum cū Rege certamē iniit: in quo uictoria ſuperior euaſit: inter hæc per nouem mēſes commorat9: tāde3 Cleopatrā fratris loco regnū iuſſit obtinere: p Nilū quoq3 quatercentis nauib9 aduectus quo regione3 perluſtraret oculis cu3 Cleopatra ſimul adiit: multaq3 alia ut illi obſeq̄retur effecit Luemus. pœnas dabimus. Fuerit formoſa. ideſt ſi placuerit: a præcedēte quod ſequitur: nam quæ formoſæ ſunt placere cō ſueuerunt. Nil undiq3. r. nil ſupereſt inquit nobis quo confugiamus: nam hinc a Rege inde a Cæſare opprimimur: niſi nobis ſalutiq3 noſtræ conſulamus. Hinc. ex una parte. Coniunx .i. Rex eſt. hinc ex altera parte Cæſar. Vt fatear. ut uerum dicam Sontes. nocentes: quia culpa noſtra eſt. Quem non. quaſi dicat omnes. Nocentem. tota culpa nobis eſt attribuenda: quia eam intactā relinquimus: nam & noſtros appetebat ipſa concubitus. Parte. ordo eſt. Oro te per nefas quod una fecimus: & una perdidim9: & oro te per fœd9 ictū ſanguine magni. Ades. pro adſis. Et mollire. bellum ſubito tumultu. Irrue. rumpamus nocturnas tedas funere: & mactemus dominam crudele3 in ipſis thoris cum quocūq3 uno. Quod fecimus. ſcilicet occiſo Pompeio. Perdidimuſq3. n. niſi conſilio noſtro prouideamus:

UVA. BHSC. IyR_055

perdidimus nefas illud: quia nihilominus a Cleopatra & a Ptholomæo uel Cæsare opprimemur. Ictum fœdus. quēadmodum percussa porca fœdus iungitur: ita percusso Pompeio dicit fœdus ictum esse interieos. Molire. ideſt fac, ut moliri ue moras & ueniendi poscere causas. Irrue. inuade. Tedas. nocturnas nuptias. Funere. ideſt cæde. Crudelemq; thoris. & Cleopatram impiam in ipso thoro occidamus. Quocunque uiro. scilicet Cæsare uel Ptholomæo. Nec nos. d. a. nec nos terreat magnitudo Cæsaris: qui cum præstet omnibus ducibus: ut iam fama sui nominis totum orbem terrarum impleat: tamen & nos quoque eadem gloria efferre potest: quæ sustulit Cæsare: quod ita sit probari potest: occidimus enim pompeiu; qui Cæsari par erat: poterimus & ipsum Cæsarem occidere: non ergo deterreat nos magnitudo Cæsaris. Fortuna. scilicet fœlici. Ducis. Cæsaris. Ausis. ab incœptis. Cōmunis gloria. eade; gloria quæ accidit Cæsari potest nos quoque magnos facere: ergo est communis: sicut ille uicit Pompeium. & nos occidamus: quasi dicat maius fecimus. Nos quoque. quia sicut uictus Pompeius magnum fecit cæsarem: idem occisus. nos quoque facit ingentes. Littus. appo. spem ulli occidimus Pompeium sperare nos facit posse etiam occidi cæsarem. Pollutos. sanguine Pompei. Cōsule. quære ex illo sanguine: quo polluta est unda maris nostri quid liceat nobis. Tumulum. Pompei. Puluere paruo. ut nec corpus quidem plene tegere posset: uel quod melius est qa caput a reliquo corpore separatum erat. Quem metuis? O stulte Achilla: cæsar quem metuis erat par Pompei quem occidim? Non sanguine clari. respondet tacitis obiectionibus: nam si qs obiceret nos ignobiles esse: & humilitatem sanguinis nobis obstare: ne rem tantam audemus: dico nihil interesse nostra: nullius enim magnis opibus: aut regnis populorum nobis op? est ad hanc rem adoriendam: nam fortuna ipsa nobis: sicuti antea Pompeium: ita nunc Cæsarem obtulit: ut nullius auxilio indigeamus ad rem perficiendam. Non sanguine clari. scilicet sum?

UVA. BHSC. IyR_055

dicet aliquis. Clari. nobiles. Quid refert. quasi dicat. nihil interest: nobiles simus: an ignobiles: dummodo fortuna nobis secunda sit & faueat. Nec opes populorum: sunt necessariæ: sed ipse se ultro offert nobis hoc fortuna faciente. Ad scelus ingentes. scilicet facti sumus: postq̃ semel occidimus Pompeium Attrahit. offert. Altera uictima. uidelicet Cæsar: quem quasi uictimam occidamus. Placemus cæde. persistit in translatione quia uictimam appellauit Cæsarem: nam sicut uictimis placantur diuina cæde Pompei & Cæsaris placabimus Italiam: q̃ eam his occisis tyrannide liberasse uidebimur. Cæde secunda. s. Cæsaris. Hesperiæ gentes. liberando eas a seruitute atq3 tyrãnide Iugulis. m. c. h. occiso Cæsare ueniam a populo Romano impetrabimus q̃ Pompeium occiderimus. Quid nomina tanta. fulgor omnis Cæsaris: non debet nos deterrere a proposito nostro & si uires magnas habeat & exercitus ingentes: tamen si a suis militibus destitutus fuerit: imperare desistet: & miles esse incipiet. Nomina. idest fulgorem tantum nominis Cæsaris. Viresq3. d. idest magnos exercitus Cæsaris & classes. Miles erit. quid est quod magnum faciat Cæsarem exercitus & classes: sed si destitutus erit in numero militũ habebitur. Nox hæc. & breui spacio temporis poterimus Cæsarem in nostra potestate habere uidelicet hac una nocte. Peraget. perficiet. Ciuilia bella. scilicet occiso Cæsare. Inferias. expiationes piacula: quæ exhibentur mortuis. Populis. quos in pharsalia prostrauit. Caput: cæsaris. Debet. obligatum est: quia iniuria affecit orbem terrarum. Ite feroces. O Achilla & milites tui. Ite. uenite: nã ipse erat cũ Rege apud cæsarem. Lagea. Aegyptia. Romana sibi. quia Romani milites adhuc militabant & stipendia faciebãt sub Rege Ptholomæo ex his qui a Gabinio relicti fuerant: tum cum ipse Regem Ptholomeũ in regnum restituit: & hi prius sub Põpeio militauerant. Hoc. uidelicet iugulum cæsaris. Regi. quia occiso cæsare Rex suum regnum obtinebit. Sibi ad utilitatem suam. Tu parce. m. a facili arguit: nam cum grauis sit cibo &

UVA. BHSC. IyR_055

potu Cæſar facile erit illum opprimere improuidum. Parce morari, ideſt noli tardare. Madidumque mero, ebrium. Venerique, ſcilicet adulterio Cleopatræ; Aude ſuperi, unum tibi neceſſarium eſt: ſcilicet audere; ſicut auſus fueris cætera: diis uolentibus ultro ſequentur. Tot uota, exaudiēt dii uota catonum: uota brutorum: & totius ſenatus: qui rempublicam uult eſſe ſaluam; Tibi tribuent, ideſt preces Catonum: ac beatorum tibi fauebunt. Non lentus Achillas, nunc dicit quomodo mandatis Photini Achillas paruerit. Sudanti. Photino. Haud clara, ne forte ex audito tubarum ſonitu ſuſpectꝰ eſſet. Nec prodidit arma, ſcilicet moueri non indicauit exercitum: nam ſi tubarum ſonitu3 audirent ſuſpicionē induiſſent Temere, ſine ullo ordine non dato ſigno: unum ſequitur ex reliquo: nam quia non ſigna dedit: ideo nullo ordine ſecuti ſunt milites. Inſtrumenta; uidelicet arma: uiros: equos: & quomodo genere militū uſus fuerit declarāt. Pars, m. t. plebs, ideſt ex plebe italica: quia ex delectibus italiæ: pars magna militum erat: quam apud Regem Gabinius reliquerat. Sed tāta ob mentes, & oſtendet ad illud quod occurrebat: quomodo ſi itali erant pati poterant militare ſub ſatellitibus Regis? uſque adeo inquit erant corrupti militeſ romani: ut iam æquo animo ſub eiuſmodi ſatellitum imperio militarēt. Obliuio, obliti erāt ſe romanos & italos eſſe. Corrupto in mores: dedignari debu erant inquit etiam ſub rege ipſo militare: & nunc æquo animo militabant ſub Satellite regio. Mores, quia diu apud Aegyptios permanſerant: & externis moribus corruperāt animos. Sub famulo, ideſt duce Achilla. Indignum phario, indignū fuiſſet: ſi ſub Tyranno: ideſt rege Aegyptio militarent: quāto ergo indigniꝰ militare ſub Satellite regio. Nulla fides, nec ius diuinum: nec ius humanum colunt milites: nil ſanctum: nil inuiolatum eſt apud milites: ſed eos ſequuntur: a quibus plus acceperint. Nulla fides, nullum iuſiurādū: nulla pietas:

UVA. BHSC. IyR_055

nulla religio eſt illis. Venales manus. Quia per plus dederit hos & ſequuntur:& declarat. Ibi fas. Omnia licent militibus qui maximam mercedem appetunt. Merent. militant. Paruo. ſi magnum æs accipere non potuerīt. Iugulumq3 in cæ. hoc eſt non patiuntur cæſarem iugulare ad utilitatem ſuam ut ſe liberos faciant:ſed ut regi ægyptio gratum faciant. Non dant. non concedunt. Proh nefas. per exclamatōnem irrumpit in conqueſtionem.nam de diis queritur q̄ ubicunque bella ciuilia fieri uoluerunt.nam & milites qui ſub rege ægyptio militabant romani erant:& ſi procul fuerant a bellis ciuilib3: tamen fata uoluerunt:ut nec ipſi quidem eſſent belli ciuilis īmunes. Fas. o ius diuinum. Vbi non.c. non in italia ſolum non in pharſalia:ſed etiam in ægypto. Vbi non? Quaſi dicat ubique. Theſſaliæ ſub. Acies quæ ſumpta fuerat a theſſalia ī ægypto:nunc paget c uilia bella. More furit p.i.ſecūdū conſuetudinem patriæ quēadmodum ciues romani īſanierūt bello ciuili:ita nūc ipſi inſaniūt. Quid plus .q.d.nō plus facer̄ potuiſſēt.nō.n.minus hoſtes cæſaris fuerīt ægyptii occiſo pōpeio:q̄ fuiſſēt ſi pōpeiū benigniſſime ſuſcepiſſent. Quod debet. qa diu uoluerūt:ut romani oēs ubicūq3 ēēnt ciuili ſe bello miſcerēt. Oīs.ſ.roma. Dat.ſ.eis.v3 bellū ciuile. Vacare .i.uacuam ēē a bello ciuili. Lat ū ſic ſcīdere. Conq̄ſtio ē poetæ:q̄ dii noluerunt romanos ullos belli ciuilis eſſe īmunes:& ſimul & grauius fert q̄ achillas ſatelles regi9 ī officiū ducis ſucceſſerit & parū abfuit qn fata & huic uictoriā p̄ſtarēt:qd' multo & īdigni9 fuiſſ3. Sic. ī hūc modū. Latiū corp9 .i.populū romanū nā latiū italia appellat:eo q̄ ibi ſaturnus latuerit:dū arma filii fugeret:& ē in italia latium antiquū3 quod teſte Solino:antea a tiberis hoſtiis ad uſque lyrim amnem pertinebat. Romani. .ſ.ducis.i.ī locū pōpei ſucceſſit achillas:qd' moleſtiuſ fero. Et niſi fata. Et hoc etiam multo ē itollerabilius q̄ ptes q̄ ſecutæ ſunt ſatellitē regiū pene uictoriā obtinuerunt. Vincēt. p uiciſſēt. Arcēt. p arcuiſſēt. Manus.ſ.ægyptias.i.dii uoluerunt tantū ſcelus perpeti:ut famulor̄ manibus occideretur cæſar.

UVA. BHSC. IyR_055

Aderat ma. nūc deſcribit magnā oppōtūitatē hūiſſe æchillaꝫ atqꝫ photinū occidēdi ſi occaſiōe vti uoluiſſēt.nūc āt qa noctē illā ptīerūt:& ſeq̄nti die ꝓſtituerūt īuadeꝛ bello regiā:hæc cæ ſaris cā ſalutis fuit. Vterqꝫ.ſ.achillas & photinꝰ. Maturꝰ. ī tē pore:uenerant inquit in magnaꝫ occaſionem perpetrandi ſce leris:& declarat. Deſtricta. Occupata epulis impedita:q̄a ni hil minus metuebant q̄ bellum:quia epulis dediti erant. Per regia pocula.i.cōuiuio regis. Menſæ īcūbere ceruix.i. obtrun cari cæſar poterat ad menſā. Sꝫ metuunt belli. ſed timuerūt Achillas & photinus ne dum cæſarem occidere uolūt cum ro manis omnibuſ & cleopatra in ipſo furore ptholomæum q̄qꝫ regem occiderent.hæc cauſa fuit cur noctem illam præterie, rint:& in poſterum diem expectauerint. Trepidos. dubios. quamobrem? Ne cædes confuſa. ne dum cæſarem & Cleo patrām occidere uolunt:& ptholomæum regeꝫ ſuuum occide rent. Tanta eſt fiducia. videlicet ſibi fata proſpera fore:ut uo luerunt raptim nefas perpetrare:ſed conſulto omnia facere. Non rapuere.ſ.temere ſine conſilio. Facultas. opportunitas & poſſibilitas quæ dabatur eis:hoc modo præterita eſt. Repa rabile dannū.i.uiſūꝫ eſt poſſibile achillæ atqꝫ photino recupe rari dānum noctis illius poſtero die. Seruatur pœnas. Quod hac nocte differrimus ſequēti luce implebimus. Donata nox Indignū facinus eſt quod ī poteſtate photini fuerit uiueret ne an moriretur cæſar. In ortus phœbeios. in ſequentem diem. Lucifer a caſſia. deſcribit nunc poſterum diem poſtquam A chillas cum exercitu ſe parauit:ut Alexandriam inuaderet ac regiam:ubi quiete &tranquilla pace quieſcebant rex cum Cæ ſare ac cleopatra. A caſſia rupe. A caſſio monte quia primuꝫ de locis altioribus dies apparet.ē autē caſſius mōs haud lon, ge a peluſio qd' ē unū ex hoſtuis nili.hic mons:ut inquit Stra bo libro ſexto decimo accumulatus eſt ī ꝓmōtorii modū:aq̄ꝫ iops:in eo magni pompei corpus iacet & iouis caſſii templuꝫ & nō procul īde magnꝰ iugulatus fuit ab ægyptiis dolo īterē ptus:poſtea eſt uia quæ defert peluſium.Sole calenteꝫ. Quia

UVA. BHSC. IyR_055

in meridie posita ē ægyptus:& cū primum sol suos radios detexerit statim feruet ægyptus:ex quo intelligi potest q̄tum feruet in meridie. Nō spsa.i.non inordinata. Maniplis. ordinibus: manipli sunt ordines in acie ducētoꝝ militum:primo milites centum manipli continebant:sed qui prius duplicauerit maniplos:sicut apud Liuium est fuit Tarquinus superb9:qui non sicut in cæteris reb3 uituperandus est:ita nec in re bellica degenerauit:immo plurimum ualuit:& multa contulit ad re3 militarem utilia. Vaga. declarat .sparsa.i.pro ut quisque uolebat. Iustos. integros:sicut ad integros hostes ire solet:ita recta fronte uenerunt ad urbem. Ruunt. Cum impetu inuadebant urbem eo animo:ut etiam bellum sustinerent & inferrent. Passuri arma.i.passuri cædem si opus fuerit. Et laturi.s. cedem eo animo ibant ut uel occiderent alios:uel occiderent̄ qui hoc aīo in bella ruunt:non facile uincūt̄:ut illud.Vincitur haud gratis iugulo q ꝓuocat hostē. At cæsar.nūc dicit qd cæsar fecerit & ostēdit ipsū & metuisse q supiori tēpore sēp ītrepid9 fuerat. Diffus9. qa nō satis cōfidebat ciuib3 alexādrinis,g̊ clausis foribus aulæ recepit se ī regiā:& eam repagulis clausā corona militum circūdat:ut a regia saltem ꝓpulsarentur hostes. Degeneres. Viles & effœminatas. Vacabat. uacua erat Cōpresso.i.cōcluso in angustū. Minima collegerat.qa se ī īteriorem partē dom9 recupat:ut eā cū paucis militibus melius defēderet.nam si paruam manum militum per totam regiam sparsisset:debiliores fuissent.ideo se in angustum reduxit. Minima arma. pro armatos suos qui pauci erant. Tangunt animos. dicit qūo aīus cæsaris distrahebat̄:nūc qdē timebat:nūc īdignabat̄ ira met9q3 pugnabāt īterse. Timet īcur .s.hostiles ad qd̄ dixit met9.īdignat̄q3. ad id qd̄ dixit ire.Sic.fre. p similitudīe3 ostēdit hītū aī cæsaris quēadmō3 īqt leo cū captus cauea īclus9 fuerit īdignat̄ & dētib3 frēdēs uectes & claustra cacaueæ dētib3 infrīgit:ita sese reddebat cæsar.surs9 aliā cōpationem subiungit: quemadmodum inquit in ætna monte fureret uulcan9 si cauerna occluderetur:ita ī regia cæsar īclus9

UVA. BHSC. IyR_055

inſaniebat. Fera nobilis.ſ.leo. Frangit dentes. cõfringit. Nõ ſecus. Et non alirer o uulcane in cauernis ætnæ fureres:ſi qs forte ſpiramina ipſius montis occluderet.loquitur ſecundum fabulam:quanquam non nulli dicant ibi uere eſſe ſpiramina ditis. Obſtrueret. occluderet. Summam ætnam.i.apicẽ mõtis ætnæ unde euomuntur flãmæ.Aetna Siciliæ mons ẽ ſacer uulcano in cuius uertice Solino teſte hiatus duo ſunt:p quos eructatus erumpit uapor: præmiſſo prius fremitu: qui per æſtuantes cauernarum latebras longo mugitu intra terræ uiſcera diu uoluitur:nec ante ſe flammarum globi attollunt: q̃ interni ſpiritus antecedũt. Mulcibet. ideſt o uulcane. Audax theſſalici. Qui paulo ante non timuerat aciem romanam non pompeium ipſum:quamuis deteriorem cauſam haberet:nũc timere cogitur ſeruile bellum.videlicet quod inferebatur a ſeruis achilla & photino. Nuper. i. paulo ante. Rupe ſub hemi ideſt ſub ſaxo mõtis hemi:hemus mons eſt theſſaliæ ubi pugna inter cæſarem & pompeium geſta eſt. Cũctos proceres. .i.omnes principes italiæ qui cum pompeio erant. Aciemq3 ſenatus. nam ſenatores ferme omnes ſequebãtur pompeium Cã ſp:u. cauſa deteriore uetante. Fatumque ſibi .i.tantum ſibi de fatis ſperabat:ut etiam cõtra æquitatem uictoriam ſperaret. Expauit ſeruile nefas.i.timuit bellum quod a ſeruis inferebatur. Pœna regios. ideſt in regia. Telis. ſcilicet ſeruorum . Quem non uiolaſſet. Qui non timuiſſet ferociſſimos orbisterrarum populos:nunc timuit ſeruos Alano . Alanus fluuius eſt ſcythiæ.a quo alani populi dicti ſunt ferociſſimi. Scytha . ſcythæ bellicoſiſſimi populi ſunt.In curribꝫ degẽtes a caſpio mari incipientes ad dextram nauiganti Europæ continui ſunt ſcythæ & ſarmatæ:qui inter tanaim & mare hoc habitant magna ex parte Nomades ad leuam ſũt ſcythæ:qui teſte Strabõe libro undecimo ad oriẽtem ſpectant:atque hi Nomades uſque ad oriẽtale idorum mare græci ſcriptores uniuerſos ſeptẽtrionales olim ſcythas & ſeltoſcythas appellabant Maurus ĩ hoſpite. Violator hoſpitum qui p ludo hẽt ſagittis

UVA. BHSC. IyR_055

figere hoſpites: q̃uis crudeliſſim⁹ ſit: tamẽ nõ incuſſiſſet Cæſari timorẽ ac terrorẽ. Hic cui ro. pergit deſcribere fortunæ mutabilitatẽ: Cæſar inquit qui animo ſuo totum terrarum orbẽ cõplex⁹ fuerat: Quærit nũc angusta loca domus ubi incluſus piculũ fugiat q̃ ab Achilla miniſtro Regis iminebat. Indos. orientẽ. Tyriis gadib⁹. i. cũ occidẽte & lõge repetitũ ẽ epitheton. Na3 tyriis dicit. i. hercules: nã tyrus eſt urbs phœnicie: de qua miſſus a patre Agenore Cadmus in Boetia ædificauit urbem Thebana3: ex hac urbe natus eſt Hercules: ergo gadibus tyriis. i. cum gadib⁹ fixis ab Hercule thebano: quam urbẽ qui de tyro uenerunt condidere. Indos. i. q̃ inter orientem iacet & occidentem. hic nunc quærit. Ceu. ueluti fœmina. quæ capta urbe ſecretiora domus loca quærit ubi lateat: ita nũc Cæſar. Spem uitæ. ſ. ſperat: ſi in ſecretioribus⁹ ptib⁹ latuerit. Vagus. errãs. incert⁹ quid ageret ut fœmina. Luſtrat. circuit. Nõ ſine rege. & quocũq3 ibat ſecum ducebat Regẽ quaſi obſidẽ: ut ſi q̃d in ſe cõſulerẽt Aegyptii: ipſe occideret Regẽ: & illi⁹ cæde ſuũ exitiũ cõſolaretur. In omnia: ſ. picula ſumpturus pœnas. ſ. de Rege: ſi forte Achillas cũ exercitu ipſum opprimeret. Morti. ſ. ipſi⁹ Cæſaris ſi moriẽdum erat. Miſſuruſq3 tuũ. & te ducebat o Ptolomæe: ut ſi alia tela deſint tuo capite p̃ telis utatur & caput tuũ dimittat in hoſtẽ. In fay3 in Achillã & eius ſatellites. Sic barbara. per ſimilitudinem oſtendit quõ Cæſar pat⁹ erat occidere Ptolomæũ quẽadmodum inq̃t: Medea fugiẽs patrẽ: & enſe3 & iugulũ fratri patũ tenebat: ut ſupueniẽte p̃re fratrẽ Abſcyrtũ occideret: ita Cæſar pauebat gladiũ ad ceruicẽ Regis trũcadã: & ſi ipſe opprimeretur Regem occideret: Nota q̃dẽ ẽ & ãte declarata hæc fabula Medeæ. Cogũt. ta. ult. q̃q̃ ita diſpoſit⁹ eẽt Cæ. tamẽ oĩa tẽtare uoluit. iuſſit. n. mitti a Rege legatos ad Achillã q̃ ipſũ iuberẽt ab armis diſcedere & quærerẽt q̃ nã auctore bellũ cæſari intuliſſẽt: ſ3 Achillas cõſcia ius gẽtiũ legatos iuſſit interfici: ex q̃ apparuit quẽ animũ hr̃et i Cæſarẽ. Vltĩa. extrema. Miſſiſq3 ſa. ſ. a rege tãq̃ p legatis Famulos. ſcilicet Achillam cum exercitu ſuo. Voce tyranni. i.

UVA. BHSC. IyR_055

urbis ipſius Regis. Quo bellum: ideſt corripere famulos dicēs quis nam auctor belli huius inferendi fuiſſet? Sed neq; ius .i. ius gentium non ualuit apud Achillam. Ius mundi. ideſt ius gentium: nam iure gentiū legati apud oēs tuti ſunt: etiaꝫ apud hoſtes. Nec fœdera ſacra. ſcilicet ualuerunt. i. nec humana nec diuina iura ualuerunt apud Achillam. Orator regis. ſ. miſſus a Rege. Pacisq; ſequeſter. ideſt mediator: nam ſequeſter proprie dicitur mediator. i. q̄ medi⁹ & ī tēp⁹ pacis erat. Eſtimat. ideſt eſtimare facit ſcelera: quæ ſunt ponenda in numero tuorum ſcelerum: nam ex eo q; Aegyptii interfecere etiam legatuꝫ a Rege miſſum ex eo eſtimari poteſt quid nam facturi eſſent in ipſum cæſarem. Monſtris. mōſtruoſis ſceleribꝰ. Non theſſala tellus. q̄ delicata ſ; s o Aegypte: & deliciis affluens & effœminata: tamē plus audaciæ oſtendiſti contra cæſarem q̄ Theſſalia: q̄ Africa: q̄ pontus: q̄ hiſpania: & omnis regio ſæuiſſima: ubi bellum cæſar cum hoſtibus ſuis geſſit. Non theſſala tellus. ſ. eſt auſa tantuꝫ ſcelus: ubi Pompeius cum cæſare cōflixit. Vaſtaq; regna iubæ .ſ. nō ſunt auſa tantum ſceleris: ubi cato Regi Iubæ coniunctus cum reliquiis ſcilicet exercitus pompeiani bellum aduerſus cæſarem renouauit. Et impia ſigna. ſ. declarat quod dixit: pontus pharnax filius fuit Mitridatis Regis ponti. ubi cæſar pharnaceꝫ facile ſuperauit: nam pōtico triūpho: teſte Suetonio inter pōpæ ferc̄la: in hunc modum breuiter eſt complexus uictoriam: ſicut breuiter uicit: ita breuiter trium uerborum prætulit titulum Veni. uidi. uici. Gelido hibero. vꝫ in hiſpania ubi deuicit. Cn. Pō. Pōpei primo genitū cū maxio diſcrimīe ſaluti ſuæ. Nō ſyrtis barbara. rediit ad illud quod dixit uaſtaq; regna Iubæ. nam ſyrtes ī Africa ſūt. ſ. ī mari Africo. Tuæ. o ægypte. Premit .ſ. cæſarem. Inq; domum ipſam. quia iam telis regiam inuaſerant Aegyptii. Quaſſant. concutiunt. Non aries uno. nunc reprehendit inſitum Achillæ & ægyptiorum: qui circūciderant regiam: quibus nūq̄ in mentem uenit arietibus euertere poſtes ædiū: quod ſi feciſſent: cæſarē facile opprimere potuiſſēt: ſ; fata

UVA. BHSC. IyR_055

uolebant ut Cæſar manibus eorum periret. Non aries: quod ex inſitia Achillæ factum eſt: ut uno pulſu euerterēt limina domus. Mandatur. ſcilicet Romanis. Flammis. uel igne inquit cirrūdediſſent ædes: ſic enim Cæſar euadere nō potuiſſet. Cæca. inconſiderata conſilii ſui. Diuiſa. in diuerſas partes: Et nuſquam totis. diuiſa iuuentute oppugnaſſent ædes Aegyptii nec omnes uires in unum locum conuerſæ erant: quod ſi feciſſent facilius regiam oppugnaſſent. Fata uetant. dii nolebant: ut ſummis uiribus mitterentur omnes. Vice. ideſt inuicem: ad ſimilitudinem muri erat Cæſaris fortuna: Nec non &.r. ideſt præterea: etiam non ſolum a terra oppugnabatur: ſed etiā mari Pertulit. porrexit. Audaci margine. pro ipſa audax: Audax nimium uidetur eſſe regia: v3 ut ſe fluctib9 exponeret: Sed adeſt defenſor. magnanimitatem Cæſaris oſtendit: & induſtriam ei9 qui nullo loco deerat: ſed quacūque hoſtes inuaderent: ea ſe pariter ferebat. Vbique. & terra & mari. Hos ad gla. alios. ideſt iubet ſtrictis gladiis milites obſiſtere. Ig. arcet. ideſt ignis incendit: ne tranſire poſſent hoſtes. Obſeſſusq3 gerit. adeo ſuperabant animi Cæſari ut qui obſidebatur obſidere uideretur. Tāta eſt conſtantia. adeo animo ſuo confidit. Piceo unguine. & faces etiam pice illitas in uela nauium mittebat: quæ cum flāmæ corripuiſſent armamenta nauium comburebant: quæ uero mœnibus urbis contiguæ erant igne etiam incendebantur tecta urbis: cum iam aliquot ædium incēdium corripuiſſet ab oppugnatione ædium auerſi ſunt ciues ad reſtinguendum incendium quod iam plerique tectorum habebant: & ita datum eſt ſpacium Cæſari: ut ſe in naues reciperet. Tinctas. ideſt madefactas & illitas piceo. Vnguīe. ideſt picis humore illitas. Nec piger. ignis quia facile corripiebat materiā aridā. Stupea uin. v3 per rudentes ſtupeas: ſtupa pro parte3 poſuit: quod la. cāpū appellatur. Manantes cæra. cæram picem appellauit: nā pice unguntur naues. Tabulas .ſ. nauium: qb9 naues ſtructæ erant Et tēpore. et eodem tēpore ia3 trāſtra cū malis nauium flāma

UVA. BHSC. IyR_055

cõripuerat. Tranſtra. ſedilia ſunt nauraꝝ ubi ſedẽtes remigãt Cheruchi. eſt methateſis pro cheruſchi: nam uocabulum græcum eſt: ideſt cheruſchos.ta.cheritaſton.to.cheratos ſignificat cornu.pto ſcheon continens: ideſt cornu continẽs: ſignificat.n. antennas: quæ quibuſdam quaſi cornibus uela ſuſtinent. Virg. Cornua uellatarum obuertimus antennarum. Summi che. ꝑ ſummæ antennæ. Iam prope. iam pars magna nauium incẽſa era. Iamqꝫ hoſtes natant. quia incenſis nauibus: ut ſibi ſalutiqꝫ ſuæ conſulerent milites ſe de nauibus in mare cõiiciebãt. Nec puppibus. nec ſolum igne conſumptæ ſunt naues: ſed flãma quoqꝫ intecta urbis tranſcendit: & pleraqꝫ tectorum incendio correpta ſunt. Tecta uicina. quæ fuerant mari contigua. Longis ua. perpetuis uaporibus ignis qui a nauibꝰ intecta trã ſierant. Vt cladem. & acerſcerunt etiam uenti qui iuuarent incendium. Fouere. pro.runt.ideſt ſuſtentauerunt. Percuſſaqꝫ flamma. & dicit flamma nauium uento percuſſa: non aliter lõgo tractu tranſiuit in tecta urbis q̃ ſæpe uidemus ignem longũ tractum per aera ducere: qui caſus ſtellarum imitatur. Sulco æthereo. ideſt longo tractu: philoſophi dicunt uentum uiribus ſuis ad ſuperiores partes aſcendere: & partem aliquam ignis rapere: quæ deinde longo tractu ducta caſum imitatur ſtellarum. Materiaqꝫ. uidelicet lignis: aut alia combuſtibili materia. Illa lues. nunc dicit datam eſſe requiem Cæſari & ſuis cum ab oppugnatione ædiuꝫ milites conuerſi eſſent ad auxilium urbis: vꝫ ut incendium ædium reſtinguerent. Lues. videlicet incendũ urbis populos re. ideſt renouauit exercitum. Ab aula clauſa. ab oppugnatione clauſæ aulæ. Nec tempora. nec interea deſes iacuit Cæſar: ſed ubi uidit ab oppugnatione ædiũ diſceſſiſſe milites ſtatiꝫ ille ſe recepit ĩ claſſẽ. Tpra cladis. i. icẽdii. Inſiluit ca. recepit ſe in claſſem. Semper fœliciter Cæſar .i. Cæſar ita nunc celeritate uſus: ſecundam fortunam habuit: ſicut in omnibus bellis. Præcipiti. ueloci. Rapto. Raptim capto. Tunc clauſtrum pelagi. Et claſſe cœpit pharon portumque eius tenuit: quo pharon cum Alexandria urbe coniungitur. Pharon

UVA. BHSC. IyR_055

eſt inſula haud procul ab urbe Alexandria:& põs eſt qui pha
ron cum urbe coniungit:& hoc pacto dupliciter hoc profuit
cæſari.nam nec terra per pontem tranſire poterant.capta igi-
tur pharo & ponte cæſar prohibuit ne quis ad auxiliu3 hoſtiũ
peruenire poſſet:hoc animo ſpem habeẽ cœpit cæſar:ut ſe fa
cile ab hoſtibus defenderet:ſicut & fecit. Diximus pharum ĩ
ſulam oblongam eſſe:quæ teſte Strabone continenti adiacet:
bicipitem ad eam portum faciens.nam cum littorea regio ſit
ſinuoſa:duo promontoria in mare emittit:inter quæ inſula ia-
cet quæ portum claudit:ei nanque per longum obiicitur . Ex
phari promontoriis orientale magis continentem & appoſitũ
ſibi promontorium attĩgit:& Achrolechias uocatur:quod por
tum efficit ære optimo.accedit q̃ inter medio freto petræ ſunt
partim aquis opertæ:partim eminentes continue occurrente3
ex pelago fluctum exaſperantes.ipſumque inſulæ promonto
rium eſt petra quædam mari circumluta: quæ turrim habet
multis tabulatis excelſam:& albo lapide mirifice ſtructam eo
nomine quo inſula.na3 cum ora ex utraque parte importuoſa
& humilis eſſet:& cautes & breuia haberet : ſignum aliquod
neceſſarium fuit altum & clarum:quo nauigantes ad portus
ingreſſum dirigerent.occidentale etiam hoſtium:quanquam
non tutum ingreſſum habet:non tamen tanta indiget proui-
dentia:ſed hoc alium portum efficit:qui eunoſti dicitur:atque
hic ante foſſum & clauſum portum iacet.na3 qui ex dicta tur
ri ingreſſum habet:is maximus portus eſt.hic uero continui ĩ
ſeceſſu illo qui.vii.ſtadium appellatur aggere ab eo dirempti
adiacent.agger uero eſt pons quidam a continenti in inſulam
ad occidentem eius partem porrectus duos tantum adit9
relinquens in eunoſti portum:atque ipſos ſponte iũctos : qđ
opus non modo pons erat in inſulam:ſed etiam aquæ ductus
cum habitaretur.tunc ceſar eam in Alexandrino bello.nã cũ
regibus erat deſertam reddidit.pauci tamen nautæ iuxta tur
rim habitant. Inſula quondam. Nunc uero portus eſt pha-
ros. Illa. Pharos. Sub tẽpore uatis. q̃ tẽpore ꝓtheus uates

UVA. BHSC. IyR_055

regnauit cũius mentõne3 Virgilius facit:nũnc enim dicit esse pastorem neptuni & pascete focas ad quem cirene filium suum Aristeum misit:ut ab eo disceret quo pacto extictas apes recuperare posset. Peleis muris. postquam peleus Alexãder alexandriam condidit.na3 de pele urbe macedonia natus erat alexander capta ægypto condidit urbem:qua3 de nomine suo appellauit Alexandriam ab alexandro . Muris peleis . Quia pharos ponte iungitur cum alexandria. Geminos bellorum. nam terra marique poterat adhibere hostes: nam per terram auxilia hostibus uenire non poterant capta pharo de nilo in pharon ascendere non poterant qui ad urbem uenerant . Geminos. Vsus duplices utilitates. abstulit ex. non enim ex ciuitate excurrere poterant in Cæsarẽ:ecce primus usus. Et fauces æquoris. alius usus nec per nilum auxilia hostib9 uenire possunt. Cæsar ut aux. photinus nutricius regis & procurator regni erat cum rege:quia regem cæsar semper secum duxerat hic nuntios misit achillæ:ne quamuis cæsar.uellet discedere animo deficeret:ne ue a negotio desisteret quibus inter nuntiis deprehensis & ad cæsarem ductis cæsar photinum obtruncari iussit:hoc est quod dicit. Sed qua non. Sed poeta inquit affectus est photinus nimiu3 miti & mansueta morte:meruerat enim crucibus affigi & incendio cremari: indignum fuit:ut simili morte periret qua pompeium occidit . Libera hostia. Videlicet q̃ auxilia uenire non poterant ad hostes. Fatũ distulit. idest mortem quia periit. Meriti. Qui non meruerat pœna capitis affici:sed cruce & flammis cruciaretur:& feris pabulum obiiceretur. Heu facinus. Indignum inquit facin9 q̃ caput photino a Cæsare obtruncatum fuerit. Pependit. scilicet e collo eius hoc est q̃ dixit facinus. Magni morte . Simili morte qua pompeius perierat. Hæc non surrepta : hoc hẽt hystoria Cæsar postquam molem pharon tenuit : & pontem iamque iuris sui esse uidebat : photinum iussit obtruncari : sed non propterea ægyptii bello destiterunt.nam successit Gaminedes cum Arsinoe:nam huius auxilio arsinoe

UVA. BHSC. IyR_055

filia regis ptholomæi e regia sese traiecit in exercitum ad achil
la3 sperans uacuam regni possessionem:& statim controuersia
orta est de principatu:cum primum communi consilio bellum
aduersus cæsarem gererent.itaque cœperunt uterque insidias
facere:sed Arsinoe per gaminedem nutricium suum & Eunu-
chum occupauit imperium:& Achillam interfici iussit ipsum
que gaminedem exercitui præfecit hoc habet hystoria. A fa-
mulo. ab Eunucho nutricio Arsinoes. Paratis dolis. Quos pa
rabat gaminedes .per dolum enim e regia ipsam in exercitum
ad Achillam traduxit. Ad hostes. Videlicet ad achillam. Pro
les lagea. Quæ a Lago primo rege ægyptiorum descenderat.
Carentia rege. Quem Cæsar quasi obsidem secum retinuerat ĩ
conuiuio cum Cleopatra deprehensum. Vt. sicut filia Ptholo-
mæi regis qui a Lago descenderat:& cum esset orta inter eos
controuersia de principatu imperii e publico consilio obtinuis-
set Arsinoe iussit Achillam occidi. Achillea. non per methate
sim dixit.sed declinauit achilles achilli achillea. Terribilem.
Quamuis terrorem faceret ꝙ ius omne habebat armorum. Al
tera uictima. Videlicet achillas post photinum. Nec satis. id
est nec satisfactum est umbris pompei:nec etiam satisfactum
erit si occiderit Ptholomæum. nam non prius plena erit ultio
cædis pompei q̃ cæsar ipse occidatur. Ista summa. idest cõclu
sio.uidelicet ut occiso photino & achilla iam nihil supersit ad
uindicandum cædem tuam. Non omnis regia. si euerteretur
non sufficeret ad ultionem. Dum. pro donec. Enses patrii.
idest Romani.uidelicet Bruti & Cassii & cæterorum coniura-
torum. Magnus multus. non plene dicetur ex hostibus ultio
nem fecisse pompeius:nisi cum cæsar occisus fuerit. Sed non
auctore. Occiso achilla qui pars magna erat huius belli:non
finitum est hoc bellum:quia præfectus est exercitui gaminedes
Arsinoe eunuchus auspiciis imperio gaminedis: quia impera
rator non præficiebatur exercitui:nisi prius captis auspiciis:g̊
a præcedẽte quod sequitur auspicium ꝓ ĩpio accipitur. Secũ
do mar. q̃a mag̊ ĩ periculo cæsar fuit.sicut iã dicem9.Potuit di

UVA. BHSC. IyR_055

ſcrimine & ad ultimũm diſcrimẽ cæſar ãdhibitũs eſt: ũt dies il la potuerit memorabilis fieri: ſi cæſar occideret. In famã &.ſ.i. potuit perpetuo poſteris memoriæ mandari. Diſcrimine ſum mo. ideſt ultimo periculo. Mollis in extremo. molle3 pharon dicit quæ ponte & itinere anguſto iungitur cum oppido: inde pugnabatur a cæſarianis: ex arce uero quæ erat aduerſus pon tem & ex nauibus contra molem ab alexandrinis: & nauibus egreſſi acriter inſequebantur cæſarem cum ſuis: & hi etiam qui in nauibus remanſerant ſcalas rapere pontem facere naueſque a terra repellere properabant ne his nauibus potirentur hoſtes quibus oñibus rebus perturbati milites triũ cohortium cæſa ris quæ in põte ac prima mole circũſtiterãt: cũ poſt ſe clamorẽ exaudirent: fugam ſuorum uiderent: magnam uim telorum ad uerſi ſuſtinerẽt: ueriti ne a tergo circũuenirentur & diſceſſu na uim omnino redituſ intercluderentur munitõnem in ponte in ſtitutam reliquerunt: & magno curſu incitati ad naues conten derunt cæſar quoad potuit cohortando ſuos: eodem periculo ẽ uerſatus: poſtq̃ uniuerſos cedere aĩaduertit ſeſe ex nauigio ſuo eiecit ĩ undas ad eaſq3 quæ longius cõſtiterant naues ad nata uit: & ita piculũ euaſit: & iõ dicit diem unam fieri potuiſſe me morabilẽ morte cæſaris. Nullis ex. quia triũ cohortium mili tes occupauerant molem illa3 de qua pugnabant & erat angu ſta: ergo cum metuerent ne diſceſſu nauiu3 reditus interclude rentur: ĩ naues magno curſu ꝓperatunt. Armis. armatis mili tibus. Stipantibus. circũdantibus. Molis. ſ. fari circũdãtib3 tri um cohortium milites cæſarianos. Inuacuas carinas. nam e nauibus egreſſi pharon cœperant. Formidine belli. Quia a ter go clamorem exaudiebant ſuos fugere uidebant & magnam uim telorum aduerſi ſuſtinebant. Hinc. ab Alexandrinis. hĩc a terra. Via nulla. nam ab una parte claſſis erat: a tergo uero pedites circumueniebant. Non fuga. Non fugiendi facultas datur. Non uirtus. nulla pietas potuit eos ab incurſu hoſtiu3 defendere. Vix ſpes. ſcilicet a periculo uitæ potuit ſe defen derẽ. Mortis honeſte. Scilicet mori fortiter ne in manus

UVA. BHSC. IyR_055

hostium deuenerit. Magnæ stragis. quia parum abfuit quin caperetur nauigium cæsaris & captum quidez fuisset:nisi se cõ iecisset in undas. Forte. fortuna. Captus. cũ circũdatus essz Dubius. incertus an timeret mori an optaret:quia optabat mo ri:ne in manus hostium deueniret. Respexit in agmen . Sz cũ ita circũspiceret cæsar se undique ab hostibus circũuentũ esse: nec spem ullam salutis dari rediit in memoriam sceuæ illius:q solus omnem impetum pompei sustinuerat apud Vrbem Dy, rachium:ubi circũseptus erat ab hostibus :& cum imago illius sceuæ centurionis fortissimi uiri oculis eius obuersaret ille exẽ plo eius se deiecit in undas & ad naues quæ longius cõstiterãt enatauit. Ad campos epi .i.apud Dyrrachiũ.nam dyrrachiuz & Epidamnus idem sunt:hanc urbem condidere corcyrei teste Strabone. Apertis muris. Quia iam euersa munitione cæsaris clauserat iam Pompeium .

τελοσ.

Egreditur phœbi subiturus templa sacerdos
Inuide ne noceas:quid nocuisse iuuat ?
Græcæ dulce decus linguæ:famamqz latinæ :
Omnibonum posset quis celebrare satis?
Nam nodos omnes soluit Ciceronis:opusque
Quid sibi uult docuit Quintiliane tuum .
Hoc falso scripsisse ferunt iuuenilibus annis
Perlege:digna senis cognitione leges.
Non in Lucanum quicquam quod dignius extet
Ex hoc ni rapiant:sæcula nostra dabunt.
Addidit autorum Coradinus nomina :nilque
Sustulit: Omniboni quo minuatur honos.

Venetiis.M.CCCC.Lxxv. xii.Kalendas.Augusti .
Existente Venetiarum Duce Petro Mocenico.

UVA. BHSC. IyR_055

UVA. BHSC. IyR_055

UVA. BHSC. IyR_055

UVA. BHSC. IyR_055

UVA. BHSC. IyR_055

UVA. BHSC. LyR_055

VICENTIN

In Lucanum

Biblioteca de Santa Cruz
IyR 55

UVA. BHSC. IyR_055

UVA. BHSC. IyR_055